

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

№ 32

ДНЕВНИКЪ

ПОСЛѢДНЯГО ПОХОДА СТЕФАНА БАТОРИЯ НА РОССИЮ

(ОСАДА ПСКОВА)

и

ДИПЛОМАТИЧЕСКАЯ ПЕРЕПИСКА

ТОГО ВРЕМЕНИ,

ОТНОСИЩАЯСЯ ГЛАВНЫМЪ ОБРАЗОМЪ КЪ ЗАКЛЮЧЕНІЮ ЗАПОЛЬСКАГО МИРА.

(1581 — 1582 г.)

ПО ПОРУЧЕНІЮ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМИИ НАУКЪ

М. Кояловичъ.

САНКТ-ПЕТЕРБУРГЪ, 1867.

ПРИБАВЛЯЕТСЯ 2 КОМПЛЕКТОНЕРОВЪ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМИИ НАУКЪ:

А. Блаунова, въ С. П. Б.

Еггерса и Коми., въ С. П. Б.

В. Глазунова, въ С. П. Б.

Г. Шлихтерфа, въ С. П. Б.

Я. А. Исаконя, въ С. П. Б.

В. Киммеля, въ Ригѣ.

Экспедиціи в Коми., въ Тивдикъ.

Цена 3 р. 20 коп. сер.

Piotrowski, Jan
"

ДНЕВНИКЪ

ОСЛѢДНЯГО ПОХОДА СТЕФАНА БАТОРІЯ НА РОССІЮ

(ОСАДА ПСКОВА)

И

ДИПЛОМАТИЧЕСКАЯ ПЕРЕПИСКА

ТОГО ВРЕМЕНИ,

ОТНОСЯЩАЯСЯ ГЛАВНЫМЪ ОБРАЗОМЪ КЪ ЗАКЛЮЧЕНІЮ ЗАПОЛЬСКАГО МИРА.

(1581 — 1582 г.)

ИЗДАТЕЛЬ

ПО ПОРУЧЕНІЮ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ

М. Козловичъ.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.

ПРОДАЕТСЯ У КОММИССИОНЕРОВЪ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ:

А. Базунова, въ С. П. Б.	Еггерса и Коми., въ С. П. Б.
В. Глазунова, въ С. П. Б.	Г. Шиндлерса, въ С. П. Б.
Д. А. Псакова, въ С. П. Б.	Н. Кинисля, въ Ригѣ.
Эммондженна и Коми., въ Твѣлисъ.	

Цена 3 р. 20 коп. сер.

~~TK~~ TK

DK427.5
Рсѣтѣ
1867

Напечатано по распоряженію Императорской Академіи Наукъ. Санкт-петербургъ, 25 сентября 1867 года.

Непрерывный Секретарь, Академикъ *К. Весселовскій*.

ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

(В. О., 9 лин., № 12.)

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Дневникъ послѣдняго похода Баторія на Россію съ дипломатическою перепискою того времени составляетъ часть сборника Императорской Публичной Библіотеки, (писаннаго въ нѣсть, тремя почерками, не позже XVII столѣтія; безъ начала и безъ конца). Дневникъ начинается съ 116 листа сборника и писанъ въ «формѣ писемъ», которыя въ рукописи озаглавливаются такъ: «письмо къ маршалу королевства (Андрею Опалинскому) отъ одного изъ его друзей» или: «письмо къ маршалу королевства отъ одного изъ его друзей при дворѣ». Дневникъ начинается съ Іюля и продолжается до 31 Декабря 1581 г. Авторъ писалъ его во время самого похода и осады Пскова и посылалъ Андрею Опалинскому по частямъ, прилагая разныя письма и документы, которые считалъ почему-либо важными и которые въ рукописи сначала размѣщены въ самомъ дневникѣ, а по окончаніи его слѣдуютъ непрерывно до конца сборника.

Объ авторѣ этого дневника въ рукописи находятся слѣдующія свѣдѣнія :

Авторъ былъ младшимъ секретаремъ королевской канцеляріи, какъ это можно видѣть изъ его разказа о своемъ положеніи (стр. 17; смлч. стр. 14—15) и былъ священникомъ, какъ это видно изъ того, что въ одномъ мѣстѣ (стр. 43) онъ говоритъ: «мы священники» . . .

Кто именно изъ числа младшихъ секретарей королевской канцеляріи писалъ для маршала королевства, Андрея Опалинскаго дневникъ послѣдняго похода Баторія на Россію, это можно вывести изъ сличенія слѣдующихъ мѣстъ издаваемой рукописи: Подъ 19 числомъ Декабря 1581 г. (стр. 172—173) авторъ говоритъ, что Замоискій послалъ къ Польскимъ комиссарамъ въ Запольскій-Ямъ условія мира черезъ брата автора, а въ письмѣ Замоискаго къ комиссарамъ отъ 22 Декабря 1581 года (стр. 439) говорится, что эти условія долженъ былъ привести имъ *Станиславъ Пётровский*, братъ секретаря. Наконецъ, въ рукописи находится письмо къ Поссевину *Іоанна Пётровскаго* (№ 291, стр. 691), который, какъ видно, былъ секретаремъ при королевской канцеляріи, потому что получилъ отъ Поссевина порученіе переслать его письмо къ легату папы — епископу Массаненскому (Альберту Болоньету). Этого-то *Іоанна Пётровскаго*, по всей вѣроятности, и писалъ для Андрея Опалинскаго дневникъ послѣдняго похода Баторія на Россію и собиралъ для него разныя письма того времени.

Кромѣ напечатанныхъ нами — дневника послѣдняго похода Баторія подъ Псковъ и дипломатической переписки, касающейся Россіи, въ сборникѣ находятся еще слѣдующіе памятники. Онъ начинается отрывкомъ привилегіи Польскаго короля Баторія г. Ригѣ отъ 22 Января 1581 г. За этой привилегіей слѣдуютъ :

1. Дневникъ Польскаго сейма 1581 г., бывшаго въ Варшавѣ, на которомъ рѣшено продолжать войну съ Іоанномъ и назначены средства на это, л. 8—82.

2. Дипломатическіе акты и письма: по дѣламъ королевы Анны (л. 83); по сношеніямъ Польскаго правительства съ магистромъ Готгардомъ Кетлеромъ (л. 90), съ Померанскими князьями Іоанномъ и Фридрихомъ (л. 91), съ Магнусомъ (л. 92), съ Англійской королевой (л. 93), съ Ганзейскими городами (93); по дѣламъ Краковской архіепископіи (л. 95), Цистеріянскаго ордена въ Польшѣ (л. 99) и Солеіовскаго аббатства (107). Затѣмъ слѣдуютъ издаваемые нами — Дневникъ и Дипломатическая Переписка.

Исторія этого сборника извѣстна слѣдующая. Онъ поднесенъ былъ однимъ священникомъ (къмъ именно и когда, неизвѣстно), покойному преосвященному Гавріилу въ бытность его Могилевскимъ архіепископомъ, который въ первыхъ пятидесятихъ годахъ вручилъ этотъ сборникъ сенатору М. К. Цеймерну и высказалъ желаніе, чтобы то, что въ этой рукописи относится до исторіи Россіи, «издано было въ свѣтъ, и чтобы приняты были мѣры къ сохраненію самой рукописи, такъ, чтобы она была легко доступна для любителей наукъ». Исполняя желаніе жертвователя, сенаторъ Цеймернъ давалъ списывать эту рукопись нѣкоторымъ любителямъ исторіи, а самую рукопись принесъ въ 1856 г. отъ имени преосвященнаго Гавріила, въ даръ Императорской Публичной Библіотекѣ ¹⁾.

Съ этой рукописи сдѣланъ былъ, между прочимъ, списокъ при II Отдѣленіи Собственной Его Величества Канцеляріи, по распоряженію покойнаго графа Дмитрія Николаевича Блудова и переданъ для изданія въ Академію Наукъ. Академія Наукъ предложила мнѣ принять на себя трудъ изданія этого памятника, при чемъ переданъ мнѣ былъ и списокъ рукописи, сдѣланный по распоряженію покойнаго графа Д. Н. Блудова, заключающій въ себѣ дневникъ послѣдняго похода Баторія на Россію и относящуюся къ этому событію переписку, такъ какъ по желанію покойнаго архіепископа Гавріила и по мысли покойнаго графа Блудова предполагалось издать изъ этого сборника только то, что относится къ исторіи Россіи. По этому списку, провѣренному вновь по самой рукописи Императорской Публичной Библіотеки, и сдѣлано настоящее изданіе. Впрочемъ, мы сочли нужнымъ сдѣлать слѣдующія дополненія къ нему изъ подлинника :

1. Изъ дневника Польскаго сейма 1581 г. мы выбрали и напечатали всѣ мѣста, относящіеся къ сношеніямъ между Іоанномъ и Баторіемъ, какія происходили между ними во время сейма.

¹⁾ Свѣдѣнія эти заимствованы изъ бумагъ Императорской Публичной Библіотеки, сообщенныхъ Акад. А. Ѳ. Бычковымъ.

2. Изъ слѣдующей за тѣмъ дипломатической переписки взяли нѣкоторыя письма, относящіяся къ тѣмъ же сношеніямъ или необходимымъ для объясненія событій, упоминаемыхъ въ дневникѣ и въ приложенной къ нему перепискѣ.

3. Напечатали всѣ грамоты Іоанна къ Баторію и всѣ письма Поссевина, изъ которыхъ многія были выпущены въ списокѣ графа Блудова, какъ уже изданныя прежде *). Мы напечатали ихъ вновь потому, что при сличеніи оказалось, что между письмами Іоанна, находящимися въ нашей рукописи и напечатанными въ Книгѣ посольской Литовской метрики есть много вариантовъ (указаны), а въ письмахъ Поссевина, какія напечатаны въ сборникѣ Старчевскаго—*Historiae Ruthenicae scriptores exteri*, въ *Supplementum ad historica Russiae monumenta* и въ *Relacye nuncyuszów apostolskich i innych osób o Polsce*, есть много пропусковъ противъ нашей рукописи. Письма, не принадлежащія автору дневника, мы отдѣляли отъ дневника, какъ и было предположено печатать ихъ при составленіи списка по распоряженію покойнаго графа Блудова, и напечатали особо — въ приложеніи. На тѣ изъ нихъ, которыя упоминаются въ дневникѣ, мы сдѣлали въ немъ ссылки. Печатали мы въ приложеніи письма и документы въ томъ порядкѣ, въ какомъ они слѣдовали въ рукописи. Порядокъ этотъ не вездѣ строго хронологическій, но мы не рѣшились измѣнить его, потому что многія письма расположены по категоріямъ вопросовъ и отвѣтовъ и, главное, многія письма и притомъ важнѣйшія расположены по порядку ихъ полученія (Баторіемъ, Замойскимъ, Опалинскимъ и Поссевиномъ), отъ чего не рѣдко зависѣлъ самый ходъ дѣлъ. Возстановить строго хронологическій порядокъ этихъ пи-

*) Нѣкоторыя грамоты Іоанна къ Баторію и Баторія къ Іоанну изданы въ въ *Книжъ посольской метрики великаго княжества Литовскаго*. М. 1843 г. 2 ч. Нѣкоторыя письма Замойскаго и Поссевина изданы г. Старчевскимъ въ его книгѣ: *Historiae Ruthenicae scriptores exteri. Berolini et Petropoli. 1841*, и въ *Supplementum ad historica Russiae monumenta*, изд. Археогр. Коммиссіи. Петрополи. 1848; въ новѣйшее время нѣкоторыя изъ нихъ изданы въ сборникѣ: *Relacye nuncyuszów apostolskich i innych osób o Polsce*. 2 т. Berlin-Poznan 1864.

сежь легко по содержанію Дневника и Дипломатической переписки, приложенному къ этому изданію.

Подлинная рукопись наполнена многочисленными ошибками и пропусками, особенно въ письмахъ на Латинскомъ языкѣ. Нѣкоторыя изъ этихъ ошибокъ указаны въ скобкахъ въ самомъ текстѣ или вмѣстѣ съ опечатками, другія же оставлены безъ всякихъ указаній, потому что пришлось бы вдаваться въ предположенія. Ошибки въ подлинной рукописи не всѣ принадлежатъ переписчикамъ. Большая часть напечатанныхъ писемъ писаны наскоро, въ палаткахъ, среди неудобствъ лагерной жизни зимой. По всей вѣроятности, и сами авторы дѣлали ошибки, и многія мѣста въ ихъ письмахъ переписчики плохо разбирали или даже выпускали.

Рукопись, которой большая часть теперь издается, была извѣстна секретарю королевской Польской канцеляріи и другу Замойскаго, Рейнольду Гейденштейну, который пользовался ею въ своемъ сочиненіи: *De bello Moscowitico commentariorum libri sex. Cracoviae 1584. Basileae 1588*, вошедшемъ также въ сочиненіе его же: *Regum Polonicarum ab excessu Sigismundi Augusti libri XII. Francofurti ad Moenum, 1672.*

Объ осадѣ Пскова, какъ извѣстно, есть Русское современное сказаніе, именно: *Повѣсть о приходженіи Литовскаго короля Степана на великій и славный градъ Псковъ*. Изд. въ Чтеніяхъ Моск. Общ. Истор. и Древн. Годъ 1846—1847, кн. 7. Издаваемый теперь памятникъ дополняетъ извѣстія этой повѣсти и, какъ читатели увидятъ, въ немъ есть много фактовъ, совершенно новыхъ.

М. Колловичъ.

20 Ianuarii.

Goniecz Moskiewskij nowo posłany przbieżał.

21 Ianuarii.

Goniecz Moskiewskij miał audientią, w której pokazał się być bardzo strwożonem y zdumiałem, tak że tytułów swego Pana liczbę pomylił.

Nad oddanie listu ¹⁾ nie w poruczeniu niemał, y poki mu renkę Krowi Iego Moszezi czałować kazano, spieszył się s kobiercza nad obyczaj, boiancz się go deptać.

1 Februarii.

Poszłowie Moskiewsczi tego dnia u Kroła beli, ale is się ich prziazd długo wlekl, a Krol I. M. in consessu senatus y w assistentiei P. poszłow czas niemały czekał, tedi interim P. marszałek Koronny oddał od K. I. M. podskarbstwo koronne I. M. P. Ianowi Dulskiemu, ktori beł castelanem Chehnskim y tamże zaraz castelanią Siradzka Christophorskiemu, ktor pierwiy beł castellanem Wielunskim. Potim poszłowie Moskiewsczi tem sposobem przisli. Beli na nocz we wsi Brodnie milę od Warszawy, tam u nich beł przistawem P. Ian Bełzeccki K. I. M. dworzanim. Gdi przyjeżdzać mieli, is poszłow beło trzey, wyiachali tesz przeciwko nim z naznaczenia I. M. P. marszałka Koronnego do ich przymowania za Wisłę pod Borek :

P. Reczarskj castellan Warszawskj.

P. Radziminskj starosta Liwski.

Pan Hieronim Costomsky podkamorzi Rawski.

¹⁾ Car. Испрошение № 1.

Poszłów imiona te są ¹⁾).

Zetkawszy się s nimi powiedział im P. Warszawski: «Krol I. M. nas poszłał po to, abyśmy się z wami potkali, a przyprowadzili was przed ma-iestat K. I. M.»

Kozdi s nich na osobnych saneczkach siedział, w ktorich po jednym koniu beło, a sługa na inszem koniu siedzancz, onego, co w sankach ciągnął, wiodł. Przijachalo przed nimi dworzan K. I. M. kilkadziesianth koni, Moskwy tesz beło 350 koni, miendzi ktoremi beło piené ossob dworzan W. Kniaza, wsziscei pstro w złotogłowach.

Gdi sli na wschod, wysli do wschodu przeciwno nim Panowie castellani: Żarnowski y Sochaczewskij y prowadzili ie do izby, a przede drzwiami, ie tesz przijał I. M. P. Wilenski z laska marszałkowską, iako urzendenik W. X. Lith. y I. M. P. marszałek Koronny, y prowadzili przed K. I. M. gdzie, gdi się s stolkami P. urzendenikow zrownali, zostawieni są y tamże I. M. P. marszałek liaską w ziemię uderziwszy, opowiedział temi słowy: «Poszłowie Hospodara W. Kniaza Moskiewskiego czołem biją W. K. M.» Tam gdi czołem uderzili, kazano im iść do renkiei Krolewskej, ossob 8 (to iest 3 poszłowie y 5 dworzan) Krola I. M. witali. Potim poszłowie siedli na ławcze, ktora beła miendzi stolkami P. urzendenikow, a P. Wilenskij im od K. I. M. powiedział, isz podług tego, iako im Pan Wielki Kniasz Moskiewski do K. I. M. pisał, aby ie po widzeniu y porozumieniu się s tem gonzem, ktori swieze przijachal Krol I. M. przed się znowu przypuścić raczeł, a is z zleczeniem takim: coby do zgodi beło od swego Pana, przisć maia, tedi I. K. M. w tim zandaniu W. Kniaza Moskiewskiego dosyc czyni y naznacza s P. Rad swych niektore, co się z nimi o tim namawiać y stanowić bendar, do czego aby do inssego gmachu odesli. Za czym czołem znowu uderziwszy, od P. Wilenskigo y P. marszałka Koronnego do drzwi, a od P. castellanow Żarnowskiego y Sochaczowskiego są do inssego gmachu, ktori na przeciwno tej izbie iest, odprowadzeni. Potim gdi tam Ieh M. P. Radi Krola I. M. deputowane prziszły, odeszła wżitka Moskwa od nich y odprowadzona iest z roskazania I. M. P. marszałkowego do izby poszelskiej y tam czekała do skonczenia traktatow.

¹⁾ Въ подлинникѣ пропускъ. Послаи были: Сиркѣй, Пинковъ и дьякъ Сущовъ.

Ich M. Panowie Radni ci beli, co s nimi tractowali :

I. M. Pan Wilenskij.

Wojewodowie { Siradzki
Lenciczki
Podolski
Lubelski
Belski
Rawski.

Pan marszałek Koronny.

Pan canclerz Koronny.

Zawarszi się s nimi, upominał ich naprzod P. Wilenski, aby tych rzeczy, które iusz były na placzu, daremnie nie przimowali, a słowy nie zabawiaiancz, zeby gruntownego co podali. Na co powiedali, isz iusz Wielki Kniaz Pan nas podawał Krolewi Panu wassemu pewne obczyaie do ugodi, podaycie wy nam od Krola co. Na co gdi się im powiedziało, isz w liscie swem ostatniem Wielki Kniaz pisze, żeście mieli s ezimsi nowem, czego ieszcze nie podawał, przisc, przeto abyscie się s tem odkreli, tedi oni de-clarowali się, isz mają dostateczną mocz concludować y zatrzc s Krolew conditiae te, ktore pod Newlem podawali, ktore takie były: aby Krol I. M. s tego, co tak rok y latos W. Kniazowi odyął, Polocz, Wielis, Suszą y Iezierziscę, sobie zostawił, a wszitko insze powrocił, a do tego isz mu W. Kniaz Kokonchous s kilkiem zameczkow Inflanczkich podawa.

Powiedziało się im na to: iuzescie tego podawali, a wzieliscie na to odpowiedz, że Krol I. M. na tim niemoze przestac, nie wam potem ze temi niepotrzebnymi rzeczami zatrudniacie, owszem macie do tego y to wiedziec, że Krol Pan nas na tych kondtiach, ktorich wam na on czas pod Newlem podawał, teras przestac nie moze, bo potem ius nakładi y koszi wielkie Krol podiał, ktorich powetowania trzeba aby sobie s tey ugodi sukali, poniewasz ich przyczina nikt inszi jedno was Pan nie iest, y im dalei się to pociagnie, tim tego wiecei będzie przybywało.

Po ktorei mowie Ich M. P. senatorow, poslowie Moskiewsczi dlugo tergiversabantur, niechczane niczego inszego podac, ani się z nisczim odkric, a zandali tego, aby tesz od K. I. M. P. Radi podali czego, mieniazcz, is oni iusz o to swe podanie im oznaymili.

*

Zaczim powiedział im I. M. P. Wilenski imieniem P. deputatów, iż wiedzą myśl I. K. M. że I. K. M. ma chęć dobrą do zgody y spokojnego życia z W. Kniazem y gdiby Krolowi czale Infantni dozwołic chciał, co wlasnie do Korony nalezancze bely, tedi o insze rzeczy łącznieysza by zgoda bęła y mogli by pokoy dosć (doyść) bes wszelakj trudności.

Na co powiedziała Moskwa, że o pozwoleniu Infantow wssitkich, iest to u nich tak rzecz trudna, że y pomyslic o tim nie smieią, ale imieniem W. Kniaza Pana swego do pierwszych conditiei przidawaią ieszcze Krolowi Wolmier zamek.

Na ktore swe podanie wzięli tę odpowiedź od P. senatorow, że się Ich M. temu nie pomału dziwuia, że temi prosnemi słowy zabawiacie, wie dzancz to, że Wielki Kniaz szerokie y przestworne krajny ziemie, abo provintiae razem, iednem wyciągnięciem od Korony abo od W. X. Lith. odeymował, a wy tu iakoby na smiech po iednemu zameczku postempuiecie, przeth macieli co od swego Pana w zleczeniu, coby do zgody bęło podobnego, razem powiedzcie.

Wrocila się zaś Moskwa do tego, aby tesz P. senatorowie podali czego od K. I. M. powiedaiancz, atoliśmy ius podali, a poniewasz wy na naszym podaniu przestać nie chcecie, powiedzcie nam co s stronie swey.

Zaczim Ich M. P. Radi baczancz ich upor y nikczemność, wzięli przed się referować to K. I. M. co za praca do tego czasu z nimi bęła.

S czim sli do K. I. M. Pan Wilenskij, Pan wojewoda Podolskij, Pan canclerz Koronny.

Y przisedsi zaś powiedzieli, że się K. I. M. ta sprawa barzo smieszna widzi, że ich Hospodar goncza swego z listem poszłał, oznaymuiancz żeście K. I. M. mieli przelozić co takowego, czego by ieszcze przed tim w spominaniu nie bęło, a tu iedno stare y dawno odrzuczone conditiae od was niepotrzebnie na zwleczenie czasu są podane, a ieden tylko zameczek przilanczon, y roskazał wam to K. I. M. odnieść, abyscie bes omieskania przekładali, macieli co, s czimby do lepszey y pewnieyszey zgodi postampić, czego nie macie li, tedi wasza odprawa iest od K. I. M. barzo snadna a taka, że wkrótce do swego Pana odyedzicie z nisczim. Na którą mowę gdi przy swem uporze stali, puszczono ie do ich stanowiska, y są zas do schodu od onychże pierwszych Panow castellanow odprowadzeni, y wypro-

wadzili ie za Wisłę, ciżie Panowie, ktorzi ie beli przyprowadzili, a przistaw ich Pan Belzeccki as do stanowiska ich do Brodna z nimi iachal.

13 Februarii.

Isz za ządaniem poszłow Moskiewskich y obietniczą taką, że conditiae zgodi blisse podać mieli, onym audientia od K. I. M. pozwolona była, na ten dzień tedi, czym się za ich przyjazdem otiose czekać miało, K. I. M. in conclavi Panom Radom s sobą zasiesć kazał y tam o sprawach Królowey Iey M. deliberatią proponował ¹⁾.

Pothim gdi poszłowie Moskiewsci przijachali, ut moris est, wprowadzeni są w zamek od tich co przeciwko nim¹ podać ie wysli,— P. Żarnowski y P. Sochaczewskij, a do drzwi P. marssalkowie, gdzie przed Krola przisedzi, za opowiedzeniem I. M. P. marszałka Koronnego, czołem uderzili, a potim na ławcze uderzili, ktorei gdi ledwie dopadli, lego M. P. Wileński, iako cancelrz W. X. Lith., skoro na nie zawołał: «Słowo Hospodarskie», wnech z ławki zas powstali y stiaiecz P. Wileńskiego mowy słuchali, ktora taka była:

«Podług tego iakoście K. I. Mości oto zandali, aby was ieszcze ras przed się przypusciel, a podanie wasze zrozumiał, tedi wam lego K. M. tego dorwała, abyscie s P. Radami I. K. M. do inszego gmachu odesli y tam im to podanie swe przelozili.»

Za czym czołem uderziwszy, do inszy izby posli.

Przisi tam potim do nich Ich M. P. senatorowie od K. I. M. deputowani.

Przed ktoremi poszłowie Moskiewsczi podanie swe takie przelozili, że do dawnych conditiei trzi zamki ieszcze Rezcę, Łukę, Marienhausen przidawaią.

Na co gdi się im odpowiedziało, isz to daremne słowa a prozne zabawy są, y upomionęło się ich, aby nikczemnie nie bawili, tedi powtore tego podali, isz wssitkie zamki, ktore w Inflanciech za panowania K. I. M. Wielki K. Moskiewski wziął, Krolewi puści y do tego— co pierwey podawali, a Krol, aby tesz s tego, co latoś w Moskwie moczą dobeł, Uświat

¹⁾ Ca. Прозанение № 7.

telko a lezierziszce sobie zostawieł, a wszitko insze aby W. Kniazowi puścić.

Co isz tesz pro R. P. non erat, zaniechano iest, y s tim nic nie sprawiwszy powtore zaś odyechali, odprowadzeni zas od tychże Panow, ktorzi s nimi beli przijechali.

Tegosz dnia przisłał Pan Philon wojewoda Smolensky z Wielkich Łuk list do siebie pissany od P. rothmistrzow y riezerstwa K. I. M. w ziemię nieprzyacielską poszłanego ¹⁾).

16 Februarii.

Isz iusz poszłom Moskiewskiem odprawa namowiona bela, tedi Krol I. M. tego dnia im przed się przisć kazał. Ale isz goncza, ktori tu 20 Ianuarij bel list K. I. M. oddał, pierwy belo odprawicz potrzeba, tedi goniecz naprzod od P. Głoskowskiego dworzanina wprowadzon przed K. I. M. Tam, gdy czołem za opowiedzeniem Iego M. P. marszałkowem uderzeł, P. Wilenskijsz mu powiedział od K. I. M. is iakoś od swego Hospodara do K. I. M. z listem przyachał, tak za się Krol I. M. ten list do twego Pana daie, ktorei mowy P. Wilenskiego goniecz stoiancz słuchał, y przes wssitek czas nie siedział, a zatim przistampieł do poczałowania renki K. I. M. co ucziniwszy, list od I. M. P. Wilenskiego z renki wziął, czołem uderzeł, a potem od Iego M. Pana marszałka nadwornego do drzwi odprowadzon, gdzie potim daliei do gospodi P. Głoskowsky odwiodł ²⁾).

Potim kiedi tesz porzandkiem w ynszych introductiach opisaniem, posłowie wielczy przed K. I. M. przisli, tedi I. P. Wilenskijsz od K. I. M. mowę do nich uczynił ³⁾).

Po ktorei mowie kazał im, aby sli do poczałowania I. K. M. ręki y podawał im tę mowę na pissmie, iako summę ich odprawy y pritim list ich Panu nalezanczi, iako respons na on list, s ktorem beli od swego Pana przijachali. Ale tego niczego przijané nie chcieli, telko odpowiedzieli, isz za to dzienkuia, że ich do Pana ich odpuszcza, a isz proszą, żeby ieszcze s P. Ra-

¹⁾ Ca. Прозрание № 3.

²⁾ Ca. Прозрание № 4.

³⁾ Ca. Прозрание № 3.

dami mówić mogli. Czego gdi im pozwolono, tam przidali obscurissimi nobis dwa zameczki do tego, co przed tim pozwalali, — Salez y Pierkiel, przisięgnięci się, że to nad rozkazanie Pana swego czynią; iednak, isz to nad swe gardła biorą, że na tim ich Pan przestanie.

Zostali na tim Moskiewsczi posłowie in conclavi doctoris Bucellae (gdzie po wssitek czas s P. Radami rozmowy miewali), a P. Radi przisli referować ich podanie K. I. M. ktore isz ridiculum było, kazał poszlow K. I. M. przywołać, aby koniecznie sli do czalowania renki K. I. M. y kiedi Panowie castellani — Żarnowskij s Sochaczewskiem po nie przisli, tedi Moskiewsczi posłowie ociągali się s nimi przisć, ale ich uzili, aby do K. I. M. sli a prosili, aby im ieszcze ras P. Wołowicza na rozmowę poształ. Co kiedi K. I. M. uczynił, odniósł to P. Wołowicz K. I. M., co s nich wyrozumiał, to jest proszą, aby pokoy do pufroca, albo inssogo pewnego czasu mógł być, aby każdy Pan, iako teras dzierzi, dzierzał, a w tim czasie, żeby poszłom wielkiem z obu stron wołno było iezdzić pokoy stanowić. Co isz tesz się K. I. M. y Panom Radom barzo nie grzezi zdało, kazano im, aby koniecznie przisli. Co gdi uczinili, czalowali renkę K. I. M. 3 poszłowie y 5 dworzan, odprawy ony y listu, co im P. Wilenski podawał, wziane nie chcieli asby im do tego przidano spissek rozmow, ktore po te dni s P. Radami miewali, aby to pod pieczęcią K. I. M. Panu swemu ukazać mogli. Co isz im obieczano przidać, tedi wssitko troje obiecali w gospodzie społem przijąć, co im zas potim odniesiono. S tim odesli do stanowiska swego wyssey mianowaniem obyczaiem prowadzeni ¹⁾.

X. BISKUP PŁOCZKI Z RZIMU DO P. MARSZAŁKA KORONNEGO PISZAŁ.

Nowiny z Rzymu :

Die 23 Februarii.

Przijał tu poszeł, a po naszymu goniecz do Papieża s kilką osob, zalecał go Czeszarz przez listi wszendzie, a tu wiecez, y przeto starano

¹⁾ См. Приложение № 6.

się aby go z wielką uczciwością przyjęto, o czym iżem ja wiedział, takem to dał znać, iako przistalo. I przistalo do tego ze nie na pałac prowadzon y wzienth iest, iako z innemi poszlami Moskiewskimi się dzialo, ktorzi tu za kielka Papiezow beli przed tim, ale zleczono to belo I. M. Panu castellanowi S. Angeli powinnemu Papieskiemu, aby on wszitkiemu temu na wsitkie strony dogodziel. I. M. P. castellan wyslal kilka ossob s kilkiem kocyych po tego poszla, ktori się bel w goszczinczu niedaleko Rzymu zastanowil, wijechali s nim iusz niemal w noczi do Rzymu, a wskok biegli s nim prosto w dom Pana castellana, witania ani przyjmowania znacznego tam nie belo, telko sam P. castellan bel, kiedi przyjechał, i tilko się poznali i zarazem odesli.

26 Februarii.

Miał ten poszel audientią u Papieza, nikt przy tim nie bel iedno P. castellan, snac pracza s nim mieli, nis się dał namowic, aby Papiezowi czalował nogi y klęczacz poszelstwo sprawował. Gdi to uczinil, malo co mowil, list zarazem wielki y dlugi oddal. Potim przekladano ten list y skoro Papiesz wyrozumial co w nim belo, kazal się do cardinala Farnezego z niem cardinalom Comendonowi de Come, a Madruczemu, ktorzi potim czinili Papiezowi relatią okolo tego, co w liscie iest y co się im zdalo.

Snac odtand poczynal się list: isz Xiąze Moskiewskie dawne tego pragnelo, aby bel mogli wszelaką swą chęć P. Chrześciańskim pokazać, yszby nietelko miendzi nim a Pany Chrześciańskimi, ale y miendzi poddanemi z obu stron moglo być dobre porozumienie y zachowanie, y o to prosiel, aby wolno iego ludziom wszelakie kupie do państw Papieskich przenosić y odnosić s tich tu państw. Toż powiadaia y od Wenetow zandal. A zatim się y dalei tesz do wszitkiego offiarował, co by moglo być ku dobremu Chrześciańskiemu naprzeciwo Poganom, a mianowicie naprzeciwo Turkowi y tim ktorzi s nim trzymaia. Ale iszby się w tim lepiej popiszac mogł, to nakoniecz przitoczel, iszby się w to Papiesz wdal, aby miendzi niem a Krolem iego Moćcia Panem naszym mogł dobri pokoy mieć.

Odprawę miałby bel ten poszel przed Wielkanoczą, ale dla tego nawienchei zatrzymano go, aby się ceremoniom y nabozeństwu w tak chwalebne swienta przypatrzel, azeby o wszitkim Panu swemu y innem doma powiedzieć umial.

Die 18 Martii.

Poszeł Portugalskij oddawał obediencją Papielowi imieniem Krola Philippa, iako Krola Portugalskiego, na co tesz ten poszeł Moskiewtkij patrzeł.

Die 27 Martii.

W poniedzialek Wielkonoczny poszeł Moskiewskij od Papięza iest odprawion y dobrze uczony y udarowany stand odiechał. Dał mu snać Papiesz Agnus Dei oprawne pięknie, a złota iest trzista skutow, a gotowych seść sesh skutów. Łanczuch ze czterech sesh skutow. Thowarziszewi iego, ktori Inflant iest, łańczuch ze dwu sesh skutow, a gotowych czterista skutow. X. Moskiewskiemu posłał reliquiy zacnych y kostownie oprawnych niemało, mienzi jannemi stuczka krziza Świętego. Tak ludzie powiadaia, bom ia przy tim nie beł.

Poszłał zarazem s tem gońcem patrem Possevinum Iezuicie s kilkiem innych Iezuitow. Ma obaczić, do czego się X. Moskiewskie ma: iesli chce do kościoła powszechnego Rzymkiego przistampić, albo iesli go na to namowić nie bendzie mógł, aby o to się starał, iszby kościoły budować się w Moskwie mogły, w ktorichby ceremoniae y służba y nauka Bozego słowa według Rzymkiego kościoła beła. S tich dwu rzeczy iesliby zadnij otrzimać nie mógł, yszby wnet odyechał, a zatim Papiesz do tego tim wientsze y pewnieysze przycziny mieć bendzie, aby się z X. Moskiewskiem w żadną rzecz nie wdawał, ani się o to, o co prosí, starał. Wsisci razem na kost Papieski do Weneciei iada, z Weneciei snadzby sie naprzod puscic miał P. Possevinus y do Arczixianzencia Carla do Stürj wstampić, a rozą wielką poświęconą od Papięza Arczixięznie Iei Mości oddać. Potim do Krola Iegomości prosto się obrocić y tam naprzod poszelstwo od Papięza sprawić, a przitim litteras passus na tego gonca Moskiewskiego uprosić, aby wolno przez Polskę przeiechał, a on zarazem ma s nim do Moskwy iechać.

Die 30 Martii.

Nunciusze Papiesz odmienił. Do Polski naznaczał Reverendissimum D. Albertum Bolognetum episcopum Massae, ktori beł z Weneciei po ti lata nunciuszem. Do Hispaniej Reverendissimum D. Teverna biskupa z Lodii.

kilku ich sciento, którzy wyznali na mękach, że po odjeździe Królewskiem spaść Wilno chcieli, a potem drog takowych sukac, iakoby Krola o gardle przypawic; powiedzieli y to, że ych pietnaście Kniaz wssitkich dla tego poslal, ubi sunt celari aliquando non poterint; tich co ich ścięto Bielski wydał. Co się bendzie z nami w drodze działo, za każdą occassią bendę znać dawał Wasz Mości.

Posseł Tatarski wczora possełstwo sprawował, na kozaki się skarzał, że im tam iakieś skodi poczynili; odpowiedziano im od Krola lego Mości dzis przy odprawie, że nie z rozkazania Krola lego Mości. Posłowi do Czarkasz iachać kazano, tam zastanie posłańcza lego Krolewskiej Mości, ktorí ma s kozaków sprawiedliwość ezinić, bendą-li co winni.

Sinowiecz Krolewski drugi Balthazar Batori z Wengier do Krola przyjechał y poiedzie podobno s nami na wojnę. Król lego Mość theras iusz z Wilna wyiachał w drogę, a my za niem, iusz ostrogi brzmią na nogach; day Boze, abyśmy się cum victoria et triumpho do W. Mości w dobrem zdrowiu zasię wrocili.

Dzis prawie na wsiadaniu, X. Rozdrzewski na Kuliawskie Biskupstwe przisięgl.

P. Soboczki nasz teras Krolowi 150 koczmarterow okazał, w deliach czerwonych a w białych kolpaczkach po meskiewsku, chocia się ruszniczami obtikali, wątpię przecie, aby co przed naszeimi mieli.

Posiłam Waszności descriptią Inflant, którą Krolowi lego Mości spisano ¹⁾.

LIST OD IEDNEGO PRZIHACIELA OD DWORU DO P. MARSSAŁKA CORONNEGO.

Prziachałam do Wilna 12 Junii, zastałem Króla lego Mości w załobie y smutnego barzo po bracie, Panu Woie. Siedmigródzkim; w piątek przed moim przijachaniem prziniosł mu tę nowinę sinowiecz iego Balthazar Batori z Wengier, nie nieboszcikowski sin, ale brata trzeciego, ktorí dawno

¹⁾ Ca. Писаровені № 30.

umarł, rodzony brat swego, co się w Połtowsku uczi. Exequiae iusz czimone są die 16 Iunii w Tumskim kościele nie z wielką pompą iako na wsiadaniu, które iakie były, na piśmie Waszmości swemu Miłościwemu Panu posyłam ¹⁾). Status rerum w Siedmigródzki ziemi takie są, że Wengrowie sina nieboszcikowego w 8 lat dziecie wojewodą obrali y chorągiew podali, jednak od Turka snadz nie barzo ma warowne rzeczi y by nie Per-ska woyna, mowią tu, że by periclitowała Transylwania.

Ten Bathori, co tu przijachał, pacholek we 20 lat, nie barzo politik, ew nas co w Połtowsku piu galante. Panowie czinią nań bankiety, upominki dają.

O nassi soli nic się nie mowilo s Krolem Iego Mością, dałem był P. podskarbiemu nadwornemu znać z Warssewi przed sobą, co Oświecznia-nie broią s tą, co leżi na składzie, zaczim iazech tu przijachał do Wilna, iusz na nie mandaty y pozwy posłano. Wiencz nie wiem, co się tam dali dzieć bendzie. Widze, że Król o czim inszem teras myśli; P. podskarbi ob-mawiał nas, żeśmy quarti spełna dać nie mogli, prze trudności y niedosta-tek, dokładaiąc, że wrichle ostatek zapłaciemy, znać się nie gniewał, da-ley nie wiem co bendzie.

Proszę Waszmości swego Miłościwego Pana, abyś Wasz Mość często raczeł przes pisanie swe napominać Gralewskiego w Warssawie, żeby iako nawiencezi a richło pieniądze zbierał, żebyśmy co richlei koniec o tę sol mieć mogli. Powiadał y to P. podskarbi przed Krolem, że chcąc się iscić, wsi przedawamy y zastawuemy, ale on na to y słowa.

Prosze y o to, abyś Wasz Mość raczeł w czas pisać do P. Philipow-skiego, gdziebyśmy mu na S. Thomas nie mogli zapłacić, aby na placzu pozostał, a dali czekał, bo Gralewski, iakom iusz z Warszawy dał znać, soli zapłacić nie może as od tego S. Iana za rok.

Pisałem teaz Wasz Mości swemu Miłościwemu Panu z Warssawy przes P. Rambińskiego o wssitkich sprawach solnych Warszawskich y Kra-kowskich y bardzobym temu rad, abym iaki na to odpisz mógł mieć. No-win tu na ten czas mało, czekaią z Moskwy Dzierzka y goncza od Wiel-kiego Kniaza a iesli Narew postampi, blisko tego, że pokoy bendzie. Iusz tu

¹⁾ См. Приложение № 29.

sobie Inflanti malujemy y imaginiemy, co s niemi bendzie pecząc, spissek wssitkich zamków w Xięstwie Inflanczkim, iakie beło przedtim, y drugi, iako terazz kto dzierzi, possilam Wasz Mosci ¹⁾, iesli Moskiewski puści wssitko, co terazz trzyma, nie lada to accessia krolestwu bendzie, sama Narrew, powiadaią, czini mu 70.000 rubliow.

Dnia dzisiejszego iusz w imie Boże Krol lego Mość wyiedzza z Wilna w drogę, dwie mili na nocz, prsto ku Poloczku. W drodze bendzie się zadzierziwał dla żołnierzow, aby się sciążali, s którymi wieika pracza, nie chcą koniecznie ruszić się as im spelna zasłużone zapłacone bendzie, a my tak wiele pieniędzy nie mamy; winno się im o 300.000, a quarti nie przywieziono spelna 90.000. Priwiezi terazz tu posłowie od Ansprachu 50.000 talerow y wzieni w zastawę klenoti, okrom tego darował Ansprach 3.000 fl. Od Kurfiersta Brandeburskiego Burach przywoził 50.000. Na poboreze trzasku dossić, że tak leniwo pieniądze oddawaią.

Woyska na ten rok wienczei bendzie nisli po te dwie lecie, y nadzieia da P. Bog, że z łaskiei Bożey tą forą zamknie się y skończy ta woyna, a my s pociechą wrociem się do domu. Wilno żołnierzow pełno by natkał, drogość wielka, około miasta niebezpieczno, bo w gorach pieści zbijaią.

Drogę y noczlegi possilam Waszmosci swemu Miłosciwemu Panu ²⁾.

Tak iako Wasz Mość moy Miłosciwy Pan pissać mi y roskaziwać raczisz, abym starego zwyczaiu pissania do Wasz Mości nie zaniechał, czinić to zawsze bendę, bym w tim iedno woli Wasz Mosci mego Miłosciwego Pana dogodzić mogł, a na tey trudny a daleki drodze nie ustał. Rzeczci przesze, które się in absentia u Dworu działy, trudno wypissać mam, bo nikt sprawy o nich dać mi nie umie, roziachali się tesz beli secretarze wsisezi od Dworu, dopiero się zyeżdżaią terazz. Ia tesz, iakobym dopiero przistał, ledwo mnie ludzie znaią y Pan, widzę że sie znouu wysługować przyjdzie, co mam czinić rozmyslam się, iednak ochynę się ieszcze na tę trzecią woynę. Dziękuię tesz Wasz Mości swemu Miłosciwemu Panu za tę łaskę, że iako Wasz Mość pissać raczisz, nie raczełes mię Wasz Mość pisanie swem do lego Mość Pana canczlerza przepominać, y przicziniać się,

¹⁾ Ca. Ppazowenie №№ 30 u 31.

²⁾ Ca. Ppazowenie № 32.

aby w tej odmianie była też ratio mei habita, aleć tego nie znam jeszcze, dopiero się baczę że kota ciągnę a z wielką skodą swoją, a iżem się iusz zawiódł, pociągnę się jeszcze na wojnę, y bendę persona muta in comedia.

Trudno się ja mam przeciw woli Bożi, ktori mnie tak na świecie mieć chce. To jedno nawientszą mi załość czyni, żem ten długi czas na tej nieszczesny służbie stracił, druga, że ludzie rozumieć bendą, żech się złe zachował na niej, gdis nadgrodi ani consolatiei zadnei nie mam.

Vacantiae tak idą. Jeśli nie dziś jeszcze nis Krol wsiendzie w drogę, todi nie długo tego czekać, że biskupstwo Kujawskie X. Rozdrażewskiemu dać mają, a on Probostwo Płockie i do niego klucz od biskupstwa Kujawskiego co 4 albo 5 tysiencki złotych uczyni, X. podcanczlerzemu ma puscic. Praeterea X. nominat Gnieźnieński pułroka jeszcze Kujawskie biskupstwo ma dzierzeć. Secretaria Wielka X. Baranowskiemu naznaczona. X. Gosliczki s X. Sulikowskimi, Maria Matko Boża, toć się gniewają na wssitek swiath, isz ich miniono.

Po P. wojewodzie Sandomierskiem o Malbork nie slychać, aby kto prosieł, podobno rzeczy wielkie, nie smie się nikt kusic, ale na to godzą aby go nikomu nie dawać, a zachować go dla siebie iako y Grodno. Nie widzę, aby tu kto niebszczika plakał, glossem tu wołają drudzi, wielki prawi był skodnik Królewski y Rzeczypospolitey, czyni prawi Malborg 40.000, a on mało co dawał.

P. Zborowski marszałek trzeci dzień przijachał tu wleceze, powiada isz na wojnę chce s Krolew, służy cancellarij pitnie etc.

Nostrum pupillum y yego valetudinem P. Bogu poruczam, a dziekuję jako swemu Miłosciwemu Panu, że tak miłosciwe staranie o niem czynić raczysz, często ja y to jego zdrowie oplakiwam y obawiam się, aby ta noga jego do wielki chromoti nie przisła. Boże day, ten Bergam pomogł mu co.

S strony contractow o Samotyły, pozwolę na wssitko, cokolwiek się tam miendzi Wasz Mością, drugimi opiekunami a I. M. Panem podkomorzem stanie y postanowi, by nam jedno nie zasłyły te Samotyły, to mnie jedno cieszy, że z człowiekiem dobrem sprawa s P. podkomorzem.

Nie wiem czemu P. podstarości tak o chybi nie dba.

Witanie Iesuitów Wileńskich po Połoczkiei y Wielkołuczkiei od X. Skargi, niżem do Wilna przijachał iusz, beł X. Baranowski wziął od niego, które ma posłać Wasz Mości.

Iegomość Pan canczlerz zostanie tu w Wilnie s tydzień po Krołu legomości.

Na Sendztwo Posnańskie electow czekamy, skoro ie przinioszą, czinić bendę staranie, żeby P. podstarości Posnański voti compos beł.

S P. podskarbiego Koronnego snadź Krol nie barzo content, a widzę że nadworny nie do końca mu ziczliwem. Z Wilna 20 Iunii 1584.

Iusz biskupstwo Kutawskie P. marssałek Zborowski terasz, gdi Król na koń wsiadać miał, X. Rozdrzewskiemu oddał, owe beneficia drugie, o ktorichem w liście pissał, zadzierżone ieszcze, ale probostwo Płockkie pewnie ma X. Podkanczlerzi.

LIST OD JEDNEGO PRZYJACIELA OD DWORU DO P. MARSZAŁKA
KORONNEGO.

Na tegoroczny wojnie cokolwiekby się na niej działo, a ja też wiedzieć y domyslić się będą mogli, tym sposobem, jako rozkazanie Wasz Mosci mego Miłosziwego Pana przeszłego roku, to jest per dies acta pisać było, wypiszować Wasz Mosci będą; oto jedno swego Miłosziwego Pana proszę, aby y pisanie moje do cudzych rąk nie przychodziło, y iesli niedostateczne, abo wiadomości, — nie tak iakoby wola Wasz Mosci była, nie miało w sobie, to mi żadny nielaskiei nie niosło u Wasz Mosci, gdżem tak wielkiem secretarzem nie jest, abym wszystko wiedzieć miał. Wiemei żeć to sromota moia, ale a coż mam rzecz, kiedzi tak fortuna chce mieć.

Z Wilna pisałem Wasz Mosci swemu Miłosziwemu Panu, cokolwiek się jedno tam działo przy mnie, aż do samego odyazdu Krolewskiego. Pan canczlerz, ja też przy nim pozostaliśmy tam bel mało nie czasy tydzień.

Tu do Dżisny przyjechał Krol Iego Mość 1 die lulij, continuis itinibus, nigdzie nie mieszkaiancz w drodze, poiedzaiiancz dobrą drogą, także y pogodą, nie tak iako dwie lecie na pierwszą wojnę.

My też z Iego Mość Panem canczlerzem dnia dzisieyszego, to jest 3 lulij, przychaliśmy po nim; był Pan barzo rad. Iako dnia wczorayszego pogonił nas w drodze xiądz biskup Wileński, dzis przecie nierówno z nami przyjechał do Dżisny, we dwie godzinie po Panu na pięci kotezich s kilkiemnascie sług. Poszeł też papieszki Possevinus s Panem przyjechał, y był poczawszi z Wilna w thowarzystwie z nami, ma s sobą dwu Iesuitow. By jedno Dzierzek z Moskwy przyjechał a wiadomość o Moskiewskiego rzeczach prziniosł, ma tam wijachać Possevinus y tractować o pokoy y podobno nawracać samego Kniaza; dziwy to nie lada iakie będą, iesli go nawroci.

Z Wilna iadancz zazeliśmy nabożeństwa s tim Possevinem; Pan na kazdi dzień, nisz na wosz wsiadł, wysłuchał mszy, a kiedi w swiento nie ruszał się z mesca asz po obiedzie, trzy iezuitowie kazdi swoją mszą odprawiał, wiencz dway kapellani Pańszi, które s sobą s Kracowa wiezie, tesz po jedny, potim xiądz Wielogorski kollegiat Kracowski kazanie miewał; owaśmy barzo nabozni beli. Při obiedzie potim disputatae; Pan sam quaestiones movere, a Pan Nakielski, słabuię, toć się miał o religią od nich, ale mu argumenta nie stawalo; pilnie Pann canczlerzewi służy y při ludziach jego poczet swoy mieć chce.

Pogonił nasz tesz w drodze Pan starosta Przemyski, pizzano bęło poi do Rusi, aby prentko bywał. Ma iachać w poszelstwie do Turek w sprawach synowcza Królewskiego nowego Siedmiogrodzkiego wojewodi, a pierwy wstampi do niego do Siedmiogrodzkiej ziemie; cicho się ta odprawa iego dzieie, y wiedzić nie mogę pewnie, w jakich sprawach poiedzie, ale mni mam, ze podobno prosic o confirmatią tego wojewodztwa, y stand colligo, ze bliske tego, ze się dany na pokoy z Moskiewskiem łączno przywiesc, bo isz tam rzeczi sinowczowe niebarzo pewno, trzeba się ta ulączniac, zebysmy im tesz tam zabiegali. Tea tu szinowiecz drugi při Kroliu iest in honore, na ławie siedzi, a gdi panowie przyjdą, daie mu Pan canczlerz przed sobą miejsce. Wengrzy wszisczy służy przed nim iezdzą, iednak widzę, ze barziesi Krol affect owemu, co w Pulloffaku etc.

Iachał tesz z Wilna s nami wojewodzicz Sandomierski, sin nieboszcika Pana wojewodi, wiedzie 50 koni z sobą, iako voluntarius, które ociecz za ziwota ieszcze obiecał bęł posłać, snac za Pana canczlerzową persusią. O Lipionkę zabiega, y sieła ych, co mu tego ziczą, bo tam nieboszcik ociecz iego wielki sumpt nałożel na budowanie, praeterea bęło by im barzo zlie bos tego, bo oyczizna chuda, długów tesz gromada.

Konopaczki tesz przibiezał, abo o Tozefł abo o Puczł prosil. Pan canczlerz, ut fit, obiecuię, ze na nim schodzie nie bendzie, ale wszitko odkładaia asz po woynie. Waier się tesz stara o się, chocia iusz ma doszie, posłano go do Rigi pizac 2000 Schotow, które Farensbek morzem prowadzi.

Pan wojewoda Posnanski Pawłowskiego swego posłał, proszancz, aby bęła nań ratia za tą occasią, nic nie mianuiancz; pizzał y do mnie, ale

Pawłowski jeszcze odprawy nie ma, a powiada, iesli mu iakiego przywileiu nie dadzą, telko odpis na list, ze chce Pana Przijemskiego czekac, bendzie smac miał iakie nova mandata. Iesli się sam Pan canclerz serio w to nie wlozi, wantpię, aby serce Krolewskie samo przes się miało się przychylic do czego. Powiada Pawłowski, iesli nam teras czego nie dadzą, do smierci e nie nie bendziem prosic.

Są tesz po nieboszcziku Panu woiewodzie iakies pasze w Prusiech, czynią okolo 400 flor. o te stara się doctor Gisius; wiencz iezioro iakies, co tesz kilkaseth złotych czyni, o te nasz Pawłowski komornik prosi.

Chotyniecz dwie wste tesz po Panu woiewodzie Panu staroście Przemyskiemu dano, czynią po tisiancz złotych, dano ie ieszcze na seymie beło po kuzinie, iedno nieboszczik oziwał się do prawa, otosz iusz teras pacificus Pan starosta.

O Gorę, dwie wsi na Podgorzu po Zebrzydowskim koniuszim krolowiy, Pan Philipowsky z Belzeczkiem concurre; czynią okolo 800 zlot.

Zastaliśmy nowinę, isz Moskwa z Tatari miasto Orszą y wsi okolo Mohilowa, Skłowa y orych krziow, okolo 2000 spalila, ludzi wiele pobrawszy y skodi poczyniwszy, a to pod przimierzem, ktore tu poslowie Moskiewsey uczinili ad diem 4 lulij.

Barzo się Krol fraszuie y posłał wskok do tich tam kralow dowiedziec się pewny rzeczi o wszitkim y gdzie się ci ludzie obrocili; posłał tesz do Markowa do Moskiewskich poslow expostuliancz o to, że fides induciarum fracta, grozancz, ettc. ale y oni y Moskiewski pewnie tę wymowkę naydą, ze na ten czas gdi ta excursia beła, ieszcze wiadomosc w Moskwi o przimierzu nie beła.

Radby Krol Iego Mość stand się co prendzi ruszel ku graniczi, żeby nie przynowac, poki czas y pogodi słuza, ale niemaż s kim. Pieszi dopiero nadchodzą, konne rothi iedne się s Polski dopiero ruszają na unię, te nowe nie wiedziec gdzie są ieszcze, a te drugie dawne, isz dopiero pieniędzi im u Wilnie iakąs troche dano, terasz, gdiby iachać, poprawują statkow. Wiencz pererebuit miendzi nimi, ze pewnie pokoy doydzie, y tak się leniwō spieszą, poszilią do nich, aby się nie sadzili na tem, bo o pokoju nie pewnego nie masz, owszem za temi excursiami nie ma się do niego, żeby ich iedno co richlei zwabic.

O tím pokoju nic pewnego nie masz, musi być przecie coś, co iedno Krol a Pan canclerz wie, y suspectum mi barzo, że Pan canclerz głoszem wszitko mowi, pokoiowi nie tuszancz; czekamy na Dzierka; ten podobao co pewnego prziniesie, ale choczaby s pokojem przijachał, przecie z woy-skiem trzeba bendzie do Inflanth na possessią iachać. A wiera byśmy tesz mogli się niebarzo drozić, pozwoli-li Narwie zacierać by, boć y my iusz za swe mamy ettc.

4 Iulij.

Xiądz biskup Wileńskij withał Krola Iego Mosci; prziszedł sam a sua posta (potestate); Pan Troczkij przed nim y brath P. marszałek nadworny; przijął go Krol doszyć ućciwie, stojąc witania słuchał y stoiancz odpowiedział. Iesli Inflanti do renku przijdą, a Riskie arcebiskupstwo y biskupstwa drugie bendzie tam Krol, tak iako się słyszeć daie, restaurował; boie się by x. biskup nie chciał tam na cokolwiek zakładać; s Panem canclerzem nie widzę takiej confidentiej, iako przed tím; xiądz widzę strzeże authoritatem, a nas tesz z miesca się nie ruszi. Zaleskj sługa iego starszi mowił ze mną, trzebaby nam żeby był łaskaw was Pan na nas, a żeby, rzeką, swagier nie miał być łaskaw? Maią, prawi, Włochi proverbium: Gia fu il tempo che berta filana, baczemy, ze poki siostra była żywa, łaskawszem był. Teras gdyśmy u P. wojewody Podolskiego beli, mowił nam y radzieł, chezemyli mieć rzeczy nasze salvas, abyśmy P. canclerzewi słuželi pilnie, otosz my tak bendziem czynić, ale wy nie wiem, bendziecie li dbać o to. Iadancz z Włoch, iachał był prosto xiądz biskup do P. wojewody Podolskiego do Rusi y mieszkał tam czas niemaly, wiencz nie wiem nas co na to.

Kozaczi pod zamkiem Niesczardi poymali nieiakiemu Niewengłowskiemu od Łukowa z Lubelskiej ziemie, z żoną y s pacholkiem, co chciał do Moskiewskiego zbieżeć y przedać mu się; prziwiedli go tu dziś; podobny iakis chłop y mowny, służeł piené lat przedtim P. Zołkiewskiemu staremu, P. Bonarowi y innym. Żonę tu był niedawno w Połoczku nierzandniczę poioł, pacholek serbni iakis, co od służy Bornemissowego niedawno tesz był uciekł; naleziono przy nim oratią sterminowaną, iaką miał Moskiewskiego witąć; być mu podobno na palu; powiada, ze woła, iego, a

czarh go do tego prziwiodł. Miałby beł u Moskiewskiego miesce, bo mowny iakis.

5 Iulij.

Krol tego Mość o wschodzie słońca na zaiancz wyiezdza co dzień. P. canczlerz czyły dzień, z gospodi nie wychodzancz, zawarszi się, swą renką pisał, nic innego, iedno expeditiā P. staroscie Przemyskiemu do Turek.

Then glosz puszcza, ze go Krol stand ma do Siebieza y do Opoczki postać, ale to u mnie suspectum, bo wiencz oni o czym gloszem mowią, s tego nie nie bywa; tak rozumieją ludzie, ze podobno Krol coniunctis viribus do iednego miesca się obroci, a wiesci te dle tego puszczią, aby fallerent hostem etc.

6 Iulij.

Zbieżalo coś Moskwy s Siebieza y wczora u Drissi zamku naszego, sześć mil stand, trafili na konie bydło naszich na paszi — Wybranowskiego y Liubowieczkiego rothmistrzow pieszech; zabrali go niemało y ludzi kilka zabrali. Wezbrali się za nimi naszi, ale nierichło; trafili na dwu Moskwy-cinow, ktorich tu prziwiedziono, alie chłopstwo iakieś; powiadaia, ze Moskwy 400 iest na Siebiezu. Iesli odjedziem stand a tego Siebieza nie weźmiem, bywać tu Moskwie pewnie. Ale to gorsza, że to iusz pewna, ze okrutnie wielkie skodi Moskwa około Mohiliowa, Skłowa, Kopysci poczynila; trafili tam na kraj nasiadły barzo, około 2000 wsi spalili; slachti, białyehłow, plosu wielką mocz zabrali y za Niepr pognali, sami potem za nimi wplaw; żal się tego Panie Boże; beła tam niedaleko Kazanowskiego y P. Troczkiego rota, ale się o nie nie smieli kusić, bo ich y s Tatarzi około 20000 beło; powetował ci się nielada iako przeszłych skod na nas. Anxius barzo Krol, ze się to stało, y radby się mscił co prendzi, ale cosz rzecz, kiedi leniwo nadcigią żołnierze.

Zdraycza Niewengłowski nawrocił się przed Iezuiti, bo beł haereti-kiem; prosi, aby go ścientą śmiercią karano.

7 Iulij.

Wyjazd krolewski odmyka się stand as do tego wtorku, co idzie za tydzień; trudno co poczanć, kiedy żołnierzow nie mas; terasby czas woiować; pogodi, drogi dobre; dopiero bendziem chcieli, kiedy płuci i zimna zaydą.

Pan starosta Przemyskj odprawę swoię Tureczką przepiszował sobie swą renką s kopiei Pana canczlerza renką pisaniy. Piszarz gi zaden, ani secretarz nie widział, coś musi być tajemnego ettc.

8 Iulij.

Kłopotu doszic, isz rothmistrze nie nadcigaiają, iusz dziś niektore impedimenta wodą wyszitaiają ku Zawołoczcu; przy nich 500 pieszych isć kazano.

9 Iulij.

Possevinus przed Krolem kazal de villico; barzo dobrze uczynil adhortatia do Krola, aby te Moskiewskie wiezanie, ktore przes tę woynę pobrani są, kazal instituere in fide Catholica, ale wantpię, by pozwolni chcieli; Socolonicus ieszcze z Wilna do Kracowa się wrocil, ustal iusz nieborak, kazancz w Wilnie na katedrze omdlal y barzo słab; iusz podobno niez po nim nie bendzie. Laterna terasz ordinarius kaznodzieia przy Krolu.

Przijachal dzis P. marszałek Zborowski, pytal mnie o W. M. ieslibym takiego nie mial pizania. Przijachal tesz y P. Radziwil starszi marszałek Lithewskij, tak isz tu trzech marszałkow mamy; postaremu nie słyszi.

Po mszi Krolewskij ślismy zaś na drugą mszę spiewaną y kazanie do gospodi P. canczlerza, był tam x. biskup Wileńskij y marszałkowie.

Tamstand była zawarta rada u Krola przed obiadem secretissime, wszitkim do iednego wynisć kazano, niewiem ieszcze co tam było, a pewnie o woynie.

U Pana canczlerza iadł P. wojewoda Wileński y Pan Troczkij y popili się tak wsisezi, że nas Pan spał czaly dzień y nie wstawal z łozia asz do samey noci.

10 Julij.

Wieść z Ukrainy przisła, że Moskwa s Tatari z niematem ludem ciąguie dobywać Orszi; mają y działa s sobą; widzieli ich na oko spiegowie; była rada, co czinić, conclusum P. Troczkiego posłać przeciwko nim, dano mu coś około 1000 koni Polskich roth, które tam poblizu są, y posłano listi do nich, aby się z P. Troczkiem u Witepska ziachali y ku nieprzyjacielowi posli, iako: Zebrzydowskiemu, Kazanowskiemu, Iordanowi, Gostomskiemu, Orzelskiemu y Timrukowi, y rozkazano im, aby P. Troczkiego we wszistkim, co kaze, słuchali. Wiencz niewiem, będali; Boze ich tam prowadź. Swych tesz P. Troczkj bendzie miał do tego 500 koni, oyczewski poczet do tego, ma tesz z zamkow coś pieszych nabrać. Niebardo się to Moskiewskij do pokoiu ma; na Dzierka czekamy. Dzis tesz posłano Poszowinuszowe listi do woiew. Smoleńskiego, w ktorich o swoiem do Kniaza iachaniu znać daie.

U Pana cauczlerza bankiet, ćcieł wszitkie Pany co ich tu, Radziwiłły wszitkie, miendzi nimi biskupa, woiew. Wileńskiego, Pana Troczkiego, marszałkow dwu, był u nas Zborowskij. Mowią niektorzi, że nas zakłada na to, aby od Radziwiłow mógł imienia Opathowskiego trzeci części dostać. Mają tesz tam Ostroskie xiążenta dwie czenści, ktorzi młodemi bendacz, skoro ociecz umrze, podobno by o swe nie beli trudni.

Piszą a piszą y posyłaią przeciwko rotham, co idą, aby iako naprendzi nadchodzili. Starosta Liwskij w kilkunastie mil stand, wziął na 300 koni pieniądze, a nie ma ledwo 150. O lezus, toć trzaska doszić! Mazurom się na wojnę nie chce.

11 Julij.

Z onych nowin niez, co ono mowiono, że Moskwa około Mohilowa 2000 wsi spaliła y skod poczyniła, Lithwa to była rossiała. Dżis tamstand přijachał Markowskij porucznik rothi Kazanowskiego; to prziniosł, że 27 Junij Moskwy pod Mohilow, iako on powiada, przisło y s Tatari około 30000, znać lud nikczemnij, blahy, aby beli Mohilow wybrali, a rotha Kazanowskiego sama bez rothmistrza, osłyszawszi się o nich, przed tim przisła tam iedno 200 koni; uganiali się s nimi tego dnia naszi czałych siedm godzin, tak że do miasta przistempić nie dopuścili im; przibęła im potem Timrukowa rotha; Moskwa, nadziewaiancz się wielkich ludzi, ięli uchodźić

y dojachawszi Niepru przepławowali się; nasi na ony przeprawie gromili ie y na onę stronę przegnali. kilka więźniów porwawszii, ktorich tu ten Markowski (jest od nasi Kraswicze) Krolowi prziwiodł. Skąd tam wielką ta rotha wzięła w koniach; Moskwa wszakże w nie z łukow y z rusznic strzelala, ramnych tesz thowarziszow i pacholików deszcz, zabitego z łaski Bożej zadnego; skodi we wsiach niemasz tam zadny, iako ono mowiono, ani spuszczenia ziemie y kontent Krol s tich sowim ¹⁾. Litwa to wszitko te nowiny sieie. Dubrowno tilko w strachu P. Minskiego było, spalili mu tam coś wsi, także y Hołowczanskiemu, ktori piszał do Krola skarzanez się, listu tego copią poszelam W. M. ²⁾. Otoszi podobno zaś Moskwa odwrot uczynili y ku Orszi, iako znać wczora dano, idą. Ieszcze wczora pojachał tam P. Troczky, bendzie miał ludzi wsistkich około 3000, miendzi nimi y rothi Polskie bendą, iakom piszał wczora; wiencz nie wiem, sprawi li tam czo.

Wengrow znać kilkanaście pieszych z Zawoloczta do Moskwj uciekło.

Pan canclerz P. woiew. Posnanskiemu odpisał swą renką niewiem co, ale Pawłós ten odpis maianez, chce poczekać P. Przijemskiego; powiada, że mu tak kazano, że y Pan Przijemskj ieszcze sam ma mowić s Krolem.

Te vacantiae wszitkie zawieszono as po wojnie.

Przijachali tesz tu trzy Działyszczi, sinowie woiew. Chelmińskiego; znać, że domaturowie; mają się P. canclerzem bawić.

Mowią tu wszitko, że P. Miedzirzeckj umarł, ale widzę że Thukomskj imieniem iego sollicituie o iakieś pozwy na Kosiennikj; niebożenta toć się mają od niego.

List od Witepskiego wojewodi prziniesiono, w którym pisze, że nie-mało Moskwy posło było dobywać Wielisza, y posłali przed sobą 400 koni, przisli na nasze y wsisczi zbici; osłyszawszi o tim co po zad beli, wrocili się na zad.

Dzierzek z gonczem iusz iedzie, s czym niemasz ieszcze wiadomości.

¹⁾ См. Приложение № 51.

²⁾ См. Приложение № 50.

12 Iulij.

Wyjazd stand do Połoczka naznaczony w przislą sobothę. Co godzina to tu nowin doszcie o Moskwie, raz dobrich, drugi raz złych; Krol się fraszuie o to barzo. A Lithwa nawieneczy rossiewa te plotkj.

Nowiny o xianzenciu Legniczkiem wyrosuniał P. canczlerz y podobno podał do Krola, powiadałechmu tesz o Głogowie, co tam mieszczenie occupowali katolikom kosciół, a isz ich tesz chce dobywac Czeszarz, discurował o tim u stołu: czemu prawi ten Czeszarz nie umrze, wszak miał dawno? mógłby ten Głogow przisć do nas. A daleko prawi Miedzirzecha, — 10 abo 12 mil. O daleko barzo. A Pana marszałka daleko? połtori, rzekę, milę od Włoszakowicz. To wszitko beło, iako wiencz, on owo usmiechajancz się etc. Cokolwiekby się jedno działo w Niemczach, racz W. M. piszac I. M. widze, ze mu to wiedzieć miło.

Dwa kroć po przyjachaniu teraznieyszem moim do niego, pił do mnie u stołu publice za zdrowie W. M. w Wilnie ras, drugi ras w drodze, niepomnię gdzie, wyiachawszi z Wilna.

Inestiturę xzianzencia Kurlandzkiego, ktora tak dwie lecie pod Dzisną in castris beła, pomnię zem W. M. posłał y ceremonia wszitkie; teras znouu drugą posziłam ¹⁾. Ceremonij wielkich niebeło, telko że w polu w zatoczonem obozie namioti Krolewskie rozbito beło, w iednym maiestat niewydworny, iako w drodze, trzy stopnie wzwysz uczyniono suknem czerwonym nakrite — xzianzencia wprowadzono do obozu: miał swych około 50 iezdi; do namiotu na to nagotowanego iachano s nim pierwy, potim prowadzono do Krolewskiego namiotu, gdzie iusz Krol z radą siedział. Tam prziszedzi klenkną xziąże, iurament uczynił w te słowa, ktore posziłam W. M. potim Krol odpowiedział, vexillum dał w renkę, siedział potim pedle Krola; insignia zadnych niebeło u Krolewskich iako u woyscze. Tamże poćieł Król w tim obozie, po obiedzie zas na zamek iachał. Ile pomnię, inakszich ceremoniej nie beło, ale to wiem pewnie, zech beł to wszitko posłał dostatecznie spissano W. M. Niewadziłoby abys W. M. kilka słów do P. Wi-

¹⁾ Въ рукописи находится только требованіи Курляндскаго князя в королевское утвержденіе ихъ. См. Приложение №№ 8 и 9.

leńskiego napiszać raczeł, żeby mi tych Moskiewskich listow dawać kazał copias dla W. M. bo Lithwa nieuzici są y w małych rzeczach; starać się s pilnością bendę, abym eokolwiek bendę mógł, tych spraw, ktore in absentia mea toczyły się, W. M. postać mógł, ale nie niemas inszego, jedno około tey Moskwy ettc.

13 Iulij.

Kozak iakiś przijachał od Mscislawia, powiada że tam coś Moskwy było pod zamek podiachało i nasi się uganiali s nimi, niewiem co się teras temu Moskiewskiemu stało, że tak wiele broi.

Mowią o tim pomału, że Wengrow pieszych coś niemało z Łuk y z Za-wołocza do Moskiewskiego uciekło.

Roti piesze nadciągają. Iezdi mało ieszcze. Widzę, że Krol wdzięczna kto pierwy przijedzie.

14 Iulij.

Krol I. M. ieszcze tego dnia u Dzisnie został, a P. canclerz wyiachał ku Połoczku y we trzech milach noczował w puszczy pod Uszaczą, ale iusz tego zamecziszca niemasz, rozebrano go na drwa; poki Połoczek był u Moskwi, mieskało tam trochi kozaków naszieh, co kradli.

Tego dnia P. starosta Przemyskij w Dzisnie pozegnał y poiechał z odprawą Tureczką. Ma się zadzierzec ieszcze z nią doma y czekać, asz mu s Siedmigrodzkiej ziemie dadzą znać, mą li iachać albo nie.

Wielką commoditatem praestat most Krolewskij woiennij, co go w Kownie robiono, na kstał tego, co po Ferdinandzie Czeszarzu został był u Wengrzech. Pod Dziną postawiono go na Drwinie za 3 godziny; druga połowicza iest go tesz pod samem Połoczkiem; barzo bezpieczny; kazdą bathe cum suo tabulatu z linami s powrosi 6 wołów ciągnie ziemią, a kiedi po wodzie, 2 chłopci prowadzą; może y 10000 woyska przeiachać po nim; wiencz go może y na wodzie uziwać, iako y drugih łodzi, do prowadzenia impeditentów.

15 Iulij.

P. canclerz do Połoczka przijachał, a Krol I. M. tego tesz dnia w niespori, rano wyiachawszi z Dzisny, dobrich 7 mil uyachał. Nis do namio-

tów swych wyjechał, w drodze pod zamkiem marszałkowie dwaj Lithew-
szi wielgi i nadworny pokazali poczti swe iezne, wielki 120 uszarzów,
wiera niebarzo k rzeczy; skapy iakieś mikczemne et quasi neglecte. Ow
drugi pokazał 50 koni, przecie niezłych. Niewiem, czemu ow starszi tak
się pokazał; widzę, że niedbale teraz, albo się na kogo gniewa, albo mu coś
niemiło; s P. canczlerzem, wybornie baczę, że nietak iako przed tim by-
wało, etc.

Tamże zarazem Serny rothmistrz pokazał pieszą rothę, pachołków 200.

Skoro Krol ssiadł s koczego do namiotu, alić Dzierzek przbieżał od
Moskiewskiego, oddał iakąs wielką hramotę, iak stukę koleniskiego płotna,
dwie ma pieczenciami wielkimi zapieczentowaną; była y trzecia pieczęć
naszego P. Troczkiego, bo kazano mu być z Dzierkiem się potkać, list
ten othworzić, przecięć, aby iadąc ku Orszi dowiedział się consilium Mo-
skiewskiego, y oddał Dzierzek także list P. Troczkiego, podobno tam con-
tenta są ty hramoti. Smiał się Krol, patrzancz na pieczenci, — nunquam
antea nobis misit tam magnas literas, fortasse a primo Adam usque res gestas
describit. Woiewoda Wilenskij rzekł, podobno Miłościwy Krolu: wypiszuie
wszitko, co się iedno od początku tey wojny toczyło. Dał Krol listi Panu
Wileńskiemu, potim z namiotu wszitkim kazano wynieść, iedno radi zo-
stały same ¹⁾).

Onego zdraycę Niewęglowskiego ściencho, potim szczyrtowane, upro-
sieł mu taką śmierć Poszeuinus, bo go zarazem albo szczyrthować, albo
na pal wbić miano.

16 Iulij.

Krol z namiotów iachał na nabozeństwo do lezuitów na zamek, Skarga
połacinie przed nim kazał; P. canczlerz tam nie był, była w iego obozie
także msza y kazanie. Maią Iesuitowie na zamku mały kościółek, gdzie
czerkiew iedna była; kilka ich iedno, aleze się na tim początku pięknie
się poczinią rządzić; przed zamkiem, tam gdzie się miasto sadzi, budują
inaz kościół sobie drzewniany czudną proportią y stanie podobno tego roku
wzitek; Krol barzo sollicitus, iakoby tu osiedli dobrze.

¹⁾ См. Приложение № 52

Woiwoda Potockij bankiet czynił na wszystkie Pany i na Dwor; był tam wszisczi na zamku y Pan canclerz.

Powiada Dzierzek, że tam był in summa custodia; dwiema plotami było ogrodzono, a trzecim łubianym, że nikogo widzieć nie mógł ariego nikt.

17 Iulij.

Przijachali tu cztery Anglicowie zoldaczi, powiedaią że na sławę Krolewską; dway są osoby jakies czyste y znaczne znać, drudzi nie tak. Prawi, Panie o tym sława jest wszendzie, że waleczny; nie maianca Francij y u Niderlandzie co czynić, bo pokoy y k temu nie placzą żo rzom, przijachaliśmy tu ofiarować Krolowi temu służby nasze, iesli iczrebować bendzie. Ten starszi snac zoidak dobri, powiada Soboczki, chna drugi rok, iesliby chciał Krol, wywieść tu 3000 Arkubuzierow. przez P. canclerza Krola publice y iedli s P. canclerzem; Krol inza tą chenc ich podziękował.

Goniecz Moskiewskij dzis do swych posłow przibic ma, wskonich Krol, aby dzis ieszcze hramoti swe przezrzeli, a iutro zarazem gadaż u Krola bywali.

Tuszą ludzie że pokoy bendzie y podobno wszystkie Inflanti Kniaz puści.

Zakłada tu Krol kollegium Iesuitow y od tych dobr, ktore pna czerkwie Ruskie były fundowane, część uiąć chce a onym dać. ta Poloczka na przestem seymie opowiadala się przeciwko temu, aby Krol skand inąd Iesuiti zakładał, a czerkwie dawne in roborechowal; odložono im było tę sprawę na theraznieysze tu przijacholewskie. Krol wziął ją teras przed się y uczynił dzis przedmosszlachci, że nie dla tego Iesuiti zakłada, aby ich wolność miał; żeby nominis et gloriae Dei amplificatia była, skoła aby była dla tomstwa y dzieci, żeby in religione Christiana et politioribus mortuerentur, na ktorei to educatiew iuventutis, iako nalezi wiele, nie ska zna, ale wszitek swiath. Przypominał tu o obyczaiach y życiutich krojow ludzi, iako neque humanitatem neque politiem nie m. belluinam vitam agunt. Prziwiedziono mi, prawi, tu w Lithwie a

dawno dziecię we trzynaście lat, a przy nim niewiaste; ten chłopiec mężem był tej niewiasty, a przecię ociecz jego mieszkał s nią iako z żoną, czekaianecz aby sin dorosł; otosz żeby taki sproszności niebeło, chezę tu szkoły, kościoły, xenodochia postawić; wszak mi s mey własney skori wolno sobie hot y co cheę postanowić y uczinić; dostałem tego mieczem, czemu mi takowych ordynatij niema tu być czynić wolno; przimuszac niechezę nikogo na religią Rzymką, niechay zostanie kozdi przy swey wierze, iako bendzie chciał, wszakem zostawił Rusi czerkiew murowaną, kościół co nawientszy S. Zophiej. A tak isz powiadacie, że maientności te czerkiewne waszi przodkowie s swego własnego ninacz inszego nienadali iedno na Ruskie czerkwie, pokaszcie na to listi fundatję; co pokašecie, przy tim was zachowam, ale na co mi niepokazecie, s tim mi wolno czynić co cheę. Iusz ia te wasze czerkwie y popy opatrzę, że contenci y wy y oni bendą. Agrippa interpretował tę Krolewską przedmowę, ale nie do końca wyraził iako beło trzeba. Śliachta za tim: że przywileiów ani fundatij listownych niemamy, Moskiewski wszitko na Połoczku y s nami pospołu zabrał, constat o tim certo certius, że te wsi od naszych przodkow nadane są, wiedzą ludzie o tim, prosimy, abyś nas przy tich wolnościach naszych zachował, a Iesuitom co innego dał. Owa tak conclusum, że P. pieczentarze s skarbnych registrow revisorskich dawnych, które ieszcze przed wzieniem Połoczka od Moskiewskiego są, revidować mają y spiszac te czerkwie, humieństwa y fundatję; ktore się pokażą, że przedtim były podawania ślacheckiego, te im zostawione bendą, a ktore podawania krolewskiego y woiew. Połoczkiego, temi Krol pro arbitrio suo disponet y bendzie obracać wedle wolej swy. Niemilo barzo tey ślachie, ba y niektorem Panom, bo nieradzi nomen Iesuitow słyszają. Wiencz ci ziemianie siela tich wsi occupowali, powiadaiancez że to przodek moy nadał, ma się to zasię w dom moy wrocić. A Krol zanie: nie Panowie, quod Deo dictum est semel, ad profanos usus iterum non debet converti. Widzą, że serio w the rzeczy chce Krol weyrzeć, etc.

18 Iulij.

Dzisiejszy noczi trafił się nietreffny casus P. Wileńskiego. Pieczęć mu gdi spał s nami tu ukradziono. Agrippa do P. canclerza raniuchno

s tim przibieżał do niego, porwał się zarazem Pan, iachał do Krola, zastał P. Wileńskiego s P. wojew. Wileńskim czekającancze przed namiotem Krolewskim; ius Krol wyszedł do mszy, ali do niego y powiedzieli mu. Wyszedł do mszy Krol nie z dobrą myślą niewiem dla tegoli, czyli że go grziotł bolat, bo chramiānc wyszedł. P. Wileński nieborak turbatus barzo, iakosz iest dla czego, nie lada to eo, cichuczko o tim ludzie mowią iakoby niewiedzancz o tim; Boze go w tim pociesz, widzę że y P. canclerz pomaga mu do tego, ale to barzo cicho sprawuią.

Goniecz Moskiewskij do namiotów przyprowadzon telko z listem od boiar Moskiewskiego do naszich Panow Rad.

Zasiedli nasi Panowie w osobnem namiocie, a on im list prziniesł, oddawszi go do drugiego namiotu odwiedziono gi, a z listem do Krola sli Panowie y tam go, zamknawszi się, czcili; przeciwszi zaś do onegosz namiotu przyprowadzono do nich gonicza, a P. Wileńskij powiedział mu od wszitkich co boiarowie do nich piszą; do tego wszitkiego wieść Krola I. M. bendą, iedno ti iedz do poslow wielgich a powiedz, aby zarazem mają li przez cię iakie nowe skazanie od Hospodarza waszego do Krola I. M. tu odnieśli. A on zaras — harast, harast, czapki nie zdjąwszy ani poklon uczinwszy, poiachał.

Po obiedzie zaras posłowie wielczi przijachali, bywsi pierwy przed Krolem, a recapitulatią, iako zwykli, spraw wszitkich uczinwszy, posli z naszymi Pany do osobnego namiotu na tractati. Cosz się tam sprawiło? niez dobrego; Moskwa od pierwszego podania, ktore belo u Wilnie, cofaią się na zad, co iusz iedno o Narwę sło, to teraz y onych kilkudziesianth zamków które pusczali, ustempić nie chcą, tilko puszczią Kokonhaus y kilka innych, wszitkich iest czteri zamki; powiadaią tak, to coście iusz wzięli to iest Łuki, Połoczk etc., niech iusz bendą wasze, do tego te 4 zamki w Inflanciech, wiencz y naliczeli kilkadziesianth inszych zamkow w Inflanciech, iako Rigę etc., wiencz Kurlandzką ziemię, co iest w ranku Krolewskich dawno; to, prawi, Kniasz puszcza iako oyczinę swą, a przimierze uczynić nam kazał do siedmi lath. Nasi Panowie zaś, — a wszakżeście pierwy wszitkie Infianti oprócz Narwie samy postempowali? druga, czemu to puszcacie, co zdawna iest nasze. Rzekli: my to mowiemy i sprawuiemy, co nam Kniasz sprawować kazał. I niemacie inszego zliczenia? Niemamy. Nu to tu nie-

macie co czynić, a tosz iutro pożegnaycie Krola, a iedzcie. By nie był Krol Chrześcianskiem Panem, inaczyby się z wami obchodziel, nizeli obchodzi, boście wy radszy spiegowie, nizeli posłowie etc., et sic discussum od tych traktatów. Otosz Bog wie, co dalej bendzie. Tak conclusum: iutro rano przypaście do nich Poszewina, aby on w rzeczy sam od siebie y od Papieża nawiedził ich, opowiedział drogę swą do Moskwy et aliud quasi agendo perswadował im, zeby do słusznych tractatów przistempowalj; wiencz niewiem, iesli co sprawi etc. Są iedni co mówią, zebyśmy iusz przestać na tym mogli, aby pax tandem coeat, majancz Łuki, Połoczsk, Dawinę wolną y te inne zamki, ale zeby do tego nie przimierze ale pokoy był; drudzi zaś powiadaią, że trzeba iachać dalej y przyprzeć; puści wszystko, gdi na się nastapiem; tego to fortele, aby nas iedno wlekl et tandem spe pacis decipiat. Iabych na pierwszych votum radszi pozwilił; zda mi się, że iusz satis gloriae mamy; poiedziem li w Moskwę, tedi nam tam zimować prajdzie, a on o to nie dba; pieniendzi niemaiancz, niewiedzielibyśmy co z żołnierzmi rzecz; on teras ma coś Tatarow, a co wiedzieć, iesliby ich tesz niepuscił do Wilna etc. Więzniowie, ktore przywiodą, ci mówią, że Kniaz mówi, że pieniędzi Krol ma mało y niedługo ich tesz mieć bendzie, druga, że dla śmierci Brata swego musi się obrocić do Siedmiogrodzkiej ziemie. A cosz wiedzieć, ieslisz się ten barbarus nie sadi na tym? a dziwna rzecz, iako on te nowiny wie.

O Pieczęć Lithewską iusz wsziscy wiedzą, piszą unwersały o nie, co-pią poszłam ich W. M. ¹⁾).

Nieborak P. Wileński sfraszowany barzo, iakosz iest o co. Dziwna to iako zginęła, y musi być że ktoś swoy wziął, a na nie innego niegodziel iedno na to; usnął Pan u namiemie, strasz około niego także posnęła, namiotek odpiąć dla chłodu kazał, skrzinka zelazna, w ktorej pieczęć, a przy ni coś portugalow y klenoti drugie zamknione były, na zelaznem łańczusku do nogi u łoszka przywarta leżała; podle ni leżała tesz skatula druga, na ni stała miednicza srebrna z nalewką; złodziey skrzinkę zelazną, niewiem iako łańczuch z nogi u łoszka zyłwszy, wziął, także y onę skatule drugą także porwał, a miedniczę z nalewką zostawił; kiedi tego od P. Wileńskiego sukano,

¹⁾ Ca. Нравление № 53

naleziono nad brzegiem u Dzwiny onę skatule leżancz y onę zelazną skrzinkę nieoddupioną, bo znać że niemogł złodziey, ale wierzechne wieko w iednym rogu gwałtem odwiedzione y odyente, tak co iedno renkę tam wetknąc mogł y niewział nic innego iedno pieczeńć z łańczuchem; portugaly y klenoti zostawił, skand suspitia est, że ten złodziey na pieczeńć telko wazeł.

Dla audientey tych posłow P. canczlerz splendorem suum pokazał, sługom swem poubierać się w barwę kazał, w błękitne hatłaszkowe delije, przy nim pacholanth 4 po włosku, w błękitnych hatłaszkowych sayanikach y marinarach, capellusze także hatłaszkowe błękitne u nich, strusie piora białe, ieden z buławą tusz za nim wszendzie, sam na koń Tureczki wsiadszj w czerni po włosku około niego 40 hayduków z rusznicami do namiotu Krolewskiego iachał, a przed nim daleko P. Radoraskj z P. marszałkiem Zborowskiem certiruiancz, przed nimi zaś tych hatłasnych cetervam pomposum coś beło, a ludzie poszeptem — y hetman wielkij! ale czekamy czego wienszego, gdj się z ludzmi swemi okazować bendzie.

19 Julij.

Rano beł Possevinus u Moskwy, potim u Krola privatim przy Paniech relatią czynił rozmowy, którą miał s nimi. Zgoła do inakszych tractatow przistempować niechczą, iedno iako się declarowali wczora, y czołaią się od Wileńskiego podania, gdzie mało nie wszitkich Infant, wyiawszi Narew y kilka zamków, ustempowali; tilko Kokenhaus, Askarath, Lennarth y ktoris inszi zameczek daią a przy tim Łuki y do tego Rigę, Kurlandską ziemię y to wszitko, co nasze dawne, praeterea Poloczki y to, czegośmy teras woyną dostali, powiedaiancz że im Kniaz nic wienczei postempować niekazał, a telko przimierze do siedmi lath uczinić. Iasioński Lithewskij pisarz tłumaczł im do Poszewina; ućciwość mu czynili, wysłi przeciwko niemu daleko przed namiot, kiedj Papieža wspomniął, tile oni razow ad nomea powstawali; on tesz znać umiał się im accommodować, iakosz chłop iest chytri; mowił im, że dla chrześciaństwa podeymie Papiesz praczą, żeby ten pokoy zwiodł; ięli zarasz prosić, — uczyni ti to, a Hospodar nas zapłaci tobie dobrze. Iesli prawi niebendziecie chcieli uczynić pokoia, tedi Krol musi iechać y woiewać, a bendzie wam potim gorzi. Bog iego serce od tego od-

wiedzie, powiedzieli; potem persadowali mu, aby sobie lekko do Moskwy iechał, gwałtu nieczyniąc, luzes stari, potrzebac wczasu; to dla tego, żeby upzedzić mogli do Kniaza.

Gdi od Krola poszedł Poszeuin, introducowano posły. P. Wileńskij in eam sensum respons im dawał, niebarzo considerate bo o pieczeń sturbowany barze, suggerebat mu Krol często s P. cancliarzem czego opuszczał. «Aczby Krol I. M. za tak lekkim uwazeniem osoby swy od waszego Kniaza, że zmienne skazania tu maiestat iego poszła przez wasz, a czasz woyny fertelnie a niepotrzebnie zwłacza, przieczinę sprawiedliwą miał dochodzić tego na osobach waszych, bo za takimi waszemi postempki, nie postami ale spiegami rozumieni być macie; lecz Panem Chrześcianskiem bendancz, czynić tego nie chce; radzi miłosierdziem, nizeli okrucieństwem obeydzieć się s wami. luzesćie beli u Wilnie wszitkę Inflancką ziemię pozwolili, telko o kilka horodeczkow małych sło, dla ktorichesćie gończa beli do Hospodara posłali, y nadziejęście czynili, że Hospodar miał ich pozwolić; pod tim czaszem Hospodar nieopowiednie posłał ludzie swe pustoszyć państwa I. K. M. gdzie skodę uczynili y ludzi niewinnych pomordowali, czego I. K. M. ludziom waszem ktore brał nieczynił, niemordował, ale na służbę swą brał, ktorzi iść chcieli y pożałował, a ktorzi niechcieli, bez ukrziwdzenia wolno do ziemie waszi puszczał. Aczei tesz niewielką pociechę co beli wtargnęli odniesli, bo na ktore ludzie naszj traffili, dali im zapłatę ich, wszakże mieycie to na ten czas w zisku. Krol I. M. sprawiedliwość swą y wszechmocznego P. Boga wziąwszy na pomocz, nie na tak małych osobach a ubogich ludziach zemścić się tego bendzie, ale na kim bolszem, a iusz to nie o samą Inflancką ziemię, ktorei terazs chciał, ale o wszitko waszego Kniaza. A tak s tim odkazem wolno do ziemie waszej iść moziecie, a czołem K. I. hijcie.» Nie niemowiane, uderziwszy czołem odesli. Niewiem iesli im ten respons smakował, podobno prziostrzi etc.

Otoszei iusz to niezart, spodzewaliśmy się pokoia, aliści woyna dopierosz. Niektorzi się spodzewalią, że ieszcze posłowie drudzi bendą, kiedi się dalei podemknem. Boże day to, a wiera nas wiele co byśmy temu barzo radzi, bo przydzili tu zimować, biada nasza. Bog wie co się dziać z nami bendzie; kiedi by honeste być mogło, mogli byśmy tey woyny zaniechać, bo iusz dość mamy etc.

P. canclerz z więźniów swych, ktorich na Wieliszu wziął, posłom dwu posłał darujancz, snąc zacnych, powiadaiancz, że to na przyczinę Posseuina Papieskiego posła czyni; przijeli ie, nie niepokazuiancz, żeby o nie dbali, dziękowali iednak za to P. canclerzowj, czyni to, prawi, iako człowiek chrześciańskj.

Koss przijachał z Nizu; czynił relatią publice, co się tam s strony onych Tatar działo; inaczi iest, nis beło przed tim sprawiono Krola, Nizowczi nicz niewinni, poymali dwu Czarewiczow Przekopskich, iednego Galgę, traffwsi na nie casu na Nieprze; uciekali s Tatar, bo się tam między sobą bracia o Czarstwo rzezą y zamieszanie tam wielkie, a nic z diabła gościa. Successum rei gestae wipiszuie Krolowi Orziszowski, co porucznikiem Nizowczow iest; listu tego copią poszłam W. M. ¹⁾.

Są ci Czarowicze w Czerkasiech u starosti, ieden Galga, ktoriby immediate miał succedere na Czarstwo. Piszą do Krola, listu tego poszłam copią ²⁾, pilnie proszancz, aby ich puściel do Czeszarza Tureczkiego do trzeciego brata, usnie przez Kossa mirifice zaleczaiancz się Krola proszą, aby ich redimeret armis na Czarstwo albo promouował do Turka, obiecuiancz do śmierci wiare swą, posłuszeństwo y pokoi s Tatar y przisiegami to iako nawarownieyszemi uthwierdzie chcą; do Tatar nie śmieją, bo Czar Krimski o gardło im stoi, poszylał do Nizowczow murzi podaiancz im za nie 70000 czerwonych złotych y 400 kaftanow hataszowych, a ci murzowie mieli zleczenie, skoroby ie beło wydano, że ie pościnać miano. Roskazał Krol Czerkaskiemu staroście, aby ie pilnie pod strażą chował, żeby się nieumkli ad aliam informationem et nihilominus, żeby ie humaniter tractował, a kziwdi żeby niemili ni w czim. Otosz niewiem, co dalej bendzie około nich; mogłyby Krol za tą occasią s Tatari terazz iakie tractati czynić, coby s pozłtkiem naszym beło etc.

Gdi się to tam w Tatarzech działo, prawie pod ten czas wieszono tam upominki zwykłe od nas, y za timi rozruchi cofniono się s nimi nazad.

Powiada Koss, że tam wziął tę sprawę, że Czar Przekopskj, wziąwsi od Moskiewskiego upominki wielkie, przisiangł mu niepomagać Krolowj

¹⁾ См. Приложение № 54.

²⁾ См. Приложение № 55.

Polakiemu wojować przeciwko niemu, ani ziemie jego wojować, y to nieź dobrego, ode dwu bierze.

Od zięzay Słaczkiej pokazano poczet Krolowi 400; konj z dostatkim, smać im drogo płaci; są uszarze, ale tesz y kozaczi s nimi.

Białogrodzkich Tatarow kilkanaście seth koni przijachalo nam służyć. Strasz pierwszą dzierżec maia a Haraburda ie wiezie.

20 Iulij.

P. Boner okazował rothę swą prawie ozdobną, ieszcześmy tu niewidzieli takj; konie dobre, swiethne etc.

P. Nakielskij tesz poczet swoy pokazal y P. Rozdrazewskj od P. podkomorzego Posnanskiego, tesz dobrze, konie niesbiegle mieli; przijal Krol wdziencznie.

Listu ad maiores consiliarios piszac kazano, ktore komorniczi do Polski za kilka dni niesć maia.

Poszouinus tesz Krola pozegnal; prosto do Orszi obroci się stąd. Moskiewskiemu na list jego odpiszac kazal Crol P. canczlerzowj.

21 Iulij.

Ruszeliśmy się od Połoczka ku Zawołocznu; mamy tam 26 mil; wszystko puszcza a borem; Krol ma po osmi mil na dzien wyezdzac, a P. canczlerz po 4. Cięski to na nas bor, wszelaką ziwność brać tam s sobą musim, paszy nigdzie niemasz.

Noczowaliśmy tego dnia s P. canczlerzem od Połoczka 4 mile w boru pod soszną, a Krol przed nami ieszcze w drugich 4 milach. Iedzie P. canczlerz iak hethman, chorągiew solenniter nioszą, przy niej 200 koni, Uhrowieczkiego 150 a drugich Ruszakow 50; bembny hetmańskie etc. Pan Radomskj służy.

22 Iulij.

Noczog wo 4 milach pod soszną w temże boru nad rzeką Drissą. P. canczlerz biedzi się z listem Moskiewskiem; prożno, aby mu piszarze zdołac

mieli, jest go 12 arkuszy cząłych, a coż ja wiem, czego w nim nie masz. Argumenta dziwne, iżanie sproszne; iusz tam przyciła Krolowj krzywopri-
sięstwo, biessurmanstwo doszcz neszcipliwie. Nateminaował beł Krol, iakoby
mu odpiszować krotko y exprobrując mu niecznoti iego; chce mu posłać
dwoie xziengi, pizane o obyeczaiach iego od czudzoziemczow — Guanina
iednego Włocha, a drugie Craucij, daiance mu znać, że wszitek swiath pe-
len iego niecznoti; naostatek tak concludował: odpiszować ci na wszitko
niechęć, aleć rzeczą pokazać wolę, a co mi przypisziesz, żebym beł chciw
przelewać chrześcianską krew, tedi niezawodzance z obudwu stron ludzi tak
twoich iako y moich, wyiedz na pewne miesce sam a sam uczynwasz oba
z sobą, czego iesli nieuczynisz, magis tua ignavia toti mundo innotescet.
P. canczlerz chce zaś, aby mu odpisać na wszitko y kazde argumenta wy-
wrocic iego, ale niewiem, uczini li temu doszcz, bo hramota zawieszana,
gniewa się, ten obies prawi we wszitkiem perplexus. Niewiem, czemu Mo-
skiewskij tak teras podniosł się, musi podobno miec w Tatarach nadzieię,
abo tesz podobno chce do Wilna, poki my u niego bendziem, ale P. Troczkij
zaległ z ludzmi na strazi u Mohiliowa.

23 Iulij.

Noczleg pod sośnią w timże boru we 4 milach.

Gdiśmy się dziś z noczlegu ruszali, prziwiedziono do P. canczlerza dwu
Moskwycinow boiarskich dzieci, co się przedali y z Moskwy uciekli; po-
dobnj iaczisi; wziął ich Pan do siebie; powiadał, że się spodziewać trzeba,
ze Kniaz u Pskowa y Nowogroda ludzie miec bendzie. Te dwie miasta
snadz rozerwane są na dwoie, iedni są do Krola, drudzi do Kniazia; wiencz
niewiem, prawda li to.

Wyprawiał P. canczlerz Tiliczkiego pizarza do Cracowa do probosca
Miechowskiego z nominacją na biskupstwo Przemyslskie; otosz iusz ten
człowiek biskupem bendzie; wantpię, aby sine summa invidia etc.

Iusz tesz W. M. wiedziec dobrze raczisz, że Cracowskie woiewodztwo
Panu woiew. Bełskiemu dano, ale cum hac conditione, że na państwo Cra-
cowskie postompić ma, kiedi ow ustompi woiewodą Bełskim, tak tu mo-
wią, Żółkiewski starj.

Komornik wneśt oto z listu do W. M. senatorów ¹⁾ wsiada, a ia też ten list zamknę.

Dat w boru pod sośnią między Połoczkim a Zawołoczem, pół mile od Niesczardj, gdzie niekiedy zamek był Moskiewskj, a tak dwie lecie spalili go nasi kozaczj. 23 Iulij 1584.

AB AMICO QUODAM EX AULA AD EUNDEM.

Ia, continuando seriem pizania mego, wedle roskazania W. M., coby się dnia dzisieyszego działo u nas, niemam co pisać, bośmy teras w tych ciemnych puszcach iak w głembokie piekło zabrnęli; telko s P. canclerzem iedziem samj, Króla niemamy; aby tak tęskliwy drogi zbeł co prendzi, przed namj ku Zawołocz u biezi, po 8 mil na dzień. Iusz to pianti dzień iako się s tych puszc dobywamy; ieszcze iutro czały dzień mamy, y w Bogu nadzieia, że się nam ukaże Zawołocze, ale y tam przijdzie trwać drugę nędzę; chocż się nam ukaże niebo, ni trawy, ni owsza, skapy nasze niemuti bendą, y by nie ono — gaudium est miseris — beła by nam acerba vita w takiej praci y nędzi mieskać. Krol telko sam na koczera biezi, dworzan kilka z obożem, a s R. podskarbiem, na nocz tilkę namiotek, ni ławki ni stoliku, na południe pokarmie w chrześciany kotarze, zedel mu czynią, kołków kilka w ziemię wbiwszy iako rososzki, a na przek druguch kilka polozwzi, także y stolik s takiego stufarku, kobierczika obicia niepytay, a kiedi się z drogi po obiedzie spać zachce albo odpocznać, usieką drobno brązowego liścia s chrostem miasto materazu, rozłożą na ziemię, położy się y przesypia iak w najlepszym pokoju. Dobrze się beł zagrodził od nas Moskiewskij temj puszcami, aleceśmy mu ich przedarli dobrze. Boże day to, by nam wszitkie te conatus na dobre wysły y dobre skonczenie miały y pokoy co richlei beł, ale P. Bog wie, iako ta biera padnie; chcemy głemboko w Moskwę, a czasu mało mamy, bo zima za paszem, a nieposle li posłow o pokoy, iako się w liście declaruje, że do 50 lath postać niechce, co tu bendzie czinić; odyachaćli, tak daleko zaszedzi, czeli tam zimować?

¹⁾ См. Изъясненіе № 56.

et quid magis expediet? Ieśli by na siem, podobno W. M. nan przyjedziecie, ale ieszli podatek prorogować, niewiem dacie li się W. M. przywieść. Pie-niędzy na to lato mało mamy y tę trochę nieriechło pobarazi znoszą. Zolnic-rzom tu w Zawołoczcu płacić obieczano y wioząc za namj 200000 złotych, ale quid inter tantos, trzebaby tele drugie za przeszłe. Będą li zolnierze o płaczą zapierać się, czas nam upływać bendzie y boiem się, byśmy nie oschlj, a pogoda zaś nieprzyjacielowj nie nadesła. Iakosz nie wiem, co za mysterium, że tak hardzie y uszczipiwie teras pisał, ma w czimsi nadzieję, u Smoleńska ma ludzi niemało y godził na to, żeby do nas wtargnął, kieđi my u niego bendziem. Zaległ tam u Mohiliewa P. Troczkij s 1000 koni polskich roth, iakom w pierwszem liscie pisał, y Lithwy coś; ma wszit-kiego woyska s pieszemj około 3000 y by się tam P. Troczkij nie wymy-kał, a telko ti Moskwie przechoda do nas zabroniel, wielką by posługę uczynił, Kniasz bowiem, iako baczem, barzo tam patrzy na eventum ti swoj expeditiej tameczny.

P. canclerz kilka dni terasz w drodze niez nie czynj, iedno replicie na list Moskiewskiemu. O Iesus! toć go iezdzi; kazdą sententią, kazdi arti-cuł à contrario pervertit; bendie miał Kniasz co ruminować; bendzie ten list po łacinie y do Rzymu go posliem, żeby beł po wszitkiem świecie; bo tesz snać on listi swe, co do nas pisze, y odpiszi nasze po Niemczech rosszyla.

Dzis noczuiemy w tei ze puszczi, nad ieziozem 5 mil, gdzie tak-rok P. canclerzewj zolnierze od Zawołoczca ciagnancz, wielkj nendze cum summa illius invidia zażeli, w okrutnie złych drogach, płutach, przebyciach trud-nych, one porzuciwszy y swoje impedimenta wszitkj odbieżał ich do Po-łoczka naprzod. O Iesus! toć snadz beły kląthwy wielkie, boday nam to za-bith czynił etc.

25 Iulij.

Noczowaliśmy w tim ze boru pod sośnią 3 mile nad ieziozem, do kto-rego rzeka Drissa przychodzi. Tam zastaliśmy ano działa, kule, strzelbę y inny aparat woienny, ktorj ieszcze u Dżisnie tak dwie niedzielj w strugi na Drissę rzekę beło włożono, w to iezioro przisły y na land złożono to wssit-ko, bo Drisza iusz nie w naszą stronę płynie dalej, y zarazem dziś 300 koni

Krolewskich z Zawołocza prawie świeżych przisto y kilkaseth podwod z Zawoloczkisy włosci ma przysć także, co to wszitko ziemią iutro do Zawolocza poprowadzić mają.

26 Iulij.

Pod Zawoloczce prziiachalismy s P. canczlerzem, a Krol ieszcze w poniedzialek przed namj prendzi się przes tę puszczą spieszeł. Iako kaczką na iezierze zamek, takrocne P. canczlerza sudores; ogiendował Krol I. M. s pilnością miesce ze wszech strón, a iako miesce natura munitum, tak virtutem P. canczlerza, że go w tak zły niepogodny czas dobeł, chwalił; mowiel, by na mię beło przisto, nie kusielbym się beł; kocha się Pan s tego, a iusz to przijacieł wielkj, co powiada, ze zamek twardi, cięsjk do dobycia etc.; wsisczi mowiemy, że tak.

Zibrzik tu starostą; rządnehośmy zastali; ale iemu włosci do tego zamku, ktorei roskazuie, iest 15 mił wserz; chłopow, co mu przysięgli, ma 4000; kaźdi mu na stią Krolewską złozeł po dwu taleru; powiadaia, ze przes ten rok zebrał tu przesło 30000 złotych gotowych; gniewaią się, widzę, o to nasi pocichu, ale widzę, ze Zibrzik nie o to nie dba. Gospodarstwo tu wiodł wielkie, kaźdą rzecz on sąm sinkował, prziwioł kto na targ co, on zakupieł a żołnierzom przedawał, y mowia, wszitkie nasze pieniądze zostały się u niego etc. Snać tak-rok tim Zawoloczem kilku rothmistrzow naszych ćeono, nie chciało się im, otoszei Zibrzik wie, co s nim rzecz. Bog mu przecie zapłać za to, ze nam od samego Poloczka asz tu drogi naprawieł; mosti prawie porządne y warowne na izbieczach przes ieziora, przepadliska, nie owak po polsku, pobudował, ześmy wszendzie w tych puszczach barzo łączne przeprawy mieli; a snać y pod samy także Psków od tego miesca drogi naprawieł, ale, co wielka, s tych tutecznych iezior wychodzą rzekj y ieziora drugie, ktoremi as pod Pskow bezpiecznie statki prowadzić cum impedimentis moze, o czym Lithwa przedim y słowka nie powiadał; P. canczlerz sam tak-rok doszedł tego.

27 Iulij.

P. Zebnidowakj rothmistrz od P. Troczkiego z Witepska y od Mohiliewa przijachał, oznaymuianecz, ze Moskwa, co ono beli poczęli woiować,

iusz się wrocili nazad y asz do Dorobobuża posła, y prosi P. Troczk, aby mu tamstand, gdysz tam niema co czynić, y s temi tam rotami tu przijachać kazano. Nadyadą tu podobno iutro P. Lithewsczi, bendzie deliberatia, iako P. Zehrzidowskiego odprawić. Trwozi ta Lithwa Krola, sprawy dobrej o niczém niedaianecz.

Sollicitus Krol barzo y ghiewa się na rothmistrze, ze się tak leniwo ściągają; ci co s Polskj daleko sciągnanecz mieli, bardzies się spieszą, nisz ci dawni, co tu poblizu na leżach beli; wymawiają się, ze pieniędzy nie mielj; te troche, co u Wilnie dano, nierichło tesz wzielj, ano za takrocznem upadkiem y ześciem na statkach, sieła im znouu nabywać potrzeba, a tu o wszitko trudno; owa P. Bog wie, iako ta woyna poydzie; a iesli się; iako iusz tarchają o tim, obrociem do Pskowa, przijdzie nam tu zimować, iako to bendzie roskosz, strach wspominać; niewiem, wrociemy li się do domu spełna. Terasz nam co nalepszi czas uchodzi, pogodi pienkne, drogi łathwe; dopiero kiedi się z nieprzijacielem bendziem mieli stoczć, alic iusz zima bendzie, pluthi, nendza et id genus; niebendzie-li Krol miał swiezey piechotj; wantpliwa, aby ta wytrwać miała.

Krolova I. M. posłała od Krowey Sweczkj list Krowoj I. M.; prosi, aby Krol, bendzieli miał być pokoy z Moskiewskiem, nieczinił go, aszby tesz był Krol Sweczkj mąż iei wen includowan.

Pokłopotali się P. canczlerz s P. podskarbiem nadwornem: wskazał Pan do niego przez mię, że Krol roskazał posłać przeciwko Farenbecowj, oznaimulanecz, że ziwność przeciwko zastano mu, mąki, woły etc. na pewne miesce, y napomnieć, aby s temi Niemczy spieszeł się co richlei. P. podskarbj odkazał, że to poszylanie prozne, iusz się dwakroć pisało do niego diligenter, trzeba piniendzi y skarbu szanować, lepiej to na co innego obrocić, co by na comornika wysło. O Iesus! toć się Pan rozgniewał, gdich mu ten respons jęgo odniósł; sieła mowieł; niech daszyć na tem ma, żech cierpliwy, ani mu przeskadzam, przesiódłam go, odepnę mu ten poprąg, a innego podepnę, urzędnik-em pierwszy wyiezdzę go etc.; belo tego sieła; iedziecie (Pudłowskiemu y mnie rzece) do niego, powiedziecie mu, niech tak nie wskazuje do mnie; niewyszalech ia sobie s palca tego; co mnie Krol poruczeł, to mu opowiadam. Zaś do mnie s furią; biegay powiedz to Krowoj, że mi tak odkazał; stampie pierwszy, rzeke, do niego; owac stanęło

na tym, że nam s Pudłowskiem do niego iachać kazał; powiedzieliśmy, przijachawszy, że się Pan obraził barzo, do Kroła iachać powiedzieć to kazał etc. Nu on tesz na to s furią: dobrze do Kroła, mam ia thesz s nim, kładą na mię wszisczi, Krol, Lithwa, wszitkie mołem bellii; nie wiem, iako komu dogodzić. Mitigowaliśmy go, aby się hamował, bo Pan sierdziw-barzo, aby do niego obmowić się iachiał; powiedział, że in contemptum nie nie czynię, znam go superiorem etc., ale tesz pacholęciami być niechcę u niego. Obaczel się potem, przijachał do Pana, obmawiał się. Mnie się inaczey uczinć niegodzielo, iedno odnieść iego odpowiedź, y tom modestissimis verbis powiedział; abym był miał powiedzieć wszitko, co mowieł, dopieroszby był gniew, inacziby było. Boie się, by się to szczęście iego nieprzechyliło kiedj.

28 Iulij.

P. starosta Zmudzki okazował swoy poczet: 30 koni wszitkich, 140 uszarzow, 120 kozakow, 40 strzelczow iezdnych, ozdobnie y porzandnie doszic, koni powódnych 4 czudnych, ale tak dwie lecie było na Połoczki lepiej.

Melancholizuje P. canclerz, że się tak długo nic nierobj; na żołnierze fraszunku doszic; rzekł przedemną: bym to był wiedział, te pieniądze, com na wojnę wydał, wołałbym był nałożyć na budowanie. Wiesz to Bog, iaki exitum tej wojny mieć bendziem; nieucziniem-li grontownego pokoiu; albo, iesli do końca Moskiewskiego nie dokonamy, bać się trzeba, byśmy tego, czegośmy dostali, nie utracili zasię. Lithwa nam niesatisfacit w żadney rzeczy; iako tych zamków odyedziemy u nich, co wiedzieć, iesli zasię w nie niewyedzie Moskiewski.

29 Iulij.

Rada tajemna była s P. Lithewskiemj. Deliberatia była, w której kant się obrocić. Conclusum, że do Pskowa; do Nowogroda non tutum, boby Pskow y kilka innych zamków musielibyśmy po sobie zostawić. Iesli Moskiewski za przijachaniem tam naszym non descendet ad conditiones pacis, bendziem dobywać; a zada bithwę, nieda li, albo iesli niedobendziem, tedi obleżemy y tam zimować bendziem; dla żywności bendziem puszczać zagony

w ziemię, Riga z infantami będą gi nami też dodawać; mamy stand Pskowe niedaleko, 30 mil, trzeba nam mieć choda mało nie dwie niedziele, a jeszcze ledwie planthego dnia wyjedziem stand.

Przecięć to niewiem jakie mysterium, że ten Moskiewskij, ludzi radnych niemiancz, tak teraz hardzie każe; nie wiem, na co tak pizno się stawia; discurrenia iedni, że tu z Lithwy otuchę ma; wiencz Wengrzy, co uciekają, mogą go wsadzać na to, aby stał; Krolowi niedługo niestanie nervum, ustanie, etc.; niewiem, iesli to prawda; vulgus to sobie raticinuje.

30 Iulij.

Odprawiwszy nabozeństwo, respons na list Moskiewskiego, ktori Gisius napiszał, ezitano przed Pany; P. canczlerz sam przelozi go na polskie, bo mi piszarze tey robocie niesprostamy; s polskiego zasię Lithwa na Ruskie przelożj, ktorj Moskiewskiemu pošlią; a ten łacinskj chce Pan pošć do Rzimu, aby o nim wszitek swiath wiedział.

Pan Żebrzydowskij rothmistrz do P. Troczkiego y żołnierzów do Rusi odprawion; za persuasią Panow Lithewskich pozwolił Krol, aby tamstand zychalj, gdisz iako się onym zda, obawiać się tam nieprzyjaciela nietrzeba; kazano im iachać do Chelma y tam się zadzierzeć do dalszi naukj; w drodze mają excursję czynieć. Niebarzoć Krolowj miło, że od tego tam Dniepra odyezdza P. Troczkj, ale naparł się, wiencz tu listj do Panow rozpisał, aby go tam iedno stand zwiedli.

31 Iulij.

Lithewsczj Tatarowie pokazowali się 600 konj, nad nimi Haraburda starszi.

2 Augusti.

Panie Boże day, że ten Moskiewskij zdechł, nis do Pskowa dojedziem; tusz niewiem, jaki kłopotn wszisczi Pany y my, a ia z Gisiuszem nawieczei mamy około tego odpiszu; czaluchaj dzień dziś, od wschodu słońca poczawszi as do zachodu, nad tą niecznotliwą hramothą siedzieliśmy, ieszcze kończa niemasz przecię; a Panu też niewiem co po tim, wdawać sie w te Lithewskie odprawy. Krol jutro wyieczdza rano w drogę, a wszitko o list

przakwiera; niewiem wiera, iako richło będzie gotów; Lithwa, kiedi go napiszomy, ma go na Ruskie przekładać; a cosz ia wiema, iako to prentko bendzie.

Patrz W. M., iako się y miendzi Polaki Lithewskich ościkow zawadza: Masłowski, sin onego woyskiego Wieluńskiego, co posłem bywał, a teraz niedawno umarł, cbeiał zbieżec do Moskiewskiego; starosta Kieskj w Inflanciech poymał go y list przy nim nalasł woiewodi Moskiewskiego, ce jest u więzienia na Gniewie w Prusiech, w kotorem zaleczal go Kniazewj, ze sługę s niego bendzie miał godnego; a iakj treffunek: pod ten czas, gdi Masłowski przisedł w rencze, przibiezał także do starostj Kieskiego Moskwyicin ze Pskowa, co się przedał do nas, a miał na 500 strzelczow; owa z obu stron zdrayczł doszić; prziwiedziono dziś wieczor obu do P. canclerza; zdumieliśmy się wszszeci, Moskiewskiego uyrzawszi; czistj, podobny pacholek; gdi Pan pytał, czema to uczynił, powiedział, że go zły rozum zawiold; tandem kazał go oddać profossowj, y niepocciwie go porwał per suos ministros, y thuszą, że mu być na palu; żal się Panie Boże tego etc.

3 Augusti.

Krol gdi prawie na koń iusz wsiadał, list na sendztwo Posnańskie podpisał y surrogatj P. Woyciechowi Zaiączkowskiemu, tak iako beła wola W. M. Pan canclerz tesz iusz wsiada, pieczentować ich trudno, a Pawłó tesz iusz odyezdza; praeteroa kazał mi Krol y Gisiuszowi pozostać tu y Haraburdzie dla docorrigowania y przekładania na Ruskie tego Moskiewskiego responsu, a stand zebysmy go wyprawili za gonczem, ktori dla iego przed graniczami zadzierzan jest; otosz tu pozostać musiem pewnych ze dwa dnj, a Krola y pieczenci nie doiedziemy as u Woronczu; skoro iedno doiadę Pana, obadwa te listi zapieczentuję et per primam occasione, gdi sie to traffi, odesłę do własnych renku Wasz Moezi mego miłosciwego Pana ¹⁾).

My xzienza wymawiamy sobie na Panu sendziem nowym, aby na nasze dziesieńciny beł łaskaw, id est, aby ie nam prikazował spełna, bo tu zań przirzekliśmy Krolowj, ze choćież ewangelik, inaczy czynić nie bendzie etc.

¹⁾ Ca. Проложение № 58.

Atoli do tego Pskowa iedziem, Panie Boze racz nas sam prowadzić, azeby te tradi nasze prozne nie bely; iest tam 3500 strzelcow kniazowych, iezdi 4000, a ludu mieyskiego y boyar, co w tim powiecie mieszkaia, 12000 do obrony; muri tesz są, ale powiadaia, ze stare; my 20 dział burzanczych prowadziem, a niedaleko 14000 piechoty; bendzie pewnie biesiada; spodziewamy się, ze iakie posty bendziem mieć o pokoy; Boze day to; ia o Pskowską korziść nie dbam, byle się Pan Bog dał s całą skórą do domu wrocić. Spiegowie przynieśli, ze Moskwa kilka zamkow około Pskowa spaliła, a wsziszi się znoszą do miasta.

Tu iusz iesień y chłodi, by o S. Bartłomieju u nas, y bliżuchno iusz zima, otoc roskoszi nie zazywiem.

Datt pod Zawołoczem, die 3 Augusti 1584 ¹⁾).

7 Augusti.

W pustyniach noczowałem u wielki nędzy, k temu okrutnie zły drogi zazełem; gori tak wielkie ma ten kray, iako na Podgorzu u nas, iedno nie skaliste, ale inszego srogiego a gęstego kamienia pełno; ziemia iłowatha, a ddze y zimna iusz nadechdzą. Pan Bog wie, co za roskosz mieć bendziemy.

8 Augusti.

Iusz z pustiń w lepsi a obfitszy kray wciągnąłem y noczowałem od Woronicza w 5 milach. Abundantia wsitkiego; derewnie, to iest, siola gęste, y człowieczka nigdzie nie masz, na polach zboza wszelakiego wielki urodzay y dostatek.

9 Augusti.

Do Woronicza przyjechałem; nie zastałem nic nowego. Articuly obozowe kniia; ieszcze ich nie concludowali. Krol się fraszuie, ze rothi nie richło nadeciągai; iuszby się czas ruszić; czas zimny nadechdzi, drogi przypadną złe; Bog wie, co bendzie daley. Moskwa niedawno, kilka dni temu, zamek niedaleko Pskowa, Kraszny Horodek, spaliła dobrowolnie; sami y ze wszitkiem do miasta się znieslj.

¹⁾ См. Приложение № 37.

10 Augusti.

Articuły spisane, w radzie przy wszystkich rothmistrzach czytane są. Przesłyszawszy ich, prosili P. rothmistrze przez P. Przyjemskiego, aby, odstąpiwszy też na stronę, około nich rozmowili się s sobą; pozwolono; zas przez P. Przyjemskiego, przyszedzi, powiedzieli, ze się im podoba wszitko, tilko ow ieden stricte barzo napiszany, aby nikomu po swey potrzebie do domu nie wolno odyachać było, ani się absentować. Iesli tu Krol Iego Mość sam na zimę zostanie, nie odiedzie zaden; ale iesliby miał odyachać, proszą, aby odyachać było pozwolono. Drugie postulatam, aby iusz o tim wielkim hehmanie wiedzieć mogli. Trzecie, aby im płaczono, gdiesz służą iako Krol I. M. kaze. Na pierwsze odpowiedziano przez P. Zborowskiego marszałka, ze przestaie na tim Krol I. M. Na wtore: Krol I. M., namowiwszy s P. radamj, hehmana declaruie. Na trzecie: wsolakie staranie czinić się będą, aby płaczono.

P. Przyjemski sollicituie, aby wedle obietniczo, którą na seymie P. sendziemu Caliskiemu ucziniono o czło Radzieiowskie, o puł noteszi y wies Bogusezicze, terazs Krol I. M. dać mu na to daninę swą raczeł; są o to przyczynne listy I. M. Pana wojewody Poznańskiego. Sam też P. sendzia pisze, a chce y wsi Czolowa przitim; powiedziałem ia to P. canclerzewi, ze to do Radzieiowa nalezi, a nie czija to wies insza, iedno P. starosti Radzieiowskiego, y mowil o tim sam Iego Mość s P. Przyjemskim. Otoszei iusz odstempnie Czolowa, tilko o te drugie urget; powiada: dla tego Czolowa nie chcemy sobie łaski I. M. Pana marszałka wzruszać, y P. sendzia, prawi, zamiecha. Iest tu pachole P. wojewodzine, ktore stand odprawić chce P. Przyjemskij do Polskij y prosi mnie, abym list na sendztwo Poznańskie przezeń posłał do renku P. wojewodi; ia mowię, ze to być nie może, bo się rzekło, ze do niczjch innych rank odesłane być niema, iedno do Wasz Mości. Ale P. Orzelskiego expeditią, przywileie, do renku Iego odesłię, zebysmy go tim ukoiłi; y przestałci na tim P. Przyjemski. Otoszei aby się tem sendztwem nie mieszkalo, poslię go ia quidem przez to pachole P. wojewodzine, nie powiadaiancz nic, coby za list był, ale tilko do renku Gralewskiego do Warszawy, y napiszę mu, aby za pieniądze z deflatacy pewnego cursora wziowszy, odesłał ie do renku Wasz Mości co

prendzei. Mam przyczyny, dla czego mi się nie zda posłać tego listu ku Wasz Mości przez to pacholę etc.

Articuly, które wszemu riczerstwu w obec, ktosbykolwiek do woyska Iego Krolewskiej Mości wiachał, mają być opowiadane tak rothmistrzom, iako thowarziszom y inszem wszitkiem, ktorzibykolwiek na służbę Iego Krolewskiej Mości y Rzeczypospolitey iachali.

Stephan z Bożey łaski Krol Polskij, Wielkie Xiąże Lithewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieczkie, Żmodzkie etc. y Siedmiogrodzkie.

Wszisczi ludzie, ktorzokolwiek w woysku naszym bendą, tak pieniążni iako woluntariuszowie, ktorogokolwiek stanu, powołania y narodu, mają podlecz porzandkowi y articułom woyennym niżej opisanem, gdisz na to kazdi tu przijachał, nie zoby sprawy woienne zatrudniał, ale y owszem pomagał.

A isz iako insze wszitkie rzeczi dobre, tak tim więczey zwycięstwa od P. Boga są, thadi zoby P. Bog thei theraźnieyszi sprawie naszej błogosławie y w tim, co przedsiębierzemy, pomocznem nam być raczeł, kazdi z przelozonych y panow. ma swoich napominać y do tego wieść, aby kazdi teraz tu osobliwie boiaźń Bezą przed oczima miał, onemu się modliel y iako napilniei o tho się starał, aby sumnienie swe iako naczistsze być może P. Bogu oddawał.

Iako woyska bendą rozdzielone, zoby swemi drogami śli, tak kazdi drogą woyska, do którego nalezi, isć ma, y iako uffy bendą rozdzielone, tak kazdi uff jeden za drugim isć ma, nie mieszaiancz się uffie, tak ze kazdin iedna rotha za drugą ma isć, iako bendą spisane, nie mieszaiane się, i impedimenta za swem uffem kazdego uffu. Dla czego wsisczi lidzbę wozow swych tak przikritich, skarbnych, ridwanow y kocozich, iako nie-przikritich kotass, palubow y ianych dać mają. Při ktorim uffie checiałoby co isć synkarzow z zywnością, mają się opowiedzieć, zoby się tesz nie mieszałi, ale na swem miescu śli.

Azoby ten porządek, ktori hendzie opisany y ktori się kazdego uffu starszemu poda, zachował sie, mają tego dozierać koleją po parze rothmistrzów.

Ktoriby upornie chciał się mieszać, tego y siekaniem wozu y buławą może nie tylko sprawca uflu onego główny, ale y każdy z rothmistrzów tych, ktorí na ten czas będzie dozierał uflu onego, karać.

Impedimenta lego Krolewskiej Mości, także y dział, nie ma żaden rozrivać; ktoiby inaczi uczynił, ten też może być karan od tego, ktorí na ten czas będzie od lego Krolewskiej Mości położony.

Gdzieby w którym ufile woz komu się złamał, zaraz ma stempować z drogi; potim, gdy naprawi woz, gdziekolwiek w kolejiej, która się na ten czas trafi, mają go pusić Panowie rothmistrze, ktorí na ten czas będą dozierać. Gdzieby też uwiązł woz jaki, powinni ci ratować, korem rothmistrze oni rozkażą.

Na stanowisku każdy uff ma stać, które mu naznaczą, a na cudzem stanowisku z uflu inszego żaden nie ma paść, ani ziwności brać; a zwłaszcza tych stanowisk mają pilnie ochraniać, które będą naznaczone dla Krola lego Mości.

Po ziwność żaden nie ma zaiezdzać na strasz, też y teraz w ciagnieniu; a ktoiby iezdził, od tego, co będzie strzegł, ma być poyman. A gdzieby się sprzeciwił, iako nizy jest opisano, przeciwko niemu postąpić.

Profosz generalis ieden od nas naznaczony, będzie miał authoritatem wystempne, koregokolwiek narodu y poruczeństwa, tak w obozie, iako y gdzie praehendendi. A przy tim profesie mają być czterzy osoby: jedna z narodu Polskiego, druga z Lithewskiego, trzecia z Wengierskiego, czwarta z Niemieczkiego, żeby to było tim rzadniej y bez ukrzywdzenia czujego, y takowy każdy wystempny ma być zaraz stawion przed te naznaczone osoby, które w obozie naszym zawsze zasiadać będą, a będą czterzy, po iednemu z każdego wyszei mianowanego narodów, ktorí takowych casz przesłuchawszy, to, coby między osobami różnych narodów privatim zachodziło, mają rozprawiać, dopusciwszy iednak każdemu do urzędu hethmańskiego appellaciej. A to, coby należało ad delictum contra disciplinam militarem, mają hethmanowi referować.

Sprawy iasze wszelakie, zwykłym obyczajem przez hethmańskie sprawca, na to naznaczone, mają być odprawowane.

Ktoby się na profossa abo draby iego renką targnął, ma być garłem irremissibiliter karan; kto słowy, siedzeniem na kole.

Kozaczi wszisczi, ci, ktorzi dobrowolnie w ziemię nieprzyjacielską idą, nie mają się błąkać, ale wsiscy mają się zebrać pod sprawę, któremuśmy to zlicili. A ktoby gdzie indzie tułał się przez wiadomości tego to starszego ich, bendzie na gardle karan, y wolno go bendzie kazdemu z woyska naszego poymać y do urzędu hathmańskiego stawić. Także rothmistrze kozacczi nie mają do siebie służebnych ludzi z roth przyjmować; a gdzieby ktori czijego służę abo pacholika zbiegłego przjął, ten, ktori uciekł, na gardle, a ten, ktori przjął, wedle zdania Krola iego Mości y P. Rad ma być karan.

Z woyska żaden na żadną posiłkę ani na piczowanie z obozu poszłać nie ma bes wiadomości hethmanow za strasz. A ktoby stras miął, ma być od strazi imany y srodze karany. A ktoby się strazi sprzeciwił albo odejmował, ten impune może być od strazi zabity. A iesłiby się umknął, gdziekolwiek prziscignion, ma być na gardle karan. A ten rothmistrz, ktoriby straż trzymał a tego nie doyrzał, bendzie srodze karan. A gdi się dalej bendzie miało posłać, tedi porzandek się ten pokaze, iakiem kształtem to bezpiecznie bendzie mogło być.

Żaden aby nie smiał żiwnosci psować, koni y wołow w zboze wpuszczaiacz, ale ią sobie tylko ząć albo siecz. Także żaden nie ma wsi abo derewni y cerkwi palić, chłopstwa Moskiewskiego, popow, dzieci, zon y dziewczek ich mordować y usiłstwa iakiego im czynić y u więzienie abo w niewolą nie brać.

K temu żaden, tak Panowie rothmistrze służebni, iako tesz voluntariuszowie y inni wszisczi, k temu przekupnie, od woyska nie mają odszłać nazad dobytku wszelakiego, w nieprzyjacielskiej ziemi wzienthego, ale w obozie ma go kazdi odbywać y przedawać; a to dla tego, aby się woysko nie ogładzało.

Wieści żadny nikt nie ma rossiewać pod siedzeniem na kole. Ale iesłiby kto co takowego wiedział, ma do swego hethmana secreto odnieść, a on do Krola iego Mości. Także tesz coby komu Pan Bog dał do baczenia, tedi ma odnieść do rothmistrza albo starszego swego, a ten do hethmana; a o sprawach wojennych na radi wyszadzać się żaden nie ma, po stronach

niepotrzebnie mowiącz, gdiż takowe mowy scandalorum y nieposłuszeństwa u woysku częstokroć przyczyną bywają.

Gdi w oboss szukią, tedi zaden nie ma ieden drugiemu miesca przeciwko wozowi zastępować namiotem ani koźmi, bo kazdi na swem placu przeciwko swem wozom pozostać ma, tak iako mu kazą w oboss wiachać. Woza tesz z obozu swą wolą żaden ruszyć nie ma pod srogim karaniem.

Kazdi rothmistrz zawzdi, tak w ciągnieniu, iako tesz gdi na trwogę zartają, obecnie przy swej rocie być ma.

Ktoby w służbie bendanc, a owszem u woysze, burzki y bunt y iakie działał, taki ma być na gardle karan. A dla tego, aby bunt y nie były, gdi po kogo posła de hethmana, abo do tich, kotorem rozeeznanie spraw y przypadkow poruczono bendzie, nie ma iść zaden w wielkiem poczie, iedno z dwiema abo trzema przyjacielmi. Także w kazdi sprawie y sami s sobą zachować się mają, a wszitkie potrzeby swe kazdey rotj ricerstwo ma donosić przez rothmistrza swego do hethmana, a hethman do Krola.

Ktoby się urzędnikom abo sługom hethmańskiem, gdi by mu o iaki wysłanek iść do urzędu hethmańskiego kazano; tak że tesz w noczi tim, ktorim straż, posłuchy abo wachti poruczono, bronit y sprzeciwił się, ma być na gardle karan.

Rothmistrze wsiczi y thowarzisze w sprawach wszitkich woiennych nie się sami przes się demyslać ani poczynać nie mają, ale roskazania y nauki hethmańskiej czekać, pod utraczeniem pociwosci.

Ziwnosci aby zaden od przekupniow kupować nie śmiał, ani dla niei zaszyłał, iedno gdi na miesce zwieziona bendzie na targ, aby ją kupował.

Ktoby zwadę uczynił, na hethmańskiej łasce karanie iego być ma. lezi kto rani, tedi gardło; iesli nie rani, ale bronit dobendzie, abo do niey te targanie, tedi renkę tracić ma.

Gdi by miendzi kimkolwiek do zwadi przyszło, aby zaden ku poratowaniu y pomocy biecć nie śmiał, pod kaznią na gardle.

Ktoby tesz kogo na renkę powabił, srodze karan być ma.

Ludzie lozni niepotrzebni, wszetecznicze, aby za woyskiem nie sły, iedno te, co męże mają, a ziwność za woyskiem wiozą y ucciwie się sprawują. A ktoby w nierzandzie iakiem był doświadczony, abadwa na gardle karan być mają.

Więźnie kazdi powinieli opowiedzieć każdego dnia, gdyby ich dostał, hethmanowi y oddać je wedle zdania hethmańskiego, bo wiele na tym należy, aby hethman wiedział, co za więźnie są. Także gdyby kto (uchoway Boze) s cziej rothi abo poczta ubel, todi to zarazem do wiadomości hethmanskiej doniesiono być ma.

Obezego nieznanomego człowieka dla spiegiorstwa aby zaden przechowywać nie sniał, ani w rothę go przyjmował, ani za służę miał, nie opowiedziawszy go przodkiem hethmanowi; a ktoby inak uczynił a wazel się tego, ma być srodze karan.

Koni, na ktore służbę mają, aby zaden do wozow zaprzęgać nie sniał, y nikomu ich nie pozyczal, y nigdzie na nich nie szał po potrzebach swych, pod srogiem karaniem, asby to uczynił za dozwoleciem hethmańskim.

Rzecz należoną aby zaden dłużey przez nocz przy sobie nie chował, ale ją do urzędu hethmańskiego oddał, zeby na słupie była zawieszona, abo przy nim postawiona, iszby tym łathwiei kazdi swe naleść mógł. A ktoby inak uczynił, ma być karan iako o złodziejstwa.

Hasło aby kazdi swe wiedział. A gdyby kto poymany w noczi był, hasła nieumiejętci, aby na koło był wsadzony. Przetosz gdy hasło wytrembować będą, aby kazdi do trembacza szedł, dowiadując się o nie, iakieby było.

Po wytrąbieniu hasła, aby, zaden wołać nie sniał, z rusznicy strzelać, ani zadnych biesiad głosnych mieć pod srogiem karaniem.

W ciągnieniu z zadney przycziny y dla zadnego zwierza, wołania y krziku zadnego, aby nikt wsczinać nie wazel się, pod srogiem karaniem.

Poki na thei wojnie osobą naszą bendziemy, zaden od nas z woyska odcydzac nie ma. Gdziebyśmy za iaką potrzebą sami odyachalj, a woysko zastanowiled, mają także zostać ludzie służebnj; gdyby jednak kto s nich miał iaką wielką potrzebę prawną, ma być na to mianno baczenie y na prozbę jego, aby mógł na czas idyachać, opatriwszy rothę swoię dobrem y rzadnem porucznikiem.

Tak w ciągnieniu, iako tesz w obozie, zaden pocziowych koni w trawę na paszę pusczać nie ma, ale je zawsze na staniu pogothowiu dla wszelkich potrzeb mieć.

Na ruszaniu y w obozie na leżeniu u żadnego rothmistrza aby nie smiano bić w bębny, ani trambić, iedno u hethmanow, a w ciągnienu u sprawce(go) uffu, oprócz gdiby hethmen za iaką potrzebą kazał.

Gdi u hethmana będą bić w ieden beamben, aby się wszisey rothmistrze schodzili zaraz sami (okrom gdiby ktorí niemoczen był), a tho dla tego, aby wiedzieli, co im roskażą y aby tesz umieli thowarziszom swym powiedzieć; a zwłaszcza, gdyby co pilnego przissło, tedi się trzeba zarass znieść.

Pod karaniem tesz, aby żaden stanowiska palić nie smiał na ruszaniu się.

Rothmistrz powinien ku ści powiedzieć tesz oprócz oglendowania albo pytania, gdzieby mu rotha schodziła, a wieleby mu nie dostawało.

Ieden od drugiego nie ma przyjmować thowarzisza, oprócz hethmańskiego wiedzienia; ani tesz żaden z iedney rothi do drugiej wychodzić nie ma.

Szynkarze aby pieniędzy na służbę nie brali, ale aby mieli dosyć na swem szynkarskiem obchodzie. U woyscze stawać tesz nie mają, ale przed obozem, gdzie iem ukazano bendzie.

Na zbroie y wszelaką broń albo y ristunek woienny, na barwy, żaden nie ma nikomu pożyczać, ani takich rzeczy do siebie przyjmować; także tesz na złodzieyskie rzeczy nikt, a mianowicie karczmarze nie mają nikomu dawać pod karaniem szubienicze. Thakiesz gdiby ktorí przegrał s siebie co takowego, zbroję, miecz, rusnicę, miecz, barwę etc., tedi ten, co przegra, y ten, co wygra, iednako karanj być mają, iako o złodziejstwo.

Po wytrambieniu hasła, synkarze synkować nie mają y nikogo z obozu u siebie przenoczować ani przyjmować, y ognie pogasić pod srogiem karaniem mają. A koby gwałtem kazał im sobie dawać picie, albo iakie gwałti czynił miendzi nimj, także bendzie karan na gardle iakoby tesz w obozie to uczynił.

Sługi nieczyiego, coby z woyska uciekał, nie mają cis karczmarze żadnego wywozić, ani pomoci ku uciekaniu dawać, pod gardłem.

Pługastw zadnych y intestina bydłeczich w obozie y przy obozie nie ma żaden wymiatać, ale albo ma daleko od obozu wywozić, albo głęboko, zazniei na pułtora łokcia, one zakopywać. Także ścieryw wszelakie, gdiby

komu bydle iakie zdechło, ma je kazdi wywieść na miesce, które od urzędu obwołane bendzie. Ktoby inaczy uczynił, ma być karan wedle zdania hethmańskiego.

Ktoby się kolwiek z ludzi riezerskich y innych, na tey potrzebie weienij bendących, plugawem grzechem bawił, ma być wedle zdania hethmańskiego srodze karan.

Także w opilstwie ustawicznem ktoby leżał, zaniedbywaiąc powinności swey, ma być wedle hethmańskiego zdania srodze karan.

Pieszi wsisezi wedle articułów tych, które ossobliwie około powinności y zachowania ich napisane są, zachować się mają.

A gdzieby w czym wykroczeni, mają być karani wedle opisania articułów ich.

11 Augusti.

Publice w radzie y przy rothmistrzach wszitkich I. M. Pan canclerz przez Pana marszałka Zborowskiego hethmanem wielgim coronnym, imieniem Krola Iego Mosc deklarowany y publicowany jest. Dziękował po polsku *luculentissima prudentissimaque oratione*, znać że praemediate to w rzeczy swey powiedział: «zebym był radszi do sturmu szedł, nis na sobie ten urzand nosić», etc. Nie wiemy, iako mamy rozumieć to hethmanstwo, bo w oddawaniu P. marszałek nie wspominał ani dokładał, do czasu li ten urzand być ma, czili iedno przez tę tilko expeditię; drudzi zaś szepczą, iuszezi ma, prawi, być do żywota, etc. Po oddaniu Krol Iego Mosc sam solenniter winszował, Panowie pothim; - był solennis actus. Do namiotu prowadzili go od Krola rothmistrzow sieła; przez P. Przejemskiego gratulowali; podziękowawszi, napominał ich, aby się s thowarziszni skromnie zachowali, a wystempkow nie czynili żadnych, bo, prawi, na nikogo nie oglandaiąc się a płaczając, bendę musiał powinności swey czynić doszczę. Zaczim tak wsisezi mowią, ze to hethman rządny a srogi bendzie etc. Articuly zarazem obwołać kazał.

Krol Iego Mosc sam we wtorek się ruszi. Lithwa naprzod iutro po okazowaniu wyiezdza. Jest tu na drodze do Pskowa w pułdrogi zamek Moskiewskij murowany, Ostrow zową; coś ludzi niewiele na nim; iadancz, iesli się nie podda, mamy oppugnować. List do Pskowa y do Nowogroda, aby się poddali, poslią.

Lithewskim hethmanem, iako dawno, Pan wojewoda Wileńskij.

Nad Wengri synowiecz Krola Iego Mosci et habetur in honore, Radę wszitkę przy Krolu Iego Mosci posiada ette.

List na poł Notheszi, wieś Boguszcze y czło Radzieiowskie podpisał Krol Iego Mość Panu sendziemiu Caliskiemu; patrzałem w skarbie conditiej tych dzierzaw, ale na tej Notheszi y Bogusciczach summy jest stari 1000 czerwonych złotych y 610 grziwien, co iednak nielada pieniądze. Czło wolne, summy nie masz, lustratorowie na 400 złt. taxowali, stand quarta.

12 Augusti.

Okazowali się y piszali żołnierze; scriptum sit soli Wasz Mosci — wiera aas niewiele, iezdi zwłascza; nie masz ich wszitkich y s temi, co przy Panu Troczkim są, ledwie, ale nie smiem rzecz, 8000 koni; piechota dobra y dostatek jej, wprowadzić się ta trocha uderzeła by z wielgą gromadą Moskwy. Pan hethman nowy authorizuje, sam rothi stawiał, iezdzieł iako hethman y canczlerz, pieczęć na szygi, a hethmanskj proporeczik za nim na grocie u copiej, magierka czerwona s pierzem; na proporecziku rim: Fortitudo et laus mea Dominus. Na połki dzieli woysko.

Rothi wprowadzie nie wszitko odziane, ale po tim powietrzu końskiem y przesciu srogich pustiń doszic konne y ludne. Poczti Panow Lithewskich nie tak wielkie y stroyne, iako beło przedtim.

I. M. Pan hethman poruczeł zarasz tego dnia, skoro po popisie, Iego Mosc Panu Nisczickiemu połk Iego Mosc Pana Gnieźnińskiego do przyjazdu Iego Mości, y s temj ludzmi przyłanczeł Pana Nisczickiego Ich M. Panom Lithewskim, ktorzi zaras posli inszem gościnczem, nisli Iego Krolewska Mosc y woysko Polskie. Gdisz iako to dla ziwności ucziniono beło, tak wienczei isz beła wieść przisła, isz w bok tego goscincza, gdzie Iego Krolewska Mość sam ciągnąc miał, o 7000 Tatarow beło; iakoś pewnie bełi, ale, osłyszawszi się o woysku wielkiem Iego Krolewskiej Mosci, narząd do Pskowa posli, gdzie tesz niedługo popaszali. Za temi thedi ludzmi zieceł I. M. Pan hethman Panu Radomskiemu rothi trzi ku Iego czwartj iezne, y pieszych dwie, to iest, P. Krayczego 20 konj, P. Pieniaskowych 200, P. Lanczkoruńskiego 150, Iego Mosc Pana Radomskiego 200. Pieszich do tego Wybranowskiego 200, Tarnowskiego 200, s któremi wprzod

przed wojskiem gosińczem — Krol Iego Mość. Pan Radomskij trzeci dzień przed Iego Krolewską Mością wyszedł tegesz dnia po popisie, y zaraz pod Ostrow mu isc kazano, a pokusic się on, uyrzi li podobną aite. Panowie Lithewsezi y s P. Niscziczkiem a polkiem I. M. Pana Gnieźnienskigo tesz tego dnia wysli.

13 Augusti.

Lithwa się rusza; wprzod kilkiem mil przed nami isc maia prawą stroną. I. M. Pan wojewoda Bracławski tego dnia także s kilkiem roth, alie za P. Radomskiem tim gosińczem ku Ostrowu zamku iachał.

Beła controversia przed Krolem miendzi P. hethmanem a P. marszałkiem Zborowskiem okolo iurisdictioni nad dworem, bo wczora harczerza iednego P. hethman o wydarcie iałowicze Moskwie iednemu na kole małe wlozić nie dał. Powiadał P. hethman, że tempore pacis et domi distincta officia sunt campi ductoris et marszałci, secus tempore belli, gdzie hethman generaliter nad wszitkimi tak zoinierzami, iako y dworem iurisdictioni ma. P. Marszałek praedicował statut de marszałeis, ktori wantpliwie nieco napiszany; a tuszą, że go Krol declaruie za Panem hethmanem. Excandue-rat beł nieco P. marszałek; z osoby swey bendę ia, prawi, we wszitkiem obediens P. hethmanowj, ale idzie mi o zelzenie urzendu; nasz tesz fortiter się za swe dzierzal; obłapiali się potim y czałowali obadwa; iesli szcerze, nie wiem.

Gołkowski dworzanin, podpiewsi sobie, iadancz na koniu w obozie, ruszel na nim; iechał s treffunku przeciwko niemu chłopiec P. Mińskiego podskarbiego na kolasie; on przitarł na onę kolaszę, że koń piersiami iakos o oblię uderzel; iakoby mu był winien chłopiec, iał go bić nahayką; pytaiącz, czemu by go bił, rzekł: nie bielbyś mię, by tu Pan moy beł; nu on: iusz mi panem grozisz, szablę na chłopca dobeł y bił nan; chłopiec swą tesz szablę w pochwach zakładał mu się, owacz go przecię Gołkowski w głowę raniel. Przisło skarzić do Pana hethmana. P. hethman posłał, aby Gołkowskij przed nim stanął; nie mozo no go snadź naleść dzis. P. hethman sierdziw barzo y koniecznie chce ten wystempek wedle articułow karać. Dworzanie się buntuią s P. marszałkiem Zborowskiem; othoszel dalei nie wiem, co będzie. P. Radomskij, co dzis trzeci dzień z Watorem do Ostri wyprawion iest, posłał dwu więzniow Moskiewskich; poymał ich w drodze;

powiadają, iż w kilku milach jest 5000 Moskwy s Tatari, którzy na nas uderzić mieli, ale o woysku osłyszawszy się blisko, ustąpili nazad. Co wiedzieć, nie zetrze li się tam s nimi Pan Radomskj; Panie Boże racz mu tam szczęście; ma tam 300 koni; przy nim Uhrowieczkj z 700 piezieh excellenter dobrich.

14 Augusti.

Pan hethman srogość pokazuje: iednę Panią weszołą dał sciąć, co, porzuciwszy własnego męża, do thowarzisza iednego z rothi P. Bonarowy przilaczela się; drugą z obozu wychostawszi, nos y uszi oberznać iei kazał.

Na Gołkowskiego sierdziw barzo; iusz rozkazał profoszowi, aby dzisieyszi noczi s draby szedł poń do namiotu iego. Krol sam rozkazał, aby go wedle articułow sąndziel. Zabiega Gołkowski iemu, y sprawiël to, ze P. Minskj, prziszedzi do Krola, zeznał: niewinnie, prawi, oskarzeł Gołkowskiego sługa moy; zeznawa terasz sam, ze nie od niego ranion, ale od kogo inszego.

Dwu pacholikow z rothi P. Przijemskiego, gdi na polu zita dla koni szukali, porwała Moskwa; trzeci uciekł. Posłał Krol P. Karchowskiego ze 100 koni spiegować tey Moskwy. Niebarzo bezpieczno przewijać się tu, chocia miendzi tą Moskwą, co nam iusz przisiengli, exacerbati temi krziwdamj, które od nas w ciągnieniu mają, msczą się, iako mogą.

15 Augusti.

Dzis, gdi beło pułnoczi, szedł profosz od P. hethmana po Gołkowskiego, gdi spał; obstąpiël namiot z 100 hajdukow z rusnicamj; na samego zawołał: podzie do Pana hethmana na sprawę; gdziebyście nie chcieli, mam was prziwieść; uyrzawszi Gołkowskj, co się dzieie, wstawszi z łozka, poszedł; prowadziël go profosz z hajdukamj asz do pańskiego wielkiego namiotu; gdi beł dzień, iż tesz iusz miał się P. hethman naprzod ruszić przed Krolem, kazał go rothmistrzowi pieszemu Głoskowskiemu wzięc i w drogę prowadzić, y taki musiał iść przy thei pieszi rocie. O Iesus! ranielmo toć beł in populo tumultus, wrzawa na Pana. Dworzanie consilium uerunt; posłali P. starostę Warszawskiego s P. kuchmistrem s larzianą s Srzeniawą do Pana, prosancz o miłosierdzie, ażeby go na ich słub wy-

puszczyć kazał, y to przekładał, aby sobie w tym considerate postępował, a niebarzo się skwapił. Odpowiedział: a coż ja wiem, jako długo summa, że mu się tego uczynić nie godzi, musi deszyć uczynić powinności swej, sądzić go będzie przy wszystkich wedle artykułów, y dobrze się im rozmyślił na to, co czynić ma. Interea P. Zborowski s Krolem się w namiocie zawarł; przez puł godziny, gdi wyszedł, przez Pana kuchmistrza wszystko Krol Panu opowiedział, co za rozmowa była; miał snass rzecz Pan na to: y on, prawi, sam niechay iedno co podobnego uczyni, uyrzi, nie będą li miał sto serca porwać go. Matko Boza, as na nas skora drzi; ale dobrze tak, na łotri trzeba kari. Przeszedł Pan po nabożeństwie do Krola; zastaliśmy tam congregatos dworzany, wszystkie frementes; s nimj P. Zborowski; ustampili od Krola Panu wsiseczy, gdi od niego wychodził iusz na koń wsiadać; zastampiel mu P. Zborowski; odwiódł się Pan s nim do namiotu w kanth, coś chwilę mowili s sobą, potim my na koń w drogę. Co daley będzie z Golkowskiem, nie wiem, atoli u więzieniu iest. My we dwu milach od Woroncza w polu noczuemy nad rzeką Wielią. Krol iutro za nami wyjezdza.

Karchowski się wrocief, pacholikow nie znalazł; powiada, że ta Moskwa, co ich porwała, musiała z Opoczki zbieżec; widzi mi się, że nam ta Opoczka będzie broiła.

Pan hethman wyiechał z Woroncza tym porzandkiem: sła naprzod rotha P. podczaszego Żebrzydowskiego, za nią P. Bonarowa, potim P. starosti Liwskiego, potim P. Gostomskiego, po niej P. Sieniawskiego, zatim dopiero rothi I. M. osobaych ludzi, paniąt, secretarzew, 400 konj. Za I. M. P. Iacub Orzechowski, potim starościcz Łuczki Żorawiński, na ostatku P. Andrzej Orzechowski, któremu dana rotha P. starosti Przemyńskiego.

— 16 Augusti.

I. K. M. nazaiutrz po P. hethmanie wyiechać raczeł, pięć mil od Woroncza, tak isz nas dogonił iednem noclegiem, co my dwa iachali. Za Krolem I. M. P. Przejemski 600 koni polku swego, to iest swej rothi 200, P. Staręskiego 150, P. Bokiej 100. Za nim działa, za działą P. Farensbek z iezdą y piechotą Niemieczką. I tak zawiedi polk I. M. P. hethmana w czwierei mili od K. I. M. stawał. Noczowaliśmy we 4 milach nad

tą rzeką Wielką. Krol za nami w czwirci milj. Wyezdamy iusz w barzo weszoły y zizny kray, a cosz po tim, wszendzie pusto, habitatores mało, ta y owdzie derewnia, grunthi iako Żuławskie, ba y lepsze.

17 Augusti.

Neczowaliśmy we dwu milach nad tą rzeką Wielką, a Krol za nami w czwirci milj. Do Ostrowa telko rowna mila, iusz tam P. Uchrowieczkj s kilkiem roth pieszych barzo blisko się podszańczował. Iachał tedi P. hethman zarasz, s konia niessiadaiancz, pod zamek; tamże iadł u P. Radomskiego, ktori iusz czteri dni tam lezał; obyachał tedi I. M. P. hethman dość blisko zamek y obozom także y szaneczom miesce upatrzel; thegosz dnia do Krola I. M. się wrocitel; a isz go sobie barzo lekcze wazili s powiesci, y łączno krom zabawy y bythnosci I. K. M. wziąć go obiecowali, ale gdi zamek szrzeli y miesce iako siedział, — ze wszech stron woda, dwie rzeczce mimo idą, — coś wneth na weyrzeniu zdało się difficilius, nisz niewidzancz. Zarasz tedi Krol I. M. thegosz dnia znowu y P. hethman z nim pod zamek iachali; przed wieczorom z godzinę tam przijachawszi, obyachać raczel s P. hethmanem one miesca; na stanowisko as wieczorem godzinę w nocz przijachalj.

P. woiew. Braczlawskij z Wengri s Soboczkiem y P. Niszcziczkj, co wprzod idą, mineli iusz od kilku dni Ostrów y pod Pskow podmykaią się.

18 Augusti.

Ruszeliśmy się pod zamek; Krol I. M. został przes ten dzien; P. woiew. Braczlawskj iusz beł minął y w mili stał od zamku; P. Lithewsczj we trzech milach. Zamek ten zbudowany iest na ostrowie, w puł rzekj, wielkj murowany y czteri wieze murowane ma, przistemp łączny, ale przes wodę brnąć musi, bendzie iakokolwiek do pasza pieszem. Mur nie miąszy barzo, ale snadź za nim zbudowała Moskwa tarasz y ziemię miendzi nim a murem nafaszowali. Piszał do nich P. hethman hramothę minatoribus verbis, aby się poddali, ale y słowka na to rzecz nie dadzą, chcą się bronić.

Uchrowieczki z drugimi rothami pieszemi iusz na onem brzegu rzeki w szanczach stojj bliżuzko pod murem. Niedalego niego iest tesz Carol Istwan s Krolewskiemj Wengri. Działa po niży zamku przez rzekę wbrod

commodissime iusz przeprowiono, dzisiejszi 'nocki prowadzić ie do szan-
czow bendą.

Stał P. Radomskij nad drogą prawie, którą prziszedł, s półkiem swoim; półk hethmańskij od drogi w drugą stronę, czwierć milę dobrą od P. Ra-
domskiego. Gdi nasz uyrzeli, zaras z dział ięli bić; nam przisło barzo blisko
zamku isć, tak, isz kule sprzodku przenosiły, as znouu narichtowalj. Ro-
tha P. Gostomskiego przypłacięła tego dwiema pacholiki y koniem barzo
dobrem. Pan Bog strzegł, że w ostatnj rzand, gdi iusz rotha mijala, ugo-
dził zdrayeza, bo by beła dobra dziura, by beł w puł uffu trafięł. Połozy-
liśmy się tedi tak blizu zamku, zeby y z hakownicze — donieść mogł, iedno
że iusz zabawkę mieli inszą, nie do obozu strzelać, ale do szaneczow, które
iusz poczęthe beły bronić, które iednak theyże noczi zgothowano y kosze
naszipano, prziczim zginęło częka ze 40 s P. Uchrowieczkiego pieszych
osobnych pachółkow, miendzi kotoremj thesz zginęło trzy sliachziczcy tho-
warziszow czistich.

P. hethman ubique assiduus pod zamek blisko podyazdza, do szaneczow
uczająca ettc.

19 Augusti.

Niedobrze P. Uchrowieczkij porobiel szanecze y kosze zlie postawił, y
maiąc ie zaś dzisiejszi noczi inaczi stawiać. Strzelał Uchrowieczki do po-
łudnia dobrze, ale u wierzech wieże wszitko godzięł; kazano y szaneczow y
y koszow poprawić, aby w puł wieże bił; mur ten kruszi się mediocriter;
z zamku mierno biją; puszkarczowi hethmańskiemu s sinygownicze prawą
renkę przeszelj.

Wengrowie tesz z drugą stronę prawie przeciw Uchrowieczkiemu się
zaszanczowali, thegosz dnia w noczi działa wiedli, y w noczi kosze naszi-
pawsi, także strzelać poczęli.

I. K. M. tego dnia przimknął wielką cwiereć mile od zamku, stanął od
obozu hethmańskiego puł mile dobre, po drugiej stronie.

P. marszałek Zborowskj zaś P. hethmanowj słuź, a Gołkowskj prze-
cie w obozie iego, podobno do Pskowa s tim sandem.

Masłowskięo onego ieszcze w łańczuchu za woyskiem profoss wodzi.

20 Augusti.

Dzis naszi dobrze do zamku strzelają, dziurę nie małą w wieży wybijli, ale tam snać za murem drugi tarasz.

Skoro się s tem Ostrwiem odprawiam, pospieszem się do Pskowa; mamy tam ieszcze 10 mil; snać się tam gothuią dobrze prze nas.

Sendztwo Posnańskie posyłam do renku W. M. M. M. P. y surrogatią¹⁾; a P. woiew. Posnańskiemu expeditiā P. sendziego Caliskiego.

Datt pod zamkiem Ostrowem 20 Aug. 1581.

Czausz Thureczkj iedzie.

AB AMICO QUODAM.

21 Augusti.

Wesora wieczor circiter 21 horam ten zameczek Ostrow, niemogancz wydzierzeć strzelby naszy daley, poddał się. Od szancow Wengierskich y naszych Polskich dwie narozne wieże y przy každi dziura w murowany scienie stłuczoney wybita iest, tak isz by iasz beł mógł wybornie do sturmu przypuszcć do nich. Poddala się Moskwa na łaskę Krola I. M. y z gardły swemi; przeto oszādzeni tak są, żeby wszisezi z gardły zdrowo z zamka wysłj, a rzeczi swe y szati wszitkie zostawili; ktorziby chcieli do Kniaza, za kilka mil odprowadzą ich y listi wolne dadzą; iesliby tesz przy derewniach swych ktorzi zostac chcieli, i to im na wolą dano. Beł wszitkich na zamku circiter 1500 czlowieka generaliter, boiarskich dzieci 100, a strzelcow 200; dział podobno pięnc; hakownicz, rusznicz niemało, prochu niemało; wrocief się nasz, cośmy wystrzelali, y ieszcze eos zostało w zisku. Mur u wieżach y w scienie mało nie na dwa sążenia miąszzy, s białego łupanego kamienia, a przecie to działa nasze stłukły. Excellenter to działa dobre, choc ich iedno 20 mamy. Woiewoda ieden, y ten test wolen być ma. Wyznawali to, że nigdi niespodziwali się nie tilko tak w skok, ale aby ich dobyć miano. Iakosz ieden Rusin, ktori się u Wengrzech schował s piezych Uehrowieczkiego, ktori do nich na zamek uciekl, ie zdradził, tuszanc im dobrze; oni tesz mniemali, że tilko K. I. M. drewniane zamki ogniem

¹⁾ Въ рукописи есть слово бумага.

bierze; a isz to beł murowany, dobrze sobie thuszyl. Wieczerzali tego dnia w namiocie u P. hetmana. Zamek straż osadzony, aby nikt niewycho-
dził ani schodził, isz iusz beł wieczor zaszedł.

22 Augusti.

Moskwa wszitka wysła z zamku; każdego ze wszitkiego obłupiono, iedno przy iedny zostawiono koszuli; szaciska one wszitkie miendzi piesze rozdaia, oni zaś wszitko przedaia; na devictos misevabilis res patrzeć; niecznotliwysz to tyran, że te swoje ludzie y ziemię tak woiować dopuści. Chocz niewielgi, ale oszobliwy to zameczek; woda ze wszech stron obłała wyszpekę, na ktori siedzi. Wodę zaś Moskwa tak pod muri oszobliwie gacziami uyęła y młynow owak po polsku niemało pobudowała, że miło patrzeć; ale ogień wszitkie pozari; zda mi się, że my takich nie zbuduiem za się. Wengrinowi iakiemuś Krol poruczył zamek; nasi murmurant niektorzi, a y nasz P. castellan Nakielskij grozi się na seymiki; boie się, że P. canclerzowj bendzie žal, isz go na seymie namawiał na wojnę. Rusze-
liśmy się od Ostrowa dalej ku Pskowu trzy mile na nocz, zaś w iakis iuszi kray wyeżdżamy; zboz niezayrzeć, iedno chrosti a szcere puste polia. Na tam nocalegu postali P. Lithewszcz y P. Niszczickij i Wengrowie dwu ięzikow swiezich boiarskich sinow, ktorich wczora telko w iedną werstę od Pskowa od strazy Moskiewskieji porwali; examinati powiadaia wszitko, co się w mieście dzieie. Capitani tam są dway Szuysezi, strij s sjnowczem; strzelcow 2500, iezdi 1000, a Duńskich kozaków 500, nad ktoremi starszim Miszko iakis Czerkaszanin, poddany Krolewskij. Hakownic, strzelby, dział dostatek; zamki s pilnością opatruią; gdzieby mury puścięły, w zremby taraszi za niemj tusz gotowe maia. Przedmieście spalili około 1500 domow; zamki telko stoia, w ktorich iest 300 murowanych czerkwiew. Ziwności dostatek; samego Kniaza własny u czerkwie S. Troyezi 1000 klieczki napelnionych stoj. Owa gothuią się prze nas, iako prze goście; muri snąć na dwu sązeniach, ale wantpią ci więznie o nich, gdisz te Ostrowskie puścięły.

Dla ienzika beł stał P. Niszczickij P. Rozna z rothą P. Gnieznińskiego. P. woiew. Wilenskij tesz coś Lithwy beł stał.

23 Augusti.

Noczowaliśmy we dwu milach. Pan Gostinski okazał się tu Krolowj s swemj fedwerezszamj dobrze doczić. P. hethman kazał mu iść przj swey chorągwj.

24 Augusti.

Prziciagneliśmy milę pod Pskow do rzek iakichsi, ktorich się kilka schodzi y gdzieś u miasta w iedną Pskowę wpadaia. Patrzemy iusz na Psków. O Iesus! toć wielkiego coś, by drugi Parisz. Pomosz nam do niego Panie Boże. Skorośmy s koni śsiedli, ieszcze namiotów nie postawiono dobrze, alic P. Radomski biezi pendem do P. hethmana, daiancz znać, ze P. wojewoda Braczlawskj, co z Wengri tusz pod miastem lezi, dał znać, aby posilek mu posłano, bo Moskwa z miasta nań wypadli y wspieraią go barzo; beł nieco tumultus miendzi namj; Pan ode mszy się porwał, konia długo nie miał, ieszcze uffiecz z drogi nienadszedł beł na stanowisko; posłał w skok naprzeciwkwo rothom; ze wszego skoku bieżeli tumultuarie P. Gostinskiego, ci nabliwszy beli; nusz się przez rzekę przeprować; iedno, wdam chwałę Bogu, genste są y niegłębokie brodi; przibiegli tam, a nietrzeba beło y koni mordować. Uczynił beł stratagemma P. wojewoda Braczlawskj: s chrostu, ktori iest iakoby we trzech werstach od miasta, ukazał się z ludzmi, część ich zostawiwszy w chroście, aby iedno Moskwę z miasta wywabiel y potim ich na sobie ku drugim, co w chroście stali, naprowadził, a tak zeby ich co beł urwać mogł. Iakosz dowiodłby tego beł, iedno Wengrowie przeszkodzili: wypadło z miasta cos Tatarow; Pan wojewoda iakoby ku chrostu, a Wengrowie, niemogancz się odzierzeć, wynknełi się przede swały, skoczeli do nich, zatim z murów gensto z dział bić poczęto, y Tatarowie pod strzelbą stanęli ani dalei chcieli; Wengrzinowi iednemu z łuku przestrelili nogą, Soboczkiego fedwerezszowi delię czerwona przeszełi, ze strzałę w niej prziniosł, a konia tesz iakiegoś z działa zabito. To wssitko tragedia, murmur na Wengri.

25 Augusti.

Przez rzekę Czerocę P. hethmanow oboss y niektore rothi na one stronę przeprowowały się, wozi, konie, wsisczi przez brod. Wielką nie-

klietki prowadzili wsisczi. P. hethman nie chciał ich przypuścić do siebie; przez Becha do Gołkowskiego wskazał: «izeście nietrzeźwi, a P. krayczego, strony drugi, tesz tu na ten czas niemasz, tedi do iutra odkłada P. hethman tę sprawę; a tim czasem idźcie do tego namiotu wielkiego y tamstand nie wychodźcie»; ować tam poszedł. Prosił potim P. Zołkiewski, aby nie w tim namiecie wielkiem, ale u niego siedzieć mógł. Pozwoleł tego P. hethman y haydukow tam dla strazy dać kazał. To wasitka o Gołkowskiem sprawa. Wsisczi go załują. Wielka niebacznosc, że ieszcze s pierwszego nie wyszedzi, w drugie oto wpał. Powiada P. hethman, że o pierwsze nie nad niem czynić nie chciał, telko to tak wlecz chciał do rospuszczenia woy-ska, żeby, puściwszy go, iesli tesz także zawiął kto, nie ukazował nań; a na roziedznm chciał go puscic y powiedziec: *vade et iam amplius noli peccare etc.*; «terasz widzę, prawi P. hethman, że dobrowolnie chce zgi-nąć; niesłychana to, aby etiam in disolutissima rei militaris disciplina kto kiedi iako ziwo dwa razi grzeszić miał iednako, a karania odnieść nie miał.» Dali patrzeć bęndziem, co bęndzie. Skaradzie P. krayczy ospeczon: rana przez nos niemala, druga w policzku, trzecia, zda mi się, na czele; przed krwią nie znać dobrze. Iedni mowią, że Gołkowskiemu dać gardło; drudzi zaś: «nie może to, prawi, być; obay się około gri poswarzeli; mu-siałby y P. krayczy s nim; contentia to simplex; a tesz nie bronią ranieł, ale szklanicą; a w Articlech stoi: «kto rani», co się rozumieć ma szablą albo bronią; ale sklenicza nie broń». Drudzi zaś mowią, że pierwy P. kray-czy kieliskiem nań cisnął, y oto na czele Gołkowskij ma znaki tego; dał mu prziczinę; iakosz tesz na czele Gołkowskij zekrwawion, y sam, gdi z Dwerzany szedł, wołał, że mnie on pierwy ranieł; ma tesz y drugą ranę w boku; ale się ta dostala in tumultu, gdi zrazu P. krayczego słudzi nań bić chcieli. Ma Dwor, widzę, Gołkowskij za sobą wszitek, ow tesz swoich gre-madę etc.

12 Octobris.

W bembu u P. hethmana uderzono na rothmistrze. Powiedział, że onegdaysze ich postulata odniósł Krolowi I. M. Co się pieniędzy ticzę, ob-mysliawa Krol I. M., aby zapłatę mieli, iako o to P. Nakielskij szafarz s P. podskarbiem ądadzą sprawę. Około opatrzenia ich y vacantij, iako pro-sili, obiecał mu to dobrem słowem Krol, że nikomu innemu, iedno im

(a tim co, co doma siedzą?), zadnych vacantij dawać nie bendzie, y mają tego być pewni. S strony krziwd, differentij, ktore się miendzi nimi a Wengri dzieią, poruczył Krol I. M. P. Batoremu, sinoweczowi swemu, aby de illis cognosceret; kto na kogo s nich co ma, niech tam idzie. Nziemania tego żeby nie beli, aby Krol I. M. tutecznem mieskaniem miał chcieć y pragnąć woyska swego zatraczenia iakiego; głupiegoby to rzecz była. W krotkiem czasie uczini Krol I. M. quod e re omnium videbitur esse.

P. Nakielskij s P. podskarbiem de re nummaria dawali sprawę; powiadali, że po pieniądze posłano, niedługo będą, a nietelko s poborow, ale y z inшы strony stara się o nie Krol I. M. Tim czaszem, dla odziewki, niech, komu trzeba, u kupców, rzemieśników, sukna, kozuchy sobie bierze; oni iako skarb renczić będą. Także na chore y ranne kazał Krol I. M. iakiekolwiek subsidium uczinic etc. Ować tak hethmańskiem, iako y skarbnemi słowy satiati, discesserunt indignabundi etc.

Snadź dziś w radzie P. marszałek w. Lithewskij, gdi tam consilium było, miał liberius wotować. Krolowi snadź niebarzo miło było. Ganił postempok tej expugnatiei, protestowawszi się pierwy, że nie quod placet, ale co rozumie, winien mówić, y proszancz, aby się tim nie obrażał Krol, to iest, isz się na Pskow lepiej było trzeba nagotować, ludzi wienczei mieć było, dział, prochow; a wiencz to, prawi, dignitas W. K. M. y nas wszitkich, żeś iedno ieden dzień do miasta strzelał? Snać był tumultus barzo. Słyszałem od P. Radamskiego.

Prosił tesz I. M. P. hethman P. rothmistrzow, aby kazdi s konia ieden wor ziemie, to iest, ile koni w poccie, tilie worow doniosł ziemie na pewne miesce, którą ziemią mają podnosić dział, aby w miasto przez muri mógł ludziom skodzić, na co ieszcze nie wsisezi pozwolili.

Tego dnia śnieg spadł do kostek.

Naszi thowarziszcie sobie domy pobudowali, owa iedno ratuszu niemasz, ale rinek y ulicze iusz stoją, y mało nie drugi Pskow, iedno nie tak dostanie. Thego dnia pod Hisporskim Moskwa P. Uhrowieczkiemu haydukow osobnych chłopow koło 30 pobiła, ktorzi temu ziwności w derwnie gothowali, na ktori niemało naszych pogineło y ieszcze ginie.

P. marszałek Zborowski od Krolewskiego namiotu asz do samego domu P. hetmana pod rękę prowadził; raram to; nie dla tego li, że wczora o vacantiach żołnierze przypominali ette.

P. Gnieźnieński iakoś nie uczęszcza do nas, wszakosz przecię czudnie s sobą. Kuszono się poiednać P. Radziwiła s Stądniczkim, beli czaly dzień u P. Wileńskiego, ale przeci rozešli się infectis rebus.

Rok dał P. hetman na dzień intrzejszi P. krayczemu y Gołkowskiemu przed sobą y rothmistrzami stanąć. Uyrzemy, co bendzie. Tuszą, że nie Gołkowskiemu nie bendzie.

13 Octobris.

Uderzono w bemben na P. hetmana; iusz na sządzie s P. rothmistrzami zasiadł; przisli do niego: P. podskarbi, P. obożny, P. Buzeńskij od wszitkiego Dworu przicziniać się za Gołkowskiem, aby srogości nad niem za wystempek nie ukazował, ale miłosierdzie ucziniał; a on y stronę przeynaydzie y insze karanie iakiekolwiek podeymie. Odpowiedział, że terasz chce na tim s P. rothmistrzami zasieść; do czego mu radzić bendą, to uczini. Zatim P. Radomskij, P. Bonar, P. Niszczickij od P. Mniska przisli. P. Niszczickij prosieł, aby P. hetman nie miał za złe, że P. Mniszek na rok nie stawa; dzieie się to prze złe zdrowie, że na wiatr, za radą doctowrow, ukazować się nie śmie; jednak isz oni imieniem iego gothowj są o wszitkim sprawę dać; gdzieby tesz Inaczy być nie mogło, tedi się kaze przynieść. Powiedział na to P. hetman, że by lepiej beło, aby on sam praesens beł, bo na tim sandzie exceptij zadnych ani zabobonow prawnych nie trzeba; te tu nie poydą; wszakże że chor przestawa na tim, że imieniem iego Ich M. sprawę dawać bendą.

Zasiadł potim P. hetman pro tribunali z rothmistrzami na sządzie; od dworu tesz zasiedli: P. podczaszy, Ostrorog, P. podskarbi, P. obożny. Powiedział P. hetman, że «isz de casu constat, bo ouegdi P. Mniszek skargę przede mną skrwawiony, y Gołwowski się zna, że ramięł, o to telko idzie, aby swiadkowie, co przy tim beli, powiedzieli, kto do tej zwadi dał przieczinę; a isz się obie stronie puszczią na świadcetwo P. koniuszego y P. Kazimirskego, posłaćby poń»; y mnie zawoławszi, «bieaz, prawi, pros P. koniuszego, aby tu prziszedł, gdisz obie stronie na iego się referuią swia-

deczwo.» Posłał też y po Gołkowskiego. P. koniuszego zastałem w namiocie Krolewskim, a on in corona wasztych dworzan stojł. Boli w gromadzie wsiszci; widziałem, że o Gołkowskiem radzili; gdich rzekł, aby szedł do Pana, wampień chwile, co czynić, iść albo nie iść; asz rzekł: «powiedz, prawi, że natychmiast przyjdę.» Odniosłech to Panu y tę iego iakoby cmetacją. Znowu prawi chwilę małą poczekawszi: «idź powiedz mu, że mi czekam; a oczę go tim, że nie z urzędu swego, ale przez cię sekretarza Krolewskiego, obszyłam go w tim.» Bieję zaś do namiotu Krolewskiego, alić iusz dworzan w gromadzie niemasz, stali przed pokojem wsiszci; pytam się: «gdzie P. koniuszi?» rzekli: «jest tam u Krola»; ia tam kołatę; nu mnie oni za suknią ciągnąc: «nie przeszkadzaj, miły bracie»; «y diabła, im rzekę, czinicie, muszęc tam iść, gdzie mi kazę»; drugi ras zakolaczę, alić sam koniuszi z Bełzeczkiem wychodzi s pokoju; «a to iusz, prawi, idę»; «po waszemci, rzekę, prziszedł; a kazał wam P. hethman powiedzieć, isz was tem ćci, że wasz przesz mię, nie przez urzand, obszyła.» Rocmiał się, szeptał coś thowarzystwu potim, podobno o takim wskazaniu. Czynili tam podobno quaquam iakies o Gołkowskiem s strony Dworu. Waszko to naszemu urzędu ku poćciwości. Gdi P. koniuszi do P. hethmana prziszedł, prziszedł też y Gołkowskj; zdyeli wsiszci czapki przed niem, P. hethman nie. Tam zaraz P. hethman do niego: «Dzień trzeci ćis, prziszedł P. krayczy Krola I. M. skrwawiony przed mię, skarzancz się, że wy, bendancz u niego, nie oglandaianc się ani powazaiancz Articuluw spisanych, przez zadny przycziny dania przezeń, zraniliście go. A tak, isz mi nalezi z urzędu mego w to weyrzec, daycie sprawę o sobie.» Powiedzial Gołkowskj strapiony et timidis verbis: «nie myśliłem P. krayczemu sic złego nigdi, owszemech mu słuzeł zawsze, anim mu myśliłem to uczynić, gtim przychodziel onegdi do niego, Bogiem się y sumnieniem swem świadęc; a isz przed wielką załością, którą na serczu swem mam, sam sprawy tej dac nie umiem, uzełem wuia swego P. Iarziny podstoliego, aby to uczynił imieniem moim; dale się też na świadcztwo P. koniuszego y P. Kazimirskiego, co przy tem boli; a izem iusz jest pod decretem W. M., sam ćcić sprawę o sobie, żem nic nie winien; pierwy P. krayczy cisznął na na mię y uderzeł, iako oto znaki są na czele moim.» Iarzina potjim historią powiadał od niego, iako się działo, to twierdzancz, że P. krayczy pierwy

cisnąć. Kazał potim P. hethman P. koniuszemu, aby świadczył, iako było. «Nic inszego, prawi, nie powiem teraz, iedno com onegdi przed W. M. sam powiadał; to podobno W. M. pomnić raczisz.» «Pamięć, rzecz P. hethman, takeś W. M. powiadał, — y imie recitować sam Pan wskitko, co onegdi przed nim powiadał, że Gołkowskij P. krayczemu sromotę iakąś zadał, on rzekł: «Gołkowskij, wiem ia, co sromota; aby nie tu u woyscie, nakrenciełbym ci ty czupriny»; zatim gi Gołkowskij skleniczą w twarz, że padł. Kazimirskiemu, drugiemu świadkowi, kazano świadczyć; powiedział, że miał widzieć, isz P. krayczy, gdi mu Gołkowskij rzekł. sromota, miał kubek, co stał przed niem, porwać i cisnąć nai, ale gi chybiel, potim się do kieliska rzucić, Gołkowskij tesz do sklanicze; obadwa mieli zaś rzucić na się y trafić się, ale się P. krayczemu barziei dostało; iedno baczić nie mogli, kto się pierwy porwał do rzucenia. Trzeci świadek, co tesz tam był, Kwilinskij, powiedział, że nie mógł baczić, kto pierwy cisnął, iedno słyszał brzeng od sklenicze, a isz P. krayczy ranien był. Na te świadectwa votowało wszitkie żołnierskie koło; był wojewoda Bracławskij, P. Gniezniensky, P. Radomskij, rothmistrze wsiszi; nusz owi z Dworu trzy: P. P. Ostrorog, P. podskarbi, P. obożny. Atoli wsiszi powiedzieli, że Gołkowskij winien naywienzi dla tego, że terazniejszy wystempek do pierwszego onego, co pod Woronczem, zlanceł; iednak isz iusz na łasce P. hethmana iest, prosieł kaźdi w swem votum, aby I. M. łaskę a miłosierdzie swe nad niem uczynieł, a srogosci Articułow nie extendował nad niem. «Prawda, zec się I. Moczy na koła poslednie oglendać trzeba, a takowych excessus z urzendu swego nie puszczać bez kazni, żeby drudzi takowy nie ukazowali — a to temu przepuszczono; ale moze I. M. y exemplum takowego (P. Przijemskij to intulit) ostrzedz, y przecie miłosierdzie uczinić; są, prawi, więzienia, wieze, na które go skazać moze, abo od Dworu, od woyska kazać, et id genus.» Wstali potim naostatek wsiszi, o to miłosierdzie y łaskę proszancz. P. hethman nakoniecz concluduiancz, o powinności urzendu swego sieła discourruiancz, praetorea iako w kazdem woysku srogięgo a prentkiego karania trzeba, bo tu za małą przycziną y rozruchem, wnet wszitka Rzecz Pospolita, ktorei iesteśmy tu zasłoną, do wielkiego niebezpieczeństwa przeciw może; iako tesz za pierwszym Gołkowskiego wystempkim chciał był lzi począc sobie; teraz, isz znowu wpadł w recidive,

iusz się mu nie godzi, iedno animadvertere, bo choez in disolutissima rei militaris disciplina nigdi się to nie trafiła, aby ieden dwakroć ras po ras tak enormiter chciał delinquere; przypomniał y to, iako invitus ten urząd wziął na się; a widzi y cznie teraz, że mu ciężkij barzo, bo misericordia, do ktorej natura iego zawsze skłonna była, teraz iusz s trudnością mu exercere przichodzi (tu łzi z oczu ocierał sobie). «Uwazam, prawi, u siebie mądre zdania wasze y prozby, ktore za niem czynicie tak riezerstwo, iako y zacne koło Dworu Krola I. M., zadzierzę się ieszcze s decretum swoim, timesztem dowiadować się ieszcze dalei bende, co było w tej sprawie, potim, co mnie P. Bog w tim nauczy, bende W. M. odemnie wiedzieli wsieczy.» Owa tak zawiesieł wsitkich. Nie wiem, na co ta deliberatia wynidzie, tuszą drudzi, że podobno mu gardła nie wezmie, ale abo wiezą skarze, abo od Dworu precz kaze.

A raczysz ze W. M. considerować, iako to my iurisdictioni hethmaństwa tego fundujemy? atolić ma rozum, kto dziś patrzeł na wsitko, mogli nielada co obaczyć ette. et quod futurum specta ette.

Teogosz dnia barzo namawiano Sturm. Po P. Troczkiego pod Porchow posłano, ktori się ma w inszi stronie miasta położyć miendzi obozem I. K. M. a monasterem, gdzie P. Warszawskij z Bielawskiem iezi.

Korfil teraz u wsitkich in praedicamento, wyglandy go co godzina s prochy, pisze, że podwodi mą leniwe, wiencz Dembinskij rothmistrz, co ie prowadzi, snadź się s Szotami, co tu idą przy nim, około zamków niektorich Moskiewskich bawi.

Tegosz dnia prawie wieczor Moskwa wycieczkę znou, tu gdzie P. kracyzego rotha stała nad rzeką Pskowką, ucziniła. P. Rezen, iadąez s przeiadzki, stampieł troche do strazy ony, ssiadł s konia troche, a na strzelnie iakmiars od miasta, y tak prentko prziskoczeli, że maluczko rothmistrza w renku nie mieli, ale wnet konia dopadł, potim naszi, ktorzi beli na nasadkach, skoczeli do nich, ale ich obyczay zaraz pod strzelbę, teł podali.

14 Octobris.

Moskwa z onę stronę miasta wypadła na strasz Bielawskiego, do ktorej naszy skoczeli; oni zasadzili w rowach kilka dni przedtem strzelczow, na ktore le prziwiedli y dwu postrzelili, ieden zaraz umarł, niefakiego Bzow-

skiego, drugiego ziwo poymali rano; owa tak się barzo wpaśli, że na kazdi dzień wycieczki czynią, iedno s fortelni; nasi nie maiancz miesca do zasradzek, aby się mogli schronić, a wtim ie zaskoczyć. W mieście ustawicznie budują y fortificują miasto, ale ludzi do obrony nienazbyth, zabili ich nasi sęści.

Atoli tu nowy Pskow zakładamy w obozie; kazdi, gdzie namiot iego, abo kłiecz, abo budkę iaką stawia; kiedi się ruszem, iako miasto drugie hendzie; by do tego pieniądze a co iesé boło, to byśmy tu czalą zimę mieszkać mogli. Ale co dalej, to o ziwność trudniei, za 15 mil dla owsza, siama zasziłać musiem, y to pod wagą.

P. Troczkij prziciągnął tu iusz pod Porchow zamek nieprzyjacielskij. Nietelko taedium, ale nauseam czyni nam tak niericbłe Korffewe s prochy nadciąganie, wsiszi go wyglądamy.

Drabiny iakies ciężkie ustawnie robią a robią. Boze day to, by nam po nich wleść do siebie dopuszciała Moskwa.

Kniaz Czartorijksij umarł, pacholek młodi, przijachawszi s tei drogi s P. Troczkiem od Starzicze, na koniu biegaiancz, dzis trzeci dzień, szabla mu wypadła s poszew, koń pod niem padł, owa na sabli nogę sobie przes ud przebiel, która szabla iadem napuszczona była, ogień piekielny mu się w nią wrzuciel, złego snadź barwierza miał, nie mogli mu pomocz. Voluntarius bel, miał 50 koni stroyno, każdego konia s wsiędzeniem na kilkaset złotych saczowano, za koń pod się dał 1500 zł., utraciel przes 200000. W młodich leciech swych żonę młodą zostawił Burkulabownę, wziął s nią wszitkiego 100000 zł. poszagu; ktoży chciał, swieża wdowa.

15 Octobris.

Szancze nowe ku sredny bramie P. Uhrowieczkij kopać kazal, abo-wiem iusz iedno we dwunascie mil s prochy Korff, przeciw którem poslal Krol I. M. wozi y woźniki swe. Nielada chęć pokazali Rizanie K. I. M. W tak nagły potrzebie y krom zadny obmowy 400 beczek prochu posłali y kul do tego. W tich sanazu kopantu legło kilkanaście tei noczi haydukow.

Posawinus kazanie ucziniel u P. hethmana: reddite caesari quae sunt caesaris, Deo quae Dei, — eum admiratione omnium, in praesentia rothuni-

straw y Dworu wszitkiego. Admonitiones do żołnierzow efficacissimas czyniel, ad poenitentiam invituanecz; prozno, alec oszobliwy chłop.

16 Octobris.

P. woiewodi Nowogrodzkiego słudzi na strazi bendancz, poymali Moskwyrcina co z miasta od Szuyskiego z listi do Kniaza poszedł; naleziono ich gromadę wielką przy nim; do zón Moskwa pisze, do woiewod y do Mieszieda, co się kusiel wnieść mało co przedtim do miasta, aby się znowu kusiel do nich przybyc, a oni przeciw niemu obiecują wycieczkę ucziniec tak potężną, że go zdrowo obiecują do miasta prowadzić. Do kniaza pisze Szuyskij co się z miastem dziecie, iusz prawi Krol 20 sturmow straciel, quasi verum; wienez ten a ten zabith w miescie, ziwność iusz s kazni Hospodarskiej bierzem, konie zesły głodem wszitkie, rathunek miastu aby był, pisze y to dziwuianecz się, czemu Kniaz ludzi nie poszyła, nierzandnie prawi Krol lezi, y piczowniczi na wszitkie strony w koło iezdzą; łączno by ie bić.

Kozaczi sprawę dają, że biezun iakis z 700 strzelczow iest na iezierze na ostrowie, chce przybyc do miasta, y onegdi przypadlo ich na batach coś do brzegu, zastali w derewni iedney Wengri y s kołmi, a oni się rozgocili iako doma, chłopcy, konie w stuki rossiekawszi, zaś na iezioro posli, był tesz tam koł ieden Ferenssow.

Tego dnia wysło było Moskwy z miasta pieszych strzelczow 1000, iezdi drugi 1000 y uszikowawszi się pod strzelbą tusz pod mur; kilkiem reth, P. Przijemskiego, P. Niszczickiego, P. Gostomskiego, P. Bonarowy, P. Pekoławskiego kazano ku niem. Strasz była P. Gostomskiego y P. Przijemskiego, że oni naprzod przed inszemi przibeli, ale Ich M. Paawie Moskwa, nastawszi się y napatrzywszi z godziną dobrą, wrocili się do miasta, nic nie zrobiwszi.

Przijachał P. Leniek rethmistrz s P. Diniskiem, ktorzi byli posłani pod ludzie, ktorzi leżą pod zamkiem Wdową, 16 mil od Pakowa, ktorich iest okolo 5000 Moskwy s Tatari, co piczowniki zbierać mają. Prziwiedli ięzikow, ktorzi powiadaią, ysz sin Kniaza W. ma z drugimi ludzmi przybyc do tegoz zamku, ktorzi mają oboz y piczowniki trapić, a gdzieby Krol I. M. nie wziął Pakowa a odciagnął, tak za niem chcą isć a woysko tra-

pić, a bendzieli takie, iako od Łuk, co wiedzieć, nie da-li nam strapionym swiezi lud biłhwy, a wiera się spodziewamy wientszego zećcia komi, nis pod Lukami abo od Luk.

Nie mamy iusz ziwności, iedno około Porchowa, 14 mil stand, trochę, gdzie coś ludzi P. Troczkiego ma zalecz, a sam tu do obozu s Polskimi rothami ma przibyć.

Szancze nowe Uhrowieczki poczinieł od rzeki Pakowki, od dawnych szanczow na strzeleniu z łuku, ale tak że iedno drugiem ratunek dawać mogą, y na kilku miescach y stronach strzelać mają, trwozić, drabinami grozić, zebysmy ich tak w mieście rozerwali.

Gólkowskij in malis terminis, chce gi P. Hethman dać ściąć. Dwor y Panowie Lithewsczi proszą, aby inaksza kaźń być mogła, żeby abo do sturmu szedł, abo więzieniem iakiem, abo y od Dworu precz kazan; ale nie chce nic rzecz na to. Otosz nie wiem, co za exitus tei deliberaciei, abo iaki decret bendzie. Dworzanie semrzą ette.

17 Octobris.

Moskwa po zwyklemu obyczaju wycieczkę ucziniła, chcanez czerkiewkę iedną murowaną, ktora tusz nad muri na strzeleniu dobrem z łuku iest, ktora im nieco skodzi na ich wycieczki, prochy podszadziwsi zburzić, y puścili barzo częstą y ogromną strzelbę s tei streny miasta niezwykłą, aby nasze odgromili stamtaad, ale im to nie posło, bo musieli nazad wedle zwyczaju cofnąć.

Korff iusz przijachał, prochy y Szothowie iedno za rzeką stand leżą; nadzieia, że zaś nowego co bendziem czynić. Gotaje się wszitko s pilnością, co do sturmu nalezi.

P. hethman, gdi okóło miasta iezdził, prziszedł na czeł, uderzone z działa, iedli że kula czilił gruzła kamienia, co z ziemie skoczela od kule, wiedzieć nie mogą, kon jego powodny Thareczkij, co za niem wiedziono, w nogę obraziela, ale nieszkodliwie, nic mu nie bendzie. Bepieczno barwo iezdzi pod murami, wiencz y w szanczach odkriwa się barze.

P. Gniezienski s P. Radomskiem byli na óci u Poszewina; P. Gniezienskiego czaly dzień nawraczał; odszedł P. Gniezienski s trzewony od

niego, y mowi iusz o Papieznikach inaczi, a iusz nietak Lutrewi addictus. Beze day to, by się obaczęł, a Iesuita niemozeli Moskwy, wienecz Lutri aby nawracał.

Gołkowskiego smać co godzina wywieść mają, iusz przed ministrami nabesęństwo odprawień y testament uczinął. Dworzanie powiesili noszi.

18 Octobris.

Prochy iusz do obozu przisty cicho, ześmy nie widzieli, ale ich mni, nis głoszł beły; wie to Bog, iaki to sturm bendzie; gotują się ze wszitkiem, zeby mógł być w niedzielę.

Szołhów tesz 150 przisło, czistich wiera chłopow, y coś mają przed Niemczy czerstwością y ochotą. Okazowali się Krolowi zarasz; byśmy takich kilka tisienczi mieli, śmielibyśmy się o Pskowskie muri pokusić.

Gołkowskij z więzienia y z obozu uciekł o zachodzie słońca, y tich pieszych, co go w Zołkiewskiego mieszkaniu strzegli, nie wiedzieć, abo od boiażni, abo przenaieci od niego, uciekli. Przijachał P. hethman od szanczów trzi godziny w nocz. O Iesu, iaki kłopot, odesliśmy wsiszi od niego, kazał wszendzie po obozie szukać y P. Batori po Wengierskiem także, ale o coć się tu Gołkowskij zabawia; nocz iusz terasz; nie wiemy, co iutro bendzie.

Moskwa na wycieccze porwała pacholika, ea drwa zbierał pod murami, strasz P. Gnieznieńskiego ich wsparła nazad.

19 Octobris.

Rada z rothmistrzami u Krola poranu beła o dalszej oppugnaciei; iost ich sieła, co radzi chcą do sturmu, drudzi zaś tego niechwałą, et hoc principe, ze dostatku niewiele. Niepodoba się drugiem ten sturm, co ma być.

P. hethman okrutnie się fraszuie o tego Gołkowskiego, na wszitek się swiath gniewa, y o Krolu suspicuię, zeby ta iego ucieczka za conniventią iego stać się miała, piszarze tesz suspecti są, ze pasport dali. Na kuchmistra także crucifige, ze to sprawa iego. «Nie nadziewałem się prawi, by się ten semną miał obchodzić inaczi, nis ia s nim.» Po te dni miał snadz chodzić kuchmistrz perswaduiancez Pana, aby go ścinać nie dał, ale zeby, iesliby uciekł z więzienia, przes spari na to patrzeł, y stand suspitia. Na Zołkiewskiego tesz, — «obehodzi się prawi semną nie iako krewny, wziął go do siebie na więzienie y potem upuścił.» Ano nic w tim niewinien Zołkiewskij ette.

Dworzanie, widzę, contentissimi, smieją się; snadź mu niektorzi pieniędzy y koni dodali; otasz boli ten despect P. hethmana.

Zyaciali się Panowie wsisezi do Radi, beli tam asz do czwarti w nocz in secretissimo consilio. Snać proponował Krol, co dalei rzecz s tą oppugnationią. Sententiae rozne snać były; iakom zrozumiał, — iedni: strzelać do muru, a wybiwszy dziurę, do sturmu kusić się, drudzi: «a iesli nie nie sprawiem, to sromotą bendzie, ludzi potraciem wiele, wielka bendzie calamitas.» Drudzi oppugnatione abstinendum radzili, ale odciguąc, bo zimno, głód; zostawić tu po tich zankach żołnierze, Ostrowie co iusz nas, a Porchowie y Wdowie temi prochy, co tu mamy, wziowski ie, zostawić. Litwa się protestowała, że dalei trwać nie mogą. Krol to z zamarszoną twarzą od nich przijał, iednak iutro się wsisezi szedszj, mają między sobą namawiać o tim y przeciw do Krola.

In summa, — atolismy in angustias reducti, dobywać Pskowa nie mamy czim. Korff iedno snadź 100 czętnarow prochu prziwiozł; quid inter tantos? Iezda y piechota w szanczach od głodu y zimna zdicha, wiencz roti oboie daleko nie spełna; pierwy co miał rothmistrz 100 koni, terasz ledwie 40, także y piechota; vehementer diminutus et attritus exercitus głodem, zimnem, strazami, wiencz y ranami od sturmu pierwszego. Gdzieby sturm drugi miał być, extrema by calamitas była, bo Moskwa na wszitkie strony tak się opatruie, że lepiej być nie moze. Czują, isz Wielika rzeka zamarznać miała, gdzie nastabszi iest mur, y nadziewaiancz się, żebyśmy tam saneczować się mieli, wzręmby za murem haniebne poczyniła; iakosz to propositum było nasze; otasz ci nam zaskoczela od spaszi, ale azac to na iednem miescu. Nie wiem tedi, co dalei bendzie. Żołnierze narzekają to na Krola, to na P. hethmana, a Lithwa zaś, o Iesus, toć ich tęskno.

Thegosz dnia kozak nieiaki Paweł, mającz s sobą telko 60 koni, szedł s niemi w ziemię nieprzyjacielską ku Moskwie miastu, mil 40 od Pskowa, y trafiel na iednego kniazika, ktori ze 100 koni sinow boiarskich iachał do woyska Hospodarskiego, ktorego rozposzonego traffiwszy, poraziel na głowę, samego s kilkunacie znacznych boiarow poymał, y dziś więznie Krolowi I. M. przez P. woiewodę Wileńskiego oddawał.

Moskwa po staremu tesz była wyciekła do (od) miasta, y wozi dla drow pod strzelbę, ale ie wnet nasi spędzili, y do miasta przez drow wpędzili

y ięzyka dostali; powiada, isz im o drwa ciężko, głód tesz miendzi czernią, iedno chleb a wodę strzelci mają. My tesz bez soli barzo się źle mamy.

20 Octobris.

Lithwa radziela w swoim obozie, szedzi się do P. woiewodi Wiłańskiego, czały dzień; do Krola się zyachali o 22 godzinie; beli także in secreto consilio wsiczi do trzeci w nocz; snadź Lithwa declarowała się, że iedno do 18 dni czekać tu chcą, dalei prze głód y zimno nie mogą, snadź się tem Krol obraziel barzo y nieczudnie patrzek, ale mowmy co chcemy, ia nie wiem, iako dalei bendzie trwać; iusz nam nie ze Pskowskiemy muri woyna, ale z Bogiem, bo w te ciężkie mrozi a iako pieszi w szanczach, iedny na strazi wytrwać nie moze; tak tu wielka zima, iako o gromniczach u nas. Wielika rzeka stanęła dobrze, że sobie iedziemy po niej; wprawdzie nam iusz o drwa nietrudno, ale kiediby co iesc do tego; po chwili za 20 mil przyjdzie ślać po ziwność od obozu. Snadź Lithwa w thei radzie duze ruszali dzwonka, przekładaj impossibilitates tej expugnatiei za tim niedostatkiem naszym, my ich zaś winuiem, czemu nam prochu nie dali dostatek z Lithwy, bo targ o to ich belo. Patrz W. M. iakośmy wielkie fallo commisimus, — dla 20000 złotych, ktore wyłożyć belo na prochow wien-czei trzeba, przislismy do tego extremum, że podeymiemy haniebną skodę nieuszczowaną, tak w ludziach, iako y w dostatkach naszych, k temu nie wiedzieć, iako się zdrowo do domu wrociem; co wientsza, przyjdzie podobno cum summa turpitudine solvere obsidionem, zaczim strzesz Boze, by tą trodą sławy, ktoreiśmy po te dwie lecie nazbierali trochę, teraz oto wszitkiei nie roSSIPali. Ale to by niedziw; bywało to, ze y monarchowie wielci, zamkow y miast nie wziawszi, odciągać musieli od nich, nie zawzdi tesz wygrać.

Possevinus iakoś nasz słabo iedna, radzi abyśmy oppugnatiei zaniechali, (bes prozby podobno tak ucziniem) roszarzicie, prawi, bardziei Moskiewskiego, ze difficilior do tractatow bendzie. Aleć widzimy, ze Possevinus barziei tego kończa patrzy, aby Kniaza na wiare mógł przekrzcić, co rzecz iako umieszna, tak y niepodobna. Bendancz u Kniaza chciał s niem mowić o wierze; w zadne się rozmowy wdać nie chciał, y Moskwie srodze zakazał, aby naden patrzeć, kiedi mszą miewał, nie chodziel do niego. Zostawiel

tam u Kniaza dwu Iesuitow, powiada on żeby dla tego, że Kniaz tak chciał sam, żeby loco obsidum być u niego dotąd, poki go s Królem nie ziedna. Drudzi zaś powiadaią tu, mają prawi w Moskwie za dozwoleciem Kniaza collegium budować, ale absurdum to.

Die 9 Octobris posłał Possevin sługę swego z obozu do Kniaza z listem swem, za ktorim to sługą czekać tam tu podobno przijdzie asz się wroci, a co wiedzieć, iako go Kniasz richło odprawi.

To śmieszna, brath moy, co tu przy mnie iest, był u Tiskiewicza woiewodzicza Smoleńskiego (sit hoc secretum prosze) Lithwina w Lithewskiem obozie (ma s niem znanomość, gdi u Ingolstadzie s sobą pijali); było tam na ten czas coś Lithwy, ięli wsisczi na naszego hethmana wołać, amaricować, nakoniecz ięli sobie pasquillus powiadać w te słowa: «z lotra pan, s klechy pleban, zak sądzi, desperat rządzi, klecha hetmani, Panie Boze racz być s namj.» Wiencz brath: «a skądzieście się nauczeli tego?» «Wszak to prawi do nas z waszego obozu przisto.» «A któz tu żakiem?» «Bech prawi.» «A klecha kto?» «P. cancler.» «A czemu?» «Wszak rectorem był w Padwi.» Dalei nie pytał. Powiedział mi to brath przisedzi, nu ia do Pana s tim, znać ze nie wiedział tego, zadumiał się: «nu ieśli poesi na się chcemy, dostanie iei nam więczei, y to złi prawi ludzie.» Długo to rosumował sobie, był potim obiad, przy nim uśmiechał się wsitko na mię, a wsitko to na to było. Po obiedzie potim zawoławszi Becha, szeptał mu coś długo w ucho; gdi odszedł, kinął y na mię: «powiedziałem to prawi Bechowi y kazałem mu, aby na to co odpisał na Lithwę, bo widzę, że to od nich ten wiatr leci, a kazałem mu in eum sensum pisać, że kazdi Lithwin abo bękarth, abo złodziey; wiecz (wiedz) ti tesz o tim, ale palecz do ust prziloziwszi, proszę, niech to in silentio bendzie.» Otosz nie wiem, napiszeli co Bech, mowi przedemną: «wije diabeł, iako to mam pisać, co ia za poeta.» Zda mi się, że y Krolowi powiedział Pan hethman o tim.

Kurer (kuryer) Czeszarkij z listi do Krola przijechał, a po czosz? — w sprawie Braunowy a P. Rozdrzewskiego; raczisz podobno W. M. wiedzieć o tim; kazano gi wskok odprawić y iutro podobno wyiedzie; bendą do W. M. listi w tej sprawie. Inhibitą tej causi pisać kazano; mowiliście, że to nie wedle prawa bendzie, ale Krol s furią: «pomnię prawi, że na seymie o tim rzecz była, musi tak być, bo negocium to, ktore publicam tranquillitatem

afficit ette. Orosz W. M. racz suspendere causam, abo strony ująć, wiedzacz mentem Krola I. M. ette.

Czausz Thureczkij przijachał do obozu, około sta koni dworu y rothmistrzow wyiezdzało przeciwko niemu. P. hetzman kazał P. starosieci Liwskiemu przyjmować go od Krola; jutro audientią ma mieć; dowiemy się, co bendzie za nowych rzeczy prawil.

21 Octobris.

Czauszowi audientią dano, list od Czeszarza oddał, a od siebie upominki, koń thureczkij chromy, koncerz oprawny y bunczuk. Dziś listi przekładać mają, jutro odpiszować, a w poniedziałek odprawić go, żeby zarazem iechał¹⁾. Spieguią to podobno, co się s nami dzieie.

Gisius mi tesz powiedział terasz, że wczora prawi wieczor był u P. canczlerza. P. Nakielskij powiadał, że I. M. P. marszałek pisał mu o zlem barzo zdrowiu swem, proszanez, aby to P. canczlerzowi powiedział, y potomstwo mu swe zalecił, gdzieby umarł, y zarazem prawi posłał mnie Pan, abym to Krolowi powiedział. Krol, gdim był u niego, niecontent był z nowiny, miał rzecz: «certe valde dolendum nobis et Republicae esset, si tali viro et senatore orbari deberemus.» Powiedziałem ia Gisiussowi, — nie wiem co to za list u P. Nakielskiego, nis do P. canczlerza s nim szedł, miał się być porozumieć pierwey semną, bo s mego listu, ktori mi teras oddano od I. M. znaczy się, że się nie tak barzo zlie z łaskiei Bozei I. M. ma, i boję się, że P. Nakielskij bendzie tu siał tę nowinę po woyscze.

22 Octobris.

Miał dziś Czausz Thureczkij mieć odprawę swą, y listy, ktore prziniosł, czytane być miały, ale przeszkodziel prijazd P. Troczkiego. Przijachał soleniter do obozu, ociecz y wszitka Lithwa wyiezdzała przeciwko niemu. P. starosta Zmodzki w polu witał go od Panow s długiem quanquam, a interim w cięski mros. Ociecz P. wojewoda Wileńskij, czapkę z głowy zdywusi, z odkritą głową stał, asz sin prosiel, aby głowę zakrel; smieszne ceremoniae. Do Krolia potim witać; iusz nie uyrzę, iako ta Lithwa na fumy zdechła.

¹⁾ См. Приложение №№ 78, 79, 80 и 81.

Po obiedzie mieli się beli Panowie Radi zaiść do Krola, co Turkowi odpisać, alic P. woiewoda Wileńskij posłał proszancz do P. hetmana, aby ich obmowił, bo się zabawili czcząc P. Troczkiego.

Powiada P. hetman: «mieszkaymy tu ieszcze 50 dni, Pskow nasz bendzie», nie wiem, quo modo.

Moskwa po staremu wycieczkj czini, przecię co porwawszi, uciecze zas nazad, a onych tesz kilka leze czaszem pod muri.

Dat ex castris 22 Octobris 1581.

ALTERAE AB EODEM.

Die 23 Octobris.

Dzis P. Troczki w Radzie relatią czynił woiowania swego, y iako Porchowa odyachał; powiadał, że 250 mil wzdłusz splondrował Moskiewskij ziemie, pod oczima samego Kniazia był, «więznie tesz oddam, ale ieszcze są w drodze, od ktorich się W. K. M. wszitkiego dowiesz.» U Porchowa zastał Haraburda s swoimi Tatari, ale od kilkunascieseth nie zostało ich s nimi, ledwie sto, wszisci się na kozactwo rozbiezeli. Trzeba mu tedi co prendzi posiełku dać, bo w 6 milach za Porchowem lezi około 5000 Moskwy s Tatari, ktorzi piczowniki brać bendą. «Roti te, co tu przijachaly semną, ponędznialy, konie od saden zdichaią, bo nie maiancez wozow s sobą, wszitkie potrzeby musieliśmy na konie kłaść. Thowarzisze pacholikow spełna nie maią, iedni pouciekali, drudzi na kozactwo posli, proszą o nagrodę, którą w koniach, w statkach podyeli. Proszą tesz, aby im u obozu beło naznaczone miesce, gdzie się polozić maią.»

The przybyte żołnierze Persiany zowiem, beli prawi pod samą Persią, nieprzepominaią powiadać o praczach wielkich swoich: ci są, Kazanowski, Zebrzydowski, Gostomskij, Orzelskij, Iordan, Temruk.

Maią się iutro polozić z onę stronę rzeki Wieliki, niedaleko Stefana Bielawskiego na drugi stronie, a pociągną tak, że Moskwa z miasta patrzeć bendzie na nie, żeby rozumieli, że nam ludzi przybywa, a isz o odciągnienu nie myśliem.

Consultatia była, iako Haraburdę posilić dla tych piczownikow. Beli co chcieli wyprawic co ludzi, zegnać tę tam Moskwę, ale P. Troczkij powiedzial, że im nie ucziniem nic, strasz maia; gdi poczuią o naszych, ustaniją do Nowogrodu, a bić się nie będą, bo to roskazanie od Kniazia maia; prozaby się tesz kołatali nasi; skoroby tesz nasi tamstand się wrocili, oni zaś za nimi pomykać się będą. Lepiej tedy posilić Haraburdę, żeby tam ustawnie był dla strazy. Othosz maia to opatrzić Panowie hethmani ette.

Była potim druga daliberatia wiensza semotis arbitris. Proponował P. hethman nasz szerokiemi słowy, przypominaiencz, na czym iest praesens belli status, to iest, isz do tego przisło, że expugnatia miasta difficilis, czaszi tesz trudne a zimne zachodzą, przydzie nova consilia quaerere, co czynić; tego strzedz by potrzeba, abyśmy cum ignominia nie odciaidneli, abo żebyśmy tu pokoy concladowali, a s nim przyjachali do dom; bo wojnę dalej prowadzić wielkie incommodum, trzeba-nova subsidia apud ordines Regni szukać, znowu się wyprawować, żołnierze zaś po liezach rozłozić ette., to wszystko molestissimum y na chłopki gravissimum. Possevin rozumie, że gdisz iusz Swed Narew y Iwanhorod wziął, o którą Narew, aby ją nam puścić miał, Kniaz zaparł się był przed nim, gdi snim tractował, terazs prendi pacificatia być może, bo y on y my nie mamy iusz ocz contendować. A ze przedtim gdibyśmy zaniechali Narwie, podał Possewinowi, aby iego boiarowie z naszymi commissarzami, u Nowogroda gdzie w stroję, zychali sie na tractati. O czym pisał ius Possevin do Kniazia y posłał sługę swego, ktorego się spodziewa niedlugo, ma nadzieję że pewnego co prziniesie. Gdisz rzeczi do tego przisty, widzi Krol I. M. że iusz duo mala, minus eligendum, lepiej troche poczekać, a ten głod y zimno cierpiancz ciężko, do słusznego czasu wytrwać, nizeli abo expugnacie pewny, abo pokoiu odbiezeć. Iest nadzieia, że tesz y miasto do miesiącza, do dwu głod mieć będą, tak twierdzą y iężiki y co tu przedali się do nas, niedlugo temu być, że ludzi gromadę, — czerń z miasta wypędzą, nie zostaną, iedno sami żołnierze, ktorich P. Suyski niema wiele. Goście W. M. przed kilkiem dni podali, declaruiancz się, że ieszcze do 18 dni trwać chcecie, inconsultum barzo taką temporis definitionem głosić, bo nieprzyjaciel słyszancz to, dopieroby seroze pocziął brać, a iuszby rozumiał, ieszmy we wszitkim ustali, przeto nie zamierzać trzeba czasu, a

ziednamy się przed 18 dni, tim nam lepiei; iesli ze tesz troche dluzey poczekać bendzie potrzeba, niewadzi wytrwać dluzei dla dobrego a pociesznego koncza.» Przypomniał tu exempla, że za przodków naszych, by beli nasi, dobywaiancz Malborka, chcieli poczekać kilkanaście dni, a nieodyzdząć od niego, wzieliby go beli, aniby potim mieli takie trudności dla niego, ktore zaś przez kilkanaście lath cierpieli. «Belo to y tak rok, gdum ia Zawołocza dobywał, niepodobno bęła u ludzi, żeby tak zamek obronny miescem y prze tak trudne czasy, miał się bęł wziąć, a wzdi P. Bog w ten czas, gdiśmy beli zdesperowali, raczeł nas bęł pocieszić. Co się tieze ziwności, tei dostatek woysku moze być za temi mrezi; gdzie przedtim piczowniczi prze błota, wodi dochodzić nie mogli, teraz wewno wszendzie. Dla zimna, a to Krol I. M. posłał do Rigi, do Wilna do kupczow, aby sukna, kozuchy y czego na odziewkę trzeba, do woyska wiezli, upewnaiancz im zapłatę pewną; niczego tedi tu nie dostawa, iedno chenci W. M.»

Krol potim in eundem sensum tosz przezezeł, aby nie rozumieli, żeby tim swoim mieskaniem tu w tim zimnie chciwał woysko swe potracić; nie iest tak insanus, aby sibi ipsi deberet infligere caltrum in pectus; in salute huius exercitus salus iego consistit, dignitas, honor et existimatio; aby się s tego miał chcieć exuere, niemysłi o tim. Przeto aby poczekali, a tych 18 dni nie zamierzali; niech to indifinitum bendzie, boby tak tractati przez Possowina pocente rozerwali y nieprzyjacielowiby serca dodali; osłyszawszi się Kniaz, wnetby spachnął. «Magnam ego concepi spem in Deo omnipotente, quod civitas haec, modo perseveraverimus, veniet in potestatem nostram fame adacta. Iest tam snadz, iako ci co się przedali do nas twierdzą, dusz wszitkich 100000; iusz to 8 niedziel w obliczeniu są; kładancz beczką chleba przez ten czas na iednego, to by iusz ziedli 100000 beczek; kiedi drugą 8 niedziel tu poczekamy, tedi zaś tak wiele ziesć muszą; aby tam tak wiele ziwności być miało, niepodobna. Przijdzie P. Szuyskiemu do tego, że wkrótce wyzenie wielką gromadę ludzi z miasta, telko zostanie cum defensoribus, ktorich tam niewiele, bo niedopusciliśmy drugiem wnieć do miasta, y k temu zbitich w mieście niemalo, otosz nie sprosta, aby ze wszech stron miał statecznie murow bronić. Kiedi zalezemy Nowogrodzką drogę, bo iedno tamstand a nie skand inąd y ziwność y auxilia miasto mieć moze, Porchow tesz wziąwszy y Poczari monaster,

ieby pabulatia volna bela exercitai, musi prziść miasto ad extremam necessitatem. Nieprzijaciel tesz constantiam et perseverantiam nasze widzancz, tak długo nas w domu widzane, bendzie facilior ad pacificandum. Baczcie to trzeba, gdzie stand temere odiedziem, że znova wpadniemy in summas difficultates, ktorombyśmy iusz finem imponere radzi; przistoby zaś cum erianibus de novis subsidijs agere, żołnierze na Lithewskich liczach zostawić, coby nam nie integrum uczinić propter conscientiam, patrzancz tak często na płacz y skwierk ludzi ubogich. Przeto perseverandum iest tu; nie uczini-li nieprzijaciel pokoju, zostać, wkoło Pskowa 20 mil wypustoszyć, wybrać, wypalić co iest, exercitum okolo Porchowa, okolo Russy, okolo Wornicza polozić, żeby tam domicillium illius było, tam zarasz załcze się od Nowogroda droga, że miasto auxilia zadnych mieć nie bendzie, żołnierze tesz commoditatem mieć bendą y ziwaość. Oto mi P. Troczki powiadał, że okolo Russi, za Porchowem wsi tak są gęste, iak w Mazowszu, tak wielkie, że sub lectis w iedny wsi kilka tisienczi żołnierzow leżeć może; zith, ięzmiensow, owszow tak wielkie y długie tam sterti widział, że chłop kamieniem iedny ledwie przerzuci; iedliże by owsza y ięzmiensia nie stało, nasz zitem konia y siebie uziwić.»

Wotowali potom Panowie Lithwa generaliter wsiszci, że to niepodobna, aby ta mogli wytrwać; nie idzie im o majątności, o zdrowia swe, ale prawi o osobę W. K. M. «abyśmy cię in periculum nie prziwiedli; czekać prawi bendziem, poki bendziem mogli, nam (to wotewoda Wileńskij) तराज wsitkiego abywa, a Moskiewskij zaś commoditates ma sieła, które na przybwać bendą od Niepru, od Donu; swieże ludzie, gli ledi są, mieć nosie, o które mu lecie trudno było. Pomniemy (to marszałek W. Lithewskij) onę expeditiā pod Ulę, bełam ia tesz tam prawi; w onę zimę także, cokolwiekszy zaczęli, to się nam nie powiodło, iakoby szachy graiācz, tak y my lusinus effigiem belli, iednośmy 500 ludzi, od renki nieprzijacielskij os zginęli, stręcili, a okolo 8000 poginęło, pouciekało od zimna, y powiadam to M. Krolin, że najlepiej lecie wotować w Moskwie, a zimie doma y ciepłego się grzać komina. Poczekamy (to P. Wileńskij) asz się sługa od Kniaz Possewinow wroci, iusz chocia zadnego czasu mieszkania nie zmierzaisme, iedli pewnego a prawdziwego co przimiesie, żeby zgodi Kniaz Wielki chciał, tedibyśmy dotand służeli W. K. M., poki by ta zgoda nie

dosła, a znak bendzie, bendzie-li prawdziwie a szczerze Kniaz tej zgody chciał y do niej się miał, iesli tego slugę prentko zaś nazad odesła, co kiedy by tak beło, o niedzieli bym się ia slugi tego nadziewał; ale iesli że po staremu chytrością a na zwłokę bendzie chciał iść, powinienem, że dla tego nierichło odprawi slugi, y pewny to bendzie znak tego. Chocia' barzo ciężko (to starosta Zmodzkij), ale a cosz by rzecz, wolemy zaś te żołnierze mieć na lezach u siebie, nizeli tu przyjść do extremum.»

Naszi Polsczi senatorowie nie praefigowali czasu, telko że mieskać bendziem, poki bendziem mogli.

P. marszałek Zborowskij: «isz prawi ieszcze niepewna, co się tu s nami stanie, wezaniem li Pskow, czili pokoy ucziniam, iesli neutrum fiet, trzeba iusz myśleć o czasie dalszem, to iest, o dalszej woynie na drugi rok, a podobno de nervo fortiori cogitandum, ktorego wampię prawi, abys W. K. M. apud ordines Regni tu mieszkaiancz mogł dosiandz; przez seymiki nie sprawiłoby się nic; syemby musiał być, ktori chciał li by W. K. M. aliquid efficere, trzeba praesetij, co iesli by być miało, prze dalekość miesca, na ktorimes W. K. M. teraz, y prze nierichle przybycie do Korony, także prze długie pizwania, rosszylania, publicowania listow, terasby zarazem syem złożyć trzeba, bo czas porachowasz y złoziwszy, siela go na to wyuidzie.»

P. hetman przed P. marzałkiem mowił po polsku, na Krolewskie się votum referuiancz, y na pierwszą przemowę swą, «trzeba nam prawi ia spe et patientia perseverare; iesliby kto woynie nierad, tedi ia sam, bo iusz bym teaz pracom swem koniecz uczinić chciał, a o swem postanowieniu pomyśleć, bo widzicie, zem iusz dospiały wdowiecz. Niebendziecie-li chceć mieć się do tego, abyście quam honestissime skonczeli tę woynę, a iako eorondem iey uczinić y ia łączno przestanę na zdaniu W. M., rad teaz swemu pokoiowi bendę, a czas mi go teaz sobie uczinić, bo niedawno przinkoś mi sluga na spisku długow 24000 złt., iuzem teaz y czynsz swięto-marciniskij, iako ono mowią, cum clausula ante diem wybrał. Bendzieli mi się chciało kiedy wojować, mogę mieć zawaze occasiā, siedzancz doma, bom się w tym kącie urodził, gdzie o takie dzieło nietrudno. Zda mi się, aby mieszkania naszego tata czasu niepraefigowaliśmy sobie dla nieprzyjaciela, czekać nam na tego Possovinowego slugę, potim wedle rzeczy, którą przimiesz, bendziem radzić, co dalej czinić.»

Król nazad concludował, żeby tempus mieszkania nie definitum było, czekać sługi tego, potom e re nata capere consilium, a co P. marszałek dąną o seymie, y rad to considerował, y umyslił proponować, ale asz wtro, bo iusz się dziś skrocieł czas.

Thegosz dnia Moskwa pod Hisporskiem pogromiela Wengri na piczowaniu, y koni coś wziętho.

Solito more, Moskwa uczyniła wycieczkę niebywałą, przez rzekę umarszłą na naszą piechotę, która im usła do iedny czerkiewkj, y tam się bronieło kilkanaście drabików, asz posiłek przyszedł, zazcim pierzchnęli y legio ich kilka na placzu.

24 Octobris.

W bemben P. hethman na rothmistrze uderzić kazał, poszedł s niemi do Krolia.

Król I. M. do Panow rothmistrzow: «Convocavi huc Dominationes vestras, ut de ijs quae in hac necessitate temporum sunt exequenda, cum Dominationibus Vestris communicarem.

Cum nuper non semel, sed saepius Domini Lithuani me accessissent, et multa de suorum praesertim vero voluntariorum militum egestate exposuissent, petijissentque, ut illos missos facerem, cum multi inter illos iam aetate confecti et grandaevi senes, multi itiam valetudinarij mecum contra hunc hostem exissent, neque sperassent diutius tantas se expensas facturos, cum iam non parvam quisque suae rei familiaris iacturam fecisset in hoc servitio bellico. Tandem cum illis Reipublicae necessitatem pene extremam demonstrarem, doceremque, in quantum discrimen Rempublicam, si discederent, adactari essent, potius extrema quaeque perferenda iudicarunt, quam ab instituto desistere vellent.

Ego certe sic existimo, viro forti et strenuo potius quicquam vel maxime adversum perferendum esse, quam honoris et existimationis suae vel minimam iacturam faciendam.

Scio ego multos esse inter Dominationes Vestras, qui iam sex integros pene annos in militia peregerunt, in eaque callum iam obdixerunt, aliquos, qui tres, nonnullos etiam primum hoc anno nomina militiae dedisse.

Veteranos illos, qui tantum temporis in re militari consumpsissent, tot incommoda pertulissent, tot pericula subijssent, ut non postremam sibi glo-

riam inde comparassent, turpe profecto esset nunc in medio cursu deficere et, majoribus antea saepe perpensis, minus incommodum perferre non posse, eamque gloriam, quam, tanto tempore variis periculis vitam obiectando, quaerebant, et quam ob eam nacti sunt, gloriam Principis sui uno momento amittere; id profecto non prudentis, sed temerarij hominis esset.

Si inde ulla virtus, constantia certe et perseverantia in milite, maxime vero in Polonis semper laudabatur.

Novos illos, qui primum militiae viam ingressi, initio statim consistere atque se ita inconstantes oculis hominum obijcere, non solum turpe, sed etiam ignominiosum esset.

Quòd si solutionem tardari conqueruntur socij Dominationum vestrarum, scio ego militem sine stipendio militare non posse, sed tamen hortor, ut hanc exiguam moram patienter ferant, Dominationes vestrae. Misi inde iam aliquot nuncios, et scio pecuniam in via iam esse, sed iter longum est, Stephanowsecium quoque notarium thesauri nuper Vilnam expedivi, ut de recenti curru provideret, quo citius haec pecunia adferri possit, ego certe omnino spero intra aliquot dies affuturam.

Similiter, si qui ex socijs non ita se contra hyemem, ut opus erat, munierent, curavi Riga et Vilna panni et pellium copiam advehi, quae omnia vestrorum servitorum qui volet, poterit petere ab ijs, in quorum haec erunt potestate. Quod etiam si non esset, mirarer tamen, si de solutione desperaretis, cum optimum fideiussorem habeatis Rempubicam, quae in proximis comitijs exsoluturam se recepit, et id, quod ex contributionibus superit pecuniae, Ravam se deportaturam.

Si praeterea socij obstrepere non desinent, rothmagister est caput, illi socius quisque obedire debet, et ille eum ad officium in illis, quae ad militiam pertinent, baculo cogere poterit, ut itaque in officio contineantur, do ego Dominationibus Vestris hanc in illos potestatem.

Neminem volo nomine compellare, sed tamen scio duos esse vel tres inter Dominationes Vestras, qui reliquos inficiunt et turbant, suadentque ea, quae magis ad seditionem, quam ad bonum commune spectant, qui quidem ita mihi sunt noti, ut omnia dicta et facta eorum bene observem.

Conqueruntur etiam de excubijs Dominationes Vestrae; non primum

hoc est bellum, quo Poloni eunt ad excubias, iverunt omnibus alijs et multo graviora pertulerunt incommoda.

Et certe, si quae magna fuerunt, fuerunt ad Polociam tanta, quanta ego sordem vidi, quae tamen magnis militum et constantibus animis pererebantur.

Haberem et ego fortassis meas rationes quae me ab incepto desistere admonerent, sed quam video, hic agi de honestate et dignitate mea et Reipublicae, quae antequam in discrimen addici debeat, prius extrema quaeque tentanda sunt.

Neque tamen talis sum, ut omnino extenuare vellem exercitum meum, et ad impossibilia quaeque cogere. Absit hoc a me, cum in omnibus rebus meum velle hoc, quod, volo, in exercitus et vestris omnium voluntatibus, consistit, et illo perduto vel frigore et inedia enecato, res nostrae summum in discrimen adducerentur. Haec igitur mea monita saquo animo suscipiant Dominationes vestrae, et interea, dum subsidia et nervum expectamus, amment suos socios, et si qui vel rebelles vel importuni esse voluerint, ad officium, ut dixi, baculo cogantur.

Ego vero id in me recipio, iis omnibus qui macum pondus et aestus dies pertulerint, et usque in finem perseveraverint, non solum illis momentaneis praemiis, sed omnibus quibus parerit modis, illorum labores me recompensaturum, ostensurumque, nemini me plus debere quam militibus.

Pan Gnieźnieńskij — obmawia thowarzsze swe, że dziś gdi iem na strasz kazał s sobą iechać, wymowieli mu się, nie z zadnego zuchwalstwa, ale prawie co nendza sama y niedostatek ich na nich wyciskał, że nie mogą iechać, bo nie mają w czym, ani o czym, nawet wozi, namioti swe pokazawali, że nietelko pacholików ale y thowarzsizow siela jest, ktorzi ani futer, ani sukien dobrich na zimno nię mają.

P. hethman Koronny — prosi, aby Krol I. M. nie nie wątpiel o żołnierzach swych, bo nie inszego ich na tę służbę nie wywiodło, iedno chenié sama przeciwko W. K. M. a miłość Rzeczypospolitei.

•O tich, ktoros tu W. K. M. raczel przypomniec, które tak buntują insze, nie słyszałem, ale radbym temu, aby iesłize by to była łaska W. K. M. abys mi W. K. M. naymnieyszemu słudze swemu y urzownikowi koronnemu powiedział, a iesłize to ieden, albo dwa czynią, czynią to nie z nie-

chenci, ia wierzę, przeciwko W. K. M. ale s głupstwa, y tim nie mają praeiudicare inszim chentliwem y wiernem sługom W. K. M. ani tego W. K. M. masz o inszych rozumieć, bo iam tego dobrze świadom, z iaką chencią ich tu sieła wyachało; ktorzi nawet doma ieszcze pokazowali im trudności y zabawy swe, ktore ich tesz słuszenie doma zadzierzeć mogły, — zawiedzione y utraczone maientności, to wszitko iednak na stronę odłoziwsi, a tu przijachali służyć W. K. M. y służą tak, iako dobrem ludziom przistoj. Że tu na niedostatki swe stisknią, tichem ia sam dobrze świadom, y to sama potrzeba na nich wyciska; powinienes W. K. M. ich w niedostatkach ratować y defectus ich sublevare. Nie dla tego to mówię, żebym nie wiedział, bendancz tesz Radą W. K. M. iako W. K. M. często to obmyślawasz, y iakobys rad rathował, gdibyś mógł, ale że to urzand moy niesie y iestem powinien za nimi mówić, bendancz głową y pasterzem ich, y ich niedostatki y potrzeby odnosić W. K. M.»

P. Gnieźnienskiy — prosi Krola I. M. aby mu dopuścił wynieść s P. rothmistrzami, gdisz tesz onemu był złiecieł regiment nad nimi tak rok, aby mógł namowiwszy się s nimi, dać odpowiedź I. K. M. na to, co mi teraz powiedzieć raczeł.

P. hethman Koronny: «izem iest z woli Bozy y z rozkazania W. K. M. powołany na urzand hethmanskij, baczę tę powinność swoię być, abym doglądał tego, coby było s sławą W. K. M. y Rzeczypospolitei, y starał się o to, poki go na plecach swych trzymam, aby mu się żadna derogatia w niezem nie działa.»

«A isz I. M. P. Gnieźnienskiy moy dawny przijaciel chce tu namawiać s P. rothmistrzami ossobno, tedi to iest rzecz własna hethmana Koronnego, y articuły to uchwalono, aby thowarzisze odnosieli potrzeby swe do rothmistrzów, rothmistrze do hethmana, hethman do Krola I. M.»

«Wszakem do tego urzendu nie ubiegalsię, y owszem, gdis mi go W. K. M. rosказować raczeł (isz tak rzecz musze) na się wziąć, wymawialem się s tego W. K. M. nieprzeto, aby to nie był urzand zacny, y zebym nim non ornaretur osoba moja sliacheczka, ale że wiem fragilitatem y defectus moie, że mi sieła nie dostawa ette. y I. M. P. Gnieźnienskiemu zarasz, skoro tu przijachał, iedząc z niem okolo szanczow mowielem, żebym był sobie tego ziczeł, aby był richlei przijachał, bo by mnie był s tei prace

wybawieł, gdysz mu to prziszawam, że on iest w sprawach wojennych biegłyzi, nisli ia, y dawni się w nich czwiezi. Ia, aczem się urodziół w demu tam, s którego tesz ludzie wychodzieli, ktorzi sprawami riezerskimi sławni bywali, alem się niedawno dopiero przy W. K. M. moim Miłosciwym Panu czwiezić iął.»

«Nie wziąłbym beł przecie tego urzendu na się, ale zeby podobno ludzie przepiszowali to beł pusillanimitati meae, dla tegom się w tim nie przeciwil W. K. M., ktori iednak maiancz po te czaszi na sobie, nie moze ni tego nieprzyjaciel moy pokazać, zebym w czym albo na pilności, albo na czności moiei a nakoniecz y na przewadze zdrowia mogo małego schodzić miało. Czinię dalibog to, co poćciwemu slachciczowi y hetzmanowi czinić przistoi.»

«Owszem proszę W. K. M. wiesz li W. K. M. kogo godniejszego y ktoriby temu urzendowi lepiei sprostać mogł, nisli ia, racz go W. K. M. ze mnie słozić, gdizem go nie tą conditią na się wziął, abym go zawsze trzymać miał, iakozem to y natenczas I. M. P. Gnieźnienskiemu powiadał: hodie mihi, cras tibi, mam go ia dziś, moze go jutro W. M. mieć.»

«De iurisdictione tego urzendu, coś się beło wspomniało miendzi nami, niczim inszim się to tak rozumiem nie działo, iedno że u nas w Polsce dawno Koronnych hetzmanow nie beło, iakosz sławney pamięci Pan s Tarłowa y po nim ich mało.»

P. Gnieźnienski — wymawiał się, że tego nie mowieł z wasniei zadney przeciwko I. M. P. kancelerzu swoim M. P., ani ku derogatiei urzendu I. M. ktoromu on zawzdi rad słuzeł, y oyczowie ich miłowali ich społem. «Ale ze P. rothmistrzow kilka, ktorzi tu około mnie stoią, waiwali mnie teraz, abym s nimi wyszedł namawiać, iakobyśmy W. K. M. odpowiedzieć mieli, s czego się mnie im wymowić niegodziło, ale łączno się tu rosprawiemy, racz mi iedno słowko rzecz W. K. M., — nie wychodź, tedi nie wynidę, abo — wynidź, wynidę, zeby iedno P. rothmistrze thewarzisze moi obaczili, że nie mną się prosbie ich dossyc nie dzieie, ale zakazaniem W. K. M.»

«Urzendu tego, Bog wie, ze nie pragnę, anim pragnął nigdi, samem W. K. M. swiadczę, zem się w Niepołomiczach tim zaklinał W. K. M. Bodaś mię Bog karał y na duszi y na ciele etc., ieslim go drugi ras

ehsiał wzianć, y ukazowałem natenczas piendź swą W. K. M. że się ieszcze uniem swą piandką pomierzić. Wiem fragilitatem y niedoleżność swoię, czego nie z zadnych ceremonij mowię, bo wiem zem prostak, nie-rad się podeymnię, czemu sprostać niemogę, wiedzancz przypowieść onę—nie podeymmy się szaszku legawego pola, a pilnie proszę W. K. M. abys ten, ktori terasz na sobie trzymam, raczeł W. K. M. ze mnie złożyć, ieśli na niem bendancz, nie czyniełem tego, co poćciwemu y dobremu ślia-ehciczowi przistoj, a ieślim tesz to czynieł, co dobri hethman czynić ma, niech by mi tesz to przyznano beło, aby tesz potim w drugih laudata virtus cresceret.»

«I. M. P. kanczlerzowi ziczę dalibog tego urzendu y widzę, że on dosiść s siebie czini. Boze day, aby tak długo, gdisz y tę łacinę uniem, — si finis bonus, laudabile totum.»

Na ow baculum obrazili się żołnierze barzo.

Beła potim Rada. Proponował P. hethman. «stantibus sic rebus, ieśli abo Pskowa nie weźmiem, abo pokoiu nie ucziniem, złożyli syem, abo potrzebali go.» Wsisci concludowali, że trzeba seymu, y złożyć go w czas in omnem eventum, żebyśmy gothowi mieli, gdzieby się interim nie skończyła woyna; gdzieby tesz skonczyła, tedi tesz może nie być. A dobrzeby, żeby Stany uczinić to same s siebie chciały, żeby s seymnikow powiatowych na generalne Kolskij y Korczinskij ziachawszi się wsziszi, na nich postanowili co ma być, żeby walnego niepotrzeba y Krolowi nań iedzić; nie mozeli tesz to być, wiencz aby walay po tich generalnych beł, iaki niemały czas złożon, żeby Krol stand z daleka commode przijachać mogł; bez iego praesentij nie trzeba się spodziewać, aby się tam co sprawić miało. A isz obyczay iest przed listi seymowemi pisać pierwy titeras deliberatorias radzancz się de loco et tempore, tedi od Ostrowa iusz dawno wyiachały komorniczi z listi, w ktorich się znać dawało de successu rerum, y gdzieby inaczi nizelibyśmy ziczeli sobie, rzeczi się nam wodzieły, y co dolei czynić, tedi dominorum senatorum exquisitae sententiae,—iusz to są deliberatoriae literae. Dziwna rzecz, że tich komornikow nazad tak długo niemasz, wszakże miesce pewne—Warszawa, czas iako naprentszei moze być, na to pewnie pozwolą wsiszi, gdisz potrzeba to sama wyciska.

Othosz iusz syem mamy. Co tesz tam naszi rzeką? Podobno, że trzeba

dać. Dla Boga! niechay się nie skrobia; wołałbym dać 10 złt. z Janu, nisz z Pomania do Pskowa iachać.

Lithwa w swych votach radzili, aby w Lithwie był syem pro hac vice, ale powiedzieli Polaczi, że s tego nic nie bendzie.

P. marszałek Zborowskij votować nie chciał, powiedział: «na wszystko pozwalam, co Ich Mość powiedzieli, a teżem teras perturbatus, bendę W. K. M. o kilka słów prosieł.»

Po conclusiei Królewskiej, gdi Krol wstał do komina grzać się, iął P. marszałek rzecz o iakimsi pasquillussu czynić, że mu gi dzisieyszi no-
czy ktoś do kletki przyniosł y wędzwi iego wetknął. Mowil potim y P. heth-
man na to. Co za rzeczy, to pisać mi się niegodzi w liście, ale boję się
by zaś iakie simultates miendzi temi ludzmi nie zaszły, a potim zasię po-
dobno y P. Gnieźnińskij stronić bendzie, etc. To piszę choć głucho ku
przestrodze W. M. etc.

Moskwa dziś wycieczkę niezwykłą we trzy części razem z miasta uci-
nił, którą strasz nasza dobrze wsparła y do bramy ich pognęła. Wengro-
wie, s kotoremi P. Batori sinowiec K. I. M. strzegł — z jedney strony, z
drugiej P. Gostińskij, ale sam nie był, bo chori, s trzeci P. Soboczkij, na
ktorego wienchei odprawić przisto y wparł ich ku bramie, y sam od nich
mało nie był poyman; koń co najlepszy pod niem zabith; gdi gi mastalerz
do obozu wiodł, y w mastalerza y w konia z działa uderżono. Moskwy
kilkunastie zabili. P. Miedzichoczki młodszy dobrze tam poczinał sobie, koń
postrzelono pod niem.

Tego dnia sam P. hethman był w szaneczach u pieszych rothmistrzow,
zamawiał ich, aby mężnie znosili te wszystkie niewczaszi, obiecuiancez im
za to nagrodę słuszną, ktorzi obieczali służyć poti, poki wytrwać bendą
mogli przed głodem y srogiem zimnem. W tenczasz P. hethmanowi, gdi
szaneczów iechał, koń powodny z działa w nogę postrzelon, y kilka haydu-
kow, iako to nie nowina, zabito.

Dziś tesz odprawę Czauszowi namowili P. Radi, odpisać Czeszarzowi,
ze na kreiny pošliem. P. woiewoda Wileńskij powiedział, — rzazaczek mu
prawi pošłać, ale podobno kostowny być musi. P. starosta Przemyski,
iesliby się do Majja w Konstantinopolu miał bawić, miałby to tam odpra-
wić. Snadzi y Czeszarza Chrześcianańskiego y Francuzskiego Krola na te kre-
iny.

ny prosieł, trzeba im podobno bendzie debrego co więzać etc. P. Mińskij na owo, co w liście pisze, — totam multitudinem et plebem etc. mowił: «nie wiem prawi, nie tributu-li to chce.»

Possowin dziś przez drugiego sługę Moskiewskiemu list posłał, oznajmując, że po przijachaniu iego do Krola, przy bytności iego, z Witaa, z Rigi przibelo tu do obozu prochów, dział y ludzi sieła, y chciał iusz Krol dalei miasta dobywać, ale za iego prozbą y persuasią, aby krwie rozlanie nie belo, zadzierzał się Krol; — otosz aby Kniaz miał się sam co richlei do tego, żeby bel pokoy, aby abo posły abo kommissarze ad pacificandum posłał, ażeby szczyrze a prawdziwie do tego przistempował, tak iako to samemu obiecował, on tim czaszem staraniem swoim Krola ab oppugnatione hamować bendzie.

Kozakow okolo 600 zebrałszy się, mają iść w ziemię plandrować asz pod samą Moskwę, Krol pozwala.

P. rothmistrze niektorzi bunthi czynią; beli dzis w nocki u rothmistrza Stadniczkiego Leśniewolskij, Kazanowskij, Iordan, Orzelskij y drudzi consultuancz. Gaiewa się Krol barzo, by mogł, kazałby ie zewleksi s koszul, chostaianecz z obozu wygnać. Ci nagorszi, co s P. Troczkiem przijachali. Mowi Krol: «lepiej żeby się beli nie wrocili tu nigdi, nizeli tarbas ia exercitu excitować mają etc.»

P. Lesczińskij stara się na oycza swego P. Lubelskiego o wojewodztwo Sandomirskie y o Malbork, a na się o consens, żeby mu ociecz starostwo Sandomirskie spuściel; przez kuchmistrza practieunie, daie mu 1000 złt. a P. canczlerzowi 2000; zda mi się, że s tego nic nie bendzie, ba y przirzokę za to; smieszne dumy etc.

25 Octobris.

Moskwa tesz dziś na strasz wyciekła, ale nic nie uczyniła, wsparło ich zaś do miasta. Musi im być iężika pilno.

26 Octobris.

Czausz odprawion, odpisz wziął¹⁾, za kilka dni pojedzie.

Dziwuie się, że w takie zimna wojuicmy, powiada, że Thureczkij

¹⁾ См. Извѣщеніе №№ 80 и 81.

Czeszarz woyska swego nie mogli by żadną miarą w takich mroziech odzierzeć.

Moskwa uczinili wycieczkę wpołodwieczor, kilkaseth ich wypadło iedzi y pieszych na strasz P. Lanczkorunskiego y P. Mniska. Ex improviso trafił się do tej biesiady P. wojewoda Braczlawskij; chciała strasz ustempować, ale on miendzi nie wpadzi sam, animował ich y uwiął się, iako trzeba. Wodza Moskiewskiego, co był wyiachał w atlasie y w axamicie, znacny ktoś, copiją przebili nieszkodliwie; gdi tkwi na copij, naszi się kupili, chcancz ziwego wziąć; Moskwa uyrzawszi, przypadła do tego gromadą; naszi widząc, że snim trudno było umknąć, sablami gi rossiekali. Moskwa zasię także porwała Zaydlicza thowarzisza P. Mniskowego; chcieli tesz s nim umknąć do bramy; naszi tesz co richlei ratować go, y widzancz tesz Moskwa, że także trudno gi było odzierzeć, rossiekali gi tesz. Owa powiadaia wsiszi, że tam oszobliwa krotochwila była; ieszcze nigdi takowy wycieczki nie było. Moskwy kilka a dwadziescia na placzu legło, rannych niemało. Z naszych Zaydlicz a sługa P. wojewodi Braczlawskiego zabici, coś tesz rannych niewiele, sam P. wojewoda dwie strzale, co mu giermak do łenku prziszeli, do obozu prziniosł. By on niebł, snadz by beli nasi confuse stanęli; daia mu tu wsiszi sławę, że un bon zoldato etc.

Zelazo-Lithwin, iakis kozak, ktori koszem swoim lezi, od Pskowa mil 20, od Nowogrodu mil 8, przywiódł więźniow kilku Krolowi I. M. P. wojewoda Wileńskij K. I. M. oddawał je przy nim, a to beli ze Pskowa posłanczi do W. Kniaza, a w noczi na snurze spuszczeni beli y strasz naszę uali, asz w kilku a 20 mil poymani beli; z listow tich pociechy namniei nie widzę, bo piszą, że maia wszitkiego dostatek, nie zawzdi tesz prawdę piszą Kniazowi.

Pieczowników nam barzo wiele ginie, tak isz na roznych miescach w tim tegodniu przes kilka seth zginęło ich. P. Kościeleczkciem wczora, we 14 milach od obozu, gdzie dla ziwności beli zatachali, dziesięć sług y koni 19 wzięto, ba y Szaperowskiego komornika, czistego chłopca y serdecznego, dobrzy to ienzik bendzie.

They noczi działła na basztę zaprowadzono, którą beli Wegrowie ubiegli y zbili ją z dział tak, isz ją Moskwa opuściła, ale przeciw niej uziwni drugą drewnianą ufortificowawszi ją.

27 Octobris.

Wielika rzeka prawie dobrze zamarzła; mur mieyski, pod ktori płynie, nasłabszi, y nie masz tam ani bast, ani poboczny strzelby zadney; dwie dziele od nas na onę rzeki stronę zawieziono, y dziś do muru bić poczęto y dobrze się mur kruszi. A boć podobno sturma drugi bendą chcieli mieć, ci-chuczko o tim. P. hethman s P. Gnieźnienskiem iakoś nie poczinaią być dobry woli s sobą; ten mowi, «ze się bes przycziny na mię gniewasz» a nas zasię «a ti semną nieszczerze, iako mnie dochodzi, a iabym s tobą chciał po staropolsku, diabli to hethmaństwo dali, że go nam nie ziczą.» Dla przestrogi, zda mi się, że to W. M. potrzeba wiedzieć etc. Wiesć przisła, isz kupcze y wozi P. Lithewskich niektorich, ktorzi beli srebra y drogie ristunki prosto na Inflanti odesłali, Moskwa z zamkow sseiekszi pobrała, y wielką, korzić tam wzieła, isz moze tam wszitko na kilkadziesianth tysiencki sączować; tak z Opoczki na boru od Połoczka biorą posłańcze, y barzo przeiazd niebezpieczny.

Zas Moskwa wyciekła, ale zas wsparci do miasta; trzeba im to podobno iezika; dziwuia się, dla czego to ludzie P. Troczkiego przibeli.

W Szanczach mni, nis kiedi, w tim tegodniu ludzi uszkodzono.

28 Octobris.

O Iesus, toć haniebne zimno, mrosz iakis z wiatrem niemikosierny, iam w Polsce takiego nie cierpiał.

Lithwa zadnem sposzobem na strasz niechciała, słał Krol proszancz, acz nic: «prawi, do iutra asz się naradziem co czinić»; tosz ei posłali kazdi z nich, «ia prawi tele, ia tele koni posziłam». Biją pacholki kijem w łaiczuch szadzaiąc, co się im niecheze; wymawiaią się, że kozuchow nie maia; gdziesz to teraz przijachali tu s nimi kusnierze, chocia soboli zaniechawszi, z barany mieliby dobri targ. P. hethman wskazał do Kroła, że iusz nie wie co s nimi rzecz, «homines sunt ita angariati, ut ego illos ad ulteriores excubias eos cogere non possim.» Scisnął ramiona Krol, «moze im prawi pozwolić, żeby na strazi czinili ognie y grzali się, a po sobie przecię po kilku dla postuchow przeiezdali się pod muri.»

Nie wiem, co dalej s nami bendzie; powiadaia ludzie, że to tu ieszcze

nie mrozi, ale dopiero przimroski, przijdzieli nam tych mrozow czekać, obiczuję, że nam bes noszów przijeżdżać do domu.

Krol I. M. Farensbeka posłał pod monaster, ktori zową Pieczari, ktori iedną Niemieczką swoję y P. Gutlierowę s sobą miał, przy nim P. Deniska y P. Lenieka rothmistrzow dwu Polskich, ktorim to zleczenie dał, aby te ludzie, ktorzi tam leżą pod tem monasterem, przepłoszeli, ktorzi naszym sędzili w piczowaniu, y monaster obeyrzeli, a iesliby uyrzeli podobienstwo do wzięcia, aby gi zaraz obegnali a po piesze y działa posłali do Krola I. M.

Z onych dwu dział za rzeką biją do muru naszi; iusz niemała dziura, ale cosz potim, tusz za murem ściana stoi drzewiana, seroka na szańcu a niemą nabitha; dobrze sie armuią ad futuros casus. Wengrowie oskardami, czekanami, czym kto ma, renkami mur nad fundamentem kuią, a iusz się w mur wkwali, że ich nie widać; Moskwa ani strzelbą, ani warem, co z gori leie, nic nie skodzi im; próżno, aleć to przewazni chłopci etc.

Listi seymowe iusz piszemy, seymik Szredzki y wsitkie u Wielgi Polsce na ieden dzień zlozelismy ad diem 29 Decembris, Kolski ad diem 12 Ianuarij, walny w Warszawie ad diem 9 Martij. Chciałby Krol, abyscie go W. M. stand na syem nie odriwali, ale na głównych seymikach w kole y w Korczynie sami per se concludowali, co ma być; nie bendzie li to być mogło, a to syem walny składa y nań przibiezi.

29 Octobris.

Dzis o 4 godzinie w nocz belismy w strachu. W rocie P. Lanczkornskiego zagorzał się ogień, budki, stajnie pogorzały, ośm thowarziszow w statkach skodę wielką podieli, — drugi y bronni wynieść nie mógł. P. Bog tak chciał, że rozerwali stukę rzendu w obozie, wiatr był silny, wiancz budki, stajnie wsitkie s słomy wzdi ugasili.

Czają się nocz naszi wycieczki spodziewali, asz po naszym ogniu u nich tesz w mieście zapaliło się y chwilę gorzało, skand iem wielka trwooga urosła; zdradi się iaki spodziewaiancz, wnet na ganki s kagańczami, wskoczei, ognistemi kulami strzelali, beczki przyprawione z grzebiami, smolą s prochy z muru ciskali, aby pod muri widzieli co się dzieie, gdisz barzo socz ciemna bela; owa zewszand z blankow swieciły ognie. Od ony

strzelby zginęło naszych w nowych szaneczach, piezich około 30, rannych kilka a dwadzieścia postrzelono y dwa rothmistrzów—Włocha a Lubowieckiego, y thowarzisza z rothi Pękoślawskiego Raczkiego, z iezdny roti. Ale tesz w murze dziurę niemałą naszi uczinili, a Wengrowie wkowali się w mur y w nim siedzą, a Moskwę iusz nie wiem, iako ich tam mierzą,—ognie, prochy, kamienie, war na nie z mura mieczą y leją; oni deskami się załozeli, podkowali wielką stukę muru rękami y dali knią. Iusz dopiero o nowym sturmie gruchnęło w obozie; chczą s kilku stron miasta pokazać drabiny, łycziwa, s nimi do muru pochodzić, żeby ich iedno w mieście na części rozerwać, a tey dziury, do której naszi poydą, żeby odbiezeli.

Z ostrowow, co na jezierzce są, Moskwa wszitka po ledzie pouciekała do zamku Wdowy; naszi tam przypadzi, nikogo nie zastali, ale ziwności wszelakiei wielką obfitość pochowaną w ianach, ktema sieci gromadę, bo tam wszitko ribaczi mieskali, miasteczko tam, iedno iest dwie cerkwi. Tę wszitkę ziwność Moskwa prowadzić miała do zamku w baciech, ktorich tam 200 zamarzłych zastali naszi. Mamy stand coniecturę, że w mieście ziwności mało.

30 Octobris.

Wczora Farensbek z Niemczy u Pieczor zaskoczył Moskwę, tak powiada, że ich około 80 na placzu zostało. Więźniow kilka dziś prziwiodł; powiadaią ci więźniowie, że na Pieczarach niemało więźniow naszych iest, Saporowskiego do Kniaza odesłali.

Rederowi Slięzakowi zabrali tam przed kilkiem dni wos skarbnys s kilkiemnaście koni, ktore wysyłał do Rigi; miał w tem wozie supellectilem swoje wszitkę—Janeczuchow kilka złotych y on, co mu tu od Krole dano; powiadaią ci więźnie, że to wszitko na Pieczarach zapieczętowali, chcącacz Kniazowi odesłać. Iest tam strzelczow 200, czerni coś niemało. Monaster murem obtoczony iak zameczek. Krol tam do Farensbeka 3 działa wyprawuie dobywać go.

Moskwa okrutnie a nad zwyczaj do szaneczow strzelała, acz tesz y na strasz, ale wszakże z łaskiei Bozei mało im skodziła, kilkanaście ich zabito y wielkiego Pawła rothmistrza pieszego zabili.

Z onych ciężkich mrozów dzisiejszy dzień ciepły się barzo pokazał, śnieg zgiął, a deszcz poczyna kropić. A P. hethman zatrąbić hasło kazał. Ogrzewa Pan Bog, iusz mogą nie skwierceć żołnierze. Naszi tłuką mur, Węgrowie kuia; iusz nie wiem, iakich na Moskwę szukaią fortelow, gdi na Węgri, co mur kuia, abo wodę leia, abo kamienie, abo tesz y prochy rzucaia, w ten czas, — kiedi się z muru wychylaią, oni na długich powrociech zelazne wendi s kilkiem hakow ostrich na gorę, ku nim rzucaia, iako wenda zachwyci sownie abo y renkj, to Moskwyčina w net z muru na dół zemkną, a często się trafia tego.

Lycziwa, drabiny do szaneczow znoszą, palić miasto snadź mamy. Pa-
nie Boze day, byśmy tam iedno wnieść mogli.

List od P. Kijowskiego prziniesiono Krolowi.

Copia listu, co pisał do P. hethmana, poszłam W. M., taki tesz pisał Krolowi in eundem sensum ¹⁾.

31 Octobris.

Dzis beła farma; strzelali naszi do muru, ale Moskwa w dziesienioro-
naszob oddała; sieła naszich poginelo od ich strzelby w szaneczach; wczora
a dzis 4 puskarczow naszich zabilj; iusz nie wiem, iaki tam dostatek maią, —
kiedi od nas ras do nich strzelą, to zaś oni dziesieńć do naszich, a tak
dobrze, że rzadko darmo. Nad murami pobudowali wzremby y baszti wy-
smokie, s ktorich na wszitkie strony biją, gdzie się iedno kto ukaze, a na
nasze z muru wołaią «czemu wy nie strzelacie, by dwa hodi liezeli, nie-
wismotrite gorodu, po co tu lezdzieli, kiedi ziela nie mieli.» Prozna to, ale
nie widziemy possibilitatem do tej expugnatiey; trzeba się nam beło ina-
cze nagotować.

Zbiegł tu beł do nas niedawno Moskwyčin znaczny, powiadał się być
podkomorzem W. Kniaza, chodziel po obozie, u P. hethmana familiaris
bywał na pokoju, y kochał się w nim Pan, alić wczora uciekł do miasta;
slubaię, że bendzie mogł dać sprawę, co się s nami dzieie.

Pisał niedawno starosta Riski Krolowi, że woiewodowie Pernawczci,
kcieli by tractować de deditiōne Pernawy y przisli by do Krola, by iedno

¹⁾ См. Приложение № 82.

gleyth mieli. Posłał im Król gleyth po rusku napiszany; te listy zachwycała w drodze Moskwa, y posłancca Riskiego wzięta, były też tam niektóre listy Krolewskie do Rizan — cautiae o zapłatę, aby sukien, kozuchow do woyska wyprawili, także wszelakiej ziwności etc.

Iusz zaś słabi o tym sturmie słyhać, nis pierwy; prosto prochu, kul niemamy, ludzi także, a Moskwa co dalej, to barziesi mocznieie.

Zda mi się, żeśmy głos o tym sturmie puscili dla tego, abysmy iedno żołnierze zabawili, żebyśmy ich nadzieją y expectacją zadzierzeli, asz się Possowinow sługa od Kniazia W. wroci, abo asz pieniądze nadeyda s Polskij. Tich ci quidem niedługo moze cokolwiek, a zda mi się, że nie wiele przisć, ale ten pacholek, wie go diabeł kiedi przyjedzie, a iusz to znak zły, że go tak długo nie widać; podobno Kniaz, iako to umie, chce na zwłokę z nami; kiedi by miał wołać sincere, prętkoby zaś odprawił do Possovina.

Atoli, quod scriptum sit W. M. memu M. P., radzibyśmy temu pokoio-wi, kiedi by honeste mogło być. Iesuita li poiedna, kto li inszi, by iedno richło. Po onych twardich mroziech, zaś iakieś mgliste a mokre dni nastempnia, trochę się ogrzało y milczą żołnierze o zimno, ale azaby tego długo miało być? O ziwność, co dalej, trudniei, iusz za 20 dni w piczowanie zaiędzamy. Iesli te Pieczari wezmiem, tam snadz iest ziwności nieco. Skoro iezioro zamarzyło, Moskwa ona, co tam była z insuł, abo s tich ostrowow, precz puciekata, a nasi też tam po ziwność, iakosz tei tam iest doszić; tym czasem iako tam ziwność biorą, alić zaś za temi mokrimy dniami rozerwało się iezioro, a nasi też pacholci na ostrowie-cz zostali; ani ich tam, ani ich sam, do nas nie mogą.

Nie wiem, kto od nas do miasta strzelił z łuku strzałę z złamanem zeleszczem, wystrzeleła ją zaś Moskwa do naszych czańców, napiszawszi na niej, — «bledni sinowie, chudo strzelacie na nas.» To prawda, że chudo, bo oni tustsi proch mają; noszono tę strzałę do Krolia.

Działa 3 y piechotę Niemieczką do Pieczar Farensbekowi posłao.

Die 1 Novembris.

Niewiem, co dalej czynić bendziem; nie strzelamy, Moskwa też da pokoy; żołnierze co godzina, to tęsknią barziesi.

P. marszałek W Lithewskij pozegnał iusz dziś Krola, do domu iedzie;

powiada, że prze złe zdrowie dłużej mieskać nie może; co wiedzieć, nie-
poydali zaniem druzi.

2 Novembris.

Conclusum-zaniechać oppugnatiei, a Krolowi ruszić się stand,—kiedi?
ieszcze nie publicatum. P. hethman glosz pusciel, że tu zostac ma z zoł-
nierzmi, iachać do Porehowa, wziac gi y tam w okoliczj na zimę collocare
exercitum, y zalez Nowogrodzką drogę, żeby do Pskowa ani ludzie, ani
ziwność nie przybywała. Wymyka się tesz s tim P. hethman, że tu sam
z żołnierzmi zostac chce, a do Polskij nie iezdzić. My discourruiem, że to
dla tego, aby iedno żołnierze zadzierzeć, tu ie postanowić, żeby się nie
roziedzali. To sprawiwszy, sam za się na syem przybiezi, bo by wielkie
nie k rzeczj, by syem bez niego miał być. Wczora o tim tu zimowaniu
z żołnierzmi mowianez, obieczował im, żeby w zaplacie nie wąpieli,
•Król, prawi, na wolnych dobrach stołu swego uczini wam pewną istotę,
naweth y ia sam na dzierzawach które mam etc. Praterea wiedziecie to
pewnie, że wszitkie vacantiae teraznieysze y które potim othwarzać się
bendą, nigdzie indzie, iedno miendzi was dawane bendą, fidem suam w
tim obliגיע wam Król.»

Moskwa wypchnęli z miasta chłopcza wyrostka, aby obosz palił, pod-
gliwsi go czuprinę po Wengiersku; poymano gi; powiada, że mnie przy-
siewolili, abym to czynił, dali mi krzesiwko, ale wyszedzi z miasta,
drzuciem ie od siebie y nie chciałem palić, ale służyć temu, ktoby mię
poymał. Wie to Bog, nie wysłiali takich wiencezi do obozu. Powiada ten
chłopiecz, żeby Suyskij ieden, z działa od nas s zarzeczja miał być zabith;
siedział w izbie, tam kula uderziwszy, drzewo miało go zabić. Ale przecie
nie ten Szuyskij, co wszitkiem rządzi. Mor tesz w Mieście ma być, ziwno-
ści destatek mają. Powiada tesz, żeby strzelezi y czerni do nas radzi, ale
wiewodowie nie puszcją; snadź od naszey strzelby wiele ich w mieście
gię.

3 Novembris.

P. hethman dał znać rothmistrzom, że Król iusz ich tu zostawić umyaliel
na liczach w Moskwie, które im ukazane bendą, pieniądze tesz bendą za-
placone, ale żeby miał kazdi spełna rothę wedle przypowiednych listow,

a maiancz 40 koni telko, nie mowić, że mam 100; gdzieby komu nie dostawało, niechay wczasz s pocztow Lithewskich, które oto roziędzzać się będa, stara się ó slugi. O tím wszitkim niechayby się P. rothmistrze dzisieyszego dnia s thowarziszmi namawialj, a jutro rano, gdi w bemben uderzą, aby się zesli y prziniesli, co wołą czinić będa mielj.

Iusz jest wiadomość, że słyga Possewinow od Kniaza W. iedzie do nas na Łuki, s czym, nie wiemy. Tarchaią drudzi, że za nim poszyła Kniaz kilka tisienci Tatarów, ktorzi w około Nowogroda palić y pustoszyć maia ziemię, odeymuiancz nam ziwność, ale tej wieści certum authorem niemasz.

Nowina przisła, że Lwowskij arcybiskup umarł, nie wiem kto succesor będzie, wiem pewnie, że nie ia.

Snadz Tczew w Prusiech Mikołaiowi Zebrzydowskiemu dać maia. Pruszczi, widzę, zgrzitaia zemboma, etc.

List do Papieža pisać będa dla onego kommissarza.

Do xięzi tesz pisać mamy, o contributia prosić.

Naszi uyrzawszi słaby mur, ktorí beli Węgrowie podkowali, że dwie godzinie przed wieczorem, Burnomissa-starszi u Wengierskich szanczach, kazał s kilka dział weń uderzić, ktorí wnet upadł. Zarasz tedi naszi skoczeli nan y ieli strzelać, y na nieopatrzną Moskwę trafflwszi, pobili ich nie mało. A isz za temi muri taraszi beły zbudowane y przekop, na ktorich Moskwa miała dobrą obronę, tedi Węgrowie pieszi prawie na onem parkaniu z niemi się siekli, y kosze palili. Zaczim naszi sol obaczili w nowych worach miendzi koszami, a isz nie często s nią iadaia; wnet się wsparli o nią y nabrali iei; wnet się drudzi w obozie dowiedzieli, biegł kto mogł nachutniei do szanczow, tak że w noczi znou uyrzawszi tam sieła soli, nu do niei, iedni się bili z Moskwą, drudzi sol brali, przecie iei stamtand kilkanaście worow wywliekli.

4 Novembris.

Uderzono w bemben na rothmistrze y thowarzisz; powiedział im P. kethman, że «za wczorayszem daniem znać mieli się P. rothmistrze s P thowarziszmi porozumieć, na podanie Królewskie, y teraz opowiedzieć, co miendzi sobą postanowili. Krol I. M. podawa tego, gdisz Pskowa dobyć

trażno, folgujciez temu, aby woysko prze głod y zimno, tu na tym miescu do zniszczenia nie przisło, że ie tu w nieprzyjacielskiej ziemi na pewnych miescach, które iusz on wie, pod dachem y przy dobrej ziwności rozłożyć chce, a sam do Polskij dla nabywania y obmyślajawania dalszego nerrum y pieniędzy dorwać się. Co żeby się co prendzi stało, a wy abyście się wczas stand na te tam miesca ruszeli, rozumie być za potrzebną Krol I. M., bo abawia się tego, że za zwoloką, oslyszawszi, się nieprzyjaciel, że woysko w jego ziemi zostanie, popali y spustoszi te kraie, aby iedno ogłodziel. Pieniędzy co się tieze, s temj iusz iadą, nie wieleć ich quidem, y wszitek zeld, co się winien, wypłacić się imj nie bendzie mógł, ale obmyślawa się, aby wrichle przibeło ich wienczi. To, co gotowego teraz jest, wszitko się mienidzi was rozda, na tym tam miescu y lezach, na ktore pojedziecie, przeto żada Krol I. M., abyście się iusz sami mieli do tego. Mnie tesz kazał Krol I. M., abych na tych lezach zimował s wami, s czego iako z zadny posługi nie wymowilem się, y uczinie to, alem sobie tego u Krola I. M. ostrzegł, abych od was spełna roti wszitkie wziął, tak iako kto wedle listu przypowiednego służyć ma, bo z okęszonemi rothami nie chciałoby mi się tu zostać y wazic in periculum sławą y existimatią Koronną.»

Powiadali zatim rothmistrze po sobie, co wczora kazdi s swoimj thowarziszmj postanowil: iedni zosłać na zimę obieczali, iedno żeby lieze dobre mieli, a pieniądze tu u tym obozie, nis sie ruszą; drudzi zasię s tego wymawiali się, że iachać chcą do dom, konie im zesły, pacholikowie, thowarziszcz iednj iusz pouciekali, drudzi się tesz za nimi gotują, trwac prze choroby y zimna nie mogą. Drudzi praetendebant, że do dom necessario, dla prawa y dłużnikow odyachać muszą, bo by o skodi wielkie przisć mogli. Beli tesz, co wołali: «poki nam nie zapłaczą wszitkiego spełna, nie ruszem się,» a drudzi: «chcemy istoti pewny od Krola, że pewną zapłatę mieć bendziem.» Maciey Bielawskij wyrwał się: «mnie prawi thowarzisze mojj powiedzieć kazali, abys im W. M. P. hethmanie na dobrach y dzierzawach swych istotą uczinil, nie żeby chcieli, abys im płaciel s swego, ale żebyś potim pilniei do Krola za nimi sollicitował.»

«Powiniennem ia prawi, rzekł P. hethman, z urzędu swego przycziniać się za wami, tak o zapłatę, iako o wszitkie inne potrzeby, a niechęć tego i więzienia cziniec, ale z powinności moiej gotowem zawsze. Krol I. M.

gdzie terazniejszych pieniędzy niestania, uczini na się obligacją prawną, nawet by też y na wolnych dobrach słołu swego, nie będzie was wleki z zapłatą, iako to wiencz u przodkow iego bywało. A isz się zaszadzacie na tim, że pieniędzy nigdzie indzie brać nie chcecie, iedno tu, rozbaczie, że to cum magno incommodo będzie, bo y niewiele ich wiozą y nie wiedzieć ieszcze, iako richło przibędą, a na lieze spieszić się potrzeba, iakom powiedział wyszy, aby ich nieprzyjaciel przed nami nie popalił. Co się tknie domowego prawa, ktore w Polsce macie, przes posły swe Krol I. M. na seymiki wskaze do braci, wziiwaiancz ich, aby s wami w prawie nie postempowali, asz się wrocicie, da P. Bog. Te listi do urzendor rozeslie napominaiancz ich, aby się z executiami takowemi zadzierzeli, tak isz to bierze Krol I. M. na się, że w tim mieć skodi nie będziecie żadny.

Wołali potim, że «się nie ruszem bes pieniędzy, poiedzie li Krol stand, my go poprowadziem do dom.» Awa trudna bęła conclusia.

Thowarzisz ieden P. Przyjemskiego zabith w szanczach z działa, gdi kupował sol u haydukow.

Działa iusz sprowadzamy z szanczow do obozu. Zal się Boze pracz y kostu, ktoriśmy tu pod tim Pskowem stracili. Ale takci musi być, niezawsze też wygrac.

5 Novembris.

P. hethman bankietował, mało newsiszei rothmistrze beli na obiedzie u niego—Panowie Radziwiłowie, bęł też P. Gnieźnieńskij s P. marszałkiem Zborowskiem. Nis bęł obiad, zawarł się P. hethman s P. Gnieźnieńskiem na pokoju sam na sam, o półtori godziny beli w zamknieniu s sobą, snadź tractati s P. Gnieźnieńskiem bęły, aby tu z żołnierzmi zostal; nie wiem, na czym rzecz stanęła, dobrze zaś s sobą. Ćcieł P. hethman P. Gnieźnieńskiego, y obadwa do siebie za swe zdrowie pili.

Rothmistrze zawijaią się o vacantiae, trudno by teraz ugonic mieli przed nimi, co doma siedzą. Pytaią się drudzi, żyw li P. Miedzirzeczki etc.

Pruskieh vacantiej ieszcze nie rozdano, być tam Polakowi ktoremu; powiadaia, żeby Puczk Waierowi miał być; dziwna rzecz, iako temu Niemczowi sieła daia, a niewiem za co.

Zasłuchnałem in secretis, ze województwo Sandomierskie P. Sandomirskiemu, a Bełskie Żółkiewskiemu staremu posłać mają, a kastellanią Sandomirską do czasu zadzierzeć.

Lwowskiem arcybiskupem nie wiemy kto. In praedicamento x. Goslicz-tij s x. Solikowskiem; iach tesz Pana prosieł, prawda li to, ze ieden s tich bendzie, aby de micis illorum na naszą stronę dostać się co mogło etc.

Farensbek z Niemczy Pieczar dobywa. Dziś poczył strzelać do muru; tam korziść wielka; w tim monasterze y naszych kupczow z maientnościami y s pieniędzmi, ktore do domu z obozu wieźli, sieła tam iest w poymaniu. Zaczelibysmy Niemczom, aby się tam pocieszeli.

6 Novembris.

Z żołnierzmi burda wielka; niezgoda miendzi rothmistrzami; iedni pie-niędźi chcą czekać a ruszyć się, drudzi słowa nie dadzą rzecz na to; «nie da-li, prawi, pieniądze Krol, poiedziem do Wilna za niem.» Thowarzisze za-sie crucifige na rothmistrze, dobrze im w oczi nie plują. By beło tich pie-niędźi dostatek, łącznoby rzeczi beły y daliby się prziwieśe do wszitkiego, coby iedno Krol chciał. Wielki niedostatek u nas; nie wiozą, iedno 60,000 od Gołubowskiego z Warszawy; telko się im, iako oni mowią, po 3 złote dostanie na koń, a winno drugiem za 2 cwierei. A Niemczom y Wengrom, quod caput est rerum omnium, co? Nie wiem, co dalei bendzie.

7 Novembris.

Noczi dzisieyszi iusz s szaneczow od miasta pieszi naszej odešli wsieczci do obozu; Moskwa zarasz w trąmby, w bembny uderzeli, strzelbę wypu-szcicela in signum laetitiae; gdi beł dzień, wysła do naszych szaneczow ogladawać ie.

P. rothmistrze beli wsieczci u Krola. Proponował im P. bethman, aby w tich potrzebach teraznieyszych powiedział kazdi zdanie swe przed Krole-m, co dalei czynić, bo wczora iedno 60,000 złt. prziwieziono; nie iedno aby się im wasitko zapłacić, co się im winno, miało, ale gdiby iedno po iakiej trosze udzielać się miało, sromota wspominać, iakoby się mało na każdego dostało. «Nikt, prawi, inszi nie iest przycziną, że tak mało pieniędzy, iedno

poborezi; bendzie się na nich wszitkiego patrzelo; ci są winni, nikt inšzi, że y Krol I. M. y my waisci do tich trudności przychodziem.» Krol potim uczinił przemowę do nich, naprzod skarżancz się na poborcze, że «ci et me, et rempublicam, et vos omnes produat. Timi pieniędzmi, co przisły, trudno płacić wszitkim; co potrzebnieszem może się ich udzielić cokolwiek; a isz wielkieby niebezpieczeństwo stand nadesło, gdiby się stand rozrychać mieli a w ziemi nieprzyjacielskij nie zostać, boby zamki nowo dostane, kiedi obrony nie bendą miały, zaś by w rencze nieprzyjacielskie przisły, a zatim te trzeletne nakładi, prace y gardłowania nasze w niweczby posły, także y sława, ktoreieśmy dobeli; tedi lepiej daleko, że ieszcze troche czekaiancz, troche przecierpiem, nisbychmy do tich incommoda przisć mieli; othosz honestum potius, quam utile sequendum, et inter duo mala minus eligendum; kiedi tu zostaniecie, iusz nie iedno Pskow scisniecie, ale wszitkę Inflandzką ziemię, bo to są wrota iei; bendą tam Moskwa na zamkach musieli zdichać, et sua sponte bes krwie y woiowania przijdą dalibog w rencze nasze, abo sam Kniaz da polem bitwę, a iusz finaliter ta sprawa na rossadek samego Boga przijdzie, w kotorem my nie wątpiemy, że nas wspomozie, iako po te czasy czynił. Tam, gdzie lezeć macie, nendze nie ucierpiecie zadny: wsi, miasteczka gęste są, ziwności obfitość wielka; kiedj, piesze przy sobie maiancz, oszańcuiecie się w derewniach, strazi iakiekolwiek maiancz, nie trzeba się bendzie bać nieprzyjaciela, na ktore y excursiae bendziecie mogli czynić. Sinowcza swego zostawię tesz przy was, ktori, przijdzieli do tego, gardło swe przy was połozj. A y sam takem był umyślił mieskać tu s wamj, ale mam pisanie s Polskij à praecipuis senatoribus, od x. arcybiskupa, od x. Krakowskiego, od P. Sendomirskiego, że beze mnie trudno się tam co sprawić moze, co z iaką mi to przychodzi roskoszą, sam Bog swiadek; a wołałbym być z nieprzyjacielem in periculosissimo conflictu, nizeli doma na seymie naszym. Przeto kazdi necessitatem hanc patienter ferat; do tego się gotuy, iakoby tu zostać, y thowarzisze swoje namawiaj, y persuaduy im, żeby zostali; pieniądze, co na Ś. Marcia mroszone być do Warazawy mają, niedługo nadeyda, o drugie staranie się czynić bendzie; a te wasze chęci nie tem telko zoldem, ale taską wszelaką nagradzać bendę, y co iedno terazs iest w dispositiei moij, y napotim także przijdzie, to wszitko wam, a nikomu innemu nie bendę dawać.»

Wetowali na to P. Radi naprzód, potom rothmistrze zoszebna wsiczi. P. Gnieźnienskij naprzód obiecał (iusz terasz inakshi nis pierwy widzę, za onegdajszą rozmową u P. bethmana, którą w zamknięciu mieli s sobą, odmiemila iei) służyć, poki go stawać bendzie; «bendę, prawi, s thowarziszmi swemi mowił y tractował, aby zostali; mam srebra trochę, rozdám miendzi nie; po drugie do Walpij posłę.» P. Radomskij także. Gdi na rothmistrze przisło, P. Prziemskij naprzód począł z długim zaleczaniem obiecować operam suam, wszitko swe włożyć na to; «mam, prawi, srebra trochę, łańczuch s kilkaseth czerwonych złotych, to wszitko dam miendzi thowarzisz, aby się nie rozieźdzali.» P. Bonar, Nisczickij, Zebrzydowski także in eam sententiam; drudzi zaś młodzi za nim in eam quidem sententiam dla wstidu posli, ale nie obiecowali za thowarzisz, aby pozwolić mieli, ale obiecali ich fortissime namawiać. Gdi odmowili, powiedziano im, aby dziś s thowarziszmi te namowy mieli, a jutro z responsem zaś do Krola przislj. Rozesli się rothmistrze, kazdi drapiancz się w głowę a dumaiancz, co s thowarziszmi czinić.

P. Gnieźnienskij iusz tu snadź zostanie przy P. bethmanie; ale żeby P. bethman długo trwać miał, ia wątpię.

Piszę P. sendziemu Posnańskiemu, aby pilnie wybierał te pobori a iako nawieneczy odształ pieniędzy, żeby culpa na nim nie bęła zadna. Za takim dzisieyszem poborców wspomianiem y zaleczaniem, do śmierciby ni się takiego urzendu nie chciało, y wiera na seymie bendą mieć łaźnią.

Niemcom nie zdarza się u Pieczar; wybili tam dziurę y posli do sturmu; odbiła ich fertiter Moskwa y skodę w nich niemałą poczyniła. Ketler, siowiecz xziążencia Kurlandzkiego, polasł bęł na mur; złamała się pod nim drabina; wpadł tam za mur do Moskwy; nie wiedzieć, iesli tam dał gardło czli u więzienie prziszedł. Poszłaią im tam prochu wienczei.

8 Novembris.

Przibiezał od woiewodi Nowogrodzkiego goniecz Moskwyicin, z listem do P. woiewody Wileńskiego. Nie postrzegli go naszi, asz kiedi się o strasz obozową oparli. Piszę Nowogrodzkij woiewoda, że goniecz od W. Kniaza gleyth na wielkie posły iedzie, aby gończewi temu gleyth posłany bęł. Za tą nowiną iesteśmy utcumque erecti, że pokoy bendzie. Boże wszzechmoganczi dayze to. Ten Moskwyicin privatim tam powiada, że woiewoda,

prawi, Wileńskij bolszi y dobri Pan choczet miru, a wielki hetman nie choczet, kruczi się.

9 Novembris.

Gończa woiewody Nowogrodzkiego odprawiono, iusz iachał z gleythem do gończa, nie wiem, iako richło bendzie; do Nowogroda daleko; nis tam doiedzie, nis się tu wroci, pod same dwie niedzieli bendą. Nusz zasię nis wielki poszeł nadiedzie, wezmie y to czasz niemały.

Cośmy się nadziewali ruszić stand niedługo, to iusz zaś przijdzie nam podobno zmieskać, poki ten wielki poszeł nie odprawi się. Zolnierze nalegaia; iusz ci moznieyszi thowarziszcie swoje ukoieli, y istotę na się uczinili im, że trwać bendą poki wola krolewska bendzie. Ci zaś chudszi mowia, że «my nie mamy na czym swoim istoti czinić; niechayby nam aby po 10 złt. na koi ad rationem dano»; ale gdzie ie wziąć? ta trocha, co prziwieziono, Wengrzy, Niemczy wziąć muszą. O Iesus! toć-to biedna Polska woyna! woiovac się nam chce, a pieniędzy mieć nie mozem. Wierę by lepiei dać pokoy. P. Gostinskigo y Soboczkiego Niemczy zadnem sposobem trwać nie chcą, missionem proszą i zapłati; «nie moze-li, prawi, zapłata być, niech wolni bendziem telko; a choczy nam wszitko, co miano, zapłaczono y ieszcze nanowo dano, zostać tu nie mozem; poiedziem, by y wszitkiego tu odbiezeć» etc. Krol się gniewa.

Niemczom się u Pieczar nie szančiuie; poszłaią im dział wiencyz, y Wengrow kilkanaście seth. Ci tam mniszi dziwy broia, dobilj Niemczom silno, y Farensbek nie naciera iakoś etc.

10 Novembris.

Z zolnierzmi się ucieraią rzeczi; podaią im napiszaną cautią krolewską s strony zapłaty; obliuguie się Krol na dobrach wszitkich wolnych stołu swego, gdzieby im nie zapłacieł; oni zaś chcą inszą cautią napiszac; mowia, ze to nie warowna. P. Przijemskij piszarzem ma być.

P. Przijemskij postem na seymnik Szredzkij naznaczon; P. Bonar, starosta Rabstyńskij — do Proszowicz.

Poczekamy tu na tego wielkiego posta, y bendziem rzeczi do tego prowadzić, abyśmy pokoy iaki-taki tu, nie odiezdzaianecz, concludowalj; ale

przecie u nas przed ziemiany milczeć o tym trzeba, bo nihilominus na seym poiedziemy dla pieniędzy, o które dla żołnierskiej zapłaci myśleć będzie trzeba, wienz o tym, iako xżiązantom zapłacić, cośmy pożyczeli u nich etc.

Ślubuję, że teraz dobrzy piasek mają żołnierze: ktori o co śmie poprosić, kazdemu wnet dadzą; ba zda mi się, że y drudzi po tych, co ieszcze ziwą, iusz poupraszaeli. Widzi mi się, że W. M., co siedzicie doma, dłuży czekać bendziecie musieli; ale azabycie iusz W. M. przemyśliwać o sobie nie mieli? zrownacie się W. M. podobno za kilka dni z woiownikami, kiedi się do dom wroczą etc.

11 Novembris.

Przjdziemy do wielkiej nędzy, tak długo tu mieszkając, y rzecz pewna, że woysko nigdi ieszcze do wientszi kleski nie przisło, iako teraz przyjźcie. Iusz nam ziwności nie staie wszelakj, u woziech niemasz nic, za 20 mil dla siana poszilać musiem z wielką trudnością i niebezpieczeństwem. Pieniędzy niemasz, suknie, kozucha. Iesli nam ieszcze za te fatigi ziemianie, co doma u ciepłego piecza dobre piwo pijąc, łaiać bendą, a ieszcze czego dać nie bendą chcieli, beła by to impietas wielka.

12 Novembris.

Dziś komornik przijachał od W. M. z listi s Polskij od P. Rad, ktoricheśmy długo czekali; dziwna rzecz, iako nasz tu nieriechło dochodzą listi, aleć się iednak nie masz czemu dziwować, aza — małe chaos miendzi nami a W. M.?

13 Novembris.

Moskwa pozarszła się w miescie, wypadła na rothę P. Gnieźnińskiego, co strzegła; nie wskorali; dobrze tam sobie poczynali thowarzisz P. Gnieźnińskiego; snadz 15 Moskwi na placzu zostało. Tatarzin P. Gnieźnińskiego ranion barzo, co mu thowarziską służy. Iednego Moskwyčina boiarzina zranionego do obozu prziwieźli na kolasie, ale sprawa zła z nim, ozarł się, że mowić nie moze; muszą do iutra czekać, asz się przetrzezwi. Snadz teraz w miescie mieszopustuią.

14 Novembris.

Goniecz Moskiewskij, on, co go czekamy, dziś iusz w obozie być ma; chwala Bogu, ze tak richło; poslano iusz przeciwko niemu; nie tan podobno nie powie, iedno abyśmy gleyth posłali na wielkie posły, ktorzi iako richło bendą, s czym przijadą, P. Bog wie; nam tak długo ieszcze tu mieskać na tim ledzie przijdzie, poki się nie odprawia.

Komorniezi iusz teraz s seymowemi listi wsiadać mają, ia tesz list zawrzeć muszę.

I. M. P. kanclerz prosi, abys W. M. we Szredzie rzeczy wiodł do tego, iako sam pisze W. M.

Do P. woiewodi pisze wierząci list na P. Przijemskiego; nie wiem, co tam za wskazanie etc. Ex castris eodem die 1581.

Regestr Ich M. P. rothmistrzow wszitkich, iako ktori wiele rothi ma.

1. I. Mszcz Pan Gnieźnieńskij	330
2. P. Stadniczki	140
P. Gniewosz	150
P. Kuszowicz	100
3. P. Lesniewolskij	130
P. Pekosławskij	150
P. Bielawskij	100
4. P. Radeczki	150
P. Choczimerski	150
P. Bokiey	100
5. P. Potoczki	150
P. Strus	150
P. Sieniawskij	100
6. P. Jerzi Orzechowski	150
P. Ruskowski	150
P. Staroczki	100
7. P. Radomski	200
P. starosta Liwski	200

8.	P. podczaszi Zebrzydowski . . .	180
	P. Iacob Orzechowski	120
	P. Sorawiński	100
9.	P. Lanczkoroński	200
	P. Mniszek, krayczy	200
10.	P. starosta Rabszciński	200
	P. Pienięzek	200
11.	P. Przyjemski	200
	P. Gostomski	200
12.	Panow Wengrow	200
	P. Gostinski	120
	P. Soboczkij	130
13.	P. Niscziczki	150
	P. Rozen	100
	P. Konieczpolski	150
	P. Lienko	150
	P. Denisko	150
	P. Pudłowski	90

Summa iezdi, okrom P. Bielawskiego, P. Warszawskiego, P. Uhrowieckiego, P. Iordanowy rotti, P. Farensbekowych Niemczow, P. Butlerowych, okrom woluntariuszow wszitkich y Dworu I. K. M., 5570.

Porzandek strazy, tak dzienny, iako y noczny, P. rothmistrzow, spisany, kto s kim y iako ich wiele na straz bywalo. Poczina się na nocz ze srodi na czwartek ab 11 Octobris.

P. Bielawski	500
P. Warszawski	200
P. Iordan	30 Wengrow połowica.
P. Farensbek	150
P. Butler	80

Co s P. Troczkiem przisli:

P. Mikołaj Zebrzydowski . . .	200
P. Mikołaj Gostomski	200

P. Radzanowski	150,
P. Orzelski	150
P. Temruk	150

Pierwsza strasz na nocz:

P. Gnieźniński	330 konj.
P. Gostński	60

Dzienna:

P. Stądniczki	150
P. Gniewosz	150
P. Wąsowicz	100

Wtora na nocz:

P. Pękosławski	150
P. Lesniowski	150
Bielawski	100

Dzienna:

P. Lanczkoński	200
P. Mniszek	200

Trzecia na nocz:

P. Choczimierski	150
P. Radeczki	150
P. Bokey	100

Dzienna:

P. Potoczki	150
P. Strusz	150
P. Procop Sieniawski	100

Czwarta noczna:

P. Iendzey Orzechowski	150
P. Ruskowski	150
P. Starecki	100

Dzienna:

P. Radomskij	200
P. starosta Liwskij	200

Piąta noczna:

P. podczaszi Zebrzydowski . . .	180
P. Iacob Orzechowski	120
P. Zorawiński	100

Dzienna:

P. Przijemskij	200
P. Gostomskij	200

Szosta noczna:

P. starosta Rabstinskij	200
P. Pieniązek	200

Dzienna:

P. Niszczyckij	150
P. Rozen	150
P. Konieczpolskij	100

Siodma strasz noczna:

Panow Wengrow	200
P. Soboczkij	130
P. Gostinskij	60

Tu się konczy iusz strasz y porządkiem swem, to iest alternatim pocznie się będnie, wedle rachunku siedmego dnia, także y noczi podlegać będnie, wytrącajancz powodne, ktorich na strazi nie trzeba, także bębnicze y trembacze, okrom iednego, ktorego przy rocie potrzeba do strazi. Tedi kochi, kto ma na 200 koni, ma wyprawować na strasz koni 154. giermkj w ten poczet tesz kładancz. Wytrąciwszy na to 40 koni w piczowanie, dwu trębaczow, bębnicze y trzech koni powodnych.

A kto ma na koni 150, tedi ma na strasz wyprawić 145, giermki w ten poczet tesz kładacz, wytrąciwszy na piczowanie koni 30, dwu powodnych, dwu trębaczow, bębnicze, bez ktorich się na strazi może obeysć.

A na to zostają te trzy roti na posiłki y na wszelakie potrzeby, aby ius strasz swym porządkiem sła, P. Lienka 150 koni, P. Deniska 150 koni, P. Pułfowskiego 150 koni.

A strasz bendzie powinna wyiezdzać y stawić się na placz wedle zwyczaju, tam kędi straznik komu miesce naznaczy; a nie ma zaden ziezdzać s placzu, asz druga strasz stanie, pod karaniem zwykłym P. hethmanowem. A ten, ktori to w poruczeniu ma od P. hethmana strasz zawodzić, doglendać iei bendzie powinien, y tego przestrzegać, iakoby się w tim zadnemu ublizenie nie działo: gdi ieden we dnie strzedz bendzie, tedi tesz y w noczi ma strzedz; a ten, co we dnie strzeze, tedi w noczi drugą strazą ma strzedz, to iest alternatim, zoby każdego iednako dochodziła.

A zoby miasto strazi tim potężniej piczowniczi starali się o ziwność sobie, tedi od 60¹⁾ koni w thowarzystwie niechby poszyłali w liczbie — od 200 koni po 40, od 150 po 30 koni, od 100 po 20 koni; tedi wszitkich bendzie w liczbie 140²⁾ koni, ktorzi y strasz mogą nad temi odprawować y ziwności bespiecznie dosięgać, ktorzi niechayby się spisowali, ktoby s kiem w thowarzystwie chciał poszyłać, w liczbie kładancz po 600 koni.

Summa defalcaciei od 100 koni 23, to iest 20 na piczowanie, trembacz ieden, koń ieden powodny, ieden bębnicza. A od 200 koni 46, a a od 400, 92 koni. In summa zawsze strazi być może wedle tego postanowienia I. M. P. hethmanowego koni 308.

LITTERAE A QUODAM EX CASTRIS AD PLESCOVIAM AD MAGNIFICUM DOMINUM MARSALCUM REGNI MISSAE.

15 Novembris.

Dzisz goniecz Mosziewskij słucham, list od Kniazia oddał y gloyt na posły nasze, co szę takze z iego posły ziachaocz maia.

Kiedy Pan Wilenski, wziawazy listy od niego, dawał mu respons, ze gdy I. K. M. zrozumia z listoff, co w nich iest, dał respons, on rzekł: «nie umieiut po-rusku», drugi ras imnie mu tesz słowa P. Wilenski powtarał, alic zas «nie umieiut po-litawsku»; a P. Wilenski s furją: «bakala-

¹⁾ Должно быть 600.

²⁾ Должно быть 120.

rzem u ciebie nie bendę! idźże do swego stanu, a przdziesz zasze po odprawę, kiedycz znac dadzą»; y tak poszedł. Szmiechu beło dosycz.

16 Novembris.

Goniecz za prozbą iego do Possewina przypuszczon ad colloquium; s godzinę beł u niego, potim do Krolia dla odprawy przyprowadzon. Dano mu odpis y gleit także na posły. Drugi ras zatrefnował, gdy odebrał listy: kazało mu iszcz rękę czalowacz Krolewską; on, kołpak na ławie poloziwszy, poszedł, iamułkę, czo pod kołpakiem miał, na głowie zostawił. Pan Trocki rzekł: «czapku zdym»; a on, idąc a szmiejąc szię, «iamułka to, nie czapka.» Krol w szmiech y Rady wszystkie. Nasz Pan kanclierz: «ten chłop sconfundował nam cancellarią Litewską»; ieden poczihu na to: «barry kto inszy». Pana Wileńskiego proszieflech imieniem W. M. o copias tych Moskiewskich listoff y responsu na nie. Obieczał. Zartował: «ten, prawy, Poliak wielki doma sziedzi, a chce wszitko wiedziecz, czo szię na woinie dzieie; czemu na nie nie jedzie?»

U Pieczar Bornemissie s Wegry y Farensbekiem s Niemcy nie szanecznie szię: czo wybiią dziurę a poskoczą ku ni, to staną przed nią a dali nie chcą. Dziwuią szię wszyscezy, czo to iest; mowią iedni, że czary, drudzi, że mieisce święte. Iusz to wtory Sturm straczieli tam naszy. Dziwy broją czi mniszy.

17 Novembris.

Goniecz odiachał; wziął y od Possewina listj do W. Kniazia. Tuszemy, że podobno doidzie pokoi, czo Panie Boże dai. Czichocz to chcą miecz barzo, podobno dla seimu, y ziachaocz szię mają komisarze utrinque na pewne mieisce między Perchow a Zawołocz, a Possewin tesz do nich. Beli rotmistrze u Pana hetmana wszyscy; okolo ystoty zapłaty rzecz beła; uczieraią tę obligacją między sobą. Pytali szię o czasie ruszenia stand y o mieisczu. Powiedzial im, że szię ma ieszcze rozmowicz w tym s Krolem Iego Moszczią. Armato, działa, zeby iedno droga dobra przypadła, sprowadzicz naprzod każe przed sobą Krol I. M.

Dziwna rzecz, iako tu wielkie teras niepogody mamy; deszcz ustawnie s czepłem, drogi barzo złe, pabulatio difficilis etc. P. hetman publice mowi, że to zostanie na zimę etc., a drudzy zas — «nie wierzem temu.»

18 Novembris.

Posłano znowu prochoff do Pieczar.

Moskwa na przepych z miasta na oboz strzelaią; podniesli wyszy dział y mieczą kule asz w puł obozu, między namioty; y mnie dzisz kon zabiela kulia; potrzebny barzo; iusz to trzeci na tei wojnie; czwarty mi tesz podobno zdechnie; owa bliżuczko tego, ze pieszo przydzie nazad.

19 Novembris.

Pan Wileński odesłał mi listy do W. M., w ktorich copiae listoff Moskiewskich bycz maią¹⁾, podobno tesz y nowjny iakiesz pisze, ktorych ia nie wiem.

Pilno szię pytamy, rychło li stad iachacz; by iedno droga przypadła dobra, podobno szię pospieszem; sznieg iakisz gesty a mrozny pada, owa da-li Bog naprawi szię droga?

Każdy więzien, którego iedno przywioda naszymy, twierdzi, że Moskiewski zbiera ludzie y za 18 dni kazał szię wszystkim na iedno miejsce szięgacz; za złe mu nie trzeba mieć, że to czyni; iuześmy mu szię tacy goszcie naprzykrzeli. A wiera, za 3 albo 4 niedzielle, kiedyby na ten oboz przypadli ludzie iego szwiezy, mogliby zaigracz.

U Porchowa kilka tysięczy Tataroff nad Haraburdą, czo od zamku piczownikow strzeze, wiszi; iako szię ruszą, bycz piczownikom naszymy w tykach. Dla ziwnoszci posyłamy za 20 mil, drudzy za 26, a iako szię konie pomorzicz nie maią?

20 Novembris.

Rotmistrze w gromadzie u Pana hetimana beli, czo tu zostaną; każdy dał mu na spisku, wiele koni ma swoei rotei. Powiedział im tesz, że iutro publicowano bendzie, kiedy szię stand ruszycz.

21 Novembris.

Przes P. marsalka opowiedziano dworowi, że Krol I. Mszcz rusza szię stand ku Wilnu od tego czwartku za tydzień, na Ilanty, a Pan hetman po

¹⁾ См. Ипзош. №№ 86, 87 и 88.

nim w sobotę na leżą Moskiewską; nie pojedzie s Kroliem, zostanie tu, a powiada, że y na sejmie nie bendzie, quod ego non credo.

O vacantie biegają a biegają żołnierze. Powiedziano gim, że szię Krol ze wszystkiemi zadzierzy a nie da tu nikomu nicz. Aleiecz podobno przedniejszym iesz namieniono, czo komu ma bycz; albo ich tesz kiną przez nogę, dziżeli pokoi a więcy ich potrzebodawcz nie bendą; rzekają: «wszakoście sold brali etc.

Powiaadał mi Pan podkomorzy Rawskj, że umrze-li, prawi, Pan Miedzyczekj, o nicz nie bendzie prosieł po nim. Pan Przyemski nie chce przeskadzacz Panu wojewodzie Posnańskiemu, by go tym nie obraziel, od kterego dobrodzieystwo zna, bo, prawi, Pan wojewoda wszystko po bracie nieć chce. Powiaadał mi Pan Gnieźmieński, że s nim tractują, aby tu przy Panu hetmanie został, y barzo proszą, mowiącz: «non nos deserat D. V.» Więcz rzekę: «W. M. zostan, alie żeby nie darmo.» «Porwani, prawi, diabłu, niechai mi nicz nie daią, iedno mi czo mam niechai nie biorą»; wszystko to podobno o Gizego a o Pana Przyemskiego, s którym nie prawie w dobry woli widzę. Miał bycz Pan Przyemski do Szrody posłem, alie rozmyslają się razię, chcą naznaczycz kogo inszego, a on privata persona ma bycz, y iakoby od żołnierzoff y woiska wszistkiego do braczy prozby odniescz na etc. ledzie tesz y Pan podkomorzy Rawski do domu; racz go W. M. puzwiescz do tego, aby W. M. o tych tu sprawach confidenter powiaadał. Muez szię W. M. rzeczy dziwnych y szmiesznych nasłuchacz od niego. Malcontentoff tu doszycz; rwie szię drugi za łeb, że na tey wojnie beł etc. Pieniędzy nie dawają, a gniewają szię, że zostacz nie chcą; cautią zbywają etc. «Trembacz hasło hetmanskie trąmbi — piesczoni do domu, stąpi do domu, leniwi do domu», szmieiemy szię quidem, alieiecz nie-bardzo smaczno. U Litwy nie mamy ni kaska łaski; czo ieszcze trochę beło, wytykośmy teras tym hetmaństwem utraczieli; niczego nam dobrego nie ryczą etc.

22 Novembris.

Czieho radzą, ktore posły na te tractaty z Mosquą posłacz. Snadz szię wymawiają drudzzy. Na to godziem, iako baczę, abyśmy iaki-taki pokoy czechodowali teras, y s nim przychali za Kroliem do domu, alie żeby przecie ziemianie naszy radzieli dęma, iako długi popłaczcz. Possewin u dru-

gich suspect, że non sincere agit, Moskiewskiego ad sidera tollit. «Nie widziałem, prawi, w nim barbariem taki, iako ludzie mówią. Kto sprawy jego s sprawami wojska tego confertur, dalieko tam wietżarą boiżni Boga naidzie.» Stand mu szię podoba Kniaz, ze czo słowo, to szię przeżegna, a obraskoff około niego pełno. Wie zły duch, iako insz i jezuitom uffacz. Mewią drudzy, że po tym nicz nie beło, słacz go do Moskwy. Strzegł tego Zigmunt Pierwszy zawsze, aby posseł papieski do Mosquy nie iezdzieł.

Od tych tam Pieczar nicz ieszcze nie słychacz. Boie szię, że tym mnihom nicz Niemczy y Bornemissa nie uczyni. Owa mało szczęścia tego roku mamy; takezi wiecz bywa, że niejednake zawsze.

23 Novembris.

Żołnierzom cautia albo obligacia dana, cuius tenor est talis.

Cautia albo obligatia, żołnierzom dana:

«Stefan z łaski Boży Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie etc. y Sziedmiogrodzkie.

«Oznaimujemy kazdemu zossobna, komuszkolwiek to wiedziecz nalieczy, ysz prze niedostatek skarbu pospolitego s kontributij koronnych, za żądaniem naszym y rycerstwa naszego przeciw nieprzyzaczieliewi Moskiewskiemu, z wiary y chęci swei, naszliaduiącz w tym sławnych przedkoff swych, pozwilieli nam zoldu zasłużonego do soimu przyszłego poczekacz, na ktorym sełnie s Stany koronnemi porozumiawszy szię, obmyszliawacz to bezdziem, iakobyśmy im we wszystkim beł prawi za tak wielkie ich chęci, ktore nietylko celuiącz w tym przedki swe, alie tesk snadź przechodzanz, ossobie naszymy Krolewski y Rzeczypospolitei wszystkiei znacznie y sławnie pokazali, bo w takowy nędzy y obnazeniu siebie samych, zoldu, iednym od prawie czwiarci roku, a drugim roznie za przypowiedzeniem służby zadzierzanego, z uprzyjmej miłoszi swei przeciwko nam Panu swemu y Rzeczypospolitei, szniegiem, mrozem y poczęsci tesz trudnym y dalekim dostawaniem zywnosci bendącz ucziszieni, dali szię w tym uycz, choez im to z wielką ciężzkosczią przychodzieło, ze w ziemi nieprzyzaczieliski s Panem hetmanem koronnym zostawiają, widząc, że ten nieprzyzacziel uporny y fortelny tym napręcei ukroczon bycz moze y do uczziwych a pazytecznych

Koronie condycij przywiedziony, gdy weysko nasze w gardlie mu usziendzie a do rywnosci glamboko w ziemie iego poiedzie y tam polozone bendzie. Czego yzesmy skutecznie po zolnierzach narodu Polskiego doznali, iako oni Pany swe y slawe swa y dobro pospolite umielowali, iestesmy powinni im wdziecznoscia wselaka y laska nasza Kroliewska za kazda occasia to pamietacz, y tak wielie koszty, ktore podejmuią, iako przewaznym slugom Maiestatu naszego y Rzeczypospolitei strzegacyim, nadgradzacz. Obieczuiemy tedy tym zolnierzom naszym, ktorzy nam chęcz swa takowa pokazuią, że na służbie Rzeczypospolitey zostawiają, tak rotmistrzom, iako y towarziszom tę summę y zold ich zaplaczicz, y zupełnie sine ullo impedimento oddacz, według porachowania tego, które uczinieli kazdi na rotę swą, w skarbie naszym przez szafarza Rzeczypospolitey obranego y podskarbiego naszego nadwornego koronnego, iako o tym kazdy s nich ossobliwy swoy rachunek y cautia na tę summę y zold otrzymał, według ktory wszystkim razem obieczuiemy zaplaczicz na dzień Ś. Marcina w Warszawie w roku przyszlým 1582. A gdzieby (uchoway Boże), w czym wątpliwosci malo mamy, dozrycz się od nas zolnierzom naszym we wszystkim nie stało, y zupełna zaplata wskystkich na czas pomieniony nie doszła y do rąk się ich nie oddala, tedy w tej summie wskystkiei w zoldzie zaslužonym, ktorysmy tym zolnierzom naszym winni zostali, obieczuiemy y warunek czyniemy na Malborku y na wskystkich prowentach iego, y na wsziach Żulawy Wielgi, takze na Tczowie y na Puczku, na Gorze na starostwach tych y dobrach stołu naszego, ktore teras vacuią y vacowacz bendą, y w naszym szafunku są, albo ieszcze bycz maią, takze y na wskystkich starostwach, ktorekolwiek są na wscadach wolnych: na tych wskystkich zolnierzom tym naszym tę istotę czyniemy. Którym wolno bendzie, gdyby czas naznaczony minął, w te-to starstwa y dobra nasze pomienione wiachacz y one do swojej possessyi wiażcz, y pozytkoff wszelakich s nich uzywacz do zupełnego zoldu ich zaplaceniu. Obieczuiemy teaz to tym zolnierzom naszym na tym seimie bliske przyszlým, do tego wskystkie Stany koronne prziwieszcz, aby od wszech Stanow ta obligacia nasza autoriate conventus beła approbowana, albo żeby wiecz im zupełna zaplata tam teras oddana beła. Czo wskystko ziszczicz y do skutku czado przywieszcz na ossobę swą Kroliewską obieczuiemy, opatruiać to, iakoby stąd rycerskiego rzamiesła oni y potomkowie gich tym wiaższy

pochoy wziącz mogli. Na czośmy szię własną naszą Krolewską ręką podpisali. Datum w obozie pod Pskowem, dnia XXII miesziacza Novembra roku Pańskiego MDLXXXI. Panowania naszego VI.»

Czo żywo malcontenci, ba y czi, których tam W. M. doma witacz bendziesz raczeł. Dano in arbitrium P. Przijemskiemu postem do Szrody uczniacz kogo on bendzie cheział, albo P. Mikołaiia Tomiczkiego, albo x. Powodowskiego proboszcza Posnańskiego, y na obu ma listy; widze, że P. Thomiczkiego chce. Strasz pogimata Moskiewiczina, czo go Szuyiski s miasta s listy do Kniazia W. posłał; torbeczkę pełną listoff naleziono przy nim. Szuyiski mało pisze, telko credens na tego chłopca. Beł in quaestionibus. Powiedział, że ma in commissis Kniaziewi powiedziecz, że w mieszczie nedza y niedostatek, głód; wąpi, aby czerni długo trzymacz mogł, żeby szię nie poddała; aby Kniaz dał ratunek. Stąd przypadaia na tę deliberatia naszą, żeby tu obsidionem continuare, y rosmislaia szię, czo czinicz.

Sługa Possewinow s goicem do Nowogroda iachał; czo godzina ma szię tamstand wrocziecz y dacz sprawę o poszliech Moskiewskich, rychło y iako do tych tractatoff wyachacz y ziachacz szię z naszymi maią; skoro ten przyjedzie, naszymi ruszycz szię maią; do tego deputowani: Pan wojewoda Bracławski, P. marszałek nadworny Litewski a Garaburda trzeci.

O tym pokoiu iedni tuszą dobrze; drudzy, iako Litwa, wąpią. Panie Boże racz że nas nim pocieszycz. Litwa mowi, że szię prawi Krol drozycz bendzie, czo obaczy-li Moskiewski, sprachnie.

24 Novembris.

Rotmistrze kazdy na spisku P. hetmanowi oddał liczbę pocztu y rety swoiei, które tu zostawia. Nie barzocz ich wielie bendzie. Ieżli ręki Bożej nad nami nie bendzie, trzeba szię bacz o nie barzo. We 30 mil okolo Pskowa rywnosci zadnei nie masz. Mikuline mrozy iako przydą, szniegi wielkie iako zapadną, pocna żołnierz Moskiewską woinę. Iescze in corde samego Pana hetmana gdzie woisko polozycz.

25 Novembris.

Iusz Pan Prziemski odiedzia, ia tesz konieca pisania czynię. Przes te kilka dni do czwartku, iako tu Krol lego Moócz zamieszka, bendzie-li

czo, nie zamieszka W. M. swemu Miłoseziwemu Panu napissacz. Datum s obozu pod Pskowem, eadem die anno 1584.

LITTERAE EX CASTRIS AD PLESCOVIAM AD MAGNIFICUM D. MAR-
SALCUM REGNI MISSAE.

25 Novembris.

Dnia dzisiejszego pissatech W. M. przez P. Przyemskiego. Po iego od-
iahanu, w kilka godzin, sługa Possewinoff z Nowogroda przijachał, a przy
nim goniecz od posłoff W. Kniazia; przyniosł list do Possewina od nich y
do Panoff Rad naszymy drugi, w ktorym piszą, ysz iusz na tractaty z Nowo-
goda ruszają szię na miejsce, ktore zową Zapolska łama, a tak abyśmy
tesz y my posłali nasze.

26 Novembris.

Conclusum, aby jutro Pan woiewoda Braczlawski, P. marszałek Ol-
brieh Radziwił, Haraburda, ruszeli szię do Zapolski łamy ku tractatom z
Moską, a Possewin s nimi. Baczyecz nie możem, do czego szię nachylił
rzeczy. Maią snacz posłowie W. Kniazia concludowacz o wszystkim ple-
nam facultatem; alie iakocz on plenam facultatem daie? Naszy podobno li-
mitalam miecz bendą. In summa chce szię wszystkich Infant, anobyśmy
się wiera mogli nie drozycz. Dobrą iedni maią nadzieię o pokoiu, drudzy
wąpią; bendzie-li pokoi, to Pan hetman do Infant odbieracz zamki, immi-
nus zimowacz w Mosqui. Declarował szię dzisz rotmistrzom, ze by consultus
belo z obozu tego nie ruszacz szię przez te dwie niedzieli ieszcze, poki wiado-
mosci nie bendzie, co ci commissarze sprawią; bo a czo, prawi, wiedzieć, nie
bendzie-li pokoy? ktory iezliby doszedł, proznobyśmy szię na te nowe leze
kolatali, a muszielibyśmy szię tedy zasz wracacz; miastu tesz przypieracz
bendziem tym czaszem. A ysz o zywnoscz trudno, opatrzy szię to, że ku
Włowie y w insze strony, gdzie ieszcze nie ruszona ziemia, czokolwiek lu-
dzi pydzie dla picowania bezpiecznego. Przestali rotmistrze na tym y con-
clusum tu czekacz; dobrzecz quidem s tej strony, ześmy szię tu w miesz-

kania y w budowania wposobieli, alie zaszę głód wielki, konie odchodzą etc.; z łaski Bożej zbytkiem tu nie grzeszem. Wyazd krolewski ieszcze szię odwlekl do piątku — drogi złe, ziemia puszcziela, mrozu nie masz. Przecie wycieka Mosqua a przecie (s) swą szkodą. Dzisz dwu pogimali naszy na wycieczce boiarzynoff; powiadaią na mękach, że w mieszczie zywnosci y wszystkiego dostatek; mięsa tylko braknie, alie chleba dosycyz; konie tesz wyganiaią z miasta.

27 Novembris.

Odprawuią iusz posły nasze s instructią do Zapolski lamy. Possewin naprzod wyiezdza, oni za nim maia.

28 Novembris.

Przeciwko posłom Moskiewskim Zeliaza rotmistrza kozackiego s gliamentem possyłaia, ktory ich prowadzić ma do Zapolski lamy dla bezpieczenstwa. S radością czekamy wszysecy tego pokoiu, ktory Panie Boże racz dacz; proszą iusz on y woiowniezy. Pieczary wezalie sziedzą; nie moga tam Węgrzy s Bornemissą y Niemczy s Farensbekiem niez sprawicz. Tak mowia: «albo czarwie Mosqua, albo szwięte miejsce bycz muszi», bo poszli iusz beli do gotowy dziury, przed murem wszysecy, iak ich wręł, staneli, a dali nie szmieli; Mosqua iak w snopy strzelali. Ze wszytki Mosqui chodzą tu na odpust do tej Pereczysti, iak Czesłochowa u nas. Alie podobniejsza to przyczyna, że dostatku nie masz, skampośmy sam stand prochow poszylali; gdy dziurę wybiacz poczęto, nie stało go; nisz drugiego poslano, wnet zasz zaprawieli Mosqua.

29 Novembris.

P. Baranowskiemu secretarią wielką publice Pan kanclierz od Krolia oddał, profieciat. Pana Mikołaiia Zebrzydowskiego s rotą jego wyprawuią do lamy Zapolskiej; ma tam przestrzegacz wszeliakiego rządu, gdy s posły Moskiewskimi tractaty benda, żeby s posły niepotrzebnych rokowania nikt, iedno czy czo naliezą do tego, nie czyniel, tesz benda li towary iakie, a Mosqua na konie handlie iakie czynicz benda chezieli, żeby doirzał tego, aby dóbrego konia nikt nie szmiał odbywacz do nich, iedno psy; czo żywe,

chce stand prowadzicz konie do nich. Przydano tesz Pana Zebrzydowskiego roty, P. Kazanowskiego, P. Jordanowe, P. Orzelskiego.

Moskwydzina pogimano, czo z listy od Szuyskiego poszedł beł s miasta; pisze Kniaziewi, że Pieczary w czalte, w mieszczie wszystkiego dostatek; ale tak rozumiemy, że takowe pisanja poszylaią dla tego, aby w nasze przychodzieły ręce, niecheżąc o nędzy znac dawacz.

Pod Nową-Russą porazili kozacy około 400 Tatar y trzech woiewod więzniöff Mosquy przywiedli.

30 Novembris.

Iusz czo zywo, w drogę iedzie; my tu in exilio zostaiemy; wiera nas tu barzo trocha zostanie. W sobotę okazowacz szie maią żołnierze.

1 Decembris.

Dnia dzisiejszego, gdy Krol Iego Mosez z obozu od nas ku Wielkiemu Xięstwu Litewskiemu odiezdzał a nas w tych Indiach iako sieroty zostawował, posłałem ia tesz list swoi do W. M. mego M. Pana, przez ręce Pana podskarbiego nadwornego, który mi obiecał, że doiszc pewnie W. M. miał.

Teras iusz podobno niewielie materij bendzie pisacz, chyba iesliby dostełł pokoi pocieszny, czo racz dacz Panie Boze. Iusz tam posłowie naszymy wychali; za tydzień ziada szię podobno z Moskiewskiemu; tak rozumiemy, że szię tam za trzy dni abo tam abo sam odprawia ze wszystkim. Instructia albo informacia naszym iaka jest dana, nie wiem; nie bełem w tei radzie.

Żałosno iakosz po odiaehaniu Krolewskim, a wiera sziała nas ubelo; Litfa pendzi won, nie ogliandaiącz szię. P. hetman strasz opatruie, abysmy tu bezpieczeni beli od miasta; iakosz gdy usłyszają, że Krol odiachał, śmielszy pewnie bendą. Tych derewni y budowania, s których dwor y Litffa wychali, zakazał P. hetman, aby nikt na drwa rozbieracz nie szmiał, dba pieszych y onych rot, czo niedawno s P. Troczkim przyczaięnni; nie mogli mię odzierzeć niektorzy; waziadł sam P. hetman na koń y s furią bieżał tam; casu trafieł, ano woznice na dwu woziech derewnią rozebraną wiozają; gdy pytał, czij gi, powiedzieli, że Pieniązka rotmistrza; nu w one

chłopy korbacem; zbieł, stłukł; bieżał potym do stanu Pieniąszkowego; gdy do niego s namiotu wyszedł, puszczał szię słowy popędliwymi; «zły, prawi, niecznotliwy człowiecze!» iął szię sprawowacz; on gi potym, ręką za kołnierz u zupana uchwyciwszy, porwał y przy koniu przes kilka stai, chcąc na koło dacz wsadzić, spieszo wiodł, że dobrą inochodą przy inochodniku iscz musiał. Wołał Pieniązek na Gniewosza rotmistrza, czo s Panem iachał: «hamuiczie P. Gniewoszu lego Mosczi»; on, czo miał pomocz, to rzekł: «nie mieliscie szię Panie wazycz tego etc.» Natargawszy szię tak Pieniąszka, puszczał gi. Rotmistrze s tego przypadku niekontenci, murmurant. Pieniązek niborak narzeka, płacze; «na iego, prawi, persvasią y prosbę przychahałem tu, y teras zostałem, utracziełem szię, a on mi to despectem płaczi.» Widzę, że za złe wszyscy Panu hetmanowi maią, alie mussitant etc.

Pan Gnieźniński odiezdza stąd do domu za kilka dni.

2 Decembris.

Beł P. Radomski u P. hetmana o Pieniąszka, alie s gniewem przemowe iego przijał, daiąc znacz, iesli Pieniązek przeznaidowacz go nie bendzie, że mu to zawadzi. Załosny nieborak Pieniązek. Są niektorzy, czo mu radzą, że inaczy despectu tego nie złoży, iedno przed wszyskimi rotmistrzami opowiedziawszy, czo mu szię stało, a porucznikowi zlicziwszy rotę, sam aby odiachał od woiska. Nie wiem, dobrze li mu radzą.

Druga burda: Pan Gnieźniński s kniazem Prouskim na waleczcie dobry myśli beł; rosiachawszy szię potym, potka szię s pachółkiem porucznika swego, a on szię gimie skarzycz przed nim, że «mi, prawi, drabi Uhrowieczkiego bydło pobrali, czo ono idą». Skoczeł Pan Gnieźniński ku nim. Ieden iakisz zuchwalecz miedzy nimi miał zawolacz na drugie: «do kurkoff!» prawi; czo uslyszawszy P. Gnieźniński, rzucziel się do nich; powiadaia, żeby szablją potlucz ich niemało miał; iadąc potym na skargę do P. hetmana, s furią laisł mianowiczie Uhrowieczkiego; «niech, prawi, Berdebuszewi dadzą pokoy», bo Berdebusz u P. hetmana beł skarzeł; zbeł gi bonis verbis; widzę, że Berdebusz poczuwa szię, nie chce dacz wsziadacz na szię.

Mosqua iusz smielsza; wyciekło ich o 1000 piechoty, kilkaset iedzy na strasz P. Gostynskiego 40 koni. Muszieli Niemczy ustempowacz, wszakże doszyz s sziebie czinieli: zbieli kilku Mosquy s bachmatoff y postrzeliali ich niemało; samych tesz kilka rannych; porucznik Minkwicz tesz rohatiną rasion, alie snacz nie smiertelnie; Pan Gostinski był in periculo: iusz mu Mosquiczin łuk na szygie zakładał, chcząc gi pogimacz.

3 Decembris.

Wycieczka zasz z miasta wielka; wielką gromadą wychodzą po kilka tysięcy; a czosz po tym, od strzelby y kroku odstampicz nie chezą.

Po dzisieiszyz roracziech uderzone s działa z miasta, prawie tusz bliżu namiotu, gdziesmy nabożni beli, y padła kulia tusz przed samym krolewskim namiotem, czego ieszcze nie było przed tym. Puszkarcz tam od nas uciekł y ten to brogi. Namioty, gdzie Krol stał, na tymże mieisczu stoią; wprowadził szię do nich P. Batory, synowiez krolewskj.

4 Decembris.

Roty iezdne piszały szię na czały dzień wszystkie. Wieraśmy szię nie spodziejawali, by ieszcze tak wielie ludzi było. Iest około 7000 wszystkich. Konie dobre ieszcze, iedno pacholikoff niemało chorich. P. Gnieznieński 300 koni swych, dobrych ieszcze, okazawszy, pozegnał P. hetmana. Dzisz nocą ku domowi na Inflanty iedzie. Wiera szię spodziejamy, że ten pokoi doidzie, że to odiedzda P. Gnieznieński, bo nie tak było conclusum. W piątek przyszały siachacz szię deputaczi naszi s Moskiewskimi w Zapolski lanie maia.

5 Decembris.

In aurora przestraszela nas Mosqua; wypadło ich kilkadziesziąt nad rzeką ku obozowi blisko; przyszi na Wengry; wnet ich odstrzeliali nazad; alie zatym szynkarze, przekupki, mniemaięz, aby mieli do obozu wpaszcz, krzyczecz, wołacz ieli; mimo P. hetmana Wengrzyn iakisiz, przes oboz, wołaięz, że Moskwa w obozie, do P. Batorego bieżał; zięklims szię; czo ziwo do koni; y iam czasu obucz szię w szkornie nie miał. W trambę, w bemben P. hetman uderzyz na trwogę kazał; chorągiew wystawiono;

bieżeliśmy za obos, a Mosqua iusz w mieście. Proza to, ale straszna rzecz trwoga. Trzeba się nam częstych gości s miasta spodziewacz. Nie uczyniącz nam nicz za Bożą pomoczą, byśmy iedno sprawni beli a czuini. Bielawskiemu nieborakowi na onei stronie s P. Warszawskim cięższko, y onegdy porwali mu towarzysza, czo na osm koni służeł.

6 Decembris.

Na tym goszczinczu, czo przez rzekę Wielikę ku Pieczarom iezdzą, sziała Moskwa naszych, wypadaiącz, bierze; otosz insidias na nie założycz umyslięł P. hetmen. Jest tamże na tymże goszczinczu miejsce takie, że pagorki y rowy, doły są, że się tam zakrycz może, że nikt nie widzi z miasta. Kazał P. hetman kotoornikom swym dwiema, jednemu wszesz na koliasę, a drugiemu ią powozicz, y na tym miejscu, gdzieby prawie Moskwa uyrzecz mogła, stanącz, y iakoby się czo złamało u woza, poprawowacz, ażaby ich tak elicere; a tusz za górą Węgierską iazdę y kilkadziesiąt iezdy Polski zasadzięł. Dwie godzinie przede dniem poczawszi, asz zasię godzinę w nocz strzegli tam, ale przecie nie wyszła Mosqua: muszieli albo się ostrzedz, albo tesz nie chezieli, ysz to Ś. Mikołaja święto u nich festinitas wielka, bo czają nocz y czają dzień wszystko zwonia, a zwonoff y wielie y ossobliwych doszcz, wszystkie s naszych Infant. P. hetman stał tam sam na tey zasadze czają dzień y nagotował się tesz bel s Mosquą czinicz. Listy od PP. komissarzow, czo na traktaty do Zapolski lamy iada, do P. hetmana przyszły y od Possewina; odesłał ie zarasem P. hethman za Krolęm I. M. Nicz ieszcze nie masz; piszą, że w drodze są ieszcze około Porchowa; wiadomosci o Moskiewskich poszliech nie maią; posłali przeciwo nim kozakoff kilka dowiadowacz się.

P. podkomorzy Kostka do Pieczar Niemce odprawowacz iachał; pieniądze teras nie wezmą, ale iscz do Rygi maią, tam zapłatę wezmą.

Szotoff nowych idzie tu 200 s Rygi, nie w czas, a my pieniądze nie mamy na nie; pisze P. hetman do Krolia, czo s nimi czynicz każe¹⁾.

Minkwicz, porucznik roty P. Gostinskiego, Niemiec czysty y mężny, onegdaiszy rany, ktorei na wycieczce od Mosquy dostał, dzisz umarł; za-

¹⁾ См. Приложение № 89.

bied też tego Mosquiczina, od którego razu umarł. Tegom był zapomniat piasacz przedtym. Syna niebosczyza P. wojewody Sendomirskiego, starszego, cza bez oka, przy Lipionce zachowano.

7 Decembris.

Dzisz w noczi y kilka godzin na dzień gorzał wielki ogień w mieszczie, za Pskową rzeką; musziało tam czosz wielkiego zapalicz, a by to prochy, abo spichlerze. Chciał Pan hetman trwoę iaką na nie uczyniecz, alie nie zdało szię drugim. W południe insidia wczoraysze successerunt. także szię zasadzieli naszy w gorach, iako y wczora; iachał porucznik P. Prokopa Scienawskiego sobie casu do Bielawskiego, na onę stronę; Moskwa nań wypadła z miasta kilkadziesiąt koni; on, ysz gwałt był, iął poiezdacz nazad, oni za nim, y przywiódł ich na zasadzkę naszą; tam naszy zaskoczyli gim od miasta, a Węgrowie też w oczy, owacz ich w sak wegnali. Liegło Moskwy około 20, pogimanych dziewięcz, rannych dossycz. Uganiłi szię naszy s nimi rzetelnie, że ich prawie w bramę wegnali. S naszych, chwala Bogu, nicz szię nie stała zadnemu, telko ieden Węgrzyn postzelion w rękę. P. Boże racz bycz pochwalion. Nad Polską iezdą był tam nasz P. Żółkiewski od P. hetmana, a P. Kretkowski s rotą P. Przyemskiego, ot horum auspicijs res gesta. Żal szię Boże, że tam przy tym P. hethman nie był; ucieszelby szię był; wczora czały dzień pilnował na to, a przeczie szię zdarzycz nie mogło; powiada Mosqua, że gim wczora Szuyski wyciekacz dla Ś. Mikołaja nie kazał; miał ich na czci u siebie. Szlubuję, że na ten goscziniecz wypadacz więcy nie bendą.

Kilka wiezniöff znacznych pogimano, ktore do Krolia odeszlie P. hetman. Powiadaią, że w mieszczie nędze nie masz, chlieb s kasni gospodaraki wszysczy iedzą y czerń, czerń też mrze dobrze na kazdy dzień. Odsieczy szię spodziewaią od Kniazia, y maią sprawę, że około Nowogroda Mikita Romanowicz y Czar Szemion, s rozkazania Moskiewskiego, ludzie zbieraią pocziehu. Iakosz podobno to ku wierzeniu, bo iusz na dwa haki Moskiewskiemu przydzie s nami: albo szię ziednacz, albo szię bicz; nie pozwoliam li na iednanie, iakie on poda, pewnismy tego, że abo da bitwę, albo, więcz bitwy nie dayącz, bendzie nas chciał trapiacz; ia-

kosz mogłby dokazacz tego: tu iusz nie mamy czo ieszcz, 30 mil szliemy pa zywnosc, konie zdychaią, ludzie barzo, a wielie ich chorych. A iesli szę tesz stąd dali bendziem ruszycz mieli, a czo wiedziecz, iesli tych nowych lez, gdzie chcemy, nieprzyacieł przed nami nie popali? In summa nie wiemy ieszcze, czo s nami bendzie. Czekamy, czo szię w łamie Zapolskiej między posły stanie ¹⁾).

8, 9, 10, 11, 12 Decembris.

W tych dniach nie stało szię nicz nowego. Iest iusz wiadomosc, że posłowie Moskiewscy z naszymi iusz od sziebie są poblizu, dzisz abo iutro do łamy ziachacz szię maią społem y na tractacziech zasziescz, Panie Boze racz zdarzycz. Powiadaią czy, czo ich w drodze widzieli, że mowicz maią, ysz z dobrym dziełem iada; więcz nie wiem, prawda li to. Trzei wszystkich Mosquy iest, a koni wszystkich 180 maiją: starszy imieniem Dymitr Ileczki, kniasz, snacz znaczny; wtory Bessenin, dworzanin; trzeci diak. Czekamy na eventum tej sprawei. Gdy tam roty nasze ku nim szły przy P. Zebzidowskim, dla bezpieczeństwa y rządu deputowane, mijając Porchow, 30 koni Pana Kazanowskiego podiachało pod zamek; wypadło na nie 80 koni Mosquy y 200 pieszych; natarli naszym na nie, kilku ubieli y asz w brame wiachali na nich w zamek. Possewin tesz chciał zamek widziecz, s Panem wojewodą Bracławskim blisko podiezdzał poden; ięto z dział bicz gęsto, a Possewin w strach, wziąwszy w rękę listi, kiwał na nie, alie oni nicz nie dbali.

Niekontent P. hetman s Possewina; publice mowi: «czo diabeł każe o nim; nie widziałem, prawi, wszeteczniejszego chłopa nadeń; chciał secreta krolewskie wiedziecz, aby mu powiedział, na czymby chciał Król w tym iednaniu od Moskiewskiego przestacz; tesz chciał w radzie przy Kroliu sziadacz, kiedy o instructij beła namowa do Zapolia. Przysięglby, że Moskiewski nan łaskaff, a ysz k woli iemu okrzyzi szię na papieską wiare, ano niech iedno bendzie po tych tractacziech, dawszy mu kijem, wyzenie od sziebie. Asz (to do mnie poczichu) y Litffa wszysecy slali do niego, przszacz go, aby pokoy, iakokolwiek bycz może, uczyniel, y wsadzieli go tym

¹⁾ См. Прилож. №№ 89 и 90.

na barzego. Iach im mowieł, że to imprudenter uczynieli, bo choczbysmy radzi pokoiowi wszyscy, przecie nie pokazując tego, ręką grozicz mamy, iako on iadź z kapituly wychodząc, gdy go tam wzięcono» (związano) etc. Niech te, prosze, nie wychodzi od W. M. Maie szię nie podoba ta simultas, y boie szię, by zatym do pokoiu przyszło. Posłał P. hetman kozaki niektore y lordana rotmistrza ku Nowogrodu dowiadowacz szię o zbieraniu iakich ludzi, co s nich Piotr Kołowski s miasta pogimany twierdził, żeby s Mikitą Romanowiczem bycz mieli. Po onym okazowaniu nie mamy tu y połowicze lndzi w obozie; sziała szię ich rosiachała na picowanie, a Mosqua w miesze o każdy rzeczy wie. Chce szię im wszystko s naszymi rokowacz, alie P. hetman nie każe; wszystko to na to, aby s naszych czo expiscari mogli.

In subsidium P. Bielawskiemu na onę stronę ku monasteru s każdy rotę po pięci pieszych s rusznicami, kto ma sto koni, a kto pułtora — po siedmi, iscz P. hetman kazał, a Panowie rotmistrze ich zywnoscz gim tam na każdy dzień zassyłacz maia. Trzeba tego Bielawskiemu barzo, a dziwne szię barzo, że kiedy nań potężnie nie wypadną z miasta; mogli by go tam wykurycz; wprawdziecz na dobrym miejscu tam sziedzi, iakoby w okopie iakim; iakosz y Moskwa tę tylko przyczynę daie; mogłby ich bezpiecznie dfgo na sobie dzierzecz, aszbyśmy go s obozu ratowali.

13 Decembris.

Dsisieiszy noczy oszm mil od Pskowa Grodzieckij, towarzysz P. Gnieznieńskiego, bendącz w swey derewni około ziwnoscz, traffieł, ano goniecz Moskiewskiego samo-iedenast goszczinaczem Pskowskim w nocy iedzie; obaczwszy Grodzieckij, że Mosqua, skoczeł s towarzistwem do niego, — kto by beł? pytał; powiedział, że W. Kniazia goniecz, z listem do posłoff y legata papieskiego iedzie. A czemu tym gościaczem? wszak do nich nie tendy droga; iął szię krzesztiez; powiada, że zbłąndzieł, miał drogą Porchowską iachacz. Grodzieckij cheział go na Porchowski goszczinacz naprowadzicz, a w tym on, sługi zawoławszy iednego, iął mu czosz szeptacz; on, przestawszy iakoby trochę, na koń powodny, który wiodł na rence, przesiadszy się, iął pendem uciekacz; Grodziecki za niem; przyparł gi w cziaszne miejsce;

on, skocziwszy s konia, w las uciekł; a Grodziecki wziął konia; pytał gończa: «czamuby uciekał sługa?» powiedział: «chłop, prawi, nigdy w tym nie bywaięcz, boy szię, y ziękł szię. Obacziwszy Grodzieckij, ze to fortel iakisz, czu gi na goszcziniecz Porehowski prowadzicz miał, rosmysliw-szy szię, wiodł go do derewni swei, aby deliberował, czu cziniez s nim; tam zasz drudzy słudzy trzei od gończa uciekli; Grodziecki dopiero, sa-mego na koliassę wzięwszy, przywiozł gi do P. hetmana do obozu. Karał gi examinowacz P. hetman PP. Nakielskiemu s Roznem: czemu, iako zwy-czai, nie dano znac o nim pierwy? czemu Pskowskim goszczinczem? znac, ze do Pskowa wiachacz cheził; czemu w nocy, nie w dzień? s czym ied-zie? czemu uciekaia słudzy? Powiedział, ze nie do Pskowa iedzie, alie pewnie do posłoff s tajemnym barzo listem. «A-gdzie ten list?» pytali go. Powiedział, ze «u tego konia, czu sługa s niego uciekł, w sziodło iest zaszyty w wołok, ktorego konia waszy wzieni.» Gdy tak gończa Panowie czy pytali, beli barzo miłosierni, ze mu tego konia wroczeni y s sziodłem; a nie trzeba beło, bo-by ten list beł mogł wpaszć w ręce. Potym przy przystawie Mroczku wyparał z wołoka ten list, czu Mroczek widział sam. Suspectus ten goniecz barzo, a pewnie albo na zdradzie woiska, albo s ostatnią resolutią do posłoff s strony iednania iedzie. Odsyła gi pod strażą Pan hetman s tym listem do naszych posłoff, y pisze gim, aby przed Pos-sewinem serio expostulowali s Moskwą, czemu to tak czy gończy nieopo-wiednie iedzą; druga, aby szię starali, zeby mogli wiedziecz, czu w tym liszcze prziniosł¹⁾).

Dzisz tesz przyniesiono od Possowina listy do Pana hetmana, także y do Krolia Iego Moszci, ktore zarazem posyła za Krolom. Piszze Possowin, ze intro albo pointrze Moskwa szię s naszemi ziachacz maia na miejsce; dwa dni iako szię iusz z Mosquą ziachał, y obiter iusz zrozumiał trochę intencią ich, ze zliczania nie mayą Infant puszczacz wszystkich, tylko częszć ia-kąsz, y pisze Possewinus śmieszny list tak do Pana, iako y Krolia, radzi, aby to na seim odlozyez. In summa atoli nam podeirzany ten xiądz; chezącz wilka ukrocziez, y owce uszarpnącz chce; przysiaglby, ze Moskiewski pa-pieznikiem ma bycz; creditu iusz nie ma za pieniądz u nas; a tak rozu-

¹⁾ См. Приложение № 100.

niemy, że tu podobno ex parte Austriaci na zdradzie przyjechał; snacz tesz Krol Szweczki za syna swego areyxiążęcia Karola dziewczkę razi, sed hoc soli W. M. sit scriptum. Pan hetman sierdziw nań barzo. Posłoma do Zapolski lamy znacz daie, aby szię na pieczy mieli, a na Włocha oko pilno mieli ¹⁾, przy Inflancziech wszystkich mocno stali, bo ich pewnie Moskiewski odstempier muszi; wziął nam Szweczki Narwę, Parnawę głodem czisznie y y Felin, Biały Kamień obległ; my iezli tesz u Pskowa stateczni bendziem, nie wytrwa pewnie; iakozż szię tu przy Inflancziech odzierzeć ma? Iesliżebyimy na częszi tylko przestacz mieli, tedy on zasz ex commercijs marinis wzmogłszy szię, mogłby pristinas vires recuperare; alicz nam znouu taka druga burda; lepi go iusz teras zarazem konacz.

W tych kilka dniach bendziem miecz pewnie resolucją s Zapolia, czo szię tam stanie. Mnie sarce barzo zlie tuszy, że s tego pokoju nicz nie bendzie.

14, 15 Dēcembris.

Od tego dnia okrutne dzdze, pluty y niepogody cierpiem; czas y dnie iakież mgliste y czienne. Dzisz tenoza apparuit na niebie; w Polscez tego nie widal. Mosqua tesz dzisz beła wypadła s miasta, pieszych y iedy niemało. Uganiali szię s nimi nasz iak za zaiączem. Beł tam, patrzacz, P. hetman przy tym, maiącz dwie roczie przy sobie. S oba stron nikt nie zginął.

16 Decembris.

Listy s lamy Zapolski od Possawina y posłoff naszych do P. hetmana przyszły, nie godzi szię pissacz s czym, a y Kroliowi nie chce ieszcze o tym dacz znacz dlia przyczyn pewnych ²⁾. Iezli Moskwa nie simulanter czyni, mało pokoiowi nie bycz.

17 Decembris.

Possyła P. hetman P. Zolkiewskiego do Zapolski lamy s instructią do posłoff na ich quaesita, ktore posłali.

¹⁾ См. Прозованіе № 100 — Cedula.

²⁾ См. Прозов. №№ 102, 103 и 116.

Król Szwedzki Biały Kamień wziął, Pernawę obległ; patrz W. M.,
czy ten chłop czyni; miecz nam s nim burdę pewnie.

Hetman iego posłał do P. hetmana naszego, prosząc, aby kozakom za-
kazał szkod czynić tym ludziom, czy iusz in fidei illius concesserunt. Dał
Pan do kozakoff list.

Starosta Kamieniecki umarł. O starostwo przyczynia się P. hetman
za Włodkiem, szwagrem swym, czy tu jest s nim. By mnie tak zaliczał,
jako iego, byłbym za rok Gnieźnieńskim areybiskupem.

P. Batory bankiet uczynił na P. hetmana y rotmistrze; czień dostat-
kiem. Nasz P. Nakielski mowiał tam niepotrzebnie szła przeciwko Wę-
grom, a nabarzy przeciw P. Batoremu. «Rad, prawi, M. P. Batory, patrzę
na W. M., alie żebysz w Iflanczech nie był; tesz mowią ludzie, że W. M.
masz miecz z za morza zonę, a potym rządzaniem bycz Iflanczkim; żonycz,
jaka na szwieczie nabogatsza jest, zyczę, alie rządzaniem bycz nie zyczę.»
Modeste mu odpowiadał P. Batory na wszystko y Wengrowie żołnierze trę-
czali Pana Nakielskiego y za złe mieli niektorzy, alie prozno było. Wie-
dziecz to pewnie Królowi niedługo.

Listy przyniesiono od Króla s drogi do P. hetmana s pod Lucen¹⁾ Mo-
skiewskiego zamku s Iflant. Zła tam okrutnie drogę mają; wozy, konie
poruczają. Posłał Król pod zamek rokowacz z Moskwą Sobieskiego s P.
Troczkim, alicz Sobieskiego w prawą rękę szkodliwie postrzelili.

18 Decembris.

Posseł od hetmana Szwedzkiego, podpoiony dobrze, wyznał, że tu
przyjechał nawięcy dowiadowacz się, czy się między nami dzieie. Otosz
tesz Pan hetman possyła do woyska ich Charleńskiego szpiegowacz, w rze-
czy dla skupowania potrzeb niektorych, do Narwie. Ten tam hetman
Szwedzki jest Franczus, chytry znacz, alie tesz nie na prostaki trafił.

19 Decembris.

Bendzieli Szwed tak barzo brał w Iflanczech, podobno się nam nicz
nie dostanie; otosz trzebaby nam tesz łapacz czy rychli. Possyła Pan het-

¹⁾ См. Приложение № 103.

nam do posłoff za Panem Żółkiewskim brata mego s drugimi y s trzecimi, a iusz ostatniemi condiciami ¹⁾), za ktoromi nie zawrą li tam pokoju, to iusz nie wiem czy dali bendzie. Moskiewski, widzę, mrze na Szweda, y, iako baczę, radby się czo rychli s nami uspokoił, żeby się mógł s nim stoczyć, a czo mu pobrał, żeby zasz wydarł. Alićbyśmy też chcieli tak o Narwę, iako y o drugie zamki s Panem szwagrem tractowacz, a omnino Moskiewskiego od niej odstrychnąć, więcz nie wiem, bendzie li facilis szwagier do tego; sobie każdy woli. Zatrudniaj się te Iflantj barzo, nad nadzieie nasze; a strzesz Boże, czo mnimamy, że iusz koniecz bendzie wojnie, żeby nie był dopiero początek.

20 Decembris.

O Iesus! tocz haniebne mrozy y zimna przypadły! klietki nasze trzeszą; kilka pachotkoff na strazy, s koni spadszy, umarło na miejscu; dali Pan Bog wie, czo s nami bendzie; ze wszech stron czisznie nas wszistko nie: głod, niedostatek, choroby, koni upadek etc. Mosquy iusz to dwa dni ani widacz z miasta; czichuczako tam; nie wiem czemu, y razu nie strzelają.

21, 22, 23, 24 Decembris.

Ieszcze po dziś dzień od posłoff nicz nie mamy. Brat moy nie przychał ieszcze. W tych dniach nadziewamy się, że abo wojnę dalszą, abo pokoi miecz bendziem. Iezli pokoi, to my do Iflant zamki odbieracz; więcz nie wiem, iako Szwedowie nam radzi bendą; boję się, przydzie li do tego, że się powadziem.

Zbiegł boiarzyn ieden od posłoff Moskiewskich do naszych, ktorego Panu hetmanowi posłali. Powiada, że-by było Kniazia nie tak boliało, gdyby mu te zamki Krol był pobrał, iako ysz Niemczyna ²⁾).

25, 26, 27, 28, 29 Decembris.

Przychał brat moy od posłoff s listy ³⁾); blisko tego, że pokoi bendzie; iusz się o mało roschodzi. Przyskrą naszy, że gim podobno Mosqua wszyst-

¹⁾ См. Прилож. №№ 125, 126 и 128.

²⁾ См. Приложение № 135.

³⁾ См. Прилож. № 139, а также №№ 129, 130, 131, 133 и 134.

kie Iflanty puszcza, nicz sobie nie zostawiając, za te wszystkie zamki, któreśmy tak-rok pobrali. O Iesus, tocz Possewin za pieniądź nie ma creditu u nas; barzośmy suspecti, że duplici corde etc. Eventus pokaze, iesli nam sincere służeł. Puszcza li nam Iflanty, wiera nie wiem, czo bendziem miecz za sprawę s Szwedem; widzę, że myszliem pokuszic szę on s ludzmi, które tu mamy; więcz nie wiem, nie będą li nam W. M. łaiacz. Pobral zamkoff czo przednieiszych niemało, między nimi Biały Kamień, między wszystkimi w Iflanciech namocznieiszy; nad Pernawą leży; my gryziem łuszczyny, a on iądra ie; za naszą strażą spokojno sobie po brzegu łowi, a my po morzu wielkim; na sobie dzierzemy wszystko. Mocni szę kapitan iego Pontus-de-la-Garda barzo; szlachta szę kupi do niego; libertates daie; potrzassa, że Krol Węgry chce Iflanty ossadziez. Pissal P. Gnieźniński list do P. hetmana de omni statu, który w Iflanciech, iadąc przes nie, widział, który list Krolowi zaras odesłał, y baczę, że go pisanie iego permovit barzo. Skoro iedno przydą listy od postoff naszych, że zawarty pokoi, iusz gotowe roty są, czo wskok s dworany Moskiewskimi naprzod do Derpta poidą odbieracz gi; a podobno szę ieszcze od Pskowa nie ruszem, asz wiedziez bendziem, że Derpt nasz, dla iakich forteloff, — boię szę ia barzo, że nam te Iflanty Szwed zatrudniaz bendzie.

Mortificuiem szę w tym obozie; bycz li nam do tego w czyscu; nendzna condicia nasza; zasłuźelibyśmy zaras do nieba: mrozy haniebue, nigdy nam niewidane, głod, piędęzy niemasz, konie odchodzą, słudzy choruią, unieraia; gdzie sto koni roty, to 60 chorych między nimi; sed hoc non divulgandum propter invidos. Gdy szę ruszacz przydzie, szlubuję, że calamitas ladaiaka bendzie. Wengroff pieszych barzo wielie do miasta uczieka; nie wiem, czo to za ludzie; w Ostrowie naszuch biją, zabijaią; wielkie szę exacerbacie wsczynaią od naszych; boię szę, tego Izba posselska nie zamilczy. P. Nakielski głossem mowi, czo rozumie; powiada, że o opatrznie nie dba. Belesz tesz tu W. M. na placzu, miał se mną P. hetman rozmowę, gdy pokoi bendzie, ktoby szę szcedł w Iflanciech gubernatorem, «poradz», prawi. Rzekłech: «trzeba człowieka magnac autoritatis, praeterea wiernego a zyczliwego Krolowi; Litwina nie radzę.» «Tak iest, prawi; myslelech o marsalku wielkim Litewskim, bo by po-niemieczku umiał s Iflanty.» «Ten, rzekę, nie pozwoli na to, bo chor, udał szę na pokoi.»

«Kiedyby, prawi, P. marszałek koronny chciał, dobrzeby uczynił, y sprostałby temu.» «O, rzekę, wątpię, aby to wziął na się; od domu on nie odjedzie; więcz tesz generalstwo ma na sobie, praesens by tu bydz nie mógł.» «Iaka rzecz, prawi; także do tego domu przywiązany; żone tu przywiosszy, takby mu tu było, iako y tam; a rok przemieszkawszy tu, mógłby zasz odjechać na czas, kogo na swym miejscu zostawiwszy.» «Nie wiem, rzekę, czyby rzekł na to; a kiedybysz tesz, rzekę, W. M. sam to wziął?» «O perwano diabłu, prawi, wszystko, nie chcę ia tu wołowacz, wołę do domu na Tatory, a tesz ingratiudinem wielką ludzi baczę, k temu zdrowiem portarł sobie; rozłoiwszy tu rządnie woisko, poiadę do Rygi y tam zoładek opatrze sobie przez iaki czas, bo mi się zepsował barzo.» Mowiel tesz y s drugimi, powiadano mi, o tym gubernatorze, y proponował P. Gniezińskiego, y P. woiewodę Podolskiego, y W. M., a snacz y na W. M. przypadał; o Podolskiem snacz mowiel, że-by się szcedł dobrze na to, alie z ową swą powagą nie puszczałby Ilfantom do siebie, a ledwie ras w rok mowielby s nimi. Te takowe discursi nie wiem na czo; tu zasz vulgus spargit, że abo sam nim bendzie, abo P. Batory lennym xiążęciem; a wiesz ich Bog, czo czinic bendą. Tegom tesz zapomniat przed tym pisacz W. M., ysz do P. kanczlerza, między onemi odpisami, czo Panowie Rady Krolowi na deliberatorias, ma li sam bycz na seimie, czeli nie, poslali, x. Karnkowski pissał, radząc, aby Krol lego Mosez beł sam na seimie, bo by tak liepi; a gdzieby więcz dla tei woiny bycz nie mógł, tedi, prawi, nie widzę, ktoby seimu praesidentem lepszym mógł bycz, iako lego Mosez P. Marszałek koronny. To dla tego W. M. swemu Miłosciwemu Panu piszę, abysz W. M. raczeł wiedziecz, że choc W. M. doma sziedzacz pieniądze zbierasz, przecie iednak ludzie o W. M. myszlią. Scriptum sit hoc soli W. M. memu M. P.

P. Szuiski ani się teras z miasta rusza; strzeliania nie słychacz niez; my tesz radzi temu.

30, 31 Decembris.

Ieszcze się posłowie targują. Moskiewskiemu się nie chce o szcziętą rzyć z Ilfant, a na Szweda o Narew, Pernawę, Biały Kamień wendziłło grynie; bylie tylko s nami dokonał się pokoi, bycz mu u niego. W Nowo-

grodzie ludzie przybywają, działa gotują; wołają, że s Krolem Litewskim pokoy, a s Szwedem woina. Naszy tesz posłowie cziagną na to, aby w pissanu przymierza y te zamki, czo Szwed pobrał, nie bely pisane na stronie Moskiewskiego, alie na naszą; alie Moskwa słowa nie da rzecz na to; mówią, że o tym mowicz nie chcą, ani tego pissacz nie bendą; więcz nasz podali: niechajze szię ani na naszą, ani na Kniaską stronę nie piszą; nie przestawali na tym; mają szię protestowacz naszy, a nihilominus pokoi o te zamki, ktore puszcza, zamknącz. Possewin czo dali w więtszą suspicię przychodzi u nas; niebarzozmy mu wielkimi przyacioty; pissał przedtym w lisciech, że gdy Krol wroczł, czo tak-rok pobrał, posłowie Moskiewszy omni prorsus Livoniā cedent Krolowi, w czo szię iusz y zamki Nareff etc. pobrane od Szweda includowały; teras zaszę, wariat, pisze, że ustapia, prawi, *Livoniae arcibus quae in manu Magni Ducis sunt. Tu videntur: «excipite», czo Szwed pobrał. Włoskie to sztuki; alie nie miecz mu za złe: po tej pacificatij jedzie zasz do Moskiewskiego, by go zasz iako nieczudnie nie przywitał, gdyby mu tu zlie posłuzeł.*

ПРИЛОЖЕНІЯ.

ПРИЛОЖЕНИЯ.

1.

LISTU (KNIAZA W. MOSKIEWSKIEGO) PRZEPIS.

Bożą miłością Czar i Wielki Kniaz Iwan Wasilewicz wssitkiei Rusi Włodzimirskj, Moskiewskj, Nowogrodzkj, Czar Kazanskj y Czar Astrachanskj, Hospodar Pskowskj y Wielki Kniaz Smoleńskj, Twierskj, Iuhorskj, Permskj, Wiaczkj, Bolharskj etc. Brathu naszemu Stephanu Bożą miłością Krolowi Polskiemu, Wielkiemu Kniazu Lithewskiemu, Ruskiemu, Pruskiemu, Żniedzkiemu, Mazowieckiemu, Xzianżenciu Siedmigródzkiemu etc.

Prziesty miendzi nami mnogie nieprziaźni y krwie rozlania, y siłania bely miendzy nami, y chciales brat nas Stephan Krol, żeby nam ku tobie słać swych wielkich poszłow, y my y przez pirwsze obycazie, czego nigdy nie bywało, poszłow swych wielkich stolnika swego y namiessnika Nizechoreczkiego Kniazu Iwana Wasilowicza Sielego ¹⁾ Iarostawskiego, s towarziszni tobie brathu swemu Stephanu Krolowi poszlali, dawszi im zupełną naukę, iako miendzi nami przistoi być braterstwu y miłości. I ti brath nas Stephan Krol naszym poszłow czekać nie chciał, y niedoczekawszi poszłow naszych, poszedłes z woyną w naszą ziemię, y prziszedzsi, mnogie nasze zamki porabes: Wielisz, Uswiath, Łuki-Wielkie, a naszym poszłom rozkazałes z sobą iść y wodził ich z sobą pospołu iakoś nasze zamki brał, na co się w niektórych (nikterich) państwach nie zachowywa, a ktegoś przisłał gończa swego ku nam z pod Łuk Hrehora Łozowickiego z swą hramotą, a swym (s nim) pospołu wieliles odpuścić naszym poszłom naszego sina boiarskiego Mikiera Saszczowa, a w hramocie swoj k nam poszłałes, żeby nam przedce oznymić y dać dostateczną naukę swoim poszłom o ziemię Inflandzką, o wynie, by wtenczas zawściagnąć się y dobraby prziaźni za uspokojeniem

Полрешеніе съ той же грамоты на западно-русскомъ нарѣчїи, помѣщенной въ Книгѣ Польской Метрики Великаго Князества Литовскаго (Москва, 1843, т. 2, № 60): ¹⁾ Сущаго

państw waszem miendzi nami stać się mogła. I my y przez pierwsze obyczaje, czego w niktorych ziemiach nie bywało, że poszły nasze od nas ku tobie bratu naszemu poszelstwo prawią, o brackiei miłości namowy czynić chcą, a ty brath nas Stephan Krol zamki nasze bierzesz, a poszłow naszich za sobą wodzić kazesz, a dla pokoju chrześcijańskiego kłoby²⁾ brathu naszemu Stephanu Krolowi Hrehora Łozowiczkiego twego goncza, y s swem sinem boiarskiem pospolu z Mikiforem Suszczowa odpuścili y naukę dali zupełną o wszystkim k swym poszłom tegosz czaszu, nie zatrzymawaiancz nic, y ti brat nas y na to nie patrzancz, swego gończa nie doczekawszi, wziąwszy Łuki, poszedł w swą ziemię y wziął nasze zamki Nowel, Ozierzisce, a ku zamku Zawłocz, iakoś poszedł o dług³⁾, posłał swych ludzi, a ludzie twoi zamek Zawłocz wzięli, a woyna y krew y do tego czaszu nie przestawa, a my iako tobie brathu naszemu poszłali poszłow swych, tak z niktórego miasta za granicze twoie y w ziemię twój nasi ludzie nie bywali, a poszły nasze y po ten czas u ciebie bratha naszego y⁴⁾ Stephana Krola zatrzymani y wprzod posłani (posłam) iako miendzi nas chodzi (chodzie), kiedi poszli chodzą a dzieła niakiego nie działaią; a my k tobie do bratha naszego Krola Stephana poszłali s tą naszą hramotą gończa swego Repeczaka Klymancziowa⁵⁾, żebyś nam o tym wiadomo uczinił, mirić-li się tobie z nami albo się woiować. I ty⁶⁾ brat nas Krol Stephan to rozsządził — nasze ku tobie we wszem przichilność ku wszelki brackiei miłości, czego nigdi naszym przodkom⁷⁾ nie bywało, a ty nas brath Stephan Krol y taką widzancz nasze przichilność ku wszelkiemu dobremu, ni na ktore dobro ku pokoiowi chrześcijańskiemu nie przichylias się, y ty brat nas bendancz, iako iesteś gospodar chrześcijański, tei⁸⁾ dzieła albo sprawy, ktore miendzi nami s tobą ku rozlaniu krwi chrześcijańskiej nastempuią, odstawił, y s nami chciał dobrego pozicia y zgodi, brackiei miłości, y Panom swem kazał o wszelakich sprawach z naszymi poszły namowę czynić ku wszelakiemu pokoiowi chrześcijańskiemu, y mirne postanowienie czynić, iako y przistoił, y poszły nasze ku nam odpuścił, y swoich byś tesz do nas poszłow poszłał po dawnemu obyczaju; a przykazał mi⁹⁾ swem gończem do poszłow swych, y o naszych sprawach, iako naszym poszłom s tobą bratem naszym dzieło działać. Ty byś naszemu gos-

²⁾ къ тобѣ. ³⁾ отъ Лукъ. ⁴⁾ у Стефана. ⁵⁾ Климентова. ⁶⁾ ты бы. ⁷⁾ нежъ нашимъ предками. ⁸⁾ те (тѣ) дѣла. ⁹⁾ да приказала есмо съ своимъ гонцомъ.

czowi kazał być u naszych poszłów dla naszych dzieł s tobą bratem naszym, iako my sprawę naszą stanowić mamy. Pisan w gospodarstwi w Moskwie roku 7089 miesianca Grudnia.

2.

LIST OD P. WOIEWODY SMOLEŃSKIEGO KROLOWI IEGO MOSCI POSZLANY.

Daję wiedzieć Waszey Krolewskiej Mości nassemu Miłosziwemu Panu, iż iako przed Bożem narodzeniem we wtorek Decemb. 29 dnia s Chełma kozaki Chełmskie, mianowicie Brilowy bracia dwa s towarzystwem swem zaiachawszi na grunth Wielkołuczki w staw Dumanski od zamku 8 mil, wzięli thowarziszow trzech z roti rothmistrza Waszey Krolewskiej Mości Kaisza Orsienskiego, na imie Stanisława Gutta y s pachółki iego — Chocieczkiego y Skotniczkiego, ktorzi beli wyiachali dla spossobienia ziwności, tak też y thowarzisza rothmistrza Waszej Krolewskiej Mości P. Marcina Kurcza — Dielawskiego, także y poddanem Waszey Krolewskiej Mości skod niemało poczinił; a skoro znać dano, zarazem wyprawil riezerstwo Waszej Krolewskiej Mości z rotami ich: P. Wacława Żapkę, P. Piotra Sthabrowskiego, P. Stanisława Choynickiego y Hołuba, a podstarościę mego Wielkołuczkiego Andrzeia Szewerdzicza z moim thowarzystwem y s sługami, y służebnika meiego Dmitrassa Bonichowskiego rothmistrza nad poczem pieszim kozackim y Tataru ku wientszemu ich posilku, złeciwszy starszeństwo nad nimi P. Żapcze, ktorich pocztu było ieznych y piessich wiecey tysianca, ktori na samo swientho Boże narodzenie pod Chełm przisli, przeciw którem bendane woiewoda Chełmski Kniaz Piotr Boratinski przestrzęzony, miał strasz, którą poymali, nad którą strażą był starszem na boiarisk Nazar Iwanowicz Dziezin, a potim sam s kilkaseth człowieka ieznych y piessich z miasta był wyiachał, y nie ucziniwszy z riezerstwem Waszey Krolewskiej Mości podkiania, do miasta y do zamku uciekł, y zaraz riezerstwo Waszej Krolewskiej Mości do miasta wpadzi, prosto do zamkowy bramy, która iusz była zamkniona, przypadli. A isz przipraw do zapalenia zamku nie mieli, nic uczinić nie mogli, y mocno tego zamku im breniono, y kilku postrzelono, wszakosz zaden na placzu nie został; a potim miasto zapalili, ktore się na trzy części dzieliło, ktorego mała część zo-

stała pod strzelbą, także cerkwie, monasteri y okoliczne solia (sioła) y dwori boiarskie wssitko pogorzało, y wielką skodę ogniem y sabłą uczinili, które skodi ten woiewoda Chelmskij lutuiancz, słał do riezerstwa Waszej Krolewskiej Mości czerncza, prossancz, aby takowych skod gospodarowi ich Wielkiemu Kniazu nie czynili, nie palili y ludzi nie gubili, gdis, powiada, «hospodar nas Kniaz Wielki z hospodarem waszem mir dzierzeć chce, y ieszcze poszły swe wielkie drugie chce słać.» Panowie rothmistrzowie Waszej Krolewskiej Mości dali mu tę odpowiedź, że ta woyna nie iest początkiem z Waszej Krolewskiej Mości, ani od riezerstwa Waszej Krolewskiej Mości, ale za poczantkiem samego tego woiewodi s Chelma albo od ludzi iego; ktori do nich y powtóre roskazał, że o takowy woynie nie nie wie, opowiedaiancz y to, is im Kniaz Wielki krzepko przikezał y pissał, aby żadny woyny s Krolewskiem y s horodi iego pogranicznymi nie wsozinali, y prosieł ten woiewoda przez posłańcza swego, aby panowie rothmistrzowie dali mu tich na cedula, s ktorich się woyna ta wszczęła. Panowie rothmistrzowie pothwierdzaiancz powieści swoiei, mianowicie tich na registr spisawszi, y od tich thowarziszow przez posłańcza iego czerncza iemu w zamek poszłaj, ktorego regestru przepisz Waszej Krolewskiej Mości poszłam; y ucziniwszy tak znaczną skodę u Chelma, ciagneli dali y položili się za Chelmem w 6 milach w dworze weremennika, to iest kochanka Kniazu Wielkiego Bogdana Bielskiego, w Rownym; stamtąd puścili w zagony pod Nowograd plundrować ziemię nieprzyjacielską, wszakosz wiencęy palić y ludzi gubić, czerni zwłaszcza, białychgłow nie kazali, oprócz ludzi woiennych, iedno maientności brać a pustoszyć z dobyczą, ktorei zagonei dochodziłi asz do granicz mianowicie do miasta Dubna od Nowogroda mil 12, gdzie powiadaią taieszni (tameczni) ludzie, is tam Withukt, gdi Nowograd Wielki napoitei z Mokiewskiem graniczeł, u tego Dubna swei części do Wielkiego Xięstwa Litewszkiego graniczą zakładał. W drugą stronę zagon ebodził pod Rusę, a wrocili się od Russi w 10 miliach; tam odtąd wrocivszsi się, ciagnęli przez te wszitkie ziemie, y choć się na nie ludzie zbierali, oni ich za pomoczą Bożą gromili, a woyska wielkiego nigdzie w tim kraiu nie widzieli. Tamze u Chelma y w tich uczeczkach dostali więzni dzieci boiarskich, mianowicie sina boiarskiego Nazara Iwanowicza Dziessina, tego na strazi peymali, Iakowa Harbuzowa, Dmitra Gołochcionowa y inszych dzieci boiarskich,

którzy dają sprawę jednostajnie, is natenczas woysk nieprzyjacielskich nigdzie w tym kraju niemas, kromia w Alexandrowy slobodzie, ktorzy zdrowia Kniazia Wielkiego strzegą y nikogo do niego nie przypuszczają, asz komaby on s poddanych swych wnieść do siebie rozkazał, strzeganc tego, aby go w niczym nie frassowali; a o tym sprawę dają, is Kniaz Wielki w tych czasach seym u siebie miał, chczac od wssitkich ludzi poddanych swych wolą ich wiedzieć, iesli z Waszą Królewską Mością o wojnie abo o pokoy stanowią, y tak sprawę dają, że wssitka ziemia prosili Kniazia Wielkiego, aby o pokoy stał, opowiedaianc, że wiecei s tego sieł ich nie masz, przeciw silnemu gospodarowi trudno woiewać, gdisz dla spustoszenia ich oczym, nie mają na czym i s czym; y na tym, powiada, postanowili, że się z Waszą Królewską Mością mirzić, wssitkie zamki Ifflaczkie chce puścić, aby telko przimierza doszedł, a nietilko z Waszą Królewską Mością, ale y inssemi y s Czarem Przekopskiem, dla czego, powiada, Kniaz Wielki gończa do Waszey Królewskiej Mości dworzanina swego Chomę Buturlina z Moskwi iusz odprawił, a posęły, powiada, wielkie Mikitę Romanowicza y z inssemi boiarj dumnymj y s dworem swem iusz wyprawuie, y wyprawy iem barzo kostowne sprawuie, ktorich, powiadaia, za tem gończem Buturlinem wrichle poslie. Które riczerstwo Waszej Królewskiej Mości z Jaskiei P. Boga wrocili się z ziemie nieprzyjacielskiej swego nie utraciwsi, y tak znaczny posługi świadcetwa podpieraiacz, te więznie siny boiarskie mnie stądze Waszej Królewskiej Mości oddali, ktorich ja do Waszej Królewskiej Mości Pana naszego Miłosciwego possilam przez slugi Waszej Królewskiej Mości, thowarzisa mego P. Arnolpha Werzikowskiego, a thowarzisa rothmistrza Waszej Królewskiej Mości Hołubowego P. Piotra Kękiny, ktorzi na tei posłudze sami ossobami swemi beli y ucciwie służyli; o czym oni więznie sami ięziki swoiemi y ci stądzi Waszej Królewskiej Mości o wasitkim dostateczną sprawę dadzą. A prosięm pokornie Pana naszego Miłosciwego, aby te posługi nasse Wasza Królewska Mość nas Miłosciwy Pan wdziacnie, laskawie a miłosciwie przyjmować raczeł, y nam wiercem slugóm y poddanem Waszej Królewskiej Mości miłosciwie łaską swą Królewską iako Pan chrzesciãnskiej pamiętał. A is wysługa wysła za wssitkich jednostajnie riczerstwa Waszey Królewskiej Mości, proszę gdzieby do służ Waszej Królewskiej Mości beła ich wientsza potrzeba, aby zapłata im

nie omieszkała, gdis wesiacci thowarzisz Panom rothmistrzom tak y maie słudze Waszej Królewskiej Mości opowiadali, ze bes datku przy tim zamku wiencei służyć nie mogą ani chcą. S tim naniże służby etc. Datnm z Wielkich-Luk 8 Iannarii 1581. Philon Knitha Czarnobelski, woiewoda Smoleński, namiessnik W. K. M. Wielkich-Luk, starosta Orssański.

3.

LIST OD PANOW ROTHMISTRZOW Y RICZERSTWA KROLA IEGO MOSCI, W ZIEMIĘ NIEPRZIJACIELSKĄ POSŁANEGO, DO PANA PHILONA WOIEWODY SMOLENSKIEGO.

Miłosziwy Panie woiewoda Smoleńskij. Daiemy Wasz-Mości znać, is dnia dzisieyszego, za 4 godziny przed swithaniem s piątku na sobotę, przisliśmy do Chelmu y przypuścili rotę piesze P. Borukowskiego, P. Grzimałę y P. Merieńskiego, ktorzi zaraz, mająncz prziprawy do zapalenia, bronę zamkową zapalili, a rotą rothmistrza Krola lego Mości P. Hołuba z rothmistrzem swem, a my s służebniki Wasz-Mości s nim pospołu, mająncz wiadomość, ys woiewoda z dziećmi boiarskiemi na possadzie stoj, Tatar kilkaseth koni mysmy s P. Hołubem na poszad przypuścili; ale woiewoda z dziećmi boiarskiemi, wziąwszy wiadomość od strazy o woysku Krola lego Mości y na oko obacziwszy, do zamku uciekł; mysmy s P. Hołubem, nie mająncz zadnego zahamowania na posadzie, zamek wkolo obstampiwszy, do scian przypuścili, a woiewodowie, dzieci boiarscy y strzelcy zamku mężnie bronili. A zatim I. M. Pan woyskij z rotami hussarskiemi takie wkolo zamku obegnali, y za szczęciem lego Królewskiej Mości y za dobrą sprawą Wasz-Mości naszego miłosziwego Pana y starszego naszego P. woyskiego Witempskiego, ktori na ten czas nad nami jest przełożonem, y za mężnem riczerstwem lego Królewskiej Mości, prziczim tesz wssicci służebnicy Wasz-Mości beli, zamek wssitek przez zapalenie ogniem jest wzienth, od przypasczenia ludzi do niego za dwie abo półtóri godziny. Nad którym wzienth jest starszi woiewoda kniaz Piotr Iwanowicz Boratinskij, a drugi woiewoda Menzik Pankratowicz Panak, a głowa strzelacza Michaiło Axieniewicz Zybin, a trzeci woiewoda Iuri Wasilowicz sta Kussiockoi nie wiemy iesli zgorzał, iesli zabith, miendzi trupy ieszcze nie naleziom, a sobnikow 5, o ktorich ieszcze wiadomosci wziąć nie mogli, iesli żywi abo

ogrzal ktori z nich. Dzieci boiarskich kilka wzientho zywych zaczaych, a wasitkich dzieci boiarskich bylo 100, a strzelczow 600, pospołu 700.

4.

PRZEPISZ LISTU GOŃCZEWI DANEGO.

Od Wielkiego Hospodara Stephana Bozą miłością Krola Polskiego y Wielkiego Kniaza Lithewskiego, Ruskiego, Pruskiego, Zmodzkiego, Mazowieczkiego, Inflanczkiego, Xiązencia Siedmiogrodzkiego Wielkiemu Hospodaru Iwanu Wasilewiczu Bozą miłością Hospodaru wssitkiei Rusi y Wielkiemu Kniazu Wołodimirskiemu, Moskiewskiemu, Nowogrodzkiemu, Kazańskiemu, Astrachańskiemu, Pskowskiemu, Iuhorskiemu, Permskiemu, Wiackiemu, Bolharskiemu etc. Przisłaliście do nas gończa swego Repczuka Klemancziowa z listem, przypominaiąc nam o poszłaniu do nas poszłow waszich stolnika y namissnika Nizechorockiego kniaza Iwana Wasilewicza Siczkiego Iarostawskiego s thowarziszmi, po tim wssitkim, iakośmy¹⁾ przez listi y poszłancze nasse s tobą roku przeszłego obszylali się, y wiedzieć chcesz, iesli wprzod przimierza abo woyny chcesz z nami²⁾, a daiecie naukę poszłom waszem przez tego poszłancza swolego stanowiąc dzieła miendzi nami a tobą, abysmy dopuscili mu widzieć się s poszły wassemi, y żebyśmy s niemi Panom Radom naszym namawiać się y zastanowienie ku dobremu pozitku czynić roskazali, y ich bes omieskania do was odprawili, y naszich poszłow wielkich do was posłali. Temu wssitkiemu s pissania wassego rozumieliśmy, y dziwno to nam, że iakoby niechcąc rozumieć pierwszemu pisaniu nassemu, dowiadujesz się amysłu nassego de woyny, abo do pokoju; a my iusz y pierwy nie ieden ras o tim do was pissali, y poszłom wassem przez Panow Radi nasse oznaymili, okrom czego woyny zastanowienie być nie moze, przez³⁾ dworzanina nassego Hrehora Łozowiczkiego, prz ktorem tesz y poszłowie twoi do ciebie dworzanina twego Mikiflora Susczowa possilali, dostateczniśmy pisać⁴⁾ wam w liscie naszym roskazali. Co y teras tim listem nassem oznaymujem, że my dla dobrego chrześciańskiego, chcemy s wami dobrego postanowienia, i oznaymiliśmy wam, że do-

Поправка въ той же грамотѣ на западно-русскомъ нарѣчїи, помѣщенной въ Польск. Книг. Метр. Лув. (т. 2, № 61): ¹⁾ и о томъ всемъ. ²⁾ естъ впередъ ширитисе вамъ з нами або совѣтисе. ³⁾ и терезь. ⁴⁾ выписать.

kand ludzie waszi w ziemi Inflanczkiej bendą, nigdi miendzi nas y państw nassich dobri y słusny pokoy stać się nie moze. Tosz y teras poszłom wassem od nas iest odpowiedziano, is poszłańczom (i s posłańczem) twem z Repeczukiem Klimuncziowem dopusciliśmy rozmowy mieć, ale iako wy sami do nas pisali, barzo za lekką rzecz ukrziwdzenie państw y poddanych nassich pokładaiącz, telko czterech zameczkow nam postempowali, takiesz y poszłowie twój odstempowali nam niektorich zameczin, co nassi poddani na poziewienie swe mieli y tąs woyną spustoszałe, za wciągnieniem nassem⁵⁾ do oney ziemi nassei Inflanczkiej, a i tego nie darem odstempowali, ale domawiali się, żebyśmy postempowali wam zamków, które P. Bog z łaskiei swey s roku przeszłego w rence nasse podał, y takowych, s ktorich ieden abo dwa wientszei serokości y możności nizli wssitkie, co od was y od posłów waszych podawano nam, a s tego porozumiecie⁶⁾ po wssitkich postempkach wassich y poszłów swych, iesli się zgadza s pissaniem wassem, iako nam piszecie y roskazuiecie⁷⁾, że z nami brácztwa y przyazni żądacie, a tego, co iest sprawiedliwie nasse, odstąpić, y o dawnych dzielech, iakoby w zapomnienie poloziwszy, zadnego narownania y nagrodi czynić nie chcecie. To rozsądziwszy u siebie dobrze, nie naydziesz żadney przycziny we wssitkich sprawach y postempkach nassich przeciwko sobie, tilko co iest przystoynego panowaniu nassemu, ze wszelakiem politowaniem chrześciaństwa y s powazeniem a skłonnością ku dobremu poziciu. Gdis y miendzi rodzoną bracią, za ukrziwdzeniem bes nagrodi y słusnego pomiarkowania, przyazni gruntowna zatrzimana nie bywa; niemni miendzi nami y woyny⁸⁾ za tak bemiarnem skrziwdzeniem s przeleniem krwi poddanych nassich, takiemi lekkimi postępkami bes słusznei nagrodi nigdi ku postanowieniu przisć nie moze. I acz poszłowie wasi takowy czas zmieskali w państwach nassich, oczekawaiącz wiedzieć wolą twoię, a teras ius za tem wtorem poszłaniem od was tego gońca wassego, oznaimili nam, is ku dalssemu zastanowieniu nauki od was, zwłascza o ziemię Inflanczką nie mają, przetośmy poszłów wassich do was odprawili y tego gońca waszego przy nich naprzod ich, do was odsyłamy, a posłów nassich stać do ciebie nie mamy s czym, gdis twój poszłowie nic nie postanowili. Wssakosz zachcesz li krwi przelanie

⁵⁾ ватамъ. ⁶⁾ порозумѣнне. ⁷⁾ всазыете. ⁸⁾ в снх.

ujść, y z nami w przyjaznei być, y ti by k nam poszłow poszłał nieomieskanie z dostateczną nauką, uważwszy to podług pierwszego pizszania waszego⁹⁾, y porucziwszy im, czymby rzeczi tak wielkie y dawno zaszle ku przimierzowi y uspokoieniu prziwiesić się mogły, y grunthowna prziaźni miendzi nami y państwami nassemi y twoyemi na wieczne czassi zmocznila się; a gdi z nami bractwa y przyjazni szcerem sercem zachcecie, mydziecie nas s takową przyjaznią przeciwko wam skłonnaem, że nietilko sam samem, ale państwami zobopolnem wasitko dobre y wielki pozitek prziwiesić moze. A zatem, iako nam pieszsz, y brackiego tytułu miendzi sobą sprawiedliwie uziwać mozem¹⁰⁾.

5.

ODPOWIEDZ OD KROLA IEGO MOŚCI POSZŁOM KNIAZA WIELKIEGO MOSKIEWSKIEGO PRZESZ P. WILEŃSKIEGO DANA.

Przissłaniście od Hospodara waszego do Kroła Iego Mości dla zastanowienia woyny y prziaźni miendzi Iego Krolewską Mością y Hospodarem waszem, y któremeście obyczaiem postempowali, a co za rzeczi wam poruczone od Hospodara waszego mieli, powiedzieliście przed Iego Krolewską Mością a szerzey na obmowach bywaiancz z I. M. Panami Radnemi, ktorich Iego Krolewska Mość ku namowom z wami za pissanem y roskazaniem Hospodara waszego naznaczyć raczeł. Ponawiaiancz wam spominaniem nie trzeba, bo to sami mozećie dobrze wiedzieć. A co was Hospodar słownie przes was ku Iego Krolewskiej Mości roskazał, w lisciech swoich nie po ieden ras pissał, chcąc w prziaźni Iego Krolewskiej Mości wstąpić, y pokoy miendzi państwa zatrzymać dla dobra chrześciańskiego, ale rzeczą Iego nie pokazał y nie pokaze, gdisz wolności (własności) państw Iego Krolewskiej Mości nad sprawiedliwość posięgnionych nietilko nie odstempuje, ale y mozi wam nie dał mowić o tim, s czego woyna nawiencey mnozić się musi, w czym potrzeba jest wassemu samemu Hospodarowi uznać się, a co nad sprawiedliwość zabrano, wrocić. Przeto Iego Krolewska Mość was poszłow wielkich do Hospodara waszego ius odpuszcć raczi, a w tim P. Bogu się oświadcza, a Hospodarowi wassemu iako przes list, tak y teraz przes

⁹⁾ numeru. ¹⁰⁾ Иисаи и Варлаамъ, Лѣта Вошны нароченья 1584, мѣсяце.

was oznaymuie, że uspokoienia y dobra chrześciaństwa Król Iego Mość zięć razi, za słusznem postanowieniem, które się począć nie moze, aszby Hospodar z ziemie Iego Krolewskiej Mości Inflanczkiej ludzie swe wywiódł, a iako własności państwom Iego Krolewskiej Mości nalezance, odstampieł. A gdi to uczini, teđi przez poszły o Siewierską ziemię y o zamki, o Smoleńsku y o przigrodi Smoleńskie, także y o Nowograd Wielki, o Psków, o przigrodi y ziemie ich, nad sprawiedliwość od państw Iego Krolewskiej Mości oderwane, chce Iego Krolewska Mość namowy y postanowienia z wassem Hospodarem zięć iako bendzie przistało, działając to dla uspokoienia chrześciańskiego y dla dobrego pomieskania z hospodarem wassem. A zatim y brackiego tytułu, o którym was Hospodar pisze ku Iego Krolewskiej Mości, uziwać Iego Krolewska Mość z wassem Hospodarem przistojnie chce, na wieczny pokoy między hospodarstwy.

6.

LIST MOSKIEWSKIEM POSZŁOM DO PANA ICH OD KROLA IEGO MOŚCI DANY.

Prisistaliście do nas poszłow wassich wielkich, stolnika swego y namiessnika Nizechoroczkiego k. Iwana Wasilewicza Syczkiego Iaroslawskiego, dworzanina dumnego y namiesznika Ieliatowskiego Romana Michalowicza Piwowa, a dziaka Chomę Druzię Panteleiewa sina Peterkina, pissancz y wskazulancz do nas o przimierze y o dobrej znowie, do czego wsitkiego, co było z dobrem chrześciaństwu y porownaniem dawnych dzieł y ukrziewdzenia państw y poddanych naszich, skłonność naszą poszłowie twoi znać mogli, y dla tego tak długi czas w państwach nassich pomieskali, żeby ich dostateczna nauka od was doszła w tych rzeczach, które między nami nieprziąź mnozą, czymby się przistojnie zastanowieć mogło; wszakosz isz od wasz zupełny nauki za posyłaniem od was, y powtore za drugim wassem possilaniem do nas przez posłańcza twego Repczuka Klimancziowa, ku gruntownemu zastanowieniu y narownaniu wssitkiego, co s stroney słusnie przeciwko nam y państwam nassem wassei pokazano być ma, nie mieli, i my poszłow wassych do wasz odpuścili y przez państwa nasse ze wszelaką ućciwością prowadzić reskarali. A wy jeśli zachcecie z nami dobrego

pozycja, y krwie przelana ująć, żebyście k nam niemieskanie odprawili poszłów, którzyby mieli dostateczną mocz wssitkie różnicze y nieprzyjaźniei ku słusznemu uspokoieniu prziwieść; a my, zandaincz dobra chrześciaństwu, do wssitkiego tego, co nam Hospodar chześciańskiemu przistoi, iakimży zawsze skłoni beli, tak y wprzod przychyłność naszą doznacie etc.

7.

STEPHANUS DEI GRATIA REX POLONIAE, MAGNUS DUX LITHUANIAE, RUSSIAE, PRUSSIAE, MASOVIAE, SAMOGITIAE etc., PRINCEPS TRANSYLVANIAE.

Anna eadem gratiā Regina Poloniae, Magna Dux Lithuaniae etc. Significamus his litteris nostris, universis et singulis, quorum interest vel intererit. Quod nos Anna praefata Regina, de consensu serenissimi Regis supradicti Stephani, coniugis nostri charissimi, recognovimus et per praesentes recognoscimus in praesentia notariorum publicorum infrascriptorum, ad id specialiter vocatorum et requisitorum, nihil nos prorsus iuris et proprietatis vigore alicuius successionis et devolutionis, sive post serenissimos parentes, sive etiam fratrem nostrum desideratissimum, in bonis aliquibus in Regno Poloniae et Magno Ducatu Lithuaniae ac dominiis illis annexis, aut haereditario, aut obligatorio, aut alio quocunque nomine, tum et in summis in bonis itidem aliquibus inscriptis et serenissimae matri nostrae reformatis, habere neque aliquid nobis ad ea ipsa bona et summas competere posse vel debere. Proindeque spondemus et cavemus pro nobis et successoribus non esse nos unquam et successores nostros ordines Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae et dominiorum illis annexorum nomine cuiusmodi successionis et honorum ac summarum inquietaturos, vel aliquod negotium illis exhibituros. Omnimodo et nobis et successoribus nostris perpetuum silentium imponimus, atque insuper si Regni et Magni Ducatus Lithuaniae ordines maiorem et ampliozem cautionem et assecurationem in eo negotio desideraverint, eam proximo deinde generali Regni conventu ita, quemadmodum necessitas postulaverit, daturas et facturas nos esse promittimus. Quae tamen melioratio etiamsi aliqua ex causa non fuerit consecuta, nihilominus haec recognitio nostra eiusmodi pondus habitura est, ac si in

amplissima et sufficientissima forma esset facta. In quorum omnium fidem utriusque nostram, sigilla praesentibus sunt apposita, et manuum etiam nostrarum ac qui vocati fuere ad hunc actum notariorum publicorum subscriptione, ea omnia roborata. Datum Varschoviae in conventu Regni nostri generali, die XX mensis Februarii anno Domini MDLXXXI, regni vero nostri anno quinto. Praesentibus reverendis magnificis et generosis: Petro Myskowski Cracoviensi, Stanislae Carnkowski Vladislaviensi et Pomeraniae, Victorino Wirzbicki Luceoriensi, Adamo Pilchowski Chelmensi, Martino Białobrzeski Camenecensi Dei gratia episcopis; Nicolae Radziwił duce in Dubinki et Bierke, palatino Vlnensi, supremo exercituum Magni Ducatus Lithuaniae capitaneo, Ioanne Kostka de Stangenberge palatino Sandomiriensi, capitaneo Marieburgensi, Pucensi Derschoviensi, Eustachio Wołowicz castellano Vlnensi, cancellario Magni Ducatus Lithuaniae, Brzestensi, Cobriensi capitaneo, Alberto à Lasko Siradiensi, Nicolae a Mielecz Podoliae ac capitaneo novae civitatis Corchia, Grodecensi, Ioanne Tarlo de Szczekarzowieze Lublinensi et capitaneo Pilsnensi, Andrea comite in Thenczin, Belzensi et capitaneo Oswieczimensi, Zatoriensi Hrubresoviensi, Petro de Pothulicze Plocensi, Stanislae Kriski de Drobnin Masoviae et capitaneo Plocensi, Nicolae Kiska de Ciechanowicz Podlachiae et capitaneo Drohiczeni, Bielszczensi, Anselmo Gostomski Ravensi — palatinis; Paulo Sczawiński Lanciciensi et capitaneo Sochaczoviensi Varcensique, Stanislae Herbore de Fulsin Leopoliensi et capitaneo Samboriensi, salinarum in Russia praefecto, Mniska Volhiniae, Andrea Firley de Dambrowicza Lublinensi et capitaneo Samboriensi, Gregorio Fielieński Plocensi et capitaneo Zakrocimonsi, Alexandro Lasz Czernensi et capitaneo Chelmensi, Nicolae Firlei de Dambrowicza Brezensi, curiae Regni referendario et capitaneo Czimiriensi, Stanislae Sirakowski de Bogusławicze Landensi et capitaneo Przedecensi, Ioanne Siemenski Zarnoviensi, Ioanne Grodzienski Krziviensi, Stephano Grodzienski Naklensi, Ioanne Koscielczki Biechoviensi et capitaneo Bidgostiensi, Stanislae Gostomski Sochaczoviensi et capitaneo Ravensi, Alberto Raczański Varschoviensi, Andrea Ilowski Visnensi, Sandivogio Drohiczański Lubaczoviensi — castellanis; Andrea Opaleński de Binn, Regni supremo marschalco, Maioris Poloniae generali Sremensi Rohatnensique capitaneo; Ioanne de Zamoście cancellario Regni nostri, Belzensi, Krusimensi

Miedzirzecensique capitaneo; Ioanne Borukowski de Bielino vicecancellario Regni, praeposito Lancieniensi, decano Karschoviensi; Ioanne Dulski thesaurario Regni generali, Branscensi, Regoznensi, Swieicensique capitaneo; Ioanne Hliebowicz thesaurario Magni Ducatus Lithuaniae, Radoskoviensique capitaneo; Andrea a Zborow curiae Regni marschalco, Radoniensique capitaneo. — Stephanus Rex. Anna Regina.

Et quia ego Mathias Mathiae Clodzinski, dioecesis Posnaniensis, sedis Apostolicae protonotarius ac serenissimi Poloniae Regis secretarius, praemissis omnibus dum ita agerentur praesens una cum subscriptis testibus interfui, eaque sic, ut supra habetur, facta fuisse vidi et audivi, ideo has litteras manu mea propria subscripsi, et signo, quo in talibus uti consuevi, notavi, in fidem praemissorum vocatus et requisitus. Similiter quoque ego Mathias Alberti Bech, dioecesis Cracoviensis, sacrae auctoritatis Apostolicae publicus notarius et etiam serenissimi Regis Poloniae secretarius, quum praemisso negotio una cum subscriptis testibus praesens adfui, et ita rem hanc actam fuisse vidi et audivi, ideo etiam easdem litteras manu propria subscripsi, et signo, quo in eiusmodi negotiis usurpare consuevi, notavi, in praemissorum vocatus et requisitus.

8.

POSTULATA DUCIS CURLADDIAE.

Cum Sacram ac Serenissimam Regiam Maiestatem Dominum nostrum clementissimum non lateat restare in privilegiis illustrissimi Ducis Curlandiae et caet. nonnulla negotia ad debitum finem nondum deducta, proinde Eas Illustritas pro ratione suae necessitatis magnopere et humillime rogat a Sacra Regia Maiestate ea, si non omnia, saltem subsequenter per occasionem aliquam, quae in his Comitibus se forsan offerre poterit, clementissime ad effectum suum promoveri.

I. Si ex Comitibus institutis a Sacra Regia Maiestate aliqui nuntii ad serenissimum Regem Daniae ibunt, commendandum illis esset negotium permutationis enervati et exhausti consumptique episcopatus Curlandici pro tam egregia et fertilissima ditione Seneburgensis arcis et eius attinentiis, ut sine longiore dilatione dudum promissum effectum consequatur. Si vero ali-

qui ad S. R. M. a serenissimo Daniae Rege venturi sunt, idem cum illis agendum, ne in suscipiendis forte tractatibus negotium hoc praetereratur, sed potius secundum pacta conditionibus includatur.

II. Similiter in ista occasione habendam esse rationem viginti millium talerorum per magistrum Furstenbergium in usum equestris ordinis a Serenissimo Daniae Rege acceptorum, pro quibus Illustris Curlandiae Dux ex iure suae cessionis tenetur, quomodo eius Celsitas intercedenda S. R. M. promotione isto debito exonerari possit, quod quidem ex Dania illustri Duci Holstiae Magno concessum iam prius est, ut hoc ipsum pro se repetat.

III. Ut percommoda media eliberorum Crobinensium in prima Livoniae ad inclytum Regnum hoc concessione et subiectione tam sancte promissae nunc tandem satisfia(n)t, et arx cum districtu illustri Duci concedatur, antequam a moderno possessore omnes commoditates (quarum interceptio irreparabile haereditariumque damnum eius Celsitati infert) funditus devastentur et plane in nihilum redigantur. Causae promovendi faciliusque obtinendi eliberationem fere hae sunt: 1) quod in decuplum illustrissimas Dux Prussiae pro expensae summae debito Crobinensi districtu per tam multos annos functus sit. 2) quod concisione nemorum aliarumque commoditatum, devastatione, haereditarium damnum et omnino huic summae non comparandum illustri D. Duci Curlandiae ibidem sit illatum. 3) Habendam esse rationem aliorum quoque suae Celsitatis damnorum, fere integros viginti quatuor annos, durantibus in Livonia continuo bellis, perpefforum, unde eluctari eius Celsitas cum suis haeredibus vix unquam poterit. 4) Sedisse Dominos Pruthenos per tantum temporis haetenus tanquam intra muros, nihil vero vel parum opis vicinis afflictissimis Livonibus subsidio contulisse. 5) Igitur et gratitudinis et christianae commiserationis, atque adeo aequitatis ergo (si necessitudinis et vicinitatis jus illos non movet) ad voluntariam et liberam restitutionem Crobiniae flecti se citius forsitan passuros. 6) Quodque maximum est in gratiam S. R. M. utpote quae communem omnium ditionum ac provinciarum inclyto Regno adiunctarum salutem curat, tuet, promonet, facere hoc minime recusaturos.

IV. Et quae quidem illustris Dux Dominis Gedanensibus certam pecuniarum summam in necessariis Livonici belli usus acceptam debeat; dignabitur S. R. M. humillimo illustris Ducis rogatu secundum Regiam et ele-

mentissimum promissum Eius Celsitatem inde liberare et absolvere, ne molestias aliquas ab illis in posterum experiantur.

V. Cumque similiter ante annos summam in belli necessitates conversam a Rigensibus illustris Dux acceperit, proque ea quaedam sui Ducatus bona illis pignoris nomine inscripserit; hanc vero secundum pacta commodiori aliqua ratione Sacra Regia Maiestas ex thesauro suo hisce bellorum difficultatibus nimium gravato aequè minus ac Sua Celsitas dependere possit; petit Illustris Dux summam illam Ripensibus pro multis violentiis, injuriis, et damnis Suae Celsitudini illatis (quae sua atrocitate summam istam longe superant) decurtari, ab hisque in posterum caveri, quod ab ejusmodi gravaminibus sibi temperatosi sint, et intra officii sui metas permanere velint.

VI. In consilio de recuperanda Pernavia annexo non gravabitur Sacra Reg. Maiestas suam vel Illustri Domino Duci vel ipsi praefecto arcis Rigensis, quam citissime, perscribere seu denuntiare sententiam. Petitur vero ab utroque, si quid in hoc ex voluntate et nutu Sacr. Reg. Maiestatis suscipiendum sit, secretissime illud servari, ne quid hosti de hoc innotescat.

Pro quibus omnibus illustris Curlandiae Dux immortales gratias debere et debiturum se agnoscit, suisque paratissimis servitiis ad gratitudinem praestandam paratissimum se semper exhibebit.

9.

RESPONSUM SACRAE REGIAE MAIESTATIS ILLUSTRIS PRINCIPIS
DOMINI GOTHARDI, CURLANDIAE DUCIS, LEGATO GENEROSO
OSWALDO A GRABAU DATUM.

Quam Sacrae Regiae Maiestati Illustris Principis Curlandiae Ducis legatus ab Eius Illustritate salutem cum testificatione observandae fideique erga Majestatem suam nunciavit, eam Regia Maiestas gratam habuit, parique salute Eius Illustritatem imperavit, ac omnia ei comprecatur, quae ad Eius Illustritatis felicitatem pertinere possunt.

Quod ea adinet, quae Eius Illustritas cum Serenissimo Daniae Rege regi desiderat, cum Sua Maiestas hoc tempore apud Serenissimum Daniae

Regem legatum nominem habeat, neque causa sit, ear isthuc ullum e suis nunc mittat, commendari res Eius Illustritatis non possunt. Faciet autem Sua Maiestas, ut Eius Illustritas intelligat, cum occasio earum rerum agendarum se dederit, Maiestatem suam auctoritatem studiumque suum libenter interposuisse.

Apud Illustrem Principem Dominum Georgium Fridericum Marchianensem Brandenburgensem Sua Maiestas ad Crobinensem negotium auctoritatem suam libenter accommodaret, nisi multis se hoc tempore nominibus impediri intelligeret, quò id facere minus commode posset. Ubi vero Sua Maiestas se bellicis istis occupationibus liberaverit in id incumbat, ut Eius Illustritas voti sui hac in re compos fieri possit. Ad idem Sua Maiestas ad id in hisce suis bellicis occupationibus responsum det, quod Eius Illustritas de Gedanensium ac Rigensium credito expetivit. Palense negotium, de quo illustris Domina Anna Curlandiae Ducissa scripsit, ac per eundem legatum egit, Sacra Regia Maiestas ex relatione commissariorum suorum perspicit eo in statu esse, ut jure iudicioque non incommode Eius Illustritas eo pervenire possit, quod a Maiestate Sua concessum habet. Qua in re Maiestas Sua prima quaque oportunitate, qua agi de ea poterit, officium suum in se desiderari non sinet. Ad haec Sua Regia Maiestas non dubitat, quin Eius Illustritas, cuius potissimum salus ac status hoc in bello, quod Sua Maiestas cum Mosco susceptum habet, versatur, nihil praetermissura sit, quodcumque et ipsa navare et inferre ad res contra hostem gerendas possit; tamen Maiestas Sua facere non potest, quin, cum Eius Illustritas hoc proximo biennio quieverit, Eius Illustritatem etiam atque etiam moneat, ut hoc anno maiore aliquo conatu Suas Maiestati adsit et, excitatis eam ad rem subditis suis, ope aliqua salutem communem adiuvet, quò bello huic finis quam primum imponi possit, quod ipsum ad Eius Illustritatis earumque ditionum, quas Eius Illustritas habet, quietem, securitatem, utilitatemque plurimum pertinere, satis Eius Illustritas intelligit. Haec Sacra Regia Maiestas ad ea, quae a commemorati illustris Ducis legato exposita fuerunt, habuit respondere. — Datum Varssaviae, die XXIII Martii, anno Domini MDLXXXI.

10.

LITTERAE PRO COADIUTORIA REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI DOMINO, STANISLAO KARNKOWSKI G. C. ARCHIEPISCOPO GNESNENSI NOMINATO, SYNCERE NOBIS DILECTO.

Stephanus Dei gracia Rex Poloniae etc.

Reverendissime in Christo Pater, syncere nobis dilecte. Cum S. V. coadiutoriam, morte reverendissimi olim archiepiscopi interveniente, effectum suum non esse sortitam, atque ita evenisse sciamus, ut nostrae erga S. V. benevolentiae quam semper gessimus, maius extet documentum, mittimus S. V. per generosum Franc. Wiasselem cubicularium nostrum novas nominationis nostrae litteras, quibus, quod Deus ecclesiae suae, nobis, reipublicae nostrae, ipsiusque (ipsique) S. V. felix, prosperum ac diuturnum esse velit, archiepiscopum Gnesnensem nominavimus et designavimus. Credimus autem S. V. eam benevolentiam nostram, qua illam ante alios amplexi sumus, studio et officis suis, prout hactenus diligenter fecit, ubi usus postulaverit, semper nobis cumulatissime relaturam esse. Quum vero Solejoviensis monasterij loci ordinarius factus est, postulamus a S. V. ut intrusum illorum non modo non innovat, sed electionem novam indicat, omnemque in gratiam nostram det operam, quo ab istis fratribus maior dignitatis et iuris nostri in eo habeatur ratio, ut, postposito electo suo, iuri nostro se accommodat ac Ven. Georg. Fabianum praepositum Praemislensium in abbatem suum eligant. Id ut S. V. sibi et illis persuadent, non neque compositionibus neque aliis rationibus adductos iri, quin a proposito nostro discedantur. Efficiat itaque S. V. ut (ne ad duriorem causam procedamus) dignitatis, commendationis ac iuris nostri potissima ab illis habeatur ratio, illeque intrusus ex abbacia deponatur, ac monasterio illi praedictum praepositus Praemislensis praeficiatur. Quod S. V. dum ad eam rem animam suam appoverit, nobisque gratificari voluerit, minime negotio perfecturam rem facili nobis persuadeamus. Non enim de abbacia Solejovicensi agitur, sed veremur, ne, si isti fratres temeritate sua ad eum finem, quem illi cupiunt, rem perduxerint, abbatarum omnium dispositio, quae semper serenissimorum Regum iuris erant, ad temerarios fratres contra ius nostrum et antiquam consuetudinem cum summa indignitate nostra devolvatur. Quod illius prudentiae ac erga nos studio et observantiae committi-

mus. Quid Internunciatus Moschi nobis attulerit, quidne illi responderimus, ex exemplo, quod praesentibus adiungimus, S. V. cognoscat, quam bene valere cupimus. Datum Grodnae, die XXI mensis Aprilis 1851 anno, regni nostri quinto. Stephanus Rex.

11.

LITTERAE NOMINATIONIS.

Stephanus Dei gratia Rex Poloniae etc.

Reverendissime in Christo Pater, sincere nobis dilecte. Posteaquam de obitu reverendissimi olim archiepiscopi nuncium nobis allatum fuisset, inter frequentes cogitationes nostras, quas eo nomine suscipiebamus, quem potissimum in locum illius sufficeremus, nullus nobis in mentem veniebat, qui cum pietate in Deum et erga fidem catholicam propensione, tum meritis erga nos et rempublicam, consilij iudicii que maturitate ac rerum cognitione et usu, a nobis S. V. praeponendus esset. Itaque cum ea omnia in S. V. cumulata esse videmus, quae ad munus archiepiscopi non modo cum dignitate nostra et reipublicae, sed cum utilitate illius et inprimis ecclesiae Dei obeundum necessario existimatur, cumque S. V. suam erga nos et rempublicam fidem, merita, labores et pericula, quae difficilissimis quibusque temporibus patriae suae ac nobis probavit, ita sunt omnibus perspecta, ut iudicio omnium dignissima habita sit, cui tanti honoris fastigium a nobis deferatur; itaque, vacante ad praesens archiepiscopatu Gnesnense, Sinceritatem Vestram archiepiscopum Gnesnensem, quod Deus ecclesiae suae, nobis ac reipublicae, tum ipsi S. V. felix ac diuturnum esse velit, nominamus, designamus, et esse praesentibus iubemus. Scripsimus diligenter, cum Summo Pontifici, tum illustrissimo protectori et viceprotectori regni nostri et aliis cardinalibus id (ut) apud suam sedem efficiant, quo hanc nominationem nostram rectam et gratam habere ac auctoritate sua quamprimum approbare et confirmare velit. Cuius divini nostrique in se collati beneficii credimus Sinceritatem Vestram gratam ac memorem futuram. Litteras itaque nostras ad S. D. N. et Ill. Cardinales, quomodo illi commodius videbitur perferendas Romam curabit. Sinceritatem Vestram bene valere cupimus. Datum Grodnae, XXII mensis Aprilis, anno Domini MDLXXXI, regni vero nostri anno quinto. Stephanus Rex.

12.

LIST OD X. BARANOWSKIEGO DO P. MARSSAŁKA
KORONNEGO.

Wszystkiego wiedzieć nie mogę, mój Miłoszeziwy Panie, co się sam (tam) po odyachaniu W. M. działo, bo na tej zgonie wiecei całówek u kałamarza kwiał, niż s to czasu y ulaczenia mógł mieć do wzięcia wiadomości o rzeczach. lednak to, o czym wiadomość mam, o tym krotcze W. M. znać dam, iusz tesz prawie nogę w strzemieniu maiancz. Tam ku swym skoros W. M. odyachać raczał, odprawował K. I. M. te poszły cudzoziemskie, ktori beli pozostali, s czym? to iusz W. M. lepiej, niżli ja, wiedzieć moze; posiedzi przychał tesz był wojewodi Wołoskiego poszłaniecz, prziniosł officiosas litteras, officiosas odniosł, inne rzeczy, iako de commercijs, około kommissarzow, s stroney zobopolnych krziwd oretenus opowiedał, et non carui suspicione, aby tu raczei na spiegi, niżli s czym gruntownem prziszła był. Odprawował tesz post dominicam passionis K. I. M. relacijne sądi, skoro po kwiełthni niedzieli limitował wssitko; limitatiewi nie widziałech, ale tą mam sprawę, isby as post reditum in regnum ex bello; acz w tej limitatiewi iest kilka exceptiewi, ktore w Msoibowie miały być odprawione. Te tesz pro more exceptae causae fisci et redemptionis bonorum regalium. K. I. M. wczora stand iusz wyiachał. Na rostaniu był u Krolowey ley M. dobrey myśli, y liberalius pił, y tak consortem edyachał; co się przed tym starzono, nie wiem na jakie rozyachanie, to teras contenci. I. M. P. kanceler w przeszłą wielgą szrodę poyachał tesz stand do Garwolina na swienłta, dzisby stamtand do Rusi wyjachać zaś miał. P. Gnieznienskij przibel ta wczora; nic nie powiada, aby się miało co ponowić s stroney Moskwy; iakoz gdi nasi pod Ruszą beli, miasto spalili y z wielką korziscią stamtand się wrocili. Fransuie sie snadz na poszły swe Moskiewski, ie, rebus in lectis, iada, y theby znać voces iego być miały: «Poszłatech po Krolestwo Polskie poszły, nie nie sprawili; poszłatech mierzić się, także; kolibych był sam poiachał, y krolembych był, y zastanowieniebych był uczinil s stroney pokoju; ale nielza, iedno muszę się sam uyrzec s Krolem.» Othosz wiera nie wiem, iakoweby to miało być uyrzenie; Boże day to, lubo w

dobry obyczaj lubo inaczy, byłby riehlei, a nadzieia w P. Bogu, żeby dobry s nim koniecz. Jakoby długo K. I. M. w Mscibowie mieszkać miał, niewiem nic pewnego; tom nadstychał, żeby w Wainie miał być sub finem Majj, a stand tam iusz do woyska circa medias dies Junii. Miedzi P. Kamienieczkiem, ktori tesz sam był nadbiezał, a P. Philipowskiem doszło iednanie, y przeproszenie zobopolne s karti. Ma P. Kamienieczki dać P. Philipowskiemu 8000 flor. za skodi iakieś, albo raczei za to, że czotki tego nie pojął, ani poymie. P. wojewoda Siradzki stoj w kontrakcie s P. Czechowskiem s strony spuszczenia Spiskiego starostwa iemu; miał mu dać 24000 flor. za doziwocie, wienecz nie wiem, doydzie-li; s strony dania piemiędzy tesz obradzono, skand y kiedy bnda, y nie masz w tim dubium, iedno s strony P. Czechowskiego; by się nie kafał, prziwąpiwam, y styczatech iednego tei tam famiilei mowiancz: «tak pięknie Maciejewskiemu na spisku yako y Łaskiemu» i boie się, by im swoj nie rozradzili. Tak to rozumiem, że tego starostwa in eum finem dostawiają, aby z Ruberem iestć kwaśne iabłka, bo Kiezmak trzima; iuzechmy go po dwakroć pod nim brali, puscicieśmy musieli; podobnobysmy ieszcze chcieli weń wyjachac, tak żeby iusz z niego nie wyjachac; co iesli się zdarzi, łącznie y głupi baczic może, quorsum haec evadent. Przijachali byli temi czasi snadź P. Czarnkowskij, on nas referendarz do Łowicza do x. arcybiskupa y s P. Zborowskiem marszałkiem y Samuelem, — snadź siplac około coadiutoriei x. Kufawskiego. Nie kazałci ich do siebie puslcć, y nie barzo trefnie P. Pawłowi sinowczowi; by byli z zamku, abe z dworu iego nie ustampili do miasta, kazał ie częstować. Radby I. K. M. x. Fabiusza Dahmatę miał opatem Suleiewskiem, sed non succedł; trudną się rzeczi; zas mni-szi drugiego mnicha z Wangrowieczkiego klasztoru, Ostrowskiego obrałi, postposita aūthoritate Regis, czim się barzo Pan obrażoł, y usza-dziel się na to, aby koniecznie został się na płaczu; ziechało się tam snadź sñachty niemało, qui sibi tas fundationis vendicant, przy electiel stoią y protestuią się, że obtruditur extraneus contra statuta. Wienecz nie wiem, quib exitus erit comoediae. Varschoviae, 28 Martii 1584. X. Baranowski.

13.

LIST OD X. BISKUPA KUIAWSKIEGO DO P. MARSSAŁKA KORONNEGO.

Miloscziwy Panie marszałku korony y generale Wielkiej Polski. S try prziazniei y chęci, którą z W. M. dawno y statecznie, dalibóg, więdę, czynymię W. M. smiorć arcybiskupa nieboscaika, ktori wczoraysz moci P. Bogu duszę oddał, iako przistalo chrciescianskiemu y tak zasmeemu senatorowi, na ktore arcybiskupstwo K. I. M. Pan nasz Miloscziwy s prosiwienia tego, per quem reges regnant, nominowac y dac mi ie niegodnemu kapłanowi (raczył), o ktore, Bog wie serce moie, nigdym się u K. I. M. nie starał; wierzę, że W. M. moy M. P. pomożesz mi wespołek Pana Boga dzienkowac za tak wielką łaskę y dobrodzieystwo, y pomoż mi, dalibóg, bandziesz raczeń do tego, abyeh powinność pristoyną, na tem miejscu bandąc, P. Bogu y rzecziopolitey tim lepiej oddać mógł, iako ten, ktis W. M. iest magna pars reipublicae nostrae, a co wientsza, w takiej wierze powszechny, którą W. M. poznaza, et non erubescit profiteri hoc in medio inimicorum ecclesiae Dei. Za co wartke benedictionem Domini bandziesz raczeń mieć w domu swym, y iusz masz. A ia, maiancz takiego racznego y senatora y mego M. Pana y przyciela, wiele dobrego w kosciale Bozera y w rzecziopolitey za pomocą miłego Boga uczinac bandę mógł. Nunc eae partes erant W. M., isz iakom znał przedtim wielką chęć W. M. przeciwko sobie, iesezem teras tim wionczci tego pewien, że y tunc in primordio regiminis mei y potim zawsze nie opuszcz mię W. M. Co ia aktiori iudicio W. M. comitto. Pewien teaz tego W. M. byc mozeam, że, dalibóg, chęć moia y W. M. tatze y domowi W. M. się przigodni et ipse occasiones quaeram. Iterum atque iterum łascze y miłosci W. M. mego M. P. pilale się zaleczam. Vladislaviae, 7 Aprilis 1581.

Miloscziwy Panie marszałku, pozakiem W. M. list od K. I. M., ktori iusz po moim wyiachaniu dobrze oddan mi iest, y zda mi się potrzebny. — Stanisław Karnkowski, biskup kuiawski, nominatus archiepiscopus Gnesnensis.

14.

KOPIA LISTU MOSKIEWSKIEGO, NA POLSKIE PRZEŁOŻONEGO.

Z Bozey łaskij Czar y Wielki Kniaz Iwan Wasilowicz, Czarz Kazański, Czarz Astrachanski, Hospodar Pskowski, Wielki Kniaz Smolenski, Twierski, Iuhorski, Permaki, Wiacki, Bolharski y innych. Bratu nassemu z Bozey łaskiej Królowi Polskiemu y Wielkiemu Xienciu Lithowakiemu, Ruskiemu, Pruskiemu, Żmudzkiemu, Mazowieczkiemu, Xienciu Siedmiogroczkiemu y innych. Poszyłałiśmy k tobie bratu nassemu gończa naszego Czerepczuka Kliemienteiewa z listem, a przezeń żeśmy w tim swoim liście k tobie pisałi, isz miendzi nas przisły wielkie nieprzyzani y krwie roslania. Thedi my y nad pierwsi obyczay postaliśmy k tobie swych poszłów wielkich stolnika swego y namiesnika, Nizehorodzkiego kniazia Iwana Wasilowicza Syczkiego Iaroslawskiego s towarziszami, dawsi im zupełną naukę, iako miendzi nas przistoi być braterstwu y miłości. A ti brat nas poszłów naszich u siebie zadzierzał, y na nasze takie sylanja się, widząc ku waselakiemu dobru, na żadne dobre ku pokoiovi chrześciańskiemu nie skłonisz się. Tediby ty brat nas Stephan Krol z naszymi poszły postanowienie miał uczynić ku pokoiovi chrześciańskiemu y przymierze postanowić przistoyne, y poszłów naszich do nas odpuścić, y swych poszłów do nas posłać, według pierwsich zwyczajow. A ti teras brath nas tego gończa naszego Czerepczuka Kliemienteiewa do nas odpuścił, a przezeńś do nas w owem liście pisał, isz poki ludzie nassi w Inflanczkiej ziemi będa, nigdi miendzi nas s tobą y miendzi panstw naszich dobri y słuszny pokoy stać się nie moze, y poszłów naszich odpuścił z naszymi, y gończa naszego Czerepczuka Kliemienteiewa przed nimi do nas odpuścił, a swych poszłów ty brat nasz do nas posłać nie chcesz, a chcemy li krwie roslanie uyać, y s tobą w przyzani być, abyśmy ku tobie stali, nie mieszkajancz, swoich innych poszłów z dostateczną nauką, porucziwsi im, czymby takie rzeczi ku usmierzeniu y uspokoieniu przywieść się mogły. My tedi listu twego, brata naszego wysłuchali y poszłów swoich wielkich stolnika swego y namiesnika Nizehorodzkiego kniazia Iwana Wasilowicza Syczkiego Iaroslawskiego s towarziszami ku tobie bratu nassemu posłali, dawsi im zupełną naukę, iako miendzi nas przistoi być braterstwu y miłości, we wsit-

kiem na się postempnancz y nad pierwsze obyczaje, y posłom swym zamkow w oyczynie naszy Inflanczkiej ziemie (co nie przystoi) bes krwie rozlania tobie bratu swemu oddawać roskazali, co w żadnich państwach nie zachowuie się, a to dla tego, aby krew krzescianską uiąć y ku pokoiowi prziwieść. Iednak ti brat nas Stephan Krol y na takie nasze znoszenie się na żadne dobre namniei nie skłonił, y posłom naszych ku nam z nieszim odposcił. My tedi y taką wyszoką miarę twoię brata naszego widzanc, y na to patrzanc, co y nie przystoi, zebychmy czynili, ieszcze na się postempnancz, a ciebie brata swego napominaiancz, żeby krew chrzescianską ująć, posyłamy ku tobie bratu swemu posłom swych, dworzanina swego y namiesznika Muromskiego Ostaphieia Michałowicza Luskina (Puszkina), a dworzanina swego y namiesznika Szaczkiego Phiedora Andreiewicza Pieziemskiego, a djaka swego Iwana Andreiewa sina Traphanowa, dawszim im zupełną naukę, iako miendzi nas przystoi być braterstwu y miłości. A iakoś brat nas Stephan Krol pisał do nas w liście swem, isz poki ludzie nasi w Inflanczkij zemi bendą, tedi miendzi nas nigdi s tobą y miendzi państw naszych dobri y słuszny pokoy stać się nie moze; to tedi ti brat nas Stephan Krol sam mozesz rozsządzić, iako tak wielkiej rzeczy mozo stać się, y ludzie z zamków wywozić bez namowy (albo postanowienia). Przeto aby ti brat nas Stephan Krol przisłał do nas na te nasze poszły gleytowny swoy list s tim naszym gończem Hrehorem Skabardeiwym nie mieszkaiancz, iszby naszym posłom prziść y odyść dobrowolnie bes wszelakiego zadzierzenia. A iako u ciebie nasi poszlowie bendą, tyby brat nas Stephan Krol swoim Panom radnem roskazał z naszymi poszły postanowienie uczinić ku wszelakiemu pokoiowi chrzescianskiemu, a my swoim posłom o wszitkim y o Inflanczkiej ziemi roskazali namowy uczinić, iako ktori rzeczy przystoi stać się. A poki u ciebie brata naszego poszły bendą y namowę uczinia o wszitkim. tyby brat nasz ludzi nie zbierał y umnieyszenia skarbu swemu nie czynił, a nasi poszlowie bendą u ciebie tegosz czaszu, y oczekawaią gleytu twego w drodze; a ludzie po naszych posliech, iako tu tobie posłom swych stolnika swego y namiesznika Nizehorodzkiego kniazia Iwana Wasiliewicza Syczkiego Iaroslawskiego s towarzyszami posłališmy, po wssitkim kraikam bes przestanku woiają, nie wychodząc, nad pierwszy obyczaj. A s tem listem posłališmy do ciebie brata swego Stephana Krola lekkiego

gończa swego Hrehora Skabardejewa, tyby onego nie zadzierzwał y do nas odpuszciał riekło, a s nim na nasze poszły list swoy gleytowy posłał. Piszano na Moskwiu roku 7089 Martij 15 dni.

15.

RESPONS KROLA I. M. DO MOSKIEWSKIEGO.

Od Stephana z łaskiei Bożej Krola Polskiego etc. Wielkiemu Hospodarowi wssitkiei Rusi, Wielkiemu Kniazu Włodzimirskiemu etc. Tich czasow przistałes do nas goncza wassego Hrehora Skabardejewa z listem swem, w ktorem pisałes do nas, wyrozumiawszy y wiadomość wziąwszy od posłów swych wielkich, którzy przedtım u nas beli, od stolnika swego y namiesznika Nizehoroczkiego kniaza Iwana Wasilowicza Siczkiego larostawskiego y od thowarziszow iego, dla czego przez tich poszłow twych miendzi nami y tobą rzecz dobra na pokoy chrześcianańskij nie postanowiła się, y chcąc, żeby krwie rozlanie w chrześcianaństwie nie beło, oznaymuiesz nam, ys poszyłasz do nas poszłow swych innych, dworzanina swego y namiesznika Muromskiego Ostaphieia Michałowicza Puszkina, a dworzanina swego y namiesznika Siczkiego (Szaczkiego) Phieodora Andrzejewicza ¹⁾ sina Traphanowego, dawszi im zupełną naukę, ktorim obycaiem, miendzi nas przistoi być bractwu we wsitkim, y o Inflanczką ziemię kazałes im postanowienie uczinić. A tak abyśmy na te poszły twe gleyt nas do ciebie posłali, a poszłowie twoi w drodze tego gleytu naszego oczekiwać bendą; a nisli do nas poszłowie twoi przijdą y postanowienie o wssitkim uczinią, pisałes do nas, abyśmy ludzi nie zbierali, y skodi w skarbie swem nie przyjmowali, cośmy z listu twego do nas pisanego dostatecznie wyrozumieli. Iusz każde sprawy nasze według woli Bożej rzandzić zawzdi zandamy, a s pomocą lego swientą o dobrem chrześcianańkiem obmysliawaiąc, y wienczei nadewssitkie sprawy nasze od czasu szczęśliwego naszego panowania na państwach naszych Koronie Polskiej y W. X. L. etc. z wolei Bożej przekładali y uważaliśmy uspokojenie y swiebodę chrześcianańskiego narodu, pilnie strzegąc, abyśmy lud Boży, zwierzchney władzy naszej od Boga zliczony, nie na krwie rozlanie w chrześcianaństwie obraczali, przykładem inszych Krolów

¹⁾ Ilponymno: a dżjaka swego Iwana Andrejewa.

chrześcijańskich braci naszi, y s tobą zaścła y nieprzyatnici nigdysny nie
zicziłi. Is to do tego czasu przisło, oświadczamy się przed Bogiem Stwo-
ryciobem, is nie s nas ani z naszej przycziny przisło to, i sam moiesz ba-
cić, y posłem twym, gdi u nas beli, Panowie Rádi nasze, za rozkazaniem
y wolą naszą, to dostatecznie opowiedzieli y okazali, co s powiesci ich
mogł wyrozumieć; i aczkolwiekśmy teras do wientozich nakładow mis pier-
wy przisli, y bezdłacz pogotowia z weyskiem naszym, iestśmy za pomocą
Boią mało iasz nie w pułdrodzo, czągo wasińskiego, a co wientozego trudza-
nia y pracy osoby Malesztatu naszego Krotawskiego nie lituiancz, iedno
czącz, aby wientozie krwie rozlanie w chrześcijaństwie nie przychodilo, tego
dągnienia na ten czas niechawszi (zaniechawszi), za tem terazniwymem pisa-
niam twym, list nas gleytowny na poszły twe wielkie przez tego goźca
twego Hrehora Skabardeciewa do ciebie posłaliśmy. Tiby za tam listem na-
szem gleytownym poszłow twych wielkich, dawsi im zupełną y dostateczną
szakę we wsitkiem ku zastanowieniu pokoia, ku nam przisłał, ktorzi aby
beli do nas do miasta naszego stoleczkiego Wileńskiego, od daty tego listu
naszego nizei napisaney, za 6 niedzieli, to iest, bliske przisłego miesian-
ca Czercwca czwartego dnia, niczim tego roku nie omieszkiwaimcz, gdisz
przedłużenie w takowych rzeczach y smieskanie żadnego pozitku nie przı-
nosi. Iako w timże liście swem piszes do nas, is od ludzi naszych państwam
twem skoda się dzieie, a my teras tobie oznaymiemy, że ludzie twoi w
państwie naszym okolo Orzi także niemalo skodi poczynili w tich czasiech;
co aby ku uspokoieniu przisło, potrzeba iest nieomieskanego zastanowienia,
a my uspokoienia chrześcijaństwu ziczimy za postanowieniem słusznem, w
dobrei przimiri s tobą być chcamy. Dan w Grodnie, roku 1581, Apr. 21.

16.

LIST OD X. BISKUPA KUJAWSKIEGO DO P. MARSSAŁKA KO-
RONNEGO.

O jakim chenci zawste sobie ubieczował, takąsz iasz po Wasz-Mość ku
sobie s pisania znam, iestem barzo pocieszon y wielcze dziękuję W. M.
Prawdać iest, ze ta accessio summi honoris, kterej mi W. M. z łaskiei
swej winowac raczisz, iest u ludzi wielką, ale u mnie mała, iesli się nie
boudzie wspierata favore et benevolentia zwłaszcza tich, na ktorich w onem

kraiu kościołowi Bożemu wiele należy; o to nawienctei P. Boga proszę y prosić bendę. Iako P. Bog W. M. dał organum w anych krajach ku rozszerzeniu chwały swy święty, aby mię tesz takowem uczinić, y eodem zeb ku rozszerzeniu chwały swey zapalić raczeł. W ktorem zawodzie tak pomnozenia chwały święty, iako y spolny miłości, tak poctagnę, że się nikomu nie dam poprzedzić. Przeto nie s tego się tilko wesele, zem arcybiskupem, ale że za generalstwa Wasz-Mości, zelatora wielkiego ecclesiae Dei. Laboramus igitur in vinea Domini, zaczim y chęć moja ku W. M. rość bendzie y błogostawieństwo Panskie pewnie poydzie. Iesliby iaką trudność kto czynił x. capitule, albo tesz mnie in adeundo archiepiscopatu, niez nie wantpię, że W. M. bendziesz mi raczeł być consilio et auxilio, o co proszę, o czym mam za to, że Wasz-Mości iest oddan list Krola Iego Mosci. A nie cakay W. M., abych oznaimieł, bo tam richlei y lepiej W. M. bendziesz wiedzieć raczeł. Iusz ia sam na Lowiczu siedzę, nie iako arcybiskup, ale iako executor testamentu nieboszczikowego. Co się doticze arendi wioszek u Kalisza, W. M. wiedzieć raczisz, że to regiment capitulny, a ia się w zadną rzecz wdać nie mogę, bo expeditiei do tego z Rzymu nie mam. Z Lowicza, 21 Apr. 1581. Stanisław Karnkowski, biskup Kuiawski, nominatus et electus archiepiscopus Gnesnensis.

17.

LITTERAE A SACRA REGIA MAIESTATE AD DOMINUM REGNI MARSSALCUM.

Stephanus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae etc., Princeps Transilvaniae.

Magnifice sincere nobis dilecte! Misit nobis magnificus regni nostri cancellarius cedulam eam, quam illustr. dux Legnicensis Posnaniae Synecritati Vestrae scripserat; quare cum istius principis erga nos studium completimur, gratiae sunt illi agenda, quod ad servitium nostrum et reipublicae propensam gesserit voluntatem, quod si id tempestive fecisset, haud dubie non defuissemus studio illius erga nos optimo promovendo, verum subducta ratione temporis, quod adhuc superest, non videmus, quomodo praesenti expeditioni tam longinquae nunc praesto adesse possit. Nihilominus

deinceps, si opera illius uti voluerimus, non dubitamus Illustritatem illius idem studium ad obsequia nobis praestanda conservaturam esse; de nobis vicissim ea sibi persuadeat, quae de principe studii et officii grato expectari possunt. Sinceritatem Vestram bene valere cupimus. Datum Grodnae, die XXIII Aprilis, anno Domini MDLXXXI; regni vero nostri anno quinto. Stephanus Rex.

18.

LITTERAE ALTERAE A SACRA REGIA MAIESTATE AD EUDEM.

Stephanus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae etc., Princeps Transylvaniae.

Magnifice sincere nobis dilecte. Commendationis Sinceritatis Vestrae, qua pro generoso Gaiewski, ut iudicatum Posnaniensem illi conferremus, usa est, eam habuimus rationem, ut cum illum virum probum, legumque regi nostri peritum esse sciamus, ante alios omnes iudicem Posnaniensem, posteaquam electus fuerit, declaraturi sumus. Credimus autem Gaievium hanc nostram benevolentiam obsequiorum suorum promptitudine relaturam esse. Sinceritatem Vestram bene valere cupimus. Datum Grodnae, die XVI mensis Aprilis, anno Domini MDLXXXI, regni vero nostri anno quinto.

Cedula manu Regia scripta.

Hodie cecepimus Moscos Dabrownam arcem castellani Minscensis omnium fortissimam excursionem tentavisse, ubi nulli licet fuerint nostri milites, propter summam omnium victualium in illis oris penuriam; tum vel ab ipsis castellani Minscensis praesidiariis ita est eorum impetus exceptus, ut in expugnanda arce, atque oppido arci proximo, nihil plane efficere valuerint, atque ita villis adjacentibus depraedatis retrocesserunt; haec autem 3 Aprilis gesta sunt, cum iam goniecz eius Orszam transivisset; quid igitur adferat nobis iste legatus, cuius vestigia naves sequuntur, ex illius adventu, qui iam iam futurus est, liquebit. Stephanus Rex.

19.

LIST OD P. BUZENSKIEGO DO P. MARSZALKI KORONNEGO.

Miendzi tą summa, ktorej Krolowi I. M. Pan margrabia pozicza, miaby mi dac 32,000 czerwonych złotych Rinskih, kazdi po 1/2 Pol-

sktch, to jest, po 27 g. Czeskich A is mam zakazanie od Krola I. M., abych taki monet nie brał, a ewdzie tosz zasie inakazim uprosić nie mogli, testam barzo reserwan, co mam czynić, obawiasiecz się, aby się Krolowi lego Mości zle nie posłużek. I umysłnie dla tego iardzidem do Lipska na iarmark, traktować o przewexeleńsanie, słam nit sprawić nie mogli prze odległość Kestrzina, kendi mi te pieniądze dawać mają. Potim słałem do lego Mości Pana kurfirsta Saskiego, ale y ten się s tegb wymowił, pozwolił odmienić, ale groszem tamie, coby wieaczci skodi prziniosło, nis tysiancz złotych, a iusz się wprawdzie niemaly kost na te pieniądze uczynił y dwoią legatią y wozeniem srebra, tak isz wynidą pewnie na Polskie interesse. Bendącz tedi rozerwany, zdało mi się uciecz się w tim do Wasz-Mości mego Miłosciwego Pana o radę, cobych dalei czynić miał. Mnie wprawdzie Krol lego Mości powiedział, is woli bes pieniędzy być, a nis takie brać; wsakże wiem tesz z drugiei strony, że ius Krol tych pieniędzy pewien, i nie w smak to poydzie, kiedibychmy ich wywozić nie mieli. Proszę tedi Wasz-Mości, iako mego Miłosciwego Pana, abys mię Wasz-Mość rezolwować raczel, co mam czynić; k temu są kupczy w Posnaniu dość zamoziszezi; proszę racz Wasz-Mość s nimi mowić; iesłizeby o odmienieniu pomyslic nie mogli, mogłoby się im cokolwiek za praczą odłożyć. Aczci Pan Bog wie, zadnego roskazania o tim nie mam, wszakże wazelbym się sto złotych na to odłożyć. Proszę iako mego Miłosciwego Pana o rychły odpis. Mają mi te pieniądze dawać w Kestrzynie 1 die Majj, dla czego ius tam iustro wyiezdnam. W Miedzi-rzecz, 27 Aprilja 1581. Jan Buzzeński, starosta Ostrogski.

20.

LIST OD P. WOIEWODI POZNAŃSKIEGO DO PANA MARSZAŁKA KORONNEGO.

Miłosciwy Panie Marszałku. Prawię na wyiezdzeniu mojem do Chodzieza, przisli do mnie kupczy wsiszezi tak cudzoziemcezi, iako y tuteczni koronni, opowiedaiasiecz mi nową doległość swą, która ich potikać miała mimo opisazanie unwersalu pospellitiego seymu wálnego koronnego; czinem się zabawiać nie mogł dla iactania swego do Chodzieza, a czinem tam przyjachawszi, uczinilem beł wzmiankę przed Waszmością. Znowu gdym sam

przyjechał, mało nie wnet, iakom z wozu ssiadł, wszisczi także przisli, ukarancz mi y unwersał drukowany pod pieczęcią, pokazuiancz mi y extract z xiąg Wasz-Mości grodu Gnieźnieńskiego declaratciei iakis nowy Krola Iego Mości okolo wybierania czwartego grosza od kopi wszelakich, nietilko co s Korony, ale y do Korony idą, y innych rzeczy, wkładaiancz to na mię, nietilko iako na dzierzawcze miesca sam tego, ale tesz iako na wojewodę y Radę koronną, pokazuiancz, is przez te tři lata wedle uchwały pospolity iawnie wydany, sprawiedliwie się we wasitkim zachowali, takie y terasz tesz powinność swą Krolowi Iego Mości y Rzeczpospolitey oddaćby chcieli, a nad uchwałę pospolitą nic się innego dzieć nie miałoby. Dokładniancz tego, że od zadnich rzeczy, które do Korony idą, cła zadne płacone nie bywaią, a gdzieby to tak miało być, iako ta declaratia w sobie ma, przisłoby zatim, żeby zadem cudzoziemiecz z zadnymi towarami nie przyjechał tu do nas, swiejby tesz trudno wosić mieli, bo oniby na tem stali, a podnosząc w zgarę ceny towarow, tediby to wasitko obywatela koronni stanu kazdego zapłacić y na tim wielce skodować musieli, jezdić tes iem do czudziach ziem dla potrzeb swych, na coby przisć musiało, z iakąby to trudnością kazdego było, y iakoby podle woli ich tam każda rzecz kupić się musiała? Cżomu wasitkiemu dobrze się przisluchawszi y przypatrziszi tak unwersałowi, iako y declaratij, tedi tego nie ziczę, że ktoś na takie rzeczy Krola Iego Mości przywodzi, skand pozitek mały, ochyda u ludzi Panu, ucisk y niewola ludziom zatim. A co nas przedtim mierzało, że się tesz w Lithwie działo, widzę, że timże kształtem ktoś to do nas wnosi. A tak wiedzancz powinność swą, przisięgą dobrze obwarowaną, co y przodkowie tak moi, iako Wasz-Mości na tich miescach bendając czyniali, że nic przeciw prawu dzieć się nie dopuszczali, tosz y maie uczinić się godzi, tosz y Wasz-Mości memu Miłosciwemu Panu y przyjacielowi. O co Wasz-Mości proszę y napominam z miesca mego, boć tu inasz nie kupczom, ktorim tesz y wolność łamana nie ma być, ale się to wasitkim w ohec obywatelom dzies to besprawie, dzieć się y prawa gwałt, gdia miaz uchwałę pospolitą, iawnie wydaną, nie się dzieć nie ma. Co nie wątpię, że Wasz-Mości ode maie to przyjmiesz, iako od przyjaciela y collegi, iako tosz prawnie vocatia u nas requiruje asza. Z Gniezna, 30 Aprilis 1584. Stanisław Grabia z Gorki wojewoda Peczaniaki, Borski, Kolski etc. starosta.

. 21.

LITTERAE A SACRA REGIA MAIESTATE AD DOMINUM REGNI
MARSSALCUM.

Stephanus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae etc., Princeps Transilvaniae.

Magnifice sincere nobis dilecte. Dedimus id postulatis Summi Pontificis, ut venerabilem Antonium Possevinum, Eius Sanctitatis internuncium, et Thomam, qui nomine Moschi munere legationis apud Eius Sanctitatem fungebatur, per regnum et dominium nostrum in Moschoviam ire et transire permitteremus. Quamobrem hortamur Sinceritatem Vestram, ut quandoquidem Wratislavia per Maiorem Poloniam transibunt, ita itinera eorum disponat, ut per loca ea, quae illi commodiora videbuntur, conficiant. Quod Sinceritatem Vestram non gravatim esse facturam confidimus, quam bene valere cupimus. Datum Vilnae, die XII Maij, anno Domini MDLXXXI, regni nostri anno quinto. Stephanus Rex.

Volumus autem, ut illi aliquem virum idoneum, ut vocant, przstavum, adiungat, qui illum usque ad fines Moschoviae deducat.

22.

LITTERAE A SACRA CAESAREA MAIESTATE AD D. REGNI POLONIAE
MARSSALCUM.

Rudolphus Divina favente clementia electus Romanorum Imperator, Germaniae, Hungariae Bohemiaeque Rex etc.

Spectabilis ac magnifice sincere nobis dilecte. Quid litteris nostris ad te adhuc calendis Augusti praeteriti LXXIX anni datis, ratione obligationis generosi fidelis nobis dilecti Georgij à Braun baronis à Wartenberg, consiliarij et praesidis nostrae camerae Sillesiacaе, ut Usztensis obstricti praedes missi facti nullis iniuriis aut ulis fortunarum iactura afficerentur, sed ut causa in adventum legati nostri ad Serenissimum Principem D. Stephanum Regem Poloniae, Magnam Ducem Lithuaniae ac Russiae, Prussiae, Masoviae Samogitiaeyue, Dominum amicum, vicinam et affinem nostram charissimum missi, ex aequitate terminanda rejiceretur, gratisse requisive-

rimus, te firma memoria tenere plane nihil dubitamus. Quamvis vero hac de re cum Sua Serenitate egerimus, tamen non ita pridem prae nominatus a Braun denuo nobis exposuit, generosum Ioannem Rozdrzewski, succernarium Posnaniensem nomine Regio ad iudicium terrestre Pyzdrensis districtus ratione obligationis et fideiussionis, pro iam nominato a Braun praestitae peremptoriae, citatum (citatum) atque eidem mandatum, ut coram dicto terrestri iudicio personaliter legitime et immediate ad instantiam generosi Adami Mieleczki compareret. Quoniam vero haec citatio litteris Suae Serenitatis die sexta praeteriti mensis Martij ad nos datis, nec non eiusdem declarationi et promissioni, (se ipsas obligationes, quibus se — et Baro a Braun et eius sponsores — obligarunt, omnino distulisse) ut ante causae per deputatos cognitionem transactionemque nemo ex iis conveniri aut interpellari possit, hac in parte plane sit contraria; itaque saepe nominatus a Braun submisit a nobis petit, ut interim de dilatione huius controversiae elementer tecum ageremus. Cumque haec ita se habeant, nos benigne iterum a te requirimus, ut, habita ratione supramemoratae declarationis Regiae, processum istum eo usque differas, donec inter nos et Ipsius Serenitatem hac de re conventum et aliquid definiti statutum fuerit. In quo facies rem nobis apprime gratam, Caesarea benevolentia recompensaturam. Datae Praga nostra Regia XXIII die Maii, anno Domini MDLXXXI, regnorum nostrorum: Romani et Imperii sexto, Hungariae nono, Bohemiae vero sexto. Rudolphus.

23.

LITTERAE A VENERABILE PATRE POSSEVINO SOCIETATIS IESU
AD D. REGNI MARSSALCUM.

Magnifice et admodum Illustris Domine. Cùm ego hodie litteras acceperim a Vestra magna Dominatione cum patentibus litteris Sacrae Regiae Maiestatis, quibus ego cum Moschis ad Eius Regiam Maiestatem, atque inde in Moschoviam possim tuto transire, id sane mihi fuit quam gratissimum, sicuti et Summo Pontifici erat peroptatum, cuius Sanctitati, antequam hinc discedam, mittam Vestrae Magnificae Dominationis litteras, ut etiam studium ipsius agnoscat, et qua licebit ratione compense. Ego vero hinc post triduum (ad summum) discedam, indeque Calissiam veniam cum meo comi-

tatu, nam unus e Moschis justas ob causas Lubecam discessit; sed quæ erant necessaria huic negotio agendo, de quo me Summus Pontifex mittit ad Serenissimam Regiam Maiestatem et ad ipsum Moschum, ita mecum fero, ut ei, qui me meosque deducet, sim non parvas nomine Eius Sanctitatis gratias habiturus. Quas interim ago ex animo Vestrae Magnificae Dominationi, cui et defero omnia mea obsequia quam promptissime. Dominus Iesus illam omnibus bonis et donis coelestibus augeat. Vratislaviae, XXV Maii 1581. Vestrae Magnificae Dominationis servitor deditissimus in Christo Ant. Possevinus.

24.

LITTERAE AB ILLUSTRISSIMO IOANNE FRIDERICO, DUCE STETTINENSI etc. AD D. REGNI MARSSALCUM.

Iohannes Fridericus, Dei gratia Dux Stetinsium, Pomeranorum, Casubarum, Vandalorum, Princeps Rugiae et Comes Gutzkovieae etc.

Magnifice et generose amice, nobis syncere dilecte. Gratissimum nobis est, quod ex litteris Magnificenciae Vestrae cognovimus studium, pro voluntate serenissimi potentissimique Regis Domini, affinis et vicini nostri charissimi, ad dirimendas finium communium controversias, a Magnificencia Vestra nunc iterum susceptum. Et ut utriusque genti propter eam, quae ad commerciorum et alias vicinitatis mutuas, easdemque non tam utiles, quam necessarias essent operas, impinis requiri videtur, aliorum coniunctionum nihil sit accommodatius, quam ut, e medio sublatis omnibus contentiosarum rixarum in finibus materia (materiis), pax et tranquillitas utrinque constitatur. Ita in nobis quoque, quod ad eam consequentiam faciat, nihil omnino laboris studiique patiemur desiderari. De tempore vero, quae Magnificencia Vestra scribit, etsi negotio huic tractando satis accommodata nobis ipsis quoque videantur, tamen cum diversis, quibus haec causa demandata est, consilarii et ministri nostri destinati iam sint sub idem tempus negotiis, ut certum designare Magnificenciae Vestrae nunc diem conventus non possimus. Paulo post et brevi quidem per litteras eandem de tempore et loco, quod erit consilii nostri, gratiose certiore reddemus, quam hoc ipso protectioni divinae commendemus, ac eidem gratiam benevolentiamque nostram be-

nigae et clementer deferissus. Datum in ducali nostra veteri Stetino,
27 Maii 1584. Iohannes Fridericus, manu propria.

25.

LIST OD P. PODSKARBIEGO NADWORNEGO DO P. MARSSAŁKA
KORONNEGO.

Zastąłem tu w Wilnie sługę Wasz-Mości, mego Miłościwego Pana, nieodprawionego w oney sprawie P. Gaiewskiego około arendi czopowego y czwarthego grossa; przycziniłem się do tego sam, y s Królem Iego Mością mówiłem. Przyjął to Król Iego Mość acz niebarzo rad, bo by był radniejszy wiecej pieniędzy miał, wszakosz wolnem P. Gaiewskiego ucznił, co Wasz-Mość z responsu Krola Iego Mości wyrozumieć bendziesz raczeł; powienem, ie to Wasz-Mość z miłościwą łaską przyjąć bendziesz raczeł.

Okolo czwartego grossa y deliberatiewi o celny wydany,—bo correctura moją ręką była dana, ieszcze gdi Palczewski o nie się starał, y tam kilka słow opuszczono potrzebnych, drugie zamieszano, a potim według tamtey drugi ti przepissano, iam tesz w zatrudnieniu ani obaczeli ani do końca czytali, gdzie to był pierwy scorigował, — pewienem, że Wasz Mość zastanowienie uczinić raczeł y P. Karssniczkiego napomniał, przeto teras nie powtarzam. Proszę pilnie, żebyś Wasz Mość mój Miłościwy Pan pilnie weyrzeć raczeł, iakoby czło nie swankowało dla tego czwartego grossa, a ten zid zamiechał handlow listi Krola Iego Mości.

Poszłowie Moskiewsczi odprawili posselstwo, wszitko w tąż, iako y druzi, sieła słow, a rzeczi mało; puszczają w Inflancziech zamki, ale Narwi y Derpta nie, a to są miasta portowe, y o te nawiencei idzie, których Krol Iego Mość nie odstąpi, a iesli tych nie pozwolą, pokoy nie bendzie. Krol Iego Mość dla niedostatku pieniędzy wyiazd swoy ad diem 20 Inni odłoży, a do Dziasy ku Połeczku poydzie, stamtand gdzie? iusz nie moy sząd. Piechoti Wengierskiej bendzie miał do 4000 wiecey nis tak-rok. Farensbek Skotow ma 1500, iusz w Rüdze jest. Nassich tesz Polskich drabow bendzie przesło 6000. Iezdi nowy 3200, starei przez 8000, iedno iako ich ruszic z lesz — tu szęk. Winno się im przesło puleczwartakroć sto tyssieneci flor., a Wengrom pieszem y iezdzie przed wyiachaniem Krola Iego Mo-

ści wynidzie przez 50000 flor. potim na miesiąc gotowemi placić; a legomości Pana Nakielskiego saffarza nie slychać. Pisze Krol Iego Mość poń, aby z golemi renkoma nie przyjezdzał, bendzie miał komu dać. Datum Vilnae, 28 Maii 1581. Iacinkt Młodzieiewski.

26.

LITTERAE A SACRA REGIA MAIESTATE AD DOMINUM REGNI
MARSSALCUM.

Stephanus Dei gratia Rex Poloniae etc.

Magnifice syncere nobis dilecte. Quod Synceritas Vestra surrogatorem et vicecapitaneum suum Posnaniensem, nobilem Ioannem Gaiewski ab arenda Ducillorum ac quarta parte denarii theloneorum liberum et immunem esse cupiat, facile postulatis Synceritatis Vestrae acquiescimus, modo, ut locationum litterae omnes ab illo ad thesaurarium nostrum transmittantur, quas quidem illico mitti oportebit. Caeterum, quantum atinet ad officium exactionis publicarum contributionum, illud, ut mutari possit, non videtur sane in nostra potestate tantum esse situm, cum et ex comitorum decreto nomen ipsius in universales litteras est insertum, et tempus contributionis conferendae iam translapsum sit, unde necesse esset multa hinc sequi incommoda, nec etiam totam rationem exigendae contributionis in ordinem revocari posse. Quare, ut coepit, fungatur a se suscepto officio, quem speramus potiore illum rationem Reipublicae quam sui ipsius habiturum. Synceritatem autem Vestram interim bene valere cupimus. Datum Vilnae, die XXVIII Maii anno etc. Stephanus Rex.

27.

LIST OD X. PODKANCZLERZEGO DO P. MARSSAŁKA
KORONNEGO.

Iako iedno I. M. Pan kanczlerz pissać raczał, y list Waszności do Krola Iego Mości poszłał za P. Gaiewskim, aby z arendi czopowy był wypuszczon, kazał Krol Iego Mość wypuścić, y list okolo tego kazał P. pod-

skarbiemu nadwornemu napisać, ktorí Waszności possiłam. Posłowie Moskiewsczi iusz słuchani; opowiedzieli się mieć zupełną mocz ku dokończeniu zaczentich tractatow; tedi przesię more solito targowali, postampili iednak ku pierwey postampionem zamkom kilkanaście zamków w Inflanciech, y acz Panowie Lithewsczi powiadaią, że ius postempuią, kromia Derptu y Narwi, mało nie wssitkie zamki, iednak isz Derpt y Narwa — głowa wssitkiego, nie się nie concludowało, y owszem odesłali się do gospodi s tą otrucha, iesłby nie odstampili zupełnie Inflant, bendą odprawieni do Hospodara swego. Co potim dabi bendzie, Bog to wie; iednak choć zgoda doydzie, choć nie doydzie, przecie Królowi Iego Mości iachać, bo y za zgoda musi tam Krol Iego Mość sam być y ludzie mieć; wozni (mozni) tam ze (takze) slachta possessiel nie wezmie; za postampienie zamkow tych Inflanczkich chcą mieć od Krola Iego Mości Wielkie-Łuki, Zawołocz, Wielisz y co Krol Iego Mość tak-rok wziąć raczeł. Vilnae, 28 Maii 1581. Podkanczl. koronny.

28.

LIST OD P. KANCZLERZA DO P. MARSSAŁKA KORONNEGO.

Sprawa I. M. Pana Gaiewskiego podstaroscię Wasz Mości Posnańskiego około czopowego odprawiła się tak, iakoś Wasz Mość chciał, y ma ius w tem sługa Wasz Mości odprawę zupełną. Za wozniki Wasz Mości swemu Miłościwemu Panu wielcze dziękuję; odstugować bendą tę łaskę Wasz Mości y oddawać, czembym mógł, — nieieno gdyby Wasz Mość sam na wojnę się tesz wyprawował albo sina P. Piotra poszilał, ale i pod kazdi inshi czas.

Nie mam inszego nie pisać Wasz Mosci, iedno ze Iego Krolewska Mość jest przczieszem barzo s temi Panami poboreczami, ktorzi wielcze tpo w tei potrzebie y Królowi Iego Mości y rzeczizopolitey służy, y nie taki, iakaby być miała, pilności w rzeczach czynią. Ia belem po te dni nie do koncza sposobnego zdrowia, ale z łaski Bozei poczinam się iusz lepiej mieć, iutro da Bog iusz w drogę w imie Pańskie wyiezdzam. Datum w Knyssinie, 2 Junii 1581. I. Zamoyski.

29.

PORZĄDEK OBCHODU, KTÓRI BEŁ SPRAWOWAN W WILNIE, NA TUMIE W KOSCIELE I. M. P. CHRISTOPHOWI BATOREMU, WOIEWODZIE SIEDMIGRODZKIEMU, DIE 16 IUNII 1586 R.

Grob w korze axamintem czarnem przikriti, na ktorim krziz biały srebrogłowy beł przisziti. Na grobie czapka złączcza połosciata na axamintym wezglowku czarnem w głowach leżala. Miecza goły po lewy remeze. Buława połosciata po prawy. Ostrogi srebrne na dole u nog. Herbow wkoło grobu na axamincie, ktori przikriti beł, nawieśano, kor wssitek czarnem suknem obiti, na kotorem takze herbow po scianach wssendi nawieśano. Herbi wssitkie iednake, to jest, trzy zemby w czerwonom polu, nad nimi wielgą literą złotem napis takowy napissano: «III. Christophorus Bathori de Somlo, Princeps Transylvaniae et Sicalorum Comes.» Pod gerbem takasz literą to symbolum beło napissane: «Virtus unita valet.» Ołtarz takze czarnem obity beł płotnem, a w poszrodku axamit, na nim krziz srebrogłowy biały, po stronach takze zawieśone gerbi. Około grobu ssranki (schrank) wysokie kwadratowe, na nich swieczek woskowych wkoło gęsto natikano, a na rogach tych ssrankow cztery wielkie gromnicze woskowe postawione beły. Około ssrankow stali dwiema rzędoma harczerze y dworzanie w czaraych kapach, kazdi s czarną swieczą zapaloną. Takze ubodzi w kapach kor wssitek dwiema rzędoma (s) świeczami obstampili. Krol I. M. w czarny kapie w formie stał; sinowiecz iego Baltazar Bathori, co prziachał z Wengier, podle formy tudziesz wedla niego w takisz kapie, w tej ze formie; ku konczowi stali P. Litewsczi wsieczci. Przeciwko Krola I. M. w drugich formach beł legath Papiieski y dway posłowcie margrabie z Anspachu. Na gankach w kolo koru wzgorę Pań Litewskich y białyeh głów z miasta pełno wśedzie beło. X. biskup Żmudzki miał mssą, w pułmszey x. Skarga łacinskie kazanie uczinił, w kotorem genus, vitam Christophori Bathori, item splendorem, virtutem et res gestas familiae Batoreae brevissime perstringebat, do annales się piśsanych referująć. Zarasz po kazaniu Krol sedł na offiarę, za nim legat, potim sinowiecz krolewski, potim P. woiewoda Wilenskii, P. kanczlerz y inni Pano wie katolikowie, potim dwor wssitek s swieczami, inssi Luterianowie nie-

śli okrom P. wojewodi Wilenskiego. Wedla grobu dzierzalo dwoie pacholąt na srebrnych palniskach pieniędzy w monecie niemalo, od ktorych Panowie brali y na offiarę odnosili. Posłowie margrabie z Anspachu, co w formie stali, na offiarę nie sli. Ostatek pieniędzy, co zostało, po mszi wsi-pali pacholęta w miedniczą srebrną, którą beło postawiono dla offiari. X. bi-skup Żmudzki, odprawiwszy mszą, sedł s zięzą do grobu; tam kropienie, kadzenie y inase cerezmoniae, ktore przy takich actiach sprawowane bywaią, gdy odprawili, młodzieniec ieden od Iesuitow w czerzni wystampioł, y tamze przed Krolew elegią Łacinską, w ktorei dom Baterich wysławiał, recitował. Zatim Krol y Panowie wysli s koscioła.

30.

XZIENSTWA INFLANCZKIEGO MIASTA I ZAMKI.

Arcebiskupstwo Riskie:

1. W Ridze dwor mrowany zburzony i alicz kilka s kamieniczami nie malo mrowanemi.	9. Marienhauzen, Mo.
2. Uxkul, Mo. ¹⁾ .	10. Runeburg, Mo.
3. Lenewarth, Mo.	11. Zerben.
4. Kokenhausen, Mo.	12. Szmithea.
5. Kreuczburg, Mo.	13. Pebalg.
6. Laudon, Mo.	14. Treidan.
7. Zesuegeu, Mo.	15. Lemsil.
8. Swanenburg, Mo.	16. Wansel.
	17. Sales, Mo.

Capitulę Ryski:

1. Dalen.	3. Sanczel.
2. Kremon.	4. Nerchow dwor.

Slacheczkie zamki pod arcebiskupstwem:

1. Muian.	7. Kalczenaw.
2. Rop.	8. Tyrzen.
3. Rozenbek.	9. Erle.
4. Naben.	10. Festen, Mo.
5. Hochrosen.	11. Perkel, Mo.
6. Berzon, Mo.	12. Eichenanger.

¹⁾ Должно быть — Московски X. трюма.

Biskupstwo Derptskie :

1. Derpt, Mo.	5. Oldenthorn, Mo.
2. Falkenaw, klastor, Mo.	6. Newhaus.
3. Werbech, Mo.	7. Odenpe.
4. Kierempe, Mo.	

Slacheczkie zamki:

1. Ringen, Mo.	5. Kawelicht, Mo.
2. Randen, Mo.	6. Sommerpal, Mo.
3. Konkteł, Mo.	Oprocz dworow, ktorich barzo wiele.
4. Ulzen, Mo.	

Biskupstwo Rewelskie:

1. W Rewlu dwor biskupi, S. ¹⁾ .	4. Fegfeuer, Mo.
2. S. Brigitta, klastor, Mo.	5. Lell, dwor, Mo.
3. Padis, klastor, S.	6. Borcholin, Mo.

Biskupstwo Osel y ziemia Wyk :

1. Arensburg, D. ²⁾ .	6. Leal, Mo.
2. Sonneburg, D.	7. Kukenkan, Mo.
3. Dagden, insula, D.	8. Margema, Mo.
4. Hapsel, Mo.	9. Stan Pernawa, Mo.
5. Lode, Mo.	

Slacheczkie :

1. Tykkel, Mo.	2. Ander, Mo.

Zamki olim magistri Liouoniae:

1. Riga.	10. Trykathen, Mo.
2. Dniemonth.	11. Wolmer, Mo.
3. Kircholin.	12. Bortnik.
4. Asskerath, Mo.	13. Lude.
5. Dineburg.	14. Wolfarth.
6. Rozythen, Mo.	15. Riuen, Ma. ³⁾ .
7. Liuczon, Mo.	16. Ermes, Ma.
8. Mariemburk, Mo.	17. Helmeth, Ma.
9. Adsel, Mo.	18. Karkus, Ma.

¹⁾ Должно быть — Szwedzki Król trzyma. ²⁾ Должно быть — Duński Król trzyma.
³⁾ Должно быть — X. Magnus trzyma.

19. Felin, Mo.	30. Pernaw, Mo.
20. Oberpola, Mo.	31. Kiess.
21. Lais, Mo.	32. Arries.
22. Terwes, Mo.	33. Zeigwold.
23. Narew, Mo.	34. Neumuhl.
24. Białykamień, Mo.	35. Rodenpais.
25. Wesenberk, S.	36. Lømborg.
26. Newszlos, Mo.	37. Nythaw.
27. Tolczborg, S.	38. Ssuien.
28. Talkofen, Mo.	39. Iurgiensburk.
29. Rewel, S.	

Biskupstwa Kurlandskie :

1. Pilthen.	} Te zamki
trzima
x. Magnus.	6. Newhans, trzima x. Magnus.
2. Edwalen.		7. Ambothen.
3. Hasenpoth.		8. Czyraw, dwor.
4. Angermunde.		9. Sake, slacheczkie.
5. Dondangen.		

Xzięstwo Kurlandskie :

1. Goldingen.	} Te zamki
x. Kurlandzkie
trzima.	7. Sabel.	} Te zamki
x. Kurlandzkie
trzima.
2. Grebin.		8. Kandaw.	
3. Windaw.		9. Tukom.	
4. Durben.		10. Hasenpoth, slacheczkie.	
5. Sranden.		11. Alswangen, slacheczkie.	
6. Frawenborg.			

Xzięstwo Semigalskie :

1. Dobilin.	} To tesz
x. Kurlandzkie
trzima.	4. Zelburk, X. Kurlandzkie trzima.
2. Mithaw.		5. Newborg, slacheczkie.
3. Bausk.		6. Riwenthal, slacheczkie.

31.

ZAMKI INFLANCZKIE IAKO KTO ROZNE TRZIMA ¹⁾.

Zamki Inflanczkie, ktore l. M. Polski trzima :

1. Riga.	3. Dalen.
2. Dniemonth.	4. Nircholin.

¹⁾ Между этими спискомъ и предыдущимъ есть различіе въ названіи городовъ и гербовъ. Мы ихъ оставили безъ измѣненій.

5. Uxkul.	21. Wenden.
6. Dineburg.	22. Muian.
7. Erle.	23. Wolfarth.
8. Sancel.	24. Lude.
9. Nowomlin.	25. Bortnik.
10. Rodenpeus.	26. Eichenanger.
11. Iurgiensborg.	27. Lemzel.
12. Lemborg.	28. Rop.
13. Nithaw.	29. Treidan.
14. Szuien.	30. Wansel.
15. Arries.	31. Rozenbek.
16. Zerben.	32. Hochrozen.
17. Pebalg.	33. Naben.
18. Kalczenaw.	34. Zeigwald.
19. Tyrzen.	35. Kremon.
20. Szmilthen.	36. Newhoff.

Zamki, ktore Moskiewski trzyma w Inflanczech:

1. Lenewarth (Lienwarth) ¹⁾ , za. ²⁾ .	20. Pernaw (Pernawa), M. za.
2. Asskerath (Skrowien), za.	21. Stare Pernawa, kosz. ⁷⁾ .
3. Kokenhausen (Kokonos), m. ³⁾ za.	22. Ander, d.
4. Krenczburg (Terzisburk), za. P. ⁴⁾ .	23. Tykel (Kolowier), za.
5. Laudon.	24. Margema, kosz.
6. Rozythen (Rezycza), za.	25. Kukenkain, d.
7. Liuchen (Liuza), z.	26. Leal (Liwel), za.
8. Berzon, za.	27. Lode (Lioden), za.
9. Festen, d. P. ⁵⁾ .	28. Hapsel (Apsel), za.
10. Seswegen (Czestwin), za.	29. Sancta Brigitta, klasztor.
11. Swaneborg (Gulbin), za.	30. Fegsewen, za.
12. Marienhausen (Owlioch), za.	31. Lell, d.
13. Runeborg (Rowne), za.	32. Borcholin, za.
14. Adsel (Gowia), za.	33. Newslos, za.
15. Trykathen (Trykath), za.	34. Talkofen, za.
16. Marienburg (Olist), za.	35. Białykamien (Paida), za.
17. Wolmer (Włodzimierzcz), za. M. ⁶⁾ .	36. Narew (Narwa), m. y za.
18. Perkiel (Ungorpil), za.	37. Derpt (Iuziew), m. y za.
19. Sales (Salsa), za.	38. Falkenaw, klasz.

¹⁾ Березин или оршанск на самомъ престоле. ²⁾ Zamek. ³⁾ Miasto. ⁴⁾ Pałski. ⁵⁾ Державо буре — двор Polski. ⁶⁾ Zamek Moskiewski. ⁷⁾ Державо буре — koszciol.

39. Werbech, za.	47. Konktel, za.
40. Kierempe (Kierepieth), za.	48. Randen, za.
41. Oldenthorn, za.	49. Ringen, za.
42. Newhaus (Nowi Horodek), za.	50. Felin (Wielian), m. y za.
43. Odenpe, za.	51. Oberpoln (Polcziew), za.
44. Sommerpal, za.	52. Lais, za.
45. Kawelicht, za.	53. Ferwes, za.
46. Ulezen, za.	

I. M. Krol Sweczki trzyma:

1. Rewel (Iwanokol), m. y za.	3. Tolczborg, za.
2. Padis, klasz.	4. Wesemberg (Rakubor), za.

I. M. Krol Duński trzyma:

1. Arensborg, m. y za.	3. Dagden, insula.
2. Soanneberg, za. P.	

I. M. xiązę Magnus trzyma w Inflanciech zamki:

1. Riwen.	3. Helmeth.
2. Ermes.	4. Karkus.

Xzięstwo Kurlandzkie:

1. Goldingen.	7. Sabel.
2. Grebin.	8. Kandaw.
3. Windaw.	9. Tukom.
4. Durben.	10. Hasenpoth.
5. Sranden.	11. Alswangen.
6. Frawenborg.	

Xzięstwo Semigalskie:

1. Debelin.	4. Zelborg.
2. Mithaw.	5. Newborg.
3. Bausk.	6. Riuenthal.

Biskupstwo Kurlandzkie, ktore x. Magnus trzyma:

1. Pilthen.	6. Newhaus.
2. Edwalen.	7. Ambothen.
3. Hasenpoth.	8. Czyraw, dwor.
4. Angermudo.	9. Sake, slacheczki.
5. Dowdangen.	

32.

DROGA Y NOCZLEGI KROLA I. M. IADĄCZ Z WILNA DO
POŁOCZKA.

Nad Wilno.	mil 2.
W Lawarżiskach	» 2.
Do rzeczki Wrony.	» 3.
Nad rzeką Wiliją za Michaliszkami.	» 2.
Nad rzeką Straczi.	» 2.
Do Kobilnika.	» 3 $\frac{1}{2}$.
Do Postaw.	» 3 $\frac{1}{2}$.
Do Luczaney Pana Szemiotta	» 3.
Do Hozniowego Ogrodka	» 3.
Do Chlubokiego	» 3.
Do Plissy	» 4.
Do Czerniowicz	» 3.
Do Dzyssny	» 3.
Do Ussacza	» 3 $\frac{1}{2}$.
Do Połoczka.	» 3 $\frac{1}{2}$.
Za dwa dni do Nieszardi s Połoczka	» 10.
Za drugie dwa dni z Nieszardi do Zawołocza	» 12,

33.

LIST OD X. BARANOWSKIEGO DO P. MARSSAŁKA KORONNEGO.

Posyłam Waszmości odnowioną commissią Pomorską, y listi do Panow kommissarzow ku niej. Miasto P. sendziego P. Szremskiego na iego mieszcze włożyć kazano. Ani Krol iego Mość, ani P. kanclerz informatiei in-szi do tej commissiei Waszmości dać nie mogą, bo y de iuribus regni na ten czas nie wiedzą; w tem iednak resoluwie Waszmości Krol iego Mość, is limites nie mają być a feudali Pomerania, bo te granicze są opissane, nec de illis ambigitur, ale mają być od Walcza, Usczia y Drahinnia tilko s Pomorską ziemią xzianzant dziedziczną; alioquin gdzieby ze wssitką Pomorską ziemią graniczyć, eius est sententiae iego Mość Pan kanclerz, isby do tego potrzeba y Prusskich kommissarzów, y poszłoby to w długą.

Sit secretum. Snaż kiedis P. Czarnkowski stary referendarz ad eum actam finium regnandorum inter regnum et Pomeraniam miał być s skarbu wziąć przywileie, et, quo casu, nescitur na rathuszu Posnańskim, gdi granicze nie doszły, zostawić ie; potim ku thei sprawie obyasnienia, ne unum iota quidem snaż znaleźć nie mozo inter privilegia regni, a te zaś nazad dotąd nie wrocili się. Ex consilio tedi Iegomości Pana kanczlerza około tich przywileiów tak głucho, aby to rziżanah nie doszło, dał się mandat do Posnańczków, aby miendzi wssitkimi swemi listi y pisamy sukali pilno listow, któreby rzeczypospolitey albo Królowi Iego Mości aliquo modo należały. Otosz to Waszność wiedzanecz, racz Waszność twierdź uczinić s strony listow, quo ad eum actum, taki, iakiego sama rzecz potrzebuie. P. Gaiewski surrogat Waszności per omnia wolen od arendi czepowego, tilko niech listi, iesli które na to miał, odeslie nazad; mozes Waszność, ani on nie być w tim sollicitus. Posnańczyci wolni są à termino et à causa ex nunc, że nie postampili defectum peditum po wioskach swych; praeter seitum Regia to się stało, isz są pozwani; Pan Młodzieiowski to sam s siebie zrzandziel, iako ziczliwy Pana swego sluga, zaczim meretur eo facilis veniam. Na Kalissany mandat s strony czinienia lidzby posyłam Waszności, przitim tesz y podwodę Lithewską. Teras na krotkiem toperzisku in isto prociectu, wienczim rzeczy tich, którech dafes mi Waszność terminatę przepisanych posłać Waszności nie mogę zadną miarą, tilko investiturę Anspachowę a reformacją y cessią Królowey Iemności. A tesz tich ziąg dawnieyszych nie maia tu s sobą, w którech rziżanecia Pruskiego salonego sub actu Lublino investitura iest; iednak suo tempore, si Deus voluerit et si vixerimus, postaram się, owa te drugie rzeczy Waszność moy Miłościwy Pan z reaku mych mieć bendzie raczeł, interim o patientią proszę absque taedio. X. Skarga posyła Waszności witanie od Łuk, gdi Krol Iegomość z oni wrocil się; witanie od Połoczka iusz Waszności snaż posłał dawno, co, tuszę, wyrozumieć Waszność bendzie raczeł z listu Iego, króri przy tim swym posyłam Waszności. Gizius dziwuie się, żeś Waszność niecontent s tego, co Waszności posłał; powiada, że to wsitko Waszności posłał. czego Waszność chciał po niem, y wienczi nie mógł posłać, chybaby non solum historiam texere, sed etiam rem omnem gestam ob oculos ponere et consilia miał aperire, co iako iest operosum, tak do tego s tho czasu nie

ma in continuis occupationibus, chce jednak sam w tym purgować się Waszmości przez list swoy. Oney przestrogi Waszmości, co się ticze, maszli się Waszmość wozić s prosbą, si quid illi humanitus acciderit, ta zadnem sposobem na ten czas być nie mogła; nie rozumiey Waszmość, zebym w tym niedbalny był, ani tesz tego niechenci iakiey legomość Pana kancelarza nie racz Waszmość prziczitać. Bog wie, żemei y ia mowił y przypomniał, y legomości beło to cordi, ale occasia na ten czas nie beła pod tak prentki wyiazd, y trudność o pieniądze na żołniedze, ktorich nie miałby był Krol legomość, by był quarti między nie nie rozdał, gdis na ten czas ad manum inssich zadnych pieniędzy nie beło, zebym commode principis animus w tym pertentatus fuisset. Do czego raczisz Waszmość wiedzieć, iesli że mak siać pogotowiu, w ti mierze pogodi barzo trzeba patrzeć, wszakże jednak nie długo tam czekać, że w tym bendziesz Waszmość mieć raczeł rezolutią. Iście w tym niedbałem nie pokaże się Waszmości. Skoro sam bendzie posłana electia sendziego P. do renku na owę osobę, posie się list Waszmości, albo przez P. Piotrowskiego albo przez mię, iusz to habeo in commissis.

Stand Krol legomość wyiachał 20 Iunii; nigdzie się w drodze nie zabawi, asz doiedzie Dziassny; tam spodziewa się goncza swego z Moskwi Dzierzka zastać, albo wiencz oczekiwać nań bendzie nieco; iego reditus—finalis resolutio de pace vel de bello. Iasci snadź o mało gra idzie, ut rumor est vulgi; ia nihil scio penitius, tilko o Narwę a Iwangroth, y o które sto tysiencki na żołnierza. Thimi czassi żalosa nowina o smierci nieboszczika P. wojewody Siedmigródzkiego barzo nam beła rosfraszowała Króla Iego Mości; videbatur alius homo, co czyniło ludziom zatrudnienie w rzeczach; y ta tesz poczęści przyczina beła, żeś Waszmość w onei rzeczy nie resolutus; czyniono mu tesz tu exequias. X. Rezdrazewski die 20 Iunii nominowan na biskupstwo Kujawskie; po nim probostwo Płockie I. M. niądź podkancelerzi ex nunc bierze, a ow ieszcze poczeka sacri. Ma tesz ieszcze s tego biskupstwa x. arczibiskup nominat participare. Secretaria wielka namnozela invidiei między starszemi a młodszemi sekretarzmi, bo chcą, aby młodi był choć non ambit, a owi dobrze ziwi, jednak iei ieszcze nikomu nie dano, podobno volunt experiri diligentiam in castris. Iesli tak, dobra nassa młodszich, bo nam woyna odstraszi starsze, zaczim tam nie bendzie tesz nad

zas, aleć to rzeczi są in manu Domini. Ięgomości P. kancelerzowi iusz przybeło nieco Węgrów piechoti. P. Radomski tesz się przybeł stand, po dwu dniu tesz wyiedzie ku Dzissnie za Krolem I. M., a ia dzis ieszcze, byliech ten list zawarł. Nowin sam z owand inssich Waszności memu Miłościwemu Panu pissać nie mam, chybabych plotki Waszności pissać miał. Datum Vilnac, prawie u strzemia, 23 Junii 1581. Alb. Baranowski.

34.

LIST OD NARWYTA DO P. GNIEZNIĘSKIEGO.

Ia dzisia za Krolem iadę; pogonię go we dwudziestu mil; ciagnie ku Dzissnie, stamtand do Połoczka; tam bendzie goneza swego, którego posłał do Moskwy, Dzierzka czekał; stamtand pociagnie ku Łukóm, y tam popis. Wywiadowałem się s pilnością, doydzieli pokoy; nie mas sam iednego podobno, ktoriby mu nie tuszeł. Iakosz nie wiem, czegoby iusz Krol po Moskiewskiem chciał; puszcza mu zgoła wssitką Inflanczką ziemię, zadnego sobie zamku nie reserwuiancz, okrom portu Narewskiego, y o ten się iusz nie rozydzie, tak naszi, iako y Moskwa tussa. Król chce po nim, aby za nagrodę dał po 300,000 fl., gdi się iusz pogodzą; chce mu Krol Wielkie Łaki wrocić y ti zamki, co iego własne beły, okrom Siebiessa, ten aby rzucieł, ani fortificaciy zadny na tem miescu nie beło. W tim wępieć nie trzeba, ze pokoy doydzie, a s tei przycziny Król Szweczki barzo mu silen, wziął mu temi czasy wienczej nis 20 mil ziemie. Tatarowie Przekopsezi uczynili mu wielką skodę w ziemi, popalili, wybrali ludzi, plonu barzo wiele, owa zewszand nań «pohibil», iako mowi, «y diaki mene woiuuith.» Gdi si s plonem Tatarowie, traffili na Nizowcze, którzy daze dokołatali y poykali dwu czarczikow y murzę iednego, y posłał do nich Krol P. Kossa Trakerasza, aby te więznie przissłali, maiancz im za zło, ze to Tataróm wyrzadzili. Brath krolewski umarł woiewoda Siedmigródzki, po ktorim barzo załośliw; wssitek dwór w załobie chodzi; sinowiecz tesz iego przyjechał chudo, ale iusz obrasta pierzem nienagorzi. Thussa mu być nie lada indigeną w ziemi Inflanczkiei. Węgrow sam przy Krolu dossil; nigdi ieh tak wiele nie beło; iest ish przeszło 10,000. Polakow, Lithwy przy Krolu nie mas tak znacznego. Piechota Węgierska idzie s nim z obu stron,

on wposzrodku, a iezda Wengierska pozad, y dla tego sam był hard veteranis militibus, że się miserami dobrze ossadzieli. Czekaia Waszmości iako Boga; nie maią nikogo po sobie; kiedi się o mnie dowiedzieli żołnierze, bes przestanku sli a sli, sukaiancz mnie, a dowiaduiancz się o przybyciu Waszmości, bo są sicut oves absque pastore. Aczei są pastores, ale którzy telko de lana curant, a ad placitum Panu wssitko czinia. Racz Waszmość tego być pewien, że przybyciu Waszmości nad podziwienieby radzi. Król, iako mam sprawę od P. marszałka, brata Waszmości, który ieszcze w Wilnie jest, za złe Waszmości ma, że Waszmość nie przijachał, o czym, powiadał mi, że do Waszmości pisał. Nie wie Król bowiem, co kogo dolega; tak rozumie, że Grudziandzem wssitkie posługi Waszmości nadgrodzieli. Wieć go diabeł, z sercali to mowi, że-by rad Waszmości sam miał, bo wie, że Waszmość nic nie zmilczy, a on tego nie rad widzi.

P. kanczlerz bendzie miał pod swem regimentem 10,000 ludzi; iest ieszcze sam w Wilnie; assistentia nigdi wientsza okolo niego nie bela; alter rex. Iaé ius sam muszę podobno przy żołnierzach być, a to aby u popisu, iako obiecano, do pieniędzy przisć. Terasz, bendancz przy Królu, wlcgę w P. podskarbiego pilnie o pieniądze; obiecał być łaskaw. Inochodnikowi był barzo rad y dziękuie. Z Wilna, 24 Iunii anno Domini 1581.

35.

LITTERAE A PRAEFECTO GLOGOVIENSE AD D. REGNI POLONIAE MARSSALCUM.

Illustris, Generose et Magnifice Domine, Domine et amice observandissime. Cum quatuor elapsis diebus peragre abiret generosus et magnificus D. Carolus à Byberstein, ducatus huius capitaneus, et ad unum mensem, mihi dum hinc abesset, me vicarium sui muneris et laboris esse vellet, dedit inter caetera et quidam imprimis in mandatis, ut curarem, ne aliqua offensio pacis et tranquillitatis publicae inter vicinos regni et huius ducatus incolas oboriretur. Meminit autem procul dubio Illustris Magnificentia Vestra, quae inter D. Ioannem Rechenbergium et D. Żichliński de finibus sit controversia. Et tertio huius mensis die ad satis prolixam D. capitanei epistolam de

hoc negotio ad Illustrem Magnificenciam Vestram perscriptam, eadem D. capitaneo rescripsit studium et diligentiam huic rei a D. capitaneo adhibitam, summopere Illustritati et Magnificenciae Vestrae probari. Et quod ad officium Illustris Magnificenciae Vestrae attineret, mandaturam ipsam esse D. Zichlinski, ut ad omnibus injuriis ac invasionibus sibi temperaret, donec legitime controversia ista de fundi huius possessione cognosceretur et determinaretur. Quemadmodum vero Rechenbergius a fundo illo controverso ex mandato et iussu D. capitanei plane se continuit, et ne minimam quidem occasionem alicuius querellae dedit, ita refertur mihi contra a Rechenbergio: quod Zichlinski ipsi quotidie iniurius est, et fundum illum controversum invadere non desinat, nam et pecora sua pastum (pastu) eo depellit, et gramina resecat, et iactationibus atque minis adversus ministros et subditos Rechenbergii insolenter utitur. Refert praeterea mihi Rechenbergius visum esse filium D. Zichlinski cum aliquibus armatis eo in loco hisce diebus obequitantem. Quamobrem summopere a me contendit, cum ipse modestia continentia atque quiete sua nihil proficiat et Zichlinski Illustris Magnificenciae Vestrae inhibitionem floccipendat, atque inexplebili voluntate aliena invadendi ardeat, ut iustam sibi sui iuris defensionem permittam et concedam. Caeterum, ut regulam atque normam a D. capitaneo mihi praescriptam servarem, monui Rechenbergium severe, ut Zibhlinski temeritatem, audaciam et iniurias tantisper sufferet, donec Illustris Magnificencia Vestra de his omnibus certiolem facere possem. Studiose itaque et obnixè Illustrem Magnificentiam Vestram rogatam volo, ut ipsa ex hoc Zichlinski temerario et inquieto ausu atque conatu, quomodo in Rechenbergum animatus sit, et quam nihil pensi habeat pacem publicam conculcare et violare, pro sua sapientia dispiciat et djudicet, et hominis insolentem cupiditatem et audaciam refrenet atque compescat, ipsumque iusta animadversione edoceat ipsi pro lubito suo vivere, et magistratus sui iussa et decreta pro nihilo habere impune non licere. Non dubitans Illustrem Magnificentiam Vestram istam Zichlinski licentiam et temeritatem severe vindicaturam esse, ne Rechenbergio inevitabilis necessitas se suaque adversus manifestam iniuriam et invasionem legitime tutandi et defendendi imponatur. De caetero studia et officia mea Illustri Magnificenciae Vestrae commendatissima esse cupio, eamque diutissime atque optime valere exopto. Glogoviae, 27 die Iunii, anno Domini 1584. Illustri Magni-

ficentiae Vestrae deditissimus. Fabianus à Kottwitz in Weiskoltz, ducatus Glogoviensis praefectus.

36.

LITTERAE A BRAUNO AD D. REGNI MARSSALCUM.

Spectabilis atque Magnifice Domine atque amice honorande, praemissa salute cum servitiorum meorum deditissima oblatione. In recenti adhuc absque dubio Spectabilis Magnificencia Vestra memoria habet, quae Serenissimi Regis Poloniae Domini mei clementissimi in comitiis superioribus Varsaviensibus, cum, tum temporis eandem in consilio Regio fuisse audiam, in gravissimo hoc negotio, quod mihi est cum comite Gorcano, fuerit sententia; et quid Maiestas sua Regia Caesareae Maiestati litteris suis significavit, et de conventionione inter utramque partem et de utroque Regno seligendis, ad causae cognitionem commissariis constitutum fuerit. Interim autem Maiestatem suam Regiam omnes obligationes, quibus vel ego vel fidejussores mei adstricti esse possint, omnino distulisse, ut ante causae per delectos cognitionem, nemo ex iis vel conveniri aut ad respondendum cogi possit, se expresse declaravit. Nihilominus tamen Adamum Mielinski succenturiatum Gorcani generosum D. Ioannem Rozdrzewski sponsorem et vadem meum, nomine Regio ad iudicium terrestrem Pysdrensem citasse, et non solum de obligatione liberanda, sed et de gravissimis quibusdam damnis, quae praetendit, convenire velle intelligo. Id an scitu Magnificentiae Vestrae factum fuerit, ignoro, hoc tantum mihi de Magnificencia Vestra persuasum habeo, Magnificenciam Vestram pro suo singulari aequitatis amore et summa prudentia nunquam admissuram, ut quidquam contra voluntatem Regiae Maiestatis, praesertim absente eadem, in perniciem publicae quietis aut attentetur, aut in executionem producat. Atque hoc idem ut de Magnificencia Vestra mihi persuadeam, singularis eius benevolentia efficit, quam semper in rebus meis, praesertim in hac adversa fortuna perspectissimam habui. Quare non dubito Magnificenciam Vestram talem rationem inituram, quae Voluntati Regiae respondeat, et mihi nullam ulteriorem conquerendi occasionem praebet. Eandem esse mentem Sacrae Caesareae Maiestati Domino meo clementissimo Magnificencia Vestra ex Maiestatis suae litteris, hisce adjunctis, abunde cognosceat, qua-

rum Magnificentiam Vestram condignam rationem habituram (et si noverit eandem alias id facturam, quod iusticia et aequitas postulat) omnino non dubito, ea enim de re, Maiestate Regia tam procul absente, ad Magnificentiam Vestram scribere Maiestas sua Caesarea necessarium duxit. Quicquid autem Magnificencia Vestra tam in praesenti negotio, quam in futuro favoris et benevolentiae pro autoritate sua mihi impenderit atque exhibuerit, intelligo Magnificentiam Vestram ultra praeterita beneficia, quae in me contulit adhuc, multo magis me ad servitia Magnificenciae Vestrae obligatiorem reddere et devincire. Deus Optimus Maximus contineat Magnificentiam Vestram diu longaevam et florentem. Datae Vratislaviae, 4 die Iulii anno MDLXXXI. Magnificenciae Vestrae additissimus amicus, Georgius a Braun liber Baro in Wartemberg et Bralin, Sacrae Romanae Caesareae, nec non Hungariae et Bohemiae Regiae Maiestatis consiliarius et praefectus camerae Sylesiacae, manu propria.

37.

MIELEŃSKIJ POZWAŁ BEŁ P. IANA ROZDRAZEWSKIEGO,
PODKOMORZEGO POZNAŃSKIEGO O RĘKOIEMSTWO,

które mu za Brauna renczał w iego poymaniu, is mu doszyć nie uczinił. Przeto Braun te listi wssitkie cum re, ut gesta est, pisał do panów sądowuch, ktorzi w Pyzdrach sądzieli poroczki.

Copia litterarum ad iudices et assessores iudicii provincialis
Pyzdrensis in palatinatu Calissiensi.

Magnifici, generosi et nobiles Domini et amici observandissimi, officia mea etc. Cum in Germania, tum in regno Poloniae omnibus perspectum sit, quibus artibus Andraeas à Gorka absque omni iusta causa, elapso (15)78 anno, pecunia corruptos et in suam sententiam pertractos multos homines subordinaverit, qui mihi contra foedera publica, quae regno Poloniae cum Bohemico constant, insidias collocare et vim afferre sunt conati; nec prius desisterunt a nefario suo studio, donec tandem, dum in pacata provincia nihil hostile metuo, mihi et conjugi meae lethalia aliquot vulnera infixerunt, pereros quosdam ex antiquis familiis oriundos graviter sauciarunt, virginem

denique Kotwicianam praecipuae nobilitatis tribus globis tormentorum traiecerunt atque peremerunt, meque captivum abductum duro in carcere per multas septimanas detinuerunt, quemadmodum dominationes Vestrae ex inclusa brevi, attamen vera narratione sub littera A ¹⁾, quam et ante hac Regiae Maiestati Poloniae miseram, fusius cognoscent. His inauditis sceleribus, quibus pax publica turbatur, cum Adam Mielenski, peccunia a Gorcano, facinoris auctore, conductus ministrum sese praeberet, ab altero quodam, cuius nomen propter honestam, in qua ipse est, familiam, nunc reticere volo, opera sibi egregia navata, adiutus est. Verum, ut indignum hoc Gorcani facinus honesto aliquo praetextu admissum esse demonstraretur, contendit Mielenski litem istam a limitibus, de quibus inter me et ipsum iam antea saepius disceptatum esset, originem sumere; etsi autem res ita se haberet, quemadmodum ille praetendit, aequum tamen potius fuerat — iuris via, ad quam ipsi aditus ratione foederum nunquam est interclusus, quam armata manu agere.

Quapropter cum ego manifestum in vitae periculum adductus, neque ullo alio modo, quam si me durissimis, eisque iniquissimis conditionibus obstringerem, inde liberare possem, ad libidinem illorum, qui tum in sua me potestate habebant et mortem quotidie minabantur, contra omnem aequitatem me obligare, et fideiussorem generosum D. Joannem Rozdrzewski sub mulcta decem millium florenorum, sicuti obligationis formula vigorem stipulationis verbis expressis germanica lingua continet et exemplum hic annexum sub littera B. ²⁾ docet et testatur, praeter omnem aequitatem constituere sum coactus. Posteaque vero non solum ego, sed inprimis ipsa Caesarea Maiestas et litteris et per legatos suos de eiusmodi vi apud Regiam Maiestatem Poloniae egerit, declaravit se ea de re Sua Maiestas Regia, quemadmodum et fide digno exemplo litterarum, sub littera C. hic annexo apparet, Sacrae Caesareae Maiestati animi sui sententiam ac negotium ipsum, suspensa fideiussione, usque ad commissarios ex utraque parte deligendos reiecit, ea lege: ut obligationes omnes suspenderentur, nec quisquam eorum, qui se obstrinxissent, ulla de re interpellaretur vel

¹⁾ См. ниже.

²⁾ Этого документа я ниже подъ буквой С вѣтъ въ рукописи.

conveniretur. Sed Mielenski, post habita expressa amborum principum declaratione et voluntate, Gorcani instinctu nominatim sponsorem meum, in ius Provincialis iudicii Pysdrensis vocavit, praetenditque ac si mea causa in bonis suis tuto versari non posset, remque suam familiarem cum magna iactura sua negligere, sumptusque non necessarios facere cogere, quos in tantam summam exercuisse audeat affirmare, ut illum non pudeat iniquissima et inaudita a fideiussore meo petere, cum tamen ille ad nihil aliud obligatus sit, quam ad poenam depositionis 10,000 florenorum, si forsan meae obligationi factae non satisfactum fuerit, hacque ratione ne minimum quidem vel ad damna, vel ad quaevis alia iure agere possit, et de Dominationibus Vestris pro certo affirmare possum, me nunquam vel ullo modo ab illo tempore captivitatis meae Mielensio ulla, quemadmodum me iniuste insimulare audeat, struxisse insidias, tametsi illatae hactenus iniuriae suae et tentati insidiosus conatus, una cum subministratis complicitibus Gorcani, me saepius ad hoc tentandum irritaverint, et occasionem praebuerint.

Verum ut semper mihi curae fuit mandatis Sacrae Caesareae Maiestatis parere, ita nunc etiam in iis, quae cum Sua Maiestate Rege Poloniae constituta habet, acquiescere decrevi. Mielenski autem in contrarium ea omnia contempsit, sex mensibus fere, postquam ego dimissus sum, expeditus aliquot equis ad subditos meos nobiles Sigismundum Salysch in Scheibersdoff, Casparum et Ioachimum germanos fratres Pritwicios noctu venit, ac illorum et capitanei mei Warttembergici Ioannis Stoltzj apertum hostem se declaravit. Quapropter cum tantis iniuriis provocentur, si hosti suo Mielensio eiusque vi et armis opponant, mirum non est, et iure se id facere existimant, quod si Mielenski pacis et tranquillitatis adeo amans est, par erat ipsam quiescere, neque sanguini aliorum renunciando causam ulli periculo praebere, pro quo Rozdrazevius nunquam spondit, ubi Mielenski quicquam hostiliter tentaret, ut damnum resarciat.

Quantum ad limites attinet, antiqua callis est, et disceptata ab antecessoribus meis iam, antequam ego ditionem Wartenbergicam possiderem, eaque controversia non solum me concernit, sed praecipue ipsos Poloniae et Bohemiae regnorum milites; quin et testes a meis antecessoribus producti, iam olim ad acta relati sunt; si quid itaque statui debet, secundum normam illorum et pacta nervisque regni mediana iustitia procedatur.

Itaque cum res ita sese habeat, et litteris regiis planum sit, Suam Maiestatem totum negotium de sponsore et obligatione mea ad commissarios ex utroque regno seligendos reiecisse, non dubito, quin Dominationes Vestrae rationem autoritatis et voluntatem principis eorum sint habiturae, nec quiequam, quod contra declarationem Suae Maiestatis fiat, esse admissuras. In hanc etiam sententiam Sacra Caesarea Maiestas denuo ad D. generalem Maioris Poloniae scribit. Quandoquidem Maiestas Regia propter absentiam et longinquitatem itineris, tam subito, prout res ipsa postulat, attingi non possit, quare certo mihi persuadeo, Dominationes Vestras, pro aequitate eorum, sanguinaria et violenta eiusmodi facinora minime probaturas, multo minus autem absque Maiestatis Suae Regiae scitu et voluntate, ullam sententiam vel contra me vel fideiussorem meum laturas. Non enim dubito Dominationes Vestras pro prudentia sua perpendere posse, quanti haec res, in qua amborum regnorum quies consistit, momenti sit, et facile animadversuras, qualis inde perturbatio multorumque periculum exoriri atque inde evenire possit. Quae omnia ut Dominationibus Vestris scriberem et ad animum inducerem, omnino necessarium existimavi. Quibus me eamque causam, quam sedulo, commendatam esse cupio, Dominationibus Vestris rursus officia et servitia mea offerens, quas felicissime valere percipio. Datum Vratislaviae, die 1 Iulii 1584. Spectandarum Magnificarum atque Generosarum Dominationum Vestrarum addictissimus Georgius a Braun liber Baro in Vertemberg.

A.

Anno 1581 die 19 Iulii. Cùm D. Georgius à Braun ad levandum baptismo infantem à capitaneo Miedziboriensi invitatus esset, atque eò secundum morem huius pacificae atque tranquillae regionis proficisceretur, ac pio illi christianoque operi adesse vellet ipse D. Braun cum conjuge, virgine nobili, ac duobus pueris curru vehebatur, octo comitatus equis et unum in usum proprium, sine sessore, quibus duo imbelles pueri, filius tredecim annorum, duo alii nobiles et tres insidentes servi currum anteibant, nec quiequam mali denuo suspicari licuit, cùm nullius inimicitiae cum quoque aut alicuius diffidationis sibi esset conscius. Postquam milliare unum ab oppido Wartenberg progressus in sylvam subditi ipsius, nobilis Casparis à Prytwicz, sesqui altero milliari a finibus Regni Poloniae distante, comitis

Andraeae à Gorca equites, quorum praecipuorum nomina sub litera B. ascripta sunt ¹⁾, cum Tartaris eiusdem comitis, armis, loriceis ac bombardis egregie instructi, nulla praecedente hostili denunciatione, circiter sexaginta, D. Braun invaserunt, globis ac verberibus rem gerentes. Ac etsi D. Braun, nunquam hostem fugere solitus, sese, quantum posset, defenderet, verum tamen antiquum esse proverbium — «nec Hercules adversus duos, ut tantam multitudinem taceam», res ipsa tunc comprobavit. Namque numero hostium superatus, gravissime vulneratus est; conjux sua, quae mariti prostratum corpus tegere nitabatur, clavarum ferrearum ictibus atrociter verberata; virgo ex antiqua et nobili Kotwiciana familia orta, globo bombardae interempta ac ex eius corpore aliquot globi praeterea exempti, qui apud iudicium Wartenbergense asservantur. Tum quoque capitaneus D. Bernardus a Prithwicz lethale vulnus accepit; item patruelis Braunij globo caput, alter item nobilis à Seydlitz per brachium traiectus, et Ianus Sorowski quoque malleo aculeato duriter percussus, duo quoque aurigae inermes vulneribus graviter notati sunt. Hostes, heroico hoc perpetrato facinore, Dominum saucium ab (ac) seminecem abripuerunt, ac per sedecem horas, nullo adhibito vulnere remedio, styllante undiquaque sanguine ac debilitatem summam causante, duxerunt, tandemque noctu in quadam villa, ubi pernoctarunt, vulnus obligari iusserunt. Mane, Domino curru Polonico ocellato imposito, ulterius progressi, in sylva pernoctarunt. Inde in Colo capitaneatum Regiae Maiestatis, cui D. Stanislaus comes Gorcanus praecost, devenerunt, ubi per triduam totidemque noctes D. Braun detinuerunt, post sub vesperem iterum discessum in Russiam se porrecturos dicentes, nocte, converso curru, Gneznam perrexerunt atque in suburbiis per quadriduum habuerunt, quo scriba civitatis Wengierski et aliqui senatores videndi Dimini gratia, aliud simulantes, venerunt, nec tamen sciri voluerunt qui essent; inde, additis aliquot equitibus, in nobilis cuiusdam Gerzinski nomine domum Gulwitz dictam D. Braunium duxerunt, ubi per aliquot dies ex gravi debilitate periculose decubuit. Inde noctu iterum in Usez capitaneatum quoque regium ad Cassubiorum fines devenit, qua in arce Braunius usque ad tempus dimissionis simplici victu à comite praebito captivus detentus erat, custodientibus ipsum comitis servitoribus.

¹⁾ См. ниже под буквой а.

Ac etsi Sacra Maiestas Regia Poloniae mandasset Braunium sine omni recompensatione dimittendum, nullius tamen ponderis fuit id mandatum, verum si liberari voluit, summo oppressus languore, obligare sese comiti Gorcano eoactus est, apud Sacram Caesaream Maiestatemque procuraturum, quo dicto comiti contra D. Sigismundum à Kurzbach in ipsorum controversiis iustitia administraretur, id nisi fieret, cum decem equis et servitoribus ad Dominicam cautate in arce comitis Coznin sese sisteret, nec illinc discederet, nisi liber sponte dimitteretur. Haec an fidei promissae Illustrissimo principi Georgio, duci Ligniciensi et Bregensi correspondeant, honestatis virtutisque amantium esto iudicium¹⁾.

Erga reliquos vero Gorcani servitores, praecipue Mielenski iniquissimam omnique in re invalidam obligationem accipere violenter iussus est, se commissum in se facinus non ulturum, nec juris via nec ex nunc Sacr. Rom. Caes. et Reg. Maiestati Polonorum non conquesturum nec cuiquam ipsius nomine concessurum; hoc nisi praestaret, decem millia florenorum Ungaricalium numeraret. Cumque Dominus tam arcte custodiretur, nec quisquam germanus ad ipsum admitteretur, nec in gravi morbo praesentiam sacerdotis, quo coenae Dominicae particeps fieret, impetrare posset, immo a plerisque frivole jactaretur — «mandaret Rex Poloniae quicquid vellet, vivum tamen manus illorum non evasurum, nisi assentiretur iis, quae ipsi vellent» (prout talia, existente Braunio in captivitate, Mieleczki ad filiolum ipsius Wartenbergum praescripsit, cuius litterae produci possunt) neque de iis, quae mandato Regio compraehebantur, certior fieri posset, eo ipsum descendere oportuit, quo hostium vis et insolentia urgebat; post ubi iam liberatus, extorta ab ipso obligatione, rescisset, quae esset voluntas ac quale mandatum Regiae Maiestatis; operam dedit, ut priusquam Poloniae fines egrederetur, D. Andream, Opalenski, supremum regni marschalcum ac Majoris Poniae capitaneum generalem compellaret prout et fecit. Cumque intellexisset mandato regio contineri, ut sine omni recompensa liber dimitteretur, id tamen nequaquam factum esse, sed obligationem iniquam a se extorsam, cuius exemplum quoque exhibuit addita petitione, ut, eius mandati ratione habita, vigore officii mandaret D. Braunio contra jura extorsae obligationes redderentur, ac ju-

¹⁾ См. ниже подъ буквою б.

ris processus in ipsius arbitrio maneret, velle se enim causam totam Reg. Maiestatis cognitioni prout aliquoties in carcere sese obtulisset, sed nihil plane obtinisset committere. Promisit tum quidem D. generalis D. Braunio se ea omnia, quae ex ipsius relatione cognovisset ad Reg. Maiestatem perscripturum ac effecturum, ut regio mandato per omnia satisfaceret, aliud se nihil hoc in negotio facere nunc posse. Nec dubitat D. Braun Maiestatem Reg. id, quod semel aequam ac iustum censuit, ad effectum quoque benigne deducturam executionique mandaturam. Offerebat tum quoque in carcere D. Braunius hostibus sese sub aliquot centenorum millium summa ex Silesia et Polonia fideiussores daturum, de comparando, si ab aliquo ad iudicium Maiestatis Reg. vocaretur, se quoque summae ibi pronuntiatae staturum ac rei iudicatae, quae iure et aequitate niteretur, satisfacturum; verum haec quoque omnia ab hostibus reiecta nec accepta. Nil aliud rursum quam nequaquam liberationem sperandam ex illorum potestate, nisi eorum voluntati satisfaceret D. Braunius.

Haec aequae, justae et christianae conditiones, cum nullo apud hostes haberantur loco, victus carceris iniquitate et vulneris doloribus, de tecto magna ex parte erraneo, a quo malo post semestre tandem peritiam medicorum Vratislaviae convaluit, quo corpus et vitae spiritusque, quod supererat reliquam, retineret, in praescriptas sibi conditiones descendit, illorumque immani cupiditati accepta obligatione acquiescendum pro ratione temporis et circumstantiarum duxit.

а. Имена участвовавших въ нападеніи на Брауна.

Stanislaus Zaremba, cui comes aliquot centena talerorum numerasse dicitur, ac omnem indemnitate promississe. Quam praestiterint Zarembae praedecessores regibus Poloniae ac quam laudabilem operam, ex chronicis Polonicis apparet, eam nobis celebritatem ut renovaret, huic praeclearo facinori adesse voluit.

Georgius Lipski, praefecti aulae Andraeae comitis à Gorca filius, qui innocentem puellam nobilem interfecit.

Wyelski D. Stanislai comitis à Gorca quondam aulae praefectus.

Adamus Mieleczki comitis Andraeae Mieleczki servitor.

Sokowski comitis Andraeae servitor.

Quidam à Kromenan servitiis, quoque comitis addictus.

Kobylinski Dominae de Wyrussow capitaneus, nunc in Grabowo habitans.

D. Pakosławski Jacobi Pakosławski filius, D. Brudziczki, quorum alter Bannitus dicitur.

Hi cum famulis aliisque et comitis Gorcani Tartaris huic facto interfuere.

b. Exemplum obligationis comitis Andraeae a Gorca etc. illustrissimo principi Bregensi etc. Domino Georgio traditae.

Postquam ego Andraeas comes a Gorca, castellanus Miedzirzecensis in quibusdam Regni Poloniae negotiis iter suscepi et me Cracoviam versus contuli, ubi forte fortuito accidit, ut me generosus D. Sigismundus a Kurczbach, baro in Trachenberg et Mielecz vi et armis cum suis copiis detineret et Bregam duceret. Caesarea vero Maiestas, pro innata virtute et iustitia, hoc ipsum Kurczbachi factum haud approbavit, meque dimitti iussit, hoc etiam praedicto principi Braegensi, hac tamen conditione, ut omnis animi vindicta adversus Kurczbachium a me deponeretur, quam dementissime injunxit. Gratias Caesareae Majestati debita reverentia ingentes ago, quae me, sub hac adversa fortuna, contra jus et aequum, oppressum virum in pristinam libertatem collocavit, polliceorque me hoc totum negotium in iudicatis et proxime futuris comitiis Regni Poloniae statibus expositurum, ut secundum eorum consilium et voluntatem regiam, ratione initi foederis intra regem Ferdinandum et Sigismundum, sine ulla vindicta, haec res transigentur; quicquid etiam ibi conclusum et pro optimo putatum fuerit, id sequar.

Haec omnia comes praenominatus verbis expressis, nec non stipulata manu promisit, in praesentia illustrissimorum ducum Ioachimi Friderici et Ioannis Georgij, principis Georgij Bregensis filij, Zeifridi à Promavitz baronis Soraviensis, Henrici Valdi capitanei, Ioannis Zisnij in Tirpitz, cancellarii Ernesti à Prittvicez, marchalci Bregensis. In partibus vero comitis steterunt et haec omnia, ut verissimi testes, audiverant: magnificus Dominus Andraeas Opalenski, marschaleus Regni Poloniae, Albertus Sandivogius Czarnkowskij generalis, castellanus Rogosnensis, Dobrogostus Potrworowski iudex terrae Calissiensis, Ioannes Malaehowski et Ginsdersch Gerdenski. Actum Bregae, decima die Martij, anno Domini 1576.

38.

LITTERAE A SACRA REGIA MAIESTATE AD CAPITULAM
WLADISLAVIENSEM.

Stephanus Dei gratia Rex Poloniae etc.

Venerabiles, devote nobis dilecti. Exponere nobis curavit reverendissimus in Christo pater Stanislaus Carnovius, nominatus noster Gnesnensis, quibus incommodis et angustiis fortunarum non tantum ob sumptuum magnitudinem, in quam reipublicae et ecclesiae causa, tum interregni, tum aliis temporibus incurrit, verum etiam ob archiepiscopalium bonorum damna et incommoda, quae, proveciore iam superioris proximi archiepiscopi aetate, gravissima accepere, tum quoque ob ingentes impensas, quas novae istius dignitatis, cum domi, tum foris Sanctissimi Domini Nostri rationes requirunt, destineatur, quibus ut sublevari possit, etiam atque etiam nos rogavit officere dignemur, quo illi ex episcopatu Vladislaviense anni, qui a die confirmationis suae archiepiscopalis incipiat, dimidii fructus omnes capere liceat, quorum subsidio et novae dignitatis suae et ecclesiae consulere posset. Quam rem cum iustissimis eum causis petere exploratam habeamus, facile ita petenti assensi sumus, neque ad episcopatum Vladislaviensem quenquam nominabimus, nisi dimidios illos anni fructus ipsi reverendissimo nominato Gnesnensi concesserit. Qua de re nostras etiam ad S. D. N. litteras dedimus, quibus rogavimus, ut Sua Sanctitas huic rei suam approbationem accomodare dignetur, et Dominationes Vestras etiam atque etiam hortamur, operam omnem dent, ut dimidios illos anni praedicti fructus reverendissimus nominatus certo ac sine ulla difficultate percipiat. Meretur hoc ipsius nominati pietas, et merentur summa ipsius in rempublicam merita, tum in ecclesiam ipsam Vladislaviensem ac Dominationes Vestras studia, quibus plures per annos diligentissimo isti ecclesiae praefuit. Qua de re Dominationes Vestrae operae, curae et diligentiae nihil praetermittent, quo id, quod scripsimus, ipse reverendissimus nominatus noster Gnesnensis, quocumque modo cum successore suo ea de re convenerit, consequatur. Bene valeant Dominationes Vestrae. Vilna, 19 Iunii 1581, regni nostri anno sexto.

39.

LITTERAE A SACRA REGIA MAIESTATE AD SUMMUM PONTIFICEM.

Sanctissime ac Beatissime.

Post oscula. Cum nuper ad Sanctitatem Vestram de mea nominatione reverendi in Christo patris Stanislai Carnovii ad archiepiscopatum Gnesnensem scriberem, orabam Sanctitatem Vestram, ut nominati illius mei, graviter sumptuum magnitudine ante hac attenuati, in iis impensis, quae ad confirmationem a Sanctitate Vestra impetrandam ad sacrum ipsum pertinent, clementissimam rationem habere dignetur; et quibus id de causis facerem pro viro optime de ecclesia, optime de republica semper merito, et superioribus proximis interregnis aliisque temporibus magnitudine sumptuum necessariorum admodum exhausto, tum exposui. Commendo eandem causam iterum atque iterum Sanctitati Vestrae, et ad superioram illam commendationem hanc etiam addo, ut rogem Sanctitatem Vestram, ut qua pecunia illi nominato meo Gnesnensi ex Sanctitatis Vestrae arbitrio et clementissima moderatione solvenda erit, eam inter nos (hos) annos divisam ternis aequalibus pensionibus persolvat. Neque enim in summa archiepiscopatus vastitate, maximisque bonorum illorum damnis, quae effecta et valetudine et aetate antecessoris sui allata sunt, ullo modo se efficere posse intelligit, ut pecuniam omnem una muratione dissolvat. Confido, ut caeteris in rebus, pro quibus ante hac intercessi Sanctitatis Vestrae facilitatem summam expertus sum, ita me in hac aequissima causa eandem quoque cogniturum. Commendo me etc.

40.

LITTERAE AB EADEM SACRA REGIA MAIESTATE AD SUMMUM PONTIFICEM.

Sanctissime ac Beatissime.

Post oscula. Posteaquam reverendissimum in Christo patrem Stanislaum Carnovium et, superstitē adhuc reverendissimo Iacobo Uchanscio archiepiscopo quondam Gnesnensi, in coadiutorem, et mortuo paucis post diebus Uchanscio, plane in successorem Sanctitati Vestrae nominassem, explicari mihi reverendissimus nominatus curavit, quibus in difficultatibus atque angustiis

ssarum fortunarum versaretur, non tantum ob superiorum temporum immensos sumptus, quos et ipsis interregnis et aliis temporibus pro republica et ecclesia necessario fecit, verum etiam ob incommoda atque damna, quibus bona archiepiscopatus Gnesnensis, extrema superioris proximi archiepiscopi aetate, plurimum affecta essent, quemadmodum iis de rebus per mandatarium suum Sanctitatem Vestram uberius certiore faciet. Qua de re me quam diligentissime oravit, ut illi ex episcopatu Vladislaviensi, a quo discedat, quocumque a me ad successionem nominato, dimidium anni fructus redditusque capere liceret, quò accessione huiusmodi aliquo modo et novae dignitati suae (qua hoc meo in regno nulla prior est) consulere, et archiepiscopatus detrimenta sarcire, bonaque eius ecclesiae ad statum frugemque meliorem revocare posset. Quae cum iustissimis de causis a me peti ab hoc nominato meo Gnesnense exploratum haberem et pro aequitate rei, et pro mea in ipsum nominatum singulari benevolentia, quae praestantem pietate et meritis in rempublicam ecclesiamque virum, plurimum complector, denique studio meo, quo archiepiscopalis ecclesiae bonis consultum cupio, benignae isti petitioni assensus sum, ut anni a confirmatione, quam archiepiscopatus sui causa a Sanctitate Vestra impetrabit, vertentis fructus dimidius ipse nominatus ad archiepiscopatum percipiat. Quod ut sine ulla difficultate facere possit, et ea de re cum successore Vladislaviensi, quem nominaturus sum, diligenter agam, et hoc tempore a Sanctitate Vestra etiam atque etiam peto, ut hanc rem assensu suo clementer approbare dignetur. Quaquidem in re et archiepiscopali ecclesiae plurimum consuluerit, et nominatum meum, summae pietatis maximorumque meritorum virum, qui non minus sumptuum ingenti magnitudine, quam reddituum magna tenuitate hoc tempore premitur, sublevaverit, et mihi hoc diligenter petenti gratissimum fecerit. Quod ego omni observantia cultusque studio Sanctitati Vestrae compensare contendam.

41.

AB EADEM AD TICINIUM.

Stephanus Dei gratia etc.

Venerabilis, devote nobis dilecte. Quanto nos studio a S. D. N. flagitemus, ut Eius Sanctitas reverendissimo in Christo patri Stanislao Carno-

vio, nominato nostro Gnesnensi, ad anni dimidii post confirmationem archiepiscopatus ex Vladislaviense episcopatu fructus atque redditus percipiendos, assensum suum aecomodet, Devotio tua ex litterarum nostrarum ad S. D. N. exemplo, quod hisce addi iussimus, intelliget, et causam omnem uberius ex ipsius nominati mandatorio cognosceat. Hortamur vero ac mandamus Devotioni tuae, ut hanc in rem omni cura atque studio incumbat, quo eam S. D. N. comprobationem et assensum, reverendissimus nominatus noster Gnesnensis facile et quamprimum consequatur. Nihil igitur Devotio tua hac in re studii, operae diligentiaeque praetermittat. Datum Vilnae, XIX Iunii 1584 anno, regni nostri sexto.

42.

LITTERAE A SACRA REGIA MAIESTATE AD D. STANISLAUM
CZARNCOVIVM.

Stephanus Dei gratia etc.

Generose, fidelis, nobis dilecte. Pervenit ad aures nostras Fidelitatem tuam nullo prorsus iure, sed facto atque temere occupare Zvenam cum suis pertinentiis, bona mensae archiepiscopi Gnesnensis, neque eadem bona venerabili capitulo ecclesiae metropolitanae Gnesnensi, ad quod ea res, quoad archiepiscopus non fuerit pleni iuris, de iure et recepta antiquitus consuetudine pertinet possidenda, concedere velle. Quod quidem Fidelitatis tuae factum et cum praeeiudicio non vulgari capitulo, et cum insigni iniuria reverendissimi in Christo patris Stanislai Carnovii nominati et electi archiepiscopi Gnesnensis coniunctum esse cum advertamus, facere non possumus, quia pro eo, ac nobis vigore iuris patronatus nostri, protectionis atque patronatus id incumbit, maxime curemus, ut ea bona quamprimum de occupatione Fidelitatis tuae temeraria, suis modis et rationibus vindicemus. Quo priusquam descendamus, placuit nobis primum hasce ad Fidelitatem tuam dare litteras, quibus eandem monemus serio, ut ea bona, quae Fidelitas tua nullo iure tenet, in possessionem et administrationem venerabili capitulo Gnesnensi suoque oeconomio quamprimum visis praesentibus concedat, neque amplius in eorum occupationem sese ingerat. Quod nisi Fidelitas tua fecerit, non solum sibi omnem aditum ad gratiam nostram percludet, verum

etiam omnino videbit, quod erit, cuius facile Fidelitatem tuam intempestive forte poenitebit. Vilnae, XV Iunii anno Domini 1584, regni vero nostri sexto. Stephanus Rex.

43.

LITTERAE A REVERENDISSIMO D. NOMINATO GNESNENSE AD
SUMMUM PONTIFICEM.

Beatissime Pater.

Post oscula pedum beatorum et humillimam precum mearum commendationem.

Placuit omnipotenti Deo, ut, mortuo non ita pridem reverendissimo Domino archiepiscopo Gnesnense, regni primate, post serenissimi Regis Domini mei clementissimi nominationem ego successor eidem electus ac postulatus sim. Quamvis autem facile perspiciam, quam grave ac difficile hoc onus sit futurum, tam infaustis ac periculosis temporibus, in regno diversis hoeresibus referto, licentia hominum ac audacia in dies exerescente, primas ac praecipuas partes in ecclesia Dei et senatu sustinere; tamen confusus Dei optimi elementia, Sanctitatis Vestrae benedictione, multorumque piorum, quae hoc nomine ad Deum fundi certum est votis et precibus, divinae vocationi resistere vix audeo.

Proinde mitto venerabiles Iacobum Lempicium decanum Valboriensem et Albertum Stanevium canonicum Scarbimirensem familiares meos ad Sanctitatem Vestram, ut confirmationem sanctae sedis apostolicae nominationis ac electionis istius obtineant, a qua humillime supplico, ut iisdem in aliis quoque rebus, quas nomine meo exposituri sunt, benignas aures praebere, mihi quoque gratiam suam paternam declarare ac benedictionem apostolicam impertiri clementer dignetur. Ego vero Deum quidem inprimis pro diuturna ac felici vita Sanctitatis Vestrae ad incrementum ecclesiae ipsius continuo deprecabor. Deinde etiam, quod semper hactenus praestare pro viribus studii, tanto diligentius omni studio contendam, ut me totum deinceps, viresque meas omnes, non nisi ad Dei optimi gloriam, ad apostolicae ecclesiae defensionem et ad omnium mihi commissarum animarum salutem procurandam convertisse, Sanctitas Vestra intelligat, cui iterum cum omni subiectione ac reverentia pedes exosculor, precesque ac obsequia mea humillima defero. Datum etc.

44.

LITTERAE AB EODEM AD REVERENDISSIMUM PROTECTOREM
REGIUM.

Illustrissime ac reverendissime Domine D. observandissime.

Visum est Deo optimo maximo, sublato e visis non ita pridem reverendissimo Domino archiepiscopo, ad me per nominationem serenissimi Regis Domini mei clementissimi dignitatem eam, quae prima ac praecipua in regno est, deferri. Quamvis autem hoc tempore periculoso ac perturbato longe difficilior sit ecclesiastici regiminis, quam antea fuit, ratio, tamen divinae confisus misericordiae, ita me iudicio ac voluntati Serenissimi Regis submittere volui, ut et me ipsum et omnia mea consilia, operas, intentionem denique gloriae Dei propagandae, inserviendique ecclesiae Dei a sanctae sedis apostolicae benedictione ac patrocinio dependere inprimis cupiam et exoptam. Et quia ad S. D. N. pro confirmatione nominationis regiae mitto reverendos Iacobum Lempiczki decanum Valboriensem Regiae Maiestatis secretarium et Alb. Stanevium cantorem Scarbimiriensem, dedi hoc illis in commissis, ut in omnibus meis negotiis, quae in urbe tractaturi sunt, consilio patrocinioque Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationis Vestrae inprimis nitantur, de cuius gratia ac benevolentia singulari quemadmodum nihil dubito, ita obnixè peto, ut eisdem et benigne audire et in omnibus promovere mea causa non dedignetur. Cui ego vicissim mea studia et officia paratissima defero. Bene feliciterque valeat Illustrissima ac Reverendissima Dominatio Vestra. Datum etc. Similes scriptae sunt litterae ad nonnullos cardinales.

45.

COPIA LITTERARUM A REVERENDISSIMIS D. ARCHIEPISCOPO
GNESNENSE ET EPISCOPO POSNANIENSE AD SACRAM REGIAM
MAIESTATEM.

Sacra et Serenissima Regia Maiestas, Domine, Domine Clementissime.

Haud fugit Sacram Regiam Maiestatem Vestram non ita pridem inter commissarium ordinis Cisterciensis, plus debito sibi usurpantem, et episcopos huius regni de retinenda in eiusdem ordinis monachos auctoritate ac

jurisdictione contraversiam agitari coepisse, quaecumque callidis ipsius consiliis ac machinationibus, inflammatique adeo hinc inde studiis processit, ut ad apertam dissensionem nec vulgare scandalum tendere videamur. Commissarius etiam longius fortasse, quam et facultates ipsius cum debitis cautellis a S. D. N. concessae; et regni huius inveterata consuetudo, nostrae privilegia paterentur, progressus, cum nullo episcoporum re communicata (quod tamen principio se facturum nobis receperat), abbates quosdam conatibus suis, nonnihil metu periculorum et subitae mutationis repugnans, quod a principio foundationum nunquam factum, sed neque permissum est, ad supremum ordinis illius magistrum detulit, eosque, ut sese in Gallis Cistercii pro prima Septembris sistant et coram illo causam suam agant, datis libellis compellere conatur. Ad haec summa, temeritate, nulla dignitatis nostrae episcopalis ac senatoriae ratione habita, nonnullos ex nobis per publicos notarios, praeter ius et consuetudinem, impetere et vexandi, uti putamus, magis quam alia causa, Romam evocare ausus est, Solemnitatis vero, quam insolenter in multis sese gesserit, extant publica documenta. His ita egregie gestis, nemine nostrum salutato, regno se subtrahit. Nullam dubium eum sit ipsum, quemadmodum hic fundamenta iacet, ad suos reversum liberius, pro ingenio suo, studio vindictae abbates huius regni persecuturum, et, latis pro capitulo generali ordinis decretis contra eosdem, ad sanctam sedem delaturum, nos loci ordinarios obtreactionibus aliisque modis divexare conaturum, mature providendum et ad Sacram Maiestatem Vestram refugiendum esse nobis censuimus, ne postmodum motibus aliquibus, inde concitatis, difficultus remedium adhiberi queat, praesertim cum res nostrae, et quidem magis sub absentia et tantis occupationibus Sacrae Maiestatis Vestrae, eo in statu hoc tempore sunt, ut difficillimae huiusmodi contentiones, quae ad plures ordines sese extendunt, haud facile cuiusvis arbitrio sopiri aut definiri queant. Proinde, communicatis cum reverendissimo D. episcopo Cracoviense collega nostro consiliis, nihil opportunius nobis in praesentia visum est, quam si omnes, quaecumque hoc nomine emergunt, controversiae, una cum alijs quibusdam, quae ad ecclesiasticum statum restituendam pertinent, ad synodum provinciale reiteantur. De cuius quidem synodi, ante comitia celebrandae, Sacrae Regiae Maiestatis Vestrae voluntatem, quae nobis id postulantis lubentissime annuit, memoria teneamus. Iam

vero ne interea temporis, commissarius suis huiusmodi litigijs actionibus et conatibus inprimis abbatibus, eos extra regnum evocans, negotium facessat, deinde nos hoc nomine in Urbe traducere ac molestare, tum motibus ac perturbationibus in regno sub absentia Sacrae Maiestatis Vestrae, per emissarios suos fomites praebere pergat, supplicandum duximus Sacrae Maiestati Vestrae, nostro et collegarum nostrorum nomine, ut datis ad Sanctissimum Dominum Nostrum litteris postulat, ut nihil in Urbe ad conatus commissarii Cisterciensis innovetur, neque cuique ad ipsius instantiam negotium facessatur, donec ex synodo provinciali, collatis hinc inde rationibus de universis ordinis ecclesiastici consensu, sancta sedes, interposita Sacrae Maiestatis Vestrae auctoritate ac intercessione, plenius informetur. Quam ad rem accedet opportunum, reverendissimi D. nuncii apostolici, in regno praesentis, testimonium. Idem ab antecessoribus Sacrae Maiestatis Vestrae ex monumentis ecclesiasticis perceptum habemus, cum Colonienses extra regnum pro restitutione monasteriorum quosdam abbates nostros ad commissarios, a sede apostolica obtentos, evocassent, atque contra eosdem, non comparentes, decretum privationis obtinuissent, quod serenissimus Rex Sigismundus Augustus datis ad Summum Pontificem litteris non modo rescindi impetravit, sed etiam perpetuum silentium Coloniensibus impositum esse obtulit. Non equidem Serenissime Rex nostra postulatio eo spectat, ut solutam monachorum disciplinam, vivendique licentiam ad sanctissimas illorum instituti leges revocari velimus, cum nihil habeamus antiquius aut optabilius, quam florentem veterem disciplinam, vitaeque pristinam sanctitatem in monasteriis a maioribus nostris erectis restitutam aliquando videre; verum ut turbulentiora hominis exteri consilia, maturitate atque prudentia ita corrigantur, ut sine cuiuspiam offensione suis cuique bonos, suam ius et sua praerogativa integra ac inviolata conserventur. Non dubitamus, quin Sacra Maiestas Vestra in hisce suis bellicis occupationibus nobis, si propter bonum publicum illi molestiores sumus, benignae veniam datura sit, et pro sua singulari prudentia et pro ea, qua est erga ordinem nostrum, propensissima voluntate, nobis in hac petitione nostra gratia et auctoritate sua non defutura, pro evius felicissimis successibus ac victorioso ad nos reditu continuo Dominum Deum deprecamur. Commendamus nos humillimaque obsequia nostra Sacrae Maiestati Vestrae. Datum Thornae, IX Augusti, 1581 anno.

46.

COPIA LITTERARUM AB EISDEM AD REVERENDISSIMUM EPISCOPUM PLOCENSEM.

Reverendissime Domine frater et amice observandissime.

Oznaymujemy Waszności spólnie, na ten czas nie^umoganc I. M. xiendza Kracowskiego dosiędz, ktori iednak z nami się we wszitkim zgadzac raczi, isz commissarius Cistericensis, Francusz niespokoiny, nie tak o reformatią w klasztorach sui ordinis, quo praetexiu tu beł przijachał, y dozwolenie Krola legomości, nobis insciis et inconsultis, otrzymał, starał się, gdisz to y skutek pokazuje, bo zadni nie uczinił, y owszem barziei mnichy zbieszył, iako oto, aby ie wyiawszy ex loci ordinariorum praescripta pietate statutisque formata wyiął, a do Cistercium do Franciej obrocił, s tim dokładem, zeby nihil commune z nami sive cum alio clero nie mieli, ale singularem quendam rempublicam, cuius caput Cistercii esse deberet prae se ferrent. I ulowił incantos et imprudentes abbates, ze nie baczancz się w powinności y w przisiendze swy, którą pierwy kazdi z nich nam uczinił circa benedictionem, a wszisezi spólnie na synodzie Piotrkowskiem de servandis statutis, post receptionem S. Concilii Tridentini sancitis, na iakieś iego artykuły, które apertissime, iako sprawę mamy, cum iuribus nostris et regni pugnant, iemu przisięgać musieli. Loci-ordinarios we wszitkiem się strzegli, y cokolwiek iedno stanowiel, to nam skand inąd, nie z niego do wiadomości przichodziło. Nakoniecz tak się rozbuiał, ze aperte nietelke nam, ale Krolowi iego Mości repugnare et sese opponere wazić się smiał. Notarios publicos sobie nacziniwszy y sposobiwszy, dziwy broić począł, opati niektóre do Cistercium poziwać, takie niektóre biskupy do Rzimu, w czim maxima indignitas dignitatis nostrae subsecuta est. I chocia exemplo antecessorum nostrorum mogłoby się to beł zahamować zwykłemi spossobami, aby wiedział czudzoziemiec, a k temu arrogans monachus, iako episcopus et senatores regni wazyć, ale woleliśmy ineptias et levitatem iego patientia nostra eludere y Sanctissimo Domino Nostro pokazać. Iakosz mamy za to, ze iusz po wielki części raczisz być Waszność informatus około tego to mntszka postempków ex relatione x. Lempieckiego y inszych, ktorzi mieli Waszności nie-

które rzeczy authentice pokazać. Terasz tesz *ex istis scriptis et instrumentis* przypatrzeć się bendziesz raczeł, co dalei czyni. Iuszei, irritato Rege et episcopis et superindicta licencia obedientiae abbatibus nonnullis, stand odiachal: ale isz tam pewnie motus Gallicos excitare nie przestanie, poki Król legomość sam nie napisze do Waszności abo y do papieza, o co prosiliśmy, ale propter occupationes bellicas et remotam absentiam tak richło listu mieć nie możemy, prosimy Waszności, iako brata, abys Waszność S. D. N. in tempore dobrze w tei sprawie informować raczeł, także illustrissimum D. cardiralem Fernesium protectorem nostrum, aby na iego abo generalis Cisterciensis excommunicationis iakie przeciw opathom naszym się nie skwapiali, także tesz y przeciw nam, ze relatia iego pleczą, cum evocationibus; gdisz my tu mamy co s sobą czynić, tak in ecclesia in tanta multitudine haereticorum, iako in republica in tanta diversitate et dissensione ordinum. Nie trzeba do tego mnichów, a tim wienzei exteros na nas wisadzać; wie dobrze sancta sedes, co na biskupiech w Polsce należ, a co na mnichach, którzy, periculum est, aby temi swemi zabobony et contentionibus, gdi defensores ex nobis mieć nie bendą, bona monasteriorum in manus secularium nie podali, co w Niemczech y gdzieindzi widziemy, co się stało, y tu się barzo na to zanosi, a ci telko praesentia et se ipsos curant. Co się opathow ticze, od poczantku fundatij nigdi evocovani nie beli s Polski, iako tesz to Waszność ex protestatione ich wyrozumieć raczisz. Niechajze ie Pater Sanctus zachowa circa consuetudines antiquas et statuta nostra, et niechaj sam stand informue się ex reverendissimo D. nuncio, co się w tei mierze przez kommiszarza et quo fine toczelo. Damy tesz my o tem sprawę per litteras nostras S. D. N., gdi listi Krola legomości mieć bendziemy; interim, aby tam nas iako nieprzystoynie nie odnoszono, Waszności prosimy y wzywamy, abys, sprawiwszy się ex instrumentis et scripturis hisce, tim sprawę dać raczeł, quibus interest. W czym iako nie wantpiemy, tak wszelakiemi zasię officis fraternis staranie y uczynność Waszności zadziaływać chcemy być gothowj. Quam bene feliciterque valere, ac prospere ad nos reverti optamus. Datum Toruni, die IX Augusti, 1581 anno.

COPIA LITTERARUM AB EISDEM AD CARDINALEM FERNESIUM.

Illustrissima ac reverendissime Domine, Domine observandissime.

Tanta fuit arrogantia Cisterciensis ordinis commissarii Galli in hoc re-
gno, ut cum pro reformatione sola monasteriorum iuxta regulæ suæ præ-
scripta huc missus et a Sacra Regia Maiestate admissus esset, novam quan-
dam inauditam et inusitatam auctoritatem sibi usurpare præsumeret, et stu-
diose statuta provincialia, per sanctam sedem approbata, infringere, jura
regi consuetudinesque antiquissimas (quod nemo unquam a regni huius
principio non modo ex regularibus, sed ex sanctæ sedis apostolicæ etiã
de latere nunciis tentavit) perturbare, ac Serenissimi Regis jus et auctori-
tatem, nec non loci-ordinariorum jurisdictionem, ab immemorabili tempore fun-
datam, convellere ausus sit. Postmodum Cistercium abbates evocare, episco-
pis bellum indicere, quosdam ex nobis litteris quibusdam, ex urbe obtentis,
præter jus et consuetudinem, nulla dignitatis nostræ episcopalis et senato-
riæ ratione habita, per assertos quosdam notarios publicos, homines leves
impetere, et talia moliri, quæ summum discrimen bonis ecclesiasticis,
scandalum hæreticis, motus inter ordines regni et alia plurima incommoda
post se trahere videbantur. Atque ita rebus perturbatis, Serenissimo Rege
irritato, ac nobis omnibus offensis, regno discessit. Qua de re scribet suo
tempore Serenissimus Rex ad S. D. N., ubi a belli occupationibus liberior
fuit. Scribemus et nos omnes, quod quidem ex synodo provinciali com-
muni fore existimamus; interea vero temporis petimus ab Illustrissima ac
Reverendissima Dominatione Vestra, ut, accepta informatione de his, quæ
hactenus gesta sunt, a reverendissimo D. Ploconse episcopo serenissimi Re-
gis oratore, vel etiã ab aliis, quibus hoc, missis documentis, commisimus,
ita velit nos dignitatemque nostram sibi habere commendatam, ut sub illius
protectione ac patrocinio nemo audeat nobis temeritate aut levitate suæ in-
sultare. Sat nobis equidem molestiarum est, cum tanta hæreticorum multi-
tudo in ecclesiæ munitis, nequæ desunt continuæ difficultates in dissensio-
nibus ordinum pro officio senatorio componendis. Novit quinetiam Illustrissi-
ma ac Reverendissima Dominatio Vestra, quantum pro sanctæ sedis apo-
stolicæ firmitate subinde laborare soleamus, et quod nostra sollicitudine et

opera haec ipsa monasteria, pro quibus commissarius se agere simulat (quae iam dudum negligentia suorum superiorum in manus saecularium, uti et in Germania, devenissent), cum juribus suis salva et integra permanent. Non igitur permittat ad infinitas molestias, quas sustinemus, a levibus hominibus aut monachis nos ab officio retrahi aut temere molestari; suus quoque, ubi manserit, honor et vocatio optime et sanctae sedis firmitati et huius regni consuletur tranquillitati. Vix tantum profecto in Gallis, ubi caput ordinis Clisterciensis existit, tentare praesumpsisset bonus iste frater, quantum hic non sine scandalo et ordinis ecclesiastici perturbatione ausus est. Non dubitemus Illustrissimam ac Reverendissimam Dominationem Vestram gratia ac prudentia sua nobis apud S. D. N. non defuturam, cui nos humillimae nostrae obsequia studiose commendamus. Datum Torun, IX Augusti, 1684 anno.

48.

LIST OD NARWITA DO P. GNIEZNIENSKIEGO.

Gdym iusz do Waszności swego Miłościwego Pana Tatarzina z Wilna odprawiał, iusz tesa po wysłuchaniu Królewskim y żołnierzow z Wilna ku graniczóm długom się namyslił, gdziebym się obrócić miał. A iusz mi się zdało za potrzebną za Królem iuszać y dla obmowy, że Waszność nie przybyć raczył, y zebym tesa był u popiszu dla pieniędzy, tedym tak uczinił: napierwy iuszałem do roli Waszności do Miedziaka, stamtąd za Królem do Dzisy. Zostałem Króla barzo frasobliwego, że żołnierse nie sciągali się, a nawienszej na Waszność się fraszuie, kładąc wsątkę być przycziną nieprzybycia żołnierzów y łupiestwa, które się dzieją od żołnierzów na pieczach, iusz Waszność przy nich mieszkać nie racisz, mówiancz: «certe non stat promissis D. Gnieznienski»; twierdzi, że Waszność miał przybyć, iusz się miał a Wilna ruszyć, y nie tuzi, abys Waszność miał przybyć. Baczę to dobrze, że Waszności wiele na tym należy, ale y Królowi nieczęło, a podobne wienieczci; ma-li się rzecz prawda, nie ma, s kim do ludzi (woyay); zaczął woynę, a ludzi zadnych nie ma; samby chciał wszendzie, a temu doszczę uczinić nie może wsątkiemu. Gdi się obmowa ciniła przez P. marszałka, bratka Waszności y przez P. Philipowskiego y cini mało nie na kandi

dzien, wdzięcznie przyjmie, powiadaienez, że miał czasu doszć ku odprawowaniu swych y przyjacielskich spraw; owa na kazdi dzień amaricowania doszć. Iac wiem y kazdemu, kto mię pyta, uniem powiedzieć, co Waszmości y nie lada potrzeby swe y P. wojewodziszowe zatrzymywią; ale jednak iesli Waszmość ma wolę na tej expeditoi być, racz Waszmość richło przybyć; a nie ma-li Waszmość woli być, racz Waszmość Krolowi za piękną ebanową odpiszac; mniei go tim sobie Waszmość obruszi; iakosz y sam mowi: «gdłby mi iusz dał znać, że nie ma być, wołalbym, a nie spuszedlbym się na przyjazd P. Gaicznińskiego.» Ziczelbym sobie tego wterale, aby Waszmość mogli iaszce do tej potrzeby być, bo raczi Waszmości wszitkie smarownieiby sły. Iez się Król gniewa na żołnierze, że się nierichło odągają, zda mi się, niebarzo slusznie: zatrzymał im pięć czwerci roku; dopiero trzy niedziele ledwie na szóstą im dał, a pięć tatrzymano; iako się tu miał drugi wyprawić, ktori nie miał konia, ktori ristunków co się pozastawiał, pacholczy się podzierali etc. Łathwiei Wengróm, ktorim y więzsei zold y nie zatrzymawiają go. Nie s siebie samego to Król ma, że żołnierzóm teras nie chentliw, ale nasi sami Panowie Polaczi y Lithwa ie chydzą, a nie ma ich kto podeprzeć; dopiero (acz y zawaze) baczą, że im nie bez Waszmości.

Wczora przyjechał P. Dobrzniowski, porucznik roti P. Żebrnidowskiego, chczames się pieniazi upomnieć, y w swolch tesz niektórich potrzebach; wyrzawsi go, posłał do niego taniż w izbie obożnego pytać, iadli te z rotą przyjechał; odpowiedział, że ma rotki na lezi odyechał; sfukał, zgromił y kazał mu zaraz do rotki iachać, aby tu bywała iako aaroblei, y zatim rzekł: «certe digni sunt patibulo tales milites»; y takci nieborak odiaszał s zaldm. W takie uszanowanie przychodzą veterani milites. Rota Waszmości intro pewnie spodziwam się, że przybendnie sam do Dzinny, bom posłał upomniancz dla Boga y prostancz, aby bywali, nie się nie bawłacz. Iaszczem nie widział nigdi Krola tak gniewliwego na kazdi dzień, iako teras; zaczął woynać bes piełodzi, y nie wie, co dalej; iuszby dawnę sam stąd wyłachał, a nie ma s kim; zgola, wszitkiego ładu godnego do bitwy nie maż przy nim 10,000 czełeka. Teras się ius sciagnają rotki, takie y weteraniszowie, ktorich mało. Piatalem był do Waszmości, swego Miłosciwego Pana z Wilna, taszancz pewnemu pokojowj; ale się nietelko ku nie-

pokołowi, ale ku wielkiemu krwie rozlaniu zaniesło. Ktosz nie tuszeł pokoiowi? Przes posły postampiel beł wszitkie zamki w Inflanczech Krolew-
wj, telko port Narewski in tractatis zostal, a o samą nagrodę sło; czemu
wszitkiemu ludzie tuszeli, że miał postampić Moskiewskij; ale ten zły, nie-
prawdziwy Pan co uczinil w tych tractaciech: poslal die 25 Iunii ludu swego
— Moskwy y Tatarów 45,000 w kraie Ruskie, wypalik te przedmiescia
y włości, zamki, iako Król zostawiwszy, — naprzod Orszą, Kopyscą, Skłow,
Mohiłow, Kniezicas, Odruczć, Hołowczin, Kruzhla, Sowkiany etc. tam po-
paliwszy, posiekszi ludzie, dziatki, białogłowy, z wielką korzyscią nazad
przes Dniepr przeprawili się; y by beł nie Pan Kazanowski s Timrakiem a
połkiem P. Troczkiego, ubiegliby beli y zamek Orszą; czynili sobie to, co
mogli, ale ze lud wielki, trudno beło; a tesz Król barzo sierdziw na Mo-
skwyćina, by iedno beł dusz; Boże dry to. Niskand inąd nie przialo to Mo-
skiewskiemu, iedno stąd, że wtargnal w ziemie, iedno musial mu goniecz,
któri z Dnierskiem biezał do Moskwy, sprawę dać o niegotowości Krolew-
skiej, którą baczeł, bondancz w Wilnie; a za sam zdradi małe? nie trzeba
mu splegów chować; więziłowic, których pełno po Wilnie y wszenczie, ci
dawiają o wszitkim znać, a nasi ieszcze dostateczniei. Poymano w przeszla
tegodniu nieiakiego Niewęglowskiego Poliaka, któri poiachał beł do Sie-
bieza; ieszcze go nie straczono — kata nie masz. Obiezano u Zawoloczca
płaci Wengrów, którti tesz beli posli do Moskwy; kilka ich uciekło. Po-
wiadają, że y ieszdi Wengierskiej kilkanaście koni wyjachalo, ale tego taja.
Bodry Misikakusz czego nie traffiel, bo nic się nie poczeło, a iusz zdradi
doszć. Nieprzyjaciel wojnie. Die 6 Iunii Moskwa piechoti, która sła przy dzie-
lech, kilkadziesianth utwala, y nie befi od dzial, które sly Dziazą, iedne w
mili; ta wierzę, że o nich nie wiedzieli, boby is pewnie potopli, a ludź nie
beło przy nich y 200 czełka. Iam głupi a owszem w riezerskich rzeczach, ale
confuse iakoś ci Panowie hetmani rżandzą. P. kanclerz — ten sam totum fac,
do niego we wszem się dokładają, eius imperium, pewnie tuszą, że przed nie-
dzielą poydzie pod Siebiez, bendzie miał w swoim połku przeszło 40,000
czelka; z dostatkim wielkim się wyprawiel, czemu się nie trzeba dziwować;
lathwiei mu dworować, weknie co chce, dadzą mu co kaze, sic volo, sic jubeo.

Dzisiaj nowina pewna prziala, ysz Moskwy y Tatarów przeprawie się
przes Dniepr, w ośmi milach od Orsz, 40,000; zaraz wczora zsiadł w

radę y uradzili P. Troczkiego tam posłać, którzy zaraz wczora wyszali, ad palke dworskich żołnierzów bendzie miał P. Kazanowskiego, P. Jordana, P. Pękosławskiego y innych roth nie mało, którebykolwiek mogły się ściągnąć. Kiedy przisła ta wieść, dopierosz się na Waszmość iął fraszować y na żołnierze, bo nikogo nie miał woli tam posłać Król, iedno Waszmość z ludzmi; ale cosz czynić, kiedy tak fata mieć chcą. Dzierska ieszcze nie masz z Moskwy y nie słyhać o nim, a miał być z gońcem Moskiewskiem 6 Iulii. Jutro Król wyjeżdza do Połoczka; tam iedno přes dzień zmieszka-
sz — do Zawołocza, y tam popis; iusz Król chce konać tak wojną, y tamie zimować, a nie odiezdzać, poszcześci-li się, aszby mu dobrze przisiod-
bał. Thaszą woysku być wieszczemu, nisz tak-rok belo; ale ia tego ieszcze nie baczę. Węgrów wszitkich iezdnych y pieszych nie masz spełna 5000; wolutariuszow mniei, nisz tak-rok; żołnierzów ma być wienczei, nis tak-rok, ale u popiszu snadniei się obaczić bendzie mogło. Panow przī Krolu nie masz teras, iedno P. wojewoda Wileński, Pan Troczkj, Panowie marszał-
kowie Lithewsczi oba, wielki y nadworny, Radziwił biskup Wileński, kan-
czlerz etc. Ia sam w tim frasunku w sprawach Waszmości nie smiem nie mówić, iedno tak ulegam, czasz upatruiancz. Dziwna rzecz, intrati wielkie, cza, rupy, pobori etc., a pieniędzy nie masz; żołnierze narzekaią, dwor po-
tamasz; sami Wengrowie mięczą; co w tim iest, nie wiem. Gdi Waszmość bendziesz raczeł prijachać, racz Waszmość w zalobnij szacie Krola witać y tak się nosić, bo wszitek dwór w czernj po bracie iego chodzi. Popisz u Zawołocza, skornoby się ściągneli; rozesłał Król komorniki, srodze roskazu-
iancz, aby bywali, niezemu nie folguiancz. Gdzie abo kę któremu zamku Król się obroci, pewnie nie wiedzą, oprocz samego Krola a kancelerza; ale pewnie thuszą do Pskowa; ale chcą pierwy zwalić Siebiez; drudzi odra-
żaią, aby s swiezem ludem do główniejszego zamku ciągnął; wiencz nie wiem, co czynić bendą; ale pewnie thuszą, kancelerzewi tam isć. Iezierski tesz s pocztę Waszmości przī rocie z wozmi, z koimj y s sługami Wasz-
mości wszitkiemi y z hayduki iest; tilko 12 hajduków w Wolpie zostawił, a to dla posztug Waszmości, którzy ze dobre walasce maią, zdają zawzdi przī Waszmości. Żiwności Iezierski dosć sposzobiel, tak, że się nie trzeba Waszmości ni ocz fraszować; masła i iarzin iakich osobłtwych dla Wasz-
mości, teby się żyć mogły, wszakże y tego iest po częscj. Słudzi y czoładzi

insza pocztu Waszności tedi się odziała s tych pioniędzy, co ich tu kęsz dano, których ieszcze zostało kilkaset złotych, które są wczynie przy Ie-
zierskiem.

Skoro się woysko do Kroła Iegomości ściąganie, tedi dopiero w ziemię nieprzyjacielską poydzie. Nowiw inszych zadnych nie mas godnych ku pissan-
niu Waszności. U Dżisny, 9 Inlii, arno 1581.

49.

CONDICIAE, S KTÓREMI KROL IEGOMOŚĆ DO KNIAZA MOSKIEW- SKIEGO PRZI DZIERZKU GÓNCZA POSŁÓW MOSKIEWSKICH POSŁAŁ.

I. Naprzod aby Inflanti puściel y ze wszitkimi powiathi, zamki y z
działy, prochy, ziwnością y z inszemi potrzebami, y prawa wszelakiego,
ktoreby mienił mieć na ziemię Inflanczką, aby mocznie odstampieł, y do
rąk Króla Iegomości albo ludu Iego, ludzie swe zwiodzi, podał, nie sobie
nie zostawianecz, bo ich Król Iegomość żadną miarą odstąpić nie moze,
bo chce, y dla przisięgi swey, którą Koronie uczynił y Wielkiemu Xię-
stwu Lithewskiemu, takze dla uchwały seymu blisko przeszłego, to wy-
konać.

II. Isz chce przywrócenia Wielkich-Łuk, Chełma, Nowłą, Zawołocz, a
Wielisza, ale Nowel y Wielisz aby został przy Krolu Iegomości, iako te,
które zdawna do Witepska y do Połoczka należą; a za przywrócenie Wiel-
kich-Łuk, Zawołocz y Chełmia żeby zapłaciel y nagrodziel wszitek nakład,
któri Krol Iegomość na woynę czynił. Siebiez aby podał do rąk Króla Iego-
mości, któri na gruncie Połoczkiem iest zbudowan, albo wienecz żeby go
zrzuciel, żeby tam naostatek zadnego wstempu nie miał; a wszakże prze-
cie aby do Połoczka należał grunth.

III. Aby pokoy był nietilko na czteri abo na sześć lath uczynion, ale
na wieczność żeby był postanowion.

III. Aby był nalezion obyczay z obu dwu stron na wyswobodzenie wię-
zaiów, iako posłowie powiedzieli, że mają mecz do tego zupełną, iedną
dźć na odmianę, a drugie wykupić.

V. W który pokój aby się przyjaciele y sąsiedzi Króla legomości wło-
zili i zamknęli, jako Król Szweczkj y Król Duńskj.

VI. Gdiby się listy i przywilejami pokoy utwierdził, nie jest od tego
Król legomość, aby się s Kniżem Wielkim ziachał y sam oczywście s nim
się widział y rozmowił około rzeczy rycerskich, pociesznych y sławnych,
obiema państwóm potrzebnych, a także tesz y Ich Mosezlam samem pozi-
tecznych; a to wszystko Król legomość uczini, wiencei pragnąc przyjaźni y
dobrego rzeczypospolitey chrześciańskiej.

VII. Ku stanowieniu tego wszystkiego, aby zupełną mocz przez swego
gocza tim posłom, którzy przy Królu legomości są, Kniasz Wielki posłał,
za trzy niedziele od pierwszego dnia Czerwca, nie nie mieszkając.

50.

COPIA LISTU OD P. HOŁOWCZINSKIEGO DO KRÓLA IEGO MOŚCI.

Najasnieszy, Miłosziwy Królu Panie a Panie nas Miłosziwy.

Oszymałe Waszności Pana swam Miłosziwemu przypadek nieszczę-
ścia krajny Ruskiej, która w tych czasach przez lud Moskiewskj jest spu-
stoszona. A to też sposobem, iż lud Moskiewskj, przeprawiwszy się przez
Niepr na tę stronę ka Orzi y ku Mohilowa dnia 25 Ianij, bez wiadomości,
mzedszi w zagon, wielką skodę poczynili, iaka nigdi za pamięci naszej nie
bela: wszystkie włości, począwszy od Orzi, Kopyści, Skłowa, Kruchlenska,
Dudakowska, Sapińska, Kniżeczka y Waszey Królewskioy Mości Mohilewa
y przedmieścia Mohilewskiego kilkaset domów popalili, iakoz wielkością
ludzi mało się do miasta y do zamku Mohilewskiego nie wcisnęli, iedno
za pomocą Bożą lud Waszey Królewskioy Mości żołnierski roti I. M. Pana
Tróckiego, P. Kazanowskiego y P. Timrukowa, którzy się na ten czas
bela zebrali, odparli ich y bronili zamku y miasta, y bitwę z nimi mieli,
lecz prze wielkość ludu zdołać im nie mogli, gdzie tesz w tel potrzebie z
roti I. M. Pana Tróckiego inszych ubito, a trzech towarzyszów żywych poy-
mali, Galskiego, Złibowskiego y Kuroiada; w którym tesz tak nieszczęśli-
wym przypadku, tesz lud Moskiewski, zainchawszi w zagon, ubogie moła
imienie Hołowczinskie spustoszeni, y włości tegosz imienia mego wszystkie

popalili, a ludzi, którzy byli nieostrzeżeni, w plon pobrali, iakosz y wielu ich, skodi wielkie także przez ogień tu w tim kraju Ruskim uczinivsz, mało co uszkodzeni usli, o czym nie iedno najmnieyszego sługi y poddanego Wasza Królewska Mość, ale y od wielu ich wiadomość wziąć raczysz. A isz Naiasnieyszi Mości Królu barzom iest na tim imieniu moim Hołowczyńskim zubożony, s któregoom wszitko podpomozenie swe niewał, y sługi sposobno do kazdi potrzeby wojenny, na to tesz ubezpieczony, przybieczalem do Waszej Krolewskiej Mości potrzeby na teraznieyszą wojnę poczet stawić, ci teraz wszizci z maieństwo swey od nieprzyaciela złupieni, y in-szi, ktorich bes wiadomości zassły, w plon pobrano, za którym tak nie-szczesliwem przypadkiem nie mogancz według potrzeby do posługi Waszey Królewskiej Mości na poczet się sposobić, glizem na ubogi maientności moij y na sługach zniszczony, unizenie a pokornie proszę, aby mi na ten czas nieuyszenie wierności poddaństwa mego, miłosziwey łaski Waszey Królewskiej Mości przeciw mnie najmnieyszemu słuźce y poddanemu Waszey Królewskiej Mości nie obrażało. A k temu ze iest pewna wiadomość od wielu ięzików Moskiewskich, którechśmy w tim zagonie dostawali, że ie-sze powtóre tenze lud Moskiewski we zniwa pod kopę, maia wtargnąć w w tenze kraj Ruskij, zaczim, abyeh ubogiej maieństwo moij y tego imienia mego Hołowczyńskiego zamku y poszadi tako mogli obronić, niebezpieczne mi samemu odyachać; wszakże bes ratunku Waszey Królewskiej Mości, s trudnością ten kraj Ruskij od nieprzyaciela obronić się benzim mogli, co wszitko mądremu baczeniu y miłosziwej obronie Waszey Królewskiej Mości pilnie zaleczamy. Datum w Hołowczynie, 30 Junia, 1581. Szczesny Iaroslławowicz Hołowczyńskij.

51.

COPIA LISTU OD P. STRAWIŃSKIEGO Z MOHIŁOWA DO KRÓLA
IEGOMOŚCI.

Dorozniemy to ku wiadomości Waszey Królewskiej Mości, Panu naszymu Miłosziwemu, isz lud nieprzyaciela Waszey Królewskiej Mości Moskiew-skij, wtargnąwszy w państwa Waszey Królewskiej Mości, pałacz y pusta-szancz, poczaws i od Dubrowna, przisli pod miasto Waszey Królewskiej Mo-

sci Mohilow, we wtorek Junii 27, na dzień godziny trzeci, przedmieście wypalili, za Dubrowną Luczkowa także 6 domów spalili; w posiadzie nad Dnieprem, ktori naziwaią slobodą, takies domów ze 100 spalili; nad ktorom ludem byli woiewodowie starszi: Michaiło Piotrowicz Kaiterów, drugi Andrei Iwanowicz Chworostenin, trzeci Iwanów, czwarti Roman Dmitrowicz Buturlin, piąti kniaz Michaiło Wasilewicz Nozdrowati, sosti kniaz Iwan Michaiłowicz Wołchowski, siodmy kniaz Merculey Sczerbati, osmy Iwan Michaiłowicz Baturkin, dziewiąti Feder Fustow, dziesiąti Michaiło Hliebów Saktikow, iedenasti kniaz Iwan Boratinskij, dwanasti w strożowym polku tatarzin kniaz Iwan Kulanczuk Czernikoy tatarzin, trzinasti Wolodimir Holowicz, czternasti Wasiley Ianów, woiewoda kozaków Duńskich, piętnasti Iermak CzimoŃieiewicz, otoman kozaczki; s ktorimi było ludu Tatarów, to jest Temnikowskich, Kadomskich, Kasimowskich, Woie-maskich, Swiaskich y Czobosarsich, także y Moskwy 45,000, strzelców i Domu y Moskiewskich 1,000 na koniach, ktorzi przez cały dzień wtorkowy wielkiem gwałtem nabiegając, do ostrogu mieyskiego usielowali, chcąc ostróg wypalić, czegochmy za pomocą Bożą strzelbą z zamku y z ostroga, także maiane strzelców z rusznicami między opłotkami y w domiach wycieczkami bronili y im nie dopuszczali; iakosz za pomocą Bożą a za szczęściem Waszey Królewskiej Mości, w tim przedmieściu wyszei mianowanym spaliwszy kilkaset domów, w ludziach zadnij skodi nie uczynili, y zgola na ten czas nikogo od nas nie poymali, iedno dwu postrzelili, a wielki swanek y upadek w ludziach swych od strzelby tak w zamku, iako y i ostroga mieiskiego wzieli, y tegosz dnia we wtorek o zachodzie słońca nieśli się precz od miasta do wsi Waszey Królewskiej Mości Barotcie, półtóri mile od miasta, która lezi nad rzeką Dnieprem; tamze skoro prziszedzi do Dniepra, zarazem porobiwazi dla starszich woiewod kilka tar, sami wsieci wplaw posli, y teize noczi ze wtorka na szrodę przez Dniepr wsieci się przepawili, a gdi iusz była godzina na dzień, tedi tego czasu rozpuścili w zagony ludzie y poczeli wsi palić, idąc ku Radomiu, Mscisławiu zamków Waszey Królewskiej Mości. I tę sprawę mamy od więz-niow, ze temu ludowi Kniaz Moskiewski, odprawując je z Dorohobuza, roz-kazał, aby sli pod siedm zamków Waszei Królewskiej Mości, to jest pod Dubrowną, pod Orszę, Kopyszcz, Skłow, Mohilow, Radomi y Mscisławiu,

jakosz to y uczinieli. A stantand kazano im wyniść na Rosławie zamek Moskiewski, a z Rosławia zanię kazano im być do Dorobobuza, y tam ludziom tem wszystkim odpocziwać, a woiewodom wszystkim do siebie być, chezancz od nich pewną sprawę wiedzic o wszystkim, iesliby iaki potymności przeciw iemu od woysk Waszey Królewskioy Mości nie było, meiancz wolą im dodać ieszcze ludzi y dział etc.

52.

COPIA LISTU OD WIELKIEGO KNIAZIA MOSKIEWSKIEGO, KTORI DZIERZEK, DWORZANIN KROLA I. M. PRZINIOŚŁ DO POŁOCZKA DNE XV IULII, ANNO MDLXXXI.

Wszecbmoganczi, swienthi, ziwoth daianczi Throjczci, Oycza y Sina y Swienthego Ducha, w iednoszi chwalanczego istotnego Boga naszego, wszecmoczny prawicze iego niezwyćezony mocz, My ¹⁾ Iwan Wasilewicz godnimysmy się stali nosic chorągiew krziza Christusowego wszystkim ²⁾ czarstwa y innych wielu panstw y ceszarzow y sceptrum trzimaianczi wielkich panstw Czeszarz y W. Xiądz Wszei Rusi, Włodzimirskij, Moskiewskij, Nowogrodzkij, Czeszarz Kazanski, y Czeszarz Astarachanskij, Hospodarz Pskowski y W. Kniaz Smolenskij, Thwierskij, Iuhorskij, Permskij, Wiaczskij, Bolharskij, Czernihowskij, Nowogroda Nizowskiej ziemie, Rezanskij, Połockkij, Rostowskij, Iarostawskij, Biełozierskij, y Hospodar oycziny ziemie Niemieckiego narodu Inflanczkiej, Udorskij, Obdorskij, Kondzinskij y wsitkiej Siewierskiej ziemie ³⁾ y Siwerny strony rozkazuiącz y innym wielu ziemiom wschodnym y zachodnym thiwiernym ⁴⁾ Ociecz ⁵⁾ y Dziedzic y Potomek z Bozei wolei, a nie po wielie zamieszany ludzkiej woli, Stephanowi z Bozei łaskiej Krolowi Polskiemu y W. Kniazu Lithewskiemu, Ruskiemu, Pruskiemu, Żmodzkiemu, Xianzenciu Siedmigrodzkiemu y innych. Coś przisłał do nas goncza swego, Kristopha Dzerska z listem, a w liscie swem do nas pisales, isz posły nasze wielkie — dworzania nasz y namiestnik Muronski Ostaphiey Michajło Wyczupilowicz ⁶⁾, a dworzania nasz y namiestnik

Варианты изъ той же грамоты на Русскомъ языкѣ, напечатанной въ Книжѣ Посольской Метрики Великаго Императора Литовскаго (Москва, 1848, т. 2, № 68): ¹⁾ свирельный. ²⁾ Россейскаго. ³⁾ и всея Сибирскія земли. ⁴⁾ северныхъ. ⁵⁾ отчичь. ⁶⁾ Михайловичъ Мумманъ.

Sabaeki Eiodor Pisiemski, a diak Iwan Andrzeiow sin Triflanowa do ciebie przisli z listem naszym wierzanem, w ktorem piszom do ciebie, aby ti im wiare dal, eoby oni imieniem naszym tobie mowali, jakosz oni obyawili tobie, isz z zupolna nauka przisli na pokoy chrzescianskij stanowic. A gdis im pozwolit s Pany Radami twoimi namowy czinić, oni czteri zamki w ziemi Inflanczkioj — Nowogrodek Liflanskij, Szarnaszadziecz y Zachodriew⁷⁾ w stronę nasze miec chcieli, y ieszcze domawiali się k temu zamkow, ktore przeszalego lata za pomoczą Bozą w reneze twoie przisly, zaczim sprawy nie sprawiwszy, odprawieni od ciebie być mieli, a zatim prosieli, abys dorwolil im poslać do nas o naukę o wasitkich sprawach, ktore im obawione od ciebie, jakowem sposobem miendzi nami przijazni stać się przisoi, czegoś im pozwolit, y nam by, weyrzawmi w swoich poslow pisanie, we wasitkich tych rzeczach naukę dostateczną im dać, y mocz zupolną na liacie swem othworzistem przislać, za ktorem by listom posly nasze sprawy takowe stanowic y dokoncziwac mogli, na pokoy chrzescianskij, ku twiedzeniu przijazni y bractwa miendzi nami, a tobie by ymowierno ku zastanowieniu pokoju przychodzieć, a poszlać by nam do poslow swoich z nauką y mocz zupolną y dostateczną nie omieszkiwajanez, gdisz tobie woiska zebrane dzierzec w paistwiech swych skoda, a y prziwiedzi ich bliżej ku granicy, tediby y naszymu paistwu od nich bez skodi nie beło. A coś poslom naszym kazal przypomniec o zamek Siębiesz, na ziemi Połoczkioi zbudowany, y ucziniles to nie dla ktorego pozikuć, tilko dla tego, aby przijazni postanowiona swowolnemi ludzmi nie beła naruszona miendzi nas, gdisz około Siębieza wszendi siola y ludzie Połeczkie są, a namby iednać się miendzi sobą, tak iakoby sprawa dobra nieporusznie utwierdzala się na dobre chrzescianskie, a miendzi nas by przijazni maozela się, wszakosz to puszczac na haczenie y uwazenie wasze⁸⁾, a ti dla dobru chrzescianskiego tą małą sprawą wientszych spraw poruszic nie choesz. A ktore ludzie twoie niewiane kupiecckie zadzierziwani są w ziemi naszej, tych abyśmy ze wasitkimi mielentnosciami ich terazs dobrowolnie wypuscic kazali, czim tobie mak przychylności twój, ku dobremu s tobą pomieskania ukazem. A s tim listem swem poslales do nas dworzanina swego Kristopha Dzierzka, y nam

⁷⁾ Вѣсто Шарнашадзечъ и Заходриевъ — Соропецъ, Адакъ и Рыгоданъ. ⁸⁾ мнѣ

by, niczym go nie zatrzymywalancz, do ciebie odpuszcć, iszby on na rok, ktoris posłem naszym oznaczęł, do ciebie być nie omieskał, a posły nasze— dworzani nasz y namiestnik Muromski Ostaphioi Michailowicz Puskin s towarzisami piszali, isz Panowie twoi Rada im od ciebie mowili, ze tobie z nami inaczej pokoju nie mieć, aszbychmy tobie postampili wszitkioi Inflanczkiej ziemie do ostatniego kęssa, a Wielisz, Usmiath y Ozierzisza— te isz gotowo u ciebie, a zamek Siebiez zrzucić, a czterikroć sto tysienecz czerwonych złotych za nakład twoi dać tobie, ze się tij wyprawuiancz chodzieł nasze ziemie woiewać, a Łuki Wielkie y Zawołocz, tosz y Rzewa pustą y Chelm za grzbietem w milczaniu porzucili. I my takiego wielkiego wynoszenia nie slychali nigdzie, y therau się dziwilem, ze terasz pokoiu zadasz, a takowy niepokoj Pany twoie mowią, a kiedi się pokoiu rozerwie, wtenczas na czym miara bandzie? Panowie twoj y Rada mowili naszym posłom, ze oni przychali targować Inflanczką ziemie, tedi to złe⁹⁾, a to dobrze, ze Panowie twoj nami y naszymi państw y grają y sprawują hardzie się piszuiancz, czemu się stać nie moze? a to nie targ— rozmowa. A kiedi beli pierwsi krolewie na tim państwie chrzescianskie, pobożne, poczawszi od Kazimierza asz do ninieyszego Zigmunta Augusta, y oni rozlania krwi chocż ciężko zalowali, y posłów swych k nam poszitali y nasze posły k nim chodzowali, y naszi Panowie z ich posły słuszne rzeczi mawiali, a ich krolewskie Pany Rada z naszymi posły słuszne rzeczi mawiali, y wiele rzeczi sprawowali¹⁰⁾, co iakoby się obciema stronom podobalo, a chrzescianska by krew niewinna prozno nie przelewała się, a miendki krolami pokoiu bęł; tego szukali pierwsi Panowie Rada; isz iedzaiancz się wielekroć poszwarczają się s posły, ale się zas poiednają, a sprawują długo, a nie iedną godzina odprawuiancz; a therau widzim y slyszim, ze w thei ziemi chrzescianstwo umnieysza się, tedi dla czego¹¹⁾ twoie P. Rada, nie zaluiancz o krwi przelaniu chrzesciankiemu, sprawują prętko. I tiby Stephan Krol¹²⁾ y rozkaz dzieł ich, ze się to chrzescianskiem obycaiem stanowj¹³⁾, iakos prziszlił do nas swoich wielgich posłów woiewodę Mazowieczkiego Stanisława Krziskiego s thowarziszami, y oni na czym z naszymi bojari stanowili, y listh w

⁹⁾ а ино наши послы торгуютъ Индлантскою землею, ино то злое. ¹⁰⁾ а многіе переговоры дѣлавали. ¹¹⁾ для того. ¹²⁾ помянутого на то и... ¹³⁾ христианскимъ—ли то обичаетъ такъ дѣлается?

twoje słowo napiszali, iako chcieli potwei¹⁴⁾ woli, y na twojem liście krziz czalowali, y pieczenci swe do tego listu przywiesili¹⁵⁾, y przed naszymi posły na tem liście nam przisięę uczinić, y według tego przemirnego listu asz do wyscia tich lat pomienionych ti się miał ku nam zachować y posłów naszych s tim thwoiem listem, niezadzierzaiwianecz, do nas odpuszcć. I my według postanowienia posłów twoich z boiari naszymi posłali k tobie posłów swych dworzeczkiego Twierskiego y namiestnika Muromskiego Michaiła Dolmathowicza Karpowa y kaznodzieia swego y namiestnika Thulskiego Pietra Iwanowicza Hołowina, Awtharza¹⁶⁾ Taraszia Kurbata Hrihorowego sina Hramoczina dokoneziwać tei sprawy, co posły twoie sprawili¹⁷⁾ u ciebie przemirny list wziąć, y na tem liście ciebie ku przisiędze przywiesć. I naszego wientszego posła Michaiła Dolmathowicza Karpowa w ziwocie nie stało, nie wiedzieć jakowym obyczaiem; thowarziszę ięgo podskarbi nasz y namiestnik Thulski Piotr Iwanowicz Hołowin, a pisarz nas Tarasz Karbath¹⁸⁾ Hrehorow sina Hramocin, gdi do ciebie przisli, y thito, wniwecz obrociwszy przisięę posłów twych, ich postanowienia niewypelnić ześ chciał, y naszych posłów obelziwianecz, oszadzileś ich za strażą, iako więzniow, w wielkiei nędzi. A co nasi posły tobie poszelstwa nie sprawowali, y oni, widzianecz twoie hardosc, iezę przeciw naszego imienia nie wstał y o naszym imieniu sam nie pytał, nie smieli bes nasi wiadomości tobie tei hardosci scierpieć; a wprzod, iusz jakokolwiek czinić się hardem, to tobie iusz nie po myśli poydzie; ku urzadnikom twoim posłom naszym u siebie w gospodzie poszelstwo sprawować nie godziło się, bo tego u przodkow twoich nie bywało; ale o tim wiele mowic terasz nie iest potrzeba. A theras przisłałęś do nas Piotra Haraburdę z nieslusznyem listem, a sameś poczał na nas yz wielu ziem woysko zwodzic, a ktoris list do nas przisłał s Piotrem Haraburdą, y w tim swoim liście pizalaś, zebyśmy to postanowienie, co posłowie twój uczinili, na stronę odložili, a do swoich posłów nowy swój wskaz posłać y rozkazać znou stanowić o Liflanczkiei ziemi. I to gdzie się zachowywa, ięby, czalowawszi krziz, a poruszcć przisięę? Chocz y posły co nie dobrze sprawią, tedi się to nie rusza, cierpią y trzimaia to do zamierzonych lath.

¹⁴⁾ своей. ¹⁵⁾ пропущено: на томъ, что было тебе написать грамота свои такая, какову твои послы написали у насъ на Москвѣ. ¹⁶⁾ да дьяна Тарасья.... ¹⁷⁾ и у тебѣ.
¹⁸⁾ Курбатъ.

Posły co przewinią, tedi na nich za to gniew wkładano, a co postanowią, tego żadnem sposobem nie przemithniaią y nigdzie tego nie przemieniaią, a przisiengi nie naruszaią; nie tilko co w chrześciańskich państwach to się nie zachowywa, zeby tak przez przisiengę sprawować, iako ti chciał uczinić; naziwaiancz się panem chrześciańskim, a nie po chrześciańskiem sposobem chciałeś czynić, urangaiancz się naszemu chrzestnemu czałowaniu, zesmy k tobie na liscie krzisz czałowali, y przez przisiengę poslow twych, którą oni uczinili¹⁹⁾ y mimo to wszystko z nami co stanowić²⁰⁾, to nigdzie nie bywa; y w Besurmańskich państwach to się nie zachowywa, zeby przisiengę y prawdę przestampić; chocia y w Besurmianiech, y hospodari urodzone y rostropne to dzierzą mocno, a na siebie zgany nie nawodzą, a kto poruszi prawdę, y oni tich ponizaią y ganią, y nigdzie prawdi nie przestempuią. I w przodkach twoich to nie bywało, zeby poruszyć tę sprawę, co posły zastanowią, iako ti uczinil nową rzecz. I w zziengach swych wszitkich kaz szukać,— ni przy Olgierdzie, ni przy Iagiele, ni przy Witulcie, ni przy Kazimierzu, ni przy Olbrichcie, ni przy Alexandrze, ni przy Zigmuncie Pierwszym, ni przy terazniejszym Zigmuncie Auguscie, y nigdi to nie bywało, iakoś ti uczinil nową rzecz; a gdi tich pierwszych panow piszesz przodki swemi, czemu się według ich postempkow nie sprawuiesz, a swoje obyczaje nowe wscziniasz, które przichodzą k niewinnemu krwie rozlaniu chrzescianskiemu. A te wszitkie pierwsze przodki twoie, co posły ich stanowili, tego nie rozrusziwali. I myśmy, słyszawszi takie niepodobne stanowienie, twego goncza Piotra Haraburdę pozadzierzali, a spodziwaiancz się, że ti do słuszney rzeczy przychylić się y tę sprawę dokonczyć s posły naszemi bendziesz chciał, ale nas dosta wiadomosc, że ti na wojnę podniosł, y my twego goncza Piotra Haraburdę do ciebie odpuscili, a s nim do ciebie odprawilismy swego goncza Andrzeia Michałkowa z listem, a w liscie swem piszalismy do ciebie, isz się to stać nie moze, aby wzrusziwszy przisiengę, znouu stanowić. I thibys tę sprawę z naszemi posły dokonczil, iako twoie posły postanowili z naszemi bojari o Inflanczkiei ziemi, stalbys do nas inszych swoich poslow, y my s nimi kazem boiarem swem czynić jako przistoi. I ti tego nie usłuchnął, wiencz zes się na to podniosł²¹⁾ y złamałeś przisiengę poslow swych,

¹⁹⁾ учинили за твою думу. ²⁰⁾ и через все то да снова делати. ²¹⁾ болга на ярость подвигса еси.

naszych posłów wybił z swy¹ziemie, iakoby złodziejow, nie dałeś im swych oczu widzieć; a za nimi wriehle przisłałeś goncza swego do nas Wacława Lopaczynskiego z listem, w ktorim o nasze państwo wiele niesprawiedliwych słow piszałeś, nas ponizajancz, o ktorich nie jest nam potrzeba pisać z osobna. A potem goncza naszego Andrzeja do nas odpuszczałeś, a s nim swaj list przisłałeś także s furią, a sam prziszedłeś z wielą narodow y z naszymi zdrayczami s Krubskim (Kurbским) y z Zabołoczkiem, y s Cziczczozimem²³⁾ y z innymi naszymi zdrayczami z woyskiem y naszą oyczynę zamek Połoczka zdradą wziąłeś; nasze woiewodi y ludzie przeciwko tobie nie dobrze bronili, y zamek Połoczka tobie zdradą poddali; a ti, idancz do Połoczka, list twój piszałeś do wszystkich naszych ludzi, zeby nas nasi ludzie zdradzili, a tobie z zamki poddawali się y z miast, a naszych zdrayczy karac chlubieś się²⁴⁾, a ufać²⁵⁾ nie na riczerstwo, ale na zdradę. A my tego nie spodziewajancz się, żeś tak uczinie miał, majancz nadzieję na krzestae całowanie posłow twych, czego y z wieku nie bywało, iakos ti uczynił, posłaliśmy beł s swy oyczyny. Inflanczkiej ziemie oczisczać²⁶⁾, y iakosmy przisli w swoje oyczynie we Pskow, y nam sie dało o tobie wiedzieć, że ty prziszedł do naszej oyczyny k Połoczku z woyskiem; y my nie chezancz prze przienę s tobą krwi rozlania działać, sami przeciw tobie nie sli y ludu wielkiego nie posłali, a posłaliśmy w Sokol niewiele ludzi, powiadaiancz się o sobie²⁷⁾. I prziszedzi pod Sokol woiewoda twój Wilenski z niemalem ludem twoim, zamek Sokol nowym obyczajem spalil y ludzie pobil, y martwami uragali się bez-zakonnym obyczajem, czego y w niewiernych nie słuchano: ubiją kogo na wojnie y porzuczą, to woienny obyczaj, a twoi ludzi psim obyczajem czynili, wybierajancz woiewodi i dzieci bejarskich lepsich martwych y u nich brzucha rozprowszi, sadło y zołé wymowali, iakoby klanliwom²⁷⁾ obyczajem. Piszes y mianujesz się hospodarem chrześcianskiem, a sprawy przy tobie dzielą się nieprzistoiene chrześcianskiemu obyczaju. Chrześciansom nie przistoi krwi się radować y zaboistwem y podobno barbarom czynić. I my ieszcze bondancz w cierpliwości, a spodziewajancz się tego, ze ti miarę poznasz, pozwolili bojarom swoim s twoimi panj

²³⁾ съ Тетериникъ. ²⁴⁾ а насъ еси во нашихъ именникохъ карати хвалелъ. ²⁵⁾ на-деется. ²⁶⁾ пошли были есиа свои отчуждыи оубищати, Лвонягское земли. ²⁷⁾ проведати при тебе. ²⁷⁾ волговылицъ.

obesłać się, sami s sobą²⁸⁾ obayłaliśmy się nie ieden raz, y ti rozniosłeś się bes miary, — iako s przodkow twoich bywało, takos̄ czynić nie chciał, y wedla pierwszych obyczaiow, posłow swoich do nas posłać nie chciales, a sameś począł na naszą ziemię gothować się z woyskiem. A ktoris̄ list do nas przistał gonczem swoim Wacławem Łopaczynskiem, y w tim twoim liscie napiszano, ze posły nasze przed maiestat twoi wezwani, tedi to jakoby niejake nieznaioime sieroti, a nie posły, y prziwiodsi ich, iakoby sieroth postanowiwszy u odwiernego podnoska, y stamand, jako na niebie, podobien Bogu czyniancz sie, siedziates̄²⁹⁾. Takowe naszych posłow przed twojem maiestatem stawienie y twoiei hardosci przeswynoszenie! I we wszitkich ziemiach tego niesłychano; choć rodnie³⁰⁾ wielkiego hospodara posły przyjdą do wielkiego hospodara, nie tilko co od rownego, y oni posłow dzierzą poszelskiem obyczaiem, a nie za prostich ludzi ani dańszczikow, przed maiestatem ich nie stawia. Takze y z naszych boiar człowiekiem Lwem Stramouthowem³¹⁾ przistałes̄ k nam swoj list gleythowny na nasze posły, a twoj Panowie Rada pizali do naszych boiar, zeby my k thobie po tim thwoim gleithownym liscie posłali posłow swoich; a ten thwoi gleithowny list pisan nie tem obyczaiem, jako się pizają gleytowne listi posłom: ten twoj list pisan, jakoby małym kupieczkiem ludziom, przez twe hospodarstwo przeiezdzaianczim; y takowe twoie wynoszenie czemu przypodobać? I do swoiego ti woiewodi Wilenskiego tak hardzie nie napiszesz, iako ten list pisan. A takiegośmy uragania nie slychali, ni od Turka, ni od³²⁾ bezurmianskich hospodarow. I my ieszcze dla krwi przelania chrześcianskiego w cierpliwości bendancz, poszitaliśmy do ciebie dworzanina swego Christoffa³³⁾ Ophanaszowicza Nasczokina z listem, a w liscie swoim tobie pizaliśmy yzeby ti po zwyktemu obyczaiu posłał do nas posłow swoich, a słowemeśmy swoim dworzaninem do ciebie wskzali: «ieslibys̄ ti nie chciał po zwyktemu obyczaiu posłać do nas posłow swych, y tibi k nam przistał na nasze posły swoj gleytowny list słuszny, y nie taki, jako przez Lwa Stamoucha, y my do ciebie posłow swych przez pierwsze obyczaje tegosz czaszu posłem, a tibys̄ naszych posłow dozdał się w swoim państwie.» I ti naszego dworza-

²⁸⁾ да и сами съ тобою. ²⁹⁾ беседовати. ³⁰⁾ отъ землянаго. ³¹⁾ Стремутовичъ. ³²⁾ не отъ кытъ. ³³⁾ Григорій.

sina Hrehora k nam odpuscił, a s nim do nas przisłałeś swój list, y posłów swych po zwyklemu obyczaiu k nam posłać nie chciałeś, a w swoim liście pisałeś, żebyśmy k tobie przisłali swoich posłów y gleytowny list na nasze posły przisłał, a rok uczyniłeś naszym posłom u siebie być, iako rzecz niemozną, nie tilko isz posłom przibyć, ni gonczu k temu roku nie bywać. A sameś, jako odpusciwszy naszego dworzanina Hrihora, chezane widzieć krwie rozlanie chrześcianskiej, tegosz czasu na koń wsiadł, nie czekającz naszych posłów, poszedłeś na nasze ziemie z woyskiem. A tego przy przodkach twoich nigdi nie bywało, isz posły idą, a oni by z woyskiem sli; asz posły czego nie sprawią, tosz dopiero woysko poydzie, y tak nie zaras; a teras przy tobie za mieczem iednać się, tedi to iakie jednanie! I my widzianca twoię nie lutość o chrześciansctwie, posłów ześmy swoich posłali k tobie wrichle, stolnika swego y namiestnika Niznego Nowogroda kniazia Iwana Wasilewicza Siczkiego Iaroslawskiego, a dworzanina swego radnego y namiestnika Ielathniewskiego Romana Michałowicza Piwowa a pisarza swego konuj³⁴⁾ Druzinu Panteleiewa sina Pieczelina³⁵⁾, a przed nimi posłaliśmy k tobie parobka swego młodego Fiedku Siszmarowa z listem, żebyś naszych posłów poczekał w swei ziemi. I ten nas gonczik potkał ciebie na dorozie blisko Witepska, y ti na ten czas w list nie poyrzał, a sameś poszedł na naszą ziemie woiennym obyczaiem, nie nie opuszczającz, ani załującz krwie chrześcianskj. I my roskazali swoim posłom k tobie y w woysko isć, czego nigdzie nie bywa, żeby w woysku posłowie być mieli. I my y twy³⁶⁾ ciebie cieszili, a nie ucieszili! I tiś naszych posłów nie doczekał y w Witepsku, y poszedłeś na naszą ziemie z woyskiem, a naszych posłów kazałeś za sobą prowadzić ciebo. A w tem czasie nasi zdrayczy Wielis y Uswiath y Ozierriszca za twoiem łaskawem³⁷⁾ pizaniem ludziom twoim podali; a sameś poszedł do Luk, a naszych posłów kazałeś za sobą wiesć, y prziszedzi do Luk, począłeś dobywać, a naszym posłom roskazałeś w tem czasie poszelstwo sprawować: y tu jakie poszelstwo bić miało! Tak wiele niewinny krwie chrześcianskiej sie rozlewa, a posły posselstwo sprawują. A Pany twoie Rada do naszych posłów przychodzanc, mowili bes obrzesku, iednem słowem: «abo uczini tak, tedi bendzie pokoi, a nie ucziną tak, jak Panowie

³⁴⁾ Холуй. ³⁵⁾ Петелина ³⁶⁾ в туць. ³⁷⁾ жалованьямъ

mowią, tedi pokoju nie masz; a y tak co za pokoy! Panowie s, posły w namiecie mowią o pokoju, a w tym czasie w zamek nie przestajancz biją; o czym posłom s Panami twemi czynić, a ti wszystko to pobrał, y posłom iusz y poselstwa sprawować nie masz o czym, ano iusz y poszelstwe ich wszystko rozruszilo się. A do nas przisłałeś goncza swego Hrebera Łozowiczkiego: z listem, y z nim odpuszczał naszego sina boiarskiego Mikifora Szusczowa, y co³⁶⁾ pisałś niepodobną rzecz, co się stać nie moze; a drugiego goncza swego Hawrila Liuboszczynskiego przisłałeś do nas z listem, żeś wziął Łuki, iakoby grozancz nam y pochwalajancz się; a roki składasz niepodobne, na które się pospieszyć niemożna rzecz, nie tylko naszym gonczom, ale ani twoie goncze k tym rokom ku nam nie przyjezdzią, a iedzą drogami leniwo, a w tym niewinna krew chrześcianańska rozlewa się. Takowy niepodobności ani w bezurmiańskich państwach nie słychano, żeby woysko się biło, a posły poszelstwa sprawowali; kiedy posły, y oni poszelstwo sprawują, a kiedy zachczą walczyć, y oni cokolwiek zmyslą, poszelstwo rozerwą y z woyskiem poydą. I włoziliś posłow naszych za sobą przez wsitkę iesien y zimę wsitkę dzierzałeś ich u siebie y odpusciłeś ich z nieszim, a tym wszystkim nam polzenie czyniącz y urągajancz się nam. A co twoie Pany Rada mowili naszym posłom pod Nowem, y na czym chcieli na ten czas zastanowić, a iak u ciebie beli posły nasze u Warszawie, y Pany twoie Rada po temu nie chcieli zastanawiać, a w kteri czas przychodzili twoie Panowie Rada do naszych posłow z odkazem, wtenczas przisła z nimi twoich ludzi 40 człowieka, a Pany twoie Rada naszym posłom powiedzieli, isz to twoja mniejsza Rada: y tego ni przy ktorich twoich przodkow nie bywało, żeby tu krom Panow Radnych inisi ludzie beli; y to znaczne, isz twoie P. Rada wsitkę ziemię nawodzą na rozlanie krwi chrześcianańskiej, zandajancz rozlewać krew chrześcianańską. A to twoie Pany, załżano li krwi chrześcianańskiej, naszym posłom w Warszawie mowili: ³⁷⁾ «y czegoscie prosili, y co przeciw tego obiwili, to tym sposobem na pokoi chrześcianański stać się nie moze, bo potem się przedłużel długi czas, y nakładł Panu naszemu, y utraćł przimnozeli się u wojowaniu niemałe, y wziął Pan nas u Pana waszego

³⁶⁾ и тутъ. ³⁷⁾ проущено: которые дѣла подъ Новемъ мы съ вами, а вы съ нами говорили.

potim Zawolocz, a teras iusz poczał Pan nas woysko swe zbierać znowu, y to wszak nie bes nakładu. I to chrześcianskie słowa Rada twoia mowi? O rozlaniu krwi chrześcianskiej nie żalują⁴⁰⁾. A kiedi tobie ubytek, y tibiś Zawolocz nie dostawał; kto tobie o tim bił czołem? A toć nie iest ządanie krwi chrześcianskiej: posłów u siebie dzierzisz, a zastanowienia z niemi nie czynisz, a od brata swego obażłania nić czekasz⁴¹⁾, a woysko znowu zbieray, y to pocztał w nakład? Kto ciebie zastawuie ku skodzie się przywoździć? A iakoś odpuszcł do nas posłów naszych, rozkazałes przez nie do nas, iesli my s tobą zachezemy dobrego zastanowienia, tedi by ieszcze posłów kiedi nam posłać do ciebie. I my ieszcze w cierpliwości bendancz, a nadziewanacz się tego, ze się ti uznasz y niepokoy odłożisz y na mierze staniesz y posłałismy do ciebie drugich poszłow,—dworzanina swego y namiestnika Muramskiego Ostaphieia Michaiłowicza Puskina s thowarzismy; y thi y tu za podobną miarę nie prziszedł, wesołą myślą obrałes się⁴²⁾, wskaziwałes s Pany Radami swemj do naszych poszłow, ze tobie inaczei nie iednać się bes wsitkiej ziemie Inflanczkiej y bes stronati, co w tich zamkach, a Siebiez abysmy tesz tobie postampili, a Wielisz y Newel gotowy u ciebie, a Luki y Zawolocz y Chelm, to za grzbietem porzucono y Ozierzisca y Uswiath; a k temu by ieszcze, abysmy tobie zapłacili twoie nakładi, coś się wyprawował na nasze ziemie, a tego czterikroć sto tysieneci czerwonych złotych, a poiednać by się wiecznym pokoiem, a rzkomoś ty na to przisieniał, ies miał odyskiwać u nas Inflanczką ziemie, y inszych dawno zasłych spraw, ktore ieszcze przy W. Hospodarar błogosłowiony pamięci Iwanu dziadu naszym y przy Alexandrze krolu sprawy toczely się. I kiedi to tak ma być, iac jaki to pokoy? Teras skarb u nas wziąwszy y ubogaciwszy się y nas zuboziwszy y za nasze pieniądze ludzie nająwszy, a ziemie naszą Inflanczką wziąwszy, y napołniwszy ją swoiemi ludzmi, a niewiele poczekawszy, zebrawszy się moczniej thego, na nasze wojować y ostateczne odijąc, co y nie poyednawkał się, tesz czynić y niewinną chrześcianską krew przelewać. I znaczna iest rzecz, ze bez przestanku walczyć chcesz, a niepokoiu szukasz. My⁴³⁾ tobie y wsitkiej ziemie Inflanczkiej postampili, aże ciebie przedsię nie ucie-

⁴⁰⁾ пропущено: а о накладе жалеть. ⁴¹⁾ не жди. ⁴²⁾ выскокою мыслию объявлялся.
⁴³⁾ пропущено: бы.

szyć; potim ti przed się krew rozlewać bendziesz; o to y teras u pierwszych posłów naszych czegoś nie prosił, a z dzisieyszemi posły naszymi przibawiles Siebiesz, co gdiby iedno tobie to dano, ty za się nad to innego zaprosisz y ni w czem miari nie postawisz y nie poiednasz się. My sukamy tego, iakoby rozlanie krwi chrześcianskiej uskromić, a thi sukasz tego, jakoby walczyć, a krew chrześcianską niewinną rozlewać. A tak dla czego nam się s tobą iednać? A wszak nie poiednawszi się, temusz być. A to wszitko teras przy tobie się czini nie po chrześciansku obyczaiu. A piszaliśmy k tobie o tim nie ieden raz, zebys do nas przistał swych posłów po pierwszych obyczaiach, thedi by za czasu krwi rozlanie niewinne chrześcianskie uyeło się. A nasi posłowie postanowienie pokoiu nie bendą umieli skonczyć dla tego: s kturem postanowieniem k tobie posłów swych posliemy, y ti na tem przestać nie shcesz, a insze stanowienie przidasz, y rozrważsz, woiować, a k temu ieszcze abysmy do ciebie slali chcesz, a sam zawsze na koniu siedzisz, a roki składiwasz z bezurmianskiego obyczaiu, iako się nie moze pospieszyć. Owo y terasz my mnimali tho, isz ciebie ucieszyli y posła⁴⁴⁾ posłali posłów swych ze wszitkim tim, jak tobie potrzeba; y ti tego wszitkiego nie ulubił, a ustawiasz ktori sprawy nie przistoi czynić, a stanowienia nie cziniwszi, sameś na koń wsiadł y poszedł na nasze ziemie z woyskiem; yno to tak się stało, iakośmy do ciebie piszali, że naszym posłom nigdi u ciebie dobrei rzeczi nie zastanowić. A co o naszej oycziznie o Inflanczkiej ziemi, y to sprawowano nie po prawdzie, iakoby ta ziemia miała być twoia, gdisz nigdi tego nie mozesz ukazać od Kazimirza, ni przy ktorich przodkow twoich, żeby ona kiedi była ku Koronie Polskiej, y W. X. Lith.; a bendzie-li u ciebie temu pismo iest, abo jakie uthwierdzenie, thedi thi przislj do nas, a my thego opatrważsz, po temu bendziem działać, iako przistoi. I thi tego nie mozesz ukazać, iedno tilko jak Luterstwo w twei ziemi uczyniło się, thedi o Inflanczkiej ziemi począł woiewoda Wilenski Radziwiłł Mikołaj Ianowicz y inszi Panowie Rada dla przelania krwi chrześcianskiej mowić od roku 7067, iako przistał Zigmunt August posłów swych woiew. Podlaskiego Pana Wasilja Ciskiewicza⁴⁵⁾ s thowarzisami, a przez nich do nas wskazował o Inflanciech, jakoby o czudzei ziemi, co Hospodar ich im poru-

⁴⁴⁾ Слово посла руское. ⁴⁵⁾ Тимкевича.

cał, nie tylko między sobą y nami zastanowienia czynić, ale y wszystko chrześcianstwo radby w pokoju widział; a wiedząc, że to my walkę więdziem z Zakonem Rzeszy Niemieczkiej ziemie y Inflanczkiej, czego nie spuści Czeszarz y Rzesza Niemieczka, a ku temu isz xiążę Brandeburskie Wilter⁴⁶⁾, arcybiskup Riski y powinni jego, dla ktori⁴⁷⁾ krziwdi na tę ziemie przesłego lata ciągnął, pokiby się uznali w swoim wystempku y jego prosili, a on, prziwrociwszy xianzenecia arcybiskupa we wszystko pierwsze dostoiensstwo, ich prozbę przyjął, a ich ziemie nie psuiancz, bo chrześcianie są, przeto y nas napomina, abyśmy strzegli rozlania krwi chrześcianskiej, a lepiej s xianzeneciem arcybiskupem Riskim, s powinnym jego spokojnie się zachować. I tiby weyrzał w to: kiediby ta ziemia Inflanczka była do Korony Polskiej albo y do W. X. Lith., y on by się przypominał, ale sie on nie przypomniał niczem y swoją ziemie nie zwał, iedno wskazywał o niej, jakoby o cudzej ziemie, a na nie chodził z woyskiem nie dla tego, aby mu się pokorzili, ale dla swego krewnego arcibiskupa Riskiego Wilhelma⁴⁸⁾, isz go Inflanci skrzywdzili y on za tego krziwdę chodził, a nie za to, aby mu w czym winni byli, a tam napisał, że «ich ziemie» nie psuiancz; pamiętajze na to, że «ich ziemie», a nie swoi. A potim prziszłał do nas Krol Zigmunt August roku 7068 swego posłanacza Marcina Wołoczkowa⁴⁹⁾, i s nim do nas wskazywał o Inflanczkiej ziemie, że ona zdawna przodkom jego od czesarstwa chrześcianskiego poddana do oyczynego państwa ich W. X. Lithew. pod mocz y obronę. I ti Stephanie Krolu rosszandz, iesli to słusnie Hospodarom nieiednostaynie rzeczą mowić; s posły swemi rosказowałes jakoby cudzej ziemie⁵⁰⁾, a tesz tu rosказał, jakoby mu od czessarstwa poddana, y ktemus poczał swoją nazywać, y w liscie swoim pisałes⁵¹⁾, co xianzę mistrz Kieler y inni uciekli się, przypadaiancz do maiestatu jego. I takowe nieprawdziwe sprawy Panowie twoi Rada Korony Polskiej y W. X. Lith. ucziniwszy, poczęli nazywać Inflanczką ziemie swą poddaną, y wesłali w nią swoich rothmistrzow łgarzow⁵²⁾. I gdiby to prawda była, tediby iedno słowo było, a tho roznemi słowy nieprawdziwie mowili y piszali, czymby przistampić do Inflanczkiej ziemie y niewinną krew chrześcianską przele-

⁴⁶⁾ Вилгеръ ⁴⁷⁾ для котораго князды ⁴⁸⁾ Вилгеръма. ⁴⁹⁾ Волочкова ⁵⁰⁾ о чужой землѣ. ⁵¹⁾ писаль. ⁵²⁾ баламуты.

wać. A potim Panowie twoj, poczęli mówić, handz to my, przez przisiengę wstąpili w Inflanczką ziemię, a tego nie mogą ukazać y po te czaszy, na jakim my to liście przisiengę czynieli. I potem poczęli Panowie twoje Rada mówić, iakobychmy przisiengę y listi swoje gleytowne naruszeli⁵³⁾; y w liściech przimiernych s przodki twemi nigdzie nie pizano, ni w którą stronę y w liściech gleythownych nigdzie to nie napiszono, żebyśmy swey oyszizny Inflanczkiej ziemię oczisczać nie mielj. Ieslizeby u ciebie thwoich przodkow o Inflauczką ziemię nassich przodkow y nasze listi byly, y ti ich do nas przisli, abo tesz kopia z nich przisli, a my wienczei nad to o Inflanczką ziemię mówić nie bendziem. A to okrom krwie przelania prawdi u ciebie nie masz niktory, a czego na pismie nie masz, ale tę sprawę wynaleść, ano to nigdi nie bywało, y to tako zruszać. A u Panow twoich to słowo: «Inflanti walczci», a u Panow twych to słowo: «że o Inflantj wojować, naruszel przisiengę, naruszel y gleytowny list»⁵⁴⁾. A gdj ta ziemia osobna była, beli oni naszemi dannikami, był⁵⁵⁾ w niej mistrz, arcybiskupi y biskupi, a po zamkom beli przełożeni, Litewskiego czleka y innych państw zadnego nie było, y thedi z Lithwą przisiengę y gleytowne listi naruszoneli byli, y kto jemi władał, Lithewskieli rothmistrze? A ty tego nie możesz pokazać. A gdi oni nierosproszeni beli, k nam⁵⁶⁾ przisztyli, biiancz czolem, a sami z naszemi oycziznami, iakowe sami, z Wielkim Nowogrodem y ze Pskowem, w swoiey zgodzie miendzi sobą pokoy zastanawiali⁵⁷⁾ y w tich ich prozbach spiszano, co oni u nich za tem odzierzeli, że oni przistampowali do Krola Polskiego y Wielk. Xiążęcia Lith., a wprzod insimi⁵⁸⁾ do Krola Polskiego y W. Xiąż. Lith. ni iakiem sposobem nie przistempować y niczim nie pomagać. A chceali to wiedzieć y my k tobie s tich ich listow copie w tim swym liście poszyłamy, a bendziesli chciał tich samych listow oglandać, y thi przisli dla oglądania swoiob wielgich poslow, a my im te listi za pieczenciami ukazem, iako Inflanti naszym przodkom dziadu naszemu sławney pamięci Wielk. Hospodaru Iwanu, oiczu⁵⁹⁾ naszemu Wielk. Hospodaru Wasilu y Czaru wszistkiej Rusi bili czolem, zasz nie wierny, iakośmy od Korony Pol-

⁵³⁾ пропущено: а вступились въ Инлянтскую землю; а мы того ничего не ружили.

⁵⁴⁾ здесь неправильно написано; въ Русской грамотѣ сказано: «А у насъ твоихъ то и слово о Инлянтахъ воюеть, нарушашъ прасиу, нарушашъ опасный листъ» — и только.

⁵⁵⁾ и былъ ⁵⁶⁾ и къ намъ. ⁵⁷⁾ въ своихъ сплеткахъ миръ вили. ⁵⁸⁾ икъ ⁵⁹⁾ и отцу.

skiej y Wielk. Xięstwa Lith. odłanczili się⁶⁰⁾. I gdiby to była ziemia Inflanczka k Polsce y k Lithwie, Inflantiby tak w swych liściech zandaiancich nie piszali. Czemusz tedy przodkowie twoi ich od tego nie wsciągali, że oni k pradziadu naszemu sławny, pamięci Wielk. Hosp. Wasilu Wasilewiczu przysyłali, proszancz, roku 6968, o którego ti piszesz, jakoby on s Kazimierzem Krolem o Wielkiem Nowogrodzie stanowienie wiodł? I gdiby ta rzecz słuszna była, tediby przez Nowogrod Inflanti k pradziadu naszemu nie przysyłali proszancz. Także y k dziadu naszemu sławney pamięci Wielk. Hosp. Iwanu y oyczu naszemu sławney pamięci W. Hosp. Wasilu, Czarui wszei Rusi y do nas czensto prziszłali zandaiancz; y te bely przisćia poslow ich y zandanie do nas, do Moskwy pospolithemu narodu wszelakich wiar y czu-dziemczom wiadomo, nie tajno, iawno. A przodki twoie k przodkóm naszym y k nam o tim nie pisziwali (ieszcze my bely w niedorosłych lęcich), żeby my ich prózby nie przyjmowali, y w nich nie wstempowali się y swoimi Inflantow nie mianowali. I gdiby to była ich ziemia, przodkowieby twoi o tim nie milczeli, a gdi milczeli, ino to iusz nie ich ziemia. A co thwoi Pano-wie mówią, gdiby to ziemia nasza była y nam było czemu s nią przimierzę brać: ino ta ziemia była osobna, a u nas była ta nasza oycyzna w przikładzie, a mieskali wszitko w niej Niemieckie ludzie, y piszali przimierne li-sti z naszymi oycyznami z Wielkim Nowogrodem y ze Pskowem po naszym załowaniu, iako my im roskazem, po temu, iako chłopci prosto miendź s sobą zapisi piszą, iako im targować, a nie po temu, iako Hospodari miendź s sobą przimierze piszą. Thi piszes się Pruskim, a w Prusiech swoje zianze y u ciebie tesz przisienga z nim jest, ino tim sposobem Pruszi nie twoie. A tim sposobem Inflanti bely nasza przyrodzona oycyzna, iako u ciebie Pruszy.⁶¹⁾ Mybyśmy im y przełożonych dawali, ino ta nasza oycyzna Inflanczka ziemia nie naszej wiari, a mieskali w niej Niemieckie ludzie, a nasze przodki y my ich pozalowali, dali im w tim wolę, że im mistrzow y przełożonych obierać wedle ich wiari y obyczaiu, a dla Ruskich kupczow, które przyjezdźzali k nim targować, bely w nich czerkwi chryścianańskie y dwory y wolności. A choć y przełożonych oni obierali, tedy wszak brali u papieza,

⁶⁰⁾ Билъ челомъ за свои вѣны къ князю оному отъ Корунъ Польское и отъ Великаго Княгства Литовскаго отписавшихъ. ⁶¹⁾ пропущено: А что напово твои говорить, коли бы то была наша отчина и мы....

arcybiskupow wszitkich wszak stawi papiesz, a nie krol, a przodkowie twoi biskupow nie stanowili. A co arcybiskup Wilhelm był starego Krola Zygmunta krewny, ino mu miesca nigdzie nie było, a po krolewskiej proźbie Inflanti dali mu biskupstwo Riskie, a wszak go stawil na arcybiskupstwo papiesz⁶²⁾. Krolowie wiedzą swieczkie rzeczy, a kościelne rzeczy wiedzą papieze, a arcybiskupi y biskupi, ino tim sposobem Inflanczka ziemia, wasza-li była. A co Panowie twoi mówią, że Inflanti woynę wiedli sławnei pamięci z Wielk. Hospodarem Wasilem y Czarem wszei Rusi oyczem naszym, temu dziwować się nie masz czemu; wielekroć poddani, chezancz s poddaństwa wystampić, a panu swemu się sprzeciwić, ino go za to karaią. Iagełło y Witylt, gdi s Pruszi woynę wiedli, y przodki twoie s Konradem xianzen-
ciem Mazowieczkiem walczeli, a do oycza naszego sławny pamięci W. Hosp. Wasila Czara wszei Rusi prziszilal proszancz xianze Pruski Olbricht, Niemieckiego narodu wielki mistrz Pruski, margrabi Brandeburski, Stan-
czinski⁶³⁾, Pomorski, Kaszubski, y Wiedziskudulca⁶⁴⁾, burgrabia Norimberskij kniaz Rumberiskij⁶⁵⁾, o pomocz na starszego Zigmonta Krola. A ti sam dla czego do Gdanska chodzil walczic? Wszak on twój iest, a do swego po co walczic y chodzić? A ta⁶⁶⁾ Inflanczka ziemia przeciwko oyczu naszemu pothemusz uczinila. A co Panowie twoi mówią, że Inflanti uciekli się do was Krolow Polskich y Wielk. Xiążąt Lith., tedi miastom⁶⁷⁾ w swei woli byli, czemu się do was nie uciekali? A iako oni nas zdradzili, my na nich gniew swoi položeli y ich rozruszeli, a oni się do was uciekli. Tedi po wszitkiei ziemi kto zdray-
cze przyjmie, ten z niem zarowno nie praw bywa, y to czy nie w cudze-li się wstampiel? A o czem, kiedi oni byli nie rozruszone, y wy im nie umieli władnać? A kiedi Witołt z Iagiełłem roznicze wiodł o oyczowskie zabicie, w ktorich on był Niemeczach y s ktoremi Niemczy do Wilna z woyskiem przychodziel y mało Wilna nie wziął? I tego tobie zadnem sposobem ukazać nielza, kiediby⁶⁸⁾ była Inflanczka ziemia nie rozruszona, żeby ona była posłuszna Krolestwu Polskiemu y Wielk. Xięstwu Lith.; y to po wszelakich sprawach moze się znać, że Inflanczka ziemia wienczej przisiengala naszemu panstwu, nisli waszemu. Co iusz o tim wiele y mówić, kiedi to iusz

⁶²⁾ пропущено: а не король. ⁶³⁾ Статинской. ⁶⁴⁾ и Вендиский, Дука.... ⁶⁵⁾ Руагенский. ⁶⁶⁾ А такъ. ⁶⁷⁾ покместа. ⁶⁸⁾ бы — вѣтъ.

skazano, co wy za smiech naziwacie Inflanczką ziemię swoją, a to wszitko dla tego, isz chcecie niewinny krwie rozlania chrześcianskiej, Pany twoie naziwają niesprawiedliwie ziemię Inflanczką swoją poddaną. A co twoie Panowie Rada mowili posłom naszym, żeś ti na tem przisiengął, że tobie Inflanczkiei ziemię dostawać, to chrześcianskie li sprawy, że dla tego przisiengać że za posmiech, prozno chezanez bardosci y korzisci y rozszerzenia panstw, niewinną krew chrześcianską rozlewać. Ino ty pisał, że przodkowie naszi niesprawiedliwie swoje panstwo rozmnozeli, a ti z wielką prawdą odyskiwasz ze krwie przelaniem przez przisiengę? A co Panowie Rada twoi mowili naszym posłom, że oni za Inflanti stali wszitką ziemią, że Inflanczka ziemia — koscioł Rzimski, z nimi s Polaki — iedna wiara, thei wszitkiei ziemi przistoi być w thwei stronie, a w iedny ziemi dwa hospodari — tu dobremu nie bywać, «a u nas Pana wolno obierać, obieramy sobie Pana kogo zachcemy, ktori Pan u nas bendzie, tedi bes nas nie moze nie sprawować, y choć co zachce sprawować, ino my nie damy, a theraznieyszego Pana naszego iakosmy obierali, y myśmy mu to powiedzieli, że wiele miast od naszej ziemi po nieprawdzie Hospodara waszego y przodkow jego odlanczone, a Pan nas na tim nam przisiengął, że mu dawnych usłych miast odyskiwać, Inflanczką ziemię ocziscić»: y to jaka chrześcianska sprawa? Naziwacie się chrześciany, y u Panow y u wszitkich Rzimian, y łacina⁶⁹⁾ to y slowo, co iednaka wiara Greczka y Łacinska, a gdi zbor był w Rzimie przy⁷⁰⁾ papiezu Rzimkiem od stworzenia swiata roku 6947, y tedi był na tem zborze Greecki czar Carikrada Iwan Mamijlowicz⁷¹⁾, a z nim patriarcha Czarihradski Ioseph (na tem sinodzie on umarł), a z Rusi tam był Sidor mitropolit, y zastanowili się na tem sinodzie, że iednako być Greczkiei y Rzimskiei wierze: yno Panowie twoi, iesli ze tak chrześciansstwo trzymają, że nienawidzą pod Greczką wiarą Inflanczkiei ziemię? A oni y swemu Papieru nie wierzą: papiez ich ustawieł, że iednaka wiara Greczka y Łacinska, a oni to naruszają y odwodzą ludzie od Greczkiei wiary y⁷²⁾ Łacinskiej, y to iestzeli rzecz chrześcianska? A co nas⁷³⁾, ktorzi w naszej ziemi dzierzą Łacinską wiarę, my ich gwałtem od tego nie odwodziem, y dzierzemy ie w swoiey łasce s swoiemi ludzmi zarowno, kto iakiei ści go-

⁶⁹⁾ и Латина. ⁷⁰⁾ при Елгольа. ⁷¹⁾ Мамуиловичъ. ⁷²⁾ въ рускомъ вѣсто: и — съ. ⁷³⁾ А у насъ.

dzien, wedla ich urodzenia y zaslug, a wiarę dzierzą, iakową zachezą. A co Pany twoie mowili, że w jednei ziemi dwa Pany y tu dobrze nie bywa, y my iusz o tim k tobie pisali⁷⁴⁾, żeby z nami postanowienie uczinil o Inflanczką ziemię, y ti z nami postanowienia słusznego nie cziaisz. A coś ti przisięgał na tim, że tobie dawnych zaslych miast odyskiwać y Inflanczką ziemię oczisczyć, także y Panowie twoi miendzi sobą o tim przisięgałi, że im o to się starać, yno to dla niepowinnego krwie rozlania chrześcianskiej ucziniono z bezurmianskiego obycaju, y ten twoi mir znaczny, — nie inszego nie chcesz, telkoby chrześciantwo zgubić; jednacli sie tobie z nami⁷⁵⁾, tilko tobie swoje ehenc y twoim Panom ugodzić na zgubę chrześcianską, yno to co za jednanie, ale⁷⁶⁾ chitrosć. A iesli nam wszitkę ziemię Inflanczką postampić, y nam to wielki uszczerbek bendzie, imo to co za mir, kiedi ubytek. A ti nie inszego nie chcesz, tilko by tobie nad nas wprzod silniejszy być. A czemu nam tobie samom nad sobą mocz dawać? I kiediś silny y pozondliwy krwie chrześcianskiej, y ti moczą, przelewaiancz krew chrześcianską niewinną⁷⁷⁾. Lecz y pod Newlem Panowie twoi Rada posłom nassem — stolniku naszemu y namiestniku Nizehoroczkiemu⁷⁸⁾ s towarziszmi, takiesz, zandaiancz krwie chrześcianskiej; mowili, iesli my tobie nie postampiem wszitkiej ziemi Inflanczkiej, y ti chcesz tych wskitkich miast dostawać, które od W. Xięstwa Lith. do Moskiewskiego panstwa odlanczone, a na tim tobie nie przestawać, y nie pospialoli się czego terasz dostampić, to y wprzod nie uydzie. A kiedi takowe⁷⁹⁾ y Panow Rad twoich nie przestanie umyslenie y zandanie na niepowinne rozlanie krwie chrześcianskiej, y tu jakemu pokoiu być y dobrej sprawy czekać? I s poczantku, ciebie biorancz Panowie na panstwo, na tem ciebie do przisiengi prziwiedli, że tobie wszitkich dawno zaslych rzeczy odyskiwać; imo na cosz tedi beło y posłow posyłać? Jedną duszą dwa razy przisięgać — panom y z niemi⁸⁰⁾ tesz przisięgał, że tego mas odyskiwać, a s posły naszemi, co postanowisz pokoiu miendzi nami y tibiś na to przisięgać miał, ustempuiancz nam innych miesc według przistoyności, y na tem tesz przisięgać: tedi nie wiedzieć, która bendzie przisienga mocniejszy; iesli że tę przisienge wozale zacho-

⁷⁴⁾ послала. ⁷⁵⁾ в твоиъ паномъ бранителся. ⁷⁶⁾ то хитрость. ⁷⁷⁾ пропущено: оиак. ⁷⁸⁾ пропущено: Исаю Веельмиачу Саткиому Ярославскому. ⁷⁹⁾ пропущено: твое. ⁸⁰⁾ в земли

wał masz, na czemeś z niemi przisięgał, abo-li tę przisięgę strzimać masz, co miendzi nami thwoi posły postanowią, abo nassi posły s tobą postanowią miendzi nami: a tak tu iedney przisiędze kterikolwiek stąd być wzruszoney, a to się stać nie może, żeby obie przisiengi były wczale zachowane a nie wzruszone, y tu jako dobrej sprawie być, y po temu miendzi obu naszich ziem do wieku krwie przelanie chrześcianskiej nie ustanie. I to iesli że się chrześcianskiem obyczajem dziecie: iakos dał znać naszym posłom do nas, odpuszczając naszego sina bojarskiego Mikifora Suszczowa, y twoie Panowie Rada kazali ten list, któryś do nas posłał, do siebie przziść, a przeczytali, a kazali pisać tosz; co ti piszesz, a nie inszego pisać nie dopuszczli. Ino to niewiedzieć, iesli posły abo niezmowić⁶¹⁾ niewiedzieć — twoie ludzie, nie więc⁶²⁾ moie, że zadnego słowa bes twej wiadomości niesmiał pisać; ino to prawie⁶³⁾ ścisnienie, a nie tak, iako twoie posły po swej woji czynili y tiś tę przisięgę złamał. A na cós y posły posyłać, kiedy wy ze wszitką ziemią na przelanie krwie wparliście się? Ile posłów chcesz poszlić y cós cokolwiek dawa, niczim nie wblagać, a pokoju nie bywać. A co twoi tesz Panowie mowili, że oni na to ciebie wzięli, że dawno zaste rzeczi odyskać, y sameś pisał, wskazywał przez posły y posłancze nie ieden ras, y to ktoremu dobremu wezinku przstoi, z obudwu stron nie ieden Pan zwiodł się, yno ci iusz posły na Bozi sand, a ti wienczi nis za sto lat odyskiwasz. Ino ci wszitkie gospodarę nie umieli tego czynić⁶⁴⁾ żeby mieli za swę stać, a ktore beli przy nich boiari y Pany Rada, głupi beli, że tego nie odyskiwali niktorimi obyczajmi, nietilko krwią, a ti nad tych wszitkich przodkow twoich męźnieyszi y Panowie twoi mędrsi oyczow swoich, y czego oycze ich nie umieli odyskiwać, to oni przelaniem krwie odyskiwali, a po chwili iusz co y od ladama⁶⁵⁾ się działo, y tego bendziesz cheiał odyskiwać? I kiedy dawno zaste rzeczi odyskiwasz; y tey bes krwi przelania inszego nie masz czekać; y kiedyś ti prziszedł krwie przelewać, a Panowie thwoi więc⁶⁶⁾ na gospodarstwo krwie przelewać, ino na co helo posłów presić? Wszak niczim nie ucieszyć, poki krwie przelany naszyczą się chrześcianskiej. Tedi znacznie, co ti czynisz, przedawając chrześciansstwo bezurmiansom. A iek umorzisz obiedwie ziemi, Ruską y Lithewską, tak wszitko to za bezur-

61) вполнених. 62) владомо — моя люди. 63) принос. 64) думать. 65) Адам. 66) тебя.

miany bendzie. I ty się chrześcianinem mianujesz, Christusowe imię na jeziku obnosis, a chrześcianistwu zguby zandasz. A co wiecznem pokojem z nami chcesz się iednać, ino przedtim przy przodkow twych przimierze moczne bywało pokoiu y przimierza nikt nie rozriwał, a przimierza zawsze ruszeły się, a teras y pogotowiu niemasz czemu wierzić dla tego, że tobie przisienga nizacz wzruszić, miasto gri albo zartu: co posły twoie na czym nam przisiengali na liście, y ti tę przisiengę poruszeł, a krew rozlewać począł, ino niemasz czemu wierzić, kiedj za przisięgnięnie nie twardo się dzierzisz, y dla tego wiecznemu pokojui miendzi nas nie być, tobie nielża wierzić. A zamek Siebiez, ktoriśmy z woli Boży ieszcze w niedorosłych swoich leciech na swe imie postawili przy starem Zigmuncie Krolu, y on s swy pobożności nie chcancz widzieć rozlania krwi chrześciańskiej, chcancz pokoj widzieć w chrześcianistwie, tego miejsca nam postampieł, a za to z nami rozlania krwi w chrześcianistwie nie działał; y ten by zamek nam abo zburzić, abo spalić kazali, a ziemię by nam tobie do Połoczka postampić. A ti prziszitaiancz⁸⁷⁾, tego prosisz, co nie grzeci nie przistoi: ino tu iak dobremu zastanowieniu być, kiedj twoie takje niepodobne proźby? A coś pisał w swoim liście, zesmy posłałj do ciebie posłom swych y co posły nasze wielkie — dworzanin nas a namiestnik Muromski Ostaphiei Michałowicz Puskin a dworzanin nas y namiestnik Szackoi Fiedor Andreiow Pisiemski a pisarz Iwan Andreiow sin Trifanowa do ciebie przišli z listem naszym wierzanczem, y w tem liście pisze, żebyś ti iem wiarę dał, co oni imieniem naszym bendą tobie mówić, ino to we wszelakiem gleytownem liście tak się pisze, y co bendzie nie według zwykłego obyeczaiu w thei się ziemi działa ieszcze do ciebie, y ti starich Panow zapytawszi, przeto się od nich dowiedz. A co oni tobie obyawią⁸⁸⁾, że oni zupełną naukę wezmą, a siela się⁸⁹⁾ na ich list y po tem twoiem liście do nas posli nasze pizali, ino ti o wszitkiem tem Panom twoim roskazał posłom naszym mówić, y po temu, jako posły nasze pizali do nas, że twoimi w nas zaprosić⁹⁰⁾ dobra sprawa doić nie może. A żeby nam dać zupełną naukę posłom swym, tedi zupełniejszą naukę iako mam dawać? I tak tobie posły nasze postempowali wienczei siedmdziesiant zamkow, Połoczka s przigrodzie insze oyczyczne w

⁸⁷⁾ пришлоць. ⁸⁸⁾ объявил. ⁸⁹⁾ а осмылаешся. ⁹⁰⁾ что твои у нас запросы.

ziemi Inflanckiej zamkow oprócz Karlandzkiej ziemi, a Kurlandzka ziemia
tobie ku temu przidełek, a w niej jest zamkow trzydzieści. A tego w ni-
ktarich państwach się nie dzieje, żeby zamkow postampowali; nikt nikomu
ni jednego zamku nie postampi, a my tobie s tylko zamkow postampowali,
a ciebie ani w dobre dzieło przywieść nie mogli! A co oni prosili u ciebie
do naszego państwa z naszej oycizny Inflanckiej ziemi Nowogrodek, Si-
renesk, Adzies y Ruchodziej⁹¹⁾, a ti y tego nam nie chcesz postampić. A
co oni u ciebie prosili naszej wiecznej oycizny, co ti pobrał, y ta nasza
oycizna przodków naszych, y my iakośmy mieli tobie tę oyciznę postampić?
To nasza oycizna przodków naszych. I ti tego wszystkiego czynić nie chcesz,
a chciałeś ich odpuścić bes sprawy, y oni ciebie prosili, żebyś się im
porwolił z nami obesłać, a ti im obyawił, iakowem obycaiem między
nami przyjacieli stać się przistało, y namby spatrzawszy w pisanie swoich
posłów, we wszystkich rzeczach naukę im dostateczną y mocz zupełną dać. I
my pisanie swoich posłów wyczytawszy dobrze, y wszystkie twoje objawie-
nia wyrozumieli: y na⁹²⁾ takowe twoje obyawienie nie tylko między
nami przyjacieli stać się ma, y w dobre pozecie y pokój chrześcianstwu roz-
rusza, a krwie rozlanie nawodzi, tedi y potomkom naszym na wiele lath nie
możno w przyazni być, tylko między sobą na długi czas krwie przelanie bes
przestania, a naukę dostateczną y mocz zupełną wiecznej tego jako mamy
dawać? A co piszesz o swoim woysku, że bendzie blizu naszych granicz, ino
od tego ubytek bendzie; tedi to dawno wiadomo, że ti rad wszystko pragniesz
na krwie przelania chrześcianskiej. A co zamek Siebiez nam zburzić, a
ziemi jego tobie postampić, ino to ku dobrej rzeczy nie przistoi; a kiedibys
ti chciał w chrześcianstwie pokoju, y tiby do zamku Połoczka nie chodzieł
y jego nie brał, ino by to była wsitko iedna ziemia, ino beło by się wa-
dzić⁹³⁾. I tuth bendzies li chciał prawdi dzierzeć, tedi Siebiez s Połockiem
przy starem Zigmuncie Krolu y przy drugim Zigmuncie Anguscie Krolu w
przymierzu beł, a wołowania ni o czem nie bywało; a ti teraz wsitko zaj-
sciem piesz. A to twoje Panowie Rada mowili, że ti przeciwko Siebieza
kazesz Driszę spalić, — ino tak dzieci oszukiwają, iako twoje Panowie nam
to mowili, a nam w tem ktori przybytek? My Siebiez kazem spalić, a ti ka-

⁹¹⁾ Ругодеръ. ⁹²⁾ иво. ⁹³⁾ иво бравитъся не о чемъ.

zesz Driszę spalić, a obie ziemie u ciebie będa, y ti spaliwszy, y zaś kazesz postawić: ino to twoich Panow chytrosó a nie dobre zastanowienie. A co pisesz w swoim liście, żeby nam iednać się między sobą tak, iakoby dobrei sprawy nie poruszony umocniło się na dobre chrześcianskie, a między nas by się przyaźni mnożęła, a małem by rzeczam wientszych spraw poruszyć nie chciał: a ti piszesz, żeby była sprawa dobra, nie poruszona, a sam wszelakiem obyczaiem dobrą sprawę rozruszasz, a małymi by rzeczami wientszych nie poruszyć, y tim⁹⁴⁾ małego albo bulszego zastanowienia w krepkości nie dzierzisz, tilko iedno to, żeby wojować. A coś pisał o kupieckich ludziech, ieno tich zadzierzamy dla tego, że się uczinil między nas rostirk, a dzierzą ie we wszelakiem pokoju, a nie tak, iako więznie, y towari u nich wszitkie nie odiente, na tichze dworzach u nich stoią⁹⁵⁾; a nie odpuscim ich dla tego, żeby oni, przisedsi do ciebie, wiadomości nie doniesli, co oni w naszym gospodarstwie wiedzą,—po temusz jako ti, dla wiadomości, za naszą prozbą, naszych więzniow nie wydaiesz na okup y na odmianę dla tego, żeby nam o tobie y o twoi ziemi wiadomości nie beło; a kiedi Bog da między nas dobrą zgodę, y my ich w ten czas odpuscim ze wszitkimi ich maientnościami bes wszelaki skodi, a uprzeymiešmy do ciebie o tim ossobny swei liszt piszali; a, żeby nam twego dworzanina Christoph Dzierka nie zadzierziwiano, do ciebie odpuscic ku temu roku, jakos naszym posłom obyawił, y my go odpuscili, jako nas pospięch beł; a ten twoi dworzanin Christoph Dzierzek przijachał k nam za trzinaście dni od tego roku y temu beło na ten rok do ciebie trudno się pospieszyć; a choczabychmy go y richlei tego odpuscili y choczaby ku temu roku przybeł, y ciebie beło na tim nieocieszić (nie pocieszić) o od krwi rozlania uiąć⁹⁶⁾, przybendzieli, nie przybendzieli, pokoi-li albo nie, — iednako krwi rozlania być. A przodki twoie wszitkie tego czekali na swoich stołecznych miastach, a nie u woysku, ani na pogranych miastach. I my do ciebie go odpuscili, iako czas zniósł. A co pieniędzy za utraci prosisz, y to ustawiono z bezurmianskiego obyczaju; tak nie zaprosi proszą Tatarowie⁹⁷⁾, a w chrześcianskich państwach nigdzie tego nie zachowuie się,

⁹⁴⁾ я тм не малого... ⁹⁵⁾ пропущено: на которыхъ дворехъ они стоятъ. ⁹⁶⁾ не уиць ⁹⁷⁾ также запросъ просать Татарове.

teby promieszku siebie nakładi dawali⁹⁸⁾, a y bezarmiianie promieszku siebie utrat nie biorą, richlei na chrześcianiach biorą utraty, a ty się zowiez gospodarzem chrześciansziem, dla czego na chrześcianiach prosisz utrat z bezarmiianskiego obyczaju? A co nam tobie utrat dawać? Nas ześ ti woiewał y takie plienienie uczyniłeś, a na nas prawy⁹⁹⁾ ubytek. Kto ciebie zastawił woiewać? My tobie o tim nie bili czołem, zebyś się ti ucziniał łaskę a wowiewił! Dochodzi sobie na tim, kto tobie kazał woiewać, a nam tobie nie masz za co zapłacić; ieszcze przistoiniłeś tobie nam te ubytki popłacić, co naspraszno ziemie nasze, przichodziancz, woiewał y ludzi wsitkich z daram oddać. I to iesli ze się po chrześciansku u ciebie czini, ze chodzą do ciebie posły nasze y posłaniese y gonczac za twoiemi gleytownemi listami, y ktorich omi ludzi od siebie wraczią nazad podwodi, tedi twoie ukrajne ładnie— Orazanie y Dubrowlanie y z inszych zamkow tych naszych ludzi y przewodnikow, ktorich wraczią posły nasze y gonczci, ich samych grabią, obyskiwniacz woieniym obyczajem, y konie u nich odeymnia? A co wiele pisnąć, kiedis się udał na krwie przelanie y hardosć, a pobornosć chrześcianską za stronę odłozel, y w takowe brzmę¹⁰⁰⁾ y wyszokosć wziąłś się, iakoby choccz zaraz poknąć y chwalcę się jako Amalikech y Senecherib, abe jak oprichodroie (przi Chozdroie) Sarwar woiewoda, chwalanecz się na Czargrod, mowił: «nie mylcie się na Bogu, w ktori wierzicie, intro bowiem zamek was iako ptaska renką mą wezmę». Lecz my polozyliśmy sobie na ucieczkę Naywynatego, ufamy na mocz ziwot daianezego krziza, y ti wspomni na Maxencusza w Raimie, jako moczą swienthego y ziwot daianezego krziza zginął, y wsieci, ktorzi się hardzie wynoszą, nigdi zginienia nie uydą, iako mowił Prorok: «widziałem zlosliwego wynoszącego y wywyszaianszego się iako cedri Libanskie y sedlam mimo onego, nie było, y sukalam go, a nie znalazło się miesce iego, choway dobrotliwosć y widzi prawdę, jako iesat ostatek calowieku spokojnamu», y powtore tenze Prorok mowi: «nie wybawi się krol wielką moczą swą, y ricorz nie wybawi się tesz męstwem moczi swey, omyłką iesat koń w wybawieniu, w męstwie, bowiem siłą swą nie wybawi się y Pan zebranie narodow rozprasz a odrzucza mysli ludzkie, ale zakon

⁹⁸⁾ тебѣ господарь господарю выходы давалъ, того во християнскѣхъ не ведется, то ведется въ бесармианскѣхъ, а въ християнскѣхъ господарствѣхъ нагда того не слышима, тебѣ какъ себя выходы давалъ. ⁹⁹⁾ да на насъ не правъ убытокъ. ¹⁰⁰⁾ безшумно.

Panskij trwa na wieki, abowiem nie w sile kenskiej kocha się Pan, ani w mocach męskich kocha się Pan boianezich się jego y ufianezich na miłosierdzie jego». A ti gdiś mocny w wojnie ¹⁰¹⁾ «Pan maie bendzie pomocznik, nie bonde się bał, czasz uczini maie człowiek; dobrze iest ufać Panu, nizeli ufać człowiekowi, dobre iest ufać Bogu, nizeli mieć nadzieję w rianzenciu; wszystkie narodi obstampili maie, co imieniem Panskim przeciwilem się im; odzedszi odstampili mię, y imieniem Panskim przeciwilem się im; obstampili mię iako peczoly plastri miodowe y rospalilem się iako ogień wczerniu ¹⁰²⁾ imieniem Panskim sprzeciwilem się im; mocz moją y spiewanie moie Pan bendzie maie ku zbawieniu». I gdisz iusz tak, ze wsitko iest krwie przelanie, a pokoju nie masz, tiby naszich posłow do nas odprawile, a błogosławionego ¹⁰³⁾ chrześcianstwa y ¹⁰⁴⁾ krwie przelania ich ¹⁰⁵⁾ nas s tobą sam Bog rozsazdzile ¹⁰⁶⁾. A iessl że bendzies chcial zatrzymać się od niewinnego rozlania krwie chrześciankiej y my s tobą chcemy przimierz y wiecznego mieskania, a iako nam być s tobą — a wiecznem pokoju aboli w przimierzu, bo ti tak, jakosmy do ciebie wskaziwali przez sweie posły — przez dworzannina swego y namiestnika Muromskiego Ostaphieia Michalowicza Puskina y s thwarzisnj jego, w przimierzu z nami po temu być nie chcial: tedi iusz my dzis s tobą w przimierzu y w wiecznem pokoju być nie chcemy tak, iakochmy wskazowali do ciebie s swymi posły — stolnikiem swem y namiestnikiem Nizahorodskim kniazem Iwanem Wasilewiczem Syckim Iaroslawskiem s thwarzisnj jego, a s teraznieyszemi posły swemi z dworzanninem y namiestnikiem Muromskim Ostaphieiem Michalowiczem Puskinem s thwarziszi jego; a chcemy s tobą w przimierzu być y w wiecznem pokoju po temu, iakochmy dopiero do swych posłow wskazali y list nas do nich posłali, y naukę naszą dali o tey posledniej sprawie, kтором sposobem międzi nas y tabą mocno dobre nastanowienie czynić. A żeby nam przisłać do posłow swoich list nas otworzony taki, jakoby nam pomiesku s sobą w dobrei przlamaniei być, a tobieby tim wierniei beło ku zastanowieniu pokoju przybedzić, y na liscie swoim othworzonym to napiszawszi, przisłać, za kтором by listem posły nasze takowe sprawy stanowią y doko-

¹⁰¹⁾ и вода еси сильнѣе и ты плени. ¹⁰²⁾ и разгорѣшася, яко огнь въ терни. ¹⁰³⁾ православнаго. ¹⁰⁴⁾ и — збѣ въ рускѣхъ. ¹⁰⁵⁾ и лист. ¹⁰⁶⁾ разсудитъ.

nywać mogli dla pokoju chrześcijańskiego: y my temu list swej posłali obworzony za swoją pieczęcią do swych posłów, a wienoczei nad to nam w przimierzu s tobą byc niekła; abuzamy s tobą w przimierzu być po temu, iakośmy teras do ciebie piszali; a inne rzeczi posłali y wskazaliśmy do posłów swych o tym tobie mowić; a gdy tak zachcesz z nami w dobrei przyjazni w pokoju y w przimierzu być, y tibiś po temu był, iakośmy teras do posłów swych wskazali, do dworzaczina y namiestnika Maromskiego Ostaphieia Michałowicza Poskina y thewarziszow iego; a jeśliże ti nie zachcesz dobrei sprawy y dokończenia uczynić, a bendziez chciał rodzania krwie chrześcijańskiej, y tibiś naszich posłów do nas odpuscisz, a iusz wprzod na czterdzieści y pięćdziesiąnt lat posłom y gonczom miendzi nami nie chodźć y nie bywać; a iak do nas posłów naszich odpuscisz, y tibiś ich prowadzić rozkazał do granicze, żeby ich ci twoje Ukraini kotrowie nie pobili y nie obrali; a jeśli się nad nimi skoda jaka stanie, todi ta nieprawda od ciebiez bendzie. My bowiem szialiśmy sobie y tobie dobrego, aleś ti niechczane być posłuszmem iako łos, abowiem koń na wojnę gotow, a od Pana pomocz. My we wszitkiem polecałyśmy ufanie swe na Boga, ten jako bendzie chciał dokonci (abo sprawi) nam dobrze moczą swego, ziwoth daianczego krziza. Na iego mocz ufiancz y uabrotwsił się we wszitko oręze krziza swienthego, przeciw nieprzyjaciel swoich, obtocziliśmy się jako hufem moczą krzizową. A ten list swej zapieczentowaliśmy swoją większą pieczęcią, oznaymującz tobie, jakowe nam Bog poruczył państwo.

Pisan państwa naszego dworze zamku Moskwi lata 7089, Iunij 29, indikta 9, państwa naszego 46, a państw naszich Ruskiego 34, Kazanskiiego 28, Astrachanskiiego 27.

53.

UNIVERSALE PRO AMISSIONE SIGILLI MAGNI DUCATUS
LITHUANIAE.

Universis et singulis cuiuscunque status, dignitatis, conditionis atque sexus et nationis hominibus, ad quos hae litterae nostrae devenerint, notum facimus. Accidisse casu quodam (quod tamen in tanta praesertim, quae hie nunc habetur, diversorum hominum congregatione mirandum non est), ut si-

gillum Magni Ducatus Lithaniae magnifico Eustachio Wolowicz, castellano Vilnensi, ducatus eiusdem cancellario, nocte praeterita, quae diem 18 mensis Iulii, feriam nimirum 3 post dominicam 9 post pentecostes festa praecessa, in eius tentorio cum ferrea cistula furto subtraheretur. Cum vero plurimum nostra intersit, ut a quo facinus hoc perpetratum sit, scire possimus, hortamur omnes in univrsam tam ordinis equestris, quam alios quosvis subditos nostros, tum et peregrinos aliarumque nationum homines, qui nostris vel subditorum nostrorum servitijs sunt addicti, ut pro debita nobis fide, quem boni subditi suo principi, bonique servitores suo domino praestare tenentur, ut qui aliquid forte de eo ipso sublato sigillo compertum et cognitum ratione quapiam habuerit, atque vel conspexerit illud apud aliquem, vel de illo auditu aliquid perciperit, id ad magistratam proximioram quam primum deferat, vel alioqui eum, quem hoc ipsum sigillum habere aut habuisse certo cognoverit, comprehendendum, et ad magistratum tradendum curet, quod equidem summa cum fide studioque ac diligentia facturum esse quemlibet non dubitamus, cum praesertim facile quisque animadvertat, quantum nostra intersit, ne supprimatur ullo modo tanti momenti factum. Cuius vero cura ac diligentia investigatum et indicatum illud fuerit, gratissimam is suam operam nobis esse futuram sciat, benignamque semper illius rationem nos esse habituros. Quod si e contra quis celare voluerit factam hoc, neque cognitum, aut aliqua saltem ratione perceptum revelaverit magistratui, in eum gravissime tanquam conscium sceleris animadvertetur. Illud praeterea scire omnes volumus, nos in locum ablati illius sigilli aliud novum parandum et scalpendum mandavisse, sequuti ea in re exemplum antecessorum nostrorum, maxime vero serenissimi Regis Sigismundi Augusti, qui itidem, dum Regni sigillum reverendo olim Philippo Padniewski, vicecancellario Regni furto Cracoviae ablatum fuisset, aliud in illius locum conficiendum curaverat. Quare cum ea de re omnibus publicatum a nobis sit, diligenter quisque caveat, ne quis litteras sub signo veteris sigilli, quae datam diei praesentis et subsequentium in se contineant, admittant. Quodsi etiam habeat quispiam sua negotia, ac litteras signatas illo sigillo, et aliquam in illis dubitationem inesse suspicaverit, ne silentio id praetereat. In quorum omnium fidem ponentes, manu nostra subscripsimus. Datum in stativis ad arcem nostram Polocensem 18 Iulij 1581, regni 6. Stephanus Rex.

54.

COPIA LISTU P. ORZISZOWSKIEGO DO KROLA IEGO MOŚCI,
CO POD POŁOCZK PRZINIESIONO.

Waszei Królewskiej Mości oznajmia, Panu swemu Miłościwemu wsitkę sprawę, która się sam na Nizu dzieie. Prosto z wiosny przypadł na te ludzie, s którymim w Czerkasiach zimował, głód y niedostatek wielki; musiałem s nimi iść na Dniepr dla łączniejszego pożywienia rybą y zwierzem, przestrzegaiąc tez tego, aby się nic nie działo nad wolą y rozkazanie Waszi Królewskiej Mości; iakosz się żadne zacepki y skodi do tego czasu nie działy Czaru Krimskiemu, a zwłaszcza od tych ludzi, którzy pod mym poręczeniem byli; o inszych strony nie mówię. Będąc z nimj na Dnieprze, przychodziła mi wiadomość pewna każdego dnia od więźniów tych, którzy do nas s hordy wychodzili, że się stało zamieszanie w gardzie u Czara Krimskiego: posiadał bracią swą na Kiczulbaszi, którzy go w tym nie chcieli słuchać; za nieposłuszeństwo kazał jednego brata s sinem swoim stracić, a insi bracia iego rozbiegli się do Nahajczów y do Piecihoreczów. Ci zaś dwa Alipkieri Galga a drugi brath iego młodszi Solometkieri z małżami, którzy im byli przychylai (przestrzegli ich, aby do Czara nie iędzili, bo im kazał do siebie przyjechać, gdi bratha kazał stracić na ten czas gdi s sinami iego chodziel na Moskwę) y niemale Tatar s nimi przestawało, w tym sposobili sobie Białohroteczów także i inszych Krimeczów, którzy za nimi mieli iść, wzięwsi ten umysł przed się: wywabić s Czerkas P. starostę Czerkaskiego za Dniepr na Moskwę, iako przedtim z nimi zwykł chodzić, zwłaszcza z Białohroteczami, ku służbie Waszei Królewskiej Mości, do którego posłańcze swe posłiali as do imienia iego, czego przedtim nie ezinili, oczekiwaiąc go kilka niedziel. A tam gdiby iusz wyszedł, mieli nad nim fortelu użyć y kłhwę mu dać, a pogromiwsi go, mieli się nazad wrocić y Cirkaszy wziąć, y s tą przysługą do Czesarza Tureckiego iachać, bo tam mają rodzzonego brata fortarzem w sprawach swych, Aslam Soltana. Powiadali sami, iż im miał zjednać ludzi u Czara Tureckiego, a s temi ludźmi mieli iść na Czara Krimskiego, brata swego y opazować Czarstwo Krimskie. Ia tedi maiać o tym pewną wiadomość od pewnych więźniów, którzy ustawicznie z hordy wychodzą, czyniłem takie pilne starania z ludźmi temi, którem około

siebie miał, iakoby prześcia mieć nie mogli na przewoziech zwykłych, y tam, gdzieby iedno podobieństwo było ku przebyciu rzeki, wszędim strażą dobrze opatrzył, — z iednym ludźmi został wyszei progów, a drugim ludźie posłał nizy progów. W tym przisli na niezwykle miesce nizy progów na przewóz przezwyskiem Nosakowskij ostrów, trafili na strasz w małym poczie, a tam ludźiem dali znać, ktorich obkocziwszy poymali, bo na wodzie im trudna bitwa; co się wszitko działo za łaską miłego Boga a za sojęściem Waszej Królewskiej Mości, bo kazdi takowy nieprzyjaciel, który chytrnością chodzi z miastatem Waszej Królewskiej Mości, musi być pod nogami, s przeyrzenia Bożego, Waszej Królewskiej Mości, mego, Miłościwego Pana. To tesz Waszej Królewskiej Mości oznaimują, że w niebytności mey, niemem z wierchu do tych ludzi przibeł dowiedziawszi się, ci kozaczy dali znać Panu staroście Czerkaskiemu oznaimuiancz, iż tych Czarowiczow poymali, nie wzięwzi sprawy o nich dostateczny, a Pan starosta Waszej Królewskiej Mości zarazem to odnieś, nie czekaiancz ode mnie pewney wiadomości; tamże tesz Murzow dwu i kilka Tatar puścił na okup, aby niedostatek y nagość swą przikrył; także tesz y Czarowiczowie wielką im summę pieniędzy za siebie postempowali. Ia gđim wtim do nich przijachał, tediim im tych saczunkow nie dopuścił, że się to musiało oprzeć o miastat Waszej Królewskiej Mości, bo to nie nasza rzecz takimi sprawami sallować. Wtım nam przisło pisanie Waszej Królewskiej Mości, abyśmy sli ku służbie Waszej Królewskiej Mości na Moskwę; zarazem się s nimi ruszeł, nie czekaiancz tego okupa, bo y ten datek, który mają z łaski Waszej Królewskiej Mości, do tego czasu w Czerkasiach go nie masz, nie wiemo gdzie go P. Ianzi na drodze zostawił. Czar tesz Krimski przibał Asana tłumacza tatarzina do nas, obiecując okup niemaly, y do tego, okupiwzi ich, tamie przed naszymi oczima głowy im pozdiymować, bo się na nich barzo ogłanda, żeby przez nich o gardło y o straczenie zlamie nie prziszedł; takosz y listi pisał do nich trzy przez tego tłumacza swego, które Waszej Królewskiej Mości posyłał, s ktorich Wasza Królewska Mość dostatecznie bendziens raczeł zrozumieć ich sprawę, y s nich smych, gdi z nami bendą przed miastatem Waszej Królewskiej Mości; boza y tych listów nie czytał y nie wiem, co w nich jest, nie było konna czytać. Potim nasie przijachał do nas P. starosta Czerkaski za porochi, zandaiancz nas o

tei więznie, aby mogli iść przez iego ręce do miastetu Waszej Królewskiej Mości, naszego Miłościwego Pana. My, uważając zwierzchność Waszej Królewskiej Mości, także onego, któregoś nam Wasza Królewska Mość we wszystkim słuchać kazać raczeł, podćciłmy go tím, iechmy ieh do rąk iego dań, maiancz z nien pospołu przy nich iechać do miastetu Waszej Królewskiej Mości, aby ieh przy nas oddawał, y o nas dajancz taką sprawę, że tego przestrzegamy, co nam pociwem riezerskim ludziom przietoi. Gdım prziszedł s temi ludźmi do Czerkas, zastałem P. Kossa dworzania Waszej Królewskiej Mości, ktorí mi wołá y rozkazanie Waszej Królewskiej Mości oznaymił. Ia, Miłościwy y Najasniejszy Królu, wszystko sprawę, co mi-kołwiek do wiadomości przychodziło, y co się iedno sam działo, dalem dostatočną sprawę Waszej Królewskiej Mości dworzaniu P. Kossowi, aby to Waszej Królewskiej Mości odniósł. To, cokolwiek iedno do wiadomości Waszej Królewskiej Mości piszę y odnoszę, iedim to zrozumiał wszystko s tego Murzi Surina, tego Czarowisza starszego, także y s tatar, sług Czarowiczowych; skoro się dowiedzieli Czarowicze, że brath ieh Czar Krimski wskazał do nas przez tłumacza swego, abychmy ieh do rąk iego podali, tedi sami prziesli, iz «wolem, że nas oddacie do miastetu iego Królewskiej Mości, a nisl nas macie dacz w ręce bratha naszego.» S Czerkas, 3 Iulij 1581. Ian Oriszowski, porucznik Kozaków Nizowych Zaporoskich.

55.

COPIA LISTU OD CZAROWICZOW TATARSKICH, KTÓRZI SĄ
W CZERKASIECH, DO KRÓLA IEGO MOŚCI.

Wszystkiei ziemie chrześcijańskiej Panu Stephanu, z łaskiei Bożej Królowi Polakiemu, my służy Waszej Królewskiej Mości pokłoa przynosim. A oznaymiemy Waszej Królewskiej Mości przigodę naszą, iz brath nas Czar Krimski siny swe dwa, którzy s Kozolbass przisli przeciw brata naszego Czangireia Czarewicza, ktorí na służbę Waszej Królewskiej Mości w ziemię Moskiewską chodziel, posławszi, kazał go na śmierć zdrażliwie zamordować, zadawszi tę przyczinę nań, «ys ty chodzis woyować Moskiewskiego, a o nam dań daie»; także y nas bracią swą zdrażliwie pomordować chciał;

o czem my, wzięwsi pewną przestrogę, uciekliśmy z Ordi z gardłami naszymi, tylko człowieka dwadzieścia z nami Tatar sług naszych, y przisłaliśmy do Dniepra, trafiłiśmy na Kozaki, krórim daliśmy też sprawę, isz uciekamy z gardłami naszymi do brata swego, którzy służy u Czesarza Turczkiego, także y u samego Czesarza Turczkiego być zosny chcieli. Ci, wzięwsi nas na słowo swoje y obiecali nas dobrowolnie puścić, gdziebyśmy sami chcieli, a my im wierzyli y wsiedliśmy dwa nas do Kozaków w czołn, zabrawsi s sobą wszystkie rzeczy swe, a Tatarzi, co s nami byli, w ostrowie zostali y dwa dni tam stoieli nago y boszo, y nie moganez wytrwać od nich, seść człowieka zaś do Ordi uciekli, a drudzi Tatarzi służy nasi zostali; tych do nas nazairz prziwiedli y za tą przycziną, co Tatarzi pouciekali, nas poymali y w więzienie, to jest, w zelazach nas za ręce y za nogi wsadzili y iednego dobrego sługę naszego ścięli, a drugiego męczyli, a nas na okupie posadzili na 70,000 czerwonych złotych a na 400 kaftanów atlaszowych. My też okup acz obiecali, ale za wielką niewolą tośmy uczynić musieli, bo nas chcieli sprzedać albo Moskiewskiemu, albo Czarowi Krimakiemu, nieprzyjacielowi naszemu; wszystkiego byliśmy u nich 40 dni; nie spodziewaiańcz się okupu na nas mieć, insz byli chcieli któremu s tych nieprzyjaciół naszych nas odesłać. Potim starosta Waszei Królewskiej Mości Ukrainy xiążę Wisniowieczkie nas, prziszedzi z woyskiem, u Kozaków odyął, y tim iako znowu odrodził, u którego wielką dobroć poznaliśmy y s strony tego inaczi go sobie nie mozem mieć, iedno własnie za oycza. Ia Alapkrei byłem hethmanem Krimkiem, a u mnie w Ordzie był y goniecz Waszei Królewskiej Mości z listem Tatarzin Ili, przez którego Wasza Królewska Mość raczeł do mnie pisać, abyśmy na nieprzyjaciela Waszei Królewskiej Mości y swego — Moskiewskiego posli z woyskiem. Iam to był Waszei Królewskiej Mości obiecał, y przyczinałem się do Czara, aby na tę potrzebę Waszei Królewskiej Mości ludzi posłał, czego brath moy Czar uczynić nie chciał, powiadaiańcz: «izem Moskiewskiemu przisiągnął przeciw iego nie woiewać.» A iakosz przed się bratha swego młodszego Czangireia Czarewicza bes wolei czarskiej puściel był do starosti Waszei Królewskiej Mości Urkaynego x. Wisniowieczkiego pierwey zimą, a teras latem, za co brath nas Czar kazał go zatracić, y przeto umysleł był zimą brat nas Czar w ziemię Waszei Królewskiej Mości posłać woiewać, iakosz

s 30,000 ludzi wysli beli, tam ich ass na Siny wodzie nazad wrocicel, chcąc się Waszei Królewskiej Mości w tím przistawic y zachować. To tesz Waszei Królewskiej Mości oznaimuję, isz brath nas Aslamkirey Soltan na czarstwo Krimskie od Czeszarza Tureczkiego iest pewnie naznaczon dawno, jednosz, wiedząc y zgodzie y miłości terazniejszego Czara bratha naszego z nami, nie chciał iemu w tím czarstwie przokazy czynić. A teras skoro się dowie o tei niezgodzie między nami bracią, tedi zaras Czarem Kriskiem bendzie, y my beli dla tego że Turek do tego bratha naszego poiechali, a nie z żadnem złem umyślem na państwo Waszei Królewskiej Mości, ale jako teras przisiengami naszymi tego się dowiesz Wasza Królewska Mość, tak y napotim tesz potwierdzić w czas przisly chcemy, ys nie skodliwego państwu Waszei Królewskiej Mości myśleć y sable naszej podnosić nie bendziemy, y tego brata naszego Aslamkireia, który, iesli Bog da, Czarem bendzie, do wasitkiego dobrego y zgodliwego z Waszą Królewską Mością prziwodzić bendziemy; tilko za pokornemi prosbami naszymi Waszą Królewską Mość, jako Pana chrześciańskiego, prosimy, aby Wasza Królewska Mość, jako Pan sprawiedliwy, a miłuiący wolność, ulitowawsi się tak nieszczesnego przypadku naszego, nas ludzi wolnych dobrowolnie y bez żadnego omieszkania s państwa Waszei Królewskiej Mości wypuścić rozkazac raczel, abychmy mogli za pomoczą Bożą przeciwko nieprzyjaciela naszego umysłowi swemu dossyć uczynić. A nadto ieszcze oblecziem Czeszarzowi Tureczkiemu, Panu nassemu y Bassam iego, także y brathu nassemu, który ma być Czarem, taką dobroć Waszei Królewskiej Mości powiadać y sławic bendziemy. Co my wsatko miłoseiwy łacze y woli Waszei Królewskiej Mości poruczamy. Alphirey Soltan Galga. Solomietkierey Soltan.

56.

LITTERAE A SACRA REGIA MAIESTATE AD DOMINUM REGNI
MARSSALCUM.

Stephanus, Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae,
Prussiae etc. Princeps Transylvaniae.

Magnifico, sincere nobis dilecte. Quod pluribus ex causis suspicati fuimus, hostem pro sua perpetua vanitate de pace perfidie se nobiscum agere,

id hoc tempore experiundo cognoscimus. Miserat ad nos Vilnam Magnus Moscoviae Dux oratores suos, quibus multas post licitationes nobis reliqua Livonia se decessuram suspicabat, Narva arce et portu, itidemque vicinis tribus parvi momenti arcibus exceptis, vicissim a nobis Vielicolumum albis cum arcibus, superiore proximo anno a nobis occupatis, excepta Usviata et lezierisca reposcens. Quod vero nobis non committendum videretur, ut arceam portumque Narvensem (cum Livoniae quodammodo caput ostium certe sit, quo ille perpetuo et opes et vires et militiae instrumenta ab externis nationibus, contra Regni nostri Magnique Ducatus Lithuaniae ditiones accipere, ac prima quavis occasione in Livoniam vicinasque nostras ditiones invadere posset) hostili in potestate relinqueremus in universa Livonia una cum Narva repetenda perstitimus. Qua de re cum oratores nobis spera facere viderentur, orarentque, ut de eo e suis hominem certum ad duceam suam mittere liceret, et ut mitterent, praescripto certo tempore reditus, consensus, et una nuncium atque aulicum nostrum cum litteris generosum Christophorum Dzierzek misimus, postularunt a nobis oratores, ut, dum ista de pace agerentur, milites nostros ab iniuria in Moscos contineremus, et sponderant Moscum interea suos a maleficio cohibitarum. Quam quidem rem pacem minime moraturam sentivimus, veramtamen dum illi in Moscoviam missi apud Magnum Moscoviae Ducem agunt, eius exercitus in ditiones nostras ad Boristenem excurrit, subitoque se in Moscoviam retulit, cum illum aliis atque aliis locis copiae nostrae forte ex propinque excitae, quamvis impares numero non mediocriter dimicando afflixissent. Rediit tandem ad nos una cum oratorum Moscoviticorum nuncio Dzierzek noster, cum litteris ad nos scriptis, plenissimis inanum verborum et longissimae de principio pro more suo rerum praeteritarum recitationis; ac cum oratores ipsius nova mandata accepissent, postulasentque, ut de iis cum senatoribus nostris agerent, nuper acta a nobis concessa retexentes, cum Narvam non tantum, verum etiam arces Livoniae primarias triginta amplius Ducem suum retenturum, nobis Curlandiam, Rigam ac arces anno superiore in Moscovia a nobis captas, ac alias in Livonia plerasque nostrae potestatis concessurum significaverunt, qua in vanitate ac iudificatione cum perseverarent, nec alia se mandata habere responderent, ipsos, infecta pacificatione, a nobis discedere ac reduci ad fines hostiles iussimus; nos vero cum exer-

cita rectè in hostium movemus, ubi quae de Republica esse putabimus, omni cura suscipiemus operamque dabimus, ne tempus nobis temere consumatur. Haec Sinceritatem Vestram, regni nostri senatorem scire volumus, quam bene valere exoptamus. Datum ex castris ad arcem nostram Polocensem, die XX Julij anno Domini MDLXXXI, regni nostri sexto. Stephanus Rex.

Cedula.

Misimus ad Imperatorem Turcarum generosum Io. Thomam Drohoiewskij capitaneum Praemislensem, per quem postulamus, ut Petrus, superior proximus Valachiae Palatinus, in integrum restituatur, hoc, qui praestat, amote, a quo iam semel atque iterum litterae, quae ad nos adferuntur, interceptae et apertae sunt, simul etiam obiter negotia filii fratris nostri Domini Sigismundi Transylvaniae principis commendamus. Inter Tartaros nata quaedam dissensio est, ob quam frater principis Tartarici, summus Tartaricarum copiarum praefectus effugiens una cum fratre germano suo, in nostram potentatem pervenit, et a capitaneo nostro Circasiensi custodia tenetur; quam rem non parum ad nostras atque Reipublicae rationes pertinere existimavimus, ut interim perspiciamus, quid ex eo in Tartaria, quid in Tarcia consecuturum sit.

57.

LIST OD P. PODKOMORZEGO RAWSKIEGO DO P. MARSSAŁKA KORONNEGO.

Acz wiem, Miłościwy Panie Marszałku, że Waszność od wielu ludzi wiadomość mieć raczesz, co się sam u woysku Jego Królewskiej Mości prowadzi, y sorszą sprawę od tych, którzy przy boku Pańskiem zawsze siedzą, mieć mozesz, o rzeczach, które z namiotu Pańskiego nie idą, wiedzieć słusznie mają; iednak bendancz służebnikiem Waszności, mego Miłościwego Pana, udalo mi się tesz krociuchno cokolwiek napisać ku Waszności, tilko abym powinności mojej y chenci doszć uczinił. — XXIX Julij prajjachaliány spolem s P. Przijemskiem y s P. Niszczakiem y z rothami swemi pod Zawołocz, przeciagnąwszy z wielką skodą nie sliachetnie bor głodny, o którym slychałem, alem tesz y doznał, bom na nim sam swych własnych koni

12 zostawieł, ale y drudzi niemniej, krom P. Prziemskiego, ktorí iedno dwu tam zostawil. A dżem srogiem, ktorí nas prawie w boru 8 mil zastał, srogi niewczas podijawszi, ledwo po mili na dzień uyeżdżać mogli; żywych koni wozowych prawie w błocie odijedzając y nędze wielkij uziwaiancz, czają 8 dni, bo pewnie iest boru mil 30 naszich¹⁾; iednak nie wazendi tak droga zła; żywności pusto, iedno pasztwo a zwierz. Króla Iego Mości zastaliśmy weszelszego po fraszunkach y poszelstwie tem Moskiewskiego; na żołnierze iednak niepomału fraszowliw, których do tego czasu z dawnych roth niewiele, a Iego Mość Pana kancelerzowych żadnego dawnego polku do tich czasów ieszcze nie masz przy Krołu Iego Mości, ale tesz iedni w kilku mil, drudzi trochę dalei doganiają Iego Królewską Mość, o co niepomału się Iego Mość Pan kancelerz frasznie, y rowno s Królem Iego Mością 3 Augusti z Zawołoczja się ruszeł prosto ku Pskowu, gdzie w pułdrogi zamek Woronecz Iego Królewskiej Mości leżi, u którego rozumiem prziaznaciei pułkowi niedziele zmieszkać Król Iegomość wolał ina; tamie nowem y starem rotham popiszi, wprawdzie nigdi nie slychany we 230 mil; zanie o co acz się mowilo, ale łagodnami słowy, y małe nie ządanie Pańskie; w echotę to, Bog wie, obrocielo, acz s krzywdą naszą, iednak służba od Zawołoczja idzie, dokand nam 8 niedziel dano na przeciagnienie; tamtendi nie spora nam droga, bo tego dnia, to iest 3 Aug., Król Iegomość ujechał 5 mil iednego dnia, działa trzeci dzień wysławszi, których dogoniel pierwszym nocalegiem, y dzis, to iest 4 Aug., czają dzień w gau rządnem przy dobrei paszei nad mnimanie swe gwoleł działa na lezi; które tak wczorayszi y dzisieyszi dzień wiprawiel; dżdzi wielkimi ie z wielką trudnością przeprawuią przez haniebne starinj, wiencz się wozi zatarły, tak isz 5 ledwo się ruszi. My w boli s P. Prziemskiem y s P. Niszciozkiem idziem, bo ieszcze prosto, iako doma, ciągniemy nie w ordunku as do Woroneza. Iednak nam Król Iegomość dał znać, isz dzis w południe iężika dostano, ktorí tę sprawę dawa, ysz w tim lesie, przez ktorí to dzis iedziem, dwa tiasiancza strzelezów zapadło, których spiegować posłano; na ostrożności się mamy; iedno deszcze, które się srodze poczeły nam stawić, nasze konie bardziei trapią. Na tem tedi wtorem noclegu od Zawołoczja, acz srogą nie-

¹⁾ Тысяч сорок с половиною.

pogodę mamy, ale paszy osobliwe na zmoczone konie nasze, jakie iem od samego Głubokiego nowina; k temu zbosz prawie wsitkiemu woysku dostatek, y znać to na Panu Zubriku, bo wielkie a prawie pańskie dostatki toło niego, tak isz gdi 30 Iulij écił na zamku Iego Królewskiej Mości P. rothmistrze, Dwor wszitek, nie chudego pachotka, ale xzianżenczem dostatkim, srebra, złota mocz; y ius iedno drugiemu respoñdnie — chłopów kilka tisienci do tego osiadłych, y bronią nam Panowie Wengrowie ziwności u nich brać, iusz za swoje to zowiancz, o czym Król Iego Mość mało wie, y ziwność u nich brać kaze, krom bydła. Panowie Lithewsezi, których barzo mało, iedno Panowie Radziwiłowie wsziscezi, P. Wileński, P. podskarbi, P. starosta Żmudzki, wojewoda Połoczki, inszych drobnych kilka, ci na Newel posli, u Woronezu się z nami ziadą, nie bendancz w Zawoloczczu, prosto s Połoczka. P. Troczki s kilkiem tisienci ludzi iezdi y piechoti, iakosz z Dżisny wyprawion przeciw onem ludziom, co beli pod Orszą y Mohiłowem; tam na Witepsk prosto ku Łukom się ma obroć, a byłaliby tego potrzeba, tam s tim ludem zetrwa. Insi Panowie Lithwa brali się nie biorancz, pokoitu się pewnie spodziewaiancz, któremu iako wsziscezi, tak y Waszmóść tuszeł, y mnie doma być na Ś. Marcin obieczował, ale widzi mi się, ledwo na drugie godi, podobno y włodarz nie pozna y bormistrz we srodzie, przeto tedi nas zda mi się nie zbytnie wiele. Ferensbeka Król legomość s chencią czeka, ktorí słyszę ma iezdi y piechoti przesło 2000 ludzi wybranych. We Pskowie słyszeć ludzi wybranych strzelców 6000, iezdi 3000, krom mieszczan y boiar innych; tam ledwo co bendziemy przed Ś. Barthłomieiem; co z nami y s czim naszym bendzie, to¹⁾

58.

ODPISZ IEGO KROLEWSKIEI MOŚCI NA LIST WIELKIEGO KNIAZA
MOSKIEWSKIEGO, PRZYNIESIONY PRZES DWORZANINA DZIERŻKA
DO POŁOCZKA DNIA XV IULIJ, ROKU MDLXXXI.

Piętnastego dnia Lipcza, gdiśmy przijechali do Połoczka, wrocieł się do nas Christoph Dzierzek, dworzanin nas, ktorí beł gończem do ciebie od nas

¹⁾ Okończania listu w piśmie.

z Wina posłanem, ktorí nam prziniosł od ciebie list swoy¹⁾ barzo długi, pełny sprośności y wszeteczeństwa y omylności, w ktorim sieła wacsipliwie przeciwko nam bez przyczyny naszej y nieprzystoynie, nieogładaiancez się na stan swoy, piszes. Ktorig list od ciebie wziąwszy, aczeszmy dobrze to baczeni, że nam sprośność pizania twego skądzić nie nie mogła, y owszem tobie samemu wienczei, gdisz kazdego serce y sprawy ludzie baczeni z mowy iego sądzą²⁾, rozumieiancz, isz niepowściagliwie ziwie, ktorí się niepowściagliwie na kogo puszcza, k temu widzanez to, że wszitkiemu swiathu sprawy twoie sprośne y barbarzkie³⁾ są iawne, zycie nasze ućciwe a pobozne iest tesz wszem iawne, gdiześmy w ziemi they, która iest na oczach wszitkiego chrześciaństwa, urodzili się, schowali się y zelj, k temu, isz te sprawy, ktore są wstempkiem naszym na panowanie Korony Polskij y W. Xięstwa Lithewskiego beł⁴⁾ miendzi namj, doszic znaczne są wszitkiemu swiathu tak że kazdi sam przez się, choczbymy milczeli, wie kto krziw z aas, a kto praw, s ktorich przicin rozumieliśmy, żeśmy mieli słusznie tę twoię bystrość y wszeteczność wzgardzić, ani onę za godną mieć, abyśmy mieli co na pismo twoie bystre, fałzliwe y nieprzystoynie tobie odpiszować; jednak z drugiei strony, maiancz na to wzgład, abys za milczeniem naszym nie podnosiel się, y cierpliwości naszej inacz, anišbyśmy iey wedle bacznego y chrześciańskiego człowieka powołania uziwali, ti z grubych⁵⁾ swoich nieprzystoynych y niepowściagliwych obyczaiow inaczi nie wykładał, a tim się nie pogarszał, nakoniecz umyśliłim odpiszac, nie tak w tim potrzebie naszej folgiancz, jako miłosierdziu chrześciańskiemu nad tobą. Wedle nauki Zbawiciela naszego Iezu Christa, iest to uczinek chrześciańskij, gdiby kto iaką niemą twarz y od rozumu wszelakiego y od baczenia oddaloną, czeibykolwiek beł, osła albo wołu z błota wiciangnął. Iest tedy chrześciańskij uczynek, że do ciebie lezanczego w błocie sprośności y niebaczenia twego schylimy się, a tobie renkę podamy, chczanec cię s niego wyciangnać, odtarszi naprzod błoto z oczu twoich, abys mógł przeyrzeć, a plugastwo y sprośność swą obaczic. Ieslic słowa nasze nie bendą smakowały, tyś sam tego prziciną, żeś na nas się targnął y wprzod nas niesmacznemi y by-

Варианты из той же грамоты на западно-русском наречии, помещенной въ Кнѣзъ Посольской Метрлицы Великаго Княжества Литовскаго, ч. 2, № 74: 1) твоей. 2) съ любезно, або спотечине, або быстрые судать. 3) поганское. 4) былъ. 5) гневимтъ.

stremi słowy nagrał. My cokolwiek czynimy — w obronie czynimy, która wedle przyrodzenia y praw wszelakich iest kazdemu dopuszczona. List twoy, ktoris pisał do nas tak długi, iako iest pełen wszeteczństwa y popendliwości, tak w sobie zadnego porzanku nie ma; wszitko w niem pogmatwano, pomieszano, powichlano iest, skand się pokazuje, że tesz podobno y rozum twoy na ten czas barzo się pomieszał y naruszył; przetoć wedle porzanku onego nie bendziem odpiszować, aleć naprzod krotko, prawdziwie a metelnie przełożem to, co po wstempku naszym na państwo nasze miendzi nami a tobą było, y przyczyny, dla ktorichś, iako piszesz, conditie, o ktorich panowie⁶⁾ miendzi namj zaczenho było, odrzuciel, iako słuszne są pokazemy; potem ci tesz na twoie dotikania niesłuszne y niewstydlive osoby y obyczaiow naszych odpowiemy, odmierzaiancz ci tą miarą, iakąś ti mierzył, acz nie fałszywą y nie niesprawiedliwą, iako tj. Listu twego, ktoris do nas pisał, powtarzać — proznegoby człowieka rzecz była, gdisz prze wielomowność y popędliwość twoją tak barzo długi iest. Wzdi iednak pamięthasz podobno, co do kogo piszesz? Ale znaczy, że podobno nie pamięthasz. Ba pamięthasz, ale dla thwoieci przewrotności pamiętać nie chcesz, ale wzdj iednak atoliś sobie schował copią tego tak długiego bachorstwa twego. Naprzod wspominaasz w liście swoim poszelstwo nasze wielkie ku tobie, odkand my tesz poczniemy y to, co było miendzi nami, co my tesz przełożemy sczirze, nie tak iako ti inacz to wsitko chcesz udać. Iakosz my za wolą Bożą y wezwaniem iego na stolicze Korony Polskiej y W. Xięstwa Litewskiego są powołani wedle chenci naszej y uprzejmności chrześcianskiej, pragnąc ze wsitkimi pany samsiadi naszymi przyjazni y tego, iesliby były iakie roznicze przodkow naszych s niemj, abyśmy radszi przes znaszanie przyjacielskie y obsyłanie przes posły s nimj się rosprawili, anizeli przes miecz, obesłaliśmy wsitkie, panowanie swe iem opowiedaiancz y chencé tesz swoją, która od wsitkich wdziencznie iest przijenta; posłaliśmy tesz y do ciebie po tenże czas gończow naszych y dworzan, Giorgia Grudzińskiego y Lwa Buchowieczkiego, timże kształtem ciebie obsyłaiancz. Ktorzi gończowie nasi gdi do ciebie przyiechalj, acześ y na onem pierwszym poczanku popendliwości y niewstidu swego y tyrańskich obyczaiow w sobie pohamować nie

⁶⁾ становенье.

możł, żeś wzdł bendancz jednem⁷⁾ monarchą na świecie-ustł swemł sałowac nie umiał, aleś nad wszelaką przystoyność y prawdę ku krzywdzie y wzgardzie naszej sieła na ten czas bystrze y plugawie przeciwko nam mówiel; jednak żeś ie tim kształtem od siebie odpuścił, żeś nie był od tego, abyśmy się nie mieli snieść miendzi sobą spokojnem obyczaiem, woleliśmy tey krzywdy swoiey dla dobrego y spokojnego chrześciaństwa zaniechać, a za tośmy barziei patrzeni, nis na twoie płoche wspomnianie osoby naszej, coś nam o chenci swey ku dobremu poźiciu chrześciańskiemu wypisał, dokładaiancz tego, żeś swoim pogranicznym wszem ludziom zakazał, aby od wszelakich zaczepiek zatrzymawali się, dokandy posłowie nasi y twój miendzi nami wszitko dobre stanowiancz, naprzod naszej do ciebie, potim twoi do nas, nie iezdżili, a potim napominaiiancz nas, abyśmy s swy strony tesz ludziom naszym pogranicznym roskazali; przisłałeś przitim, czego było do tego potrzeba, list głeytowy na te posły, czemu wiarę im daiancz, a rozumieiancz, że nie telko pan żaden, ale nakoniecz człowiek nalissi⁸⁾ chrześciańskiego powołania taki nie iest, ktoriby przeciw takowemu piznaniu co przeciwnego uczynić chieiał, naznaciwszy posły ku tobie ludzie znaczni y wielkie Radi nasze, Stanisława s Drobnina Kriskiego—woiewodę Mazowieckiego s thowarzismj, (kazah) im ku tobie co narichlei iechać z nauką tą, aby upomniawszy się u ciebie tego, co przodkowie twój od państw naszych niesprawiedliwie posiadli, do kilku lath s tobą uczinili stanie, abychmy tim czasem około tych państw s tobą się obszilać mogli, a obaczić, ieslizemyśmy za sprawiedliwością naszą y obaczeniem się twoim co sprawiedliwego od ciebie odnieść mogli, na czymbyśmy radni przestali za zdaniem Stanow naszych, anisby było iako przisć do przelania krwi miendzj namj miało. Posłowie nasi w drogę iachali, myśmy obrocili się do inszych spraw państw naszych, a zwlaszcza żebyśmy beli ziemie nasze Pruskie uspokoiłj, ktore, przes rozroznienie od inszych się ziem, Stanow koronnych zgodj, miasta Gdańskiego, nieco w sobie zamieszania miały. Gdiśmy tak daleko beli od tutecznych swych państw W. X. Lithewskiego, gdi posłowie nasi ius pri granicach twoich beli, ti nabożny y bogobożny człowiek, co teraz tak barzo pismem swięntem narabiasz, coś uczynił? Ruszełeś się do ziemie Inflanczkiej, w

⁷⁾ Члотаъ іеднымъ — однимъ, нѣтъ въ русскомъ. ⁸⁾ намерзшимъ.

nadzieję dalekości naszej y zabawy w dalekich stronach, k temu od odmiennych y niestatecznych ludzi wezwany. Pod ten ze czas wiedząccz iusz o poslech naszych, nie kazałeś ich zaraz bliką drogą do ciebie przizwać, aleś ie kazał asz do Moskwy prowadzić, abyś pod tą zwłoką tim snadniei tę robotną swoię zrobić y tę stukę swoię wyprawić mógł. Dosta do nas o tim wiadomość, iednakeśmy do posłow naszych, ktorzi na ten czas w granicę twą wchodzili, piszali, aby przed się ku tobie iachali, przidawszi to do pierwszi do naukj, aby tę nową krziwdę tobie przelozili, y zebyś się nam sam usprawiedliwił, ciebie ehrsześcianskiem obyczaiem napomniei, pokuszaiancz tego, iako się im beło przed tim rozkazało; iesliżeby w tim, w czimeśmy y państwa nasze przed tim beli ukrziwdzone, usprawiedliwienie od ciebie odnieś zaraz nie mogli, aby wzdi iednak, zastanowienie jakie weyny byli ucziniwszy od kilku lath, mogli to od ciebie odnieś, zebyśmy ieszcze tim czaszem spokojnem obyczaiem w tei mierze obszdać się s tobą mogli beli. Ty, co na ten czas obzarti y upiti szczęciem swem, ktore przewrotność może sposzobić, ale tak sposzabia, że takowe szczescie nigdi długie nie bywa,—upiti tedi tim szczęciem, uwiedzony bystrością ienzika, zapalone maianecz chciwością niezmierną czadzich państw serce, myśl swoię asz pod niebiesza podnoszancz, siełaś przez Radi swoje przeciwko nam zachwał, sproszanie, popendliwie, choiwie mowił y podawał, lzancz nas ku wgardzie y krziwdzie naszej y państw naszych, sieła mowianecz bes wszelakiej ludzkoscj, ktora nietilko ehrsześcianska, ale y pogańskie narodi przeciw posłom wszitkiem zachowuią; s posły obchodzileś się, uczinileś to, co nieslychana rzecz iest po wszitkiem swiecie od wieku wiekow, że gdi posłowie naszej na zastanowienie wojny do trzech lath w rozmowie z boiarni pozwolili y o tem zastanowieniu wedle obyczaju list swoy napiszali, ktoriś ti list, nietilko nie przidaiancz żadnych inszych conditiej, ale y słow nie odmiennianecz okrom samego tytułu twego, w thesz słowa, tak iako za przodkow twych bywało, wydać żeś miał y poprzisiandz⁹⁾, uczinileś to, żeś do swego liatu przypisał, isz my tobie za zastanowienie do trzech lath pozwalamy wszitkiei Inflanczkiesi ziemie z Riga y Kurlandzką ziemią as do ziemie Pruski, tak że chozbyś ti ie chciał pod mocz swoię podbijać, nie mieliśmy ich

⁹⁾ не присягнути крестомъ ему то....

ratować, choćby się do nas ktori z Inflanth uciekał, nie mieliśmy go do siebie przyjmować, w czym cię tak barzo ziemie Inflanczkiej cheiwość zasliepiła, zaś nie wiedział, że między Inflanczką ziemią a między Pruską zachodzi część ziemie Żmodzkiej. Gdi poszłowie nasi poprzisięgli list swoy zgola o zastanowienie woyny do trzech lath, tiś tesz poprzisięgli swoy, w kotorem ta beta conditia o Inflanczkiej ziemi od ciebie przidana. Czegośmy się gdi dowiedzieli z listow posłow naszych, ktore nam do Warszawy na syom walny bely prziniesione, za podaniem tego ku wiadomości y rozmowie wszitkich stanow, iako się nam nie zdało na to pozwalac, ani takiego podstempnego przymierza y listow fortelnych pothwierdzić, tedsi-my zaras ku tobie posłałj gończa naszego Haraburdę¹⁰⁾, oznaymujancz ci to y opowiedajancz, że my się tobie takowem zastanowieniem y takowemi listj uwichlac nie damy, chrześciańskie od ciebie tego usiłujancz y ciebie napominajancz, abys do tego gruntowniejszego y szerszego do nas przistampiel, y inakszem się kształtem s nami obchodził, a ześmy gothowi są o tęg wantpliwosc, ktora zostawa o ziemj Inflanczkiej, s tobą chrześciańskie porozumiewac y obslac się. A tj, iako szeri człowieczek, w ktorego ustach psalmy brzmię, gończa naszego Haraburdę zadzierzał, tim czasem, nie odpiszujancz nam nic, posłałes posły swoie do nas, abys nas był mógł tą zwłoką twoją y podstempkiem swoim pozic. Czos? Na tiś iedno stucze iedny przestał? Pomyslaiancz na to, ześmy mogli na tę wendę nie brać, wyprawiles zaras woyska twoie pod Kies zamek nas. Posłowie thwoi do nas poiachalj, woyska do Kiesi ciągnęły. Posłowie kluczka¹¹⁾, ktoriches ich nauczel, na nas czihali, woyska twe na zamek nas strzelali. Co się doticze woyska twego, Bog wszechmoganczi sendza sprawiedliwj, ktorego ti woli bendancz przeciwny, imię tak często nadaremnie bierasz, woysko twoie małem pocztem ludzi naszych, ktorich On sam rencze umacniał, rosproszel, pobiel, dziala thwoie y wszitek sprzenh woienny, ktori tam był, do rąk naszych podał. Odprawiwazi sprawy swoie Ruskie w mieście naszym Lwowie y stamtand przyjechawazi na ten czas do Krakowa, miesca naszego stolecznego, kazaliśmy tam ku sobie z uciwością przistoyną przyprowadzić posły twoie. Tam na mieyscu onym, ktore iest na oczach wszitkiego chrze-

¹⁰⁾ Петра. ¹¹⁾ хитростамъ.

scianstwa y w ktorim ze wszitkiego chrześciaństwa y na koniecz swiatha ludzi postronnych sieła¹³⁾, panew chrześciańskich posłow u nas beło, tam teđi, co za zachowanie, co za postemppek posłow thwoich iest,—hardi, sprosay, głupi tak, iakie twoie sercze iest, którego duchem y ktorego nauką te wszitko czynił! Wezwanj przed osobę naszą krolewską y przyprowadznej przez urzendiki nasze, ludzie zacne y przednie w państwach naszych, wylicziwszy tytuły twoie, długie, niezliczone, ktoremi wiencezi do pośmiewiska s ciebie, anizeli do uwazenia iakiego osoby twojej ludzie bacne we wszech państwach chrześciańskich pobudzasz, kazali nam na wzmiankę imienia twego niezwykłem obyczaiem dudkować, y przitim, iakobys ti beł iakim czudotworcą, w imię twoie ienzikiem tim, któregośmy niestilko nie umiej, ale przedtim iako ziwj nie słyszeli, mowić; czego ostatniego gdiśmy uczinić nie mogli, a oboygą¹³⁾ uczinić się nie godziło, ci popenđiwiwe u nas się upominawsi tego, nieechczanz dalei w sprawowaniu poszelstwa postempować, a okrom tytułu twego nie nam inszego nie powiedziawszi, naprzod z pałaczu naszego krolewskiego od nas, a potim z miasta Krakowskiego przeczchali. Co im¹⁴⁾ thedi, dandanz naprzod od ciebie postempkiem twoim podkanj, potim tesz y hardością twoią ku wzgardzie naszej, co po wszem swiecie richlo roslawić się musiało, podkanj, dopusciwszy posłom twoim ku tobie iachać co naprości, iako się sami bełj napani, samiśmy tesz do państw naszych, tobie prziległych, w imię Pańskie iachali, pokładaiancz nadzieję naszą w lego świętej miłosć, że nas wspomagać miał przeciwko fortełom y przeciwko gardości twoiej. Tosz asz dopiero, gdiśmy w Wilnie bełj, Hara-burda od ciebie do nas przijachał s tim telko, żeś przez gończa swego nam odpiszował. Przijachał potim y goniecz twoy s pizaniem twoim, w ktorim te beło, abysmy to postanowienie, o ktorimes do nas posły twoie posłał, poprziensielj y do ciebie posły nasze o ziemi Inflanczkiej namawiać posłali, przekładaiancz y to, iakobysmy posły twoie hamować mielj, a zandaiancz, abysmy one odpuscilj. Jusz nam łathwiei beło, sparziwszy się kielka kroć przedtim na postempkach twoich, przestrzedz się y te fortele twoie obaczć, żeś na nas częśc dobreimi słowy, iakoby iedną renką nas głaszając,

¹³⁾ Прощаю: я не тотъ часъ надъ иныиъ люди к иныиъ станаъ постронныхъ этого народа . . . ¹⁴⁾ Въ русскомъ неправильно — а у Бойра. ¹⁴⁾ мм.

część chytrością, iad nam pod cukrem podajancz¹⁵⁾, część tesz hardością, prawą renką podrząsajancz, a przitim niepowściągliwemi ustami swoiemi nas skalujancz, na nas zwykłeś isc nieprawdziwie a niepowściągliwie. Wymio-
tałość nam na oczi posłów naszich przisiengę w tim, na co oni nie przisien-
gali y czego stanowić zleczenia nie mieli y o czym, aby to poslowie nasze
postanowilj, zadnego nam poslowie twój pisma nie pokazowalj, iakosz po-
kazać nie mogli, gdisz to w rzeczj nie było. Potim chcżancz to udać przy
stanowieniu posłów naszich, czego byśmy nietilko za dobrowolnemi tractatj,
ale, Boże uchowaj, y moczą przicisajenj, nigdi bej niepozwoleli, abyśmy
miejł ziemie thei, ktoriśmy obroną poprzisiengli, odstąpić, a żeby się to
iakoby dziedziczu¹⁶⁾ iakiemu od ciebie sądnj udało, zawieszajancz nas na-
dzieją tractatow iakichsi y posyłania do ciebie około ziemie Inflanczkiej,
ktore, do czego by bely dobre, albo iakieby miesce miały, gdibyśmy iusz
się bely tą subtelnością twoją omamienj Inflanczkiej ziemie odprzisienglj? a
nietilko ziemie Inflanczkiej, ale, iakoś napiszał, y części ziemie Żmudzkiej
asz po granicze Pruskie. Przetośmy tobie się uwieść nie dalj y na to nie
pozwoлил, aleśmy posłom twoim do ciebie, tak iako się iusz samj bej przed-
tim na to uparli, dalej w drogę iachać pozwolilj, nie cięmiężancz ich, iako
tj pionnie piszesz, ale ućciwie y przistojnie odprowadzajancz y staciami
opatrujancz; samiśmy iusz tesz musieli radzi nieradzi statecznie począć my-
ślić o wojnie, gdisz do takowych twoich tractatow y to było przistampieło,
żeś tj iusz twoje woyska wszitkie bej zebrał do Pskowa: zaś tedi z gołem
bokiem mieliśmy bely miecza twego czekać? albo zasż miecz mieli¹⁷⁾ przed
oczima naszymi nad obywatelmi ziemie Inflanczkiej poddanim naszym dopu-
ścić pastwić się y państwa nasze posiadać, do ktorich obrony przisiengą ie-
steśmy obowiazani? A¹⁸⁾ zaś my mieli przez tractati upominać tak, iakoś nam
pisał? A podobno bej¹⁹⁾ nalasł sobie prziczinę subtelniuczka, żebyś bej chciał
y zastanowienie stroni Lithwi zrzuoić, przekładajancz, żeś nie inaczci, iedno
za ustampieniem ziemie Inflanczkiej asz po Pruską ziemią, Lithwie przimie-
rze do trzech latł dal, gdi tedi upominamy się Inflanczkiej ziemie, żeś nie

¹⁵⁾ явобы подъ медомъ даячи. ¹⁶⁾ дедати. ¹⁷⁾ заиметь. ¹⁸⁾ пропущено: и чи могли съмо тебе нль допущать поседать нъ надю того, жесьмы нъ за ся мали в тебе упоминати. . . .
¹⁹⁾ и подобно бы.

powinien przimierz Lithwie dzierzeć. Wszitkobyś to był ti wykładał, wedle czasu y pogodi, iaką byś był miał, i iako się to rimowało, wziwałeś nas, abyśmy do ciebie posły do tractatów około ziemie Inflanczkiej posłał, a pod tenże czas zaras z woyskami iusz iachał dobywać ziemie naszej Inflanczkiej. Gdi tedi iuzes woyska był zebrał u Pskowa, umysłiliśmy się też podemknąc pod woyska twoie, co gwałth iusz sam na nas wyciągał. Uzniliśmy to, co zwykli panowie chrześciancej czynić, zesmy do ciebie Łopacińskiego gońca naszego posłał, opowiadając ci wojnę. Tiś iusz był we Pskowie; myśmy²⁰⁾ do Połoczka pociągnęli tak s tei przycziny, żeśmy chcieli dostawać pod tobą naprzod zamku tego, koregós ti był niedawne pod przodkiem naszym swienti pamięci Zigmuntom Angustem niesprawiedliwie y podstępnie dostał, y baczając też to, że, by było serce w tobie, zesmy się mogli tem sposobem richlei między sobą zetrzeć²¹⁾, gdisz niedaleko było ze Pskowa rathować Połoczka, a zwłaszcza bendanez iusz dawno gothowem z woyskami swemi, przyciągnęliśmy pod Połoczka, y przyciągnawszi, naprzod, za pomoczą Bożą y za sprawiedliwością naszą, potim za męstwem y czemni sercamj riczerstwa naszego, dostaliśmy go, kturemu to riczerstwa naszymu przy opatrności thei, która była na zamku, przy pilnem wsilowaniu ludzi twych, ktorzi na Połoczku byli, y wierze swojej przeciwko tobie doszcie czyniąc, przeciwko kulom, mieczom, ogniewj, statecznie zastawiali się y niepogodi wielkie, które na ten czas były, nie przeszkodziły. Wziawszi Połoczka, chcieliśmy y ostatek ziemie naszej Połoczkiej oczyszczyć: wzięliśmy Sokol, y na tim że Sokole ludzie twoie, koreś był od woyska twego posłał, zbici są; przitim po Kozianie, Krassnem, Sithnie y Thurwla do rank naszych przisła. Tegośmy as za niemały czas, gdismy dowiedzieli się, że do Moskwy pendzis, nie do nas, wrociliśmy się do miasta naszego Wilna, y podczas y Susza zamek do rank naszych prziszedł, gdis go ludziom swoim sprosnie odbiezeć sam roskazał, miasto tego, cobys im był miał iaką pomocz dać. Myśmy w Wilnie naprzod byli, potim z Wilna na seim walny do Warszawy iechali, abyśmy s staaamj wszitkiemi koronnemi o postępkach wszelakich s tobą namowili się y o dalszem odparciu wojny, ieslibys się nie upamięntał. Z Warszawy rusziliśmy do W. X. Lithewskiego naszego.

²⁰⁾ илж мы. ²¹⁾ истребятъ.

Zatim goniecz twój przyjechał do Panów Rad naszych Lithewskich do Wilna od boiar twoich s pizaniem, w ktorim boiarrowie twój Pany nasze Radj napominali, aby starali się o zgodę między nami a między tobą, żeby nas do tego wiedli, abyśmy posły nasze ku tobie posłali. Co gdi do nas od Panów Rad naszych odniesiono było, pokazaliśmy to, że iakośmy nie bali, tak nie bendziemy od pokoju y od stanowienia grunthownego y szerego, że posłów do niego ślać się nam nie godzi y za tim obelżeniem, które potkało ludzkie nasze zacne od niego w ziemj jego y za temi tesz postempki posłów jego hardemj przeciwko nam, żeby było wiadomo wszitkiemu swiatu, że my tesz przed tim, co namj gardziel, nie tulemy się. Posłan jest przitom od nas list gleythowny na posły twoie, ieslibys ie chciał był do nas posłać. Zatim tesz potim do Wilna do nas przyjechał Nasczokin goniecz twój s pizaniem twoim, które w sobie tes miało, co pizanie boiar twoich do Panów Rad. Odprawion jest od nas timże kształtem, że my od pokoju prawdziwego y grunthownego nie iesteśmy, y owszem iako się fortelnego strzezemy, tak prawdziwego y grunthownego pragniemy, ale że posłów swoich do ciebie nie poslemy, gdisz iusz raześmy ich naprzod ślali, y gdi lekarze oni y osoba nasza od ciebie uwazona jest. Odszedł s tim odkazem Nasczokin od oczu naszych, wziawszi list, pozegnawszi nasz tak, iako jest obyczaj tim kształtem, że iusz nazajutrz miał z Wilna wyjechać. Gdi mu nazajutrz przychodziło na koń wsiadać, przeciwko wszelakiemu zwyczajowi Panów, ktorzi powaznie między sobą zwykli rzeczy stanowić, uprosiwszi przez Pany Radi nasze, abyśmy go znowu do siebie przypusciełj, inny list nam rozny od ciebie oddał, obiecuiancez, ies miał do nasz posły swe posłać, talco żebyśmy ich w Wilnie poczekali. Przestrzegaliśmy się y w tim, żeś tego dokładał, abyśmy posłów twoich u Wilnie czekali, że to wszitko na zwłokę; iednak przestrzeguzi tego, nie chcieliśmy zagradzać drogi do stanowienia przistoynego, przeto odpowiedzieliśmy, że w Wilnie posłów twoich czekać nie mozemy, przeto isz iusz woyska zebrane mamy, ktorich nam długo zadzierziwać w ziemi naszej nielza, aby tey nie pustoszili, ale że posły twoie, gdzikolwiek przyjdą, przistoynie przyjmiemy, y przy nim²⁵⁾ P. Radam naszym namawiać roskazemy, y zatim zaraz żeśmy posłali tobie list nas gleytowny

²⁵⁾ П. Р. Р. Р. Р. Р.

s poprawą taką, iakiei od nas Nasczokin potrzebował. Gdiśmy do Sziduthu²³⁾ po Nasczokinie gońcuzi twoiem wyiachawszi, s ciężari wielkiem i z działy prziciągnęli y tam ooszkolwiek czaszu, sporzadzaiancz sprawy nasze woynane, strawili, przibiegł do nas gońcaik twoy z listem twoiem, w ktorimś do nas pisał, isz posłyły swoje poszylasz do nas, przekładaiancz krotki czas, ktori im iest zamierzon, a napominaiancz nas, abysmy się do Wilna wrocili posłów twoich słuchać. Ktori list gdi nam kanczlerz nas W. X. Lithewskiego przeczitał (bo nie był od nas tak wzgardzon, abysmy uas y weyrzec nie mieli, iako ti omylnie piszesz), odkazalismy, iesli posłom thwoim zda się to krotki czas, że kiedikolwiek bendą chcieć, wolno im bendzie przijachać, gdiżskolwiek y w poszrodek woysk naszich, azesmy wyochali tak, zebysmy się na gołe słowa czije do Wilna nazad nie wracali. Zaczim w imię Boże, porucziwszi onemu swolę sprawiedliwość, ruszelismy swoje woyska daley, ktore on sam swoią moczną renką prowadził, bacząc, isz nie moze nie być przed nim skrito, obłudne serce twoie. Część ludzi naszich obroczona iest od nas ku Wieliszowi, ktori ze trzech stron zapaliwszi, wzięli; potim gdiśmy ciągnęli ku Łukom na Uswiath, y Uswiathowi takowy gwałth był, że musiał niti pusczać²⁴⁾. Potim w imię Boże slišmy do zamku Wielkołuczkiego. Zatim tesz posłowie twojj—Iwan Wasilewicz namiestnik Nowogrodzkij s towarzismj za nami nadijachali bendancz pod Łukamj, przed tim niześmy do dobywania zamku przistampili. Przipuscilismy posły twoie przed nas, chocia jusz tak daleko zatłukszi się y wszitkie rzeczy maiancz pogothowiu, iednak radniej checzancz przes ugodę swe roznice s tobą skończyć, a nisz za przelaniem krwi, do ktorego iusz tak blisko było. Patrze swy szcerości, patrz swych powaznych postempkow, z iakieimi posły swoje wyszylasz: widzancz iusz tak bliskie niebespieczeństwo twoi posłowie, y iako się było zaniosło na przelanie krwi, azasz co skutecznego podali? zaś statecznie w sprawę wkroczełj? Zaczęł ią odtand, że ramnieyszi rzeczy sprawować nie chezą, aszbyśmy się bell do Wilna wrocili, co było barziei podobno na kuglarstwo, anizeli na poszelstwo. Zatim tedi widzanc my tę niestateczność, w imię Boże siekierę do pnia przłezelismy, — zamkusmy Łuczkiego szzelbą, nieczem, ogniem poczęli dostawać.

²³⁾ Шугуту. ²⁴⁾ крепость свою оставити.

Posłowie twój s stąnu swego mało nie kazdą rzecz, co się z zamkiem działo, widzancz, gdi co nie wedle myśli ich zamkowi się powodziło, usiałowali, aby co ras beli przypuszczeni do rozmowy s P. Radami nassemi; gdi, iako onij rozumieli, co się zamkowi ulziwało, zaś znowu od rzeczy zazientieh wspak odbiegali, iako w czym inszim, tak y w tim doszyć pokaziancz niestateczność spraw twoich, y ze nie z uznania sprawiedliwości y dobrego rozsądku, ale tilko wedle chciwości abo bojaźni y wedle czasnu te rzeczy sprawowalj, poruczenie to od ciebie maiancz, gdisz to iawnie pokazowali, ze chciwość w tobie nie przestawała, abys beł nasz sprawiedliwości przy sobie zadzierziwać nie usiałował, ieslibys mógł. Co baczancz my, bendancz Panem sczerim, wedle przyrodzenia naszego szerego y uprzejmego, kazaliśmy im to powiedzieć, ze im niez po takowem czibaniu, ale ze nad to wszitko, co nam powiadali y postempowali, trzeba nam co wientszego, czym by y trudom naszym y przczom y nakładom, y co nawientsza iest, sprawiedliwości samy barzi dogodzić się mogło; bo ci posłowie twoy naprzed nam Rigi y Kurlandij postempowali, potim Połeczka, Uswiatha y Iezierzisca za wieczne²⁵⁾, co wsitko, oprcz Iezierzisca, w renku naszich belo. nietilko ze nam sprawiedliwie z wilem inszych państw, ktore przy sobie zadzierziwasz, należało. Gdi nad te fraski y te rzeczy, ktoriches ti nie miał²⁶⁾, nie chcieli nam nic dalej posłowie twój postempować, nakoniecz to powiedzieli, ze choczy dalej chcieli postampić, iusz dalszej naukj od ciebie nie mają, zandaiancz nas o to, abyśmy dozwolili im gończa do ciebie posłać y swegom tesz posłalj, czegośmy im dozwolili nad obyczay wszelaki twoy y przodkow twoich, ktorzi nigdi do tego czasu nie dozwalali posłom Krolow Polskich. Posłali tedi posłowie twój gończa do ciebie, oznaymiancz ci to; posłaliśmy tesz swego, napominaiancz cię, abys się nam kiedi usprawiedliwił, a tim richlei usprawiedliwił, żeśmy im²⁷⁾ w sprawach, ku skodzie naszej omieskania zadnego czynić nie mieli. Potim Pan Bog zaras za czteri dni od zazeczenia dobywania w rencze nasze zamek Luczkj przez miecz a ogień dać raczeł. Posłaliśmy zatim ieszcze drugiego gończa naszego, oznaymiancz ci to y napominaiancz y przestrzegaiancz, abys nie mieskał dalszej nauki posłom twoim dać, ze nas belo trudno sło-

²⁵⁾ za 1522. ²⁶⁾ de 1601. ²⁷⁾ im — 1601 — 1617.

wy zadzierzeć, abyśmy y czas y nakład prawnie nie trawili. Pod te czasy wojsko twoje, któreś był wyprawiał pod wojsko nasze, y owszem które beądane pod Łukamj, naprzod ku Wieliszowi się było ponaknęło, potim od Bebrojedawa do Turopcza umknęło, a wojsko, w którym Tatarow niemale było, które ti słowem pieprzniećmi zowiesz y brzdiasz się temi, a rzeczą nawientszą moc w nich pokładasz y s nimj się swagrziasz, gdi na to wedle nauki waszi, którąś sprawczom onego dawał przez listi swoje, które my mamy, czibało²⁹⁾, aby pieczowniki nasze mogło być kraść, posłaliśmy tam kilka roth naszych iednych, które to rothi nasze ony rozproszeli, dobywsi mu³⁰⁾. A wiesz że ti o tim, czili nie? Snać ci weszła tą nowiną nie chciano przeskadzać, żeś się na ten czas zemiel, ale wzdi iednak pytałoś się o swera Demenczie, o Nasczokinie, ktorich ci niedostawało. Iam ci to obeiał przypomniać, obawiaiancz się, abys z niewiadomości tego w liście swem zaniechał³¹⁾. Wzienth potim od naszych ludzi jest Newel, Iezierziaca, także inasz ostrichniony od inaszich twoich państw, po wzienicu Łak, Newla, Uswiatha, w rencze nasze przisły. Tiś gonczow twoich y meich nie odszibał. My posłaliśmy część wojska swego pod zamek Zawolocz. Wrocili się gończowie, gdismy, nazad ciągnąc, byli pod Newlem; tam nam podawali te rzeczy z rozkazania twego, na ktorichesmy żadną miara przestać nie mogli, a nie mogancz przestać, odholziliśmy wszitek rozmyśl około tego stanowienia na syem wałay koronny, ktorismy iusz byli w Warszawie złożyli. Tiś iusz rozumiał, żeś iusz przebrnął, że zła pogoda była, dźde, pluti, sniegi, a z tim y zima iusz była nastampieta y w tę nadzieję takeś lekkie conditię ku podaniu nam posłom oznaymił. Ale my za pomoczą Bożą przecię y tego zamku, ktori był od ludzi naszich obleżon, dostaliśmy, y abys władział, że y ludzie nasi umieją y zimie woyować, zostawiliśmy część wojsk naszych w zamkach nowo od nas dostanych, co musiało być s kosztem naszym; tobie teaz musiało być nie ku weczasu, że cię po tak nowym, swiezem wecessiu musiały nowiny onych przebudzać. Posłowie twójj przijechali na syem Warszawskj, tam płacz mieli w tim³¹⁾, co by było grunthowniejszego iusz odkryć się, albo wienecz pokazać³²⁾, że tilko na zabawę a zwłokę czasu bej postają. Do namow s nimj naznaciliśmy Pany nasze Radi przednie,

²⁹⁾ пришло. ³⁰⁾ а добывши ит. ³¹⁾ абы безъ ведомости не пришло, жесь того в листе своемъ заковать. ³²⁾ замъ настѣде въ томъ, што... ³³⁾ а то большаго показать...

przywawazi do tego y przednie posły stanu sliacheckiego, gdisz, iako to niżej okaże się, ku twemu to lepszemu było, to iest, ku statecznieyszemu y grunthownieyszemu zastanowieniu tych spraw, iesli by było co grunthownieyszego y statecznieyszego posłowie twój od ciebie podali: czosz? posłowie twój małuczkie iakieś zameczkj podawali, główniejsze zamki na cię zadzierziwiancz, rozumieiancz, zebysmy tak głupi byli, abyśmy chcieli co mieć to pod przykaznikami twemi. Przidawali potim y to y owo, ale stany wszystkie na walnym seymie, wedle ktorich zgodi iednostatnj przisienga wszech krolow okolo odyskowania państw oddalonych od Korony miarknie się, na to się zezwolili, y o to nam wedle przisiengi nasi czołem bili, abyśmy s tobą o zadnem zastanowieniu nie mowili, dokandbys nam naprzod wszystkie ziemie Inflanczkiei nie postampil, y sui ludzi swoich zwiścić nie przyrzekł, przekładaiancz to, że lubo z twoieci takiej zapamiętałości, folguiancz krwi chrześciańskiej, mogliby czego iaszego zaniechać, ale że się im zaniechać niegodzi ziemie Inflanczkiei, przeto isz onę na wiarę swoje wzięli; że można kazdemu swego odstąpić, gdzie przisienga nie zasta, a gdzie przisienga zasta, trudno odstąpić. To tedi iest twoim postom opowiedziano, y do ciebie s tim odpuszczeni są, okazuiancz to, żeśmy gotowi o pokoju s tobą namawiać, ieslibys ludzie zwiódł z Inflanczkiei ziemie, izeć wolno w tim posły twoie posyłać do nas, na ktoreśmy y list gleythowny zaraz im dać beli kazali. Iusz wedle namow seymowych od nas woyska nasze zbierali się, także y inne rzeczy nalezancze do woyny sposzabiły się, gdy goniecz twoy do nas do Grodna przyjechał z listem, ktorimes nam oznaymował o zwroczeniu się posłów twoich do ciebie, y że drugie do nas posyłasz, zandaiancz nas, abyśmy ich w Wilnie sluchali, a gleytowny list na nie poslali. Odpiszaliśmy, że twoie posły przistoinie przimiemy, a że w Wilnie dalej do ostatniego dnia miesiancza maja czekać nie mozemy, gleytheśmy tesz zaraz przez tegosz goncza na posły twe nowe poslali tobie. Przibeli do nas w Wilnie posłowie twój—Ostaphiey Michałowicz Puskin namiestnik Muromski s towarzisnj. Ci postampili nam od ciebie Inflanczkiei wszystkie ziemie, na cię tilko zostawuiancz zamkow czeri: Nowogrodek Inrowski, Rochedow, Agiesz, Seremesz²³⁾, upominaiusc się u nas nazad zamkow

²³⁾ Новгородъ великий, Рюдоръ, Адамъ и Серемезъ.

tych, któreśmy przeszłego roku za pomocą Bożą beli dostali: Łuk, Zawołocza, Wielisza³⁴⁾, Newla, Chełma. Co gdi na rozmowie Panom Radom naszym posłowie twój opowiedzieli, a potim do nasz oni odniesli, iusz wzdi na ten czas nieco o tobie rozumiejanecz, żeś się wzdi obacziwać miał, a żeś miał nie do zmyslionego, ale do szczerego zastanowienia s nazmi przistempować, kazaliśmy posłom twoim szczerze odpowiedzieć, żeśmy się tak s stany seymu walnego roziechali, że nie możemy zadny naymniejszy rzeczy w Inflanciech odstąpić. Posłowie twój obłudnie, iako się potim pokazało, postawę tę pokazali, żeby nie ziczeli, aby prze tę trochę miał się ten pokoy rozerwać, zandajanc tego, aby mogli goncza swego do ciebie posłać i żebyśmy też swego do ciebie posłali, nie raniechtwali y tego przypytiwac się o wszitkich condiciach s strony nasz, aby się im bely odkryły, żeby się tobie oznaynić mogły. A co-li? Przynayć się, żeśmy iusz beli poczęli cośkolwiek o tobie dobrze rozumieć, y ze obłudności twojej poprzestawszi, iusz miał do czego prawdziwego przistampić. Odkriliśmy się tedi uprzeymie y rzetelnie ze wsitką myślą swoią posłom twoim, że gdibyś ze wszitkiei ziemie Inflanczkiei ludzie szwoie zwiódł, a nam ią puścił, także gdibyś nam albo podał Siebiez, albo zburzył go, choc y za tą conditią, abyśmy też y Driszę zburzeli, przeto iez ten zamek barzo się wemknął miendzi panstwa nasze y pokoyby miendzi nami zawsze wzraszał, gdibyś nam strony nakładow naszich woiennych choc tylko tego roku iaką nadgrode uczinił, a nakoniecz przestaliśmy na 400,000 czerwonych złotych, chocia to mała iest rzecz, zostawiwszy przy sobie Wielisz, ktori iest założony na gruncie Witepskiem, y także Newel, ktori na Połoczkiem, żeśmy cheieli dopuścić Radom naszym s posły twemi, około Łuk, Zawołocza, Chełmu, Pusti Rzewi domawiać, ieslibyś choieł, a pokoia wiecznom. S czim posłowie twój goncza swego do ciebie posłali, dołoziwsi y tego, abyś kupcze nasze Wilenskie, któreś przed wojną zatrzymał, s skupiami y maientnościami ich wypuścił, gdisz to zadzierzenie ich nie należało nic do rozniecz woiennych. Uprzedali sobie w ten czas piękną y nabozną postawę twój posłowie, — sami prosieli, aby P. Radi sami przeyrzeli ich list, iesli wszitkiego dołozeli, co im belo podano od P. Rad; daljei prosieli, abyśmy zadzierzeli

³⁴⁾ Великъ пролуцкы.

woyśka swoje do niedziel²⁵⁾), dekandby gończowie nie ryczdziłi, żeby żadnych škod w państwach twoich nie czynili, żebyśmy to tak żołnierzom naszym, jako starostom pogranicznym przez listi nasze roskazali. Nie zdało się nam tego uczynić, pomysławaiąc na pierwsze postempki twoie; przekładaliśmy²⁶⁾ te sprawy między sobą, — znać się mogą z obu stron, a przecię kazdi swego dzieła pilnować, tak jako przetłego roku było, ale gdi oni tego potężnie się domawiali, iusz gwałtem sobie roskazuiąc, abysmy o thwoi stateczności rozumiali, y na tośmy pozwolili. Wyiachał goniec nas do ciebie Christoph Dzierżok dworzania nas, wyiachał też y goniec posłów twoich. Gdi w ziemię Moskiewską przijachali, gdisz łatwo było z gońca posłów twoich wyrozumieć, na czym rzeczy stanęły, nad zastanowienie to posłów twoich zarazem ludzie swoje pod zamki nasze pod Dnieprakie posłał, które wieszak coś trochę y posadziak poskodziwszy, czarach ubogich ludzi w plon zagnawsz, gdi nazad pilnie pospieszali, iednak za pomoczą Bożą od ludzi naszych na roznych miescach gromieni są. Zadzierałeś, folgując tei posilcze do ziemi naszej, gońca naszego y posłów twoich; potim nad zamierzony czas obu odesłałeś z listem do nas y do P. Rad naszych y z nauką do posłów thwoich. Posłowie twój, prziszedzi do nas, opowiedzieli nam, że nową naukę mają od ciebie, pragnąc, abysmy im uczeli s P. Radami naszymi rozmowy. Na cośmy pozwolili, zwłaszcza iusz też P. Radi opowiedzieli nam, że bojarowie twój do nich piszali, uziwaiąc ich, aby o pokoy między nami starali się. P. Radi nasze tedi ześli się s posły twymi; tam zaraz się pokazała odmiennosc y niestateczność twoja y to, że y na ten czas do nas był posły swoje obłudnie posłał, że nie tylko ostatnich czterech zamkow nam nie postampieli w Inflancjach, ale y przeto trzidzieści inazich ujęł. List twoy przitim, ktariś do nas pisał, iako wielomowności, tak wszelakiei brzydliwosci y nieprawdi pełen, s ktoregśmy też tę twoię, ktoraś był do czasu pokreł, złość y przewrotnosc obaczeli; zacim odpusciliśmy posły twoie od nas, opowiedziawszi im, że za takowemi twoimi nieprawdziwami y fortelnami postempki, iusz między nami dalej nie o Inflanti tylko, ale o wszitko poydzie. Poslysmy twoie kazali odprowadzić, opatrując ie stacyami wedle dawnego zwyczaju, chocia czego inazego byli podobno godni,

²⁵⁾ четверг. ²⁶⁾ не.

ialo ci, ktorzi na zdradzie, ku zwłocze tilko czasu byli przychali, y iako ci, na ktorich ubezpieczenie ludzie Moskiewsczi zdradliwie na państwa nasze przisli. Ta jest krotka, prawdziwa y nieomylna sprawa tich wszitkich rzeczy, ktore się od poczatku panowania naszego az do dzisiejszego dnia miendzi nami a tobą dzialy, ktore ti opakuiancz niewstydliwie y wszetecznie, częstokroć w liście twoim powtarzasz y hanbić nas chcesz. Na co, gdiśmy się zawiedli, iuszei do końca odpowiemy, tilko naprzod te twoie przycziny, ktore w liście twoim są, około ziemie Inflanczkiej, około Siebieza, około nakładu wojennego, około pokoju wiecznego y kupechow Wileńskich, tobie odpowiemy, iasnie pokazuiancz, ze co ludzie ci, ktorzi nie mają po sobie prawdi, czynis²⁷⁾, wymawiaiacz się s tich condiej, ze nie na istny rzeczi, ale na zmyslonych od ciebie wywodach wymowki swe zaszasz. O Inflanczkiej tedi ziemie piszes, obczancz dowiesć tego, ze nie nalezi do Korony Polskiej y W. X. Lith., ale nalezi tobie, y znaszcz niektore wantpliwoisci, s ktoriehby się znaczeło, ze Inflanczka ziemie tobie y przodkom twoim prawnie y słusnie nalezala. Powiadasz, ze nam nie nalezi s tey przycziny, isz to Król Zigmunt August, św. pamięci przodek nas, gdi przywrocil był na stolicze arcybiskupstwa Riskiego powinnego swego Brandeburskiego, prziszawał one być pod opieką Rzeszi Niemiecckiej Ordunka Krzizackiego, zaleczaiancz tego arcybiskupa przywroczonego od siebie, abys s nim dobrą prziazni wiodł, y ztandze tedi Król Zigmunt August obszylal cię, szaszumiacz ci, ze mu się Ordunk y Riezerstwo y wszitka ziemie²⁸⁾ oddala, iako ta, ktora pod przestroge²⁹⁾ Krolow Polskich y Xianzanth Lithewskich od Papiezow y Czeszarzow byla podana, okazniacz być to podeyrzane prawo Krolow y W. Xiazat, o ktorem Król Zigmunt August tak poroznie piszal. Sstrony twoy tak wywodzisz prawo, ze przodek twój jakosz przed kielkiem seth lath w tamtej stronie wojowal, potim listami, ktoreś do nas poslal, w ktorich to jest, ze się belo do 14 lath zastanowienie stala miendzi Infianti a między przodkiem twoim, y także około handlow y kupiectw y innych rozniez, jako-by miały być rostrziganie, postanowienie się stala. Dalei pełną gębą mowisz, ze przodkowie twój krzizakom tej ziemie byli postempili tak, iako dzierz teraz w Koronie naszej Polski powinny nas z demu Bran-

²⁷⁾ тиль вымыъ ²⁸⁾ Иолантская. ²⁹⁾ престолю.

derburskiego Xięstwo Pruskie, że wasitkie nadania przodków twoich tam są. I iako się nie wstidasz tego pisać? Azasz rozumiesz, żeśmy takim gościem są w państwach naszych, abyśmy tak iaszny rzeczi nie tilko widzieć, ale dotknąc się nie mogli? Żadne państwo udzielne nicziemu panowaniu nie podlega, iedno gdi kto albo go skutecznie we wasitkim y pozitkow sam uziwa, albo lenna komu na nim pozwoliwszy, zwierzchosć nawysszych praw sobie zachowuie, y w ych uziwaniu zawzdi jest tim kształtem, y⁴⁰⁾ naprzod za przywileymi iego lennik waidzie w dzierzenie państwa onego, potom ze wszelaką odmianą tak pana zwierzchnego, iako tesz lennego, lennik hołd panu lennemu⁴¹⁾ czini, odnowienie przywileiu co rasz od niego bierze, chorągiew, także y pothwierdzenie zwykłemi słowy praw swoich w ten czas, gdi na miejscu iawnem y zawołanym⁴²⁾ hołd y przisięgę panu zwierzchnemu oddaie. Azasz my nie mamy wasitkich przywileiow ziemie Inflanckiej, nadanych y od Papiezw, Czeszarzow y inszych Panow, które przywileie Zigmuntowi Augustowi przodkowi naszemu są oddane w ten czas, gdi się one-mu y namiastkowi iego Ordęng Riczerstwa miasta y ziemia Inflancka podawała. O przodku twem, o ktorem wspominasz, że przed kilkiem seth lath poszedł był woiować do ziemie Inflanckiej, nie mowiemy, że choćby tak było, nie należy do pokazania prawa, że kto iakieś ziemie pragnął dostać, a nie odsierzał iei. Listi te, któreś posłał, iakie są, iusci się powiedziało, to jest, że 14 lath zastanowienie telko było między przodkiem twoim a Inflanti, co nie znaczy panowania skutecznego y wiecznego, a tim mniej stanowienia około kupiectw, które bywa y z nadalszemi narodi, nie tilko s swemi sąsiadami, s swem własznemi poddanemi nie bywa. A isz się na tim rozszadasz, że tam jest, isz nie mieli stać przeciw przodkowi twemu s Krolem Polskim y W. X. Lithewskim, toć musiało być, gdiś s nimi zastanowienie do 14 lath uczinił. Ale gdiby beli twój, tedby beli tego dołożeli, żeć zawzdi poddanemi bendą, że s tobą przeciwko wszem nieprzyjacielem, przeciwko Krolom Polskim y W. X. Lithewskim walczyć bendą, co kazdi poddany powinien jest panu swemu. A w tych listiech, któreś nam posłał, tego nie masz. Udaiesz się za tego, że nie tilko psalmy pilnie czitasz, ale y letopysi, szukayze prawdziwych letopisow, a nie twiercz

⁴⁰⁾ икъ. ⁴¹⁾ зверхнему. ⁴²⁾ власнымъ.

baiek bachorow twoich, albo sobie tego nie zmyslay, czego w rzeczy nigdi nie belo, iakoś zmysliel o Prusie bracie swoim Augustowem, w czym glupie zmyslenie twoie iusz iest iawne wszitkiemu chrześcianstwu z okazaniem tim lekkomyslnosci y falszu twego; ale tim listom tak wątfem, ktoreś posłał, wiele lath iest? ieszcze nie masz spelną sta, a iusz krzizaczi wiencezi nis od pultczwartasta lath w Inflanciech beli; kilkadziesianth lat potim, iako tesz zadamy⁴³⁾ na Konrada bratha Krola Polskiego Władzislawa przodka naszego do ziemie Chelminskieji y Pruskieji wešli beli, na ktorich miesce potim od Krola Zigmunta Albricht z domu Brandeburskiego siestrzeniecz iego xzianzenciem iest postawion. Ukazze tedi nadanie iakie przodka twego tak dawne, za ktoremby w tamtej ziemii w dzierzenie wsedł ten Ordunk albo biskupi, ukasz ich zeznanie listowne, co w takowych rzeczach zwykła iest, ze za nadaniem ich do dzierzenia thei ziemie przisi; ukasz naypierwszego mistrza hold y przisiengę pod listem iego y pod pieczencią iego; ukasz potim, gdi albo mistrz ktori umierał, a inszi na iego miesce wstępowal, albo ktori przodek twój po smierci drugiego na panstwo nastawał, odnowienia thesz holdow y zeznania ich, takze tesz y pothwierdzenia nowych praw ich przodkow thwoich, iako wszitkim inszem panom chrześcianским lenne xianzenta y panowie czynią y iako czynią y czynili xzianzenta Pruskie za przodkow naszych y iako za panstwa iusz naszego na początku lerzi Fridrich xzianzę terazniejsze Pruskie pod niebem⁴⁴⁾ na przedmieściu Warszawskiem na miesce do tego zbudowanem, wedle obyczaju, gdi y wszitko pospolstwo na to patrzalo, nie tilko Radi nasze y posłowie czudzoziemscy, holdowal nam, pokleknałwsi y przisiengę ucziniłwsi, tak ze tesz od nas pothwierdzon iest na xięstwo y słowy pewnemi, na ten czas od nas wedle obyczaju wymowionemi, y podaniem chorągwi y przywileiu nowego. Ukasz, kiedi co takiego przed twoim panowaniem belo. Nie mozesz nie wspomniec, chyba byś chcial te swoje krotochwile przypomniec tich blisko przestych lat, kiediś nieberaka Magnussa, młodzienca roku Krolow Duńskich, zaprowadzonego do ziemie twoieji y do ciebie radą ludzi salonych y niedobrych, po dobri myśli y po chmielu do holdu iakiegoś prziwiodł, przed ktorim, ukasz, iesli co takiego od wiekow w ziemii twoieji belo tobie s strony Inflanczki

⁴³⁾ за данною. ⁴⁴⁾ на переднемъ селѣхъ вѣломъ Варшавскомъ прохломъ.

oddawano; ukasz zaś, czego nad nadanie, nad hold, nad pothwierzenia y odnowienia prawa potrzeba, coć za służbę beli powinj y⁴⁵⁾ zawzdi były oddadawane. Piszes, że nie dziw, ys biskupow przodkowie twoi w Inflanciech nie dawali, przeto isz bela ziemia zakonu Rzimskiego i że ani krol Polski, ani zaden nie stawi biskupow, iedno papiesz; znać że o rzeczy niewiadomy sobie mowisz, y ze w niej bładzis; to tak musi być, aleć to iest niezmierny wszeteczności wedle chciwosci swojej rzecz niewiadomą twierdzić. Mianuiemy my y przodkowie nasi mianowali ludzie, ktore znamy y ktore znali przodkowie nasi pobożnego ziwota y nauki dobrei oyczu swienthemu papiezowi na biskupstwo: ociecz swienthy ie pothwierdza y drugiem biskupom zlecza, aby ie swiencili. A zasz ti tedi pokazesz, że przodkowie twoj ktorego biskupa Inflanczkiego, iako swiath stoj, mianowali oyczu swienthemu? Przikładasz dalei o zgodzie zakonu twego Moskiewskiego s kosciołem św. Rzimskim. Boże day to, abys beł chciwszy zgodi w rzeczach wiecznych y dusznych, anizeli iesteś w zgodzie z nami około rzeczy doczesnych y cielesnych; lecz nie baczemi, abys ti to kiedi rzeczą y skutkiem samem okazał y zeby przodkowie twoi okazali, y owszem coś roz nego; gdi wspominas zbor, ktori beł za papieza Eugeniusza przy bythności lana sina Emanuelowego czeszarza Czarigrodzkiego y patriarchy Czarigrodzkiego, na on czas Issidora metropoliti Ruskiego: ukazze tedi, że w twoiej ziemi tak uczą y tak się zachowują, tak iako na ten czas beło postanowiono. P. Boże day, aby tak beło, ale w Moskwi, oddalony od wszitkiego chrześcianstwa y poroznie do tego czaszu z Nohayczy y z inszemi Tatari, a nis s chrześciany obczuianez, to w czerkwiach eziniono y to za zakon dzierzano, co albo cheiwość przodkow twoich y lubiezność cheiała, albo co twoie duchowienstwo, prze boiażni waszego okrucienstwa, poehlebulanez tobie i przodkom twoim, wymysliło, skand y to urosło, że ciebie y przodki twoje nad-wszitek zakon wysse poddani twoj wyznawają. Okasz, gdi esz kiedi po tim stanowieniu za Eugeniusza na zbori wszitkiego chrześcianstwa biskupy swoje y posła swego poszyłaes ti albo przodkowie twoi tak, iako

⁴⁵⁾ Пропущено: што за обоняки были тебе от старшихъ земли Польской тѣхъ, яко какъ от князя Прускаго повиня суть и передъ тѣхъ предкомъ нашихъ были повинны (завжды отдаваемы).

panowie wsicai inazi chrześcianaczi? A widział ze kto na blisko przestym powszechnym zborze Tridenczkim ktorego biskupa Moskiewskiego, albo czerneza, albo posta twego? Wspominasz, ze dopuszczasz w ziemi twój wiarj powszechny Rzymskiej: uczin to dla maie, proszę cię, posli mi na regestrziku, w ktorich twoich miesciech wiele iest kościołow zakonu Rzym-skiego? Zapomniałeś podobno, bo iusz temu kilkanascie lath, o mnichach na-uki s. Biernata, ktorzi beli przy kościele Rzym-skiego zakonu wtenczas, gdiś beł wziął Połoczko; proszę cię, oznaymi mi, gdzieś im kościół w ziemi swej zbudował, aby wedle zakonu Rzym-skiego P. Roga chwaili, albo iestli ich nie stało, proszę cię, gdzieś ich pogrzebł, y iako? Snać w leziarze pod Połoczkiem z židami, a wszak powiadasz, że wiara ziemie twiej nie iest rozna od wiari kościoła Rzym-skiego! A czemużes ich topieł, iako powia-dają? A topiełes społem z niewiernemi židami! Ale obaczemy y teraz, iako bendzierz dbał na napominanie naywyssego pasterza, abys inakrzey chenci, aaize dotand beł ku społeczności swientych y kościołowi powtrzechnemu chrześcianskiemu Rzym-skiemu. Wroćmy się do ziemie Inflanczkiej. Wiado-mo to wszitkiemu swiatu, są pisma o tim, są kroniki ludzi iusz dawno zmarłych, na ten czas, gdi się to działo, pizano po wszitkiem chrześcian-stwie, rozdrukowano, y takżes bezpiecny y niewstydlivy, że powiadarz, iaz od wieku przodkowie twój ziemie Inflanczkiej panami beli, ktorzi przed stem lat z Inflanti nakoniecz samsiedztwa nie mieli, y nie tilko samsiedz-twa, ale iako chronikarz stari miast Pomorskich pisze, coć poszylamy y wiadomosc o przodkach twoich, nie tilko tam panowanie beło nie dosto, bo miendzi państwem przodkow twoich, a miendzi Inflanczką ziemią w po-szrodka beły państwa Nowogrodzkie y Pskowskie, ktorich iako przodkowie twój dostali pod ten czas, gdi woynami Pruskiemi przodkowie nasi zaba-wiali się, (a zazs to iest rzecz takowa, zeby się zataic mogła? czegoby beli nie ucznili nie tilko Tatarowie—swagrowie twój, ale y ono poganistwo ie-szcze głupsze, ktore w slupy, w laszi, w bałwany wierzeło, przestrzegaiancz praw gośelnych y wiari tej, ktora od kazdego ma być zachowana, ktori chleb swoy daie komu, albo ktori chleb czij ie) wezwawszi przełożonych miasta Nowogroda na biesiadę przodek twoy y inszych przednieysich ludzi miasta tamtego, one zdradliwie, przeciwko wszitkiej cznocie y zachowaniu wszitkich narodow, w ktorich by co namniei ludzkosci beło, pobrał, powią-

zał, tak powiązał, że gdi nędzni tamci a oślakani ludzie miasta tego, mił-
ianecz one, do miasta wpuscili go, one pomordował, podrencył, posiekl,
pomenczył. Zowiesz się być narodu Greczkiego, nie tylko Prusza bratha
czeszarza Augnsta, ale iesliś poszedł z Grecow, pewnieś poszedł z Tiesta ty-
ranna tesz, iako ti, ktorí⁴⁶⁾ gościa swego dzieci iego własne, krijomko wzię-
wszy y powarziwszy, onemu iesć dał. Tiś takze nie iedno tilko albo drugie
dziecię, ale wszitek narod miasta tamtego od przełożonych gości twoich
asz do wszecb innych namnieyszego szczaniku, s potomki swemi niewolił,
tracił, gubieł, niszczył. Them tedi prawem przodek twój, nie masz ieszcze
sta lath, iako samsiedztwa z Inflanti dostał nie inszem prawem, iedno że
mu na czesć wierzili się prełożeni, a że pospolstwo dla miłości prełożo-
nych swoich wierzić musiało. Tac jest starozitnosć władzi domu twego nad
ziemią Inflanczką. My s strony przodkow naszych krolow Polskich y W. X.
Lith. nie chcemy starodawnych rzeczy serocze wywodzić, co byśmy mogli
podobniei ku prawdzie ucziniec, bo to jest nie wątpliwa, że wszitkie narodi Li-
tewski, Żmodzki, Łotewski, łaczinskie⁴⁷⁾ y niektore inne z iednego porzanku
idą y s przodku⁴⁸⁾ iednego a potim powinne pany mieli, tak w Litewskiej Li-
twa, iako Zmodzki Zmiedz, w Inflanczkiej Lothwa y inne w ianych ziemiach
swoich mieskaianecz. Okaznie to y sprawy⁴⁹⁾, ienzik, ktorí do tego czasu prości
ludzie tich narodow proznie bendanez, iednak do tego czaszu miendzi sobą
zadzierzeli. Isz nie beło to miłosierdzie panskie nad temi narodami, aby ie
beł richło oswiecił znajomością prawdziwego bostwa swego i że długo w
bałwochwalstwie trwali, zatim stało się, że iako się beło staranie papiezow
y czesarzow, aby takowe narodi albo do wiari chrześcianskiej przywodzili,
albo niszczełi, sposzabiaianecz do tego riczerstwo Krzizaczkie pod roznemi
przewyskj y daianecz im te przywileie, że gdziebykolwiek wetknełi chora-
giew swoię na ziemiach poganskich, poti napotim dzierzec mieli. Stało się
tesz, że zabiciem w Inflanciech naprzod Menarda, potim Albrechta biskupa,
potim za posłaniem Wilhelma kardynała Mutinskiego ze zboru powszechnego,
körti beł w Lugdunie, timże sposobem do ziemie Inflanczkiej naprzod Krzi-
zowniczi przewyskiem riczerstwa P. Christuszowego przisli, potim, gdi ei

⁴⁶⁾ Въ русскомъ томе: яко ты, который; по ходу рѣчи. — который — должно отко-
саться къ Тесту. ⁴⁷⁾ Латгальские. ⁴⁸⁾ съ предковъ. ⁴⁹⁾ ископанный камень.

zesli, bendancz w pewny potrzebie zbici, riczerstwo P. Mariei domu Jeruzolimskiego nastanęło, ktore iusz beło przed tim w niedalekiej ziemi od Inflanth — w Prusiech. Gdi P. Bog wszechmoganczi krola Jagiela y narod iego naprzod z niewiadomości wiari wywiodł, a potim oswiecił y ocziscieł przez wodę krztu s. y nakoniecz na stoliezi krolestwa Polskiego poszadzon, iusz za towarzistwem y społęcznoscją, z mieszczem tak na zborzech powszechnych, iako gdzie indzie miendzi monarchami a krolmi chrześcianskimi, przywroczon iest do wsistkich swoich spraw, ktore miał kiedi, y te wszitkie prawa, ktore przeciwko niemu, jako niewiadomemu wiari chrześcianskiej a przeciwko przodkom iego komuszkolwiek wydane beły, podniesione są. o czem mogą się pokazać pissima nawysshych kościoła Bożego pasterzow, ktorzi na ten czas beli. Isz krolowi Jagielłowi zakonu riczerstwa onego nie zdało się za pierwszym onem wstępkim swem do kościoła chrześcianskiego wrzszac, ktorego kościół Bozi mógł kiedi przeciwko Saracenom y innym poganom, ktorzi go na ten czas cisnęli, s pozitkiem uziwać, zaniechał pod timze ordinkiem Krzizakow tich ziemi Inflanczkiej, zaniechali tesz y drudzi potomkowie iego, gdisz P. Bog, wszepiwszy ich w winniczę swoię w kościół swoy, tak beł roskrzewił, że okrom Polski y Lithwy krolestwa Wengierskie, Czeskie, Dalmaczkie, Kroaczkie y inne dzierzeli, przecię iednak tak oyczowie s. iako czesarzowie dozor y obronę ziemi Inflanczkiej należec im rozumieli, y zawdzi za konserwatori, jako to połącnie zowią, tich ziem one wyznawali. Ale s tobą, ktori spraw chrześcianskich narodow y praw nie iesteś swiadom, iedno swych dzikich a grubych, prozno o tim mowić. Dawsz pokoy tim wywodom, toé telko przidam, na czim samem dozić masz: gdiześ ti s przodkow twoich zadnego prawa na Inflanti nie miał, choecz krol tesz Zigmunt August zastarzałe y słabe miał, albo, niech iusz bendzie, y tim cię pocciemy, zadnego nie miał, tedi ci tam arczbiskupi, biskupi, mistrzowie, stany, miasta to wszitko, cokolwiek prawa mieli, a nikt iusz wienczi nad nie nie miał, y onego rzeczą samą nie uziwał, na krola Zigmunta Augusta y nas potomki iego włali, y znioszi sami dobrowolnie przelożenstwa wszitkie inne swieczkie, że miasto nich wiecznemi czaszi za przelożone pany y dziedzicze krole Polskie y W. X. Lith. mieć będa s potomstwem, swem wiecznemi czaszi przisiengli, nad ktore prawo, ktore moze być waznieysze, pytaj się ti, ktori praw chrześcianskich y pobożnych

nie rozumiesz? A zasz twoje jest prawo lepsze? ktoris za rostirkami ludzi tamtich, ktore P. Bog był na nie prze grzech dopuscił, upatrzivszii czas, iako wilk do owczarni miendzi owcze wdarteš się, y drapiestwem swoim, okrucienstwem, morderstwem poczałeš ią, naprzod Narwę wziąwzi, potom Derpt, posiadać? A zasz tedi ten twoy postemppek ma co podobnego do prawa? Barziei do rozboystwa! I te są prawa twoie y przodkow twoich, kteremi państw pod chrześcianskimi ludzmi nabywacie — fałsz, zdrada, krzywoprzisienstwo, rozboystwo. Iwan przodek twój Nowogroda biesiadą y cześcią pobożną przełożonych państwa onego, tak iako tesz czarth Jadama y Ewę ćciel jabłkiem, dostał; także tesz y niektorich inszych państw przodkowie pod przodkami naszymi mimo zaprzisienzenie, gdi im duffaiancz, czym inszem się w dalekich inszych ziemiach zabawiali, dostawali. Tiš spokojniczek, widzancz w Inflanciech rosterk miendzi ludzmi, chciał je uspokoić y rozwodzić, rozwodziłeš tak y uspokoił, iako wilk czini owczam, pozeraiancz ie, albo iako rozboyczowie, morduiancz, a to, co ich było, sobie biorancz. To iusz widzisz, żeć iusz trudno około ziemie Inflanczkiej y płotek twych za prawdę udać.

Około Siebierza odpiszules nam, że go nam niechces postampić, ani zburzić s tich prziczin, że w dziecinstwie twoim zabudowan iest za panowania krola Zigmunta starszego, i że Połoczki mieli krolowie Polsczi, a przedsię Siebies od onego czaszu zawzdi stał, i że gdibyśmy my Driszę, a ti Siebiez zrzucili, przeciębyśmy zaś znowu Driszę zabudowali, ktemu że gdibiš nam Siebiez postampieł, tedibyśmy zaś czego innego od ciebie narparli się. Proszę cię, na iawiesz to mowisz, czilić się pochmielu sni? Co za sprawiedliwosc na Siebiez, że go dopiero niedawno zabudowano za Zigmunta krola, y owszem to iest przeciwko tobie, isz zachodził grunt nas Połoczki ku Dzwinnie, a dopiero od kilkadziesianth lath iest tam ubiezan: naczi się iasnie, że nie słusznie iest zbudowan. Toš s woiey dumy y obyczaiu przidał, że gdibyśmy zrzucili Driszę, zasbyśmy ią zbudowali. Tiš tak zwykł czynić, mybyśmy tego nie uczinili przeciwko wierze naszej y dla nawientszego państwa. Siebiez stał kilkadziesianth lath bes Połoczka, stał, ale to nie było bez krziwd y zaczepok ludzi Lithewskich. A co piszes, żebyśmy się czego inszego narparli nad te conditij: skostować było tego a pozwolić nam tich wszitkich conditij, pewnieby się onemi był pokoy miendzi nami zastanowił,

które zastanowienie, iako być było pożyteczne, za rossandkiem Bozem sprawiedliwem czas sam pokaze. Zatwardzaj ze inusz serce twoie, iako chcesz, Pharaonie Moskiewski.

O czterikroć sto tysienecz czerwonych złotych s strony nakładu wojennego odpiszuietes nam, że nie zachowywa się to nie telko miendzi narodi chrześcianskimi, aby wychod mieli brać, ale y miendzi bezurmianskimi wszitkimi okrom Tatarow. Widzimy, że do inszych stuk swoich y mincze subtelny uziwać chcesz; fałszywą nam mienczą kost nas płacić chcesz. A zasz to iest nie słuszna y prawem powszechnem wszitkiego chrześciansstwa nie opiszana rzecz, isz kto kogo prziwiodł przycziną swą y krziwdami do utraci, onemu nie tilko to, w czym go ukrziwdził, wrocić, ale y skodi y utraci nagrodzić ma, na ostatek y z dobr krziwdą dzierzanych pozitki y dochodi wzienthe wrocić? A zasz to nie działo się zawzdi po chrześcianstwie? Zasz karzeł pianti cesarz nie słowny, iako ti, ale skuteczny chrześcianski pan tak s Francuskim krolem niedawno przeszłych lath zastanowienie był uczynił, że nadto co mu zamki miasta wzienthe wrocił krol Francuskj s poznych państw⁵⁰⁾—krolestwa Neapolitanskogo, zięstwa Mediolanskiego, Flanderskiei ziemie praw się wyrzekł, y za nakładi woienne czteri milony złota mu dał? A tobie, ktorí s przodkami swemi tak wiele państw, tak wiele zamkow oderwał, ktoricheśmy wiele przy tobie zaniechiwali, ktorí s przodkami swemi skarby y maientności nie mało, iako s Połoczka, y z inąd do Moskwy wywiozł, dochodyś s nich brał, ktorí się nam niechciał usprawiedliwić, alesz do tich nakładow wojennych po kilka lath nas prziwiodł, zdać się ciężko dać 400,000 czerwonych złotych, które nam ledwie iaką małą część kostu tego to jednego samego roku mogłyby nagrodzić? Zdałoć się to ciężko? Poczuiiesz, iesli nas P. Bog, ktoremu duffamy, wspomozę, że mogłes z dzięką ie pozwolić, bo, iakośmy to dawno kazali powiedzieć ieszcze pierwszem posłom thwoim Iwanu Wasilewiczu namiestnyku Nowodrodzkiemu y thwarziszom iego, im dłuzy bendzies wlokł, pragnąc abyś co u nas utargował, tedi co rasz bendzies musiał co przidawać, gdyśmy za trudami y kostami naszymi podania naszego nie bendziem uymować, ale przycziniać, asz da Bog y wszitkim tego przypłacisz. Łatwieć

⁵⁰⁾ сорок пять государств.

tedi to rozumieć, boś nas⁵¹⁾ prosił o to, abysmy kost na cie czynili; nie uprosił nas, ale wycisznął to na nas upor twój, wycisznąłi krziwdi, te nas na koń nas wsadzieli y przimuszaią nas, abysmy na nim siedzancz, w renku broń dzierzancz, s tobą tractowali.

Pokoju wiecznego nie chcesz, powiadaiancz, że się doswiadczeło, isz stanowienie doczesne richlei bywało dotrzymane, pokoy wieczny nigdy nie był. A czija przyczina, albo kto go nie dodzierzał? A zasz przodkowie nasi krolowie Polsce! pewnie nie, ale przodkowie twoi, hospodary Moskiewskie.

O kupczach—to nakoniecz do namow około stanowienia miendzi nami nic nie nalezi, y,— by namniei w tobie belo sprawiedliwosci, ani byś ich był przed tim zadzierzwał, y teras zaras byś ie wypuscił, że ci, za ubezpieczeniem twoiem ieszcze czaszu pokoju w ziemi twy handluianc, od ciebie zachowani są. Przeto nie czekaiancz tesz skonczenia wojny, maią być od ciebie słusznie wypuszczeni y nie tylko tak ciaszno, iako od goncza naszego wiemy, chowani być nie maią, ale zgola puszczeni być maią. Boisz się, powiadasz, gdiby beli wypuszczeni pod wojną, aby sprawy twoioi nam nie opowiedzieli, y piszes, że dla ti przycziny y my nie wypuszczamy więźniow twoich, ale my więźniow twoich nie wypuszczamy dla tego, isz by te odmiany, ktore nam podaiasz, nie stały za nasze, y gdiby był pokoy miendzi nami stateczny się skonczel, mogli byśmy beli chrześcianskie jakie miłosierdzie z nimi s chenci naszej uczinić; że o to nam nie idzie, abyć nie powiedzieli, co się w naszej ziemi dzieie, stand baczić mozesz y kazdi człowiek moze, żeśmy woiewodi twoie Wieliskie terasz przez posty twoie posłać dozwolili; kupczowie nasi azasz w twoiej radzie siadaia, żebyć twoie tajemnicze nam mieli wydać? Ludzi woiennych trudno zakrić, kto ich iako wiele ma y iako dobrich. Powiadasz, że się boisz, aby nam wiadomości z ziemie twoioi nie prziniesli: wiemy to, że się boisz, bo kiedy byś się nie bał, tedy byś się nam wzdi na czoło kied postawił y z nami start. Odkrełem isz pisanie swoim y powiescia prawdziwą y szczerą krotczę, co się miendzi tobą a miendzi nami od zaczenia panowania naszego działo, a inaczej działo, anizes ti wszetecznie napiszał. Odpowiedzialem ci tesz y na przycziny twoie wątle y nikczemne, przecz na rzeczi od nas tobie ostatn'

⁵¹⁾ *nona sacra.*

ras podane pozwolicieś nie chciał. Zostaje, abysmy tes odpowiedzieli y na przimowki y na przigany niewstydlive twoie, ktoreś nam zadał bystrze, a nieprawdziwie, to tam, to sam nas w liście swoim dotikaiane, na ktore (powtarzamy to drugieras nie dla ciebie, ale dla nas y dla wszecch bacznych ludzi) przestrzegaiane osoby naszi y dostoienswa naszego, nie radzi bysmyć beli odpiszali, ale twój początek y twoia pobutka doszic tego wszitkiego nam ostrzegła, że nam do tego przislo nie s chenci naszei, ale s przicisnienia twego y nie dla tego, abysmy się na cię targnęli, ale dla tego, żeśmy się twy wszeteczności musieli bronic. Lecz iakie nasze zicie iest y beło na swiecie, iaszno iest przed oczima wszitkiego chrześcianstwa, twoie tes sprawy, liubo od ciebie pełniły się y płodziły, iako od iakiei dziezi w kancie gdzieś na kraj swiatha, miendzi lassi, iednak takowe są, ze się tam zakric nie mogły, aby o nich wszitek swiath wiadomości nie miał. Nadto nie chcemy Bogu winni zostac, abysmy cię mieli cierpliwoscią swoią pogorszic y falszowi nad prawdą, łotrostwu nad cznotą miesce dac; gdzieśmy poczeli, iusz dokonozemy, żeć dostatecznie y naostatek odpiszemy. S tich tedi twoich przimowek niektore do tego się ściągają, że nas ganis, że nie zachowuimy wedle obyczaiow przodkow naszych krolow Polskich y inszych panow chrześcianских. A naprzod przypominas nam Gedimini, Olgierdi, Jagielły, Kazimierze, Albrechti, Alexandri, Zigmunta, przypominas y panow radi ich, iako się w tractatach s tobą y s przodkami twemi zachowali. Pewna to, ze my sławnich przodkow naszych przykładzi radzi nasladuimi y powinniśmy nasladowac, y to, co chwalebnie w państwach swoich postanowili y skończili, chwalemy y radzi dzierzemy, ale co się doticze spraw s przodkami twemi, barzoc to zasmakowało, iako wilkowi w czudze stato wriwac się, a pasc się. Zaczni oni przodkowie naszi miewali wielkie sprawy przed sobą. Czazmierz, za ktorego naprzod przodkowie twoi wilezem obyczaiem poczeli państwa nasze nawiedzac, wielką y długą wojnę naprzod s Krziazaki niewdziecznymi o Pruszi wiodł, potim po kilka kroć rzeczi Litewskich musiał odbiezec, gdi Bayzeth czesarz Turczeki z woyskami swemi do Wołoch ciągnął. Olbrachta prozno wspominać, gdisz on Lithewskiego państwa nie dzierzal y samsiedztwa s tobą nie miał, ale to twój obyczaj nie s pewny wiadomości, iedno z wymysłu twego rzeczi thwerdzic. Alexander, cząc bendance na samem X. Lithewskim, nie mógł wszitkiem oko-

licznem nieprzyaciełom zaraz podołać, częśe tesz potim krolem zostawszi, musiał prozłom zony swy Heleny rodu twego folgować; zatem choroba y potem śmierć zasta, ys W. X. Lith. dawnieyszego y potim nowege państwa swego korony Polskiej w tei tak wielkiej okolicznosci rosprowić tak, iako pragnął, nie mógł. Zigmunth tesz miał swoje trudności, znouu s Krzizaki y z wielu inszych nieprzyaciół, oycza twego Walissa (Wassila) woyska bijad, ktorego (który) tobie podanymi obyczaimj, to jest omylnymi postąmkki, często s nimi⁵⁹⁾ stanowiącz, a nie nigdi nie dzierzanc, podchodził, co mu łatwiei przychodziło, że on pan lubo mandri, że go wsiczi panowie chrześciansczi oyczem krolow zwali, radby był nie tylko s tobą, ale y s kaźdem inszem nieprzyaciełem swem przewyska chrześcianskiego y z iaką skodą swoią pokoj uczinił, a to nie s prostoti, abo nie dla małego serca, ale ze serdeczny a bogoboyny pan zawsze do tego ciagnął, zawzdi o tim myślił, iakoby był gdzie z bratem swoim naprzod, a potim s sinowczem krolmi Wengierskiemj potężnie chrześciansctwu pomogł. S Zigmuntem Augustem tiś sam podstempnieś się obobodziel y państwa iego obyczaim przodkow twoich krziwdził, Połoczk, gleit mu na posły posławszi, wziąłeś, o ktore krziwdi s tobą wojnę wiodł, acz dla inszych trudności swoich, a tim wiencei dla zdrowia swego mdłego y schorzałego nie barzo potężną, na ktore sprawy mysmy nastampieli y tesz od ciebie nie słusznego otrzimać nie mozemy. Iako się nie sromasz tamtich czasow wspominać, y iako cię twoie sumnienie nie rusza, abys się Boga bał, za takie krziwdi twoie y przodkow twoich? Nie pokładaj w tim nadzieię, żeć się zdadzą rzeczi zaste, bo im wiencei lath, tim wiencej krziwdi y zwykł Bog tim, ktorim długo ich złości cierzpi, a oni się ieszcze barziej w swych złościach roskochywiają, nakoniecz po długiej cierpliwości tim srosze kazni przidawać, ktora ius bespochybnie y nad tą (tobą) wisi. Cierzpiad ci P. Bog tak długo y przodkom twoim: sownieie w osobie thwei y grzech twoj y rodziczow twoich pokarze, żeś cierpliwością onych s. krolow gorazel się y przodkowie twoi gorazili, żeś pod czasem (czasy) ich trudne ukradkiem ich krziwdziel y przodkowie twoi krziwdzieli, żeś poboznych y chwalebnych spraw, nad ktorich wssitkiego chrześciansctwa zdrowie nalezalo, umnieyszaiancez w tim y sławę y zakon naywyszego Boga, prze-

⁵⁹⁾ *cs. russ.*

skadzał y od owych one krole bogoboyne odkriwał⁵³) y przodkowie twoi odkriwali⁵⁴), żeś nie znał, ani przodkowie twoi nie iednego, ale sieła dni nawjedzenia naszego⁵⁵) y gdi krolom onem s. podawał do serca ich zawzdi nadzieię, że rozumieli, żeście wzdi się mieli kiedi obaczyć, a iakoście się rwali y zowiecie chrześciany, tak chrześcianskie zachować się s chrześciany mieli kiedi pecząc. Im wienez i tedi tim gardziliście y ty po dziś dzień gardzis, tim wienez i nie przyczinias sobie sprawiedliwosci na to, co czudzego dzierzisz, tim wienez i gniew Boski przeciwko siebie poruszas, a co wiedzieć, iesli iusz nie iest siekiera do pnia przitkniiona. Powiadasz, że oni dla pokoju s tobą y s przodkami twemi zaniechawali to tich, to owych zamkow. Kto co chwali, ma nie słowy, ale rzeczą chwalić, tem sposobem prawdziwem się być pokaze. Czemusz tesz ti tego nie uczinisz? A tim barz iei mas to uczinić, gdi idzie o to tilko, abys czudze wrocief. Zadaiesz nam, że s tobą walcząc, ziemię Polską y Lithewską y twoię niszcąc, z obudwu stron słabiemy, a zatem że te państwa od pogan tim snadniej mogą być posiedzone. Pohozny, chrześcianskij człowiecze! prawie bys tak zniszczil wsitkę Lithwę y Polskę; gdi być coras od niej co uymowano y podawano, tedibys nie słabiał, ale by te państwa słabiały y poganin by nie miał co brać, bo bys ti iusz wszitko pobrał. Ten stoi za poganina, niech się iako chce chrześcianinem zowie, ktori cziję krew przelewa, oyczizne wojnie, niszcj, wydziera. Od takowych rozboynikow powinien iest kazdi krol ziemie y ludzie onemu powierzone bronć, bo dla tego krolowie są postanowienj y, iako s. Paweł mowi, na złe miecz noszą; a ktori s krolow poddanych swoich, mogancz, nie bronj y dopuszcza ie mordować, nie mniej grzeszi, a nis by ie sam swą renką mordował. Tak tedi przodkowie nasi sprawowali się y my sprawuiemy się, tak im radi ich radzili, tak nam nasze radzą. Przekladasz to, że gdi twoi posłowie przedni⁵⁶), że wszech ziem koronnych do tego beli przypuszceni, co nam od kazdego baczne go pana ma być chwalone, isz swobodnie poddanym naszym roskazuiemj y łaskawie się s nimi obehodziemy, poniewasz że w sprawiech twych, ktore się ich tesz dotikaią, nie bywaią od nas uposledzonj; a tibus nam miał y dzienkować

⁵³) отрезалъ. ⁵⁴) отрывали. ⁵⁵) нашего. ⁵⁶) Пропущено: были у Варшаве, я мали роспорядку з радми нашими, на томъ послове передние со воиъ.....

za to, żeśmy w tem rzeczy twoich ostrzegali, y cobyśmy s tobą stanowili, warownie stanowić chcieli, coś nizej w liscie tim dostateczniej objasni się. Co się doticze posyłania posłów, że ich do ciebie nie posyłamy, w tim nie masz zakonu inszego okrom potrzeby samey; ten ie ma poszilać, komu tego potrzeba, y wierzymy pewnie, że za 40 albo za 50 lath ich do nas nie poslesz; długi to wiek y na dobrego człowieka i na okrutnika; niech ci się nie śni, abys tak długo miał być na swiecie: przeto wiemy to, że za 40, albo za 50 lath do nas posłów nie posliesz, ale richlej bendzies mógł postać, y my się nie odrzekamy y do kogo inszego y do ciebie, kiedi nam bendzie tego potrzeba poszilać. Acz y to bywa, że panowie chrześcianszi ieden drugiego, ludzkosc mu pokazuiancz, nawiedza, obszyła, chocza by inszy potrzeby nie beło, czimeśmy tesz ciebie na poczantku panowania naszego, goncze swe y posły do ciebie poszilaiane, pocčili, ale żeś tego uwazić nie umiał, iusz dalej, iako pismo mamy (mowi), nie bendziem miotać perel przed swinie, bo co przidawasz na inszim miescu, że gdi do ciebie posły nasze poszilaamy, zrozumiesz richlei na czym staniemy, a zasz myć nie oznaymili teras z Wilna? Ale być Angioł, abo Apostoł Bozi co powiadał, tedi ti nie uczinis, iedno to, co iest wedle mysli twoiej. To iusz poti powiadas, że nie wedle obyczaiow przodkow naszich, a to że nie wedle obyczaiow panow innych chrześcianskich, a nakoniec, że nie wedle obyczaiow y niktorych bissurmianskich, że od ciebie za nakład woienny chcieliśmy tilko 400,000 czerwonych złotych, o czem nie trzeba wienczej mowić, gdić się wyssey opowiedziało. I to powiedasz, że przeciwko zwyczajui wszech narodow chrześcianskich, że poszłom twoim kazaliśmy za sobą do woyska isć, a że przodkowie naszich ich na stolicy swy w Wilnie słuchali. Co się doticze przodkow naszich, oni posłów twoich w Wilnie, w Krakowie, w Lublinie y w Grodnie, w Warszawie y indzie, gdzie się traffilo słuchywali, to iest wedle tego, iako gdzie na kotorem miescu beli, ale to grube głupstwo mieć to za przeciwną rzecz y niezwyčajną s posły w woyskach namawiać. Poszelstwa pewnie dla potrzeby bywaią poszylane, w ten czas ich nasłuszniejsza słuchać y tam, gdzie tego najwiętsza potrzeba. A gdić y kiedi bywa najwiętsza potrzeba, iedno gdi iusz woyska wywiedzione są, gdi iusz tak blisko do przelania krwi przichodzi, w ten czas napilniei posłom stanowić, zabiegając, aby się krew nie przelewała. Dla tego tedi wszendi po wszitkiem

swiecie w woyskach pod takim czasem naywiecei (s) sobą tractnią, chyba asby kto chciał nagosé iaką swoię y niedostatek zakriwać, żeby nie śmiał, aby posłowie nieprzyacielszi woysko iego widzieli. Tim sposobem Rzymianie waleczni ludzie czynili, tim spossobem inne narodi chrześcianskie czynili y czynią y tak pozitecznie, że częstokroć iusz sykowane woyska, stojące przeciwko sobie, za postanowieniem s placzow zwodzone bywały, a do pokoju przychodziło. Tim sposobem nakoniecz y sami krolowie osobami swemi znaszali się, albo jeden podle drugiego obozem w mili, albo dwu od siebie stojąc, posły miendzi sobą syłali, a zaścia skodliwe y przelania krwi zadzierzowali, co i nie dawno beło miendzi krolew Hispanskiem Philipem, ktori y po dziś dzień kroluie, a miendzi Henrikiem krolew Francuskiem oyczem dzisieyszego krola Francuskiego. Ale my rozumiemy, że ti ieseze mni na to nacieras, nizeli na posyłanie posłów, abys się gdzie blisko z nami zysé miał, gdis na wskazanie nasze o tim, anis wzmianki zadny uczinil, y gdi do tego czasu co nadalei się zawzdi od nas umykasz⁵⁷⁾. To iusz masz o zachowaniu wedle obyczaiow przodkow naszich y ludzi chřeścianskich y bacnych. A o przimowkach twoich,—acz wedle obyczaiow grubych twoich, ale przeciwko rozumowi y wszelakiemu baczeniu; jako rozność spraw naszich od spraw pierwszich krolow polskich y narodow chřeścianskich ludzkich nam w tich rzeczach listem swoim przypiszales, tak tesz przypiszuias nam y hardosć, ktora tak grubem ludziom, iakos ti, iest y tobie samemu y przodkom twoim zawsze beła przizwoita. Zarzucas to nam naprzod, abyśmy z wyszoki miari siela u ciebie domagać się mieli: czego się domagamy, toś my iusz powiedzieli y pokazali, a isz się domagamy swego, tedy nie my z wyszoki miari tego się domagamy, ale ti z lakomy miari y

⁵⁷⁾ Проклятое: Жалуешься, как тые, што послы твои до границы проводить пойдут ихъ, наши люди забирають; कैसे не остасмо лакоми на вязыя народу Московского, досить ихъ и мы и подданные наши знаемъ; мажобы тое няколи есмо передъ тымъ не слыжали: тые, которые бы точили (то чинали), харали бы есмо. То добре ведаемъ, какъ Нащокинъ воровачуется в Литвы, человека нашего, который его проводилъ, усталъ, але его Богъ наказалъ за то, же самъ бородо потомъ достался в лыка; а такъ тотъ небаракъ в везенья до земли нашей вышолъ. Затрассешь и тымъ, яду полный человекъ, какъ неведаетъ, ако единъ посолъ в наперникъ пословъ твоихъ, до несъ отъ тебе посланный, отшолъ, и, злымъ человекъ, бы намъ о гордо шло, потемне бы есмо никого не губили! А на того твоего после смерти што намъ належало? Не хочешь мы тебе пытать, ако не стало брата твоего Володимера; а то ведаеть каждый, же, абы былъ умеръ, треба было!

nie pobożny nasze przy sobie zadzierżwasz. Zadalesz nam y to, żeśmy iakoby iakie sieroty posły twoje w Krakowie przed nas kazali prziwiesić, y na maiestat swój, iakoby Bog iaki, patrzeć. O, nikczemny człowiecze! co to bredzis! Posłowie twoi z ućciwoscią są przyprowadzeni przed nas przez marszałki radi nasze przednie y przyprowadzeni z ućciwoscią, tak się zachowali przeciwko nam hardzie, iakośmy przed tym pizwali. A ze cancellarium nasza, pizane do ciebie imieniem naszym tego słowa uzeła, ze beli przyprowadzeni przed maiestat nas, uzeła tego słowa, kotorem osobę naszą y naprzedniejszy pasterz y panowie chrześcianscy potikają, a kotorem my tesz słowem osoby ceszarza chrześcianskiego y krolow chrześcianskich potikamy. A ze to słowo powiadasz należeć Bogu, głupie to y niewiadomie pizasz; tim przezwiskiem łacinskiem znaczy się mocz władzi ziemska, kotorego słowa zwyczaj poszedł od R. P. Rzymiskiej, ktorzi to słowo nie tak wyszszym przelozonom y senatowi, iako pospelstwu wszitkiemu Rzymiskiemu przidawali. Polaczi timze słowem poczęli naziwać zasiedzenie krolewskie, ktore u nas, y gdiśmy posły twoje słuchali y gdi wszelakie inne sprawy korony panstw naszych odprawuujemy, takowys iest s strony ochędostw y ozdob, iakowe za przodkow naszych belo, a nie inaksze y iakiego krolowie inszy chrześciansczy zwykli wziwać. A przy ochędostwie tim zasiadają około nas panowie radi nasze, łudzie statecznj, zaczni, nie stawiają, gdi posłow słuchamy, przy boku naszym, iako około Iwanow z dobytymi broniami y siekieramij opravcze. Toś tu iusz okazał głupstwo twoje, nie hardosc naszą. Dalej ią tim okazać chcesz, żeśmy o wzienciu Luk oznaymili, iakoby się chełpiący grozanc ci. Czemuś nie wspomniał tego, zem ci o wzienciu Poloczka dał znać, y iako dał znać? Czemuś tes tego nie wypiszał, iakom ci o Lukach dał znać? Bo do tego się pewnie rzeczi wiodły, aby dalsze przelanie krwi nie belo, a żebyś wiedział, ze lubo za takowem pomnozeniem spraw naszych, za błogosławionstwem Boskiem my w tich zwycięstwach nie kochamy się tak, abyśmy beli nie radzi uczinili a tobą słusznego zastanewienia, dla ktorego abyś beł czym przendzi, do grubego y upornego człowieka, iako osła, gdi się baczeniem y sprawedliwością nie rzandzi, czym inszim musi poganiać do powinności iego, żebyś nas leda czym nie odbywał, tedisnąć to oznajmili. Ktore oznajmowanie od ciebie się poczęło, nie od nas, iedno chciel sobie przypomnieć, iakieś listi, wzięwszy fortelnie a przez znowy niektoremi

złemi ludzmi niektóre zamki nasze w Inflanciech, gdiś nas, iakośmy wyszej przypomnieli, listem o postaniu posłów był ubezpieczł, pamientasz iakoś chępliwie do nas, do Krupskiego⁵⁶⁾ y nie wiedzieć do kogo telko, a temes pisał to z wielką popendliwością. Przipominas, zesmy na posły twoie na pierwszy gleith bell posłali nie s taką wystawą, iako ti piszes, że się go-dziło: y to foremna; a zasz dla uraczenia czijego glejti na posły wydaia, albo na iakiekolwiek osoby insze, a nie dla tego tilko, aby beli przespieczni, żeby wolno y wyechali y wyiechali; innich pism y listow uziwiają ludzie baczni ku ozdobieniu się a nis gleythow, a naprzod tego, aby obyczajmi y postemkami swemj okazali się byc godnemi wszelaki ści y powagi. Ale oto potim darowaliśmy cię tim, zesmy poprawili gleythu, iakoś ządał. Do hardosci prziczitasz nam lekkomyślność w traktaciech s tobą, iakobyśmy eoras czego innego od ciebie chcieli, iakobyśmy nigdi żadną się rzeczą od ciebie, choć byś nam wszitko pozwoliel, nie ucieszili. Pewnie nie ucieszy-my się, ani przestaniemy, gdi nas iedno słowy a nie rzeczą bendzies zby-wał, gdi nam nie pozwolisz, co by za nasze stało, boś nam w tych wszitkich tractaciech naszych tego, coś od panstw naszych odebrał, y utrat, do ktoriches nas prziwiodł, nie nagradzał, iedno: naprzod posłaniem posłów twoich do nas, na ktorich nam mało należało, gdisz nam tego, co nasze było, nie od-niesli; potim przewyskiem brackiem, ktorego iako od zadnego człowieka nie gardzim, tak od ciebie nie pragnęliśmy, tim kstałem, abyśmy y iedny zwłoki⁵⁷⁾ zań odstąpić mieli, (brat brata ma od krziwdi hronić, nie sam krziwdzić); pothim postempuiancz nam zameczki jakies, a powientsza części te, ktorasmy dzierzeli; dali, choc z ieszcze do nich co przidaiancez, ale przida-iancez, kiedysmy się w wientsze kosti zaciągnęli, tak ze nam nie lza beła, iedno się czego wientszego od ciebie upominać; a nakoniecz s timi swo-iemii przewrotnemi a głupiemi wywodi, chocia ie ti za barzo mądre u siebie mas, ktoremi by y dzieci trudno ułović, nie tilko nas y Radi nasze. Sły-szeł to posłowie twoi dostatecznie, ze my⁵⁸⁾ dłuzezy mieli tę sprawę wlecz, czym nas do wientszych kostow y utrat prziwodzili, ze tesz nieumaleyszać, ale przicziniać conditiej mieliśmy, jakosz ze tak być musi, sama to rzecz pokazuje. A myśmy do tego czaszu tobie żadnych conditiej nie podawali,

⁵⁶⁾ Курпского. ⁵⁷⁾ волоки. ⁵⁸⁾ чинъ должеи.

telko słuchali tego, co byś nam być podał, potem ze wszystkimi Stanami koronnymi y W. X. Lith. kazaliśmy powiedzieć posłom twoim, że nam s tobą trudno o pokoiu mówić, dokądbyś nam wszystkiej Inflanckiej ziemi nie ustąpił; gdi będziemy wiedzieć, że jej nam ustąpisz, tedy dalej wszystkiego domawiać kazem, co ti wiedzancz od posłów twoich, przez posły twoje ostatnie pozwoliłeś nam być wszystkiej Inflanckiej ziemi okrom 4 zamków. Iako stateczność naszą skalujesz, tak też za przewrotnego y podstępnego nas udać chcesz; powiadasz, że na koniu siedzancz, s tobą się obszłyamy, s posłami twoimi tractujemy, żeśmy na zamek Łuczki strzelali, gdi radi nasze s posły twemi namawiali, że krotkie roki posłom twoim ku zychaniu składaliśmy: dziwnyś człowiek, gniewas się na nas, zem się oszukać nie dali, czasu sobie zwlecz, ktori u każdego człowieka jest drogi. A cos? a zaśmy pod Lukami mieli proznować? A zaśmy tobie tego, gdiś do nas gończe swoje o poslech poształ, tego nie oznaymili iawnie, że my swego dzieła bendziem pilnować, czasu nie bendziem trawić, ti abyś też nie trawieł. Kto nas na koń nas wszadził, toś my iusz przed tim wypiszali, żeś ti sam, a tim wiecej, isz gdzie kto przez czas jaki co cierpieł, za sprawiedliwość to swoją iusz miał; y piszes, że gdić się kto tego upomina, iakobyć się miał ieszcze od ładama upominać, a o tych rzeczach piszes, które dopiero za Kążmirza dziada Zig. Augusta swagra naszego poczety odchodzić? I to za podstępemk udajesz, żeśmy niezwycajnym sposobem przez ogień zapaliwszy, Sokół zburzili. Czos my krziwi, że ti, jako sieła inszych rzeczy dobrich nie wiesz, tak też nie wszystkich rzeczy do woyny nalezanczych iestes świadom? Cosz? A zaś my powinni ucić ciebie postemkow y przpraw woiennych? Co jest ciessa y zdradliwe postemki zarzucasz nam, a między innymi rzeczami twierdzis, żeśmy s twoimi zdrajcami Krupskim, Włodzimierzem y Ciecierzinem⁶¹⁾ Połoczki brali. O, wielka to pomocz, że trzy osoby, które przed okrucieństwem twoim z gardłem tilko uciekli; znać że podobno inszych nie barzo wiele masz, gdi tych tak rzewno wspominasz; od przodków naszych czy nie dla żadny pomocy, ale dla miłosierdzia chrześcianskiego przyenci beli y szcudrobliwie chlebem opatrzeni. Zarzucasz nam, żeśmy listi swe rozpissali, isz twoich poddanych mordować

⁶¹⁾ о Курцианъ, Заболотскимъ и Тетериномъ.

nie chcemy, przeto i sz od ciebie samego mamy tylko krzywdę; popędliwość twoją nie chce rozumieć praw pobożnych chrześcijańskich y tego, że się to wszystko w chrześcijaństwie zachowywa, aby mimo napominanie, opowiedzenie krzywdi y odpowiedź zadnego człowieka krew nie była przelewana; bo co o Poloczku, Wialysu y Iazieriszcach piszes, że przez zdradę nam są podane, to iusz wyszei się pokazało inaczi tak, iako w rzeczy samey było, a nakoniecz Iazieriszce nie w ten czas, kiedzi ti piszes, skand znać żeś nie dobry gospodarz, ys nie wiesz gdzie co zginie; wziente było, ale asz potim, kiedzi za wzieniem Luk y Newła iusz od twoich państw daleko odtrazone beli, w rence nasze przisć musieli. Nie gani że ti poddanych twoich, ani hańb, ktoriches sam Bogu nie zasłużył y ktoriches chenci za niechencią twoją y okrucienstwem przeciwko nim nie godzieli, y⁶²⁾ dla ciebie kul, ognia, miecza nizacz nie miał, maientności, gardła, dzieci traczą; od ciebie samego oni opuszczeni są; mylaś tak dwie lecie woyska gotowe pod Pskowem, czemuś swych nie ratował, a nakoniecz po wzieniu Sakoła sameś im pisał, aby zanki popaliwszy, probij popsowawszi, działa, odbiegali. Iesli się przis, pokazem ci to własnem listem twoim. Gdiśmy pod Lukami beli, miałaś woyska u Thuroczca, czemuś do nas s swemi woyski nie przijachał, czemuś swoich poddanych nie brocił, czemuś nakoniecz y woyskiem swoim na ludzie nasze nacierać nie kazał, tylko pieczowniki krasć? I biedna kwoczka przed srogiem iastrzembem y orłem kureczęta swoje skrzydłami swoienzi okrywa, a ti, orle dwugłowy, bo się tak pieczentujesz, kryes się! A nie tylko zdradę, ale y krzywoprzisięstwo, sam krzywoprzisięzca y s przodkami swemi, nam przypisujesz, częstokroć przypominano nam przisięgę posłów naszych, co iako się działo jawna jest y wyszyć się pokazało, że ta twoja potwarz nigdzie miezca nie bendzie miała. Iakom cię miał upasć abezpieczonego przisięgą, iako ti powiadasz, posselską, gdzieś ti pierwy woysko zebrał, s kterem gdis iusz był u Pskowa, posławać odpowiedź, dopierom się do Poloczka zebrał. I w tim nie ucieszis się, co (s) zmyslenia iadowicie piszes, że y ti (te) posłów naszych stanowienia y nasze, ktoreśkolwiek były s tobą, z małym uwazeniem sumnienia y przisięgi naszej beli, gdiśmy na koronacie przisięgli rzeczy odieno od państw naszych.

⁶²⁾ m. r.

odyskiwać, a gdybyśmy s tobą co postanowili i przisięgli, żeby to było tylko ku oszukaniu ciebie, abyśmy wziąwszy łubin i pieniądze, a twoim się wspomogzi, zaś znowu ciebie woiowali, gdyż te obietnice przisięgi, jako sprzeczne, spolem by stać nie mogły. O, marny człowiecze, ładawiti potworeza czudzego sumnienia, zły strozu swego! Iako tego korona Polska y W. X. Litw. potrzebuie, aby swoje od ciebie odebrała, tak też może co chrześcianskiemu pokoiu darować, a twego podpomozenia nie potrzebuie; ma dusze s cię (się) moci; czuiesz ją teraz dobrze y do koczca, dalibóg, poczujesz. Ti, kacie narodu ludzkiego, nie panie, ktorí poddanym swoim, iako bydlentom, nie iako ludziom rozkazujesz! Zasz rozumiesz, że wszędzie tak się sprawują, iako w Moskwie? I owszem inaczej. Wszędzie kazdi krol, gdy bywa za woła Bożą na krolestwo mazany, kazdi, mowię, krol chrześcianski y pan to przisięga, aby o to się starał nie tak bezrozumnie, jako ti rozumiesz, ale bes naruszenia tego, na czym by wszitkiemu chrześciansktwu należało y bes gorszego poddanych jego y państw; na czym isz państwom y poddanem nawieczey nalezi, zwykli się krolowie prawdziwi y bogoboyni ze wszitkimi stanų poddanych swoich znaszać y za wiadomością ich czynić, wojny podnosić y składać: dla tegośmy na seymie do roznow posłów twoich ze wszitkich ziem naszych przednie posły przizwać kazali, abyśmy w tim y sumnienia swego ostrzegli y ciebie warowali, aby to stanowienie, ktorebyśmy s tobą uczinili, mocne y nienaruszone było. Widzisz, widzis, iako my się s tobą szereze y w tych rzeczach, ktorich nie rozumiesz, ani ich sobie warować umiesz, obchodzimy. I swy własności y domu swego nie zanlechałeś nam prziczitać, okrucienstwa pokazuiąc standard, że ciebie woiujemy, żeśmy stanowienia s tobą nie uczynili, okazuiąc y tim, że pod Sokolom s martwych ludzi po zbiciu ich sadła iakie ktoś wynoował. Że twoię ziemie y ciebie woiujemy, tyś sam przicina, ys nas do tego niesprawiedliwością swoją przimusił y przimusas y ti sam ludzi swych krew przelewas, gdyż nas krzuidząc, mlecz nas na ziemie twoię prziwodzisz y poddanych swoich nie bronisz. Bo co się doticze sadła tego, myśmy o tim nie wiedzieli; gdiśmy się o tim pytali, dano nam tę sprawę, że Niemcami barwotrze coś tego wzięli na lekarstwa, iakosz to bywa po wszitkiem chrześciansktwie, że ciała zmarłe y w najmnieysze kąski rozrzeziwaię, przypetruiane położenie członkow wszitkich y wnętrzości, aby w chorobach y

ranach żywe rathowali. To jest okrucieństwo żywych, gdi może być bos tego, mordować, nad więzianami się zmęczyć,⁶³⁾ czegośmy nie czynili, bo y wielośmy ludzi twych pusać kazali y te, cośmy w więzianiu zostawili, ludzkie obowazy, nie w turmach ich gnoimy, ubogich czerni woyakom naszym mordować nie kazemy; y tośmy posłom twoim scierpiali, czego do tego czasu żaden pan chrześcianski nie scierpiał, gdi s takowem postępkim, do którego posłowie przyeznali, jakasz y z listow, które wysyłać chciaj z ziemie naszej do ciebie, pokazadu się, że podstępnam obyeczim, chcane tylko nam czas zwlecz, przyeznali y dla tego nam podobnieysze rzeczy przed tim podali od ciebie, potim ich unkaęli, y gdi u nas stanie do czterech niedziel uwalnie uprosieli, potim, jakośmy listi dali do starost y żołnierzow naszych okolo zachowania tego stania, skoro goniecz tych posłow do ziemie twojej wszedł, woysko twoie na ziemie nasze Podnieprackie uderzeło. Y radam naszym nie przepuszczasz, ganiącz ich, że inaczy się zachowują, ania radi pierwszych krolow, y żeby mieli posły twoie do tego przimusić, aby im list swoy do ciebie ukazali, na co oboje iusz ci wyszei opowiedziano y to że twym posłom powiadali, że niechczą ziemią Inflanczką targować. Coś mieli inszego mówić, iedno ce prawda była y co na seymie było postanowiono, że trudni mi Inflanczkiej ziemie ustempować, które i z inszemi stany bronieć poprzisięgli, a nis czego inszego ustempować, na co nie przisięgli. Widzę, że się gniewasz na nie y na nas, że ie miłujemy y na baczeniu mamy, co my radzi czyniemy y czynić bendziemy⁶⁴⁾ kazdi chrześcianskij pan, a nakoniecz, — ktori się iedno rozumem rzadzeli, czuianez się być człowiekiem młłym, gniewu, popędliwosci y chciwosci tesz czaszem wedle krewkosci ludzkiej poddaaja, że wszitkiego sam siebie dorozumieć, oczema swenaj wszitkiego wiedzieć, uszema slyszec zawzdi nie moze, zawzdi miał radi dobre, cznoliwe, uęciwe, zasłużene y s siebie y s przodkow swoich do ławicy swoj bierał, część brzemon y ciężarow krolestw swoich na nie wkładał. S tich tedi prziesin radi nasze ganis, nas scapijes y skakwies hardem, lekkim y przewrotnem, krziwoprzisięscą, okrutnem y nakoniecz bezboznem, a niemal poganimem nam zewiącz, Semacheriba, Maxenciusza, Amelicha, kteru często biessurmiany nam przypominajane, pismo Swientie y

⁶³⁾ надъ живыми яростъ показывати. ⁶⁴⁾ чинити будетъ.

psalmy Ducha Św. pełne dla chwały Bożej, dla nauki zbawionym napiszane, — ktorich nie do czego inszego ludzie pobożni uziwiają, nie do naszczenia iadu swego, skalowania bliznego, co nie innego nie jest, iedno imię Pańskie brać nadaremno, — przypominaiane y słowa z nich te wybieraiasz, które napiszane są część przeciwko ludziom, którzy żadney boiaźni Bozey przed oczema nie mają, które słowa na nas stoszujesz, także, które są o człowieku niewinnym, ktorí nadzieję swoją w Bogu pokłada, ktorí sobie przypisziesz. Ti tedy człowiecze pokorny, stateczny, nie fortelny, szczeri, strozu przisiangi, miłosierny, pobożny, co jest za pokora stateczność, prawda, wiara, dobroćliwosc, pobożność twoia! Nadętość y hardość twoia iawna jest wszitkiemu swiatłu; wszitkie postempki twoie przisle⁶⁵⁾ to pokazują, pokazują y sprawy te z namy, które się wyszey wypiszaly, okazują tytuły twoie, ktorich nie mas miari, co ras insze a insze sobie wymyślas, państw tych, ktorich nie mas y któreć żadnem prawem nie przinależą, wyliczanie, iako się pocztasz być Czarem wszei Rusi, ktorí iedno część trzymasz, — zowiesz się panem państwa Połockkiego, ktoregós był niedawno podstempnie dostał y zasięgo iusz postradał, — wyliczanie włosci drugich małych, nad które wientsze słaheciy niektorzi pod nami dzierzą, odmiana nakomicz y imienia twego, bo czemuś jest teras Iohannem, ktoríś się przed tim zwał Iwanem Wasilewiczem, zaś jest ti Grekiem iakiem, Rzymianinem, albo Włochem, albo Hispanem, nie Moskwycinem? Wiencz nowe przydatki do tytułu — oyczicz, dziedzicz, wienc y spokojnem y pomiernem się w tytule zowiesz, niewinna owczinko! A dla czego to tak często powtarzasz oyczicz, dziedzicz, iakoby kto w tim wantpieł, żeś ti jest sin oycza twego z matkiej twoiej dziedzic państwa Moskiewskiego! Nie zadateć tego zaden, anić się tego trzeba sprawować około oycza twego, wiedzą wsiscer, ktoregós oycza sin, wiedzą tesz ktorej matki, — corki zdraycei przodka naszego Zigmunta Głinskiego. Czili to dla tego czynis, że nam uragas, żeśmy krolem obrani są? A reszmy się z oycza krola nie urodzili? I przed tim (w) wielu przednich państwach y podziś dzień także w państwach chrześcianskich (wiele) jest państw y krolestw, ktorich panowie y krolowie obierani bywają y nie mniej poziteczni krolowie y panowie bywają ci, ktorich by obyczais ich y godność, nis urodzenie, pany

⁶⁵⁾ прощаме.

czyli. Tym kstałtem najwyższego biskupa y przełożonego powszechnego kościoła papieża kardynałowie obierają, tym że kstałtem cesarza, którego napierwsza też jest świeczka dostojność⁶⁶⁾ y inne stany w innych królestwach, które y pany sobie obierają, którym sposobem i my wedle praw korony naszej ucziniamy iesteśmy królem za rozsądkiem o nas wszystkich stanów y tak wiele ludzi, tak że tobie tego najmniej nie zayrzam, że ciebie nie świadcztwo o cznocię twój wielu ludzi, ale żywot niewiasty na państwo Moskiewskie włożył. A żeśmy się nie s króla urodzili, tobiaby to było ciężkie, gdybys ty był tym sposobem nie urodził, iakoś się urodził, bo bys był państwa zadnego nigdi nie dostał, musiał bys być albo pastercem, albo aboczą. Ja tego nie żałuję, ani żaden między narodami chrześciańskimi wypolerowanem, które cznotą się rządzą. Słiachetny stan takowy jest, że cesarzowie, królowie waiszej nigdi tego stanu się nie wyrzekają y gdy nawientsze utwierdzenie s prawem czynić chcą, sliachectwem swoim je utwierdzają, y zawzdi kazdi to rozumiał baczny człowiek, że daleko lepiej z dobrego sliachcica y s cznotliwy sliachcianki rodzić się, a nis ze złych króla y królowey. Żesmy się todi z łaskiei Bozey urodzili z riezerskich ludzi y z riezerskich przodków, które chrześciaństwu mężnie y godnie służyło, władze wielkie, urzędy y przełożenstwa, a nakoniec y udzielałe ziemie sprawowali, a sprawowali cznotliwie y pobożnie, choć królami nie byli, my na tina tak przestaiemy, że za to P. Bogu dzienkujemy y wolam, żeśmy się tak urodzili, a nisby się mieli tak usodzić, iakoś się ti urodzieli, ktorí podobno na urodzenia tym swoim nie przestales, że albo dla łakomstwa, albo dla pychy do Prusa iakiegoś fałszywego, a nigdi na świecie nie będącego brata cesarza Augusta rod swoy wywodzis. My Króle Polskie przedkami swemi; co wspominas, zowiemy, bośmy ich są namiestnikiem, redzicielmi nie zowiemy, gdyżśmy się nie z nich rodzili. A ten przyczynek — państw wechodnych (w tytule) y zapadnych — skądci urosł? Czart pisny, przeciwiaiacz się Bogu, chciał położyć stolicę swoię na północy; ti sobie prziwłaszas zachod y zapad; iusz iedno czwarti kąt s czartem Bogu zostawie. Wiemaz zowieaz się noscą Krziza S. ti, ktorí z diabłem północy wechod, zachod odsymiacz, ktorí go nie nosis, ale są poddane swe krziza

⁶⁶⁾ Преподание: Купергероше немецкие обшары.

wkładas nieśnośno, ktorí gdje się co poszućci, tak się podumias, chołpówie, nadęcie piszes y na krole chrześciańskie się puszczasz: to iusz jest twoim takowa pokora! A stateczność iaka? Iaka w tych namowach pokazała się, postąpiłwsi wszystkie ziemie Inflanckiej okrem czterech znakow, znieść umknął nam trzidzieści y seść. Co raz, gdy nowa biesada, to nowa zoma. Koronowałeś na krolestwo Inflanckie Magnussa, iakos go potim ćeiel, czemu wiele? Innych rzecz mijam. A szcirosć twoja jaka? Głoytow na posły dawanie, posyłanie gończow twych, zadzierzwanie naszych, pisanie listow, zadzierzwanie nas w Wilsie, postępnki pierwasich y tarannieyszych poslow twoich, poszelstwa, które się iusz doszć przełoczy, nie dla czego statecznego, iedno dla zwłoki czasu y oszukanie nas osobliwą twą szcerość pokazują. I bendies narzekał na nas o krotkosć rokov, iakopy dziecię, ktoremu, gdy czego nie dadzą, to płacze. Tak ti, zom ci się nie dali oszukać, gniewasz się na nas. Micy na tim doszć, że nas postęwie twój uproszeniem stania do 4 niedziel podnamili, aby twoi bohaterowie s czernią naszą zetrzeć się beli mogli. A wiara twoja jaka? Niewspominam pradkow twoich: beło za lagiella, za Witalta zastanowienie, kocz ie wzraszał za Kaimirza? Kto crye państwa sarpał? Bela y przisienga y zokrwipnie z Alexandrem, beły za Zigmunta starego, — kto koma co urwał od państw igo? Ale o tobie samem mówię, a nasz to nie jest grać przisiengą y krziwo-przisiengać, — podrzuciłwsi list, w ktorom co innego beło pizsane, a nis co się namowilo, nań przisiengać? U Rzymian, choć ieszcze pogaa, y teras w chrześciaństwie, ktoby fałsiwie pisma nalezaneza do cryei sprawiedliwosć podrzucił, lubo by ich nie poprziisągł, iakos ti poprziisągł, gardłem karzą. A ludzkosć twoja co zacz jest? Gdzieś jest brath twój Władzimierz, tak wiele ludzi, tak wiele boiar gdzie się podziisło? Gdzie tak wiele ludzi twoich, o ktorich ti trupy gniewasz się, a gdy żywi są, nie gniewasz się o nie, y owszem na to się gniewasz, ktorosmy gardłem darowali y do ciebie posćećeli, zdrayezami ie zowęż. Iusz to podobno mnieyza u ciebie pastwińkę nad obczimi, iako taras czernią Podnieprską pod staniem wojować, iako nad więziami zmęczać się, s ktorymi iakos stę obczadzał, gdzie Bag zwycięstwa ucział, tak w Inflanckich, iako gdzie indzi, iakos nie tylko męszcziznom sie y białogłowom, a nakoniecz y dzieciom w ziwotach matek swych bendaczem nie przepuszczał, iakos dzieweczki poganom przed szcimą twami hań-

bić kazał, skąd to ci wiedzą, co to po wasztkim świecie rozpiszali y roz-
drukowali? Pytaj ich sobie. A pobożność twoją, iakie jest? Owoż są
same iakie twoje sprawy okazyją, uwazenie sacramentu małzanskiego,
stanowienie wedle myśli swej o rzeczach kościelnych y to, żeście s przed-
kami swymi nauczali ludzic swe wyznawać, żeście są nad waszelaki zakon:
poznay się tedy sam, bo to jest najwyższa mądrość — sam siebie znać, a
żebyś się lepiej poznał, posyłała ci księgi, która o tobie po wasztkim swie-
cie, nie tylko za przywilejem króla Augusta przodka naszego, ale za przy-
wilejem cesarza Maximiliana rozpiszane są y posłęć ich wiencześ potem,
ieśli chcesz, żebyś się w nich, iako we zwierciadle y rod swoj obejrzał,
a przypatrzawsz się sam sobie, tosz dopiero na drugie bystrze się puszczaj.
A iako nam śmiech przypominać tak często bieszurmanstwo, ti ktoris krew
swoją s nimi pomieszal, którego przodkowie za malarza, za podnoski
wsiadalczem na kół czarom Przekopskim mieli, ktorzi klacze mleką
akanione na grzwiu tatarakich akap lizali. My, ieśli mamy s cesarzem
Tureckim zastanowienie, mamy uciwne y przystoynne, iakę przodkowie na-
si królowie Polsczi miewali, a nie inakże. A wiencz ti nas, człowiek tich
obyczajow, hendies przyrownywał do Senacheribow, Amalechow Maxen-
cuszow, sam Kajmie, Phalarisie, Pharaonie, Neronie, Herodie, Antiechu?
A zasz hendies kłamał Duchem S. a pismo onego wyspeczajanc nas han-
biel y przeklinał, sam się wilk drapieżny za owcę udawał? Nie piszałeś
przed tim — z udrenczenia swego wołałem do Pana, aleś mowil, iako oni
elbrzimowis do swych — podźmy, rozszerzmy sobie cesarstwo, ktoregoby wierzch
dotknął do niego y wielbim imię nasze. A gdić się fortele twoje w Inflan-
ciech powiodły przed tim, niześmy s tobą za krzywdą naszą woiwacę po-
szali, pamiętasz z hardości, myśli twojej iakos wsiadł na koń twoy, przepa-
szawaci się na krziz łańczachami, w ktorim iadnym Ewangalia, na drugim
zagerek wisiał. Wziąłeś drzewce, jakoby Goliath przeciwko Dawidowi y
popiszałeś się przed polownikami, że się tim bić chcesz ze mną, a bojaro-
wie twoi u stoku twego, gdi heł Haraburda goniecz nas, iakę się nasmie-
wali y urągali narodowi Polakieru y Lithowskieru, mienając ie być nik-
czemnymi na wojnę, a prawie iako oni Holoferneszowi s ludzi mowili —
ustąpił do ostatka z ziemie Inflanczkiej, a potom y gdzie daley, — aby to
uznano było, że [wan Wasiliewicz Bogiem ziemie jest, a okrom niego za-

den nie iest. Pierwey, niześ imię panskie miał wrywać y ten psalm przypominać, miałeś złość swoię uznać y radniey od 50 psalma począć: zmiłuy się nad nami Panie Boze wedle wielkiego miłosierdzia twego. A mało na tym, cosz by kto ieszcze uści wyznawał y załował, gdiby tego nie uczynił, co Zacheus pokutuiancz, ze go w czym oszukał, czworako mu wrocieł, a ti części naszego wrocieć ześ nie chciał, iako mowi Zbawiciel: prozno kto idzie do ołtarza y dar do niego niesie, ktoby się nie usprawiedliwił bratu swemu. Modleł się tesz Antioch, gdi go Bóg za iego złości iasz do kończa karać począł y srogością plag temu śmiertelnych zranił, nie tylko modleł się, a by y kościoły chciał budować, cosz o nim pismo? To, co y tobie się przida. Modlił się ten złośliwy człowiek Panu; od którego miłosierdzia nie miał otrzymać. Zamknijemy iasz ten list do ciebie tim,— aby się tim znaczniej pokazała zdrada twoja, sprawiedliwość nasza aby się pokazała, że ti nie folgujanc zastanowiemiu, ktore miendzi mną a miendzi tobą przesz latha przisło nie było, ale prze bołazi, ktora iest wszitkich okrutnikow iednem katem, a cheiwość drugiem, ześ się do tego czasu przed nami kreł, a czoła twego nigdi nam nie ukazał, ktemu żeby się pokazało to, że fałszowie miłość poddanych swych sobie prziczitasz, a ze my swote miłuiemy,— wsiądz na swoy koń, a porozumieymy się miendzi sobą o czasie y miejscu; tam pokasz się mężem iako sprawiedliwosci duffasz; sami s sobą uczinamy dwa; tak mniei krwie chrześcianskiej bendzie przelano. Iesli do tego się dasz prziwiesć, oznaymi nam, bo my s tobą radzi uczinimy y tim kształtem Bog sendzia sprawiedliwy okaze, czyta iest prawda; jesi nie, sam się oszandzis y pokazesz, że ani prawdi, ani sereza, nie tilko czarskiemu powołaniu, iako się zowiesz, ale mężowi (nie niewieście) przistojnego nie masz. Iakoszkołwiek uczynisz, lubo się nam stawisz, lubo nie bendzies śmiał, my nie wątpimy, że przecię nam P. Bog pomoze y sezeroci y prawdzi gorę da, a sprawy twe wszitkie ku pociesze naszej, a ku zgnbie twoiej prziwiedzie. Dan w Zawołociu roku 1584 wtorego dnia Augusta. A zapieczentowan iest pieczenią Maiestatną koroną, w niebytnosci na ten czas przy nas kancielrza Wielkiego Xięstwa Lithowskiego. ⁶⁷⁾

⁶⁷⁾ Въ рускомъ за тѣмъ приписано: а то списокъ въ томъ листѣ посланъ. А посылаетъ тебе при семъ листѣ заповѣтъ я прелишь тогожъ листу нашего вѣдомоу латвискину,

59.

LITTERAE A SACRA MAIESTATE REGIA AD DOMINUM REGNI
MARSSALCUM.

Stephanus, Dei gratia Rex Poloniae etc.

Magnifice, syncere nobis dilecte. Posteaquam superiores proximas nostras ad Synceritatem Vestram Polocia literas dedissemus, quibus cum de irritis nostris cum hoste pacificandi actionibus fecissemus certiore, cum exercitu propius ad hostiles ditiones progressi sumus. Eo in itinere, cum senatoribus nostris, qui nobis adsunt, ac praecipuis militum nostrorum praefectis communicavimus, quo potissimum nobis hac expeditione tendendum, quidque ante omnia oppugnandum esset, veniebant hanc in deliberationem duo tamen modo, ut aut Novogardiam aut Plescoviam moveremus, quod, alterutro loco nostrae potestatis facto, hostis ad aequabillorem pacem impelli posse videretur. De Novogardia tamen facile repudiata sententia est, quod remotior esset, quam ut tanto cum exercitu et gravioribus pluribusque cum tormentis, vel mature satis pervenire, vel, si pervenissemus et nobis forte res minus secundae fuissent, nos sine incommodo inde recipere (non) posse videmur, ubi arcem nullam, quae nostrae dittonis esset, a tergo propinquam haberemus. Itum igitur eam in sententiam est, ut Plescoviam potissimum moveremus, a qua arx nostrae potestatis Voronecia non amplius sexdecim miliaribus abest, quoque nobis omnia ob propinquitatem fluminis itinerumque facilitatem opportunitiora sunt, quaque capta, hostis ab Livoniae aditu maxima ex parte excludi, terroris vero et detrimenti ob celebritatem civitatis amplitudinemque dittonis plurimum illi afferri posset. Qua de re Plescoviam versus progressi sumus, quo in itinere nobis nunciatum est, hostem Wiediam arcem, deductis tormentis, deseruisse, Crasnohrotka itidem incensa, praesidium deduxisse, utrumque locum iam militem nostrum tenere, ac Crasnohrotkam opere tumultuario munire. Ad Voroneciam, quo loco haec scribimus, cum pervenissemus, exercitus nostros lastravimus, ac quod in

который мы увидят, когда те же мы до нас вышешъ листы вышомъ Московскимъ, которого мы не увидятъ.

medio itineris, quod nobis Plescoviam habendum est, arx Ostrovia ab hoste teneatur, e qua cum ad Plescoviam versabimur, nostri, qui itinera faciunt, excipi et infestari possent, mandavimus cancellario regni nostri generali exercituum nostrorum capitaneo, (huic enim cum, milites nostri a nobis aliquem efflagitarent, qui pro more maiorum ipsis cum imperio praeesset, et nos anno superiore proximo expariando cognovissemus, quam praefici aliquam necessarium esset, id muneri contulimus) ut certas copias cum aliquot tormentorum numero praesidij illius deiciendi causa praemittat, quas iam praemissas ita sequetur, ut eadem die ad copias venire et oppugnationis rationem ostendere possit. Nos eodem omni cum exercitu, nulla cura mora, itineribus ita divisus, progrediemur, ut dextrum latus nobis Lithuaniae anticaeque copiae nostrae, sinistram Vielica fluvius, secundum quem iter faciemus, claudant. Quem exercitum ob excursionem hostilem ad Boristhenam miseramus, accessione turmarum et cohortium nostrarum, quae illis in locis versabantur, et nobilium consursu non mediocriter auctum, Drohobusam versus movere, ac inter illum locum et Toropciam Bialamque versari, tam ubi Plescoviam accesserimus, prope Chelnam (quae de loco tertio aut ad summam quarto die ad castra nostra pervenire possunt) considerare iussimus, ut istarum copiarum in omnem partem vigilantis hostilis exercitus facile ab excursionibus averti possit. Qui quidem exercitus ab Boristhene iam longius se in Moschoviam retulit et, cognito nostro itinere et oppugnandi coepto, Plescoviam versus, ut exercitui nostro immineat, et pabulatorum nostros (quod solent illi) infestent, iturus esse rumoribus affertur, quod si veri, nos, quod facere convenit, non praetermittamus. Cum vero exitus oppugnationis nostrae Plescoviensis, ad quam progredimur, in manu praepolentis Dei, in quo spem positam habemus, situs sit, et nobis annem in eventum mature sit cura nostra providenda, rectius nos facere non posse intelligimus, quam ut exercitus nostros (si hostis ad iustam honestamque nobis pacem, antequam sincerum ac constantem non adiecerit) in hybernis hostili in ditione retineamus. Neque enim exercitus noster in tanta itinerum iniquitate et longitudine, ac autumnalium tempestatum injurijs, vastis adeo et difficilibus in locis, sine maximis militum incommodis, magnoque iumentorum interitu reduci, neque sine sumptu ingenti ac temporis ad res gerendas opportunissimi iactura, (quam partim publicorum consiliorum in comitijs tarditate, partim

exercitorum pecunias publicae intelligentia quotannis summam incurramus) rursus adduci potest. Ad quae accedit et illud, quod si ea praesidia, quae nobis in finibus necessario retinenda sunt, ab hoste premi contingat, nos, si exercitum reducamus, ipsis nullo subsidio posse possimus, ac parva summo labore sumptuque anticipari fortasse varioque discrimini maxima anni parte committenda sint. — ne quid dicamus de maximis subditorum nostrorum detrimentis, quae dum miles noster saepius in radique, et in ipsis hybernis in Lithuania haeret, accipi necesse est, quaeque Lithuania perpeti diutius nullo modo potest. Vitari haec, si exercitus in solo hostili hybernis continetur, omnia poterunt, et interea (si hostis pergat a pace alienus esse) excursionibus per hyemem res grati, quoniamque vere inequale solatis hybernis maturius multo administrari poterunt, quoniam si maxima aestatis pars, exercitu reducendo consumatur. Quod ea de re Synceritati Vestrae scribimus, ut et ipsa consideret et aliorum in regno nostro hominum iudicia vocasque cognoscat, quid nobis, si hostem ad acquiescentem pacem adducere non possimus, potissimum faciendum sit; et si exercitum in hybernis retineamus, quomodo providere necessariis rebus et aliis subsidiis, quae ad res in futurum gerendas requirentur. Conventibus tantum separatim habitis, brevi quodammodo mane, consulare et ordinum sententias cognoscere possumus, quae expeditior ratio plurimum momenti ad summam rerum omnium, quae cum hac hoste susceptas habemus, afferre possent. Neque vero nos aliam hoc in negotio spectamus, quam ut belli istius et sumptuum reipublicae et nostrorum incommodorum (quae etsi magna sunt, tamen libenter cum detrimento etiam valetudinis nostrae suscipimus) finem atque exitum quanto citius assequamur. Cum igitur (quo scripsimus) belli exitum nostra in potestate non habemus, et ut erit praeclara, caepia plurimaeque Dei Optimi maximi beneficia, temere obficienda non sint, mature omnem in eventum providendum est, ne si hostis diutius rem pertinaciter sua ducat, tempestive paranda praesidia, quibus prospera initia secundumque adhuc progressus nostri ad felicem tandem exitum perducantur. De his igitur Synceritas Vestra considerabit, et consilia cum aliis, ad quae haec pertinent, communicabit, et hominum voluntates iudicibus cognoscat, ut ex his nobis sententiam suam, quid fieri possit, quam primum perscribet, nosque de rebus omnibus, quae huc pertinere videbantur, faciat portiones. Bene valeat

Sinceritas Vestra. Datum ex castris nostris ad Voronecum XIII Aug. Anno M.DLXXXI regni vero nostri anno sexto. Stephanus Rex.

Cum ex itinere arcem Ostroviam in insula Wiolecae fluminis, a quo undique circumluitur, sitam, muro lateritio turribusque itidem lateritis munitam oppugnare caepissemus; verberatis duarum turrium propugnaculis lateque patefactis praesidium saluti diffusum, arcemque in potestatem accepimus, universoque cum exercitu iam Plescoviam movemus.

60.

RESPONSUM MAGNIFICI D. MARICHALCI AD LITERAS SACRAE
REGIAE MAIESTATIS.

Sacra ac Serenissima Regia Maiestas, Dominae Dominae clementissime.

Simul atque quarto ab hinc die accepi literas Sacrae Maiestatis Vestrae, decima quarta Augusti sub Voronecio ad me et alios maioris Poloniae senatores scriptas, quantocius deferri, ad quos pertinebant, curavi. Ipse quin etiam cum illis, quorum copia dabatur iuxta voluntatem Sacrae Maiestatis Vestrae, conferre consiliaque mutuo communicare minime neglexi: praesertim cum Reverendissimo Domino episcopo Posnanensi et item Magnifico D. palatino et castellano Posnanensi. Neque sane alienum abs re fore putabam, si omnes unanimiter sententiam nostram unis literis perscriberemus, praesertim quod ea ratio non modo Sacrae Maiestati Vestrae tam variis atque arduis bellorum negotiis occupatissimae cumprimis accommodata, verum etiam ad stabiliendas inter nosmetipsos voluntates, tum ad conciliandos ac confirmandos in re proposita nobilitatis animos, plerimam momenti allatura fore videretur. Sed quia quibusdam locus visum est ex speciali, procul dubio, erga rempublicam affecta et Sacrae Maiestatis Vestrae studio, quid mihi item videatur, breviter meo more et candide perscribam. Inprimis vero, nota possum non satis admirari singularem divinam providentiam, quae omnia Sacrae Maiestatis Vestrae consilia et actiones ita pro sua clementia dirigit ac disponit, ut in iis non nisi singularis ac vere patetis affectus, indefessum studium, constantissimaeque ornandae ac ampliandae hujus reipublicae animus partibus omnibus elucescat;

quo nomine maximaeque aequae immortales non solum a nobis, sed ab universa posteritate nostra debentur Sacrae Maiestati Vestrae gratiae. Quantum ad hybernationem exercitus in solo hostili, optime Sacra Maiestas Vestra cum sibi assistentibus consiliariis iudicat multis nominibus expedire rei publicae, ne milites, in tanta itinerum longinquitate ac difficultate, nec non temporum iniuria deducantur, quin potius ibi stativa figant, summo labore parta tueantur, atque in omnes hostis atterendi et ad aequabiliores in posterum tractatus adducendi, occasiones sint intenti (sicut). Quod vero Sacra Maiestas Vestra cum exercitibus in hybernis sese continere debeat, id mihi uni minime videtur, tum quia praesentia Sacrae Maiestatis Vestrae in regno desideretur ac necessaria appareat, tum quod multum momenti allatura sit non modo ad subsidia, eo facilius et citius comparanda, verum etiam ad mille difficultates, quae in tanta hominum varietate oboriri solent, amovendas; praesertim, cum ibi non minus vigilanter ac feliciter ex nutu et praescripto eiusdem Maiestatis Vestrae res geri possit per eos, quos Sacra Maiestas Vestra ibidem ad ista munia exequenda relinquere voluerit. Porro, quomodo exercitui in terra hostili hybernanti providendum sit de rebus necessariis, aut quomodo subsidia (quae propter continua militum exercitia, varios bellorum ac incursionum casus et discrimina, tum vero temporum iniurias necessario submitti oportere, facile quivis animadvertit) in tempore comparanda, eo difficilior mihi videtur consultandi ratio, quod dum ipse mecum multa et varia considero, et aliqua ex praecedentibus de iis, quae consequi possunt, coniecturam facio, in tanta temporis angustia et fatali quadam hominum anxietate, iudicia hominum explorare aut voluntates cognoscere minima possum. Ad utrumque profecto parata pecunia opus est; nam neque miles conscriptus retineri, si stipendia non persolventur, et sustentatio aequae hominibus ac iumentis non suppetierit, in hostico poterit, neque novus pro subsidiis ad res in futurum incunctanter gerendas submitteendis comparari, nisi sumptus adsint. Proinde quamvis facile assentior de iis commodissime tractari posse ac debere per conventus particulares seorsim habendos, tamen non possum non addubitare, quin aliud quidpiam proponi aut obtineri possit a nobilitate, quam ut contributio agraria, quae pro anno futuro laudata est et cuius exactio ad mensem Martium usque producitur, infra decursum praesentis anni ad finem usque mensis De-

oenbris coaseratur integre. Quod si praeterea ex civitatibus contributiones Sosz aut Czopowe dictas obtineri queant; ita ut ante anni decursum contradantur, aut summis paratis per communitates urbium redimantur, magna et utilis foret tam ad praesentes res, quam ad consaltationes in futurum constituendas accessio. Quod aliud in praesentia proponam, non habeo, etenim quomodo de novis aliquibus rationibus augendi nervi belli, atque adeo rerum caeptarum continuandarum proponendum sit; quoad priores modi ultimis in committis omni consensu approbati effectum suum non fuerint sortiti, et quoad animi hominum saltim aliquantulum respiraverint, ego non video. Verum quaecumque tandem ratio magis ex re reipublicae et praesentis expeditionis videbitur Sacrae Maiestati Vestrae, ad hanc ego me quoque lubenter accommodabo, et quidem ita ut ad conciliandos hominum animos confirmandasque voluntates nihil studii et operae sciens sim intermissurus. Cuius gratiae me obsequiaque mea subiecissima diligenter commendo. Denique precor, ut in omnibus viis et consiliis Sacram Maiestatem Vestram prosperet, dirigat; defendat ac feliciter incolumem victoribusque gloriosam ad nos quamprimum reducat. Posnaniae 24 Septembris 1581.

Sacrae ac Serenissimae Maiestatis Vestrae humillimus servus. Andreas Opaliński.

61.

FORMA LITERARUM IMPERATORIS TURCARUM, A CZAUSO
SACRAE REGIAE MAIESTATI REDDITARUM IN CASTRIS AD
PLESCOVIAM, DIE 4 SEPTEMBRIS, ANNO 1581.

Inter Magnanimos atque Excelsos Iesum commitantium ex progenie Messiae, Princeps etc.

Potentissimo Regi Poloniae Stephano, cui Deus omnipotens concedat in omnibus prosperos successus finemque desideratissimum. Cum hae altissimae omni que honore dignae literae ad Maiestatem Vestram pervenerint, ex eisdem Maiestas Vestra cognoscat Sultan Islamam filium Imperatoris Tartarorum demortui, habitantem in civitate nostra Samboli; per literas suas denunciasse, quod potentissimus omni que honore atque splendore.

undique circumdatus Mehemet Kierey Chan, quem Deus omnipotens in omnibus magnum beatumque faciat, discordias inimicitiasque apertas cum fratribus suis habebat. Unde accidit inter horum altercationes, unum ex eisdem Drichan-Kiereium vitam cum morte mutasse, duos quoque fratres Aleb et Selamet Kiereios ob metum mortis, vitae consulere volentibus, auferuisse, atque in Beristhene fluvio a kasakis, subditis Maiestatis Vestrae mancipatos, tandem ad praefectum arcis Circasiensis deductos esse. At cum Maiestati Vestrae ex antiquis temporibus profluens integra amicitia sincerusque amor, tam sanctae memoriae avorum praedecessorumque nostrum, quam Tartarorum imperatorum sit optime perspectus, qui cum sese fidelissimos sincerosque semper demonstrabant, tum ipsimet, tum fratres ac propinqui illorum ad omnia officiorum genera parati, contra quoque omnes inimicos nostros aperto Marte certare non dubitarunt, atque hucusque in officio sese constanter conservant religionis; ergo, quod cum ita sit dignum et iustum nobis visum est, illos ipsos fratres, sorores et uxores, totamque progeniem illorum sub tutela nostra firmiter asservare, illisque in omnibus, quoad fieri potest, congratulari. Qua propter misimus ad Maiestatem Vestram Husein Czaussium (quem Deus locupletem faciat) hoc in negotio. Obsecramus diligenter itaque Maiestatem Vestram, ut pro mutua nostra sincera, sancta constantique amicitia, quae hucusque inter nos inviolabilis permanet, eosdem fratres germanos imperatorides, liberos et absolutos pronunciat, atque ad nos per praelatum Czaussium, adhibente aliquo bono viro famulo Maiestatis Vestrae, propter maiorem securitatem, transmittere faciat. Nos autem dabimus operam, ut eosdem quam citissime ad Tatar Chanum dimittamus. Iam enim concordia et pax omnisque tranquillitas per litteras nostras inter ipsos facta est. Scripsimus enim ad unum quemque mandata nostra, quibus contenti amore pristino sese prosequi iurarunt. Tandem Maiestatem Vestram diu longeque felicissimam bene valere cupimus. Ex urbe nostra Constantinopoli 989 diebus Iunii.

Summa literarum Islam Sulthani. Denunciat, quomodo frater illius captus est, et quo loco. Ad ultimum supplicat Maiestatem suam tanquam fratrem charissimum, ut hos duos fratres liberos dimittere velit.

62.

SUMMA LITERARUM SIAUSS BASSAE.

Inter praestantissimos totoque orbe celeberrimos principes Christianorum, Serenissimo atque Potentissimo Regi Poloniae Stephano, salutationes sine numero, amicitiam sinceram, unguentis preciosissimis floribusque odoriferis plenam, cum commendatione officiorum suorum etc.

Cum autem non ita pridem tempore praeterito facta esset inimicitia, certaeque altercationes inter Chanum Tartarorum Serenissimum Mechmedum et fratres suos, sic ut nescio, quo fato unus ex eisdem Deinan Kierey Sultan nomine occisus est; quo facto caeteri perturbati, ubi fieri potuit, sese absconderunt, duo autem horum Aleb et Selameth Kierey Sultan, vitae consulere volentes, tandem in laqueum latronum Borysthenensium inciderunt, ac postea a Circasiensi capitaneo in captivitatem deducti sunt. Haec cum ita sese habeant, Serenissimus atque Invictissimus Imperator Dominus meus vehementer desiderat, ut eosdem in excelsa Porta sua videre possit, quo in negotio honorificentissimas amicabilemque literas suas, cum ea, qua par est, reverentia per strenuum virum Husein Czausium misit. Quae cum ad Maiestatem Vestram delatae erunt, nil dubito, immo certus sum easdem locum obtinuisse, Maiestatemque Vestram petitioni Invictissimi Imperatoris Domini mei facile satisfacere posse, ita quod eosdem supra nominatos imperatorides, cum aliquo strenuo viro in tranquillitate securos, ad excelsam Portam transmittere non dubitabit. Tandem Maiestatem Vestram bene valere atque omnia secundum animum consequi, ex animo cupio. Datt. ut supra.

63.

COPIA LITERARUM PALATINI VALACHIAE, EODEM TEMPORE
AD PLESCOVIAM, UT SUPRA, SACRAE REGIAE MAIESTATI
REDDITARUM.

Serenissime Princeps ac Potentissime Domine, Domine amice ac Domine vicine, nobis observandissime.

Paratissimorum servitorum nostrorum in gratiam Serenissimae Regiae

Maiestatis Vestrae plurimam commendationem. — Infinita Serenissimae Regiae Maiestatis Vestrae in nos collata officia nos prope in admirationem haecenus duxerunt, praesertim cum semper viderimus eandem paratiorem ac faciliorem fuisse in faciendo rem quampiam, quam nos in rogando. Qua propter cum potentissimus Turcarum imperator nobis literas per Czaussium allatas iniunxerit, ut pro ea vicinitate, quam haecenus sancte ac inviolate inter nos coluimus, ad Serenissimam Regiam Maiestatem Vestram scriberemus iuxtaque supplicarem, ut profugum illum Tartaricum, nuper a finitimis Christianis Scythis, alias kozacis captum, Serenissimaeque Regiae Maiestati Vestrae oblatum, huc ad nos Moldaviam transmittere clementer dignaretur. Nos aequissimo animo imperatoriae Maiestati suae mandatis parendo ac penes pro inviolata mutua nostra vicinitate, id facile fieri posse nobis certo persuadendo, amice praesentibus Serenissimam Regiam Maiestatem Vestram supplicamus, dignetur id clementer, quatenus fieri possit, ut facile id Serenissimae Regiae Maiestati Vestrae factu arbitramur, sapienter causis fortassis dubiis profugationis clementer perpensis, in gratiam et Imperatoris Turcarum Maiestatis et nostri facere. Nos, quem si clementer transmiserit, eundem Imperatori Turcarum Maiestati transmittemus. Hoc, de Serenissima Regia Maiestate Vestra omnibus servitiis demereri studebimus, eandemque iuxta quam diutissime faelicissimeque valere pro pio vicinitatis affectu cupimus. Dat. ex curia nostra Sochaviensi X Iulii M.DLXXXI. Eiusdem, Serenissimae R. M. Vrae. syncerus fidelisque vicinus Jakula Dominus et heres Moldaviae. Nos scribimus mandate Turcarum Imperatore. Serenissima tua R. M. V. sciet consuetudinem illius regni, denique, quid facto opus sit.

64.

RESPONSUM SACRAE REGIAE MAIESTATIS AD LITERAS
IMPERATORIS TURCARUM.

Serenissimo ac Potentissimo Principi, Domino Sulthano Amurato, Imperatori maximo Constantinopolitano, Asiae et Europae, Persarum, Arabum Syriaeque et Aegypti Domino, Amico vicinoque nostro charissimo.

Stephanus, Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae

62.

SUMMA LITERARUM SIAUSS BASSAE.

Inter praestantissimos totoque orbe celeberrimos principes Christianorum, Serenissimo atque Potentissimo Regi Poloniae Stephano, salutationes sine numero, amicitiam sinceram, unguentis preciosissimis floribusque odoriferis plenam, cum commendatione officiorum suorum etc.

Cum autem non ita pridem tempore praeterito facta esset inimicitia, certaeque altercationes inter Chanum Tartarorum Serenissimum Mechmedum et fratres suos, sic ut nescio, quo fato unus ex eisdem Deinan Kierey Sultan nomine occisus est; quo facto caeteri perturbati, ubi fieri potuit, sese absconderunt, duo autem horum Aleb et Selameth Kierey Sultan, vitae consulere volentes, tandem in laqueum latronum Borysthenensium inciderunt, ac postea a Circasiensi capitaneo in captivitatem deducti sunt. Haec cum ita sese habeant, Serenissimus atque Invictissimus Imperator Dominus meus vehementer desiderat, ut eosdem in excelsa Porta sua videre possit, quo in negotio honorificentissimas amicalesque literas suas, cum ea, qua par est, reverentia per strenuum virum Husein Czausium misit. Quae cum ad Maiestatem Vestram delatae erunt, nil dubito, immo certus sum easdem locum obtinuisse, Maiestatemque Vestram petitioni Invictissimi Imperatoris Domini mei facile satisfacere posse, ita quod eosdem supra nominatos imperatorides, cum aliquo strenuo viro in tranquillitate securos, ad excelsam Portam transmittere non dubitabit. Tandem Maiestatem Vestram bene valere atque omnia secundum animum consequi, ex animo cupio. Dat. ut supra.

63.

COPIA LITERARUM PALATINI VALACHIAE, EODEM TEMPORE
AD PLESCOVIAM, UT SUPRA, SACRAE REGIAE MAIESTATI
REDDITARUM.

Serenissime Princeps ac Potentissime Domine, Domine amice ac Domine vicine, nobis observandissime.

Paratissimorum servitiorum nostrorum in gratiam Serenissimae Regiae

Maiestatis Vestrae plurimam commendationem. — Infinita Serenissimae Regiae Maiestatis Vestrae in nos collata officia nos prope in admirationem hactenus duxerunt, praesertim cum semper viderimus eandem paratiorem ac faciliorem fuisse in faciendo rem quampiam, quam nos in rogando. Quapropter cum potentissimus Turcarum imperator nobis literas per Czaussium allatas iniunxerit, ut pro ea vicinitate, quam hactenus sancte ac inviolate inter nos coluimus, ad Serenissimam Regiam Maiestatem Vestram scriberemus iuxtaque supplicarem, ut profugum illum Tartaricum, nuper a finitimis Christianis Scythis, alias kozacis captum, Serenissimaeque Regiae Maiestati Vestrae oblatum, huc ad nos Moldaviam transmittere clementer dignaretur. Nos aequissimo animo imperatoriae Maiestati suae mandatis parendo ac penes pro inviolata mutua nostra vicinitate, id facile fieri posse nobis certo persuadendo, amice praesentibus Serenissimam Regiam Maiestatem Vestram supplicamus, dignetur id clementer, quatenus fieri possit, ut facile id Serenissimae Regiae Maiestati Vestrae factu arbitramur, sapienter causis fortassis dubiis profugationis clementer perpensis, in gratiam et Imperatoris Turcarum Maiestatis et nostri facere. Nos, quem si clementer transmiserit, eundem Imperatori Turcarum Maiestati transmittemus. Hoc, de Serenissima Regia Maiestate Vestra omnibus servitiis demereri studemus, eandemque iuxta quam diutissime faelicissimeque valere pro pio vicinitatis affectu cupimus. Dat. ex curia nostra Sochaviensi X Iulii M.DLXXXI. Eiusdem, Serenissimae R. M. Vrae. syncerus fidelisque vicinus Jakula Dominus et heres Moldaviae. Nos scribimus mandate Turcarum Imperatore. Serenissima tua R. M. V. sciet consuetudinem illius regni, denique, quid facto opus sit.

64.

RESPONSUM SACRAE REGIAE MAIESTATIS AD LITERAS
IMPERATORIS TURCARUM.

Serenissimo ac Potentissimo Principi, Domino Sulthano Amurato, Imperatori maximo Constantinopolitano, Asiae et Europae, Persarum, Arabum Syriaeque et Aegypti Domino, Amico vicinoque nostro charissimo.

Stephanus, Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae

etc. salutem et optatos rerum successus ac nostri mutui amoris continuam incrementum.

Serenissime et Potentissime Princeps, Amice et vicine charissime! Quod ad nos Serenitas Vestra de duobus fratribus illustribus — Aleb et Selamet Kierey Tartaris perscripsit, est ita illud, quod dum fratris sui illustris principis Tartarorum persecutionem fugiunt, in manus kazakorum, qui in Borysthene versantur, inciderint, ex quorum manibus a capitaneo nostro Circasiensi, iussu nostro, non sine labore et sumptu liberati sunt. Cum autem Serenitas Vestra a nobis hoc tempore per literas petat, ut eos liberos ad Portam Serenitatis Vestrae dimittamus, desideramus nos quidem Serenitati Vestrae, pro constanti amicitia nostra, ea in re gratificari; sed cum hoc tempore, longo terrarum intervallo ab illa ditione nostra Circasiensi, bello occupati distemus, et de illorum statu non satis exploratum habemus, an ad nos religionis causa se contulerint et nobiscum permanere diutius velint, de illorum voluntate et statu, quamprimum fieri poterit, cognoscemus. Quo cognito, faciemus, ut Serenitas Vestra intelligat nos suae intercessionis libenter rationem habuisse. Quandoquidem vero non dubitamus, quin Tartarorum princeps, ob cuius inimicitias fratres illi fugerent, nobis deinceps fratrum istorum causa ob dimissionem infestus futurus sit, postulamus a Serenitate Vestra, ut alium ex istis fratribus, qui a nobis dimittentur, in principatu Tartariae collocet. Nam ita evectum in principatum, Serenitati Vestrae, ob tanti beneficii memoriam, ut caeteris in rebus, ita in conservandis nobiscum pactis, obsequentiore futurum iudicamus. Iustum vero est, ut Serenitas Vestra efficiat, ne ex eo, quod Serenitati Vestrae hoc in negotio gratificabimur, nos aliquid molestiae accipiamus, quae etsi ab illo nulla talis adferri potest, cui nos subito non succurreremus, tamen nos illud vel pactorum causa, quae nobis cum Serenitate Vestra intercedunt, et quibus Tartaros contineri scimus, praecaveri et vitari maluimus. Non dubitamus igitur, quin Serenitas Vestra curatura sit, ut nostrum istud Serenitati Vestrae gratificandi studium nobis ac subditis nostris quietem potius, quam ullam molestiam adferat. Deus Serenitatem Vestram diutissime salvam conservet. Ex castris nostris ad urbem Plescoviam, die III Septembris, M.DLXXXI anno, regni nostri sexto.

65.

RESPONSUM AD LITERAS BASSAE.

Stephanus etc. Illustris Princeps, syncere nobis dilectel Retulit ad nos strenuus Husein Czaussius Invictissimi ac Potentissimi Imperatoris Constantinopolitani, amici et vicini nostri charissimi literas, attulit et alteras Synceritatis Vestrae de fratribus duobus, illustribus — Aleb et Selamet Kierey Tartaris, scriptas, qui, ut in illis literis scriptum est, cum illustris Tartarorum fratris sui persecutionem fugerent, in manus kosacorum Borystenensium pervenerunt, ex quibus per capitaneum nostrum Circassensem, iussu nostro, non sine sumptu ac labore liberati sunt. Quod vero Imperatoreae Serenitatis intercessionem attinget, ut eos fratres liberos ad Portam suam dimittamus, euperemus nos quidem eius Serenitati ea in re gratificari; sed cum nos longe a ditone nostra Circasiensi, ubi fratres illi sunt, hoc tempore distemus, neque satis scimus, quis eorum status, quae voluntas sit, an religionis nostrae causa, et ut nobiscum diutius maneat, ad nos venerint; ea de re cognoscemus, et cum certiores de eorum voluntate erimus, faciemus, ut intelligi possit nos intercessionis, quam apud nos eo in negotio sua Serenitas interposuit, rationem plurimam habuisse. Quandoquidem autem nos non dubitamus, quin ipse Tartarorum princeps, qui fratres suos inimicitiis persecutus est, nobis propter ea, quod iuxta intercessionem eius Serenitatis eorum rationem habuerimus, infestus futurus sit, postulandum nobis ab eius Serenitate putavimus, ut alium Tartariae principem, unum scilicet ex istis fratribus, quem dimittemus, efficiat, eum enim ita principem effectum, eius Serenitati cum aliis in rebus, tum in conservandis nobiscum pactis obsequentiore futurum esse iudicamus; et est in primis iustum, ut eius Serenitas curet, ne nobis ullam hoc molestiam adferat, quod hoc in negotio eius Serenitati gratificamur. Etsi enim ab isto Tartarorum principe talem molestiam nullam nobis afferri posse satis videamus, quam non subito depulsuri essemus; tamen quod iis pactis, quae nobiscum ipso Invictissimo Imperatore Constantinopolitano intercedunt, Tartari contineantur, malemus istis rebus mature provideri et, alio Tartarorum principe effecto, talia incommoda praecaveri. Quam in rem, ut Synceritas Vestra incumbat, plurimum hortamur,

idque eam facturam esse pro suo erga nos studio, de quo libenter cognoscimus et nobis bene persuasum habemus, non dubitamus, benevolentiam nostram, quibus nos in rebus Synceritati Vestrae declarare poterimus, semper singularem praestabimus. Bene valeat Synceritas Vestra. Datum, ut supra.

66.

RESPONSUM AD LITERAS ISLAM SULTHANI.

Stephanus etc. Illustris, syncere nobis dilecte! Quae, fratribus Synceritatis Vestrae in manus kosacorum Boristenensium prolapsis et ex illis per capitaneum nostrum Circassiensem, non sine labore et sumptu, iussu nostro, liberatis, Serenissimus et Potentissimus Imperator Constantinopolitanus, amicus et vicinus noster charissimus, atque etiam Synceritas Vestra nobis scripsit, cognovimus, et libenter quidem ad Serenissimi Imperatoris intercessionem hoc etiam tempore gratificati fuisset, nisi longius ab illis ditionibus nostris, in quibus Synceritatis Vestrae fratres sunt, distarem, quam ut de ipsorum statu et voluntate, quo animo ad nos venerint, quam redeundi voluntatem habeant, cognoscere possimus. Dabimus vero operam, ut ea de re, quam primum fieri poterit, cognoscamus, actum, quando certiores erimus, faciemus, ut intelligi possit nos eius Serenitatis, pro mutua nostra amicitia, quae nobis cum Serenitate eius intercedit, rationem habuisse; nosque facultatem nobis oblatam potius ad benignitatem, beneficium praestandum, quam ad iniuriarum vindicationes aliasque rationes nostras contulisse. Iudicamus vero et fratres et ipsam Synceritatem Vestram operam duros, ut eos meriti nostri memoriam gratam conservare, nos vero beneficium bene collocasse intelligi possit. Synceritatem Vestram bene valere optamus. Datum ex castris, ut supra.

67.

RESPONSUM AD LITERAS PALATINI VALACHIAE.

Stephanus, Dei gratia Rex etc. Magnifice, syncere nobis dilecte! Cognovimus ea, quae ad nos cum Serenissimi ac Potentissimi Imperatoris Constam-

tinopolitani aliorumque, atque etiam Sinceritatis Vestrae literis, de fratribus illustris Tartarorum principis, qui apud capitaneum nostrum Circasiensem sunt, perscripta, Generosus Husein Czaussius attulit; de quibus ita ipsi commemorato Imperatori respondimus, ut intelligi possit, nos eius intercessionis rationem habere velle,—quod Sinceritatem Vestram scire volumus, quam bene valere cupimus Dat. ut supra. Stephanus Rex.

68.

INSTRUCTIO SACRAE REGIAE MAIESTATIS, AD SERENISSIMUM PRINCIPEM SOLDANUM AMURATHEM, IMPERATOREM CONSTANTINOPOLITANUM ETC. GENEROSO CHRISTOPHERO DZIERZEK, SUAE MAIESTATIS AULXO, DATA IN CASTRIS AD PLESCOVIAM, DIE V. SEPTEMBRIS, ANNO M.D.LXXXI

Sacra Regia Maiestas suo isti ad Imperatorem Turcarum nuncio ante omnia mandat, ut cum Constantinopolim pervenerit et admissus ad Siausium Bassam, et ea, quae in mandatis habet exponendi et communicandi causa fuerit, omnia ex isto huius instructionis praescripto dicat, agat, communicet, nec quicquam sibi vel amplius, vel minus, vel aliis autem modis, aut verbis, asperius aut levius faciendum aut dicendum putet, quam literis hisce praescriptum habet, a quibus sibi nulla in parte rerum aut verborum discedendum esse statuat. Verba autem sic faciet:

Sacra Regia Maiestas, Dominus meus clementissimus Serenissimum Imperatorem re ipsa cognovisse existimat, quo studio erga eius Serenitatem semper fuerit, quaque cura pacta ea, quae mutua uterque, tanquam per manus, ab Serenissimis quisque antecessoribus suis tradita accepit, integra adhuc conservaverint. Pro quo quidem studio, cum eius Serenitas fratres duos Tartaros, qui suae Maiestatis iussu e kosakorum manibus erepti et incolumes servati sunt, dimitti per literas petisset, Maiestas sua prompte eius Serenitati gratificari, et sua voluntate semel erga eius Serenitatem et (erga) mutua pacta suscepta constantiam declarare voluit; plane nunc et diserte eius Serenitati per me significat se eos liberos facturam et de regno suo dimissuram esse. Etsi enim causae multae gravesque sint, ob quas sua Maiestas secus facere possit,

tamen hoc tribuere amicitiae eius Serenitatis, hac (ae) fiduciae suae, quam de eius Serenitatis mutuo erga se ac pacta animo susceptam habet, dare voluit, ut eius Serenitatis petitioni locum hac de causa relinqueret. Quod ut sua Maiestas prompte et libenter facit, ita vicissim de eius Serenitatis erga se animo amicissima quaeque pollicetur et expectat; et si paria gratificandi studia ab eius Serenitate requirat, id se pro iure amicitiae mutuorumque officiorum recte facere intelliget, quod synceros amicos inter se pari promptitudine ac candore et gratificari et gratificandi studia requirere conveniat. Pro eo igitur candore et sinceritate amicitiae mutuae, sua Maiestas ab eius Serenitate hoc in primis requiret: ut, cum Constantinopoli proditor quidem suae Maiestatis, e Transylvania profugus versetur, a quo se Maiestas sua improbis maledictis proscindi et nomen animumque suum falsissimis calumniis traduci certo sciat, ac passim spargi cognoscat, Maiestatem suam nulla sinceritate erga eius Serenitatem affectam esse, nec candide cum ea vereque amicitiam colere, denique, a quo hoc maxime egi intelligat, ut inter Maiestatem suam eiusque Serenitatem mutuae amicitiae et fiduciae sinceritas talibus calumniis magna cum utriusque hostium voluptate labefactetur, — non potest hoc sua Maiestas, et nominis dignitatisque suae et mutuae amicitiae causa, quam nullis improborum artibus et calumniis violari cupit, aequo animo pati. Quamobrem petit sua Maiestas eius Serenitatem, ut proditorem illum nefarium vinculis constrictum ad se mittat, in eaque re mutuum gratificandi studium, et tam erga nomen dignitatemque suae Maiestatis, quae a scelerato illo improbissime proscinditur, quam erga mutuam amicitiam animi sui studium declaret, — idque cum ipsius Maiestati, tum maxime exteris hominibus patefaciat, qui non poterunt non aliena a mutua eius Serenitatis cum sua Maiestate coniunctione suspicari, si videant publice apud eius Serenitatem suae Maiestatis calumniatorem proditoremque versari, haec vero Maiestatis suae postulata iusta honestaque apud eius Serenitatem locum minus reperiri. Fecere hoc saepius Summi et Clarissimi Principes atque Imperatores, cum Romani, tum aliarum potentissimarum gentium homines, neque id amicis tantum, verum interdum et hostibus fecere, ut proditores victos traderent, et fecisse eius Serenitatis bonae memoriae patrem sibi, etiam tum in Transylvaniae principatu constituto, et meminit et libenter praedicat, ut profugum ac proditorem similem Constantinopoli ad se in Transylvaniam mitteret. Quo

sibi magis eius Maiestas persuadet eius Serenitatem, tum aequitate rei, tum mutuae benevolentiae studio, tum paterno aliorumque Summorum Imperatorum ac Regum exemplo adductum iri, ut Maiestati suae gratificetur et nefarium illum hominem sibi vinetum transmittat. Praeterea non potest sua Maiestas non conqueri de Petri Ianiscoli, qui hoc tempore Transalpianam ditionem ab eius Serenitate obtinet, hominis importunissimi et iniquissimi iniuriis, qui cum quovis potius, quam cum Maiestate sua, confinium tranquillitatem et vicinitatis iura observare instituit, ac quo (qui) ab initio infestum erga Maiestatem suam animum ostenderet; cum in eam provinciam pervenisset, nullis tum atque adeo nedum quidem literis appellavit, quod mos et confinium ratio, mutuaeque suae Maiestatis cum eius Serenitate, a qua ille provinciam accepit, amicitia postulabat; accedunt graves iniuriae, quibus subditos nostros mercatores inprimis, qui suas illis in locis (negotiationes) pro consuetudine temporum superiorum ac pactorum ratione exercent, vexat et spoliat; quae quidem violentia iniuriaque facit, ut hoc tempore negotiationes, quae olim nostrorum subditorum illa in loca magnae fuere, magno cum detrimento eius Serenitatis reddituum omnino iaceant et extinctae sint. Progreditur vero longius etiam eius protervia, et in servitores suae Maiestatis se exercit, quos ille per eam provinciam proficiscentes, semel atque iterum detinuit, excussit et iniuriis affecit; literas etiam ad nos scriptas iis, qui perferrent, eripuit et resignavit; cumque in illis eorum, quae suspicaretur, nihil reperiret, apertas ad suam Maiestatem contemptim remisit. Denique ita se gerit, ut Regiam Maiestatem, quae eius Serenitati summa amicitia perpetuisque foederum pactis imprimis coniuncta est, quotidie summa insolentia violet et lacesset, cum cum vicinis aliis negotia ac consilia, in primis vero cum Rubero Caesaris Germanici praefecto consilia habeat; provinciales itidem et externos, et maxime Maiestatis suae subditos, negotia isthuc exercentes vexat et expilet, quaeque compilat, alia in loco clam transferat, ut dubium nemini sit, quin tandem per fraudem et cum incommodo eius Serenitatis se iis cum rebus atque opibus, quas perniciis contrahit, alio subducturus sit. Conqueritur igitur Regia Maiestas gravissime de illius protervia et iniuriis, et eius Serenitatem de hominis improba mente admonet expetitque, ut eius Serenitas incommodis maioribus occurrat, neque diutius per illum aut perturbari finitimorum Maiestatis suae subditorum rationes negotiationesque,

aut ipsius Maiestatis dignitatem contemni, ac facilitatem qua sibi Maiestas sua pactorum cum eius Serenitate sibi intercedentium causa adhibendam putavit, diutius laedi patiatur; — quin potius ut eius Serenitas hoc potius Maiestati suae mutuaeque amicitiae ac pactorum integritati et ipsius Transalpinae provinciae finitimorumque Maiestatis suae subditorum tranquillitati et commodis tribuat, ut improbum et insolentem et fidei incertae hominem illa ex provincia removeat. Hoc Regiae Maiestati, pro suo cum eius Serenitate eiusque subditis amicae vicinitatis studio, ac sua pactorum sine ulla offensione et nimia conservandorum cura, perquam gratum atque adeo ipsi sibi atque illae Transalpinae provinciae commodo et utilitati factura est. Atque haec esse nuncius suae Maiestatis significabit, quae, ut coram verbis exponeret, a Regia Maiestate mandatum habeat, neque dubitare Sacram Regiam Maiestatem, quin eius Serenitas suae Maiestatis postulatis eadem facilitate locum relictura sit, qua sua Maiestas et antehac semper et hoc tempore eius Serenitatis flagitationes apud se plurimum valere sunt (scit *НАН* sentit). Haec nuncius primo in colloquio apud commemoratum Bassam exponet. In altero vero colloquio, si perspiciet Imperatorem Turcarum ad removendum e Moldavia Petrum Ianiscolum animum adicere, addet, Regiam Maiestatem merito et vicinitatis et suorum subditorum causa, qui ea in provincia negotiationes magnas habeant, tum etiam ob pactorum integritatem, quam suae Maiestati cum eius Serenitate intercedant, de eo curam habere, quem eius Serenitas illi Ianiscolo rectissime sufficiat, ac habere se annos iam complures sua in aula hominem, eam ad rem perquam idoneum¹⁾ — Balassy Transalpinum, e genuino palatinorum Transalpinae provinciae genere ortum, quo nomine illum provincialibus optatiorem charioremque futurum existimet, hunc, spectata modestia et summa integritate innocentiaeque morum, praeditum esse et posse eius Serenitatem sibi de ipsius fide et obsequio, ubi illum Transalpinae imposuerit, summa omnia polliceri. Quamobrem Sacra Regia Maiestas eius Serenitati hunc Balasium palatinatus Transalpini causa, etiam atque etiam commendare et intellegere, si ille provinciam illam ab eius Serenitate impetret, ab eo et vicinitatis et pactorum iura, quae cum eius Serenitate Maiestati suae finitimarum provinciarum nomine intercedunt, rectissime observatum

¹⁾ Въ рукописи пропускъ.

iri. Ut igitur eius Serenitas huius Ballasii in conferendo palatinatu Moldavico ante alios rationem habeat, Maiestatem Regiam etiam atque etiam desiderare, et quo ea res ipsi Bassae et maiori curae sit, nuncius Sacrae Regiae Maiestatis ipsi nomine Balassii, si Moldaviam ab Imperatore Turcarum impetret et altero submoto consequatur, viginti atque adeo 80.000 Talerorum poterit polliceri.

Haec igitur omnia Sacrae Regiae Maiestatis nuncius hoc ex prescripto aget diligentissime, sibi que etiam habenda, neque ad quemquam Constantinopoli potissimum communicanda putabit, nisi quibuscum necessario agenda et tractanda erunt. Data, ut supra.

69.

LITERAE FIDEI.

Summo ac Potentissimo Principi, Domino Sulthano Amurati etc. Stephanus, Dei gratia etc.

Serenissime ac Potentissime Princeps, amice et vicine charissime! Etsi per literas Serenitati Vestrae de eius petitione, quod attinet fratres duos Tartaros illustres Aleb et Selameth Kierey, responderimus, tamen de nostro ea in re studio, pluribus per certum aliquem nuncium nostrum voluerimus facere cerciorem. Misimus igitur ad Serenitatem Vestram generosum Christopherum Dzierzek aulicum nostrum, qui quaecunque nomine nostro exponet, ut iis Serenitas Vestra plurimum fidei adhibeat, non secus ac si coram a nobis dicta essent, etiam atque etiam postulamus. Serenitatem Vestram bene valere cupimus. Datae ex castris nostris ad urbem Pleseoviam, die 4 Septembris, anno Domini M.D.LXXXI. regni vero nostri sexto. Stephanus Rex.

70.

LITERAE A SACRA REGIA MAIESTATAE. AD D. REGNI
MARCHALCUM.

Stephanus, Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae etc.

Magnifice, syncere nobis dilectel Cum, capta Ostrovia, de qua superioribus proximis literis Synceritati Vestrae significavimus, Pleseoviam movis-

aemus, ad eam tertis castris pervenimus, triduoque, postquam feri proxime potuit, castra posuimus. Civitatem magnitudine ingentem, frequentem oppidanorum et e vicino nobilium atque agrestium hominum multitudine, nec parvo militum praesidio firmam, situ vero loci ipsius aequabili, et ex parte una flumine Wielica, praeterea muris propugnaculis, turribus lateritiis satis munitam, conspectu nostro comperimus. Munitiones qua oportunissimum esse iudicavimus, ex parte australi agi ad maenia iussimus, quae ingenti militum Polonorum atque Ungarorum labore, quinto tandem die effectae et quo oportuit perductae sunt. Ea enim, quae circa urbem planities est, maxima ex parte non terra, sed contignis albi lapidis quasi tabulis constat, ut non tam fodiendae quam sarculis excindendae fuerint. Deinde, ubi murum tribus ex partibus biduo, summa vi tormentorum omnium verberassemus, proximis propugnaculis tritae (tribus) perfractis et muro patefacto, visum nobis fuit aliquem delectorum militum numerum intra ruinas immittere, qui diligenter explorarent idonea ne iam loca ad irruptionem effecta essent; verum non tenuit se ardor caeterorum militum, quin, non expectato eorum, qui loca explorare debebant, inditio, una sublatis signis irrumpent. Geri vero res ex sententia ob loci intra maenia iniquitatem et praeruptum altumque descensum non potuit, et tamen miles noster illo suo ardore locum ac propugnacula duo hostilia diutius tenuit et cum hoste acriter sclopetis depugnavit, tandemque imperio revocatus sensim se intra munitiones nostras recepit. Ex captivo, qui postea e civitate exceptus a nostris est, facile cognoscimus rem maiore cum hostium, quam nostrorum interitu ac detrimento gestam esse, parvus enim pro dimicatione acriore et longiore numerus ex omnibus nationibus, minimus vero e Polonica desideratur. Nos, qui in civitate hac summam belli pacisque versari videamus, omne nostrum studium, curam, conatum, vires in eam expugnandam diligentissime conferemus. Cum autem pro magnitudine rei et bellorum casuum varietate, obsidio haec duci diutius possit, et ut Deus (cui confidimus) celerius conatus nostros fortunet, tamen cum committendum nobis non sit, ut autumnali et primo hyberno tempore pessimis tempestatibus, longissima et iniquissima via, magno cum iumentorum interitu et militum nostrorum detrimento (quod quidem iam bis perpassi sunt) nos hinc retro in Lithuaniam aut regnum referamus, hoc idem Sinceritatem Vestram hortamur, quod proximis liti-

ris hortati sumus, ut quomodo subsidia ad diuturnius bellum necessaria, minere cum negotio et temporis dispendio Respublica praebere possit, etiam atque etiam consideret, et senatoria sua cura in id sedulo incumbat, ne publica salus et praeteritarum rerum, quas contra hostem istum adhuc gessimus, facilitas (cui nos quidem opera, conatu, atque omni labore non deerimus) ab iis, ad quos ea maxime pertinet, quique una cum posteris suis omnem eius fructum capturi sunt, nervis subtractis aut tardius praebitis, periculose deseratur. Synceritatem Vestram bene valere optamus. Datae ex castris nostris ad Plescoviam, die XIII Septembris 1584, regni sexto.

Cedula manu Regia scripta.

Hortamur Dominationem Vestram: intueatur diligenter in studia hominum, ipse autem verbo et exemplo anteciat, easque sequatur partes, quae cum salute et dignitate nostra ac reipublicae quam optime convenient, denique faciat nos certiores, quid omnino sperare debeamus. Stephanus Rex.

Residua contributionum annorum praeteritorum, unde non parva accessio nervi sperabatur, non sunt temporibus in universalibus literis praefixis comportata namo, et contributio ex decreto proxime praeteritorum comitiarum Warsaviensium promulgata, ne quidem hactenus ab ipsis exactoribus transmissa est vix enim aliquid tam residui, quam etiam ipsius modernae contributionis supra centum millium florenorum dispensatori traditum esse constat; cum ad minimam septingentorum millium florenorum summa ex praesenti contributione et ipsis praeteritorum annorum residuis cogi potuisse sperabamus, nunc vero vix unius quartualis idque non integri stipendiorum solutio praestari potuit, cum alii totius anni, caeteri vero trium quartualium stipendium emeruerint; peditibus vero tam domesticis, quam externis citra quinquaginta millia florenorum in quemlibet mensem erogantur, qui iam diutius retineri non poterint. Proinde exactores ipsi, qui neque literis nostris, neque officio suo moventur, similiter et capitanei, qui executionem tot extractionum prerogant, omnino et serio in conventibus publicis admoneantur et urgeantur.

Altera.

Scriptis hisce literis nostris, Deus ad decimam septimam huius mensis diem res nostras satis feliciter fortunavit; nam cum hostis certis cum

copiis in urbem irrumpere per flumen de nocte cogitaret, a nostris custodiis, quas eam in rem et in flumine et in terra collocaveramus exceptas, partim demersus in flumine, partim cum se in ripam coniecisset, concisus est. Ex captivis et literis praesidiariorum interceptis constat, superiore maxima in irruptione plurimos ex omni militum genere hostes cecidisse, magnamque cladem Mozcos in civitate accepisse.

71.

LIST OD P. KANCZLERZA DO P. MARSZAŁKA KORRONNEGO.

Isz Krol legomość pisze do Waszmości, daiancz znać de statu rerum praesentium, j ia nie chciałem zaniechać, abym tesz nieco do Waszmości pisać nie miał, pewien bendanc, iako Waszmości rad służę, chenci Waszmości ku sobie. Krótcze Waszmości oznaymuiancz, — summa rerum strony opugnatiei sam miasta tego w nienagorszy klubie, aczkolwiek na pierwszym wstempie ardor militis uprzędził y wolą y sporzandzenie, iakie beło, z wientszą jednak szkodą nieprzyjaciół, a naszą, a zwłaszcza Polaków, barzo małą, i nie iesteśmy sine spe bona, że sam, dalibog, labori et operi nostri Pan Bog błogostawić y dobrze zdarzić bendzie raczeł wrichle. O to tilko idzie, tu się odprawiwszy, czym dalej rzeczi poprzeć, a potrzeba zarazem poprzeć skoro, na początku zimy, nie daiancz się wiele roskurczyć nieprzyjacielowj, (chcemyli richło sobie s nim koniecz uczinić y Rzeczypospolitei dobrze posłużyć iakosz, gdiby teraz w Starziczi, kendi tam głowę swą beł, obległ się beł, iusz by beło s nim po wszitkim prentko), a to poparcie inaczi być nie może, iedno żeby Król legomość nieodyezdział, ani woysk sam z owand zwodził przez zimę, które czymby się sam pod ten czas zadzierzeć mieli, y iakoby w to potrafić bes odyachania sam z owand Krola legomości, racz Waszmość wyrozumiewać o tim animusze ludzkie, y z miłości Rzeczypospolitei y z ziczliwości wszego pociesznego Oycziznie swey miły radzić o tim, y do tego wieść rzeczi y obiema renkoma się prziczinić, żeby bes omieszkania beło sam co w renku, czymby woysko to beło zadzierzane przez zimę. Gdzioby wienez to być niemogło, mybyśmy sam z owand gementes et flentes wrocić się musieli; ale to rzecz pewna, żeby tego Rzecz-

pospolita nie odziałowała nigdi, gdzieby takiej pogodzie dobrego skonczenia rzeczi z nieprzyjacielem tem upłynąć dała, y przewłoką w tim iaką sama siebie zaniedbała. Z obozu pod Pskowem, 16 Septembra 1851. Ian Zamoycki.

Po napisaniu listu tego wzięła Moskwa dobrą chłostę od nasz, 17 Septembris z soboti na niedzielę w noczi, na rzece Wielikiej; chcieli 17 bathów w miasto wwieść.

Zawczorem przisła beta wiadomość, że 17 bath ludzi Moskiewskich do Pskowa noczą Wieliką rzeką wpaść mieli wołą. Czemu aby się było zabieziało, (iakosz się zabieziało tak, że się dobrze zdarziło) gdim poiachał z obozu sporzandzać rzeczi, iechał tesz przy mnie Koscieleczki, co go z renki Waszmości mam, y Czerny powinny mój, którego Zamoycka urodziła, y innych nie mało; w tim strzelono z działa z miasta, y kulą ugodzono Czernego w nogę w piętę, tasz kula zarazem przepadzi, Kościelecziemu palcze u nogi iedney utraciła; bendzie iednak spodziewam się mógł dobrze na nogę chodźć. Miałem po te czasy zawsze s tą młodzią kłopotu y frasunku doszć, ilemkroć iedno z obozu ku miastu wyiachał, rozganiaiancz ie, aby się około mnie nie kupili, ale żeby rozszipką iedzili, a tom ich przecie tego oduczic nie mógł. W ten czas prawie anim się w tim obaczęł, o czym inszem zamysliwszy się, iako to nie nowina temu, co takowe rzeczi ma na swej głowie, iako ia sam mam, zem ich od siebie nie odegnał. I takci oto nieszczęście to na nie przisło.

72.

LIST OD X. BARANOWSKIEGO AD EUNDEM.

Oznaymuję Waszmości to, co być rozumiem wiadomości Waszmości godnego, choćci to non satis tutum, bo sam nietelko pisać, co się komu podobą, ale ani mówić nie wolno koło sam od tego; wszakże podymę tę przewagę gwoli Waszmości Panu memu miłościwemu. Iako się nam sam sturm nie wadał (nie udał) pierwszy, to iusz skand inąd wyrozumieć Waszmość bendziesz raczeł. Gabriel Bekiesz y nas Tłukomskj rothmistrz tam na ten czas od postrzałow gardła dał; Kendi Peter na zakładaniu szanćzów przed tim z działa w ud postrzelon, w tidzień po tim umarł; zawczorem tesz wyiez-

działanie z obozu przy IMPanu kanczlerzu albo hetmanie (a hetmanie do-
ziwothnem, co niech będzie secretum) gdi iachał za miasto dla zasządze-
nia strazi na Moskwę, która, iako z iezików wiadomość była, przybyć wodą
do miasta miała, iednem strzeleniem, na czwieré mile od miasta, postrze-
lon powinny legomości Czerny; wytranciła mu kula piętę wszitką, konia
pod nim zabiła, zaś tész kula Panu Kościelecziemu naszemu młodszemu
IMPana Bidgowskiego sinowi, u nogi palce odranciła, y koniowi pod
nim nogą ucięła. O Czernym wantpią, aby żyw być miał, Panu Koscielec-
kiemu zaś tuszą, choć pozbeł palców, żeby ani chramać miał. Iście był
s tego legomość zaśłościw y frassewliw barzo; imputat imprudentiae, ze się
około niego kupią barzo. Wielki Knias pod ten czas, kiedi Philon s Panem
Trocziem pod nos mu kurzą, tak, że ogniom s okna swego s placzem się
przิปatrował, bo działo się to trzy mile od Starzicze zamku, między Wolhą
a Starziczą rzekamj, na wysoki skale leżącego; co miał odpor ludziom
naszem dać, to on w ten czas Theologią się bawi; sam odpisaniu xiendzu
Possewinowj, musiał mu iaki podobno script podać, chcąc s schismatica
uczinić catholica, dziwnie śnać strwożony. Dowiedziawszi się o ludziach,
siny z żonami y skarby do Jarosławia wodą wyprawiał, sam tész gotów
był zwionąć dalej wodą także, iakosz zwionął śnać; X. Possewinowi tész
wijeżdzać kazał, ale stę tim wymowił, że był niegotów, a że tego pewien,
ze mu nie Króla legomości woyska nie uczynią, ani się ich boi, gdisz za
dozwoleniem Króla legomości tam iachał. Mieli się niektórzi śnać z Dworu
iego prosić sami przeciw ludziom naszem odpor im dać, ale nikogo puścić
nie chciał, częścią nie uffia gim, czeńścią strwożony boi się tracić ludzi,
którich iusz nadtracił. Ował wiencz dobrze: kiedi tak małem ludziom (bo
nie było wszitkich s Panem Philonem a P. Troczkiem 4000) dał się z
miasca ruszyć, a nie dał im bithwy, nie mas iusz nadzieie żadny, aby z
wziętazemi woyskj Króla legomości zwianzać się miał. Iednak te są iego
voces, że «teras krol Stephan ma pogodę na mię, mało poczekawszi y ia ią
mieć będeñ nan,»—czego boday, zdechnąwszy u nas w Iykaeb, nie doczekał.
Haec et alia pleraque zazczy Tatarzin, co w ten czas, gdi ognie około Sta-
rzicze widać było, był przy Kniazu na pokoju, słyszał y wszitkiemu się
przิปatrował, ktori w noczi, położywszy spać Kniazu, śnać łożniczim u niego
miał być, do P. Troczkiego na wiarę y służbę Króla legomości zbisiał;

przed Królem legomością in magna senatorum et aliorum plurimorum frequentia przed kilką dni pytany z osobna o kazdą rzecz dostatecznie opowiedział.

Tey noczi nasi w mili stand, za miastem gromili Moskwę na wodzie, co 17 bath chcieli przybyć do Pskowa, ale to Waszmość dostateczniej wyrozumieć raczisz z tego spisku, ktorí Waszmości posyłam; także sporządzenie, iakie beło na on czas do sturmu, które ludzie glorie cupidi uprzędzili, s tego drugiego spisku wyrozumieć Waszmość bendziesz raczeł. Wczora za pewną rzecz z ienzika Moskiewskiego wiecz miano, acz iusz przed tim n woyska o tim beł rumor, ze Król Szweckj Narew pod Moskiewskiem w tim xzienziezu wziął sturmem. Iście czisti swagier, ze to odbiera, ocz my sam woiuiem, iakoć upatrzel pogodę. Dat. ex castris pod Pskowem. 17 Septembris 1584.

73.

INSTRUCTIO ORDINIS AD ASSALTUM.

Ex parte munitionum Polonicarum:

Primi praecesserunt Poloni 20; debuerunt explorare fossas diligentius, posteaquam ii, quae de fossa cognoverunt, retulerunt. Ad assaltum impri-
mis praecedere debebunt 50 selecti ex cohortibus Germanicis, qui oppugnationibus alias interfuisent. Iis datum erat negotium, ut explorarent, qualis esset ad irruptionem aditus, qui si esset bonus, simbolo — Gott mit uns — signum dare debebant, ac tum cohortes omnes germanicae illos debebant sequi. Germanicis cohortibus suppetias ibat D. Uhrowieczki cum aliquot rothmagistris-Wybranowskj, Serny, Charlewskj, Gloszkowskj, Nath, Georgius Chorwath; istis suppetias ferebat (sic!) D. Stadniczj, D. Pieniązek cum suis, qui voluntarie cum illis ibant, atque hi erant omnes ex equitibus et animis et armis parati; erant ordinati alii rothmagistri equitum-D. Incisor et D. Andreas Orzechowskj; peditum vero rothmagistorum nomina nescio, sed erant multi. Ii expectabant apud cophinos imperium, ut sive irruptioni (si id quod plerumque hoc tempore solet accidere) obsisterent, sive in quamcumque aliam partem necessitas foret, imperio ducis, qui ad cophinos praesens erat, parerent.

Eventus rei:

Poloni 20 missi explorarunt recte fossas. Germani cum ad turrem et murum, fractum a Polonis, accedere debuerunt, primi eo progressi aliquantisper reliqui ad murum fractum ab Ungaris se contulere, quos et primi illi sequere necesse habuerunt.

Ex parte munitionum Ungaricarum:

Ungari a peditibus quibusdam, qui murum subierunt nec recte omnia explorarent, persuasi omnia plana esse, impetum ad murum a se fractum dedere-Ubrowiecicus, Wybranovius, Charlevius, Gloscovius; cum in murum Ungari signum intulissent, ne viderentur socios deservisse, et ipsi turrem alteram occuparent. Iis suppetias ivit D. Stądniczki et D. Pieniązek, sed sub eam turrem, quam Poloni occuparent, cum ex ea angustus ac prope nullus in urbem esset aditus, primo ac secundo pulvis iniectus, tertio igne ab hoste fundamentis illato et concepto, ut plane trabes omnes arderent, recepti signum a generali datum periere ad 50 homines. Ungari etiam, cum diu tenuissent locum, nec difficultate aditus superare possent, revocati sunt. Captus boiar Moschoviticus retulit se vidisse nuncium ad Ducem, qui in arce multos cecidisse diceret, solaretur tamen suos, quod et nostros non paucos cecidisse diceret. Stephan Missienko boiar ex arce pridie dum prodirent, paulo ultra portam aliqui hostium captus, dicit, tum multos alios caesos, tum Michaellem Kosizki praefectum militum, cuius consilio et opera inprimis uteretur Ioannes Petri filius Suyski, qui praest Plescoviae.

XVII. Septembris ad Plescoviam.

Castra regia posita sunt versus flumen Czerotham, inde ad monasterium quoddam infra arcem et civitatem sunt ad 8000. passuum; id est positum supra flumen Wielicam, quod fluit ad maenia civitatis et arcis. Cognitum ex captivis ac excubiis hostem navigis suppetias expectare, ac etiam aliqui primi vento secundo, velis expansis, summa cum celeritate urbem inirent. Inde re cognita, communicato cum rege consilio, cancellarius et praefectus Uhroviecio, quid fieri vellet, demonstrat, ac inprimis ex mandato regis, duas naves repertas ad flumen in aquam demittit, iis Rame-

lium et Ketterum cum peditibus Germanis imponit, Polonos quosdam pedites adducentes in litore excubare iubet, Alexandrum item lawinski, capitanei Lucensis filium cum sua equitum turma, ut in angustia temporis pro nocte prima curare potuit. Quae primum a Gdowa arce ex iis copiis, quod suppetias veniebant, navicula excurrit, illata inter duas naves graviore, mobilitate sua, adiuta summa celeritate, retro refugit. Alia etiam ex arce tentavit reditum, sed, animadversa custodia, subito se in arcem recepit. Sequenti die maiores eo a castris translatae copiae equitum (castellani Warszaviensis et Bielavii turmae, Lithuani trecentos addidere ad latus equites D. Pronski 150, Uhrovecius suos ad se 150 pedites advocavit) flumen ipsum trabibus ac cathenis ex mandato cancellarii impediunt. Ad maiores duas naves adiecta minora aliquot et agilia navigia, a Iacobo Bessobrasow et Ivano Offucomeiow ducebatur; in mandatis habuit in arcem irrumpere vectis 17 navibus, vento secundo, expansis velis, ac ad pugnam paratus, summa cum celeritate Plescoviam ingredi tentavit, sed serpit ad iniectum flumini cathenarum et trabium impedimentum, inde bombardis ex navibus regis ac ex litore exceptus, proffigatus est. Hostes partim caesi, partim mersi, maior pars in adversam ripam exiliebat, sed et ii ab Ungaris, qui ultra Wielicam flumen curabant, excepti, ac item immissis peditibus ac equitibus Polonis, qui eos tota die sequenti persecuti sunt, capti ac trucidati sunt. 150 nobiles Boiari fuere. Alter dux hostium Iwanus captus, alter Iacobus periit.

Dnia 18 Septembris, więzień przewidzion od Kardassa sługi IMPana woiewodi Bracławskiego. Więzień ten po sturmie nazaiutrz wysłany iest z miasta do zamku Moskiewskiego Gdowa.

Hospodinu Dimitru Andrzeiowiczu Wasiley Suyskij y Iwan Suyskij s thowarzissmi y Sulmen Bulhaków y Ofanas Walichin czołem biją. Pisza-
liśny do was częstokroć, isz Król prziszedł do Pskowa y z dział do zamku
bnie, y wybiel zamkowe ściany y basti na wielu miescach, y w sturmie
wiele dzieci boiarskich y strzelców y kozakow y puskarzow y czarnych
ludzi pobili y poranili, y innych wiele ludzi y s temi, a wy nam na po-
silkę ludzi nie przisłacie. I wy Hospodinie eo za rzecz czinicie, czemu
Pskow wydaiecie za pośmiejch, chociaszby wam y Hospodar nic nie kazał,
wybyście się y sami domyslili, ze w Hospodarskiej oyczynie pomocz uczi-

nie. Bo y Hospodar wam to roskazał, o czem my da was pisać bendziemy, żabyście nas poslušani beli, a wy po Hospedarskiemu roskazaniu nie cziniecie y naszego pissania nie słuchacie, y waszem niedbaniem Hospedarskiemu dziełu wzgarda czini się, a wy Hospodinie rossadzicie, — pą grzechom które poruszenie uczini się nad Pskowem y nam gdzie zić. A Bog zachowa Psków, y waszi ludzie bendą wssitkie u was, a przedsię wassem ludziom możne ieziozem y Wieliką rzeką, a wy Hospodinie nie ucziniecie tego, co wam nie przestać nam ludzi na przibawkę czasu tego. A o innych rzeczach reskazaliśmy do was z Andrzeiem Wołosniowem słowem.

74.

LIST OD P. MARSZAŁKA NADWORNEGO DO P. MARSZAŁKA KORONNEGO.

Iesteśmy sam pod Pskowem mało nie odetrzech niedziel, ktorí, na Inflanti iadancz, seśdziesiant mil od Wilna telko lezi, od Połoczka także 60 wychaliśmy, a od Połoczka do Wilna omijajancz Inflanti 50 mil z drogi. Wieleia y Krasnegorodka odbieżała Moskwa. Ostrów zamek murowany na drodze Pskowski, a pierwy Woroniecz na poły moczą, na poły poddaniem do renku przissedł; na innych zameczkach, ba y na wssitkich zameczkach w Inflanciech płochu siedzi Moskwa. Tim teaz czasem P. Troczki s P. Philonem wojewodą Smoleńskim złączywszy się na Witepsko prosto wyprawieni; za Turopczem ius to exercitu kilka tisienca woyska maianc, plundrowali ziemię nieprzyjacielską w bok Moskwy asz ku zamkowi Starzici, gdzie sam Wielki Kniaz y poten czas iest, y iusz się zdrowo wrocili ku Wielkiemu Nowogrodowi. Nieprzyjaciela kilka razi gromili, richlei go sukajancz, bo im nigdi nie smiał nie tilko bitwy dać, ale y na nie nacierać; strach tedi ogarnął nieprzyjaciela Króla legomości y ieszcze nie iesteśmy bes nadzieie pokoiu, że go prosie stateczniei iusz kiedi bendzie, zwłascza za tim tam iachaniem X. Possovina posła papieskiego, a ktemu że znać ludzie króla Sweczkiego Narew, która 30 mil od Pskowa lezi, oblegli. etc.

Nam o Pskow idzie, bo ten wziąwszy, nie tuszemy, aby sam nam co innego trudności zadało, bo rownego temu Moskiewski nie ma drugiego; wssitko iest w murze, które acz nie zrowna z naszymi murowaniami miast,

Iednak wielkością przerowna, y ma tesz suum splendorem w owych sam pułnocnych kraiach, iednak słabe iest; ale nam apparati trochę omieskały, y to że się żołnierze ruszyć bez pieniędzy nie chcieli z iiesz, y tak nam Iunius et Iulius upłynął; pewnych my iednak nadzieie o dobrich sukcesiech, y tego za pomoczą Bożą dostaniemy miasta, na cztery części murem rozdzielonego. Mielisimy iusz dzis udzień sturm do nich, ale isz troche był kwapliwy y niepodobay, odesli naszi; wienizei ich 150 nie zginęło; sieła tam słabeiszów y zacnych ludzi upraszało się, iednak ich wienizei płaci nie zginęło, a z Wengrów P. Gabriel Bekiesz y P. Sekel Andreas; P. Kendi Peter tesz z rany od działa umarł, ale przed tim nishi sturm był. Czau-szamy tesz sam odprawili, ktorí był po Czariki Tatarskie przijaehał, co ie beli Nizowczy poymali.

Iusz to tesz Waszmość, moy Miłościwy Pan, pewnie wiedzieć raczi, że legomość Pan kancelera koronny ieszcze w drodze u Woroncza od Króla legomości postawion iest głównem hethmanem na tę expeditiā, zaczm lego Mość nad dworem y chorągwią dworskā iurisdictioniā wziąć chciał, dziancz mi ją znouu s swey ręki, iako temu, ktorim do tego aptus. Iam na to powiedział, zem ja iusz dawno przisięgly urzadnik koronny, nie potrzebuja na ten czas urzadnikiem być u legomości. W tim tesz legomość sandzie chciał causi dworskie, y tak y do tych czassów rozumie, y tamie pod Woronczem zaras P. Gołkowskiogo Trukczassa wziął do więzienia swego hethmańskiego o iakis przeciw artykułom woiennem wystempek albo obładzenie. Cziniłem koło tego instantiae wielkie, ale Krol legomość powiedział, że mu się tak zda, że artykuły woienne sam tilko główny hethman exequie nad kozdim, nemine excepto. Ia słyssancz to od Króla legomości, a wiedzancz s kim rzecz, a wiedzancz za Panowie Radi owe sam małoby dotarli, a PP. marszałkowie oba Lithewsczi w obozie swym sam, w to się nie wdawaiancz, tak cicho stędzę, nie chcancz wiedzieć, aby mi się kto wdawał w iurisdictioniā sądow y rozkazowania, a w innych rzeczach swoię porę za przignaniem Króla legomości. A tosz Miłościwy Panie, ysz Waszmość tego urzędu iest przedni Pan, proszę o radę, a możeli być, y pomocz, bo ia IMPanu kancelerzowi rad służyć, iako dawno, ale w tej mierze trzeba mi tak postempować wedle przistojsności moiej. Ex castris, 15 Septembris 1584. Andrzej Zborewski Marszałek Nadworny.

*

75.

LITERAE AB EPISCOPO BRITTONORIENSI AD EPISCOPUM
POSNANIENSEM.

Reverendissime Domine! Prusquam ex Lithuania in patriam discederem, eos expertus sum reverendissimi episcopi Vlnensis in sua dignitate tuenda, audaciaque haereticorum hominum coërcenda spiritus illudque animi robur, ut facile mihi persuasërim praeclare brevi cum ecclesia Dei in Polonia actum iri, si plures nostri ordinis eius exemplum sequuti ad consimilia decoris ornamenta inflammarentur. Ipse enim autoritatis atque jusjurandi sui memor et haereticos libros palam coram auctoribus inspectantibus et gementibus comburi imperavit et edicto suo vetuit, ne quis postea eos vel venales in civitate sua Vlnensi haberet, vel de integro iniussu suo typis excuderet atque divulgaret; iis addidit, ne quis mortuorum haereticorum, cuiuscunque sectae ii fuerint, ante aedes suas funus duceret, cadaveraque eorum efferret, qui secus fecerit, non impune laturum. Iis fortibus dictis et factis perculsi haeretici usque eo animo consternati sunt, ut de deducendis exequiis mortuorum ante aedes episcopi sponte remiserint, et sibi maiora multo atque graviora imminere vereantur. Hoc in genere spectatae indolis ad omnem virtutem adolescens Stanislaus Radzivilius episcopi frater germanus ita egregie in defendenda propagandaque fide catholica sese gerit, ut omnibus admirationi sit. Quae cum sint magni cuiusdam episcopi et viri facinora, nihil prius habui in hoc discessu meo, quod cum Reverendissima Dominatione Vestra conferrem et simul congratularer. Etenim confido Reverendissimam Dominationem Vestram pro sua virtute ac pietate non facile passuram ab adolescentioribus in munere suo vinci, et tantam summae laudis gloriam sibi a quoquam praeripi. Quod ut faciat, etiam atque etiam hortor atque oro. Institutam autem inter nos amicitiam ego vel absens usque eo religiose colam, ut ne minora quidem vel officia vel studia, quae a me proficisci poterunt, Reverendissima Dominatio Vestra sit desideratura. Opto Reverendissimam Dominationem Vestram in Domino semper valere. Warsaviae die 9 Septembris 1584. Joannes Andreas Episcopus Brittonoriensis.

76.

EDICTUM. GEORGIUS RADZIWIŁ, DEI GRATIA EPISCOPUS
VILNENSIS, DUX OLICAE ET NESVISI ETC.

Traditam nobis per Dei gratiam munus custodiendi Christiani gregis exequi diligenter studentes perspicientesque nihil magis infecisse populum nostrum, quam pravorum adulterinorumque librorum impressionem et evulgationem, in eo praesertim navare operam nostram intendimus, quod Sanctorum Patrum decretis et nuper constitutionibus synodi provincialis metropolitanae ecclesiae Gnesnensis nobis maxime est iniunctum, ut pessimum genus librorum haereses, blasphemas maledictaque continentium, quantum per nos fieri poterit, explodatur et exterminetur. Mandamus itaque universis et singulis, bibliopolis et librorum quorumcumque venditoribus, qui in hac urbe officinas habent aut libros venales quoquomodo exponunt, ut indicem omnium et singulorum librorum, quos vendunt, nobis aut officiali nostro ad hoc deputato ostendant, neque librum aliquem prius vendant, quam index ipse a nobis vel ab officiali nostro praefato fuerit examinatus et per subscriptionem approbatus. Impressoribus autem omnibus librorum praecipimus districte et mandamus, ne librum aliquem cuiuscunque qualitatis, neque parvum neque magnum, neque folium etiam unum imprimere audeant sine expressa licentia, quam a nobis aut officiali nostro petere in scriptis et obtinere, illamque in fronte libri impressam opponere debeant et teneant. Si quis autem huic mandato sive edicto nostro non obtemperaverit, praeter ammissionem librorum paena etiam vel pecuniaria vel corporali ex sacrorum canonum perscripto uoletabitur. Datum Vilnae in palatio residentiae nostrae, 12 Augustis 1584. Ludovicus Fulgineus Cancellarius de mandato.

Illustrissimus Dominus Stanislaus Radzivilus in oppido seu civitate sua Olica non patitur aliquem haereticum habitare, quinimmo omnes illos expulit et eorum synagogas evertit. Ruthenis etiam edixit se non posse eos amplius ferre, quare vel conjungant se cum ecclesia latina, vel discedant, minaturque, nisi convertantur, velle eorum ecclesiam diruere, ac certum praesituit tempus, infra quod latinae ecclesiae se coniungere debeant, aut

abire, relictis bonis. Interea tum compellit hos atque alios catholicam ecclesiam invisere, ibique divina officia et sacram contionem audire.

Exturbavit ex eodem loco omnes ministros haereticos, et quoniam capitaneus loci item haereticus quendam praedicantem clam aliis penes se retinebat, aususque est nebulo in angulo civitatis concionari, deturbatus de suggestu tarpiter virgis caesus fuit publice per universam civitatem, et capitaneus propter eam causam fuit electus a capitaneatu.

Familiaribus antiquis parentis sui eam obtulit conditionem, ut aut convertantur ad fidem catholicam, aut dimittant bona, quae obtinent ab eo.

Neminem recipit in familiam suam, qui haereticus sit, immo quendam sibi gratissimum familiarem ideo domo exegit, quod obstinate haeresim retinebat.

Fundamenta iecit lapideae ecclesiae in oppido Olicae sub invocatione S. Crucis, et brevi fabricam totam absolvit, et in caeteris suis bonis sive in Volhinia sive in Lithuania in animo habet excitare ecclesias novas, et de suo dotem congruam adijcere ad sustentationem ministrorum ecclesiasticorum.

Ipsa legit studiosae bonos et catholicos libros, sua detque familiaribus suis, hoc idem ut faciant, et sedulo dat operam, ut haereticos ubique convertat, disseminat libros bonos, et aliis operibus pile intentus est.

77.

KOPIA PRZIWILEIU NA HETHMANSTWO P. KANCZLERZEWI KORONNEMU.

Stephanus Dei gratia etc. Significamus, quorum interest, universis et singulis. Quod cum nobis summae curae sit, ut rempublicam nostram rebus omnibus florentissimam, firmissimamque reddamus, eamque ad rem plurimum esse facturam arbitremur, si munera reipublicae amplissima quaeque diligenter conservemus, nos et ea de causa et necessariis expeditionum nostrarum rebus adductos, cum bellum contra Magnum Moschoviae Ducem ut diuturnius ita gravius gereremus, praetermittere noluisse, quia munus atque officium supremi campiductoriatu et generalis exercituum regni nostri omnium capitaneatus in republica pristina in dignitate et potestate, quae ante hac apud serenissimos

antecessores nostros et muneri tributa fuit, conservaremus. Cumque toto regni nostri tempore, maximis difficillimisque nostris et reipublicae rebus, Magnifici Ioannis Zamoycki de Zamoscio, regni nostri supremi cancellarii et Cracoviensis generalis, Knyssinensis, Miedzircensis, Krzessoviensisque capitanei nostri et summam in nos et reipublicam fidem, ita animi, ingenii, prudentiae studique de nobis et republica optime merendi magnitudinem plane singularem explorando cognovissemus, cuius opera et felicitate egregie cum aliis bellis a nobis, dum regnum nostrum Poloniae obtinemus, gestis, tum imprimis superiore proxima expeditione patefactis, ac cum exercitu peragratissimis densissimarum sylvarum et impeditissimorum locorum itineribus Wielisia et Zawolocia ab eo expugnata, ac in ipsa etiam Wielicolicensis oppugnationis administratione, nos et reipublica usi essemus, recte et maxime ex usu reipublicae facturos nos esse iudicavimus, si illi potissimum ad omnium bellorum reipublicae gestionem, omnemque varietatem temporum atque rerum, quae accidere possant, hoc munus hancque dignitatem supremi campiductoriatus et generalis omnium exercituum regni capitaneatus, ad extrema eius vitae tempora conferremus. Ac habito ea de re senatorum tam regni nostri quam magni ducatus Lithuaniae, qui nobis hoc tempore in hac nostra expeditione adsunt, consilio, ex omnium eorum sententia in senatus nostri consensu et praefectorum nostrorum militarium corona, ipsum commemoratum Joannem Zamoycki regni nostri cancellarium publica renunciatione per Magnificum Andream Zborowskj aulae nostrae marschalcum facta, autoritate nostra regia, supremum campiductorem et generalem omnium exercituum regni nostri capitaneum fecimus atque creavimus, quemadmodum etiam diplomate hoc nostro regio eundem facimus atque creamus, dantes illi et conferentes dignitatem, praeeminentiam, auctoritatem, jurisdictionem omnem in omnes et universos cuiuscunque dignitatis, praeeminentiae, status, conditionis ac nationis homines, qui in exercitu nostro regni que fuerint, denique campiductores tam Russiae quam aulicorum, et aulicarum copiarum ac alios quosvis exercitus praefectos, denique omnem universamque potestatem, quamcumque ante hac alii optimo jure supremi campiductores et generales exercituum regni capitanei, ac imprimis Magnifici Joannes a Tharnow et Nicolaus a Sieniawa supremi regni campiductores ac capitanei generales, temporibus divini Sigismundi

Augusti antecessoris nostri habuere aut habere debuerunt, eidem praedicto supremo campiductori et generali exercituum capitaneo damus et concedimus, promittentes verbo nostro regio pro nobis et Serenissimis successoribus nostris, quod, durante commemorati cancellarii supremique campiductoris et generalis exercituum regni capitanei vita, ab illo munus dignitatemque supremi campiductoriatus sive capitaneatus exercituum regni generalis nullo tempore adimemus, neque Successores nostri adiment. Mandamus igitur universis et singulis, cuiuscunque dignitatis, ordinis, status hominibus, imprimis vero exercitibus regni nostri, et in iis sive reipublicae stipendio conductis, sive sponte militantibus, aut in posterum militaturis aut versaturis, quibuscunque cuiuscunque nationis fuerint, ut commemoratam Magnificum Joannem Zamoycki regni cancellarium, pro supremo campiductore et generali exercituum omnium regni capitaneo habeant et agnoscant, eius auctoritati, iurisdictioni, imperio pareant, omnemque ei dignitatem, prae eminentiam, ius, denique omnia deferant et tribuant, quae unquam iis, qui optimo iure supremi campiductores et generales capitanei exercituum regni fuere, delata ac tributa sunt; neque secus pro gratia nostra fideque sua ac militaris disciplinae observantia, severitateque faciant. In quorum omnium fidem, has manu nostra subscripsimus et sigillo regni nostri iussimus sigillari. Datam ex castris nostris ad Voronecium, die undecima mensis Augusti anno M. DLXXXI. regni vero nostri, anno VI. Stephanus Rex.

78.

PRZEKŁAD LISTU CZESZARZA THURECZKIEGO, KTÓRI CZAUSZ KRÓLOWI I. M. PRZINIOSŁ Y ODDAŁ W OBOZIE POD PSKOWEM EODEM DIE.

Post usitatum titulum, facta salutatione nomine Potentissimi Imperatoris faelicissimo amicissimoque Regi Poloniae, ita sonant literae:

Filium nostrum Mehmet Chana, gratia et inssu Dei et secundum propheticam legem nostram, decrevimus curare circumcidi. Veteris ergo amicitiae causa, quae hactenus intercessit, ac etiamnum intercedit inter Potentissimos Turcarum Imperatores Serenissimosque Poloniae Reges, regamus, ut Maiestas Vestra particeps quoque sit huius laetitiae nostrae. Et quoniam

propter negotia regni Maiestatem Vestram scimus fieri non posse, ut ipsa-
met huic circumcissioni filii nostri praesens adeat, iuxta receptam inter om-
nes principes consuetudinem, aliquem dignum hominem, qui nomine illius
congruereat nobis, loco sui ad nos mittat. Simulque senatores regni omnes,
capitaneos, universamque plebem ac multitudinem Maiestatis Vestrae invi-
tamus ad hanc laetitiam nostram, quam futuro mense Maio celebraturi su-
mus. Quodquidem nunciata nostrum per Jham dapiferum et Czaussium no-
mine nostro denunciamus Maiestati Vestrae. Dat. Constantinopoli etc.

79.

PRZEKŁAD DRUGIEGO LISTU CZESZARZA TURECZKIEGO, KTÓRI
TENŻE CZAUSZ TEGOSZ DNIA ODDAŁ.

Post hanc salutationem. Cum literae hae nostrae pervenerint ad Maie-
statem Vestram, fidelis dignusque servitor et mercator noster nomine Mahmut,
quem in Moschoviam quibusdam in negotiis nostris et propter necessarias res,
ad celebritatem circumcissionis filii nostri, eamque laetitiam nostram pertinen-
tes misimus, et de quo Maiestati Vestrae per literas nostras antea significave-
ramus, adhuc ibi subsistit. Pars quidem earum rerum pervenit iam ad Por-
tam nostram, reliqua vero pars cum eodem mercatore, ut itidem reducatur
ad nos, scribimus ad Moschorum Ducem, mittimusque ad eum cum literis
servitorem nostrum Iosoff Mettertium, quem cum rebus omnibus committa-
tuque suo ut Maestas Vestra ad Moschoviae fines tuto ac secure deduci,
ac de salvo conductu ipsi provideri curet, iterumque inde cum mercatore
eodem nostro isthic redeuntem per ditiones itidem suas, cum rebus omni-
bus, sine theloneorum exactione et absque ullo cuiusquam impedimento
ad nostrorum dominiorum fines, iuxta mutua pacta, iubeat tandem reduci,
rogamus. Dat. ut supra.

80.

KOPIA RESPONU NA LIST TURECZKI.

Serenissimo et Potentissimo Principi Domino Sulthano Murathi, Impe-
ratori Maximo Constantinopolitano, Asiae et Europae, Persarum, Arabum

Syriaeque et Aegypti Domino, amico et vicino nostro charissime. Stephanus Dei gratia etc. Salutem et optatos rerum successus ac nostri tantui amoris continuum incrementum.

Serenissime et Potentissime Princeps, amice et vicine charissime! Attulit ad nos literas Serenitatis Vestrae eiusdem dapifer et Czaussius Hia, quibus nobis Serenitas Vestra significat, se curaturam esse, ut serenissimus princeps D. Mochmet Chana Serenitatis Vestrae filius, secundum legem suam Maijo mense circumcidatur et nos eam ad laetitiam suam humaniter invitat, rogatque, ut aliquem ad Serenitatem Vestram mittamus, qui tum laetitiae Serenitatis Vestrae nostro nomine intersit. Cum igitur sciamus eam id pridem inter Serenissimos antecessores Serenitatis Vestrae, itemque nostros amicitiae sinceritatem fuisse, ut omnia, quae alteri eorum magnae alicui laetitiae fuerint, ea alteri etiam laeta acciderint, nos quoque, qui illam amicitiam utriusque nostrum a Serenissimis antecessoribus nostris quasi per manus traditam omni constantia conservare cupimus, laetitiam illam Serenitatis Vestrae, quam ex Serenissimo filio suo capit, nobis perquam iucundam habemus, et de ea Serenitati Vestrae plurimum gratulamur. Quod vero ipsam celebritatem, quae mense Maijo futuro est, attinet, mandabimus oratori nostro, qui eo tempore apud Serenitatem Vestram erit, ut nostro nomine ea faciat, quae ad testificandam pro consuetudine Serenissimorum antecessorum nostrorum, laetitiam nostram tanquam regis Christiani pertinebunt. Serenitatem Vestram bene valere optamus. Dat. ex castris nostris ad urbem Pleschoviam die 26 Octobris 1581. regni nostri 6. Stephanus Rex.

81.

AD ALTERAS.

Serenissimo et Potentissimo etc. Quod Serenitas Vestra a nobis per literas petiit, quas ad nos servitor Serenitatis Vestrae Joseph Mettertius attulit, ut illum cum rebus omnibus comitatuque suo ad fines Moschoviae tuto ac secure deduci, ac de salvo conductu ipsi provideri curemus, iterumque cum mercatore Serenitatis Vestrae Machmut redeuntem per ditiones nostras cum rebus omnibus, sine theloneorum exactione et absque ullo impedimento ad fines dominiorum Serenitatis Vestrae proficisci sinamus, il-

ludque utrumque pro mutuis inter Serenitatem Vestram pactis, et nostro studio Serenitati Vestrae prompte gratificandi libenter faciemus ac saluum conductum iam illi dedimus, deducique ad Moschoviae fines curabimus, habebimusque, ut cum inde redierit, cum omni comitatu rebusque ad fines ditionum Serenitatis Vestrae per dominia nostra tuto proficisci possit. Serenitatem Vestram bene valere optamus.

82.

KOPIA LISTU KNIAZA WISNIOWIECZKIEGO KASTELLANA
KIIOWSKIEGO DO P. HETMANA PISZANEGO.

Iaszcze Wielmożny Panie kanczlerza, Paule a Panie dobrodziecia mnye miłosciwiwy! Służby me nanisse etc. Oznaymię Waszności, Panu swemu miłosciwiema, izem sam staraniem swoim y iezdzeniem na Nis, przy czym był dworzania Ięgo Królewskioy Mości Pan Koss, riezczarstwo waszdko Nizowe zwiodł, s którym y ten poczet ludzi, ktorí za pieniądze Ięgo Królewskioy Mości przy sobie wiode y com ieszcze do tego ludzi swych zwiesć mógł, liczbą 1580 człowieka, wyprawilem naprzod wodą w wierszech asz do Czeczirska zamku Ięgo Królewskioy Mości, a sam konno za nimi. Do kćorei kupy w thowarzystwo ze mną zwykley chenci swey riezerskiej, a miłości przeciwko maiestatowi Ięgo Królewskioy Mości Pana naszego Miłosciwego, z dobrze niemalemi pocztami ludzi, starostowie Ięgo Królewskioy Mości przybeli, to iest: Kniaz Iarosz Zizemskij starosta Rzczeczizki we 200. P. Abraham Myszka starosta Owruczki, P. Sapieha młodi starościecz Czeczirski s pocztom oycza swego, P. Kilian Liatosinski czasnik Kiiowski, ktorí wyciągajancz chudobą swą tey poslugi nie omieszkał, tak tesz porucznik Ponizowski, P. Ian Oriszowski podstarościecz Czeczirskij y Propoy-skij z ludzmi pana swego. Ziachawzi się, a wriąwazi P. Boga na pomoc, a szeście Ięgo Królewskioy Mości Pana naszego Miłosciwego, posłizny na granicę na służbę Ięgo Królewskioy Mości w kray Siewierakij, w ziemlę nieprzyjaciela Ięgo Królewskioy Mości Moskiewskiego, miesiamca Augusta die 15. maiancz Starodub po prawey reneze za rzeką Szudescz, przes włość Poczepowską pod zamek Trubesk, ktorí lezał nad rzeką Dziną, doszcie moczny samem położeniem miesca y opatrzony nowem budowaniem, ludzmi

y strzelbą; przez wielki gwałt y mnóstwo ludzi naszych ogniom zburzeli y prawie na grunah spustoszeli, przy którym ludzi nieprzyjacielskich od zrabie y ognia kilka tysiencki na placzu zostało, skądśny tesz wielki plon wygnali, isz dobrze liczbą ludzi naszych przechedził, pospela z Woiewodą tamesznem, ktorí od Kniaza Wielkiego Moskiewskiego na tim zamku był, na imie Hrehorem Radziłowem; y tam tę włość zablą y ogniem popustosziwzi, puszczajancz zagony, sliśmy nazad ku państwu lego Królewskiej Mości. A woiewodowie Moskiewsczi z zamków pogranicznych Siewierskich, iako s Putiwlia kniaz Wasiley Chilkow, s Nowohorodka kniaz Wasiley Sezerbatij, s Staroduba kniaz Michaiło Mezoczki, iaków Proncziszczew sprawcza od Kniaza W. pogranicza tego, y wathamau kozaków Dońskich Stephan Modywania y z innych zamków, iako s Rilska, z Brańska, z Poczepowa, z Orliá, maiancz ludu kilka tisienczi zebranego, zasli nam byli wprzod na przewozie u rzeki Sudosezi, przez którą się ia telko s pomnionemi Pany starostami lego Królewskiej Mości a swem pocztem był przeprawiel, a kozaczi, isz się było spozniło, na drugiej stronie zanczowali. O czim Moskwa wiadomość wziąwzi, isz się lud rozdwoył, na obosz moy bes wieści ze dwu stron, z iedny pieczo, a z drugiej konno uderzeła, ktorimeśmy bitwę dali; a ci tesz ludzie naszi z drugiej strony rzeki przisć nie omieszkali, gdzie za pomocą Bożą, a szczęściem lego Królewskiej Mości porazielismy ich nie mało, że ich na placzu zostało przez 1500 pobitych, a my sami s łaskiei Bożej dobrze zdrowo y czale ze wszitkim riczerstwem do państwa lego Królewskiej Mości przisliśmy. Za co pokornemi y unizemami prozbami swemi Waszmości, swego Miłosziwego Pana proszę, aby ta posługa moia y wszego riczerstwa lego Królewskiej Mości Panu swemu Miłosziwemu, przez Waszmości mego Miłosziwego Pana, iako głowy y wodza wszitkiego riczerstwa była zaleczona, y od Waszmości, mego Miłosziwego Pana za wdzieczne była przijenta. A w potrzebach tego riczerstwa Nizowego, takie y tego, które za pieniądze z łaskiei lego Królewskiej Mości wiodę, y w innych pisałęm do lego Królewskiej Mości, dawszii instruetią temu służyć memu Andrzelewi Skarzewskiemu, wedle której pokornie y unizemie proszę, aby się Waszmość, moy Miłosziwy Pan, iako miłosnik ludzi riczerskich, wlozić do lego Królewskiej Mości raczeł, aby ten sługa mój s temi potrzebami bes omieszkania mógł być odprawion,

gdzieś ja s strony potrzeb moich wszelakich nie mam ni w kim innym nadzieie, iedno naprzod w Bodze a w łascze Waszności, mego Miłosciwego Pana, którą ja wiecznemi czaszi nanisszemi służbami swemi, gwoli Waszności, memu Miłosciwemu Panu zasługować bendę powinien. Co ja wszitko Miłosciwy łascze Waszności, mego Miłosciwego Pana poleczam, maiancz w niej zupełne uffanie, że za miłosciwą przycziną Waszności, Pana swego Miłosciwego mnie te koszt y utraty na służbach lego Królewskiej Mości Pana swego miłosciwego, na których jużem się by lis wyciągnął y oyczizny swy własny nie mało zawiodł, bendą nagrodzone. A s tim po drugie samego siebie etc. Dat. z Brazinia Octobra 8, 1584. Waszności mego Miłosciwego Pana powinny y nanissy sługa, Michał Wisnioweczki, kastellan Kijowski renką swą.

83.

LITERAE A SACRA MAIESTATE REGIA AD D. REGNI
MARSSALCUM.

Stephanus etc. Magnifico, sincere nobis dilecte! Quae a Serenissimo Sueciae rege in Livonia gerantur, perscribere Synceritati Vestrae caeterisque regni nostri consiliariis majoribus visum nobis est. Iam is anno superiore proximo, cum ad Plescoviam ducturos nos esse exercitum arbitraretur, copias suas ad Narvam misit eius portus expugnandi causa, verum quod Plescovia tum ab obsidione nostra libera esset, ita Narvensibus ab ea succursum est, ut irriti Suecorum conatus fuerint et, non levi detrimento accepto, exercitus ab incepto discesserit. Hoc anno, cum eius Serenitas per opportunitatem belli nostri iterum in Livoniam copias suas misisset, dum hoc loco hostem gravius distinemus, atque omni Livonia non tantum nova eius subsidia excludimus, verum etiam praesidia pristina magna ex parte inde educere et ad hunc locum tuendum contrahere cogimus, haecque omnia recuperandae Livoniae causa facimus, de eaque cum hoste tractamus, a tegro nostro Narvam et propinquam Narvae arcem Ivanogrodum et vicam universam maritimam oram prope Pernaviam, quatuor ea arcibus Iodé, Leal, Tekel et Hapsel, cum pleraeque ab hoste desertae essent, occupavit. Qua de re quomodo quidque nobis agendum sit, hortamur, ut Synceritas Vestra

consideret, neque suo de consilio faciat quamprimum certiores. Bene valeat Synceritas Vestra. Dat. ex castris nostris ad Plescoviam die 1. Novembris, anno Domini MD. LXXXI. regni nostri VI. Stephanus Rex.

84.

LITERAE AB EADEM SACRA REGIA MAIESTATE, AD D. REGNI
MARSSALCUM.

Stephanus Dei gratia Rex Poloniae. Magnifico, sincere nobis dilecte! Quo consilio nos, cum hostis omnem iustae pacificationis rationem atque adeo spem veritate et perfidia per orantes suos sustulisset, Plescoviae potissimum oppugnationem susceperimus, Synceritati Vestrae, cum primum ad Voroneciam cum exercitu pervenissemus, pluribus perscripsimus. Rectissime vero nos facturos esse, cum a consiliariis nostris, qui adsunt nobis, tum aliis militari scientia praestantibus viris iudicatum est: si in ista hostis tergiversatione studioque ducendi belli, caput quodam modo et ad ea recuperandum, quae recipi maxime reipublicae interesset, et ab hoste fraudulento certiolem evincendum aggredieremur, quae quidem sive quis Livoniae universae liberationem sive facultatem, qua suis penitiores etiam Mosci (Moschi) ditiones oppugnandi spectet, quin in urbe Plescovia sita sint, dubium esse nemini potest. Cum vero dum ad Plescoviam exercitum duceremus, neque urbis amplitudinem, neque magnitudinem praesidii bellicique apparatus, qui ea in urbe esset, plane ignorantiam haberemus, notissima vero nobis esset eventuum bellicorum incertitudo, mature providendam, si forte res se difficiliore nobis dedissent existimavimus, eoque iam tum Voronecio ad maiores omnes regni nostri senatores scripsimus, ostendimusque, si aut tarditate successuum, aut hostis pertinacia serius a nobis bellam pace sancita conficeretur, aliter nos facere non posse, si maxima reipublicae incommoda, quae tum reconculimus, vitare vallemus, quam ut cum exercitu in solo hostili hybernaremus, cursumque rerum gerenderam omni perseveratione tantisper continuaremus, quod hostis a nobis ad eas conditiones, quae nostra et reipublicae dignitas, pacisque certitudo requireret, perductas esset. His pernecessariis nostris et reipublicae rebus, cum subsidia proximis comitiis decreta, non satis esse perspiceremus, hortati ut Synceritatem Vestram, ita alios regni nostri senatores maiores fuimus,

dispicere, possent-ne minoribus primam conventibus habitis, deinde in conventibus generalibus sive regni comitiis necessitatibus regni consuli et bello diutius gerendo, ii nervi, qui requirerentur, comparari, quod quidem nos rebus bellicis et tutas administrandis, et ocuis perficiendis aptissimum esse perspeximus. Cum vero dabitur nobis responsum fuerit, an istis conventibus generalibus res tota confici posset, nos quidem in magna et temporis angustia et rei properandae necessitate, nullis aliis literis ad senatores regni maiores missis (cum earum vim atque summam priores nostrae ad Veroneciam scriptae habuerint) hoc, quod consultissimum esset et maxime expedire intelligimus, in conventibus generalibus ita nobis urgendum esse iudicamus, ut si iis locis res non concludatur, eadem opera asitatum pro more maiorum ad generalia regni comitia aditum progressumque faceremus. Indicimus igitur miseram coaventum Sraedensem ad diem XXIX mensis Decembris, generalem vero Colensem ad diem XII mensis Ianuarii, quem ad conventum ab exercitu nostro internuncium nostrum miseri sumus, qui et de statu rerum nostrarum, quid gestum sit, quidque geramus et geri posse existimemus, exponat, tum ostendat, quid publica necessitas, quid ratio belli diuturnioris requirat, denique hortetur, ut necessaria subsidia istis in conventibus maioribus, absentibus nobis, decernantur. Hortamur igitur Sinceritatem Vestram, ut conventui isti intersit, cum internuncio nostrae consilia sua communicet, omne suum studium, auctoritatem, curam atque operam eo conferat, caeterorum etiam voluntates sententiasque eo inclinare contendat, quo nos, non nostra (qui nihil e bello hoc praeter quam incredibiles capimus et animi et valetudinis molestias) sed reipublicae causa rem deduci desideramus. Quod si postulationi nostrae locus in conventibus illis generalibus non relinquatur, nos quidem praedictum monitumque volumus nostram cum exercitu ex hostili ditione discessum, hostem acceptis iam a nobis calamitatibus ac metu (si caepta continuemus) impeditum atque argentum maiorum malorum admodum fractum, et animi et copiarum viribus iterum erecturum, bellum nobis deinceps et diuturnius et fortasse difficillius futurum, maximam temporis ad res gerendas opportunitatem contrahendis ex locis longinquissimis, tam regni nostri, quam externarum nationum militibus, et redscendis in hosticum exercitibus nostris consumptum, quae geri interea ex hybernia in haetico possent, praetermissum, maioreque sumptu

bellum, quo diutius ducetur, deinceps gestam iri, nosque iterum in incommodissimas tempestates, cum res quaeque gravissime gerendae erunt, incursuros esse, praesidia nostra in finibus, si absentibus nobis et retracto exercitu vis aliqua insperata ab hoste inferatur cladem accipere, parts superioribus victoriis convelli posse; Lithuaniam, in quam exercitus hybernandi causa reducendus erit, et per quam novis supplementis iter habendum fuerit, prioribus calamitatibus iam nimium afflictam, plane devastatam iri, denique non posse eam rem universae reipublicae non magno detrimento esse, quod quidem detrimentum nos perseverantia nostra, ac quibusvis rerum nostrarum adeoque valetudinis nostrae incommodis libenter a republica averteremus. Testatum igitur volumus, nos officio nostro functos esse, rectissime nos consuluisse, cavisse conscientiae nostrae, nihil nos eorum praetermisse, quae fieri, moneri, declarari poterint; denique eo nobis ac dignitati nostrae cavemus, ut si quid per absentiam nostram nostrique exercitus reipublica detrimenti caeperit, constet nullam eius in nobis culpam haerere, qui quantum in nobis fuit, ne quid istius modi accideret, elaboravimus. Quod si igitur, ut sine regni comitiis subsidia in generalibus conventibus decernantur, obtineri non poterit, nos ne ullas rationes praetermissis videamur, quibus consuli huic reipublicae bello posset, post conventus illos minores et generales a nobis iam indictos, pro more maiorum et reipublicae institutis, regni comitia ad diem IX mensis Martii indicimus, ut ea Varsaviae habeantur. Ne vero rerum varietate, de quibus deliberetur, tempus rebus gerendis necessarium (quod superioribus proximis annis, magno cum incommodo accidit) nobis eximatur, eademque incommoda incurramus, quae ante haec ductis consiliis publicis incurrimus, nullam rem aliam istis comitiis publicam in deliberationem vocabimus, quam hanc unicam, quomodo rebus deinceps gerendis subsidia quam celerrime contrahi, et publicis necessitatibus suppeditari possint. Quod si enim sex septimanae deliberationibus consumendae erunt, tardius potissimum comitiis haece initium habituris, facile videmus consilia nostra irrita reddi, nosque anni illius conatu frustrari posse. Hortamur igitur Sinceritatem Vestram, ut si decerni de subsidiis in generalibus conventibus non poterit, operam det, ut ad universalem illam reipublicae conventum, nuntii ad publica consilia quam maxime idonei eligantur, qui studium omne suum ad publicam potius uti-

litem et cum caeteris consensionem facillime conferant, quique plena cum facultate ad concludendum cum aliarum terrarum nunciis ordinibusque universis mittantur; tum in id diligenter Sinceritas Vestra incumbat, ne quid aliud aut consiliorum aut interpellationum supplicationumque, quibus bona pars temporis consumi ni comitiis solet, suscipiatur aut nunciis committatur, quam quod ad id, quod a nobis proponetur, pertineat. Nam quod alias ad res et incommoditates attinet, quae rempublicam itidem domesticasque regni rationes attingunt ac urgeri ab ordinibus solent, nos earum causa, nulla cum mora comitia ordinibus indicemus simul ac hoc cum Moseo bellum pacaverimus, de quo quidem pacando hoc ipso tempore, per Reverendum patrem Antonium Possevinum, pontificis maximi legatum agitur, qui cum nuper a magno Moscoviae duce pacis causa ad nos venisset, nihil quidem aliud nobis ab hoste attulit, quam Polotiae eius oratores deterioribus, quam antea Vilnae fecerant, conditionibus obtulissent. Quod tamen pontificis maximi legatus speraret et plerique arbitrarentur hostem motum periculo huius civitatis, quam a nobis omni perseverantia premi videt, et quod Narvam, quae prioribus de pace actionibus sola propemodum pacem remota est, serenissimus Sueciae rex per opportunitatem belli nostri nostro a tergo illi eripuerit (ut nobis iam id facilius dare possit, quod habere desiderit, nobis etiam ea res, quam in potestate hostis amplius non habet, minus iam ab eo postulanda sit) aequiorem promptioremque ad inducias ineundas hoc tempore fore, facile passi sumus, ut nuncium suum pontificis maximi legatus cum literis actionum de pace continuandarum causa ad magnam Moschoviae ducem mitteret, cuius quidem nuncii reditus in dies expectatur. Quod superest, hortamur Sinceritatem Vestram, si conclusio de subsidiis omnino ex conventibus generalibus ad regni comitia reiciatur, mature ad iudicium comitis diem Varssaviam veniat, ac consilio omninoque studio suo in id incumbet, ut cum nos in reipublicae salute, amplitudine, ornamentis curam studium, operam, operam, fortunas nostras, valetudinem, atque adeo vitam, si opus sit, consumere non pigremur, sibi ipsi ad salutem quietemque respublica minime desit, qua nobis in terris charius atque commendatus fieri nihil posset. Bene valeat Sinceritas Vestra. Dat. ex castris nostris ad Pleseoviam, die 1 Novembris, anno Domini M.D.LXXXI. regni vero nostri sexto. Stephanus Rex.

85.

LIST OD P. POLICZKIEGO DO P. MARSZAŁKA KORONNEGO.

Wielmożny, Miłosciwy Panie! Znam się do tego, Miłosciwy Panie, zem do Waszmości, mego Miłosciwego Pana nie pisał, z przyczin tich, prze chorobę mą długą y niewiadomość, gdi kto do Polskij iachał, y rozumiciancz tesz to, ze Waszmość od IMPana kancelerza bethmana koronnego wsztkę wiadomość o tey wojnie mieć raczisz, abo y od inszych przyjaciół Waszmości, którzy w Radzie s Królem legomością zawsze bywaią. A isz Waszmość mnie słudze swemu rozkazać raczeł, żebym wypisał to co wiem, prze chorobę swą mało wiem, ale to co wiem, Waszmości, memu Miłosciwemu Pana oznaymię.

Naprzod, gdim do Zawolocz na podwodach przijachał, koni swych odyachawszi z wielką skodą swą, legomość Pan kancelerz beł wdzięczzen przijazdu mego; tam w Zawolocz król legomość długo czekał na Pany żołnierze tak piesze, iako y leżne, az 7 die Augusti do Woronicza przijachał, tam popisz beł. Król legomość oczekiwał na drugie rotti, asz 18 die Augusti pod Ostrów ześmy przeciagneli. legomość Pan kancelerz przypatrował y radziel się s nami niektořemi, gdzieby sańczować. P. Ernst, Wajjer, P. Kostka y ia na iednośmy się miesce zgodzili, ale IMPan kancelerz na Włochów radzie przestał, y sańczowali Wengrowie z iedney strony rzeki, a Polaczy przes rzekę od zamku za Włoską radą, y stracili tei noczi sańczuziancz przes 100 człowieka, bo Polskie szançe beły zlie postawione, że nie mozo z nich ugadzać wedle potrzeby, ażeśmy drugiei noczi s P. Waijerem za rzeką szançe na inszem miescu odmienili, y żadnego człowieka za pomocą Bożą nie obrazono. Nazaiutrześmy czaty dzień strzelali, tegosz dnia 20 Augusti zamek poddali, bo, by bełi nie poddali, bełoby burdi dosyć, bo za tím sańczowaniem musieliby bełi dwa kroć do sturmu przes wodę chodzić. Od Ostrowa iadancz, rozniemogłem się prawie barzo, y przijachałem pod Psków 28 die Augusti, y tamem seć niedziel nie wstawiając leżał, y o sobie małom wiedział, y doktorowie królewsczi o mem zdrowiu złą nadzieję mieli. Potім, gdi mi P. Bóg pomogł ku zdrowiu, przypatrowałem się dobywaniu miasta y prosilem po trzy kroć legomość Pana

kanclerza, żeby posług mych uziwał, gdizem służyć przijać; wdzienczen odemnie tego beł y dzienkował, dokładaiancz to — nie zaniecham was, a tak ia tesz — ad consilia non accesseris, antequam voceris. Alem widział, ze własnie Pskowa dobywano iako Gdańska, bo często odmieniały się namowy abo rada, a zwłaszcza po tim sturmie, do ktorego śli 8 die Septembris, nie wiem za cziją radą, pierwy nis dobrą dziurę uciuili, y marnie ludzi potracieli. Chodziło tesz nie mało paniąth y sliachty z ieznych do tego sturmu, y ci niepotrzebnie jedni smierć, a drudzi guzów dostali. Owa po tim sturmie wsitkie sprawy iako odmienne, tak y niepotrzebne dobywanie, strzelanie y podkopywanie to tam, to sam beło, asz prochow y kul nie stało. Naostatek Wengrowie muru nie mało oskardi abo motikami z wielkiem niebezpieczeństwem y skodą swą połamali y palili, na com sam patrzył, y to im nie sło. Ale im to musi przyznać, isz mężnie y nieras sobie poczinali, bo w tei dziurze, gdzie sturm beł, Moskwa drzewem y kosmi y wormi solą naprentcze bełi zabudowali; tam się Wengrowie nie ras z iedney, a Moskwa z drugiej strony tych koszów bijali, a ony soli z muru z wormi Wengrowie nazdzierali, ale to wsitko niepomogło, trzeba beło Królowi legomości potężniejszy y wienczei strzelby y piechoti, y z inszi strony tego miasta dobywać, chocia nie za Włoską radą. Miasto to wielkie y na troie iest wewnątrz zamkami rozdzielone, y podobno beło lepiej ku poszedniemu zamku miasta dobywać, nis s kończa, bo chocza byśmy bełi wzięli tę stronę, gdzie dobywano, bełoby ieszcze z drugimi zawarciami burdi dozić, ale iusz próno o tim mówić, gdi prochow y kul nie stało, także y piechoti nie wiele, y iusześmy tesz s szanczów ze wsitkim wyciągneli. Krol legomość pod Pieczari klastor, abo zamek, iusz dalei nis tidziea z działy Niemcze posłał, y iusz sturm stracili, a Ketler sinowiecz xzianencia Kurlandzkiego, nie wiedzą, na tim sturmie iesli poyman abo zginął. Wycieczki abo potrzeby, które z Moskwą bywały, zawszę się z łaskiei Bozei naszym szczęśliły, y tim, co wodą do miasta przibyc chcieli, dobito, że do miasta nie mogli. Snyckiego starszego we Pskowie od nas z działu zabito, więźniów tesz nie mało y drugich zacnych. Dwa piszarze Snyckiego ze Pskowa do nas uciekło, y ieden z dworu abo s komori Kniaza Moskiewskiego; ci powiadają, isz Moskiewski ludzmi Królowi legomości odporu dać niemoże, a sznadź prawda, bo P. Troczkij, ktorí chodziel przeciw Moskwie ku Orszei,

spustoszel y popaleł wiencezi, nis na sto mil, ziemie Moskiewskiej, y beł iedno w pięci milach, ale przes rzekę, od Moskiewskiego Kniaza, ktorí w ten czas w Starziczach lezał. Drugi znak, isz ludzi nie ma, ysz kozaczi nazi, ktorí na swą skodę przisli, popustoszili okolo woyska we 20 y dalei mil, więzniów y korzisci mocz nabrali, a to się iedno po kilkaseth y tam y sam rozdzieliłi, a wzdi pod Nowograd, Russów, y gdzie się im podoba, bes skodi idą. Owa tak sam w tei Siewierskiej ziemi, okrom zamków, była nicz y ludzi mało co zostanie, bo co nie wybiją, to panowie y kozaczi do Lithwy wypędzą. Nam chudem nagorzeli, musiem po żywność sobie y koniom y po biedne siano przes 20 mil posyłać; okrom miessa, co naydzie, kupić by, iedno zacz? Mię zabije za żywe. Nie bendzieli nagrodi za pomocą łaski Waszmości, bo wssitko na gros, com miał z roskazania y łaskiei Waszmości; okrom tego, com pierwszy miał gotowego, tedim się ieszcze na drogę 400 zł. zadłuzył; by nie to, tediby zle; a niewiem, s czym się do domu wrocę. Niewiem, cobym wiencezy Waszmości pissać miał, zachowam to sobie do szesznego uyrzenia Waszmości mego, Miłościwego Pana. Tesz to rozumiem, isz legomość Pan starosta Romiński Waszmości dostateczną sprawę o tei wojnie dać może, iako ten, ktorí w wojenny radzie s Królem legomością bywał; iedno to wiem, isz Król Szwezki potężniei wojował, nis my, bo iako sam u nas wieść pewna, isz Narew moczą wziął, y Iwanhorod drugie miasto na drugi stronie rzeki, a to od Pskowa we 20 y kilka mil, do tego ieszcze kilka zamków w Inflanciech. Ale nie dziw, isz wziął, bo gdzie do zamku abo miasta ze dwu stron po 20 dział zatoczy, y bije bes przestanku, asz muru położy wedle potrzeby po kilkudziesianth sążeń, iako on ucziniał, snadnie potim do sturmu, a ktemu ieszcze biespieczen beł, bo królewskie woysko Inflant od Moskwy zaległo. Woluntaryuszów się mocz rozyeidza, żołnierze tesz o pieniądze wołaią, a nie dziw, bo nędza, zima, a po wsitkich błotach y rzekach może zyachać, nocz długa, na strasz a bes kozucha; y mnie nie wiem, co dalei bendzie, telko sam gończa snadź y posła Moskiewskiego tak potem czekać mamy. In summa, ziczeliby beli wsisezi, aby beł Pskow wzienth, ale nie wsisezi ziczą y owszem zayrzą sławy, a iako wiencz mowią, nemo ab omni parte beatus. Dat. ex castris pod Pskowem, we wtorek po S. Marcinie roku 1581.

Waszmości mego Miłościwego Pana nauisszy służebnik, Ian Policzki.

86.

KOPIA LISU W. KNIАЗA MOSKIEWSKIEGO, PRZYNIESIONEGO
DO OBOZU POD PSKÓW DNIA XV NOVEMBRIS.

Dłia miłosierdzia y miłosci Boga naszego etc. My Wielki Czar y Wielkie Xiąże Iwan Wasziliwicz wszytki Ruszy, Władimierski, Nowogrodzki, Czar Kazanski, Czar Astrachański, Hospodar Pskowski, Wielki Xiąże Smoleński, Twierski, Iuhorski, Piermski, Wiazczki, Bołharski y innych, Hospodar oyczyzny ziemie Inflanczki Stephanu s Bożej łaski Kroliowi Polskiemu W. X. L. Ruskiemu, Pruskiemu etc. etc. Przysyłał do nas Hryora papieža trzynastego posłannik Antoni Possevin sługę swego lendrzeia, y które rzeczy mówił s tobą o dobrym pokoju, y czo ty Stephan Król iemu powiedział, on to nam pissaniem swym oznaimiel, y nam by o tych rzeczach dlia pokoju krześcijańskiego s tobą Stephanem Królem zesłać posły swoimi z Nowogroda w Nowogrodzkim wiezdie abo gdzie indzie na którym miesczu przystoinym, dawszy gim dostateczną naukę w tych rzeczach¹⁾, o których do nas Antoni pisał, iak im s twemi posły na ziezdzie przystoine pomiarkowanie czynicz, y mowicz, y posły nasze s posły twoimi zesławszy szię, między Porchowem y Zawołoczem po drodze Wielkolucki od Porchowa na Zapolskiej łamie ziachawszy szię, mowicz bendą y czynicz postanowienie. I abysz²⁾ Stephan Król od Pskowa odszedł y spokojnie szię po wszystkich mieiszczach zachowacz kazał, zebы szię krew krześcijańska przestała rozliewacz po wszystkich mieiszczach, poki nasi posły s twoimi posły o dobrych rzeczach, to iest o pokoju, postanowienie uczynią na ziezdzie. A my także spokojnie szię zachowacz rozkażem po wszystkich mieiszczach, a teras posłaliśmy do ciebie gończyka swojego Zacharia Bolcina, a z nim na posły twoie gleytowny list posyłaemy, których ty zeslesz na zjazd na tym, czo s posły naszemi zesławszy

Варианты изъ той же грамоты на западно-русскомъ нарѣчїи, напечатанной въ Книгѣ Посольской Метрицы Великаго Княжества Литовскаго. М. 1843 т. 2 № 76.

¹⁾ Пропущено: а ты своихъ пословъ въ тому же мѣсту пришлеша ирное постановенье дѣлати. И имъ для покою хрестїанского послышавъ на зѣздѣ пословъ своихъ, давъ имъ полезную науку о томъ о всѣхъ дѣлахъ. . . . ²⁾ а ты бѣ.

szę, posły twoi o słusznym przymierzu namowę czyniez maią. I ty Stephan Król góncza naszego Zacharia czo narychli, nicz nie zatrzymiwaiącz, odpuszcz, y s nim do nas o posliech swych napisz, y posłów swych do naszych posłów na ziazd poszli na tym, czo na Zapolski lamie po Łuczki drodze od Porchowa o dobrych rzeczach y o przimierzu namowę czyniez, y gleitowny list tym naszym gónczem abysz do nas posłał, za czym naszym posłom na ziazd iachacz, — takowyże, iakiśmy swoi list na posły twoie do ciebie pisali, czo naszym posłom y ich ludziom y kto z nimi bendzie przewodników y dla strazy przyachacz na to miejsce y odiachacz od twoich służebnych ludzi dobrowolnie bes wszelakiego zatrzymania y ubicza; a naszy wielkie posły czekaią gleytownego listu twego w Nowogrodzie, y list wierzaczy s posły swemi posyłamy. Czo bendą naszy posły s twoimi posły na ziezdzie mowicz, tedy to s poruczenia naszego. A ty by Stephan Król takie s swogimi posły wierzaczy list posłał, czo bendą iwoy posły z naszymi mowicz, to są twoie rzeczy, czoby naszym posłom y twoim Stephanowym Kroliowym papieżowym posłańcem Antonim na ziezdzie o wszystkich rzeczach namowicz y zamknącz; czoby naprzod s tobą Stephanem Krolem między nas moczna, braterska mielosz y przyazn mocniela szię nieodmiennie. Pisan w Hospodarstwie naszym dworze Słobodzie³⁾.

87.

KOPIA GLEITU MOSKIEWSKIEGO NA POSŁY POLSKIE.

Mielosierdzia dla mielosci Boga naszego, w czym nawiedził nas z wysokosci nawyszy y naprawił nogi nasze na drogę pokoiu, tegosz Boga naszego w Troicy iedynego My wielki Hospodar, Czar y Wielki Xiążę, Iwan Wasziliwicz, wszystkie Ruszy, Władzimierski, Moskiewski, Nowogrodzki, Czar Kazański, Czar Astrachański, Hospodar Pskowski y Wielki Xiążę Smoleński, Twierski, Iuhorski, Piermski, Wiacki, Bolharski y innych, y Wielkie Xiążę Nowogroda, Nizowski Ziemie, Czernikowski, Rzezański, Rostowski, Jarosławski, Biało-Ozierski y Hospodar oyczyzny ziemie

³⁾ лета семь тысячъ девятдесатого, октября двадцать второго дня.

Inflanczki, Udorski, Obdorski, Kondynski y wszystkief Sziewierskiej ziemie y Sziewierskiej strony Powieliciel y inych Stephanowi s Bozej łaski Krolowi Polskiemu etc.

Kogo ty Stephan Król poszliesz poslow swogich na zjazd z naszymi posły po Łuczki drodze od Porchowa na Zapolskiej łanie, między Porchowem y Zawołoczem, y tym twogim posłóm ziachawszy szię z naszymi posły, o słusznym pokoju postanowienie czynicz; y przyachacz twogim posłóm, ludziom ze wszystkimi ich ludzmi y maitnościami y nazad odiachacz dobrowolnie, ze wszystkimi ich ludzmi y maitnościami, bes wszeliakiego przenagabania y od naszych służebaych ludzi, przyachacz na to miejsce, zesławszy szię, twoi posły z naszymi posły zyadą szię, y nazad odiachacz ze wszystkimi ludzmi y z maitnościami; y kto bendzie s twogimi posły ludzi twoich prowadzić y kto bendzie dla straży, y tym wszystkim ludziom przyachacz na to miejsce y odiachacz ze wszystkimi ich ludzmi y maitnościami od naszych służebnych ludzi zdrowo, bes wszego przenagabania y ubicza, wedlie tego listu naszego. A ten list nasz y ktemu gleitowny posłóm twoim pissan w Hospodarstwie naszym, w dworze Słobdzie. Roku 1581. Octobris 27.

88.

RESPONS KRÓLIA IEGO MOSCI NA TEN LIST.

Od Wielkiego Hospodara Stephana, z Bozej łaski Krolia Polskiego, Wielkiego Xiazęcza Litewskiego, Ruskiego, Pruskiego, Zmuczkiego, Mazowieczkiego, Inflanczkiego, Xiazęcza Sziedmigrodzkiego y inych Iwanu Waszilewiczu, z Bozej łaski Hospodaru wszystkief Ruszi y Wielkiemu Kniaziu Władzimerskiemu, Moskiewskiemu, Nowogrodzkiemu, Kazańskiemu, Astrachańskiemu, Pskowskiemu, Twerskiemu, Iuhorskiemu, Permskiemu, Wiadskiemu Bułharskiemu y inych. Piszalesz k nam list twoi przez gończika twego Zacharia Bolkina¹⁾, oznaimując, ysz przysyłał do ciebie najwieleb-

Вариантъ изъ той же грамоты на западно-русскомъ нарѣчїи, напечатанной тамъ же № 78.

¹⁾ Болтина.

nieiszego y najwyszego pasterza Grzegorza trzynastego papieża Rzymskiego posłannik, wielebni Antoni Possevinus, y dał tobie znac pissaniem swym te rzeczy, które o miernym postanowieniu z nami mowieł, y ty dla pokoju krześcijańskiego posłoff swych posyłasz na zjazd między Porchowa a Zawołocza po Łuczki drodze na Zapolski łamie, z naszymi Posły ziachacz szię, dawszy gim zupełną naukę o wszystkich dzielech stanowicz y utwierdzc³⁾. A my abychmy od Pskowa odeziagneli y ludzi woisk naszych od rozliania krwi krześcijański zadzierzecz kazali, czoby między nas s tobą wprzod na stwierdzenie przyaczielski mielosci przychodziło. Tedy my iako zawzdy, tak y na ten czas, umysł nasz wolią Boga Wszehmogącego stwierdzamy, abysmy ze wszystkimi pany krześcijańskimi także y s tobą, dla dobra krześcijańskiego w dobrei przyazni y spokojnym pozycziu beli, y krwi przelania krzesecińskiego ostrzegalichmy szię. I na to my nigdy bes dany przycziny przystapicz nie chcemy y nie żądamy, czo nie po ieden ras iawnieśmy tobie odkrywali, y oznaymowali przychylnosc uasę do zgody dla uspokoienia krześcijańskiego, gdyby tylko s strony twei sczyrą sprawiedliwoscią przystępowano. Iakosz y teras za tym posłaniem twogim, teize zwykły skłonności naszy dla uspokoienia krześcijańskiego używając, posyłamy posłów naszych na to miejsce od ciebie naznaczone do Zapolskiego lamu, na drodze tei, która idzie s Porchowa do Zawołocza, dawszy gim zupełną naukę o wszystkich dzielech, iako im s twymi posły na ziedzie mierne postanowienie działacz³⁾, y list wierzączy, mocz daięcz posłom naszym wszystkie dzieła między nas na koniecz stanowicz. A list gleytowny, to iest opasna bramota na twoe posły przez tegosz goneca (wego Zacharego Bołkina⁴⁾) posyłamy o iakowysz pisał; za którym im dobrowolno na to miejsce przyachacz y odyachacz, nie wystrzegaięcz szię od lu-

³⁾ Пропущено: и здесь верующий в свои мысли помышляет, што будутъ твои в нашихъ послы на зъездѣ говорити, то суть твои рѣчи. А намъ бы по тому жъ пословъ нашихъ на тоякъ мѣстце з верущимъ ластомъ послати, штобы нашимъ и твоимъ посламъ съ посломъ вѣлебнѣйшаго и наймышаго пастыра кафеже римскаго з вѣлебнымъ отцомъ Автономъ Поссевиномъ на зъездѣ о всякихъ делехъ приговорить и наконецъ и утвердить.

³⁾ Пропущено: всѣ стороны становити, утверженьемъ пристойнымъ знециати и ку конечному выхованью привесть, какъ будетъ прагоже.

⁴⁾ Болгива.

dni wojsk naszych. A czoś pisał, abyśmy odciągneli od Pskowa y wojska nasze zadzierzeli od przelania krwi krześcijańskiej, o czo też nas y wielbny oyciecz Antoni Possevius imieniem naywyszego pastyrza pilnie prosziel, abychny to na przyczynę naywyszego pastyrza papieża Rzymskiego uczynieli: a tak my, chcząc wedle przystoiności naszy krześcijaństwa postrzegacz, a mającz w słusnym uwazeniu przyczynę nawyszego pastyrza, odpowiedzieliśmy oyczowi Possewinowi y oznaymieli, czo szię nam godzi uczynicz y czego szię też nie godzi, przestrzegając, iakobyśmy sami sobie y sprawam naszym wiinni nie zostali. A wszakże wszystkie na tym należy, aby posłowie twogi czo naprety na to mieisene z zupełną moczą y nauką pospieszeli s takowymi rzeczmi, na którychbyśmy przestacz mogli, gdysz y my nicz w tym nie mieszkając, posłof naszych tam na to mieisene posyłamy. A tego twego lekkiego gończyka odpusezielichmy, nie zadzierzwałacz. Pisan w obozie naszym pod Pskowem, roku 1584 dnia 16⁵) Novembris.

A Krolia Iegomosci Gleit dano na posły Meskiewskie, w te słowa, iako y iego gleit obmawia.

89.

LITERAE MAGNIFICI DOMINI CANCELARIJ REGNI AD S. R. MAIESTATEM EX CASTRIS AD PLESCOVIAM POST DISCESSUM ILLIUS SCRIPTAE.

Sacra Regia Majestas, Domine Domine clementissime! Heri nostrorum Plescoviensium summum silentium fuit. Duabus horis ante lucem ultra flumen Vielicam in convalle collocaveram turmam capitanei Lucensis et meos ad triginta commilitones, Hungari itidem alio in convalle occultaverant se. Etsi magna vis lixarum ultro citroque commearot, quievare tamen devotionis credo causa, quod D. Nicolai dies festus fuerit. Experiemur etiam deinceps, an nobis melius succedet. Farensegius significavit mihi ante aliquot horas per Garomnam Gallum ducentos Scotos biduo tantum itinere a Pieczary abesse; Germanorum quidem dimittendorum

5) 14.

causa profectus eo heri est D. Kosthka. Cum his vero in tanta pecuniae inopia, quid faciendum sit, ignoro. Etsi nulla necessitas esset, cum ad famam nominis Majestatis Vestrae tantum maris ac terrarum emensi sint, tamen eos prorsus spernere non liceret. Quid vero, si necessarii erunt, si pax non coibit? Quamprimum igitur Majestas Vestra, quid fieri de illis velit, perscribat. Ferensbegio dum praesente Majestate Vestra de iis loqueretur, responderam ex jussu Majestatis Vestrae, Majestatem Vestram jussisse, ut illorum opera utar, si pax non coiverit; si coiverit, ut eos missos faciam, sed tum dicebat eos adhuc Rygae esse; pediatas certe Polonicus magna ex parte dilapsus est: itaque hae incertitudine pacis tutius est hos Scotos non rejicere. Mitto Majestati Vestrae litteras Possevini et commissariorum Majestatis Vestrae ad conventum Zapoliensem missorum. Cosaci isti aut Russam aut Zaiaczkovum sex ulterius miliaribus progressi sunt; scribo ad eos, ut sub hos tractatus, quoad eos fieri potest, a populatione abstineant. Commendo me in gratiam Majestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dat. ex castris ad Plescoviam, die 7 Decembris anno 1581.

Cedula iisdem inserta:

Hodie quoque in convallibus ultra Velicam flumen tendimus hosti insidias; ante auroram in civitatis parte, ultra Pscovam flumen, magnum incendium fuit.

90.

Sacra Regia Maiestas, Domine Domine clementissime! Hora meridiana hodie, cum Hungari et Poloni cum Żółkiewski et Kretkowskj, cum turba D. Przijemski occultarent se in convallibus, Mosci exiverunt magno numero ad capiendos nostros, quos ex instituto sinebam ibi vagari. Per Dei gratiam profligati, non pauli caesi, capti ad minus novem. Etenim nondum captivi ab omnibus adducti fuerunt, nostri illos ad flumen sunt persecuti. Quae ex captivis cognoscam, Majestati Vestrae significabo plenius, et unum alterum captivum cum Illustrissimo Domino Battori mitam. Sed nunc paucis tamen, properante ad Majestatem Vestram puero D. Struss, hae significare volui. Commendo Majestati Vestrae diligenter nego-

tium D. Strus; periclitatus certe de patrimonio; si quid illi gravius accidet, ego in culpa ero, quod illum vix non vi retinuerim. Commendo me in gratiam Majestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dat. ex castris ad-Plescoviam, die 7 Decembris A. 1581. Sacrae Regiae Majestatis Vestrae, Domini mei clementissimi, fidelis subditus et servitor Ioannes Zamoiski.

91.

PATRI POSSOVINO.

Reverendissime Domine, Amice observantissime! Salutem et officiorum meorum commendationem etc.

Litteras Dominationis Vestrae sine mora misi ad Regiam Majestatem. Vehementer doleo ab isto Burba non satis esse commode Dominationem Vestram ductam. Oro, ut Dominatio Vestra de iis, quae inter Regios et Moschorum legatos per Dominationem Vestram tractabuntur, quidque futurum sperabit, me quanto ocius reddat certiore. Post discessum Regiae Majestatis, ad murum ipsum bis se nobis ostenderunt hostes, inde nudius tertius, et heri ductas ante diem duabus horis inter convalles quasdam equitum turmas occultabam, nostros vero prope urbem oberrare ex instituto patiebar. Cum vero aliquorum ex iis capiendorum causa Moscici equitatum suum ex urbe ultra flumen, quod conglaciavit, transmisissent, nostri illos ex insidiis adorti sunt. Caesi hostium non pauci, captivi nobiles ad decem, qui quidem ad me deducti sunt capti, aliquos praeterea ad castra Bielaviana deductos esse audio. Primarius illorum Petrus Koltowski ait — cogi sub hoc tempus ad Novogrodiam, nescio, quem exercitum ferendae opis Plescoviae obsessae causa. Nobis post pacem bonam nihil gratius accideret, quam ut pugnandi facultatem haberemus. Commendo me favori Dominationis Vestrae. Dat. ex castris ad Plescoviam, die 8 Mensis Decembri, anno Domini 1581.

92.

Sacra Regia Majestas, Domine Domine clementissime! Mittimus Majestati Vestrae cum Illustrissimo Domino Batari duos captivos, unum seri-

bam Andrea Chorosin, quem Hungari coeperunt, alterum Bohdan Motowidlo filium bojari, quem Grodzienski commilito Domini Przyjemski; praestantior his Petrus Koltowskj, vulneratus vehementer in cubitum mitti non potuit; apud Hungaros est. Res sic gesta est: cum iterum heri ante lucem Hungari in suam convallem se abdidissent, Zolkiewskj vero cum militibus Przyjemscianis in aliam itidem proficiscebantur, ex castris Bielavianis Dominus Plater, item Lipski, commilito D. Szieniawski, et alter quidam commilito D. Varsoviensis cum servis—in universum sex fuere—cum prope murum equitarent, hostes, qui pridie et tum iam diu nostros vagari viderant, eruperunt, secuti sunt nostros, nostri ad latebras, de quibus compertum illis erat, fugiebant; Mosci ita acriter persequiebantur, ut, si amplius currendum fuisset, commilito D. Varsoviensis captus fuisset. Sed cum ad convallem Hungaricam perventus fuisset, Hungari eruperunt ac illos pelere coeperunt; ex altera parte item Zolkiewski ex latere in eos impetum dedit, inde eos pepulerunt ad flumen usque, ubi maior hostium caedes facta dicitur, quod eo loco impeditos adepti essent melius; in campo septem sunt occisi, ex nostris unus Lipski et ipse ad flumen vulneratus; laudant omnes equorum hostilium celeritatem. Hodie duabus horis ante lucem, alias in semotiores latebras ultra Velicam versus castra Bielaviana missus est Zolkiewski cum Konieczpolski; collocavi praeterea quosdam, qui statim ultra flumen Velicam ex adverso castrorum Hungaricorum pabulatores longiore ambitu versus Pieczary ire iubeant, item alios, qui a castris Bielavianis ad nostra castra, tertios, qui venientes a Pieczary nullius propius urbem, quam ad insidias illas novas equitabunt. Itaque, si illis cura erit de captivis, eo excurrere necesse habebunt, cum quibus nostri rem gerere poterint majore cum hostium securitate, quod semotius a castris majoribus id futurum sit, poterunt etiam, si opus fuerit, Bielaviam iuvare. Pristinis etiam in latebris collocavi Kossynskium, meae turmae legatum, ut cum longius Zolkiewski et Konieczpolski absit, si majores copiae eruperint, eos juvet; quod a me deinceps aliquot continuis diebus eodem modo curabitur. Iter etiam versus Wdowam longis a me adhibitis custodibus rejectum est, ut Pscova flumen, supra ecclesiam illam, quae pro Majestate Vestra designata fuerat, transmittatur, et inde versus sylvas declinando longiore prorsus intervallo, se nostri euntes Wdowam ab urbe removeant. Quae vero Petrus Koltowski

de copiis, quae Novogrodiam eoguntur indicavit, ea, utrum vera sint, nec ne, curabo, ut cognoscam adeptus aliquos captivos per cosacos, quibus negotium dedi. De Bielavio melius firmando communicabo eras cum rotmagistris, ut vel aliqua turma ibi eat, vel quod quivis se excuset, per quinos praesidiarios ex singulis turmis mihi attribuant, qui ibi excubent, iis vero praeficiam Pekoslavium. Dicunt rotmagistri: «facilius illos posse istis ita delectis victualia submittere, quam turmam aliquam cum impedimentis se tam difficili tempore transferre». Quae de Moschorum legatis mihi scribit D. Palatinus Braczlaviensis, ea de ipsius pugillaribus descripta Majestati Vestrae mitto. Is, qui ad illum ipsum scripsit, est Tomas Bieleczki. Magna vis hominum ex castris fugere post Majestatem Vestram dicitur, atque etiam militum famuli, et aliqui commilitones, praesertim ex castris Bielvianis. Providere Majestas Vestra dignetur, ut, qui reperiri poterant, capiantur. Commendo me in gratiam Sacrae Regiae Majestatis Vestrae. Dat. ex castris ad Plescoviam, die 8 Decembris. A. D. 1584.

Cedula iisdem literis inserta.

Hodie, hostes versus latebras pristinas progressi sunt, paululum ad ripam fluminis suorum caesorum corpora quaerentes; cum longius non progredierentur, sed aliqui acrius versus convallem inter montes per ingressum in Velicam fluvioli illius stagnantis inspectarent, qui cum Kossinio fuere, tenere se non potuerunt, quo minus ad illos ruerent, sed in fugam versos tam longe remoti adipisci non potuerunt; Zolkievius et Konieczpoffus suis in latebris ad noctem usque substitere.

93.

Sacra Regia Majestas, Domine Domine clementissime! Germanorum lustratio jam est perfecta. Eam informationem D. Kostka dederam, ut, si detrectarent eam lustrationem, pecuniamque sibi non dari causarentur, diceret missionem non dari, nisi data pecunia cum statim miles ex ejus regno qui debeat excedat; cum vero iter facturi sint, per ditionem Regiae Majestatis Vestrae, et priusquam illa excedant, stipendia retenta accepturi sint, eos nihil causa adferre posse, quominus recenseantur.

Res perfecta est, juvante Farensbegio ipso inprimis, deinde Ramelio, misserant ad me legatos; legationis haec capita fuere: primum, ut juxta lustrationem postremam duo menses illis exolverentur, eaque in re haberetur ratio praefectorum, qui militem ipsi suo sumptu armassent et vestivissent; alterum, ut vexiliferorum ratio haberetur, quibus ab aliis principibus in trimestre, vel pecunia pro novis vexillis, vel vestes sericeae darentur; tertium, ut aegrorum, qui moveri loco non possent, cura aliqua haberetur; quartum, ut sub signis ire possint Rigam, ne scilicet miles, sublato imperii metu, insolentias se tendendo gerat; postremum, ut ad ducem Curlandiae Majestas Vestra scribat, ut eos in sua provincia, sine damno provincialium, ad solutionem subsistere patiatur. Respondi: (ut me certiores fecerat D. Nakielski et Stanislawski) Majestatem Vestram de uno mense assensam esse; de altero ac ipsorum aliis petitionibus, me ad Sacram Regiam Majestatem Vestram interressurum; aegros ne pellantur domiciliis, me D. Bornemissae commendaturum, ut victus aliquid habere possint provisurum; subsistere debere militem Hungarum et Polonum isthic ad aliquot tempus ita, ut interim aegroti vel moriantur, vel convalescant; sub signis-ne procedant vel non, nihil ad Majestatem Vestram pertinere, me putare modo sciant se jam exauctoratos a Regia Majestate Vestra esse, nec illis stipendia processura. Rogo igitur, ut Majestas Vestra et de altero mense et de vexilliferis illis respondeat quamprimum litteris Rigam scriptis, pecuniam etiam quamprimum mittat. Puto jam responsum aliquid Majestatem Vestram habuisse de pecunia a duce Curlandiae. Ramelium Majestati Vestrae commendo, dignetur etiam illi Majestas Vestra aliquid extra ordinem donare. Poterit illi dari quietatio in Prussiam, si quidem guavus est et studiosus nominis Majestatis Vestrae, praedicabit nomen Majestatis Vestrae apud suos Pomeranos et in posterum, si opus fuerit, ad equestrem militiam adscribi poterit. Commendo me in gratiam Sacrae Regiae Majestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dat. ex castris ad Plescoviam, die 8 Decembris, A. D. 1584.

Cedula iisdem litteris inserta.

Duo tormenta et duas campanas Ostrovia jussis meis auferre. Confido Majestatem Vestram id aequo animo pro sua benignitate lataram; melius

me his uti in servitio Majestatis Vestrae, quam ut, pace facta, Moscho cedant.

94.

Sacra Regia Majestas, Domine Domine clementissime! Die Martis praeterito, cum praetergrederentur quidam equites Kazanoviani Porchoviam, in eos ex erce impetum dederunt, sed, supra decem coesis, ex nostris vero uno tantum famulo leviter vulnerato, rejecti sunt in arcem. Possevinus noster voluit videre Porchoviam et penes eam praetergredi, sed, exorto alio, quam ecclesiastico aeris sonitu, refugerat sanguen, litteras Moschi acceptas in manus, dum jacularentur, exalbescens ostendebat. Die Veneris ad decem Verstas post Porchoviam versus Zapoliam, legati Moschorum Demetrius Heczki dux sine ducatu, Beseninus item aulicus et scriba quidam divertere, habent in comitatu centum octuaginta equites, voluerunt ingredi Porchoviam, sed a nostris, ne id facerent, admoniti sunt. Diligentem curam adhibebo, ut prorsus sciam, quae Novogrodiae agantur, propter judicium Petri Koltowski captivi de adventu Mikitae Romanowicz cum exercitu. Cras Bielavio pro subsidio per quinos ex singulis centuriis equitum praefecto iis Pekoslavio mittam. Iam etiam equum conscendo, ut revisam, quomodo ibi agatur. Commendo me in gratiam Sacrae Regiae Majestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dat. ex castris ad Plescoviam, die 11 mensis Decembri A. D. 1581.

95.

LITTERAE P. POSSEVINI AD MAGNIFICUM D. CANCELLARIUM
REGNI.

Magnifice, Illustrissime Domine, plurimum in Christo observando!

Paucas ante horas accepi litteras V. M. octavo huius mensis datas, quibus eo brevius respondebo, quod quaecunque Serenissimo Regi scribo. Sic mitto ad V. M. manus, ut ea perlegere ac, si quid venit ei in mentem, proponere eius Majestati queat, ad quam non dubito, quin statim eadem omnes meas, obsignatas proprio in fasciulo sit missura. Quae autem mihi scribit

V. M. de coesis quibusdam sub ipsis Plescovia moenibus et captis decem nobilibus, quorum primarius Petrus Koltowski aiebat— copias cogi ad Novogardiam ferendae opis Plescaviae causa, eadem legatis Moscis legenda curavi. Ipsi vero mirari, quid istud esset de copiis, quae cogentur. Quicquid autem id sit, certe hujusmodi litterae, si identidem ad me mittantur, quae vero contineant incommoda, non sub eliciendis hominum sensibus, si qui latent adhuc interius. Rogo autem V. D. M. ut per sorcium iubeat, quae nam spes valetudinis sit, in meo Andrea Apollonio, quem isthic, sub patrocinio V. M. reliqui jacentem. Qui, si sine magno salutis discrimine ad me mitti posset, is mihi pernecessarius esset, sin ille attritis adhuc est viribus, obsecro V. M. vel adolescentem illum ad me quamprimum mittat, qui litteras Mosci mihi scriptas in itinere, ex Rutenico idiomate in Polonicum vertit, vel alium aliquem fidum, tractandis et Rutenice interpretaudis rebus. Unus enim Basilius, si in morbum incideret, quo interdum laborat non haberem, qua ratione negotia promoverem, de quibus, si quid statueretur, certe allato mihi isto subsidio, neque a Regia Majestate proemium V. Magnificentiae deerit, neque ego huius beneficii memoriam unque deponam. Deus interim cor ac dexteram Vestrae Magnificentiae Illustrissimae semper muniat coelesti suo praesidio. Ex Criszenka pago prope Porchoviam fere tribus milliariis, die 11 ad noctem mensis Decembi 1581. V. Magnificae et Illustrissimae D. addictissimus in Christo servitor, Antonius Posselinus.

96.

LITTERAE EIUSDEM AD COMMISSARIOS.

Illustres et Magnifici in Christo DD. plurimum honorifici!

Ante horam accepi schedam Illustrissimarum Dominationum, qua mihi significant sese omnino statuisse non progredi ultra Iamum Zapolsciae pagum, quicquid antea secus deliberassent atque adeo ipse nobis diligenter eo iter facientibus, proposuissent de Padernicico pago potius deligendo, quandoquidem, ut scribebant, Iamum a cozacis sic erat combustum, ut ne palus quidem equis alligandis circumquaque reperiretur, nec vero in tota illa vicinia quiddam esset, quod hoc mense Decembri, nobis legendis, hominibusque et

equis sustentandis haberi posset ad manum. Quae nova Dominationum Illustrium deliberatio licet visa sit non usquequaque commoda, facillime tamen magnis Mosci legatis persuasi, ut crastina die summo mane, cum hac hora iam advesperasset, Paderovicium versus una mecum se dent in viam, eo vero ulterius proficiscantur, quo magis Vestris Dominationibus Illustrissimis collibebit. Nam quod ad me attinet, in cuius gratiam se Paderovicium, ne mihi deesset hospitium, delegisse, nunc denique scribunt, non est, quod valde doleant,—cui et reliqua et bonus itineris dux sic pene hactenus inter medios exercitus et globorum ferreorum eiaculationes defuerunt, ut nisi in unam ipsius Dei voluntatem inspicerem, mentemque pontificis maximi optimam prae oculis haberem, quae tota nullum ad privatum commodum, sed ad christianam pacem spectat, alia quoque iustior immutandi consilii ratio subeunda erat. Quod vero Vastrae Dominationes Illustris putant pertinacia horum Mosci legatorum fieri, quo minus in lamum recta processerint: certe, ut ne pro sexcentis quidem Poloniae regnis mentiar, ita fateor, me in hac eorum bidui commoratione, nullam noxam ac ne minimam quidem pertinaciae suspicionem agnovisse. Cum neque in Psaga vel Solecz, expectato regio equitatu, qui per duos tabellarios illis fuerat promissus, statim, acceptis litteris nostris, in Biscovicium magnis itineribus Novogardia accurrerint, nec ipsi quisque, nisi ex litteris ac proposito Vestrarum Illustrium DD. decreverint. Quantopere vero iuri gentium, ne dicam, pietati christiana ac regiae consulatur, quod illos mecum inter cozacorum stationes et militum aliorum, a quibus semper aliquid illis adimitur, nullo cum praesidio, nullo item pro equis saltem collecto pabulo, quod saltem pecunia posset comparari, cum nulla eis facultas danda sit, ut sibi necessaria excurrere conquirant, indicium esto Vestrarum Illustrium Dominationum. Praeterquam quod si vera sunt, quae nobis de Iamo ipsaemet, a nemine requisitae scripserunt, non video quantopere ad rem faciet, ut sub dio maneamus diem ac noctem equites pene sexcenti, vel si legati prope ab se aberunt, quantum temporis brevissimis hisce diebus deseretur, antequam simul ad me conveniant, cum, ut celerrime res expediretur, et Serenissimus Rex et ratio temporis ac reliqua omnia postulare videantur. Ut, ut igitur res habeat, veniemus, Deo, qui unicus Pristanus (sic!) est noster, duce, cum interim nihil amissum temporis sit, eliciendis iis rebus, quas paci tractandae non

incommodas fore, Vestrae Dominationes Illustres intelligent. Iesus Vestras Dominationes Illustres sua sapientia et desiderio sincero suae sanctissimae voluntatis impleat. Amen. Ex Criszenka pago, die 11 Decembr. 1581. ad vesperam.

97.

LITTERAE COMMISSARIORUM AD PATREM POSSEVINUM.

Reverendissime Domine! Hodie, scilicet media nocte, accepimus schedam Paternitatis Vestrae, qua nobis persuadet, ut vel Bolcinum vel Pazdzierovice cum legatis Mosci conveniamus. Nos vero Paternitati Vestrae significamus non ulterius nos progressuros, quam in locum litteris Regis et Moscis designatum, scilicet in Zapolska Iama. Cum enim videamus litteras passus nobis et illis nullibi alibi, quam in Zapolscia Iama inservire (item cum et alia, quae nobis summopere spectanda sunt, noviter nobis in notitiam venire), ulterius progredi nos ullo modo posse Paternitas Vestra certo sciat, nam id, quod Pazdzierovice et monasterium eligeramus, ob nullam aliam causam id fecimus, quam ob commoditatem Paternitatis Vestrae. Cum vero ipsi in suo proposito pertinaciter perseverent, et nos certo sciant ulterius Zapolsciam non ituros, facilius enim ab illic duo miliaria conficienda, quam nobis iterum novem retrogredienda poterant. Igitur nos, Deo volente, cras, scilicet die Lunae, ad locum designatum progressuros esse Paternitati Vestrae significamus, ubi responsum expectabimus, simulque rogamus, ut illos admoneat, ut, si fieri possit, eadem illa hora, qua puer meus illuc veniet, itineri se accingant, ut die Martis convenientes, eodem ipso die negotium inchoemus, nam hanc moram nec nobis nec exercitui nostri Regis inservire. Quamobrem cum nec Paternitatem Vestram ulterius hisce schedis molestandam ducamus, quasi pro conclusione nostrae sententiae hanc mittimus, in Zapolsciaque Paternitatem Vestram una cum legatis expectabimus, Deum optimum maximum precantes, ut Paternitatem Vestram salvum et incolumem inveniamus. Dat. ex monasterio, media nocte futuri diei Lunae. Paternitatis Vestrae devotissimi amici et servitores: Ioannes Palatinatus Braclaviensis, Albertus Radziwiłł.

98.

LITTERAE P. POSSEVINI AD SERENISSIMAM REGIAM
MAIESTATEM.

Serenissime Rex, Domine in Christo clementissime! Ex Coroczinio, ubi monasterium erat, nunc autem equitum alae Regia Maiestatis Vestra statio est, prope Porchoviam, scripsi ante quadriduum Maiestati Vestrae. Deinde in Biscovicium pagum, Mosci legatis et mihi assignatum, me contuli, cum ex itinere Porchovienses egregie nos ferreis globis ex turribus salutassent. Postridie vero, quam eo perveni, legati Mosci satis mature, ne expectato quidem Opocae Regiae Maiestatis Vestrae equitatu, supervenere, qui me Magni Ducis nomine (ut solent) pluribus verbis consalutatum accurate interrogarunt, ocquid a Maiestate Vestra de pacis conditionibus deliberatum fuisset? Ad quae cum id, quod res esset, respondiissem; caeterum (praeter Livoniae restitutionem ac quaedam alia, arces nempe captas esse retinendas ob bellicos sumptus) nescire me, si quid aliud Vestrae Maiestatis legati haberent in mandatis, interdum identidem unum illud verbum proferebant: «Veliki, Veliki», — magaa sunt haec. Cum vero paulo post se venisse ea cum potestate referrent, ut eadem, quae Maiestati Vestrae attuleram, firmarent et ad effectum adducerent, ego autem dixissem, nisi Livonia tradatur, nulla me ratione intelligere, quorsum utrisque legatis ac mihi conveniendum sit unum in locum, illico Besseminus secundus legatus subdidit: «est quoddam aliud, quod afferimus», quod cum a me petiissent, ut reticerem, nec vero prae illo, quod a Vestra Maiestate petitur, magni momenti sit, spero Maiestatem Vestram in bonam partem accepturam, si tantisper illud retinero, dum in conventu proponatur. Sic enim expedit, ut fidem meam illis praestem, quam illibatam Vestrae quoque Maiestati servabo. Praescriptos autem illis in proponendo gradus fuisse ex eo etiam intellexi, quod nemquam iis excidere haec verba suo more loquentibus: «quandoquidem, Antoni, (ajunt) princeps noster demissior factus est, elatos autem deprimat Deus; aequum est, ut Stephanus Rex modam imponat suis petitionibus, tu vero si qua in re videris haerere nos pertinacius, de ea nos admonetas. Sed ut prorsus Livonia Magni Ducis caedat, cui et commercia cum alienis gentibus ac praecipue amicitia cum Summo Ponti-

*

lice et Christianis principibus colenda sit, fieri non potest. Sed Stephanus Rex contentus sit ea, quae tradetur, parte, ne, cum totum voluerit, ne partem, quidem illam fortassis postea consequi possit». Quid vero ad haec responderim, quidque consilii in re praesenti coepèrim, cum illi tabellarium, de suo in Biscovicium adventu, mandato Magni Ducis, in Moscoviam essent missuri, cognoscet Vestra Maiestas ex adiuucto litterarum exemplo, quas eidem Magno Duci misi, ut si longior noster legatorum conventus haberetur, ipse adhuc ad alias conditiones legatis suis proponendas adigeretur, paxque, Deo iuvante, quamprimum componeretur. Sequenti autem die, cum ad hunc pagum venissemus, male habebat illos, quod neque in Porchoviam arcem ingredi, neque inde necessaria capere possent. Sed et rationibus et necessitati parendum fuit, quod nec dum pax esset, nec fidei publicae litterae a Vestra Maiestate acceptae, quibus illi nitentur, eo spectarent, ut eo praetextu obsessis aut opem, aut consilium aliquod adferrent. Cum vero de iis quaesivissem, num si paulorum dierum ipse inducias inter exercitum Vestrae Maiestatis et obsessos tentassem, id ipsi Magni Ducis nomine ratum habere potuissent, sic quidem, ut interim nemo ex obsessis arcibus egredi, nemo in eos ingredi posset, se eiusmodi facultatem non habere exposuerunt. Quamobrem postea nihil mihi amplius negotii facessiverunt, cum saepe viderentur antea mirari, cur Vestrae Maiestatis exercitus tempore tractandae pacis alio non deduceretur. Sed et cum, occasione oblata, inuissem inaudivisse me — a Vestra Maiestate propositum fuisse, ut Sueciae rex inter ipsas pacis conditiones admitteretur: «quid inquis, nonne Suecia Magni Domini est?» Quamobrem credo vix eam rem habituram inter reliqua locum. Porro hic biduum substitimus, quod legati Vestrae Maiestatis, antequam huc pervenissemus, litteras mihi scripsissent, quibus Jamum in Zapolscia combustum fuisse, monasterium autem esse in ditione Vestrae Maiestatis significabant, cui rustici illi iam iureiurando erant obstricti, in quo, nisi Mosci nollent convenire, Paderovicium saltum pagum deligerent, procul hinc tredecim passuum millibus, quem ad locum omnes conventuros, licet octo, decem — ne tantum domus in eo extarent. Ei rei cum legati Mosci statim assensissent, qui in ditionem Vestrae Maiestatis se ingredi non posse affirmassent, admoniti a ducibus seu praefectis quibusdam equitum Polonis, qui hunc nos adduxerant, Bolcinum,

hinc quatuor verstis abesse, commodum, et cuius in vicinia non rari sunt pagi, proposuere legatis Vestrae Maiestatis locum illum; si vellent, eo se ituros, sin minus, Paderovicium ab illis propositum se petiuros. Quorum dum responsum expectamus, quod hodie ad priores meas litteras miserunt, immutata eorum consilii ratio est, ut scilicet in Jamum eamus, quo quidem licet statim Mosci, me audito, statuerint summo mane, crastina die proficisci, non potui tamen non dolere, vel immature res provideri, vel aliis tribui, quod in eosdem aptius cadit. Mitto autem Maiestati Vestrae et eorum legatorum Maiestatis Vestrae schedam ac quicquid illis respondi. Quod si fortassis dubitarunt hosce legatos Mosci propiores, quam par erat, esse Porchoviae, id prospectum (antequam ipsimet aliud proponerent) oportuit. Sed fortassis post hac ista melius noscent et in rem conferent.

Iam cum nobis crastina die vel perendie, cum legatis Vestrae Maiestatis conveniendum sit, possimque vereri, Livonia universa Moschum non cessurum, obsecro Vestram Maiestatem, ut me quam citissime certiozem faciat, num si, soluto conventu, Livoniae coedere noluerint, ego, in Moschoviam rediens, ex me agere debeam, ut Moschus — vel hos, vel alios legatos comitiorum tempore Varsoviae ad Vestram Maiestatem remittat, an vero hinc id ipsum Moscho a me scribendum sit, ut hosce Norogardiae tantisper detineri jubeat, dum tempus veniendi appetat? Negotium enim hoc, quod ad decretum reipublicae de tota obtinenda Livonia pertinet, priusquam arma deponantur, aut tum liquidiorum habeat declarationem, aut Moschos Varsoviae praesentes ad solidiorem deliberationem adiget, si ordines regni in eo perstantes viderint. Vestra porro Maiestas sapiens est, quae novit momenta temporum, quisque cernit, quantam in regno suo molem habeat rerum aliarum explicandarum, quibus statuendis non minus jurejurando obstricta est, quam Livoniae universae obtinendae, quam tamen Deus adhuc se Vestrae Maiestati nolle tradere totam vult, dum fortassis non totos nos in eius obsequium tradimus. Ipse Vestrae Maiestati uberrimam suam gratiam ac denique coelestem gloriam impertiat, quae plus omnibus regnis ac mundo ipso exoptanda est. Ex Cryszenka pago, die 14 Decembr. 1581. Sacrae Regiae Maiestatis Vestrae perpetuus et fidelis in Christo servitor, Antonius Possevinus.

LITTERAE P. POSSEVINI AD MAGNUM MOSCHORUM DUCEM.

Serenissime Magne Domine! Magni Serenitatis tuae legati, qui huc in pagum Biszkovicium heri pervenerunt, in quo eos expectabam, tibi significabunt, eoquid satis longi inter nos colloqui hesternae die fuerit. Ego vero, ut debito legationis et officii erga te mei satisfacerem, antequam hinc longius discederem, existimavi mihi faciendum, ut non solum me tibi reverenter inclinarem, omniaque a Deo bona Serenitati tuae praecarer, verum etiam instructionis eius exemplum ad te mitterem, quam mihi Stephanus Rex suo chirographo signoque munitam tradidit, cum ab eo novissime discessissem ex castris. Ex hac enim, quoniam sit ejusdem Regis de pace animus, prope modum intelliges, facileque cognosces nihil a me praetermissum fuisse, quo illi suaderetur, ut exercitum ex regione tua, pace quamprimum absoluta, deduceret. Verum enim vero, ut dubito, vel peccata hominum, diuturnius et gravius flagellum commerita, bellum producent, aut nisi pro ea, quae in tuo pectore residet pietas, deliberes de aliquibus rationibus tuis, adhuc potius remittere, quam ne christiani sanguinis plus effundatur, vel denique in (nisi) Deus ipse multiformi sua sapientia Stephano regi liquidius declaret nolle se, ut hoc bellum continuetur, erit mihi caeterisque fidelibus tuis, plus quam putabatur, laborandum, praesertim si Stephanus rex, primo vere exercitu aucto, regeque Sueciae altera ex parte eodem tempore bellum gerente, pergat in incepto, in quo si nihil aliud promoveretur, certe miserandum et horribile spectaculum erit, quicquid ubique Novogardiam usque (ne dicam ulterius) cerneretur. Templum enim diruta, vel in equorum stabula conversa sint, ubi saltem divini nominis laudes exaudiebantur. Imagines pie in ignem impie proiectae, vel scommatis et ludibrio ab iis habitae, qui coelites ipsos vix membra esse Christi agnoscunt. Hominum et puerorum cadavera passim jacent et ab ipsis jam equis in itinere atteruntur. Nec desunt utriusque sexus imbellium rusticorum coedes et raptus, ad quos rusticos in sylvis venandos, relicta ferarum venatione, avidissime discurritur. Virgines stuprantur et turpius etiam violantur. Incendia vero latissima visuntur incredibili cum tuae dictionis vastatione, quae ubique agricolarum et jumento-

rum defectu jam sylvescit nullo cum fructu, difficiliore autem ad multos annos advenarum commercio cum tuis. Quae quamvis ipsi Stephano Regi displiceant, nec propterea desistat his rebus illa quae potest adhibere remedia, difficillimum tamen est ejusmodi exercitum in vastitatibus istis in officio continere. Sed et ego eadem, quae magni tui legati Serenitatis tuae nomine mihi narrarunt ac multo quidem plura voce ac scripto retuli. Verum quod ante triennium in comitiis regni Varsaviae de obtinenda Livonia decretum est, praemissaeque a tuis legatis magnis postremae condiciones Vilnae, sumptus quoque bellici, quos propterea hoc etiam anno fecisse Stephanus mihi objecit, expugnatae vero a Sueciae rege non paucae tuae arces, quam sibi victoriam, ut affinis et amici, Stephanus Rex putat esse non minus communem, quam ea fuit, qua, collatis cum Sineo viribus, Vendam a te coepit, copiis autem, quas in castris ad Plescoviam reliquit, annum stipendium assignatum ad bellum continuandum,—dubium porro in quo animus Regis versatur, ne semper nova belli materia praebatur, nisi Livonia in principis unius potestate sit, ac jusiurandum ab eo cum regno inauguraretur praestitum de Livonibus liberandis, qui se in fidem Poloniae Lituaniaeque regni tradiderunt. Quodque tu, ut dicunt, foederis tempore, antea quidem Sigismundo Augusto rege Polociam, deinde Henrico rege Pernaviam invaseris, nec vero videatur futurum, ut, data occasione, conquiescas et a bello abstineas, rationes illae sunt, quibus sibi in proposito perstandum Stephanus Rex dicit, asserens, quamvis hactenus Plescovia a se capta non sit, obsidione tamen ita se illam pressurum, ut in suas manus veniat, nisi quamprimum pax componatur; scire enim se magnas civitates, ut sanguinis effusioni parcatur, hac ratione esse expugnandas, cum et foelicis memoriae avus tuus, ipso quidem, ut ajunt, foedere vigente Novogardiam non unius anni, sed septennii obsidione redegerit in suam potestatem. Quamobrem si post omnem diligentiam et fidelissimam certe sinceritatem a me adhibitam, Stephani regis legati magni ad eas condiciones non poterunt descendere, quas tu cuperes, vel tui legati magni non attulerunt ampliora mandata, quam ex eorum sermone videor mihi hactenus potuisse colligere, ipse, tua cum gratia et voluntate, Deo iuvante, excurram ad te, ut si quid aliud iniri consilii queat ad reliqua absolvenda, id, eodem volente Deo, fiat. Idcirco, tuam Serenitatem rogo, ut, ubi apud

nos actum de tota re fuerit, digneris iubere — mihi, ut ad Serenitatem tuam redempti benignus ac tutus ille reditus pateat, quem fidei publicae, litteris, pontificis maximi legatis ac nunciis pollicitus es. Ac Iesus tuam Serenitatem omni gratia et benedictione cumulet. Ex Biscovicio pago, duobus milliariibus germanicis prope Porcoviam, die 7 Decembr. A. D. 1581.

100.

KOPIA LISTU P. HETMANOWEGO DO PP. KOMISSARZÓW.

Miłoszczywi Panowie! Zaliczwszy służby moje w łaskę Waszmościów, zdrowia y wszeliakich innych pocziech od Pana Boga Waszmościóm zyczę etc.

Oznaimię Waszmościom, że dzisz, trzy godziny przededniem, przija-chał do mnie P. Grodziecki towarzysz legomosci Pana Gnieźnieńskiego, powiadaiać, że gdy do swei derewni iedzieł, oszm mil stad, w nocy potkał nieiakiego Mosquicina, Iuriego Iwanowicza Kussikowa samoiedenast, pytał go, kto by beł y dokad by iachał; odpowiedział, że beł goncem od Moskiewskiego, a że iachał ku Porchowu do posła papieskiego na zjazd Zapolski. Uwierzeł mu Grudziecki y powiedział mu, że nie ta droga, y kazał go na nie nawódzic; tym czassem z iednym sługą ten to Iurgi iął szeptacz, który potym wpadł na koni tego Iuriego y pedem poszedł; Grodziecki s swymi za nim, przyszedł na czasne miejsce, konia zbeł, a sam pieszo w las tak że zginął. Iurgi ten powiedział, że niebywaiacz nigdy w takich sprawach, s boiaźni uciekł nie za wiadomością iego, przyrzekaiacz za drugie, że niemieli uciekacz. Potym trzej ich pierzchnęło; zatymże go iusz nieszmiał possyłać na drogę Porchowską, alie go tu obrocieł do mnie. Gdy tu przijačał, kazałem go tam postawic, gdzie inszy gonce stawali, zesłałem do niego Pana Nakielskiego, Pana Rozna, aby sprawę o sobie dał y o tei swei iedzie, że sziała rzeczy go podeirzany czynią, ysz on pod płaszczem listu do posła papieskiego chciał wiachacz do Pskowa; że o nim przedtym nie dano znac do woiska Krola Iego Mości, tak iako przedtym o innych gonczach; że nie tą drogą iachał, która idzie do Porchowa, alie tak wielie stampieł s niej; że w nocy iachał, nie w dzień,

iako posłowie czynią; że pierwszy towarzysz jego po szeptaniu s nim, drudzy po przyrzekaniu, poucziekali. Na czo on metu perterritus krzeszczel szię że zbludał y że přes wiadomości jego czi poucziekali, y że nicz tajemnego nie miał, okrom listu jednego Kniazia Wielkiego do posłoff, który mu kazano krycz y strzedz go pilnie pod wszelaki przypadek, aby nikomu inszemu oprócz posłoff nie dostał szię, a że ten list był w wołoku wszyty na tym koniu, na którym towarzysz jego pierwszy uciekał, którego naszymy wzięli. Wnet tam panowie, iako miłoszerni, nie pytaicz mnie, ani mi tego odnoszacz, kazali mu wrocziecz y konia y wołok. On list wyproł s niego przy Mroczku. Szukaiacz w tym, czo mi szie godzielo dali uczynicz, nie mogłem nicz inszego naliescz, iedno abym go tam y s tymi listy do Waszmoścziow odesłał, abyście W. M. uczynieli sobie rzecz s legatem papieskim y s tymi posłami, uskarzaiacz szie, że tym xtaltem między woiska Krolia Iego Mości gonzowie Moskiewsczy iezdzą, bes dania wszeliakiego o nich znac przedtym, noczą, nie dniem, drogą tą, która szie cziagnie do miasta obliezonego, odsyłaicz od siebie sługi y listy kniaskie w wołoku. Zeby szie nie pamietalo na sławe Króla Iego Mości y na powołanie krzeszczianskie, mógł by był liada jak ten zaginacz, a nakoniecz y od kazakoff, samopasz tak bes wiadomości naszymy między woiska iezdacz,—bo y drogę swą opowiediecz y listy w reku mógł niescz, które by go beli tym snadni bronieli w drodze od wszystkich. Ale chocby był iachał do Pskowa, nie do legata, że przecie szie ostrzega sława narodu naszego, czo woliemy w tym krzywdę czierpiecz, a niželibyśmy beli podeirzani, żebyśmy posłowi mieli besprawie uczynicz, ale iako ochronicz szie posła godzielo; tak tesz Waszmoścziom, posłami bendancz Krolia Iego Mości, trzeba ostrzedz s swei strony, aby pod tym pretextem ziazdu y Waszmoścziow posłow samych y czego inszego nie łowieli; bo słusznie ma bycz podeirzany, który nie iawnie niesziono, ale w wołok wszywano. In summa, albo s tei albo s owei miary, iako szie tam Waszmoścziom naliepi poda, staraicz szie Waszmośc z tylic, ilie iest namoznieisza, abyście Wasmośc wiedzieli, czo w tym liscie iest, bo s niego—albo iezli by nas trzymano na słowie, a pokoju gim belo trzeba,—obaczycie Waszmośc ostatnie kondicie, albo tesz wiecz, iezliby czego inszego, nie pokoju patrzał, czo mniei rozumiem, snadniei by jego fortel obaczył szię. Wiedzcie Waszmośc, że ten goniecz wijachał

od Kniazia tydzień w niedzielie minął, a do Nowogroda przijechał w niedzielie, w nieszpornie godziny; przeto listy te, tak do legata, iako do posłóff mają byćz barzo świeże. Dan s obozu pod Pskowem, dnia 13 Decembris 1581.

Cedula w tenze list włożona.

Oddano mi dzisz od x. legata list, przy którym, — czo Waszmośc raczcie miecz przy sobie, — iest list iego do Króla Iego Mości, którego kopia Waszmościom posyłam, item — kopia listu Moskiewskiego, item — któryście Waszmośc pissali do niego, który Krolowi Iego Mosczi posyła, iest tesz y kopia listu, iako Waszmościom odpissał. Nieracznie Waszmośc tym obrazacz, iezli tam czo iest nie k myśli Waszmości, czo innego teras na strone; ia tylko to Waszmościom posyłam, zebysze miała piecza na to, czo Krola Iego Mosczi y rzeczpospolitą obchodzi. Widzę, że dobry pasterz, chcąc wilka ukroczyć, radby owce czo uszarpnął. Ia nie wiem, iako nie musi Moskiewski nakoniecz Inflanczki ziemie puszczyć? Narew straciel, Białego-Kamienia dobywaią, Pernawę głodem czisną, Felin iusz podobno, Pskow acz opiera się, alie bendzie li statecznoscz w nas, albo odbiecz od niego musi, albo wiecz y Pskowa y czego innego postradacz; a to bes pochybna, choczy sie y Pskow opierał, że dali w ziemi swei goście bendzie miał, tak że gdzie sie zaimię, nie rychło bendzie uprawiał potem, a zatym przecie mu doszczeta ostatek ziemie Inflanczki wyschnie. Pisz x. spominaiacz, aby to na seim odłożycz, alie y na seimie, nie wiem, kto bendzie tak niezyczliwy oiczynie swojej, aby radziel czo upuszczic Inflanczkiej ziemie, żeby wkrócie nieprzyacziel wzmoższy stamtad w woienny aparat, zasz wrychlie podniósł woine przeciwko oiczynie naszej, która by beła y wientszą praczą y nieznoszniejszym nakładem naszym, a teras moze się s mnieiszym konczycz. Przeto micze się Waszmośc na pieczy y to po sobie iawnie pokazcie, że bes Infant próżno, odkładacz tesz tych do seimu — że nie maczie Waszmośc zlicenia, y że baczyctie, że tych odkładoff rzeczpospolita nasza nie potrzebuye. Dalei przypatrzcie sie Waszmośc, iako sie Waszmościom y xiendzu posłowi Moskwa poda, a nim sie Waszmośc rosiedziectie, o tym czo bendzie, oznaimicze mi Waszmośc.

101.

LITTERAE M. D. CANCELLARI AD P. POSSEVINUM.

Reverendissime Domine! Salutem . . . Quae Dominationi Vestrae de eruptione Moschorum, deque illorum castigatione scripsi, vera sunt; quae vero de indicio Petri Koltowski vere scripta, vera ut sint, magis opto, quam arbitrator. Nam nisi pax coibit, hostem ego quaeram, nisi me ipse quesiverit, sed haec satis. Litteras D. Vestrae summa celeritate mitto ad Regiam Maiestatem. Frustra tamen D. Vestra rem differt, ut ego iudico, ut de coëdenda aliqua Livoniae parte in comitiis deliberetur, nemo enim patriae bene in futurum prospiciens, vel in conventu etiam ipso regni de ea decedere suadebit, re jam ad extremum adducta, ut nobiscum hostis pugnare necesse habeat, aut de hac urbe periclitari et una de tota Livonia, occupante etiam illam altera ex parte Sueco, Album Lapidem oppugnante, premente Pernaviam et Felinum ita, ut vix jam illa Moschus non amiserit. Sed de Derpato saltem laborare videatur. Ordines vero quid? Vel ad educendum in posterum militem plus sumptuum impenderent, quam in hunc deductum iam et in supplementum inde, vel ad Augusti (angustias). At quae interim tentari possunt? Hostis vero instructus omni apparatu ex commerciis marinis, quam erit postea potentior? Audio istos bonos legatos Moschorum cunctari; si expectant novam informationem, jam illam habebunt per tabellarium hunc, quem eo jussi deduci, quam graviter vero rem gerente(m). Cum diceret ire se Porchoviam et inde Zapoliam cum litteris ad D. Vestram, jam tamen tantum versus Plescoviam adflectens de itinere Porchoviensi; cum ductores Novogardia haberet, processerat, ut octo saltem militaribus a Plescovia abesset, noctuque non die iter faceret, dum in nostros incidisset et in viam Porchoviensem reduceretur, unum ex suis, dato illi equo, sub cuius sella litteras ad legatos a Principe insutas habebat, fugere iusserit, inde etiam alios tres comites contra fidem datam fugere iusserit. Haec certe inquirenda et dijudicanda diligenter erant prius, quam pro nuncio, non pro perduelle haberetur. Verum tamen apud me vel umbra juris gentium plus valuit. Itaque, adhibitis ductoribus a me, ad locum conventus mittitur. Ex novis istis litteris, quas affert, et praesertim tam dili-

genter occultatis credo, quod ad exitum quemvis isti tractatus facilius deducuntur. Appolanius jam foeliciorem quam nos vitam vivit. Scribum Ruscicum unum tantum in castris habeo. Commendo me favori D. Vestrae. Dat. ex castris ad Plescoviam, die 13. Mensis Decembris A. D. 1584.

102.

LITTERAE MAGNIFICO DOMINO CANCELLARIO A DOMINIS
COMMISSARIIS SCRIPTAE.

Wielmożny Miłościwy Panie Hetmanie! Oznaimuiemy Waszmości, naszemu Miłościwemu Panu, że przebieglecz do nas od tych postłoff uczięk, syn boiarski, na imie Fiedor Iwanow Zubatoy, ktorego teize no czy do Waszmości, naszego Miłościwego Pana odsyłamy. A to czośmy breviter mogli s niego srozumiecz wypisawszy, do Waszmości, naszego Miłościwego Pana przy tym liscie possyłamy. Dostateczniei, czo trzeba, bendiesz Waszmość raczeł sam s niego zrozumiecz, bo dla krotkości czassu dali sie s nim rosmawiacz nie mogło. To tesz oznaimuiemy, ze dopiero wczora, to iest 12 Grudnia, posłowie dopiero ku Zapolskim lamam przijachali, a dzisia, da-li Bog, iako ysz mamy sie u xiendza Possevina ziachacz; czo zrozumiemy, za pierwszym razem Waszmości, naszymu Miłościwemu Panu nie omieszkamy dacz znac, iedno ysz iakoss barzo leniwo w rzeczach postempuią, bo po drodze mieszkali, po kilka werst uiezdziacz. Na ten czas ysz tesz czasu nie masz y nie masz czo pissacz, tedy inszym pisanem sie nie bawiacz, lasce sie Waszmości, naszemu Miłościwemu Panu pilnie zalieczamy. Dat. s Zaposkich lam, die 13. Decembris A. D. 1584.

Waszmości, naszego Miłościwego Pana powolni y zyczliwi słudzy: Ianusz Zbaraski, Albrycht Radziwieł.

103.

Miłościwy Panie! Oddano mi dwa listy Waszmości, Miłościwego Pana 12 Grudnia godzinę przededniem, w derewni tusz pod Zapolskim lamem.

Racz że Waszmość, moy Miłościwy Pan wiedziecz, ześmy iusz dawno gotowi dla tych posłów, lecz ysz Zapolskie łamy spalone, nie masz na nich nicz, pisaliśmy do x. Possevina, zeby za Zapolski lam posłowie, dla wczasu iego samego, iachali do monastera na Piasziech, tak go przezywaią, Mikol-ski, 3 milie ku Łukowi. Otosz iako wiem od sługi swego, ze beli spierwu chezieli, podaliśmy tesz y miasteczko Pazerowice, 3 mile bliżey Porchowa. Odpissal nam x. Possevin, ze nie chcą iachacz do tego monasteru dla tego, ze tam są chłopi przysięgli Krolowi, alie do Bolezinia miasteczka, od Porchowa 3 milie, tam chezieli iachacz, a potym do Pazerowicz. Mychmy tesz x. Possevinowi odpissali, ześmy iego wczassom folgowali; alie gdy tak, tedy my na tym mieisczu naznaczonym czekamy w Zapolskim łamie. X. Possevin nam iakoby s frasuankiem odpisyue, alie przecie albo w Zapolskim łamie, albo mil 2 za nim, da-li Pan Bog, iutro we srzodę ziedziemy sie y w imie Panskie poczniemy gadacz. Czokolwiek bendzie na pierwotku, Waszmości zaras starcie nasze s nimi damy znacz tei godziny. Okolo zbierania woiska przez Mikite Romanowicza, zebym tesz o tym sam poczuwał, racz że Waszmość, moy Miłościwy Panie wiedziecz, ze sam wiedziecz nie mogę, alie Waszmość racz sam kogo nie mieszkaiacz poslacz y do kosakoff, aby szię w tym poczuwali, bo iako widze, ze liedwo sie owi Berezińszy tak niewiadomie do domu nie roschodzą, y myśmy tą drogą, ktora idzie do Łuk, torowną iachali, znacz ze nie proznuia; żołnierzy tez tam dossyz, krom tych, czo blisko Porchowa liezą; czy strasz maia, bezpiecni liezą, nisz doma, ieden od drugiego nie bliżu lieży, ieden o drugim mało wie. Acz niepewne nowiny, lecz woiny każdy trzeba doszwiazycz. Hołubek, ktory pod Porchowem lieży, ten przed tym posłańcem, ktory listy od Waszmości niosł, wspomniał, ze gich iusz to dochodzi, ze woisko ku Nowogrodu ma bycz; Bieliecki, który przeciw posłowi iesz dzieł, zbraciel szię z niektoremi; okolo iednania wspominaia, a to tesz ze gim kazano przeciw Szwedu gotowacz szię. Inflanty sna (snać) wracza, alie Rohadow y insze przy sobie zostawnie. Bieliecki powiedział, ze Rohadiowa nie dzierzycie; oni na to powiedzieli, ze nam łaczno y łopatami Niemczow zahrebiem, y nie może Kniaz tego odstampicz. On mu powiedział, ze wam tesz iusz trudno, bo was Szwedowie, Krol Polski woia y Kryemey; powiedział mu na to: «nie tuszy brat nie dołho, y wam Kryemczy dokuczacz, a iezli

szę s wami nie pojednałem po chrześnieniu, wiemy, szto y sam Wieliki Kniaz na koni swoi wsiadałecz hodietch (?);» — iakoż sam pacholek dziewiatego powiedział przed Panem Haraburdą, kóry iachał s Litwy, że pospołu z wojewody Kijewskiego sługą iachał, który do lego Krolewskiej Mosczi iachał, dajacz znacz że Czar pilno idzie w Podole. Posłałem znouu Bielieczkiego, aby s nimi znouu ieszcze iachał, ażeby szię który namowicz dał, albo czo od nich wiedziecz mógł. Czo bendzie, dam znacz; iednak do Pana Kurcza szlię, korego P. Troczki nad Litewskimi żołnierzmi zostawieł, aby szię tam ku Nowogrodu czuł, iednak szie na to Waszmoścż nie spuszczał. Powiedział mi tesz Bielieczki, że skoro ziachwasy szie s Possewinem posłowie, minawszy Porchow, z wolią Possewinową gonicza posłali, dajacz te przyczynę, że taki obyczai zawzdy dawacz znacz, zesmy zdrowi przyszli y dobrze nas przijeto, y Bielieczkiemu kazał Possewin dacz przewodnika, alie powiedział, że go nie ma. Bielieczki zasż powiada, że tak sły-szał, pewnie tesz nie wie, że dla tego snacz goniecz iachał, że czy posłowie mało nie tak albo tak ładząc, iako y przedtym przijachali, to iest stanowicz, naobieczowacz szieła, a potym wrocicz szię do Kniazia, y tamże dopiero Kniaz na one postanowienie miał by inszych słacz przysziegę czynicz y Krolia słuchacz, y dopiero podawacz zamki, a oni iedno stanowicz, a żadnego kończu nie czynicz; czo wszystko omylno zda mi szie dla tego zwłoczą, snacz zebý gich w tym Possewin ostrzedz miał, że my s zupełną moczą do stanowienia iedziem, iezli ma na który czasz s Krynskim znowe, to bendzie zwłoczel. A służby me łasce Waszmośczi zaliczam. Dat. na łamie Zapolski, 12 die Decembris A. D. 1584. Janusz Zbaraski.

104.

LITTERAE MAGNIFICI DOMINI CANCELLARII AD SACRAM
REGIAM MAIESTATEM.

Sacra Regia Maiestas, Domine Domine elementissime! Mitto ad Maiestatem Vestram litteras Possevini, ita ut eas ad me misit non clausas, cum exemplis, quae adiunxerat litterarum ejus ad Moschum et legatos Maiestatis Vestrae, ac item litteris legatorum Maiestatis Vestrae ad illum datis. Video bonum pastorem, dum cupit ex hupo facere ovem, de ovo

aliquid eius cicurandi causa abscindere velle. Iam Specus Album Lapidem oppugnat, premit Pernoviam et Felinum fortasse, quibus etsi toleratura esset diu Plescovia obsidionem, hostis interim nihil opis potest affere, quomodo igitur ad extremum Livoniam non dimittet, ut Plescoviam et alias ditiones suas servet? Supplico igitur, ut Maiestas Vestra illi rescribit vix se putare, ut aliquis futurus sit in comitiis, qui suadeat decedendum de aliqua parte Livoniae. Nunc minoribus impensis bellum finiri posse, quam brevi post ab hoste aucto ex commerciis marinis apparatu bellico renovatum geri. Extremum rogo, si quid inducat, ne illi credat, cum et ille Maiestati Vestrae ultimo loco a Moscis dicta credere se non debere ipse litteris suis profiteatur. Mihi Maiestas Vestra, quid velit, perscribat, urgente re, ego eo descendam, non delusus ob aliquo, sed necessitate premente. Propterea suadeo Maiestati Vestrae de Livonia, quod et patriam meam brevi deinceps ab hoc hoste pressam iri videam, et quod etiam Maiestatem Vestram et eius existimationem amem, non alia certe ratione, quam hanc Maiestas Vestra cum bona existimatione sua apud exteras nationes pacem faciet. Superiore nocte deductus est ad me Georgius Iwanowicz Kuzikoff Zeslawin Moschus, undecim cum equitibus processerat ad octo milliaria versus Pleschoviam, itinere Porchoviensi infra Opocam relicto, quae 80 Plescovia werstis distat. Obvium habuit commilitonem D. Gnesneasis Grodzicki quendam, qui ad pabulatores suos excurrerat. Ab eo interrogatus, quinam esset, quo iret, dixit se tabellarium Magni Ducis missum versus Porchoviam et inde Zapoliam ad conventam cum litteris ad nuncium pontificis, quas ostendebat. Creditum illi, reductus est in viam Porchoviensem, mox comiti cuidam in aurem quaedam; is consesso equo in fugam; nostri illum sequuti, adactus ad loca difficilia ex equo desiluit, inde in sylvam se subduxit. Hoc elapso Georgius jurare nullam fraudem subesse, metu inani hominem timidum permotum, illo ruscio se subduxisse, spondere pro aliis neminem fuga se subducturum. Post tamen tres itidem fugere. Inde Grodzicki, cum non Zapoliam, sed ad me ducendum putavit, unaque eadem traha cum illo, jam illi non fidens, vectus est. Postquam in castra venit, in illudque turgurium, in quo alii Mosci divertebant, deductus fuit; missi ad illam a me Domini Naklensis et Rozen, quod nihil in illam gravius statuendum putarem, saltem verbis perterrere iussi. Dixit ille se missum ad

conventum ab itinere aberrasse, comites suos metu permotos profugisse se in scio, nihil se habuisse occulti, praeter litteras Ducis, quas ad legatos; in pulvinum (qui sellae cosaciariae supponi solet) inseruit; de iis, si in quem incidisset casum, subducendis sibi praeceptum fuisse, sed equum ac ephippium cum litteris a nostris, desiliente ex eo, dum fugeret, priore illo comite,—interceptum. Nostris me non consulto, statim illi et equum et ephippia reddiderunt, ex quibus ille litteras ad se recepit. Nec ego sane vel umbram juris gentium maximi faciendam esse non putavi, sed tamen diligentius causam inquirendam putavi, ut utra ex parte culpa foret, prius cognoscerem, quemadmodum etiam cognoscam. Hoc vero in statu, adhibitis Ungaris, mihi ab Illustri Domino Baltasaro datis ductoribus, recta illum iussi versus locum conventus duci. Scripsi ad legatos Maiestatis Vestrae id, quod accidit, hortatus sum, ut intenti sint in eas litteras, si qua ratione honesta eo pervenire possint, ut illis ostendantur. Plescovienses nostri superioribus diebus non commovebant se, etsi dispositis in dies alio loco insidiis, quos capere tentarent, illis objicerentur. Heri extra portam versus Bielavium magno numero exiverant sub ipsa luce. Iam Andreas Orzechowski vicino in loco ultra flumen in insidiis erat, atque ex suis latebris, quod nondum illuxisset prorsus aliquantisper, ut non cerneretur progressus, ad flumen pervenerat. Cum hostes illum a latere animadverterunt, si qui in urbem se receperunt; missus jam a me ad Bielavium est Pekoslavus cum quinque ex singulis centuriis, ut ad Maiestatem Vestram scripseram, delectis. Commendo me in gratiam Sacrae Regiae Maiestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dat. ex castris ad Pleschoviam, die 13 mensis Decembris. Anno Domini 1581.

105.

LITTERAE SACRAE REGIAE MAIESTATIS AD DOMINUM CANCELLARIUM.

Stephanus etc. Magnificere, sincere, nobis dilecte! Gratum nobis est et laudamus Sinceritatis Vestrae studium, quod collocandis insidiis hostibus et reprimendis excursionibus adhibet; ita fiet, ut icti talem in modum aut moenibus se illi contineant, aut si proterviores sint, protervitatis ipsos poeni-

teat. Captivos, quos ad me Sinceritas Vestra misit, vidimus ac grató animo istud officii genus accepimus. De legato Moscovitico iam ante ex puero, quem ea de causa Ostrovia miseramus, quique ad nos hoc in itinere rediit, cognoveramus illum ante superiorem proximum aut sabbati aut dominicum diem in loco non futurum esse. Reliquimus Crasnohorodii puerum cum duobus equis expeditum, quae celerrime, quae allata fuerint, ad nos perferat. De Germanis militibus quae nostra sit singulis de rebus, de quibus ad nos Sinceritas Vestra scripsit, sententia, Duneburgo Rigam mature perscribemus, mittemusque eodem de loco ad Curlandiae ducem et Rigenses aliquem, qui de pecunia agat, ne quid sit, quod militem ibi remorari possit. Deus Sinceritatem Vestram una cum exercitu servet, foelicitetque. Ad Lucenam, die 12. Decembris, Anno Domini 1581.

Pannos ac pelliceas vestes iam Duneburgum Vilna apportatas esse accepimus; mandabimus, ut in castra ad Sinceritatem Vestram quamprimum mittantur.

Tormenta bina et campanas binas libenter concedimus auferenda. Stephanus Rex.

106.

LITTERAE TIDEMANNI GISAE AD MAGNIFICUM DOMINUM CANCELLARIUM.

Illustris Domine, Domine beneficentissime! Cum huc pervenissem, abessetque Reverendus Dominus secretarius, ac rescribere Illustritati Vestrae verbis Regiae Maiestatis iussus essem, officii mei tuendi causa, hae mihi addendae fuere: etsi quod scriberem, nihil esset, nisi irato nobis, qui discessimus, Deo nostro, Sacram Regiam Maiestatem hanc in viam esse coniectam, qua ulla alia tetrior, horribilior, lutulentior, impeditior fieri aut fuisse unquam nullo modo potest. Luctamur et volumur iam duodecimum diem in maximis et viae et commeatus incommodis, ut omnes eos fortunatos praedicemus, quibus manere in castris apud Illustritatem Vestram contigit. Ut Vilnam ad festam Natalis Domini diem Sacra Regia Maiestas perveniat, sperari vix potest, et video ipsam Regiam Maiestatem diffidere id se assequi posse, etsi vehementer cu-

piat. Distrahuntur maximis intervallis impedimenta et haerent in laenis, alii longius ab hoc loco etiam nunc octo militaribus, abest enim miliaribus hic locus Crasnohorodio plane duodecim; qui postremi cum impedimentis erunt, vereor, patientur, ut servus apud Plautum, hostium. Hodie cum Dominus Sobieski vexillifer ad arcem accedere et cum hoste colloqui iussus esset, ac hortatu Domini Trocensis pileo significationem colloquendi daret, cum responderet nemo, eiacularentur plures, dum manus pileum in caput referre vult; supra manum proxime caput, in brachio vulnus accepit, pervasitque glans tibiam brachii unam; sperat tamen D. Bucella eum integram manus vim motumque retinere posse. Litteras hodie e Polonia allatas, quas mitti Sacra Regia Maiestas Illustritati Vestrae iussit, hisce addidi. Commendo me Illustritatis Vestrae benignitati, quam Deus salvam victri-
cemque servare pergat. Ad Lucenam, die 12 Decembri 1581.

Litteras, quas Illustrissimus dux Marchio ad Regiam Maiestatem misit, Illustritati Vestrae mitto, si forte placebit monere in tempore, quid respondendum existimet. Tidemannus Gise.

107.

LITTERAE MAGNIFICI DOMINI CANCELLARII AD SACRAM MAIESTATEM REGIAM.

Sacra Regia Maiestas, Domine Domine clementissime! Die Iovis proxima, quae fuit 14 Decembris, post prandium adductus est ad me a commilitone Bielavii Cyrillus quidam, qui adolescenti cuidam bojari filio, Theodoro Bizanczojo, Derpatum, Felinum et Pernoviam cum litteris Pleschovia de Martis misso, pro ductore cum altero quodam Awdakin adhibitus fuit, Iesusque, ut est aetate satis propecta, substiterat. Is etsi admonitus esset, ut verum diceret, nec, aut nos deterrendo, aut nobis assentando, in diversam a vero partem diverteret, dixit de urbis difficultatibus: plebem magna ex parte fame premi, mensum fuisse illi antea de penu principis frumentam, sed deinceps detractum, illis saltem de plebe praebere et maligne satis praebere, qui in stationibus in muris aut in aliquo opere versentur; reliquam omnem multitudinem egere; alios ab aliis

mutuo sumere, alios esurire. Respondi: «falsa haec esse, cum diversa a captis nuper cognoverim». Dixit: boiarios coniurasse, ne aperiant etiam capti urbis difficultates; praeterea, eos qui emittantur, non vagari per urbem, alimenta quidem ipsis praebere, sed plebi non; se melius haec nosse et sentire, qui de plebe sit, et cum nihil daretur, difficulter se toleravit; inde, addidit, pestem in urbe grassari, ad trecentos in dies mori; avenae prorsus iam pusillum superesse, ita ut reliquum equorum paucos post dies sint amissuri; plebem necesse habituram rebus suis consulere; nunc illam deliniri spe pacis, et si pax non coiverit, discessus nostri, quod hic (ut dicunt) non nisi urgendorum tractatum, non obsidionis causa, relictis simus. Sequenti nocte adductus est etiam uterque illorum, cum quibus exiverat — Teodorus Bizanczow et Audakin, — sed hi discrepabant cum Cirillo de commeatu; dicebant satis frumenti esse, plebi etiam dari. Cum Cyrillum advocatum in praesentia illorum ob mendacium obiurgare iussissem, constanter in os illis dixit — rem de plebe se compertam dicere; dicit Audakin — se item de plebe esse sibi tamen datum; respondit — datum credo, si stationes obivisti, quod alter confessus est; de avena vero, de peste prorsus consentiebant. Dixere item cum litteris missos tabellarios alias in arces Livoniae et in Moschoviam — Demetrium Turhinoff, eodem die Martis. Heri sub vesperam Moschoviticus equus stratus, in urbem a via Vdovensi currebat, captus a Gostinianis, qui in excubiis erant, ad sellem in capsula litteras alligatas habuit. Eae cum a me perlustrarentur, multas privatim scriptas ad amicos in Moschovia, ad ipsum vero principem nullas reperi, ita ut in illis, quod ad nos pertineret, nihil esset, praetor quod scribat quidam — Maiestatem Vestram Pleschovia discesisse, copias Maiestatis Vestrae, quae manserint, non magnas esse. Credo vero litteras ad principem tabellarium in sinu habuisse, qui aut caesus sit, aut metu proiecto equo in sylvas se dederit. Pulvinum (pulvinarium?) sane sellae illius equi diligenter excuti iusseram, sed penula, non pulvino equus substractus fuerat. Non diffiderem ego, obsidione ad Paschatis (festum) producta, praesidiarios ac inprimis plebem malis cesseram, etsi haec gens, ut Maiestas Vestra scit, facile quovis vivat. Verum altera ex parte et exercitum Maiestatis Vestrae sua praemunt mala; jam nimis remotam habemus pabulationem, ita ut, ne nostri equi pereant, periculum sit, et cum in longinquo sit pabulanda, ne nos dispersos hostis occupet,

vèrendum est. Admonitus sum quoque a Domino Zybrzyk peditatum magno taedio affici; adhuc si non moriantur, multi tamen ac ex familiaribus praesertim morbis pressi iacent ita, ut univèrsus exercitus a me flagitet, ut hoc loco moveatur, quod fortasse facere necesse habebò. Ad haec festa omnes pabulatores cogam, interim et tractatus ipsi, quem eventum habituri sunt, animadvertam, et de Pleschoviae statu melius cognoscam. Movere me necesse erit versus Russam. Sueci vdvam arcem tormentis oppugnant et vix illo non potientur, quod praesidium peste laboretur. Nec ego quidquam in hoc statu rerum contra aut scribo aut facio; etenim si illa potientur, me ex leva (sic) parte exercitum habente, illi quoque a leva (sic) Pleschoviam prement et a comœatu intercludent. De pulveribus nihil adhuc audio. Hoc tempore apud nos aliquot diebus pluit. Pridie hora tertia noctis exiverunt Moschi aliquot ex arce secundum ripam, et cum nostras excubias animadvertissent, subito se in arcem receperunt, Moliar et ipse aliquid ex mea parte etiam fecissem, nisi, quas quaero rationes eliciendi hostis, aquae, pluviae et coenum impedirent. Commendo me in gratiam Sacrae Regiae Majestatis Vestrae, Domini mei elementissimi. Dat. ex castris ad Pleschoviam, die 16 mensis Decembris 1581.

108.

Sacra Regia Maiestas, Domine Domine clementissime! Novogrodecum Livonicum, Serenescum, Lagis - arces, quas Moschorum legati Vilnae, ut audio, pro suo principe cum Narva excipiebant, ulterius a Livonia lacus partis littora tuentur; proptereaque, etsi parvae sint, puto de illis Moschum solliciturum esse; quod si eas illis concedemus, promptius fortasse pax coiret, et plures arces ex captis retinere possemus. Navigationis vero fructus non in iis arcibus, sed in Narva tantum consistit, cujus ager agris aliarum arcium, quas Maiestati Vestrae redderet, continens est et coniunctus. Dixerat Maiestas Vestra de reliquendis aliquot chartis apud me vacuis, cum suo chirographo (quas vocant blancas), quod puto postea Maiestati Vestrae memoria excidisse; incidere possint occasiones, si apud me erunt, ne res hasce vehementer, litteris pro tempore scriptis, sublevare possint. Mittat igitur illas ad me Maiestas Vestra; postquam rediero,

de iis Maiestati Vestrae sufficientem rationem reddam. Intellexi vacare capitaneatum Kamenecensem; rogo, ut Maiestas Vestra velit eo ornare Dominum Vlodek. Cum pudore id peto a Maiestate Vestra propter meam cum illo affinitatem; sed tamen Maiestas Vestra scit et omnes profitentur, cum hominem etsi taciturnum, militarem tamen esse, cuius hoc tempore, in absentia Domini palatini Braslaviensis, opera utili utor, proptereaque a me, etsi gravissimae difficultates domesticae illum revocarent, retentus est. Scio, non ita meorum me debere esse studiosum, ut illos Maiestati Vestrae benemeritos, repellendo, obrudam; sed si non minus, quam quidam plus etiam, quam nonnulli praesent, Maiestas Vestra facile pro sua prudentia iudicet, meum pudorem illis obesse non debere, nec etiam alieniores multum sibi fortasse de mea constantia pollicentur, si meis, quos ipse evocem ad servitium Maiestatis Vestrae, desim. Hoc Maiestati Vestrae vix non auderem promittere, Maiestatem Vestram hominibus illis nullum gratiorem capitaneum praefecturum, tum ob eius probitatem, tum ob scientiam rei militaris, tum ob memoriam patris eius, viri fortissimi, qui eum capitaneatum gesserat, sibi vero quoque nullum commodiorem, — cum et ego ipse, ita omnes mei nullum alium quam ipsam Maiestatem Vestram spectent; sed haec ego comitto gratiae et favori Maiestatis Vestrae. Supplico Maiestati Vestrae, ut Maiestas Vestra Scotos illos ducentos huc iubeat venire, si quid mihi pecuniae dono adferet et de meo aliquid illis dabo. Videt enim Maiestas Vestra, iam magnam dubitationem de pace esse, quae etiamsi coiret, tamen ad ipsam Livoniam in suum statum reducendam, (scit Maiestas Vestra, quid dicam) necessarii sunt. Commendo me in gratiam Sacrae Regiae Maiestatis Vestrae Domini mei clementissimi. Dat. ex castris ad Plescoviam, die 16 mensis Decembris A. 1584.

109.

Sacra Regia Maiestas, Domine Domine clementissime! Docet aliquid in dies me cognomine suum Ioannes meus Schuiski, et ipse docetur. Eae sunt officiorum inter nos vices. Quod heri praedixeram Wlodkoni et Oborscio, dum dissolveretur glacies, ut ex urbe ultra Pleschoviam flumen milites emitteret, id fecit; sed maiori cura et diligentia, quam

putarem, fecit. Putavi enim raptim missurum, qui pabulatorum aliquem rapere tentarent, sed ille prius in adversum murum et tures contulit plura tormenta, eaque infra demisit, peditatus ad mille in insidiis collocavit, etiam equites textit, saltem paucos ostendit, qui nostros elicerent. Duæ nostrae turmae erant in excubiis, tertiam in subsidium provisus castris adduxi. Turmas stare iussi, aliquot excursores delegi, qui et ipsi eos elicerent; dum emittantur, iussi a latere in eos, qui se ostentarent, impetum dare; admonui de insidiis et quoad progredierentur, ostendi; — quatuor acrius inveci illos ad insidias refugientes urgebant, quos ad viginti alii nostri cursu celeri prope sequebantur; priusque eques hostiles erupissent, omnes pedites — pixides, sublato clamore, exoneraverunt, ut si quid campi superfuisset, supra illas fossas, impetu dato, peditatus omnis contritus fuisset. Ita tota Schuisciana machinatio, morte unius — Moschi tamen, non nostratium, terminata est. Narro Majestati Vestrae pugnas Emanuelis Ober-scianae historiae, sed scio Majestatem Vestram minutissima quaeque cupere scire. Opus illud collatorum et demissorum tormentorum, non puto, statim Schuiscium relicturum; traducam igitur silentio ante lucem quatuor turmas, easque in insidiis collocabo, addam duplices barbatae, bono numero, et peditatum; objiciam pabulatores; si longius progredientur, confliget cum illis equitatus; si consistent supra insidias, et ipse equites aliquos mittam, qui illos eliciant; si supra locum stabunt, iubebo reversos ire ad tumulum vicinum, barbatae lateribus tegens: quibus dispositis, propius adigere equos jubebo, ut sicut antea, hostilis peditatus, explosis pixidibus se ostendat, nostri equites ad latus refugiant, interim omnes barbatae, quod minime timebunt, in hostem emittantur. Vehementer supplico Maiestati Vestrae de pulveribus. Commendo me in gratiam Sacrae Regiae Maiestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dat. ex castris ad Pleschoviam, die 16 Decembris A. 1584.

Cedula iisdem litteris inserta.

A capitaneo Iwanogrodensi regis Sueciae venit ad me tabellarius cum litteris, quibus conqueritur de facinoribus cosacorum. Rescripsi id fieri praeter meam voluntatem. Litteras patentes, quibus cosacos, ut a maleficiis absteineant, moneo, illi mitto. Is tabellarius dixit, ante dies octo,

Album Lapidem arcem, fame adaectam, in potestatem Suecorum venisse; nunc Pontonem Pernoviam obsidione premere.

110.

LITTERAE AD CAPITANEUM IWANOGRODENSEM REGIS
SUECIAE.

Generose Domine, amice charissime! Salutem et omnem foelicitatem.

Vehementer doleo cosacos molestias eas miseris hominibus adferre, quod certe praeter meam voluntatem fit. Sed genus hoc hominum vagum est, quod praedae tantum causa a lateribus penes exercitum oberret. Mitto Dominationi Vestrae litteras, quibus eos admoneo, ut ab his facinoribus abstineant. Mittam etiam brevi ad Dominationem Vestram aliquem nobilem ex regio exercitu, quo praesente, aliqui, qui non cessabunt a maleficiis, capi et ad me adduci possint, quos ego in conspectu exercitus, ut merebuntur, puniam. Si, quae nova habebit Dominatio Vestra, certiozem me reddat, grtaissimum mihi faciet. Commendo me benevolentiae Dominationis Vestrae. Dat. ex castris ad Pleschoviam, die 17 mensis Decembris 1581.

111.

UNIVERSAL.

Ian Zamoiski s Zamoszcza, kanczlierz y hetman wielki koronny, glosny Krakowski, Bełski, Knyszyński, Miedzyrzeczki, Krzeszowski, Zamechski, Garwolski starosta,—wszem w obec y kaźdemu z ossobna, liudziom Królia Iego Mości, tak służebnym, iako y kozakom. Kapitan Królia Iego Mosci Szwedzkiego, szwagra Pana naszego oznaimiel mi, ysz we włosci Iwanogrodzki y Iwanhorodzie okrucienstwa y obrzydliwosci takie czynicie, ktoreby y poganom zlie czynicz. Czego wam koniecznie zakazuie, y abyście tam tym mieiszóm dali pokoi, roskazuie. Kto szie czego uczyniez wazy, bendzie pogamin y srodze karan. Dan s obózu pod Pskowem, dnia 17 Gruonia 1581.

112.

PATRI POSSOVINO.

Reverendissime Domine, amice observande! Mitto ad Dominationem Vestram consanguineum meum, D. Stanislaum Zolkiewski, palatini Bel-sensis filium; ex eo D. V. de eo, quod a me scire vult, cognoscat. Ei vero non solum dicenti fidem adhibere debet, sed etiam si quae cum illo communicabit, prorsus tacita fore, pro recto confidat. Hoc illi ita prorsus futurum esse spondeo. Commendo me D. V. Datum ex castris ad Plescho-viám, die 17 Decembr. 1581 an.

113.

LIST DO PP. KOMISSARZOW MOSKIEWSKICH.

Miloseziwi Panowie Posłowie! Zalieczywszy służby swe pilnie Wasz-mościziam etc. Zeście mi Waszmośc zachęćcie tych traktatoff y postempk oznaimieli, o dalszem zemną szie porozumiewaiacz, rozumiałem, ysz szie snadni wszystkiemu dogodzicz miało, gdybym był ku Waszmościziam posłał Pana Zołkiewskiego, s ktoregobyście Waszmośc ustnie czo trzeba zro-zumieli. Przeto go tam ku Waszmościziam posyłam, napominaiacz Wasz-moście, abyście Waszmoście nie rosieźdzali szie, aszbyśmy ieszcze znowu, bendzieli trzeba, s sobą porozumieli szie. Dat. s obozu pod Pskowem, dnia 17 Decembris 1581.

114.

LITTERAE SAXONIAE ET BRANDEBURGIAE ELECTORUM
AD REGIAM MAIESTATEM.

Serenissime Rex, Domine et affinis charissime et observande! Se-renitati Vestrae Regiae salutem, incolumitatem, rerumque progressus et eventus foelicissimos precamur, aliaque amicitiae et observantiae nostrae officia omnia pollicemur. Serenissime Rex! Cum superioribus mensibus legatione apud nos fungeretur Serenitatis Vestrae Regiae internuncius Io-annes Buzenski de Buzenin, inter alia legationis capita exposuit — cupere

Serenitetem Vestram Regiam atque hac de re amanter et perbenigne nos interpellare, ut, auctoritate nostra interposita, negotium, quod Serenitati Vestrae Regiae cum Illustrissimo principe Iulio, duce Brunsvicensi et Luneburgensi, consanguineo, affine et compatre nostro intercedit, ratione haereditatis a delectionis ejus matre ad sororem, Serenissimam Poloniae Reginam, Regiae Vestrae Serenitatis conjugem dilectissimam, devolutae, transigamus. Nos, qui pro amicitia et conjunctione, quae nobis cum utroque est, parati essemus ad amice et observanter gratificandum Serenitati Vestrae Regiae, nec minus ipsi Illustrissimo principi Iulio bene cuperemus, facile hoc in nos recepimus, atque ad delectionem ejus ea de re retulimus, quae quidem, quo minus de amica compositione tractationem instituamus, salvo tamen jure suo et reconventionem non recusat.

Interim Sacra Caesarea Maiestas, Dominus noster clementissimus, demandatis nobis per litteras Maiestatis Suae vicibus, nobis iniunxit, — cum Serenissimus rex Sueciae etc. dominus consanguineus noster, etiam de eadem haereditate, contra Illustrissimum principem Iulium agat, ut, citata utraque parte, vel ipsi, vel per subdelegatos ad hoc consiliarios nostros, de negotio cognoscamus, illudque compositione, vel, si obtineri haec non possit, juris processu expediamus. Cui mandato cum merito pareamus, commodissimum nobis visum fuit de utraque causa simul cognoscere, eiusque gratia conventum indiximus — ad diem lunae proximam a dominica Laetare, quae erit XXVI mensis Martii anni octuagesimi secundi sequentis, in urbe Magdeburgensi, idque et regi Sueciae et duci Brunsvicensi notum fecimus. Quamquidem diem Regiae Vestrae Serenitati hisce litteris nostris significandam duximus, atque amice et observanter petimus, ut Serenitas Vestra Regia huius negotii expediendi causa legatos suos ad diem dictam Magdeburgum mittat, ita sufficientibus mandatis instructos, ne frustra haec tractatio tunc suscepta fuisse videatur. Daturi sunt operam subdelegati consilarii nostri, quos eo missuri sumus, ut negotium hoc ex aequo et bono, et ad tollendam, quantum fieri poterit, inter partes controversiam, componatur. Nec dubitamus et Regiam Vestram Serenitatem ad hoc propensam, et Illustrissimum ducem Brunsvicensem in amicam tractationem esse concessuram. Serenitati Vestrae Regiae optime valere optamus. Dat. XXIII Iulii A. M.D.LXXXI.

Augustus, Dei gratia Dux Saxoniae, Sacri Romani Imperii Archimarsalcius et Elector, Landgravius Turingiae, Margravius Misniae et Burgravius Magdeburgensis, — Augustus Churfurst.

Ioannes Georgius, Dei gratia Marchio Brandenburgensis, Sacri Romani Imperii Archicamerarius et Elector, Prussiae, Stetinensis, Pomeraniae, Casuborum Vandalorumque, nec non in Silesia, Crosnae Dux, Burgravius Norimbergensis et Princeps Rugiae, — manu etc.

115.

LITTERAE DOMINI CANCELLARII AD DOCTOREM TIDEMANNUM.

Caetera ex litteris ad Regiam Majestatem et ad Dominum secretarium maiorem, quod attinet ad Brunsvicense negotium, nunquam certe huiusmodi fora Reges Poloniae obiverunt. Melius est tamen eo ad diem designatum mittere; mittendus est autem, qui non ferro, sed iure manu concertum vocare possit. Communicandum est item negotium inprimis cum Regina ipsa et Patricio, propterea litteras Electorum Dominationi Vestrae remitto. Bene valeat Dominatio Vestra. Dat. ex castris ad Pleseoviam, die 17 mensis Decembris Anno Domini 1581.

116.

LIST DO JEGO MOSCZI PANA HETMANA OD PANOW KOMISSARZOW MOSKIEWSKICH.

Miłosziwy Panie kanczlerzu! Wedle roskazania lego Krolewskiej Mości y Waszmości chcząc szie zachowacz, tedy zarazem na tym początku tractatoff posłaliśmy tego to sługę, dając Waszmości, naszemu Miłosziwemu Panu znacz, żeśmy 13 Decembris na tych tractacziech zasiadszy, wedlie instructij lego Krolewskiej Mości nam podany, domawialiśmy szie, aby nam plenipotencia ukazana była; którą gdyśmy widzieli, nicz inszego w niej nie było, iedno po wyliczeniu tytułoff oboiga napisał: «zśmy posłali postłoff naszych na ziazd s posty Krolia Polskiego, y któreie rzeczi oni uczynicz, howorici, to są nasze rzeczy». My widzząc, że to tylko credens, obmawialiśmy szie

niemało razow, aby nam plenipotentią ukazali, za którąby oni moczni beli postanowienie czyniez, a przytym naszymy plenipotentia pokazali, dokładaiącz, że y oni takowąże miecz mieli, zwłaszcza że Krol Iego Mość do Kniazia Moskiewskiego pisał, aby z zupełną moczą posłów stał. Alie gdy nam odmawiali, że zawsze y z dawnych czassow beł obyczai zwykły Kniazu Moskiewskiemu, nie z inakszymi listy wieruiaczemi posły possyłać, jedno s takimi, za którymi zawždy pokoi stanowiony bywał, y ich Hospodar to trzymywał, czo sie za takowymi listy stanawiało; tedy y teras Pan ich s takowymże listem ich posłał, y czo oni za takowym listem postanowią, to Kniaz Wielki neodmiennie przyjmie, y trzymacz bendzie. I za pytaniem naszym odkryli się s tym, że mają moc, roskazanie y dozwole nie Hospodarowe to, czo postanowią, przysięgą potwierdzic, zamki odbieracz y oddawacz, y ludzie s zamkoff zwodzicz. My na roskazanie Iego Królewskiej Mości pomaiącz y przypatruiać sie instructij, która expresse nas uczy, że napierwszy początek nasz w tei sprawie ma bycz, abyśmy sie plenipotentij domagali widziecz, którą ogliędywaiącz, abyśmy sie dobrze przypatrzeli, iakoby iaki kluczki w plenipotentij nie beło: w tei, ysz nietylko kluczka, alie nihil solidi nie beło, zrozumiawszy, że inszy nie mieli, protestowawszy sie przed Possevinem, tegośmy dnia do gospody odiachali, powiadaiać niechciecz wieciz tam przyjeźdzacz, gdysz żadnego pewnego fundamentu do poczęcia swych rzeczy nie mają. X. Possevin potym cedulę posłał do nas, radząc nam y żadaiać nas, abyśmy naziutrz do niego przijachali; myśmy na prozbę Iego gdy to uczynieli, a zasziaszy, znowu okolo sz tego niemały czas strawiewszy, za szielnym usziefłowaniem x. Possewinowym, przystampieliśmy do tractatoff, s tym warunkiem, ysz pierwy, niżli dokonczemy tych tractatoff, sie stanie, abyśmy taki warunek na to mieli, iakiegobyśmy potrzebowali, czo posłowie zarazem przyobieczali; a chcąc s nich to wyczerpnąc, s czymby przychali, y żebyśmy sie tak liadaiało nie rosiać, przystampieliśmy ad actum; gdzie znowu niemały czas na tym straciwszy, kto by miał począć podawacz, maiącz w tym roskazanie Iego Królewskiej Mości, abyśmy sie w niepotrzebne ceremonie nie udawali, ięliśmy wedlie instructij ich pytacz, aby nam powiedzieli, iezeli wszystkich Infantoff odstępuią, bes których o żadny rzeczy począć mowicz nie chcemy. Potym oni po wielkim ociąganiu y

wywodzeniu nam tego, iako Inflanty oiczyzna iek Hospodara iest, podali tesz zamki Inflanczkie, które przez Possevina podawał Kniiaz, przykładając do nich wszystkie te zamki, które Król pobrał, na strone krolewską; za czo e contra chezieli, czobysmy im tesz Kniaziu w iego strone od Krolia postempowali. Ale sgoła zasadziwszy szie na tym, że nie chcemy postampicz w żadny rzeczy, aszby nam Inflanty wszystkie oddane były, oni do x. Possevina y do nas ieli mowicz: «wy od nas tak wielki rzeczy chcecie, ku temu iuzesmy wam tesz nie mało podali, a od was nicz takowego nie słyszemy, czobyscie nam tesz za to podawali.» My za częstym napomianiem x. Possewinowym, który nas żadał, abysmy ie tesz czymkolwiek poczezieli, obiecalismy im naprzod woiska z ziemie wywiescz, potym ięlismy pomału sumptoff upuszczacz, potym pro conclusionie nie skwapiaiacz szię y nie za iednym razem. obiecalismy tych zamkoff odstampicz: Ostrowa, Krasnohorodka, Wiely, Woroncza, licząc im do tego osziadły ziemie na 40 mil, którą przy tych zamkach Król posiadł. Oni na to dali nam przez Possevina zrozumiecz, żebysmy gim powiedzieli: iezeli mamy te mocz — Łuki, Zawołoczcie, Newel y Wielisz oddać, ze oni dopiero nam, zrozumiawszy, chcą szię s tym odkryć, iezeli mają wszystkie Inflanty puszczić. Mysmy prosząc, żeby nas wiecy iusz nie bawieli, iachalismy do gospody, iednak przy odiezdzie, posłowie proszieli nas y x. Possevin, żebysmy ieszcze iutro ziachali. Ale ysz x. Possevin powiada, że pro conclusionie iutro szie zeiszcz mamy, a chociaaby te mocz mieli Inflanty wszystkie puszcicz, iednak ysz my dalszy instructij od Krolia legoMości nie mamy, a widziemy, że bes Łuk y inszych tych zamkoff podobno pokoiowi nie bycz; rady y ostatniei conclusij od Waszmości, naszego Miłosziwego Pana prosziemy, abysz nam Waszmość ręką swą raczeł napissacz y porade dacz. Naprzod, ysz ta plenipotencia niepewna iest, czo mamy czynicz, iezli gim do Kniazia po inszą dopuszczic iachacz. Druga, naukę o tych zamkach, to iest o Łukach, o Zawołoczcu, o Newlu y Wielizu, żebysmy iusz do ostatniei conclusii przychodząc, wiedzieli czo czynicz. Iednak iutro prozawacz nie bendziem, wyczerpywając na nich o Inflanty asz do tego czassu, poki szie ten postaniecz s tą instructią od Waszmości wroci. Iakosz naprzod prosziemy, abysz Waszmość raczeł, albo ten list, albo swoy, o tym dając zaacz, do Krolia legoMości nie mieszkając posłacz, a przytym tesz

czo narychli sługę swego s tą instructią, o którąśmy pissali, do nas ode-
słacz, żebyśmy iusz wiecy do Waszmości nie posyłali, bo y postanczow
tak wielie iusz niemamy, y przed wielkim głodem y chorobami, ktoremi
nasza czeladź choruie, długo wytrwacz nie możemy. To tesz Waszmości,
naszemu Miłosciwemu Panu oznaimujemy, że kiedyśmy w tych tracta-
ciech Szweda wkładali, ani sobie dali o tym powiadać, powiadając, że
żadnego nakazu od Kniazia o tym nie mają. To tesz racz Waszmość wie-
dziecz, że te ziazdy nie na Zapolskim lamie, alie dwie mili od niego by-
wają, dla tego że na lamie nie masz ni palia do czego konia uwiązacz, a
pod ten czas sub dio versari — barzo y nam y xiędzu było trudno. Iednak,
ieżeli do iakiego dokończenia przydzie, tedy na naznaczonym miejscu ben-
dzie musziało to być. Czi czo od tych postoi na łaskę kroliewską uciecz
cheją, powiadają, że czwartego dnia po odiezdzie, ich ezos niemało ludzi
do Nowogroda przybeło, y posochę dla dział zbierają. Zatym sie łasce
Waszmości, naszego Miłosciwego Pana pilnie zalieczamy. Pisan w lamie
Zapolskim 14 Decembris w nocy 1581.

Waszmości, naszego Miłosciwego Pana powolni y zyczliwy przya-
czelie y służy: Ianusz Zbaraski, Albricht Radziwił, Michaiło Haraburda.

117.

LIST DO IEGO MOSCZI PANA HETMANA OD PANA WOIEWODY BRACZLAWSKIEGO.

Miłosciwy Panie! Raczęsz mi Waszmość, moy Miłosciwy Pan po-
słać cedulę, którą mi dzisz oddano s południa, w ktorej mi Waszmość ra-
czysz pissacz, ieslibyśmy rozumieli tractaty fałszywe, abyśmy zadzierzawszy,
Waszmości oznaimieli, abysz sie Waszmość przestrzegł, takie y o woisku,
ieżeli by czo slychacz, żebyśmy oznaimieli etc. O tractacziech szerokośmy
wypisali Waszmości, o mocz — mnie się tak zda, że choc iei niemają, tedy
to nie do prawa; gđzioby tego dzierzecz nie chciał, tedy mu łączno y ple-
nipotentią zrzućcz, a między takimi pany sędziogo niemasz iedno sam Pan
Bog, kto komu nie ziszczy, ten tego szablią dochodzi. Aczci w tym wielka
wątpliwosc, że do Iego Kroliewskiej Mości, inlanowicie takie y do x.

Possevina posłów mianował, sam tylko Woiewoda Nowogrodzki do Panoff imiona ich pisał, zaprzec szie ich on nie może, mocz tesz dossyc płocha, iakośmy Waszmości wypisali. Ludzie, powiadaią, nie wiedzy wedle ich zwyczaiu, nie buczno przijachali y mowią; acz widze, że pokazuią to, iako barzoby szie im chciało pokoiu, alie boie szie, by tego sobie nie smyszliali. Mnie by szie zdało, abyśmy szie s nimi krótko rosprawiali, bo choczc mocz dostateczny nie maią, liecz ich przeczie za posły na tractaty possyła y przyznawa; iezli szie nam od nich dossycz stanie według instructij od lego Królewskiey Mości nam danij, abyśmy s nimi czo rychli konczeni, a oni poniewasz szie s tym ozwali, że mogą zamki postenpować, aby główny postampieli pierwij. Gdzieby szie czonaprecij nauka od Waszmości nam dostała, a koniecz mógł być, tedy abyśmy rychlei tego skosztowali; łatwieiby jednym tysiącem pieszych, nie ruszaięz ludzi drugich, do luriewa skosztować, iezli tam postapią, bo szie w tym podawaią; iezli do czego przydzie, nawietszego fałszu od nich spodziewać. Ukazuią iakoby tę postawę, że chezą Inflant ustampić, iedno wszystkich zamkoff swoich tesz sobie zechczą, liecz ufać nie baczą aby czemu, trzeba szie miecz na dobry pieczy, alie racz nam Waszmośc przes swego w skok dacz znac, żebyśmy s nimi, niebawięz szie długo, konczeni. Około tych ludzi od Nowogroda nam trudno wiedzieć, bo dalekiem lieżem, a posłać nie masz, konie szię w niwecz obroczieli, a sładzy choruią. Na Porchowską strasz szię Waszmośc nie spusczai, bo chyba czy czo pod zamkiem liezą od zamku szię strzegą, daleko wiedzieć nie mogą, a drudzy po derewniach różno stoią; pytamy szie sam iako mogącz między nimi; czy starszy Possewinowi, gdy od sziebie pytał, powiadaią, że ludzi nie masz, alie inszy spominaią, że po nich przyszło czosz 4 die; ustawicznie tam mamy, abyśmy czo wiedziecz mogli. Naparli szię dzisz, żeby im wolno sługi s luznymi konmi do Nowogroda; iam im powiedział: «dam znac do Pana Hetmana, żeby dał dla woiska przewodnika»; na tym rosiachaliśmy szie. Alie ia tak widzę, że szie ich trzeba barzo pilno strzedz, a tractowacz bes mieszkania, bo szię ludzie tym ubespieczaią barzo; widze, że ich tesz y owędy niemało do domu iedzie. O Szweczkiego nie chezą niez, niez tesz bystrze, iedno łagodnie zamilczaięz, przeciwko niemu nie mowią, iakoby im niez niewinien. X. Possevin lego Królewskiey Mości do tego czassu dobrze służy, sam mie-

dzy żołnierzmi; czy czo po derewniach leżą, chorych sziele, y umierają po czeszi, iako też baczą, żeby radzi posłowie przesetali do Nowogroda, pilnie szie oto staraią; czo szie ponowi, nie omieszka Waszmości dać znac; zatym służby me łasce Waszmości zaliczam. S łamy 14 die Decembris 1581. Waszmości mego Miłosziwego Pana służebnik, łanusz Zbaraski.

118.

LITTERAE PATRI POSSEVINI AD SACRAM REGIAM
MAIESTATEM.

Serenissime Rex, Domine in Christo clementissime! Secundas ante diem litteras meas, postque ex castris discesseram, misi Vestrae Majestati Regiae, quibus, quicquid vel Moschi legati mecum egissent, vel ipse Magno Duci Moschoviae scripsissem, vel denique, quid Majestatis Vestrae legati subinde mihi significassent, continebatur. At cum heri quatuor ferme milliaria processimus, legati Moschi ad hospitium meum convenerunt, de tota ratione tractanda pacis quaesituri. Cum quibus ad multam noctem, colloquio producto, eiusdem capita summam Majestati Vestrae scribam, cum et eadem, (uti quoque omnia alia) Vestrae Majestati legatis hodie sim ostensurus. Sic enim paratiores erunt, ac breviori compendio tractatio absolvetur. Porro, summa haec fuit; ut Deo se ex animo commendarent in tanto negotio ad exitum promovendo, quod ut fieret, comitatus meo, me praeter reliqua orationes et sacramenta hodie indixisse, qui sincerius agerent, divinamque voluntatem rectius spectarent, iis tandem a Deo vel pacem, vel victoriam adjudicatum iri. Me a Vestra Majestate discedentem habuisse instructionem quandam, quam Rutenice versam eis non minus ostendere volebam, quam feci; cum Vestrae Majestati de litteris iis, quas mihi Staricia profecto Magnus Dux in itinere misit, ex ea illos posse cognoscere, ne tempus frustra seratur, quorsum Vestra Majestas spectet. Itaque et ipsi sua sic comparent, ut ne in disputationibus et altercationibus dies consumantur. Tum illi alius ordiri sua, Livoniam ab origine mundi pertinuisse ad Magnos Maschoviae Duces, principem suum abstinuisse a committendo praelio tribus annis, atque adeo nunc abstinere,

ne sanguine populi sui ac subditorum Vestrae Majestatis fuso, Turcae se ad Moschoviam Poloniamque capiendam facile insinuarent; viginti annis non expugnaturam Vestram Majestatem arces, quas petit, si singulis copiis obeat suis; vidisse Majestatem Vestram aliam in ligneis arcibus, et ubi non essent homines fortes, aut autoritate praesentes, aliam in Plescovia, et eiusmodi civitatibus expugnandis rationem esse; Plescoviae ad quindecim annos esse cibum et comneatum; habere Vestram Majestatem exercitum, ex variis nationibus conflatum, qui cum stipendio, non voluntarie serviat, Reipublicae istius iam esse exhaustum aerarium; quod ubi prorsus exhaustum sit, scire Magnum Ducem, quam facile illi esset victorias suas cumulare, nisi mallet fundendo sanguini parcere; ad extremum, rogare me, ut aequus velim esse iudex; ac si cui rei pertinacius inhaeserint, eos ut dimoveam, paratos ad omnia, quae aequissima sint, dum Vestra Majestas aequitate contentus sit, utque Moscho reliqua sint, quibus amicitiam cum principibus christianis foveat. Respondi — auctorem me illis esse, ac quid de Livonia ab origine mundi (dicitur); Livoniam catholicam fuisse, ac proinde ad principes catholicos semper attinuisse, ubi haeresibus discerpta est, discerpi item iustissimo Dei iudicio, ut nemo hactenus gloriari potuerit, eam se totam obtinuisse; obtenturam cum denique totam, cui in oculis Dei cordi sit, illam serio ad avitam fidem redigere; Magnum Ducem, rationes omnes mihi suas scripto, penitioresque formulas ex registris deprompsisse, quibus putabat summum in ea ius esse, sed revera vix solidi aliquid comperiri, quod validis rationibus Majestas Vestra non eviderit; quod a praelio abstineat, ut sanguini parcatur, — id esse pium, sed secus Polonos eam abstinentiam interpretari, tot enim Moscicis caesis, superioribus annis, arcibusque et captivis in Vestrae Majestatis manus redactis, non restare Magno Duci, quibus vel exercitum audeat credere, vel adeo justum exercitum possit conscribere. Livoniam vero difficilem expugnatum non videri; cum Sveciae rex, dux magnus vel unus, nescio, quis Biringus arces illas quotidie capiat. Quod si Vestra Majestas Pleschoviam caperet (quam revera generali irruptione non tentaverit quidem adhuc) futuram denique difficillimam omnem pacis tractationem. Ligneas, quas dicerent arces esse ceptas, eiusmodi fuisse plerasque, ut fortissime dimicaverint Mosci milites; nec vero (ut dicebant) confederent, sed vel in mediis flammis, ad extremum

usque spiritum, illas tuerentur. Quod Pleschoviae tantus esset commeatus — aliud Pleschovienses ipsos effari; quod variarum nationum exercitum Vestra Maiestas comparaverit — id studio fecisse, ut regni sui vires semper integras servaret, Polonicum autem equitatum ac Litvanum, cum in Moschovia aestatem et hiemem ex hostico vivat, relinquere uberiores et intactos agros suos; sicque nihil roboris ex hoc bello reipublicae Polonicae decedere. Quod aerarium exhauriatur—id tota re perpensa secus accidere; quod enim in otio Poloni nobiles in convivia vinumque expendunt, id libentius, utiliusque, propagandis reipublicae terminis, velle eos impendere, cum etiam qui in alia illa sumptus fiunt, in mercatorum cedunt utilitatem, qui vero in ipsos milites vel externos, vel Polonos ac Lithuanos fiunt, hi pecuniam ipsam in propriam domum et reipublicae ipsius usum convertant. Quod de meo iudicio requirunt, si liberrimus essem iudex, facilius rem confici posse; sed quando Vestra Maiestas victorem in hostico habet exercitum, nolique reliquias serendi belli remanere, nescium me, quantum efficere mihi liceat propter ea, quae fortassis aliis quibusdam in rebus autoritate pontificis maximi complanari poterunt; hoc unum scire, me neutri parti, nisi quam optimam esse intellexero, (si meo iudicio standum sit), adiudicaturum. Denique — Magnum Ducem per suos legatos Livoniam promisisse, quam si serio promittebat, cur promissum non praestat? At nisi serio, sed arte ad tempus eximendum pollicebatur, ne mirentur, si Deus, quae sincere non aguntur, ea sincera justitia corrigat. — Hic nocturni huius colloquii exitus fuit: mirantibus legatis in rationum istarum angustias sic sese coniectos, ut revera vix responderent. Itaerea, cum media nox appeteret, legati Vestrae Maiestatis mihi scripserunt, num velim, ut huc ad nos duobus milliaribus a Zapolscia venirent, cupere se ordiri hodie tractationem pacis. Qui litteras mihi attulerunt, dixere in campo (si procedamus) utrisque legatis esse hoc tempore manendum. Quid ipsis legatis responderim, quos hoc de laculo expecto, cognoscet (Regia Majestas) ex schedae meae exemplo, quam ad ipsos ea ipsa huius noctis hora, misi. Reliquum quod agemus, accurate ac sigillatim Vestrae Maiestati significabo, sperans et eam mihi sensum animi sui exposituram, si quid erit aliud mihi in Moschovia tentandum, cum illuc, Deo dante, rediero. Caeterum, obsecro Vestram Maiestatem, ut cum omnes rationes perquiro, quibus tantum negotium perquiri possit, ita

ut Vestra Maiestas reliquas perquirat, quibus in ipsum, qui est pax nostra, Christus intuetur; ut nisi persus omnia consequi possit, se tamen plurimum consequutum fuisse, tam difficili tempore cogitet, si, magna parte rerum, quas vellet, sine sanguine obtenta, iam exercitui, dignitati reipublicae sanguinique Christiano, ut Christianus Rex, consulat. Iesus Vestrae Maiestatem suis sanctissimis donis et ad sui gloriam diutissime incolumem sernet. Ex pago Kiwerowa horca, prope Paderovilium uno miliari, die 13 Decembris 1581. S. Regiae Maiestatis Vestrae perpetuus ac fidelis in Christo servitor, Antonius Possevinus.

119.

LITTERAE EJUSDEM AD MAGNIFICUM DOMINUM
CANCELLARIUM.

Magnifice Domine, in Christo plurimum honorande! Quae, antequam omnes una legati convenire, mecum iterum egere, cognosceret Vestra Dominatio Magnifica ex iis litteris, quas huic adjunctas fasciculo, mitto serenissimo regi. Quae vero postea fuit, hoc biduo inter legatos, me praesente, consecuta, ea pertinent ad duo capita, quorum alterum spectabat ad plenipotentiam utriusque legationis, alterum ad ea, quae utriusque partis legati hodie proposuerunt. Plenipotentia Moschorum simplicissima visa est, ac prae regia satis infirma, ne dicam, suspicionis plena; haec enim verba continet: «Misisse Magnum Ducem legatos ad conventum, pacis statuendae gratia; cum legatis regis in conventu loqui et illas res esse Magni Ducis». Auctor fui, ut quas regi mihi per Boicinum Magnus Dux litteras scripserat, eae ipsis perlegerentur, quibus significabat: «legatos mitti, plenissima cum potestate, ad omnia transigenda». Conscienda-ne? Ubi res diu disceptata est, regique legati haerent, quod super infirmo fundamento tractatio haec pacis nec niti, nec extrui debebat, dixi—restare duo, quae essent facienda: tum, ut coram me de tota re protestarentur; tum, ut mihi utraque pars legatorum exempla suarum plenipotentiarum traderet. Noctem insequentem, re Deo commendanda et consultanda, denique legatis Mosci interrogandis accuratius, num alteram aliquam solidiorem plenipotentiam haberent, me insumpturum; quod

ubi factum est, praesentibusque regis legatis, singillatim unumquemque Moscorum legatorum quaererem: num semper huiusmodi patentes solitae sint a Magno Duce tradi, idque vellent iurejurando affirmare? Zacharias vicemotarius, se id facturum, inquit, qui cum Mosci secretariae acta centum annorum legerit, alias nunquam plenipotentiarum formulas se, quam istas, legisse ostendit. Mikitha autem notarius, unus e legatis idem asseruit, quod et postea Romanus Basili, qui aliquando ante viginti annos ad Sigismundum Augustum fuerat missus, ac denique Demetrius Dux, princeps legationis testatus est, addens: «sese ut christianos venire ad hoc negotium integerrime conficiendum, nihil opus fore ad Magnum Ducem aliorum internunciorum remissione; in litteris Magni Ducis ad regem et ad me scriptis extare suae plenipotentiae expositionem; visuros nos, si pax conficiatur, ad effectum omnia deduci». Ego, qui viderem multum teri temporis, nec praesentique aliquod ipsa protestatione legatorum regionum esse remedium, testatus etiam ipse Moscis perpetuo dedecori hanc rem, si qua subesset caliditas, futuram, quippe quae innotescere omnibus christianis debebat principibus, nisi ad eam rem veniretur. Nihil enim vel induciarum, quae non essent, ratione, vel exercitus deductione regi ex hac tractatione perire, quae alioquin; si bonum haberet exitum, multa bona pareret; sin in irritum caderet, ius regium esset apud omnes roboraturum. Sic regis legatis latentibus, se Pontificis Maximi autoritate, meoque consilio sic moveri, ut tamen vellent, antequam ab hac tractatione discederemus, certo sibi, quae de plenipotentia Mosci pollicebantur, in rem conferri. Ad alterum, de quo dixi, caput ventum est. Id fuit de Livonia tota petenda, de arcibus, superioribus annis captis, de rege Sveciae Serenissimo inter conditiones pacis admittendo; quae cum prudenter D. palatinus Braslaviensis ac cum dignitate proposuisset, multaque ultro citroque dicta fuissent, Moscis praesertim urgentibus, neque se posse tota Livonia cedere, nec vero, si possent, debere legatos regios ea reticere, quae ipsi vellent contra Magno Duci reddere, aut tradere, dies integra his colloquiis exempta est. Cum autem legati regii respondissent: arces, quae ad Pleschoviam quatuor pertinerent, iam captas se tradituros, si tota Livonia cederetur, tum in eo perstare Mosci: si regii legati dicerent: an reliquas omnes arces, a rege serenissimo superioribus annis captas, reddere possent, se hac nocte cogituros, quid

*

responsuri crastina die essent. Addidi ipse: Serenissimum Regem non parum se adhuc traditurum, qui Pleschoviam et Novogardium non sine magna spe earum potendi liber esset relicturus, qui una cum Pleschoviensibus arcibus triginta miliaria germanica ditionis Mosci, in quam hoc anno processum erat, ab exercitu regio, finibus usque pene Pleschoviam propagatis, exercitus si deduceretur, restitutus esset. In qua ubere regione, si cosacis varia loca distribueret, eorumque quasi coloniis deductis, varias arces excitandas traderet, ab iis perpetuo omnem interiorem Mosci ditionem turbatum iri. At ut Vielicolucum, Vielisia et aliae arces traderentur, id esse pene plus quam ipsum, quod Livoniae Moscho restat in manibus. — Cum ergo legati regii discederent, in diem crastinam ea lege, (meque eos orante, ne discederent, quod ita factum oportuit) huc redituri ad me, ut liquidissime, quid unaquaeque legatorum pars haberet in mandatis, exponeret, detinui Moschos apud me, re cum regiis legatis communicata, ut aliquid certi V. M. D. scriberem; quandoquidem nec Mosci regiis sese volebant omnino apperire, et regii Moscis testarentur, sibi non esse mandatum, arces ut captas superioribus annis ulla ratione redderent; cum vero mihi dixissent Serenissimum Regem iam Vilnae fortassis esse, Vestrae vero Magnificae Dominationi plenissimam esse relictam harum rerum deliberationem, scribendum de tota re liquidius mihi ad ipsam per certum tabellarium, unumque nobilem, quem habeo in meo comitatu, existimavi. Sciat autem me ex ipsis Moscis, qui, regiis legatis abeuntibus, apud me horam fuerunt, haec cognovisse, summa difficultate, jureque jurando meo interposito, ne scilicet alicui, quam V. M. D. penes quem totam potestatem dixi a Rege Serenissimo relictam fuisse, quae sequuntur, communicarem: Moschum nempe illis mandasse, ut nulla ratione arces, superioribus annis captas, Regi Serenissimo relinquerent; si Livonia tota esset iis cedendum, hoc est: arcibus, quae in Mosci ditione sunt, ne Neveliam quidem se Regiae Maiestati relicturos, de qua ego difficillimum esse dixi, ut unquam Rex ei restituendae assentiatur. Tum vero me enixe, identidemque rogare, ut quatuor, sexne arces saltem, ad titulum in Livonia retinendum, omnino relinqui Magno Duci procurarem, tum enim me posse pacis spem Serenissimo Regi dare, cum quo uno de pace, (omisso autem Sveciae rege) velit agere; eidem regi suam gratiam Moschum ostensurum, si juste ac pacate secum agere voluerit. Denique

petere a me, ut eorum diligentiae, ac quanto studio rem sui principis agent, Magno ipsorum Duci non solum scripto, verum etiam ipso in reditu meo velim testimonium reddere. Quod si serio dicunt (quod mihi, nescio an fallor, verisimile sit) obsecro V. D. M. ut non minorem mihi, quam Mosci faciunt, adhibeat fidem, quò tota res ad divinam gloriam quamprimum confici possit. De arcibus autem, quae superioribus annis captae sunt, si quae in regis potestate possint remanere, summa id fide ac diligentia fiet. At vero, nisi possent ea omnino retineri, quaero V. D. M. per sanguinem Christi, ne, minium volendo, cuncta amittamus, praeclarissimaque occasio elabatur e manibus statuendae reipublicae Livoniaeque assequendae et alia meliora aggrediendi, exercitum vero non solum victorem, sed sapientis imperatoris exercitum in arces Livonicas sic deducendi, ut divinum eò nomen cultusque catholicus duplici cum Regiae Maiestatis laude ac V. D. M. inferatur. Caeterum, quae arces a Moscis in Livonia petantur, schedula, quam modo mihi Mosci legati per vicenotarium Zachariam miserunt, nocte ad gallicinium inclinante, videbit ex hac, quam mitto ab eis Rutenice scriptam, schedula ad V. D. M., ad quae omnia celerrimo ac planissimo responso opus est, si cito in meliora hiberna exercitum suum cum gloria deduci velit. Sed est quiddam non magni momenti, de quo V. D. M. rogatam in Domino velim. Andreas Apollonius noster, post reditum ex Moschovia suum, incidit in febrim, ex eaque istic in castris, antequam discederem, Sanctissimis omnibus sacramentis expiatus, ad Christum post meum discessum abiit,—adolescens optime de reipublica meritus, proque ipsa et pro perhonorificae pacis tractatione, tanto itinere ter confecto, mortem adeptus. Quod illi praemium a Regia Maiestate sperabam, id non dubito, opera et studio V. M. D. aliquibus, qui ad eum proxime consanguinitate pertinent, aliquando datum iri. Interea vero, cum aliquam non minimam pecuniae summam haberet, ea si praeter vestes et reliqua mandaret, ut mihi afferentur, eius consanguineis fideliter restituenda, id a benignitate et aequitate V. M. D. agnoscam. Quod si fidelem item alterum interpretem Rutenum ob reditum in Moschoviam meum, ut antea scripsi assequi possem, maximam habebō gratiam V. M. D. quae novit, haec me, nonnisi ad divinam gloriam propagandam, remque istam publicam, si quo possim officio, cum Dei gratia promerendam expetere. Haec vero omnia, uti Serenissimo Regi scio esse mittenda a V. M. D. ita

non dubito, quin me apud ipsam Regiam Maiestatem excuset, si minus alias meas ad has litteras adiunxero, approperat enim tabellarius, et haec satis futura videntur. Deus Vestram Dominationem Magnificam et Illustrissimam plenissima sua gratia coelesti impleat. Ex Kiwerova Gorca pago, prope Paderovicium et Zapolsciam, nocte, diei insequentis 15 Decembris, 1581.

Versio schedae ruthenicae.

In partem Magni Ducis arces, quas in dominio ipsius apud Ducem Rex capit: Vielikoluki, Nevel, Zavolocia, Vielizia, Chelm et omnes arces Pleschovienses; ex terra Livoniae in partem etiam Magni Ducis: Novogrodia Livonica, Sarigia idem Narva, Kerepez, Makow, Raudech, Rindol, Konhocz et, exceptis istis arcibus, omnes aliae arces Livonicae, quae nunc apud Megnum Ducem, in partem Regiam.

120.

LITTERAE MAGNIFICI DOMINI CANCELLARII AD CAPITANEUM
REGIS SUECIAE IWANOGRODENSEM.

Generose Domine, amice charissime! Salutem et officiorum meorum commendationem... Mitto ad Dominationem Vestram nobilem Simonem Charlenski familiarem meum, cui in mandatis dedi, ut cosacos, si qui contra litteras a me ad Dominationem Vestram missas ausi fuerint aliquid committere, auxilio Dominationis Vestrae captos ad me deduci curet, ut in conspectu exercitus puniri possint. Cum vero aliquibus rebus, ad culinam nostram et alios usus spectantibus, opus habeam, et aliae omnes urbes bonae longe hinc distent, iussi, ut de iis, quae Narvae haberi possint, recognoscat et eas emptas ad me deinceps impositas curribus adducat. Quod ut ipsi facere liceat, a Dominatione Vestra maiorem in modum peto. Si quid etiam novi habebit, de eo per eundem me faciet certiores. Benevaleat Dominatio Vestra. Dat. ex castris ad Plescoviam, die 18 Decembris, 1581.

121.

LITTERAE EJUSDEM AD CAPITANEUM EJUSDEM REGIS
NARUENSEM.

Cum Generosus Dominus capitaneus Iwanogrodensis Serenissimi Regis Sueciae ad me litteras dedisset de facinoribus quorundam cosacorum, equidem vehementer, re intellecta, dolui, quod huiusmodi facinora semper abominatus fuerim. Itaque ad ipsius dominum misi litteras patentes, quibus omnes nostros, ut a maleficiis cessent, monoo. Mitto etiam et nobilem Simonem Charlonski familiarem meum, ut, si qui tales haberi poterunt, qui contra meas litteras delinquent, eos auxilio Dominationum Vestrarum capiat et captos ad me deduci curet, ut in conspectu totius exercitus puniantur, aliis exemplo sint, ne huiusmodi facinora patrent. Cum vero aliquibus rebus, ad culinam meam et alios usus spectantibus, opus habeam, et aliae omnes urbes bonae longe hinc distent, iussi, ut de iis, quae Narvae haberi possint, recognoscat et eas emptas ad me deinceps impositas curribus adducat; quod ut ipsi facere liceat, a Dominatione Vestra maiorem in modum peto. Bene valeat Dominatio Vestra. Dat. ex castris ad Plescoviam, die 18 Decembris, anno Domini 1584.

122.

LIST OD IEGO MOSCZI PANA HETMANA DO PANA
DEMBIŃSKIEGO.

Moy łaskawy Panie Dembiński! Zalieczywszy przyaczielskie chęćzi swe łasce WaszmoŃczy etc. łsz mnie tu łego Krolewska MoŃcz s woyskiem swym zostawić raczeł, radbym wiedział, czo szię w teł od Inflant dzieie. Mam te sprawę, nie wiem, prawda-li albo nie, zeby hetman krolia Szweczkiego Pernawę miał oblecz; proszę, pewna-li to, oznaimi mi WaszmoŃcz; takze, czokolwiek by szię tam z woyskiem łego dzieiało, y o wszystkich przy-padkach w Inflancziech, niechaj wiem od WaszmoŃczy. Oznaimię WaszmoŃczy, ysz mam sprawę, ze temi czasy czar Sziemion woisko kniazia Moskiewskiego niemale, chcęcz Pskowu dać odsiecz, zbiera do Nowogroda;

za nim Mikita Romanowicz s Mscziśławskim młodym przybycz maią; posłałem kilkanaście set koni pod nie, dowiaduiacz szie rzeczy pewnei. Proszę tedy y napominam Waszmości, abysz Waszmośc o tym tesz wiedząc, porozumiawszy szię s rotmistrzami y s ludźmi, czo' na zamkach Krolia lego Mości Inflanczkich są, gotowym beł, a to bycz może bes znacznego niebespieczeństwa, nieogalając pod te potrzebę y czas tych tam zamkoff, żebyście Waszmośc kupieli szie tu do Tyrzymuzy, ze gdzieby tu na nas potrzeba przysła, mogli byś prętko na ratunek przybyć; y sława sama, gdy szię Waszmośc tak s ludźmi gromadzić y tu podmykać bendziesz, na wielki mi pomocy bydzi może. Zaliczam zatym powtore przyzacielskie chęci swe łasce Waszmości. Dat. z obozu pod Pskowem, dnia 18 Decembra, 1581.

123.

DO ŻOŁNIERZOFF INFLANCZKICH.

Moj laskawi Panowie, rotmistrze y żołnierze wszysey zamkoff Inflanczkich lego Królewskiej Mości Pana naszego! Isz mnie tu lego Królewska Mośc w ziemi nieprzyzacielski z woiskiem swym zostawić raczeł, przysła mi wiadomości, ze pod ten czas czar Sziemion woisko kniazia Moskiewskiego niemałe zbiera do Nowogroda; za nim Mikita Romanowicz z Mscziśławskim przybyć maią; pod ktore, dowiaduiacz szię rzeczy pewnei, posłałem kilkanaście set koni. Proszę tedy y napominam Waszmościow za tym, iako szię z Waszmościami Pan Dembiński porozumiewać bendzie, ieżliby bes iakiego niebespieczeństwa, nieogalając tych tam Inflanczkich Krolia lego Mości zamkoff bycz mogło, abyście Waszmośc ku niemu skupiwszy szię, do ostatnich Krolia lego Mości zamkoff pod Pskow podemkneli szie y beli gotowi tu dać prętko ratunek woisku Krolia lego Mości, gdy potrzeba bendzie; bo y sława sama, gdy Waszmoście podmykać szie tu bendziecie, pomoczna bycz przeciwko nieprzyzacielowi może. Zaliczam szię zatym dobry przyazni Waszmościow. Dat. s obozu pod Pskowem, dnia 18 Decembra A. 1581.

124.

AD DUCEM MAGNUM.

Illustris Princeps, Domine, amice charissime et observande! Dum hinc Sacra Regia Maiestas discederet, meque hic cum exercitu reliqueret, iniunxit mihi, ut prout res inciderent, in iis omnibus, quae ad praesentis contra Moschum belli administrationem pertinerent, uterer ope Celsitatis Vestrae. Porro, cum intellexissem exercitum Magni Moschoviae ducis czar Siemianowicz Novogrodiam cogere, eumque Mikitam Romanowicz et Msczislawski iuniorem cum aliis copiis, ut conjunctis viribus obsessae Plescoviae opem ferant, subsequi, mature providendum ei rei putavi. Hortor itaque Celsitatem Vestram, ut quamprimum militem suum ad arcem Kerepetensem cogat, ut, si opus fuerit, eo facilius cum milite Sacrae Regiae Maiestatis conjungi et hostis advenientis impetus sustineri possit. Rem gratam Regiae Maiestati et sibi gloriosam Illustritas Vestra faciet; rogo vehementer, ut litteras hasce ad Dembinskium, Sacrae Regiae Maiestatis aequitum praefectum, Celsitas Vestra mitti iubeat, quod ego officio omni referam Celsitati Vestrae. Itidemque, quid novi agatur istic, faciat me certiozem. Cupio bene valere Celsitatem Vestram. Dat. ex castris ad Pleschoviam, die 18 Decembris 1584.

125.

LIST DO PANA ZÓLKIEWSKIEGO.

Obawiając się znerozumienia jakiego siebie przez Waszmośc, y przestrzegając w tym tak osoby swei, iako y Waszmości, posyłam Waszmości na pismie conditio te około tych zamkow Inflanckich, ktorymby xtałtem mogli być postąpione; czo Waszmośc odkrij Panom posłom naszym tylko samym, tylko dostatecznie, y przyczyny, dla czego to czynię, powiedz. Spominaliśmy, gdysz Waszmośc iachał, y Nowokoster, aliem się potym dowiedział, ysz to nie iest zamek, tylko pohost, przeto niemasz czo podawacz; wszakże iezeli by się y na ten różlakomieli, niech idzie; tylko zeby go tak dzierzał Moskiewski, iako iest, nieumaczajając go,

y niech go pohostem albo possadem, nie zamkiem zową y piszą. Zadalesz mi Waszmośc quaestią, czo czynicz, iezliżeby na tym nie stanoło; odpowiedziałem, że nicz inszego tylko Łuki pozwolicz z inszemi zamki, które posłowie pozwalają, to iest: Chołm, Ostrow, Krasnohorodek, Woroniecz, Wielia, nie dodawając tych zamkoff Inflanczkich—Nowogrodka, Sereneska, Laissa, alie y to wolałem Waszmośczi na pizmie posłać, y nakoniecz ieszcze y czo dalszego possyłam, gdysz widzę, że przedłużając, stracielibyśmy czo więtszego w Inflancziech do Szwedzkiego; a nadto iusz tesz nie bendzie dali o czym mowicz y myślisz okrom woiny. Odday Waszmośc x. legatowi te pierwsze condicie, tak iako są ossobno napisane, za wiadomością PP. posłów, alie niech prae se ferant, iakoby o tym nie wiedzieli dotąd, asz Waszmośczi każe to powiedziecz x. legat; iezeli by te condicie mieszcza nie miały, tedy iusz te drugie y trzecze finaliter za wiadomością PP. posłów onemu Waszmośc ukasz. S tym Waszmośc Panu Bogu poruczam. Dat. s obozu pod Pskowem, dnia 19 Decembra, roku 1851.

Ceduła w tenże list włożona.

Panie Bracie! Maią tesz Panowie posłowie w instructij, aby iezli mogą, za więznie wytargowali który zamek ea conditione, zeb y z obudwu stron wolni beli, a w przypadku, ysz u nas ich więcy y lepszych, aby o Sziebiesz mowieli. A tak y to Waszmośc powiedz xiędzu legatowi, alie powiedz w ten czas, iezli by na tych conditiach pierwszych, czom ie Waszmośczi posłał, nie stanoło. A może to podać ku tym zameczkom Inflanczkim za Łuki, Zawoloczcie, Wielisz, Newel, Sziebiesz, o czym Waszmośc naprzod powiedz PP. posłom. X. legat może sobie tego argumentu uzywać na posły, że Pan ich tym wielgi rzeczy sobie dostanie, mielkości u poddanych swoich, gdy pokaze, że tak ie sobie waży.

126.

LIST DO PP. POSŁÓW MOSKIEWSKICH.

Miłosziwj Panowie Posłowie! Zalicziwszy uprzeżime a powolne służyby swe Waszmoścziom etc. Te conditiae, o ktorychem do x. legata y do

Waszmoścziow przez Pana Zołkiewskiego wskazał, zdało mi szię na pizmie posłać dla wszeliaki melki; przeto i Waszmoścziom Pan Zołkiewski ukaze. Dla czego to liepi uczynić y sami Waszmośc baczą y Pan Zołkiewski Waszmoścziom odkrije. Gdyby więcz y to wszystko mieiscza nie miało, tedy y dalsze condicie drugie y trzecie teras posyłam; a nadto dali iusz ia nicz nie mogę. Iezliżeby Pan Zołkiewski odiachał pierwy, a nisz tam te listy moie przydą, tedy ie Waszmośc otworczcie y przeczytaicie, a, przebog, sami tylko trzei o tych rzeczach wiedzcie. Iezeliby tesz czo lepszego nad to szię iusz sprawiło albo sprawicz mogło, tedy szię s tym Waszmośc zatrzymaicie. S tym szię powtore łasce Waszmoścziow zalieczam. Dat. s obozu pod Pskowem, die 19 Decembris A. 1581.

Ceduła w tenże list włożona.

Gdysz to Waszmośc mają w instructij, staraicie szię Waszmośc, abyscie Waszmośc, mozecie-li Waszmośc, iaki zamek za więznie wytargowali, czo za occasiami w condicie odemnie podane, iezeli za liepszymi Waszmośczie pokoju skończycz nie mogą, mieszaicie Waszmośc tak, iako szię Waszmoścziom naliepi poda posłużyc rzeczypospolitij. Czo Waszmoścziom tam y iako szię zdarzy, nim szię Waszmośc rosiadą, oznaimicie mi Waszmośc.

127.

LITTERAE AD PATREM POSSEVINUM.

Reverendissime Domine, Domine in Christo observande! Etsi jam antea miserim ad Dominationem Vestram Zolkiewium, per quem illi aperui, quid id sit, quod in Livonia concedi possit, tamen postea venit mihi in mentem, scripto comprehensum D. V. mittere, quemadmodum mitto. Reliqua D. V. cum ex eodem Zolkiewio, tum vero imprimis ex Dominis legatis cognoscet. Bene valeat D. Vestra. Datum ex castris ad Pleschoviam, die Decembris, anno Domini 1581.

128.

CONDICIAE PIERWSZE, POSLANE PRZES PANA
ZOLKIEWSKIEGO.

Si maneat penes Regiam Maiestatem Vielicolum cum arcibus Zawolocia, Newlio, sique Siebiesum Regi a Moscho traditum fuerit, Vielisium item penes Regiam Majestatem velictum fuerit, de quo nunc moveri quaestio a legatis Mosci non debet, cum in antecedentibus tractatibus non repetitum fuisset, sique eius rei concludendae statim, non mittendo pro alia informatione ad Principem suum (atque hoc propterea, ne Pernavia pereat interim, quod Dominationi Vestrae saltem scriptum velim) legati Moschovitici facultatem habuerint; audebo illis concedere in Livonia arces Novogrodecam Livonicam, Serenescum, atque etiam arcem Lais cum arcibus Ostrow, Chelm, Crasnihorodek, Voronetz, Vielia.

Wtore.

Si non habuerint facultatem Moschorum legati, statim (non mittendo pro alia instructione ad Principem suum), acceptis arcibus Novogrodeco Livonica, Serenesco et Lais, cedere Regiae Maiestati Lucum, Zawolociam, Newlam, Vielisium, dare Siebiezum vel saltem demoliri; neque etiam a Regia Maiestate illis per me concedi possunt arces Novogrodeus Livonica, Lais et Serenescum; sed, retenta tota Livonia pro Regia Maiestate et tradito vel demolito Sziebiezo, retentisque Zawolocia, Newlio et Vielisio, (id quod Regia Maiestas Dominationi Vestrae et mihi crediderat), adijciat Moscho Vielicolum ad arces Chelmam, Ostroviam, Crasnohorodkum, Voronecium, Vieliam, ut hae arces cum Vielicolum ipsi reddantur, retenta pro parte regis omni Livonia cum Nowogrodek, Serenesk ac Lais et suprascriptis arcibus — Zawolocia, Newlio, Vieliso, traditoque vel demolito Siebiezo.

Trzecie.

Ad extremum audebo et hoc, propter bonum pacis, et ne labor Dominationis Vestrae, praesertim cum nomine summi pontificis susceptus sit in irritum cadat; non dando arces Nowoborodekum Livonicam, Lais, Serenes-

cum, sed his et tota Livonia retenta pro Regia Maiestate, retentoque Vielliso, dato Regi vel demolito Siebieso, concedere Vielecolucum, Zawolociam, Newlum, Chelmam, Ostrowiam, Voronecium, Krasnohorodkum, Vielliam Principi Moschorum. Quae conditiones nisi accipiuntur, iam liquabit Deum nolle nobis pacem hoc tempore concedere. Et enim quod amplius facere valeam, vel audeam, nihil prorsus (testor Deum) habeo, nec vero, tam Dominationis Vestrae causa, de cuius optimo studio et sinceritate et Regia Maiestas et ego optime persuasi sumus, quam ut conscientiae meae pro debito meo erga Regiam Maiestatem et patriam, satisfaciam. Obtestor Dominationem Vestram per Deum vivum, perque filium ejus Iesum, cuius Dominatio Vestra tremenda mysteria tractat ac nomen gerit, ut ad nullas conditiones graviores, quae illi conceduntur, descendat, si levioribus rem evincere poterit.

129.

LIST OD PP. POSŁÓW MOSKIEWSKICH.

Iskanie Wielmożny Miłośdziwy Panie! List Waszmości do nas pissany Pan Zołkiewski, przijachawszy owdzie dnia wczoraiszego, we wtorek 19 Decembris, iusz w nocy, nam oddał. Porozumiawszy sie s x. Possevinem pierwij, mowiel nam słowem od Waszmości w tych rzeczach, w którycheśmy pierwy o naukę do Waszmości pisali, to iest, abyśmy Moskiewskiemu ustampieli zamkoff Inflanczkich Serenesca, Nowogroda Inflanczkiego, a Nowokostera za Siebiesz, czego sie x. Possewinowi i nam uczynić nie zdało, a to dla tego, żeśmy miałecz na instructii od lego Krolewskiej Mości ziemie Inflanczkiej nicz nie ustempuiącz, przez wszystkie czas tractowania naszego s posły Moskiewskimi, domawialiśmy się pilnie, aby wszystkie a wszystkie ziemie Inflanczki lego Krolewskiej Mości odstampieli, y wielekroc opowiadaliśmy sie s tym, że poki wszystkie ziemie Inflanczki nie ustampią, poki stać sie nie może. A teras gdybyśmy sie s tym odkreli tych zamkoff ziemie Inflanczki ustempować, bez pochyby pewnie podałaby sie im droga czego wieszego w ziemie Inflanczki domawiać. A leśliby sie nam z iskich przyczyn tych mianowanych zamkoff Inflanczkich

podawać nie zdało, tedy P. Zołkiewski imieniem Waszmości nam mowieł, abysmy Wielkie Łuki na strone Kniazia Moskiewskiego podali, a oni nam ku wszystki ziemi Inflanczkiej aby Sziebieza ustampli; y aczechmi tego, czo Pan Zołkiewski nam mowieł od Waszmości, nie pokazawszy nam tego na pismie, przedzie wazeliśmy szię tego, folguiacz czasowi, u x. Possevina dzisz przy Panu Zołkiewskim s tymi posły szie zachawszy, podać; y gdysmy zaszedli s posły, naprzod to im przypominali, że bes Inflanczki ziemie w zadną szię rzecz s nimi wdawać nie możemy, asz iei ustamplią wszystkie Krolowi Panu naszemu; oni nam na to powiendzieli, że u nas Inflanczki ziemie chcecie, a o Łukach, o Zawołoczju, o Newlu, o Wielizju nicz nie wspomincacie, żebyście ich na strone Kniazia Wielkiego puszcziel mieli. Na czo szie im wedlie potrzeby odpowiedziało, a potym x. Possevin cziho nam powiendział, wiedzząc, żeśmy o Łukach chcieli mowieć, tedy nam tak radziel poczihu, abysmy nie mianuiacz, ieden zamek s tych czterech, przypuszcziwszy to na x. Possevina, któryby mu szię zamek s tych czterech zdał, aby na strone Kniazia Wielkiego podali. Mysmy mu powiendzieli, gdysz Iego Kroliewska Moesz Pan nasz Waszmości uffa, my za radę Waszmości, który szie nam zamek bendzie widział s tych czterech zamkoff, ieszcze ieden zamek na strone Kniazia Wielkiego przydamy, tym sposobem, aby wszystkie Inflanty y Sziebiez puszcziel Krolowi Iego Moeszi. A tośmy czynieli dla tego, że zamku nie mianowali, ysz nam belo potrzeba czas przewlicz, abysmy o tym Waszmości oznaymivszy, naukę od Waszmości mieli. O czo prosziemy, abysz nam Waszmość pod pieczęcią s podpisem ręki swei, bes mieszkania dostateczną naukę dacz raczel; gdysz my bes nauki Waszmości, na pismie danij, w takie szie rzeczy wdać nie możemy, bo y na instructij tego od Iego Kroliewskiej Moeszi nie mamy, iezliże przedsie te trzy zamki Inflanczkie, o których nam Pan Zołkiewski od Waszmości mowieł, nie strzegąc szie tego, czego szię strzżemy, na strone Kniazia Moskiewskiego podać mamy (o czo y powtore pilnie prosziemy, abysmy dostateczną y niemieszkaną naukę od Waszmości mieli) albo tesz same iedne Łuki bes przygrodkow Pskowskich y Cholmu, za wszystkie ziemię Inflanczką y za Sziebiez, w strone Kniazia Moskiewskiego podacz mamy; oznaymujemy Waszmości, że gdysmy przypomineli Sziebiez, posłowie Moskiewscy zaras powiendzieli, że nieiaki nauki od Pana

swego o Sziebiesz nie maia, y mowic o tym nie chcą. A yżesmy tesz zrozumieli s peremietnika Moskiewskiego, ktoregosmy do Waszmości przedtym posłali, ze Kniaz Wielki chce Sziebiesz spalicz, iezliby tesz Krol lego Moscz Drisse spalicz roskazał, czo iezliby nas od poslow podkało, a domawiali szię, aby Drisse spaliono, chcząc takiesz Siebiez spalic, mamy li na to pozwolicz, y w tym o naukę Waszmości prosziemy. Czo szię tesz tydze goncza Moskiewskiego, tedy posłowie oczęzali, ze go pogimano, wiązano, ślug czterech zabito, rzeczy pobrano; natośmy obmawiali, iakośmy s pissania od Waszmości wiedzieli, y czośmy potrzebnego k-temu bycz rozumieli. O xiedzu tesz Possewinie Waszmości oznaimujemy, ysz szię uskarza, ze szie na wszystkim zlie ma, a Burba szię tesz uskarza, ze iusz pieniedzy nie ma, powiadając, ze go na ieden tydzień wyprawiono, a to iusz trzy niedziele, iakożesmy szie wszyscy na strawe mu składali, a teras, zebysmu czo więcy mieli dać, alie y sami nie mamy, czym szię strawować, a Burba go tesz iusz Moskuie chce zdać. Racz Waszmość poradzic, czo s tym czynicz, bo nie wiemy, z iaką by to sławą Krolia lego Mosczci beło. S tym służby swe w laskę Waszmości, naszego Miłosziwego Pana zaliczamy. Dat. s Zapolskich Iam, 20 Decembris, A. 1581.

130.

LIST P. WOIEWODY BRACZLAWSKIEGO DO P. HETMANA.

Miłosziwy Panie! Peremietczyk, ktory od poslow do nas przyachał, zarazem teze noczy dawszy go Umarowi w ręce, y to, czo nam tu powiadał, zaszywszy w list, do Waszmości, naszego Miłosziwego Pana posłali. Lecz nam P. Zolkiewski powiedział, ze tam nie beł; barzo szie temu dziwujemy; racz szię Waszmość roskazać dowiedzieć; Umarowi go dano. S temi posły belismy dzisz frassowliwi o tego goncza, odmawialismy, iako tego beła potrzeba; lecz Waszmość racz wiedzieć, ze tu s nim nie przyachano asz 18 die, y zastał nas ten posłaniecz u postow z Waszmości listy, ktorycheśmy nie mogli crytać acz w nocy tego dnia; a yżesz nam Waszmość napisał, abyśmy szie stąd albo s owąd starali, zebysmy wiedzieli, czo w tych liściech, myśląc o tym, zadzierzelismy go przez dzień, alie

ledwie nie pierwszy, a pewnie równo s nami Moskwa o nim wiedziała. Potym gdy Pan Żółkiewski przyjechał, odesłano go, alie od nas dali, nisz milie albo pułtory bel, o czym Waszmości Pan Żółkiewski da sprawę o wszystkim. A o Szweda, dla czegośmy tak długo trzymali, iedno dla zwłoczzenia czasu, a insze Pan Żółkiewski wie, o czo Moskwa słowa nie chce mówic; acz cicho a niezuchwale mówią, alie znać, ze mu nie są przyacieły. A kiedykolwiek nam przydzie o Inflanty mówic, to nam zawzdy Łuki, Zawołocz, Nevel y Wielisz spominają, ze s nami tesz mówic nie chcecie; alie przecie acz się nam x. Possevin sam s siebie odkrywał s tym, żeby za to postampieli Iuriowa, zostawiwszy sobie czo zameczkow, y to potym na tym mogło bycz, iedno dokłada, si verum dicunt. Ukazacie sie lego Krolewskieg Mości chęliwie, alie widzę, ze więcy podobno wie, nisz my; więcz nie wiem, iezli Rzymianin zawzdy trafił naszymu zimnu dogadzać. O Łuki, gdyśmy sie nie chcieli odkryć dla pewnych przyczyn, on powiedział, ze mu to lego Krolewska Mość powiedział, tego dokładając, ze y to od Krolia lego Mości słytał, ze nam miał dąć tajemną instructią swą ręką, czo wszystko P. Żółkiewski powie. Alie ilie mogę rozumiec, ze oni Iuriewa a Narwie nie odstąpią, wszakosz to sam P. Bog wie; dzisz po tym gonczu zmienili się nam inaczy, y przypominali nam, iezli się nie zjdzim, dzierzcie wy, czoście wzięli, a my tesz swoje, a potym postanowmy do czasu mier, a niech się Panowie zeszlą, a my do swego, a wy do swego Pana odiedzmy. Myśmy powiedzieli, ze to nie może być, y odiachalimy od nich, ukazując ze się dali nie wdaiemy. Proszeli Possevina, aby za nami posłał, zebyśmy zaś jutro beli; raczcie nam Waszmość bez mieszkania dąć naukę, iezeli dali tego Waszmości trzeba zwłoczycz, czeli konczyc, zebyśmy dostateczną naukę mieli. Na Szweda trzeba sie ogliedz, by w tym czasie my łuszczyn nie gryzli, a on żeby iądra nie ziadł; y tego sie boie, by s Moskiewskim Korelią, Iwanogrodem o Inflanty nie practicował, choc nie o wszystkich; a Niemczom nie masz komu uffać. Często tesz, iako y dzisz przypominali, ze tu mieszkamy, iako niewolnicy, nie możemy wijachać, wystać; y powiedzielimy im, ze za przystawy dla woiska wolno wam słać; na to mówią: «nie trzeba nam przystawow, bo to nie w Wilnie»; Haraburda im ukazował, ze to ziemia Krolia lego Mości. Uskarzali się tesz: «zesmy, Antoni, za twym pissaniem od Kniazia przy-

achali, tractuiemy, a krew się ustawicznie lieie pod Nowogrodem; koliby nie twoie ubezpieczenie, każdy na konia sziaa». Obmawialiśmy. Naparli się do Nowogroda dla zywności słać; musieliśmy pozwolić, y dałem im przystawem Bienieczkiego, dawszy mu na to, aby tesz, mogli, czego dowiedział się; czo bendzie, oznaimię. Xiądz barzo się blaho ma, ieszcz nie ma czo, asz go Moskwa karmi; Burba pieniedzy nicz a nicz nie ma, asz y furmani uciekli, y iezli go Moskwa odiedzie, ktorzy szie barzo o iego wczas staraia, nie wiem iako poiedzie; mogli by go s Ostrowi potrzebami podiać, to iusz na zdaniu Waszmości niech zostawa. Iezli się bendziem roziedzcać, a czego Boże uchwai z nisczym, racz nam Waszmośc naukę dacz, iesliby nam iaki protestatij nie trzeba; acz zisku nie masz, alie dla sławy Krolia Iego Mosczi u postronnych, acz nie wiem, na kogo kruczyna od xiędza przijdzie, iezeli, czego nie day Boże, nie sprawiem. Iezlibysz tesz Waszmośc raczel miecz roskazać do nas o postapienie czego więcy nad Łuki, tedy racz Waszmośc na dwoie roszdzielić, ażebyśmy pierwy nizli xiądz mogli wiedziecz. Takze proszę, racz mi Waszmośc oznaimiecz, gdzie szie stąd, iezli koncza nie bendzie, mam obroczić. A zatym służby me Miłosciwy łasce Waszmości zalieczam. Dat. s Zapolski łamy, die 20 Decembris A. 1584. Waszmości służebnik Ianusz Zbaraski ręką swą.

131.

LITTERAE PATRIS POSSEVINI AD MAGNIFICUM DOMINUM CANCELLARIUM REGNI.

Magnifice, Illustrissime in Christo Domine! Hac ipsa die binas a Magnifica D. V. litteras accepi: alteras ab eo, qui Magni Ducis tabellarium ad me adduxit, commoratum in itinere, seu alibi integros octo dies, alteras a Magnifico Domine Stanislao Żółkiewski, consanguineo Vestrae Magnificentiae, qui ea, quae legatis Regiis ac mihi videntur esse pernecessaria, fusius referet. Ad quae, si Vestra Magnificentia manu signoque suo obsignatum scriptum nobis remisit, progrediemur in incepto, non sine spe pacis perhonorificae; sin minus, in optimam partem accipiet, quicquid erit nobis hac in re deliberandum, cum etiam nobis reddenda ratio sit actionum no-

strarum reipublicae isti, Pontifici Maximo, Magno ipsi Moschoviae Duci, caeterisque principibus fortasse, ne quid dicam de ordine Societatis nostrae, cuius tot certa pignora et obsides habet Polonia, ut etiam iis, eorumque bono nomini mihi maxime consulendum sit. Porro scio Vestram Magnificentiam pro perspicaci sua prudentia optime iam intellexisse, quanto-pere expediebat, ut quam instructionem manu sua scriptam legatis Rex Serenissimus pollicitus fuerat, ea ut ipsis traderetur. Sic vero reliqua discuterentur, ne tanti boni confectionem, Satanas, ulla cunctatione, hocque rigidissimo tempore inturbaret. Meam fidem probari Vestrae Magnificentiae sic gaudeo, ut sperem nunquam illi jure improbatum iri. Iesus dexteram et cor Vestrae Illustrissimae Magnificentiae coelesti praesidio muniat. Ex Kiwerowa horca, die 20 Decembris nocte 1584.

132.

LIST PANA RADZIWIĘŁOW DO PANA HETMANA.

Wielmożny, Miłosciwy Panie Hetmanie! Isz widzę, że te nasze sprawy w długą idą, a podowno z małym pożytkiem, ja, ysz mnie tym upewniono było, że dłuży dziesięć dni to trwać nie miało, tak likiem szie wyprawwszy y potrzeb swych domowych y pilnych odbieżawszy, na roskazanie lego Kroliewskiey Mości tam iachał. Teras ysz widzę, że dali nie masz czo czynicz, gdysz podobno dla iakich forteliow ten szie czas zwłoczy; proszę iako swego Miłosciwego Pana, abych nie mieszkając na tę kartkę odpowiedz miał, bo szię boję, by te fortelie mnie tak nie powichrali, że bych napotym lego Kroliewskiey Mości dłuży służyć niemogł. Przeto proszę, może-li iusz tu besemie bycz, abych wzdę, gdysz iusz przed Szwięty nie mogę, abych w dzień s. Szczepana iusz do domu dniem szię y noczą puseziel; bo czom w swych sprawach nadzieię miał, że brał Pan marszałek miał mnie tam probą ratować, to słyszę nic ziednać nie mogł; ktemu te trzy niedzile iusz sam taką nędzę cierpiemy, że nam y służyz umierają, konie zdychają, wie to Pan Bog, iako lescze te 100 mil do Wilna uładę. Proszę tedy powtore, abysz mnie Waszmość tu dali bawić nie raczył, gdysz widzę, że szię nic nie działa, a może tesz tu to bycz bezemie,

boż Bog wie, zebych naostatek prze trudności swe musiałbych stąd uciec. Zatem szie łasce Waszmości, mego Miłosziwego Pana pilnie a pokornie zaliczam. Z łamy Zapolskiej, 20 Decembris A. 1581.

133.

LIST OD PP. POSŁÓW MOSKIEWSKICH DO PANA HETMANA.

Miłosziwy Panie Hetmanie! Posyłamy do Waszmości, cedule xiędza Possewina, s ktorij Waszmośc, nasz Miłosziwy Pan zrozumieć bendziesz raczeł; ktorą nam oddano dzisz rano; dla tegośmy dzisz nie iachali, żeśmy od Waszmości wiadomości nie mieli, przewlekając czas a ukazując to, że mamy xiędza Possewina pozegnać, iutro rano przijachawszy, gdyżeśmy szię wczora iakoby zmarszenie roziachali. Racz że nam Waszmośc, nasz Miłosziwy Pan oznaimić krom wszego mieszkania: iezli że Waszmośc, nasz Miłosziwy Pan masz to roskazanie od Iego Królewskiej Mości, żebyśmy te zamki Zawolocz, Newel, Wielisz za wszystkie Infanty onym puścili. A prosimy, iezli że nam Waszmośc roskazesz, zebysmy mieli od Waszmości dostateczną naukę na pismie z ręką Waszmości y pieczęcią, bes który szię my zadny rzeczy wazyz nie możemy. A ogliądając szie na to, żeby nam Szwed więcy tego nie wybrał, tedy by prętko dobrze czynić, czoby miało byc; a iezli Waszmośc nam naukę poszliesz o Łuki, Zawolocz, Newel y Szbież, zda szie nam, aby nie o wszystkim xiędz Possewin wiedział pierwy, a nizeli my od Waszmości bendziem wiedzieć, y s nimi stanowicz, y zda szie nam, abysz Waszmośc instructią tą na dwoie rozdzielił, to iest: czobyśmy naprzod mieli podać, aby xiędz Possewin o tym nie wiedział; a ostatnie rzeczy, którebyśmy zadzierzeć mieli, zebychmy iusz tak zachowali, asz iezli by nam gwałt przyczisnął, zebysmy dopiero to podali. Iakosz y Wielkich Łuk, chocia nam Pan Żółkiewski od Waszmości słowem powiedział, oddaćbychmy na ich stronę nie mogli, aszbychmy od Waszmości instructią s ręką y s pieczęcią Waszmości mieli. Gonczamy im dopuścili posłać y przystawa dali; acz widziemy że zwłoka, alie dla tego, aby szię rzeczom nie mieszkało. Prosimy, abysz nam Waszmośc prętką a dostateczną naukę dać raczeł, o więnie tesz Iego

Kroliewska Mosciz nam dał inszą informatią ręką swą pissaną, — zrozumiesz Waszmość z Pana Żółkiewskiego, bo ją czytał. Zatyż służby nasze do łaski Waszmości, naszego Miłoseżiwego Pana zalieczyży. Dat. z Zapolskich łam, die 21 Decembris A. 1581.

134.

CEDULA PATRIS POSSEVINI AD DOMINOS COMMISSARIOS.

Illustres et Magnifici Domini! Heri ad multam noctem manserunt mecum legati Mosci, qui cum a me petissent, ut omnino revocarem Vestras Dominationes Illustres, quod agerem, ut illos satis consternatos in officio continerem. Dixi haec omnia fieri, quia mihi, ut illorum Magnus Dux cupiebat, nolebant omnia sincere aperire. Tandem cum mihi omnia dixissent sub fide, ne quid Vestris Dominationibus Illustribus dicerem, omnia perscripsi Magnifico Domino cancellario; utinam autem Vestras Dominationes Illustres haberent eam potestatem, quam decuisset, hodie utilissimam et perhonorificam pacem haberemus. Nunc quando a me petierunt, ut possint statim remittere suum tabellarium ad Magnum Ducem et ego existimo, expedire omnino, ut quam citissime vadat, rogo Vestras Dominationes Illustres, ut statim mittant unum, qui illum recte et tuto deducat prope Novogrodiam. Quod si Dominus cancellarius poterit dare arces captas a Rege, ut petebant, spero in Deum, quod statim habebimus, plusquam sperabat senatus, nec erit opus ullum responsum expectare a Magno Duce, nec a Serenissimo Rege. Si vero Dominus cancellarius existimabit esse mittendum aliquem ad Regem, cum iis rebus, quas ad eum scripsi, interea etiam a Magno Duce multo citius quam a Rege, ut spero, habebimus responsum, quo iubeat istis suis legatis, ut faciant omnino, quae dixere, ita enim etiam ex parte mea datum est iis. Scribam autem ita ad Magnum Ducem, ut necesse est, sicut postea intelligent crastina die Vestrae Dominationes Illustres, quae poterunt cogitare, an expediat afferre aliquam rationem, cur ad me rogati; officii potius causa, quam ad conventum veniant, semper autem aliquid elicietur cum Dei gratia. Interea sicut totum hoc negotium, quod pacis est, Dei est, obsecro illas, ut se illudque Deo commendent, cum

sine Deo nihil sit factum, neque fiet. Caeterum quaeso, cogitent, quanam ratione nostra pecunia, dato a Vestris Dominationibus Illustribus aliquo ductore, possumus habere necessaria quaedam ad victum equorum et familiae nostrae. Antonius Possevinus.

135.

POWIESCZ PEREMETCZYKA CHWIEDORA IWANOWA ZUBATOWA.

Naprzod powiedział, że kazał te zamki oddać, które na ten czas pobrał, kiedy Król pod Gdańskiem był.

Potym znowu powiedział, że wszystkie zamki puszcza, oprócz samej Narwi, który aby Król nie bronił, kiedy jej pod Szwedem dostawcz ben-dzie. A on od Króla chce Łuk y s przychrodkami.

Szbieiesz chce, aby był spalion, a przeciwko niemu aby Drissa spalioną była. A ziemia Szbieieska, połowicza tamtej ziemi aby do Połoczka, a połowicza do Pskowa obroczona była.

Sam teżli Król odciągnie od Pskowa, do Łuk chce ciągnąć; iezli Król ostanie, tedy nie; a ludzie w Nowogrodzie, a iezli odciągną, tedy we Pskowie zbierać szję mają, a pieniądze im dwoie iusz dano.

To też powiedział, że mają kilka gońców, których do kniazia posłać mają, iezlibyśmy na ich condicie nie przyzwolili, których tak zowią: Prokopiei Bałakirów, Iwan Sulmien, Prokopiei Tałkot; a Piotr Zegzulin posłan iusz do kniazia dzisz trzeci dzień. A czy mają do kniazia iezdzić, dając mu znać, iako tractaty idą, nie kończąc ich; a iezliby gońcom nie dozwoliono do kniazia iezdzić, to mają, nie pytając szję, kończycz. Te goney Szemieisko, Adadurowa, — ten do Nowogroda przybiegł daiacz znać, że syn starszy na szmiercz choruje; y tenże rosказował, aby wszystkie ludzie s turm powypuszczano, y inszych, czo na prawiczy stali beli, — doprawiono na nich 240.000, a zostali 70000, — to odpuszczono.

To też powiada, że tym posłom ani przysięgać ani do Króla iachać nie kazał, tylko zapisy między sobą poczynić y zamki Inflantską oddać, a od nich królewskie odebrać. Na czo dworzanie s nimi iadą, którzy ludzie

z zamkoff zwodzić mają: Piotr Szulipańkow, Iwan Ołifierow, Piotr Strumiłow, Waszilei Zybin, a dwu nie pamięta.

To też powiada, że goniecz, czo u Króla był, posłom znać dał, omi Kniaziewi, że Król w piątek iachał y ludzie pod Pskowem mali zostali. Cisz s drogi Kniaziewi dali znać przez goncza, ysz naszymy po derewniach liedaiko stoją, ktorychby małymi ludzmi mógł gromicz. Przy tym dali znać, ysz strasz niemałą naszymy około sziebie czi posłowie mają, a ysz s papieskim posłem szię ziachali. To też powiedział, że Nahaiskich Tataroff więcej trzech set nie ma; a powiada, żeby go to nie tak było boliało, by był te zamki Król pobrał, alie go to boli, że Niemczyna, to iest Szwed. A o tym powiada, żeby y na wieczność, tedy oni pokoy uczynicz chcą. A potym zasz powiadał, że tym posłom iedno na dziesięć lat kazano pokoju proszić, a wiedzy posłowie, czo iusz do Króla puidą, czi o wieczne mają mowicz. Te ludzie, czo w Inflanczech, kazał na Łuki zwieść, ażebyśmy my posłowie między sobą przysięgi odebrali.

Posłowie, ktorych na to poselstwo naprzod naznaczono było, — Offanasiej Fiedorowicz Nahi, Andrei Szerefedinow, a drugich — Iwan Waszilewicz Hodonowa, da Michaiła Beznina, a diak Offanasiei Demian; alie ysz to znaczni ludzie beli, aby ich czo nie potkało, iezli szię nie zgodzą, tych trzech posłał.

To ten powiada, że nie na podmianie te posły posłano.

Powiada, że goncza ostatniego kroliewskiego odpuszczał Kniaz.

Przewodził go Andrei Miłkow, setnik Strzeleczki.

O Kniaziewi powiada, że po nich iusz do Mosqui przyachał.

Gdzieby beli zastali, że Król lego Mośc stąd odezł i woisko odwiedł, tedy mieli rozkazanie nicz nie skończywać, alie przyczynę iaką zadawszy, rosiachacz szię, a miał wyprawicz woiska swe dobywać Łuk.

136.

LIST DO PP. KOMISSARZOW MOSKIEWSKICH OD P. HETMANA.

Iasnie Wielmożni, Miłosciwi Panowie! Articuł około podania Łuk ossobno, y drugi także około podania Zawołoczia s Newlem napisany os-

sobno, posłałem Waszmościóm, iusz wiedząc, że mogło do tego przyszc, podpisawszy oba ręką swą, czo rozumiem, że iusz Waszmościóm odniosł Stanisław Pietrowski, brat secretarzow, y teras tosz znowu Waszmościóm posyłał. Restat iusz tylko sam Wieliz, korego nie upominał szię Moskiewski w pierwszych tractaciech, -acz tesz kilka zamkow Inflanczkich excipował sobie, y o Sziebieżu, zeby miał mu odpadać albo ustawacz, nie wiedział. A tak to na mie natrudniejsza, czo ia iusz zdaniu Waszmościów przypuszczam, gdysz około Wieliza radzić więcy ludziom Wielkiego Xięstwa Litewskiego a nisz mnie należy. Przeto lagomośc Pan Marszałek, iako Rada Litewski, y Pan Haraburda, iako syn y urzędnik tego państwa, niechay radzą: lepi-li ustampić y Wieliza a uspokoić oyczynę swą, czeli nie ustempować, a dia niego tylko samego woinę wieść. Iezli Waszmościóm tam na to pozwolicz szię zda, więc y ia z Waszmościómi przyznam szię, na czo Waszmoście ten list moy sobie chowaicie, zem y sam oyczynny nie chciał zawodzić w więtsze koszty, dia tego tylko zamku, a zwłaszcza, gdy iusz Pernawa podobno na szmiertelny posezieli y niektore podobno insze zamki Inflanczkie, za któreby Wielicz nie stał. Acz y insze przyezyny ieszcze do tego niemale tesz są, korech papierowi zwierzyc szię nie godzi; w czem Waszmośc nie tak dia Waszmośció samych, iako czyniąc dossić sumnieniu swemu, s strony tesz swoiei y wierze przeciwo oyczynnie napominam, abyście Waszmośc ze wszeliaki wiary swei y chęci do tego szię przilożeli, zeby bes tego Wieliza być mogło; także czo Waszmoście możecie innego wytargować, abyście wytargowali; nie ben-dzie-li mogło byez, iusz zda-li szię Waszmościóm czo czas wycziska, uczynicze, poniewasz że zwłoka barzo szkodliwa; by nie to, nabezpiecniejsza by nam rzucić do Krolia Iego Mosczi, alie nie tylko za kilka niedziel, bo by to posłanie wielie czassu wzieło, alie inter os et offam multa cadunt. S tym powtore służby me łasce Waszmościów zaliczczam. Dat. s obozu pod Pskowem, dnia 22 Decemara A. 1581.

Cedula w tenże list włożona.

Czo szię dotyczy tych zamkow Inflanczkich, tedy dia tegom tak liche podał, zeby s tego nie było niez, a xiędza zebym pocieszył, a zatym zeby wiedząc impossibilitatem, iusz tych Inflant zaniechał. Gdzieby tesz tak było

padło, aby Łuki za nie były zostały z Zawołociem, s Wielizem, s Newliem, s Szbieżem, nie utracilibyśmy byli na tym targu; bo nie tylko pożytki które mogą być, które by były większe, ale y gdysz trzeba na dalsze czasy patrzeć, obrona y Wielkiego Xięstwa Litewskiego y Inflant, by nam była łączniejsza s Łukami, lecz ysz to iusz ukoilo szię, tedy zaniechacz iusz tego, a dali postempować, iako szię Waszmościom zda naliępi. A to tam dla warunku swego będą Waszmość mieli drugą y trzecią cedulę, podpisaną ręką moją, y list moy; pomyslicie tam Waszmość na to, iakoby szię temu zabiegło, pissaniem listu ostrożnym, żeby o Biały-Kamień y o insze zamki Inflanczkie Moskiewski nie ledną szię s Szwedzkim; — za Iwangorod langrod, Koporią, Korelią; podobno by pisać y te zamki, czo Szwed posiadł w Inflanczech, czego postowie Moskiewszcy bronić nie mogą. A gdzieby więc Narwi nie chcieli pisać s strony Waszmościow, tedy protestatią Waszmość uczynicie, tak iako w instructij macie, a nie dopuszczaciec iei na iego stronę pisać. A o Drissę iako bendzie? będą szię Waszmoście o nią swarzyć, żeby iei nie rozmiotywać; y owszem pilnie napominam, abyście Waszmość zadzierzywali ją, czo najbardziej; iednak iezli mają dla niej rozerwać tractaty, albo nie, iezli mnie Waszmoście spytacie, pozwolie na to, czo szię Waszmościom bendzie zdało, y do tego szię przyznam; iuszci y sama podobno do tego czassu rozliczała. Zda mi szię kiedy wazem koszt na Nieszardę, która bendzie korrespondowała zamkom Inflanczkim tamtego kąta, tedy dla Pieszkowego starosty Horodka woyny wieść dali nie wiem, aby nam było potrzeba. Lecz iednak opierać szię, czo iusz tam liępi Waszmość in re praesenti obaczą.

Iezli czo szię zawrze, bendzie trzeba pilnie dworanow Moskiewskiego do Pernawy, do Białego-Kamienia, iezli go ieszcze nie wzięto, acz Szwed czo tu był, twierdził, do Derptu, do Felina etc.

Cedula wtóra.

Niemoże-li być Opoczka s Szbieżem za więznie, a Wielisz nie może przez tractaty zostać przy nas? A kiedy by na Wielisz więznie wytargować, ostrzegsz y to, czo iest w liscie Krolia Ięgo Moszci, acz y tym, czo mają więznie szaczowane, może Krol Ięgo Moszci liesznymi towary s tam-

ładzie to nadgrodzić, wszakże y w tym liepi dogodzić, ilie może być, woli Królia Iego Mosczy.

Cedula trzecia.

I na tym mi sziała nalieży, iezli pokoi doidzie, aby beł czo narychli do Laissa y do Senesca dworanin poslan do oddawania ich.

Cedula czwarta.

Stanisławowi Piotrowskiemu roskażalem, aby fascicuł beł oddał Panu Zołkiewskiemu, a Pan Zołkiewski aby wszystko beł okazał Waszmościom; gdzie by tesz Pan Zołkiewski odiechał, aby to Waszmościom wszystko oddał, żebyście Waszmość y Pana Zołkiewskiego list, nie tylko swoje otworzeli. Listum tesz do xiędza Possevina kopią Waszmościom posłał, szcery beł credens na Waszmościow a na Pana Zołkiewskiego.

Cedula piąta.

Proszę Waszmościow, odprawuiczie Waszmość czo nayrychli do mnie to pacholic, skoro Waszmość bendą czo miecz pewnego, do czego Waszmość za pierwszą y za wtórą rozmową s posły, ilie baczycz mogę, przydą, że się okaże, czo ma bycz, a czy da-li Bog y postanowią. Trzeba mi pilno obmyszliwać, iako y kiedy mam woisko obracać.

137.

AD PATREM POSSEVINUM.

Reverendissime Domine, amice observande! De iis rebus, de quibus ad me retulit D. V. per D. Zolkiewski, scripsi DD. legatis, ut cum D. V. communicent. Difficultatum, quae de iis intercesserunt, explicatio tanto magis impedita est, quod quarundam earum Moschus in prioribus tractationibus, ut Vielisij, nullam mentionem fecisset. Sed haec plenius D. Vestra ex DD. legatis intelliget, quibus etiam chirographa mea, ut voluerunt, misi de iis, quae concedenda putavi. Commendo me amori D. V. Datum ex castris ad Pleschoviam, die 22 Decembris 1584.

138.

LIST DO PANA MARSZAŁKA NADWORNego LITEWSKIEGO
OD PANA HETMANA.

Nie racz Waszmość sobie tesknicz; począwszy, trzeba iusz kończyć, a to iusz Waszmoście dostateczniejszą bendą miecz informatią. Iusz Waszmość na czas, o którym Waszmość piszesz, nie bywszy, wszystko za iedno, tak troche prędy, iako y pozdni przyachać; a y tu wszystkiego odbieżeć y tam zatrudnione rzeczy zastać, na obie by stronie gorzy bęło, w czym nie wątpię, że Waszmość umiesz dobrze u sziebie powinność swoje uważycz. Tym odiazdem Waszmości wszystko by kliasnąć musiało, gdysz Waszmości imie iest w plenipotentij. S tym powtore powinne służby swe łasce Waszmości zaliczam. Dat. s obozu pod Pskowem, dnia 22 Grudnia 1581.

139.

LIST DO PP. POSŁOW OD P. HETMANA.

Miłoszcziwi Panowie! Pissałem wczora ku Waszmościom dostatecznie o wszystkich rzeczach przez Ruszeczkiego; przez to pacholie Iego Moszczi Pana marszałkowe to mi szię tylko zdało przydać, ysz okolo tego Wieliza tym xtaltem szię Waszmość zapierać maczie, że go we wszystkich in-szych tractacziech zawždy Moskiewski przy Kroliu Iego Moszczi zaniechiwał. A iezli Moskwa powie, że wtenczas Moskiewski zaniechiwał Wieliza, gdy sobie zamki w Inflancziech zostawował, tedy na to powiedzieć, że tesz Moskiewski potym potraczył zamki do Szweda w Inflancziech, czoby nie-bęło tedy tesz więcy, teras Moskiewskiemu szię wracza Ostrow, Krasny-horodek, Vielia, czo ia lepszemu baczeniu Waszmościow przypuszczam. Wszakże nakoniec, iakom Waszmościom wczora pissał, nie zda mi szię dla niego tylko pokoju rozerwać, y iusz bywszy u brzegu, zasz na głę-bokie morze odepchać szię, aby tym czasem za strażą naszą czicho łowieł. I iusz tak Waszmość w imie Boże nakoniecz raczezie uczinicz, a dawai-czie mi Waszmość niemieszkanie znać, iezli szię do czego skutecznego

pochyli, iakosz iusz za iedną, za drugą rozmową obaczą Waszmośc, czo bendzie mogło być, a czo nie; a mnie tego trzeba wiedzieć pilnie, żebym wiedział, iako y woisko obraczać mam, y do czego go spossabiać, y tesz iako impedimenta z zamków na zamki przewozić. Przypisałem wczora Waszmościom, że między inszymi zamki dworanina prętko potrzebią Lais s Sereneszkim, bo blisko Szwedow są; y na to trzeba pieczę mieć, ieżli oni s tym Wielizem na więznie nie zassadzią szię. S tym szię łasce Waszmościow zaliczam. Dat. s obozu pod Pskowem, dnia 23 Decembra A. 1581.

Ceduła w tenże list włożona.

Possyłam Waszmościom ceduły na podanie każdego zamku z osobna, ieżli Waszmościom trzeba tego na podanie każdego osobnie.

Ceduła 1.

Tradita a Moscho Regiae Maiestati omni prorsus Livonia, quod Regia Maiestas, reverendo domino Possevino et mihi crediderat, adijciant Domini legati Moscho Vielicolucum ad arces Cholmam, Ostroviam, Krasnohorodkum, Voronecium, Vieliam, ut hae arces cum Vielicoluco ipsi reddantur, retenta pro parte Regia, omni prorsus Livonia, Zawolocia, Nevlo, Vielizie, traditoque vel demolito Sziebiezo. Dat. ex castris ad Pleschoviam, die 23 mensis Decembris. A. 1581.

Ceduła 2.

Si pax coire aliter non potest, addant Domini legati Zavolociam ad Ostroviam, Chelmam, Crasnohorodek, Vieliam, Vielicolucum, ut hae cedant Moschorum principi, restituta omni prorsus Livonia et retenta Vielizie, Nevlio, traditoque vel demolito Sziebiezo. Dat. etc.

Ceduła 3.

Ad extermum, possunt Domini legati addere et Nevelum et Lucum, Zavolociam, Nevelum, Ostroviam, Chelmum, Crasnohorodek, Vieliam cedant Moscho, tradita Regiae Maiestati omni prorsus Livonia, retentaque a Regia Maiestate Vielizia et tradito vel demolito Sziebiez. Dat. ut supra.

140.

LIST DO PP. POSŁÓW OD P. HETMANA.

Gdysz Moskiewskiego posłowie postępują Serenezka, albo Naiszłosa po niemieczku, który tesz lieży nad rzeką Narwio, to iusz Rohodiowa pokuście Waszmośc (ieżeli Waszmośc baczą, aby to innych rzeczy nie wzruszeło) aczey y Rohodiow dadzą na naszą stronę wpisać, y zaprzycie się Waszmośc na tym. Nie bendzie-li mogło być, tedy Waszmośc uczynicie to nakoniec, czo Waszmośc w instruktij macie, abyście Waszmośc protestatią uczynieli, ażeby iako na nasze, tak na Moskiewskiego stronę pisanany nie był. Dat. s obozu pod Pskowem, 24 Decembris 1581.

Proszę Miłosziwy Panie Woiewoda, iezli te sprawy skoncą się, bądź Waszmośc u mnie. Dobrze tesz, aby ze mną był w Inflancziech lego Mocz Pan marszałek albo wzdý Pan Haraburda.

141.

LIST OD P. HETMANA DO KROLIA JEGO MOSCZI.

Sacra Regia Maiestas, Domine Domine clementissime! A Moschorum legatis ad nostros legatos subduxit se quidam Theodorus Ioannis Zubatoff, quem Dominus palatinus Braslaviensis ad me misit; quid indicet, ex inclusa scheda Maiestas Vestra cognoscel. Legatus pontificis litteras has ad Maiestatem Vestram scriptas misit ad me, quas ego ad Maiestatem Vestram itidem mitto; non erant colligatae, sed prorsus solutae. Ad me vero, obtestatus meam fidem, quod ea tantum modo mihi crederet, scripsit haec, quae Maiestas Vestra ex incluso litterarum eius exemplo cognoscel, easque arces flagitare Moschorum legatos significavit, quarum nomina Russice descripta mihi misit. Cum sibi prorsus credi vellet et de Livonia urgeret, atque si vel minimum aliquid in ea concederetur, plurimum ad rem collaturum, non modo nunc per litteras, sed etiam ante mihi confirmasset; ut homini et credere et aliquid concessisse viderer, quod Maiestas Vestra mihi subinuerat, propter arcem Lucam et aliquas Moscho-

viticas, non incommode aliquid posse exile in Livonia concedi, et viderem et ad famam ipsam et ad vectigal et ad rationem defensionis in posterum Magni Ducatus Litvaniae et Livoniae; plus Vielicolucum, Zavolocium, Vielizium, Nevlum, Szibiezum conferre, quam illa tria castella, de quibus Maiestati Vestrae scripseram, Novogrodecum livonicum, Serenescum et Lais. Misi ad illum Zotkievium obtestando, ut desineret urgere de Livonia; si urgeret et sciret prorsus non expectata alia informatione, Moschos posse Regiae Vestrae Maiestati Lucum, Nevlum, Zavolociam, Vielisium relinquere, tradere Szibiezum, me ausurum illi permittere in Livonia Novogrodecum Livonicam, Serenescum et Lais; sed nihil amplius, sub meo iureiurando illum posse obtinere, nec has quidam arces in senatu nominatas esse; proinde videret, quid faceret, ne his propositis tractationes magis impediret; nam non solum nihil addi ad condiciones posse, sed nec mitti quidem ad Principem Moschorum a legatis eius pro informatione, cum periculum sit, ne Pernovia interim capiatur, qua amissa, nec ea quidem castella Moscho reliqui posse. Ita satisfactum est homini, ut et sibi fidi credat nec quicquam occultari, et ipse iudicet, si quid de Livonia proponatur, etiam illius rationibus tractandi id obfuturum esse. Iam igitur persvasit Moscis, ut missam prorsus faciant Livoniam, urgent saltem de omnibus arcibus superiore et hoc anno captis reddendis. Propositae sunt illis iam diu a legatis Maiestatis Vestrae Ostrova, Chelma, Crasnohorodkum, Vielia; instant illi de Vielicoluco, Zavolocia, Nevlo, Vielisia. Legati Maiestatis Vestrae Regiae miserunt ad me, cum res coire non possint, quid habeam de arcibus hisce a Regia Maiestate Vestra mandati? Quid haberem, illis manu mea subscriptum et obsignatum mitterem. Feci, ut de singulis trium istarum arcium Laco, Zavolocia, Nevlo, Moscho permittendis, singulas schedas illis mitterem, ut sigillatim illas proponerent ac viderent pro sua fide, ne quod minori conditione perfici possit, id maioribus conditionibus nimium properando agatur. Ac de hisce tribus arcibus facilius me fuerat illis perscribere; cum et clarum mandatum de iis Maiestas Vestra mihi crediderit, et antea semper hae arces a Moscho petitae fuerint. De Vielisia difficiliter; primum omnium scripsi, ut hanc petitionem refutarent hoc modo: quod nunquam antea Moschus arcem hanc a Maiestate Vestra poposcerit; si responderent, tum cum non posceret, poposcisse aliquot Livonicas, responderent inter-

ceptas etiam aliquot a Saeco, quas Regiae Maiestati Vestre obtulisset, in Moschovia etiam amplius recipere Ostrovam, Crasnohorodkam, Vieliam, quae post captae sint. Ad extremum scripsi legatos nationis Litvanicae, quos res ista attingat, apud se disquirere posse, num praestet propter Vielisiam pacem infectam relinquere, an pacem facere. Si illis placebit pacem facere, me quoque assensurum; neque enim me putare, tanti censere debere Vielisium, ut propter illud Livonia excedere nolimus Moschum; et iam in portu constituti, iterum nos velimus praedicere in altum mare ut, nobis excubias agentibus, interim alii in tuto et tranquillo piscentur et nostris laboribus fruantur. Si Pernovia amittatur, Vielisiam pro illa satis non fore, quid vero si aliae aliquot arces! Propterea fidentius haec scripsi, quod Maiestas Vestra mihi aperuisset, e republica sibi videri, ut sub hoc tempus pax cum Moscho prorsus statuatur, excedente hoste ex Livonia; praeterea vero quod et ordines scopum belli totius in recuperatione eius provinciae collocassent; demum, quod et ipsi ordines Litvaniae tantopere pacem a Majestate Vestra ursissent, et quidam magni nominis senator Vielisii quoque cedendi mentionem in senatu intulisset; et profecto et illi etiam urgentur suis incommodis, nec fortasse Vielisii solius causa amplius tantas aerumnas vellent ferre. Quod vero iste transfuga de Sziebiezo saltem demolienda, non Majestati Vestrae tradenda, si Majestas Vestra Drissam pariter demoliatur, Moschum legatis suis praescripsisse indicavit; consului legatis Majestatis Vestrae, ut et Sziebiezum tradatur et Drissa maneat, contendendum, non tamen obstinate, ad extremum in eo, si hoc pacem dirempturam esset, persistendum. Nam et Maiestas Vestra Regia id ipsum hosti proposuerat, et video Dominos Litvanos satis habituros esse aliarum arcium, in quas sumptus faciant, satis est si fundum utriusque habebunt; pro excubiis vero ipsius Polociae et tuendo littore Dvinae, Niesczardam muniant, quae cum adversae alicui Livonicae arci respondebit, facile illam omnem oram tuta-bitur. Existimo igitur Dominos legatos laboraturos diligenter non solum de Vielisia retinenda et Sziebiezo retinendo, sed de aliis etiam arcibus, quas poterant, retinendis. Nihilominus in eum eventum, si res aliter teneri non poterit, mittat quamprimum Majestas Vestra Regia litteras ad D. palatinum Vitopscensem de Vielisio tradendo et ad praefectum Drisensem de Drissa demolienda, si legati Majestatis Vestrae significarint; dentur singulae

epistolae singulis cubiculariis, qui ad utrumque excurrent, unus Violisij vel Vitebsci, alter Drissae subsistat, nec litteras publicet, priusquam a legatis aliquid significatum fuerit, neque enim hoc vulgandum est, si pax aliter concludi poterit. Jam vero pace conclusa, redeundum mihi erit per Livoniam, et curandum ne vel Suecus aliquid intercipiat, vel etiam occasiones recipiendarum arcium occupatarum negligentur. Facile enim Regia Maiestas Vestra videt, nisi hoc ac tutum fiat, actum fore de hisce arcibus, etenim progrediente tempore, eas ita commeatu et apparatu bellico instruet, ac praesertim Album-Sapidem, si ab eo captus est, ut summa cum difficultate deinceps tentandae essent, nec amplius opus habet Suecus, quam ut res saltem ad navigationem primi veris differatur. Interim vero etiam, sine ulla dubitatione Moschus et Iwanogradum et ipsam Narvam, nisi praevenerimus, aggredietur. Ex altera etiam parte, videat Majestas Vestra an, exorto inter Suecum et Majestatem Vestram bello, is classe sua Prussiae gravis futurus non sit; amplius igitur Majestas Vestra Regia de eo me informet, et informet quamprimum, ne prius fortasse Ponto habeat Pernaviam, aut Moschus ex Novogrodia et Pleschovia misis copiis et tormentis, Narvam aggrediatur, quam ego litteras a Maiestate Vestra accipiam; recta hinc irem Derpatum, inde Felinum ad arces recipiendas, et donec aliquid aliud Majestas Vestra statuet, administrandas, aliquot ex rothmagistris designabo. Et de hoc mihi perscribendum est, quem numerum copiarum retinere debebo, et iis, qui dimittentur, et loca aliqua et spatium temporis ad reficiendos equos et aegros famulos curandos concedendum; peditatus quidem omnis est, ut ego existimo retinendus. Cogito mecum, etiamsi sibi id persuaderi patietur, ducere mecum Dominum Haraburdam, nam Dominus marsaleus difficultatibus domesticis urgetur, ut quamprimum redeat. Hic ad Plescoviam utraque ex parte quiescimus, neuter alterum appetit, sed saltem se tnetur, utrumque horridissimum frigus impedit, cujus causa ter in singulas noctes vigiliis muto. Propter vero indicia Koltowski et huius Theodori, ut exercitum et pabulatoribus prospicerem, nisi Jordanum Holubek, Temruk et Alibek sub Novogrodiam, habuerunt isti suas turmas supra Livonicas versus Russam, ita ut haud cum magna fatigatione eo excurrere possent. In horas aliquid novi ab illis exspecto. Cosaci etiam quidam nostri, progressi sunt usque ad viam Moscheviticam, supra Novogrodiam; pabula-

tores eogo in castra ad quintam Januarii. Jam ante, dum *Maiestas Vestra* in castris esset, in arcem nebulo quidam *Ioannes Zaba* transfugit; is graviora quaeque *Szuiscio* indicavit, quod et illa, quae scripto comprehensa ad *Majestatem Vestram* delata fuerunt, subaudivisset; liberalius illum, quam ullum alium transfugam a *Szuiscio* haberi. *Michael Durnacow*, post discessum *Maiestatis Vestrae*, dum ex arce erupisset, captus ait. Commendo me in gratiam *Sacrae Regiae Maiestatis Vestrae*, *Domini mei clementissimi*.

Dat. ex castris ad *Pleschoviam*, die 26 mensis *Decembris* 1584.

Cedula iisdem litteris inserta.

Domininus Zybrzyk res suas *Jezierziscium* efferet, quam ad rem illi *Maiestas Vestra* mittat litteras ad locumtenentem eius loci, immo et capitaneatu eius loci illum ornet, ne quam diminutionem dignitatis propter hanc pacem passus esse videatur.

Cedula 2.

Quod fortasse propter invidos haud vulgandum est, et morbi, qui in exercitu grassantur, adferunt necessitatem accelerandae pacis. In quibusdam turmis ex centenis equitibus sexaginta prostrati morbis iacent.

142.

LITTERAE DOMINI CANCELLARII AD DOMINUM TIDEMANUM.

De aulaeis ita cogito, ut insignia — una ex parte *Caranus Emathius* cum capra, et altera *Solon Palladius* cum olea teneat, supremo vero scuto, supra cuspidem tertiae hastae, quae pingitur in medio, cherubin emineat. De symbolo *Dominatio Vestra* cogitet, nam illud — *Utriusque*, et illud — *Sarissae Utriusque* non placet jam. *Stanislaus* discessit a me; admoneat illum *Dominatio Vestra* de iconibus arcium, anno superiore et hoc captarum, ut illas diligenter asservet. Cupio etiam scire, an omnium habeat icones, cognoscat *Dominatio Vestra* et ad me indicem earum perscribat. Bene valeat *Dominatio Vestra*. Dat. ex castris ad *Pleschoviam*, die 26 mensis *Decembris*, 1584.

143.

LITTERAE AD MAGNIFICUM AC REVERENDISSIMUM DOMINUM
EPISCOPUM PLOCENSEM A MAGNIFICO DOMINO CANCELLARIO.

Reverendissime Domine, affinis observandissime! Nos hic ad Pleschoviam, profecta Regia Maiestate ad obeundum conventum regni, ab eius Majestate relictis adhuc sub dio bellamus, et per Dei gratiam, castigato hoste, qui nonnihil se ex urbe ostenderat, fortiter nonminus vel ipsam principem Moschorum excipere parati sumus; quàm quod sere majus est, summas in hac horridissima regione regentis Boreae iniurias in campo sustinemus. Cosaci vero nostri ad 50 inde milliaria supra Novogrodiam versus Moschoviam hosticum populantur; et Deo nos iuvante, tam diu deinceps in hostico perseverabimus, donec, si Deus voluerit, aut Pleschovia in potestatem nostram venit, aut id, quod in comitiis superioribus Varsoviensibus decretum est, hostis ex omnibus arcibus Livoniae praesidia deducet. Quam provinciam una cum ipsa Pleschovia, omnibus itineribus, etiam super arcem Vdowam et Iwanogrodum obsessis, ita vallatam et circumsessam tenemus, ut nullus aditus in eam ex Moschovia pateat, atque ita arces quaedam a suo avulsae corpore, velut exangues et emortuae, in potestatem ducis Magni Dembinseij, Burindi et, hescio, cuius tertii, venerint ac hi quidem subditi Regiae Majestatis sunt. Interim vero Sueciae rex belle agit; nobis velut in alto mari, ad excipiendos omnes hostium et tempestatum impetus positus, ipse ad litus in tuto et tranquillo piscatur et arces aliquot a Moscho, in regem intento et omnes vires in Pleschoviam contrahente neglectas, occupavit, caetera sine sudore et sanguine. Narvam quidem oppugnavit, sed oppugnavit cum, omnibus Pleschoviam collatis, opidum et arcem septingentorum praesidium teneret, arxque et opidum paucis tormentis, iisque, quorum maiora non maiores, quam duodecim pondo ferreos globos projicerent, defenderetur. Tentaverat hoc idem anno superiore Suecus rex, sed paulo longius a Narva, nostro exercitu ad Lucum ducto, egregie a Moscis pulsus fuerat. Inter has bellicas curas, angit me cura templi eius et seminarii, quod ad laudem Dei in Zamosczie inchoavi, in quo me impedire videntur, qui maxime iuvare deberent; sed puto id proficisci ab ignoratione instituti

mei; quod si scirent viri isti pii et religiosi, promoverent potius, quam impedirent. Res ita se habet: cum meum consilium de ecclesia et schola Zamosciana moraturum operariorum inopiam (inopiã) viderem, delegi aliquos pueros et adolescentes, quos in eum usum alendos in gymnasiis existimaui, misi etiam adolescentes duos Leopolienses Romam. Ex iis alterum, natu maiorem, — Martinum, cuius ingenii et industriae fructus me, vel non tam me, quam ecclesiam illam et seminarium paucos post annos percepturum existima-
bam; persuasionibus quorundam trahi intellexi, ut se ad societatem Iesu aggreget, eiusque institutis ac disciplinae addicat. Scio hanc societatem salutare fructus humano generi proferre, verumtamen per Dei gratiam tanta multitudine praestantium ingenii hominum abundat, ut facile hoc uno adolescente in Sarmatia nato carere possit, cujus opera eo loco, ubi nulli sunt operarii, magis Deo et ecclesiae necessaria est, praesertim vero in ejus patria et ea regni istius parte, quae velut abominatio quaedam desolationis esse videtur, si neglectum cultus divini, vastitates templorum, haeresium foedissimarum varietatem consideres. Quaeso igitur, oret Dominatio Vestra patrem Generalem, ne me et illam oram hoc incommodo afficiat. Confido, qua pietate et sanctimonia est, contra sententiam Natan prophetae, non commissurum, ut paupereulis, quam habent, oviculam adimat, cum tot et tantorum ingeniorum copia ex altissimis quibusque nationibus collectorum abundet. Qua in re, Reverendissima Dominatio Vestra et ipsum, si opus fuerit, Sanctissimum Dominum nostrum apellet, eiusque sanctitati nomine meo supplicet, ut suam auctoritatem interponat, Illustrissimum etiam cardinalem Comensem roget. Adolescens ipse scripsit ad me litteras, quibus a me hoc sibi concedi petit; sed et hunc advocatum Dominatio Vestra castiget verbis. Ingrati animi vitio nullum gravius esse, quo qui peccat, non solum a se, sed et suis et multis bonis hominibus, dum et ipsi eodem modo ingrati videntur futuri, beneficia avertere; debere illum vel aliquot annis saltem, in illa ecclesia et schola operam mihi navare. Inde vero, si confirmata aetate, hanc inire societatem illi placuerit, constantiori cum proposito et exactiori iudicio id facturum. Reverendo Patri Generali dicat Dominatio Vestra, quod pro hoc adolescente ipse hoc in regno Iesuitam agam; nec fortasse minus ex meo studio et opera hoc in regno, quam ex unius adolescentis ingenio utilitatis societas percipiet. Commendo hoc negotium, maiorem in quem possum modum,

Reverendissimae Daminationi Vestrae. Bene valeat Dominatio Vestra et me amet. Dat. ex castris ad Pleschoviam, diē 24 mensis Decembris 1584.

144.

LIST OD PP. KOMISSARZOW DO P. HETMANA.

Dnia dzisiejszego w piątek, miesziacza Decembra 22, przijachał owdzie Pan Piotrowski, ktory, niezastawszy Pana Zolkiewskiego, nam listy oddał, ktore listy za pissaniem Waszmości przeczytawszy, wyrozumielismy wolię Ięgo Kroliewskiej Moszci; iakosz według czassu y occasij, iaka szię nam poda, bendziemy szię według tych instructij zachowywać. Wszakże dnia dzisiejszego tych instructij xiendzu Possevinowi nieukazowalismy, stojąc przy onym naszym pierwszym podaniu, iakosmy przez Pana Zolkiewskiego Waszmości oznaimieli. Czo gdy szię tractowało od xiendza Possevina, poslowie Moskiewszcy pytani y napominani beli, aby iusz, dali nie zwłoczając, odkreli szię s tym, iesli wszystkiei ziemie Inflanczkiej Ięgo Królewskiej Moszci ustąpić mogą. Oni za wielkimi obmowami nakoniecz do tego przyszli, ysz ieszi im te zamki będą puszczone, ktore Krol Ięgo Moszcz pobrał, to iest: Łuki, Zawołoczcie, Wielisz, Nevel, Cholm y Pskowskie przygodki, dokładając tego, zeby tesz o Sziebieżu zmianka nie była, tedy o ustąpienie Ięgo Kroliewskiej Moszci wszystkiei ziemie Inflanczkiej przypuszczają szię na rossądek xiendza Possevina. A po tym tractacie, wstawszy, na tajemną rozmowę, a xiendza Possevina do sziebie przyzwawszy, ieli go oto s pilnością proszić, aby szię starał, żeby kilka zamkoff mogło szię przy ieh Hospodaru w Inflanczciech zostać. Naczo xiądz Possevin gdy ich pytał, iezliby on od sziebie u Krolis Ięgo Moszci czokolwiek zamkoff Inflanczkich Wielktemu Kniaziewi mogł uproszić, maiąli oni tę mocz o tym tractować, y tych czterech zamkoff, ktore Krol Ięgo Moszcz przeszedłego roku pobrał, na Krolewską stronę ustąpicz; na czo mu oni, czego przedtym za częstym pytaniem Ięgo nie chcieli mu szię s tym odkryć, odpowiedzieli na tenecz, że mamy; czego potym przed nami samymi nie zataieli, y wziął to sobie xiądz Possevin do dnia iutrzejszego na rozmyszlenie, do Soboty. A myśmy przecie Inflant wszystkich nie odstąpicz, s tym szię rozeszli. Teras tedy nauki od Waszmości, naszego Miłosziwego Pana potrzebuemy,

naprzod: gdysz widzimy, że posłowie Moskiewscy, dla zatrzymania tytuła Inflanckiego przy Panie swym, tych zamkoff w Inflanczech potrzebują-
czym, ysz tesz nie mało należy, iezliby iusz żadną miarą od tego tytuła
nie chcieli odstąpić, czy nam Waszmoścż każe czynić? — mamyli na to
pozwolić, albo nie; druga: iezliby wszystkich Inflanckich zamkoff odstą-
piwszy, od tych czterech zamkoff, wyszy mianowanych, Łuk, Zawołoczia,
Vieliza y Newla odstąpić nie chcieli, iako szię odzywają, gdysz my w
instructj od Waszmośczi jedno o trzech mamy, kiedyby inaczy nie mogło
być, czy Waszmoścż nam każe czynić? trzecia: iezliby Siebieza ani po-
stąpić, ani zburzyć nie chcieli, iako szię ozywają, ysz nauki o to nie maia,
czy s tym czynić? Ktore wszystkie dubia Waszmoścż pilno przezrzawszy,
nam czy napręcej naukę y respons dacz raczeł, bo my zadnij s tych rzeczy
nie możemy dokończyć, asz nas od Waszmośczi nauka dojdzie. Dat. s Iamy
Zapolskiego, 22 Decembris 1584.

A nawietsza prozba nasza, abysz nas Waszmoścż, nasz Miłoseziwy Pan
ex hoc purgatorio czy narychli wybawieł, bo bendziemyli tu dłuży, tedy y
nas y koni naszych dłuży nie stanie.

145.

LITTERAE PATRI POSSEVINI AD D. CANCELLARIUM.

Nudius tertius D. Piotrovius reddidit mihi litteras, 19 huius mensis
datas a Vestra Magnificontia, postea hodie supervenere aliae, 22 scriptae,
cum chirographis; quae egerim, Dominus Piotrovius et alii poterunt referre.
Postremum sensum cum multis argumentis et obtestationibus mihi se ape-
ruisse hodie dixerunt, quae tria proponunt: vel, ut Lucum, Vielisium, Ne-
veliam, Zavolociam praeter alias arces Pleschovienses rex tradat, et ipsos
statim omni Livonia cessuros; vel, ut rex Novogardiam Livonicam et Che-
repecium cum Luco et Zavolocia tradat, se reliquam Livoniam et Nevelium
et Vieliziam regi relictuos; aut denique significetur Moscho, et regi, num
contentus sit, secundis conditionibus a Vestra Magnificontia propositis, quam-
vis dicunt Serenescum in manibus esse Sueciae regis, Lais in interiore
Livoniae aliis arcibus cinctum. Hunc autem Cherepecium audio esse in
manibus ducis magni Daniae, regis fratris. De Siebiezo se illam combus-

tores, si Drissa comburatur. Si haberent decem capita singuli, illa sibi amputatum iri a Moscho, si quid praetergrederetur, quod non haberent in mandatis; haec pro postremis mihi et cum lachrymis et iureiurando, dixerunt, addendo, nisi priores conditiones Duce admittantur, decem dierum spatio se habituros a Moscho resposum. Ego usque ad sanguinem fidelissimam operam praestabo, aliisque fortassis in rebus Vestra Dominatio Magnifica id liquidissime experietur, quam Iesus sua benedictione impleat. Ex Chiverona chorca, die 24 Decembris 1581. Vestrae Dominationis Illustrissimae servitor ex animo, Antonius Possevinus.

146.

LIST PANA WARSZAWICZKIEGO DO PANA CANCZLERZA Y HETMANA WIELKIEGO KORONNEGO.

Iasnie Wielmozny Panie, Panie, a dobrodzioiu moy miłosciwy! Aczem przed dniema dwiema przess Pana Zołkiewskiego pissał, iednak y terass zaniechaćem thy powinności przeczyw Waszmości ni chciał. Małć się czo ponowiło, liec iednak ym dali, thim barzy do brzegu się przypicha, czo Waszmość s panow posłow pissania, ktorich ta wssithka sprawa obchozić ma y wzbudzac (iako czym), słussnie wyrozumiecz bendziesz raczył. Tho tilko przypomnie, że iesli się czo dobrego sprawi, (iakom przy nadzieiei wielkij iesth) przypissac tho słusnie przidzie Panu Bogu naprzod, a pothym Stolicze Swięthy słudze y posłanczowi temu, któremu tho wssisezi prziznać muszą, że gi chce iawnie rzeczypospolity nassy w thij, a podobno y w kaszdij yny mierze, znaczne posługi ku czci wirządzacz y czinicz, y tak thę sprawę prostować, że podobno bez niego w tak cięższkich y zatrudnionych obudwu stron rzeczach zegluga nie byłaby łatwia, iedno uffac iako Waszmość czynisz, a sercza dodawać chęcią y uprzeimoszcią takiemu człowieku potrzeba. Nie macz on yassęgo czeliu, iedno sławę y posługę Rożą y koszeziola iego, liecz choczy dobrze czo się przymieszało w thij sprawie, mymo tho, czo się powiedziało, łatwie bi to barzo, czego terasz by nametrzy y namni posliakować nie może, a ieszli subtelná tho tam waga, na który on thy sprawy rachube položimez bendzie wynien, y ma thu zakładow u nasz nieczo, thowarzystwa swego braczi; a czo uaiwięsza bogo-

boiność z rozumem y rozsądkiem głębokim złączona; czo oboie tak się dzierzy, że y dla najwiethszego pożytku albo chęci albo miłości, od biega zwykłego y powinnego się nie oddali. In summa, bądziem mieć pokoi dalibog, Bogu uffam, y dobry y uczciwy, ledao iusz Waszmość mi miłościwy Pan, iakosz począł, racz tym zaślóm, które się rozpędziły, wiatroff nie uchylacz, a tego sobie zyczycz y rzeczypospolitij, żeby za sławnego hetmansthwa Waszmości wojnie, która trwa liath 24, koniec się teras uczinieł. S thim moie uniżone służby miłościwy łascze Waszmości zaleczam, z Zapolskij łamy, w niedzielie przed Bożym Narodzeniem 1584.

147.

LIST PANOW ROTHMISTRZOW (KOMISSARZOW) DO HETMANA WIELGIEGO KORONNEGO.

Jaśnie Wielmożny, a nam Miłościwy Panie Hetmanie! Zrozumieliszmy s pissania Waszmości, któreś Waszmość pisać racził do Pana Żółkiewskiego, także y s tych wssitkich trzech instructij, któreś w nich posłać raczył na podawanie posłom Moskiewskym condicij, które ysz nie nam należą, alie właśnie xiędzu Possewinowi; przetho, yżeśmy są posłani od Iego Królewskij Mości, prosiemy, abyś Waszmość, nasz Miłościwy Pan, nam thakie drugie w thesz słowa, dołożywszy thego, że Waszmość za rozkazaniem Iego Królewskiej Mości the condicye nam posyłać raczycz, daty y rok w tich condicyach napissawszy, za którymibyżmy maiancz tho czakie, iezli nam da Pan Bog, kończycz pokoi mogli. Alie thesz wiedziecz s tich posłów możemy, że oni ieszli zechcą pokoi stanowicz y infantii wazithkie Iego Królewskiej Mości postampicz, tedy thesz swoich zamkow nie chcą odstampicz—Łuk, Zawolocz, Newlia y Cholma y tich drugich Pskowskich przigródkow. Otosz prosiemy, racz nam Waszmość dać dostateczną naukę około Wielisza, iezli bi go oni, oddawszy ziemie Inflanczką, onego ustampicz nie chcieli, iezli thim mamy rozerwacz, czyli ustampicz. Thesz około Siebieza potrzebuemy nauki Waszmości, iezli bi go nie chcieli ustampicz. W tych condicyach ostatnieh, któreś nam Waszmość posłał, czo ucziniecz, bo daie się thesz s thim Moskwa sliszeć, że gdzieby Siebiez był spalion,

tedy chcą, aby thesz Dryssa przecywko niemu spaliona była, y wspominaią, yszyby iusz o thim było pisanie lego Królewskiej Mości do Kniaza Wielkiego. Tak thesz Waszmości naszego Miłościwego Pana prosymy, żebyś nam Waszmość raczył oznaimicz, iezliż by na tych ostatnych condicyach nie stało, mamy li się iusz s niemi rosyechać, nieczekaiancz dalszego roskazania Waszmości, bo my thij rzeczy kończic nie bendziemy, asz pierwszy od Waszmości, naszego Miłościwego Pana takie instructij mieć będziemy, to iest, tractować będziem na the spyszki xiędza Possevinowe. Gdy do przysięgi przijdzie, uczinicz nie możemy, asz od Waszmości dostateczną instructię mieć będziemy; inszechmy rzeczy poruceli słowem Panu Piotrowskiemu mówycz. A czo się tknie pierwszych condicij około postampienia tich trzech zamkow w Inflacziech, tedy my, widzanez do czego wietszego, nie chcieliśmy sami tego wspomynacz, alie przy thym stoiemy, domagaiancz się ziemie wszithkij Inflanczkij. Liecz xiądz Possevin miał sam od siebie o tych zamkach Inflaczkich mowić, y czo s nych zrozumie, ma nam odpowiedzieć. Dat. z Zapolskich lam, die 23 Decembris. Aune Domini 1584. Ianusz Zbarski.

Cedula w ten list włożona.

Wielmożny Miłoseżny Panie Hetmanie! Dzisiaj jako w niedzielie prziniosł nam pacholye listy Waszmości, s któremi nasz thusz przed rzędem Possevinem podał, na które listy niecz nie odpissuiemy, bo ktoreśmy darcia mieli, przez Pana Piotrowskiegośmy ie wipissali, na które responzu prętkiego prosiemy; teras na listy xiędza Possevinow się referaiem, s którego Waszmość dostatecznie wyrozumiesz, czo nowego zaś Moskwa między nas wrzuciła, to iest około Kerepeczy, na czo nam responzu trzeba; y iesli na thym nie stanie, iesli dali nieczekaiancz, mamy się roslechać, gdisz tha mora, widziemy, iako ani nam, ani woysku lego Królewskiej Mości nie służy. A o Wielisz czoś Waszmość raczył do nas pisać, my nad tho, czo w instructij mamy, domysliac się więczy nie możemy, y acz sami widziemy, że lepszy pokoi niszly tho, alie gdysz nie na tho szmy thu posłani, abysmy mieli radzić, alie tho czynicz, czo nam kazano, tedy nam Waszmość nie będziesz raczył za złe mieć, że się domysliac nad instructij nie możemy; iednak iesli by wolia na the Waszmości była, żebyś

Waszmość raczi rozumiecz, ze tho s pozithkiem rzeczizopolitij y z wolią Iego Królewskiej Mości bendzie, około tego Wielisza; racz nam Waszmość instructią w thym thaką posłacz, s podpissem ręki swij, iako y ynsze, a my się postaramy, żebyszmy do końca dobrego rzeczy przywiedli; w ynszych rzeczach wedlia nauki Waszmości bendziem się sprawowacz. Około więzniow thesz, ieslibyszmy any Opeczki s Siebieszem, ani Wielisza wytargowacz nie mogli, czo czinicz? 24 Decembris 1584, s Kywerowy.

148.

LIST PANA WARSZAWICZKIEGO PANU HETHMANOWI
KORONNEMU.

Iasnie Wielmożny, a moi Miłościwy Panie! Aczem wczora w noczy do Waszmości, swego Miłościwego Pana pissał, iednak gdy mi dzisz rano oddano listh od Waszmości, chciałem zań podziękowac znowu, a oznaimiecz, ze z łaski miłego Boga, w thy sprawie czo dzień, the wietszą nadzieję rzecz sama o pokoiu mi czym. Wszakie iednak znowu się do Waszmości posseła quaesitum de Kerepecz, a mamli prawdę rzecz, czo mi się widzi, ze choć do thy missij, iako ono mowią, mnie nienapissawszy, nie podoba mi się tho, ze się Moskiewskiemu w Inflancziech czo zostawie. Choczci thesz to tu z drugi strony lubie wsi Zawołoczcie y ynne zamki, wszakosz iednak Bogu to iusz poruczicz, a w nich, iakosz poczał, iycz za swego hetmaństwa rzeczizopolitij y kraiom thim pokoiu; bendzie tho taki harth, iakiby się słussnie mogł y znacznymi victoriami porownac. Infianth by mi się chciało czalych y dlia reputacij y dlia ynnych względow, alie czoss rzecz, et ne sus minervam. Ex Kywerowa horca, die 24 Decembris 1584. Varssawiczki.

149.

LISTH DO PANOW KOMMISSARZOW MOSKIEWSKICH OD IEGO
MOSZCZ PANA HETHMANA.

Zda mi się, ze przesz Russieczkiego y przesz chłopca Iego Moszci Pana Marssałkowego dossyczem iusz o wasitkim Waszmościom oznaymił, y na

to mi było pośledniejsze czo odpissacz, gdyżęście Waszmość raczeli mieć swieszę rzeczy, anysz the przez Piotrowskiego, na ktore mi Waszmość odpissuiecie.

In summa, Inflanczka ziemija niech iusz będzie wssithka na Krolya Iego Moszci, y o ustąpieniu w ni by namni iusz Waszmość nycz wieczy nie mowczie, bo to bycz nie może.

Iesły ynacz pokoi bydź nie może, Luk Waszmość ustampczie.

Iesli y tak bydź nie może, tedy przydać ieszcze Zawołocz.

Iesli y postampiwszy Zowołocz bydź niemoże, tedy przydać ieszcze y Newel.

Siebieza się upominać; iesli go nie dadzą, na spalieniu go przestać.

Wielisz, iesli tesz ynaczy bidź nie może, zdami się pusezczyc.

Dryżę, iesły ynaczy bydź nie może, pozwolić snieść.

Za więznie chcieć dostać, albo zadzierzec iakiego zamku, obwarowawszy iednak o tych, co się iusz szaczowali, gdysz tho Król Iego Mosz Waszmościami snadz na cedulie napissal. Liecz y thim, co ie szaczowane maia, mogłoby się s yaky miary ynny nagrodzic. A iesli nie będzie się mogło co wytargowacz, thedy na okupy a na odmiany puidą wssyszcy wieznie.

Onero Waszmości w tym sumnienia, więczy dossicz w thy mierze swemu sumnieniu czinięcz, a nisz żeby thego potrzeba było, gdysz Waszmość zacznemi, uczczywemi ludźmy iesteście, abyscie Waszmość thak w tich tractaczyech postempowali, żebyście Waszmość asz za gwałtem przez the gradus ydancz, czo może bycz mnieiszą rzeczą odprawiono, czym wietszym nie sprawowali, czihatancz na tho, abyscie Waszmość czo z najlepszym pozythkiem rzeczypospolitij pokoy then uczinieli.

Wssakże nakoniecz y tak liepi skończyc, a nisz woynę dali wieść, dla tego, co się dzieye w Inflanczich y dla ynszych przicin, ktore Kroliowi Iego Moszci y Waszmościom ustnie powiem. Nie przewłaczaicie Waszmość tich tractatow, ani dopuszczaicie po instructye słać do Moskwy, gdysz by nam them czassem w Inflanczich siela ubelo, że czego iuszego teras zamilczemy. Skoro tho Waszmość samkniecy, dawaicie mi Waszmość znac w skok, że o Inflanczich bendę radzył, y o dworzany do tich zamkow, żeby zarass wybiegli, mieiecie Waszmość pieczą; trzeba prethko biegać do Pernawy.

Posyłam Waszmościam listh swoi do Xiędza Possowyna, żebyście Waszmość wiedzieli, czo w nym iesth; kopyą thegosz listhu posyłam. Dat. s obozu pod Pskowem, dnia 26 Grudnia A. 1584.

Cedula w tenże listh inserowana.

Xiędzu Possewinowi bendzie się zdało drywno, zem za ostatnią condicyą podał Zawołocz s Newlem, gdyby przichodziło do czego dalszego. A tak opieraicie się Waszmość o then Wielisz, a nakonieez powiedczcie, ze tho z wielkym strachem Waszmość czynią, gdzieby przisło go ustampicz. Iam się thesz wachał na tho barzo, y pierwszego dnia nie zdało mi się, as y rada owych, czo sam są, y potrzeba mnie do tego przyczysznela.

Druga Cedula.

Tak ya rozumiem iednak, że gdy się Waszmość oprą a powiedzą, że Waszmość dali nie mogą, że then Wielisz zostanie się przy nasz; alie nie będzieli mogli się zostać, iusz liepi go puszczic, a pokoi zawrzecz.

150.

PATRI POSSEVINO.

Reverendissime Domine, Domine amice, in Christo observande! Reverentis Żółkiewius ita ad me retulerat, Reverendissimae Dominationi Vestrae et Dominis legatis non videri, ut de aliqua arce Livonica vel minima mentio fiat, quod mihi etiam placuit, praesertim cum, quoad isti iam tractatus isthinc progressi essent, intellexissem. Nunc vero multo minus id faciendum est, cum Moschi dicant se instructionem de Luco penes Regiam Maiestatem relinquenda non habere, absque vero Luco, pro aliis minoribus arcibus ne pugillum quidem terrae Livoniae, auderem concedere. Praeterea vero informationem expectare non possum, eum, quid in Livonia nunc agatur, Reverendissima Dominatio Vestra sciat, et illa mora nobis aliquot arces Livonicas sit ereptura, quas alii occupebunt. Sinat igitur iam Reverendissima Dominatio Vestra prorsus Livoniam ita, ut prorsus Regiae Maiestati cedat. Datum ex castris ad Pleschoviam, die 26. Decembris 1584.

151.

CAPITANEO IWANOGRODENSI.

Generose Domine, amice charissime! Detinuit, ut audio, Dominatio Vestra nobiles quosdam ex Regiæ Majestatis Poloniae Domini mei exercitu; qui in illa vicinia pabulabantur, atque, ut audio, iam a longo intervallo, sine cuiusquam contradictione pabulabantur, et quod mihi persuadeo, cum sint nobiles, non ita grassando sceleribus, ut de quibusdam eozacis Dominatio Vestra scripserat. Rogo, ut Dominatio Vestra illos cum equis et rebus quamprimum dimittat, nominibus illorum perscriptis, si quid commiserint, a me castigabuntur. Nam si ipsa Dominatio Vestra isthic aliquid in eos gravius faceret, posset hæc res exacerbationem aliquam animorum inter istos exercitus parere. Nec certe ita sunt ista confinia designata, ut omnibus nota sint, aut si quid pabuli inde captum sit ab amico exercitu, communem hostem persequente, ut id adeo acriter persequendum sit. Rogo igitur, ut Dominatio Vestra actum istos Nobile et eorum famulos dimittat, quod facturam esse Dominationem Vestram pro nostrum regum inter se affinitate prorsus mihi persuadeo et promitto. Bene valere cupio Dominationem Vestram. Datum ex castris ad Pleschoviam, die 26 Decembris Anno 1584.

152.

DO PANA IORDANA.

Moi łaskawy Panie Iordanie! Isz Waszmość raczisz iscz pod Nowogrod, Panie Boze Waszmości błogosław; thego Waszmość pilnie przestrzegai, abiscie Waszmość nie palieli, gdisz by to mogło tractati rozerwacz, y gdisz ia thesz dla iezika iedno thilko y dla wiadomości Waszmość than posyłam. Roskazałem był, żeby Pan Themruk y Pan Halibek nazad wroczwszy się, położili się na drodze Wdowski, liscz u to poczaczam (дальше въ рукописи четыре листа выпущено).

153.

DUCI MAGNO.

Illustris Princeps, domine amice charissime et observande! Rumores illi de hoste iam considerunt, itaque non commoveat se Celsitas Vestra, et quavis die expectet a me alia nova. Celsitas Vestra quoque, quaecumque nova habuerit, velit ad me in dies perscribere. Litteras vero meas ad Dembieńskium, rogo, transmitti iubeat, quod ego Celsitati Vestrae omni officiorum genere referam. Cupio bene valere Celsitatem Vestram. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 27 mensis Decembris. Anno Domini 1581. Illustrissimae Celsitati Vestrae deditissimus Ioannes Zamoiski.

154.

DO DEMBIENSKIEGO.

Moy łaskawy Panie Dembieński! Iusz się Waszmośsz na woisko Moskiewskie z Nowogroda nie oglądai, alie miey pilną pieczę na tho, co się tam około Waszmośzi dzieie, a o wszystkim dawai mi Waszmoścz znać bes omieskania. Takze y Panom rothmistrzom dai Waszmoścz znać, aby się takze na owe sam sprawy nie ogliandali, iedno takze pieczę społem z Waszmośzią mieli o thym, czo się w Inflanciech dzieie, a znać o wszystkim dawali. S tym się przyzni Waszmośzi zaleczam. Dat. z obozu pod Pskowem, die 27 Grudnia, Roku Panskiego 1581.

155.

EXERCITUS SUETORUM REGIS GENERALI PONTO DE LA GARDE,
NOMINE ROTHMAGISTRORUM.

Magnifice ac generosissime domine, amice honorandissime! Non possumus non concurrere coram Magnificam Dominationem Vestram de iniuriis per homines domini capitanei Iwanogradensis nonnullis commilitonibus nostris ex exercitu Sacrae Regiae Majestatis, Domini nostri clementis-

simi factis; ut nescimus, qua mente domini capitanei accidisset, quod interim dum nos hic, pro communi hoste illius impetum sustinendo, excubamus, aliquot illorum famulos cum plerisque rebus, praetextu pabuli, per vim intercipi iussisset; quod sane graviterque molesteque ferimus. Idcirco rogamus, Magnifica Dominatio Vestra praecipiat restitutionem fieri famulorum rerumque oblatarum hisce commilitonibus nostris, confidimusque ipsis ex auctoritate Magnificae Dominationis Vestrae, pro mutua affinitate Serenissimorum regum nostrorum, in omnibus satisfactum iri. Bene valere cupimus Magnificam, Generosam Dominationem Vestram. Dath. ex castris ad Pleschoviam. die 27 mensis Decembris. Anno Domini 1581. Magnificae ac Generosae Dominationis Vestrae amici additissimi: Ioannes Kretkowski, Stephanus Starewski rothmagistri Serenissimi Regis Poloniae.

156.

LIST DO PANOW KOMMISSARZOW MOSKIEWSKICH.

Iasnie Wielmożnyey Miłościwiy Panowie! Zaleciwszy etc. Nie raczcie Waszmośc thych spraw tham długo wlec. Pisał mi Pan Gnieznienski z Infląnt, ze wszytki ziemi niemal Infląntski kliasnącz, weznieli Pernawę Szwed, a nie bendali tham rychło ludzie Kroliu Iego Mosczi. Sliachta tham patrzy, Biring y tesz ci wszyscy, czo zamki Magnussowe dzierzą, bo są wszytkie w zastawie.

W thym liście, ktorego Waszmościziam copią posyłam, trzy rzeczy mi proponuie xiądz Possevien:

Iedna, aby Infląnt wszech Moskiewski Kroliowi Iego Mosczi ustąpięł, wziął zamki Ostrow; Chelm, Krasną, Welią, Luki, Zawolocz, Woroniec, Wielisz, Newel; Siebiesz aby był spalion, także Dryssa.

Druga, aby Newel z Weliszem został przy Kroliu Iego Mosczi, a przy Moskiewskim Kerepeth z Nowogrodkiem Liwonskim.

Trzecia, aby do Kniaza y do Kroliu Iego Mosczi po naukę posłać. Na wtora y trzecią odpisałem mu w the słowa, iakom Waszmościziam przez Tatarzyna copią postał, y Waszmoście powiedzcie, ze y garści ziemi w Infląnczich za the zameczki, ani zadne nie ustąpicie. Na ostatnie po-

wiedziecie Waszmość, że tak nam odłotic do nauki Moskiewskiego, iako y do liatha, a woisk mi trudno prozno dzierzeć, muszę iemi robić. O pierwszą Waszmoście domawiaicie tak, iakom iusz Waszmościąm wypissal, iezli co mozecie wytargowac, godni Waszmość będą dzięki, iezli nie, czo czas wyciska, uczynić się musi. Zwłoka w thym, y powtore piszę, yz barzo będzie szkodliwa. S tym się Waszmościąm łasec peruczam. Dat. z obozu pod Pskowem, dnia 27 Grudnia. Roku Pańskiego 1584.

157.

(LIST KOMISSARZOW MOSKIEWSKICH DO P. HETMANA).

Wasnie Wielmozny a nam Miłosciwy Panie Hetmanie! Zrozumieliśmy s pisania Waszmości, naszego Miłosciwego Pana, w ktorym Waszmość pisacz raczysz, żebysmy Newlia, Luki, Zawołocia do przygodków Moskiewskich ustąpieli, a Infanty całe lego Kroliewskiej Moszci zostawili. A iezliby na tym nie stanelo, thedy Waszmość s nami pospołu y Wielicza pozwaliać raczysz. Racz-że Waszmość, nasz Miłosciwy Pan wiedzied, że Mosqua dawno the iusz nam podacie; oddacie nam zamki, ktore król pobral, a my Infanty na roskazanie Possowinowe puszczamy wam, a myśmy nie do tuj doki nad Pskowskie przygodki postąpić — Luki, Chelm nie chcieli. A gdy nam od Waszmości pisanie przyszło, dzis postąpieliśmy Rzowa, a na rozsądek tesz y na zdanie Possowinowe przypuszciliśmy Zawołocz do tego; a nacięsza gdy przijdzie — chcemy się s nimi iusz Newlęm pożegnać; da-li Pan Bog iuthro tym obyczaiem, żeby iusz Possewin mały nadzieie o nas nie był, że iusz przecz iedziemy, y dzis thośmy mu powiedzieli; w thym iezli oni tesz przes zarthu zechcą odiachać, dopierosz o Wielik mowić będzien. A Waszmość nam naukę racz dać w tym czasie, iakosz się y dzis na szję swe ukazniąc declarowali, że mimo the wszystkie zamki, ktore król pobral, Infanthow puscic wszystkich, ani się iednac mogą; tego dokładaia, iezeli chcecie Newlia, daicie nam Kerepeth, a iezli Wieliza — Nowogrodek; a iezli tego oboiga, thedy the dwa zamki nam puście albo wszystkie, a my tesz wam Infanty. Dzis przed xiędzem Possewinem powiedzieliśmy, że my dali Rzowa y Zawołocza nie puściemy; choć nam lego Mość Pan kancelerz roskazanie, nie powinniśmy go słuchać, abowiem w tym nauki od lego

Królewskiej Mości nie mamy; w tym nam tego Królewska Mość rozkazał, u Pana Cancellarza szukacz, a o Rzowie naukę mamy od tego Królewskiej Mości; słuchać go nie będziem, iedno tego Królewskiej Mości. Xiądz Possowin Waszmość obmawiał, wspominając, że na Waszmość kładzie to, żeś Waszmość iedno z tego Królewską Mością, a to w tym że tego Królewska Mość Waszmości wolią swą w tym zwierzeł; myśmy przed się s swym przedsięwzięciem odiechali, że Waszmości słuchać w tym nie chcemy. Zathym służby nasze Waszmości, lasce naszego Miłościwego Pana pilnie zaliczamy. Pisan w nocy die 25 Decembris, Anno 1584. Waszmości, naszego mościwego Pana służebnicy. Ianusz Zbaraski, Woiewoda Braclawski, Olbrycht Radziwił Marszałek K. I. Michał Hara-burda.

Ceduła w ten listh włożona.

Miłościwy Panie Hetmanie! Waszmości, swemu Miłościwemu Panu skarzy na Wonara, ysz naiachawszy gwałtem chłopy y zabrawszy iakiś ko-zachwo na gospody sług moich, sługę mi uczciwego sliacheicza związał y rzeczy mi pobrał, a ieszcze mi do tego grozi. Proszę mego Miłościwego Pana o sprawiedliwość. Pisan z Zapolskich Iam, die 26 Decembris. Anno Domini 1584. Waszmości mego Miłościwego Pana służebnik Ianusz Zbaraski.

158.

LITTERAE PATRIS POSSEVINI AD DOMINUM CANCELLARIUM.

Magnifice et Illustrissime in Christo Domine! Nudius tertius scripsimus omnes Magnificentiae Vestrae per Dominum Petronium. Et erat meridies, cum hinc regii legati discedentes indicarunt, haud expedire, ut Moschos legatos alloquerentur, postque unam tantum ante horam tertias pacis condiciones a puero Vestrae Magnificentiae accepissemus. Dilata igitur in hesternam diem res est eo consilio, ut si quid ex Moscis interim elici potuisset, fieret, heri vero res ipsa liquidius illis declararetur. Usus ipse industria, ut ita Moschorum consilia rescirem, ut que minima difficultas conficiendo negotio restaret, — scripto (ad vitanda postremo subterfugia) petii ea, de quibus omni-

no se deliberasse ac posse conficere dixerant. Cum autem heri mane haec regis legatis immissem, ipsi hodie sese discessuros dixerunt, nec pene, quod aliud dicerent, habere. Quod fieri bene respondi, si quidquid 22 die huius mensis Vestra Magnificentia ad nos scripserat vel totum vel ex parte (sicut polliciti fuerant) legatis Mosci proposuisset; cum dicerent regii legati se a mandato regis pendere, nec iis conditionibus sese permonere, quas Vestra Magnificentia scripserat, respondi: credere me a Vestra Magnificentia sciri et sincerissime proponi regiam voluntatem; negotium, quod ordiri cepimus, nequaquam istis variationibus posse pertexi; adieci: me pro certo habere ipsos, qui jam tertio hiisce de rebus ad exquirendam Regis voluntatem, quae soli Vestrae Magnificentiae perspecta et credita fuit, in castra misisse conquestos plenam sibi (ut scripto) re ipsa potentiam non fuisse traditam, non posse non adhibere fidem Vestrae Magnificentiae, sed id vel aliunde (quia novas se litteras ex castris accepisse dicerent) vel ex se ipsis aliqua arte id modo consilii in mutando proposito (sive ad rem sive ad speciem) cepisse, quasi hoc causae conducere aut mecum (si Deo placet) esset nectum, qui si centesimam partem laboris pro Moscis, quod pro regis feci, suscepissem, non eò forsan redacta res esset, ut proxima (si vellemus) pacem haberemus, nisi tandem adhuc altiores in Moscis latebrae sint, quas quantacumque circumspectione vestigare potuerim. Porro, non Moschos, sed ipsos legatos regios hactenus mea opera usos, ut diem de die cum aliqua dignitate ducerent, donec a Vestra Magnificentia liquidiora subinde responsa accepissent; sic denique eos rogans obnixè, ne tantae rei honorificum exitum impatientia desererent, aut si discedere statuissent, non id toties Moscis sine effectu comminarentur, qui forsan ea de causa suspicabuntur regis; licere aliquid ultra id, quod obtulerant, concedere; dixerunt meo sese heri usuros consilio, hodieque Rzowam et arcem unam e duabus—Nevelia et Zawolocia Moscis ad meum arbitrium proposituros dixerunt, sicuti et fecere ad Moschy mirati Hrszowam se jungi a Zawolocia, eamque divisionem majori ostentationi tribuentes; non abnuerunt tamen, ut sententiam meam de alterutra illarum artium in hodiernam diem (quod regis legatis a me petentibus feci) reiicerem; Mosci cum autem mihi instructionis suae capita ostendissent atque aliarum adhuc forsan mitiorum pro Rege conditionum tanque extremam schepam tradidissent, quidquid voluerunt legati Regis ea de re a me audire,

omnia illis retuli, ~~schædæ~~ vero ipsius exemplum una cum ejus versione mitto Vestrae Magnificentiae. Nunc si a Moscis aliquid amplius extorqueri poterit, quod ego etiam hae nocte (nulla re adhuc illis de sola Vielsia regi relinquenda illis a me communicata) summo studio tentavi, hodie sciemus, si hodierna tantum dies dissolvendo conventui restat, ut legati regis dixerunt. Qui si ob unam arcem vel Novogardiam Livonicam Moscho reliquendam, vel Vielsiam a Moscis libere regi reliquendam, pauci nuncium remittere rogantur: ibo, quo serenissimus rex mihi concessit, nempe in Moschoviam aliis de rebus, mihi certissime persuadens divinum oculum multo meliora, quam nos, multo antea prospexisse, alterutri autem principi (ne dicam utrique) ex belli continuatione immensae suae sapientiae atque justitiae vias, facto potius quam dicto ostensurum. Itaque fiat sincerissime sola ejus voluntas et gloria in aeternum. Amen.

Interea vero non mentiar, si dixerò non nihil me aegre sensisse variationes istas, quas etiam Mosci possint vereri, habere speciem licitationis. Celeres autem D. marszalci Alberti Radivilij motus aliquando moderatiores esse optavi, cum nihil nisi Vilnam cogitare videatur, de quo testem coram Deo possum Vestrae Magnificentiae adhibere, quam accurate egerim, ut et ob catholicam fidem, et ob reverendissimi ejus fratris bonum ad hanc legationem mitteretur; sed ut ista minimi momenti sunt, nisi causa reipublicae non mediocriter ledatur, facile fero, et feram omnia. Utinam autem fuisset hic Vestra Magnificètia unica die: pacem habuissemus. Ac tamen sive hoc, sive alio tempore, (quidquid Satanas sanguinis humani sitiatur et oblalam regi praeclarissimam occasionem bene merendi, suosque cum ipsa republica promovendi ad multo majora invidet) non desinam sperare meliora, licet interea videam, pro una arce, quae alterutri negatur, plures in dies in Livonia cadere in alienas manus, reliquis autem consiliis nostris non defuturas graves difficultates, cum in rem conferentur.

Quod si pax componi hodie, aut cras posset, duo mihi venerant in mentem: alterum, ut elimandam pacis conditionum, quae (quas) scripto prodire debent, formulam Vestrae Magnificentiae proponeremus, ne quid in ipso rerum exitu mora interponeretur; quam quidem formulam cum regiis legatis tentavi conferre, sed mirum, — discedendi desiderium ostenderunt. Quamobrem, ut debito meae conscientiae satisfaciam, eam mitto Vestrae Magnificentiae, cum

antequam una cum legatis convectorus sim, dixerit mihi Dominus palatinus, ut Vestrae Magnificentiae scriberem, ad quem puer confestim approperearet; alterum autem est de Domino Varsavicio a Vestra Magnificentia ad serenissimam reginam mittendo, qui cum illam facturus esset certiorum, quanta a serenissimo rege in hoc conventu ratio habita sit serenissimi Svetiae regis, eamque animaret ad scribendum de tota re serenissimae Svetiae reginae, tum nomini, item et causae serenissimi regis nostri consuleret, sed et eidem Domino Varsavicio, ut post Svetica ista negotia maturius a rege ac senatu tractata, forsitan in Svetiam trajiciendum, aliquam gratiam et auctoritatem eo ab rege non incommodam celerio expeditioni conciliaret.

Sin autem pacem haud habuerimus, videat, si quid mihi in itinere scribere voluerit, in quo meae fidei satis probatae nunquam deero, tum erga regem serenissimum, tum certe erga Vestram Magnificentiam Illustrissimam, cui faustissima futuri anni initia et progressus exopto. Ex Chiverona horeca, die 26 Decembris ante diem, 1584. Vestrae Illustrissimae Dominationis servitor in Christo addictissimus Antonius Possevinus.

Adscriptum in eisdem litteris.

Quod mihi in scribendis aliis exciderat, id est: Moschi cum heri ad multam noctem a me saepissime, quod antea fecerant, petissent, ut si nulla pacis alia ratio esset, decem ipsos dies, de quibus antea Vestrae Magnificentiae scripsi, assoqui possent, ut ad Magnum Ducem rescribere possent ac responsum habere: cumque eam spem prorsus illis ademissem, quin vero item adiecissem, paratos esse equites, qui eos crastina die reducant in Moschoviam, saepe ingemiscentes, se Deum testari dixerunt per se non stare, quin plusquam aequis conditionibus pax coivisset; sperare se ejusdem patrocinio virginis Mariae, ob cuius honorem et templum ipsam tantum in Livonia Novogardiam Livonicam peterent, Deum non minus pro Moscis pugnaturam, quam ex arce Pieczarij fecerat, ubi eadem Beatissima Virgo magna habetur in veneratione. Doluisse autem vehementer Magnum eorum Dominum, quod Derpatum sibi esset restituendum, in quo cum cultum divinum iastituisset, vladicam, poppos et archipoppos constituisset, videbat fore, ut statim Lutherani Livones ac Lithvani pedem essent fixuri, templa piisque imagines, ut passim fecerant, demolituri; verum tamen, ne sanguis Christia-

nus funderetur, cessisse Magnum Dominum ei desiderio; sed Deum justum judicem, qui aufert et statuit regna, esse ista ulturum, in quem causam suam omnino rejecerant, cum tandem non minus futurus esset in armis Magnus Dux, quam Stephanus Rex fuisset. Respondi: Stephanum Regem et Vestram Magnificentiam, plurimosque Polonos esse catholicos, stare sententiam regni, ne quid ejusmodi adversus templa, sanctorumque debitam venerationem consequatur, sed rectiorem adhuc cultum, id est, catholicum in Livonia esse statuendum. Quae cum dixissem, subiit animum meum cogitatio, num inter pacis conditiones ea inserenda esset, tum ad indicandam mundo Serenissimi Regis pietatem, tum, ut milites in praesidia imponendi ab eo cohiberentur, quod christianos atque adeo ethnicos haud decet.

Caeterum, cum illos acriter monerem, ne sinerent item ipsi unam ob arcem et corbem (ut interdum illi vocabant) occasionem sibi adeo commodam elabi, nec certe scire se dicerent, quid amplius facere possent,—idem mihi dicendum est, nisi quod Deum enitar exorare pro nostra omniumque salute.

Si mihi abituro per unam horam, posset mihi occurrere D. Thomas eius sacellanus, statim remitteretur ad Vestram Magnificentiam perpetua huius beneficii memoria. Die Nativitatis.

159.

DIE NATIVITATIS DOMINI, A. 1584, PROPOSITA A LEGATIS MOSCI PER MICHITTAM BUNZONKA ANTONIO POSSEVINO, IN CHIVERONA CHORCA.

In partem magni Ducis: Vielikoluki, Zavolocia, Chelm, Nevelia, Velisia, Pleschovienses arces omnes, et Siebieziam non comburere; et in partem Regiam: Livonicæ arces omnes, quae sunt in manu Magni Ducis, quod, si et ita non fieret, tum in partem Magni Ducis, ex arcibus Livonicis, Nowogardia et Kerepeth, et in partem Regiam contra istas Violisiam et (si) esset magna necessitas, ut comburatur Siebiezia et Dryssa.

Si vero et ita non conficietur, tum in partem Magni Ducis ex arcibus Livonicis una arx Nowogrodek, et in partem Regiam contra id Violisia.

160.

Iasnie Wielmożny, a moy Miłościwy Panie y dobrodzieiu! Rad tho barzo czynię (by mi thu papieru w tym kraju tak wielie dostało), ze do Waszmości, mego Miłościwego Pana, ilie się kroć traffi, pisać nie zaniecham. Bo acz podczas nie napelni się list rzeczą, iednak tho Waszmość officium, iako mądry Pan, z mościwą łaską przyjmować raczysz oth tego, który nie czo innego, tedy wszdy chęć przynosi ku dosić uczinieniu woliey y roskazaniu Waszmości. Im daliey postępuiem w rzecz, thym tho baczę więczy (by beło mogło bydz), ze thu beła barzo potrzebna osoba Waszmości, chcąc y dobrze y prętko zawrzeć the tractati, w których, a czoś tho wiedziez, iako pod czas nie czo się rozumieją ci, którym tho nabarziey należy. Iednak iestem przy nadzieiey, ze się tho da-li Bog szczęśliwym koncem zawrze, z wielką sławą koronną y Waszmości, mego Miłościwego Pana, który teras na tych wszystkich deliberatiach siedziedz raczysz. Nam tesz poprawdzie trzeba tesz o cierpliwość Pana Boga prosić, która acz zawszdy, alie teras napotrzebnieysza, gdy gi niewczas się przykrzy przez miary, gdy do brzegu się człowiek przypycha, aby nie w ostrogach, iak ono mowią, y uffam Bogu, ze tego człowieka gi modlithwy y usielne w nocy y we dnie staranie y żegluga według wiatru potrzebna, wszdy daremna nie będzie, który tam do Waszmości, iako rozumiem, o wszystkim y pilnie y szeroco znać daie. A ia thym kóniec uczynię, ze się miłościwy łasce Waszmości y s służbami moimi uniżonymi zaleczam, y przy dobrym zdrowiu wszelakich pociech na then nowy rok Waszmości, memu Miłościwemu Panu y dobrodzieiowi, od Pana Boga proszę. Ex Kiverova Gorka, ipso die nativitatís Christí 1581. Waszmości, mego Miłościwego Pana wierny y wieczny sługa Warszawicki.

161.

LIST DO PP. KOMISSARZY MOSKIEWSKICH.

Iasnie Wielmożnyey, Miłościwy Panowie! Zaliciewszy etc. Po napisaniu pierwszego listu do Waszmości przez xiędza Thomasza, przyniosło mi

pacholię list Waszmościow y xiędza Possowinow; czo do mnie pisał xiądz Possowin y co mu odpisuję, sprawiã się Waszmoście s kopij listu mego do niego, którą Waszmościom posyłam. Samym Waszmościom nie na then czas dali nie piszę, telko że chwalię tho Waszmościom, że się Waszmość starają, abyście Waszmość czo nalepiey posłuźeli, a nie iestęm tak ambitiosus, ani poważny, żebym się mowem Waszmościow, że mnie Waszmoście słuchać nie chcą, obrazić miał; dziś mię wieść doszła, acz nie wiem ieszcze ieźli pewna, żeby y Pernawa iusz snać kłasnęła, a Felin zaś miał być in periculo. Proszę raczcie mi Waszmoście radę swą wypisać, czobym miał czynić; wszystko woysko Szweczkie na dwu mieyscach leży nierządnie, aźciby mu się mogło posłużyć, lic o Inflanciech mnie, by y namni, mislić trudno, dokąd o konczu od Waszmościow nie usłyszę; przetho proszę dawać mi Waszmość znać rychło; obiecuję sobie czo od Waszmościow słyseć nadaliej w niedzielię. Zalięcã zathym etc. dath z obozu pod Pskowem, dnia 27 Decembris, anno Domini 1581.

Cedula.

Pan Jordan s kielkiem inszych roth dla ięzyka szedł pod Nowograd, gdysz się tam coś ludzi skupią, acz nie tuszę, aby wielie, acz nie ma palić, pustoszyć, telko ięzyka dostawać.

Skorobyście Waszmoście zawarli poki, prze Bog, w skok posilaćie dworzanina do mnie, który by bieżał do Felina y ku Pernawie; mam iusz pewne rothy pogothowiu, które zaraz s nim wypadną.

Boie się, abyście się Waszmość ieszcze, zawarszy te rzeczy, pismem kielka dni nie zabawieli. A tak trzeba by się Waszmościom s pisaniem pospieszać, albo więc radzcie Waszmość o thym, iako się Waszmościom rzeczy podadzą.

162.

PATRI POSSEVINO.

Reverendissime Domine, Domine amice charissime et observandissime discensurus erat ad Dominationem Vestram Dominus Thomas capellanus, cum venit ad me puer meus cum litteris a Dinatione Vestra

et Dominis legatis. Quae ego consului Dominis legatis, ea semper me probare Regiae Maiestati posse confido; scit etiam Dominatio Vestra, id et prioribus et hisce seculis, ubi ius passim observatum esset, ut praefectorum exercitus auctoritati aliquid huiusmodi in tractationibus tribueretur. Sed ipsi Domini legati etiam, credo, quod scient facti sui rationem reddere; ego, cum senatores sint et mei collegae, illos cogere non possum; suadere possum, quod etiam nunc facio; verumtamen illud de Vielsio et mihi ipsi grave est, quod illius nunquam ante haec, ullis in tractatibus facta fuisset mentio. Tollat igitur Dominatio Vestra, si potest hoc impedimentum. De exprobratione prophanationis futurae templi Novogardiae Livonicae vere Dominatio Vestra respondit, nemo enim illud Iuteranorum aut attinget aut immutabit, sed si pax perfecta fuerit, illo in loco primi Vielogorsceus et Thomas nostri more catholico Deum praecibus et sacrificiis colent, ac proventus illius ecclesiae in perpetuum eidem addicentur, ad laudem Dei omnipotentis et memoriam Beatissimae Virginis; id ego ita facturum esse Dominationi Vestrae spondeo. Varszavicius inde recta se conferre debet ad Regiam Maiestatem, ego vero ad Regiam Maiestatem scribam, ut eum deinceps ad Serenissimam Reginam mittat ad peragenda ea, quae Dominatio Vestra scribit. De eventu totius tractationis rogo, ut quam citissime sciam. Commendo me amori Reverendissimae Dominationis Vestrae. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 27 Decembris, anno Domini 1581.

163.

PANOM POSŁOM.

Zaliecivszy etc. Aczem iusz do Wasznościow o thym pisał, wszakie zda mi się ieszcze powtorzyć, że trzeba tego, abyście Waszność the zamki, co Szwed wzioł, pisali na stronę Iego Krolewskiej Mości w liście przy-miernym, by rząd zaś Szweda z Moskiewskim themi zamki nie poiednał na nasze złe, gdysz w iakis caedule, czo mi theras przysłał pizze, ysz Moskiewscy postowie ustępniają wszystkich tych zamkow, ktore ieszcze dziery Moskiewski w Inflanciech, a przed tym pissał, tota Livonia, to iest, ysz ustąpi wszytki Inflanczki ziemie, iako Waszność obaczycie w thy copüey; ktorąm Wasznościom posłał, ktorých się Waszności słow tak, iakom Wasz-

mościom pisał, trzymajcie. A iezliby insze zamki dopuszczali wpisowac, a Narwi telko samy nie dopuszczali, tedy Waszmoście nie dopuszczajcie tesz iey na iego stronę pisać, a na swą tesz nie piszcie chocia, a protestatią uczynicie, tak iako macie Waszmość w instructiey Krolia Iego Mości, y iako tho sam xiądz Possevin podał Krolowi Iego Mości, aby i na tę y na ewę stronę pisana nie była, a protestatia zeby była uczyniona, czo powiedzcie Waszmoście, że Waszmościam powiedział Krol Iego Mość; acz zda mi się, że tho y w radzie było, y beli Waszmoście sami przy thym, a protestatią tę miał Waszmościam wydać pod swym podpissem, y pod swą renką xiądz Possevin; — pisze tesz xiądz, aby w liście przymiernym warowano tho, czo Moskiewski nadał na kościół, zeby tego nie odeimowano, w czym trzeba ty przestrogi, czom się wczora dowiedział od Thaub, że mało nie wszystkę włoszcz Nowogrodka Livońskiego przyłączył do Pieczar; a tak tho nie rym, zeby do kościołow Moskiewskich miały należeć grunty krolewskie, y thu Waszmoście przestrzegajcie podsady; powiedzcie Waszmoście, że Moskiewski moze dać do Pieczar, będzieli chciał, Ostrow, iezli tak bogoboiny, na to miejsce; a w zamkach Inflanczkich będą kościoły katholicckie, które Krol Iego Mość nada; a tego w conditiae kłaść nie trzeba, bo by tho z małą uctiwością Krolia Iego Mości było, zeby nie sąm s siebie, ale s konditiei, włożonych od Moskiewskiego, nabożnym był. Ale oboiga Waszmoście nie wszczinaicie sami mowić, niech Pan Haraburda napisze list wedlie potrzeby, iakosz wiem, że dobrze w to potraffi; a gdyby kto Waszmości na the podsady nawodził, tedy dopiero Waszmoście tych ratij uzijcie sami s siebie.

Iusz rozumiem, że do tego czasu Waszmoście zawarłiscie pokoi, alie gdyby, czego nie rozumiem, inaczy padło, tedy proście Waszmość xiędza, aby w Ostrowie zmieszkał do nauki Krolia Iego Mości, zeby Król Iego Mość informatią mu posłał, iakoby miał dali postęmpić z Moskiewskim; bo gdzie by iachał, niewiedząc intentij Krola Iego Mości, tedy, gdysz by mu musiało przyjsc do rozmow s kniazem, mógł by co s inszj miary s nim zacząć, a krol Iego Mość czo mu inszego potym oznaimie; zaczybmy więtsze zatrudnienie w tych sprawach urosło. Pisząc iako sama rzecz iest, idzie mi o tho, ysz ten xiądz nie jezuidzki modestiety y szcerosci iest, y widzą, że pilai sobie we łbie kryślia then swiath, a nizli chory niebieskie;

boie się, by nam czego złego przyczyną nie był tam, przypatrzwszy się dobrze naszym niedostatkom; widzę że cholera y chliuba gum bardzo włada. A tak iezli się Waszmościam zda, y to Waszmość miecicie na pieczy, acz dla tych niedostatkow, iakom się Waszmościam często deklarował, życzełbym, aby pokoi doszedł, y także dla Inflanczki ziemie; Pernawa śnać ieszcze się opiera. S tym się etc. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 30 Grudnia, roku Pańskiego 1581.

Cedula w ten list włożona.

Czo żywo zamki theras bierze, wziął Dęmbiński Aschakarar, Szuchodolski tesz drugiego, Kokenhausen naszym blockhausami scisnęli, y nadzieję mają, że go dostaną, bo głód w nim.

164.

LISTH OD P. IORDANA DO IEGO MOŚCI PANA HETHMANA.

Wielmożny, a mnie wielce Miłościwy Panie! Zalieciwszy etc. Waszmości; memu Miłościwemu Panu oznaimuję, zem był pod Nowogrodem wedle roskazania Waszmości, mego Miłościwego Pana, y czynili przedai lindzie zagon aż do samego miasta, ktorem był posłał naprzod przed sobą, iako tego obyczai jest, a samem stał na zasadce z drugimi y w posiłku, na takim mieyscu, gdzie się drogi wszystkie tu ku Pskowu idące schodziely w iedno od Nowogroda na gościniec główny, a tho dla tego, aby nam w teł ludzie zaść nie mogli, gdyżem iusz od ięzykow sprawę miał, że pięć połkow ludzi przybyło do Nowogroda w piątek przed wilią, a iam prawie tijiże nocy przyszedł pod Nowogrod. Tym ludziom przednim, s ktorymi był Alibek, pan Pawłowski porucznik moy y porucznik pana Hołubkow, kazałem pierwij na ieden monaster uderzyć, we czwierci milie od miasta, gdzie mi dali ięzyki sprawę, że tam miało bydź kielkanaście synow boiarskich, dawszy naukę swoim, iak się sprawować mieli, alie trudno zbierany druzynie rozkazować, bo zarazem w tym monasterze y za monasterem upadli na łupiecz y zabawieli się na łupiech, a drudzy pierzchneli z monasteru; w mieście się postrzezono, poczęli z dział strzeliać s hakownic na the, czo podbiegali do Kobyliznia; we zwony zwonieli, piechota wyskoczela do Ko-

bylinia, a naszych niewiele tam przypadło, ledwo dwanaście albo piętnaście koni, bo drugim łup przeszkodził albo zdobył, w którą się sam, widzę, barzo zaprawieli y roskochali się w ni; iusz się tesz musieli y ta trocha wrocić od miasta, gdysz posiełku nie mieli; y nie sprawieli tego, czo gim było rozkazano; alie się wszdy iednak stawieli na thym mieysczu, gdzie byli powinni; ięzykow nalapali dosić, alie znacznego żadnego y dla tego mnie było wstyd chłopstwo Waszmości, memu Miłościwemu panu posyłać, gdysz tho między ludzmi rycerskimi bywa w lekkim uważeniu, y nie zachowuie się; ale temu Waszmość moy, Miłościwy Panie, może zapewne wierzyć, zecz się ludzie nasz y same ścianę Nowogrodzką oparli, y nie pokaze się inaczy. Kiedy się ludzie nazad zaś do mnie wrocieli, czekałem do południa w niedzielę, za nami kto, cheąc szczęścia Waszmości, swego Miłościwego Pana pokusić s nimi, ale nikt nie wyszedł. Ruszełem się pothym w drogę nazad, a zostawiełem zasię w iednym monasterze koni sihe tajemnie, aby iezliby była za nami pogonia, oni w teł uderzyli. Sthali przez cały dzień, nie mogli się doczekać nikogo, ani ia sam, a yszem tam iusz nie mogł dłuży czekać na thym mieysczu dla koni strudzonych, ruszełem się sam do dworow; skoro mię iacy minął goniec moskiewskij, co bieżał do posłów; a wrociłem nazad siedmdziesiąt koni, aby zapadli przez dzień ieszcze na pewnym mieysczu, a pothym w noczy z wigiliey na dzień Bożego narodzenia mieli bieżać na drogę Moskiewską, czo do Nowogroda idzie, starać się o ięzyka znacznego, ktorych ieszcze do tych czasow niemam, alie nadzievam się ych, dali Bog, dziś s czym dobrym, o czym zarazem, niemieszakając, Waszmość, mego Miłościwego Pana wiadomym uczynię. Iakom Waszmości, memu Miłościwemu Panu pisał o liuśnych ludziach, czo się wielki stronami bes sprawy dla zdobyczy w moię nadzieię, ktorymem się ia żadnym sposobem nie mogł odiać; poimano, słyszę, iednego, z legomości Pana kraiczego rothy, iakiegoś Szwieikowskiego, który się mnie nie ukazował, anym o nim wiedział, kędy się obracał. A czo się tknie Miłościwy Panie wieści od ięzykow, tedy tho powiadaia, a wiele się ich zgadza na iedno, choć chłopstwo, ysz syn starszy Iwan kniaza wielkiego umarł, y kniaz sam z wielki żalości zachorzał, a do cerkwi przysłał jałmużny, aby za duszę syna iego Boga proszono. Ludzie upewniania woiewodowie y kazali wołać po mieście, aby byli pokoia pewni, a mieszkali w swoich de-

rewniach. Wolnią też na kozaki y na strzelce, dając im pieniądze przeciwko Niemcom, iako oni zowią, nie przeciwko Lithwie; działa gotnią, y potrzeby wojenne, gospody zapisują dla zacnych ludzi y sławią, że mają przyjść niedługo z ludźmi niemałymi, iako Mscislawskij y Mikita Romanowicz, a za nim potym sam książ wielgi; teraz czo tha pięć połków ludzi przysła — Razańczow y Astrachańczow, powiadają ie bydź podłymi ludźmi, na złych koniach y chudych, y nie zbroiny, z rusznicami większa połowicza, na skapach. A czo się tknie drog przepatrowania, iako mi Waszmość, moy Miłościwy Pan rozkazał, abym ie przeyrzał, y położel kogobym rozumiał na nich; tedy nie mogłem namowić żadnego rothmistrza kozackiego, chocia im obieczował wiele od Waszmości, mego Miłościwego Pana, y naweth, gimem groziel niełaską Waszmości, mego Miłościwego Pana, nie pomogło ym tho nie; żadnego sam człowieka nie masz na potrzebnych miejscach albo zgoła na wielkim gościnczu, a kozacy wszyscy zgromadzili się w kupę, cztery milie za Ruszę, w stronie, na spokojniejszy miejsce, a w najlepszy żywności, tak ysz żadny potrzebny posługi Waszmość, moy Miłościwy Pan s nich mieć nie możesz, bo oni telko rzeczom swoim dogadzią a woisko głodzą. Książ Themruk radby iachał tham, gdzie mu Waszmość, moy Miłościwy Pan rozkazać raczył, — ku Wdowie, alie się skarży na podbycie koni y potłuczenie na dziedkach; czeka iednak dalszy nauki mego Miłościwego Pana y rozkazania. Alie widziemy tho, żeć się y Moskwie nie sporo ruszyć z Nowogroda, a yszeby mieli myśleć na odsiecz przijsc Pskowowi, o tym nie myślą, a nie masz ich też widzę s tho. Z gończam też tego zrozumiał, który bierzy do posłów, że pokoju barzo pragną z nami, a Niemcom się chcą otrząsnąć. Zaliczam Waszmości, swemu Miłościwemu Panu chęci owych Panow rothmistrzow, którzy ze mną sam bali do przysługi Waszmości, mego Miłościwego Pana, bo na nich nic nie schodzi, chyba ze thowarzyszthwo trochę nieposłuszne. A ysz też sam ze mną pan Pawłowski był, dworzanim Iego kroliewskiej Mości, dawał Waszmości, memu Miłościwemu panu o nim tho świadectwo, że go widział chętlwym do uczynności, gdyby była pogoda albo czas taki; który mi się, Bog zna, widzi godnym łaski Waszmości, mego Miłościwego pana. Nic nie piszę, telko tho Waszmości, memu Miłościwemu panu ozaaimuję, iakom się sam zalicziel ustnie, bydź sługą zawždy nieodmiennym Waszmości, mego

Miłościwego pana, tak też ustawicznie serce moje pragnie ocasey sobie y godnij przysługi Waszmości, mego Miłościwego pana, a gothowem zawždy głowę swoię położyć dla sławy nieśmiertelaj Waszmości, mego Miłościwego pana; a teras czekam dalszj nauki Waszmości, mego Miłościwego pana, ktorziem gothow bydz posluszen we wszystkim. Dan z Doworzecz w dzień sw. Scepana, roku Bożego 1584. Nanisszy y domowy sługa Waszmości, mego Miłościwego Pana, Spytek Iordan z Zakluczyna.

165.

Magnifice, domine Illustrissime! Literas Vestrae Magnificentiae hac nocte accepi; cum hodie in meridie redditae Magnificis Dominis legatis fuissent, — eorum dies erat adscripta XXVI. Decembris, — ac cum iidem legati velint discedere, licet ea ijs proposueram, quae mihi videbantur et optata reipublicae et facillima factu, quemadmodum ex harum litterarum exemplo cognosceret, quod ad Serenissimum Regem mitto, non possum tum non sentire interius quiddam solatij, quod Deus brevi, meliora sit ex toto isto negotio, ipsi mundo ostensurus. Ego crastina die vel pereundie me cum legatis Mosci in viam dabo; cupivissem fieri posse, ut in itinere aliquid et legatis Serenissimi Regis statim Vestra Magnificentia scribenda ac mihi, sed nescio, an erät in tempore, quamvis, ut video, id sane effici posset; et quas mitto Serenissimo Regi, Vestra Dominatio Magnifica iudicaret, easdem esse opportunas; nunc quidem rogo Vestram Magnificentiam eas perlegere ac mihi omnino hoc donum elargiri, ut D. Thomam, suum sacellanum mihi mittat, quem statim remittam. Iesus sit cum Vestra Magnificentia in aeternum. Ex Kiverova horka die 28 Decembris, 1584. Servitor in Christo additissimus Ant. Possevinus.

166.

LITTERAE AD COMMISSARIOS MOSCHOVITICOS A LEGATO
PONTIFICIS MAXIMI.

Illustres ac Magnifici Domini Legati. Post Basilium nostrum ad Vestras Illustras Dominationes hac nocte allegatum, per quem ipsis significabam,

quae mihi iurantes ac fletentes legati Mosci eadem hac nocte dixerunt prohibitos se ab eorum principe, ne tota Livonia cederent; si quid a rege captarum artium ipsi relinqueretur regi, sibi que ac suis, si secus facerent, illico vitam ademptum iri; haec ad extremum Vestris Illustris Dominationibus perpendenda propono.

Num nisi hodie et hac nocte insequenti venerit a Magnifico Domino cancellario responsum de Velisio reddenda; nec ne Moscis, velint mihi vere, in gratiam Summi Pontificis ac principum Christianorum, quorum nomine, quam possum enixe, ipsas rogo, concedere triduum vel quadriduum, donec ad eundem Magnificum Dominum cancellarium haec, quae sequuntur, mittantur consideranda. Ut vero nihil pereat temporis, Vestrae Dominationes Illustrae, ne alio quidem responso expectato, haec statim in castra mittere possent, scribentes id propterea fieri, ut, si Magnus de Velisio scribere non statuisset aliud tamen id, quod nunc proponam, perpenderit, ac quam citissime responderet. Quod si interim de Velisio tradenda rescripserit, tum Vestras Dominationes Illustras istud alterum responsum ab eius Magnificientia non esse expectaturas, sed admissuras esse pacis condiciones. Sin autem ne haec quidem Vestrae Illustrae Dominationes in gratiam Pontificis velint concedere, dent saltem hominem fidum ac celerem, quem statim ad eundem Magnificum possim mittere. Id vero, quod proponendum existimavi, primum hoc est, (nisi utrique legati aliter statuere possint, quam hactenus sese posse indicarunt) num Velisium in manu Regis et Novogrodia Livonica in manu Magni Ducis tantisper relinquendae sint, dum ab Rege et a Moscho responsum de ijs accipiatur; interea vero reliqua omnia statim restituantur ac tradantur, quod quidem legati Mosci mihi promittunt se pro sua parte sine mora facturos. Quamobrem Magnus aliquos subito huc mittere confestim posset, qui cum aulicis Magni Ducis, qui ad eam rem huc venerunt, et acciperent Livoniae arcas, et a Rege captas redderent Moscis; ut vero Serenissimo Regi ac Magno Duci caveatur, ne cui parti ea res fraudi vel damno sit; in integrum utrique Principi relinquatur, ne de duabus iis arcibus jurent, donec ea utriusque arcis controversia aut mutuo eorundum principum ac (si opus sit) ordinum regni consensu sopiatur, vel denique a Pontifice Maximo pro aequitate decidatur; quod si Livonicam Novogardiam Rex omnino voluerit, tum ejusdem Ponti-

ficis Maximi vel precibus vel autoritate vel denique, si id consequi potero, aliqua pecunia Velisium cedat magno Duci, aut Velisium (si hoc poterit a Magnifico obtineri) comburatur.

Ut aut hujus rei dilatio vel sententia nihil obsit paci absolvendae, reliqua omnia (uti dictum est) restituantur ac tradantur, deducatur exercitus, vera fraternitas sanciat.

Quod si neque haec probantur, peto, num velint aut concedere, aut a Magnifico Domino cancellario concessionem Moscis legatis procurare decem dierum spatium, quo pollicentur se a Magno eorum Duce responsum accepturos, quemadmodum eodem temporis spatium, plus minus novissime, ego ad meas litteras ex pago Crysenska missas, ab eodem Duce accepi. Ac tamen hoc spatium Moscis non concedatur, nisi iurejurando promissorint, se nihil voce scriptone curaturos, ut Magno Duci de aliis rebus, quam de Velisio cum tota Livonia regi relinquenda significetur. Cum vero expediret, ut interea statim reliqua Livonia traderetur. Mosci vero hoc non inchoarent, nisi ad id tempus de Livonica Novogardia caveretur, propterea in manu utriusque principis alterutra earum arcium retineatur.

Quod si intra illud decem dierum spatium a Moscho responsum pervenerit de Velisio regi relinquenda, Mosci nunc jurent se sine ulla cavillatione regis dicturos, ac prorsus arcem illam relictuos una cum Livonica Novogardia.

Quod si interim regii quoque legati a rege vel per litteras, vel per Magnificum Dominum cancellarium cognoverint Velisium restitui posse Magno Duci, id etiam ipsi iurent, se sincere dicturos ac protinus tradituros.

Ac tamen, si, nulla habita ratione harum rationum, Vestrae Illustres Dominationes voluerint istis se cedere, eas rogo per ipsam sanctae sedis apostolicae auctoritatem, quam visae sunt ita magnificare, perque sanguinem Christi, ne invicem disiungantur per quadriduum, quo a Magnifico Domino cancellario responsum accipiamus, ac vero non procul ita abeant, quin eos vel cum ipsis Moscis assequi possim, si pax, Deo miserante, coire posset.

Quod si neque haec velint admittere, et aut aliae rationes aut privata desideria publicae salutis anteferuntur; obsecro eas, ut memoria repetaat,

quanto cum sanguine, nullo cum fructu viginti duos totes annos Livonia consistit, quam multae arces, earumque bona pars, quae non lignae sunt, sed ex latere lapideve extractae, cum dignitate reipublicae, uno momento ad regnum Poloniae sint accessurae, si ista, quae peto, quaeque nihil earum verum excedunt, quam Vestrae Illustrae Dominationes habent in mandatis, tententur! Deinde cogitent, quo in statu, annique tempore, ac quali hujus anni successu exercitus prope Pleschoviam sit obsidens aut obsessus, qui, velimus — nolimus, illuc deducendus est. Quid in committis republica, quid Christiani principes, totaque posteritas denique dictura sit, cum ego coram Deo possim testari eisdem decem dies, quos Mosci legati a Vestris Dominationibus Illustris petebant, ut responsum ab eo principe expectarent, jam dilatione ipsarummet esse elapsos, dum ipsi me uterentur, ut diem de die ducerem, ut a Magnifico Domino cancellario majorem lucem haurirent, cum quidem multo antea legati Mosci se tota Livonia cessuros dixissent; qua trabe amota, uti objecerunt heri Domino Haraburdae, qui id dixerat, reliqua omnia fore plena (quod) ab eodem fuerat initio dictum. Porro meminerint — contra jus gentium detentum fuisse Moschorum tabellarium hoc in agro triduum, antequam mihi legatisque Mosci litterae ab eodem principe et a Magnifico redderentur, quae sane ad hujus negotii celerem perfectionem maxime faciebant. Meminerint item occiduum in itinere, ex castris ad me missum eundem tabellarium minutum (sic), sed a regio ductore coactum substituisse, ut de reliquo tempore taceam; quo abductus ille tabellarius in castra, si quid commeritus fuerat, litterae tum illico ad nos, ut mitterentur, cogi poterat, quae ad reipublicae bonum liquidissime spectabant, si mature deliberare de rebus hic voluissemus. Itaque etsi scio me tanti boni, quantum videbatur hoc fore, si pax fiebat, esse indignum, atque etsi non ignore haeresim, schisma et fidem catholicam nullo unquam glutino ad diuturnitatem tenaci conglutinari potuisse: protestor tum Vestris Dominationibus Illustribus, coram Deo, de sanguine, qui fundendus sit, de damno reipublicae, de Pontificis auctoritate, re sane parum ac verbo tenus aestimata, ac ne verbo quidem tenus aliquando, nisi id, quantum id proficit eventibus nostris minus prosperis, quos eadem auctoritate conteximus. Interea Vestras Illustras Dominationes id sapere a Deo praecor, quod sit plenum salutis et pacis. Ex Kiverova horka, die 28 Decembris, 1581.

167.

Serenissime Rex et Domine clementissime! Quae hodie Magnifici Vestrae Majestatis legatis scripsi, ea ex adjuncto litterarum exemplo cognosces. Quod quidem feci, tum veritate rationum adductus, tum ut desiderio Vilnam redeundi Illustrissimum Dominum Albertum Radivilium, istuc proferantem, biduum adhuc vel triduum detinerem.

Quod cum, una cum aliis, nulla ratione effici posse responderit, discedimus Deo dante crastina die Moschoviam versus, dolentes, quod unum ob Vielisium Deus noluerit Livoniae maximam partem tradi Vestrae Majestatis Regiae. Cum vero judicia Dei — abyssus sit multa, spero non multo post fore, ut meliora sapiant ii, qui melioribus non acquiescant; ego ubinamque ero, qua fide Vestrae Majestatis Regiae negotia procuravi, eadem immobiliter pergam porro. Ex postremis litteris, quas ad Magnificum Dominum cancellarium scripsi, uberius adhuc poterit cognoscere, quo in statu res erat, nisi sathanas adhuc sanguinem sitiret, et hisce tum multibus utrinque plurimas adici regi suo animas videret. Iesus sit semper cum Vestra Majestate. Ex Kiverova-horka, die 28 Decembris, 1581. Vestrae Regiae Majestatis Servitor in Christo perpetuus et addictissimus Anthoniu Possevinus.

168.

LIST DO PP. KOMMISSARZÓW MOSKIEWSKICH OD IEGO MOŚĆ
PANA HETMANA (scriptae, sed non missae).

Iżsnie Wielmożny, Miłościwy Panowie! Zaliczywszy etc. Przijachal sługa Tatarzyna tego, ktoregom do Waszności z listy słał, który mi żadnego od Waszności listu nie przyniosł, czemu mnie barzo dziwno. Posłał mi x. Possevin kopia listu, który ku Wasznościom pisał, w którym około Wieliza tak pisze: id vero, quod proponendum existimavi, primum hoc est, nisi utriusque legati aliter statuere possint, quam hactenus sese posse judicarent: num Vielizium in manu Regis, et Novogardia Livonica in manu Magni Ducis tantisper reliquandae sint, dum ab Rege et a Moscho responsam de iis accipiatur, interea vero reliqua omnia statim restituantur ac tra-

dantur, quod quidem legati Mosci mihi promittunt, se pro sua parte sine mora facturos. Quamobrem Magnificus subito aliquos huc mittere confestim posset, qui cum aulicis Magni Ducis, qui ad eam rem huc venerant et acciperent Livoniae arcis, et a Rege captas redderent Moscis, ut vero Serenissimo Regi ac Magno Duci caveatur, ne cui parti ea res fraudi vel damno sit; integrum utriusque principi relinquatur, ne de duabus iis arcibus iureat, donec eo utriusque arcis controversia, aut mutuo eorundum principum, ac (si opus sit) ordinum regni consensu sopiatur, vel denique a Pontifice Maximo pro aequitate decidatur; quod si Livonicam Novogardiam Rex omnino voluerit, tum ejusdem Pontificis Maximi vel precibus, vel auctoritate, vel denique, si id consequi potero, aliqua pecunia Velisium cedat magno Duci, aut Velisium (si hoc poterit a Moscho obtineri) comburatur. Ut aut hujus rei dilatio vel sententia nihil obsit paci absolvendae, reliqua omnia (ut dictum est) restituantur ac tradantur; deducatur exercitus, vera fraternitas sanciantur. Nie wiem, czy się Waszmościom zda około tego sequestru, ale nie może-li się zostać przy nas Wieliz, a chciałby Moskiewski wrócić Nowogrodek, a za Wieliz jeszcze jaką sumę postąpić y to by nienagorsza. Lec glucho napisał, iakoby dla papieża, wzięwszy czo od papieża pieniądze, miał krol Moskiewskiemu ustąpić Wieliza. A tak spytać by go, ktoby tę sumę miał dać, iezli nie Moskiewski; iezliby na papieża ukazał, niebeloby o czym mówić, bo by to iedno zatrudnienie było, a do tych pieniędzy by nigdy nie przyszło, y sromby się ich upominać. Spalenie tesz Wieliza, któreby miało bydź y to jeszcze niepewne, nie wiem, iezliby miało zwlezczyć the sprawy dali, żeby Nowogrodek przes ten czas miał bydź w ręku Moskiewskiego, ktory ma snać włość niemalą; więc jeszcze z Moskiewskim nie zawarliśmy skutecznie przymierza, y dla tego musielibyśmy Szwedowi cierpieć tego, czo nam broi. Więc trzeba się tego bać, że ani pokoi, ani woina będzie, y na to się tesz trzeba oglądać, ysz czo Moskiewski teras, gdi woisko w ziemi ma, nie uczyni, nie wiem da-li sobie potym argumentami samemi perswadować. Na dekrety stanów koronnych, ani papieskie, nie wiem, aby wiele dbał, choć sobie wiele o tym x. Possevin obiecuje. Barwiera teras, ranny będąc, wozi na wosku; skoro zdrow będzie, barwierzowi idz do domu nazad piechothą, zawiesiwszy somki na grzbiecie. Czo ia wszystkie lepszemu uważeniu Waszmościow poruczam, proszę iednak,

żebyście Waszmość the rzeczy zawierali rychło, bo jest tego wielka potrzeba. S tym powtore etc. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 30 Grudnia, 1581.

Więc nie wiem, iakaby tho była suma, podobno czo blachego, y monetha fluri Tholosanij, bo s tamtych krajow ociec thego xiędza do Włoch wyszedł, a rzeczy wątpliwe mieć s tym nieprzyjacieliem, a ono sieła przypadkow; alboby iusz s nim resołnte walcicz, albo taki pokoi mieć, żeby się iusz nań nie oglądać. Ieźliby tho stać mogło, żeby Nowogrodek puścił krolowi lego Mości zaras, a xiędzu samemu Possowinowi żeby Wielisz był dan w sequester, dokądby krol lego Mość s nim on nie porownał, albo przes papierza, albo przes spolne obsyłki, czo podobae y xiędzu będzie smakowało, bo mu się chce authoryzować, po swiecie ieszdząc: radnibym na thym przestał, ale iusz wilkowi nie dać y stopki grzać w Inflanciech.

Iterum napominam, ogliądacie się Waszmość, abysmy czego inszego w Inflanciech thym czassem nie stracieli; przeth obaczywszy, czo może bydź, iusz lepi zawrzeć the sprawy.

Waszmościow zyczliwy brath, szwagier y przyjaciel, służycz gothów,
I. Zamoiski.

169.

(LIST KOMISSARZOW MOSKIEWSKICH DO P. KANČZLERZA).

Iasnie Wielmożny, Miłościwy Panie Hethmanie! Zaliecivszy etc. Tak, iako było roskazanie krolia lego Mości y wolia Waszmości, przystępując ku końcowi, dzisieyszegośmy dnia zasiadali s posły Moskiewskiem, gdzie prawie iusz do restu przychodządz, zasadzieli się na tym, nie chcąc koniecznie tych zamkow, czo Szwezki pobrał, krolowi lego Mości ustąpić, o czo było niemałe rozmowy z obu stron. A po wielkich sporach odpowiedzieli posłowie Moskiewscy, ysz w roskazaniu y w poruczeniu od Hospodara swego tego nie maią, — nie tylko o tych zamkach co stanowić, ale y mowić; zaczym demawialiśmy się tesz, aby tho było w list wpisano, żeby tych zamkow wolno krolowi lego Mości pod Szwezckim dostawać, a on żeby themu na przekazie nie był; na czo posłowie Moskiewscy nie pozwolili, powiadając, że iako krolowi lego Mości, tak y naszemu Hospodarowi wolno. Mowielismy tesz, żeby tylko o the zamki, które pod Szwedem, woina była, ieźliby bes tego bydź nie mogło, a Wielkiemu xięstwu Lithewskiemu

y wszystkie ziemie Inflanckie, aby pokoi był zachowan, a od króla tego Mości ziemie Moskiewskie takisz pokoi będzie zachowan; ale posłowie Moskiewscy wdąć się w to y nie mówić nie chcieli, dokładając, że gdy pokoi postanowi się y zaprzysięgnię się s strony ych Pana Wielkiemu xięzstwu y ziemie Inflanckie, a s strony króla tego Mości ziemie Moskiewskie, tedy się to trzymać będzie bez tego warunku. W czym według instructyey króla tego Mości protestowaliśmy się przed posłem papieskim, że tego tego króla Mości, jako własności swy nie ustępując, dobywać chce, y protestacją s pieczęcią y s podpisem ręki od xiędza Posewina mamy mieć. Teras co w thy rzeczy czynić, trzeba nam od Waszmości, gdysz w instructyey iasnie napisano, abyśmy po takowy protestatyey przecię pokoy stanowili. My, widząc ysz króla tego Mości na to intentia była takim kształtem ten pokoi kazać kończyć, żeby Inflanty wszystkie przy króliu tego Mości in toto zostały, a teras ysz inaczy posło, Inflant wszystkich nie puszczają, a co lepszych zamków y przygrodków Pskowskich od króla tego Mości chcą: żeby za jaką podmaną kłopotuśmy nie mieli, nie skwapiając się s tym, chcieliśmy od Waszmości odpisu czekać, o który Waszmości pilnie prosimy. Druga rzecz, na którą nam nauki od Waszmości potrzeba jest, ysz dzisiejszego dnia, kiedy nam przyszło o Siebierzu s nimi czynić, na to sobie Moskwa y słowa rzecz nie dała, powiadając, ysz na ten czas, kiedyby mieli zburzyć Siebiesz, Derpt miał przy nich zostać, ale ysz sgoła przy nich w Inflanciech nie zostało, tedy tesz o Siebiezu nie chcą wiedzieć; wszakże za wielkim usiłowaniem naszym ku końcowi, nad rozkazanie księcia pana swego, jeśli nam ustępować Wieliz, żeby się Siebiesz przy nich został. My, ysz koło tego nie mamy nic w instructyey opisanego, umyśleliśmy tak uczynić, iezliby się tak Waszmości, naszemu miłościwemu panu zdało: Wieliz y ten Siebiesz dać ich do rąk xiędza Possewinowi, jako posrzednikowi, który niechby ie thym czasem trzymał, pokiby się król tego Mości s księciem Moskiewskim nie pogodził, aieby teras do traktowania pokoiu tha rzecz nie zawadzała; iedno y w tym nam trzeba wiedzieć, co czynić, iezliby się Moskwa do tego przywieść nie dała, żeby Siebiesz Possewinowi do rąk dać chcieli. Racz nam Waszmość poradzić, iezli Siebiesz na Wieliz frymarczyć mamy, gdysz widzimy, że go inaczy dostać nie możemy, a ten pożyteczniejszy by królowi tego Mości był Wie-

lisz, niż Siebiez spaliony. A ysz listhow do starostw Zawołoczkiego y Newelskiego, o podanie y postąpienie tych zamkow nie mamy, potrzeba, abys nam Waszmość takie listhy y posłance posłał, którzy by themu dosię uczynić mogli; także y de inszych zamkow, acz y listy są, tedy tych przecie, którzyby the zamki zdawali, nie mamy ich; iako widziemy, że oni z gothowymi dworzany na tho przyiechali, przetho y do tych zamkow potrzeba, abys Waszmość kogo naznaczywszy, przysłać raczył, żeby zasię z Węgrami, którzy na thamtých zamkach są, kłepothu y zatrudnienia w rzeczach nie było. Iakosz y thu, nietylko żeby nam iaki żywności według rozkazania krolia tego Mości za pieniądze dodawać mieli, alie nam nie dopuszczają kupować y sługi ieszcze bią; o czym wiedząc, ysz tham w obozie iest pan Zybrzyk, prosimy iako swego miłościwego pana, abys się Waszmość raczeł około tego rozmówić s nimi, żeby zasię do czego gorszego sam nie przyszło, gdysz my wiatrem żyć nie możemy. A iako na początku listu naszego, tak y przy dokończeniu prosimy Waszmości, naszego miłościwego pana, w tych wszystkich rzeczach o prętką naukę, a my przecie nieproziując, w inszych rzeczach stanowić będziemy. A na ten czas się Waszmości łasce naszego miłościwego pana zaleczamy. Dath. z Zapolskich łam, die 29 Decembris, anno 1581. Waszmości, naszego miłościwego pana powolny y zyczliwy przyjaciele y słudzy: Janusz Zbaraski, Albricht Radziwił, Michaiło Haraburda.

170.

(LIST WARSZEWICZKIEGO DO PANA KANCZLERZA).

łasnje Wielmożny, a moy wielce Miłościwy Panie! Nietelko tak małą rzeczą, iako iest pisanie, lec y naywietszą radbym sobie pozyskał łaski Waszmości, w ktorij się barzo kocham. Dziękowałem panu posłowi papieskiemu imieniem Waszmości zarazem, gdym list Waszmości przecieł, y prosiełem go o tho, o coś mi Waszmość rozkazać raczył, tho iest, s strony Wielizy, a właśnie tesz na tenże czas o thym rzecz przypadła była. On, iako w każdy inny mierze, tak y w thy pogotowiu chciał się Waszmości przysłużyć y wziął the iakoby posłom Moskiewskim z rąk, warując w tym od wszelkiego niebezpieczeństwa s strony pana ieh, nietelko słownymi obietnicami, alie tesz y daniem listhu pod ręką y pieczęcią swą, o czym,

*

minimam, wszystkim, Waszmość, moy Miłościwy Pan szerszą sprawę s pisanania Ichmość Panow posłow wziąć będziesz raczył. A ysz się zatym iusz pewnieysza nadzieia o pokoju stanęła, tedy się niepomatu raduję, że się tho za hetmaństwa Waszmości kończy, czo się za wiele inszych hetmanow kończyć nie mogło. Infanty mamy wszystkie od Moskiewskiego, na czo (пропыць нь руюмск) day Boże, iako się the kraie iusz uspokoią, aby za tegosz chetmaństwa Waszmości y inne granice koronne požądany y potrzebny pokoi miały. S tym służby moie uniżone Waszmości w miłościwą łaskę Waszmości zaleczam. Z Zapolskich lam, w piątek po Bożym Narodzeniu, roku 1581. Waszmości wierny y wieczny sługa Warszewicki.

171.

LISTH DO PANOW KOMMISSARZOW MOSKIEWSKICH OD IEGO
MOŚCI PANA HETMANA.

Jaśnie Wielmożni, Miłosciwi Panowie! Zaleciwszy etc. Poczulem tho czyście, że tak miało bydź około tych zamkow od Szweckiego wziętych, y dla tego do Waszmościow dziś umyślnie posłał; nie Moskiewska tho, ale zda mi się Włoska; czo Waszmość tam w intentij (instructij) macie, lepiej Waszmość wiedzieć możecie, gdysz ia; Waszmoście czo-ras możecie sobie przeczytać, ale ia pamieatham, że namowy nasze o thym do Narwy się ściągały; przetho zda mi się, abście Waszmość posłóm powiedzieli, że Waszmoście bes tego pokoju nie zawrą, aszby y zamki od Szweda wzięthe na stronę królewską były pissane; y dziwuiecie się Waszmość themu, że posłowie mówią, że nie mają roskazania teras o tych zamkach mówić, a wysłano ich wtenczas, kiedy ieszcze był Białego Kamienia nie wziął Szwecki, bo iusz byli nad Zapoliem, gdy go Szwecki wziął, y Oberpolia ieszcze była nie odbiegła Moskwa, alie asz po wzięciu Białego Kamienia; ktemu Moskiewski przedtym postempował wszystkich zamkow Liwońskich přes posły, którzy byli w Wilnie, także y tych zamkow, czo Szwecki teras dzierży, postempował, y tych, których iusz był przed thym dostał, telko o Narew mu sło; y we wszystkich pierwszych Waszmościow mowach tosz było, żeście y posłowie Moskiewscy z Waszmościami zgola mawiali o wszyckiej Inflackiej ziemi, y poseł Moskiewski także mówił o wszytki ziemi In-

flączki; y gdyby się nie pusezały the zamki, czoszby król lego Mość za tak wiele zamkow, któreby miał puscic, wziął; bo y s tego ostatka, czo Moskiewski dzierzy, Dębinski s Suchodolskim pobrali zamki, y Kokenhausen do tego czasu iusz podobno królewski iesth; ktemu, czoby tho był za pokoi, gdyby pod którym zamkiem, czo Szwed dzierzy, ziachały się woiska krolia lego Mości y Moskiewskie; niewiem, ktoby komu po dobry woli ustępował; musiałyby się s sobą bić. Postłowi papieskiemu powiedzcie Waszmość y iesz ratiae, y tho, że o wszytkiey ziemi Inflandskiey, że iey miał Moskiewski ustąpić, y z Waszmościami mowiel y do mnie pissiwał, y listym lego królowi lego Mości iusz odesłał, a takby tho beła dziwna królowi lego Mości; przeth niech w tym przestrzeże dignitatem suam y tych wszytkich traktatów y mniemanie Waszmościow, aby nie rozumiał król lego Mość, żebyście Waszmoście tego, czo iusz beło pozwoliono, zaś odstąpieli; y by beł on Waszmościom nie powiadał o wszytki Inflączki ziemi y do mnie nie pissał, tedybyście Waszmość nie postąpieli beli tako wiele zamkow, alie asz na końcu, wyciągnąwszy wszytko, zaś znowu wątpliwosz o rzeczach skończonych czynić, nie iest rzecz słusna. I tak rozumiem, abyście się Waszmoście na thym zaparli. Widzę ia w thym the inconvenientią y trudności, że naprzód Szweða mogą na nasze złe tymi zamkami pojednać z Moskwą; druga, snadnie nas poprzedził do nich Moskiewskiemu, gdysz na samym Pskowie tusz siedmdziesiąt y dwie dział burzących ma, którymi y ziemię pod tymi zamkami może zmieszać, nietelko zamki potłuc; dali, ieżli się przydzie wadzisz z Moskiewskim o the zamki, tedy w cziasne kąty y głodne napędzisz króla, to iest, żeby tylko w ziemi Inflączki z Moskiewskim walczel, nie bełoby tho ku rzeczy naszymy, y dla tego Król y przedtym, chocia mu Moskiewski chciał przymierze dać od Lithwy, aby zinąd beł pokoi, a w Inflanciech walkę, woliał Moskiewską ziemią obieżdzać Inflanthy y tym kxtaltem ich dostawać; raczie się Waszmoście na thym zaprzec. Tucz się to urodzielo, Moskiewski sam iedno o Narwi mysliel, tak iako Waszmoście y s Chwiedora peremithczyka wiecie, y potym, gdy się Waszmoście zaprzecie na thym, a iakoby się postąpiacie, aby Narew nie była pissana na stronę Krolewską, ani na Moskiewskiego, tedy rozumiem, że na thym przestaną. Wszakże nakoniec, ieżliby do tego przyszło, o tę Narew uczynicie Waszmość przecię protesta-

tią wedle instructiiey. Mam nadzieię, że tym kxtaltem się tho zawrze; ie-
zliby nie mogło zawrzeć, przeczytaicie Waszmoście zaowu sobie instructiä,
a wedle instructiiey się zachowaicie. Piszę tesz w tym do xiedza Posse-
wina list, którego Waszmościom kopią posyłam; ieżli się Waszmościom
będzie zdał do czego pożyteczny, tedy Waszmoście oddaicie mu go, ieżli
nie zda, piecie (?) go. Wielisz mnie się zda że lepszy, niż czali, nietelko
spaliony, Siebiesz, a tak nie może-li byđz inaczy; radni niech król dzierzy
Wielisz, a Moskiewski Siebiesz, a w liście przymiernym niech się tho do-
łóży, że gdzie by woliał Król tego Mość Siebiesz, nisz Wieliz, tedy ma
oznaimić w tym roku Hospodarowi, a Hospodar go będzie powinien puścić
Kroliowi tego Mości, a Król tego Mość tesz onemu Wieliz. A zathym Wasz-
mościom tu tesz nastąpi mowić o więźniach, za które Waszmoście będą się
upominać Opozki s Siebieżem, a na Siebieżu samym będą mogli zostać,
acz y thym kxtaltem y Siebiesz y Wieliz przy Króliu tego Mości zostanie.

Węgrowie niepochybnie puszcą thę zamki za mymi listhy, telko Wasz-
moście zawrzycie czo tham, a przythym pošlicie mi kopią tego przymierza;
ktemu niech będą gothowi dworanie bieżeć zaras do Pernawy, Szereneska,
Laisa, bo się ieszcze dzierzą, a w niebezpieczeństwie są od Szweda; prze-
tho trzeba się rychło do nich pospieszyć, także do Felina, Derptu, Marien-
burku, Marienhausen, Nowogrodka, Lucen, Reżycy, a pothym do inszych.
Ia tesz iusz zaras listhy do tych Węgrow zgotuię, y pošłaicza także będą
miał pogothrowiu pošłać do ubogich zamkow y z dworzany Moskiewskimi;
iednak trzeba Waszmościom namowić s nimi, iako tho ma byđz, y oznaimić
mi, abym wiedział, czo za ludzie y iako wielie ich mam pošłać. S tym się
powtore etc. Dat. z obezu pod Pskowem, dnia 30 Grudnia, roku Pańskiego
1581.

Cedula w tenze list włożona.

Choćby tak było w liście przymiernym tymi słowy napisano: «odstąpiel
tesz Gospodar wielki Królowi Stephanu wsiech gorodow Liwonskich, które
Szweczki ięmiel i ięmiłith, kromia Rochodiowa», a na Rochodiuw niechby
iusz beła protestatia. Postąpiwszy we wszystkim tak, iako się Waszmoś-
ciam pisze, iusz Waszmoście zawieracie nakoniecz wedle instructiiey ten
pokoł, czo narychli, boć periculum in mora s strony tij Pernawy. W prote-

statyey to Wasznościę doleżacie, że Krol tego Mość będzie dostawał tych zamkow, czo są teras pod Szwedem, czo tak zawiesić, żeby się rozumiało y na the, jeżeliby potym y u kogo trzeciego były. Licz przy thy protestatyej, trzeba będzie zaraz woiska, iakosz iednak muszi tam bydz teras w Folinie y gdzie indzie, na przyległych zamkach y włościach Szwedom, by iedno miało żywność.

172.

PATRI POSSEVINO.

Reverendissime Domine, amice charissime et observandissime! Literas Dominationis Vestrae, ad me 28 Decembris datas, hoc die, quae est 30, vespere accepi, una cum litteris ad Regiam Majestatem et exemplo litterarum ad Dominos legatos. Ad eas litteras Dominationi Vestrae satis me est respondere, me missuram esse litteras Dominationis Vestrae cum exemplo litterarum ad legatos ad Regiam Majestatem; de conditionibus, quas in exemplo litterarum ad legatos vidi, nihil me attinet scribere, cum alias recensiores litteras acceperim, ex quibus jam longius progressum in hoc negotio video. Cognovi de Dominationis Vestrae diligentia et studio ex litteris Warszawicij, tum ante ad me, tum nunc ad consanguineum meum D. Zolkievium scriptis, quo nomine Dominationi Vestrae gratiam habeo, et, ut Deus juverit, vel ipsi vel ipsius societati hoc in regno referam. Hortor modo Dominationem Vestram et quaeso, ne patiatur istos Moschos novis dubitationibus negotium impedire, et jam vix non perfectum inficere. Quid enim illud est, quod nunc moverunt de arcibus, quas rex Suetiae possideat, et quam putida illa est excusatio — interdictum illis esse a principe, ut ne cederent arcem a Sveco captas; cederent vero, quas princeps ipse possideret, et interdictum — de non tradendis arcibus a Sveco captis, quae adhuc captae non fuissent, cum discederent, etenim patior (posterior) omnium post Narvam Albus-Lapis, Faidam Mosci vocant, jam cum ad Zapeliam oratores essent, fama adacta, Sveco cessit et post Herbolopolium quandam ultro ipsi Mosci deseruere; ab oppugnatione vero Albi Lapidis ad oppugnationem Pernoviae itum est, etsi haec resistit adhuc. Quae vero, aut quot arcem jam restarunt, quas vobis redderent pro tanto terrarum tractu, quem illi reddimus? et pro Vielkolueo, quam arcem ego, nisi ordinum decretum intercessisset, decem ar-

cibus Livonicis quibuscumque, saltem aliquod exceptis, praetulissem. Etenim sciat Dominatio Vestra non solum regem Suetiae adeo bellicosum factum esse post tergum nostrum, sed et Dembinskium et Suchodolium nostros quosdam, qui aliquas arces nunc pro Regia Majestate ceperint, et fortasse etiam ipsam Kokenhausiam munitissimam arcem, in qua nobis plusquam in aliis positum erat, jam habemus. Ne igitur isti homines, quaeso, ineptiant; agitur etiam in eo dignitas Dominationis Vestrae ne, cum sit vir gravis, ea, quae sibi non constant, istos effutire patiat. Praeterea vero Regia Majestas ex litteris meis jam spem de tota Livonia sibi credenda (cedenda) concipiet, ad quem ego non pluribus verbis, sed totidem prorsus, quod ad me Dominatio Vestra 28 Decembris scripserat, scripsi — Mosci legatos omni prorsus Livonia cedere Regiae Majestati, si ex parte Regiae Majestatis arces captae in Moschovia ipsorum principi restituerentur; concipiet et senatus, etenim litterae meae in senatu recitabuntur. Inde vero, si aliquid diversum, quod Deus auferat, post scriberetur, putat-ne Dominatio Vestra, quod Regiae Majestati et senatui aliquae glossematae a me satisfaceret? ac alii quidem fortasse imprudentiae meae aliquid adscriberint, Laterani vero, qui in eo consensu reperientur, litteris Dominationis Vestrae et chirographo, quod misi lecto, quid dicerent? Oro igitur, liberet me haec cogitatione et modestia; ineptiant isti, ut volunt, scio ego Moschum saltem de Narva laborare, ne ejus jure eedit; de aliis arcibus dandis non retinendis, cum illos mitteret, eum cogitasse; et enim eam jusserat dare, quae alio pendebat, Album scilicet Lapidem. Reliqua Dominatio Vestra cum Dominis oratoribus conferet. Haec nova ad me haec delata sunt, Magni Ducis primogenitum filium Joannem mortuum esse, Coreliam a Moscis iterum Sueco adeptam esse. Commendo me favori ac benevolentiae Dominationis Vestrae. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 30 Decembris, anno Domini 1584. Joannes Zamoiski.

173.

LITTERAE AD SACRAM REGIAM MAIESTATAM A MAGNIFICO DOMINO CANCELLARIO.

Sacra Regia Maiestas, Domine, Domine clementissime! Hac oblata occasione, quod familiaris dominus Buzeny ex castris in aulam proficiscere-

tur, mitto cum eo ad Majestatem Vestram Theodorum Ioannis Zubatoff, qui a legatis Moschorum ad legatos Majestatis Vestrae transijt. Rogo, ut Majestas Vestra Regia beneficentiam suam illi ostendat, etenim hoc a me illo promissum est. Spem habeo de Vielsio legatos ita transacturos, ut maneat in potestate Majestatis Vestrae, maneat item Siebiezum in potestate Magni Ducis; ita ut si intra vertentem annum Majestas Vestra Regia proposcerit Siebiezum a Moscho, illud ipse tradat, reddito Vielsio; sin minus, possideat deinceps Majestas Vestra semper Vielsium, Moschus item Siebiezum; nihilominus vero pax sine dilatione concludatur. Livonia Majestati Vestrae decedatur, ipsi aliae arces tradantur, sed cum deinceps etiam de captivis agetur, tentabitur iterum a legatis, an pro illis Opeczkam et Siebiezum, vel saltem Siebiezum obtinere possit.

Nos hic utraque ex parte horridissimum frigus continet in quiete; sed plura Majestati Vestrae Regiae non scribo, cum potero me tertium aut quartum post diem, rebus conclusis, missurum eum, qui summa celeritate ad Majestatem Vestram curret, ita ut existimem prius illum, quam hunc familiarem Buzeny, etsi praecedat, ad Majestatem Vestram venturum. Comendo me in gratiam Sacrae Regiae Majestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 2 Ianuarii, 1582.

Cedula iisdem litteris inserta.

Ex captivis et ex ploratoribus Novogardiae intellexi, majorem natu Mosci filium obisse. Ferunt idem exercitum cogi Stauritiam, ut inde ducatur in Suecam; Correlliam arcem jam a Moscis receptam.

174.

EJUSDEM MAGNIFICI DOMINI CANCELLARII AD REGIAM MAIESTATEM LITTERAE.

Sacra Regia Maiestas, Domine, Dominae clementissime! Meminit Maiestas Vestra Theodori bojarii cujusdam, quem per secretarium maiorem Majestati Vestrae ostenderem. Is miser, dum ea, quae illi mandavi, exequitur, captus a Moscis est, — iis, qui erant in praesidio Vdovae; jam fortasse perit; uxor ejus cum liberis it in Lithuaniam. Misereatur Majestas Vestra

illorum orbitatis. Comendo me in gratiam Majestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dath. ex castris ad Plechoviam, die 2 Januarii, anno Domini 1582. Sacrae Regiae Majestatis Vestrae fidelis subditus et servitor, Ioannes Zamoiski.

175.

LITTERAE A PATRE POSSEVINO AD MAGNIFICUM DOMINUM
CANCELLARIUM.

Magnifice, Illustrissime Domine, plurimum in Christo observande! D. Thomas reddidit mihi litteras Vestrae Magnificentiae eo iucundiores, quo cum eas ille mihi adtulisset, (cui expiendam confessis sacramento familiae meae partem dedi), tum ex Vestra Dominatione intelligebam Novogardiae Livoniae, ceterisque in arcibus non periturum cultum Deo debitum, ac Beatissimae virginis venerationem fore cordi Vestrae Magnificentiae, cum primam Livonicae illae arces Regiae Maiestati tradentur. Ceterum de Vielisio caput meum legatis Moscis obtuli, ut illam arcem Regi reliquerent, me vel ipso vitae meae discrimine Moscho purgaturum illos, si quid hac in re mandatum principis sui pretergrederentur. Post multa, eo ventum est, ut Vielisio integrum maneat regi, sed Siabiezum Mosci, (ut) stet itam integrum Magno duci, volunt, si Vielisium non habeant, aut non evertatur. Iam cum ego mentem Serenissimi Regis hac de re perspectam nonnunquam habuerim, spero id negotium nobis non exhibiturum, si alia successerint, ut cras fortassis in nomine Iesu absolventur. Stet Regi Drissa, Sebiesium Magno duci, de quibus, Deo dante, reditu in Moseviam meo agam, si qua ratione potero evincere, ut viva voce, quae rationes hac de re efferentur, Moschum eae ad complanandam hanc differentiam et ad utramque arcem solo equandam permoveant. Quod si pax fiet, illico Porcoviensis palatinus ex Porcovia et quinque alii Novogardia magna unius diei ac noctis spatio accersentur, ut arces Livoniae dedant captas, aut a Rege accipiant, datis a Vestra Magnificentia fidelibus viris, per quos ista peragantur. Aiunt autem Mosci distare Siebiesium Drissa centum verstis; si stetisset ijs Derpatum, concessuros fuisse, ut Siebiesium solo aequaretur. Quod si quid amplioris laeas ad ea, formalamque conditionum, a me missam, a Vestra Magnificentia accepissem, aliqua forsitan ad celerius expediendum totum negotium his litteris addere potuis-

sem; sed non dubito, quin omnia legatis perscripta sint, quidquid tardius denique mihi declaraturi sint. Hoc unum dicam, sperarem me de Magnificentia Vestra eam iussuram, ut mature cosaci, reliquaque illa fex sanguinaria, si cibum et reliqua capiant, iam a pueris, ex innoxiiis nec militaribus hominibus manus abstineant: neque dum putant incutere hosti terrorem, desperationem inferant, laesaque patientia fiat furor. Quod si Vestrae Magnificentiae visum fuerit, ut hinc in castra nobilis aliquis Moschus mittatur, qui post iuramento legatorum sancitam pacem, Pleschoviensem palatinum de tota re, evocato ex ipsa civitate aliquo coram Vestra Magnificentiam, certiore faciat, id forsitan rationibus ipsius exercitus non erit incommodum. Cum vero Mosci instant, ut captivi liberaliter omnes tradantur, eaque res ad me a legatis Regijs relata hanc adhuc habeat difficultatem, quod Mosci diserte ac plane in litteris velint sine alia delatione fieri: videat Vestra Magnificentia, quid christianam pietatem deceat, quidque et mea de fide quereretur, si rem mihi delatam non praestarem; itaque praestaret, ut qui sunt in castris captivi vel mecum venirent vel certe candide efficeretur, ne aliquo ab militibus ablegarentur. Sic fidelius victorias cumulabit Deus iis, qui fidem sinceriores servabunt. Ac quidem hoc anni initio, conclamata pace partium Vestrae Magnificentiae esset, ut in die trium Regum plurimi ad gratias Deo agendas, sanctissimumque sacramentum sumendum adducerentur, ut jam Polonicum regnum novi anni et exitus incremento majora benedictionum caelestium percipiat incrementa. Iesus Vestrae Magnificentiae Illustrissimae cor et dexteram Divinis muneribus ditet. Ex Kiverova Horca ultima die anni 1581. Quid mihi post has litteras scriptas legati Regij scripserint, quidque ego illis responderim, videbit Vestra Magnificentia ex adiunctis schedis. Prudentiae Vestrae Magnificentiae erit, ut omnibus rebus remedium adhibeatur. Vestrae Magnificentiae Illustrissimae addictissimus in Christo servitor, Antonius Possevinus.

176.

CEDULA OD PP. POSŁÓW DO XIĘDZA POSSEVINA.

Mościwy xięże Possewinie! Dziś u Waszmości bydź nie możemy dla tego, ysz posłaniecz nasz od łego Mość Pana kanclerza ieszcze nie przy-

jachał, a tego pilna potrzeba jest, abyśmy go doczekali, czy iedno sam Waszmość wiedząc, prosimy pilno, żeby Waszmość, wynalazwszy jaką przyczynę, u posłów Moskiewskich odmówić nas raczył podług baczenia swego, żeby nam u nich tym dzisiejszym nieprzybyciem naszym domniemania iakiego nie czyniło y Waszmości samego niefaski nie niosło. S tym służby nasze przyjacielskie łasce Waszmości zaliczamy. Waszmości życieliwi przysiaciele y słudzy: Janusz Zbaraski, Albricht Radziwił, Michał Haraburda.

177.

RESPONS PP. POSŁOM OD XIĘDZA POSSEVINA.

Illustres et Magnifici Domini! Libentissime faciam, quod Vestrae Dominationes Illustrissimae mihi scribant. Quod ad Moschos attinet, ipsi se dicunt esse paratissimos mittere Novogardiam, ut veniant quamprimum palatini ad reddendas arces; verum sese non solum non missuros, sed etiam in deliberationem inituros, nisi de Siebiezio a Vestris Illustrissimis Dominationibus omnino et clare respondeatur, quandoquidem illi clare Vieliziam tradiderunt, si Siebiezium stet. Mirantur autem rationem istam agendi, nec desunt hic, qui dicant esse satis puerilem; ego tegam, quantum potero, omnia, sed videant, quod agant; et iterum dico, videant si celerrime mittent responsum, celerrime mittetur Novogardiam tabellarius, sin minus, expectabitur, quid desiderabitur a Vestris Illustrissimis Dominationibus, quibus a Deo rogo optimum consilium. Vestrarum Dominationum Illustrissimarum servitor in Christo, Antonius Possevinus.

178.

LIST DO IEGO MOŚCI PANA HETMANA OD IEGO MOŚCI
PANA WOIEWODY BRACZŁAWSKIEGO.

Jaśnie Wielmożny, a mnie Miłościwi Panie! 27 die Decembris, iużesmy s tym się rosthali y pożegnali z Moskwą, nie chcąc nic o Wielizu wspominać, ani tesz także o czym. Possewin gdy nas zrozumiał, żeśmy iusz się s thym pokazali, ysz więczy nauki nie mamy, a o then sam Wieliz roskazanie Iego Królewskiej Mości mamy, abyśmy go nie ustępowali, z wielkim rozważaniem nam cedulę posłał, szeroko nam przekładaiąc, y

przypisał nam tho, abyśmy się oglądali na rzeczy pospolite y upadki y na woisko, które teras musi zisźdź precz, a potym yszbyśmy w drogę pospołu iachali pomału, asz on od Waszmości będzie mieć wiadomość, albo sterzy dni tuj wiadomości od Waszmości poczekali. Powiedzieliśmy mu, żeś nam Waszmość pisał iusz ostatnie, y frasując się że tak do Waszmości posyłamy, a Waszmość mimo tho więtszego roskazania nie masz, czekać nie mamy czego, alie iadąc w drogę, wstąpiemy Waszmość pożegnać. 29 przyachaliśmy tamże, z okolicznych słow zeszliliśmy się o Wielisz, chcąc go dać Possewinowi a potym w przymierzu tego nie pissać, asz bełaliby wolia Królia lego Mości ustąpić, albo przy sobie zostawić, do syłki aby tho zostało. Oni dopiero się nam wczora ze wszyckim grunthownie declarowali, że ustępią Wieliza Królowi thym obyczaiem: aby przy nich Siebiesz został czało. O Inflanty żadną miarą nie chcą inaczy, iedno aby czo Szwed dzierzy zamilczec; ysz tego żadną miarą uczynić nie mogą, bo tego w nakazie od Kniaza nie mają; y po długim naszym spieraniu, nie chcieli nam tego pozwolić, y owszem spominali — wolen nas y was Hospodar w tym. Odłożywszy tho według instructey, gadaliśmy s nimi dali o Siebiesz y Wielisz, do iutra sobie na rozmyślanie wziąwszy, s czym zamki chcą oddać: ukazali, — z uiazdy, włóściami, s strzelbą, która na zamku wziętha, krom tych dział które Kniasz Wielki w bitwach pobrał; «ludzie y strzelbę y wszytką majątność waszę swymi ludzmi każem do wasze granicze wyprowadzidź, a wy tesz nam także uczynicie». Ieżeliby się ze wszytkiey zaras wybrać nie mogli, to potym swe rzeczy wolno każdemu wiiskać, — nie zabronią. O więźnie wspominali, y ieżli oni zamilczą, my ich nie wspomniemy. Mym zdaniem woliałbym Wieliz niewątpliwie zostawić przy lego Króliewskiey Mości, gdysz nam Siebiesz spaliony pożytku nie uczyni, a przedtym choć Siebiesz beł, navigatia wolna była bes przekazy; liecz Ich Mościam drugim mimo instructią uczynić się nie zda, alie go chcą Siebiesz y Wieliz do syłki zawiesić. Byśmy mogli the zimę y liatho potężnie podzierzec woinę, liedwyby nie lepiey, bo iako widzę, że sobie żądło woiny the zamki, czo pod Szweckim, zostawuują, aby kiedy chcą mogli tym wrzucić przymierze, a nabarziey się tego rychło boię, — Łuki darem y Chełm, któremu we wnętrzościach siedzą, weźmie; łączno mu ie posłuszeństwem naprawić, s częścią ludzi Inflanczkich ossadzidź, Inflanty gołe nam puszcza,

w których chleba niemasz y na drugi rok mało czego czekać, pieniądze zaras dla ossady trzeba y ludzcy y chlieb skąd rozmyślić, gdysz on z owąd ludzmi y spizą opatrował; potym za tą ocaseią by nie chciał za czasem pokusić, bo nama y tego nie chcieli pisac, gdyszmy im mowieli: «wy do zamku Szwecckiego a my tesz do tegosz, a będzie nam bihwa z wami, aby za the Lithwa Infanty y wy w pokoju siedzieli, a jedno o the wojna: nie chcieli nakoniecz nic mowić, zgoła milczec, nie o tym nie wspominać, ysz tego w nakazie nie maia. O Szereneszk tesz wspominaia, którego będziemy się starać, żebyśmy mianowicie mieli y insze. Znaczy się barzo, że im albo tij zimy albo ze Pskowa na wiosnę wodą bydz pod Rochodiwem, albo ieżli pokoi zechcą do czasu chować nam, konać mu Szweda, aby potym ieżli z nami pocznie, nie miał mu kto przeszkadzać; na którego barzo zgrzythaią, a nie daia znać posobie; y the pewna, że się nam y po iednaniu na pieczy mieć, by nie zmieniel. Gdy o przymierzu pytali, iakiego im trzeba, powiedzieli, — do iutra na rozmyślanie; wielkie the rzeczy iusz są, daliśmy im o podanie zamkow, ci chcą oddać, na który się czas zmowiemy; dworzan na the y na odbieranie maia podawać, — Iwan Zereboow, czo w Porchowie siedzi, a dwa teras przy Bieleczkim do Nowogroda przyiachali, czo tesz ludzie zwodzić maia we 100 koni, y Nachnaty Kobiakow, a Fiedor Zaskirow. Takesmy umysłieli do śródzy w Imie Pańskie the albo owo zawrzeć, a dali Pan Bog, w piątek albo sam Waszmości oznaimię, albo kogo poslić; ieżliby się Waszmości czo zdało albo czego poprawić w thym czasie, racz Waszmość dać znać. Bieleczki z Nowogroda 29 die przijachal, ludzcy zgoła nikogo niemasz, jedno coś o Siemienie powiadaia, alie ieszcze w Moskwy, że ma byż we dwudziestu tysięcy. Dziś dali Bog, o tych drugich rzeczach maieyszych domawiać chcemy. A zatym służby me miłościwey łasce Waszmości, mego Miłościwego Pana zaleczam. Z Zapolskich iam, die Decembris 29, 1581. Waszmości służebnik Ianusz Zbarski.

179.

OD PANOW KOMISSARZOW MOSKIEWSKICH.

Łasnie Wielmożny a nam Miłościwy Panie Hethmanie! Dzisia na dzień nowego liatha, godzinę w nocz oddano nam dwa listhy Waszmości naszego,

Miłościwego Pana, przez pacholięta Waszności, w których raczysz Waszność pisać do nas, abysmy w tym stanowieniu z posły Moskiewskiemu tego strzegli y domawiali się, żeby the zamki, które Szwezcki pod Moskiewskim pobral, na stronę lego Kroliewskiey Mości w liście przymiernym były wpisane. Thego Miłościwy Panie po wszystkie czasy s pilnościąsmy strzegli y teras strzeżemy, y domawiamy się, żeby Moskiewskie posły zamków, które pod ich Hospodarem Szwezcki pobral, wyrzekli się ich, ustąpieli Krolowi lego Mości, czego tesz y x. Possevin po niektorij części nam dopomaga. Alie baczemy, że snacz żadnym obezaniem posli Moskiewscy do tego się przywieść nie dadzą, gdysz po wszystkie the dny z nimi o tym mówiac, niecechmy się na nich domowicz nie mogli: y zatym się wszystka rzecz omieszkiwa, że my, bacząc czo lego Kroliewskiey Mości y rzeczypospolitey natym należy, łączniey tego puścić nie chcielibysmy; iednakosz tho Waszności oznaimujemy, ysz w thy rzeczy iasną y dostateczną naukę mamy lego Kroliewskiey Mości, którą s instructiey słowo od słowa w tym naszym liście ku Waszności wypissuiemy, y tak się w sobie ma: «a czo się dotyczy zamków, które krol Szwezcki pobral pod Kniżem Wielkim Moskiewskim, panowie posłowie mają tego strzec, żeby posli Moskiewscy tego w list nie wpisowali, y niktóry wolności ku dostawaniu tych zamków pod kroliem Szweckim, y niktorego prawa Kniżza Wielkiego do tych zamków nie ostawowali; alie w swoi list panowie posłowie mają tho wpisać, ysz Krolowi lego Mości wolno będzie tych zamków u Krolia Szwedzkiego odyskawać. A iezliby posli Moskiewscy na tho pozwolić nie chcieli, tedy panowie posłowie, protestowawszy się przed posłem papieskim y protesta-tią wziąwszy, mają pokoi stanować». Przetho prosimy, abys Waszność the instructią przeczytawszy y dobrze s niey zrozumiawszy, raczeł nam dostatecznie y znacznie odpisać y naukę dać,— iezlibysmy tego na posłach Moskiewskich nie mogli domowić się y przywieść, żeby tych zamków, które krol Szwezcki pobral, w stronę królewską odstąpić nie chcieli, iezliże mamy pokoi stanować, nieopisuiąc tych zamków w liście przymiernym na stronę Krolia lego Mości, tak tesz y Kniżza Wielkiego, ani ich wspomina-jąc? abo tak to rostargnąwszy, y nie nie postanowiwszy o pokoju, rostachać? w czym o barzo pretką naukę prosimy, która żeby mogła nas dość we czwartak przyszy, barzo rano, gdysz tego y sama potrzeba y posłowie Mo-

skiewscy na nasz wyciskają, y x. Possevin tesz do tego się przyczynia. A czo się dotyczy Siebieża, nizli to pisanie Waszmości nas dosło, tedysmy w tij rzeczy uczynieli, niez się nieróżniąc s nauką Waszmości, że oni Wieliza Krolowi lego Mosci ustąpieli, a my im Siebieża; przyczym y tego warunku, o którym nam Waszmość raczysz pisać, nie zaniechaliśmy przypomnieć, alie tho byđz nie mogło; a na podanie zamkow lego Kroliewskiej Mości w ziemi Inflanckiej y na wyprowadzenie s tychże zamkow, posli Moskiewscy za przystawem naszym, iusz iako dnia dzisieyszego postali do Nowogroda, s którymi dworzany, powiadaią posłowie Moskiewscy, ludzy byđz sterzy sta, albo pięśeth koni; o czym ia, Woiewoda Bractawski, pisał oznajmując y tego dokładając do pana lordana, aby się w dobrij ostrożności miał, ni nacz się niubezpieczając.

Przy thym, iakośmy wyszy napisali, tak y powtóre y potrzecie naszego Miłościwego Pana pilnie prosimy o barzo w tym rychłą naukę. Zatym służby nasze Waszmości, łasce naszego Miłościwego Pana zaliczamy. Dath. s Zapolskich iam, dnia 4 Ianuarii, anno 1582.

Waszmości, naszego Miłościwego Pana życzliwi słudzy: Ianusz Zbarski, Olbricht Radziwił, Michailo Haraburda.

Czoś tesz nam Waszmość raczeł napissać w liście swoim, ysz Kniaz Wielki włość Nowogrodzką wszystkę oddał ku Pieczarom, tedy o tym między nami żadnij wspominki nie było, ani z ich strony; alie iusz s tij strony od Nowogrodka, Kerepecia, Marienbursku y tych zamkow, które poszlij Lucen y Rrzycza, iako się z malowania zamkow malowanych Inflanckich od Waszmości danych panu Haraburdzie sprawuiemy, iusz rzeczy mamy namowione, przyczym y zamku Białego Kamienia na stronę Krolia lego Mości ustępują.

180.

Iaśnie Wielmożny, Miłościwy Panie Hethmanie! Po the wszytkie czasy tedysmy s posły około Inflanthów tractowali, którzy żadną miarą nie chcą o tym mówić, aby się tych zamkow, czo Szwed pobrał, odpisać mieli; alie y.owszem, iako więdę, mocno ich dobywać chcą, iakosz y dziś z rzeczy się odkreli, spomniawszy Rakobor, że go nasz Hospodar wezmie. Zamkow nam

tesz nie chcą na piśmie ukazać, asz kiedy poczną chramothy pisać, y zdami się, że thą stuką chcą isdz, żeby nad morzem zamki Szwedem zasłonić, choć że ich nie wziął, aby tak czo pod tym płaszczem zachować. Panowie posłowie mają tesz tho na dobry pieczy,—ukazać im tho Possewinowym spiskiem, że tho on dzierzy, y Biały Kamień nam postąpieli; alie gdy nie będziem mogli mocz wymoc, czo czynic? tho Waszmość racz przymyślać, by iesli nie nie będzie, iako długo ich Waszmość nam dzierzeć roskaze? Bo iesli isdz pod Nowogrod, albo gdzie wolia Waszmości, tedyby liepi się woisku ruszyć pierwy, niż oni stąd poidą, żeby wszędy blisko za nimi, gdzie Waszmość umyśli przyjść; w tym Waszmości nauki trzeba. Mnie się wszystko widzi, że chytro chodzą, y kiedy który czo bystro rzecze, tho się sami upominają: «mołczy, wiedaiesz, że nam Hospodar zakazał wysoko mowiet dla tego, aby się nie mieszkało». The rzeczy, które oni albo my brali na rosmysliania, theśmy na stronę do naznaczonego czesu odkładali, a o inszych, tedyśmy mowieli y ucierali, iakosz o postąpienie zamkow,—chcieli rok Zwiastowania Panny Marij, tym obycaiem, aby tymże Łothyszom kazano ich wywozić y do nich zaprowadzić, abyśmy za szkodę ręczeli, iesli im Szwedowie uczynią. Myśmy powiedzieli, że tho nie może bydz, «my waszych do waszych granic, a wy naszych odprowadźmy bes szkody nazad, prochy chleb etc». O chlebie mowiliśmy: «tego nie wywozić, bo tho s tychże włości»; powiedzieli: «poznacie y wy, iako s tych tam brać, gdy swego nie przywieziecie». Do tego przyszło, żeśmy mowieli, że «was bes chytróci do waszych granic odprowadzim, alie iesli na naszym ludzj Szwedowie uderzą, a oprzeć się nie będziem mocz za nieszczęściem, nie nasza wina». O wywożenie,—«tak wiele Łotyszów nie będzie, powiedzieli, nie strzeszcie nas od Szwedow, ani wóście, a rok zdawaniu S. Piotr, a kniaz woisko y posochę przyslie zwozić». Byliśmy przeciwko temu, alie tak się mowieło, aby po przijachaniu dworzanina trzeciego dnia zamek zdawano; ieszcze się nie zamkneło, alie my iusz na thym stoiemy. Około tego wywożenia nie wiem, czo się Waszmości, memu Miłóściwemu Panu będzie zdało; mogłby pan Zybrzyk w Zawołociu, Ostrowie, Krasnym, Wielij chleb kazać gothować czo naiwięczy, tymisz chłopcy chleb do Iurijowa odwieść, y władkę y te drugie tam s Iuryowa na tho miejsce wziąć, do ich granic Piczor albo Zborszka odprowadzić; choćby przymierze nie było.

chlieb się w tych zamkach samych przyda. O dworzany—tak chcą, abyśmy y oni nam razem sobie dali ku oddawaniu zamków; który iako rychło przijedzie, iako się mu sprawować, namowiem, których, kogo Waszność chcesz stać, racz posłać do nas, dawrzy mu naukę, iako ma postempować. My tesz czo sam potrzebnego obaczem, nie zaniechamy, ledno żeby ku temu czasowi beli sam u nas ci posłańcy. Do Łuk y Cholna rozumieliśmy stać Choinickiego rothmistrza; u nich ma być dworzan siedm osob, po które iusz odprawili; daliśmy im za przystawa pana Iordanowego thowarzysza, a tam pan Iordan, kogo będzie rozumiał, da, któremu pisał y nakazał, aby się nieopłaskał, bo nie wiem, na iaki fortel 500 albo więczy ich ma być; pytaliśmy, czemu tak wielie: powiedzieli, że tho ludzie zaczniej wojwodowie, siedm ich, a s każdym po dziesięć synow boiarskich, a sług po 20 y więczy, a s synmi boiarskimi po kilku sług; myśmy się dali nie wdawali, nie ukazując po sobie, że tho nam dziwno. U Porechowa naszych mało, y ieźli ich monstrować, nie spodziewam się spełna, także y kozactwo do domu iadą sieła. O działa tak mówią, że s którymi zamek wzięth, the oddamy, alie które niemieckie w bitwie pobrano, tych dać nie chcą, choć w zamkach są; chcą, aby the possochą Łotyszowie sprowadzieli. O przymierze na wielie lath, pierwy na pięć, wiedz na siedm, ledwo na nich Possowin wymogł na ośm; myśmy się w to nie wdali, alieśmy przypuszcili z rozkazania Krolia Iego Mości na Possewina, który od siebie tho odłożył do iutra; powiedzieliśmy, że my na ośm godzin, gdy nam Possewin każe, przijmiem; y widzę, nie mogę rozumieć, dla czego w tym się barzo a barzo opierają, y widzę, gdziebyśmy na krokki czas wzięli, przyzwoleliby. O więznie, o teśmy im, gdy nas pytali, a nawięczy z Niemczy się pokazują, powiedzieliśmy, że nauki nie mamy, czekając na tho, żeby z nami gwałtownie o tho poczęli mówić, bo mają naukę, za occasią mówić o Opoczkę y Siebiesz, iakosz y Possewin u nas pilno chciał wiedziedź, y tegośmy tak zbyli: «tractui między Krolew y Moskiewszkim thy sam od siebie»; powiedział, że on o Iego Mości Kroliu wie, iako ma być; myśmy powiedzieli, że nie wiemy. Przypominali tesz, abyśmy posłom czas przijeli, na któryby do kniaza słuhać przysięgi iachali; alie iako widzę, na tho gonia, żeby tam naszy iachali naprzod, powiadając: «pełno nas hospodar uże posyłać naperwij». Iako widzę, Moskwa chce pilno od Rochadiowa do Newlia, nie chce się

im morza puścić. Othosz thu w czas nauki Waszmości potrzeba. I tho kiedyśmy im ukazali, ysz krol, iako swe poddane, wszystkie Inflanty chce mieć, kiedy przyjdzie do Rochadiowa, że chce go dobywać; rzekli: «tho on wolion, a nas gospodar sobie wolion»; wspominaliśmy, że s tego bithwa, zamlecaią; y thośmy spominali — «niechaize iedno o tho woina, a insze zamki w pokoju» — nie chcieli, iedno milezcć; y thośmy spominali, «a kiedy nas krol pierwy wezmie, abyście nam za pokoi renczeli» — rzekli: «na ten czas niechai do naszego gospodar s sie, on budzieth wolien». Owa mym zdaniem, wierzyć nie masz komu, ludzy zawsze pilno trzeba, odda zamki pusthe, głodne, trzeba przemyśleć w czas żywnością y pieniędzi, bom ia pewien y po jednaniu nie zdzierzy. A iezlibys się Waszmość, moy Miłościwy Pan, iezli by mir nie doszedł, miał wolią ruszyć: racz Waszmość oznaimić, gdzie Waszmości mam przyjmować, bo by mi do obozu nie było po czo, wszakosz niech tho przy woliy Waszmości zostanie, iako Waszmość rozkaże, iedno niech wiem. A zatym służby me Waszmości łasce zaleczam. Z Zapolskiej lamy, dnia 1 Ianuarij, roku Pańskiego 1582. Waszmości służecznik Ianusz Zbaraski

181.

ODPIS OD IEGO MOŚCI P. HETMANA NA LISTY P. POSŁOW.

Łasnie Wielmożniewy, Miłościwy Panowie! Zaliciewszy etc. Dziwuję się temu, żeście Waszmoście nie doczytali się tego w liscie moim, co było napisano łasnie: iezliby nie mogli się rzeczy do tego przywieść, aby zamki Szweckie pissano na stronę naszą, tedy uczynić protestatją wedlie instructiey; życzełbym ia sobie tego y Waszmościam, y życzę, abyśmy ieszcze lepiej, niż w instructiey sthogi (stoi), posłuźeli, może-li tho bydź, a lepiej by pewnie beło tym krtaltem dla przyczyn, ktorem Waszmościam wypisał; lecz dla tego pokoju rosrywać nie smiem, ani mi się godzi, a Waszmościam ieszcze tym mniej, iako posłom, gdysz Waszmościam zliczono nie rosrywać tym miru, y owszew łasnie napisano: iezli niewpiszą tych zamkow na stronę Krolia Iego Mości, że na protestatiey przestać. Przewto przestać nakoniec, iednak s tym postempkiem, aby napisał pan Haraburda, czo narychli, copią przymierza, wszystkie zamki, czo do szcządku, żadnego nie

miałacz wpisał; obaczą Waszmoście, które będą chciały wymazować. Szerenok jest pewnie jeszcze w rękę Moskiewskich y Pernawa także; niech oni posłają y mnie też nie będzie lepiej posłać; obaczem, kogo tam naidziem; potym znowu mowcie Waszmoście s Xiędzem Possewinem o to y poprzyjcie, zwłaszcza za owym listem moim, którym do niego pisał, a zatym Króla Iego Mości, który do rąk Waszmościow posyłam, y copią onego. Finaliter gdy iusz inaczej nie będzie mogło być, przestanie Waszmoście na protestatę; iezli będzie się chciało Moskwie z nami bić, więc będziem się bić znowu, a ci, czo doma zostaną, nie będą mówić, że przez nas wojna, alie obaczą, że prze nieczność Moskiewską, y aczej się na nie będą bardziej gniewać; proszę, zawrzycie Waszmoście iusz the sprawy, abo tam abo sam. Woisko Waszmoście iedno wiednicie; iusz zwiezli się wszyscy piczownicy; ktemu lepi mieć Pernawę w rękę, niżeli na liście, by tym czasem nie kłaskała; y nakoniecz pilni mi będzie po żywność the konie słać, na których tak często do Waszmościow posyłam, a iusz też nie mam y s czym, wszakem do Waszmościow o wszystkim pisał. Xiędzu Possewinowi nie wadzi ten list Króla Iego Mości mieć, ysz ukaze Moskiewskiemu, że staranie czynił o Inflanczką ziemię, y na nim nic nie schodziło, ale że inaczej być nie mogło.

O to się Waszmoście starać, aby to oddawanie zamków czo narzeczy było, dla Pernawy y dla ogłodzenia wojska. Uberpol zameczek Moskiewscy ludzie porzucili po wzięciu Białego Kamienia; rozumiem, iezli Białą Kamień dali wpisać, tedy y ten dadzą, alie nakoniecz y ten niech nie rosrywa dzieła, niech idzie w protestatę.

Okolo Wieliza czo się postanowiło, tego niewzruszam. Ze Iego Mości pan wojewoda Bracławski przestrzegł pana Jordana okolo tych ludzi, którzy poidą z Nowogroda z dworzany Moskiewskimi, dobrze to uczynił, y proszę, aby pan Kurcza y roth Litewskich napomniał. Czo się dotyczy dworzany s strony naszy, niech Iego Mości pan wojewoda Bracławskiej przybierze w rocie pana Zebrzydowskiego kilka osob, także y Waszmoście maczacie tam, kogobycie Waszmoście mieli przy sobie, aby ich ukazać Moskwie, że ci przy dworzanych ich, do tych zamków, gdzie będzie potrzeba, poidą, a oznaimicie mi Waszmoście dzień, ktorego dnia y ktore zamki mają naprzod sobie podawać; a dobrzeby, aby się tu zaczęło od No-

wogrodu y od Ostowa, gdzie ia zeslię pana Bielawskiego z rothą, że iusz poidzie wdłusz, srzodkiem między Ostrowem, Wielą, Woronczem, Krasnem, Zawoliczem, a między Nowogrodkiem, Marienburkiem, Marienhausen, Lucen, Roszyten asz do Kokenhausa. Sam tesz poidą na Derpt, na Laiss, na Felin, gdzie mi w bok łacno bendzie Sereneczka dosięć, także asz do Per-nawy, a kogo trzeciego poslię do tych zamkow, które są w poszrodku zie-mię. Przetho tym dworzanom tak z naszymy strony, iako s tamty, ku odda-waniu tych drugich zamkow, których nie będzie odbierał pan Bielawskiey, bydzby thu w obozie czo rychlię. A otho iusz Waszmość, iakoście Wasz-mości postanowili, s Choinickim rothmistrzem poslicie do oddawania Cheł-má, Łuk, Newlia. W Wostrowie tak wielie jest rzeczy Krolia lego Mości, że skoro się nie wywiozą, a thym więczij prze the przyczynę, że maia bydz wiezione część do Nowogrodka, część do Derpta, których ieszcze nie oddano, wszakże y tego zamku podanie nie omieszka, bo ia rzeczy każę na dwor s zamku wyprowadzidz, a zostawię ludzie przy nich, co ie po-prowadzą do Nowogrodka.

Prochy tesz przywiezione do Łuk teras, o które Waszmoście piszcie do pana wojewody, aby ie podał do Ostrowa, bo ich trzeba na the zamki pograniczne Moskwie y Szwedom. Czisz dworanie którzyby thu przijachali z naszymi dworany do obozu, mogą tho uczynić, ocz prosi xiądz Possewin, że-Szweczkemu oznaimią o zawarciu pokoju.

Posyłam Waszmościam listhy do Węgroff około pusezenia tych zam-kow; waruicie Waszmoście tho sprowadzenie tych rzeczy; informatią do starostow, około wywożenia y sprzątnienia tych rzeczy, czo na zamkach będą, y iako się maia w thym oddawaniu zachować, trzeba abyście Wasz-mości na pismie przes the, które Waszmoście poslicie przy tych dworza-nach Moskiewskich, do każdego zamku posłali.

Oddano mi od Waszmościow dziś list, na zachodzie słońca, zaras we trzy godziny potym; z odpissem wyprawuję do Waszmościow. S tym po-wthore etc. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 3 Stycznia, 1582.

Cedula do pana wojewody Braczláwskiego w tenże list włożona.

Miłościwy Panie wojewoda Braczláwskiey! Skoro Waszmoście zam-kną pokoi, oznaimi Waszmość panu lordanowi, aby s tymi tam rothami

pospieszył się do obozu, także y rotham Lithewskim każ Waszmość do obozu, y kozakom, czo leżą za Russą; każ Waszmość nazad z Łuk do Połocka przeprowadziź wszystko, y piechotha tameczna niech idzie na Połock do nauki Krolia Iego Mości; iesdy inny dlia odprowadzenia z Łuk rzeczy nie trzeba nad tęg, czo tam iest w Łukach, iako ia rozumiem. Dat. z obozu pod Pskowem, dnia 3 Stycznia, 1582. I. Zamoiski.

182.

LITTERAE AD PRAEFECTUM ZAWOLOCENSEM, UT AULICIS
MAGNI DUCIS ARCEM ZAWOLOCENSEM IN MANUS TRADAT.

Generose Domine! Ioannes Zamoiski de Zamoscie etc. Cum iam magnificus et generosus dominus Ioannes a Zbarasz, palatinus Braclaviensis, Albertus Radivil, dux in Olika et Nieswiesz Magni Ducatus Lithuaniae marszałcus, et Michael Charaburda Magni Ducatus Lithuaniae notarius, Sacrae Regiae Maiestatis Domini mei clementissimi legati, cum legatis Magni Ducis Moschoviae pacem concluderint, atque ex conditionibus eiusdem pacis, quasdam arces Regia Maiestatas recipiat a Magno Moschorum Duce, quasdam ipsi reddat; auctoritate Sacrae Regiae Maiestatis mando: ut postquam litteras hasce meas cum litteris Dominorum legatorum acceperit, huic, quem dicti Domini, Sacrae Regiae Maiestatis legati mittent, arcem Zawolocensem in manus tradat, ut is eam deinceps aulico Magni Ducis sibi adiuncto tradere possit. Qua de re pleniorum informationem a Dominis legatis Generositas Tua accipiet. Nec secus faciet. Dat. ex castris ad Plesehoviam, die 3 Ianuarii, anno Domini 1582. — In simili ad praefectos Woronicensem et Ostroviensem extraditae sunt.

183.

LISTH OD PANA ZEBRZYDOWSKIEGO.

Iaśnie Wielmożny, Miłościwy Panie! Oznaimuję Waszmości, memu Miłościwemu Panu, że przed kielkiem dni, dwa służy Dymitra przednieyszego posła do mnie przijachali, ktorých się on barzo doprasza; boią się

(jako drudzy dają sprawę) aby nie był na probie, skoro się nazad wroci, dla czego xiądz legath pilnie mnie o tho y często prosi, abym się (nie wiedząc aby u mnie byli) o nich dowiadował; około czego proszę, abym wolią Waszmości, mego Miłościwego Pana, zwłaszcza iedliby się pokoi skończył, wiedzieć mógł, także y o thym, iezli mi Waszmość każesz u siebie a iako rychło bydź, y czo s tymi chorymi, ktorych wiele (jakom Waszmości, swému Miłościwemu Panu przed tym oznaimił) w rocie swij mam, czynić będę miał. Zatym unizone służby me łasce Waszmości, mego Miłościwego Pana pilnie zaliczam. Pisan niedaleko od łamy Zapolskiego, w sobotę przed nowym latem 1581. Waszmości mego Miłościwego Pana poki żyw sługa Zebrzydowski z Zebrzydowa rothmistz.

184.

ODPIS NA TENŻE LISTH.

Moy łaskawy Panie Zebrzydowski! Zalicziwszy przyjacielskie chęci swe Waszmości etc. Potrzeba tego iest, abys tu Waszmość do obozu przyjechał, skoro się te tam tractaty skończą, żebyś tesz Waszmość, tam szedł, gdzie drudzy poidą. A tych peremethczykow nie wydawai Waszmość, bo nie iest obyczai wydawać ich, y Waszmość bis zlie uczynił, gdybys ie wydać miał. S tym powtore przyjacielskiej chęci Waszmości się zaliczam. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 3 Ianuarij, anno Domini 1582.

Cedula w tymże liście.

Kogo tam między thowarzyszni Waszmości obierzą panowie posłowie za dworany ku dworanom Moskiewskim dla odbierania y podawania zamkow, niech iadą koniecznie.

185.

LISTH OD PANOW POSŁOW DO IEGO MOŚĆ PANA HETHMANA.

Łasnie Wielmożny, Miłościwy Panie Hetmanie! Wczora, w poniedziałek w nocy, odprawiwszy y posławszy ku Waszmości, a wyrozumiawszy z mi-

nuti listu Waszmości, pisanego do Possewina, że jest potrzebny, a pożyteczny, odesłaliśmy tego iemu; a potym dnia dzisieyszego, we wtorek samismy beli u niego y mowielismy, że się tho przez niego działo, ysz sam nam obiecował, że posłowie Moskiewszy wszytkiey ziemie Infląckiey Krolowi tego Mości ustąpić mieli, dla czegosz my tesz (s) strony Krolia tego Mości tak niemało zamkow ustempić Kniazu Wielkiemu Moskiewskiemu obieczi. Xiądz Possewin powiedział, że y z nami mawiał y do Waszmości pisał tym wyrozumieniem, że posłowie Moskiewszy wszytkiey ziemie Inflanckiey, którą Kniaz Wielgi Moskiewski trzyma, ustempić mają, a tych zamkow, które Szweckiey pobrał, żadną miarą posli Moskiewscy odstąpić nie chcą, powiadając że nie mają czego ustempować, gdysz tego Kniaz Wielki nie trzyma; czegośmy się tymi przyczynami, iako od Waszmości naukę mamy, y czego tesz sami ku lepszemu rozumiejąc, domawiamy się; ale Moskwa nie tego nie słuchając, przecie przy swym przedsięwzięciu sthoiey, chociażemy y tho podawali, żeby o Rochodiow tak zostało za protestatją, niepisząc tego w listi na obie stronie, y czyniwszy okolo tego dosić sporow, rosiachalismy się dziś, nicz nie postanowiwszy, telko że xiądz Possewin powiedział nam, ysz posli Moskiewscy chcą pokoi postanowić na dziewienć lath. Myśmy dali w rzecz nie wdawali się, degadzając, żeby nas pierwy wiadomość y nauka od Waszmości dosta, na wczoraisze y dzisieysze nasze pisanie. Iakosz pilnie a pilnie Waszmości, naszego Miłościwego Pana prosimy, żeby Waszmość ze wczoraiszego y dzisieyszego pisania naszego wyrozumiawszy, raczeł nam czo narychly naukę znaczną dać; iezliże bes odstąpienia tych zamków, które wszytkie pobrał, uczyniwszy protestatiae, y wzięwszy ię na piśmie pod pieczęcią y podpisaniem ręki Possewinowoy, mamy pokoi postanowić, albo tak zgola nie postanowiwszy rosiachać się? A które zamki Moskiewski Krolowi tego Mości postempuie, y które tesz zamki Król Szwecki pod Moskiewskim pobrał, to na caedule w tym liście naszym posyłamy ku Waszmości. Przytym służby nasze powolne w łaskę Waszmości; naszego Miłościwego Pana zalieczamy. Dan z lamy Zapolskiego mieysca, Ianuarii 2 dnia, anno 1582. Waszmości zyczliwi sludzy y przyjaciele: Ianusz Zbaraski, Albrycht Radziwił, Michał Haraburda.

186.

ZAMKI, KTÓRE MOSKIEWSKIEY IEGO MOŚCI KRÓLOWI
POSTEMPUJE.

To iest:

1. Lienieward.	17. Salacz.
2. Okrowna.	18. Nowogrodek.
3. Kokonaus.	19. Kterzepieth.
4. Krosbord.	20. Iurzijew.
5. Borzien.	21. Mokil.
6. Landun.	22. Randeck.
7. Czeszdwiem.	23. Rynchol.
8. Luza.	24. Konzad.
9. Rezijcza.	25. Kawled.
10. Wlech.	26. Kurolew.
11. Wołodzimierz.	27. Lueze.
12. Rowny.	28. Tanrusz.
13. Gowia.	29. Olchiow.
14. Thrykath.	30. Paida.
15. Alisth.	31. Wilan.
16. Pierzkiel.	32. Pernawa oboia.

Zamki, które Król Szwedckiey pod Kniazem Moskiewskim
pobrał.

1. Rochodow.	7. Padcza.
2. Sereneszk.	8. Kolowierz.
3. Adesz.	9. Lichowiersz.
4. Delszczepar.	10. Absiel.
5. Rakoborsz.	11. Holomyza.
6. Koliwan.	

187.

LISTH PANA WOIEWODY BRACZLAWSKIEGO DO IEGO MOŚCI
PANA HETHMANA.

lasnie Wielmożny, a mnie Miłościwy Panie! Po wczoraiszym pissaniu moim do Waszmości, mego Miłościwego Pana, tesz rano oddaliśmy xiędz Possewinowi listh Waszmości, który wyczytawszy, sam nan swemu Miłościwemu Panu Waszmości odpissac chce. Zamki, które Moskwa na stronę Królia Iego Mości postempnie, Waszmości possyłam na spisku, a które pod Szwedem mianuie na drugim osobno; alie ilie mogę baczyc, poki Moskwy stanie, nie wiem, aby occasią upuścić, aby swego wethować nie mieli; y tych zamkow żadną miarą odpissac nie chcą, ani myślą, czo są pod Szwedem; y widzę, że tak chytro idą, iako z malowania znać, że poczawszy od Sereneszka do Narwy asz do Newlia, a za Newel asz w kął morza ku Pernawie, iakoby kołem krom Ryskiego, a Pernawskiego porthu, sobie morze brzega po Szweckim chcą mieć;—nie chcą oni ani na naszą, ani na swą stronę zamkow Szwedzkiego pissac, alie zamilczec; s tego się dobrze znaczy, że chcą prętko w to uderzyć pierwy. Niżechmy się dziś zesli s nimi, mowielismy, aby nam napissano w ramocie (hramocie) pomieniwszy zamki, że iusz na kniaza żadnego wielkiego zamku, ani żadny rzeczy w inflanciech nie zostawili; xiędz Possewin powiedział, że tho nie szcerze, a nie po krzesciańsku, bo oni nie chcą, ledno tych zamkow szrekają, czo teraz z rąk kniazijh puszczaią, a inszych nie mogą, bo powiada, by Moskiewski nie był taki nadzieie, że pod Szwedem tego dostać może, nigdyby tak wielie nie postąpiel, o czymem ia, powiada, s królem mowiel, y król tho widząc, na tho zezwalał; iakosz w instructiey tak iest; — otosz o ludziach nie smiem mowicz, lecz się boię, że xiędz, iednając chrzeszcziany według swy dumy na Turki, zamniemawszy wielie o Moskwie, na czudzą skóre chcąc go s Persi, iako przyległego, złączyć, aby mu się przymiel, Szwedowi tesz aby pokoi ziednał, może-li, tymi ostatki Infant; bo gdy Szweda nasz Pan odstąpi, woli mu iego wrocić y the zamki postąpić, a niż Filandij stracić, y w swym pokoi mieć; a choćby tesz y tego nie ziednał, tedy dogodzi Moskiewskiemu, że tho przy Szwedzie zostanie, iako przy słabszym.

Iakosz acz przyjacielskie, alie przecie barzo rad nasze niedostatki wspomni woienne, a ledwo nie lepiej, nizli ia, bo się tesz y nie pytam. Otosz Waszmość, méy Miłościwy Pan racz obaczyć, ieżliby lepsze Łuki, a dali mogli poprzecz; racz że nam Waszmość dać znać, żebyśmy się s nimi dali piątku nie bawieli y rosiechali; ieżliby tesz nie mogło się czym teras zrazu dobrze poprzecz, mym zdaniem wziąby 32 zamki mianowane, a za the 9 liath przymierza, po spustoszeniu 4 liatha woliey dawszy, iako w ziemi dobry mogły by się poprawić, a potym 5 liat miawszy, po onych 4, mógł by kto dbały, patrząc więcey na pożytek pańskiej, albo rzeczypospolithe, y mógłby się tak dobrze opatryć, żeby za małą pomoczą duszemu (sic) y dobrze mógł stamtąd bronić y za czasem nabywać. A ysz oni tak chcą, aby iedno królewskie a the zamki y które Moskiewski postempnie, były mianowane, a o tesz 10, aby y zmianka nie była, wolność Panu swemu dobywania zostawiając; my tesz swym także, oni nam tego nie zabraniają; a gdyś my mowieli: «a więcz gdy się woina pocznie otho, aby iedno w tym samym mieyscu była, a indzie aby się nie ściągala», tho s tych słów w Iego Królewskiej Mości y woina y pokoi by był w rękę, albowiem tych zamkow, iako pod Szwedem woina zdobywać, także y pod Moskiewskim, gdyby ie wziął; otosz obeyrzywszy się na swe dostatki, gdybyśmy chcieli, tedy by przy nas woina; a tho żebyśmy w the zamki uderzyli, zaras s nim woina, bo sobie pod kimkolwiek dobywanie tych zamkow zostawiają; ieżlibyśmy tesz duży nie byli, tho nieruszywszy tego, w to przymierze swe rzeczy opatrować ten pokoi. A ieśliby tesz s Szwedem teras po przyacielsku, tho w czas go skostować; wszakosz tho niech wszystko przy zdaniu Waszmości, mego Miłościwego Pana zostanie, iedno prosiem o prętką naukę. Wiem, że o sejmowych idzie, alie yszby się zamki nie mianowały, o Narew wszyscy wiedzą, a o Lichowieru albo Kolowiru nie wszyscy posłowie słuchali; wszakosz ia tho nie piszę do Waszmości, mego Miłościwego Pana, żebym się czym z woiny zdierał, a tho iusz poki Iego Królewska Mość do zły drogi rozkazał thu zostać przy Waszmości, mym Miłościwym Panie, rad zostanę, pokim dusz, będę służył; — ieżli tesz iusz na tym stanie, raczże nam Waszmość zaras dać znać, — kto tego posła poprowadzić ma y kiedy, bo sam y tak ludzi mało. A kiedy by nam nierychło wiadomość przysła, tedyby ci dwerzanie, o którymchem Waszmości pisał

wczora, przybędą, s którymi 600 chłopow, a gdzie byśmy wiedzieli wczas, moglibyśmy przeciwko nim posłać, aby zostali; bo sam ludzi trocha y często iada, a od niktórych Litewskich żołnierzow słyssałem, że im rok minął, kiedy im pieniądze mieli dać, ani przypowiednych listhow maia, y skoro by się tho iedno przethoczyło, thedy thowarzysze odieszdzaią y o thym Waszmości dobrze w czas wiedzieć. W zamczeh tesz tych trzeba żeby rządznie siedzieli potym przymierzu, by czego zmyślnego nie było; także y wthen czas, gdy się Waszmości, da-li Pan Bog, fortunnie g dzie ruszyć raczysz, boię się ich fortelow; tak tesz przy zdawaniu zamków, by tego lotrostwa sztuk iakich nie zażywali. Na wszitko acz wiem, że Waszmość pomyslać raczysz, iednak my tesz y kto blisko nas przestrzegać będziem. O xiędza Possewina roskazałeś nam Waszmość, abyśmy go od Krolia Iego Mości prosieli, aby w Ostrowie zmieszkał do nauki Królia Iego Mości, leczemy ieszcze czekaię na naukę Waszmości nie nie mowieli, alie iaka nam przyjdzie, potym się według pissania Waszmości sprawiem. Alie xiędz ani formana, ani przystawa, czoby go karmił niema, bo ten, co przy nim — Burda, iuthro iedzie, nie ma ani szeliaga; my go prosić będziemy; alie iako ma iachać, tego nie wiem, y na czym, racz Waszmość przemislić. Moskwa mu iusz y sanie pogothowała. Racz nam Wasmość dać zaraz naukę do kogo o wszystko, a zatym służby me miłościwy łasce Waszmości zalieczam. Dath. z Zapolskiego Iamy, 2 die Ianuarii, anno Domini 1582. Waszmości, mego Miłościwego Pana słuźebnik Ianusz Zbaraski.

188.

RESPONS NA LISTY PANOW POSŁOW.

Iaśnie Wielmoźniey, Miłościwi Panowie! Iuszem Waszmościam pisał dziś w noczy, abyście Waszmoście dla tych zamkow Szwedzkich nie rosrywali pokoju, y owszem, żebyście go Waszmoście zawarli wedlie instrukcietey, protestatią wziąwszy od Possewina, pod Iego renką y pieczencią, że ich Waszmoście nie odstempuiecie, a zaniechawszy ich pissać s strony Królia Iego Mości, tak żeby tesz nie były pissane na stronę Moskiewskiego; wiem ci, że trzeba na tho pieczę mieć, co się y pissywało odemnie ku Waszmościam, y na tho tesz, czo do mnie Iego Mość Pan wojewoda Bra-

czławskiej osobnie pisał; ale tesz są insze ratiae in contrarium, żebyśmy y Pernawy y czego inszego tym czasem nie straceli, k-temu u domowych rozumiem, że dziwne fantaziae we łbach będą, a czo wiedzieć, iako then seym obroci się a, quod summum est, nie godzi się Waszmościam, iedno iako instructia naucza; przethó iusz tak Waszmoście uczynicie, a uczynicie niemieszkanie. Około Szereneszka, tego ysz powiadaia, że go Szwed wziął, tedy napisać w liście, wyliczając insze zamki, te słowa: «Sereneszk, ieśli iecho Szwieczki nie iemlił»; ieżli y tho nie puidzie, tedy ossobliwą Waszmoście protestatją drugą uczynicie na Sereneszk s tą narratją, ysz mienieli posłowie Moskiewscy y przyrzekali, że Sereneszk Szwed wziął pod panem ich, y dla tego, że Kroliowi lego Mości nie podawali, a o thym ysz Waszmoście posłowie nie maiącz dostateczny wiadomości, a nie mogąc iey tak prętko dosiężć od lego Kroliewskiej Mości, tego zamku nie odstempniecie, alie że go Król lego Mość będzie patrzył od tego, cziże ludzie tham naidzie, tak od Szweczkiego, iako y od Moskiewskiego. Mowielbym że posłać obwiedać, alie tho nie może bydź tak prętko, bo tham dotąd iest kielkadziesiąt mil; k-temu trzeba iachać między zamkami, które Moskiewskiej ieszcze dzierzy; a mogą-li ieszcze nad tę protestatją y Possewina wyciągnąć, aby przyrzekł za tho Waszmościam, że go iusz Szwed dzierży; wszakże iusz Waszmoście nie zwłaczaicie, a koniec uczynicie. Nie może się tham w tym zameczku wiele ludzi zawrzec, iako ia słyszę, że choćby przyszło on się bić, nie trudno go dostać. A tak finaliter, choć iusz iakom wyszy pisał, protestatją tę odprawić. Piszę listhy do roth Polskich y Lithewskich, które tam są blisko, ieślibyście ich Waszmoście w czym używali, za przybyciem dworan tych w tak wielgim poczcie, aby uczynili tho, będąc obwieszeni od pana woiewody Braczławskiego, czo Waszmoście roskazą. Łuk oddawanie stosuicie ku oddaniu Derpthu, Felina y Pernawy, by nam ich nie umkneli iako; ostatek baczeniu dobremu Waszmościow poruczam Nadziewam się od Waszmościow w sobothę, a nadali w niedzielę wiesci o skończeniu tych wszytkich spraw y do czego tesz sam s strony spraw woiska owogo wszytkie rzeczy ssthossuie. O riedzu Possewinie ysz tho iesth w liście Krolia lego Mości, którym posłał Waszmościam, że ma iachać do Moskwy: niech iusz iedzie w Imie Boże. S tym się etc. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 4 Stycznia, 1582.

189.

DO PANA IORDANA.

Moy laskawy Panie Iordanie! Isz tham iadą snać nie w małym poczu-
ciu dworanie iacys Kniaza Moskiewskiego, którzy mają zamki Krolowi Iego
Mości oddawać; czybykolwiek Waszmości oznaimił pan wojewoda Bracz-
ławskiey imieniem moim y panow posłow, tego Waszmoście wszystkie rothy
któreście tam, przestrzegacie tak s strony bezpieczeństwa swego, iako tesz
s strony bezpieczeństwa panow posłow; przy prowadzeniu tych dworan,
odprowadzeniu posłow wielkich Moskiewskiego y w czymkolwiek iedno
Waszmości Iego Mość pan wojewoda Braczławskiey napomni. Tho Wasz-
mość y inszym wszystkim rotham, ktore tam w tym kącicie są, roskasz
imieniem moim y then lish im moy ukasz. S tym przyjacielskie chęci swe
Waszmości zaleczam. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 4 Ianuarii, 1581.
Ian Zamoiski.

W tesz słowa pisze się do p. Kurecza.

190.

DO PANOW POSŁOW.

Iasnie Wielmożniey, Miłosciwi Panowie! Zalieciwszy etc. Oznaimię
Waszmościom, że nas dzisiejszego dnia Pan Bog raczył pocieszyć. Uciekło
beło w tych dniach kielka pieszych do zamku, którzy thę sprawę dali,
żeśmy się mieli ruszyć w poniedziałek przeszłij, y że w obozie ludzij
barzo mało; zaczyn y we wtorek y we srzędę Szuiski akazował ludziej
pod mury; czo się trocbe naszych przeciwko im porwało, tom zaraz zaga-
niał nazad, bo aczem ich dumy nie wiedział, aliem inszym obyczajem
przemysliwał, iakobym ich mógł wywabić w polie, przetho chciałem, aby
byli zbespiecznieli. Dziś tedy naprzod przesz rzekę Iesdę wypuscił Szuiski,
ktora uderzyła tam iakoby od Pieczar na naszą strasz, ktora była za Wie-
liką rzeką w pewnym wąwozie, y zaraz wtę przepuscieli kielka seth pie-
szych, s hołową z Michałem Szudowym, którzy occupowali owę wszystką
gorę, czo iesz za czerkwią nawysza, za Wieliką rzeką, asz po drogę, ktora
idzie dolyną nad owymi stawiszczami; tak się nadziewali, że strasz, ktora

beła nad obozem, miała skoczyć rathować tamty strazy, a zathym, że mogli snadni brzegiem rzeki y poliem uderzyć na obos pierwy, anizelibysmy mogli do sprawy iakiey przysć. Iakosz tak się sthało, że pan Skarbek skocezył s thę stronę přes lioth, rathować tamthę strasz, którą trzymał Oryński, y która mężnie z nieprzyacieliem, lubo w małej liczbie, czyniała. Possiłkowa tesz rotha pana Przyemskiego społem s panem Skarpkiem także přes liod skoczyła, y wzieli w tę dobrze ludzie, tak, że na tamtym po-boisku stho y dziewięć człowieka ubitho. Tym czasem Miessoied s Kosseczkim ięli s thę stronę nastempować, alie nie tak skoro, iako beli przed-sięwzieli, y iezda wengierska beła za kosciółkiem dla posiłku piechoty, tam starła się piechotha wengierska, starli y iezdni naszy s nimi, y legło Moskwy niemało, a zwłaszcza nad szanczmi y w owym piecysku, gdzie cęglę paliono, pełno trupow beło. Tych s gory, czo dali się beli udali ku obozu, niemało się ich spuszczało pod brzeg rzeki na liod, alie y tam wczasu nie mieli; za pieniądz posiłkowa rotha s Sarnaczkiem porucznikiem rothy pana Gosthomskiego, rzeką się beła udała pod brzegiem ku miasthu y one gromieła. Mni nie zostało na placzu, nad trzy stha człowieka, okrom ran-nych, bes których nie mogło bydź, y więźniow, których iest kilka dziesiąt; z naszych chwała Bogu iedno Grodzki liegł, a Kobor Ferreus węgryzn, Piątkowskiego tesz z rothy pana Gnieznienskiego nie dostaie; nie wiedzieć, iezli ubith, iezli pogiman; iesth kielkanaście rannych, alie nie szkodliwie, telko sam nieborak Orynski na Bożym smiełowaniu. Zaczynała się tha potrzeba własnie w then czas, kiedy komornik pana wojewody Bracławskiego wsiadał ku Waszmościam. Tey nocy czycha Uehrowieczki s Piłchowskim porucznikiem pana Gniewozewym, s Koszyńskim moim porucz-nikiem y s panem Gostinskim na nie, iezli będą chcieli ciała bracz. Oglą-dając się na tho, aby ieszcze Waszmościam wątpliwość iaka nie została, któraby the tractati zwiecz mogła, tedy przychodzi mi na pamięć tho, co mi tesz Iego Mość pan wojewoda Bracławski przypomniał w pisaniu swoim, około przysięgi Królia Iego Mości y Moskiewskiego, iezli zeby się Moskwa na thym zaparła, aby pierwy postłowie Królia Iego Mości iachali Moskiewskiego słuchać przysięgi, tedy oprzeć się, aby do Królia Iego Mości pierwy Kniasz posłał, przekładając, że na prozbę papieską to teras Król Iego Mość uczynieł, że thu do Zapollia posły swoje posłał, y iezli na thym

stanie, iusz tak będzie dobrze, a teźli nie, tedy może się tho medium po-
dać, aby na pewny ieden dzień, verbi gratia — na Boże wstąpienie, albo sw.
Jan stawiali się naszymy posłowie w Smolensku, a iego versy (sic), a pothim
żeby iachali dali, naszymy do Moskiewskiego, a Moskwa do Krolia Iego Mości;
tak oba rowno zostaną każdy przy swoiey powadze, acz Krol Iego Mość nie
trwa o powagę, iedno żeby czo nawięcy wziął; a chce-li tesz Krolowi Iego
Mości pusicć Opoczkę y Siebiesz za tho, żeby Krol Iego Mość do niego
wprzod posłał, tedy może na tho Mielość Wasza pozwolic. Boze dai the, by
się then żarth w prawdę obrocieł; iuszby y ia na iednym s tych poprze-
stać raczeł, alie żarth na stronę odłożywszy, iusz Waszmości y the contro-
wersią uczyście tham wedlie zdania swego, wiedząc intencję bydz the Kro-
lia Iego Mości, że się radni bawi rzeczą, a niż dymami. S tym etc. Dat.
z obozu pod Pskowem, dia 4 Stycznia, 1582.

191.

LITTERAE AD SACRAM REGIAM MAIESTATEM.

Sacra Regia Maiestas Domine, Domine clementissime! In eventum
hunc novum annum, ut Maiestas Vestra Regia prosperum habeat, Deum
optimum maximum precor; cujus primordio Majestatis Vestrae Regiae pro
futuræ deinceps felicitatis auspicio, hunc non malum nuncium impertior, —
hodie ad Pleschoviam non leviter castigatum esse hostem Majestatis Vestrae
Regiae. Res sic facta est: cum dixissem diem praeteritam 29 Decem-
bris cogendis pabulatoribus, eam rem pedites quidam profugi Schijscio in-
divicavere; is putabat rem ita se habere, tamen ut catus homo, die hae-
sterna et nudius tertius, saltem copias ad murum ostentabat, nec longius
promovebat; egixeram ego superioribus diebus, nequisquam congregaretur
cum hoste, sed ut illi cederet; et quantum potui, continebam in castris mi-
litem, atque heri etiam ipse, cum numerosi hostes starent in glacie et alii
ad munitiones Ungarorum, et aliqui tam equites, quam pedites progressi
essent versus hostem, eos ex instituto cedere jussi, ut hostis longius pro-
gredi asuesceret. Itaque ratus robur exercitus jam motus, reliquias saltem
aliquas mansisse, opprimere eas instituit; cum equitatu non abundaret, op-
pidanis, quicumque equos haberent, ademit, auxitque ad aliquod centenos

equitatum; hodie vero rem tentandam ratus, prius exploravit, quae ultra flumen Wielicam essent nostrae excubiae; cum animadvertisset parvas esse, emisit ducentes equites, qui ulteriore ex parte a via Pieczarensi in nostras excubias impetum darent, partem etiam peditatus cum duce Michaele Sezudoff per glaciem transmisit ad viam usque, quae est trans flumen Wielicam in convalle post ecclesiam, volens nostros utraque ex parte concludere, hoc consilio, quod putaret excubias nostras, quae essent ad castra, transituras flumen ad operam ferendam suis, interim vero castra nudaturas, atque sic recte impetum fieri posse in castra, aliis omnibus imparatis, ut putabat, arbitrabatur; quo instituto, emisit, praefectis Michaele Kossecki, Hrehoro Mieszoiędow, Constantino Paliwanow, omnem ex arce peditatum, qui partim per glaciem, partim ex Pociroviensi turri, qua fuerunt munitiones Ungarorum, et per portam, Wielicam tendendo ad flumen, qua munitiones fuerunt Polonorum, tendebant. Inde expediebat equitatum reliquum, qui peditatum a campo tueretur. Et factum est quidem ita prorsus, ut existimabat. In illis excubiis ultra flumen erant triginta equites domini Gnesnensis, quibus praeerat Orynski; itaque Skarbek cum reliqua turma vix ex ripa non ruens per praeceps in flumen, per glaciem in adversam ripam contendebat, et cum eo dominus Krethkowski, legatus rothe Przijemscziacz (Przemscianae), qui per vices, ex instituto meo, ad ferendam opem excubiis cum aliquot aliis turmis paratus, subito ex castris moverat; super castra etiam aliae, quod futurum non sperabat Szhujski, subsidiariae turmae subito successere. Ac Skarbek quidem et Krethkowskiew peditatum illum trans Wielicam a tergo clausum sternebant; illi etiam stationarii, alia ex parte, magis adactis equis, peditatum hostilem caedebant, cum equitatus hostilis celeriter in glaciem sub arcem se recepisset; ex altera vero parte cum alii, tum Ungari versus munitiones procurrere hostium, pars se sub ripam fluminis demittere, ubi commode Sarnaczki cum sociis per glaciem currebant, atque eos, qui deficientes se infra ripam in eum improvise inciderent, caedebant. Ultra flumen strata hostium corpora numerum centum et novem; in glacie dicebantur esse non pauca; supra munitiones Ungarorum etiam magnus numerus; ita ut existimem non minus, quam ad trecentos in campo occubuisse, praeter saucios; captivos supra triginta habemus; si necessitas non fuisset allata juvandarum subito excubiarum, quae duabus

ex partibus ab hoste clauderentur, unde etiam opus fuerit aliis in partibus rem non differre, longius ivisset hostis et maiorem damnum cepisset. Hac nocte Uchrowiczki cum suo peditatu et Pilehowskicy cum turba domini Gaiewosz, cujus est legatus, ac itidem Kosiński meus legatus, et idem dominus Gostinski intenti erunt in eos, si qui ad colligenda corpora, quae illorum consuetudo est, ex arce exhibent. Ex nostris cesus est Grodzicki, commilito domini Gnesnensis, non in praelio, in quo strenue certe rem gessit, sed iam supra castra revertens, ictu tormenti, et alter quidam nobilis commilito Piąkowski; desideratur Orynskicy, in sclopetarios innexus et rem fortiter gerens, ictus sclopeto in latus; vix credo miserum superstitem fore; reliquorum levius vulneratorum nomina mitto in scheda Majestati Vestrae. Ex Ungaris audio Franciscum Kobor occisum esse; de reliquis credo certiorum redditurum Majestatem Vestram Illustram Dominum Baltazarum Batóri. Pacem existimo cogitaram (coituram), etsi legati hostis identidem alios atque alios scrupulos iniiciunt; crederem illos haec omnia per speciem agere, ducendi temporis causa, si illis hoc expediret, sed quod expediat, non video, cum, dum de illorum copiis exploro, nullas tantas aut Novogardiae aut Stauritiae cogi intelligam, quibus nobiscum rem gerere possint; existimo id verius esse, quod omnes captivi et exploratores narrant, illum apparatus in Suecum fieri. Non mirum certe est, etiam si serio agant de pace, illos identidem subsistere et haerere, et Livoniam, qua excedendum est, intueri, tanquam illos, qui Albam Romam pellebantur. Etenim haec provincia, si unius esset, merito possit praeponi alicui regno, in qua occupanda jam viginti aliquot annos Moschus fatigabatur, ejusque causa regnum suum, tum milite, tum colonis exhaustit atque illud ad eam inopiam et vastitatem, quae nunc est, redegit. In eum igitur eventum, si pax cogibit (coibit), mature Majestas Vestra consilium capiat et provideat, quae providere, nulla interposita mora, necesse est, ac praesertim de instruendis arcibus, quae recipiantur, commeatu et apparatu bellico, item, quae lapsa sunt et corrupta ab hoste, restaurandis. Cum vero exercitus ducendus sit in Livoniam, si in illa provincia nunc adeo famelica miles commeatum non habebit, unde petendus erit. Ego quidem ea, quae pro tempore a me procurari poterunt, procurabo, tum mitendo ex hoc exercitu militem, tum quicquid hic est apparatus bellici, in aliquas arces dispensando. Sed pro omnibus haec satis non erunt, et amplius in

diuturnum tempus; haec a Majestate Vestra diligentius providenda sunt. Exercitu, quali opus erit, melius Majestati Vestrae Regiae censore potero, cum ero in re praesenti; jam tamen et hoc Majestas Vestra praemeditetur, et de hoc, quod habuerit praemeditatum, me certiore reddat. Equitatus Polonicus praemonet de pecunia, et certe illis promissum est hujus quadrantis stipendium in ante diem futurum Purificationis, quae jam instat, et nisi solvatur ad diem: nullo modo, etiam si euperent praefecti commilitones, retinere poterat, premuntur enim certe non uno genere incommodorum et aerumnarum, et hoc illis graviora haec incommoda atque aerumnas faciet, quod aliis videbunt allatam pecuniam, sibi vero non. Supplico igitur Regiae Majestati Vestrae, ut pecunias, quae collatae sunt ad callendas Ianuarii Warszawiam, et eas, quae ex Prussia adferentur, in eum usum destinet, et ad exercitum quamprimum mitti curet. Diu certe deinceps Majestas Vestra Regia alacribus illorum studiis uti poterit. Supplico Majestati Vestrae Regiae, ut Majestas Vestra Regia designet aliquem, qui exercitui in Livonia praesit, nam ego in Livonia diu subsistere non potero; urgeor vitio sthomachi, cui nisi mature obviam inero, sentio me aliquem gravio rem morbum contracturum. In Poloniam quamprimum me reddere opus est et valetudinem curare; etiam si pars tractationum in irritum recideret, vel si mihi moriendum est in Moschovia, ut recipi subsistam, quo ad opus fuerit. Sed hoc novum opus est: misso, ut credo, Bielavio ad recipiendas arces — Novogrodecum, Marienburgum, Marienhausium, Resicium, Lucenum, atque aliquo alio ad intermedias, ipse progrediar per Derpatum, Laisium, Felinum ac Pernoviam usque, si manet superstes, et si quae rei recte gerendae occasio offeretur, eam non negligam, sed tum brevi post, acceptis a Majestate Vestra litteris, primum Rigam, inde vero in Lithuaniam ac Poloniam me referam. Commendo me ac mea servitia in gratiam Sacrae Regiae Maiestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 4 mensis Ianuarii, anno 1582. Sacrae Regiae Maiestatis Vestrae fidelis subditus et servitor Ioannes Zamoiski.

Cedula iisdem litteris inserta.

Nudius tertius allatae sunt ad me litterae a Maiestate Vestra Duneburga per cosacos. Tabellarius Moschoviticus, de quo scripseram, remissus

est a me Zapoliam ad legatos; Possovinus litteras, quas ad illum scripsit, ostendit Zolkiewio; quarum is capita, dictante Basilio, praesente Possovino, connotata attulit, ea Maiestati Vestrae remitto. Video non satis illi placere haec hiberna militum Maiestatis Vestrae in Moschovia. Nec pecunia, nec merces ulla adhuc allatae sunt; cum adferentur, ita dispensabuntur et administrabuntur, ut Maiestas Vestra praecipit. Rogo vero, ut Maiestas Vestra Regia solutionis aequitatis Polonici rationem habeat, quibus stipendium quadrantis istius, ut est constitutum, prorsus est persolvendum ante diem Purificationis. Militum omnium, qui me in scio ex castris profecti sunt, mittam Maiestati Vestrae nomina, ut eos Maiestas Vestra citari iubeat, nam quidem sunt, qui, etiam criminibus commissis, profugerunt, declinando iudicium; rogo nullas excusationes Maiestas Vestra admittat, nisi quis litteras meas ostendat. Speculatores quidam mei redierunt ex Livonia, qui renunciarunt mihi Pernaoviam nec captam, nec obsessam esse, spargi tamen famam, quod exercitus Svecicus obsessurus sit Felinum. Dicunt exercitum Svecicum non in villis, sed Revaliae hibernare. Ferunt Svecum opera Christophori Meckleburgensis parare sibi nova subsidia in Germania. De Vielisio ac Siebiezo scripseram ad Dominos legatos, ut ita intenderentur transigere, ut maneat penes Maiestatem Vestram Vielizium, Siebiezum penes Moschum; si vero intra vertentem annum posceret Maiestas Vestra a Moscho pro Vielisio Siebiezum, tradere teneretur; rescripsisse: priusquam meas accepissent litteras, venisse hoc idem illis in mentem et diligenter contendisse, sed obtinere non potuisse, ut res ampliaretur, sed ursisse Moschos, ut statim concluderetur, ut unus alterum penes Moschos maneret aut Vielisium aut Siebiezum. Conclusisse igitur de Vielisio atque illud mansurum esse penes Maiestatem Vestram. Ante quindecim fere dies venere Schoti infra centum, credo ad octuaginta, Pieczaram. Iam necesse erit, restituta Luco, Zawolocia ac Newlo, maiorem curam Polociae habere. In primis sollicitus sum de com meatu, quo arces istae Livonicae, quae a Moscho recipientur, instruantur. Iordan fuit sub Novogardia, sed nec rei gerendae, nec insignis ullius captivi nanciscendi occasionem habuit, etsi summam adhibuisset diligentiam. Mosci nocte illa post cladem non se commoverant, postridie mane aliqua cadavera tollere voluerunt, sed dum duos salum turmae domini Lesniowski eques vidissent, (turma vero reliqua

in proximo convalle erat) trepidi in arcem refugerunt. Misi hodie, concedendo illis, ut ea libere auferent et sepelirent; et illi quidem, quibus hoc primum dictum fuerat, laetis animis hunc nuncium accepere; «quandoquidem in quid estis tam pii et christiani; referemus hoc woiwodis; post duas horas revertimini»; cum reversi essent, respondere: se illos, qui interfecti essent, parvi facere, dicerent aliquid aliud ac si nuncium de pace inter principes accepissent; nostri respondere se nihil de pace nunciandum illis venisse, nec de ea scire; corpora, quod illis traderentur, humanitatis et christianitatis nostrae signum esse, illorum animas, qui insepulta suorum corpora sinerent et nostram humanitatem contemnerent, paenas sensuras. Iterum revocati ad colloquium, cum nihil illis aliud, praeterquam de sepultura cadaverum nunciarent, et illi in eandem ut ante sententiam responderent, aequos, ut redirent; converterunt, illi in nostros contra fidem grandinem globorum ex schlopetis (nam de proximo loquebantur) proiecerunt, atque etiam barbata et tormenta exploserunt; neminem tamen per Dei gratiam laeserunt. Tres erant: Zołkiewicz, Theliathowski et familiaris meus Zavisza; unum saltim Zaviszam ex schlopeto attigerunt, sed cum globus pellem pardi transiisset, arma ferrea non penetravit, sed saltem contudit. Fieri potest, si Deus voluerit, ut violatae fidei paenas dent. Credo ego Szuisicum timuisse, ne, illatis tot cadaveribus, animi populi consternarentur. Miesoiodovus cecidit in praelio, deiectus ad munitiones ex equo, in quo ex instituto Moschorum peditatum promovebat, a Francisko Turi et a quodam Ungaro confossus. Id ita esse, collatis omnibus signis, de quibus me hoc vespere Illustris dominus Baltazar certiore fecit a Nicolao Szczesnioff, centurione, quem cepit commillito domini Potoczki. Colligo praeter hunc centurionem et tres boiarorum filios; alii omnes captivi pixydiarii sunt, quorum aliquot si nunc ad Maiestatem Vestram misissem, non tam celeri cursu Pruski potuisset ad Maiestatem Vestram contendere. Livonicarum vero arcium provisio moram non patitur. Commendo me meaque servitia in gratiam Maiestatis Vestrae, Domini mei elementissimi. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 6 Ianuarii, anno Domini 1582.

192.

LISTHU MOSKIEWSKIEGO DO POSSEWINA SUMMARIUS, KTÓRY
PAN ZOŁKIEWSKI S IAMY ZAPOLSKIEY PRZYNIOSŁ.

Oznaimuię, że wziół listh od Possewina, który do niego pisał przez Baziliusza sługę swego etc. Oznaimuie, że posłom swym zlicieł około stanowienia pokoju; a ysz mu tesz Possewin dał znać, że Krol zosthawuie woisko przy hehmanie kancelerzu wojewodzie Zamoiskim, a Bathora z ludźmi Ucherskimi y Filona na Lukach, y o nowym woisku znać daie: a tak żeby żalowania iego nie zabywał, a do pokoju krolia namawiał, tak żeby woisko s sobą zwiodł, powiadaiącz przy thym, iako pragnie braterskiej przyaznieny s kroliem Iego Mością.

A iezli się w czym miedzy posły sporka sthanie, żeby się obestać do trzech albo do 4 niedziel, a w tymże mieyscu, aby od niego okazu (odkazu) czekali.

Niesłychana rzecz, że pod tractati krew liudzie krolewscy przedsię przeliewaią. Czo sam Possewin ma rossądzić, iezli to tak ma bydź.

Żeby Possewin pisał do krola, yszby woiska zachamował od przeliewania krwi.

A posłom żeby tesz krol roskazał nierosieszdzac się, azby pokoi uczynili.

193.

SCRIPTA RAPTIM A MAGNIFICO DOMINO CANCELLARIO, NON
CONCLUSIVE, SED UT AMPLIUS DISQUIRANTUR.

Si pax coibit cum Moscho, videndum in primis est, quomodo arces Livonicae, praesertim Moscis et Suecis finitimae, providendae sunt tormentis, pulveribus, globis, tormentorum directoribus, comneatu, peditatu, aliquo equitatu; quomodo quae lapsa in iis sunt, restituentur, cum non integra omnia hostem redditorum certum sit, quemadmodum nec nos ipsi omnia integra in arcibus reddemus. Hae vero arces finitimae Moscis erunt: Lucen, Rositen, Mariemborg, Marienhausen, Novogrodek Livonica, Derpatum et Serenescum, nisi interceptum sit a Suecis, etenim novem milliaribus tantum distat a Narva, supra hoc ipsum flumen versus lacum. A Suecis

vero hae: Lais, Felinum, Pernovia, nisi intercepta iam sit, et forte aliquae aliae parvae. Opidum autem Narva quinque miliaribus a mari distare dicitur. Deinde vero multa impedimenta sunt in provincia, de quibus tollendis necesse est diligenter cogitare. Omnes passim studiis feruntur ad Svecum; de Magno magnum dubium; etsi vellet esse constans, tum non posset, quoniam eius rationes non constant; quas arces habuit, eas hominibus externis dubiae fidei omnes oppigneravit, qui etiam sub hoc tempore colonos ditionis Felinensis et Derpatensis magna ex parte parere sibi aegerunt, quos cum retinere deinceps non debeant, fortasse et ipsi rebus novis studebunt, ac in eos, qui illis lingua et nationis communione et morum similitudine coniuncti sunt, oculos convertent. Biringius vero male sibi conscius; an bene sit acturus, incertum est. Nobilitas vero tentatur a Sveco, propositis, ut audio, edictis, quibus, ut redeant ad suas possessiones quasvis hortatur, restitutum se promittens non solum, quae ipsi possedissent, sed quae parentes et avi. In contrarium vero spargitur falsus rumor, Maiestatem Vestram omnes pristinos Livones provincia eiectionum, eorum possessiones externis hominibus ac in primis Ungaris divisurum. Haec cum ad gentis et linguae eiusdem vinculum invitamenta accedunt, haud dubium est magnopere illorum animos commoveri. Qui vero arces aliquas possederent, vel propterea, quod in aqua turbida piscari minus sunt assueti, malent duos, quam unum dominari in Livonia. Ac nescio, an omnes etiam, qui Maiestatis Vestrae arcibus praesunt, cum adhuc verbo saltim fuerint hae arces Maiestatis Vestrae, fructibus ipsorum, summa cum faciendi, quid vellent, et alios tractandi, ut placeret, potestate, laetabuntur cogi se in ordinem et ad aliquam disciplinam et obedientiam redigi. Quod vero attinet ad colonos, etsi illi proposito edicto de imminuendis operis et muletis abrogandis, quibus nimium torquentur, laetari poterunt; tamen ex altera parte, dum prementur a milite, omnem hanc laetitiam amittent. Videat igitur Maiestas Vestra, quae malis hisce remedia possint adferri, etsi ego existimo reliquis de rebus omnibus praeter Svecum in ipsa provincia in re praesenti melius statui posse et deinceps in diligenti exploratione omnium ac consiliis, quae ex tempore capienda erunt, posita remedia horum morborum esse, praeterea vero in ipsa aequa ac humana ac prudenti administrationis ratione.

Inde sciat Maiestas Vestra Regia, nec Derpati, nec Pernaviae, nec ullo

in oppido Livonico Moschoviticae ditionis ullum futurum esse oppidanum, quod, priscis oppidanis in servitute abductis, ea Moschus suis Moscis replevisset; credo repleta iri oppida publicatione aliquarum libertatum advocatisque Hollandis et aliis id generis hominibus; interim tamen hominibus maioribus praesidiis illas civitates finitimas tueri necesse est.

Ineunda etiam est ratio, quibus institutis, quibus legibus gubernanda sit illa provincia, qui ad consilia, qui ad iudicia adhibendi, qui magistratus constituendi, quibus in omnibus nec praetereundos esse prorsus existimo Livones, nec etiam omnia illis solis praemittenda.

Quod attinet ad iudicia, illis magna cum sua calamitate diu iam carere dicuntur. Meminerit Maiestas Vestra Regia in privilegio ducis Curlandiae, a divo Sigismundo Augusto dato fuisse, quod qui ab illo gravarentur, ad conventum ordinis equestris, qui institueretur in Livonia, illis ius esset provocandi; id in privilegium etiam Maiestatis Vestrae ex privilegio divi Augusti translatum est. De conventibus igitur etiam huiusmodi constituendum est, et huiusmodi in quibus aliqua subsidia, procedente tempore, ad sublevandas necessitates publicas peti possint; inde arbitror nec Rigentes quidem ab hisce conventibus semovendos esse.

Item videndum de arcibus, in quibus defensio totius Livoniae posita erit, proptereaque revisio illarum necessaria est, descriptio etiam possessionum ac omnis vicinitatis, ut ex se ipsae sumptam et in aedificia et in omnem apparatus bellicum habere possint, ne quicquam in posterum ab illis possit abstrahi; praeterea vero etiam aliquae ditiones intermediae, quae habeant commoditatem fluminum ac navigationis, unde perpetuum vectigal illius provinciae sit, designandae sunt, quaestor aliquis constituendus.

Iam ultimum negotium de Sveco: si res non differetur, clamabunt fortasse aliqui, non publico consilio, sed privato, bellum motum, quanquam non movetis bellum, qui sibi eripienti aliquid resistat et illi, qui fraudulenter arces reipublicae invadit; progressus Maiestatis Vestrae contra tyrannum Moschum, cum auctor belli fuisset, retardavit, victoriarum Maiestatis Vestrae et nationis Pollonicae et Lithuaniae famam corrumpat; sed tamen procul dubio, erunt, qui bellum ante decerni in committis opportuisse criminabuntur; si vero differetur: et alias fortasse arces occupavit et, cessante Maiestate Vestra, ad studium rerum novarum provinciales concita-

bit; et enim ferunt et nunc Gardiam spargere: assensu Maiestatis Vestrae ista per Svecos in Livonia geri, facile Maiestates Vestras tanquam affines transacturas fratrem regis Svetiae Carolum, cui Livoniam traditurus sit rex Svetiae; si opus fuerit, Maiestati Vestrae vel homagium etiam facturum, ut faciat dux Prussiae. Quae vero nunc nugis firmat, magis prima veris navigatione firmabit milite, commeatu, apparatu omni, ita ut deinceps diu, pro recipiendis arcibus, ademptis insudandum esset, quod facilius celeritate ipsa perfici posset. Quid vero, si interim Moschus Narvam occupabit, aut quid in contrarium, si receptis ab illo Narva, Iwanogrodo et Moschoviticis arcibus, pacem illi dabit?

Quod vero attinet ad belli cum Sveco administrationem: primum, ut dixi, celeritate opus esset, ut si fieri possit, mature equitatus eius omnis opprimeretur, quo ille amisso, difficile alium compararet, etenim Svetia non abundat equitatu. Inde statim castrum Albi Lapidis castellis esset obsidendum, et Pernovia ipsa, si quod adsit, interim caperetur, facile enim per se liquet, cum tam cito bene commeatu istas arces instruere non posse, oppugnare vero in has arces maioris operis esse et apparatus, cum sint bene munitae.

Interim Maiestas Vestra conqueri posset, apud communes affines — marchionem electorem et marchionem Anschpachum de iniuria illata, de impedito omni cursu belli Moschovitici; si Deus iuvaret, equitatu hostili profligato et famae suae ac nationum nostrarum Polonicae et Lithuanicae satisfaceret, et deinde facilius cum illo per tractatus agere posset, ad quos ego mallo adhiberi a Maiestate Vestra quosvis alios, quam Franco-Italum, licet Iesuitum.

Deinceps ad bellum gerendum ista requirentur: peditatus et bonus et numerosus, et qui usum irruptionum in arces muratas habeat; tormentorum bonus apparatus ac globorum et pulverum, ita ut si res, adigendo ad famem, non succederet, binae arces et Pernovia et Albus Lapis, vel si Pernovia non veniet interim in eius potestatem, Narvam unam oppugnari posse; item commeatus, cuius etsi erit maior difficultas in Livonia, ob arcticam pabulationem, tamen subvectio a Riga et Dvina facilius erit, ac etiam vel a Gedano ipso mari, si qua ratione securitas a classe Svetica procurari poterit.

Equitatum non puto tantum alendum, quam tum ad bellum Moschoviticum, praestantiorum tamen seligendum et iusto numero reliquendum, neque enim hostis vel minimus parvifaciendus est. Praeterea vero hic idem equos, possessiones et suburbia Renaliensia (Rigaliensia) populari poterit, et hisce incommodis, propositis viribus Rigensium, altera ex parte et aliquibus aliis incommodis ad communionem cum reliqua Livonia adigere, ut taceam, si Moschus ad Iwanogrodum veniet, Narvam parvo cum equitate non esse obsidendum.

Quod attinet ad sumptus belli, urgendum tributum novum in committijs, item tributum anni futuri iam decretum, in eum usum convertendum; tentandum forte esset, an turmarum praefecti pro debitis suis, nisi aliunde solvi poterit, possessiones in Livonia accepturi sint, et si nolint, an reperiantur, qui emant. Praeterea vero ne Maiestatem Vestram impediatur solutio debitorum, quod iam ante in castris admonui, mittendum est subito ad principes de prorogatione diei solutionis.

Frumentum vero omne cum avena in eum usum asservari Maiestas Vestra iubeat, quodcumque messum est Grodnae, Olithae, et id aut Michaliscum aut alibi quam proxime ad Duinam conveyi curet. Praeterea vero et id quidquam Marienburgi natum est, ut vel Regiomontum, et inde in Lithuaniam, vel inde mari, si tutum erit, Rigam aut Pernoviam, si Maiestatis Vestrae potestatis erit, duci possit. De pulveribus ac globis iam aliquid Maiestatem Vestram Gedani tentasse, persuasum habeo, si Gedanensium opera cito coëmi et conduci poterunt. Iam videat Maiestas Vestra Regia, si qua ratione Moschus, pace facta, ad eum persequendum armis incitari possit, ut scilicet Maiestas Vestra Regia scribat ad illum, distenturum se eius vires in Livonia, de commerciis, maris Baltici commodis, utraque ex parte conditionibus, ita ut illis non privetur, transacturum; — pelleret eum ille arcibus sibi in Moschovia adeptis, et in Filandiam arma promoveret, sinumque maris, quae ostium Welchovae fluminis est, amplecteretur. Si opus foret, aliquem equitatum Maiestatem Vestram cum exercitu eius coniuncturum, animadvertendi causa; in hominem affinitatis et veritatis oblitum, qui ipse Regiam Maiestatem Vestram ad bellum Moschoviticum incitasset, inde vero defraudasset, ipsi Moscho tanto principi perquam ignominiosum futurum in regulum, totius christianitatis ac orbis reliqui,

omnibus imbecilliozem pro susceptis iniuriis, non animadvertisse. Videndum praeterea, an Danus ad societatem aggregari possit, ut alia ex parte desertum regnum Svetiae, contractis viribus in Livoniam, invaderet et classem illam, quam semper etiam tempore pacis paratam habet, argeret; quo Maiestati Vestrae nihil certe commodius accidere posset; hoc solum timeo, ne praemium belli vicum deponat. Videndum tamen, an non satis sit isti vicum, quam alteri fraudulento et urbes et arces concedere; hoc tamen ab initio tentandum esset, an non satis haberet, si illi promitteretur, Maiestatem Vestram sine illo pacem non facturum; si quid communicandum esset cum Dano, per Farensebegium communicandum foret. Causam belli haberet, tum vicum interceptum, tum etiam maris commertia impedita etc.

Fortassis etiam non alienum esset, si civitates maritimas tentare vel per Gedanenses vel per Danum, sed hic cautione maiori opus est etc. Venit mihi in mentem quaerere, an Sveco suscepto belli, ditionibus Maiestatis Vestrae Regiae, aliis etiam in locis praeterquam in Livoniam aliquid incommodi adferre possit, et primum intueor in Prussiam Maiestatis Vestrae et Ducalem; ducalem credo non attinget propter Marchiones; in Maiestatis Vestrae Prussia de Puczko agitur, de Elbingensibus, de Gedanensibus ad tuendum Puczko haud magno praesidio opus erit. Elbingenses etiam angustias accessus ad Habum providere oportebit, quanquam ea res ad ducem Prussiae quoque spectabit; Gedano oculus ne effodiat, an timere habeam, ignoro, sed certe et isti non sunt adeo infirmi, ut interim vere commertia securae sint, efficere, si volent, poterunt per Danum et civitates Ansaee, quorum alterius portorium aliarum commoda aguntur.

Lorichius technarum istarum administer Gedani non est sinendus; detinendus est, si ad bellum res inclinabit.

lactant Sveci per Livoniam regem illorum pactum esse cum Tartaro, ut si gerant bellum contra Polonum, is regnum Poloniae altera ex parte invadat; eius rei causa legationes a Tartaro in Suetiam missas. Scio Tartarum magis promptum ad accipienda munera, quam ad auxilium ferendum, praesertim cum domi etiam turbatas res habeat, et, ocluso aditu per Poloniam, non tam brevi itinere ad se munera deferri posse ex Svetia videat; tamen ne hoc quidem silentio praetereundum esse putavi.

Haec Maiestas Vestra diligenter considerabit, cum praesertim iam

iamque, ut credo, intelliget eventum comitorum particularium, iam iamque etiam a consiliarijs litteras ex Polonia acceptura sit, ex quibus intelliget, quid de Sweco conseant, cum iam diu Maiestas Vestra de eo per litteras ad illos retulerit.

194.

LITTERAE AD SACRAM REGIAM MAIESTATEM.

Sacra Regia Maiestas, Domine, Domine clementissime! Orynski miser obtestatur me, iam fere animam agens, ut Maiestati Vestrae Regiae supplicem, ut Maiestas Vestra fratris eius rationem habeat. Solicovius item scripsit modeste de archiepiscopatu Leopoliensi; video certe inter alios huius rationem merito posse in primis haberi. Baranovius, ut dignitate secretariatus, quae magna fuit semper hoc in regno, auctus est a Maiestate Vestra, ita etiam proventibus aliquibus est augendus, ne videatur Maiestas Vestra inter tot reges sola pannosum secretarium maiorem habere. Dignetur igitur illi Maiestas Vestra Solicovio evecto ad archiepiscopatum, concedere scholastiam Lenciciensem, nam, dum aliquid aliud expectandum est, interim quomodo se tollerabit. Mortuus est etiam quidem in castris scriba meus Mosciczki, qui molendinatorias mensuras habuit molarum in Mosciczka, quibus illi pater cesserat, est homo decrepitus. Supplico, ut illi Maiestas Vestra has mensuras confirmet, et eum in integrum restituat. Habuit item advocatiolam in eodem oppido, quam supplico, ut Maiestas Vestra pro aliquo decurione peditum manco, ex ictu globi facto, servet, etenim huiusmodi sunt plerique. Cum in castra allatus esset nuncius de morbo Domini capitanei Hrodlensis, retuleram ad Maiestatem Vestram supplicando de capitaneatu Hrodlense pro Domino Belzeczki aulico Maiestatis Vestrae, quod et nunc iterum peto. De Dolina-altera eiusdem praefectura monitus sum a quibusdam militibus, quibus spem feci, ut promisserat Maiestas Vestra rem ad missionem exercitus dilatam iri. Dixi etiam me supplicasse Maiestatem Vestram pro affine meo Domino Wlodek, sed, allato alio nuncio de capitaneatu Camenecense, commutasse petitionem. Rogo igitur, ut Maiestas Vestra pro aliquo ex praesentibus nunc ad Pleschoviam hoc in bello Dolinam hanc retinere velit. Dominus capitaneoides Lucensis sup-

plicat Maiestatem Vestram de succamerariatu Lucense pro Matia Woro-
neczki, consanguineo suo. De subiudicatu Cracoviensi, si placebit Maiestati
Vestrae, gratificabitur Domino palatino Cracoviensi, et si cum sim capita-
neus illius loci, ex gratia Maiestatis Vestrae, propter servitia Maiestatis
Vestrae, fortasse me necesse esset istie mihi, ut ille dicebat in comedia,—
facere populum, sed nunc cedo Domino Palatino. Quae omnia et me ipsum
commendo arbitrio et gratiae Maiestatis Vestrae Regiae, Domini mei cle-
mentissimi. Deus diu conservet Maiestatem Vestram. Dath. ex castris ad
Pleschoviam, die 4 Ianuarii, 1582.

Cedula iisdem litteris inserta.

Nescio, quas villas Orynski miser a Maiestate Vestra impetraverat,
dignetur Maiestas Vestra eas fratri ipsius concedere, qui et ipse nunc in
castris adest, militat in turma Domini capitaneidis Lucensis; pro Grabskio
multi milites petunt, quod excursionibus equos amississet, et ante et nu-
dius tertius, duos, atque etiam eum potiozem, quem habebat et cui inside-
bat, ita ut amisso equo, pedibus rem gerere cum hoste necesse haberet;
ut Maiestas Vestra illum gratia sua relevare velit. Moscicius scriba can-
cellariae, pro cuius patre peto, hic in castris mortuus est.

195.

LISTH DO PANA KUCHMISTRZA KRÓLA IEGO MOSCI.

Moy łaskawy Panie kuchmistrzu! Nowiny iako od Pana Bracław-
skiego..... vide supra in litteris de datha 4 Ianuarii. Acz Moskwa y tak y
siak wierci, alie iusz iednak nachelielo się do pokoiu, a tho nawiętsza, ysz
iusz z Inflantiski ziemie wszycki Kroliowi Iego Mości wieszdzza; — nie
dziw, że y na tym y na owym posłom się kazał zaszadzać, musi mu przy-
chodzić, iako onym Albanom, których pendzono do Rzymu, Albę, którą beli
przywykli, paliono, często się nazad oglądać; bo ieszczem ia beł w szkole,
kiedy, iako Waszność pamiętasz, poczał tij ziemie dostawać, y w dostawa-
niu tij ziemie tu, mocz Iego, która beła tak wielga przed tym, kiasła; tu
ryczerskie liudzie, thu czerń y pochothę pendząc z żywnością y z działu,
potraciel, y takie pustki z ziemie swoiey własnij uczyniel, iakie teras są.

Bendzie przecie za łaską Bożą za nasze sthało; s zamkow wziętych tak rok, Wielisz przy nas zostanie, bo mi był Król Iego Mość kazał, nakoniec Zawołocia y Newlia ustąpić, czom oznaimieł PP. posłom, gdy inaczy nie mogło bydź; mieli tho roskazanie posłowie, gdzieby Król Iego Mość woisko odwiódł, nie nie zawie rać; rozumiał, że mu ieszcze liepi beło patrzeć pogody swy y iakiego przypadku asz do Augusta, ktorego asz nowy expedycij spodziewał się, albo więc rozerwania iakiego między nami w radach y przedsięwzięciach naszych. Znamienitha snać tho ziemia Inflanczka, lecz ieszcze w ni na przeszkodzie nam szwagier, iako przedtym w teł nas pogody uzeł, tak s strony Iego dzieią się rosmagithe praktyki, y podobno poprzedzi nas do tych zamków, czo ie dzierzy; leć Possovin ma nadzie, że ich poiedna; na tho czyha, ilie baczyc mogę, aby przy Szweczkim Inflanczkie zamki się zostaty, a Iwanogrod y zameczki za Narwą aby wrocieł Moskiewskiemu. Proś Waszmość pilnie Króla Iego Mości, aby w the rzeczy weirzał, któremu okolo ty ziemię Inflanczki sterminowawszy posyłam; sieła Iego Królewskiej Mości na thym należy. Sam kłopotu mam paczęści w woisku, czo Waszmość iednak miey sam czicho przy sobie, a Króliowi Iego Mości y panu Ferensowi dla przestrogi telko powiedz, ysz mordy y swawola dzieie się od tych ludzi liekszych narodu Wengerskiego, iednak mogłby tho zachamować; tho iusz mimo tho, że w piezowaniach się bią, sieką, alie y niektórzy naszymy skarżą się, że ich imaią y okóp pod nimi biorą; więcż rosboistwa wielkie w obozie po noczach; stała się wielga szkoda Pakoszewi, panu wojewodzie Bracławskiemu, któremu srebro wszystko wylupano, alie tho ieszcze occulta; tho clarius, ysz gdy onegda w nocy Niemiecz iakiś Soboczkiego zabił podlie bud Wengerskich służę nieiakiego Trścieńskiego kupca, w nocy piącz s nim, zaczym Trścieńska krzykneła, zbiegszy się tam Wengrowie, poroszarpywali wszystko, czo miał then Trścieński, nietelko pieniądze, kupie, alie y sieła srebra rynsztunkowego żołnierskiego, ktore u niego beło w zastawie, y żonę odartha, także nakoniecz y thego zabitego. Także otho y kielka ty chaliastry s piechoty Serbinów tych, abo nie wiem kogo, uciekło do zańku y mieli się tam dobrze, alie że ich o dzisieyszą klęskę przyprawili, podobno im wythnie tij czci. Wczora na rynku przes stho przekupniów s tego, czo beli wyłozeli na targ rozbieli, załapieli dwu ludzie, y tumultem do Becha

przywiedli, Beeh będąc zruszony przymówkami, że passim mówiono nań, że musi kraść s nimi, że ich nie karze, nie powiadaiąc mi nic, dwu przy licach kazał obiesić; gdy mi o tym dano znać, kazałem mu się zadzierzyć, lubo cum summa invidia naszych ludzi, alić iusz ieden beł obieszon a drugi przywiązan, tego drugiego obcietho. Nie chwalię ia przecie tego Bechowi, że sobie tho arrogował, nie pamiętając mię, liec wielgie są convitia wszystkiego woiska przeciwko niemu y przeciwko mnie; y mnie samemu, przyszedszy do stainie moiey własny, gdzie konie moie były, odzierać słomę, którą beła przykrytha; usiekli maszthalierza, połknąłem y tho, tając tego przed ludźmi, iakom mogł; kazałem się poiednać, liec iednak nie może tho byđź tainą y bes urągania przeciwko mnie. Dobrzeby, aby sami między sobą karali the lekkie ludzie, bo zatym y sliachcicy od bystrych ięzykow eierpią o sławę, y czo mnie nawięcey boli y ten narod wszytek, s którego nam Pan Bog dał tak cznotliwego krolia; iusz to tak in secretis powiedz Waszmość Krolowi lego Mości y panu Ferensowi; dobrzeby aby przy panu młodym beł porucznik iaki cum autoritate y z dobrym rossądkiem. Theras iezli pokoi doidzie, iachawszy w Infantanti, ossobno ich położę w iakim zamku, y ossobne piczowanie ukazę, żeby się z sobą nie mieszali, a nie wasnieli, bo by y na dalsze czasy s pożytkiem nie beło. Mnie tesz trzeba, zwiodszy z Moskwy woisko do Infant, do domu; bo mi żołądek czym dali, tym gorzy służy, boię się iakiego znacznego upadku na zdrowiu; by chciał pan wojewoda Braczlawski zostać, barzo by dobrze, liecz obawiam się tego, że nie bendzie chciał, bo y teras beł liedwie się dał uprosić, y wymowieł tho sobie beł, zem go nie miał zostawiać, gdybym sam odiachał; wszakże iednak niech lego Króliewska Mość raczy pissać do niego, a iezliżeby ten koniecznie zostać nie chciał, tedy niech raczy obmyślić drugiego. Pieniędzy, proszę, niech nieomieszkitwają woisku postać przed gromniczami, bo pewnie tym woisko rozbieży się; y tych nakoniecz pieniędzy, o których dano znać, że slią dla czudzoziemczow, do tego czasu nie widać, ani żadnij rzeczy nie widać. Około wacantij, iezliby iakie przepadły, nie godzielo mi się teras pisać do Królia lego Mości, oglądając się na invidia woiska, które, wiersz Waszmość temu; że ma sam za swe, wszak iednak iusz tam sam uirzę się da-li Bog wrychlie z Waszmością na kilka dni, a potym mnie Waszmość puścić gdzie kant na iaki czas stopki lizać po tych

trudziech. S tym się łasce Waszmości zaliczam. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 4 Januarr 1582. Chwiedor Miessoiedow w tij bitwie zabith.

Cedula w tenże listh włożona.

Po napisaniu pierwszego listhu, beli u mnie panowie Wengrowie, uskarżając się na niechęć Polską y na Becha, a odpowiadając, że mają swoje osobne urzędniki y iedni y pieszy, y że nigdy po the czasy nie beli pod iurisdictionią żadnego hethmana Poliaka. Odpowiedziałem im, że the mowy od nich a zwłaszcza narodu sliacheckiego wdziecznie przyjmuję, iako od braciey swoich, którzy mogli moję chęć iusz przez kielka dni poznać; bo iako Iego Królewskiey Mości s sercza rad służę, tak tesz y narodowi Iego wszystkiemu rad się zachowam; zaczym wierzę, że tesz tho odemnie za wdzięczne przyjmą, czo im iako brath ich życzliwy powiem, a zwłaszcza dla tego, ysgdy czo od pospolstwa naszego słyszę przykrego o nich, tedy mnie to tak boli, iakoby o mnie samym mowiono, a zwłaszcza dla Iego Królewskiey Mości pana tak cznotliwego, którego nam Pan Bog dał narodu, y dla tego, że tesz od niektórych do korony rzeczy takowe podają się, które potym y frasunki panu tak cznotliwemu czynią; że o żadnym z nich sliachezicznicz nie wierzę, choćby mi kto czo złego nań powiedział, bo tesz o Iego sliacheztwie czo o swoim rozumiem; lecz iako w Polskim y w każdym inszym narodzie, tak tesz y w onym, ludzie mniejszy conditiei, nie umiejąc u siebie wszystkiego, czo potrzeba uważyc, mogą y tho y owo broicz, iakosz że częstę a wielgę skargi są o tych drobniejszych ludziach; odsyłano ich odemnie do nich ustawicznie, y naszy przecię tak mienieli, że nigdy sprawiedliwosci nie odnieśli; skąd odia między narodami naszymi mogą urosć, których rozumiejąc o nich, że oni tesz chenciami naszymi nie gardzą, bo iako każdy baczny Poliak iesth wdzięczen tego od nich, że oni teras oyczynie naszy służą, tak tesz y my mozem im kiedy służyć, y naidą się ci, czo nietelko osobami, alie y dostatkami swymi służyć będą, mielejąc Króla Iego Mości pana swego, y na tho tesz ich gardłowanie dla nas pamiełając; przeth że ich proszą, aby the drobniejsze ludzie sami między sobą uskromieli, czo będzie dali - Bog y ku pomnożeniu mieleści między nami, y ku pociesze Króla Iego Mości, y s sieła frasunku zbawi Króla Iego Mości. Około tego pieszogo, którego wczora dał Bech stracicz,

że tho iesth quidem zwyczaj koronny, ysz sendziowie takowe sprawy o rosboie y złodzieystwa odprawują, a hethmani na nich nie siadają, liecz iednak ysz mu nie mam za dobre, że gdy sło o czudzoziemcza, nie powie-
dział mi tego, albo iesli tho prawnie albo nieprawnie uczynieł: tedy niech kielka sliachczicow na thym usiądą semną, wezmę tesz kielka rothmist-
rzow Polskich, przypatrzemy się themu. Proszę ich, aby dla tych wsze-
liakich spraw, tak iako Król Iego Mość postanowieł, który od nich obran
beł z narodu ich, albo przes Iego Mość pana Bathorego dan, bes któregoby
Bach w takowych sprawach nie postempował, y owszem iezdnych sprawy
do porucznika Iego Mości pana Bathorego, pieszych do pana Karla będą,
iako przed tym, odsyłane, telko żeby sprawiedliwość działa się y żeby tho
iasnie zawsze wszystko woisko baczyć mogło, kto winien a kto niewinien;
bo nakoniecz dla tego nietelko ony przymowki, alie y ya urąganie y nie-
nawisdź od woiska cierpię, y dali mnie do korony s woiska podawać ben-
dą. Wiedzą sami, iakom ia wiele wytrwał y tu w woisce, folgując bra-
terskiey miłości, — nie tam, gdziebym beł s frasunku przyachał, alie
właśnie przed moim namiotem, w którymem stał, na łokciu iedno albo na
dwo odemnie, y sliachcicza mi heiduk ieden słułk przed oczema mogimi,
y nakoniecz ucziwego sliachcicza z ich narodu, pana Kanazego, gdy go
o tho napominał, także uderzeł; przeciem ia y tho wytrwał, że liubom go
dzierzał w więzieniu, alie takim go dzierzał z umysłu niedbalie, żeby był
uciekł. Także potym y po odiezdzie Krolia Iego Mości, odzierali mi słomę
s stainie, gdzie moje konie żywothne stały, y zatym, gdy masztalierz wołał,
aby dali pokoi, powiadał, że tho moia stainia y moje konie, usieli go,
czom ia dla mów ludzkich zatarł, y nakoniecz przed ludźmi zaprzął, acz
tho nie mogło bydź tak thaino; przecię że stąd urąganie cierpię, bo iako-
żywo żadnemu hethmanowi koronnemu y w Polsce y nigdzie indzie nie
stało się tho. Wiem, że Ich Mość, będąncz ucziwymi ludźmi, uczi-
wymi sliachczizami, mają swoje prawa y swoje wolności, alie że tesz
nam życzą tego, abyśmy y my przy swoich zostali: wiedzą podobno, że iako
indzie, tak y thu w Polsce urząd hethmana koronnego iest tak uprzywile-
iowany, że mimo on nie mogą bydź żadnego iurisdictione inne, a zwłaszcza
mimo hethmana koronnego pleni iuris, tak iako mi then urząd Iego Kró-
lewska Mość raczeł dać; liecz ięgnak y (iz?) mnie w tym więczy ucziweł Iego

*

Królewaska Mość, thym bacząc, że mni mam tego używać urzędu nie ku przykrości Króla Iego Mości y Iego narodu, ale radni ku służbam Iego Królewskiej Mości y ku pomnożeniu miłości z narodem Iego. A tak iakom czciel, tak ich będę rad tym czciel y dali, że takowe sprawy im będą oznaimiał y do nich odselał; telko aby czynieli sprawiedliwość słuszną y rychłą, iako nie (im?) godzi się winnego karać, a thym więcey dla tego, aby przyczyną nie był rozruchów y nierządu w wojsce; przeth niech by tego pilnie doglądali, a sprawiedliwość czynieli, bo gdy ieszcze będę odsyłał the sprawy, a sprawiedliwości by nie było, musiałbym tho y na Iego Królewską Mość włożyć, y drogami swymi starać się o tho, aby na moiey powinności nicz nie schodziło, przestrzegaiancez w tym y służby Iego Mości Króla y sumnienia swego y sławy domu swego sliacheckiego; gdyszbym szkaradszij pamiątki o sobie nie mógł podać po sobie na potthone czasy y zmayı więtzy na swym domu zostawić, iako gdyby ten urząd, tak wielgi y tak uprzywileiowany w koronie, na osobie moiey obelizon y umnieyszon był; do czego niżli by mi przyszło, wolałbym Iego Królewskiej Mości, pana swego prosić, aby iako ten urząd na mię miłościwie włożył raczeł, tak się tym nie obrażał, że go radni złożę, aniżbym z zelżywością swoją y domu swego na nim miał bydz. Stałem potym pana Kanazego o tego deputata; więcz nie wiem, dadzą-li go.

196.

DOCTORI TIDEMANO.

Generose Domine! De illis aulacis rogo, ut sit Dominatio Vestra sollicita, ut parari possint, de quibus iam conclusive Dominationi Vestrae scribo: debent esse foliata insignia; ponenda sunt satis grandia; ex dextera parte ea teneat Caranus Emathius, armatus macedonice, pictus penes aliquod capris, adscripto nomine, — Caranus Emathius; ex laeva — Solon cum olea palliatus, adscripto nomine — Solon Palladius; supra tertiam partem hastae cuspidem; infra tamen coronam, qua urgentur insignia, emineat facies Michaelis archangeli, ut pingitur armata, nomen tamen non apponatur, et infra in iso scato, ia medio — seraphin, ut vulgo pingitur, non adscripto nomine. Symbolum hoc esto: effudi viscera mea. Corona laurea cingatur insignia. De meo

titulo hoc tantum sit: Ioan de Zamoscio. Michaelis archangeli et seraphin imagines proportionis causa pusillae pingendae sunt, ita ut saltem quales sint, appareat. Bene valeat Dominatio Vestra. Datum ex castris ad Pleschoviam, die 7 mensis Ianuarii, anno Domini 1582.

Cedula.

Superius ponatur seraphin, cum sit altioris chori, inferius Michael. Dominationis Vestrae amicus, Ioan Zamoiski.

197.

LITTERAE SACRAE REGIAE MAIESTATIS AD MAGNIFICUM
DOMINUM CANCELLARIUM.

Stephanus etc. Magnifice, syncere nobis dilecte! Mittimus Synceritati Vestrae exemplum responsi nostri ad litteras Possovini, ut inde scire possit, quid porro agere debeat. Moschus iste Georgius Iwanowic Kuzikow, de quo ad nos Synceritas Vestra scribit, si tabellarius erat, erroreque de via deflexit, quod per Grodziecki retractus sit, non admodum probaremus factum per illum, etenim data esset hostibus occasio nos forte calumniandi, quasi per nos salvus conductus nunciis violatus esset. Quod tamen ita oberraverit, comitesque itineris aliquot ab eo profugerint, magnum de se praebuit suspicionem — alium se, quam tabellarium esse; si illi ephippium restitutum non fuisse, ex litteris, quas in pulvino occultatas dicebat, is planior fuisset. Nos hic nihil dum quidquam habemus certi, nec de pecunia pro militibus, nec de iis rebus, quae ad Synceritatem Vestram atque exercitum illum pertinent. In solutionem exauctoratorum Germanorum militum procuramus pecuniam, ea de causa expeditur ad ducem Curlandiae et ad Rigenses Gisiium. Pessimo admodum itinere huc ex Crasnohorodek septimo vix die pervenimus. Via erat omni resoluta gelu, ex aliquot dierum et noctum continua, eaque calente pluvia. Accessit ad hoc, quod nusquam difficiliore transitu alio ponte erant strati; currum potior pars adhuc retro est; vix infra alios septem dies ad locum hunc pervenire poterunt omnes. Hoc toto itinere, nihil per Moschos nostris datum est damni; profuit cautio, quam adhibimus sub id tempus, quo huc pervenimus. Advectae huc Vilna

sunt merces in usum militum ad duodecim millia florenorum valoris; eas, quamprimum restituatur via (iam vero frigus intensius praeterita nocte restituere coepit), hinc Crasnohorodkum et inde Ostroviam deduci curabimus. Synceritas Vestra videbit ex registro, quod Mlodzieiowski thesaurarius illi remittet, quid alicui, quoque pacto de iis mercibus concedi debeat. Pretium earum mercium satis tollerabile esse putamus. Mittimus Synceritati Vestrae nomina militum, qui ab exercitu decedentes atque huc et illuc inter currus per viam euntes visi, non amplius comparent. Perscribat nobis, num missionem a Synceritate Vestra acceperint; quod si etenim resciverimus absque missione decessisse, causam dicere illos quamprimum faciemus, in eosque animadverteri curabimus. Deus sospitet et fortunet Synceritatem Vestram. Dath. Duneburgi die 18 Decembris, anno Domini 1581. regni vero nostri anno 6.

Manu Regiae Maiestatis adscriptum.

Constitueram ad faesta Natalia omnino Vilnam venire, et iam magna pars impedimentorum, magis necessariorum traiecerat, cum die Dominico, sub vesperum insignis cohors tempestas omnem remorum usum eripuit, ita ut secundo flumine remotissae naves raptaverit. Eadem porro nocte, frigus, intensum crebris glaciei volitationibus, semel saltem toto die navis una traici potuit; hac autem nocte ita glacies auctae sunt, ut nullus omnino relinquatur modus traiciendi, nisi firmata glacie etc. Stephanus Rex.

198.

LITTERAE REGIAE MAIESTATIS AD PATREM POSSEVINUM.

Stephanus etc. Reverende in Christo Pater, grata mihi dilecte! Hodie hic Duneburgi accepimus a Paternitate Vestra litteras, atque una iis adiuncta ad Mosehovia Ducem et ad nuncios nostros litterarum exempla. Inter caetera, quae ad nos Paternitas Vestra scribit, praecipua intelleximus Paternitatem Vestram in primo congressu cum legatis Moschoviticis percepisse ex eisdem — Moschum in eo conventu mutuum legatorum tota Livonia nobis minime cessurum, requirereque a nobis Paternitatem Vestram, ut se redderemus certiore, quod si, quemadmodum ex legatis Moschoviticis percepisse,

se scribit, eo res devenerit, ut isto in conventu universa nobis non fuerit concessa Livonia, num ex se agere debeat cum Moscho de mittendis porro ad nos, pro tempore comitiarum regni, propter perficiendum hoc negotium, legatis Moschoviticis? Atque (ad quae?) quidem epistolae Paternitatis Vestrae capita tale resolutum atque directum damus Paternitati Vestrae responsum nostrum: perstare nos omnino constantissime in nostro proposito totius Livoniae recuperandae. Quod si nobis ex toto ultro non fuerit concessa, selat nos aliter omnino non facturos, quam inhaerendo decreto ordinum regni publico, promoturos propositum nostrum ad eum eventum, quem Deus optimus, maximus fieri voluerit, neque hac in parte ullis difficultatibus, laboribus, sumptibus, vitae denique ipsi nostrae, quominus propositum hoc nostrum prosequamur, parsuros esse; nec putamus aliquem reperiri posse in toto ordinum regni, comitiarumque coetu, qui non videat, nunc minoribus impensis bellum finire, quam brevi post, ab hoste aucto ex commertiis marinis apparatu bellico, renovatum geri posse, quique non capiat magis propositum hoc nostrum prosequi atque promoveri, quam ut decretum hac in parte omnium ordinum regni publicum rescindi aut aliqua ex parte immutari velit! Quantum attinet id vestrum: an Paternitas Vestra agere debeat cum Moscho de mittendis ad nos pro comitiis regni nunciis suis: quemadmodum nunquam hactenus missionem ad nos legatorum a Moscho requisivimus, nec etiam prohibuimus, ita nec etiam nunc requirimus, nec requirere volumus, nec quoque prohibemus. Faciat ille, utrum libet,—sive mittat, sive non; nos nihilominus nihil quidquam remitemus a proposito nostro agendi ea, quae res ipsa requiret. Interim Paternitas Vestra, si, infectus rebus, iste legatorum mutuarum conventus fuerit solutus, in Moschoviam poterit redire ad peragenda illa alia, quae illi incumbunt. Bene valeat Paternitas Vestra. Duneburgi die 18 Decembris, anno Domini 1581. regni vero nostri anno 6. Stephanus Rex.

199.

LITTERAE PATRIS POSSEVINI AD M. D. CANCELLARIUM.

Illustrissime Domine, plurimum in Christo observandissime! Heri Vestrae Magnificentiae puer litteras mihi reddidit, quas trigesima die Decem-

bris rescripsit ad eas, quas ego vigesima eius mensis octava isthuc miseram. Nudius autem tertius idem puer legatis regis litteras, uti mihi dixit, attulerat, qui, si mature ac fidenter ea mecum contulissent, res minus incommode ad eorum constantiam, dignitatemque regis gesta fuisset. Praemonueram tum eos, ut tantum conscientiam suam interrogarent ac vere recordarentur, quae antea de arcibus Livoniae a Moscho, quae in eius potestate essent, regi tradendis, acta essent et definita ex instructione regis, quam mihi ostenderant, protestationem fecissent, mihique adeo formulam protestationis Ruttenicae scriptam dedissent, cui subscriberem; eam scilicet rem, de quo agebatur, id est, de titulo ac iure Livoniae, caeterisque Sueci arcibus, quas recuperare rex vellet, non obstare paci absolvendae, dum Mosci iisdem cedere se non posse constanter atque usque ab ipso conventus exordio dixissent, dumque si quid a rege, Moschove adversus Suecum tentaretur, in reliqua Livonia et Lithvania, sicut neque in reliqua Mosci regione pax non violaretur. Quod autem Magnificentia Vestra novissime mihi scribit, Moscos ineptire, qui novas dubitationes ingerant, exemplumque mihi litterarum mearum, 24 a die Decembris ad Magnificentiam Vestram scriptarum remittit, quibus significabam Moscos omni prorsus Livonia cessuros, senatui porro, ubi et Luterani sunt, (quemadmodum Vestra Magnificentia scribit) meas easdem litteras esse legendas: respondebo ad omnia, fretus Vestrae Magnificentiae candori, quem non minus aequum veritatis ponderatorem scio esse, quam bonus est artifex ad Moschos vexandos, rempublicamque adiuvandam. Ac primum (ut dixi) nunquam Mosci se iure, tituloque Livoniae, arcibusque, quae in aliena essent potestate, cedere posse dixerunt; quum in eo sic constanter persisterent, ut remedium illud, a rege propositum de protestatione facienda, reliquis rebus tractandis adhiberi oportuerit. Atque hoc coram ipso Deo verum est, quodque in nullius hominis gratiam dico praeterquam veritatis, quam Deus ipse exercet semper atque tuebitur; quod si, quemadmodum regis admonui, actis huius conventus scribendis aliquem (ut fieri oportuit ac fit) assignassent, quod quidem ipsi Mosci per Zachariam vicenotarium pro sua parte curant: haec adhuc liquidius constarent, quamque ut constant, et ipsa, quae Basilius noster, ei rei a me adhibitus, ex colloquiis omnibus describit, quaeque Dominus Zebrzydovius et Dominus Varszavicius hac de re persaepe audivere,

omnibus semper fidem facient, ita, ut dixi, rem habere. Nam quod attinet ad litteras meas, scio Magnificentiam Vestram prudentem ac iuris peritam esse, quae novit secundum subiectam materiam (ut aiunt) accipienda esse, quae scribantur. Quaestio erat tum de arcibus, quas in Livonia Vestra Magnificentia, dato ad me scripto, Moscis offerebat, si arcibus a rege captis cedere voluissent; responderunt sese aut arces omnes a rege captas velle, si tota Livonia cedere deberent regi, aut duas in ea velle arces retinere, duas captas a rege regi relinquere. Quis hic dixerit eos pollicitos fuisse iure, tituloque Livoniae et arcibus a Sueco captis cedere velle, quae non essent in sua manu? Itaque iis in litteris adieci statim haec verba: vel ut rex Novogardiam Livonicam et Kerepecium cum Luco et Zavolocia tradat, si reliquam Livoniam et Vielisium regi relictuos, (relictuos inquam, quae tradere poterant, cum quas non possent, eas nunquam ab iis petitas fuisse). Ac testis est mihi Deus, testarique poterit Dominus Petronius, me tum longiores, quas eidem ipsi perlegeram, litteras Vestrae Magnificentiae eodem die afferendas scripsisse, sed veritus (esti vera scribebam), ne aliquem offenderem, eas retinui apud me, quas ipsas nunc (non sine Dei consilio, ut puto, postquam ad id cogor) Vestrae Magnificentiae mitto, Deum vivum testatus, easdem prorsus ne addita quidem aut mutata syllaba esse, quas ipsi Petronio (Petrovio?) perlegi. At cum legati supervenissent, dicerent autem (actum?) eum esse dimittendum, raptim eas litteras scripsi, quas et legatorum litterae et quae eodem semper tenore scripsi Vestrae Magnificentiae, quae Mosci, suis ad me schedis datis et eisdem litteris adiunctis, formula item conditionis pacis, quam Vestrae Magnificentiae misi, ac res ipsa potuere facillime non solum ita perspicari, qualis ipsa est, sed qualicumque ingenio interpretari. Quod si Vestra Magnificentia in memoriam reddit, me regi usque Maiestati in castris persaepe atque adeo quadraginta totos dies ante discessum meum auctorem fuisse, ut a Moscho titulo, iureque Livoniae essio peteretur, ne qua novis bellis ansa resteret; si item recordetur, quam saepe cum quidem ipso in discessu meo rex nobis ostendebat: «det nobis vitulum, retineat sibi Moschus titulum»; si denique ea repetat, quae, senatu approbante, meamque epistolam perlegente, quam vitio ex castris ad Moschum de legatis mittendis dedi Andreae Appolonio, quibus continebatur, dictante haec verba ipso rege: «quandoquidem Narva et aliae arces in Sueci

manu essent, sublataque illa esset controversia, traderet ea, quae in manibus haberet Moschus, hic a Moscho regem fore modo contentum: haec, inquam, omnia fidem faciant, quod cogitatum sit, quod actum, quamque ob causam instructionem, regiis signis et chyrographo munitam sequentes, legati regii protestationem fecerint, eique rei acquieverint. Quam quidem rem vel a senatu ipso maturius (ut semper urgebant) prospectam oportuit, ne post factum sapientes diceremur, vel modo certe tacere, ne non solum varii haberemur, verum etiam ne mihi ad ipsam rei, quae in manibus est, absolutionem aditus praecideretur. Nam cum heri Dominus Palatinus mihi significasset, posse in litteris adici clausulam, quam Mosci testarentur, si quidquid haberent aut eo amplius (erant enim similia et perflexa verba), reddituros; respondi: candide agendum esse; Livoniam potius totam peterent, iusque ac titulum ipsius, licet, si regii fidem servare vellent, nec iam deliberata in dubium vocare: nunc fortassis satis esset, ut eas sibi arces tradi peterent, quas Moschus haberet, nec traderet tantum, sed et eorum traderet iure; neque vero id solum efficeretur, verum etiam tentaretur, ut ne in litteris titulus Livonici Domini Moscho adscriberetur, quamvis ut hoc fieret, protestatio facta et quae fuerunt definita, viderentur quadantenus adversari; sed cum ipsi veritati nescirent Domini palatinus et Michael Charaburda respondere ac vellent ea tum sequi, quae aliunde iis novissime vel suggesta vel scripta fuerunt, dixit Dominus palatinus: nihil arcium cepisse Suecum in Livonia, proinde et eas esse restituendas, aut iis a Moscho cedendum, cui cum, quidquid mihi rex persaepe dixerat, scribique ea de re ad Moschorum inserat, cumque litteras Vestrae Magnificentiae novissimas, atque eius item ipsius dicta inter nos privatim obiecissem, adieci: si quae arx in Mosco adhuc potestate sit, quae non sit in manu Sveci, scribendum esse in litteris, ut praeter eas quidquid ad hanc usque diem in manu sit Mosci, cum iure finibus integris, arcibusque in Livonia restituendum illico esse Regi. Haec omnia cum vera sint, non solum pertimesco, ut in senatu Polonico legantur, sed ut....(eidem?) hae ipsae et (ut?) reliquae omnes litterae meae mittantur, obsecro per sanguinem Christi Vestram Magnificentiam, quam ipsam veritatis patronam semper adhibebo, licet id et hisce atque aliis litteris, quas semper duobus itineribus in Lithvaniam misi, id abunde iam possit esse testatum.

Caeterum, quoniam Vielisio a Moscis concessa, cuius se potestatem concedendae habere negabant, (sicut etiam regii (regiis?) et adeo Vestrae Magnificentiae aliarum, quas postea concesserunt, tradendarum artium facultatem sibi non esse dicebant) ea potuit subire mentem Magnificentiae Vestrae cogitatio, Moschos, si urgeantur, totius Livoniae iure cessuros, quod quidem mihi optatissimum semper fuit, et ut in tempore foret, non solum id in castris regi usque Maiestati, sed et legatis, praesente rege, cum de iis actum esset apud ipsos silentium, proposui. Quin vero regios hic multos ante dies praemonui, videri mihi ex aliis litteris, quas novissime Moschus mihi scripserat, quasque statim ad eos misi in Zapoliam, legatis Mosci ampliorem fuisse datam facultatem, quam habuissent; scripseram enim Moscho ex Kryssenka, paulo antequam in hunc locum omnes legati convenirent, regem non solum totam Livoniam, sed et arces a se captas velle retinere, miseramque eius instructionis exemplum, cui rex a me dictata sua manu subscripserat, ut Moschum quacunque ratione impellerem ad ea, quae essent quam optima. At legati regii neque unquam mecum in tempore aliqua conferentes, meque tantum ad tegenda sua utentes, diemque ex die eximentes, vel modum in scripto quaerebant, vel a Magnificentia Vestra de omnibus petebant nova consilia, et non minimam occasionem (quod in se fuit) mihi praebuissent, ut ille mihi refrigeret animus, quem tum, Deo miserante, de ista republica benemerendi gero et geram, quidquid denique accidat. Nam et nudius tertius quoque Moschos recusantes adegii, ut Novogardia palatinos ad reddendas arces evocarent, urgebant enim responsum de Siebiezo magno duci reliquenda, quam ad rem triduum, ut regii responderent, expectaverant. Cum autem Magnificentia Vestra aliis mearum litterarum capitibus non existimaverit esse rescribendum, et vero nunc unius earum brevissimum mihi remittat exemplum, omnia in eam partem accipio, ut ea ratione mihi calcar admoneat ad ea, quae coepi iuvanda, quae certe ars (licet bona) mecum haud necessaria est. Nunc vero doleo cunctatione ista fieri posse, ut aut Mosci, si novas litteras a magno duce accipiant et ipsi discant a nostris variare sententias, aut in multas suspiciones veniant, quae causae ipsi minime commodent; heri enim ad noctem mihi dixerunt, putare se a regiis, quandoquidem legatum Dominum marszalcum secum non adduxerunt, praetextentes eius, nescio, quid

morbi et variis circuitionibus, vel veritatem tegere, vel novas res ingerere coepissent; totam hanc moram interponi, ut rustici captivi in Litvaniam abducerentur, aliaque parum christianae pacis ipsius in exitu fierent, quae ut scriberem Vestrae Magnificentiae, ter me rogarunt enixe, cum etiam per Deum vivum iurassent, ne syllabam quidem mutaturos earum rerum, quas semel promississent. Dederant enim heri scripto 31 arces, quas esset Moschus redditurus, inter quas Derpatum, Pernovia, Kokonchausen, Albus-Lapis, Felinum et aliae, quae an cum arcibus ligneis illis, quas rex cepit, vel solo, vel vectigalibus, vel munitiionibus, vel ratione causae a regno susceptae comparandae sunt, iudicium esto Vestrae Magnificentiae; scio enim fore, ut pro prudenti iudicio suo caveat, ne ista cunctatio incommodum aliquod et reipublicae et isti exercitui afferat. Quod si (ut credo) ea certissima Vestrae Magnificentiae mens est, ut illico Derpati, ubi reditus multi sunt, qui erant wladicae et aliis attributi, caeteris item in Livoniae civitatibus cultus ipse divinus rite excitetur, audeo in Dei nomine regi, Vestraeque Magnificentiae polliceri, non dia futurum, cum undecim illae minoris momenti arces, quas cepisse Saecum dicunt ac nomina scripto dederunt, deinde quidquid in Livonia sit, in manus Serenissimi Regis cadent; sin vero eundem tum haut statim secuturum, Divinus oculus videt, sed iam (cum?) intelligit, quae in iis praesidia, sectae ne se insinuabunt, eas (ea?) non fore secundum cor suum, auferet consilium a nobis, maturioresque in nobis mentes ad percipienda sua beneficia expectabit. Iesus clarissimis suae bonitatis donis ac radiis semper augustius illabatur. Ex Kiverova horca, die 3 Ianuarii, anno Domini 1582. Magnificentiae Vestrae Illustrissimae . . .

Quoniam Domini legati, cum ad Vestram Magnificentiam tabellariis mittunt, non amplius, ut facere solebant, monent, ac Dominus palatinus, qui heri mihi pollicitus fuerat, se unum ad me missurum, quem tum adhuc, cum iam advesperascat, non missit: fui coactus hominem hunc certum allegare ad Vestram Magnificentiam, cui, obsecro, iubeat, ut quamprimum revertatur. Quid vero hac ipsa hora mihi, vel ad eximendum tempus, vel ad aliud Domini legati, qui hodie polliciti fuerant sese hic futuros, mihi scripserint, ex adiuncta illorum schedula intelliget; ego tum illos excusavi, nec in omnibus citra mendacium unquam eis deero. Verus et addictissimus in Christo servitor, Antonius Possevinus.

200.

CEDULA OD PP. POSŁÓW DO XIĘDZA POSSEVINA.

Miłościwy xięże Possewinie! Dnia wczorajszego wzięliśmy od posłów Moskiewskich wiadomość, które zamki Królowi Ięgo Mości postępują. Także y the zamki które Szwezki pobrał, ukazali nam. Alie ysz między tymi zamkami są niektore imiona nieznacne y nam niewiadome, przeto prosimy, żeby Waszmość od posłów Moskiewskich raczał sobie wziąć dostatecznie napisane wszystkie zamki Inflanczkie, których Królowi Ięgo Mości postempują y które Szwezki pod nimi wziął, y przepis tych wszystkich zamkow, może-li bydy, Moskiewskiem i y Niemieczkiem i imiony y przezwiskami, do nasz przez tegos naszego posłańcza posłać, a then spiszek racz Waszmość przy sobie schować. A ossobliwie Waszmości prosimy, żebyśmy u Waszmości wymowieni beli, że dziś się Waszmości nie stawiemy; czyniemy tho przeth, że nie mającz wiadomości pewny o zamkach tych, niemogliśmy nicz sprawowacz. S tym się łascze Waszmości zaleczamy. Z Zapolskiej Iamy, 3 Ianuarii 1582. Waszmości przyaciele życieliwi: Ianusz Zbaraski, wojewoda Bracławski, Michał Haraburda.

201.

PATRIS POSSEVINI AD DOMINUM CANCELLARIUM.

Magnifice Domine ac Illustrissime! Dominus Petronius cum litteris Vestrae Magnificentiae, huius mensis decima nona scriptis, pervenit ad nos nudius tertius, atque paulo post a regis legatis sui ad hospitii pagum abductus, rediit heri ad me post meridiem, inquam, se ab ipsis legatis responso ad Vestram Magnificentiam accepto, in castra properare: si quid vellem, darem, se recte rediturum. Miratus sum non nihil, neque mihi chirographum Vestrae Magnificentiae de arcibus Magno Duci in Livonia relinquendis traditum, nec aliquid communicatum earum rerum fuisse, quas Vestra Magnificentia scripsit — legatos inprimis mecum esse communicaturos. Itaque cum iidem regii legati supervenissent, rationibus iis adducti, quas Dominus Petronius audivit, tandem chirographa (sic) duo deprompsere de sinu

mihique, ad quem mittebantur, reddidere. Tum auditis iis, quae a Moscis elicueram, meque non mediocriter affectum animadvertentes, quod et sollicitessent (sic), ita mecum ad spetiem potius, quam ad rem agere, quodque triduum apud D. Zebrzydovium Mosci tabellarium non sine levi totius causae incommodo detinuissent, antequam Magni Ducis litterae et eae, quas Vestra Magnificentia 13 a die Decembris scripserat, redderentur, ad pagum suum reversi sunt, aliquid, ut puto, ad reliquas litteras adiecturi, quas pridie eius diei minus consulto scripserant, ac certe quod ignorant — medicina non sanat, neque unquam peperit aliquid boni mixta suspitione diffusio eorum, qui trepidant, ubi non solum timendum non est, verum adeo ubi sincerissimam operam non sine fructu quotidie experiuntur. Caeterum, quod ad rem attinet, ut illi consilio Moscis heri dixerunt: denique de Livonia nihil sibi agendum amplius esse, nisi prorsus totam redderent, ego vero eorum consilio Moscis denique Lucum obtulissem, ad Moschum autem adjunctas huic epistolae litteras scripsissem, cum primum Vestrae Magnificentiae animum mihi D. Zolicevius (Zolkevius?) apperisset, idque propterea fecissem, ne quid morae negotio absolvendo adderetur, quod legati Mosci arces, a rege captas, cum aliquibus Livonicis permutandi mandatum habere se voluerant unquam (ut fecere postea) mihi indicare: aduocavi eos diluculo, quo haec scribo, ad me, quantaque potui industria ostendi: si unquam tantummodo terrae possum iis in Livonia obtinere, debere illos optatissime arces illas regi Serenissimo relinquere — Zavolociam, Neveliam, Velisiam, Lucum; me tantum apud Deum et Vestram Magnificentiam egisse, ut denique non nihil illis Livoniae possem offerre, quod tamen sensim ac tanquam meo ipsius tantummodo iudicio proponens, neque haec scire, quae ageremus, regios legatos, dicens; insinuavi quid mihi videretur ad rem Magni Ducis valde attingere, nempe, ut si Mosci Novogardiam Livonicam et Sorenesium obtinerent, ii de illis arcibus — Zavolocia, Vielisio, Nevelia, Luco nil amplius peterent; denique item Lais adieci, finalissimam, inquam, hanc esse rationem, quam pacis conficiendae cernerem. Itaque apperirent candidissime animum, quod si tantam gratiam abnuerent, testari me coram Deo hac ipsa hora Deum ipsum omnem gratiam in regis exercitum conversurum, qui facile, quae magnus haberet in Livonia dux, esset, ut alii faciunt, capturus, Pleschoviam autem obsessam ad se redacturus, atque in Moschoviam copias inducturus,

quae sunt sub signis; legatos porro Mosci, qui mihi vulnus haud ostendissent, cui medicinam potuissem afferre, rationem effusi sanguinis esse Christo iudici reddituros. Costernati atque identidem me rogantes, ut tantisper vellem adhuc paucis eos audire, sese mihi vel juramento et crucis osculo nihil colaturos, haec addiderunt: primo, si eorum singulis decem capita essent, ea sibi amputatum iri, si quid principis sui praetergressi fuissent, quod in mandatis non haberent; se mihi hodie suam ostensuros instructionem fidentissime; tria se coram Deo videre, quibus pax, quam vel suo sanguine expetunt, coire possit: inprimis, si tota prorsus Livonia, quam habent in manibus, cedendum sit, id se illico ne passum quidem pedis retinentes, facturos, si, quas Stephanus rex arces cepit, eas cum Pleschoviensibus, Lucum, Vielisium, Zavolocium, Neveliam, Magno Duci restituerit; si nolit hoc rex, sese, si Zavolociam et Lucum, atque item Novogardiam Livonicam et Kerepetium obtineant, cessuros reliqua Livonia et Neveliam atque Vielisiam regi relicturos, Siebiezum vero habere in mandatis, ut comburatur, si rex Drissam combusserit, fines vero Pleschovienses et Polocenses antiquum in statum redeant; sic et Derpato, de quo saepissime et efficacissime me urserant, cedunt; nisi rex his conditionibus assentiat, nullam sibi restare rationem aliam, quam ut ad ipsum Magnum Moschoviae Ducem scribatur, a quo decem dierum spatio responsum pollicentur; ad extremum contendere, ut omnino pacis absolutionem procurem. Inter loquendum autem dixere: Serenescium in Svetiae regis manibus omnine esse; Lais arcem esse in media Livonia circumquaque aliis arcibus septem; Kerepetium esse arcem haud munitam, sed tantum audio a Petro in potestate esse eam ducis Magni, regis Daniae fratris, de qua, si restituenda sit, dispitiet, quid effici quaeat, ut promissum praestemus. Itaque hoc illud est, quod ad hanc usque horam, Deo juvante, efficere potui. Restat autem, ut quam plamissime ad omnia et quam citissime Vostra Magnificencia nobis rescribat, ac tandem legatos hosce regios admoneat, ut vel serio, vel in tempore mecum agant, aut liberaliter ipsimet per se tentent, quae effici possint. Petii vero a legatis Mosci, mihi ut sub jurejurando fiderent, num una arce denique Zavolocia vel Luca futuri essent contenti, si reliqua fierent, non autem duas illas omnino acciperent? Responderunt se certissime nequaquam posse; esse ea extrema, quae haberent in mandatis.

Itaque et eadem itero, ut enixe a Vestra Magnificentia contendo, ut ita scribat, ut non restet ambigendi locus — vel de Siebiezo, sive ager nec ne eius reddatur, sive Drissa, nec ne comburenda sit. De captivis, si qui in manibus regis superfuerint, ut qua ratione illi vel redimendi, vel reddendi sint, de que aliis liberrima et plenissima legatis facultas tradatur, tum de modo restituendi arces aliaque faciendi, quorum hac nocte hanc formulam concepi, ut Vestra Magnificentia eam in tempore perpendens, liquido mihi, ut omnium, quodcunque unquam habebat, sincerissimo servitori animum suum aperiat. Offero Magnificae Dominationi Vestrae mea officia praecaciosa divina bonitate, salutem et omnem faelicitatem. Kiverova horca, 24 Decembris 1582. (1581?)

202.

DO PANOW POSŁOW OD IEGO MOŚCI PANA HETHMANA.

Zaliecivszy etc. Oznaimuię Waszmościam, że mi wczora spiegowie przysli z Infland, (od?) których pewną sprawę mam, że Pernawa y Oberpol ani są wzienthe, ani obliężone. Szweczki hethman grozi się iść do Felina, alie czy wiedzieć, ieżli sliaku nie straci. Dla tego tho Waszmościam piszę, ysz widzę, że na cedullie, którą Waszmość raczyliście mi posłać, Moskwa ustempuie Pernawy, a Oberpolia, nie wiem, ieżli ustempuie, bo nie wiem, iako go po Moskiewsku zową; toć mały zamek, alie snacz ma włość dobrą; szkodaby go upuszczać. Zawieraicie iusz, proszę Waszmościow, the sprawy. X. Possewin pisał do mnie list przez thowarzysza pana Zebrzydowskiego przydłuższy, na który tesz czasu trzeba odpisać mu, y boie się, abym czego nie napisał z inassy miary, a nis Waszmoście traktuiecie, czyby było ku przekazie Waszmościam. A tak ieżli by czy wliękł, powiedzcie Waszmość, że iusz Waszmoście dość iestecie odemnie informowani, y dalszych informatioy, choczy odemnie przychodzieli, słuchać nie hendzecie, a że Waszmoście iestecie na thym, abyście Waszmoście rzeczy iusz zawierali. Iusz ie Waszmoście proszę kończcie. Woliałbym był, aby było sprzodku zaraz mowieło się o wojnie, nie o thym pokoju, bo za tą sławą pokoiu, widzę, że ci, ktorzym tho należy, tham przy Królu Iego Mości podobno nie czynią taki pilności około potrzeb do woiska, iakoby rzecz sama niosła.

S tym powtore etc. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 5 Ianuarij, roku Pańskiego 1582.

Przypissano.

Xiądz mi pisze w tym liście, że, trzeba-li, bendzie się domawiał tij klausuły, si qua arx in Mosci adhuc potestate sit, quae non sit in manu Sveci, scribendum esse in litteris, ut praeter eas quicquid ad hunc usque diem in manu sit Mosci, cum iure, finibus integris, arcibusque in Livonia restituendum illico esse regi. A tak y o thym wiedziec Waszmoście, ieżli się tho Waszmościam na czo przygodzi; a ieżli przygodzi, tedy sami s siebie, iakoby o tym nie wiedząc, tho Waszmość podaicie; pamiętając, że do mnie tho pisał, rozumiem, że nie bendzie przeczeł themu, czo ras pisał. Waszmościam życzliwy brath, szwagier y przyciel Ianusz Zbaraski. (Jan Zamoiski?)

203.

AD REGIAM MAIESTATEM A PATRE POSSOVINO LITTERAE.

Serenissime et clementissime Rex! Quas mihi Regia Majestas Vestra Duneburgo litteras scripsit, eas heri accepi, cum, non multo post, alias a Magno Moschoviae Duce accepissem, quas hac nocte (et?) reliquas omnes (ternas enim hic accepi) legalis Vestrae Maiestatis legendas misi; ex iis autem, quarum exemplum ad Vestram Maiestatem mitto, cognoscet, quantum mihi pergat princeps ille calcar addere, ut pacis compositionem procurem: quae (nisi aliud latet, quod mihi ignotum sit) intra biduum, triduumve certis conditionibus statuatur, ita ut Maiestati Vestrae Moschus tota, quam habet in manibus, Livonia cedat; Velisium item relinquat; tormentorum partem iis in arcibus quondam de Polonis captorum restituat, intra octo hebdomadas arces illas omnes Livonicas dedat, quae in eius potestate sunt, ab ipsaque civitate Derpatensi incipiat. Vestra vero Majestas Lucum, Zavolociam, Neveliam, Helmam, quasque Pleschovienses arces superiore anno cepit, cum iis tormentis, quae erant Mosci, Moscho restituat, exercitum Pleschovia deducat, novemque ad annos pax utrinque sit, quamvis ut haec sit longior, (cum quas dixi, bis a magno Duce litteras acceperim) tenturus sim. Restat modus de captivis. Secus enim, quam in castris statutum

fuerat, nobisque Vestra Maiestas dictaverat, legati regii dicunt fieri (novo mandato accepto) oportere. Hodie vero altera in legatorum conventu plenipotencia lecta est, quam Moschus misit, admonitus primam invalidam esse; missum est enim hinc ad ipsum plenipotenciae Vestrae Maiestatis exemplum, quod ego tradideram Moscicis. Cum vero ex aliarum litterarum exemplo, quas mihi Moschus paucos ante dies misit, sit adhuc Vestra Maiestas planius intellectura, quid ipsi ex Biscovicio scripseram; propterea non est, quod longius respondeam litteris Vestrae Maiestatis, quibus dignatur me urgere, ut curem a Moscho, quid habet in Livonia, ut libere tradat. Id enim sic, Deo juvante, curavi, ut etsi nobis fuerat scriptum ex castris licere, ut aliquas Livoniae arces Moscicis offerri, legatique Vestrae Maiestatis eas parati erant offerre, si Zavolocia, Velisium, Nevelia etc. Vestrae Maiestati relinquerentur; fuerim tamen auctor, nihil in eorum offerretur, cum e Moscicis interius, quae ea tenuis abdiderant, elicuissem. Exemplum vero novissimae plenipotenciae, quam Moschus misit, nisi Magnifici Domini cancellarii puer, qui in castra appropereat, poterit expectare, per alterum istud recta venturum confessim, Deo juvante, mittam. Nunc quod ad ipsam tantae victoriae absolutionem spectat, fortissimo et christiano regi fidenter proponam — Derpatum primaria civitatum episcopaliū est, quam Deus Vestrae Maiestati tradit, earum, inquam, quae nunque in regnum (regum?) Poloniae potestate fuerunt. In eo novi quid Vestrae Maiestati consilium fuit, quasque litteras ad Pontificem Maximum scripsit, quidque mihi identidem dicere dignata est, cum et episcopatum catholicum et collegium atque eius generis pleraque omnia statuisset imponi: id eo erit facilius Vestrae Maiestati, quod e quibus redditibus wladica, poppique atque archipoppi a Moscho attributis alebantur, ex iis divinus cultus rite restitui poterit; verum quoniam haeretico palatino in Polociam redeunte, novit Maiestas Vestra, quantum non ipsi modo collegio nostro, sed universae catholicae regioni (religionis?) impedimenti illatum sit: obsecro Vestram Maiestatem Regiam per misericordiam Christi, per quem reges regnant, ut cum syncerum neque mutantem catholicum toti Livoniae praefecerit, tum arcibus eos praeficiat, a quibus nomen ecclesiae Dei non blasphemetur. At vero Derpati nemo (quod sciam) raptior (aptior?) videretur, quam Dominus Zebrzydovius, qui sexennium, ut audio, Vestrae Maiestati inservit, praeter eius patris antiquiora erga rempublicam merita. Quem Ze-

brzydovium etsi in castris noveram, quod, Lublini collegium de societate nostra cum instituisset, in ipsa pene acie diligentissime me urgebat, ut in eam vineam satis incultam operarios quamprimum mitti curarem; interius tamen eius pietatem cognovi, cum mihi adhibitus est in hoc itinere comes, tempore autem huius conventus fuditissimam reipublicae ac vere christianam operam praestiterit; hunc ergo de christiana nota Vestrae Maiestati comendo, testatus Deum, neminem hac de re mecum esse locutum, priusquam, me rem Deo commendante, id mihi ipsi venisset in mentem. Quod si Vestra Maiestas id effecerit, paxque haec videbitur non in firmis fundamentis niti, audebo in redditu ex Moschovia meo rogare Vestram Maiestatem Regiam, ut Illustrum Dominum Andream Bathorium paret ad eam vel legationem vel missionem, quam in castris Vestrae Maiestati scripto ac voce proposui; id enim quantae Dei gloriae, dignitatisque Illustrissimi illius principis et Livoniae firmitati futurum sit, non dubito, quin optime Vestra Maiestas intelligat, quam, hoc novi anni cremento, omnibus divinae sapientiae donis augeri, percipio atque a Deo contento. Ex Kiverona horca, die serenissimae epiphaniae advesperascente, 1582. Vestrae Regiae Maiestatis perpetuus et fidelissimus in Christo servitor, Antonius Possevinus.

204.

EJUSDEM AD MAGNIFICUM DOMINUM CANCELLARIUM.

Magnifice Illustrissime Domine! Etsi per certum hominem ante triduum fastius scripsi ad Vestram Dominationem Magnificam, tamen ne nihil huic adolescenti ad ipsam festinanti literarum darem, scribam paucis, quae fortasse Domini legati non attingent. Cum nisi alium intercidat, videamur honorificam habituri pacem, capitaque rerum omnium, quae maioris fuerant momenti, praeter illud caput, quod ad captivos attinet, sint pene complanata. Derpatum autem primo restituendum sit; rogo et obtestor Vestram Magnificam Dominationem in Dei nomine, ut recordetur earum rerum, quas mihi pollicita est in castris, ut nempe is Livoniae totae praeficiatur, qui non solum catholicus sit, sed catholicam novit et velit religionem promovere; quae vero de Domino Zebrzydovio deque reliquis ad Regiam Maie-

statem scribo, ex ipsis ad Serenissimum Regem litteris liquido cognosces. Quae omnia, ut in rem conferantur, si e re futurum esse indicatum fuerit, Vestrae Magnificae Dominationis pietati commendo, praecatus illi ab immensa Dei misericordia omnem veram ac solidam faelicitatem. Ex Kiverova horca die sanctissimae epiphaniae 1582. Vestrae Magnificentiae Illustrissimae servitor addictissimus in Christo, Antonius Possevinus.

205.

EXEMPLUM LITTERARUM, NOVISSIME A MAGNO DUCE AD ANTONIUM POSSEVINUM SCRIPTARUM.

Mielosierdzia radzi mielości Boga naszego etc. Od Wielkiego Hospodara etc. Hrihorija Papi XIII posłanniku iego Antonu Possewinu. Przysłałeś k nam swoją ramotoę z naszym synem boiarskim, s Prokopem z Bala-kierewym, a pisał k nam o naszym dziele, w czym między nas(i) Sthephanem królem nie soidzietsza o miernym postanowieniu: y nam tho wiadomo, y my tobie samemu Anthonia s thwogimi boiary o Inflanczki ziemi y o wszech dzielech, o wsiakom Sthephanowie krolowie besmiernie obiawieli, y mir dobro, żeby na obie stronie rowno było lubo, a nie na odau stronu; a tho stho za mir, stho na odnu sthoronu? A ysz iest naszych posłow s Stephanowymi krolowymi posły o piernym postanowieniu po Sthephanowyy krolowy opassnij hramocie; stho naszym posłom y chto z nimi będzie prowadzących ieich ludziom przyachać na ziasť y odiachać dobrowolnie: a nitie nad naszymi posły y nad naszymi honczy takie nasilstwo od Lithowskich ludzi; naszych honczow bią, chrabia y do smierzezi zabiaią, y w polon possolskich y honczow naszych ludzi biorą y wsiakoe nasilstwo y ciesnothę posłom naszym działaią, czego nigdzie nie slychano, a ezeres opasną Stephanowę krolową hramothę: sam Antoni mozesz rozsądzić! Da my y na takie na Stephanowe krolowe wszytkie działa nie smotria, buducz i uclerpieni wo wsiem na siebie, postupuiąsą, swoim posłom działać wielieli s posły Lithowskimi o wsiakich dzielech, iak budzie przychoże, y chramothę nową wierzącą s tego spiska, iako posły nasze k nam posłały, takowa chramota u Litowskich posłow napisano, za swoją pieczencią po-

słali k swoim posłom; y tobie Anthoniu Possowinusew, widieza między nas wsiakje dzieła y rozmotriew takie wyszeci Stephanowi krolowi stherony, Stephana korola uchoworycz y przywiescz na tho, iakoby y wpiered nam bydź w krepkim braterstwie y w družbie niepodzwizno, y nam byś słuźbu swoiu s radzieniem w naszym dzielech pokazał, widzia nasze takoje scho-dzicielstwo ko wsiakomu dobru, żeby naszym posłom z Lithowskimi posły o miernym postanowieniu piereth s thobą przychoworyci na pieremiara y postanowici, budziedź zachociacz y na maoha lieth pieremiara działacz, lieth na dziesionacz y na dwanaście, y k posłomeśmy swoim obo wsiom pisali, stop wpiereth krew chrestianska uniała się, y mies nas by liubow ucz-wierdziola się. Pisan na Moskwa ląta siedm-tysięcznego dziewieczdziesiąt-nego, Decembra miesiąca.

206.

OD PANOW POSŁOW (DO PANA KANCZLERZA).

Iasnie Wielmożny, a mnie (się) Miłościwy, panie Hethmanie! Oznaimnie-my Waszności, ysz iako dnia dzisieyszego w sobotę, w dzień Trzech Krolow ziachwszy się nam do posła papieskiego s posły Moskiewszkimi postano-wieliśmy insz pokoi; iako posli Moskiewszy pierwszym razem podali na dziewiecz liath, ale chocia nieznacznie postaramy się, że y na wientszy czas pokoi będzie. A zamki the wszystkie, ktore w Inflanczech Krol Iego Mość do tego czasu trzymał, także y the zamki, ktore Moskiewski w In-flanczech trzymał, wszystkie będą wpisane w lieth przymierny na stronę Krola Iego Mości; y doszukaliśmy się ięczce do tych zamków, któreśmy pierwji na cedula ku Waszności posłali, — dwóch zamków, ktore Moskwa beła zataiła, powiadaież, że ich Szwed trzyma; nizli the zamki, które Szwed pod Moskiewskim wziął, na stronę tak Iego Krolawskiej Mości, iako y Moskiewskiego, sgoła wszystkie nie będą spisane, a Sereneszk — yszby Szwecki, tedy y teras thu Moskwa pewnie twierdzy; wszakosz iako o wszystkie zamki od Szweckiego pod Moskiewskim pobrane, że ich nie od-stempniemy, tak y o Sereneszk protestowaliśmy się przed posłem papies-kim, y protestatją wésmiemy, a minutha na lieth przymierny dawno iest sgethowana. Intro, da-li Bog, w niedzielę ziachwszy się s posły, the mi-

nuthę przeczytamy, y zgodziwszy się na list przymierny, w poniedziałek się napisze, a we wtorek y przysięgą naszą y posłów Moskiewskich potwierdzi się. A gdy się listh przymierny napisze y przysięgą się potwierdzi, tedy tegoż czasu Waszmości tego listu minuthę posliemy y o wszyczkim szerzy oznaimiemy. A około postąpienia zamkow lego Królewskiey Mości od Moskiewskiego w Inflanczech, mieliśmy niemale trudności, y wielkiego a szerokiego prawie s poszwarkami mowienia s posły Moskiewskimi, niemaiącz ni od kogo niaki w tym pomocy, zwłaszcza około postąpienia Derptu, Felina, Pernawy, a nawięczy około postanowienia Derptu. I obaczeliśmy the dobrze, że nie leda czego Moskwa w tym szukała; wszakosz za łaską Bożą y the postanowioło się y iusz dobrze warowało się. Przy thym tesz Waszmości oznaimiemy, yżeśmy się s posły Moskiewskimi namawiali, aby od Moskiewskiego były zdane zamki ze wszytką tą strzelbą, s którą iemu do rąk przyszły, a od Króla lego Mości tecz zdane gim będą zamki s tą strzelbą wszytką, s którą pod panowanie lego Królewskiey Mości przyszły. Ale oni okazali regestr, s którą strzelbą który zamek Kniaz Wielki Moskiewski wziął, y iako wiele strzelby swy własny y Inflanczki do którego zamku przyczynief, która pobrana w rosgromach Inflant, w poliu y w bitwach; y mianowicze opissano, iako wielie ktorij strzelby s ktorego zamku wziącz, y iako tesz wielie zostawicz, dokładaiącz, że tha strzelba zostaje na każdym zamku, z iaką który zamek wziętho; y domawiaią się u nas posłowie Moskiewsczy, abyśmy tesz na piśmie dali, z iaką strzelbą który zamek od Króla lego Mości Kniazu Moskiewskiemu postąpion będzie; a ossobliwie domawiali się, aby Łuki y Chełm s tą strzelbą, która na tych zamkach była, podane gim były, czegośmy im odmawiali roznyymi y słusznymi racyami, a naostatek powiedzieliśmy, że na Łukach y Chełmie wszytką strzelba pogorzała, a nicz się iey Królowi lego Mości nie dostało. Zaczym iusz o Łuki y Chełm koniec, a strzelbę na nich; ale czo się dotyczy strzelby inszych zamkow, bacząc, że dosicz niemale strzelby zostanie na zamkach Inflanczkich, które mają bydź Królowi lego Mości postąpione, y przestrzegaiącz, aby nie beło iey zmniejszone, pozwolieliśmy ten regestr u posłów Moskiewskich do siebie wziącz, a im regestr strzelby tych zamkow, które Kniazu Wielkiemu postąpione bydź mają, przestrzegaiącz, aby małą rzeczą dobrze więtzy nie stracic. Przetho

Waszmości, naszego Miłościwego pana, pilnie prosimy, żeby Waszmość, postawszy do Zawolocia, Newlia y Ostrowa, y roskazawszy spisać strzelbę, a którą Krolowi lego Mości w ręce the zamki przyszły, s którą miały by podane bydź, czo narychli y spieszniey bydź może, do nas posłać raczeł, żebyśmy u nich regestr wzięwszy, swoiey tesz gim dali. S tym służby nasze w łaskę Waszmości, naszego Miłościwego pana zaliczamy. Dan z łamy Zapolskiej, w dzień Trzech Kroli, 6 Ianuarii, anno Domini 1582. Waszmości, mego (sic) Miłościwego pana, powolni przyaciele y gothowi służyc: Ianusz Zbaraski, Albrycht Radziwił, Michał Haraburda.

207.

(LIST OD PANOW POSŁOW DO PANA KANCZLERZA).

Miłościwy panie! Dziś domowiliśmy ledwy nie wszyczko, okrom ysz ani chcą (xponyekt) y nie chce się im tego odstąpić, aby nasz postowie do słuchania przysięgi naprzod do niego iachali, a potym iego posłowie lego Kroliewskiej Mości tesz dla przysłuchania przysięgi, przypominając the, że Kniaz iusz trzy-kroc do lego Kroliewskiej Mości posyłał, abyśmy tesz the uczciwość na iego pana włożyli. Pan Haraburda dosycz mi (im) tho szeroko wywoździł, ukazując tho, że przedtym, gdy tego król Polski potrzebował, trzy kroc y wiency posły swe posyłać raczeł wasz Wielki Kniaz,— ysz mu tego beła potrzeba, tesz posyłałi (posyłał?); a ysz y teras przymierza potrzebuie, tedy thu posłał, a nasz pan gwoli papieżowi thu nas posłał; theas gdy się dobre dzieła między pany sthają, niech wasz poseł do pana naszego iedzie, a potym nasz; naostatek y tho podał, iakosz Waszmość nam pisał, aby rowno do granicz przyiachali: nie chcą. My acześmy wiedzieli, że tak małą rzeczą nie beło czem targacz, wszakożeśmy sobie wzieli na corrigowanie chramoth przymiernych na iutro, dla tego y the sprawę do iutra na rosmysłanieśmy wzieli, y bawicz się tym dla krótkości czasu nie będziem, y iezli nam thego wszitkiego nie odmienia, czo postanowili, tedy nadziewam się, że iusz koniecz, dali Pan Bog, iutro bendzie. Około wywożenia y zdania zamkow takieśmy się zgodzieli, ysz oni nas, a my iech wywozicz z zamkow podwodami będziemy do Pskowa, a oni nas; otosz tak się namowielo:

gdy mu dziś dam podwoły, powinien się za tydzień wywieszc od danis wozow pod nie, y zamek zdacz; iakosz oni sami powiadaią, że w Nowogrodku a luryowie Łotyszow tak wielie, że mogą zaraz wybrać wszytek lurijow. Maie by się zdało, żebyś Waszmość, moy Miłościwy pan raczeł do starosth wszyszkich Inflanczkich pisać, aby się do tego sami przyczynieli, a podwod czo nawięczy dali, abyśmy ich czo rychli zbeli; y nie chcieli inaczy, żebyśmy za to przysięgli, ostatni zamek za 6 niedziel wywieszc, a gdziebyśmy tak nie chcieli, tedy abyśmy im do św. Piotra odłożyli, a kniask z woiskiem dla Szwedow y s posochą chce po nie przysłać, czegośmy im nie przyzwolielij, ale iakom na wierzchu pisał, takeśmy postanowieli. Do lurijowa dobrze by, abis Waszmość napierwy raczeł zebrać, bo to nawięszy zamek; powiadaią, tam krom władyki y wóiewod 3000 ludzi. O działa, o the koniecznie nie chcą, iedno aby spełna beły, otosz trzeba pilno a wszlak registrow, wiele strzelby y s czym wzientho, bo chcą, abyśmy im the oddali y im przysięgli; a gdziebyśmy im tego nie uczynieli, nie chcą nam w Inflanciech strzelby oddacz; a wiziemy, że za registrze nie mało iey iesth, którą nam chcą dać, a mała rzecz by miała przekazać, liepi sobie więtszą nagrodzić. Do Pskowa tesz gończa maia posłać; chcą aby wiedzieli o pokoju, a ludzie więczy nie wychodzieli, a my mamy na thym przysięcz, żebyśmy y ostatni zamek sprowadzieli dla Szwedow, dla bezpieczensthwa do Pskowa. Racz że Waszmość o thym wiedziedz, a wczas przemysliacz, bo tesz wedlie Boga y rozumu inaczy by bydź nie mogło. Działa tesz, które w bitwach pobrał y czo ie tam uwiesł, umowieli, że ie swoią posochą my wywiesć mamy. I widzę, że im ciężko barzo y nie s roskoszą przychodzi tych zamkow puszczać; zalicznia ich barzo, wspominaiacz «bodaieśmy nietelko my, alie y dzieci nasze takich czasow nie doczekali». Dano tesz nam listh od Waszmości, w ktorym Waszmość raczysz pisać, że za łaską Pana Boga wszechmogącego y Waszmości, mego Miłościwego pana staraniem, nieprzyaciel Jego Królewskiej Mości upadł, y s podziwieniem na takim mieysczu przykrym, pod óczianami, s tak małą szkodą a tak wielie trupow, s czego się raduemy, a Panie Boże dai, aby tak po iednaniu nad pogańczy tym więczy beło; a prawie nam na czas trafiło; tusz przed postłami, przyieszdzaięcz do nich, tamżechmy przed Possowinem go czythali; prosieł, abyśmy go po rusku prze-

pisali; chce go kniazu posłać. Samym posłom thezechmy powiedzieli the wdzięczną nowinę naszą, alie im niebarzo, y barzo nam pomogło, bośmy się z nimi w piątek długo w nocz siedząc y ledwo nie o wszystkim poswarzywszy, zwątpiwszy, odiachali; alie po nowinie y skromniey y rychliemy się z łaski Bożij za dnia sprawiwszy rosiachali. Panie Boże dai, abym Waszmości, mego Miłościwego pana w dobrym zdrowiu oglądał, a służby me miłościwij łasce Waszmości zaleczam. Dan z Zapolia, we trzy Krolie. Waszmości służebnik, Ianusz Zbaraski.

208.

(LIST WARSZEWICZKIEGO DO PANA KANCZLERZA).

Iaśnie Wielmożny, a mój Miłościwy panie! Iakom zawszy pierwiy czynieł, tak y teras nie chciałem zaniechać, abym pissaniem swym Waszmości, mego Miłościwego pana łasce służb moich zalicieć nie miał. Nowego, iako y sam nie wiem, bom iusz po dwa dny prze niesposobność zdrowia u posłów nie był Moskiewskich, tak tesz pisać nie będę, a zwłaszcza, że wiem, ysz Waszmość s pisania Ich Mość panow posłów króliewskich wszystko snadnie y szerzy wyrozumieć bendziesz raczeł. Tho telko przypomnie, że y dla dobrego rzeczypospolithi y dla nas samych, radzibyśmy iusz w ty sprawie wiedzieli koniecz, iakosz y sam czas y wiele niedostatków, w których thu prze długość mieszkania niespodziewanego bydz musiemy, na nas tho wyciska; bo tho iusz sterzy niedziele, iako thu na mieysczu mieszkamy, w kraiu nie nazbit obfitym; wszakże z drugi strony nie dziwiuię się, gdy wielkie rzeczy małym pędem idą, bo y tak bezpieczniey y trwali, gdy się wszystko w czas a nie po czasie ostrzeże; mam iednak za tho pewnie, gdzieby się teras pokoi nie skończył (o czym y prokować niechcą), że go pan Possowin, doiachawszy ieszcze z ras do Moskiewskiego, dokonczy y zawrze; iednak non differe paratis, a nazbyth pilny dozor w rzeczach bywał pod czas do zawarcia ich. S tym się łasce Waszmości, mego Miłościwego pana zaleczam, a żebyym Waszmość w dobrym zdrowiu prętko w Wilnie oglądał, Pana Boga proszę. Z Zapołskiey Iamy, 6 Ianuarij 1582. Waszmości uprzeimie powolny sługa, C. Warszawicki ręką własną.

269.

DO PANOW KOMMISSARZOW MOSKIEWSKICH.

Jaśnie Wielmożni, Miłościwi panowie! Zalicziwszy etc. Wyrozumiałem z listu Waszmościow, iakoście Waszmoście daleko w tych sprawach postąpili. Iusz ie Waszmoście przywodzcie do koncza w imie Boże. Piszę do Zawolocia, do Newlia, do Ostrowa, aby registr strzelby Moskiewski posłano, alie nie tak prentko podobno s tym sieszdą. Liecz piszę do tych tam starostoff, aby prostho Waszmościam tam o nich oznaimieli, abyście Waszmość thym rychli o thym wiedzieli; nie dostanie ich pewnie dwoiga pulthornich y falkonetu y falkoneczyka małego, wszytkiego tego czworo, ktorem ia wziął s tych zamkow za wiadomosczią Krolia tego Mości, y gdysz tesz thó mieli zawždy prawo hethmani, ktore działa iusz albo w Knyszynie, albo gdzie głemboko w Lithwie są. Alie thó łatwia dać im in-sze takowesz na thó mieysce, a niech się tym iusz nie roschodzi, bo tam-tych by puł roka trzeba czekacz, a niżby ie nazad przywieziono. Do starosthow tesz Inflanczkich pisac będę zaras, skoro mi Waszmoście dacie znac de finali conclusiono pacis, czego czekam od Waszmościow, bo tak będącz zawieszony, a spodziewaiącz się czo godzina ruszyć woisko, trapię ie bes potrzeby. Pisałem Waszmościam o Pernawie y Oberpoliu, że ie Moskwa ioszeze dzierzy, żeby tam Oberpolia przed Waszmościami iako nie utaiiono, gdyż choc niemoczny thó zameczek iest, ale ma wielką włoszcz. O działach mogę Waszmościam powiedziecz, że żadnych nie ruszą, które są, alie thó nie może być w takowych nierządzech, iaki bywa po wziętych zamkach miedzy różnymi narody, aby były wszytkie, y drugie tesz poporczeły się, y spiża też na czo innego obroczone, alie nie może-li być inaczy, że telkiesz drugie im dadzą. Chwiedor Miesoiedoff, który liudzie wiodł thą stroną ku obozu, został ilie baczę na placzu; wołał na Tury (sic) Ferensa, ktory go zbieł s konia, że iest Chwiedor Miesoiedoff, aby go niedobiał, gdy s konia spadł; Węgrzyn, czo nie rozumiał nie popolsku, przebieł go, o czym asz dopiero wczora wieczor dał mi znać pan Bathory; ysz siedział na gniadym koniu, czarną brotkę miał, saidak ze srebrem, teliey czerwony, szubkę kunami podszytą y kitkaikami albo thasznamami iakimiś

się był przepasał, że krzysz miał na grzbiecie, gdy m pytał więźniow, a zwiaseza sethnika Mikitha Ssrzesniowa, którą by bronią wyszedł Miesioedoff y na iakim koniu był, iako był ubran: tośmi wszystko by z regestru powiedział. Kazałem trupa szukacz iutro rano, bo tho wieczor piszę, liecz boie się, aby go nie zdięntho, bo ubieth iesth u szanczew, blisko zamku. Pierwszy noczy po ty potrzebie łowiełem ich na trapiach za Wielgą rzeką, alie w noczy ani się ruszyli; nazaiutrz przed dwiema iedno z rothy pana Liesniowolskiego pierzehali; pothym kazałem wołać na.nie, że iako człowiek krzeszianski, nie chcąc, aby braczi ich ciała psi mieli iesć, dopuszczam im ie zebrać y pogrześć, albo więcz; iezli nie duffiają wynieść daleko, każę ie im zwieść na liód pod zamek. Ci, do których to mowiono: «poniewasz że chethman iest tak człowiekiem krzeszianskim, powiemy tho woiewodom, prosiemi was, wroczie się za dwie godzinie». Za dwie godzinie przychał do nich z roskazania mego Theliatowski, miał tesz bydź tam Zołkiewski alie zdaleka, liecz y then z Zawiszą moim sługą przymknełi się bliży, a niż beło trzeba, gdzie nie strzymawszy słowa, mowiwszy naprzod tho, tho owo, kielka seth rusznicz na nie wystrzelieli, hakownic także coś y działo, liecz z łaski Boży żadnego nie obrazieli; trafeli Zawiszę, alie kulka telko lampart przebiela, a zbroię wgniotła, onego nie obraziela; rozumiem, że podobno czy zdraicy naszymy, czo do nich uciekli, opowiedzieli im beli Zołkiewskiego. Możem ieszcze, da-li Bog, s kniazem Szuiskim oddać sobie thę zmianę; wszak nam ieszcze wolno, dokąd nam Waszmoście o zawarciu pokoju nie oznaimiczie. S tym powtore etc. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 7 Stycznia, roku Panskiego 1582, Ianusz Zamoiski.

210.

LITTERAE AD CAPITANEUM OSTROVIENSEM, UT REGESTRUM TORMENTORUM ET BARBATORUM MOSCHOVITARUM D. D. LEGATIS MITTAT.

Generose Domine, amice charissime! In hisce tractatibus dant legati Moschorum principis regestrum tormentorum, quae Moschus relinquet in arcibus Livonicis, postulant vero, ut itidem ex arcibus Ostrovia, Zavolocia, Nevlia illorum principi reddantur, quae ipsius fuere, atque ut regestrum

florum, quae reliquerentur, ipsis tradant. Moneo igitur Dominatorem Vestram, ut Dominatio Vestra primo quoque tempore eorum tormentorum et barbarum Moschoviticarum, quae in arce Ostroviensi supersint, regestrum Dominis legatis mittat, conscribat vero omnia prorsus Moschovitica, etenim multo plura illi nobis reddant, quam nos reddere possimus; itaque id cedit in utilitatem Sacrae Regiae Maiestatis. Mittat vero hoc regestrum primo quoque tempore, ne haec res sola conclusionem pacis moretur. Bene valeat Dominatio Vestra. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 7 Ianuarii, anno Domini 1582.

Dominatio Vestra recta Zapoliam regestrum tormentorum et barbarum Moschoviticarum mittat ad Dominos legatos, non ad me, ne tempus perdat, Ioannus Zamoiski.

Similes datae sunt ad Zavolocensem, Nevlansam praefectum Dominum Zebryk.

211.

(LIST PANOW POSŁOW DO PANA KANCZLERZA).

Jaśnie Wielmożny, a nam Miłościwy Panie Hetmanie! Nietelko ze wstydem, alie iusz y z boiaźnią przymuiem, tak często do Waszmości, swego Miłościwego pana posyłańcz; liecz gdy potrzeba docziska, tedy chociaszby y nieradzi musimy, abyśmy iedno w niczym nie zostali winni, nad nakę Waszmości, naszego Miłościwego pana. W thym, gdyśmy iusz się prawie do końca przybeli, żeśmy iusz między sobą poczeli beli, iako dnia dzisieyszego, w niedzielę 7 die Ianuarij, terminy na listhy czytać, na początku tych listhow ysześmy nie napisali ich kniaza czarem Kazańskim y Astrachańskim, uiełi się zaras za tho, powiadańcz, że gdzie nasz gospodar nie będzie napisan czarem Kazańskim y Astrachańskim, tedy mi proźno byśmy mieli czo z wami sthanować, a musieli byśmy się z nisczym rosiachać. My, maiańcz od pana Haraburdy pewną wiadomośc, ktory tych spraw dobrze wiadom, że za krolia Sigmunta Augustha, za Henryka y za Iheraznicieyszego pana naszego Krolia lego Mości, nigdy nie był pisan Wieliki Kniaz czarem, alie mu był ten tytuł zawszdy zbranian, natyméchny z nimi czaly dzień rozmawiańcz, a potym się y dobrze poszarzywzsy, rosia-

chali; na tym stanęło: aszbyśmy im tego tytułu postampieli, niechając s nami niez kończyca; przydaia do tego, aszbychmy go ieczce y Smolenskim napisali. Otosz tho baczem, ysz się na thym zaparli, że tego ustąpić nie chcą. My ysz tego w instructiiey nie mamy, alie mamy tho roskazanie Krolia Iego Mości ustne, żebychmy mu go więczy tego tytułu nie pisali, telko iako za przodkow Krolia Iego Mości, a na instructiiey telko mamy the słowa napisane: «a za postanowieciem pokoju, y tytułu brackiego od Iego Kroliewskiey Mości Kniazu Wielkiemu panowie posłowie odmawiacz nie maia» etc. Oni chcą tym czarem y thym Smolienskim rozerwać. Prosiemy Waszmości, swego Miłościwego pana o naukę, czo bendziemy miecz dalej czynić, bo maiać na instructiiey tho napisano około bracthwa, pozatrzymawszy się niewiele y na thym, napiszemy go w naszym liście Krolia Iego Mości bruthem, alie iezli oni, na thym nieprzestawiając, alie domawiając się, aby czarem iech hospodara napissano, nie zechcą stąd pokoju zawrzecz y przysięgą utwierdzidz: mamy-li go czarem pissać, czyli titulu mu tego nie przyznawaiąc y nie postanowiwszy pokoju, rosiachacz się. W tym y powtorę o dostateczną, znaczną y nieomieszkałą naukę Waszmości prosimy. A posłowie Moskiewscy proszą na dziesięć dni, chcąc posłać do Wielkiego Kniazu po listhy, y okazać xiedza Possowinowi y nam, że iakoby król Sigmunt August hospodara ich czarem pisywał; a pan Haraburda daie o thym sprawę y upewnia nas y śmiecie tho twierdzi, że nigdy ani Sigmunt Augusth, ani Henryk czarem go nie pisywał. A iakośmy pierwy do Waszmości pisali, tak y theras prosimy, yszby Waszmość raczel nam posłać czo narychli regestr strzelby, s którą Newel, Zawołocie y Ostrow w ręce Krolia Iego Mości dostały się, bo iezli przijdzie do pokoju, tedy nam tego regestru pilno potrzeba. Zathym służby etc. Dath. z lamy Zapolskiey, anno Domisi 1582, Ianuarii 7 die. Waszmości, mego Miłościwego Pana służebnicy, Ianusz Zbaraski, Michał Haraburda.

Przypissanno.

To tesz Waszmości oznaimujemy, żeśmy pamiętając słowa Krolia Iego Mości, chociaz tego na instructiiey nie mamy, mowielimy posłom Moskiewskim, aby ustąpieli Królowi Iego Mości za tytuł czarskiey Smoleńska, Łuk, Opeczki, Siebieza; alie oni y słowa o thym mowicz nie

chcieli; wszakosz tego posłom Moskiewskim pozwalamy, aby oni w swoim liście (зѣчь поныемъ) y czarem y Smolienskim hospodarem pisać go niechcemy, w czym lego Mość pan marszałek dworny s nami nie iest zgodny, iako tho Waszmość dostatecznie z listhn lego Mości zrozumieć będziesz raczeł.

212.

(LIST PANA RADZIWILLA DO PANA KANCZLERZA).

Wielmożny, Miłościwy Panie Hethmanie, panie szwagrze y dobrodzieiu moy Miłościwy! Służby swe zaleciwszy etc. Dzisieyszego dnia, iako 7 lantarij, iusz oshatni ras zasiedliłmy bełi s posłami Moskiewskimi, dla znaszania minuth na listhy peremiejne, gdzie in primo puncto około tytułow, na trzech rzeczach Moskwa się zasadziła. Naprzod, ysz mu nie napisano — wielkiemu czaru y kniazu Moskiewskiemu; druga, ysz mu nie napisano — czaru Kazauskiemu y Astrachauskiemu; a trzecia, że tesz nie beło — kniazewi Smolienskiemu; na czym tak się do tych czasow duże zasadzieli powiadaiąc, bydź gothowymi dla tego pokoi rozerwacz. Około pierwszego, — czara wielkiego, tego prętko ustąpieli, bełmy my im w naszymy instructiiy ukazali, że nam Król lego Mość tak kazał pisać, iako mu za przodkow lego Królewskiey Mości pisano; na czo oni zezwolieli, powiadając, że wprawdziez pierwszy panowie tak nie pisywali, bo tesz taki pokoi bratherski z oboiga stron z oddawaniem zamków nigdy nie bywał. Około Smoleńska, tho się im na tho tak odpowiedziało: gdysz tho pokoi doczesny, a nie wieczny, a Smolienskiey iest Litewskiey, tedy po wyszczu peremiera, król go pod kniazem odijskiwać pochoczecz: przeth nie godzi mu się tego ustempowacz, bo by thym iaką własność waszemu kniazewi do niego przypisywali. Na czo acz directe nicz nie odpowiedzieli, iednak, iako baczę, łączno się dadzą s tego odwieść; iednak iezlibyśmy ich s tego zbycz nie mogli, dai nam Waszmość znac, czo s thym czynicz. Trzeci punct, na którym wszystkie się sieły zasadziły, iest then, około tego, żeby mu beło czar Kazauski y Astrachauskiey püssano, powiadając, że od Augusta krolia pisywano mu tak; panowie posłowie naszymy zasadzieli się tesz na thym, pomniącz naukę lego Królewskiey Mości, abyśmy mu no-

wych tytułów nie pisałi, iako pierwszy posłowie w thym error uczynieli beli, alie żeby mu się tak pisało, iako od przodków Iego Królewskiej Mości, na czo pan Haraburda, iako tego świadomy, gdy od nas pytan był, pod sumieniem y pod przysięgą tak powiadał, że mu ani od Augustha, ani od żadnego króla nie pisywano inaczy, iedno — gospodaru Astrachańskiemu, Kazańskiemu; oni e contra chcąc tego dokazacz, prosili sobie dziesięci dni, aby mogli listhy Augustowe pokazać, że tak pisywano; bo iezliby nie ukazali, aby tho nie było pisano, a iezliby e contra tego dowiedli, aby im w list pisano było, przeklinaiąc przy thym tego, przeciwko którego by się prawdzie inaczy naliżło, aby na tego wsia krew niewinna, która thym czasem przeliana będzie, na duszę iego była; wielie do tego przysięgając przydawali, że inaczy nie było. Na czym gdy wszytka rzecz stanęła, a dalecy pończ nie mogła, panowie posłowie roskazania Iego Królewskiej Mości nie (się?) trzymając, w thym się użyżc nie dali. Ia ysz tesz nie o czyię inszą oyczynę y skórę nie idzie, iedno o moię, widzę, że w thym periculum rozerwania niemale, ysz by dlia thy fraszki totum negotium non corrueret, smiałem Ich Mościom radzidz na tho, aby około tego Astrachańskiego czarstwa, czo oni za królesthwo rozumieją, pozwolili, gdysz niemy, że na thym Iego Królewskiej Mości y rzeczypospolitey zawadzidz tytuły nie miały, bo y w Lithwie czarzyków Tatarskich dosyć, co ich y po dziś-dzień czarzykami zowią, a przecie błaznowie; a ieszczeby sława więtsza królewska, kiedy by czara zwoiował, biorącz sobie ieszcze y na tho słowa Króla Iego Mości y listh onegdaiszy Waszmości, gdysz Waszmość pisał, że się Król Iego Mość tymi niepotrzebnymi caeremoniami nie rad bawi, y owszem, iako ia pomnię, mawywał tho Iego Królewskiej Mości: «habeat ipse titulum et ego vitalum», a tho ieszcze o Inflanciech, quanto magis Astrachan y Kazan, ktorego podowno tego roku nie będziem dobywacz. Na tym nie mogszy się zgodzidz sami s sobą, do Waszmości, naszego Miłościwego panaśmy posłali, czekając prętki na tho odpowiedzi, gdysz in hoc puncto ostatek rzeczy stoię; każe-li nam Waszmość albo tego postąpić, albo tym pokoi rozerwacz, albo medium — posłać po the listhy, iezli ta rzecz iest tak magni momenti, iedno de mora agitur, bo iako ia widzę, trudna tho kłoda na nich, aby ią mieli dać zwlec z siebie, bo przed dwiema niedzielami, chocia ieszcze czo przednieysze tractaty nie były skończone, iusz około

tego przez Possowina tractowali. Thom Waszmości, memu Miłościwemu panu oznaimicz chciał nie dla tego, abym ia w swym liście miał o thym dostateczniej napisać, nizeli Ich Mość, alie ysz wiem, ysz Ich Mość w szwym tego dolożyli, zem in hoc puncto differentią s nimi trzymał; tedy m rationes suas, dla ktorychem tho czyniel, Waszmości, memu Miłościwemu panu oznaimicz chciał, a Waszmość czo rozumiesz bydi cum commodo reipublicae, racz nam poradysz, a my iako inszy, tak thy posłuchamy; takie okolo tego, iezli o Infiancki tytuł poidzie, czo czynicz, bo panowie posłowie się declarowali nie chciez w tych y mnieyszych rzeczach domyślac się nad instructią lego Królewskioy Mości, a nad poradą Waszmości. Takie iesli bys Waszmość aliquod dubium widział, czego my ieszcze teras wiedzieli nie możem, racz nas Waszmość s iednego ostrzeecz, żeby nie potrzeba wtóry y potrzeci ras w thych małych rzeczach posyłać, bo czas iako woda plinie. A z tym się powtore łascze Waszmości, mego Miłościwego pana pilnie zaliczam. Z lamy Zapolskioy, 7 die Ianuarij, anno Domini 1582. Waszmości, mego Miłościwego pana powolny y szczyliwy szwagier y sługa, Albricht Radziwił.

213.

(LIST WARSZEWICZKIEGO DO PAŃA KANCLERZA).

Moy Miłościwy panie, a dobrodzieiu! Mam za tho, że iezli nie wszystkie, tedi wszdy niektóre listhy moie Waszmości mego Miłościwego pana dochodzą, ktore świadczą poniekąd pilnoscz w powinności y chęci my do służb Waszmości, y teras acz nicz nie beło ku pisaniiu godnego, iednakom zaniechać nie chciał, gdy się posłaniecz trafiel, abym czego do Waszmości, mego Miłościwego pana napisać nie miał. Rzeczy y namowy the okolo pokoiu (ilte wiem y domyślić się moge), są w takowym postanowieniu, że ieszcze nie iescemy u samego brzegu, bo Moskwa, aby sobie podobna zawszdy beła, targować się y o tho y o owo nie przestawa, y zawszdy czo nowego wtrąci, s czym się do Waszmości posyłać musi, iako teras o then tytuł; a choćci widzę, xiąndz Possowin te zbicia s ty drogi, iednak iako ono mowią, wilk choć s siebia sierszchl wymieczce, przecie obyczaiu swego używa, takie y oni choez płaczą, choć się przysięgnia.

iednak swych po staremu się thargow dierzą, a proszą, żeby im na do-
cumenta s strony tytułu do hospodara na postanie dziesienecz dni czasu
dano, s czym, tak mnam, Ich Mość panowie posłowie do Waszmości po-
syłają. A ia ysz na then czas nie mam czo więczy pisać, tedy tym zawrę,
prosząc, abis Waszmość moim Miłościwym panem bydź raczeł, ktoremu
od Pana Boga dobrego zdrowia y wszeliakich po myśli pociech, iako sobie,
wiernie y uprzejmie życzą. Dan s Zapolskiej lamy, 7 Ianuarrij, anno Do-
mini 1582. Waszmości, mego Miłościwego pana wierny y życziwy sługa,
C. Warszawicki.

214.

DO PP. KOMMISSARZOW OD IEGO MOŚĆ P. HETHMANA.

Jaśnie Wielmożni, Miłościwi Panowie! Zalieczywszy etc. Liepiby, abyś-
cie Waszmość the tham sprawy około tych tytułów sami ucierali, czasu nie
trawiańcz; s kancellarię Polskiej nigdy do Moskwy nie pisywano, prze-
tho ia tesz w thym experientię nie mam. Dobrze beło panu pissarzewi
wzięcz (s) sobą ostatnie przymierze, czo beło między Sigmunthem Augusthem
a Moskiewskim, ukazawszy tho, gdyby im się tak beło napisaly, iako Au-
gusth pisał, bełby beł koniecz; y druga, insz wszdy Waszmość spytacie
ieh y mowcie, aby dali na spisku, czego potrzebuia, a czo ras tho inny pliot-
kiej nie wyrwali, a czasu nie wliekli, bo tak rzeczy wliecz z wielką tho
szkodą woiska Krolia Iego Mości. Powiedzcie im Waszmość sgoła, że
niech insz będzie albo woina albo pokoi zaras, bo iesli powlioką, mogą
usłyszecz ieszcze nowinę, która im nie będzie smaczna. Iie wedlie mego
zdania, gdy iako mi pisze pan marszałek, ustąpieli tego, aby pana ieh
nie pissano ezarem Ruskim, a telko Kazańskim y Astrachańskim czarem
domagaia się aby beł pissan, ktore państwa dobrze nisko są w iego tytu-
lie, iie pamiętham, y pierwy w nim piszą kielka kniastw, a nisz the czar-
stwa, rozumiem, że tho mu nie przyda niez powagi, y owszem pośmiech
u wszystkich przyniesie: iakie czarsthwo, taki czar. Poszło tho na tho, iako
ktoś s iedney wioski zwał się w Polsce grafem, kogoś tesz zwano u nas
w Belskiej ziemi kroliem Zacharańskim. Wszakże y na tho, iesli trzeba,
raczie Waszmość uczynicz protestatią y wzięcz od xiedza posła, ysz iesli

nie pokaże przez posły wielkie, którzy poiadą przysięgę odbieracz od Kro-
lia lego Mości, że mu tak król Augusth pissywał, że mu pothym takowego
tytułu pissywać nie będą. Około Smoleńska iam nieświadom, iako przed-
thym pissywano. Prze-Bog, iusz Waszmoście the tham sprawy ucieracie;
nigdzie do hethmanow takowych spraw nie donoszą około tytułów, iedno
około miasth, zamkow. Wiem tho, że ma Possowin u siebie przepis listhu
przymiernego Ich Mości panow wbielow Mazowieckiego y Minskiego, y
then mógł by bydź Waszmościam ku pomocy do tych spraw; nie mówię
tak, żebyście Waszmość mieli pisać wszystko, czo byście Waszmość tham
nalieźli, gdysz może bydź czo takiego, czego nie trzeba w tytulie pisać,
alie gdyby nie beło y w thym liście czego takiego w tytulie, czego się
oni domawiaią, tedy by thym łathwi zbicz tho, ukazawszy Possowinowi:
a tak mogą-li go Waszmość od niego miecz, nie zawadzi; a trzeba-li, może
nie wiediedz dla który przyczyny. A iusz Waszmoście do tego rzeczy
przywodzie, żebyście Waszmość wszystko zaras słyszeli y kończeli, żeby
iusz zaras wszystkie wątpliwości powiedzieli, a s czasem nowych nie po-
mysliali. Nie odpisuią mi tesz Waszmoście na moje listhy, a zwłaszcza ieźli
Waszmościow doszło, czem pisał iusz dwa kroć o Oberpoliu, że go Mos-
kwa dzierży, y włoscz ma nie małą then zamek, liubo iesth niewielgi; nie
wiem, iako go po Moskiewsku zowią; trzeba się strzec, aby go postowie
Moskiewszy nie uthieli. Około strzelby iuszem Waszmościam odpisał,
czo się dzieie, y tho, że u mnie rejestrow iey niemasz, alie są u Węgroff,
do katorychem pisał, aby ie Waszmościam posłali; iako tho rychło będzie,
tego ia nie wiem. Alie tak by podowno posthanowicz wkrodtszą, że wszy-
stkie działa, koreby beły na tych zamkach, wrocą się, a korychby nie
dosthawalo, tedy takowysz miary dadzą albo z Łuk albo s zamku którego
Inflanczkiego. Proszę, kończcie Waszmoście the sprawy, a nie nędzie
woiska, a iusz Waszmoście s nich zaras wszystko chcieycie wiediedz, y
minuthy the przymierne wszystkie zaras Waszmoście raczcie przeczytacz,
a czokolwiek wątpliwości uczinia, tedy terminuiczie sobie Waszmoście,
a zaras na wszystko im, wszystkiego wysłuchawszy, dopiero raczcie odpo-
wiadacz. The Waszmościow namowy są iakoby iakiesz sessiae na conci-
lium, korego wiencz bywa rok y pułtora; ukruczie Waszmość, a na wszy-
stko zaras Waszmoście raczcie mowicz, nie po iednemu. S tym powthore

służby swe etc. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 9 Stycznia, roku Pańskiego 1582.

Przypissano.

Kopią listhu do xiędza Possowina posyłam Waszmościam. Posyłam Waszmościam regestrzyk armathy z Ostrowa, posłany mnie od kapitana; mam wątpliwosc o thym, aby nie pisał, czego iusz tham nie masz; druga, że dzwonoff telko napisał, aby y tho rosruchu iakiego nie uczyniło, gdysz oni mówią telko o strzelbie, tedy by tesz dzwonoff nie wspominać, bo ie snacz wywieziono tamstąd do Lithwy za roskazaniem Iego Kroliewskieg Mości. Mnie by się zdało, żeby tak liepi o thym postanowicz, że pod wiarą tho, czo beło strzelby, wroci się im, a czoby stamtąd zwieziono, albo na czo inszego obroczono, teby albo tesz wroczą, albo takowysz miary.

Themu Tatarzinowi raczcie Waszmoście recognitią (dać?), który godzinny y kiedy Waszmościam the moie listhy odda. Waszmościam życzliwy brath, szwagier y przijaciel Ianusz Zamoiski.

215.

DO XIĘDZA LEGATHA.

Reverendissime Domine, amice charissime! Commilito Domini Zebrzydowski, qui ad me attulit litteras Dominationis Vestrae, me inscio et tum ad Regiam Maiestatem scribente, sine meo ad Dominationem Vestram responso discedit. Ppersuadeo mihi de Sinceritate Dominationis Vestrae ita, ut scribit illa verba — omni prorsus Livonia, illam intellexisse, sed verborum istorum quae sit vis et praesertim tunc scriptorum, dum urgetur, ut aliquid etiam ad conditiones addatur, nolo pluribus disquirere, nec enim necessarium est; iam rebus, ut audio, a legatis compositis et occupationibus urgeor; licebit tamen deinceps inter nos hisce et de alijs rebus amice conferre. Iam audio iterum exortas novas, nescio de quibus Kazanys et Astrachanys, questiones. Dicant iam isti tandem conjunctim omnia, quae volunt, ut appareat, quis sit ipsorum sensus, — an pacem concludere, an tempus extrahere. Si cunctantur, fieri potest, ut aliquid deinceps, etiam si Deus voluerit, ingrati audiant. Bene valeat Dominatio Vestra et me amet. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 9 Ianuarii, anno 1582. Ioannes Zamoiski.

216.

(LIST P. ZBARASKIEGO DO P. KANCZLERZA).

Miłościwy panie! Po onegdajszym pisanii naszym, po the dny wszystkośmy o tytule pracowali, iakosz pan Haraburda, będąc wiadomy dosycz statecznie y pilnie przestrzegaiącz, wszystkiego thego bronieł, wywodząc im rozmaiczie, że tho przecie z łaski Boży przewiedli, ysz go iusz po stharemu nie czarem, alie dawnym tytułem pissali, iako s rieższthwa pissywano. Daliey, gdy przyszło do hramoth y tam nie chcieli nam granicznych zamkow pissać, iedno telko: «jednamy się y bierzemy mir s koroną y z Lithwą», a pan Haraburda, iako pissarsz, miał s nimi dosyc wielki poswarek, y liedwo pissać poczęli; inaczy nie chcą, iedno pissać: «a rubiesz Lithewski y Inflanczki po staremu ma iusz bydź». Zgadzałiśmy dziś hramothy y iezli nam czego nowego iusz nie wydrą, iakich niepotrzebnych rzeczy, tedy iutro, da-li Pan Bog, hramothy pissać poczną, a w piątek do przysięgi, iezli nam czego nie odmienia, da-li Pan Bog, puidziem. Po dworany tesz iusz posłano, s którymi skoro czo postanowiem, nie omieszkam; iedno Nowogrodek, Iuriow, Pernawę, the maia naprzod zdawacz thym obiczaem, że ich tymi Łothyszami wywiescz do Pskowa mamy, tho iesth, mamy zabracz the podwoły, a skoro po oddaniu podwod, za tydzień oni wsiadać y zamek oddacz maia, a my ich prowadzidz asz do Pskowa dia Szwedow mamy; drugie zamki możemy-li rychli wywiescz, a wszakosz ostatni rok wywiezieniu 4 dnia Marcza ostatniemu zamkowi. Proszą tesz, aby lordana ruszyez y woisko ku Pskowu zabracz, «a tham stoicie, asz wam przysiężem». Otosz do pana lordana posyłam, gdy dworzanie z Nowogroda pomina a przysiężem, aby zewszystkim szedł ku obozu; iedno sam uragania od nich cierpiemy, że chłopy w dymie wieszaią, biia, prawiącz na nich pieniędzy niestychanych; iakosz bes maia tak trzeba tego postrzedz, aby pothym, gdy przysiężem, tak nie beło, czego się barzo po naszy przysiędze boiemy. O strzelbę s tych zamków, iakośmy pierwy pissali, prosiemy żebyśmy iey krom mieszkania mieli registr. Gończa do Pskowa posyłaia, aby ludzie nie wychodzieli, y iusz się s pokojem zachowali, iakosz po pierwszy nowinie radzi by tho ezynieli. Do Wasamości go s tym Tatharzynem

posyłam. Ieszcześmy nie przysięgali, alie hramoty, da-li Pan Bog, iutro poczczą; iezli czego nam nie smienią, thedy skoro dopiszą; przysięga doidzie; wszakosz nie rozumiem, aby zmienili. Iezlibys się Waszmość ogliądał na naszą przysięgę, a gończa przy sobie zadzierzał, do Pskowa go nie puszczając, tho niech przy woliey Waszmości zostanie, alie się mnie zda, że thym niez nie spłynie, y owszem iezli się czo, czego Boże uchwai, nie stanie, że nam thego gończa byczie nie zawadzi y pomoże; alie mniemam, że się nie odmieni. Protestatią pan Haraburda napisze dostatecznie. O Szwedzkio zamki Possowin iakoby spierwu nie chciał dacz taki, alie tak rozumiem, że da, bo go iusz Pan Bog na Moskwę obrocieł. Ta koscz miedzy nimi iest: my cheemy pisać, — praesente Possowino, w naszym liscze, Moskwa nie chce o scieżnthą szię ani sami pisać, ani s thym od nas listhu bracz. Ta koscz na protestatią dobra y tak się podało: otosz się iusz tham gniewa na nich barzo. My czo s pożytkiem Krolia Iego Mości obaczem, uczyniem. Nie mi Waszmość za złe, że tak długo tych spraw nie kończemy; nie nami się dzieie, bo y w noczy praczuiemy, alie imi; acz w rzeczach wielkich tak musi bydź, wszakosz da-li Pan Bog dobrze się odprawiwszy, do Waszmości, mego Miłościwego pana przyadę. Miłościwy panie, brath moy pan Baworowskiewy pisał mi prosząc, abym się do Waszmości, mego Miłościwego pana przyczynieł; miał sprawę s panem wojewodą Kiowskim: Iego Mość xiąże Ianusz załozel się listem, że iesth z Iego Królewską Mością; otosz ysz mu treba listhu Waszmości, mego Miłościwego pana bethmańskiego, zeznanego, że nie beł thu przy Kroliu Iego Mościcy, o czo proszę, iako w rzeczy słuszny, abym mogł z łaski Waszmości, mego Miłościwego pana taki listh otrzymacz, a ia the łaskę y z nim społem Waszmości, memu Miłościwemu panu zasługiwacz bendę. A zathym służby me etc. Dath. z łamy Zapolskiewy, we wtorek po Trzech Kroliach, wieczor. Waszmości mego, Miłościwego pana służebnik, Ianusz Zbaraski ręką.

217.

RESPONS NA THENZE LISTH.

Iasnie Wielmożni, Miłościwy Panowie! Zaliczywszy etc. Wrozumiałem około tych tytułów; iakoście Waszmość tam skończeli, podoba mi się,

także y około granicz. O tho wywożenie — natrudnieysza; iezli o the podwody mówią, które będą w który włósczi thego zamku, który wracać maia, the łathwia, alie inszych nad tho nie wiem, gdzie szukać; w Dębińskim y inszych starostach Inflanczkich prózna nadzieia; nie doczekaliśmy (by?) się thego, y snacz na koniec y samego Dębińskiego nie masz w Inflancziech. Patrzyciesz Waszmoście, abyście Waszmoście occasij iakiey forthełiow nie dali; na tho Waszmoście mogą pozwolicz, że ilie-kolwiek w thy włósczi będzie tych podwod, thelie im ich dadzą do wywożenia rzeczy; thobym tesz rad widział, aby przy Derpcie y Pernawie zaras Felia podali, można-li rzecz, bo gdy iusz będzie tho troie w rękę, łatwi by im beło o ostatek wierzyć; czo im Waszmoście s thy miary podaiecie, że im samym trzeba rychło stamtąd zwozić się dla bliskości Szwedów; że ich strzeci będzim od nich, alie w głodnym tham tym mieysczu woisko długo bawicz trudno będzie. Iordana mi thak naglie zwozić y insze trudno, bo od Moskwy mi strasz dzierzą; druga o żywność idzie, bo by iey w obozie nie beło; alie po przymierzu zwieziony bydź może. O tho chłopoff męczenie będe się starał, abym mu czo nabarzi mógł zabiegł, a zabieżą themu postłowie Moskiewczy tym łathwij, gdy rychło pokoi skończą, bo y theras u Wdowa zebrało się beło chłopow kielka seth, checząc na nasze piczowniki pod Wdowem uderzycz, w czym naszy postrzegli się y tych chudziąth chaniebnie siela czos pognieli. By moie dziedzidztwo beło Wdoff, tedy woliabym beł żywoth tych chłopow, o sam Astrachan nie mowiancz, a niszsze telko sam tytuł Astrachański, dla ktorego the traktaty postłowie zwlekli. O strzelbie tij iuszem Waszmościziam odpissał, a na tho ieszcze od Waszmościzow direkte odpissu nie mam; iakosz dobrze by, abyście Waszmośc na the capita moie, o których do Waszmościzow piszę, odpissowali, by nicz, abym wiedział, że Waszmościzow moie listhy dochodzą, acz ie přes pewne do Waszmościzow posyłam. Posłałem Waszmościziam regestr Ostrowski; pissałem do pana Zybrzyka, aby Newelskich y Zawołoczkich posłał; rychło tho będzie, tego ia nie wiem. The tesz tham drugie, iakom Waszmościziam pissał, rowno s Kroliem Iego Mością powieziono do Lithwy, alie nie będzie miał krzywdy, gdy mu takisz miary na tho mieyscze inne dadzą. Gończa tego mogą Waszmoście sam posłać po przysiendze, alie przed przysięgą nie posyłaiecie, bo nie spodziewaiąc się żadnego przy-

padku za tym posłaniem, poidą w długą, a iezli ieszcze goniecz będzie ciekawy, że się przypatry naszym niedostatkom, y przekradnie się kto od niego, thymby gorzy; k-temu y tho nam sławy nie poniesie przed zawarciem przymierza; stanie s nimi czynicz, iakoby nam mieli bydź cięszcy. Protestatia, nie wążpię nicz, że bendzie wedlie potrzeby, wszak podowno naidą Waszmośc tham y publicum notarium, będzie-li potrzeba. Iam mni-mał, że po skończeniu przymierza mieli Moskwa uwierzyc w Possowina y obras iego postawić podlie Mikuły albo Przeczysthy w Pieczarach, a ono y w przymiernym liście pisać go nie chczą; lepsza stara przijazn, iako żywo pewnieysza. Iako Waszmośc, Miłościwy panie, woiewodo Bracławski, piszesz około przyazdu swego, proszę abyś Waszmośc raczel bydź, Pa-nie Boże dai, aby rychło, a wszystko dobrze sprawiwszy, y tho by dobrze, aby beł pan Haraburda, iezli można rzecz, o czo proszę. Panu Baworowskiemu dadzą listh iakiego potrzeba, iedno niechai da informatią około imion. S thym powtóre uprzejme, a powolne służby swe zalieczam w łaskę Waszmości. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 11 Stycznia, 1582. Waszmoścziam życziwy brath, szwagier y przyaciel, służycz gothow, Ianusz Zamoiski.

218.

LITTERAE AD CAPITANEUM IVANOGRODENSEM.

Generose Domine, amice charissime! Conquestus est apud me generosus Dominus Stanislaus Stadniczki de Smigrod, Sacrae Regiae Maiestatis Poloniae, Domini mei clementissimi equitum praefectus, servos quidem illius, rebus quibusdam et equis ablatis, ad milites serenissimi regis Svetiae profugisse. Rogo igitur, ut Dominatio Vestra iubeat hos maleficos capere et huic, qui has illi reddet litteras, tradere. Quod confido Dominationem Vestram tanto magis facturam, quod sciam nullos in illis Svetiae copiis latronibus delectari, et quod nullus eos recepisset, si aliquod crimen ab iis commissum scivisset. Commendō me benevolentiae Dominationis Vestrae. Dath. ex castris, ad Pleschoviam, die 10 mensis Ianuarii, anno 1582. Ioannes Zamoiski.

219.

LITTERAE REGIAE MAIESTATIS AD MAGNIFICUM DOMINUM
CANCELLARIUM.

Stephanus etc. Magnifice, sincere nobis dilecte! Sine mora propositum per nos in senatu id dubium est, in quo Sinceritas Vestra resolutionem a nobis petit, utrum, facta cum Moscho pace, ne interim Pernovia capiatur, cum Pontone de eadem arce ferro decertare debeat. Ea vero hac in parte cum senatoribus nostris concors est sententia: si coibit pax et Pernoviam hinc idem Ponton obsidione premere perrexerit, ut eidem Sinceritas Vestra significet, arcem hanc nostram esse, ut a vi eidem inferenda absteineat, atque inde in instanti cum militibus decedat. Quod si vero forte ad ipsum facere minime curaverit, Sinceritatem Vestram aliter omnino, ut faciat, non convenire, quam ut, quae nostra sunt, tueatur atque vim vi repellat. Si itaque post admonitionem Sinceritatis Vestrae eam arcem missam faciet, bene quidem; sin vero in proposito perseveraverit, faciat omnino, ut illi cum exercitu vi resistat, indeque eum submoveat. Arces illae—Novogrodek, Serenezk et Lais, quamvis parvi sint momenti, attamen a proposito nostro totius Livoniae recuperandae esset alienum, si concederentur Moscho. Nam quod alii arcium illarum Livonicarum qualitatem ignorant, existimare possent plurimum in illis arcibus esse momenti positum, et vicinitas atque divisio illa nobis quoque foret suspecta et modesta; satius igitur est, si illae arcium restitutae fuerint Moscho, quae per nos ipsi belli iure ademptae sunt. Attamen si hoc saltem ob stare paci, quominus coiret, deberet et de iis arcibus non admodum resistendum nobis esse, quominus Moscho concederentur, censemus, studio pacis, cuius tanto studiosiores nos esse oportet, quanto magis experimur hominum animos ex discursibus atque satis ridiculis interpretationibus atque sententiis, a nobis Sinceritati Vestrae missis, taedio atque fastidio captos esse ad promovendum magis propositum nostrum, quod est reipublicae negotium; ut inde non obscure conijcere possimus, in committijs aut nihil nos de subsidijs effecturos, vel saltem id impetraturos, quod ad rem peragendam minus sufficiens erit. Cartas blancas mittimus Sinceritati Vestrae numero tres; eas Sinceritas Vestra

obsignabit. Camenecensem praefecturam quod attinet, scit Sinceritas Vestra, nos iam plerisque palam in genere de vacantiis animum nostrum declarasse, nos iis non disposituram, nisi in maiori numero fuerint, atque tum eorum graves causae, quarum per nos magna habetur ratio, idipsum facere requirent; itaque nihil quidquam ab ea declaratione nostra, quae pervulgata est, recedere possumus, ne, si vel huius uniceae vacantiae collatione contrarium quid faciamus, linguis hominum, quasi minus stabiles in factis, dictis ne simus obstrictandi, ansam praebeamus. Hanc igitur moram Sinceritas Vestra boni consulat; postea videbimus, ut postulationi Sinceritatis Vestrae, quatenus licebit, locum demus, servitorumque Domini Wlodek rationem habeamus. Satis ineptae et frivolae istius Szuiscij sunt excursiones atque insidiae; putaremus illi facilius succedere posse, si non ex tam ampla civitate, sed ex aliquo angusto castro fierent. Pleschovia satis obsidionis habebit, si Sinceritas Vestra, antequam inde loco moveat, insulas illas omnes victualibus penitus privabit; si non possint ex integro inde per exercitum auferri, vel saltem igne exuri, ne quidquam in usum hosti cedat, curet. Praeterea quodque si viam Novogradensem, unde comiteatu civitas illa invari possit, milite providebit atque custodiet, vel potius, ut Novogradum ipsam in cineres redigatur, ne hosti quidquam remaneat spei, efficiat; ut vero id effectum curet, requirimus ab eadem Sinceritate Vestra. De tempore movendi exercitus et quorsum, nihil scribimus; permittimus id arbitrio Sinceritatis Vestrae; faciat hac in parte, quod optimam atque consultissimum esse factu videbit. De Scotis nihil scimus, ubinam locorum versentur; cognoveramus ex Dembinskio hoc solum, illos esse in via; postea nihil de iis audivimus. Quoniam vero Tidemanum Rigam ad milites Germanos expeditivimus, putamus, quod ipse, qui sciat intentionem Sinceritatis Vestrae, si eos ibi alicubi esse persenserit, id cum eis statuet, quod voluntati Sinceritatis Vestrae commodatum erit. Cubicularium Wasilewski cum pulveribus iam sub id tempus in Wielge Luki esse omnino arbitramur; talem expeditivimus, qui maxime in servitio sedulus atque diligens nobis est visus. Deus sospitet et fortunet Sinceritatem Vestram. Dab. Vilnae, die penultima Decembris, anno Domini 1582. regni vero nostri 6.

Manu Regiae Maiestatis adscriptum.

Pluribus agerem de pacificationis necessitate, nisi scirem in hanc vel illam partem hactenus definitam esse; tempus breve, defectus multi, pecunia fere nulla et, quod caput est, hominum ingrattissimorum iniqua aestimatio dignitatis reipublicae nostraeque; ubi tamen certior fuero de eventu tractationis pacis, nulli parcam labori, nec nulla frangar ingrattitudiae; omnem certe movebo lapidem, ut tempestive parati ad opus continuandum accedere possimus. Sthephanus Rex.

220.

OD PANA WOIEWODY BRACZLAWSKIEGO LIST.

Miłościwy Panie hothmanie! Widzę s pisania Waszmości, mego Miłościwego pana, że się Waszmość iusz y frasowacz raczysz, że się tak nie rychło w thy sprawie odprawuujemy. Bog zna, zecz tho nam tesz nie w smak przychodzi, zwłaszcza ia barzobym się rad odprawieł thu, y do Waszmości czo rychli przijachał, nizli thu dzień - w - dzień y w noczy, iako na ofiarę iesdzidz, y woliałbym tham bydź, gdzie y drudzy ludzie ry-czerwszy bywaią. Pisze Waszmość, abyśmy the thu rzeczy ucierali między sobą: kiedykolwiek do Waszmości posyłamy, tedy iedno dla tego posy-lamy, abyśmy o wszystkim Waszmośczia wiadomego czynieli y od Wasz-mości wiadomosc mieli, a w thym przecię nie proznuiem, iedno za-wszdy ucieramy, iakosz inzechmy wszystko utharli, iedno chramothy piszą, ktore jutro we czwartek albo w piątek rano bendą, a w thym zaras y przysięgać będą, skoro się tho zgothuie. Po dworzany tesz wskok biezano, ktore iedni są w Porchowie, a drudzy w Nowogrodzie; dniem y noczą ka-zano im bywacz; skoro bendą, tedy ie ia do Waszmości, mego Miłości-wego pana zaras posię, a sam tesz do Waszmości, mego Miłościwego pana poiadę za nimi, skoro ustanowiwszy the sam rzeczy. Possowina tesz — praesente — nie chcą pissać, o czo się Possowin gniewa na nich. Raczy Waszmość pissać do nas, abyśmy wszystko razem utharli, y że tak długie sessiae czyniemy, iako na concilium: po nas my bychmy radzi tho utharli, by y iedny godziny, alie oni chocia się na iaki articul deliberuią sami, tedy

by dzień y dwa nie postąpią, asz pierwy then utrą. O czaru pisalichmy do Waszmości; tedychmy tho przecię utarli, że go czarem nie piszem, ani Smolenskim kniazem. O Oberpol dawnochmy do Waszmości pisali, żechmy go między zamki naliezli,—oni go zowią Polczow, y musieli go nam za poswarkiem napisać; y czo się może wiedziedz, żadna się rzecz nie upuszcza. Protestatią gdychmy czynieli (na the zamki, ktore pod Szwedem powiadaią) przed Possowinem, ieden się ozwał s posłow, że tho nie ma bydz, a starszy poseł offuknął się nań: «molczy-że, a koli budet papa napiszeth Moskwu, y themu niestat szię; alie sztho ia, da y napiszem, da przysiachnem, tho staneth się». Racz-że Waszmość, moi Miłościwy pan wiedziedz, że my się wskok będziemy spieszycz, iako naprędzy będzie mogło bydz. Na Magnussa y na Birinka racz się Waszmość u kogo wiadomego przepytować, żeby czego między Kołowirem y Lichowirem nie mieli, żeby iakiego zameczku nie trzymali, yszby tam od tych za czasu zaiachać. Żołnierzow tesz skoro po przysiendze a dworzanny oddadzą; wedlie roskazania Waszmości, mego Miłościwego pana, posię do Waszmości do obozu, alie o kozacathwie żadny wiadomości nie mam; powiadaią, że daleko w ziemi posthoszą y wielkie morderstwa czynią; w thych Waszmościa, mego Miłościwego pana nie upewniam; nie wiem, iako rychło zijdą. Moskwa tesz tho sam powiada, iako wielkie ungariae w przysiendze dzieią się, powiadaiącz, ysz s każdy obszy po szesci rubli teras daią chłopi. Zathym me służby w łaskę Waszmości, mego Miłościwego pana zaliczam. Z łanow Zapolskich, anno 1582, Ianuarii 10 die, w noczy. Waszmości, mego Miłościwego pana służebnik powolny, Ianusz Zbaraski.

221.

DO PANOW POSŁOW.

Jaśnie Wielmożni, Miłościwi Panowie! Zaliczywszy służby swe przyjacielskie etc. Wziołem listh od Ięgo Mości pana Bracławskiego wczora wieczor. Podoba mi się tho, że Waszmość pospieszacie, bo liubo w mieszczie teras znacz, że wielga thrwoga, alie przecie kopiami muru nie połamacz, y woysko ma za swe: przetho zawieracie Waszmość wszystko w imie Boże, gdysz iusz wszystkie liedwie się nie skończyło, iako baczą, bo

rozumiem, że y do tego czasu iusz dostatecznie y skńczyło, y przez Waszmościow przysięgami utwierdziło, telko o thym iusz dostateczniyszy wieści czekam. Raczcie Waszmoście wiedzieć, że sam iest u mnie poseł krolia Szwecckiego z listem,—nie do mnie, ale do krolia Iego Mości, nie od krolia Szwecckiego, ale od hehmana Szwecckiego—s poselstwem dość subtelnym: abym ich urywał, także tesz gdyby mnie potrzebowali, retował; pokoju z Moskwą, minowazy krolia Szwecckiego, abym nie zawierał; przekładającz tho, ysz morze y złe pogody niedopusciely ich do krolia Iego Mości s tym poselstwem, że dawno byli wysłani. Posłem iesth kapitan Lorenzo Cagnolo Włoch; przy tym wszystkim prosił mnie, abym go przepuścił do Possowina; wzięłem sobie do rozmowy s pany radami, które by były w wojsce; odpowiem mu, że o tych wszystkich rzeczach nie mam zleczenia, a będą radzieli, aby do krolia Iego Mości samego czo narychli biegali. A tak thym spieszni Waszmość the tam rzeczy zawieracie, by iaki kości nie wrzucił, spłachawszy się Włoch z Włochem, bo choć sam nie pojedzie, trudno ustrzeż, aby listów iakich nie przestał, iestli nie s tąd z oboza, bo na the pilnie oko się ma, tedy s drogi gdzie przez kozaczyko iakie; na które listy y Waszmość proszę mieycie tam pieczę, y pana Zebrzydowskiego przestrzeszcie, aby pieczę miał, w tym go tesz napomniawszy, żeby the rozkazanie Waszmościow umiał tesz w tajemności chować. Wiedźcie Waszmoście tesz, że Merienburg albo Olixta zamek iest barzo mocny thu skraju, y o thym Waszmoście myślcie, aby oddawanie tego rychle mogło bydź, bo gdyby była w rękku Olixta, Derpt, Felin, Pernawa, iuszbym się ia zdrady żadny nie bał. Proszę, Miłosciwy panie, wojewodo Bracławski, racz Waszmość zaraz z Ich Mościami kolegami swymi skończywszy pokoi, do obozu pospieszać się. Radbym wiedział, kto-rendy Iego Mości pan marszałek będzie raczł się obrocić; nie wiem, iestli Iego Mości tondy na Inflanti nie będzie y bliży y bezpiecniey; także niech wiem, iestli pan Haraburda pojedzie semną na Inflanti, czyli nie. Pisał mi pan Zebrzydowskiey, że dwai Moskwićinow od posłow do niego uciekli, a że xiądz Possowin namawiał go, aby ie wydał; odpisałem, żeby tego nie czyniel, ale owszem do mnie ie posłał, o czym od niego do tego czasu odkazu żadnego nie mam; proszę y o thym się Waszmoście dowiedźcie: eali to Wengrowie wprawiają na the przysiężniki te kopy, tedy napomnieć

pana Młodego, aby zakazał, y kapitanow, aby temu dali pokoi. S tym powtore przyjacielskie etc. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 13. Stycznia, roku Pańskiego 1582. Ianusz Zamoiski.

Cedula.

O gońcu Moskiewskim pissaliście Waszmoście, że miał przyjechać s thym Tatarzynem. Nie przyjechał y nie trzeba go przed przysięgą beło, y k temu z iednym telko Tatarzynem posyłać go nie bełoby bezpieczenio. Alie zesz Waszmość pissał, miłościwy panie, wojewoda Braczlawskiey, że iusz iachał s thym Tatarzynem, a nie masz go, y na tho pomysliam, aby się co nie trafiło, żeby się albo nie przekradł, albo czo takiego.

222.

RESPONSUM EX CONSILIO DOMINORUM CONSILIARIORUM REGNI, IN EXERCITU PRAESENTIUM, GENEROSO DOMINO LAVRENTIO CAGNIOLO, SERENISSIMI REGIS SVETIAE MILITUM PRAEFECTO DATUM IN CASTRIS AD PLESCHOVIAM, DIE 13 MENSIS IANUARII, 1582.

Quod attinet ad priora capita, quae ad me retulit Dominatio Vestra, optassem sane, ut Dominatio Vestra Regiam Maiestatem offendisset, vel saltem, ut Regia Maiestas scivisset, quod Dominatio Vestra ventura esset; etenim procul dubio aliquid mihi mandati hac de re dedisset; sed eum aliquem hoc tempore in castra a serenissimo Svetiae rege venturum minime sperasset, nihil mihi tale commissit, nec sane me etiam decet aliquid, quod non mei, sed plane regii muneris sit, mihi arrogare; praesertim vero cum Regia Maiestas pro benevolentia et constantia sua erga serenissimum Svetiae regem iam aliam rationem negotia ipsius Maiestatis regiae iuvandi, quoad fieri potuisset, instituerit, de qua legatis ad conventum Zapoliensem, ad tractandum cum Moschorum legatis missis, mandata dedit. Communicavit item cum reverendo Domino Antonio Possovino S. D. N. nuncio, et deputavit etiam quemdam secretarium, qui a Domino Possovino remmitteretur statim ad Regiam Poloniae Maiestatem et Reginalem Maiestatem, ut in quo statu res istae forent, statim illarum Maiestates certiores redderentur. Quam rationem immutare mihi non licet; hoc solum monendam et hortan-

dam Dominationem Vestram puto, recte illam facturam, si, ut missa est ita ad Regiam Maiestatem, celeriter contendat, et si voluerit id facere breviori itinere, recta hinc, dabo eum, qui deducat; si vero voluerit Narvam redire, et inde per cultiora loca proficisci, hoc etiam in arbitrio eius erit, sed certe ut eat, pertinet id ad mutuam cointelligentiam et amicitiam regum, et cum res celeritatem requirat, poterit inde cras discedere. Quod attinet ad cosacos, de quibus dominus capitaneus Iwanogrodensis conqueritur, iam respondi me castigaturum eos, qui aliquid maleficii commiserint; rogo modo, ut ad me vel saltem ad Charlenskium mittantur. Certe, hinc in eos edito exemplo, facilius alii continebuntur; praeterea vero id fiet sine exacerbatione animarum istorum exercituum; quod ego itidem facturum me recipio, ut exercitus Svetici homines, si quid commiserint, itidem ad Dominum praefectum mittam. Rogo vero, ut etiam nostris iustitia reddatur, etenim multi loqueruntur nobiles se affici iniuriis, et multorum famulos ac equos ab hominibus illius exercitus in (iis?) abductos esse, quod non dubito Dominum capitaneum pro sua aequitate et humanitate facturum. Ioannes Zamoiscki de Zamoscie, supremus etc.

223.

CAPITANEO IVANOGRODENSEI.

Generose Domine, amice charissime! Accepi litteras binas Dominationis Vestrae, unas 28 Decembris, alteras 3 Ianuarii datas, quarum imprimis quod scribit de cosacis, eos ego itidem officii admonebo, et fortasse, negotiis Regiae Maiestatis ita postulantibus, iam alio inde transibunt; si quid aliquod ob delictum comprehensus sit, quemadmodum antea promissi, me in eum animadversurum, ita et nunc promitto. Mittat Dominatio Vestra ex iis aliquem ad me, vel saltem ad familiarem meum Charleski Prybuszoviensem; nam si Dominatio Vestra ipsa in eos animadverteret, fortasse hoc exacerbationem animarum inter nationes istas facere posset, quod nobis propter affinitatem regum nostrorum, utraque ex parte vitandum est. Certe, si quis ex exercitu serenissimi Svetiae regis in exercitu Polonico detineretur, et ipse eum ad Dominationem Vestram mitterem. Doleo certe, quod Dominatio Vestra eos, quos iam in manibus habuerit, ad me non miserit; fecit

tamen id humanitas Dominationis Vestrae; rogo, ut Dominatio Vestra iis militibus nostris, qui de iniuriis itidem conqueruntur, ius reddat. Qui hic novi sit, ex generoso Domino capitaneo Laurentio Cagnolo Dominatio Vestra cognoscet. Pro sale gratias habeo, et etiam ut referam, operam dabo. Caeteris de rebus ex eodem Domino Cagnolo Dominatio Vestra cognoscet. Commendo me benevolentiae Dominationis Vestrae. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 12 mensis Ianuarii, anno 1582. Ioannes Zamoiski etc.

224.

AD SACRAM REGIAM MAIESTATEM.

Sacra Regia Maiestas, Domine, Domine clementissime! Cum legati Sacrae Regiae Maiestatis Vestrae in conventu Zapoliensi omnia, quae haberent in mandatis, proposuissent, nec tamen quicquam proficerent, iam etiam credo prioribus conditionibus passim ante vulgatis, nisi has ternas conditiones in schedis descriptas, quas legati Possevino arbitrato suo ostenderent. Primae scriptae fuerant propter sedandum animum Possevini tantum et apud Maiestatem Vestram et apud me, de reliquibus arcibus Livoniae urgente; igitur ex his primis conditionibus cognovit me tam longe, ut vellet, procedere non posse, et quo procedere ausus essem, non esse tanti, ut cum Luco et aliis arcibus, quas retinebam, conferretur: igitur cum hoc videret atque cerneret, si amplius de Livonia loqueretur, magis illum de laude pacificationis, quam unice expetebat, periclitatum iri; respondit mihi satius esse id omittere; inde denuo etiam se tenere non potuit, quominus eidem rediret, et pro Nevlo et Zavolocia, Novogrodekum et Kerepetiam posceret; respondi illi, sine Luco me ne pugillum terrae Livoniae concedere audere. Litterarum harum exemplum ad Maiestatem Vestram mitto. Iam igitur tandem eo descensum erat, ut omni Livonia Mosci decederent. Nova disputatio de Vielizio et Siebiezo exorta, summaque fide et cura Dominorum legatorum eo res deducta, ut Vielisium penes Maiestatem Vestram maneret. Inde ventum est ad arces, quas Svecus cepisset, quas ego, si fieri posset, existimabam pro parte Regiae Maiestatis Vestrae in litteris pacificationis scribi debere, ac maxime cum rumor spargeretur de Pernovia iam fore capta, metuens, ne aliquo interprete Svecus, concessa Narva, Iwa-

nogrodo, Iamhorodo, Koperia Moscho, obtineret ab illo et pacem et arces alias Livonicas captas; ex altera parte constanter dicebatur vetitum id eam a Magno Duce: monui legatos, ut dicerent vetari non potuisse, ac maxime de iis, quae post captae a Sveco fuissent, quam ipsi ad locum conventus venerint, ut acciderat de Albo Lapide et de Oberpoli ferebatur. Post tandem eo res deducta est, ut et Albus Lapis et aliae quaedam arces, quas excipiebant, tanquam a Sveco captas, pro parte Regiae Maiestatis Vestrae concederentur, ita ut reliquarum nulla mentio fieret, de quibus tamen protestationem facere Domini legati, quod Maiestas Vestra, non obstante pace, ius suum persequi vellet. His ita rebus maioris momenti omnibus conclusis, Moschorum legati iterum, nescio quibus in parvis quaestionibus, quas ipsi proponebant, nimis immorari ceperunt, praeterquam de ceariatibus totius Russiae titulo et magni ducatus Smolenscensis, etiam de ceariatibus, si diis placet, Kasanensis et Astrachanensis, sed et haec impedimenta iam industria Dominorum legatorum sublata sunt, ita ut hoc die veneris se pacem conclusuros esse, et iuramentis utrinque firmaturos crederent, quod ut faciant, eos hortatus sum. Etsi enim ex omnibus rebus cognoseam summam in civitate Pleschoviensi esse trepidationem, tamen comiteatu adhuc non deficiente, hastis murus confringi non poterit. Praeterea vero vides, quid mandet Maiestas Vestra hisce in litteris, quas ad me penultima Decembris Vilna scripsit. Exercitus etiam suis incommodis premitur; interim tamen utrum ea, quae ad Pleschoviam acciderunt, aliquid calcaris legatis Moschorum subsistentibus ad progrediendum longius addiderint, Maiestas Vestra ex litteris Domini palatini Braczlaviensi intelliget; quod et antea inculcabat Possovinus de induciis cum Pleschoviensibus, et nunc denuo suggestit de mittendo internuncio a Moscis in castra; id ego non esse faciendum ante scripsi Dominis legatis, quam iuramenta intercederent, nec alius adhuc internuncius huc venit. Mitto Regiae Maiestati Vestrae litteras Possovini, quibus respondet Maiestati Vestrae ad literas a Maiestate Vestra Duneburgo datas. Sunt qui omnes Iesuitas sycophantas appellent, certe falso, sed qui hunc unum appellaverit, vae, ille fortasse haud erraverit. Cur enim scribit scriptum ad se ex castris? Cur non diserte potius scriptum a me cancellario? Inde cur dicit aliquas arces Livoniae? Cur non Serenescum, desolatam Lais et Novogrodecum nominatim? Quid vero pro

Zavolocia, Nevlo, Vielisio ait, Lucum praeterit, sine quo ne pugillus quidem glebae Livonicae illi concedebatur; reticet item Siebiezum? Cum vero ut spiritualis sciret in iure canonico non minus damnari veri reticentiam, quam falsi suggestionem. Particula etc. sibi cavendum egregius Iesuita existimavit; at hac particula leviora (sic) quoque potioribus enumeratis comprehendere mos est. Quid deinde, cur tacet se ursisse post de Novogrodeco et Kerepetio? Verum iam et ille fortasse incipit cognoscere meliores esse veteres quam, quae sperarentur, amicitias. Arbitrabatur ille pro moderatione ingenii sui et modestia vitae regularis, se, pace facta, a Moseis pro Dive habitum iri, et suam imaginem penes Nicolai in aede Pieczarensi, de cuius miraculis, ut audio, nova per orbem terrarum cum ignominia nostra spargit, collocatum iri. Iam videt, Moschus ne nomen quidem eius in litteris pacificationis ferre posse, unde habet, quid de aliis maioribus rebus speret. Supplico Maiestati Vestrae Regiae, ut Maiestas Vestra diligenter curet ea, quae ad instruendas arces Livonicas spectant, tum ad recreandum exercitum, nec tantum aliorum diligentiae tribuat, ut in ea prorsus conquiescat, sed in horas, ut maturent, urgeat et instet. Iordanus misit ad me nudius tertius tres boiarorum filios insignes, sub Novogardia captos; nihil inde nunciant quod magnopere cavendum sit. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 11 Ianuarii, anno Domini 1582. Sacrae Regiae Maiestatis Vestrae fidelis subditus ac servitor, Ioannes Zamoiski.

Cedula.

Scrpsere ad me Domini legati, conclusionem pacis ad diem Dominicam dilatam.

225.

Sacra Regia Maiestas, Domine, Domine clementissime! Exercitus hic maximis certe aerumnis premitur, tum ob intensissima frigora, tum ob aegestatem; unde non solum milites membris (sic) capiuntur, in varios morbos in dies multi incidunt, sed etiam gregarii milites latrociniis grassantur, et aliqui etiam ad hostem profugere; sublevabam, ut poteram, alios peregrinos, et Sibepanus Carolus Ungaros itidem sublevabat, sed iam et is deficit,

corradebat itidem et Stanislawski, quae poterat; heri illi catenas dedi, ut amplius aliquid inveniret, sed aegre id fit. Hoc scribo, ut Maiestas Vestra regia moneat, ut, quae mandat, hi, quorum interest, diligentius exequantur. Iam sunt sex hebdomadae postquam Maiestas Vestra hinc discessit; prorsusque perveniret Duneburgam, de pecunia audiebatur; ad hanc tum diem ne obolus quidem allatus est, nec quicque aliarum rerum, quas Maiestas Vestra mittere iusserat. Haec providenda sunt in utrumque casum — sive pax colbit sive non, etenim tendendo ad arces Livonicas et in praesidiis collocatas artium vastarum et comineatu destitutarum, satis certe miles fatigabitur et vereor, ne ad festum Priscae eques Polonus stipendium quadrantis istius anni flagitet; iam mussitare incipit. Quod etsi ego illis stipendium istius quadrantis promississem in ante diem purificationis, tamen quidam praefecti cum suis commilitonibus cum aliud impetrare non possent, ad—Priscae saltem constituissent. Rogo igitur, ut vel saltem ad diem a me designatam pecunia adferatur. Scripseram Maiestati Vestrae regiae Zolkievium et aliquod alios, qui cum Moscis, fide data de sepultura caesorum hostium colloquebantur, fraude Szuisicy vix non periisse. Postea Ostromecius detulit ad me cistam, quam fistulis ferreis et pulveris subtilis ponderis ad viginti pondo implevit, adiecto silice et ferramentis, quibus ignis, vel minimum mota cista, exciteretur, dicens, ea in arcem missa, si non ipsi Szuisicio, multis certe aliis cladem adferri eiusque fraudem vindicari posse. Reieci rem ad consilium maiorum natu rothmagistorum et etiam ipsius Veieri, qui omnes me hortari, ne Ostromecium impedirem, quominus artificio suo utetur. Hac ratione transfugia impediri posse, et hosti metum novarum in dies machinationum incuti, in his praesertim morbis et incommodis, quibus exercitus premere-tur, cum magno commodo exercitus; si etiam ipse Szuisiki concideret, facem in futurum exercitandi belli, quae unica extaret in Moschovia, extinctam iri. Huiusmodi esse omnes artes, huiusmodi artificia bellica, ea, quae ab initio nimis insidiosa sunt, usu ipso militaria prorsus videri, et ita ut ea fere maior pars rei militaris redacta sit, ut pyxides, ut cuniculos et id genus infinita; nullas artes in bello, quod aperte indictum sit, non licere, dummodo hosti fides data non sit, contra quam ipsi hostes non dubitave-rint committere, quod merito in illis reprehendi debeat. Ita Ostromecium dimisi, ut nec prohiberem, nec nimis etiam mandarem. Igitur Ostromecius

nocte, quae inter diem lunae et martis intercessit, captivum cum hac cista misit ad Szuiscium, se Ioannem Millerum esse, inquam, qui cum Farensbachio in Moschovia fuerit, benignius, quam hic, ibi habitum; velle se, maxima re, quae obsidione civitatem solveret, petrata, ad eum transfugere; praemittere se hanc cistam; orare, ut integra servetur, vel si apperendam putaret, illo inspiciente, ut aperitur. Duabus horis postquam introivit captivus in civitatem, in hypocausto humili et levi super iniecto tecto, in quo palatini coire solent, ut captivi indicarunt, ignis emicuit, inde diligentius in muris excubiae haberi ceptae, ac cum lucernis lustrari, nemo extra portam emitti, non paucaeque signa trepidationis edita sunt; atque ita dies martis transactus. Die mercurii proiectae sunt litterae nomine Szuiscij ex arce, quibus accusabar, quod illum latenter voluissem occidere; respondi illum: nosse quos contra datam fidem violari iusserit, si hi per bombardarios ulciscantur suas iniurias, an iuste faciant, iudicaturum mundum, praesertim cum illi ipsi fidem non dederint, sed hostes ex professo sint; me nulla alia artificia ad ipsum ulciscendum requirere praeter dexteram meam; prodiret medium in locum inter castra et arcem; me illic expectaturum eum vero fore. Postquam proxime pileus cum pennis in hasta ferretur, aliqui equites Mosci fuerunt ad portam versus Velicam flumen, sed cum Mosci collocati in turri illud meum signum vidissent, trepidanter se in opidum reiecerunt. Explorate nihil scio, etenim nunc diligentius quam usque caveant, ne quem ex oppido emittant, sed tamen si non ipsum Szuiscium caesum, aliquid tamen insignis detrimenti hosti datum esse existimo. Nunc rumor passim de eius morte negatur, quem credo ad ipsos legatos Moschoviticos perventurum, et fortasse aliquid momenti allaturum ad pacem citius conficiendam. Commendo me in gratiam sacrae regiae Maiestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 11 mensis Ianuarii, anno Domini 1582. Sacrae regiae Maiestatis Vestrae fidelis subditus et servitor, Ioannes Zamoiski.

Cedula.

Deus scit, quomodo movebo hinc exercitum vel si saltem reducendus erit propter tam intensa frigora, ut multi milites membra amittant. Dicunt quidam se vidisse aviculas ex frigore emori; exercitus vix non maior pars

est morbis implicata; aegrorum vero reduccendorum quanta sit difficultas, facile Maiestas Vestra potest indicare, cum milites equos curules omnes fere amiserint; — nihil panni, nihil pellium adhuc allatum sit, pecunia nulla allata, et si afferretur, saltem parti exercitus distribuetur; si vel aliquot millia florenorum submissa fuissent, protervioribus ex Polonico equitat. Faciant igitur isti, qui haec curant, ut vel saltem ante diem purificationis pro quadrantis istius stipendio plene illis satisfiat, ut est promissum.

Cedula.

Cum mortuus est Dominus capitaneus Cirvonogrodensis, rogatus sum a dominiis Strass et Lanskorunski, ut pro illis ad Maiestatem Vestram intercedam; uterque dignus est gratia Maiestatis Vestrae, uterque in serviciis Maiestatis Vestrae versatur; sed cum sciam Maiestatem Vestram, ut alius vacationes, ita et hanc ad finem belli dilatarem, deinceps etiam arbitror tempus me hac de re cum Maiestate Vestra colloquendi habiturum.

226.

Sacra Regia Maiestas, Domine, Domine elementissime! Die mercurii proximo, quae fuit 10 Ianuarii, venit huc in castra ad me Laurentius Cagnolus Svetiae regis militum praefectus, et cum ipso Pontone generali ardentissima familiaritate coniunctus. Is (sic) generalis nomine me salutavit, deditque mihi litteras fidei, non ad me, sed ad Maiestatem Vestram scriptas, nec a rege Svetiae, sed ab ipso Pontone; ad litteras addidit viva voce, missam fuisse legationem ad Maiestatem Vestram a serenissimo rege Svetiae, quae cum propter tempestates et ventos, tum propter alia impedimenta non potuerit tam mature ad regiam Maiestatem Vestram pervenire. Eam legationem marszalko campestri Svetiae et sibi demandatam fuisse, et cum tandem venissent in Livoniam, intellexerunt regiam Maiestatem Vestram profectam esse ex castris, me vero hic a Maiestate Vestra summa cum potestate ad exercitum relictum esse; proinde mandato Pontonis venisse, ut mihi eius legationis mandata exponeret. Eorum vero haec capita esse: primum, ut uterer Sveticis auxiliis, libenter illos propter regiam Maiestatem Vestram mihi non esse defecturos; alterum, ut itidem copiis Maiestatis

Vestrae illos, necessitate poscente, inveni. Inde cum ad illos perlatum fuerit de tractationibus pacis cum Moscho, ne pro affinitate et amicitia regum illam concludam, non incluso in eam Svetiae rege. Tum vero conquestus est de iniuriis cosacorum et militum, quae tantae sint, ut iam amplius ferri non possint. Addidit ad extremum: si permitterem iturum se esse ad conventum Zapoliensem, ut de rebus principis sui cum patre Possovino communicare possit? Respondi illud: de iniuriis prorsus mei muneris esse, atque iam me scripsisse Domino capitaneo Ivanogrodensi, hoc idem conquirenti; haec non fieri meo mandato, quinimo me in posterum in litteris meis cosacis prohibere; si vero aliqui contra committere ausint, ut communicato, consilio cum Charlenski, qui isthic in vicinia in Pribusz esset, caperentur et ad me adducerentur; me in eos in conspectu totius exercitus animadverturum id, quod magis illos ab huiusmodi facinoribus deterrare posse, quam si Ivanogrodi plecterentur; interim vero id commodi etiam preventurum, quod nulla inde exacerbatio animorum inter exercitus sequitur, nec vero me plus ab ipso poscere, quam tribuere velim; facturum me etiam, ut exercitus Szueticus homines, si quid tale, dum hic sunt, committunt, ad ipsum remittam, hoc idem me nunc etiam facturum promittere; orare vero, ut etiam nostris ius reddatur, nam non cosacos, sed homines honestos ac nobiles conqueri ipsorum famulos ac equos vi a Moscis captos et Ivangorodum abductos esse. Quod attineret ad illa priora capita, commissum mihi a Maiestate Vestra regia esse, ut nulla in re alicui ex exercitu Svetiae regis iniuria aliqua affici a nostro milite patiar et benevolentiam tuear, sed nihil aliud praeterea mihi commissum esse. Quod optavissem, ut regiam Maiestatem Vestram in castris praevenisset vel saltem ut Maiestas Vestra scire potuisset, quod venturus esset, etenim procul dubio Maiestas Vestra aliquid mihi mandati his de rebus dedisset; sed cum aliquem hoc tempore in castra a serenissimo Svetiae rege venturum minime sperasset, nihil mihi amplius quam, quod significarem, commisisse, nec sine (sane?) me etiam decere aliquid, quod non mei muneris, sed plane regalis auctoritatis sit, mihi arrogare; praesertim vero cum regia Maiestas Vestra pro benevolentia et constantia sua erga serenissimum Svetiae regem iam aliam rationem negotia ipsius serenissimi Svetiae regis iuvandi, quoad fieri potuisset, instituerit, de qua legatis ad conventum Zapoliensem ad tractandum cum Mos-

chorum legatis missis mandata dederit. Communicaverit item cum reverendo Domino Antonio Possevino S. D. N. nuncio et deputavit item quendam secretarium, qui a Domino Possevino remitteretur statim ad regiam Maiestatem Vestram, et reginalem Maiestatem, Maiestatis Vestrae coniugem, ut, quo in statu res istae forent, statim Maiestates Vestrae certiores redderentur. Quam rationem, ut scilicet praetereat Maiestas Vestra, mihi mutare non licere, etsi credam ipsam Maiestatem Vestram regiam, si praesens foret, facile, ut iret, assensuram fuisse, sed me servam esse, cui nihil, in scio domino, facere liceret; hoc solum monendum et hortandum illum me putare recte illum facturum, si ad regiam Maiestatem Vestram, ut missus est, celeriter contendat, et si voluerit ire breviori itinere recta hinc, daturum me eum qui reducat, si vero voluerit Narvam redire, et inde per cultiora loca proficisci, in arbitrio eius situm esse, sed certe ut eat, pertinere ad mutuam consuetudinem et amicitiam regum, et cum res celeritatem requirat, maturare iter debere. Hoc ita respondi de consilio maiorum natu rothmagistrorum, quod viderem Svecos vehementer angi hac pace, et si proficisceretur, timerem ne propter amicitiam, quae illi cum Possevino intercedit, nostra negotia, iam prope finita, turbaret. Hoc responso accepto, subiunxit se rediturum Narvam et inde ad Ponthonium Revaliam, Revaliam vero vel se vel alium quempiam ad Maiestatem Vestram iturum in Lithvaniam, vel etiam fortasse iam alios ivisse. Hoc tamen petere, ut illi tabellarium suum cum meo ductore cum litteris ad Possevimum et legatos reginae Maiestatis Vestrae Zapoliam mittere liceat. Dixi me cras illi responsum daturum; interim fortasse puto me accepturum certum nuncium de re cum Moscis perfecta et iuramentis firmata. Narvae quid agatur et quale praesidium sit in ea, quales muri et propugnacula, qui apparatus, ex litteris Charlenscij mei Maiestas Vestra cognoscat, qui ibi fuit per speciem rerum quarundam pro me emendarum, et iustitiae administrandae de cosacis causa Vincentius cosacus, qui plures dies ibi et familiariter vixit cum Svecis; refert non plus centum et quinquaginta pedites Narvae, ducentos Ivanogrogi esse. Missi etiam quendam Revaliam, quem in horas expecto. Commendo me in gratiam sacrae reginae Maiestatis Vestrae, Domini mei elementissimi. Dath. ex castris, ad Pleschoviam, die 13 mensis Ianuarii, anno Domini 1582, Ioannes Zamoiski etc. ut in prioribus.

227.

OD PANOW POSŁÓW.

Iasnie Wielmożny, a nam Miłościwy, panie bethmanie! Pissałem do Waszmości, swego miłościwego pana, oznaimując, żeśmy mieli w then piątek przysięgę skończyć, alie ysz Moskwa coś nowego ieszcze w the sprawę wrzuciła beta, przeth tha przysięga dziś doiesz nie mogła, alie, dali Bog, iatro w sobothę iusz się, dali Bog, wszystko skończy, a w niedzielę, dali Bog, y przysięgą się zmoczniey. Dworzan tesz na thym pliaczu maia dać, a u nas się dopieraią, żebychmy im dali the dworzany do oddawania zamków; tedy za roskazaniem Waszmości, mego miłościwego pana iusz będą miał gothowe, iedno oni chcą wiedzieź y o tych, którzy będą odbierać zamki, żeby tusz przy thym akteie beli, a oni tesz swoich chcą ukazać: otosz ysz ia tego od Waszmości nie mam, bendę tego bronieł, iako będą umiał, iednak iezliby tho mogło przyspiał na niedzielę, żebyś nam Waszmość raczeł oznaimić, kogo Waszmość posłać racyzsz na branie tych zamkow, dobrze by tho beło. A naprzod dworzanie maia iachać do Iuryowa, do Nowogrodka, do Polczowa, do Pernawy y do Białego Kamienia, a drudzy do tych drugich zamkow. Racz-że Waszmość, moy miłościwy pan, wedlie tego do tych zamkow kielku naznaczyć, a wywożenie ma zaraz czo nawięczy zebrać podwod y iemi dacz, a oni od dania podwod za tydzień się zewszytkim maia wybrać y zamek zdacz. Nathęszszy bendzie do wywożenia Iuryow a Pernawa, bo tham, powiadaia, ludzi nawieneczy siedzi; iakosz nas Moskwa y w thym nawieneczy imieniem kniaza wielkiego upominała: aby, gdy bendą władykę wywozicz z Iuriowa, od ludzi krolia Iego Mości żadnego uragania on sam y rzeczy czerkiewne nie mieli. A skoro dali Bog po zawarcziu przysięgi, tedy zarazem s tegosz mieysza Waszmości, swemu miłościwemu panu oznaimię. Panu Iordanowi tesz dam znać y zaraz s thymi ludzmi poiedziemy do Waszmości. Bog zna, że się tak staramy, że pan pissarz ustawicznie y czałą nocz pisze, a my się tesz czo dzień włoczemy, aby czo rychli ku kończowi. Nadzieia w Panu Bogu, że iusz koniecz będzie. Zathym służby nasze Waszmości łasce, naszego miłościwego pana zalieczamy. Dath. s Zapolskich Iam, dnia 12 Ianuarii,

anno Domini 1582. Ten Tatarzyn wyiachał o trzeci godzinie w nocz. Waszmości, naszego miłościwego pana życzliwi słuźebnicy: Janusz Zbaraski, Michał Haraburda.

228.

DO PANOW POSŁOW.

Iaśnie Wielmożni etc. Zalicziwszy etc. Odprawuicie się Waszmoście, prze Bóg, czo narychli, bo zaliczą, tak iakom Waszmościom pisał, wintry iakie Szwedzkie y rostroją zaś wszystko, iezli Waszmoście wezas nie zawrzecie, boie się, skoro iedno tego Lorenza Cagnola listy tham iakie zaliczą, że nowa iaka quaestia urosie więtsza, niż o czarstwo Astrachańskie, a krol Iego Mość serio mi pisał, abym iusz rzeczy do pokoiu przywoździł koniecznie. Czo się dotycze tych dworzan, wszakom Waszmościom pisał, yszby Waszmoście obrali ich tak s towarzyszow pana Zebrzydowskiego, iako s sług swych, tak do odbierania kamków, iako do oddawania, y maia tho być iakoby po naszymu komornicy, przes ktore Moskwa bendzie się upominacz tego, czo bendzie na znowie, u tych rothmistrzow, ktore ia posię z owąd do tych zamków, których mi teras trudno tham do Waszmościow posyłać, y od statkow y od potrzeb sam owych ieszcze, bo snadnie Waszmoście mogą baczyć iezli mogą ia czo ludzi teras odrywać, pod tak srogie zimna y tak ciężkie shtrazy. Pothym posię do Nowogrodka Lienka, do Derpta Rozna, do Polczowa Uchrowieczkiego, do Pernawy Liesniowskiiego, do Marienburku, do Marienhausu, do Lucen, do Rezyce, do Kekenhausen posię Bielawskiego, któremu oddam pewne osoby, gdzie ktorego ma zostawić. Alie na thym wszystkim mało Moskwie należy, bo iusz ci czo ie Waszmoście ukażecie miasto komorników, będą thy Moskwie za Aarony do Pharaonow. O the podwoły boie się trudnoći; Moskiewskiem gospodarstwa nieswiadom; tylie ilie ich tham zastaniemy, bes pechyby będą miecz. O władikę mogą Waszmoście bezpiecznie przyrzec, że s taką uczciwością będzie odprowadzony, że s ni bendzie kontent, y gdyby namni kto mu smiał uragać, że wezmie kiem na bemben, bo tesz żaden tego uczciwy nie uczyni, chyba llotrzyk, któremu zjizdie się kiem wianca. Iuszem kura indijskiego zarzezał na turo beł, rozumiojąc, że iusz po

woinie. Proszę, niech wiem, miłościwy panie marszałku, ktorendy Waszmość nazad poiedziesz, iezli na Inflanczką ziemię, możem ieszcze s sobą czo kompagny zaiycz, y ieszcze dla Waszmościow trzech, iezli nie kura indyjskiego, tedy gęś tłustą bendę miał. Ci, czo się o nosy boią na straży, bendą za Waszmościow Boga prosić, że gim Waszmoście dacie znać o pokoju, bo chocia iusz zamęskąią mięsopusta, Maia by się chcieli udać. Iacz się po diable udam, utracielem iusz do kończa swoje gładkości, a tak radni bendę smiał teras zimie społem s panem marszałkiem iedzidz, a niszze Maia. Bądziecz Waszmoście łaskawi, a skończie the tam rzeczy czo rybni. Zaliczam powtore etc. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 13 Ianuarij, 1582. Ioannes Zamoiski.

229.

OD PANOW POSŁOW.

Isanie Wielmożni etc. Waszmości, swemu miłościwemu panu oznaymaliemy: po pierwszym pisaniu naszym, iakośmy pissali, że się wszystkie rzeczy postanowieli z Moskiewskimi posły, iakosz y tak iest zechmy napred minuty między sobą korigowali, według których iusz y listhy przymierne są napisane, y czasechmy sobie przymowieli, iutrzeyszy dzień — niedzieli przysięgać. Teras w noczy dano nam znać, że goniecz Moskiewski z Gubańskim, towarzyszem pana Iordanowym do Moskiewskich posłów przybieżał, o którymśmy nicz, a nicz nie wiedzieli, a pothym godzin kielka w noczy, przyniesiono nam pisanie od xieżda Possowina, w którym pisze, ysz do niego Moskiewski nicz nie pissał, czego przedtym nie zwykł być czynić, a ysz posłowie Moskiewscy do niego przychodzili s tym, znouu nowe rzeczy wynaliaswszy, czo się iusz było utarło y odstąpieli tego, to iesth, — aby oyczyzną (nie pissali) Moskiewskiego ziemię Inflanczką, — teras inaczy nie chceją ani przymierza przyjmować, naweth ani chramoth pisać swoich, które iusz były gothowe, iedno żeby tho było napissano: «postempuieth się z oyczyzny swoiey ziemi Inflanczkoiey s tych y tych zamkow w chramotach mieniowych». Nie wiem, czo dali czynicz, Waszmość nam, nasz miłościwy pan, racz czo prendzy w thym naukę dać, bo się nam barzo za tym gonczem wspieli, gdysz iusz nie wiemy, cza z iech nieustawiczością czy-

nić. Około strzelby jeszcze nie mamy nicz z Nowina, Zawolecia; a o pana Jordana Waszmończ raczy pisać, ysz się go Waszmończy tak zagnę nie chce zwodzić, aszby wprzod przysięgę odprawili; mamy tho na dobrym baczeniu, acz nas o tho często upominają, tim ich też odprawiamy: zawieracie czy rychli, a skoro dokończycie tedy tho wszystko będzie uczyniono; y owszem kiedy do pana Jordana posyłamy, tedy go w thym upominamy, aby był ostrożny y dbały, niczym się nie ubespieczając. O goncza kiedy się iednokolwiek s nami zgodzą, tedy zawždy proszą, aby do Pskowa od nich mogli bydź posłan, mamy tho na dobrym baczeniu, że az zawarszy y ucziniwszy koniec, dopiero goncza do Pskowa dopuszczamy im posłać; ale racz Waszmość wiedziedz, że onogdy, kiedysiny s nimi przez nocz (chcąc dokonać tych spraw) siedzieli, tedy nam, iusz się s nami zbracizwszy przyjacielsko, powiedzieli, że u nich ze Pskowa ze sthokrecz bywają, ale obawiamy się, by iedno nie nasz kto tho obniósł, gdysz y o Lithewskich nowinach nam powiadaią, y o Krupskim nam powiadaią, że umarł, a my żadny rzeczy nicz nie wiemy. Do Waszmościa o naukę y radę posyłamy zwłaszcza o tho słowo: «postemptueth z oyczyzny swoiey Inflanczkoiey ziemi tych tam zamkow», iezliże przecie tego ustąpić nie zechcą, czy mamy czynić? iezliże s tym słowem mamy wziąć chramothę peremierną y s thym skończycz, albo s tym słowem chramothy nie biorąc y pokoju nie zawierając, rosiachać się. A ten Tatarzyn przyjechał do nas dnia dzisieyszego w sobothę o południu, a odprawiliśmy go sztery godziny w nocz, a iusze listy Waszmościa tedy nam chłopci Tatarscy przynoszą miasto swych panow, powiadając ysz ich panowie chery. Zathym etc. Dath. z Iam Zapolskich, anno Domini 1582. Ianuarii 13 die. Waszmończy, swego miłościwego pana, życialiwi służebnicy: Ianusz Zbaraaki ręką swą, Michał Haraburda.

230.

RESPONS NA TENŻE LISTH.

Iaśnie Wielmożny, a Miłościwy panie! Zalicziwszy służby swe etc. Napominam Waszmościom, gdyżecie Waszmoście wytargowali the zamki, abyście Waszmoście radni tych innych rzeczy ustempowali, a czy

rychli pokoi zawarłi, bo tak mam roskazanie konieczne od krolia Iego Mosci, y czegom Waszmościam do tego czasu nie smiał pisać, aby listh nie przyszedł w rencze czyie, tedy piszę, że thu iusz żadną miarą woiska nie będą mogli dali ośmi dni zadzierzec, ani w ziemię nieprzyacielską wiesz prze zejście go. A tak przyszłoby sromotnie nazad odstąpić y z wielgim niebezpieczeństwem, bo iusz Wengrowie sami w tych nowych włościach wszystko w niwecz obroczieli, tak że by musiało woisko w odciążnieniu z głodu wyzdychać. Prze Bog, daicie Waszmoście thym ceremonialnym rzeczom pokoi; niech on pisze, że oiczyzny swy Infland ustempnuie, a czo nam natym, y owszem liepi s tym list wziąncz, a nisz iaki czas choć krotki przewlec, zaczybmy kliasnęły wszystkie nasze rzeczy społem ze sławą. Otoszczcie się Waszmoście doczekali wiatrów nowych Moskiewskich, a iezliże ieszcze przystąpią y Szweczkie, to iusz wszemu pańcz, o czymem Waszmościam we dwu lisciech pisał; mieycie Waszmoście y na nie pilną pieczę proszę; nicz inszego nie będą przyczyną tego czoby s tego było, iedno zwłoka ta w tych sprawach, które nie mają w sobie vitulum, ale telko famy. Nowin ze Pskowa wiesz Waszmość, ysz z miasta oni nie miewają, y że żaden nie wychodzi; tak to powiadają Waszmościam, cheżąc udać; nie mówię, żeby iaki zdraicza (nie?) pisał z obozu, ale z miasta pewnie nie pisywają im. O Krupskiego smierci fałszywa tho; piszą mnie o każdym, czo umrze; pomarli teras starosta Kamienieczki y Czerwonogrodzki, ale Krupski ieszcze żyw. Pan Iordan uczy nieł tho niedobrze, ysz tego goncza posłał mimo Waszmości wiadomescz, w czym go Waszmość przestrzeszcie, y ia napiszę mu, nie chwaliąc tego. Zaliczam etc. Dat. z obozu pod Pskowem, die 15 Ianuarij, 1582, Ioannes Zamoiski.

Cedula w tenże listh włożona.

O Szuyskim, żyw-li, wążpliwość wielka, dla tego Moskwa podobno nowinami thymi chlubi się. Proszę iusz Waszmoścziow nie odwłaczaicie, chcecie-li bene mereri de patria sua; bo the rzeczy nie na dymach, iedno na substantiiey należą. Poprzysiąwszy przymierze, dobrzeby abyście Waszmoście thu beli, moina-li tho wszyscy, abyśmy się o dalszych postempkach wszech liepi rozumieli, bo odebranie tych znakow, któreście Waszmoście

wytargowali, porządne y takie opatrzenie namów naszych spólnych potrzebuie.

281.

(DO PANOW POSŁOW).

Łasnie Wielmożnyey etc. Zalicziwszy etc. W sprawach tych należnych dla tego, iezlibyście maie Waszmoście w czym nie nie zrozumieli, posyłam ku Waszmościom pana Zolkiewskiego, któremu proszę raczcie Waszmości dać zupełną wiarę we wszystkim, a czynicie Waszmoście czo macie czynicz. S tym powtore etc. Deth. z obozu pod Pskowem, die 15 Ianuarij, anno Domini 1582, Ioannus Zamoiski.

282.

LITTERAE A DOMINO MAGNO AD DOMINUM CANCELLARIUM.

Magnus, Dei gratia in Livonia, Ozilliae, Vicae, Curoniaeque episcopus, Haeres Norvegiae, Dux Selesvici, Holsatiae, Stormariae, Dichmarsiae, Comes in Oldeburg et Delmenhorst.

Illustris Domine, amice noster charissime! Illustritati Vestrae stadia promptissimamque operam nostram deferimus, significamusque, quod certam nuncium acceperimus. Exercitum Svecicum cum belli instrumentis ad expugnationem civitatis Pernoviae esse, eamque obsidione auxisse prima die mensis Ianuarij, et in animo habere Felinum obsidere. Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Dath. in arce nostra Ermes, die 5 Ianuarij, anno Domini 1582. Magnus manu propria.

Cedula.

Obsigantis litteris pervenit ab arce Helmeth nuncius, referens, priore die 400 equites Moschovitas ex arce Vittenstene profugos et ad Tarpatum morantes, ubi non admittantur, irruptionem et difricium Helmet fecisse ex causa, quod per exploratores suos didicissent, praesidium arcis praefatae a nobis deductum esse. Verum cum in conspectum arcis populabundi venissent, omniaque igni et ferro vastarent, praesidiarii nostri crum-

pentas, in fugam illos verterunt, caesisque multis, unum captum nobis adduxere, qui confessus est Moschovitas ex Alba Petra et caeteris arcibus profugos, fame atque squalore ad extremum confectos ex longa obsidione, intra maenia civitatis Tarpatam non recipi et ex raptu saltem vivere.

Tanta fame in arce Alba Petra illos laborasse, ut supra omnem frumentum, canes equosque omnes consumpserint, nec quicquam victualium Svedi, praeter tres canes, ibi invenerint, — pulveris tormentarii vim magnam et quidam supra trecentas tuncas maioris capacitatis. Dath. ut in litteris.

233.

EJUSDEM.

Magnus Dei gratia etc. ut supra. Illustris Domine, amice noster charissime! Studia nostra omnemque faelicitatem Vestrae Illustritati deferimus, optamusque. Caeterum Illustritas Vestra noverit, quod superioribus diebus aliquot milites ex regijs castris irruptionem in districtum Kerepetium fecerint et hostiliter omnia egerint, et spoliatis misere afflictissimis rusticis supra triginta homines trucidarint, qua rei indignitate moti praesidarii nostri equites Kerepecenses, illos aggressi, cum rebus suis et equos ad arceam Kerepetium deduxero. Quapropter Illustritas Vestra Kerepecium certos homines mittere velit, qui negotium cognoscant de illatis iniuriis homicidiisque ipsis, merita supplicia sumi curent, quo inter socios et hostes, discrimen in posterum violenti facere discant. Obsessam esse Pernoviam a Svedis ad illustritatem Vestram nuper scripsimus, eam obsidionem adhuc urget; quo in loco res cum Moscho sint, Illustritas Vestra nobis communicare velit, quam optime valere cupimus. Dath. in arce Ernesi, die 10 mensis Januarii, anno Domini 1582. Magnus, manus propria.

234.

A DUCE CURLANDIAE.

Salutem rerumque omnium felix incrementam, cum efflorum nostrorum commendatione a Deo Optimo Maximo ex animo precamur.

Illustris et Magnifico Domine, amice charissime! Posteaquam cogno-

vissemus sacram regiam Maiestatem, Dominum nostrum clementissimum, iustus gravissimis de causis ad reipublicae suae commitia regredientem, Illustritati Vestrae suo generali campiductori, in terra hostili relicto, summam rerum commendasse, facere non potuimus, quia pro nostro perpetuo et in Illustritatem Vestram intimae propensionis studio et salutis publicae desiderio, Illustritati Vestrae valetudinis incolumitatem, omniumque consiliorum atque actionum prosperrimos successus a Dei optimi Maximi benignitate precaremur et gratularemur. Agnoscimus sane Illustritatem Vestram ingens curarum et molestiarum onus sustinere, nec ita affecti sumus, ut Illustritati Vestrae, post tantam defatigationem et iam partam rerum gestarum gloriam, quietem, refocilationisque commoditatem inuideamus, sed cum salus reipublicae summa lex sit, vehementer approbamus et laudamus, quod Illustritas Vestra suis commoditatibus, quas postea ex toto labore maximas, reipublicae curam praetulerit, malueritque in tanto negotio diutius fatigari, quam in proprio suo otio recreari. Deum iterum atque iterum precamur, ut hanc heroicam mentem inconcussam et valetudinem corporis integram Illustritati Vestrae conservet, longissimoque aevo proroget. Si quid in nostris fortunis esset, quo Illustritati Vestrae gratificari possemus, nihil omnino nos in eius gratiam intermissuros, Illustritas Vestra sibi prorsus persuadeat. Quod autem in subministrazione pulveris tormentarii Illustritatis Vestrae expectationi non satisfacimus, nulla nostra voluntate, sed vero eius defectu factum est, si enim is apud nos in promptu fuisset, aut esset, tam Illustritati Vestrae, quam nostro usui inservisset: hoc omnino ab Illustritate Vestra summopere petimus, ne sibi quid negatum a nobis iri patat, cuius praestandi ulla apud nos facultas resideat. Caeterum et captivorum in monasterio Peczar non possumus apud Illustritatem Vestram, pro nostra necessitudine, non meminisse, etiam atque etiam rogantes, ut sibi eos commendatos nostra causa habeat, et quodcumque de illis fieri et sperari poterit, nos celare nolit. Dabimus omnem operam, ut Illustritati Vestrae nostrum gratitudinis referendae studium, quod poterimus, re ipsa probemus, — quam optime semper valere et faelicissimis successibus potiri optamus. Dath. in arce nostra Mithobia, die ultimo Decembris, anno 1582. Gothardus, Dei gratia in Laivonia Carlandiae Semigalliaeque Dux.

235.

A FARENSBACHIO.

Illustris Generosse et Magnifice Domine! Magnificentiae Vestrae debita mea et promptissima semper defero officia. Magnifice Domine! Magnificentiam Vestram (utpote cuius felicem successum, secundam et prosperam valetudinem, atque triumphantem contra inimicos suos victoriam audire perpetuo gestio), data occasione, litteris meis invisere haud dubitam ac notum Magnificentiae Vestrae esse volo. Vigesimo tertio die Decembris Rigam me pervenisse, relictis post me aliquot miliarium intervallo militibus Germanis, quorum adventum duorum dierum spatio expecto. Cum vero serenissimi et potentissimi regis Poloniae legatus Dominus Tidemanus Gise hesterno primum die huc conceperit, de rebus necessariis colloqui hactenus datum non fuit, sicuti de modo solutionis et satisfactione Germanorum militum nihil certi adhuc mihi constat praeterquam, quod nomine serenissimi et potentissimi regis Poloniae, Domini nostri elementissimi a Domino Tidemano Gisen significatum mihi est, regiae Maiestatis suae constitutioni et voluntati in stipendii persolutione ne memet opponerem. Cum itaque in serenissimae Maiestatis suae, nec non Magnificentiae Vestrae postulatione ac voluntate lubentissime acquiescam ac merito tum ad Maiestatis suae, tum Magnificentiae Vestrae nutum res meas componam, neque unquam, dum Maiestati suae hactenus militavi, aliud agere praesumpserim, quantum in me est, ita negotium hoc moderari cupio, ne (quod fieri poterit) Domini Tidemanni pustulatis me defugisse accusari possim.

Cumque, Generose et Magnifice Domine, in discessu meo mentionem apud Magnificentiam Vestram fecerim Gwilhelmi Kethleri, nec non aliorum nobilium, qui Pitzurae captivi detinentur, maioremque in modum petierim, ut Magnificentia Vestra vel in confirmatione pacis, vel quocumque fieri posset modo, rationem illorum haberet, ex vinculis suis ut liberarentur, quod et se facturam Magnificentia Vestra promisit, ut de hac re nullum mihi dubium esse possit aut debeat, Magnificentiam Vestram, vel non amplius hoc me monente, effectum illud daturam. Quia tamen antea iam nominati honesti ac strenui viri et iuvenes, ex praeclaro stemmate originem du-

centes, et quorum honesta fama apud multos divulgata est, sub me militiae onus subierunt apud Magnificentiam Vestram illorum denuo mentionem facere, subterfugere haut possum: a Magnificentia itaque Vestra summis contendo precibus, (utpote a qua non modo hactenus beneficiis et honore affectus sum, sed quem haud vulgari dilectione et amore Magnificentia Vestra prosecuta est) honorum et honestorum istorum iuvenum diligentissimam rationem habeat, quo in transactione inter regiam Maiestatem et magnum Ruthenorum ducem oblivioni minime tradantur, sed a suorum viculorum onere simul liberentur. Hoc labore et magnifica provisione ad augustissimum Magnificentiae Vestrae nomen haud vulgare decus et incrementum, tum apud nos Germanos, tum omnes bonos ac cordatos merito accedet; neque tanti beneficii unquam, quoad vixero, immemor ego futurus sum, quin potius hoc cum vitae et sanguinis profusione erga Magnificentiam Vestram demereri studebo. Res bellicae et Magnificentia Vestra, ut sese habeant, scire percupio. Cum itaque hanc ob causam apud Magnificentiam Vestram ministrum meum Iohannem Hoyier reliquerim, atque etiam hac de causa propriis sumptibus Rigor (Riga?) me sustentem ac commorari decreverim, maximopere peto, ut Magnificentia Vestra de statu, tam publico, tum rebus quoque privatis (quantum quidem eius fieri voluerit et litteris recte res illae committi poterunt) me faciat certiozem, quas quidem litteras Magnificentia Vestra antea dicto ministro meo offerre curabit. His Magnificentiae Vestrae me commendans, a Deo optimo maximo prosperam valetudinem, felicem in gubernatione successum, triumphantem contra inimicos victoriam ac felix ac faustum novi anni auspiciam ex animo opto et praecor. Dath. in regia arce Rigensi, prima die Ianuarii, 1582. Magnificentiae Vestrae servitor addictus et ad officia paratissimus, Iurgen. Fahrensbach.

236.

A TIDEMANO.

Illustrissime Domine, Domine beneficentissime! Sacra Regia Maiestas Duneburgo me ad Illustrissimum Curlandiae Ducem et ad Rigentes militum Germanorum causa misit. Facit militum ad Peczaram recensitorum nume-

rus opinione major, et militum pervicacia in poscendis plurium mensium, quam par est, stipendiis, ut et mihi et militibus res integra per litteras ad sacram regiam Maiestatem nudius tertius referenda fuerit, a qua nova mandata exspecto. Pecunia pro eorum numero, qui ad Peczaram recensi sunt, minor, ut video, a me his locis congrui poterit, nam et princeps et Rigenses a parata pecunia se imparitissimos esse ostendunt et faciunt profecto fidem. Laborat (sic) tamen apud nobilitatem, hi apud cives singulos suos, ut quam possint maximum pecuniae numerum hac in properatione cogant; eo me spero gregarium militum posse dimittere. Centuriones ipsos aliosque, quibus majora stipendia debentur, Gedanum, chirographis datis, allegabo, ut, quod debetur, inde summat miles; postridie demum, quam has scriberem, hac erat perventurus.

Rigam ut veni, negotia Illustritatis Vestrae diligentissime curavi: primum tuli modeste Koppium hoc de loco se nondum commovisse, sed tenuit illum cum corporis morbus, e qua se nec quidam satis confirmavit, tum iterum ante haec frigora gravitas, quae benevolentem etiam (qui omnes hic affirmant) pervenire in castra ad Illustritatem Vestram non scivisset. Appelavi principem de vectura, quam prompto se praestitutum pollicetur, pulveris; erit ultra centenaria centum spero, neque enim adhuc omnes sunt comportati; iussi, ut satis ac ferri quantum posset, secum auferret Kappius, quod faciet ille; pro vecturae modo et copia Vraderus cubicularius hic cum pannis haeret, quos in castra importare oportuit; adduci se non patitur, ut abeat, antequam nova mandata hic a domino thesaurario Mlodzieiowio accipiat. Omnia hic spissiora facit fama et pervulgata omnium existimatio, pacem coire, atque adeo iam coivisse, quod equidem opto, sed si aliter se rem habere constabit, tam expeditis itineribus magna huic copia com meatus in castra Illustritatis Vestrae importabitur. Tormenta duo hic conflabuntur ex sententia Illustritatis Vestrae; augebit et Illustrisimus Curlandiae dux armamentarium Illustritatis Vestrae, idque hoc luculentius faciet, quo magis Illustritatis Vestrae opem in certis rebus suis expectat. De pecunia Dalensi, aliorum transferenda sacra regia Maiestas Vestra, lecta Illustritatis Vestrae epistola, iussit, ut cum Rigensibus agerem. Itaque egi, et responsum exspecto, multo vero magis expectat ducissa ipsa, quam sibi Illustritas Vestra hoc officio, incredibile est, quam devinixerit. Sveticus

exercitus paucis ante diebus ad Parnavam excurrit, inde Velinum se contulit; pergunt regis praefectus cum Parnavensibus agere, adhuc exitum Plecheviensis obsidionis expectare iussus est, sed si vis a Sveco imminet, spero facturos, quod optamus; expecto in singulas horas aliquid novi. Baringius pridie ad me litteras scripsit, quibus significat, se cupidum esse mecum colloquendi, sed hoc tempore impediri et Moschorum in civitate et Svetici exercitus progressu, quominus Rigam ad me venire possit; interea erat, ut sibi meas ad Illustratam Vestram litteras mittam, quibus se commendam, rogemque, ut si Illustrata Vestra in Livoniam peractura est, ire eas rationes. Velit, quo contra vim suorum adversariorum tuto ad Illustratam Vestram pervenire possit. Respondi: recte eum et par officio facturum suo, si se ad Illustratam Vestram conferat, idque illum nullo metu facere posse, cum absint domini Lithvani omnes, quibus cum illi veteres offensae et inimicitiae intercedant. Dubium igitur mihi nullum est, quin ad Magnificam Dominationem Vestram, maxime ubi Livonia ipsa attinget, perventurus sit. Cum Dominum Gnesnensem in arce Lemsela accepisset, egit cum illo, ut se regiae Maiestati purgaret, fidemque faceret, in fide et officio semper permansurum, arces etiam traditurum, si meritorum suorum ac sumptuum haberetur ratio. Iussit Dominus Gnesnensis, ut una secum hominem certum ad regiam Maiestatem mitteret, itaque missit, qui causam suam isthic ageret. Haec ego scribenda putavi. Video me, dum expecto regia mandata et dum iis explicandis operam dabo, diem decem aut duodecem exituros; si interea hae perferri et referri aliquid mandatorum ab Illustrata Vestra poterit, officio erga Illustratam Vestram servi promptissimi satisfaciam. Deus Illustratam Vestram salvam et victricem cum exercitu servet. Riga. Die 5 Ianuarii, Illustratae Vestrae servus officio et fide plenus, Tidemanus Gise.

237.

REGI SVETIAE.

Serenissime ac potentissime rex! Venit ad me in castra generosus dominus Laurentius Cagnolus, Maiestatis Vestrae militum praefectus, qui mihi summa cum diligentia ac cura exposuit ea, quae in mandatis habuit. Op-

tassem sane, ut is serenissimum regem Poloniae, Dominum meum elementissimum in castris reperisset, vel saltem quod de ipsius adventu regia Maiestas scivisset, nam mihi procul dubio aliquid mandati de eo dedisset, sed nihil aliud hoc tempore illi respondere potui quam, ut summa celeritate ad serenissimum Poloniae regem in Lithvaniam vel iret, vel mitteret, quemadmodum mittendum certum hominem putavit, cui ego ductorem meum adjuaxi, ut eo securius et citius ad regiam Maiestatem itinere recto pervenire possit. Commendo me (in) gratiam sacrae regiae Maiestatis Vestrae, Domini (etc.). Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 18 mensis Ianuarii, anno Domini 1582. Ioannes Zamoiski. In eadem verba scriptae aliae ad reginam Suetiae, mutatis mutandis.

238.

PONTO DE LA GARDIAE.

Magnifice ac generose Domine, amice charissime! De his cosacorum iniuriis, de quibus Magnificentia Vestra scribit, eos ego officii admonebo et castigabuntur a me, qui aliquid maleficii commiserint, modo ut Magnificentia Vestra committat Domino capitaneo Ivanogrodensi, ut ad me mittantur, vel saltem ad Carlensium, meum peditum praefectum, qui non longe—in Pribus versatur. Certe, hic in eos edito exemplo, facilius alii continebuntur, quam si vel Ivanogrodi plecterentur. Praeterea vero id fiet sine exacerbatione animorum istorum exercituum, quod ego itidem facturum me recipio, ut exercitus Svetici homines, si quid commiserint, itidem ad Dominum praefectum Ivanogrodensem mittam. Rogo vero Magnificentiam Vestram, ut etiam nostris iustitia reddatur, etenim multi conqueruntur nobiles se affici iniuriis et multorum famulos ac equos a hominibus illius exercitus vi abductos esse, quod non dubio Dominum capitaneum Ivanogrodensem pro sua aequitate et humanitate facturum, de quo si illum admonerit Magnificentia Vestra, tanto diligentius id faciet,—quam bene valere cupio. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 16 mensis Ianuarii, anno Domini 1582. Ioannes Zamoiski. In eundem sensum scriptae sunt aliae ad capitaneum Ivanogrodensem, mutatum mutandis.

239.

SCRIPTAE, NON MISSAE.

Sacra regia Maiestas, Domine, Domine clementissimè! Maiestas Vestra regia cognoscet ex his litteris Dominorum legatorum, iterum adduci in dubium hanc pacificationem, quod si accideret, nihil certe actionibus nostris incommodius accideret, si ab initio statim, ut Maiestas Vestra discessit, motus fuisset exercitus, utique per hiemem ad aestatem usque perdurare in hostico potuisset, cuius rei causa in dies Dominos legatos urgebam, ut accelerarent concludere. Sed dum de die in diem conclusio cum proposita spe prorogatur, interim et tantum temporis amissum est, et miles morbis ac frigore, vigiliis obeundo, fractus, equi etiam summa cum difficultate et nulla cum quiete fere propter paleae inopiam alebantur: nisi ad Dominos legatos Zolkievium, per quem illos moneo, quod antea identidem per litteras monui, conclusione facta de arcibus, in quo fuit summa rerum, prorsus in hisce caeremonialibus non esse herendum. Deus eventum scit; si perfidus hostis arte illos extraxit et pax non coibit, nihil aliud facere possum, quam ut Lituanos versus Lucum mittam, Hungaros in arcibus, quae ab Hungaris administrantur, reliquam; exercitum vero reliquum in Lithuaniam reducam. Si enim hic durandum est ad aestatem, concidet prorsus, quod praeterquam ignominiosum et invidiosum foret, pro futura etiam aestate (aestavisset?). Necessaria igitur consilia in hoc casu potius sequenda sunt, quam spetiosa. Etenim cum is exercitus in Lithuania recreabitur, duorum aut trium mensium spatio equis recreatis et intertrimentis reffectis, usui statim deinceps Maiestati Vestrae fore poterit, et in hostem aestate reduci. Panni et pelles, quas Maiestas Vestra Rigae iussit coemere, ibidem adhuc haerent; Vraderus quidam hortantè Tidemanno, ne cunctaretur in exercitum ire, respondit, prohibitum se esse a Młodzieiowio, ne moveat, donec ab illo nova mandata accipiat. Ne pilus quidem vel obolus post Maiestatis Vestrae discessum huc allatus est intra septem fere hebdomadarum spatium! Dum expectantur ista nova mandata, novae hominum formae hic facta sunt, membris a multis militibus frigore amissis. Laurentius Cagnolus, de quo ad Maiestatem Vestram scripsi, mittit ad Maiestatem Vestram tabellarium su-

um, qui una cum hoc meo tabellario proficiscitur. Commendo me servitia-
que mea in gratiam sacrae Regiae Maiestatis Vestrae, Domini mei clemen-
tissimi. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 16 mensis Ianuarii, anno
Domini 1582.

Cedula.

Voluerat mittere Cagnolus loco sui, sed cum haberet Italum alium
subtiliorem se, quem missurus forte erat, putavi mihi manendum esse in
illo pristino responso, nam quod conjectura assequi possum, non tam ipsi
agunt, ut pacem habeant, quam ne Maiestas Vestra pacem faciat. Exem-
plum responsi illi dati mitto Maiestati Vestrae. Nunquam ego id futurum
sperabam, ut tam parva cura exercitus, abeunte Maiestate Vestra, haberetur,
ita ut ne ea quidem, quae iam parata essent, mitterentur; certe, enervati
exercitus non alia causa est et morborum, quam frigus et fames, quibus
mature obviam iri poterat, missis pannis et pellibus, quae, nescio, cur hae-
rent Duneburgi et Rigae sine ulla causa, et pecunia, quae parata erat, ut
et pedes ad internecionem non redigetur, et eques se saltim utcumque
potuisset.

240.

(LIST ŻÓLKIEWSKIEGO DO PANA KANZLERZA).

Jaśnie Wielmożny, a Miłościwy panie! Nanisze, a wieczne służby swe
zaliczam w miłościwą łaskę Waszmości etc. Pana Kuropathwę, którego
panowie posłowie ku Waszmości posłali, podkałem od mieyscza we ste-
rzech mieliach. Dał mi sprawę dostateczną, że wczora wieczor zawarł się
pokoi y przysięga się iusz stała. Isz mi o thym dowodnie powiedział; acz
beło roszkowanie Waszmości, aliem lednak listow tych othwierać nie chciał,
które ku Waszmości są pissane. Pan Kuropathwa ma s sobą szterzech Mos-
kwiczinow, którzy nie umieli dać sprawy, dla czego są posłani; a ysz s
nimi preudko barzo iachacz nie może y ku thomu, że thego potrzeba, abyś
Waszmość taki czas przed thym, nizli przyedzie, o nim wiediedz raczył,
themu Tatarzynowi, ktoregom przy nim zastał, roszkazałem czo narychli do
Waszmości dawać znać; a sam przedsię do panow posłow bieję, że ich
napomnę, ysaby albo wszyscy, albo ktorich będzie mogła commoditas znieść,

do Waszności przychali; także tesz urgebo, żeby dworzany dla zdawania zamków czo rychli wyprawowali, a sam dowiedziawszy się od panow posłów y innych potrzebnych rzeczy do wiadomości Waszności, mego miłościwego pana, także tesz y tego, czo za habitus animorum u Moskwy po thym przymierzu, do Waszności nazad wskok pojadę. Konie moje postwały, asz mię pan Markowski y pan Trzcieński, towarzysze pana Kochanowskiego na swych koniach odesłali. Iadę pospołu s Kiermanskim, bom go pogoniel. Kazalem Tatarzynowi wskok biegać, acz y ieszcze Cangniola zastać bendzie mogli. S tym się miłościwy łascze Waszności, mego Miłościwego pana poruczam. Dath. w Grodzisku, 16 Ianuarii, anno Domini 1582. Waszności, mego miłościwego pana naniszy sługa, Stanisław Żółkiewski.

Adscriptum.

Listhów do Waszności od panów posłów pissanych pan Kuropatwa dla iakiego przypadku dacz Thatarzynowi nie śmiał, ale sam za nim we dwie godzinie nadłuży bendzie; thym czasem gospoda dla Moskwy (niech?) się upatruie. Tak baczę, że tha Moskwa niez innego nie ma, iedno do Pskowa oznaimienie o skończeniu przymierza etc.

Cedulka.

Przymierze tho do dziewięci liath etc.

241.

OD PANOW POSŁOW.

Iaśnie Wielmożny, a nam Miłościwy Panie Hethmaniel Waszności, naszemu Miłościwemu panu oznaimiemy, że Moskwa się nam bela na thym zaparla, że ich kniaz Moskiewski z oyczyny swy posthempuie tych mianowanych w liście przymiernym zamków; teras iusz z łaski Boży s nimi wszystko utarszy, postanowili s nimi na dziesięcz liath przymierze, y przysięgami dnia dzisieyszego. uthwierdzili y hramothy przymierne y spiski strzelby na obie stronie, iako the, które oni zostawić a przy nas zostać mają, tak tesz które wywiescz mają, miedzy siebie oddaliśmy, a przepisawszy the hramothy przymierne, u Waszności, swego Miłościwego pana,

krom wszego mieszkania bendę. lachalbym y zarazem, lecz oczekiwam dworzan, których z Nowogroda czo godzina spodziewam się; skoro dworzany zbiorę, zaraz u Waszmości, swego Miłościwego pana bendę. Góncza oni odprawili do Pskowa, którego do Waszmości, swego Miłościwego pana przez pana Kuropathwę posyłam, żeby go iusz do miasta puszczono. Pierwy do Waszmości pissałem, zem góncza posłał s pierwszym Tatharzynem; tak beło miało bydz, zem go beł miał posłać, zawarszy przymierze; liecz ześmy się beli rostargneli, dla tegom y góncza nie puściel. Do pana Iordana y do kozakow posyłam, aby się iusz do obozu do Waszmości ruszeli, wedlie pierwszego rozkazania Waszmości; na thym tesz nasz przywodziefli do przysięgtey, aby nicz w przysiędze s plionu nie beło brano. Przetho prosiem Waszmości, swego Miłościwego pana, aby Waszmość roskazał do panów shtarosth, aby nicz s plionu przysięgi nie wywozono, bo tho na summieniach naszych bendzie sthało. Zathym nasze służby w łaskę Waszmości, swego Miłościwego pana zaliczamy. Dath. z łam Zapolskich, dnia 15 Ianuarii, anno Domini 1582. Waszmości, swego Miłościwego pana życzliwi służebniczy: Ianusz Zbaraski, Albricht Radziwił, Michał Hara-burda.

242.

AD REGIAM MAIESTATEM.

Sacra regia Maiestas, Domine, Domine clementissime! Iam igitur Dei gratia pax conclusa est die praeterita 15 Ianuarii, de quo est, quod Maiestas Vestra Deo optimo, maximo gratias agat, et tanto magis, quanto maiores difficultates interjectae erant, — inde vero etiam quanto majorem gloriam Maiestas Vestra et utilitatem respublica percipiet! Non defuit Maiestati Vestrae fides et cura Dominorum legatorum, non defuit constantia et tolerantia militum. Legati quam bene se gesserint, particulatim Maiestas Vestra ex me coram intelliget, et certe satis officio suo fecerunt, ut omnia diligenter providerent. Quod attinet ad exercitum, nolui contristare Maiestatem Vestram regiam; summa tamen certe premebatur miseria; quovis in tugurio tot prostrati morbis milites, alii membris capti ex vi frigoris, tam equites quam pedites, in iis etiam nobilissimi homines; pedites vero miseri

fore exangues viscebantur. Haec omnia tam obstinatis forebant animis, in primis maiorum natu et nobilitatis, tam Polonicas, quam Ungariae adducti constantia, et suadeo Maiestati Vestrae regiae, quod tamen interim civitas maiori, quam usquam in motu fuit, nec vel nimium quicquam Moecis ex animo successit. Det mihi veniam hanc Maiestas Vestra: jam, quod ad me attinet, res est peracta; ut tamen Maiestas Vestra regia in futurum possit evitare huiusmodi periculum, quod fortasse non semper ita laetum exitum habebit; dico me nunquam id audivisse, nec futurum unquam sperasse, ut exercitum, in hostico relicto, eoque famelico ac arido, sub intentissima frigore, per tantum temporis intervallum, ne pilus quidem aut obolus subministraretur. Videat Maiestas Vestra, unde ista profiscantur; iam tandem haerebant pelles et panni Duneburgi, haereant Rigae, tamen vix hodie aliquid Duneburgo, Riga nihil adhuc, allatum fuit. De pecunia etiam jam diu auditur, et novam audio Vilnam subvectam, ne obolus tamen allatus est. Si id spectatur, ut minori cum sumptu omnia deducantur, certe magnam usuram Maiestas Vestra ejus compendii solvit, mortuis nobilibus quibusdam, mortuis etiam militibus, aliis vero mutilatis membris et infirmitatibus pressis propter inediam et frigorem. Videat item, quam promptum deinde militem, externum praesertim, ad servitia Maiestatis Vestrae reddetur! Maiestas Vestra vero ipsa regia, quae princeps est bellicosus, non tantum tribuat cujusquam diligentiae, ut ipsa rem non urgeat, fieri enim poterit, ut et famae periculum subeat, et multum detrimenti cum republica capiat. Mandet Maiestas Vestra regia, ut jam tandem pecunia istius quadrantis, promissa in ante diem purificationis equiti, submittatur, et etiam illa pecunia, quae pro peregrino milite missa dicitur, nunquam tamen apparet, advehatur. De rebus Livonicis ac legato ad exercitum, de quibus ad regiam Maiestatem Vestram scripsi, expecto Maiestatis Vestrae responsum; rogo, ut id mature habeam. Commendo Maiestati Vestrae regiae exercitum hunc, qui et mortes ac ipsum prorsus purgatorium pro Maiestate Vestra pertulit, ut Maiestas Vestra et civium benignam rationem habeat, et exteros, si qui dimittendi erunt, benigne dimittat. Laurentius Cagnolus, de quo ad Maiestatem Vestram scripsi, mittit ad Maiestatem Vestram suum tabellarium, qui una cum hoc meo tabellario profiscitur. Voluerat mittere aliquem Zapolium loco sui, sed cum haberet Italum alium subtiliorem se, quem misurus forte

erat, putavi mihi manendum esse in illo pristino responso, nam quod conjectura assequi potui, non tam isti acturi erant, ut pacem habeant, quam ne Maiestas Vestra pacem haberet, et rem magnam daturi erant, si vel saltem ad primam navigationem veris dilata fuisset istius pacis conclusio. Rogo, habeat Maiestas Vestra res istas Sveticas magnae curae, tamen iam habet in propinquo commitia regni. Exemplum responsi Cagnolo dati mitto Maiestati Vestrae. Commendo me in gratiam sacrae regiae Maiestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 16 mensis Ianuarii, anno Domini 1582.

Adscriptum.

Pridie ante nuncium allatum de pace, Cagnolus ex castris discessit Narvam, inde summa celeritate Revaliam, primum ad Pontonem, mox in Svetiam ad regem excursus. Egit mecum praeter ea, quae Maiestati Vestrae ante scripsi, de reddenda media parte tormentorum ad Vendam captorum, itemque captivorum, quod dicebat a Maiestatis Vestrae exercitu Svetico exercitui promissum fuisse, inde intulit de arce Karckhauss oppugnanda, quam dicebat fuisse obligatam in pecunia regi suo, nunc vero a Magno duce nullo iure possideatur. Respondi de hoc utroque capite me relaturum ad Maiestatem Vestram regiam, ac de altero propterea, quod Magnus dux Maiestatis Vestrae cliens sit. Nunciatum mihi est ad primam diem Ianuarii excurrisse Svecos ad Pernaviam, et inde, ut audio, ituros fuisse sub Fefinum et Karckhaus; admonui Cagnolum viva voce et per litteras Pontonem, ut huiusmodi excursions in Livonia non faciant, in qua iam nihil Moschus habeat, nec illi excursionsibus, sed Maiestati Vestrae noceri. Ioannes Zamowski.

Cedula inserta.

Dominus Putiata rothmagister equitum Lithuanorum ante aliquod dies misit ad me captivos boiaros, ex arce Porchovia captos; vir est strenuus et humanus; commendo illum Maiestati Vestrae.

Cedula litteris ad Regiam Maiestatem inserta.

Suaderem ego, ut Maiestas Vestra regia nihil nunc aliud moveret rerum Livonicarum, saltem ut ad exercitum relinqueret Dominum palatinum

Braslaviensem, qui reliquas arces, quas ego non recipiam, recipiet; ipsa vero Maiestas Vestra ad indicta comitia ut excurrat, ego etiam ad comitia iter maturarem. In comitiis primo die statui poterit de obsidenda Narva et Albo Lapide subito ante navigationem veris, ne quid saltem in eas invehatur per exercitum, qui hic relinquatur. Inde necesse erit ordines et de sumptu providere et de solutione militum, post vero aestate res maiori apparatu geratur, caeteroqui Majestas Vestra nec subsidium ab ordinibus habebit et actiones suas in invidiam vocabit. Nunc autem subito Majestas Vestra celerem hominem ad Svecum regem mittat, repetitum ab eo Narvam et alias arces captas, ut haec Svetica—curae sint Majestati Vestrae, pertinet id ad existimationem Majestatis Vestrae apud barbaros et alios fortasse vicinos, qui haec stratagemata Svecum docuerunt.

243.

AD DUCEM CURLANDIAE.

Illustrissime princeps, Domine amice observandissime! Iam tandem per Dei gratiam, regiae vero Maiestatis summam curam et exercitus tolerantiam Moschum Livonia submovimus. Post discessum regiae Maiestatis, praeter velitationes alias, habuimus conflictum die 4 Ianuarii, in quo sub maenibus trecenti hostium occubere, praeter vulneratos et captos. In quo conflictu Theodorus Miessoiedovus, dux clarus periit. Post aliquot etiam dies juvenum quorundam, qui dum de corporibus ad sepulturam tradendis cum hoste colloquantur, perfidia hostili vix non occisi fuerunt, is lusus militaris intercessit, post quem de Ioannis Petrovicij Szuisky vita magnum dubium fuit. Die vero 15 Ianuarii pax tandem conclusa est his conditionibus: ut Moschus omni Livonia regiae Maiestati decedat; Poloczka etiam regia Maiestas, Susza cum aliis arcibus, ante biennium captis, ac Iezierysciam, Uswiathum et Vielisium Moschoviticum, anno superiore captas, retineat; Luco vero cum aliis aliquibus ulterioribus minoribus arcibus Moscho cesserit. Est igitur, quod Celsitas Vestra Deo optimo, maximo gratias agat, iam tandem patriam Celsitatis Vestrae post tot annorum calamitates in eum statum reductam esse, et Deum roget, ut si quid superest impedimentorum, id deinceps feliciter et cito tollatur, et inprimis defensio ac iustitia ac bona

et aequa administratio cum publico omnium bono sanciat. Venturus est ad me huc brevi Magnificus Dominus palatinus Braclaviensis, unus e legatis, qui hanc pacem tractabat, ex quo cognoscam, quo in statu sint res captivorum, et generosi domini Kethleri diligentem curam habeo, atque etiam si ad aliquam permutationem res est reducta, diligenter ad regiam Maiestatem, Dominum meum clementissimum intercedam. Bene valere Celsitatem Vestram cupio. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 17 mensis Ianuarii, anno Domini 1582. Ioannes Zamoiski de Zamoscie supremus etc. In simili ad Farenbachium et Rigenses, excepto Kethlero, scriptae sunt.

244.

PATRI POSSEVINO.

Reverendissime Domine, amice charissime! Quod haec pars orbis christiani pacificata sit, inprimis Deo optimo, maximo gratias ago, cuius nutu haec omnia geruntur, inde vero Dominationi Vestrae gratulor et gratias habeo, quid et hoc negotium per illum perfectum sit, et quod utriusque partis causa tantum laboris susceperit. Ego etsi fatear me non ita esse pusillanimum, ut leviter quamvis rem incipiam et leviter post statim deseram, tamen non ita ambitiosus sum, quemadmodum me quidam accusant, ut, sanguine potissimum Christiano fundendo, gloriam mihi parare velim, cum non desint occasiones aliunde, si possim, querendae. Faxit Deus optimus, maximus, ut Dominatio Vestra ea, quae sunt deinceps procuranda a Dominatione Vestra ad laudem Dei optimi maximi, tum in Moschovia, tum in oriente, illi pari felicitate succedant. Non dubitet Dominatio Vestra me operam daturum esse, ut in ordinanda provincia Livonica cultus Dei optimi, maximi a regia Maiestate cura inprimis habeatur. Rogo, si Dominatio Vestra facultatem habet indulgendi, ut in ecclesiis pristinis Livoniae, ab initio in usum religionis catholicae extractis, deinde vero in illa casuum varietate, quae Livoniam exercuit, in aliarum religionum usus conversis, liceat sacerdotibus meis sacra celebrare, eius indulti litteras mihi quamprimum mittat; teneor enim cupiditate in ecclesia episcopali Derpatensi cum exercitu universo immortalis Deo pro beneficiis acceptis gratias agere. Vehementer etiam rogo, si fieri potest, perficiat Dominatio Vestra, ut a Magno Domino

scire possim, si quando contra illos (scit Dominatio Vestra, quos dicam) aliquid tentabit, sive hoc sive altero sive tertio anno, modo sciam. Commendo me benevolentiae Dominationis Vestrae. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 19 Ianuarii, anno Domini 1582. Dominum Zebrydoviam commendabo regiae Maiestati. Ioannes Zamoiski.

245.

AD DOMINUM ZYBRZYK.

Generose Domine, amice charissime! Iam tandem die 15 praeterita mensis huius Ianuarii pax est conclusa et utrinque legatorum iuramentis confirmata. Caeteris de rebus Dominationem Vestram certiolem reddam, cum ad me scripturae totius istius pacificationis deferrentur; — hoc tempore saltem moneo et regiae Maiestatis nomine mando, ne quid ex ditionibus istarum artium Zavolocensis et Nevleusis vi captivorum et pecudum abducere quenquam patiat, haud miseros homines depraedari, etenim id iuramento a legatis regiae Maiestatis sancitum est, propterea, ut Mosci itidem homines provinciae Livoniae, quam regiae Maiestati reddunt, non depraedentur. Rogo, ut Dominatio Vestra juvet hunc meum tabellarium, ut quam primum ad regiam Maiestatem pervenire possit. Proficiscitur etiam cum eo tabellarius regis Svetiae. Bene valeat Dominatio Vestra. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 17 mensis Ianuarii, anno Domini 1582, Ioannes Zamoiski.

246.

(DO PANA KANCLERZA.)

Iaśnie Wielmożny, Miłościwy panie bethmanie etc. Doszło nas Waszmości pisanie naszego Miłościwego pana dnia wczorajszego w noczy. Theras nie mamy, czo na tho do Waszmości odpissowacz, gdysześmy skończyli y zawarli. Skoro iedno dworzanie kniaza wielkiego przijadą, zarazem ich do Waszmości, mego Miłościwego pana odeslić y sam, bende-li żyw, przijadą. Zażyłym służby swe etc. Dath. s Zapolskich Iam, die 16 Ianuarii, 1582. Waszmości, mego Miłościwego pana służebnik, Ianusz Kr. Zbarski.

247.

DO WOIEWODY BRACZŁAWSKIEGO.

Miłościwy panie woiewodo! Służby swe braterskie etc. Tho mi wszystkie sprawy hamuie, ysz nie wiem, kiedi bondą czy dworzanie; dzien złoczyz ruszenia niebezpieczno mi, bo gdyby się miało czo odwiecz, a gdy by się wszyscy sciągneli s piczownikami, z wozowymi końmi, tedyby zgłodniało mi woisko, gdysz go nie mogą nigdzie indzie ruszyz, iedno do włosci tych zamkow, ktore oddadzą; gdzie indzie w poliu bawicz woisko trudniby a uisz thu, gdzieśmy się sposobieli. Przetho, mow Waszmość panom postom Moskiewskim, że y gim na thym należy y nam, aby czo rychli posłali do Nowogrodka, Iurijowa, Polcza, Felina, Pernawy, żeby iusz czy ubodzi ludzie haiff (ste) w zamku, s zamku mogli wychodzidz po drwa y po insze potrzeby, y szeby ziemia hospodara thego, ktory się iusz s nami pomierzył, pustoszona dľugo nie bęła, bo baczysz Waszmość sam y oni baczycz mogą, że mi trzeba posłacz czo ludzi przy nich ku Pernawie zaras stąnd dla Szwetoff, bo Boże uchwai, aby Szwethowie, ktorego Moskwičina mieli obrazicz za thym pomierzeniem, żal by tho bęł y sromotha krowi Iego Mości panu naszemu. Niech tedy panowie posłowie pospieszają się wyprawowacz the dworany, s ktorými bąndz Waszmość czo rychli u mnie. S tem etc. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 18 Ianuarii, 1582, Ioannes Zamoiski.

Cedula w tenże listh włożona.

Goncza puszczałem do Pskowa y wraczełem; wielka bęła radoscz; nie strzymali się nog Iego czałowacz, y przy naszym, ktorzy go odprowadzali, zbiegszy się do niego wielką kupą. Prosiel mnie, abym go zaś odpuscieł do posłow, oglądałem się thu na dwie stronie, na iedną iezliżeby bęł puszczon, aby potłuchy iaki nie dał, za ktorą by mogła bydz zwłoka iaka w tych sprawach, na drugą stronę zaś bałem się, aby z naszymy strony nie poczęła się pokazowacz iaka nieuffnoscz ich przysięgi, za czymby tesz y oni naszymy nie wierzeli; druga, że nie thuszę, aby z miastha miał niescz tho, aby pokieu mieli rosradzacz, bo maia za swe, y s muru wołaiącz, wielką przyzn nam teras pokazują; a tak zdało mi się tho nabezpieczni: przypus-

cicz tho tham na zdanie Waszmości y postacz w drogę tego goncza, a przy nim pana Kuropathwę, ktory go zabawi gdzie w drodze praetextem pokarmu, a thym czasem dasz mu Waszmość naukę, czo bendzie dali miał czynicz. Ten pierwszy list dla tegom do Waszmości pisał, abys go Waszmość mogli ukazacz posłom Moskiewskim.

248.

PONTONI DE LA GARDIAE.

Magnifice ac generose Domine, amice charissime! Existinavi Magnificenciae Vestrae significandum esse, bodie ad me misisse legatos serenissimi regis mei, iam ab illis pacem cum Moscho, die 15 Ianuarii, conclusam et iuramentis firmatam esse, eiusque publicandae causa huc etiam venisse internuncium Moschoviticum. His vero conditionibus pax est conclusa: ut Moschus omni Livonia regiae Maiestati decedat, Poloczku etiam regiae Maiestas, Suzsam cum aliis arcibus, ante biennium captis, ac Ierzyszczyam, Usviathum et Velisium Moschoviticum, anno superiore captis, retineat; Luco vero cum aliis aliquibus ulterioribus minoribus arcibus Moscho cesserit. Cum igitur delatum ad me sit, hisce diebus excurrisse copias Sveticas sub Pernaviam et inde versus Felinum ac fortasse Oberpolim et Karkchanes, monendum Magnificentiam Vestram ideo duxi, ut ne quid iis arcibus aut territoriis damni daret, et sciret iam eas esse non Moschoviticis, sed serenissimi regis Polonicae, duces vero Magnum sciret regiae Maiestatis clientem et beneficiarium esse,—quam bene valere cupio. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 17 mensis Ianuarii, 1582. Ioannes Zamoisvi de Zamoisce, supremus etc.

Cedula iisdem litteris inserta.

Rogo, ut meum hunc tabellarium Paulum Leidenbergum Magnificentia Vestra quamprimum ad me remittat. Miserunt item regiae Maiestatis praefecti equitum, generosi Domini Ioannes Krethkowski et Stephanus Stareski tabellarium quendam suum Nicolaum, qui nondum revenit. Rogo, ut et is a Magnificentia Vestra remittatur cum responso de injuriis istorum Dominorum praefectorum.

249.

DO DEMBIENSKIEGO.

Moy łaskawy panie Dembieński! Isz iusz s łaski Boży z Moskiewskim tha woina się skończyła, za którymz z (w) Inflancki ziemie wszyczki wieszda krol lego Mosć; napominam, abyś Waszmość tego przestrzegał y ze wszytкими innymi starostami y rothmistrzami się porozumiał, iakoby krwie Moskiewski przelianie nie działo się, bo by tho beło przeciwko przysiendze krola lego Mosci y mogło by sprawy krola lego Mosci zatrudnicz; także tesz aby pustoszenie się nie działo włosci, które Moskwa dzierzała, bo by tho beło s szkodą krola lego Mosci, nie Moskiewskiego. Podwod Waszmość zbijaiczie, czo Waszmość możecie nawienczy, dla wywożenia Moskwy s tych zamkoff czo narychli, żeby się tha ziemia czo narychli uspokoiela. Dziękuię, zesz Waszmość the pieniądze raczeł pilnie przesłacz; na Waszmości nicz nie zeszło, alecz y nie rychło y mało tych pieniędzy posłano. Za wino Waszmości dziękuię, oddarnię Waszmości y oddziałam. The uniwersaly, proszę, rozsesli Waszmość do innych starosthw y rothmistrzów, także then posli Waszmość do xiążenczia Kurlandzkiego. S tym przyjacielskie ebęnczi swe zaliczam Waszmości. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 20 Stycznia, roku Panskiego 1582, Ioannes Zamoiski.

250.

UNIWErsaŁ DO ROTHMISTRZOW Y STAROSTOW INFLANCZKICH.

Ian Zamoiski s Zamosczia, kanczlersz y hetman koronny głowny, Krakowski, Knyszynski, Miedzyrzeczki, Krzeszowski, etc. starosta. Wszem w obecz y każdemu z osobna starosthom, dzierzawczom, rothmistrzom zamkow y ludzi krola lego Mosci Polskiego w Inflancki ziemie. Oznaimuię Waszmościam wszem, ysz przy conclusij tego pokoitu z Moskiewskim, o którymem Waszmościam pierwszym uniwersalem dał znac, za którym Moskiewski ustempnie ziemię Inflancki krolowi lego Mosci panu naszemu, warowało się tho, że iusz ma stanącz przeliewanie krwie. Przetho Waszmość przestrzegaiczie tego, aby się czo nie działo przeciwko przysiendze

posłów króla lego Mości, a zwłaszcza kozaczihwo y inne ludzie im podobne, mieycie Waszmość na wodzy, żeby iusz stanęło przelewanie krwi, także tesz pustoszenie włości, które iusz są króla lego Mości, nie Moskiewskiego. Raczcie Waszmość gothowacz czo naiwięczy podwod, żeby gimi thym rychli Moskiewskiego rzeczy były wyprowadzone, y żeby the podwody zaras mogły się poszłacz od Waszmościow, skoro oznaimię. A dawajcie Waszmość sobie z Moskwą wzaiem przystawy, aby się tho krewie przelanie zachamowało, obwieszającz się, gdy ludzie Waszmoście gdzie poslieczie y gdy tesz oni ku Moskwie prowadzidz się bendą; pod łaską króla lego Mości y powinnością swą, abyście Waszmość inaczy nie czynieli. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 20 Ianuarij, 1582. Ioannes Zamojski.

251.

UNIwersał DO PICZOWNIKOW.

Ian Zamojski etc. ut supra. Wszem w obec y każdemu z osobna, żołnierzom wojska króla lego Mości, którzy są w piczowaniu. Oznaimię wam, ysz iusz pokoi doszedł między królem lego Mością panem naszym a hospodarem Moskiewskim, który iest zaprzysiężon w przeszłą niedzielę. A tak wskaznię wam wszem, abyście przestrzegali wszeliakięgo krewie przelania, bo by tho było przeciwko przysiędze posłów króla lego Mości; także abyście się wszyczy gothowali do wojska, abyście zaras mogli, skoro wam oznaimię, do niego przybydź, gdysz czo dzień iusz wojsko stąd ruszę, y dzień ruszania się o trzecim dniu postanowię, y panom rothmistrzom opowiem; inaczy abyście nie czynieli. Dath. z obozu pod Pskowem, dnia 20 Stycznia, roku Pańskiego 1582. Ioannes Zamojski.

252.

UNIwersał DO KOZAKOW.

Ian Zamojski etc. ut supra. Wszem w obec y każdemu z osobna, rothmistrzom kozackim, poddanym lego Krolewskiej Mości króla Polskiego, naszego miłoszcziwego pana. Oznaimię wam wszem, ysz między kro-

lem lego Mością, naszym miłoszciwym panem, a hospodarem Moskiewskim iusz z łaski Boży doszedł pokoi, który jest poprzysiężon z obu stron, od posłów w przeszłą niedzielę: a tak, zem zastyszał, żebyście mieli się zbieracz iscz w ziemię Moskiewską, tedy wam tego zakazuję, gdysz by tho beło przeciwno przysiendze y sprawam kroła lego Mości, a tak abyście koniecznie tego zaniechali, bo bendzieczcie na gardlie karani. O jutrze albo o trzecim dniu wysię uniwersały, oznaimującz dzień ruszenia woiska, które tesz ruszenie iusz bendzie barzo rychło. A tak y o was samych skorę idzie, byście thu sami nie zostali między zamki czudzymi za wjścziem woiska, którego iusz tesz częszcz szła na Łuki do Lithwy nasad Dan s obozu pod Pskowem, dnia 20 Stycznia, roku Pańskiego 1582. Ioannes Zamoiski.

253.

AD PRINCIPEM MAGNUM.

Illustris princeps, Domine etc., amice charissime et observande! Mitto ad arces Felinum, Pernaviam et alias eiusdem viciniae tabellarios Moscicos, qui Moschos reddant certiores de pace facta, utque discessum parent, ita ut cum aulici magni ducis venerint, movere possint, eos moneant. Rogo igitur, ut Celsitas Vestra ad eas arces illos deduci tuto ac secure curet. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 20 mensis Ianuarii, anno Domini 1582. Ioannes Zamoiski.

Cedula.

Scribo litteras ad generalem exercitus Svetici, ne, quod subintellexi, aliquid tentet contra arcem Karkchauss, nec contra Celsitatem Vestram, sciret illam sub patrocinio serenissimi Poloniae regis esse, nec item excursionem faciat sub Pernaviam, Felinum et alias arces, cum iam tota Livonia Moschus regiae Maiestati deceessit, incommodum hoc regiae Maiestati Domino meo allatum iri, si quid adferratur. Rogo, ut Celsitas Vestra meum hunc tabullarium Paulum Leidenbergum deduci jubeat; si quid praeterea habet novi Celsitas Vestra, cerciorem me faciat.

254.

DUCI CURLANDIAE.

Illustrissime princeps, Domine, amice charissime et observande! Scio Celsitatem Vestram nihil magis expetere, quam ut Mosci quamprimum Livonia submoveantur. Rogo igitur, ut quot potest podvodis juvet, ut quamprimum ex arcibus educi possint, ac praesertim vicinis ducatu Celsitatis Vestrae, etenim rogarunt nos legati Moschovitici, ut id curaremus. Scit Celsitas Vestra, tanquam princeps prudens, si propter hanc parvam causam negotium ducatur, multae cadere solent res inter os et offam. Itaque dabit mihi hanc veniam, quod confidenter id ab ea petam; velit vero disponere Celsitas Vestra pro sua humanitate, ut quamprimum significavero podvoda, illae a Celsitate Vestra submitti possint. Commendo me in gratiam Celsitatis Vestrae. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 20 Ianuarii, anno Domini 1582. Ioannes Zamoiski de Zamosczie etc.

Adscriptum manu Magnifici.

Plura Celsitas Vestra ex generoso Alberto Oborski cognosceat.

Cedula iisdem litteris inserta.

Rogo, ut per Celsitatis Vestrae favorem hae litterae meae ad Illustrissimum Marchionem vel ad aliquam (sic) eius Celsitatis sine mora perferantur.

Alia cedula:

Iam paraveram palatinum quendam, quem daturus eram, pro Domino Kethlero, sed is hac nocte per Dei gratiam salvus et incolumis evasit.

255.

LITTERAE REGIAE MAIESTATIS AD MAGNIFICUM DOMINUM
CANCELLARIUM.

Stephanus etc. Magnifice, sincere nobis dilecte! Duo mala sunt, quae res praesentes difficultatibus suis impediunt: alterum perversae nonnullorum sententiae proposito nostro adversae, quas ex adjunctis litteris intelli-

get; alterum tanta temporis rebus providendis et curandis angustia, ut etiam si jam pecunia ipsa in promptu atque in manibus sit, viae tamen satis tempestivae, prout res requirit omnia necessaria parari posse, (non?) perspiciamus. Hoc et hoc accedit, quod hactenus scire non possimus, parve coibit, an bellum sit continuandum, qua etiam mora tempus magis in angustum redigitur, miramurque qui (quid?) fiat, quod nec dum de peractis eo nomine per mutuos legatos tractatibus, quos jam peractos esse arbitramur, a Sinceritate Vestra atque a commissariis nostris ad nos litterae, quas singulas in horas expectamus, perveniant. Plurima erunt nobis cum Sinceritate Vestra communicanda, sed cum tota resolutio a fine illorum tractatum dependeat, quoad nobis, qui sit, non constet, supersedendum nobis est. Invenimus huc Vilna Turcium et Tartaricum legatos; quid attulerint, quomodoque expedientur, non intermettemus, quin quamprimum Sinceritati Vestrae perscribamus. Eam pecuniam, quae hic parata erat, mittimus Sinceritati Vestrae; in remittenda illa alia, quamprimum ejus copia poterit haberi, nullam interponemus moram; hanstae (hastae?) prorsus nullae hic ad praesens ad manum haberi poterant; ferri non nihil mittimus quoque una Sinceritati Vestrae. Mittimus etiam pro Sinceritate Vestra duo vasa vini, — alterum limpidum defaecatum, alterum cum faecibus propter conservandum in longius suum saporem. Vacantiae duae — Camenecensem et Cirvonogrodensem capitaneatum hoc tempore prodierunt; earum collationem differimus, priusquam de dispositione illorum cum Sinceritate Vestra consilia communicaturi sumus. Deus sospitet et fortunet Sinceritatem Vestram. Dath. Vilnae, die 28 Decembris, anno Domini 1584. regni vero etc. Stephanus rex.

256.

DISKURS, KTORY X. ARCZYBYSKUP KROLOWI IEGO MOSCI POSLAŁ.

Odiachawszy od Waszmości, mego Miłościwego pana, iako na roczech, tak tesz sam iadąc do Prus, widziałem się z rozmaithymi ludzmi y nasłuchałem się dziwnych diskursow około thy woiny, — popieracz-li iey, czyli przestacz, tho czo Pan Bog do ręku dał opatrzywszy; iako są, czo im, poczawszy, a nie dokonacz, niez inszego się nie zda, iedno owego złego gos-

podarza nasładowacz, który z wielką praczą zasiąwazy, przed samymi zai-
wy dał sobie zboże popasz; tak też zasie drudzy są, którzy thy utraty
tak dalieczy nie wazją, żeby ochraniać iey,—czo lepszego na szaniecz, tho
jest, wiecznoscz sądzicz,—mieli. Iedni w thym tho incommodum ukaznią, że
korona thą woinä zbytnie ubożenie, a maiąneż nad sziją częszkiego nieprzy-
jaciela, iako jest Turek, od rzeczy się zda węclicz się na słabszym. A gdy
się im powiada tho, ysz thy woiny prentki koniec byđż może, na odpor
przywodzą Iulium Cesarem, który ras s Rzymu do Franczij wiachawszy,
umiał przez dziesienecz lath zwlicz woinę. Summoto ex Livonia Moscho,
succedet Svecus, deinde Danus. Drudzy tho zaś przedsiębiorą, ysz woinä, by
niez gorszego nie przynosiela, tedy tho dossycz złego przynosi, że obyczaje
odmienia stare, a nowe przywodzą, bo castra et forum różni maią obyczaje;
a dowodzą tego nie postronnymi, ale domowymi przykłady, ysz iadna w
Polscze woinä długa nie beła, która iakiey odmiany w rzeczypospolitey
nie uczyniela; ona dawna s Krzyżaki pošelskie koło urodziela, tha z Mos-
kiewskim za niebosczyka krolia exequutią przyprowadziela, Lithwę do unij
wpędziela, iurisditią ich mość riąży, czo nazalosiensza, zgubiela. A ysz
terasz libertas Polonia in summo est culmine; iezliby odmiana byđż miała,
natura rerum ita ferente, tha spiza zdruzgotacz by się musiała. Przywodzą
republicam Romanam, która ob continuata in decennium imperia in ty-
rannidem incidit, y obawiacz stę trzeba, aby tha woinä dziesienieczom
smierczy nie przyniosła, zaczym chwaty Boski, a za nią reipublicae interitus.
Acz przyznawaią benignitatem summam principi, quae optima quaeque de
se polliceri jubet; ale powiadaią: nad Alexandra Wielkiego, gdy się do
Persij przebijal, nie beło niez łaskawszego y liepszego, ale skoro Persiją
wziął y stolecz kroliewski opanował, zaraz obyczaje-odmienieł, et cum
imperio barbarico faustum quoque barbaricum suscepit, tak ysz then, który
externis beł humanus przed thym, w ten czas intollerabilis stał się amicis,
y chociaz ono sławna rzecz beła Maczedonczykom victricibus armis ad
extremos penetrasse garamantes, wszakże skoro Alexander umarł, umarła
zaraz y sława, a ono państwo krwią Maczedonczykow zbudowane, purpu-
ratowie a naweth y pissarze między się rosszarpali, auctoribus imperij
iedno thwarzy posiekane, suknie zdrapane, szkornie dziurawe a sząpy
chrome w zysku zostawiwszy. Tegosz by się obawiacz potrzeba; choczia by

król Iego Mość Moskiewskiego s państwa wygnał, unia s nim trudna, ba y mało potrzebna, ius consilij experts male unit sua. Widziemy, czo za rząd z Lithwą: musiałaby podobno byđz insza forma regimentu, w czym się obawiaez potrzeba, by się wolnosczi w łeb dacz nie musiały; bo iezliżebychmy ią in feudum komu dali, tedy nie sobie, iey wzdobrywamy, bo then, data occasione, nie wiem, iakoby nam wiary dotrzymał. A my thym czasem mieszki wytrząsnjemy, chłopki zubożemy y predą, czego Boże uchwai, nie telko externo, alie y domestico paulo potentiori zostaniemy. Są y czy, Miłosziwy x., którzy się obawiaią, aby przedłużeniem thy wojny summa (potestas?) reipublicae ex comitijs non transferatur in castra. Uchwai Boże na kroła Iego Moszczi w wojsku śmierci; śmiercz by zaraz na electią wolną przysła; tam by nam zaraz pana obrali, a na coronatią przyzwoliez do Krakowa iachali. Tak w Rzymie imperatorum electio a senatu ad milites translata; y powiadaią, że iusz theras militaris imperij nienagorsze początki, bo y dignitates albo vacantij nie umieią dacz, iedno żołnierzom, chocia nieosiadłym. Zaczym, occupatis primis in republica locis, łączno iem bendzie et summam rerum ad se transferre et formam reipublicae moribus suis convenientem inducere. Aczci udzielaią capellaniki legatis, ale nie przeważą legati, gdy zamki opaanuą armati. I snacz urząd koronny iakiś wojsku theras dano, ktorego przedtym iedno asz na seymie, za zdaniem rad koronnych nie dawano. Bełocz y wielie inszych diskurszow, alie ysz są particularia, na lish nie chcą. Iako baczycz mogę po ludziach, przijdzie-li do seymu, dziwnych się rzeczy nań naniesie, a iezli by się iednemu panu zupa othworzeła przed seymem, iedwy by znacznie nie cheział zamężycz; żeby tesz krol Iego Mość seym bes siebie złożycz cheział, thym by gorzy beło: dopiero by szytho bothy krołowi Iego Mości, radzie, urzędnikom koronnym, a Ich Mości rieży iedwa by, z łaską Waszmości, mego Miłosziwego pana mowianez, nie uklesniono. Pozwolonocz by podobno pobor, alie za takimi conditiām, żeby przystaneli ignominiosam pacem z nieprzyacziem uczynicz, anizeli od swych takie conditiae prijanz. Tho mi się zdało Waszmości, memu Miłosziwemu panu oznaimicz, aby Waszmość na the humores remedia obmysliawał, iakoby y krol Iego Mość sławą swą na thym seymie nieruwał (nie runał?), y rzeczy się tak opatrzeły, żeby nas the timores nie obchodzieły.

257.

A LEGATO SUMMI PONTIFICIS (AD D. CANCELLARIUM).

Illustris et Magnifice Domine! Auditum fuerat superioribus diebus Illustrem et Magnificam Dominationem Vestram morbi nonnihil ex nimis fortasse laboribus contraxisse; postea tamen laetiora ad nos perlata sunt, eam nimirum pristinam valetudinem jam propemodum recuperasse, quod mihi tantae voluptati fuit, quantum ex priori illo nuncio doloris acceperam. Quare volui huius meae laetitiae hoc, qualecunque sit, literarum testimonium ipsi praebere, idque hoc tempore eo feci libentius, quod existimabam ad mutuum nostram benevolentiam pertinere, ut quoties ad serenissimum regem litteras darem, etiam ad Illustrem et Magnificam Dominationem Vestram alteras adjungerem, quamquam quod separatim ad eam perscriberem. In praesentia illud tantum erat: nil me magis optare, quam ut Illustris et Magnifica Dominatio Vestra insignem eam voluntatem, quam mihi peroficose significavit, constantissime retineat, ac de me vicissim sic habeat, datum me operam, ubicunque sese obtulerit occasio, ut meum illa studium minime desideret. Valeat, Varszoviae, die 16 Novembris 1584.

Illustris ac Magnificae Dominationis Vestrae deditissimus frater, Albertus Bolognetus, episcopus Massan.

258.

A PATRICIO AD MAGNIFICUM DOMINUM CANCELLARIUM.

Illustris et Magnifice, Domine, Domine charissime! Ego jam inde ab eo tempore, ex quo ad te Vilna scripsi, peregrinatus sum hucusque; nunc ante diem tertium Varszoviam redii. Tu autem quoque, ocelle reipublicae, cum morbo interim, tibi pergravi, bonis omnibus peracerbo diceris esse conflictatus: nihil mirum igitur, si res quoque ipsa publica interea temporis, ut audimus, laboravit; illud mirum, si te per Dei gratiam pristinae valetudini restituto, pristinam ipsa decus dignitatemque suam non sit propediem recuperatura, quod quidem in optimam partem velle omnes et optare, addo — jam etiam et sperare debemus. Breve est, quod me ad te scribere facit meum erga te studium vetus atque singulare. Quod magis novi impe-

tus tuos ad omne decus et gloriam mirifice incitatos, hoc magis a te peto et quaeso, vel non jam ego, sed ipsa potius a te republica jure suo poscit ac flagitat, ut quantum maxime potes (quod quidem ipsum, quantum sit, cum munera tua in republica, cum amorem tuum erga rempublicam incensum atque inflammatum intueor, probe perspicio, quantum esse debeat, cum reipublicae nostrae necessitates bene considero, non ignoro), tantum effice et elabora, ut te nobis quam diutissime salvum atque incolumem conserves, existimesque id, quod est, in unius istius hominis anima, secundum eum quidem, qui unus universam rempublicam est complexus, quemque adeo unum republica ipsa universa est complexa, vitam ac salutem omnium bonorum consistere. Vale. Dath, Varszoviae, die 15 Novembris, anno Domini 1581. Illustris Magnificentiae Vestrae servitor A. Patricius Nideczki, P. V.

Cedula iisdem litteris inserta.

De archidiaconatu meo Vilmense deque caeteris meis sacerdotiis, quae abdicare primo quoque tempore, per honestam aliquam occasionem a veo, obsecro te, fac me de tua sententia certiore. Sic tibi Deus optimus maximus mittat angelum suum de coelis, qui te custodiat in omnibus viis tuis. Amen.

259.

AD REGIAM MAIESTATEM.

Sacra Regia Maiestas, Domine, Domine clementissime! Die 17 mensis huius venit huc ad castra internuncius Moschorum, Alexander Basilij Chrustzow publicandae pacis causa. Cum a me in civitatem missus esset, tenere se praesidarii non potuerunt, ut ad nomen pacis non concurrerent, et ejus archangeli, ut eum appellabant, ob tam laetum allatum nuncium, in praesentia etiam nostrorum, pedes exoscularentur. Inde venere reducendi internuncii ad me et visendi mei causa, praecipue ut ipsi se vocant, principis aulici, non Moschovitico more, sed nostro, humanissime scilicet, identidem futuram et firmam benevolentiam exoptantes, pro pace Deo gratias agentes. Multitudo etiam urbana, dum nostri obequiant circa arcem, blanda fratrum appellatione et capitis adoratione se omnibus commoveri

laetitiam palam ostentant, cum iis (ii), qui apud me fuerunt, praeteritarum rerum miram silentiam (servarent). Internuncius tamen et maior aetate ex aulicis discrete rogavit, ut tuguria nostra castronsia, discedendo, illis integra relinquamus, et si quae victualia auferri non poterunt, hoc posterius maiori cum difficultate obtinebunt. Aulicos eos, qui arces reddere debent, in horas expecto; tormenta et omnem apparatus bellicum Derpatum conferam, propter commoditatem fluminis, sive Narvam demittenda, sive ad Album Lapidem deducenda, sive etiam in Lithuaniam deducenda forent. Aliis de rebus mandata Majestatis Vestrae expecto. Pecunia pro pedite et peregrino milite jam, ut audio, octo inde milliaribus adest; supplico, ut pro equite Polono itidem mittatur. Postquam a Maiestate Vestra litteras accepero, fortasse Derpato recta Vilnam contendam, ut ad comitia mature venire possim. Commendo me in gratiam sacrae regiae Maiestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 20 Ianuarii, 1582. Ioannes Zamoiscki.

Cedula inserta.

Pecunia ista prior jam est allata.

260.

LIST THAIEMNY.

Sacra Regia Maiestas, Domine, Domine clementissime! Nunc demum accepi litteras de interpretatione actionum istarum bellicarum, sed quid futurum sit ex eventu particularium conventuum, Majestas Vestra melius cognoscat. Nam nosco ego styllum istius, quod nunc ad Maiestatem Vestram missus est, scripti; est cujusdam clientis — domini archiepiscopi ac, ut nominatim scribam, Cossobuti esse videtur. Ipsum vero Dominum archiepiscopum video esse cupidissimum redditus Maiestatis Vestrae, tum ob conventiones cum Czarnovio, tum etiam ob difficultates regni domesticas. Dominus castellanus Praemisiensis ex Russia commodiora quaeque ad me scribit, ut est, ego existimo, non tam facile Maiestati Vestrae ab instituto committorum celebrandorum desistere debere; primum enim jam iudicta sunt, et cum iudicta sint, etsi non succederent, non est gravitatis Maiestatis Vestrae rumusculis commotam (commotis?) institutum mutasse videri, cum deinceps

etiam, post aliquot menses, vigore constitutionum cum maiori nausea celebranda forent. Exigit vero id Maiestatis Vestrae jam contestatum vel ipso vitae periculo erga rempublicam studium, ut de reliqua Livoniae parte ad ordines referat, et nondum elapsa occasione, minori cum difficultate ejus recuperandae referat, inde videant ordines, quid facere volent — in hanc aut alteram partem; modo Maiestas Vestra suo muneri et conscientiae satisfaciat, et orbis terrarum videat, illam nihil omittere, quod ad utilitatem ac dignitatem regni ac nominis sui et populorum suorum spectet. Si succedent bona consilia, Deus etiam ea deinceps fortunabit; si non, at Maiestas Vestra post propositionem factam, aliquod diebus deliberationibus consumptis, judicia ad festos dies exercere, inde ante diem palmarum conventum dissolvere poterit, nec eam indicendi ante biennium necessitatem ex constitutionibus habebit. Interim etiam lapsis in jure militibus per absentiam in bello succurri potest, ipsi etiam suam solutionem apud ordines urgebunt. Denique interest, ut post hoc confectum bellum cito nos invicem videamus, et invicem alter alterius ora intueamur. Nescio, quem (quam?) illorum facies tantum splendorem habere queunt, quem oculi nostri non valeant sustinere! Sublata difficultate, qua fortasse maxime premi posse Majestatem Vestram moscae committiales putabant, infringetur ipsa per se vis machinationum ab illis institutarum, animique mutabuntur et ad recta consilia revertentur. Nam quod ad constitutiones novas sanciendas, quod dominus archiepiscopus temere videtur spectat, jam Maiestas Vestra ex hac summa belli istius Moschovitici difficultate evasit, nec aliud adhuc orsa est; itaque nullam necessitatem habebit etiam importune flagitantibus concedere aliquid, quod iniquum foret. Non metuinus hostium arma et tormenta; non vicit nos horridissimus Boreas, non fames, non morbi; quaeso, ne istis ramusculis cedamus. In Livoniam ipsam venire, idem est Maiestati Vestrae et ante et post comitia et tempore quo illi videbitur; reliqua — Deo volente coram. Commendo me in gratiam sacrae regiae Maiestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 20 Ianuarii, 1582.

Cedula manu Magnifici scripta.

Pace facta cum tanta utilitate et dignitate, puto, omnia, quaecunque factiosi criminati fuissent, apud populum in favorem versa esse. Itaque et

aliae res requirunt, ut earum fundamenta in hoc conventu jaciantur, quae Deo volente coram plenius.

Cedula iisdem litteris inserta.

Mitto Pernaviam dominum Lesnowolski et aliquot turmas, ut claudant illud latus a Svecis, Derpatum Rosen, ad Novogrodek Lienkum.

Ut ante supplicavi Maiestatis Vestrae ante pacem factam, dum esset in castris, ut militum istius exercitus in distribuendis praefecturis Livonicis rationem habeat, utque illis ex responso Maiestatis Vestrae spem feci, id nunc etiam supplico, et magis sunt meriti, et hoc idem, quod alii, pensabunt, et oneris ferent.

Cedula.

Illustrem Dominum Baltazarum ubi Maiestas Vestra manere velit, rogo significet.

261.

Sacra Regia Maiestas, Domine, Domine clementissime! Dominus Bokey supplicat Maiestati Vestrae, ut Maiestas Vestra fratri eius succamerarium Vladimiriensem dare velit. Eum nuper in castris Maiestas Vestra Domini Paluczki dederat, sed is, rediens, mortuus est; audio etiam Puzemium mortuum esse; doleo,—non inelegans certe ingenium habuit; possedit is villam quandam regalem ad Cracoviam. Ego ex gratia Maiestatis Vestrae eius loci capitaneus sum, nec ad tam magnificam capitaneatum ullam villam aut terrae vel minimam glebam habeo. Quid, si Maiestas Vestra vel adjecta haec villula capitaneatum hunc tantum tanta ignominia liberabit. Commendo me etc. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 22 Ianuarii, 1582. Iohannes Zamoiski.

Adscriptum manu Magnifici.

Dominus Albertus Oborski orat, et ego pro illo oro, ut Maiestas Vestra servitorum illius rationem habere velit; id, quod antea Maiestas Vestra in Livonia illi adsignaverat, consequi non potuit.

262.

EPISCOPO PLOCENSI.

Reverendissime Domine, affinis observandissime! Nos jam per Dei gratiam Moschovitico bello finem imposuimus, longe lateque propagatis finibus, omnibusque in Livonia, quae Moschus haberet, potiti, retentis etiam, praeter Poloskum et arces ante biennium captas, Iezierzyszija, Uswiatha et Vielisio Moschovitica, anno superiore expugnatis. Glade hoste 4 Ianuarii affecto, variisque in dies rebus exagitato, pax est facta 15 Ianuarii. Die 18 mensis huius venit huc ad castra internuncius Moschorum Alexander Basilij Chrusczow, publicandae pacis causa. Cum a me in civitatem missus esset, tenere se praesidiarii non potuerunt, ut ad nomen pacis non concurrerent, et ejus archangeli, ut eum appellabant, ob tam laetum allatum nuncium, in praesentia etiam nostrorum, pedes exoscularentur. Inde venire reducendi internuncij ad me et visendi mei causa, praecipui, ut ipsi se vocant, principis aulici, non Moschovitico more, sed nostro, humanissime scilicet, identidem futuram et firmam benevolentiam exoptantes, pro pace Deo gratias agentes. Multitudo etiam urbana dum nostri obequitant circa arcem, blanda fratrum appellatione et capitis adoratione se omnibus commoveri laetitiis palam ostentant, cum iis (ii), qui apud me fuerunt, praeteritam rerum mirum silentium servarent. Internuncius tamen et maior natu ex aulicis diserte rogavit, ut tuguria nostra castrensia, discedendo, illis integra relinquamus, et si quae victualia auferri non poterunt, (hoc posterius majori eam difficultate obtinebunt). Aulicos eos, qui arces reddere debent, in horas expecto, ubi praesidia immisero in arces praecipuas—Derpatam, Fefinum, Pernavim, Marienburgum, Volmiriam, relicto legato ad exercitum et provinciam, decedam atque in aulam me referam, unde commodius reverendissimae Dominationi Vestrae re, quaque ad regiam Maiestatem relata, rescribam. Quaeso, ut reverendissimae Dominationi Vestrae summae curae sit negotium de Martino Leopoliense, alumno meo; magna me prorsus molestia boni isti patres afficient, et committent contra illud: «non concupisces»; hunc vero adolescentem peccare facient contra illud: «honora patrem et matrem». Rogo, ne meos bonos conatus impediant. Bene valeat reverendissima Do-

minatio Vestra et me amet. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 21 Ianuarii, 1582. Ioannes Zamoiski.

In simili scriptae Marchioni ab Anschpach; tantummodo ab eo loco, ubi fit mentio, quod aulici in horas expectantur, haec addita sunt: urgenda obsidio fuerat ad pentecostes, interim vero alii, interclusis a Moschovia omnibus viis, arces Livonicas, velut a suo corpore avulsas et per se exangues ac emortuas, post tergum nostrum captabant. Commendo me favori celsitatis Vestrae. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 22 Ianuarii, 1582. Ioannes Zamoiski.

263.

UNIVERSALES.

Illustrissimo principi, Domino Magno, haeredi Norvegiae, duci Schlesvici, Holsatiae, Stormariae, comiti in Oldenburg et Delmenhorst, Magnifico Svetici generali, ejusdemque exercitus militum praefectis ac militibus, ac generosis nobilibus, spectabilibus Livoniae ac artium et civitatum ejus capitaneis, burgrabiis, tenutariis, magistratibus caeterisque omnibus, ad quos hae litterae pervenerint, salutem et bene merendi studium. Cum Moschorum princeps sacrae regiae Maiestati Poloniae, Domino meo clementissimo cesserit Livonia, mitto ad arces Livonicas Pernoviam, Felinum, Oberpolim et alias quasdam nobilem Casparum Karniczki cum tabellariis quibusdam Moschorum, in negotiis sacrae regiae Maiestatis, Domini mei. Hortor igitur Dominationes Vestras, ut tam hunc nobilem, quam tabellarios Moschos tuto ac secure ubique transmittant, nec ullum impedimentum illis adferant subditis regiae Maiestatis, nomine illius Maiestatis mando; ne seces faciant, pro gratia regiae Maiestatis. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 21 mensis Ianuarii, 1582. Ioannes Zamoiski.

264.

OD PANA WOIEWODY BRACZLAWSKIEGO.

Jaśnie Wielmożny, a mnie Miłościwy panie! Dziś w godzinę po zachodzie słońca dowiedziałem się a pewnie, ysz kozaczy, którzy stoią nad

Lonoczią 12 mil od Helma, kielka mil od Russi, za iakimi powietrzem chcą iachacz na służbę do Moskiewskiego, których iako mam wiadomosc, iest wszystkich w kupie osmseth. Ia, dowiedziawszy się tego od Bieliieczkiego, zarazem samemużem tije noczy kazał, aby czo rychli do nich bieiał, aby tego zaden pod uczciwosczią nie czynieł, a iest sna nie mało sliachtyczow, y na dobre rysztunki się do tego pilao spossabiaią. Racz że Waszmość, moy Miłościwy pan o tym pewnie wiedziez. Do pana lordana tesz possyłam, aby tesz tam temu zabieiał, iako naliepi umie, y posłałem do niego, aby się tam iusz y sam nie bawieł, ale obeślawszy piczowniki y kozaki, zaras się ruszeł. Alie thego Waszmość racz bydź pewien, że s piczowniki y do mięsupust się Waszmość nie zbierze, bo są od obozu za pienczdziestąth mil; minąwszy kozaki piczuią, a drudzy teras iadą tak daleko piczowacz; choez im czo mowisz, nie wierzą; bes mała drugim s piczowania na Chelm do Lithwý przijdzie, bo się trudno zebraez maia. Ia tesz iedno dworzan czekam; mniemam, że za tak złą drogą ich nie masz, alie przed się, da-li Pan Bog zdrowie, iutro się ich spodziejam; iednak bym beł wiedział, woliałbym nie przysięgacz; czyście sam przysięgę dania podbieraią. Towarzysze moie yże mnie odiachali, nie wiedzącz, mogą nie żałowacz, — telko bym wziął dworany, zarazem do Waszmości ze wszystkim u Waszmości bendę, którego, Panie Boże day, bym rychło w dobrym zdrowiu oglądał, bo mnie sam iusz z wyłki mieszkaiącz potuszao. Zathym służby me lasce Waszmości, mego Miłościwego pana pilnie zaleczam. S Zapolski lamy, 20 die w noczy. I thowarzyszow tam czos się przymieszao do thego. Waszmości sługa, służebnik nanisszij, Ianusz Zbarski ręką swą.

265.

A P. POSSOVINO AD MAGNIFICUM DOMINUM CANCELLARIUM.

Hac ipsa hora litteras Vestrae Magnificentiae accepi, scripta (s) udenigossima huius mensis. Quod autem mihi scribit ac vero isthic fecit, ut christianum imperatorem decebat, cum gratias Deo cum lacrimis ab universo exercitu vel sui ipsius exemplo egit, postquam isthic allatus est nuncius pacis, me quidem summo gaudio affecit, sed certe meam spem non fefellit,

reminiscentem, quo fervore preces in tentorio ad Deum fundebat, cum isthic essem, quidquid mihi jucundissimo in illo itinere, quod Vilna Disnam fecimus, de pietate propaganda non semel sapienter significavit. Quod vero aliquem fuisse suspicatur, qui eam minus hanc pacem optasse iudicaverit, fortasse plus Vestra Magnificentia ex aliis rescivit, quam ego facile ista mihi a quoque dici patiar, colloquia enim adversus absentes ac puro erga talem et tantam personam, Deus novit, me nec libenter admittere et vero omni christiana libertate retundere. Quod autem mihi pollicetur, se divinam rem in Livonia promoturam, id cum mihi summae voluptati est, tum maximos et acutos stimulos adjiciet (sic), ut, quaecumque possim ratione, celeberrimam summo pontifici et (audeo dicere) posteritati, quantumcunque sim, memoriam Vestrae Magnificentiae velinquam; nam et Vestrae Magnificentiae, quas modo litteras accepi, mittam post biduum eius sanctitati, et alia conabar praestare, ex quibus certe quattissimi erga illam obsequii argumenta cognoscet. Nunc vero quod attinet ad facultatem indulgendi, ut in ecclesijs pristinis (ut scribit) Livoniae, ab initio in usum religionis catholicae extractis, deinde vero in illa casuum varietate, quae Livoniam exercuit, in aliarum regionum usus conversis, liceat Vestrae Magnificentiae sacerdotibus in ecclesia Derpatensi, pro beneficiis acceptis gratias Deo omnipotenti agere, ego, cui ipsam in tota Livonia facultatem ante triennium pontifex maximus, divinitus afflatus dederat, eandem libentissime sacerdotibus Vestrae Magnificentiae Illustrissimae impertio. Quod quidem, ut et Novogardiae Livonicae, aliisque in Livoniae civitatibus et templis omnibus fiat, concedo, ubi ea invocato salutari Dei nomine et aquae benedictae aspersione sanctificaverint; ut vero item tantisper, dum in Lithvaniam redeo, eadem facultate, quam habeo ad absolvenda haereticorum peccata, nexuque omnes in foro conscientiae, possint adhibere, etiam hanc ad id usque tempus iisdem Vestrae Magnificentiae sacerdotibus autoritate s. sedis apostolicae, mihi concessa tribuo, quo tempore postea forsitan novam hanc facultatem Reverendissimus Dominus episcopus Massanensis, nuncius apostolicus vel tribuere poterit, vel a summo pontifice obtinebit. Hoc enim iam ad sui muneris et legationis propriam rationem spectabit, cum Livonia in regis potestatem concesserit; pontifex autem maximus, ut mihi in regnis septentrionalibus, in quibus episcopi catholici non sunt, ita in Pomerania, Saxonia, Livonia, Moschovia et Ungaria facultates satis amplas concesserat et quidem tum, cum Moscho-

viam aut partem istarum provinciarum additurum me unquam cogitassem, ut facile sit intelligere, divinae oculum providentiae multo antea vicarii sui meati illabi, quam res ad exitum adducantur, ut noscamus Domini manum fecisse haec omnia, eumque nos benedictionibus paevenire solitum, cui gloria sit in aeternum, amen.

Iam de eo, quod Vestra Magnificentia cupit, ut a me in Moschovia, orienteque possit promoveri, ubi ad Moschum rediero, agnoscere christiani principis, id est, Vestrae Magnificentiae animum, qui si coeptis pontificis maximi apud regem atque alibi (sicut pro certo habeo) mihi affuerit, non minima de Dei bonitate spero. Est autem multiformis sapientia Dei, quae si creaturarum suarum cooperationem sedulam cernit, non sinit se in bono vinci, sed ita per villissimos quoque negotium suum, ut fecit in Indiis, promovet, ut verum appareat id, quod dixit apostolus: «quod infirmum est Dei, potentius est omnibus hominibus, et quod stultum est Dei, sapientius est omnibus hominibus». At vero quod denique Vestra Magnificentia Illustrissima petit a me, ut perficiam, ut ipsa a Magno domino scire possit, si quando contra aliquos aliquid tentabit, sive hoc, sive altero, sive tertio anno, id Deo dante, fidelissime praestabo, referamque ipse, ut credo non multo post, Magnificentiae Vestrae, quae cum illo ea de re deliberata fuerint. Nolim autem Vestrae Magnificentiae latere, me triduo hoc toto ea in cogitatione versatum fuisse, ut ab ipsa peterem, quamvis ratione me geram, si Moschus de me quaereret, ut a Sveco legatos procurarem, qui ad fines Finlandiae et Moschoviae convenirent cum suis, quemadmodum factum est cum serenissimo rege hoc in loco, nam et Mosci legati, nescio, quid de pace cum Sveco tractanda attigerunt. Ego vero quid habebam in mandatis, ut etiam principes illos ad pacem adducerem, cum sentiam praecipuam eius tractandae rationem non nihil esse mutatam, tum paternae pietatis summi pontificis, meaeque erga regiam Maiestatem syncerissimae observantiae studium monent, ne quid vel ejus Maiestate vel Vestra Magnificentia inscia tentem, quamvis, quid iam serenissimo nostro rege consentiente in castris Sveco scripserim, et antea in Moschovia ea de re egerim, ipsa novit. Audio autem isthic quenquam e Livonia a domino Ponto venisse, forsitan cum illius ad me litteris, sed ut me ille non invenit in castris, forsitan non ausus est omnia Vestrae Magnificentiae indicare. Placeat itaque Vestra Magnificentia cogitare, quid opus sit facto, ac quaeso me hic vel

in itinere, antequam sim prorsus in manibus Moschorum, diligentissime mone-
 neret. Porro obsecro Vestram Magnificentiam Illustrissimam, nulla ut alia re
 (si quid laboris hoc in pacificationis negotio suscepi) me removeret, nisi ut
 mihi plene fiat, quod certe, ut testis mihi Deus est, haud cupio, nisi ut per-
 specta eius mente ac prudenti consilio usus non errem; existimarem autem
 e re fore, si Vestra Magnificientia (sicut regi quoque scripsi) litteras summo
 pontifici scriberet, quibus id, quod effectum est quodque ad Dei gloriam
 in Lithvaia et alibi Vestra Magnificientia molitur, tanquam patri, orationibus
 et aliis rationibus negotia illa omnia adiuturo, fidentissime aperiat. In reditu
 autem meo, quem spero, ut dixi, fore brevissime, cum illa de reliquis rebus
 colloquar. Iesus Vestram Magnificentiam Illustrissimam suis coelestibus donis
 impleat. Ex Kiverova Horca, die 24 Ianuarii, anno 1582.

266.

RESPONSUM MAGNIFICI DOMINI AD EASDEM LITTERAS.

Reverendissime Domine, amice charissime! De cultu Divino, in Livonia
 propagando, audeo Dominationi Vestrae promittere, regiam Maiestatem dili-
 genter laboraturam nec meum studium et opella, qualiscunque desiderabitur.
 Deus autem optimus maximus per misericordiam suam causae suae non deerit.
 Res prorsus longe jucundissima mihi accidit, quod Dominatio Vestra potestatem
 sacrorum celebrandorum in ecclesiis Livonicis sacerdotibus meis indulserit.
 Deo inprimis ac deinde sanctissimo Domino nostro et Dominationi Vestrae gra-
 tias ago, ac etiam de illo, quod ultro addidit, — de lapsis, ad veritatem reverten-
 tibus, ab iisdem sacerdotibus absolvendis. Facit Deus pro immensa sua bonita-
 te, ut hoc in exercitu aliquorum corda moneat. Quod vero Erbesti etiam nostri
 opera in meo Zamoselo inutilis prorsus non sit, Dominatio Vestra ex ejus litteris,
 quas ad illam mitto, cognoscet. Laus sit Deo immortalis. Non dubio Domina-
 tionem Vestram affecturam, ut saltem sciam, quid ille princeps et quando
 facturus sit. Ego enim molirer fortasse aliquid sub idem tempus, et vel de
 meis privatis viribus et facultatibus aliquid parum fortasse, sed non prorsus
 tamen pusillum conferrem. Venerat huc in castra Dominus Laurentius Cagne-
 lus, vir elegans, quem ego propter eam nationem, cui debeo, humanissime,
 ut hoc loco potui, habui. Mirabar tamen a Domino Ponto ita missum fuisse,

ut ad regiam Maiestatem litteras ferret, nec eas quidem a Svetiae rege, sed ab ipso Ponto, legationem autem ad me obiret, inde vero ad conventum Zapoliensem eum progredi me sinere vellet, inscia et praeterita S. R. Maiestate, Domino meo. Respondi Domino Cagnolo, vel ire debere ad regiam Maiestatem, Dominum meum, vel mittere; me ad eius Maiestatem relaturum quoque esse. Quod cum iam nullum a rege Svetiae, post suum adventum, in castra venturum sperasset, nihil etiam hunc in casum mandatorum mihi dedisset, nec me quoque, cum minister sim, inconsulto Domino, quicque facere debere. Itaque misso ad regiam Maiestatem tabellario, cui ego meum ductorem adunxi, ipse Narvam reversus est. Quod ad meam opinionem de re ipsa spectat, ego cupio, ut rex Svecus pacem a Moscho habeat; cupio etiam, ut nostrae reipublicae satisfaciat, cui non parum certe incommodi hisce novis, nescio, unde profectis consiliis, in septentrionalium nationum simplicitate inauditis, attulit. Sed de eo regiae Maiestatis iudicium esto et ordinum, non meum unius de multis. Vt ut est, cum tamen regia Maiestas pro sua constantia nihilominus et per Dominationem Vestram et per suos oratores orsa illi fuerit pacem procurare, certe ita deinceps illam a Domino Ponto praeteriri et ad pristinas injurias hunc novum contemptum accedere non cuperem. Credo ego Dominationem Vestram, et ad serenissimum regem, et ad serenissimam reginam misisse Varssavicum, et ad regiam Maiestatem, ecquid a Dominatione Vestra fieri cupiat, retulisse, et hoc, quod ad me Dominatio Vestra scribit, et ipse ad eius Maiestatem referam. Habebit igitur Dominatio Vestra de eo regiae Maiestatis litteras vel in media Moschovia. Et enim non puto Magnum Dominum regiae Maiestati, ut ad Dominationem Vestram mittat litteras, non permissurum, cum in ipsa castra regiae Maiestatis, ipsius ad Dominationem Vestram tabellarii identidem ubere ventitassent. Cuperem scire, quod in tempus Dominationi Vestrae reditus in Lithvaniam incidet, ut de legatione obedientiae ad S. D. N. sub illud tempus mittenda, tanto commodius cum regia Maiestate conferre possim. Faciat igitur me Dominatio Vestra certiolem. Zebrydovius iam a me regiae Maiestati est commendatus de meliore nota et meminit, quid benigni responsi a regia Maiestate tulerit; deinceps etiam illi non deero. Commendo me benevolentiae Dominationis Vestrae. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 23 Ianuarii, anno Domini 1582, Ioannes Zamoiski.

267.

Sacra regia Maiestas, Domine, Domine clementissime! Supplicat Maiestati Vestrae generosus Dominus Andreas Zebrzydowski, pallatini Callisiensi filius, ut Maiestas Vestra illi dignetur concedere villam Godynicze in palatinatu Syradiensi, quae per mortem Domini Buzeny vacat. Summa probitate et modestia est is juvenis, et assidue, ut coepit in castris, in servitiis Majestatis Vestrae versatur. Dignetur Majestas Vestra illius rationem habere. Commendo me in gratiam sacrae regiae Majestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 23 Ianuarii, 1582, Ioannes Zamoiski.

268.

Jaśnie Wielmożny, a mnie Miłościwy, panie hethmanie! Po odiahanu panow posłów thowarzyszów moich, tydzień czały iednom thu z wilki mieszkał. Dziś iusz nie rano przijachali dworzanie wielkiego kniazia. Aby się nie mieszkało, zarazem sam do nich iachał; y odebrałem ich a posłów, które do Waszmości, mego Miłoszywego pana noczą wyssełam s przystawem, na registr każdego mianowicie spisawszy, gdzie który iedzie, albo wolię Waszmości teras zaraz wypissacz: w Lenewarth, Skrowno, Kokonhaus, Borzon, Czesthwin — Iwan Andrzeiowicz Fiefiliatiew Wołdimierecz; w Trykat, w Rowny, w Gowin, w Kierepeth, w Nowy Horodek Liwoński — kniaz Piotr Offanassowicz Wołkomski. Chezieli the wiedzieć, kto od nas iedzie tych zamkow odbieracz mianowicie; yszem nie miał kogo, mianowałem Gassowskiego na łotrostwo, dołożywszy tego, iezliże bendzie chor, że kogo inszego na iego mieyscze poslą, y na tym stanęło, to iest, do tych zamkow, gdzie Iwan Fiafiliatiew iedzie; a gdzie Wołkomski iedzie, tamem do tych zamkow Lienka położył; w Pierkel, w Salacz, w Pernawy obie, w Felin — Iwan Hiebowewicz Miłukow; tamem położył pana Liesniowolskiego; w Paide, w Polczów, w Thauruss, Iuriow — Wasiley Piotrowicz Hołowicz; tamem położył pana Uchrowieczkiego s panem Roznem, s tymże dokładem, iako y pierwy, gdyżem nie mógł ich zbycz. Tho niech przy woli Waszmości zostanie, kogo Waszmość chcesz

posłać; w Reżycę, w Luczem, w Owlech — Ichnacy Alexandrowicz Kobyaków; ten iedzie prosto na Woroniecz z mogim przystawem, bo mu tędy droga prostsza, aby się niez nie mieszkało. Racz że Waszmość do tych zamków kogo posłać, żeby tego Kobyakowa then, który ma odbieracz the trzy zamki, wczasem przeymował, a rychło, a iam mu rzekł przez listh swoy oznaimicz imie tego, kto tam poiedzie, na czo membran Waszmości, memu Miłosciwemu panu posyłam; kogo Waszmość posyłać bendziesz raczeł, racz Waszmość, moy Miłosciwy pan roskazacz list ode-mnie napissacz, oznaimuiącz mu; a racz Waszmość, moy Miłosciwy pan czo-rychli odprawicz, bo ia ich y nęcą wypycham, aby czo-prendzy dochodzieły the sprawy. A do Ostrowa y do Woronicza racz Waszmość kogo iednego posłać, żeby mu tam wszdy wsdziecznoscz pokazali, a wczas. Do pomienionych zamkow z mogimi przystawami do Waszmości, mego Miłosciwego pana iadą do Pskowa, a racz że Waszmość, moy Miłosciwy pan, pierwy, nizli oni do Waszmości przijadą, których w noczy wypycham, tych nagotowacz, którzy mają z nimi iachacz odbieracz, aby skoro po przijachaniu gich, nazaiutrż zaras wsiadali s nimi nie bawiącz się niez, bo im prendzy the sprawy odprawimy, thym liepi. A zda mi się, żeby czi którzy poiadą, wskok się zachodzieli sami około podwod wyganiania, żebychmy ie thym rychli wywiezli, a nadziewam się na Pana Boga, żeby tho niez nie zmieszkało, gdy sobie rządnie poczną, łagodnie się s nimi y s Moskwą obchodząc, w registr podwoły spissawszy y oddawszy każdemu, aby każdy swego Łothysza strzekł, tedy się tho łathwiey, kto się z nimi bendzie umiał obyszcz, wywiesz się może; gdysz sam dyaczy mnie y za przysięgą powiadaia, — iesli nie sterzy dwadzieszcia, tedy pewna dwadzieszcia tysięncy Łothyszow gospodarzów oddaia, a naiwienczy w Iurijowie, w Felinie, a w Polczowie; gdzie tho puidzie rządnie, może się wywiesz. Trzeba, aby tesz ludzie iusz pomału szli, którzy mają iszć do Pernawy y do Polczowa prowadzid Moskwy, bo the zamki natrudni zwoziecz. Na podanie Newlia listu nie mamy do pana Zybrzyka; trzeba abyś go Waszmość zarazem raczeł posłać; potrzebuia tesz tego; aby then dworzanin, który do Reżycze iedzie, do Opoczki, do Siebieza posłał, yszby wiedzieli o przymierzu, a na naszych nie wychodzieli, tak tesz y naszymy, aby ich w plon nie brali; daię swoje listy, alie wiem, że niez nie pomoga, iakosz y nie po-

magaią. Proszę, racz Waszmość, moy Miłosciwy pan czo wskok posłacz, y tego roskazuiacz, yszeby tesz nie brano y themu posłańczowi, aby wolno posłacz do Opoczki y do Siebieża. Racz ie Waszmość, moy Miłosciwy pan, piczowniki z łaski swy obesłacz y wszystko woisko, aby się iusz do Waszmości sziagnelo; także żebyś Waszmość, moy Miłosciwy pan, w tho raczeł potraficz, żebyśmy po odprawie dworzan, nazaiutr pomału mogli wyiechacz z obozem, bo oni preadzy pobieżą, bo y tak iusz dosycz przy-mówek mamy około thego brania chłopow, iakosz y iest za czo, y tesz w przysiendze tak iest, że woisko zarazem wywiescz mamy; iakosz rozumiem, że Waszmość, moy Miłosciwy pan w tho potraficz raczysz, żeby się nasza przysienga nie skrzywiała, która się przes swawolią iusz barzo chyli. Do Wengrow tesz pissacz, aby iusz ze włosci wyiechali y dali chłopom pokoi, bo za tym braniem, kiedy ia iusz stąd wijadę, zechezą się chłopci bronicz takij żywnosci, burda się iaka stanie, zwłaszcza terass. Woisko przyszło do Nowogroda, y drugie idzie z Mikithą Romanowiczem, Michaitem Bezzinem, s Fiedorem Mscislawskim młodem y starem Siemionem; mniemam, że na Szweda; by się w thym burda nie stała, czego Boże uchowai; pomieszalibychmy wszystko. I owszem, proszę Waszmości, mego Miłosciwego pana, abyś Waszmość raczeł roskazacz czo rychli woisku wychodzić; ia się thu pozostawam y dla swych płochych koni y dla tego, aby ludzie schodzieli, iakosz ilie kogo mogę dosińcz, gdzie y udali ilie posłańczow mam posyłam, bo mnie y Moskwa do tego zbudza, y sweich posłańczow z mogimi slią, — dla tego, aby wiedzieli, iezli ludzie schodzą, iezli się przysiendze dosycz dzieie. O kozaki, o którem do Waszmości pisał, którzy chcieli do Moskwy, posłałem do nich, roskazuiacz im pod podcziwoscią sliachezczom y pod gardłem tym prostym, aby się żaden tego nie wazeł, y listem pisał othworzony; naostatek thym wiernieyszym tego dopuszciał: gdzieby tho pewnie obaczeli, że chezą iscz, y pothym tho statecznie ukazali, że tak beło, aby w nie bieli, iako w iednego nieprzjaczielia, y statki im brali. Do odbierania zamkow kniaziewi dworzanie, naprzod Helma, Łuk, Newlia, Zawoloczia — Fiedor Laskierow przijaczał, a iam mu dał dworzanimem kniazia Ogińskiego y Zacharyasza Kraiewskiego, dawszy im naukę, iakom nalepi rozumiał. Do tych drugich zamkow ostatnich iedzie wojewoda Porchowski do odbierania — Iwan Herebczow, którego

trzeba abyś Waszmość raczeł puszczć do Pskowa, dla odbierania iemu szelby, innych potrzeb także, y tych drugich,— który by chciał do miasta, aby mu też było wolno iachacz; ia też sam iutro, da-li Bog zdrowie, iako barani bydź mogą, wyszdzam do Waszmości, mego Miłosziwego pana. Zaliczam służby swe w łaskę Waszmości, mego Miłosziwego pana. Dath. z Zapolskich lam, dwie godzinie w noczy, 22 Ianuarij, anno 1582. Waszmości, mego Miłosziwego pana służebnik, Ianusz kr. Zbaraski, wojewoda Bracławski, Krzemieniecki y Piński starostha.

269.

A REGIA MAIESTATE AD MAGNIFICUM DOMINUM
CANCELLARIUM,

Stephanus etc. Magnifice, syncere nobis dilectel Heri vesperi, videlicet die 14 Ianuarii, pervenit ad nos a Sinceritate Vestra cubicularius Pruski cum litteris, ex quibus in expectatione eramus cognoscendi eventum tractatum pacificationis; verum praeter expectationem nostram accidit, ut nihil iade earum rerum, quae acta et quomodo conclusa sint, cognoverimus. Id tamen desiderium nostrum mitigavit relatione sua idem cubicularius, quod diceret Żółkiewium in horas expectandum, si quidem ad id a Sinceritate Vestra eum destinatum esse, ut quanto ocius cum certo nuncio conclusionis illius pacificationis ad nos excurrat. Nulla mora interposita, curae nobis est provisio comneatus pro arcibus Livonicis, quae in potestatem nostram devenire debent; iam eius rei curatores designavimus — Łokniezki natu maiorem et Spil — secretarios; eos paratae pecuniae iusta summa instructos in instanti hinc expeditus, potestate illis etiam data cum quibusvis contractus ineundi, ut tanto citius hinc et inde uberem comneatum parent. Quod quidem ut melius illis succedat, eo nomine ad Rigenses, ducem et nobiles Curlandiae litteras nostras dedimus; alter vero horum Rigae atque in vicinia, alter Disnae et Duneburgi eum comparabit comneatum, atque uterque illorum habet a nobis in mandatis, ut Sinceritati Vestrae pareat in convertendo comneatu, cum comparabitur, eo, quo Sinceritas Vestra illorum alicui significabit. Quamprimum pacem conclusam esse certo intellexerimus, eos ducentos centenarios pulveris, qui a Domino Marchione ab Anspach dono

nobis sunt missi, Kokenchausium deduci curabimus; inde vero facile eo, quo opus erit, suppeditari poterunt. Tormenta ad providendas Livonicas arces haberi poterunt ex Venda et aliis similibus arcibus in mōditullio sitis, quae non aequae periculis, ut Moscho et Sveco confines, obnoxiae erunt; praeterea quoque ex Luki, Chelma, tum et aliis arcibus, quae propriae nostrae sunt, atquae illarum Moscho cessio fiat, in usum Livonicarum arcium deducenda sunt, atque sub id tempus ea suffectura putamus, quoad de pluribus et pluribus tormentis, si res requiret, aliunde providerimus; non nihil jam temporis intercessit, ut hic in promptu habemus non postremam pecuniae pro militibus partem. Quod eam hactenus non remisimus, duae causae impediverunt: altera, si interim pax coivisset, ut Sinceriti Vestrae in Livoniam eundum esset, non satis tute hunc et illuc pecuniam volutari potuisse; altera, quod in spe eramus illam ratam pecuniae, quae pro calendis Ianuarii debetur, allatam iri; — nihilominus tamen jam in omnem eventum hanc, quae ad manus est, pecuniam ad arcem Ascerats mittemus. Hanc inde, sive in Livonia propius Sinceritas Vestra erit, sive etiam remotius, commodius habere poterit; interim vero, forte et ea rata calendarum Ianuarii brevi hunc adferetur, quae simul ac allata fuerit, eodem Asceratum per nos remittetur. Caeterum, nihil usque adeo nobis hoc tempore curae est, quam ut quamprimum ex parte solūtionis militibus satisfiat, ut et ipsi in officio suo eo alacriores sint. Si pax, ut speramus, constituetur, relicta selectioris equitatus et peditatus parte, quae sufficiat, reliquae missio dari poterit; quorsum etenim tanta multitudo conduceret, nisi ad confusionem? Iam binis litteris nostris apperimus mentem nostram Sinceritati Vestrae de Sveco, nihil nisi aperto Marte attendandum esse cum eo de receptis per eum in Livonia Moscho arcibus; istas vero, quas nondum receperit, sed eas presserit post admonitionem, uti nostras defendendas esse; de caeteris non multum essemus solliciti; de Narva tantum agitur, ne nos ad eam Moschus antevertat; qua quidem de re, tum cum Rigam pervenirimus et cum per conditiones pacis ejusce rei definitionem cognoverimus (cogitamus vero, Deo dante, eo pervenire, si pax jam coibit, ante dies carnis primi) cum a senatoribus respondebitur et vicissim consilia communicabimus, idque postea agemus, quod e republica erit maxime. Pernaviam nondum hactenus obsessam esse; imo vero Sveticas copias per munitiones et hyberna

distractas, vix ac needum vix quidem ad quatuor millium numerum colligi posse, cognovimus. Id ipsum Sinceritas Vestra tum et alia cognosceat ex hisce adjunctis a Tidemano ad nos litteris, quas ob id, ut ex discursu illarum, quid facto ibi in re praesenti opus sit, Sinceritas Vestra consilium capiat, eidem remittimus. Nos nec Farensbegio nec cuiquam, ut aliquid praeter Sinceritatem Vestram attentare debeat, promittendum esse putavimus. Idem et nos faciendum esse censemus, ut Sinceritas Vestra valetudinem suam curet diligenter. Interim autem, accepta possessione arcium Livonicarum, poterit Sinceritas Vestra nos Rigam convenire, ibi videbimus, quid de discessu inde Sinceritatis Vestrae statuendum sit. Iam diu multumque nobiscum perpendimus, nec tamen hactenus venire nobis in mentem potest, quem Livoniae praeficere debeamus, qui nobis respondere atque satisfacere possit, oeconomia ibidem instituenda; altera, ut disciplinam militarem ibidem constituat; altera, ut subditos congregare, retinere, atque humanitate in provinciam allicere, easque rationes inire sciat, ut arces illae per se commeatu et apparatu ordinare instruantur, ut aliunde ejus rei provisionem non requirant, utque aliquando respública ab ea cura, tantoque onere et expensis liberari possit. Quem ad id idoneum esse Sinceritas Vestra censeret hac in parte, nobis suam sententiam perscribat. Iusto Dei iudicio accidit, ut tota ista machinatio Szuysey in caput suum redundarit; intelleximus rem gestam conflictus illius, si pax erit, certe satis bona valedictio Moscis; sin minus, non mediocriter attenuatae sunt vires eorum, qui in obsidione sunt, quas non tam facile reficere poterunt, si quidem praestantiorum quemque ex Moscis cecidisse verisimile est. Quod etiam nostros aliquos Mars suo modo pignoraverit, nihil accidit novi; omnibus etenim mors proxima, viris autem fortibus magis contigua esse solet, verissimumque est illud divinum oraculum: «gladio illum perire, qui accipiat gladium». Legit nobis ea magister culinae, quae ad se Sinceritas Vestra scripsit. Miramur eam mutationem ordinis post discessum nostrum factam esse. Novit Sinceritas Vestra nos unquam ab eo fuisse alienos, quominus fontes et facinorosi licet nationis nostrae penas luant, nec, quod iste unus pro facinore plexus sit, contradicimus; optassemus tamen, ne usque adeo praepropere, sed ut, maioribus accedentibus soleannitatibus, de illo supplicium sumptum fuisset, utque ad jurisdictionem nationis suae remissus, a deputatisque iudicibus

condemnatus fuisset. Putamus tamen in posterum Sinceritati Vestrae curae fore, ne deinceps aliquid simile contra ordinem admittatur. Deus sospitet et fortunet Sinceritatem Vestram. Dath. Vilnae, die 15 Ianuarii, anno Domini 1582. regni vero nostri anno 6.

Adscriptum manu Regiae Maiestatis.

Ex conventibus particularibus satis constat non futuram difficultatem in una contributione consequenda; sed, si bellum redintegrandum esset, quid hoc inter tantos! Nos certe jam ad pacis rationes animo ferimur, postquam hucusque est perventum, nisi defraudati ab perfido hoste, omnem sollicitudinem et difficultatem defectus, temporisque brevitates iterum diligentia supplere opus habeamus. Stephanus Rex.

270.

RESPONSUM MAGNIFICI AD EASDEM LITTERAS REGIAE MAIESTATIS.

Sacra Regia Maiestas, Domine, Domine clementissime! Accepi litteras Maiestatis Vestrae Regiae, datas Vilna 15 Ianuarii, quibus respondet ad meas, datas 4 eiusdem. Video aliquot epistolas meas, quas antea dederam ad Maiestatem Vestram, non fuisse ad eam perlatas, ex quibus id, quod desiderabat, jam prorsus confidebam Regiam Maiestatem Vestram cognovisse. Etenim prout de qua re ad me referebant domini legati ante conclusionem pacis, ita etiam Maiestati Vestrae statim significabam. Miseram autem litteras caeteres pleniore ad capitaneos Ostroviensem, Voronocensem, Zolocensem, dominum palatinum Polocensem, in absentia ejus, Lukensem, ut de manu in manum alter alteri eas ita traderent, ut ad Maiestatem Vestram pervenirent. Dedi item aliis, eo euntibus, alias: ubi haeserint hae litterae adhuc, ignoro; hoc scio parvam curam omnium rerum huiusmodi a quibusdam haberi, nec certe ego omnibus ipse sufficere possum, nec tot in dies tabellarios meos proprios mittere potui, cum etiam singulis diebus fere me necesse fuerit, — aliquando duos, aliquando etiam tres tabellarios ad dominos legatos mittere, alios etiam Narvam, Revaliam, Pernaviam ac alia in loca. De conclusione quidem scribere non potui, cum ad 15 ipsam

lanuarii res producta sit, et producta novis in dies quaestionibus per Moschos ingerendis, ita ut quodam modo inficere velle ea. quae tractata essent, viderentur. Iam vero proculdubio Maiestas Vestra vel ex ipsis legatis, qui redierunt, novit conditiones pacis factae, ut Maiestati Vestrae Moschus omnibus arcibus Livonicis, quas tenet, decedat; Maiestas vero Vestra Regia illi Lacum, Zavolociam, Nevlum, Ostroviam, Chelmum, Crasnohorodkum, Voronecium reddat. Deo sit laus, satis eum dignitate Maiestatis Vestrae res cessit, et tanto magis, quod etiam in tantis aerumnis et morbis exercitus Maiestatis Vestrae hostis et satis insigni clade affecus est, et variis ac variis rebus in dies exagitatus. Ego ad exercitum diu haerere non possum, nec ibo jam Felinum et Pernoviam, sed Derpato in Lithuaniam et Poloniam contendam, et etiam si Maiestas Vestra Regia iverit Rigam, ipsi plus uno aut allero die adesse non potero. Rogo itaque, ut me excusatum habeat et legatum, quem ad exercitum relinquam, designet ac litteras etiam ad ipsum scribat, easque sine mora ad me mittere quamprimum dignetur. Hodie aulici venerunt, qui nobis arces reddituri sunt, eum quibus ego rothmagistros ad recipiendas arces itidem mitto. Quod Maiestas Vestra Regia nunc velit subito excurrere Rigam, id an facere debeat, etiam atque etiam amplius deliberandam censeo. Primum, spectanda est dignitas Maiestatis Vestrae. Discessit Maiestas Vestra e castris; si tam subito deinde recurret, nec interim aliis rebus operam dabit, ut graviorum negotiorum causa ex hostico illam discessisse apparere possit: videat Maiestas Vestra Regia, an aemulis principibus non aliquam sugillandi sui occasionem dabit? Inde vero, non communicato cum senatoribus consilio, si quid de Livonia statuet, et non adjunctis sibi ex utraque parte senatoribus, in Livonicam veniet: absque causa se invidia onerabit. Censeo igitur, si comitia sequi debebunt, ad comitia excurrendum, in quibus una aut allera hebdomada Maiestas Vestra Regia, ut ex eventu conventuum particularium iudico, tributum seiscet; postquam sciverit, de Svetico negotio cum ordinibus, de Livonico cum senatoribus communicabit, atque ita omnibus rebus sine murmuratione hominum satisfaciet. Si vero in conventu Corcinensi et Colensi nobilitas iam tributum scivit, suadeo vel Lomzam vel aliquem alium in vicinam locum conventum senatorum cogendum, et de hoc utroque negotio ad illum refferendum. Svetica cupio Maiestati Vestrae magnae curae esse, nec solum

Narvam, ut semper pro scuto Sveco sit, sed ita, ut vicino prorsus Maiestas Vestra in Livonia careat, et vicino eo imprimis, qui hic tectius Maiestatem Vestram circumvenerit, figmentis provinciam Maiestatis Vestrae ad se alligere tentaverit, famam rerum gestarum Maiestatis Vestrae et nationis nostrae corruperit. Res haec tota non est adeo magnae operae, si maturetur; Narva non est difficilis captu; Albus Lapis, si mature obsidebitur, per aestatem non subsistet; haec duo caetera ipsa per se consequentur. Pulverum jam habet Maiestas Vestra ducenta centenaria a Marchione; centum Luco Ostroviam jam delata sunt, Ostrovia vero Derpatum transfereatur; centum, ut mihi scripsit Tydemannus, Rigenses paraverunt; proculdubio, Maiestas Vestra Regia totidem subito Gedano, Elbinga et Torunia habere poterit. Misi Maiestati Vestrae litteras Charlenseij, ex quibus, qualis sit munitio Narvensis cognovit, sed haec Maiestas Vestra judicet. Suplico, ut Maiestas Vestra numerum mihi significet equitum et peditum, quos retinere debeam, — duum ne, trium, aut quatuor millium; lubricum enim est me aliquid in hanc aut alteram partem facere, priusquam aliquid mihi diserte praescribat; praesertim vero cum nesciam, an Svecum ipsum ferret, an vero sua ab illo repetet. Moschus jam mittit exercitum Novogardiam, ducibus Mikitha Romanowicz, cear Siemion, Theodoro Mscislawski juniore, ut prae se ferunt. Mosci non diu sinent triumphare Svecum, et fortasse cogitant ver antevertere. Commendo me in gratiam Regiae Maiestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 25 Ianuarii, anno Domini 1582.

Adscriptum.

De gubernatore Livoniae jam Maiestati Vestrae rescripsi—non esse properater agendum. Svecum certe in Livonia tanquam anguem in sinu habebit Maiestas Vestra, qui aliquando non tantum Livoniam, sed etiam fortasse universam Poloniam, tempore reipublicae periculoso, consiliis ex Gallia allatis, inficere tentabit. Rediit speculator meus hodie Revalia; jam moverant Sveci tormenta versus Pernaviam; cum iis non plures quam septingenti pedites et ducenti equites veniebant; miserant litteras ad praesidium Pernaviense, ut Pernoviam dederet. Respondit palatinus, a principe suo in mandatis haberi, ut si vim a Svecis patiat, regi Poloniae se tradat. Iam per-

manabant ad illos rumores de tractationibus pacis. Itaque ab instituto desistere (ut audivit is explorator, nec tamen pro certo affirmat), sed fluvium quendam sub ipsa civitate posuerunt sibi limitem, eo usque dicentes pertingere vicam, atque hunc limitem contra quemvis praedicant se tutaturos esse. Panni etiam vilissimi carissime militi venduntur, quae adductus necessitate exercitus capere cogitur. Si id sit, propter compendiola magni Maiestati Vestrae constant, etenim propter ea ardorem et promptitudinem militum amittit. Sacrae Regiae Maiestatis Vestrae fidelis subditus ac servitor, Ioannes Zamoiski.

271.

AD REGIAM MAIESTATEM.

Sacra Regia Maiestas Domine, Domine clementissime! Iterum me rogavit Dominus Bokey, ut Maiestati Vestrae Regiae supplicarem pro fratre ejus, de succamerariatu Wlodzihiriensi, cujus causa mittit ex instituto ad aulam. Supplico Maiestati Vestrae pro illo, velit misero hoc officio gratitudinem fratri demonstrare, qui eum in hisce impensis, quas facit in serviitiis Maiestatis Vestrae, ut potest, juvat. Commendo me etc. ut supra. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 28 Ianuarii, anno Domini 1582. Ioannes Zamoiski.

272.

A REGIA MAIESTATE AD MAGNIFICUM DOMINUM
CANCELLARIUM.

Stephanus etc. Magnifico, syncere nobis dilecte! Quemadmodum plurimum solliciti et auxii fuimus, quod per longum temporis intervallum nihil quidquam de successu tractatum illorum scire potuimus, ita nunc vehementer recreati sumus iis, quae hac in parte ex litteris Sinceritatis Vestrae vigesima sexta Decembris ad Pleschoviam scriptis, nobisque hodie redditis intelleximus. Non enim absque bona spe sumus, per eos tractatus inter nos mutuam pacem coire posse, quae quidem ut coeat ob eas causas, Sinceritati Vestrae cognitas, praestat plurimum; erit vero proposito nostro multum

accomodatam, si ex integro tota Livonia penes nos remanebit, et ea, quae nos hosti ademimus, restituamus; quod si vero etiam ex adeptis aliqua pars illorum, quae magis nobis sit obnoxia, penes nos remanserit, tanto foret melius. Nihilominus tamen et in eo pertinacius non esse persistendum, quominus pax concludi debeat, consilium Sinceritatis Vestrae probamus. Caeterum, in horas expectabimus a Sinceritate Vestra finalem istorum Moschoviticorum tractatum de pace conclusionem, ut vero eam quamprimum scire possimus, id ipsum Sinceritas Vestra summopere curet. Quemadmodum Sinceritati Vestrae perscribimus sententiam nostram de iis arcibus Livonicis, quae a Sveco oppugnantur, et nec dum illius potestati sunt redditae, ita quoque etiam uni in ea sententia perstamus, ut Sinceritas Vestra capitaneum copiarum regis Svetiae per litteras suas moneat, eas arces nostras esse, ut illas missas faciat, ab eisque decedat; quod si id ipsum facere minime curaverit, Sinceritati Vestrae officii esse, ut ea, quae nostra sunt, tueatur et defendat; postmodumque prout ex responso suo intelliget, hac in parte agat. Caeterum, de arcibus iis, quae jam in manus regis Svetiae pervenerunt, diversae cogimur esse sententiae, videmusque nam hic titubare senatores hosce de inferendo novo bello Sveco, absque decreto comitiorum; igitur Sinceritas Vestra nihil quidquam de receptis jam Moscho per Svecum in Livonia arcibus aperto Marte cum Sveco decernere attentabit. Quod si vero inire possint per Sinceritatem Vestram aliquae rationes huic inferendo bello, vel per tractatus aliquos, per quos lateretur nobis aditus Narva et aliis per eum receptis arcibus potiundi, non admodum a re alienum foret idipsum pertendandi, vel ea de re cum Sveco pertractandi; non sine spe alicujus boni successus idipsum fieret. Potissimum vero, prout ad nos Sinceritas Vestra scribit, quod Moschus in eo sit, ut eas arces, durante adhuc hac hieme, sub Sveco recuperet, aggredi, tentareque velit, cui ille ut resistere, receptaque retinere possit; ancipites, multumque dubios nos reddit. Est et aliud, quod non postremum hujus epistolae nostrae ad Sinceritatem Vestram caput est, de quo quidem antea cum Sinceritate Vestra consilia nos communicasse meminimus, — facta pace, praestare, ut comitiorum regni generalium celebrationem differamus nonnihil, interim vero ut quamprimum recta hinc levi comitatu Rigam nos conferamus ad redigendum jam una eademque opera Livoniam in eum, quem maxime cupi-

mus, salutare statum, ut in ea provincia ante omnia cultus divinus per nos restauretur, militaris disciplina ad retinendam et tutandam provinciam in ea instituat, artiumque provisio fiat, atque etiam reipublicae ex ea provincia commodo consulatur. Quid etenim prodesset recuperare eam provinciam, nisi id cedat in laudem Dei, in reipublicae utilitatem, nisique id, quod partum est, conservetur? Quod nisi hoc tempore, dum hic in propinquo sumus, perfecimus; cum postea tanta loci distantia excludemur, in has oras veniendi non putamus, unquam alias talem occasionem ejus rei perficiendae nos habituros; atque illuc quidem ad nos Sinceritas Vestra, receptis in possessionem de Moschorum manibus Livonicis arcibus, excurrere poterit. Nec vero praeter mentem nostram est, conclusa pace, quominus Sinceritas Vestra recta Derpatum, indeque Felinum eat, arcesque, quas recipiet, rothmagistris, qui magis sint probati, administrandas ad aliam informationem nostram tradat. Numerum copiarum retinendarum putamus suffecturum, si, quod praesupponitur, pax coiverit, quatuor aut quinque millia equitum retinuerit, peditatum vero vel totum vel saltem selectiorem; faciat tamen in negotio Sinceritas Vestra, quod e re nata maxime consultissimum fore videbit. Non existimamus militi, si aliquis dimittendus erit, reficiendis equis locum aptiorem, quam ut ad Samogitiam, Prussiam versus, ubi loca sunt intacta, sese conferat. De tempore vero discessus illorum tribuendo nihil scribimus; permittimus id Sinceritatis Vestrae arbitrio; assentimur, ut Sinceritas Vestra Haraburdam penes se detineat. Facile causam asperioris frigoris subesse conijcimus, quod ad Pleschoviam utrinque quiescant, idque ex intenso frigore, quod et hic persentimus; jam tamen quemadmodum hic ante aliquot dies remissius est, ita et ibi esse putamus. Vehementer probamus, quod intentus sit Sinceritas Vestra in oram illam Novogrodensem, quodque eo Jordanem cum aliis rothmagistris expediverit, utque porro inde exercitui maxime caveat et prospiciat; operae pretium est, ne sub specie petendi Sveci hostis hic callidus fraudulentem nos petat; advertendumque est omnino, quod is ipse transfuga Theodorus Zubathow iudicavit censi ibi militem stipendiaque illi dari, qui alioquin ea omnia prodidit, quae cum eventu tractatum cum legatis Moschoviticis de summa rerum maxime conveniant. Ad palatinum Vitepscensem et ad praefectum Drissensem expeditimus cubicularios cum litteris, qui ex consilio Sinceritatis Vestrae habent

id a nobis in mandatis, ne litteras nostras publicent de Viellisio cedendo, Drissaque demolienda, priusquam vel a Sinceritate Vestra vel a legatis nostris illis ea de re perscribatur. De cedenda quoque lezierzysco Zybrzyk dedimus itidem litteras nostras ad loci illius praefectum, quas eidem Zybrzyk remissimus. Deus sospitet et fortunet Sinceritatem Vestram. Dath. Vilna, die 7 mensis Ianuarii, anno Domini 1582. Stephanus Rex.

Adscriptum Regiae Maiestatis.

Egritudines, ut sunt febres acutae phrenesis, omnibus hisce locis grassantur, non saltim in plebe, verum etiam nobiles; unde etiam quosdam ex aulicis amisimus, ex quibus est Buzeński, longiore certe vita dignus; alii egri restituti, quidam et nunc periclitantur.

273.

A PATRE POSSOVINO AD MAGNIFICUM DOMINUM
CANCELLARIUM.

Magnifice, Illustrissime Domine, in Christo observandissimee! Redi Magnificus Dominus palatinus omni remuneratione dignus ob integritatem et reliquas dotes, quas cum in aliis rebus, tum in hac pacificatione cumulate in rem contulit. Ego vero per illum tanquam digniorem latorem mitto Vestrae Magnificentiae Illustrissimae duo praeciosissimas, quas habeo, reliquias, futuras ipsi patrocinio ad Livoniam ecclesiae catholicae adjungendam, monumento autem pietatis suae posteris ea in ecclesia, quam ut struere in civitate Zamosoia parat; ita spero nunc diligentius extrui curabit, ob bellum hunc cum Moscho absolutum perhonorifice, ne Russia quoque non intelligat, quantopere Vestra Magnificentia erga Deum exercituum sit grata et vero animetur hoc praeludio ad arcendos eos hostes, qui pacem optimam illius provinciae excursionibus turbant. Mea officia perpetuo Vestrae Magnificentiae Illustrissimae addicta ei etiam atque etiam comendo, quam Deus omnibus bonis in aeternum ditet. Ex Kiverova Horca, die 23 Ianuarii, 1582.

Vestrae Dominationis Illustrissimae verus in Christo servitor, Antonius Possevinus.

274.

KOPIA LISTU PRZYMIERNEGO OKOŁO POKOJU S KNAZIEM
MOSKIEWSKIM, DANEGO OD POSŁOW IEGO KROLA MOSCI.

Wielkiego hospodara Stephana, z laski Bozij krola Polskiego, wielkiego kniazia Litewskiego, Pruskiego, Zmudskiego, Mazowieckiego, Inflantskiego, zsiążęcia Siedmigródzkiego y innych, my posli: kniass Ianuss Mikolaiewicz Korybuthowicza Zbaraski, wojewoda Braclawski, starosta Krzemieniecki y Piaski; Albrycht Radziwił xiąże na Ołyce y Nieswierz, marszałek dworny wielkiego księstwa Lithewskiego, starosta Kowienski, a Michał Haraburda, pissarz Iego Krola Mosci, wielkiego księstwa Lithewskiego, — po powieleniu wielkiego hospodara naszego zieszdalismy się na ziasd z — wielkiego hospodara Iwana Wassylewicza, Bożą miłością hospodara wssieia Russi y wielkiego kniazia Włodzimirskiego, Moskiewskiego, Nowogrodzkiego, Kazanskiego, Astrachanskiego, Pskowskiego, Ihwerskiego, Iuhorskiego, Permskiego, Wiaczkiego, Bolcharskiego y innych — s poslij: z dworanim y namiestnikiem Kazanskim¹⁾, s kniazem Dimitrem Pietrowiczem leleczkim, a z dworanim, namiestnikiem Kozielskim, Romanem Wasyliewiczawym Olsnierjewa, a z dziakiem Mikitią Bossienka²⁾, Mikittina syna Weresczachyna, a podijaczem Iego hospodarskim, Zacharijm Swiaczyowym³⁾ o miru y o dobrej smółwie, czo przyselał k wielkiemu hospodarowi Iwanowi Wassilewiczowi, Bożą miłością wssieia Russi, y wielkiemu kniazowi, nabłogosławienszego papierza Rzymskiego, Hrzyhora trzynastego posseł dostojny Antoni Possowius s swoią chramothą człowieka swego, Iendreja Polonskiego, yszby z wielkim hospodarem naszym Stephanem krolom y wielkim kniazem zesławszy się w ktore mieisce posły swymi, o miernym postanowieniu dohowor uczynicz. I my, wielkiego hospodara Stephana krola posły — Ianusz Zbaraski, wojewoda Braclawski, Albrycht Radziwił, marszałek dworny, a Michał Haraburda, pissar, ziachawszy się na Zapolskim Iamie, między Porchową y Zawoloczją po Luczki drodze, wielkiego hospodara Iwa-

Варианты изъ той же грамоты на русскомъ языкѣ, напечатанной въ Книгѣ Посольской Истории великого княжества Литовскаго . . . Москв. 1843 г., т. 2, № 83. 1) Кашицкыиъ. 2) Басецкыиъ. 3) Слязовымъ.

na, Bożą miłością gospodarą wssieia Russi y wielkiego kniazia s posły — z dworzaniem y namiestnikiem Kozelskim⁴⁾ Romanem Wassiliewiczem Olfierowem s towarzyszy, przygoworeli peremiere na dziesięnecz liath od krzesczenia Chrystusowego, roku siedm tysiąnecz dziewienecz dziesiątego roku, siedm tysiąnecz roku⁵⁾ do chrzesczeniasz Chrystusowego roku siedm tysiąnecz setnego roku na thym, czo wielki gospodar nasz Stephan król dia pokoju krzesczianskiego kazał postampicz się wielkiemu gospodaru Iwanu, Bożą miłością gospodarą wssieia Russi y wielkiemu kniaziau, zamkow, ktore gospodar nasz u wielkiego gospodarą y wielkiego kniazia wziął, — zamek Łuki Wielkie, zamek Newel, zamek Zawoloczce, tosz y Rzewo Pusta, zamek Chelm, ze wszytkimi wyasdy y włościami tych zamkow, a Pskowskie przychrody: Woroniecz, Wielia, Ostroff, Krasnę, abo czo bendzie teras potym wziął gospodar nasz y ze Pskowskich przychrodoff, Wrew, Włodmierzecz Dupkow, Wyszegrod, Wygorzecz, Izboresk, Opoczka, Chdow, Kobylie horodiszczce y Siebiesz, y the wszytkie zamki w stronę wielkiego gospodarą y wielkiego kniazia po dawnemu, ku Pskowu. A w stronę wielkiego gospodarą naszego, krolia Polskiego y wielkiego kniazia Lithewskiego, Stephana, wielki gospodar Iwan, Bożą miłością gospodar wssieia Russi y wielki kniaz, kazał posłom swym postampicz się w ziemi Inflanczki: goroda Kokonauza⁶⁾, goroda Skrownego, goroda Lewewarda, goroda Krossborcka, goroda Borzimia⁷⁾, goroda Czestwina, goroda Trykatha, goroda Rownego, goroda Włodzimierza, goroda Alista, goroda Gowy⁸⁾, gorodyszczca Lawduna, gorodyszczca Golbiwa, goroda Rezytze, goroda Luzy⁹⁾, goroda Wlecha, goroda Perkiela, goroda Salacza, goroda Juryewa, Nowogrodka Liwońskiego, Kerepeti, Mukowa, Randocha, Ryngola, Konkotha¹⁰⁾, Kawletia, Kursłowa, Laissa¹¹⁾, Tarwassa, Polcziewa, Paydy, Weliana¹²⁾, Pernawa Starego, Pernawego Nowego, ze wszytkimi wyasdy y włościami tych zamkow; da w gospodarą naszego stronę zamek Wielisz, a ziemia Wielizu po starym graniczam, iako beło w Witepski ziemi s Taropieczką ziemią, — Wytepska ziemia s gorodem Wieliszem k Witepsku, a s Taropieczka k Toropczu. A liudzi y narad y zapasy y (z) zamkow wywiescz na obie stronie po docht-

⁴⁾ Камиссаръ, князь Дмитръ Петровичъ Клодвинъ, а з дворянскъ и вельетинскъ . . . ⁵⁾ siedem tysiąnecz roku — дашнее. ⁶⁾ Куконосъ. ⁷⁾ Борутин. ⁸⁾ Брессъ. ⁹⁾ Луна. ¹⁰⁾ Конгота. ¹¹⁾ Ланса. ¹²⁾ Вальна.

woru: iako przyadą hospodara naszego dworzanie, które posłane z Łuk Wielkich, z Newla, z Zawolocza, Ochylzowy Zonsty¹³⁾ y s Chelmu y ze Pskowskich przyhorodoff, które są za hospodarem naszym, wywiescz hospodara naszego ludzie y narad przybawiony, czo wielki hospodar nasz, krol y wielki kniaz w the zamki przybawiel; a wielkiego hospodara y wielkiego kniazia dworzanie posłani tych zamkow bracz u hospodara naszego dworan, zebrawszy ludzie tych zamkow s podwodami, s kołmi y s'saumi, maia dacz hospodara naszego dworanom pod hospodara naszego strzelbe y pod zapassy pusseczne y chliebne y pod woiewod y pod wszeliakich ludzi pod nich y pod ych zywothy, iako się mogą podiącz. A iako ludzi s kołmi zbiorą: y hospodara naszego ludziom nakładywacz się siedm dni od tego dnia, iako zebrawszy dadzą ludzie, a nakładcie ie w te siedm dni, iscz s grodow, a grody oddacz, y narad wielkiego hospodara y wielkiego kniazia dworanom posłanym the zamki wziąncz y prowadzidz hospodara naszego ludzi, y narad wielkiego hospodara y wielkiego kniazia ludzie z Łuk Wielkich, s Chelmu, z Newlia, z Zawoloczia, do hospodara naszego breda Ozieryszcz, a ze Pskowskich przychrodoff w Nowygrodek Liwonski. A stary narad, s którym który zamek wzientbo, ostawicz w tych zamkach y oddacz wielkiego hospodara y wielkiego kniazia dworanom po rospissem dworanom danych, a przybawiony narad, czo hospodar nasz w the zamki przybawiel, wywiescz z ludzmi wmieszcze po spiskiem, iakowe spiski rosmienieli się s posły, z iadącemi przypismy¹⁴⁾. A których chlebných zapasow y s tych zamkow jednym razem podiąncz będa nie mogli, iezli stelko ludzi y koni nie zbiorą, y the dostatne chliebne zapassy hospodara naszego ludziem ostawowacz w tych zamkach za swymi pieczęnczmi y strozow w nych zostawicz; a wielkiego hospodara y wielkiego kniazia ludzie nad tymi zapisy¹⁵⁾ y nad strozami chytroszi niktory nieuczynicz. A wielkiego hospodara y wielkiego kniazia dworanom kazacz, zebrawszy ludzie, the zapassy drugim razem odwiescz do hospodara naszego zamkow,— do Ozieryszcz y do Nowegogrodka Liwonskiego, y prowadzidz posłacz: takze y s tych zamkow, które wielkiemu hospodarowi naszemu postupił się wielki hospodar y wielki kniaz. Iako przyadą dworanie wielkiego hospodara y wiel-

¹³⁾ вместо этого: томъ в Рязань-Пустов. ¹⁴⁾ за дьячками приписанъ. ¹⁵⁾ запасы.

kiego kniazia posłane z Inflanczkich borodow ludzi wywodzisz y z luryowa, y z Nowego Horodka Liwonskiego, y s Paydy, y s Polczowa, y s Tharwasza, y z Laissa, y Perkola, y s Salacza, y s Pernawy, y z Wilianin: y wielkiego hospodara naszego dworanom zebracz Łotyszy z łoszadmi y s końmi pod wielkiego hospodara y wielkiego kniazia narad y pod zapassy pusieczne y chlebne y pod luryowskiego władyku y pod obrazy y pod czerkiewne stroienie y pod woiewody, pod wszellakich ludzi y pod nich y pod ich żywothy, iako się mogą podioncz; a iako Łotyszy pod the zbiorą, y wielkiego hospodara y wielkiego kniazia ludziom nakładywacz się w siedm dni od tego dnia, iako dadzą Łotysze y podwody. A nakładszy się w siedm dni, isez s tych zamkow ze wszystkim ku Pskowu y prowadzisz do Pskowa wielkiego hospodara y wielkiego kniazia ludzie y narad wielkiego hospodara naszego ludziom. A the zamki oddacz hospodara naszego dworanom, posłanym tych zamkow wziacz. A y z ostalnych Inflanczkich brodow, ktorych wielki hospodar y wielki kniaz wielkiemu hospodarui naszemu kroliu y wielkiemu kniazui postąpiel się, to iest: Kokonusza, s Krownego, z Lenowartha, y s Kroszburku¹⁶⁾, y z Borzunia, y s Czestwinia, y s Trykatha, y z Rownego, y z Włodymierza, y z Zalista¹⁷⁾, y z Gowy¹⁸⁾, y z Lewduna, y z Golbina, y z Rezyczy, y z Luzy, y z Owlecha¹⁹⁾, y z Kerepety, y z Mukowa, y z Raudocha, y z Rynchora²⁰⁾, y z Konchotha, y z Kawletia, y z Kursliowa, wywiesz ludzie y zapasy wszeliakie y chleb potemus Łotyszy na rok miesiyncza Marcza czwarthego dnia y odprowadzisz wielkiego hospodara y wielkiego kniazia ludzie y narad y zapassi do Pskowa, hospodara naszego ludzi²¹⁾. A narad przybawiony y zapassy dzielne s tych wszyczkich Inflanczkich zamkow z ludzmi, z iednego wywiesci na tenze rok po spiskom, iakowe spiski rosmieniely się posli s podpissaniem ręki wielkiego hospodara y wielkiego kniazia dyaka, Mikithy Bassienki Wereszczachina, a Zacharzy Swieieczowa²²⁾, podiynczego²³⁾ y s podpissaniem ręki wielkiego hospodara, krolia y wielkiego kniazia pissara Michala Haraburdy. A ktory narad, s czym ktory zamek wzienth w ktorym zamku Inflanczkim, ostawicz po spiskomcz²⁴⁾, ktorymi rosmienieli się posli z

¹⁶⁾ Крыжборка. ¹⁷⁾ изъ Алъста. ¹⁸⁾ Ковья. ¹⁹⁾ Влза. ²⁰⁾ Рынола. ²¹⁾ людей
²²⁾ Свезва. ²³⁾ поддьячого. ²⁴⁾ по спискомъ же.

diazemi przypiszmy poprociwnie. A iakich zapassow chlebnych y s tych horodow iednym razem podiancz y dowiescz do Pskowa bendzie trudno, iesli stelko ludzi y koni zebracz nie bendą mogli: y the dostalne chlebne zapassy wielkiego hospodara y wielkiego kniazia ludziom ostawowacz w tych zamkach za swemi pieczenczmi y stroży w nich zostawicz; a hospodara naszego ludziom nad thymi zapassy y nad sthoroże chytroszczi niktory nie uczinicz; a the zapassy hospodara naszego dworanom y drugim razem wszystkie kazacz Łothyszom odwiescz we Pskow y prowadzidź posłacz po temusz hospodara naszego ludzy do Pskowa, y chytroszczi, obmany y obidy y nasielstwa niktorego w tych we wszystkich zamkach na obie stronie nie bydz. Iako poczną ludzie y²⁵⁾ wielkiego hospodara y wielkiego kniazia wywodzidź z Inflanczkich horodow, — władykę Iuryowskiego z obrazy, ze wszeliakim koscielnym ochędożeniem y popow y wszeljaki przeczoth²⁶⁾ czerkiowny y woiewod y dzieci boiarskich y strzelczow y kozakow y wszeliakich ludzi: y nad thymi ludzmi y nad władyką y nad naradą y nad kaznią²⁷⁾ hospodara naszego ludziom na drodze chytroszczi niaki mienczy nich²⁸⁾ y nie pobicz, y zaszyłku²⁹⁾ Niemieczkim ludziom y Łothyszom pobicz sie kazacz, y nie pograbciz y od Niemieczkich ludzi y Łothyszow strzedz, żeby ich nie pobieli y nie pograbieli y ubithka ni w czym niakiego nie uczinieli, po thym dochowornym podpissem; y prowadzidź wielkiego hospodara krolia y wielkiego kniazia ludziom wielkiego hospodara y wielkiego kniazia ludzi y narad z Inflanczkich chrodow do Pskowa ze wszystkim, krom wszelaki szkody, y dowiescz kazacz Łothyszom. A ktore hospodara naszego ludzie y Łothyszy bendą do Pskowa prowadzidź y iako dowiozą do Pskowa: y tych ludzi hospodara naszego, — Łothysze odpuscicz ze Pskowa, nie zadzierzwaiancz, bes zaczepki wszeliaki, y na drodze ych kazacz nie pobicz y chytroszczi niaki nad nimi nie uczynicz; także ktorych hospodara naszego ludzi s tych zamkow powiozą, ktorych wielki hospodar nasz krol, wielki kniaz wielkiemu hospodarowi y wielkiemu kniazowi postąpiel się y nad tymi wielkiego hospodara naszego ludzmi po temusz wielkiego hospodara y wielkiego kniazia ludziom chytroszczi niaki na drodze nie uczynicz y tych ludzi nie pobicz y nie pograbciz y naradu nie odiancz

²⁵⁾ y — не нужно. ²⁶⁾ причесать. ²⁷⁾ казнь. ²⁸⁾ не чинитя. ²⁹⁾ засылком.

y ubitka niktozego ni w czym nie uczynicz, y odprowadzisz ich y odwiescz do hospodara naszego zamkow po thym dochowornym zapissem. A ktore ludzie poczna ludzie y narad odprowadzac y w prowadzeniu beda: y tych ludzi odpuszczacz bes wszeliaki zaczepki y bes szkody, y na drodze ich nie kazacz pobicz y chytroszi nad nimi niaki nie uczynicz. I po temu naszemu dochoworu, wielkiemu hospodarowi naszemu y wielkiemu hospodarowi y wielkiemu kniazia postacz swych wielkich poslow, a wielkiemu kniazia slacz swych poslow wtelkich k naszemu hospodarowi tych spraw krestnym czalowaniem zatwierdzisz, po thym naszym dochowornym zapissem y przymiernymi chramotami wielkiemu hospodarowi kroliu y wielkiemu kniazia z wielkim hospodarem y wielkim kniazem rozmienicz sie. A przystacz wielkiemu hospodarowi naszemu do wielkiego hospodara y wielkiego kniazia swoich wielkich poslow na rok, na dzien Troycze swienty swienta przyszlęgo, roku siedm tysiancz dziewiench dziesiantego roku; a wielkiemu hospodarowi przystacz swych wielkich poslow k hospodarowi naszemu na rok, na uspienie przeswienty Bogorodnicy przyszlęgo swienta, roku siedm tysiancz dziewiench dziesianthegosz roku. A do tych rokoff, poki posli chodz miedzi hospodary y zakrepią hospodary swym krestnym czalowaniem: w ten czas y potnym, do urocznych dziesiancz liath, wojnie na obie stronie nie bydz; samemu wielkiemu hospodarowi naszemu, kroliu Polskiemu y wielkiemu kniazia Lithewskiemu na wielkiego hospodara Iwana Wasilowicza, Bożą miłoszczą, hospodara wsieia Russi y wielkiego kniazia w tego ziemie, we wszystkie tego gospodarstwa wojną nie chodzisz y panow radnych y wiewod z ludzmi nie posyłacz y miast nigdzie nie zasiadacz y po rubieca, po wszystkim miastom³⁰⁾ wojny nie wszinacz y krziwd miakich nie dzinacz y nie wojowacz, ani zaczepkow czynicz w the przymiernie liatha Moskiewski ziemie wszystkie y Inowacheroda³¹⁾ wielkiego y wloszi Nowogrodzki y wszystkie ziemie Nowochrodzki, y horoda Pskowa y przychoredkow Pskowskich: Opoczki, Krasnego, Ostrowa, Weli³²⁾, Woroncza, Isberska, Zława³³⁾, Kobylia, Wrewa, Kubkowa³⁴⁾, Wyzechoroda, Władymierza y wlosczy Pskowakich y Pskowski ziemie wszystkie, y choroda Siebieza y wlosczy Siebieskich, y choroda Thwery y Thwerski ziemie wszystkie, y cho-

³⁰⁾ ретя и войны. ³¹⁾ Новогорода. ³²⁾ Вели. ³³⁾ Влоза. ³⁴⁾ Дубаза.

roda Perosławka Razanskię y Rezanski ziemie wszystkie, y hroda Pronsha y Proński ziemie wszystkie, y nie woiowacz, y nie zaczepiacz niczym. Takie wielkiemu gospodaru, krolu Polskiaznu y wielkiemu kniaziu Lithewskiemu Stephanu tych chorodow wielkiego hospodara Iwana, Bożą mielosczią hospodara wsieia Russi y wielkiego kniazia nie woiowacz y niczym nie zaczepkacz w the przymierne liatha: horoda Relska³⁵⁾ z włosczmi, horoda Pothowlia³⁶⁾ z włosczmi, horodka Nowogrodka Siewierskiego z włosczmi, horoda Radokosci z włosczmi, horoda Czernichowa z włosczmi, horoda Staroduba z włosczmi, horoda Poczepa z włosczmi, horoda Popowy Gory z włosczmi y włosci: Zaliessia, Babicz, Swietyliowicz, Hołodeia, Skarbowicz, Lopicz, horoda Karaczewa z włosczmi y włosci: Hothymia³⁷⁾, Snowska, Horobora³⁸⁾, Mehlina, Drokowa, horoda Thrupezsko z włosczmi, horoda Mossalska z włosczmi, horoda Serpieyska z włosczmi y włosci: Zamoszia, Tuchaczewa, Deśny, Toowinicz³⁹⁾, Pochostycz, Moszcziny, Demeny, Horodczny, Ucheperethy⁴⁰⁾, Snopotha, Kowilby, Czny⁴¹⁾, Lazarewa chorodyseza, Bizewicz, Liuboni, Danitowicz, horoda Branska z włosczmi y włosci: Solowiewicz, Przykładne y Pacuny, Fedorowskiego, Ossowika, Kopynicz, Sucherow, Siesławka⁴²⁾, Worocznia, Ierzyny⁴³⁾, horoda Rosławka⁴⁴⁾ z włosczmi, horoda Smolińska s puthmi y z włosczmi, czo k niemu cziągnie, y włosci: Ielowcza, Bolwanicz, Łazarewszczyny, Pustosiela Romanowskiego, Kopothowicz⁴⁵⁾, Mołothwy⁴⁶⁾ wszystkiej, czo k niej pociągło, y Piotrowskiego, Dzierzania⁴⁷⁾, Kruthewa⁴⁸⁾, Zwierowicz, Dubrowinskiego Puczy⁴⁹⁾, Kathyni, Kaspli, Poroczia⁵⁰⁾, Rady Szuczcy, horoda Mińska⁵¹⁾ z włosczmi y horodyseza Dnaitrowseza, horoda Nieszczowska⁵²⁾ z włosczmi, horoda Pakowa⁵³⁾ z włosczmi, y włosci: Zalidowa, Niedochodowa, Byskowicz, Lyczyna, horoda Wiaszmi y włosci Wiazręmskich wszystkich, czo k Wiazmie pociągło, horoda Do-rochobniza y włosci Dochorobuskich wszystkich, czo k niemu pociągło y Stary⁵⁴⁾, horoda Biały z włosczmi, y Wierchowia⁵⁵⁾, horoda Łuk Wielkich y włosci Ludzkich: Doliasibezara⁵⁶⁾, Uswara Lowseca⁵⁷⁾, Wiesni, Bołocha, horoda Chelmu y włosci Chelmskich: Wolily y Łopastyczy⁵⁸⁾ y Bujczy, horoda

³⁵⁾ Рыльскъ. ³⁶⁾ Пугвиля. ³⁷⁾ Хотимля. ³⁸⁾ Хоробора. ³⁹⁾ Ошвиничъ. ⁴⁰⁾ Угренереты. ⁴¹⁾ Кобыльвица. ⁴²⁾ Веселая. ⁴³⁾ Жерны. ⁴⁴⁾ Рослява. ⁴⁵⁾ Копотковичъ. ⁴⁶⁾ Молохы. ⁴⁷⁾ Петровскаго державля. ⁴⁸⁾ Кутева. ⁴⁹⁾ Дуброванскаго пути. ⁵⁰⁾ Поречья. ⁵¹⁾ Мценска. ⁵²⁾ Мощеска. ⁵³⁾ Опанова. ⁵⁴⁾ кустары. ⁵⁵⁾ в Волшоу в Шонтова в Мокондовы слободы. ⁵⁶⁾ Долысем, Березая. ⁵⁷⁾ Усва, Ялоца. ⁵⁸⁾ Велиам и Лопатычъ.

*

Zawołozia, tesz y Rzewy-Pustby y Rzewskich włosci, horoda Newła, horoda Thoropca y wczystkich Thoropieckich włosci: Pankowy⁵⁸⁾, Labulhy, Dubna, Rożna, Thury, Biberowy⁶⁰⁾, Starezowy, Nizelski, Pliawieczko, Zyzeczkie, Wielizy, Ozioroczkie, Kazarzynowskie. A rubierzom bydz wszystkich zamkow po starym graniczam. Także y wielkiemu hospodaru Iwanu, Bożą mieloscią, hospodaru wsieia Russi y wielkiemu kniaziu samemu na wielkiego hospodara Stefana, Bożą mieloscią krolia Polskiego y wielkiego kniazia Lithwę, wszystkiej ziemie hospodarstwa jego wojną nie chodzidz, y bojar y woiewod z ludzmi nie posylacz, y miast nigdzie nie zasiadacz, y po graniczom, po wszystkim miastam woiny nie wsczynacz y obith niakiech nie dzialacz y nie woiewacz y nie zaczepiacz niczym w the przymierne latha: horoda Kijowa z włosciami, horoda Kanewa z włosciami, horoda Czerkass z włosciami, horoda Żythomiera z włosciami, horoda Wruczia z włosciami, horoda Lubicza z włosciami, horoda Komya⁶¹⁾ z włosciami, y Sielubarowicz⁶²⁾, Thelieszewicz, Therenicz, Koseliewaliaszu⁶³⁾, Morozowicz, Lipinicz, Polieszon, horoda Thurowa z włosciami, horoda Mozyra z włosciami y włosci: Beziwa⁶⁴⁾, Brachiny, Reczezy, Horwolia, Strossina, Czeczerska, Propoiska, Mochilowa, horoda Mstisławła z włosciami y włosci: Choczławicz, horoda Krzyezowa z włosciami, horoda Dubrowni z włosciami y włosci: Chor⁶⁵⁾ y Romanowa y horoda Orszy z włosciami y włosci: Liubawicz y Mikulina, horoda Witebska y włosci: Brussa, Dreczechluk, horoda Suraza y Surazskich włosci: Uswiatha, Ozierysz, horoda Wieliza, horoda Połodska s przychrody y z włosciami, horoda Kopia, horoda Krasnego, horoda Uly, horoda Thurowlicz, horoda Drissy, horoda Kopeza, tesz y Dysna, horoda Kozyan, horoda Sythna, horoda Niesczardy, horoda Sokola, da s Połoczkiego powiathu horoda Łukomla z włosciami, horoda Bełkjakow z włosciami, horoda Usaczy, horoda Liebedka, da Połoczkiech włosci: Myszukow, Nieporothowicz, Wierbiliowy słobody, Liubka⁶⁶⁾, Właszna⁶⁷⁾, Kłina, Zamossia, Iscza, Newedreia, da horodyscza Krzczotha, czó na ozierze, na Othuliowie, na Kuszowy⁶⁸⁾, z włosciami, horoda Druchy⁶⁹⁾ z włosciami, horoda Ikazna z włosciami. Także wielkiemu hospodaru Iwanu, Bożą mieloscią hospodaru wsieia Russi y wielkiemu kniaziu, nie wojowacz y nie zaczep-

⁵⁸⁾ Дзяковы. ⁶⁰⁾ Бибаревы. ⁶¹⁾ Гомъа. ⁶²⁾ селъ: Узаровичъ. ⁶³⁾ Комалева Лесъ.
⁶⁴⁾ Бичча. ⁶⁵⁾ Горъ. ⁶⁶⁾ Клубка. ⁶⁷⁾ Вязна. ⁶⁸⁾ Курова. ⁶⁹⁾ Дрн.

licz niezmy: Kurlandski ziemie wszystkie y horodow w ziemi Inflantskiej, — horoda Duchy⁷⁰⁾ Bolszyj y horoda Rzyzy⁷¹⁾ Mały, horoda Dolienia, horoda Kor-
keluka⁷²⁾, horoda Kokenchausa⁷³⁾, horoda Skrownego, horoda Lenewarda,
horoda Kruszborka, horoda Iszkila, horoda Radopoza, horoda Dynemonta,
horoda Inessa, trzech horodow Kremona, tosz y Thurajna, Trejdenia, Zey-
wolda, horoda Senselia, horoda Nitowa, horoda Iurensborcha, horoda Nar-
beja, horoda Rozemboka, horoda Rozenia, horoda Liemzyna, horoda Muiana,
horoda Liethepiora, horoda Kiessy, horoda Ierli, horoda Newgiuy, horoda
Piboleni⁷⁴⁾, horoda Skuyny, horoda Zerbenia, horoda Smiltinia, horoda Bor-
zunia, horoda Czerstwinia⁷⁵⁾, horoda Trykatha, horoda Rownego, horodyscza
Lawduna, horodyscza Holbina, horoda Rezycze, horoda Liude⁷⁶⁾, horoda Wlie-
cha, horoda Włodymierza, horoda Iliessienia, horoda Pletemberscha, horoda
Plinthembora⁷⁷⁾, horoda Czalissa⁷⁸⁾, horoda Wokora⁷⁹⁾, horoda Wiekielia,
horoda Nowego horodka Liwonskiego, horoda Korubethy⁸⁰⁾, horoda Gowy,
horoda Kursliowa, Iuryowa, Mukowa, Randocha, Ryncholia, Konszotha⁸¹⁾,
Kawletia, Laiussa, Borebornia, Polcziewa, Haydy⁸²⁾, Wnoliana⁸³⁾, Tarwasza,
Pernawa Starego y Pernawa Nowego. Hrubiezom (A rubiezom) bycz wszyst-
kich zamkow po starym rubierzom y we wszystkim dzierzecz mocno, na obie
stronie, po thym naszym dohowornym zapisem y po naszym kresnemu
poczałowaniu, a zakrepią kresnym cząłowaniem y rozmienią się pier-
miernymi chramoty, po themu y dzierzecz tho peremiere. A posłom wiel-
kiego hospodara krolia Polskiego y wielkiego kniazia Lithewskiego, kogo
poslie k wielkiemu hospodarowi y wielkiemu kniazowi, przyiachacz y o-
diachacz do hospodara naszego, krom wszeliakiego zadzierzenia, ze wszyst-
kimi ich ludzmi y mairnosciami po wielkiego hospodara y wielkiego knia-
zia opasnej chramocie. A tak (jak) wielki hospodar Stefan, Bożą mielosciazą
krol Polski y wielki kniaz Lithewski poslie wielkich posłow swych k wiel-
kiemu hospodarowi, Bożą mielosciazą, hospodarowi wsieia Russi y wielkiemu
kniazowi: y hospodarowi naszemu tym posłom swym dacz zupełną naukę o
wieźniech, ktore u hospodara naszego są ludzi wielkiego kniazia, jako
ich oswobodzidz. A uczyni się jaka obieda pogranicznym ludzjom, w ten

70) Рига. 71) Рига. 72) Коркельма 73) Куковоса. 74) Пиболды. 75) Честьяна. 76) Луна.
77) Plinthembora — стгъ. 78) Алыста. 79) Вокера. 80) Керешта. 81) Конгота. 82) Шайды.
83) Вильаса.

czas z obu stron wojewodom y dzierzawcom po wszyskim ukrąginym zamkom do tego roku, o tych obidnych krzywdach między sobą ssiłacz się y uprawę czynicz na obie stronie, a złych karacz. I na tym, na wszyskim my — wielkiego hospodara Stephana, Bożą mielosczią, krolia Polskiego y wielkiego kniazia Lithewskiego posły — kniaz Ianusz Mikołaziewicz Koributhowicza Zbarazski, wojewoda Braclawski, starosta Kremieniecki y Piaski; Albrycht Radziwiłł, marszałek dworny, starosta Kowienski, a Michał Haraburda pissarz, z wielkiego hospodara Iwana, Bożą mielosczią, hospodara wsieia Russi y wielkiego kniazia y posły, — z dworaninem y namiestnikiem Kazinskim⁸⁴⁾ z kniazem Dymitrem Piotrowiczem Ielieckim, a z dworaninem y namiestnikiem Kozielskim, Romanem Wasyliowiczem Olfioriewa a z dyakiem Mikithą Basieką⁸⁵⁾, Nikithyna syna Wereszczachyna, a z podiaczym Zacharą Swiazewym, o miernym postanowieniu dochowor uczynieli y zapissy dochowor ninie popisali y pieczęci swoje k tym zapisam przyložyli, y ręką swoją Michał Haraburda pissar podpisał y zapisy po protywnym między siebie rozięli y krestnym czalowaniem zakrepili y między siebie czalowali krest na tym na wszyskim, czo inak mimo tych dochowornych zapisow y między wielkiego hospodara Stephana, Bożą mielosczią krolia Polskiego y wielkiego kniazia Lithewskiego, y między wielkiego hospodara Iwana, Bożą mielosczią hospodara wsieia Russi y wielkiego kniazia, thym dełam na obie stronie inako nie bycz. A o tym miernym postanowieniu dogowor uczynieliśmy y krestnym czalowaniem zakrepili, przy bytnosci posta najbłogosławienszego papierza Rzymkiego Hryhora trzynastego, dostojnego Antonia Possowinussa. Dau na lamie Zapolskim, liatha siedm tyssiącznego dziewiędziesiątego, miesiącza Howwara, a od narodzenia Pana Christusowego roku 1582.

275.

KOPIA LISTU PRZYMIERNEGO OKOŁO POKOJU S KNIAZIEM MOSKIEWSKIM, DANA OD POSŁOW KNIAZIA MOSKIEWSKIEGO.

Bożą mielosczią wielkiego hospodara, czara y wielkiego kniazia, Iwana Wasylewicza wsieia Russi, Włodzimierskiego, Moskiewskiego, Nowe-

⁸⁴⁾ Каминский. ⁸⁵⁾ Басенько.

godzkiego, czara Kazanskiego y czara Astrachanskiego, hospodara Twierskiego, hospodara Pskowskiego y wielkiego kniazia Smolenskigo, Iuchorskiego, Piermskiego, Wiatskiego, Botcharskiego y innych, hospodara y wielkiego kniazia Nowochoroda, Nizowskiej ziemi, Czernichowskiego, Rzezanskigo, Nostochowskiego (Rostowskiego?), Iaroslawskiego, Bialojeziarskiego, Liffanczkiego, Udorskiego, Obderskiego, Kondzinskigo y Sibirskiego y innych, my, wielkiego hospodara posly: dworzanin hospodarza, czara y wielkiego kniazia y namiestnik Kasinski, kniaz Dimiter Piotrowicz Ieleczki; dworzanin hospodarza, czara y wielkiego kniazia y namiestnik Kozielski, Roman Wasylewicz Olfierzewa; hospodara, czara y wielkiego kniazia dyak Nikitha Bassionek, Nikiczyn syn Wieresczanin, y hospodarski poddyaczy Zacharzya Swiaziew, zieszdali się na ziazd z wielkiego hospodara Stephana, z łaski Boży krolia Polskiego y wielkiego ksiązenczia Lithewskiego, Russkiego, Pruskiego, Żmudzkiego, Mazowiedzkiego y Siedmigrodzkiego y innych s posly o mierze y o dobrej mowie, czo przyselał k wielkiemu hospodarzu naszemu, czaru y wielkiemu kniaziu Hrzechora papy trzynastego poslanik, Antoni Possowinus s swą chramotą człowieka swego Iędrzeia Polonskiego, żeby hospodar nasz s krolewem Stephanem zesłał się w ktore miasto posly swymi o miernym postanowieniem dochoworsz uczynicz.—y my, hospodara y wielkiego kniazia posly: dworzanin y namiestnik Kosinski, kniaz Dzmirey Piotrowicz Ieleczki; dworzanin y namiestnik Kozielski, Roman Wasylewicz Olfierzewa; dyak Nikitha Bassionek, Nikiczyn syn Wieresczaczyn y hospodarski poddyaczy Zacharyasz Swiaziew, ziachwszy się po chospodarzu ukazu na Zapolskim lamie, między Porchową y Zawołoczją, po Łudzkiej drodze, z wielkiego hospodara Stephana krolia posly: z kniazem Januszem Mikołajewiczem Korybutowicza Zbaraskim, wojewodą Bracławskim, Krzemienieczkim y Piskim starostą, a s panem Albrychtem Radziwiłem, ksiązencziem na Ołyce y Nieswierza, marszałkiem Ięgo Krolewskiej Mości dwornym wielkiego xsięstwa Lithewskiego, starostą Kowienskim, da s pissarzem wielkiego xsięstwa Lithewskiego, s panem Michałem Haraburdą postanowili przymierzenie na dziesięć lat,— od kreszczenia Pana Chrystusowego liata siedm tysiącz dziewiętdziesiątego roku do kreszczeniasz Paua Chrystusowego liatha siedm tysiącz setnego roku na tym, czo hospodar nasz, czar y wielki kniaz, dla pokoju chrzescianskiego, Stephanu kroliu

kazał postąpić w jego stronę z Inflanckiej ziemi: horoda Kokonechausa, horoda Skrowna, horoda Lenewartha, horoda Kryszborka, horoda Korzonia, horoda Czeszwina, horoda Trykatha, horoda Rownego, horoda Włodymierza, horoda Alista, horoda Gowy, horodyszcza Lewdunia, horodyszcza Holczinia, horoda Reżycze, horoda Luzy, horoda Wlicha, horoda Pierszkolin, horoda Salaczy, horoda Iurzyiowa, Nowego horodka Liwonskiego, Kerepieczy, Mikowa, Randziecha, Rzynhda, Konchoda, Kowliecia, Kursziowa, Laiussa, Tharwasza, Polcziewa, Paydy, Wiliana, Pernawy stary, Pernawy nowy, ze wszystkimi wyiazdy y z włósczmi tych zamkoff; da w lego Krolewskiej Mosci stronę zamek Wielisz, a ziemia Wielizu po starym rubieżom, iako beło w Witepskiej ziemi s Thoropieczką ziemią, — Witepska ziemia z zamkiem Wielizem k Wicziewsku, a Thoropieczka k Thoropieczu; a u hospodara naszego, czara y wielkiego kniazia stronę—które zamki u hospodara naszego Stephan krol pobrał,—zamek Łuki Wielkie, zamek Newel, zamek Zawołoczcie, tesz y Rzewa pusta, zamek Chełm; a które zamki po-Pskowskie teraz krol u hospodara naszego pobrał,—Woroniecz, Wielia, Ostroff, Krasny, abo czokolwiek będzie teraz potym wziął Stephan krol y ze Pskowskich zameczkow w Rzew, Włodymierzecz, Dupkow, Wyborzcz, Wyszchrod, Izborszk, Opoczka, Hdoff, Kobelin, Horodyszcze, Siebiesz: te wszystkie brody w hospodara naszego stronę po staremu ku Pskowu ze wszystkimi włósczmi y wyesdy tych zamkow. A ludzie y dziala y zapassy z zamkow wywiescz y na obie stronie według postanowienia: jako przyadą hospodara naszego dworanie, które posłane y z Inflanckich zamkow ludzi wywodzidz y z Iurziowa y z Nowego Horodka y s Paydy y s Polczowa y s Tarwasza y z Laiusza y s Pierkda y s Salacza y s Pernawy y z Wiliana: y krolewskim dworzanom zebrać Łothysz y s kołmi y s sanmi po gospodarową armathę woionną y pod zapassy chlebne y pod Iurzyewskiego władkę y pod obrazy y pod cerkiewne stroienie y pod woiewod y po insze ludzie, pod nie y pod ich żywothy, iako może podiącz się. A iako Łothyszow pod tho zbiorą: y kniazia wielkiego ludziom nakładywacz się siedm dni od tego dnia, iako dadzą Łothyszow y podwod, a nakładszy się w siedm dni, poidz y z zamkow ze wszyczkim do Pskowa. A prowadzić do Pskowa wielkiego kniazia ludzi y armathę woionną y zapassy Lithewskim ludziom, a zamki krolewskim

dworanom oddacz, które posłane the zamki wziąncz, a z dostalnych Inflanczkich zamków, których gospodar nasz Stephanu kroliu postąpiel się — y s Kokonchaussa y s Krownego y z Lenewartha y s Kroszborka y z Borzunia y s Czestwinia y s Trykatha y z Rownego y z Włodymirza y s Czalista y z Gowy y z Liedunia y s Cholbinia y z Rezyceze y z Luzy y z Owlicza y s Kierepeczy y z Mukowa y z Randziecha y z Ryazhda y s Konchotha y s Kawlecia y s Kurszliowa wywiesz ludzi y armatę woienną y zapassy wszelkie y chlieb po themusz Łothyszy na rok miesiąca Marcza czwarthego dnia y odprowadzidz kniazia wielkiego ludzi y armatę y zapassy do Pskowa Litewskim ludziom; a armatę przybełą y zapassy działmi ze wszyczkich Inflanczkich zamkoff z ludzmi wmiescie wywiesz na thymże z roku po spisku, iakowiemy spiski rosmienieli się s posły za dyaczymi przypisny. A czo który armathy, s czym który zamek wzienthy, w którym zamku Inflanczkim zostawicz po spiskom, ze którymi rozmienieli się posły, za dyaczemi przypisny po przeciwnem. A handzie-li iakich zapassow chliebných s tych zamków z ludzmi wmiescie zaras podiąncz nie mogli y ludzi y koni stelko zebrać nie mogli: y the wszystkie dostalne zapassy chlebne gospodar naszego ludziem ostawowacz w tych zamkach za swemi pieczenczmi y strasz w nieb ostawicz, a Lithewskim ludziom nad thymi zapasmi y nad stroży chytrosci niłaki nie uczynicz, a krolewskim dworzanom y drugim podymom the dostalne zapassy kazacz Łothyszom odwiesz we Pskow y przewodzidz posłacz po themusz Lithewskim ludziom do Pskowa. Także y s tych zamków, które gospodaru naszemu czaru y wielkiemu kniazia Stephan krol postąpiel się, — z Łuk Wielkich z Zawolocia, tesz y Rzewy pusty, z Newlia, s Chelmu y ze Pskowskich przychorodoff wszystkich, które za Stephanem krolew bely, wywiesz Lithewskich ludzi y armatę przybełą, którą Stephan krol przybawiel, a kniazia wielkiego dworzanom, którzy posłani tych zamków odbieracz, kazacz zebrać krzescian tych zamków s podwodami, dacz krolewskim dworzanom pod ludzi y pod armatę woienną y pod ich żywothy; a iako ludzie s kniżmi zbierzą: y Lithewskim ludziom po themusz nakładywacz się siedm dni, a nakładwszy się w the siedm dni, isdz z zamkoff, a zamki oddacz gospodar naszego dworzanom, które posłano tych zamkoff odbieracz, y przewodzidz Lithewskich ludzi y armatę gospodar naszego ludziom z Łuk Wielkich,

s Helmu, z Newlia, z Zawolocza, z Iezierzyszcz, a y ze Pskowskich przychrodow do Nowogrodka Liwońskiego; a armatha stara tych zamkow, s czym ktory zamek wzienth, ostawicz w zamkach, po rospiszy, iako rospis themu naradu dano gospodarowym dworanom; a przybelny narad, czo Stephan krol przybawiek, wywiesz s tych zamkoff z ludzmi wmiescie. A ktorych chlebnych zapassow y s tych horodow podiancz w drugi ras nie moze bendzie, s telko w tych zamkach chrzescian y koni ze zebrać nie moze: y the dostalne chlebne zapassy Lithewskim ludziom ostawowacz w tych zamkach za swemí pieczęczmi y strasz u nich zostawicz, a hospodara naszego dworanom kazacz zebrać ludzi the zapasy y drugim podymom odwiesz do Lithewskich zamkow y przewodzidz posłacz, y chytrsci y obmanu y obidy y nasielstwa niktoiego w tych we wszystkich zamkach nie bydź na obie stronie. Iako poczną hospodara naszego ludzi wywodzidz z Inflanczkich zamkoff, władkę luryowskiego z obrazy y z inszym cerkiownym stroieniem. y popow y wszelkie naczynie cerkiowne y wojewod y dzieci bojarskich y strzelczow y kozakow y inszych ludzi: y nad hospodara naszego ludzmi y nad władką y nad naradem y nad skarbem Lithewskim ludziom chytrsci niktory na drodze nie uczynicz y nie pobicz y zasietku Niemieczkim ludziom y Łothyszom pobicz nie kazacz, pochrabicz y od Niemieczkich ludzi y od Łothyszy bronicz, żeby ich nie pobieli y nie pochrabiali y ubitku ni w czem niktoiego nie uczynieli po siem postanowionym zapisom. I przewodzidz Lithewskim ludziom hospodara naszego ludzi y armathę z Inflanczkich zamkoff do Pskowa ze wszystkich bes każdy szkody y dowiesz kazacz Łothyszom. A ktore Lithewskie ludzie y Łothysze poczną do Pskowa prowadzidz hospodara naszego ludzie y iako dowiozą do Pskowa: y tych wszystkich ludzi Lithewskich y Łothyszow odpuscisz y ze Pskowa, nie zadzierzwyaiącz, bes każdy zaczepki y na drodze ich nie kazacz pobicz y chytrsci nad nimi aiktory nie czynicz. Także ktorych ludzi Litewskich y s tych zamkow powiozą, ktore hospodaru naszemu czaru y wielkiemu kniazii Stephan krol postąpiel się: y nad temi Litewskimi ludzmi po themusz hospodara naszego ludziom chytrsci niktory na drodze nie uczynicz, y Lithewskich ludzi nie pobicz y nie pograbicz y armathy wojenny nie odjęcz y ubitku niktoiego niwczym nie uczynicz, y odprowadzidz ich y odwiesz tych zamkow chrzescianom do Stephanowych krole-

wych horodow po thym postanowionym zapissam. A ktore hospodara naszego ludzie Stephanowych krolowych ludzi y armatę woienną odprowadzą y u przewodnikow będą: y tesz ludzi odpuszcz bez każdyze zaczepki y bez szkody, y na drodze ich pobicz nie kazacz y chytrosći nad nimi nie uczynicz niktory. I po temu naszemu postanowieniu Stephanu krolu hospodaru naszemu, czaru y wielkiemu kniaziu słacz swoich wielkich posłów ku Stephanu krolu tych dzieł krestnym czalowaniem zakrzepicz po tym naszym postanowionym zapissam y peremiernymi chramothami hospodaru naszemu y Stephanu krolu rozmienicz się. A przysłacz Stephanu krolowi ku hospodaru naszemu swych wielkich posłów na zrok, na dzien Troicze swienty roku siedm tysiącz dziewięć dziesiątego; a hospodaru naszemu czaru y wielkiemu kniaziu słacz swoich wielkich posłów k Stephanu krolowi na Uspienie swienty Bogorodzicze roku siedm tysienicy dziewięć dziesiątego. A do tego roku, poki posły schodzą między hospodara naszego y Stephana krolia, Stephanowi kroliewi posły u hospodara naszego będą y zakrzepią krestnym czalowaniem: y w ten czas y pothym do urocznych liath dziesiąci wojnie na obie stronie nie bydz,—samemu hospodarzu naszemu czaru y wielkiemu kniaziu u Stephana krolia ziemie wojną nie chodzidz y boiar y wojewod z ludzmi nie possełacz y miast nigdzie nie zasiadacz y po graniczom wszystkim s Stephanem kroliem po wszystkim miastam wojay nie wsczynacz y obied nijakich nie czynicz y nie wołowacz y nie zaczepiacz niczym w the przy mierne liatha: horoda Kijowa z włosciami, horoda Czerkass z włosciami, horoda Żyтомierza z włosciami, horoda Wrucza z włosciami, horoda Liubiezia z włosciami, horoda Hony z włosciami y siol — Uwarowicz, Czeliesszewicz y Therzenicz, Kosseliowa, Liechu, Morozowicz, Lipinicz, Polieszan, horoda Turowa z włosciami, horoda Mozey z włosciami, da włosciey: Bezyca, Brachinia, Rzeczycz, Horwola, Strzeszina, Czycerska, Propoiska, Mochilewa, horoda Mscisławlia y włosci Choczławicz, horoda Krzyezewa z włosciami, horoda Dubczowny z włosciami y włosci: Gyrzy, Romanowa y horoda Orszy z włosciami y włosci: Liubawicz, Mikulina, horoda Withepska y włosci: Brussa, Drzeczycz Łuk, horoda Surarzy y Surazskich włosci y Uswiatha y lezierzysca, horoda Wieliza, horoda Polothska s przychody y z włosciami, horoda Krasnego, horoda Kopia, horoda Uly, horoda Turowli, horoda Dryssy, horoda Kopeza, tesz y Dzisna, horoda Koziany, horoda Syth-

na, horoda Nieszcardy y horoda Sokoła, da Połothskiegosz powiatu horoda Łukomla z włościami, horoda Bielmakow z włościami, horoda Usaczy, horoda Liebidzka, da Połodskich włościcy: Mosnikow, Nieporothowicz, Wierzbilowy słobody, Kupka, Wiasniaklina, Zamosza, Iseza, Niewiedrzeia, da horodycza Krzczetha, czo na ozierze na Othułowie, Nakuczom z włościami, horoda Drzwi, horoda Ikasna z włościami *). Także gospodaru naszemu czaru y wielkiemu kniazii Iwanu Wasylewiczu wsieia Russi, nie woiewacz, nie zaczepiacz niczym Kurlandskiewy ziemie wszyczkiewy y horodow w ziemi Infiaczekiewy — horoda Rzygi Bolszey, horoda Rzygi Maley, horoda Dolenia, horoda Kierszelma, horoda Kokonchaussa, horoda Skrownego, horoda Lienwartha, horoda Kruszberka, horoda Iszkila, horoda Radepeza, horoda Dziwnemiendza, horoda Inesza, trzech horodow Krzemona, tesz y Thurajua, Trzeydona, Zeywolda, horoda Sonselia, horoda Nithowa, horoda Iurzensborka, horoda Narbiecza, horoda Rosierabieka, horoda Rzenia, horoda Kuczenia, horoda Moiana, boroda Liethepierzy, horoda Kieszsy, horoda Ierszli, horoda Niewsinia, horoda Piboldy, horoda Skwinia, horoda Zerbienia, horoda Smilczyna, horoda Borzunia, horoda Czestwinia, horoda Trykatha, horoda Rownego, horodycza Lewdunia, horodycza Golbinia, horoda Reżyczy, horoda Luzy, horoda Wliecha, horoda Wołodymierza, horoda Ilisienia, horoda Pletembierzyca, horoda Alistha, horoda Wieliana, horoda Wiekilia, horoda Nowogrodka Liwonskiego, horoda Kerepezi, horoda Gowy, Kurszliowa, horoda Iuriowa, Frukowa, Randziecza, Ryakolia, Konchotha, Kawliczia, Laiussa, Borcholma, Polcziowa, Paydy, Wiliana, Tharwasza, Pernawy starszego y Pernawy nowego **). A rubieżom bycz wszystkim hrodom po starym rubieżom; także y wielkiemu gospodaru Stephanu, z łaskiewy Boży krolu Polskiemu y wielkiemu kniazii Lithewskiemu samemu na hospodara naszego czaru y wielkiego kniazia Iwana Wasylewicza wsiey Russi we wszystkie ziemie panstwa jego wojną nie chodziez y panow radnych y woiewod s ludzmi nie posesłacz y miast hospodara naszego w ojczyźnie nigdzie nie zasiadacz y po rubieżnym ludziom obyt żadnych nie czyniez w the przymierne lata, nie wojowacz, nie zaczepiacz y niczym hospodara naszego zieml Moskiewski ziemie wszystkie y Nowogroda Wielkiego y

*) Слѣди стр. 644.

**) Слѣди стр. 645.

włości Nowogrodzkich y Nowogrodzki wszystkie ziemie y horoda Pskowa y przychodkow Pskowskich — Opoczki, Krasnego, Ostrowa, Wieli, Woracza, Izborska, Hodowa, Kōbieliawrzewa, Debkowa, Wyszochrada, Wołodymierza y włości Pskowskich y Pskowski ziemie wszystkie y horoda Siebieża y włości Siebieżskich wszystkich y horoda Twierzy y Twierski ziemie wszystkie y horoda Pierzesławka Rezańskiego y Rezański ziemie wszystkie y horoda Pronska y Pronski ziemie wszystkie nie wojowacz, nie zaczepiacz niczym; także wielkiemu gospodaru Stephanu kroliu y tych gospodarza naszego hrodow y włości y ziemie nie wojowacz y nie zaczepiacz niczym w the przymerne latha, — horoda Rzeńska z włościami, horoda Pucziwła z włościami, horoda Hadochosza z włościami, horoda Czernichowa z włościami, horoda Staroduba z włościami, horoda Poczepa z włościami, horoda Popowy Gory z włościami y włości: Zaliessia, Babicz, Swieczilowicz, horoda Skarbowicz, Łapicz, horoda Karaczewa z włościami y włości: Hoczymlia, Snowska, Horobora, Tuchlinia, Drokowa, horoda Truszeska z włościami, horoda Mosselska z włościami, horoda Sierpieyska z włościami y włości Zamossia, Tuchaczewa, Dzesny, Fominicz, Pogoscicz, Moseczyna, Dziemienny, Howdziejny, Uziepierzeczy, Snopotha, Kowilny, Szny, Liazarzewa horodyscza, Blizewicz, Liuboni, Danielowicz, horoda Branska z włościami y włości: Solawieicz, Przykładni, Paczyni Fiedorzowskiego, Ossowika, Kopynicz, Sueharza, Wsiesławka, Worocznia, Zierzyny, horoda Rosławka z włościami, horoda Smolienska z ierzyny. s puszczmy y z włościami, czo ku niemu czagnie, y włości: Ialowcza, Bolydanicz, Lazarzewszyny, Pustopiela Romanowskiego, Kopoczkwicz, Mołochwy wszystkie, czo k ni pociagnęło, y Piotrowskiego dzierzenia, Kucziewa y Zwierowicz, Dobrowińskiego, Puczykatiny, Kaspli, Porzecha, Rzudy, Szuczy, horoda Niezenska z włościami y horodyscza Dzmित्रowcza, horoda Miesceska z włościami, horoda Opakowa z włościami y włości: Zalidowa, Niedochodowa, Byszkowicz, Zyczyna, horoda Wiazmy y włości Wiaznenskich wszystkich, czo k Wiazmie pociagnęło, horoda Dorochoburza y włości Dorochobużskich wszystkich, czo k niemu pociagnęło starodawna, horoda Biały z włościami y Wierszeho-wia y Bolszego y Szeptowa y Monewidowy słobody, horoda Łuk wielkich y włości Ludzkich: Doltsy, Bierzezaia, Uswa, Ialowcza, Wiesnybołocha, horoda Hielmu y włości Chełmskich: Wieliki y Łopaczyczy y Buicza,

horoda Zawolocia, tesz y Rzewy Postey y Rzewskich włosei, horoda Newlia, horoda Thoropcza y wszystkich Thoropieczkich włosci: Dankowy, Liubuthy, Dubny, Rozny, Thurzy, Bybierzewa, Stareczowy, Nizelskie, Pliawieczkie, Zyzejczkie, Wieliży, Ozierzczkie, Kazarzynowskie *) . A z rubieżem bycz wszystkich zamkow po starym rubieżom y we wszystkim dzierzecz mocno z obudwu stron po thym naszym postanowionym zapissam y po naszy przysiędze. A zaprzysiągшы y rosmienieli stę przymiernymi chramotbami po themu y dzierzecz tho prymierza. A posłom wielkiego hospodara Stephana krola, kogo poslie ku hospodarzu naszemu czara y wielkiemu kniazia przychacz ku hospodarzu naszemu y odiachacz od hospodara naszego k Stephanu kroliu bes wszeljakiego zadzierzenia ze wszystkimi ich liudzi y maiętnosciami po hospodarza naszego opaszy chramocie. A iak k hospodarzu naszemu Stephan krol posłow swych poslie, y Stephanu kroliu thym posłom dacz zupełną naukę o polomijenikach, ktore w Lithwie w polomu hospodara naszego liudzi, jako polomienikow swobodzidi z obu stron. A uczyni się iaka obieda po rubieżnym liudziom, w ten czas z obu stron y woiewodam y dzierzaweczom po wszytkim ukraginnym zamkom we wszytkich ziemiach z obu stron do tego z roku o tych obiednych rzeczach miedzy się sselacz się y uprawa czynicz na obie stronie, a złych y winnych karacz. Na them na wszytkim, my wielkiego hospodara czara y wielkiego kniazia Iwana Wasilewicza wsiey Russi posły: ja dworzania y namiesnik Kassienski, knias Dmitrey Piotrowicz Ieleczki, ja dworzania y namiesnik Kozielski, Roman Wasilewicz Ofierzow, ja dziak Mikitha Bassionek, Mikyczyn syn Wieresczachyn, ja hospoddarski poddyaczy, Zacharsz Swiaziew z wielkiego hospodara Stephana krola Polskiego y wielkiego kniazia Lithewskiego s posły: s kniazem Ianuszem Mikołajewiczem Zbaraszkim, woiewodą Bracławskim, sstarostą Krzemienieczkim y Pinskim, da s panem Albrychtem Radziwiłłem księciem na Ołyce y Nieswieżu, marszałkiem dwornym wielkiego księstwa Lithewskiego, z Michałem Haraburdą o miernym postanowieniu dechoworz uczynieli y zapissy dechoworszne popissali y pieczenci swe k thym zapissam przywiesieli y zapissy po proeziwnym po sobie rosięli, y zaprzysiągшы na thym na wszytkim, że inaczy, mimo tych dechowornych zapissy miedzy wielkiego hospodara na-

*) Слѣду стр. 642 — 643.

szego czara y wielkiego kniazia y wielkiego hospodara Stephana kroliathym dzieliom na obie stronie inaczy nie bydź, a o thym miernym postanowieniu dochowersz uczynielismy y krestnym czatowaniem zakrzepieli, Grzegorza papy trzynastego, przy poslanniku, Antoniu Possowinusie, — pissana na Zapolskim lamie, roku siedm tysiącz dziewienedziesiątego, Ianuarij.

276.

ROSPIS PRZYBYŁEGO NARADU W INFLACZKICH HORODZIECH, KTORY NARAD POSSYŁAN W THE HORODY W PRZYBAWKU, A TERAZ PO DOCHOWORU HOSPODARA, CZARA Y WIELKIEGO KNIAZIA POSŁÓW Z LITHEWSKIMI POSŁY Y S TYCH INFLANCZKICH HORODOW NARAD Y PUSZENNE ZAPASY ODWIESC DO PSKOWA LOTHYSZOM WEDŁUG THY ROSPISSU Y DOPROWADZIDZ DO PSKOWA LITHEWSKIM LUDZIOM, ŻEBY NA DRODZE LITHEWSCZY Y NIEMIECZCZY LUDZIE NARADU Y ZAPISU (ZAPASU?) NIE ODIĘLIY, ŻADNEY GHYTROSCI NAD NARADEM Y NAD ZAPASSEM NIE UCZYNIELI.

Kokenchauss.

S Kokenchaussa wziącz naradu przybętego, który possełał hospodar w przybawkę: piscal miedziana Moskiewska na kołach, w ni kul żelaznych 300, każda kula waży 7 grzywienek.

Piscal Moskiewskich połutornych 5 na kołach, u nich kul żelaznych 1500, każda kula waży 6 grzywienek.

Piscal graniasta Moskiewska 12 piendzy, u ni kul żelaznych ołowem oblewanych 19, każda waży 5 grzywienek.

Piscali Moskiewskich połutornych na kołach 2, u nich kul żelaznych 510, każda waży 6 grzywienek.

Piseczali zaczynnych 50, prochu pudow 607, ołowu pudow 80, konathoff 7, ieden 30 sażeni, a drugi 20 sażeni. Do podkopu naczienia — 2 baroff żelaznych po pułtoru sażeniu, szcup 2 sażenia, kurow 10, kirog 15, łomow 5, zasthupow 3, żelaza prenthow sredniego 800, w każdym prenczie po 20, bathogow, workow, pieczowy 124, pianthki lnu 10, fonary.

S tegosz Kokonchausu wziącz prochu Moskiewskiego, który przywieziono z Ruczorka, beczek 31 y puł, a po smiecie do 150 pudow, ołowu pudow 29, siarki paliony beczek 10, a po smiecie ze 20 pudow.

S tegosz Kokochoausa wziąz puszczennych zapassow: kul żeliaznych 340, każda waży 4 grzywienki; kul 40 po pułtrzeci grzywienki; kul 380 po iedny grzywienecie; prochu beczek 10, a po smieccie go 60 pudoff; ołowu pudow 116; chołstow a w nych 834 arszyny, po 8 arszynow w chołsthu.

Lenewarth.

Z Lienewarthu wziąz naradu, ktory gospodar posyłał, przybawkę: piscal połutorna Moskiewska w stanku na kołach 15 piędzy, u ni kul żelaznych 300, każda po 6 grzywienek; prochow pudoff 70; ołowiu pudow 26; piscali zaczynnych 18; konathow 2, jeden 30 sazeni, a drugi 20; wielisza odnokoliesna z żeliazu średniego; prentow 5; podkopne naczienia — buroff, szup na sazeniu, kurow 3, kirow 11, łomow 2, zastupy 3, fonary 36. lnu piąthkow . . .

S tegosz Lienewarthu wziąz narad: piscal skoro-strzelna miedziana, u ni kul 50 po grzywienecie; piscal miedziana, u ni kul ołowem oblanych 50, każda po grzywienecie; piscal miedzianą sniczierska w stanku na kołach, u ni kul żelaznych ołowem 5, każda po grzywienecie waży; tyuffiak żelazny drobowy na 3 piędzy; prochu pudow 24; chołsthu arszynow 104.

Skrownno.

S Skrownego wziąz narada, ktory gospodar posyłał przybawkę: piscali zaczynnych 30, prochu pudow 70, ołowu pudow 24, piathkow lnu 42, konatow 20 sazeni, wielisza iednokoliasna, fonary 2, żeliazu średniego pręthow 5, do podkopu naczienia — buraw, szup na sazeniu, kurow 3, kirow 5, łomow 2, zastupow . . .

S tegosz Skrownego wziąz puszczennych zapassow: 290 kul żelaznych, każda po grzywienecie waży; kul 78, każda po grzywienecie s trzecią częścią; kul 120, każda po puł grzywienki; prochu pudow 20, ołowiu pudow 10 y grzywienek 10, chołstow arszynoff . . .

Czesthwin.

S Czesthwina wziąz naradu, ktory gospodar posyłał przybawkę: piscali zaczynnych 40, prochu pudow 150, piąthskow lnu 62, fusa-

row 2, żelaza średniego prenthow 5, do podkopu naczynie: buraw, a szcup na suszeniu (sic), kury 3, kirog 5, łom.

S tegosz Czesthwinia wziąncz puszcennych zapassow: kul żelaznych 12, każda po grzywięcze waży; kul 13, każda po pułthoru grzywiencze; kul 300 w czwieri ci grzywienci; kul 305, każda po pułgrzywienci waży; prochu pudow 20, ołowiu pudow 10, chołstu arszynow 24.

Borzun.

Z Borzunia wziąncz naradu, który gospodar posyłał przybawkę. piszczeni zaczynnych 36, prochu pudow 125, ołowiu pudow 30, piątkow lnu 51, konath lekki, a wientsza iedno-koliesna, fonary 2, żelaza średniego prentoff 3, do podkopu naczynie — buraw, a szcup na sażeniu, kury 3, kirog 5, łomow 2, zastupy.

S tegosz Borzunia wziąncz puszcennych zapassow: kul 160 ołowianych, każda po dwie grzywienci; kul ołowianych 250, każda po grzywiencze bez czwieri ci; kul ołowianych 140, po puł grzywienci; kul ołownych 30, każda osmą częśc grzywienci waży; prochu 20 pudow y 35 grzywienci; ołowiu pudow 10, pudscieczie (sic) lnu, chołstu arszynoff 16.

Wołodymirecz.

Z Wołodymiercza wziąncz naradu, który gospodar posyłał w przybawkę: piszczeni połutornych Moskiewskich 2, u niey kul żelaznych 467, każda waży 6 grzywienc; piszczeni zaczynnych 50, prochu pudoff 300, ołowiu pudow 30, chołstu arszynow 600, do podkopu naczynie: buraw 3 wientszych, a buraff cieni ki na sażeniu, zasthupy 3, liszki 2, łom, kurow 5, kirog 12, wielksza iednokoliesna.

S tegosz Wołodymierza wziąncz puszcennych zapassow: kul kamiennych, ołowem oblewanych 289, jadro po grzywiencze waży; kul kamiennych, ołowem oblewanych 294, każda po grzywiencze waży; kul kamiennych, ołowem oblewanych 300 częsci grzywienci; kul kamiennych, ołowem oblewanych 50, każda po pułtrzeci grzywienci waży; kul kamiennych, ołowem oblewanych 164, każda po grzywiencze waży; prochu pudow 134, ołowu pudow 20 y puł, chołstu łokci 90.

Rownei.

S Rownego wzięcz naradu: pisał miedzianych Moskiewskich 2, jedna swittek, a druga bładka; u nich kul 30, każda po 5 grzywieńki waży; piscali Moskiewskich zaczynnych 10, piscal miedziana, kula waży 3 grzywieńki; prochu pudow 140, ołowu pudow 30, konathow 2, jedna na 30 sążeni, a drugi 20 sążeni; szup 2 sążennych, buraw wientszy, żelaza, bathogow 30, fonarow 2, kirog 2, łoma... S tegosz Rownego wzięcz pussecznych zapassow: kul żelaznych 400, każda 2 grzywieńce waży; kul żelaznych, ołowiem oblewanych 165, każda 3 grzywieńki waży; kul 45 po pułthory grzywieńki; kul 106 po pułthory grzywieńki; prochu beczek 23, wagi nie wie, a po smiecie do 100 pudow; ołowiu pudow 20, siarki palony beczka, ze dwa pudy.

Trykath.

S Trykathu wzięcz naradu: piscali zaczynnych 40, do nich kul usieczkow 1000, ołowiem oblewanych; prochu pudow 40, ołowu pudow 17, salietry pudow 8 y puł, konathy 2, ieden na 30 sążeni, a drugi 20; wiksza iednokoliasna, żelaza, bathogow 30, fonar 1, buraw wientszy do podkopu, kierki 2, zastupow 2.

S tegosz Trykathu wzięcz pussecznych zapassow: kul żelaznych 30, każda po pułtrzeci grzywieńki waży; kul żelaznych 104, każda po pułthory grzywieńki waży; kul żelaznych 300, po puł grzywieńki waży; kul do hakownicz, z żelaza sieczonych, ołowem oblewanych 300, w czwierc grzywieńki waży; prochu pudow 23 y grzywieńek 35, ołowu pudow 10, wkładni żelazne 3, beczka smoły.

Rezycza.

Z Rezycze wzięcz naradu: piscal miedziana Moskiewska w stanku na kołach na 16 piendzi, do ni kul żelaznych 300, kula każda po 6 grzywieńek waży s czwiercią; piscali zaczynnych 20; piscal miedzianych dwie, jedna 17 piendzi, a druga 8 piendzi, obiedwie w staniach na kołach, kula ich w pułczwarthy grzywieńki; prochu pudow 300, ołowu pudow 20, naczienia do podkopu: kurow 10, kirog 10, zastupy 2, łomow 2, fonary 5.

S tyże Rezyce wziąć pussecznych zapassow: kul żelaznych 610, sieczonych, ołowem oblewanych, waży pułczwarthy grzywienki kula; kul żelaznych 60, waży grzywienkę s czwiercią; kul żelaznych 55, waży grzywienka w kulię; kul żelaznych 115, pułthory grzywienki waży; kul żelaznych 65, po grzywiencze waży; prochu pudow 95, ołowu pudow 14 y puł, chołsthu arszynow 100, lnu pudow 5.

Liuż.

Z Liuzy wziąć naradu: pischal miedziana pułuthorna Moskiewska, w stanku na kołach, do niey kul żelaznych 549, waga kuli 6 grzywienek; pischel pułuthorna Moskiewska, do niey kul żelaznych 55, waga kuli 5 grzywienek; czuiffiak żelazny zo wkładniem; pischali zaczynnych 35, do nich kuliek ołowianych 1786, waga ich 17 pudow y 30 grzywienek; ołowu pudow 22, prochu pudow 200, naczienia do podkopu: kurow 90, kirog 10, zastupow 2, łomy 2, żelaza, bathogow 100, fonary 5.

S tyże Liuzy wziąć pussecznych zapassow: kul żelaznych 111, waga kuli 3 grzywienki bes czwierci; kul żelaznych 14, waga kuli pułtrzeci grzywienki; kul z żelaza sieczonych, ołowem oblewanych 31, waga kuli pułtrzeci grzywienki; kul żelaznych 503, waga kuli w pułthory grzywienki; kul żelaznych 300, ołowiem oblewanych, wagi nie wie; prochu pudow 82 y grzywienek 32 y puł, chołsztu arszynow 100, lnu piątkow 24 bes czwierci.

Horod Wliech.

Ze Wliecha wziąć naradu: pischali pułthorowych miedziane Moskiewskie 2, w stankach na kołach, do nich kul 280, waga kuli 3 grzywienki; pischali zaczynnych 20, do nich kul ołowianych 616; prochu pudow 140, saletry pułbeczki, beczka nie pełna siarki paliony, ołowu pudow 17, żelaza, bathogow 100, fonary 2.

S tegosz Wliecha wziąć pussecznych zapassow: kul żelaznych, ołowem oblewanych 12, waga kuli pułthory grzywienki; kul żelaznych, ołowem oblewanych 120, waga pułgrzywienki; prochu pudow 27, ołowu pudow 10, chołsztu arszynow 100, lnu pudow 5, kul żelaznych 24, waga pułtrzeci grzywienki; strzelacz s nich nie lza.

luryow.

Z luryowa wziąncz naradu: puszka sążenna drobowaia, do niey kul kamiennych 100, waga kuli pud y czwierć; piszczał switek, do niey kul żeliaznych 150, waga kuli pud; puszka żeliazna, do niey kul kamiennych 100, waga kuli pułthora puda; piszczali połutornych 5, Moskiewskich, do nich po 300 kul, waga kuli po 6 grzywienek; piszczał miedziana chliatka Pskowska, do niey kul żeliaznych 300, waga kuli 18 grzywienek; piszczał graniastha Moskiewska, do niey kul żeliaznych 300, waga kuli 9 grzywienek; piszczał hłatka Moskiewska na dwu sążeniu, do niey kul żeliaznych 300, waga kuli 8 grzywienek; piszczał żolubczatha Moskiewska, do niey kul 200, waga kuli puł osmy grzywienki.

S tegosz luryowa wziąncz: prochu pudow 250, siarki pudow 20, łnu pudow 500, hołsthow 300; a puszcicznych zapassow: kul żeliaznych 100, waga kuli pułthory grzywienki bes czwierci; kul 540, waga kuli pułthory grzywienki; kul żeliaznych 750, waga kulie grzywienka y czwierć; kul 200, waga grzywienka; kul 500, waga kulie grzywienka bes czwierci; kul żeliaznych 52, kul żeliaznych, ołowem oblewanych 79, waga grzywienka; kul żeliaznych, ołowem oblewanych 300, waga kuli 3 grzywienki; kul żeliaznych 100, waga kuli grzywienka; kul żeliaznych 900, waga kuli w puł grzywienki; kul żeliaznych 200, waga kuli grzywienka bes czwierci; kul żeliaznych 100, waga w trzecć grzywienki; kul żeliaznych 100, waga w czwierć grzywienki; kul żeliaznych 400, waga kuli grzywienka bes czwierci; kul żeliaznych 600, czo beły uzmieni (sic) luryowskich, a inne żeliazne, ołowem oblewane, waga pułczwarthy grzywienki; kul żeliaznych, ołowem oblewanych 300, waga puł grzywienki; kul żeliaznych, ołowem oblewanych 600, czo beły u luryowskich piszczali, waga kuli pułtrzeci grzywienki; kul żeliaznych, ołowem oblewanych 300, waga czwierć grzywienki; kul żeliaznych, ołowem oblewanych 200, waga kuli grzywienka y czwierc.

S tegosz luryowa wziąncz kul, czo u 12 piszczali sorokowych miedzianych po 300 kul żeliaznych, ołowem oblewanych, waga kuli czwierc grzywienki, a co u osmi piszczali sorokowych miedzianych po 300 kul żeliaznych y czo u 9 piszczali sorokowych beło po 300 kul żeliaznych, oło-

wem oblewanych, waga trzeci grzywienci; prochu pudow 150, jeczaby (sie) 17 pudow y 20 grzywienci, chłosthow 160, lnu pudow 395.

Hodia.

Is Hody wziąć naradu: pisczali połutornych 2, do nich kul 190, waga do iednego 6 grzywienci, a do drugiego 5 grzywienci; pisczal miedziana połutorna, do niey kul żeliaznych 290, waga kuli pułczwarthy grzywienci; puszka żelazna zo wkładaniem, do niey kul kamiennych 100, waga kuli 8 grzywienci; hakownic 50, do niey kul żeliaznych po 50; prochu pudow 236, ołowu pudow 15.

S tegosz ys Hodia wziąć naradu: pisczal miedziana połuthorna, waga kuli 2 grzywienci; pisczal miedziana skorostrzelna, do niey kul żeliaznych 276, waga kuli pułgrzywienci; pisczali miedzianych 2 po 9 piendzi, do iedny kul 276, a do drugi 290, waga kuli grzywienka bes czwieri; pisczal miedziana falkonet Niemieczka 11 piendzi, do niey kul żeliaznych 275, waga kuli grzywienka; pisczali 2 po 7 piendzi, a pisczal miedziana, do nich kul żeliaznych 535, waga kuli grzywienka bes czwieri; falkonet miedziany na 7 piendzi, do niego kul żeliaznych 265, waga kuli grzywienka s czwiercią; pisczal miedziana falkoneth, do niey kul żeliaznych 290, waga kuli grzywienka; pisczal Niemieczka, do niey kul żeliaznych 280, waga kuli grzywienka bes czwieri; pisczal miedziana, sorokowa, do niey kul żeliaznych 290, waga kuli czwierć grzywienci; hakownic 22, hakownic 2 bes stankoff; prochu pudow 100, ołowu pudow 5 y grzywienci 13, żelaza, — drobiu do dwu thwiuffiakow grzywienci 36, cholszthu łokei 50, kul do różnych pisczali 1600.

Aliszth.

Z Alisztha wziąć naradu: 3 połuthornych orły, do każdego s nich kul żeliaznych po 50; hakownic 20, do nich kul 4600; prochu pudow 170, ołowu pudow 15; puszczecznych zapassow: kul żeliaznych 1750, prochu pudow 64, ołowu pudow 7 y grzywienci 20, lnu piątkow 60.

Nowogrodek Liwoński.

Z Nowogrodka wziąć naradu: pisczal miedziana 7 piendzi Pskowska, do niey kul żeliaznych 390, waga kuli puł grzywienci; pisczal połutorna,

do niey kul żelaznych 390, waga 4 grzywienki; hakownic 20, do kaizdy po 50 kul; prochu pudow 70, ołowu pudow 20, workow hołstbowych 25; do (dwie?) pielthorny pisczali; pusszeczných zapassow s tegosz Nowogrodka wziąncz: kul żelaznych 600, waga kuli pułthory grzywienki; kul żelaznych 300, drugie ołowem oblewane, waga grzywienka bes czwierci; kul żelaznych 300, waga kuli w czwierz grzywienki, chołszthu łokci 24 y pułpienhta puda ochłópkow lnianých; prochu pudow 51 grzywienek 37; ołowu, siarki pudow 9.

Wilian.

Z Wiliana wziąncz naradu: pisczał chłatka Moskiewska, do niey kul 280, waga kuli 12 grzywienek; pisczał miedziana chłatka, do niey kul 200, waga kuli 10 grzywienek; pisczał połuthorna Moskiewska, do niey kul 600, waga kuli 7 grzywienek; pisczali 3 połuthorne Moskiewskie, do nich kul żelaznych 500, waga kuli 6 grzywienek; pisczali na kołach 21, przezwiskiem soroki, do nich kule ołowiane; hakownic 27, pisczał połuthorna Niemieccka, kula waży 3 grzywienki; prochu pudow 300, ołowu pudow 600, lnu pudow 300, chołszthu arszynow 300, siarki palony pudow 49. S tegosz Wiliana wziąncz pusszeczných zapassow: kul żelaznych 150, waga kuli 5 grzywienek; kul żelaznych 303, waga kuli 3 grzywienki; kul 120, wagi po 3 grzywienki; kul żelaznych 960, waga kuli 2 grzywienki; kul 600 żelaznych, waga ich po pułgrzywienki; kul żelaznych 1000, ołowem oblewanych, waga kuli puł grzywienki, prochu pudow 197, ołowu pudow 110; lnu pudow stho, chołszthow arszynow 200, jemczuby (sic) pudow 44 bes piąnci grzywienek.

Tharwasz.

Is Tharwasza wziąncz naradu: pisczał połuthorna, do niey kul 280, waga kuli 6 grzywienek; hakownic 30, do nich kul po 300; prochu pudow 80.

S tegosz Tharwaszu wziąncz pusszeczných zapassow: kul żelaznych 530, waga ich po grzywienecze; kul żelaznych 250, waga kuli po 2 grzywienek bes czwierci; kul żelaznych 250, waga kuli po 2 grzywienek bes czwierci; kul żelaznych 250, waga kuli po pułgrzywienki; kul żelaznych, ołowem oblewanych 250, waga kuli grzywienka bes czwierci;

kul żelaznych 300, waga kulie grzywienka; prochu pudow 58, ołowu pudow 17.

Laiusz.

Iz Laiusza wzięncz naradu: piszczali falkonéthowych miedzianych 3, piszczal połuthorna miedziana, hakownicz 33, prochu pudow 150, ołowu pudow 30; a puszcicznych zapassow s tegosz Laiusza wzięncz: prochu pudow 40, ołowu pudow 10, siarki pulthora puda.

Pernow.

S Pernowa wzięncz naradu: piszczali połuthornych Moskiewskich 4, do każdy s nich kul po 525, waga kuli 6 grzywienek; hakownicz 68, które y dziś w skarbie, do nich kul ołowianych 3000; prochu pudow 1200, ołowu pudow 62.

S teyże Pernawy wzięncz: piszczal miedzianą, waga kuli 3 grzywienki bes czwierzci; piszczal miedziana, falkoneth, waga kuli 3 grzywienki bes czwierzci; piszczali miedziane 3 pułczmia, w iedną kulię wagi 9 grzywienek, w drugie 6 grzywienek, w trzecie 8 grzywienek. S teyże Pernawy wzięncz pussecicznych zapassow: kul żelaznych 675, waga kulie 20 grzywienek; kul żelaznych 115, waga kulie 9 grzywienek; kuli 115, waga kuli 8 grzywienek; kul 120, waga po 7 grzywienek; kul 620, waga kuli 3 grzywienki bes czwierzci; kul 740, waga kulie po grzywienecze; hakownych kul 4000 ołowianych; prochu pudow 500 y grzywienek 36; ołowu pudow 40 y grzywienek 33, siarki paliony pudow 18, lnu pudow 88, zgrzebi lnianych pudow 32, konathow 2, podyem Niemieccki szwiekszyn, żelaza krycz 170, skor surowych prochowych 274, do naradu workow prochowych 639, kul żelaznych 330.

Pawda.

Is Pawdy wzięncz naradu: piszczal miedziana 16 piendzi, do niey kul 60, waga kuli 7 grzywienek; piszczal miedziana 14 piendzy, do niey kul 2150, waga kuli 6 grzywienek; prochu pudow 400. S tyże Pawdy wzięncz: piszczal miedziana na 7 piendzi, w stanku na kołach okowanych, waga kulie 3 grzywienki; piszczal miedziana 15 piendzy, waga kulie 3 grzywienki; piszczal miedziana na 9 piendzi, w stanku na kołach, waga

kulie 2 grzywienki; piscal miedziana s olowey 14 piendzy y puł; piscal miedziana 8 y puł piendzi, w stanku na kołach okowanych, waga kulie grzywienka; piscal miedziana drobowaia w kolodzie 6 y puł piendzy.

S teyże Pawdy wzięncz pussecznych zapassow: kul żeliaznych 255, każda waży po 3 grzywienki; kul 250, każda waży po 2 grzywienki; kul 300, po pułtory grzywienki wazą; kul 240, po grzywience wazą; kul 30, po grzywience bes czwieri waży każda kula; 38, po puł grzywienki wazą; kul 353, wagi nie wiedzą; prochu pudow 120, siarki pudow 10 paliony, workow prochowych do wientszego naradu 160,500, beczka smoły, konathow 3, stanki piscalne 2 łamane, a w kaznie kulie, które do naradu Pawdyńskiego nie przychodząc się, — kul żeliaznych wienthszych 22. K temu spisku ruku podpisał . . .

Polcziov.

Is Polcziova wzięncz naradu: piscal strzała Moskiewska, do niey kul żeliaznych 300, waga kulie 3 grzywienki; piscali 2 sorokowych, do nich kul żeliaznych do kaszdego po 300, waga kulie po 42 grzywienki; hakownicz 30, do nich kul do każdy po 100; prochu pudow 60.

S tegosz Polcziova wzięncz pussecznych zapassow: kul żeliaznych 300, waga kulie 2 grzywienki; kul żeliaznych 300, waga kulie po grzywience; kul żeliaznych 300, waga kulie pułgrzywienki; prochu pudow 40.

277.

SPISEK NARADU, KTORY NARAD W INFLANCZKICH HORODZIECH ZOSTAWICZ PO DOCHOWORU S POSŁY.

Kokenchauss.

W Kokenchaussie naradu: piscali Niemieckich miedzianych 2 po 9 piendzi, kula po 4 grzywiny waży; piscali 2 po 9 piendzi, kula pułczwarthy grzywienki; piscal miedziana Niemieczka na 9 piendzi, kula 3 grzywienki waży; piscal Niemieczka miedziana, na kołach, kula grzywienkę waży; piscali Niemieckich 2 po 7 piendzi, na kołach, kula grzywienkę waży; thyuffiaki 2 drobowe po 3 piendzi, thyffiakow 6; piscali zaczynnych y przyczynnych 26.

Skrowney.

W Skrownym naradu: piscal miedziana 9 piendzi, na kołach, kula grzywienkę waży; piscal żelazna skorostrzelna, stogi w wyszym horodzie, kula grzywienkę waży; piscal żelazna skorostrzelna, zo wkładniem, kula grzywienkę s trzecią waży; piscal żelaznych skorostrzelnych Niemieczkich 2, kula puł grzywienki waży.

Czesthwin.

W Czesthwinu naradu: piscal Niemieczka miedziana w stanku na kołach, 9 piendzi, kula grzywienkę waży; piscal miedziana w stanku na kołach, kula pułhory grzywienki; piscal 4 po 6 piendzi, kula czwierz grzywienki waży; piscal 2, iedna 7 piendzi, a druga skorostrzelna, kula w obu dwu puł grzywienki waży; piscal na 6 piendzi, kula czwierz grzywienki waży; thyuffiak wientszy na kołach na 4 piendzi, thyuffiakow 2 małych drobowych; soroki Niemieczkie 3 żelazne, w jedny soroki 8 piscal, a u drugi 7 piscal, a u trzeci 3 piscal.

Borzui.

W Borzuniu naradu: piscal miedziana 9 piendzi, w stanku na kołach, kula 2 grzywienki waży; piscal żelazna skorostrzelna w 9 piendzi, na sobakę, kula waży grzywienkę bes czwierci; piscal żelaznych skorostrzelnych 3 na 9 piendzi, do nich po 3 wkładni, iedna na sobakie, a dwie na wieidinczach, kula puł grzywienki waży; piscal żelaznych skorostrzelnych 2, iedna 9 piendzi z dwiema wkładni, a druga 5 piendzi zo wkładniem, kula waży osmą część grzywienki; piscal żelaznych skorostrzelnych 2 na 5 piendzi.

Wołodymierzcz.

We Wołodymierczu naradu: piscal 5 Niemieczkich, miedzianych, po 9 piendzi, kula po grzywienkę waży; piscal 5 żelaznych po 9 piendzi, kula grzywienkę waży; piscal żelazna withaia na sobaki, zo wkładniem na 7 piendzi, kula czwierz grzywienki waży; piscal na 7 piendzi, żelazna zo wkładniem; piscal falkoneth Niemieczki miedziany, kula pułtrzeci grzywienki waży; piscal skorostrzelna, miedziana, zo wkładniem

na 9 piendzi, kula grzywienkę waży; piscal żelazna na sobakie, 5 piendzi; piscal thiuffiaków Niemiecckich miedzianych drobowych 6 po 3 piendzi; piscal falkoneth żelazny; piscal żelazna na 8 piendzi, strzelają z ni drobom; piscal zacyzynnych 28; falkonethow miarą zacyzynnych piscal 9, a na deszcze 10 stwołów przykowanych rucznych; thyuffiak drobowy 2 piendzi żelazne; falkoneth żelazny bes stanku.

Rowney.

W Rownym naradu: piscal miedziana, kula 2 grzywienki waży; piscal miedziana hładka, kula 2 grzywienki waży; piscal miedzianych 2, kula pułthory grzywienki waży; thyuffiakow 6; hakownic 14.

Trykath.

W Trykacie naradu: piscal falkoneth na 9 piendzi, kula pułtrzeci grzywienki waży; piscal żelazna skorostrzelna, kula puł grzywienki waży; piscal falkonethy 3 po 9 piendzi, kulia pułthory grzywienki waży; puszką pułkowa, miedziana na 7 piendzi, kulia czwierz grzywienki waży; thyuffiakow żelaznych, drobowych 2; hakownic 16.

Rezyca.

W Rezycy naradu: piscal miedziana 5 piendzi y z zacyzniem na sobaki, kula waży grzywienkę y czwierz; piscal miedzianych Niemiecckich 2, jedna z zacyzniem na sobakie, 5 piendzi, kula grzywienkę waży, a druga 9 piendzi, w stanku na kołach, kulia pułthory grzywienki waży; piscal na 7 piendzi, w stanku na kołach, kulia grzywienkę waży; hakownic 16.

Horod Liuza.

W Liuzy naradu: piscal miedziana 9 piendzi, w stanku na kołach, kulia 3 grzywienki bes czwierci waży; piscal miedziana Niemieccka 9 piendzi, kulia pułtrzeci grzywienki waży; piscal miedziana Niemieccka hranowatha 9 piendzi, w stanku na kołach, kulia pułthory grzywienki waży; piscal falkoneth w stanku na kołach, kulia puł grzywienki waży; piscal miedziana falkoneth, w stanku na kołach; piscal miedziana bes stanku; piscal żelazna bes okładniey y sporczenia; thyuffiakow żelaznych 2, bes okładniey, hakownic 44.

Horod Wliech.

We Wliechu narad: piscal połuthorna miedziana, kula waży 3 grzywienki bes pułczwierci; piscal połkowa miedziana, 10 piendzi, w stanku na kołach, kula pułthory grzywienki waży; piscal połkowych miedzianych 2, w stankach na kołach, iedna 5 y puł piendzi, a druga 2 piendzi, kula puł grzywienki waży; piscal zaczynnych 8; piscal skorostrelnych żeliaznych po 6 piendzi 2, a trzecia pułpiendy piendzi, kula waży pułtrzeci grzywienki, strzeliaz s nich nielza; piscal skorostrelnych 2, iedna 7 piendzi w stanku poporezana, a druga 4 piendzi w stanku, strzeliaz s nich nielza.

Iuryow Liwoński.

W Iuryowie Liwońskim narad: piscal falkonoth miedziany, kulia 2 grzywienki waży bes czwierci; piscal falkonethowych 2 miedzianych, kulia pułthory grzywienki waży; piscal falkonethowych miedzianych 3, kulia waży grzywienkę y czwierc; falkonethow żeliaznych 2 zo wkładni, kulia grzywienkę waży; falkonethow 3, ieden miedziany, a dwa żeliazne, kulie ważą grzywienkę bes czwierci; falkonethow 2 żeliaznych zo wkładni, do iednego kulia waży puł grzywienki, a do drugiego grzywienkę; piscal sorokowych miedzianych 12, kulie do nich po czwierci grzywienki waży; piscal sorokowych miedzianych 8, kulie do nich po puł grzywienki ważą; piscal sorokowych miedzianych 9, kulie do nich pułtrzeci grzywienki; piscal sorokowa miedziana, kulia 3 grzywienki waży; piscal żeliazna zo wkładniem, kulia grzywienkę waży; piscal żeliazne zo wkładni 19, kulie po pułgrzywienki ważą; piscal żeliazne Iuryowskie 2, kulie po grzywience bes czwierci ważą; piscal żeliaznych zo wkładni 2, kulie po 3 grzywienki ważą; piscal żeliazna czuhinna Niemieczka, kulia czwierc grzywienki waży; piscal żeliaznych 4 zo wkładni, kulia grzywienkę bes czwierci waży; piscalie — zmye, Iuryowskie 2, kulie do iedny 3 grzywienki y czwierc, a drugie pułczwarthy grzywienki ważą; piscal czuchenna żeliazna, kulia pułgrzywienki waży; piscal czuchenne żeliazne 2, kulie grzywienką bes czwierci ważą; puski żeliazne 2 zo wkładni, jedna kulia 10 grzywienek, a druga 5 grzywienek waży; piscal połuthoranych Iuryowskich 2, kulie po pułtrzeci grzywienki ważą; piscal Iuryowska mie-

dziana, kulia czwierz grzywienki waży; piscal czuchenna luryowska żelazna, kulia grzywienkę y czwierz waży.

Aliszth.

W Aliscie naradu: piscal połuthorna—lew, Aliszthka, Niemieczka; piscal połuthorna—lew, Alishthka; piscal 2 Niemieczkich po 9 piendzi, thyufiaki żelazne Niemieczkie 2; piscal falkoneth Niemieczki; piscal 2 sorokowych 3; tyuffiakow żelaznych Pskowskich 2; piscal sorokowa Niemieczka; piscal żelaznych na kołach 11; hakownicz 15, ruszycz 37.

W nowym Liwonskim horodku naradu:

Piscal 2 miedzianych po 9 piendzi, kule po pułthory grzywienki ważą; piscal miedziana Niemieczka 11 piendzi, kula waży grzywienkę bes czwierci; piscal Niemieczka 9 piendzi, kulia 3 grzywienki waży; hakownicz 15.

W Wilianie naradu:

Piscal Niemieczka żelazna; piscal 3 połuthornych Niemieczkich miedzianych, kulie po 2 grzywienki ważą; piscal 2 sorokowych 5, kulia pułgrzywienki waży; piscal żelazna zo wkładniem, a piscal sorokowa, strzeliacz s nich drobom, przeciw kulie pułgrzywienki drobom; piscal Niemieczka żelazna zo wkładniem, puszk 2 tyuffiaki miedziane 2, puszk thyuffiak miedziany, hakownicz 20.

W Tharwasie naradu:

Piscal 2 miedzianych po 11 piendzi Niemieczkie, kulia grzywienkę waży; piscal miedziana 7 piendzi, kulia 2 grzywienki bes czwierci; piscal miedziana sorokowa 9 piendzi Niemieczka; piscal miedziana sorokowa Niemieczka 7 piendzi; falkoneth, kulia grzywienkę bes czwierci; piscal sorokowa miedziana 9 piendzi, kulia grzywienkę waży; hakownicz 28.

W Laiussie naradu:

Piscal 2 sorokowych miedzianych 7; piscal żelazna; falkonethow miedzianych 2 bes wkładnia; falkonethow żelaznych czuchennych 4; tyuffiaczek zo wkładniem; hakownicz Niemieczkich 27.

W Polczewie naradu:

Falkonethow 2, kula 2 grzywienki waży; piscal falkoneth, kulia grzywienkę waży; piscal falkoneth, kulia puł grzywienki; bakownicz 17.

W Pernawie naradu:

Pisczali 4 czuchennyh, kulia grzywienkę waży; piscal czechenna żeliazna, kulia 3 grzywienki bes czwierci; piscal miedziana, kulia 20 grzywienek waży; piscal miedziana piethunia, 3 grzywienki bes czwierci; piscal 2 czwiercz, z nią kulia 3 grzywny; piscal miedziana falkoneth, kulia 3 grzywienki bes czwierci; piscal 2 żeliaznych sorokowych 6 drobowych; piscal 2 tyuffiakow drobowych 14; piscal 2 miedzianych sorokowych 4, kulia grzywienkę waży; piscal 2 starostrzelnych (sic) drobowych 5; piscal 2 żeliaznych 47, rusznicz 50 s sthanki, a bes stankoff y sporczennyh 69 sthwołow.

W Pawdzie naradu:

Piscal miedziana — zmi 9 piendzi, w stanku w okowanych koliessach; piscal 2 żeliaznych po 15 piendzi, obrogatych w kołodach, a w nich po 2 wkładni; piscal 2 miedziane, iedna 19 piendzi, a druga 7 piendzi, kulia pułthory grzywienki; piscal miedziana 9 piendzi skorostrzelna, na kołach, kulia grzywienkę waży; piscal żeliazna 7 piendzi, przełomiona, bes stanku, na wierzyczynie, a thy piscal 2 obłomek 4 piendzi, kulia grzywienka; piscal żeliazna 9 piendzi na wierzyczynie, kulia grzywienkę bes czwierci; piscal miedziana, korabliena, na kołach, pułszosthy piendzi, na wierzyczynie na kołach, kulia puł grzywienki; piscal miedziana 9 piendzi na kołach, kulia w puł grzywienki; piscal żeliazna skorostrzelna zo wkładniem puł 9 piendzi, na wręczenie, kulia puł grzywienki; piscal żeliazna skorostrzelna zo wkładniem puł 9 piendzi na wręczenie, kulia puł grzywienki; piscal miedziana drobowa 7 piendzi; piscal skorostrzelna na wręczenie 8 piendzi; tyuffiak żeliazny drobowy na 2 piendzi; puszkaz żeliazna drobowa 5 piendzi; piscal koroptewa (sic) żeliazna 5 piendzi, bes stanku, na kruczniu; piscal miedziana drobowa koropthewa (sic) na 5 piendzi, bes stanku, na werczynie; 2 puszkaz drobowe żeliazne obruchałe, zo wkładniem, na stanku lieżanczym 11 piendzi; puszkaz żeliazna drobowa, puł piendzi, w stanku na kołach; puszkaz żeliazna obruchała, zo wkładniem, drobowa, na

15 piendzi, w kłodzie; thyuffiak żeliazny drobowy puł czwarty piendzi; thyuffiaki 2 żeliaznych drobowych na wroczywie, ieden puł czwarty piendzi, a drugi na 3; piszczał miedziana okręthowa 5 piendzi; piszczał miedziana drobowa w kłodzie 5 piendzi; thyuffiaki 2 żeliaznych, ieden puł czwarty piendzi, a drugi 3, w stańkach na kołach okowanych; thyuffiaki 2 żeliazne, ieden 4 piendzi, drugi puł czwarty piendzi.

W teyże Pawdzie naradu: piszczał miedziana 9 piendzi bes stanku; piszczał miedziana puł 6 piendzi; piszczał miedziana pułkowa łamana we dwu zerkwiach (sic); piszczał żeliazna na wroczywie 7 piendzi; piszczał 33 zaczynnych; piszczał thyuffiakow żeliaznych 3; połowina woroth miedzianych na dłusz 10 piendzi; do naradu bulszy miensch kol (sic) 40; do naradu bulszego 350 pizey.

278.

ROSPIS NEWELSKIEMU Y ZAWOŁOCZKIEMU NARADU, S KTORYM NARADEM THE HORODY LITEWSCZY LIUDZIE WZIELI, A TERAS THOTH NARAD OSTAWICZ W HORODZIECH PO DOCHOWORU S POSŁY.

Na Newliu naradu:

Piszczał miedzianych połuthornych 2, waga kuli 6 grzywiemek; piszczał połuthornych hładkich 2, trzecia piszczał graniastha, do niey kulia waży 3 grzywiunki bes czwieri; falkonethow 6, do dwu falkonethow kulia waży po grzywiencze y po cwierci, a do szterzech falkonethow kulia waży po grzywiencze; hakownicz 55, rusznicz 47. A przybyłnego naradu w Zawołociu y na Newliu zwiesz, czo Stephan krol przybawiel: hakownicz 600; kul, czoby iedno beło przybawnych.

Horod Helm.

Na Chelmu zostawicz starego naradu: piszczał miedzianych 2, ktore nadyzione na pogorzeliisku. Z Łuk y s Chelmu wywiesz naradu: piszczał przybawnych 16, hakownicze krolewskie wszystkie z Łuk wziąć y wywiesz.

W Zawołociu naradu zostawicz:

Piszczał połuthornych 2, kulia waży 6 grzywiemek; piszczał falkoneth 10 piendzi, waga kuli grzywiunka; piszczał miedziana falkoneth, druga pi-

czal miedziana sorokowa; falkonethy 4; pischali sorokowych 3, waga kuli grzywienka bes czwierei; hakownicz 46, rusznicz 25.

Wielikocho hospodara, czara Iwana Wassyłowicza wssiey Russi, diiak Mikitha Bassenog Wieresczachin. A Ostrow podać ze wszystką strzelbą, tho jest z naradem, s ktorym then horoth wszienth, y ostawicz then narad w borodzie; a krolewskiey narad przybawiony wszystek s tego horoda wywiesz. Diak Bassenog Wieresczachin.

279.

DIE 27 IANUARIJ EX CASTRIS WYACHALI PP. ROTHMISTRZE Z DWORANY MOSKIEWSKIMI ZAMKI INFLANCZKIE ODBIERACZ, NA CZO INSTRUCTIAE WZIELI.

Pan Lesniowski iachał do	<table border="0"> <tr><td data-bbox="305 708 529 737">Pernaw obu.</td></tr> <tr><td data-bbox="305 737 529 767">Felina.</td></tr> <tr><td data-bbox="305 767 529 796">Salacza.</td></tr> <tr><td data-bbox="305 796 529 826">Perkiel.</td></tr> </table>	Pernaw obu.	Felina.	Salacza.	Perkiel.	<table border="0"> <tr><td data-bbox="551 725 867 824">Isz Salacz y Perkiel occupował Biring, okazacz to ma dworanimowi.</td></tr> </table>	Isz Salacz y Perkiel occupował Biring, okazacz to ma dworanimowi.	
Pernaw obu.								
Felina.								
Salacza.								
Perkiel.								
Isz Salacz y Perkiel occupował Biring, okazacz to ma dworanimowi.								
Pan Rozen iachał do	Derpthu.							
Pan Maciey Bielawski iachał do . . .	<table border="0"> <tr><td data-bbox="305 881 529 946">Marienburku, alias Olixta.</td></tr> <tr><td data-bbox="305 946 529 1010">Czestwina, alias Szeswey.</td></tr> <tr><td data-bbox="305 1010 529 1041">Bierzuny.</td></tr> <tr><td data-bbox="305 1041 529 1085">Kokenhausu.</td></tr> </table>	Marienburku, alias Olixta.	Czestwina, alias Szeswey.	Bierzuny.	Kokenhausu.	<table border="0"> <tr><td data-bbox="551 899 867 1058">Ma posłacz do Aszkarathu, po Moskiewsku Skrowno, y do Lienewarthu y okazacz dworanimowi, że tho dawno dzierzem.</td></tr> </table>	Ma posłacz do Aszkarathu, po Moskiewsku Skrowno, y do Lienewarthu y okazacz dworanimowi, że tho dawno dzierzem.	
Marienburku, alias Olixta.								
Czestwina, alias Szeswey.								
Bierzuny.								
Kokenhausu.								
Ma posłacz do Aszkarathu, po Moskiewsku Skrowno, y do Lienewarthu y okazacz dworanimowi, że tho dawno dzierzem.								
Pan Lięniek iachał do	<table border="0"> <tr><td data-bbox="305 1090 529 1119">Nowogrodka.</td></tr> <tr><td data-bbox="305 1119 529 1149">Gowia, alias Azel.</td></tr> <tr><td data-bbox="305 1149 529 1178">Trykathu.</td></tr> <tr><td data-bbox="305 1178 529 1242">Rowne, alias Rumborg.</td></tr> <tr><td data-bbox="305 1242 529 1307">Wołodymierzecz, alias Wołmyr.</td></tr> </table>	Nowogrodka.	Gowia, alias Azel.	Trykathu.	Rowne, alias Rumborg.	Wołodymierzecz, alias Wołmyr.	<table border="0"> <tr><td data-bbox="551 1171 867 1232">Okazacz dworanimowi, że Kerepecz wzientho.</td></tr> </table>	Okazacz dworanimowi, że Kerepecz wzientho.
Nowogrodka.								
Gowia, alias Azel.								
Trykathu.								
Rowne, alias Rumborg.								
Wołodymierzecz, alias Wołmyr.								
Okazacz dworanimowi, że Kerepecz wzientho.								
P. Ruskowski iachał do	<table border="0"> <tr><td data-bbox="305 1322 529 1352">Marienhausen, alias Wlech.</td></tr> <tr><td data-bbox="305 1352 529 1381">Lucen, alias Luza.</td></tr> <tr><td data-bbox="305 1381 529 1414">Rozythen, alias Rezycza.</td></tr> </table>	Marienhausen, alias Wlech.	Lucen, alias Luza.	Rozythen, alias Rezycza.				
Marienhausen, alias Wlech.								
Lucen, alias Luza.								
Rozythen, alias Rezycza.								
P. Golembiewski, towarzysz pana Uchrowieczkiego iachał do .	<table border="0"> <tr><td data-bbox="305 1426 529 1456">Laiissa.</td></tr> <tr><td data-bbox="305 1456 529 1486">Poleczowa.</td></tr> <tr><td data-bbox="305 1486 529 1519">Tharwasza.</td></tr> </table>	Laiissa.	Poleczowa.	Tharwasza.				
Laiissa.								
Poleczowa.								
Tharwasza.								

280.

INSTUCTIA DO ODBIERANIA ZAMKOW PANOM ROTHMISTRZOM
WYSZEY OPISANYM.

Pan rothmistrz ma stąd iachać naprzod do N; tam mu mają dacz chłopow posluszenstwo, y na swym mieysczu ma zostawic thowarzysza swego s tą nauką:

Naprzod, ma się upomniec dworanom, aby chłopy włoszcz zebrano, a według postanowienia oddano; a po thym onym że chłopom wszystkim kazacz y spissać każdą wieś mianowiecie, y thym woithom kazacz, aby wszystkie chłopcy, czo ich jedno iest, tak s końmi, s sanimi, kto nie ma koni, wołmi, aby beli zaras gothowi, y oddacz ie Moskiewskiemu woiewodzie y wziąncz od niego recognitią, iako wielie podwod dadzą, na czo się on, woiewoda y wszyszczy czo w zamku ze wszystkim wybracz mają, może-li bydź rychli nisz za thydzień, a nie może-li bydź rychli, thedy dłuży tego dnia wybieracz się nie mają, alie według postanowienia, skoro po oddaniu podwod, nie mają dłużej mieszkacz, iedno w thydzień zamek podać mają; a ostatek chłopow, którzy koni nie mają, y pieszych wyгнаć, aby działą ciagneli y prowadzieli do Pskowa.

Łothyszom zakazać, aby nicz Moskwie nie czynieli, alie się spokojem zachowali, y karacz ich za tho, iezli by czo uczynieli.

A iezli się razem Moskwa nie zabierze na the podwoły, wszakosz iedno chlieb y spiza iaka, tedy Moskwa mają swoje stróże zostawic, a naszymy tego postrzegacz, aby się im w thym schowaniu szkoda nie stała, a stróże żeby pokoy mieli. A o tho nabarzi się staracz, iakoby ie czo rychli z zamku wyprowadzidz. Działą ktore mają bracz, a ktore mają zostacz, z registrow sprawi się, także y ktore insze woienne rzeczy, y o thym tesz ktore ma Moskwa wziąncz; ktory registr bendzie miał pod pieczęnczą mą y wypissawszy s niego tho, czo nalieży któremu zamkowi, ma tho pod strażą swoją miecz.

Ma tesz Moskwę y prosicz y napominacz, aby thych ludzi, którzy ich båndą odwodzidz, nie chrabieli, gdysz tho iest w postanowieniu przymier-

nym. Z Moskwą, która tam będzie, mają się ludzkie y przystoynie obchodzić, s poddaunmi także. Dawszy tę naukę thowarzyszewi swemu, ma iachacz do Asel, po Moskiewsku Gowia; zostawiwszy thymże kształtem thowarzysza swego y tosz mu poruczywszy, czo N. w N., ma iachacz do N. y thymże kształtem także zostawicz thowarzysza; a tam stąd dali ma iachacz do Rumborku, po Moskiewsku Rowne, y tym że kształtem także zostawicz tam thowarzysza. Pothym tam stąd ma iachacz do N., po Moskiewsku N. y tymże kształtem thowarzysza zostawicz. Tho odprawiwszy ma się nazad do N. wrocicz y then zamek ma miecz w sprawie swy, do dalszy nauki krola lego Mosci. Ma okazacz, że Kerepecz wzientho.

W tych wszystkich zamkoff włosciach ma roskazacz, aby boiaronicz nie brano zbosez ich y s statkow, bo ie mają wedle przymiernego listhu wolno wywiescz.

281.

DUCI MAGNO.

Illustrissime princeps! Mitto ad arces NN. ac alias quasdam generosum dominum NN. sacrae regiae Maiestatis equitum praefectum; unaque veniunt Mosci aulicus principis et alii quidam subditi, qui eas arces tradant et Moschos inde deducant. Rogo igitur, ut celsitas Vestra illos ad eas arces tuto et secure deduci curet, rem regiae Maiestati gratissimam faciet. Commendo me etc. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 27 Ianuarii, 1582, Ioannes Zamoiski.

282.

LITTERAE PASSUS.

Universis et singulis,—principibus, generalibus, exercituum capitaneis, militibus, arciumque capitaneis et tenentiis, nobiles, civitatibus, earumque magistratibus salutem et mutuam benevolentiam. Mitto ad arces NN. ac alias quasdam generosum dominum NN. sacrae regiae Maiestatis equitum praefectum; unaque veniunt Mosci aulicus principis et alii quidam subditi, qui eas arces tradant et Moschos inde deducant. Rogo igitur, ut eos tuto

et secure vobis transire sinant, nec Moschos excedentes ex arcibus ulla injuria aut damno affici patiantur, cum id caderet in praejudicium negotiorum sacrae regiae Majestatis Poloniae, Domini mei; subditis aut (autem) regiae Majestatis, ne secus faciant, nomine regiae Majestatis mando, sub gratia regiae Majestatis. Dath. ex castris ad Plescoviam, die 27 Januarii, anno 1582, Ioannes Zamoiski de Zamoscia, supremus etc.

283.

INSTRUCTIO LEGATIONIS AD MAGNIFICUM ET GENEROSUM DOMINUM PONTUM DE LA GARDIA, GENERALEM EXERCITUS SVETICI, DATA GENEROSIS DOMINIS ERNESTH WEYER CAPITANEO NOVEN. ET MICHAELI KONARSKI S. R. MAIESTATIS SECRETARIO IN CASTRIS AD PLESCHOVIAM, 29 IANUARIJ, 1582.

Postquam Dominum generalem nomine meo salutaverint, dicent serenissimum Poloniae regem, Dominum meum elementissimum jam ante annum ex conventu Varsoviensi significasse serenissimo regi Suetiae, se prorsus iturum esse ad Plescovium obsidendam, ut, si serenitas ejus vellet, etiam aliquid ex sua parte in ditione ipsius Mosci tentaret, movuisse etiam serenissimum Suetiae regem, ne quid in Livonia ejus serenitas a tergo suo ageret, necne juribus ejus Maiestatis praejudicaret. Post conventum ipsum factum est, ut ultro Moschus ipse legatos ad regiam Poloniae Majestatem mitteret, et omnia, quaecumque possideret in Livonia, pacis causa illi concederet, excepta tantum Narva et aliis quibusdam arcibus minoribus, ad lacum Penbas sitis. Cum tamen jam regia Maiestas serenissimo regi Suetiae scripsisset de sua expeditione, etsi utiles illi admodum conditiones adferrentur, tamen ab eo, quod scripserat ad serenissimum regem Suetiae, discedere noluit. Interim tamen praeter omnem expectationem regiae Poloniae Majestatis accidit, ut exercitus serenissimi regis Suetiae non in Moschoviam, sed in Livoniam duceretur, et tum alias arces, tum etiam Narvam et Album-Lapidem post tergam copiarum regiae Maiestatis, aditusque omnibus ex Moschovia a milite regiae Majestatis Poloniae interclusis, ceperit. Quoniam vero, producta obsidione Pleschoviensi et copiis regiae Maiestatis ad personam usque Mosci evagatis et vastantibus longe lateque

ejus ditiones ad hoc usque tempus, hoste permoto, interim vero Livonia ipsa variis rumoribus fluctuante, pax facta est inter serenissimum regem et principem Moschorum iis conditionibus, ut tum aliis arcibus alibi, tum Livonicis omnibus arcibus, quas teneret, regiae Maiestati decederet, et non solum alias arces remitteret, sed etiam nonnullarum, quas exercitus serenissimi regis Svetiae occupavit, jure concederet, ita ut etiam ejus rei causa quemadmodum ad alias arces, ita et ad eas aulicos quosdam destinaret, quasdam etiam arces Moschoviticis pro Livonicis a regia Majestate acciperet: mei officii putasse illum de eo admonere et ab eo perquirere, utrum juribus serenissimi regis mei contravenire velit, an non, — tum in arcibus, quarum jure Moschus cedat, tum in aliis, ut deinceps de eo, quod mihi responsum fuerit ipsius, regiam Maiestatem et ordines certiorum (sic) facere possim.

Cum vere me spes teneat, serenissimum Svetiae regem, et pro affinitate et pro aequitate sua, regiae Majestati Poloniae et juribus regni Poloniae, — quod ab illo omnem benevolentiam expectavit, itidemque et serenissimus rex Svetiae ab eodem expectare semper potuit, — regiae Majestati et regno satisfactorum esse, nec jura ipsius regiae Majestatis ac regni esse moraturum: hoc etiam illi significare volui, curasse regiam Majestatem per reverendum patrem Possovinum et oratores suos, ut inter serenissimum regem Svetiae et Moschum pax aut Induciae componerentur, sed id adhuc effici non potuit. Itaque de eo Domino generali sciendum esse, ne quam interim in serenissimi regis Svetiae ditiones impressionem Moschus faciat.

Haec me publice illi significare voluisse, privatim vero addere, tum propter serenissimam Svetiae reginam, a cujus divo fratre beneficia acceperim, tum propter ipsum Dominum generalem, quem audio nationis esse Francicae, in qua ego ab ineunte aetate aliquod annos ita consumpsi, ut benevolentiam illorum hominum magnam experirer: putare me pro eo loco, quem habet apud serenissimum Svetiae regem, nihil, inscio illo, incipi, et imprimis in Livonia, auctore illo, omnia geri et administrari. Debere igitur pro sua prudentia in omnes partes intueri, et imprimis illud curare, ut occasiones dissensionum inter reges affines tollantur, nec ordines regnorum, jam diu conjunctorum, et arctissima ad extremum vincula regum sociato-

*

rum inter se exasperentur. Quod si accideret, facile illum cernere, orbem terrarum nemini quam ipsi adscripturum esse. Satis habere hostium Suetiam, habere etiam suos Poloniam, et si nunc cum omnibus pax constituta sit, nihil necesse est igitur illas inter se belligerare.

Consultissimum vero ea reddere, quae cujusquam sunt et quae barbarus, jam liber ab armis Polonicis, liber etiam a Tartaricis (nam et cum his faedus sancivit) fortasse occupare, et praesertim hoc tempore, omni navigationis ex Suetia, per hyemem intercluso, poterit. Nescire me, quo animo id a me accepturus sit Dominus generalis, pro ejus tamen sapientia et humanitate, de qua audio, arbitror accepturum in bonam partem; ut tamen erit, me officio meo erga serenissimam reginam et Dominum generalem amanti satisfactorum. Quid vero ad serenissimum regem Poloniae et ordines a me refferri voluerit, id summa cum fide et studio benevolentiae inter utrumque regem et regnum retinendos, sine mora, quas (quam?) res non patitur, relaturum esse.

Ad eum vero scopum eas res reducere admittentur, ut si Dominus generalis voluerit, Narvam et in arces, quae in periculo versantur, ne Moschus eas capiat, praesidia regiae Majestatis Poloniae, Domini nostri sine mora intromittere, iisque cedere; constituatur locus et tempus conventus commissariorum, per quos de juribus ac controversiis regum trasigi et componi sine injuria utriusque possit; interim vero bona vi civitas utraque observetur, ut serenissimus rex Suetiae totus intentus esset in Moschum; serenissimum etiam Poloniae rex, tanto majori cum assensu ordinum, iterum de pace serenissimi Suetiae regis cum Moscho partes suas interponere apud Moschum possit.

Monebunt etiam Dominum generalem, ut cum Mosci ex arcibus vicinis — Pernavia, Felino, Uberpoli, Lais et aliis decedent, resque suas inde evehent, ne illis a milite Sveco noceatur; cum ea res non solum in Mosci, quod minus curandum esset, sed multo magis serenissimi regis Poloniae injuriam cederet, quandoquidem de securitate in hoc discessu legati ejus Majestatis ipsi caverant. Ioannes Zamoiski de Zamoscie, supremus regni Poloniae cancellarius et exercituum generalis, Cracoviensisque etc. capitaneus.

284.

LITTERAE FIDEI AD GENERALEM EXERCITUS SVETICI
CAPITANEUM.

Magnifice ac generose Domine, amice charissime! Mitto ad Magnificentiam Vestram generosos Dominos Ernest Weier, capitaneum Novensem, et Michaëlem Konarski, sacrae regiae Maiestatis secretarium, quibus negotia quaedam regiae Maiestatis, Domini mei clementissimi, ad Magnificentiam Vestram deferenda commisi. Commissi etiam, ut quidam privatim nomine meo ad Magnificentiam Vestram pro mea erga serenissimam Svetiae reginam observantiam (observantia) et erga Francicam nationem Magnificentiae Vestrae benevolentiae (benevolentia) referrent. Rogo igitur, ut Magnificentia Vestra illis fidem adhibeat et eos cum responso ad me quamprimum remittat. Commendo me benevolentiae et amori Magnificentiae Vestrae, utque bene valeat, Deum rogo. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 28 Ianuarii, 1582.

285.

A DOMINO TIDEMANO.

Illustris Domine, Domine beneficentissime! Ternas ad me dominus secretarius eodem fasciculo Illustritatis Vestrae litteras misit, ex quibus munda (sic) Illustritatis Vestrae de aulaeis, musicis, caeterisque rebus accepi. Aulea ex praescripto Illustritatis Vestrae curabuntur: dextrorsum — Solon Palladius cum olea insignibus attextetur; sinistrorsum — Caranus Emathius cum capra. Cherubinum, an seraphimum utrum Illustritas Vestra malit, et de symbolo, itidemque mensura quaque versus, cum me Illustritas Vestra certiore rediderit, depingi Vilnae insignia toto cum emblemate curabo et Illustritati Vestrae, si ad eam ocius pervenire non potero, mittam; deinde cum plane Illustritas Vestra probaverit, curabo, ut in Belgico texantur et perferri ad Illustritatem Vestram summum Octobri mense possint, hoc enim curare se posse Lindanus mihi perscripsit; de symbolo, quod me Illustritas Vestra cogitare jubet, equidem non reperio, quod acumini Illustritatis Vestrae satisfacere possit: sarrissae Illustritatis Vestrae distingui sapientius, et

melius nusquam referri potuerunt, quam referuntur ab Illustritate Vestra,— nempe ad pietatem una (modo ne in Latheranos iaciatur) et ad belli artes altera atque altera togae actiones; symboli vero quid si subscribatur, quid inquam, si vox una haec: Qualibet, vel sarius (sic): Quacunq̄ue Sarissa,—vel ut et pietatis et belli et pacis haec tela est intelligatur: paulo apertius subscribatur: Mars, Pietas, Suadaque Sarissa,—scilicet sic habet hoc, usque hemistichio longius est et dilucidius, quod oportet indicare puto. Sed haec Illustritas Vestra uno cogitationis momento melius et argutius praescribet, quam ego reperiam longa consideratione. Itaque haec curabuntur pro eo ac Illustritate Vestra praescripserit. De Musicis ad me Lindanus scripsit—plures esse, qui cupidi sint e Belgico veniendi; misit ad me exemplum litterarum, quas ad se sympsoniaci quinque Antverpiensis civitatis scripsere, qui praestare in omni varietate—et fidibus et voce et tibys—canendi existimantur, sed praetium suae arti nimis auere statuunt,—singuli ducentenos thaleros et victum poscunt,—mille thalerorum hic sumptus esset musicus, dicerem magnus, nisi a magno faciendus esset, etsi minoris musici praestantes conduci possent, denique nisi plus esset dispendii, si chorale centum, quam citharedo exiguo mille tribuantur; sed de eo statuet Illustritas Vestra arbitrato suo; interea Lindano scripsi, operam daret, ut de aliis minus sumptuosis cognosceret; scripsi etiam musico Illustrisissimi principis Domini marchionis Homilistalo, plane praestanti musico, ut scire me faceret, quo ex loco Illustritati Vestrae conquiri possent, qui illa in canendi tum voce, tum fidibus arte praestarent; ipsum exemplum litterarum musicorum Antverpiensium, hic additum, mitto, quod Dominus Schorcicus explicare Illustritati Vestrae poterit. Qui rationes musicorum in Flandria praestantium norunt, negant multo minoris, quam ducentenis flor. singulos conduci posse. Marmoream tabulam arcis vestibulo Lindanus curavit. De re et studiis Corinthiorum egi cum eo, ad quem mihi Illustritas Vestra litteras dedit; ipse et ignarus est hominum eo loco et ipsis ignotus, sed mihi cives ostendit Corinthios, qui Carthaginem commigrarunt; his cum pro se loquutus est, aiunt omnes esse quidem cupidos, sed teneri, cum praesidio, tum captis nuper in vicino locis, et sperant posse revocari ad communionem pristinam iis rationibus, de quibus egi cum Illustritate Vestra coram; expecto in singulos dies virum primario Corinthi loco ortum, cuius ego (eo) loco peruetus et amplis

et semper magistratibus funeta familia est, qui se, afflictis patriae rebus, et Massaniissam Carthagini vicinum contulit; is notus mihi est, et cum eo meo tato colloqui posse certo scio; agam tamen omnia sensim et si malleo subito in hac potissimum opportunitate, dum ista in loca Illustritas Vestra perveniet.

Illustritas Vestra meminit praefectum Rigensem cum palatino Pernaviensi de deditioe egisse, ad quam hoc tempore eo magis propendet, quo propius copiae Sveticae accedunt. Cum ante quadriduum capitaneus Rigensis iterum de ditione (deditioe) appellasset, dies quatuordecem periiit deliberrandi causa; deinde se liquido recursurum, eo tamen addito: si Svecus oppugnare omaino velit, se citius recursurum, atque adeo orare, ut tum cogitet, quomodo Svectorum oppugnationem avertat, plane enim et praesidium Pernaviae parvum est et tenuis copia com meatus. Praeterea significat sibi nuntiatum esse de pacis tractatibus, quibus ad conventionem adductis, honestius arcem sit regiae Maiestati traditurus, nulla cum principis suis offensa. De Svecis credo perlata esse ad Illustritatem Vestram, ad Pernaviam copiae considerunt, duobus ab arce milliaribus; quae tormenta expectant, iam nota Rovalia atque adeo ex ipsa Narva. Si pacis tractatus diutius ducentur, oppugnabunt illi fortasse et prohibetur non difficilis eo tempore expugnatio futura. Illustrissimus Curlandiae dux Ericum regem, Pernaviam obsidentem, cum copiis divi Sigismundi ita profligavit, ut tormenta in potestatem venirent omnia, ex quibus pulcherrima hoc loco servantur, — spero geminari hoc ab Illustritate Vestra posse. Hic omnes pacem aut confectam iam esse aut iri quamprimum speramus atque adeo confidimus, reciperata omni Livonia. Cum Illustritatem Vestram movere in Livoniam cognoscam, occurram hoc ex loco, nisi nova aliqua mandata a sacra regia Maiestate accipiam, quae quidem quotidie accipio et versor in maximis, hoc milite mittendo, molestiis, nam et sine pecunia ad solvenda ut (ad?) mensium stipendia extrusus sum, et hic difficillime mutuum exprimo, et Dominus Mledziejovius omnia suis rationibus spissa facit. Sed de his meis angustiis Dominus Berzeviceius Illustritati Vestrae exponet. Plerique mecum fuere ex ea nobilitate, quae duci Magno parat; orant per Deum immortalem, ut rationes reperiantur amovendi istius principis, cuius mores amplius ferri non possint et qui, cum sua omnia alienaverit, nobilitatem, a qua vitam prope aliter, exhaerit.

Sunt et alia, quae sermonis potius sunt, quam epistolae; ea coram, Deo volente, exponam. Deus Illustritatem Vestram salvam servet et victoriis auctet, ac tandem janiculum claudat. Commende me in gratiam Illustritatis Vestrae, Domini mei beneficentissimi. Ex arce Rigensi, die 23 Januarii, anno 1582. Illustritatis Vestrae servus obsequentissimus Tydemanus Gise.

286.

AB EODEM.

Illustris Domine, Domine beneficentissime! Cum Dominus Ioannes Buringius a me per litteras petisset, ut meas sui commendandi causa ad Illustritatem Vestram darem: etsi non esse putarem, cur meam ille commendationem requireret, quae Domini Buringii fidem in sacram regiam Maiestatem et navatam operam, meritaque sibi cognita habeat, tamen has dare visum est, quibus Illustritatem Vestram maiorem in modum rogo, ut qua Dominum Buringium benevolentia adhuc complexa est, eadem venientem ad Illustritatem Vestram complectatur, et cum jam suorum inimicorum pertimescat, contra eam illum tutum esse velit. Hoc etsi sponte sua Illustritatem Vestram facturum putarem, tamen cum meas litteras sibi profuturas esse Dominus Buringius putaret, ea de re supplicare Illustritati Vestrae volui, quam Deus salvam victricemque conservet. Rigae, die sexta Januarii, anno Domini 1582. Illustritatis Vestrae servus promptissimus Tydemanus Gise.

287.

LITTERAE AD REGIAM MAIESTATEM A MAGNIFICO DOMINO
CANCELLARIO.

Sacra Regia Maiestas, Domine, Domine clementissime! Cum jam antea de omnibus rebus Maiestati Vestrae perscripserim, Dominus vero Berzevicus, hic cum esset, quae deinceps acciderint, cognoverit: nihil hoc tempore scribere me ad Maiestatem Vestram necesse est, saltem rogare, ut Maiestas Vestra ad ea, quae ad illam scripsi quaeque deinde ex Domino Berzevicio accipiet, mihi quamprimum rescribat. Buringius committatus huc

est Dominum Berzevicium; rogavit me, ut Maiestati Vestrae supplicem, ut illi Maiestas Vestra aequam aurem praebeat libenter, factorum suorum Maiestati Vestrae rationem redditorum, et ea contra criminatores inimicorum ipsi probaturum, quae Maiestas Vestra fusius ex Domino Berzevicio cognoscat. Aequum sane petit, ut audiatur; neque ignoro Maiestatem Vestram id illi libenter concessuram et pro ejus meritis rationem illius habituram. Commendo me in gratiam Maiestatis Vestrae, Domini mei clementissimi. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 30 Ianuarii, anno Domini 1582. Ioannes Zamoiski.

288.

A P. POSSOVINO AD MAGNIFICUM DOMINUM CANCELLARIUM.

Magnifice, Illustrissime in Christo Domine, plurimum observandae Optatissimas Vestrae Magnificentiae litteras hoc in pago, ad quem heri pervenimus, accepi; easdem mitto summo pontifici, futuras pergratas, quod istam candidam et ingenuam Domini gloriae propagandae propensionem, quam subinde liquidius ipse quoque agnosco, adeo mobili (ut ita dicam) characteri exprimit. Deus Vestram Magnificentiam Illustrissimam coelestibus donis remuneret. Amen.

Quod ad Dominum Caniolum, qui isthic fuit, pertinet, prudentissime quidem Vestra Magnificentia se gessit. Sed ut ille catholicus, nobilis, mihi que peramicus est, sic eum voluissem alloqui posse, scio enim illum mihi fuisse omnia aperturum, quod nemini nunquam fecisset; porro miro erga apostolicam sedem studio fertur; sed Dei providentia melius omnia disponit. Iam vero quod ad ipsam Sveici et Mosci pacem attinet, maximae mihi levitationi erit, si quamprimum responsum aliquod a regia Maiestate acceperem, neque enim sum absque dubitatione, quin Moschus velit opera mea uti, si qua ratione Suecum ad restituendas sibi arces adigere posset. At ego, qui mentem summi pontificis non ignoro, quique scio, quantum serenissimi regis voluntati erga religionem catholicam propensissime debeatur, omnia praecogito, quibus evadam ex istis laqueis, quibus possem irretiri, si eos incautius observassem. Sed, ut dixi, quaeso, sim praemonitus, ne errem; sincerissimae fidei nullum officium, Deo aspirante, praetermittam.

Quod attinet ad fructum, qui ex vinea Zamosciensi a Domino Herberto meo amicissimo percipitur, gratias ago ex animo Deo omnipotenti, — eas denique illique. Litteras, quas mihi Vestra Magnificentia Illustrissima misit, ad sanctissimum Dominum nostrum cum adjucto fasciculo mitto. Scio jam tamen haec, tum alia, quae litteris Vestrae Magnificentiae Illustrissimae continentur, cum res ipsas, non verba tantum expriment, acutum calcar animo eius Serenitatis (sanctitatis) admotura, ut negotium illud alterum de addicendis iis, qui in arcu et sagitta Russiam vexant, melioribus, quam unquam factum sit, consiliis et ope promotteatur. Id autem, quis scit, anni orientem lucem aliquando illam illaturum sit, quam Christus, nonquam mentiens, vaticinatus est futuram, cum evangelium in universo orbe annunciandum sit.

De reditu autem meo in Lithvaniam atque Poloniam, equidem eum brevissime futurum spero, nam et propterea ad Moschum litteras misi, quibus mihi permetteret, ut celerrime ad eum Novogardiam possem proficisci, sed ut principis gentisque consilia non sunt in mea manu, non audeo quicque mihi certi polliceri, nisi quod evitar, ut quamprimum possim ad serenissimum regem reverti. Quod si paululum comitia differantur, nec in Martii initium indicta, statim inchoabuntur, sperabo fore, ut eius Maiestatem regiam, Vestramque Magnificentiam Illustrissimam in tempore, si Deo placuerit, visam. Quo tempore id effici queat, quod Livoniae firmandae, dignitatisque regiae amplificandae conducet, sin autem Orssam ad praefectum eius arcis Vestra Magnificentia interea scripserit, ut cumprimum me Smolencio appropinquantem et ad finem regni adventantem ex meo tabellario, quem praemitum, cognoverit, aliquos fideliores itineris duces et poduodas, pro quibus (ut feci) satisfaciam, diligenter mittant: tota ratio mei itineris diligentius explicabitur. Caeterum puto, reliquias illas sanctas ad Vestrae Magnificentiae manus pervenisse, quas per Dominum Illustrem palatinum Braczlaviensem misi. Quod vero ad hos legatos Mosci attinet, vix facile assequi possem verbis, quantopere me momentis singulis urgeant, uti ego milites regios deduci addequaue statim curem; sed nec rationes neque moderatio quiequam fore apud incultos animos possunt. Itaque ad id addo, quod cum eiusmodi mentibus mihi videtur quasi necessarium, ut rem me delaturum ad eorum principem intelligant, qui plus causae dent violandae, quam conservandae

pacis, nisi feritates suas intra terminos modestiae cohibeant: faciunt tum denique coacti metu, quod nescij charitatis non admitterent. Crastina die versus Solecz, inde Novogardiam in viam nos dabimus, ubi exercitum adversus Svecum cogi non mediarem audio. Iesus sit cum Vestra Magnificentia Illustrissima. Amen. Ex Biscovitio Pago, die 26 Ianuarii, 1582 anno. Vestrae Magnificentiae Illustrissimae verus in Christo servitor Antho- nius Possevinus.

289.

AB EODEM.

Magnifice et Illustrissime in Christo Domine! Quod ex Biscovitio Vestrae Magnificentiae scripsi urgeri me identidem ab his Mosci legatis, ut curarem exercitum isthinc deduci, idipsum multo magis scribere nunc possum, cum nulla dies interfluxerit, quin me usque ad nauseam, iisdem iteratis petitionibus, tantum non oppresserint; sive quod suspicarentur, arcibus Livoniae restitutis, mansurum tamen isthic exercitum, sicuti dixerunt, sive quod gens querelis assueta videri vult occasionem habere, qua Domino suo gratificetur, si diligenter minuta quaeque colligat et ea, ubi minime opus est, referat; ad extremum igitur, cum omnes legati hodie me convenissent, ut Vestram Magnificentiam Illustrissimam pro ultimo (ut dicebant) meo erga principem suum obsequio et officio rogarem de copiis istinc deducendis, dixi id quidem me (sed nulla necessitate) facturum, quippe qui scirem jam pridem tormenta majora fuisse praemissa, equites vero, qui varias hoc in itinere stationes habuissent, dare sese iam in viam, ut in castra omnes ad profectioem convenirent, commoratos porro aliquandiu, tum ne cosacos retro relinquereat, sed praemitterent, sicuti factum fuerat, tum ut tantis copiis castra moturis ordine succederent, quicumque vel ob pabulum vel propter aliam belli rationem variis in locis substitissent; cum autem iidem legati Mosci mecum hodie conquesti fuissent, quod quem Plescoviam miserant, Petrum Pivum, is per Vestram Magnificentiam nequiverit in eam ingregi, nec vero ab ipsa Vestra Magnificentia concederetur, ut aliquis tabellarius ex urbe Plescovienasi ad magnum ducem proficisceretur, respondi: id a me falsissimum esse putari de Petro Pivo; si quid mihi communicassent, cum

eum misserunt, fortassis fore, ut illi additus patuisset ad eam civitatem, cum id a Vestra Magnificentia rogassem; verum tamen, quoniam latenter illum fortasse miserant, iustas dubitationes ingeri potuisse, cur ille non ingrederetur civitatem; caeterum scire me et optime illos Pleschovienses boiarios a Vestra Magnificentia acceptos fuisse et mercatores, qui erant obsessi, libera tractare commercia vel commutationes in castris et alia ejusmodi, quae tandem ipsi non denegarunt. Postremo illos serio ac saepe cohortatus, ne, dum vellent videri boni sui principis ministri, aliquid scriberent aut efflitterent, quod veram inter serenissimum regem et Moschum amicitiam laedere posset, cui tamen rei haberem, quod opponerem; pollicitus sum, me Vestrae Magnificentiae Illustrissimae scripturum, ut quidem facio, pene invitus; sed in optimam partem prudendissimus vir et Dominus meus sic accipiet, ut fortassis mei missereatur adhuc inter hos commorantis, quibus exercere alienam patientiam sua impatientia sapere est. Quod si quis ad me vel de re cum Sveco agenda vel aliis de rebus a regia Maiestate mittendus existimabitur, non erit forsanas re (forsan a re?), si multorum querelae militum istius exercitus attexantur, quibus horum querelis, qui de militibus congeruntur, cum veritate obviam eatur, id enim quadantenus ad tuendam pacem, iustitiam vero defendendam pertinebit. Porro, ex Biscovitie litteras misi Vestrae Magnificentiae Illustrissimae una cum fasciula, quem de optima ipsius voluntate Romano apostolico nuncio ad summum pontificem mittebam. Obsecro autem iterum illam, ut Orsae praefecto iubeat, ut quamprimum ad fines regni ex Moschovia rediero, non cuuctetur podvodas, quas petam, mittere, pro quibus ubique satisfaciam, habeat vero in mandatis, aliis praefectis ut scribat, easdem ut parent, cum subinde in itinere processero. Filius magni ducis primogenitus, ut dudum erat rumor, diem obiit; palatino Novogardiensi idem accidit. Hic autem in Bor-pago, ultra phagam nullum Moscici exercitus adhuc vestigium cernimus. Perendie Novogardiam cogitamus, quo nobiles ad nos excipiendos magnus dux praemisit. Deus Vestrae Magnificentiae Illustrissimae ingressus et conatus omnes ad sui gloriam nominis ad exitum perducatur. Ex Bor-pago, sub initium noctis die 29 Ianuarii, 1582. Vestrae Magnificentiae Illustrissimae verus in Christo servitor, Anthonius Possovinus. Magnificum Dominum palatinum Braczlaviensem percipio ex me salutari.

290.

A MAGNIFICO AD P. POSSOVINUM.

Reverendissime Domine, amico charissime et observandissime! Accepi binas litteras Dominationis Vestrae, unas Biscovitio pago, die 26 Ianuarii, alteras Boro die 29 Ianuarii datas. Quod Dominatio Vestra mihi calcaria addit ad promovenda ea, quae sunt ad laudem Dei, id ego certe pro virili parte mea faciam; Deum vero rogo, ut ipse pusillas vires meas adjuvet. Amen.

Sueci hoc tempore excursions fecerant versus Pernaviam. Misi ad Ponthonum tabellarium meum, sciret hanc arcem regiae Maiestatis esse, nec illi damna daret. Iam vero post ad duo milliaria a Pernavia exercitus Svecicus cum bombardis progressus fuerat, sed, credo, mutabit Pontus consilium. Brevi sciam, quomodo regia Maiestas tabellarium Domini Cagnoli remiserit. Quod Dominatio Vestra favet laboribus Herbesti nostri in meo Zamoscio, id certe quando ex litteris Dominationis Vestrae ad me scriptis, quas illi ostendam, cognosces, tanto majorem illius animo ardorem addet. Immortales vero Dominationi Vestrae gratias ago, quod meum templum sanctis reliquiis ditare voluerit; supplicabo ejus sanctitati per litteras, ut mihi vel minimum reliquiarum, si fieri potest, S. Thomae apostoli impartiri dignetur, atque etiam monumentum aliquod vel minimum beatissimae Virginis, tum vero etiam aliquid reliquiarum s. Nicolai, cujus patrocinio Nicolaus, patruus meus magnus et alter superioribus saeculis gentilis meus, Nicolaus, praefectus Cracoviensis prospero usi sunt. Rogo igitur, ut Dominatio Vestra vel per litteras hanc petitionem meam apud ejus sanctitatem juvet. Quod Dominatio Vestra scribit sperare se posse venire commitia regni, sciat Dominatio Vestra ea jam, ut puto, celebratum non iri, etenim in conventibus particularibus et maiores Poloni et minores Poloni et Russi et Massovi, omnes denique regni populi sciverunt in duos annos tributum ea ratione, ut legati nobilitatis Corcinum, decem a Cracovia milliariibus, convenirent, ut inde legatos mittant ad regiam Maiestatem, ne cursum negotiorum suorum, veniendo ad commitia, interrumpat, sed potius urgeat rem, nec nisi perfecta conquiescat; sumptum belli in duos annos illi suppeditatum

iri. Sed cum Deus effecerit, ut cum hoc principe christiano, quem spero in congregatione justorum, auxiliante dextera Dei omnipotentis, curaturum, et laudem Dei promoveat, pax facta sit, hos sumptus et biennale tributum recte conferemus in alios usus. Regia Maiestas ipsa scripsit ad me se venturum esse Rigam ad carnisprivium, ut provinciam Livoniam ordinet; itaque rectius eo litteras suas Dominatio Vestra mittet, vel illae redibit, quanquam et Orsan scribetur de podvodis, ut Dominatio Vestra postulat. Ego jam hinc castra moveo, nec maturius movere potui, dum et tantum exercitum contraho et de tormentis atque id genus aliis impedimentis dispono. Praeterea vero incommode accidit, ut exemplum litterarum pacificationis ante aliquot dies saltem ad me deferretur; in movendo etiam isti homines magnam mihi adferunt difficultatem, quod nescio, quo cum fuco videntur progredi in tradendis arcibus. Ego enim ita jussi, ut ex aliquibus arcibus vel equis regis ac meis res statim educerentur, et statim in arces jussi immitti custodes Moschorum, ut viderent, ne quid efferretur rerum, ad ipsorum principem spectantium; atque jam ipsis credo hodie datam Ostroviam, ita enim jussi, vel relictis etiam ibi quinque tormentis regis, quae deinceps eveham; isti vero ridicule, convocatis aliquot saltem rusticis, ne inspiciendae quidem Novogrodecae facultatem D. Leniek aulico regiae Maiestatis et uni aut alteri, qui cum eo missi fuerant, dederunt; dixit vero Moschorum principis aulicus se neminem eam in arcem admissurum, nisi prius Vlodomirelo, Rovna, Trykatho, Goria res omnes principis illius eveherentur; qua in re quis non videt saltem moram quaeri; quod credo alios etiam ea ratione facturos esse. Quae res certe non solum occupationem, sed etiam difficultatem castrorum movendorum mihi afferent, cum ubi deponam apparatus bellicum et impedimenta non habeam; tamen meo animo ista me superare malo. Moveo igitur exercitum a Pleschovia, ita ut hic ad arces Livonicas alicubi consistam cum exercitu; unde quoquo versum me necesse erit ire; non magis quam ex castris gravatim ibo; sed certe, si sincere nobiscum agatur, malo reducere in Lithuaniam exercitum, quam in Moschoviam. Scit enim Dominatio Vestra jam animi mei sensus, nec vel in confessione aliud ipsi dicere possem; nihil certe causa habent isti mortales, cur me morentur, statueram enim ego, praesidiis saltem in arces impositis, reliquum exercitum in Samogitiam ad hiberna mittere; se, quod tempus postulat, sciendum est; pro gravitate

sua faceret ille princeps, si mandaret suis, ne hujusmodi cavillationibus tempus terant. Nec vero solum id accidit, sed sciat Dominatio Vestra, quod cum eos pabulatores, qui supra Vdovam erant, raptim juberem in castra reverti, ut quam celerime decederem, atque ii non turmatim, sed sparsim ad castra venirent: non pauci ex iis caesi sunt; inde vero, cum eos milites qui in castris ad Svatahora erant, movissem et alios, qui ad Pieczaram, eosque supra Pernaviam, Felinum et Polezam contendere iussissem, ut Moschos excedentes a Svecis tutarentur, atque ab iis copiis pauci quidam pabulatores profecti in Kerepensibus pratis faenum caperent: a Moscis ex arce Novogrodensi et Isburcensi caesi et spoliati sunt; et alia atque alia caedes et facinora committuntur, quae longum esset recensere. Nisi pax publicata esset, scirent illos hostes esse, utique caverent, jam vero neque nostros ad castra venire sinebant, neque etiam ex castris libere proficisci per ditiones arcium, a principe regi concessarum. Videbo deinceps, quomodo agent; pacem certe non violabo; ludificari etiam me non tam facile sinam. Qui ad me veniunt ex arce, humanissime certe semper habentur; heri tamen quidam arrogantius sunt me allocuti; significavi ipsis magni animi — non esse cum illis rixari, sed magna facere. Tabellarios, qui Pleschoviam veniebant et qui etiam Pleschovia emittebantur, certe non morabar; imo iis, qui a legatis veniebant, nobilissimos juvenes honoris causa, qui eos deducebant, obviam mittebam. Cuidam etiam, qui Novogrodam ex arce mitteretur, adjunxi comitem, ad quod velle intervallum, ne aliqui ex quisquiliis exercitus, redeuntes in castra, me in scio, aliquid injuriae illi adferent; de eo hodie ex postulabant; dixi: si hoc illis grave videatur, me facile etiam hoc labore securitatis illorum curandae carere posse; mitterent igitur, quo vellet et quando vellet. Scio, cum de pace nuncius advenisset, rogaveram, ut per arces omnes, et alias et Livonicas, publicatum pacem mitterent; me etiam missurum ad arces regias, ut interim dum a legatis aulici veniant, ab injuriis inter se abstinerent. Videbantur ab initio non abnuere, deinde vero saltem ad Opoczkam et Sieblezum tabellarios mittebant, quominus occasionum inter se grassandi (abstinerent), quam aliis in locis fuerat. Expectabo litteras Dominationis Vestrae; si Derpatum non intronittar, in aliqua curia ad Derpatum. Rogo igitur, ut Dominatio Vestra quamprimum mihi rescribere velit. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 31 mensis Ia-

nuarii, anno Domini 1582. Reverendissimae Dominationis Vestrae observandissimae amicus, Ioannes Zamoiski, cancellarius et generalis regni, Cracoviensisque capitaneus.

Cedula, iisdem litteris inserta.

De Pivovo, ante acceptas litteras Dominationis Vestrae, nihil audiveram. Cum diligenter inquirerem, cognovi ex Domino palatino Braczlaviensi, ad septem milliaria cum illo versus castra progressum fuisse, inde in praudio hanc cervisiam (id enim pivum sclavonice significat) nimis cremato permixtam fuisse, atque ita primum substituisse, deinde vero ad legatos reversum esse per ebrietatem, etsi eum, qui duceret, quo vellet, adjunctum Domino palatino habuisset. Nec hoc sane est in pacificationis litteris, ut illorum tabellarios a vi cremati, si se illo ingurgitent, tueamur.

Adscriptum manu Magnifici.

Ex pacificationis formula tenentur me intrmittere die lunae Novogrodecam. Etenim die lunae superiori rustici illis dati sunt, quibus in subvectione uterentur. Die vero Martis aut Mercurii Derpatum, eadem ratione videbo, quod agent, et an ludant verbis. Certe expeditum habebō iter et inde, ubi ero, cum exercitu in Moschoviam; mittant igitur legati quamprimum monitum hosce mortales, ne ludant.

Cedula, manu Magnifici scripta.

Haec omnia, quae hisce litteris continentur, non temporis causa, sed vere prorsus scribo et de tributo et de injuriis et omnibus prorsus de rebus.

Cedula postrema.

Postridie, ut haec scripsi, mane accurrit ad me nuncius: cum arx Ortroff Moscis tradita esset, quinque ibi nostris adhuc tormentis relictis et aliquibus rebus, quibusdam hominibus, quod iis fideretur, jam aliquot ex iis Mosci occiderint. Videat Dominatio Vestra istas crocodilorum lachrymas; certe, si peierabunt; confido Deo meo, non solum hanc arcem illis syncere traditam, sed majora quaeque, Deo, perjurii vendice, juvante, me erepturum. Adhuc in equis nostris sedemus.

291.

EIDEM.

Reverendissime Domine, Domine observandissime! Cum quarta die Januarii Moschorum strages edita fuisset, Illustrissimus Dominus generalis, motus pietate christiana misit qui clamarent ad praesidiarios, si vellent, concessum illis corpora caesorum ad sepulturam. Responderunt, gracias agendo atque rogando, ut post duas horas advenirent, qui cum illis de hoc negotio cōloquerentur, fidem se dare de securitate; misit igitur eo Illustrissimus Dominus generalis militem quendam nobilem, Ioannem Theliatecki; ultro etiam, illo in scio, accessit Dominus Zolkievius, palatinides Belzensis, et Dominus Zoravniczki, capitaneides Lucensis et magister stabuli Illustrissimi Domini generalis. Mosci, agnito fortasse per iudicium transfugiae aut captivi, Domino Zolkevio, quod esset consanguineus Illustrissimi Domini generalis, cum eos diu verbis, interim insidia struendo, extraxissent, magistrum stabulo Illustrissimi Domini generalis globo ferierunt, ac simul in Zolkievium aliquot centennas pixides exploserunt, inde barbatae ac tormenta duo. Per Dei tamen gratiam ex ea procella evasit. Exclamarunt deinde isti iuvenes: caveret perfidus Szuiscius; ejus perfidiam quocumque modo se ulturos. Inde cistam quandam praefectus tormentorum cannis ferreis oneratis ac pulveris subtilis viginti duabus pondo implevit, aptato silice ac ferramentis, quibus, vel minimum mota cista, ignis excitaretur; quam per captivum quendam ad Szuiscium misit cum litteris, scribens se Hans Mülerum esse, qui cum Farensbechio in Moschovia fuerit, benigne se ibi habitum, inde extractum a Farensbechio ad Polones, maligne haberi, reversurum esse in Moschoviam et post unum aut alterum diem in arcem ad ipsam venturum, perpetrata re maximi momenti, quae ad solvendam obsidione civitatem spectaret; praemittere se res suas quasdam cum cistula; orare se, ut ad ejus adventum clausa maneat. Ubi illata est in arcem cista, custodes adhibiti erant, qui diligenter in eam domum, ubi consilium a Moschoviticis palatinis haberetur, prospectarent; emicuit flammam (flamma) alta et lata, inde per maenia urbis discurri caeptum ac non pauca signa trepidationis edi; ac tandem tertia die, quod per totam obsidionem nunquam fece-

runt, litteras ad Illustrissimum Dominum generalem miserunt, quibus protestarentur se vivere. Respondit generatis se etsi hac arte sustulisset Szuis-
cium, nihil aliud, quam hostiliter facturum fuisse, cum non latuisset Szuis-
cium, non tuendae ejus vitae, sed iugulo (sic) petendi causa ad civitatem
considerere; sed scire, quibus juvenibus, fide violata, perniciosum adferre vo-
luisset, eos fortasse suam injuriam ultos esse; se vero nec antea opus habu-
isse, nec etiam opus habere ad tollendum Szuisium, quam dexteram suam;
si viveret et si vir esset, veniret in medium spatium inter castra et arcem,
se eo post meridiem venturum, uno aut altero comitatum, quos etiam sta-
tim a se remissurus esset, ut singulari cum illo certamine decerneret; ex his
vero signis eum cogniturum, quod albo equo insidebit, auratis sagetur (saga-
tus?) armis, et proxime illum per puerum ferretur pileus cum pennis, affixis
ad summam hastam. Eodem etiam modo juvenes illi totidem alios Moschos,
qui vellent prodire, provocarunt. Postridie Illustrissimus Dominus gene-
ralis progressus est usque ad fossam eo, quo scripserat, equo et habitu, et
iterum ac tertio eodem rediit, nemine contra ex urbe prodeunte, sed tan-
tum ad quadraginta globis et bombardis in illum emissis, quod ex signis
nosceretur. Juvenes itidem illi aliove loco versus flumen progressi sunt,
ubi versus Vielicam flumen pauci aliqui equites ad portam fuere; sed
quamprimum illud signum pilei et penarum eferri ceptum est ex castris
atque de turri visum, in civitatem se rejecerunt. Id adeo accidit octo die-
bus ante pacem conclusam, a quo tempore captivi et speculatores dicunt,
Szuisium et Choroscium nunquam in publico visum; diei egrotos esse,
nec nisi ternos boiaros illos adire; vixit jam, ut credimus. Dicunt quidam
superius, hypocaustum, in quo consilium habebant, totum cecidisse vi pul-
veris projectum; omnes, qui in hypocausto essent, mortuos, ac in primis
Choroscium, qui cistam aperire voluisset; non paucos etiam, qui foris circa
domum starent, a trabibus cadentibus afflictos. Szuisium ipsum in hypo-
causto fragmento cannae in pectus ictum et concussum trabe aliquot die-
bus vitam duxisse, inde vero mortuum esse. Ut res est, brevi se ipsam
ostendet, nec, pace jam facta, illum in eo momentum actionum nostrarum
positum est. Putavi me non ingratum Dominationi Vestrae facturam, si
haec illi perscriberem, ut ea plane sciret, de quibus credo ex rumoribus
incertis jam aliquid inaudivit. Fasciculum litterarum, quem ad me, reve-

readissimo Domino episcopo Massanensi inscriptum, Dominatio Vestra mittit, prima quaque occasione transmittam, nec est quod de mea hac in parte diligentia Dominatio Vestra dubitet; duos vero mihi hisce diebus redditos Dominationi Vestrae reverendissimae cum his mitto. Commendo me in gratiam reverendissimae Dominationis Vestrae. Dath. ex castris ad Pleschovium, die 31 Ianuarii, anno Domini... Reverendissimae Dominationis Vestrae servitor additissimus, Ioannes Piotrowski.

292.

A DOMINO TYDEMANO.

Illustris Domine, Domine beneficentissime! Qui hasce reddet — Melchior Fölfrecht, est familiaris Domini praefecti arcis Rigensis, viri (vir?) multo optimi (optimus?), quem ea de causa Dominus praefectus ad Illustritatem Vestram mittit, ut illam faciat de rebus Svetiois, quae ad Pernavam suscipiuntur, certiozem; praeterea ostendat, quo sua fides atque opera in tractando cum palatino Pernaviensi progressa sint, quae etsi, pace jam Dei benignitate ac sacrae regiae Maiestatis bona fortuna, tum pervicacia Illustritatis Vestrae inita, non requiri jam magnopere videatur, tamen Illustritati Vestrae benignissime recta omnium in regiam Maiestatem et rempublicam studia complectendi haec nota esse oportere iudicavi. Mitto epistolae exemplum, proxime a Pernaviensi palatino ad Dominum Thomam ab Emdem, praefectum arcis Rigensis missae, ex quo summam negotii intelliget et ex imo litterarum istarum cognosceat, quae Baringli a Pernaviensibus postulata fuerint. Svecus cum tormentis accedere pro certo nuntiat. Cum Illustritas Vestra mittet, qui Pernavam in potestatem accipiat, illi praefectus Rigensis arcis, qui in proximo suas possessiones — Sales nominatas habet, et ante hac annos complures Pernavia versatus, omni se opera affuturum pollicetur, si Illustritas Vestra, ut adsit, jubeat. Quod si etiam interea, dum copiae ab Illustritate Vestra ad Pernavam accedant, illum navare aliquid Illustritas Vestra volet, maxime si Sveci vim subito adhibere instituant, promptissime se mandatis Majestatis (Magnificentiae?) Vestrae parituro promittit. Nudius tertius huc Illustritatis Vestrae litterae ad Illustrissimum Curlandiae Ducem et Rigenses et Dominum Farensbegium

allatae sunt, laureatis omnibus splendoriores, etsi ea particula litterarum dignissima laurea esset, quae de delata primis Ianuarii diebus excursionem nunciabat. Hodie hic omnibus templis gratulationes actae sunt, et publice recitata Illustritatis Vestrae epistola cum incredibili omnium hominum laetitia et celebratione nominis sacrae regiae Maiestatis et una etiam Illustritatis Vestrae. Deus firmet pacem istam, et maximis Illustritatis Vestrae in rempublicam meritis praemia caetera tribuet; nominis celebritudinem; gloriam, omnium hominum in hisce locis cultum jam consequuta est. Sacra regia Maiestas, his molestissimis rebus expeditis, me recurrere Vitnam per litteras jubet; mallet Maiestatis (Magnificentiae?) Vestrae Dorpatum versus occurrere et sermones quorundam Corinthiorum perferre, sed spero tamen ipsam sacram regiam Maiestatem brevi in Livonia futuram, ut vel hac opportunitate manum Illustritatis Vestrae, victoriis et auctoritate praestantem brevi osculari possem. Ego me ante quintum Februarii diem hinc discedere non posse video; iterum nova mihi mandata expectanda sunt a regia Maiestate, sine quibus me hinc commovere nullo modo possum. Commendo me benignitati Illustritatis Vestrae, quam Deus salvam diutissime servet. Ex arce Rigensi, die 28 Ianuarii, anno Domini 1582. Illustritatis Vestrae servus promptissimus, Tydemanus Gisius.

293.

RESPONSUM AD EASDEM LITTERAS.

Generose Domine! Studium Domini praefecti Rigensis vechementer probo, etsi credo jam cum minori difficultate negotium de Pernavia perfectum iri, cum jam aulicus Moschoviticus profectus sit Pernaviam cum Domino Lesniovolski, quorum ille eam arcem nomine principis sui tradet, hic accipiet nomine regiae Maiestatis. Non incommodum tamen faciet Dominus praefectus, si se sub hoc tempus quam proxime ad Pernaviam admoveat et in omnia sit intentus ac, si quid acciderit, consilium et vires conferat cum Domino Lesniovolski, qui Pernavae, Domino Kozanovski, qui Felini, Domino Uchroviczki, qui Uberpoli, Domino Andrea Orzechovski, qui Laissy futuri sunt. Etsi ego existimo Pontum quieturum, admonitum a me per litteras, quod regia Maiestas mandaverat, et deinde per Veierum ac

Konarscium, quos ad eum nisi aliis etiam majoribus cum rebus; hi cum redierint, facilius sciam, quid sperare, quid cavere debeam; interim etiam fortasse nova mandata regiae Maiestatis accipiam. Vehementer rogo, ut si licet, ad me excurrat hisce diebus, vel Derpati vel in aliqua curia ad Derpatum me offendet. Aveo aliquid Corinthiaci; assentior de musicae sumptu; curetur igitur; de aulaeis quid postremo concluam, scripsi ad Dominationem Vestram; cum vero verear, ne istae litterae ad Dominationem Vestram perlatae non sint, mitto earum exemplum^{*)}). Dominum praefectum ob tam bonum ejus studium erga rempublicam verbis meis collaudet et gratias agat. Rigensi senatui scribat me laborasse de illorum secretario recuperando et paratum fuisse alium captivum non vilem pro illo dare, sed mortuus est, ut audio. Bene valeat Dominiatio Vestra. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 4 Februarii, anno Domini 1582, Ioannes Zamoyiski.

294.

AD REGIAM MAIESTATEM.

Sacra regia Majestas, Domine, Domine elementissime! Duo sunt, quae adhuc me impeditum tenent: unum, quod necesse me est discedere a Pleschovia, antequam arces Livonicae a Moscis Majestati Vestrae tradantur; alterum, quod video futurum esse moram in evahendis rebus a Moscis ex arcibus, propter paucitatem podvodarum. Utrumque in litteris faederis est, — ut, scilicet, exercitus quamprimum reducatur, non expectata traditione arcium, et ut podvodis districtum earundem arcium, quas tradit Moschus, res Moschorum educantur, ea ratione: ut quamprimum venerit nuncius, nomine Maiestatis Vestrae regiae missus, illi quidem jurisdictio subditorum statim concedatur; is vero deinde teneatur dare podvodas Moscis; illi septimo die a datis podvodis ex arce decedere. Sed cum parvus numerus podvodarum dari possit, inde occasionem ducendi temporis Mosci ne sumant, subvereor. Ego hanc viam sequi in animum induxi, ut et juramento legatorum satisfaciat, et nihilominus videant nos in omnem partem intentos esse,

^{*)} Въ рукописи нѣтъ этого письма.

quod moturus quidem sum castra a Pleschovia, sed quamprimum Livoniae fines attingero, in iis subsistam, donec eventum rei videam. Legati Moschorum identidem objectabant Domino Possevino me non discedere, et cum Domino palatino Braszlaviensi, tanquam legato per litteras exoptulabant; Pleschovienses etiam miserant ad me: nisi intra biduum discederem, pacem irritam fore. Respondi illis subridens: vitandam esse effusionem sanguinis, nec ullam praeterea responsum dedi; sed postridie misi: daret mihi tabellarium, per quem litteras mitterem ad Possevinum. Suspicati me scripturum, illos renunciasse paci: miserunt, qui orarent, ut saltem illo die, quem edixeram, discederem. Respondi: me discessurum, sed ita, ut nisi arces tradantur, subsistam in finibus Livoniae. Miserant vero Novogrodenses et Derpatum cum meo tabellario suos quoque tabellarios, ut, non expectata die dicta, illae arces vacuae reddantur et ut id facilius praestare possent, miserunt etiam Derpatensibus bonum numerum podvodarum. Miror certe, in civitate, tam diu obsessa, tam magnum numerum iumentorum superfuisse. Nostri jam Ostroviam tradiderunt Moscis; id etsi praeter meam sententiam accidit, non incommode tamen videtur accidisse, etenim alacriores etiam videntur facti Mosci ad decedendum citius ex Livonia, suspitione illa sublata, qua etiam ipsi apud nos laborent. Ad Possevinum quid de ea rescripserim, Maiestas Vestra cognoscet ex litterarum exemplo, quod illi mitto. Credo et ab ipsis legatis venturum tabellarium, qui praesidia Livonica moveat, ut maturent decedere. Si subsisterem in finibus Livoniae, erit fortasse id cum aliquo subditorum novorum Maiestatis Vestrae onere et majoribus cum exercitus Maiestatis Vestrae aerumnis, sed melius est ista omnia ad finem perferre, quam deludi. Mitto Maiestati Vestrae regiae litteras palatini Pernaviensis, scriptas ad praefectum arcis Rigensis; videt Maiestas Vestra regia, quid Sveci adhuc spirabant; videt etiam istum Biragium adhuc lustrasse; merito hominis est ratio habenda. Spero ipsis Svecis jam spiritus imminutus esse post adventum nuncii Moschovitici, publicanda pacis causa missi. Scripsi ad Pontonem litteras hoc exemplo, quod mitto. Inde cum ad famam exercitus, qui in Moschovia contra illos cogatur, Svecos trepidaturos crederem et tormenta etiam majora Narva evehi audirem, mittendum putavi ad Pontonem Weyerum et Konarscium cum praescripto hoc legationis, quod his litteris adjeci, ac eo magis id feci, quod Maiestas

Vestra scripssisset tractatibus rem tentandam esse. Itaque hanc occasionem, qua nulla melior offerri poterat, negligendam non putavi; dedi etiam litteras Weiero Possevini, quas ostenderet Pontho (Ponthoni), in quibus de exercitu, qui Novogardiae contra ejus regem cogatur, scribit. Quidcanque mihi Veierus et Konarscius renunciaverint, subito Majestatem Vestram faciam certiozem. Derpatum misi Rozen; in aliqua etiam arce vel curia districtus Derpatensis subsistet Iordanus, ut, si necesse sit mittere Narvam, praesto sit. Felinum misi Kazanovium, Pernaviam Liesniovolski, Andream Orzechovski Laissium, Uchroviecium mittam Uberpolim, alios alibi, ut tempus demonstrabit. Nec ego quicquam his, quos mitto, aliquid aliud nomine Majestatis Vestrae dico, quam futuros eos ibi esse tantisper, donec Majestas Vestra ipsa, quid fieri velit, praescribat. Supplico, ut sciam, an Majestas Vestra regia conventum obibit, an convocationem senatorum tantum habebit, an vero, utroque omisso, Rigam veniet; ego, quod optimum potabam, Majestati Vestrae significam; ipsa prudenti suo judicio rem totam definit. Credo jam Majestatem Vestram exitum conventuum particularium omnium prorsus cognovisse. Ostendit mihi Piotrovius secretarius litteras, ex quibus video res satis bene Szodae constitutas; Kolae per pusillanimitatem quorundam, propter quam quacunque ratione Majestatem Vestram retrahere in Poloniam volunt, (ac maxime, ut coadiutoriatum per decretum, quod non nisi in comitiis ferri posse videtur, rescindat) impeditas et perturbatas esse. Gratias ago Majestati Vestrae regia pro vino, quod mihi misit; maximas etiam gratias agunt milites pro pecunia. Pruscus cum nesciret, ubi me offenderet, et vinum et pecuniam in Ascherat deponendam putavit,—utrinque non incommode. Si quas Majestas Vestra regia litteras ad me dabit, ut puto daturam cum mandatis de omnibus rebus, de quibus ad illam retuli, tabellarius Majestatis Vestrae reperiet me vel Derpati vel in aliqua curia ad Derpatum. Die Martis hinc moveo. Uchrovieczi omnia tormenta et omnem apparatus bellicum Ostrovia ad Novogrodecum jam fore deduxit; reliquum etiam, cum equi non sufficerent, ut omnia una ducerentur, ducit. Commodius ducta fuissent Derpatum, sed nec pedes ad extremum adterendus erat, nec equi podagra impediti valebant. Cogitet Majestas Vestra regia de peditatu aliquo ad arces Livonicas submitiendo, loco delectorum ex bonis regalibus; jam tandem ratio habenda est miserorum. Schotos misi Felinum cum Kazanovio.

Si pax coletur cum Sveco, nostri sunt submittendi, ut his missio detur. Si res gerenda erit, credo, adductis a Garone ad hos, qui sunt, septingentis aut octingentis bonis pixidiariis ad nostros milites, satis nos a peditatu provisore fore. Commendo me etc. Dath. ex castris ad Pleschoviam, die 4 Februarii, anno Domini 1582, Ioannes Zamoycki.

Cedula, manu Magnifici adscripta.

Spem habeo Majestatem Vestram per Dominum Sendomiriensem multa utilia posse perficere. Id ex ejus litteris ad me et ex Ossolinii perspicio. Ne praecidat illi spem Majestas Vestra; rescribat illi humaniter, quod Majestas Vestra, cum ad eam rediero, de negotiis ejus mecum communicabit, cum sciat Majestas Vestra illum de suis rebus mecum communicare solere.

Cedula, iisdem litteris inserta.

Rogo, ut Majestas Vestra mihi significet, ubi Illustrem Dominum Baltazarum collocare debeam; item equitatum ac peditatum Ungaricum. Postquam rethmagistros miseram Felinum atque Derpatum, voluerint sibi a me dari has duas arces cum districtibus administrandas. Verebar, ne invidia, inde excitata actiones Majestatis Vestrae cum ordinibus de subsidiis institutas turbaret; sed consiliorum meorum rationem credo me Majestatem Vestram probaturam, cum illam videro; certe, ea ad utilitatem ipsius et dignitatem tendere prorsus cognoscat. Volebam, ut peditatus in duas arces majores duceretur, sed ostendit mihi Dominus Bornomissa litteras Majestatis Vestrae, scriptas ad Dominum Carolum, ut versus Rigam, pace facta, tendat, idque facturum Dominum Carolum dixit, ita tamen, ut ad Derpatum expectet eventum, si arces a Moscis bona fide tradentur. Melius est, Majestas Vestra nobis, quid fieri velit, de omnibus praescribat, nam subvereor, ne, dum quae illis me decere (dicere?) non licet, cum iis non loquor, de mea erga se voluntate dubitent; accedunt quorundam voces, quas ego et dum in me ipsum jaciuntur, prohibere aliquando non potui.

295.

ARTIKUŁY, WEDŁIE KTÓRYCH WSZYSCZY ZACHOWACZ SIĘ BENDĄ POWINNI, TAK W RUSZANIU, IAKO TESZ Y W CIĄGNIENIU OD PSKOWA Z OBOZU.

Naprzod, chore wszystkie, kto by ie kolwiek miał, ma każdy wyprawicz przy rotach pana Bielawskiego y pana Warszawskiego, które naprzod pociągną do Zmodzy.

Wozy y inne impedimenta niepotrzebne, nie czekając dnia wtorkowego, w który ruszenie z obozu wszystkich bydź ma, każdy w niedzielie iesze aby naprzod wyprawował.

Gdy się obos bendzie ruszał, nikt aby nie ważył się derewni, budek, ani stania zapaliacz, czego gdzie by się kto ważył, na gardlie karan bendzie.

Po ruszeniu się weyska, żaden thu w obozie zostawacz nie ma, bo kto zostanie, uczyni tho na swą szkodę, gdysz thu każdy od Moskwy gardio dacz musi.

W ciągnienu, rothy wszystkie nie mają się rosróżniacz, alie w kupie wszendzie stawacz dotąd, dokant czo inszego nie bendzie im roskazano od legomości pana bothmana, a każda rotha tam ma stawacz, gdzie iey naznaczono bendzie, czudzego mieyseza nie zastempuiącz. A w każdy rocie każdy ma ciągnącz pod swą chorągwią, nie thutaiącz się, ani wprzod odiezdziącz, ani nazad zostaiącz, pod podziwosczią y utraczeniem zasłużonego.

Moskwie z Inflanth ciągnący, która w drodze y gdzieszkolwiek pothykana bendzie, nikt aby przykrości y krzywdy żadny nie czyniel y niez iey odymowacz nie smiał, gdysz thym wzruszeło by się przimierze, w którym tho obwarowano iest; w czym gdzie by się kto inaczy zachował, bes mielosierdzia srodze karan bendzie.

Także tesz, gdy insz wciągnie się do Inflanth, nowym poddanym króla legomości nikt aby nie ważył się krzywd, obciążliwości y gwałthow żadnych czyniez, y niez ym oprócz żywności potrzebny y tho pomiernie, a wedlie ustawy, która na lieżach w Lithwie beła, aby żaden nie brał; a mia-

nowicze wołów robotnych, koni, sprzętu domowego y płaczia. A gdzie by wiencz kto taki był, któryby na kupowanie sobie żywności, wedlie ustawy, pieniędzy miecz nie mógł, tedi przecie gwałtem bracz nie ma, ale za dobrą wolią dostawacz, dawszi recognitią tego themu, od kogo czo wezmie.

Dzieci Moskiewskie, białogłowy y inne wieźnia, które by kto w drodze pomiatacz, albo tesz głodem y zymnem morzycz miał, gdysz tho nie iest bes grzechu wielkiego, niechay by wszyscy do stanu legomosci pana hethmanowego sprowadzieli, żeby do Pskowa oddane były.

Po zawarcziu przimierza, komu by się iakiekolwiek krzywdy y szkody stały od Moskwy, na którymkolwiek mieysczu, niechay się oznaimi sendziemu hethmańskiemu, gdysz iest tego potrzeba. Takie tesz komubylkolwiek w potrzebie który na wycieczkach abo na posiłkach, brath abo powinny iaki, przyaciel, sąsiad, towarzysz albo sługa był od Moskwy wiencty, do tegosz sendziemu aby the każdy odniósł.

Trupów nie pogrzebanych w staniach swych żaden odieszdzaiącz aby nie zostawował. In castris ad Pleschoviam, die 3 mensis Februarii, anno Domini 1582.

296.

PORZĄDEK, WEDLIE KTÓREGO WOYSKO Z OBOZU OD PSKOWA W PRZYSZLY WTHOREK RUSZY CZ SIĘ Y CZIĄGNĄ CZ MA.

Naprzód pan Bielawski s panem Warszawskim mają rothy swoje puścić y obrocicz ku Zmudzy, przy których zaras chorzy wszyscy mają iscz.

W poniedziałek piechota Wengierska wszystka ma wynisecz y wpród porządnie cziągną cz.

Pan Kurcz z rothami wszystkimi Lithewskimi.

legomość pan Bathory s szeregiem Wengierskim; za nim z rothą pana Gostyńskiego y pana Soboczkiego.

legomość pan Radomski z rothami: pan Niaszczycki, pan Przyemski, pan Ruskowski, pan Radeczki, pan Lanczkoruński.

Uffiecz hehthmański, w którym the rothy cziągnącz maią:

Pan Konieczpolski, pan Struss, pan Potoczki, pan shtarosta Liwski, pan podkomorzy Rawski, pan Jakub Orzechowski. Hehthmańska: pan Krayczy, pan Sieniawski, pan shtaroscicz Luczki, pan Pieniążek, pan podczasz Zebryzdowski, pan Mikołaj Zebryzdowski.

Uffiecz legomosci-pana woiewody Braczławskiego, w którym the rothy bydź maią:

Pan Pokioy, pan Pękoslowski, pan Gnieznienski, pan Macioy Bielawski, pan Gniewosz, pan Wąssowicz, pan Stadniczki, pan chorąży Rawski, pan Choczymierski, pan Stareszki, pan Orzelski.

297.

AD REGIAM MAIESTATEM.

Sacra Regia Maiestas, Domine, Domine clementissime! Videt Maiestas Vestra, etiam favente summo pontifice, ut ex litteris Ticini ad me scriptis apparet, quas Maiestati Vestrae mitto, quosdam malevolentia sua negotium de episcopatu Praemislensi Romae morari. Qui autem sint, ex litteris praepositi cognoscet. Accessere et aliorum in regno hoc studia, quorum quidem, evecto hoc ad archiepiscopatum Leopoliensem, vacuum fieri episcopatum Praemislensem cupiunt; alii vero, dum hoc timent, et archiepiscopatu illum detrudere conantur, ut hoc modo viam sternant suo candidato, qui extra illorum techmas satis virtute sua commendatus est. Tum etiam et aliud genus hominum reperitur, quod praepositurae inhiat, item quod ornamentis patrimonii mei invidet. Ita variorum varia ambitio diversis modis hunc exagitat, nemo tamen est, qui in illum lapidem jacere possit. Si vitam anteaquam spectes, non solum non archiepiscopus, sed ne major fortasse aliquis alius etiam extra Poloniam; si dona data, — scilicet archiepiscopus, quid pro episcopatu Cujaviensi dedisset, et nescio, quis non dederit a temporibus Boesae ad tempora Maiestatis Vestrae; vitium vero non fuit aliis dedisse, nunc piaculum est dedisse ecclesiae. Quid vero aliis in regnis non semel, sed in annos etiam singulos dant, et quaedam sacerdotia mulieres quoque obti-

nent. Hoc certe piaculum est, non scholas instituere. Conati sunt pontifices aliquando nominationes regum infringere, sed efficere id non potuerunt. Etiam in corruptis illis ab haeresibus saeculis, quid Casimirus tuendi sui juris causa fecerit, notum est. Rogo igitur, ut Maiestas Vestra iterum Romam litteras det, et tanto magis rogo ex parte Maiestatis Vestrae, quod praecavere debeo, ne jus nominandi Maiestatis Vestrae contra privilegia regni infrigatur. Ex mea vero parte, quod jam non tam de re (quam Deus alia ex parte pro gloria sua mihi scire posse), quam de existimatione mea agatur, cum ad Majestatem Vestram rediero: scribam ego ad Dominum Commendonum et Comensem, ut nomina eorum, a quibus de corrupto me audiverint, mihi edant. Fortasse aut illos non edero, aut quos ediderint, scripsisse pudebit. Videtur Caligarius Romam scripsisse commendationis Maiestatis Vestrae litteras, aliud ipsa agente, ut nesciret, quid subscriberet, illi obtrusas esse. Etenim commissum est nuncio novo, ut resciscat, an Majestas Vestra praepositum ad hunc episcopatum nominarveit. Hoc ad suam adstruendum auctoritatem, illud quoque non minori cum arte, quod litteras meas Romam scriptas retinuerit. Mirifica est istorum sanctitas! Commendo me etc. Dath. ex stationibus supra Novogrodek, die 10 Februarii, 1582. Ioannes Zamoycki.

Adscriptum.

Declarat se Majestas Vestra modo non esse suae gravitatis revocare beneficium, quod dedit, nec istis spatium cavillandi concedat; certe coactescunt; tentant saltem Majestatis Vestrae animum; etiam ipso summo pontifice aliud sentiente, nec certe legibus et institutis istius regni Majestas Vestra nominationem suam rescindere, nisi jure non Romano et Corthesiano, sed terrestri vincatur, potest.

Gedula, iisdem litteris inserta.

Post scriptas superiores litteras heri ingressus sum Novogrodecum; cum non agnoscerer, dedi equos ex illis podagricis tormentariis, quibus Moscici educantur. Hodie migrant ac nostri tormenta inferunt et ipsi migrant. Conabor etiam Mosechos Derpato quamprimum educere. Dabo ad eam rem equos meos omnes curules, a militibus commutato(s) sumam. Pro eve-

hendo vladicam, vel lecticam honoris causa, ut quam citissime demigret, mütam. Ad alias etiam arces necesse me fuit mittere rotmagistros, qui hoc idem curent. Rogavi principes Curlandiae et magnam nobilitatem, monui capitaneos et Biringum per litteras, ut juvent. Majestas Vestra, rogo, ut ipsa rem litteris suis urgeat, et Lithuanicas etiam aliquas podvodas, ex vicinia coactas, Kokenhausium et inde, quo opus erit, mittat. Multi nebulones ad Moschos profugiunt ac praesertim cosaci. Ad Majestatem Vestram velent plerique bojarorum filii, sed utilitatem eorum nullam video, nam si saltem ut aliquid illis detur, satis habemus eorum, qui accipiant. Unum tamen militarem certe virum, qui in omnibus excursionibus primum locum semper tenuerit et omnibus consiliis interfuerit, ad Majestatem Vestram puto me deducturum. Ex eo exacte statum rerum Pleschoviensium et Moschoviticarum cognoscimus, nec in servitiis Majestatis Vestrae opera ejus inutilis erit, et quod illi Majestas Vestra dabit, non frustra dabit, modo veniat.

298.

COPIA LITTERARUM AD SUMMUM PONTIFICEM, NOMINE
REGIAE MAIESTATIS SCRIPTARUM.

Post oscula beatorum pedum etc. Commendavi nuper Sanctitati Vestrae more, institutoque antecessorum meorum, piae memoriae Poloniae regum, ad episcopatum Praemisliensem reverendum Simonem Lagovski, praepositum Miechoviensem, supplicavique Sanctitati Vestrae, ut eum episcopatum illi confirmare, praeposituramque Miechoviensem una conservare vellet. Quod quo (quae?) ejus merito, pertinente ad propagationem cultus divini in Russia provincia, et varietate haereseum et templorum ac scholarum vastitate ac solitudine mirum in modum deformata fecerim, Sanctitati Vestrae prioribus litteris meis explicavi, simulque id etiam explicatum puto per litteras Sanctitati Vestrae a nuncio Sanctitatis Vestrae, reverendo Antonio Possevino, cum quo de negotio hoc ad Polociam contuli. Etenim is praepositus cultum divinum non jactat verbis, sed re ac facultatibus suis juvat, nec id ex ullo contractu, sed ultro ac libere, et certo mihi persuadeo, quod deinceps etiam tum alendis doctis et piis sacerdotibus, tum bonae indolis

alumnis juvabit, et bona illius episcopatus, injuria superiorum episcoporum vastata, ad aliquam culturam rediget. Nunc audio, delatis ad urbem quibusdam rumoribus, malevolentia quorundam concitatis, negotium hoc non sine suggillatione existimationis bonorum virorum, et ut de nobis ac regno Poloniae, ita non minus de ecclesia bene meritorum extrahi, et ita extrahi, ut etiam ea res pertineat ad dignitatem meam. Itaque itorum litteras dandas ad Sanctitatem Vestram putavi, rogando eam, ut tantum commendationi meae tribuat, quantum et ipsa Sanctitas Vestra et sedes apostolica commendationi antecessorum meorum tribuebat, quandoquidem non minus, quam illi, de ecclesia Dei et sede ista bene mereri semper studui et studeo, et jus nominandi non minus, quam illi, habeo. Cujus gratiae et favori...

299.

AD CARDINALES: FARNENSIUM, SABELLUM, COMENSEM,
BONCOMPAGNUM, GVASTAVILLANUM, COMMENDONUM.

Commendavimus nuper S. Domino nostro ad episcopatum Praemisiense reverendum Simonem Lugovski, praepositum Miechoviensem, ac ejus sanctitatem rogavimus, ut eum episcopatum illi confirmare ac una praeposituram Miechoviensem conservare vellet. Qua de re dederimus quoque litteras ad reverendissimam Dominationem Vestram postulando, ut ipsa in eo negotio suas partes interponeret. Intelleximus vere rem vasa quibusdam rumoribus, malevolentia, nescimus, quorum, in urbem delatis, extrahi. Quamobrem iterum ab illa postulamus, ut eam commendationem nostram magnae curae habere velit, et tanto magis, cum dignitatem nostram attingat. Nec certe videmus, quid causae sit, cur minas commendationi nostrae tribui debeat, quam ante semper regum Poloniae tributum est, cum non minus, quam quisquam illorum, jus nominandi habeamus, et non minus, quam quisquam illorum, de ecclesia Dei et de sede ista bene mereri non evitamus, ita ut hoc nostrum studium nullius malevolentia obscurare possit. In eundem sententiam ad Iacobum Boncompagnum, metulis mutandis.

300.

EPISCOPO MASSALIENSI, NUNCIO.

Quod ad sanctum Dominum nostrum scribamus, ex exemplo litterarum, quod ad Paternitatem Vestram mittimus, cognoscet. Rogamus igitur, ut paternitas Vestra negotium hoc quam commendatum habeat, et quod ad illum spectat, ita id expediat, ut dignitatis nostrae rationem ab illa habitam esse, apparere possit, — quandoquidem et nos ita de ecclesia et sede apostolica meremur, et ea in re nulli concedamus.

Scribatur etiam diligenter ad Dominum episcopum Plocensem.

Item ad Dominum Ticinum. Utrique exempla litterarum ad summum pontificem et cardinales mittantur.

301.

DO X. SEKRETARZA W. (WIĘKSZEGO).

Miłoszczywi xięże sekretarzu! Pissalem nie mało tham listhow; na iadne odpissu nie mam, y gdy na czo tham czo mi odpissuią, tedy obiter iakoe y evasive. Chocz mi tho odpiszczie, że they a thy dathy listhy moie was doszły, ieżli nie może byđz czo dali; abym wszdy wiedział, że iakom nie omieszkał o wszystkim, czo trzeba, dacz znac, tak też że the listhy doszły. Alie tho iusz fatalie, że iusz sprawy wszystkie w Polsce tak idą. Na thym mi sieła nalieży, abym wiedział pewnie, iako się król legomości resolve, — ieżli byđz w Rydze, czyli nie zaras; druga, żebym o thym wywożeniu Moskwy z Inflanczki ziemie pilnie myślał. Wienczy tho piszę dla was dworowych, nisz dla krolia samego, bo sam krol legomości doświadczył na nendznych kuliach y prochach, czo tho za molestya. Widzę, że cześć ambitiosi et cupidi, cześć invidi mei nasadzili się na tho, aby probosza Miechowskiego od biskupatwa odrzadzili; asz y owa truchna iusz trzeci ras w tem gmerze, alie tho nie bendzie. Nie mogli themu dosycz ucziniez xięża panczeszkowie, aby biskupa Kijowskiego ruszeli, chocia Luther; iuszby tak za liada przyczyną pierwy duchowną radę, pothym szweczka (swiecka) chcieli w Rzymie degradowacz. Bendę ia sam urzędnikiem u

xiędza proboszcza y w biskupstwie Przemyskim y w Miechowskim probosztwie: niech tam przyedzie z bullami s Rzyma, uysrzy wygra-li czo, ba y s articulami xiędza Borkowskiego, za moie dobrodzieystwa przez Bieykowskiego, a przez wojewodę Mazowieckiego pissanymi. Wielka się tho teras castitas xięży Rzymski y Polski ięta. Ach biadasz s tą obłudą! Przijdzie-li na rug, obaczem kto nań kamień rzuci. A tho teras krzywda, że na kościół dano: przedthym nie krzywda była, kiedy Giszankam dawano za przyczynę, że Włoskie y Franczuskie blendy ieszcze wientsze minę! Powiedzcie the wszystko Iego Królewskiej Mości, a proście, żeby Iego Królewska Mość raczył declarowacz, że nie iest gravitatis Iego Królewskiej Mości, czo uczynił, odmieniacz, y że przyczyny nie widzi taki, ani w ossobie taki Iego zaliczał, a thym mni sam w sobie. Widzę ia, że za poddaniem occasij, s ambitij naszych et ex levitate radzi by thu nogę włożyli Rzymianie, żeby possent mutare quadrata rotundis, alie nie bendzie tho. Proszę, odprawcie tego posłańca xiędza proboszczowego czo narychli, wedlie thy kopiey, którą wam posyłam. Powiedzcie królowi Iegomości, że zwłoka króla Iegomości y haesitatio nicz tem nie prziniesie, iedno że ie wssadzi barzi na barzgo, a skoro się daclaruje Iegomość, niech bendzie tego pewien, że umilkną. Iakosz papiesz y wszyscy kardinali czo inszego rozumią y nie przeczą themu, telko tho dwa, x. Caligarius a naszy ambitiosi nadęli. Przeczytaiczie then moy list królowi Iegomości. S thym Waszmosci etc. Dath. in stativis supra Novogrodek, 10 Februarii, 1582.

Proszę communiciczie the sprawy wszystkie s p. kuchmistrem. Cza się dotycze sliachectwa x. Ługowskiego, wszak wedlie prawa może się kto aktorem uczinicz y s nim o tho czynicz, a pasquillusami themi nie narabia nikt, iedno komu prawdy nie staie, a zathym się bofi paenationis, y nie poidzie tho. Wiedzą wszyscy, że u Ługowy ubogi sliachty Ługowskich iest sieła, a iesli ociecz Iego w mieszczie mieszkał kiedy, bendancz ex progenitoribus sliachcicz, iest o thym dosycz dekretow Sigmuntha Starego, że tho sliachectwu nie szkodzi nicz; z ubożeniem sieła by ich sliachecthwa potraczięło. Wszak go Iieda iako nie puszczano do capituły Posnańskiej y Krakowskiej; y tho przeczytaiczie królowi Iegomości. Listh x. proboszcza Miechowskiego przeczytaiczie królowi Iegomości, a zwłaszcza the mieyscza, ktorem naznaczał, pokaszcie. Ioannes Zamoycki.

302.

A DUCE MAGNO.

Magnus, Dei gratia episcopatum Curoniae et Maritimae dominus, administrator diocesis Revaliensis, haeres Norvegiae, dux Schlesvici, Holsatiae etc. Illustris et Magnificentissime Domine, amice charissime! Litteras Illustritatis Vestrae, in castris 18 Ianuarii scriptas, 2 Februarii ambalus (ambabus) ulnis amplexas, inefabili gaudio perlegimus, annunciarunt etenim nobis ultra annos viginti quatuor in Livonia desideratam pacem, per Altissimi benedictionem, summam sacrae regiae Maiestatis curam, atque Illustritatis Vestrae per omne aevum celebrandam vigilantiam, prudentiam, huic hactenus afflictissimae Livoniae restitutam esse. Altissimo sit gloria atque sacrae regiae Maiestati et Illustritati Vestrae bonos immortalis! Hanc celeberrimam victoriam, quod feram illam pessimam hoc regium bellum demovit, laudabunt omnes christiani, unoque ore Livoniensium posteri incessabili voce dicent: vivat rex, vivat rex in aeternum! Tabellarium Illustritatis Vestrae ad generalem Sveticum statim transmissimus, habemusque Illustritati Vestrae immortales gratias, quod ea in omnibus nostri adeo piam rationem habet; eam autem immeritam benevolentiam si sanguine nostro demereri possemus, faceremus libentissime. Injuximus pro voto Illustritatis Vestrae capitaneo Kerempensi, Ulsensi et Ermensi, Ioanni Anreb, nostrarumque artium reliquis, ut podvodas in usum Illustritatis Vestrae paratas habeant: igitur Illustritas Vestra, quatenus ea ipsa iis indigent (indiget?), pro libitu mandare poterit, quorsum et quando mittendae sint; verum, quod ad Moschos attinet, nota est nobis fallacia et dolus, quibus, si podvodas daremus, ne unam reciperemus, mendaces enim sunt ab utero, quod nos cum nostro maximo malo experti sumus; praeterea isti ex nostris ditionibus tot rapuerunt podvodas, ut iis facile sua, quorsum velint, vehere possint. Porro ad nos perlatum est Illustritatem Vestram castra, quod felix faustumque sit, movere; cum igitur Illustritati Vestrae ex Helmeth non ita pridem ad eam scripsimus, libenter conveniremus, amice petimus ea nobis, quorsum iter suum dirigat, ubique commode ipsam convenire possimus, per praesentem significare velit. Post-

remo rogamus Illustritatem Vestram, quoniam Felinenses quondam ministrorum nostrorum, nomine Macz Langomesser captiverunt, quem secum abducere, atque in tyranni manus tradere decreverunt, ut Illustritas Vestra ipsum, propter hanc nostram intercessionem, ex potestate illorum liberare dignetur. Deus omnia etc. Dath. Karkus, anno 1582, 4 Februarii. Magnus manu propria.

303.

RESPONSUM AD EASDEM LITTERAS.

Illustrissime princeps, Domine, amice observandissime! Gratias ingentes ago celsitati Vestrae, quod jusserit dare podvodas ad hoc negotium educendorum Moschorum ex arcibus Livonicis. Providebo, qua possum ratione, ut Mosci Derpatho educantur; has vero podvodas ex his tribus praefecturis, rogo, ut celsitas Vestra mittet Felinum, qua de re etiam scribo ad praefectum; celsitati Vestrae mitto vero nobilem Casparum Kosdia, qui eas deducat. Rogo vero, ut ex aliis quoque vicinioribus arcibus Pernaviae, itidem ex illa arce evectionem juvent; gratissimum Majestati regiae faciet. Ego excurro Derpatam, ut Moschos inde demittere possim, quod contracto jam bono numero equorum, puto, me brevi facturum; inde ad regiam Majestatem contendam, quae Vilna Rigam cras movet; proficiscar vero recte itinere: faciat igitur celsitas Vestra me caeciosem, quo loco convenire debeamus, cupio enim et ipse celsitatem Vestram videre. Non vero timeandum, ne eas podvodas Mosci rapiant, nam Felino cum illis mittetur pristavus. De captivis nondum quicquam est cum Moscho transactum; res dilata est ad oratores, qui ultro citroque ad principes pro exigendo juramento venient; habeo tum curam ministri celsitatis Vestrae. Dath. in Seskiell, die 11 Januarii, anno Domini 1582, Ioannes Zamoycki.

304.

LITTERAE A GENERALI EXERCITUS SVETICI.

Magnifice et Illustris Domine, Domine amice charissime! Litteras Vestrae Illustritatis, datas in castris ad Pleschoviam, ego in castris ad Pernaviam

accepi, in quibus erat — pacem inter regiam Maiestatem Poloniae et Moschum certis quibusdam enumeratis conditionibus, in quibus nulla neque regiae Maiestatis, neque regni Suetiae facta est mentio, esse conclusam. Quod, quamvis mihi consolium, verumetiam multis prudentibus hominibus videretur mirum, — imprimis cum Illustritatem Vestram non fugiat, quid iam ante biennium inter utrasque Majestates regias, earumque consiliarios ultro citroque convenerit. Attamen ego hanc factam pacificationem, omnibus haereticis ingeniis dijudicandam, in medio relinquo, atque regiae Majestati Poloniae, Vestraeque Illustritati de ea congratulor, idque vero affirmare possum, quod si regia Majestas Suetiae, Dominus meus elementissimus, affinem et fratrem suum regiam Maiestatem Poloniae excludere ex suis actionibus, atque non tam communis, quam proprii commodi rationem habere constituisset, memor pactorum et promissionum; sane jam pridem luculentas ejus Maiestati esse datas occasiones cum Moscho, ablatiis tollerabilibus et regno Suetiae non inconvenientibus conditionibus, pacisci; sed tam sui, quam regiae Maiestatis Poloniae affinitatis fraternae, amicitiae, initaque confederationis gratia, istiusmodi actiones omnes plane respugit (respuit), neque futurum credit, ut aliter quid regia Majestas vel etiam regni Polonici ordines attentarent. Quid autem Moschus, licet doctus pacta sua juramento confirmaverit, per hanc regum divisionem callidissime machinetur; id prudentioribus et experientia edoctis iudicandum relinquo, et ipsum tempus, quod plerumque veritatis est parens, olim demonstrabit. Ego quidem non solum operam dedi, quo regiae Majestati Poloniae et Vestrae etiam Illustritati meum studium liberaliter offerrem et probarem, etiam si sic occasio tulisset, sed de hac re hactenus ne quidem responsa (sic) dignatur, quod quidem valde miratus sum. Bellum contra utriusque communem hostem Moschum, tam in Finlandia, quam hic in Livonia, ea fide, qua me decuit, gessi, curaque praecipua diligentia, ne quinquam praeter Moschum offenderem, sicuti id omnibus honestis hominibus notum est.

Nuper cum Pernoviam obsidione premerem, ita quidem ut inde quae indubitata victoria expectarem, et Illustritas Vestra virum nobilem equitem magistrum cum litteris plenipotentiae, cui Rutheni civitatem traderent, Pernoviam versus mississet: ego ipsum honorifice ad me deduci curavi, eique, cum nisi in suburbium non intrmitteret, meam non solum

operam in omnibus promisi, verumetiam obsidionem paulo post solvi, atque militem ad confinia, quae regiae Majestatis Svetiae dittonis ac juris sunt, abduxi. Oberpolum obsessam et ad extrema deductam similiter intactam reliqui, militemque revocavi, cum indubitata victoriam pene in manibus haberem, et haec tamen omnia respectus et honoris causa regiae Majestatis Poloniae et Illustritatis Vestrae. Biduo, postquam haec gesta sunt, misit ex suburbio idem magister equitum aliquot nobiles, qui suo nomine quosdam districtus postularent, qui proprio jure ad provinciam Vile spectant et flumen Pernaviense discernit, nostrique equites continuis stationibus per tot menses ab hoste defenderunt. Cum autem ego hanc eius postulationem tanquam parum pudentem illi denegarem, ad minas processit, affirmavitque se vi petita occupaturum, adducturumque propediem, tot Ungaros atque Polonos, qui brevi totum Sveticum nomen ex Livonia extirparent, nam regiam Majestatem Poloniae cum Moscho hac de re foedus sancisse referebat. Quae omnia cum ab affinitate, fraternitate et amicitia, quae inter utrosque reges merito est arctissima, valde sint aliena, Vestra Illustritas quoque facile pro sua prudentia intelliget; vim vi repellere ipsis legibus licitum esse, verisimile mihi quoque minime videatur Vestram Illustritatem illi tale quicquid demandasse. Ob id peto, quo Vestra Illustritas ipsi serio mandato injungat, quo regiae Majestatis dittonis et districtibus abstineat, et (non appetens aliena) fruatur istis, quae illi a Ruthenis largita et concessa sunt; quamvis non tam Ruthenis ista, quam regiae Majestatis Svetiae militibus, qui ob ea sanguinem et vitam multoties profuderunt, merito acceptum referre debebat. Novi ego quidem regiae Majestatis Svetiae animum ita erga regiam Majestatem Poloniae affectum, ut de levi quavis re non facile cum affini disputare, multo minus rixari velit, et ut maxime olim pacatis rebus, vel de finibus, vel de quibuslibet aliis rebus controversia incidere possit: puto ego hanc consultius per utriusque regni deputatos amicis verbis, quam armis discerni posse. Qua de re ego etiam cum primis ad regiam Majestatem Svetiae, Dominum meum clementissimum scribam, quod et Illustritatem Vestram facturam confido. De dace Magno, quod scribit Illustritas Vestra, existimo Vestram Illustritatem jam pridem intellexisse me nunquam post id tempus, cum rescivissem illum in regiae Majestatis Poloniae tutela esse, aliquid attigisse, quod ejus pro-

primum fuit; unde Vestra Illustritas, me tacente, facile existimare potest, quo animo hactenus erga ipsam (ipsum?) fuerim, et etiam futurus sim, quam diu ipse se intra suos limites continuerit, de qua quidem re nihil dubito.

Intellexi etiam regiam Maiestatem Poloniae Rigam et Vestram Illustritatem Derpatum brevi profecturam esse. Cum autem constituerim meos tam ad regiam Majestatem, quam ad Vestram Illustritatem ablegare internuncios; peto quam amice et officiose, quo Vestra Illustritas id per idoneum nuncium mihi significare dignetur. Si qua in re vel simili vel majori Vestrae Illustritati vicissim gratificari poterō, id vel lubens fecero, quam feliciter valere cupio. Dath. in regia arce Wittensten, 10 Februarii, anno Domini 1582. Regiae Majestatis Suetiae, Domini mei clementissimi gubernator et exercituum generalis ductor in Livonia, Vestrae autem Illustritatis amicus deditissimus, Vestrae Illustritatis amicus omnino deditissimus, Pontus de la Gardiae.

305.

AD REGIAM MAIESTATEM.

Sacra regia Maiestas, Domine, Domine clementissime! Satis certe in lubricum locum deduxerunt res Domini legati, cum et de reductione exercitus promiserunt, priusquam aliquae arces Livonicae in potestatem venirent; deinde vero, cum nullam diem certam tradendarum arcium statuerunt, sed jurisdictionis tantum in rusticos, in quo nihil positum est; tertio, cum onus eorum educendorum et podvodarum dandarum receperunt. Video adhuc ita Moschos animatos esse, ut non tam in fide mulare videantur, quam vereri, ne si prius res suas educant ex finitimis arcibus, dum educant ex ulterioribus, a nostris spoliarentur; verumtamen multa interdum cadunt inter os et offam. Mirum est illos aliquot hebdomadas in titulis haesisse et in dies de iis ad me perscripsisse, ita ut etiam mihi stomachum moverent, ac praesertim cum de cęaritate Astrachanensi disputaretur; de re vero tanti momenti, in qua fundamentum totius rei constituebatur, ipsos per se constituisse, ita ut cum post conclusionem non paucis diebus exemplum foederis accepissem, nihil aliud scirem, quam mihi ad Pleschoviam eo usque consistendum esse, donec ad minimum Derpatam (sic) et Novogrodecum (sic)

traderetur; sed deinde a Domino palatino Braezlaviensi admonitus sum, haec esse transactum et ita faciendum, ni ipsorum jusjurandum violare velim. Movi igitur a Pleschovia eo consilio, ut supra Derpatum cum exercitu subsistam, sed si ducent Moscici negotium, inops sum consilii, quid deinde facere debeam; si exercitum retinebo, magis magisque atteretur, provincia vastabitur; si non relinero, majorem facultatem cunctandi Moscicis concedam. Expectabo igitur mandata Majestatis Vestrae; rogo vero, ut sine mora, quid fieri velit, perscribat, inprimis vero curet de podvodis, quibus quamprimum Moscici Kukenhausio, inde ex Rozithen, Lucen, Marienhausio, Marienburgo, ac item Volmiria, Rumburgo, Trykatho, Abzelo, Novogrodeco moveantur, deinde etiam ex aliis arcibus. Scio, quantae id sit difficultatis, utinam id reputassent Domini legati, vel saltem alios consultuissent; eorum certe, quae illis consului, non me poenitet; quae vero haec sint, facile liquebit; tamen habent litteras meas, quas ad illos scripsi. Vehementer vereor, ne interim taedio et aerumnis affectus D. Filon Lucen decedere properet, etsi Dominus palatinus Braezlaviensis me securum esse jusserit, quod ita illum informasset ac Oglienskium, quem cum aulico Moschovitico mittebat, ne prius decederent, quam Derpatum traditam audivissent, quamquam et ego post, cum de his tricis podvodarum cognovissem, illum admonuerim, ne decedat, priusquam litteras a me accipiet. Ungaros vero capitaneos litteris, quas in manus Dominorum legatorum miseram, initio admonuerem, ut jura a Dominis legatis, cederent inde, vero ne cederent Nevlo, Zavolozia, Veronecio, donec a me novas litteras haberent, admonui, quas litteras scio satis mature illis redditas esse, sed intellexi post Zavolozium ursisse, jura tamen ne locum arcis desererent; nondum despero de voluntate Moschorum, etenim quibus viribus nobis post resistant, non video, sed tamen quo in statu res sint, volui Majestati Vestrae significare, ut mature in omnes eventus consilia capere possit. Scripsi ad Spilium et Lokniczkium, ut in Livonia a Moscicis commeatum comparent, quem ipsi satis vili praetio vendunt; Volmiriae et Rumburgo, ut audio, sex grossis avennae tannam, Derpati grossis octodecim, Siliginis vero principis quatuor milia tannarum saltem in ipsa Rumburga sunt, major vero vis Felini et Derpati. Ad capitaneos Majestatis Vestrae et tenentarios pristinos arcium Livoniae scripsi de suppeditandis podvodis; scripsi etiam ad duces Curlandiae et Magnum, Bi-

ringium, nobilitatem; quid facturi sint adhuc ignoro. Commodum esset, ut Majestas Vestra, quantum numerum potest, podvodarum cogat et Koekenhauesium ad Bielavium mittat; ni (nisi) provideret, timeo, ne nimis ista additio possessionis arcium extrahatur. Det et ipsa Majestas Vestra litteras ad duces. Biringium et nobilitatem, et aliquos etiam homines, qui urgeant, ex aula mittat, et ipse interim rotomagistros, qui curent, ut poterunt, mitto. Commendo me in gratiam etc. Dath. in stationibus supra Novogrodek, die 10 Februarii, anno 1582. Ioannes Zamoyski.

306.

A REGIA MAIESTATE AD MAGNIFICUM DOMINUM
CANCELLARIUM.

Stephanus etc. Magnifice, sincere nobis dilecte! Nullam moram interposuimus in curandis et providendis necessariis exercitus nostri. Quamprimum Daneburgum venimus et aqua glacie concreta transitum praebuit, statim inde in usum militum merces expedivimus. Cum quoque ibidem Daneburgi cognovissemus servitorem Magnifici regni thesaurarii cum nonnulla pecunia Vilnae substituisse, statim per nos admonitus est, ut cum illa pecunia obviam nobis iret; verum ille quodve a Magnifico thesaurario aliorum, quam Vilnam, pecuniam deducendam nihil quidquam in commissis habuerit, sive itineri cum pecunia tuto se committere minime ausus fuerit, edocuit de proximo nostro huc Vilnam adventu, non progressus ultra, hic nos expectavit. Simulac vero huc pervenimus, statim Dembiensio eam provinciam (pecuniam?) dedimus, ut id, quidquid ad manum erat pecuniae, recto itinere per Livoniam Sinceritati Vestrae deferendam quamprimum curaret, nisi forte ille aliquid in via tardaverit, id quod illi omnino improbaremus, quamvis, quoad milites non collegerit, qui tuto eam deducerent pecuniam, tum quoque itinere, per illas vastas solitudines faciendo, ubi nulli equi subvectitii habentur, nonnihil temporis necessario insumendum fuerit. In nobis certe nihil desiderari passi sumus diligentiae, quominus necessitatibus exercitus nostri, quoad ejus fuit rei possibilitas, consuleremus; utinam vero tantae facultates et vires nobis subpeterent, quanta hac in parte fuit nostra cura atque sollicita diligentia, omnino rebus satisfactum per omnia fuisset. Intel-

leximus tamen ex hoc eodem nobili, qui hodie nobis posteriores a Sinceritate Vestra attulit litteras, se in quatuor miliaribus a castris obviam habuisse, eamque per Dembienskium adducebatur pecuniam, nec dubitamus interim id, quidquid ea mora creatum fuit molestiae, eo ipso sublatum esse; collectam vero aliam pecuniam, pro exolvendo uno quartuali, quod ignari fuerimus, num eo usque eodem loco in castris Sinceritas Vestra perseveraret, tum etiam, qua via tuto, ne huc atque illuc inter medios hostes volutaretur, mittenda esset, atque etiam quod ratam circumcisionis Domini expectaverimus, non nihil eo consilio hic detinuimus. Quamprimum autem aliquid certi de Sinceritate Vestra, ubinam versaretur, cognovissemus, nihilque amplius afferretur ex hac ipsa rata pecuniae, saltem chartae (chartas?), ad quas nonnullis militibus aliquot millium exoluta sunt stipendia, illico id totum, quidquid in promptu habuimus pecuniae, Asceratum, unde Sinceritatis Vestra, cum in Livonia versabitur, commode petere poterit, expedivimus, eamque secundum eam rationem, quam ex Młodzieioviij litteris intelliget, solutioni unius integri quartualis suffectorum putamus. Cum ordines regni Cornicinensi conventu, absentibus nobis, idque absque comitis tributum decreverint, nos quoque hanc illorum promptitudinem juvantes rebus constibusque nostris in dubium vocare noluimus. Proposivimus itaque recta hinc nos Rigam conferre, ut in re praesenti statum Livoniae constituamus, eandem provideamus, jamque discessui hinc nostro 12 Februarii diem designavimus, quem non est nobis animus mutandi, nisi ardua aliqua forte intervenerit causa, aut legatorum minoris Poloniae expectatio retardarit. Ibi coram de reliquis, de quibus nos admonet, communicabimus, atque constituemus. Ea, quae Riga petenda erant, Tidemanno commisimus, quem satis diligenter curare putamus, nisi forte id remoretur, quod ea negotia, quae non in nostris, sed in alienis manibus sunt, difficultates habere suas soleant. Iam antea Sinceritati Vestrae perscripsimus, expedivisse nos Lokniczkium et Szpil secretarios, numeratis illis paratis mille quingentis florenis, atque datis illis sufficientibus mandatis ad contractus cum duce Curlandiae, Rigensibus et nobilibus Curlandiae de com meatu parando. Alter illorum, Lokniczki nempe Disnae et circum, alter Rigae curabit negotium; habent isti in mandatis, ut ex voluntate Dominationis Vestrae pendeant, admixtrentque. Quod si forte Sinceritas Vestra aliquos jam ex militibus dimittere

velit, per nos idipsum facere poterit. Ante alios vero Germano et alio majoris stipendii, minusque necessario militi missionem det; sufficereque rebus praesentibus arbitramur, ut praeter eos, quos in arcibus Livonicis disponet milites, duo millia equitum reservet. Deus sospitet et fortunet Sinceritatem Vestram. Dath. Vilnae, die 29 Januarii, anno Domini 1582, regni vero nostri anno 6.

Manu regiae Majestatis adscriptum.

Ex equitatu item Hungarico, qui dimittendi aut remorandi sint, brevi scriptum mittemus; peditatus si pateretur, ut delectum eorum haberet, probarem, dubio tamen, ne omnes abire velint. Stephanus rex.

307.

A LEGATO SUMMI PONTIFICIS AD MAGNIFICUM DOMINUM CANCELLARIUM.

Illustrissime ac Magnifice Domine! Faciendum mihi omnino esse judicavi, ut cum de episcopatu Praemisliensi ad serenissimum regem copiose perscriberem, earum litterarum exemplum ad Illustram et Magnificam Dominationem Vestram transmitterem, ex quibus illa totius negotii statum penitus cognosceret, mihi que adeo id, quod facturam eam confido, gratia sua et auctoritate, ut alias semper solet, in hoc potissimum adesset, eo que maxime quod vix est, ut ejus rei alium sat bonum exitum sperare possimus, nisi nodus iste, iudicio meo inexplicabilis, ea demum ratione recidatur, quam iis ego in litteris plenissime exposui. Neque vero est, quid vereatur Illustris et Magnifica Dominatio Vestra, quantum ad se attinet, quin eam ipsam, quam sua sibi pietas, tot jam in rebus perspecta, jam pridem apud alios omnes peperit existimationem; imprimis etiam apud summum Dominum nostrum integram inviolatamque et antehac obtinuerit semper et nunc ut cum maxime obtineat, illam enim praesens haec occasio non modo nulla ex parte diminuit, sed maxime potius in posterum augebit, si Illustris et Magnifica Dominatio Vestra (quando jam hucusque antiquae praeposito Miechoviensi in familiam suam devotioni fecit satis) hoc vicissim dederit ecclesiae Dei, ut ejus hominis causam tueri desinat ac regiae

Maiestati alium potius aliquem suggerat, qui tanto hoc patrocinio dignior existimetur. Etenim cum magis magisque in dies ea patuerint, quae antehac obscuriora fuerunt, quaeque Illustram et Magnificam Dominationem Vestram itidem, ut nos omnes, latere aliquando potuerunt: apparet jam esse deductam rem esse, ut non nisi cum maximo, communique omnium scandalo, nedum ecclesiae Praemisliensis incommodo, Miechoviensis ipse praepositus id, quod tantopere concupierit, valeat obtinere. Enixius hac de re rogarem Illustram ac Magnificam Dominationem Vestram, nisi illam prorsus intelligere arbitrarer, nulla se alia ratione magis nominis sui famam Illustrare posse, quam si hac in re, ejus maxima merito ubique expectatio est, perspicua ostenderit id, quod mihi ego facile persuadeo, se Dei optimi maximi gloriam, ut par est, rebus longe omnibus anteferre. Valeat. Varsoviae, die 18 Ianuarii, 1582. Illustris ac Magnificae Dominationis Vestrae deditissimus, uti frater, Albertus Bolognetus, episcopus Massaniensis.

308.

LITTERAE A LEGATO SUMMI PONTIFICIS AD REGIAM
MAIESTATEM.

Serenissime rex! Cum me non lateat sacram regiam Maiestatem Vestram summis continue occupationibus distineri, cui antehac semper, ut debui, ne meis illam litteris aut crebrioribus obtunderem, aut longioribus distinerem, nunc vero res incidit ejuamodi, ut verear magis opere, ne solita brevitate uti possim; sed dabitur mihi venia, ut spero, apud Deum assiduis precibus agere, si quemadmodum Majestatis Vestrae causam non intermitto, ita nunc vicissim causam Dei apud eandem Majestatem Vestram pluribus egero. Iam dudum, ut arbitror, ad ipsam perlatam est, mandata accepisse me a Romana curia, ut Miechoviensis praepositi vitam, moresque perquirerem, criminaque ipsi objecta diligentissime cognoscerem, tam diu vero, dum haec ipse praestarem, Praemisliensi ecclesiae, ad quam fuerat ille nominatus, expeditionem fuisse intermissam; — idque non exiguo summi Domini nostri cum dolore, qui, quantum ex litteris perspexi, ea de re ad me conscriptis, variis animi quasi fluctibus et procellis vexabatur, dum vi-

deret necessariis se rationibus impediri, quominus posset in hoc quoque eandem, quam vellet in omnibus Majestatis Vestrae negotiis, alacritatem prae se ferre. Ego vero non tantum sanctitatis suae, ut par est, dolorem doleo, sed praecipuo etiam maerore quodam propterea afficior, quod videam in maximas me quoque angustias adductum esse; quodque propius etiam ut in re praesenti illas intuear difficultates, quae nulla forsitan industria, nullaque animi contentione queant superari, si id modo agamus, ut ex praepositi ipsius voto negotium hoc conficiatur. Verum cum alia mihi ejus expediendi ratio occurrat, qua et Deo optimo maximo multo sit futura acceptior, et Majestatis Vestrae gloriam . . . конца недостаетъ, вырванъ листъ; дальше слѣдовало письмо Замойскаго. Въ рукописи на слѣдующемъ листѣ сохранился только слѣдующій конецъ его: Majestatis Vestrae animum et meam constantiam libuerit, notae enim mihi satis sunt illorum artes. Commendo me in gratiam sacrae regiae Majestatis Vestrae, domini mei clementissimi. Dath. in Seskiel, die 15 Februarij, anno Domini 1582, Ioannes Zamoiski.

309.

A REGIA MAIESTATE AD MAGNIFICUM DOMINUM
CANCELLARIUM.

Stephanus etc. Magnifice, sincere nobis dilectel Litterae a Sinceritate Vestra, die 25 Ianuarii, ad Pleschoviam datae, hodie sunt nobis redditae, quibus sine mora respondemus. Intelleximus sententiam Sinceritatis Vestrae de sequentis comitiis aut de indicenda conventione Lomzae. Nos vero dum tempora temporibus et res rebus pensamus, censemus consultius id facturos, ut nunc una eademque opera provisionem Livoniae absolvamus; alioquin si hinc, non perfectis rebus, abiverimus, veremur, ut postea alias unquam in horas has redeundi, idque perficiendi facultatam habeamus. Nullam necessitatem celebrandorum comitorum adesse videmus, nisi fore eam ordinum promptitudinem in dubium vocare, neque illi acquiescere velimus. Ut vero convocationem indicere debeamus, videmus hac re extractum nobis iri tempus, illuc eundo et iterum redeundo sub resolutionem per ea loca, quae quale praebent iter, sumus experti. Interim vero commodi-

tate navigationis omnia difficiliora nobis redderentur, quae nunc longe facilius temporis praesentis occasione peragi possent; putamusque pro ea convocazione vix plures affuturos Dominos senatores, quum hic ad nos jam veniunt et absentes per litteras consulere possumus, cum quibus, adhibitis quoque ad eam rem magni ducatus Lithuaniae senatoribus, communicabimus consilia, quid hac in parte nobis erit faciendum. Optaremus atque cuperemus quidem, ut si per valetudinem liceret, ut Sinceritas Vestra, tolleratis atque perpessis tanto tempore, tot incommoditatibus, dum promovet reipublicae negotium, ut adhuc unam atque alteram septimanam una nobiscum daret in extrema opponenda manu rebus; sed si Sinceritas Vestra adeo esset afflicta valetudine, ut id sine periculo facere non posset, nolle-mus illi esse molesti. Neminem vero alium videmus, cui in absentia Sinceritatis Vestrae eam provinciam demandare debeamus praeter Dominum palatinum Braclaviensem; in omnem eventum scribimus eo nomine ad eundem, quid vero scribamus, ex adjuncto exemplo intelliget. Cum hoc si jam aliter fieri non possit, quam ut inde Sinceritas Vestra propter valetudinis curam discedere deberet, agendum erit Sinceritati Vestrae, ut hoc onus suscipiat. De retinendis militibus jam antea Sinceritati Vestrae mentem nostram aperuimus, ut si cognoverit Moschum hac hyemae nihil attentaturum, praeter eos milites, quos per arces Livonicas disponet, ut duo millia equitum retineat, peditum item selectorum duo, aut ad summum tria millia; quod si vero aggredi vellet Moschus arces, per Svecum captas, retinendi essent omnes. Igitur intenta sit Sinceritas Vestra in eam rem atque id faciat, quod ibi in re praesenti faciendum esse cognoverit. Pannum quod attinet, id ne per mercatores elevaretur super modum pretio, curam dedimus thesauri officialibus, ut adverterent atque eo pretio, quo emptus est, justis tantum in deducendis impensis apposis, ut id et sine damno et sine ulla utilitate nostra fiat, injunximus, ejusque rei registram ad manus Sinceritatis Vestrae mitti jussimus, ex quo Sinceritas Vestra rei aequitatem videre poterit. Nos, qui nunquam mercaturam exercuimus, ut aliquam quaestum ex panno faciamus, nunquam ne in mentem quidem nobis venit. Bene valeat Sinceritas Vestra. Dath. Vilnae, die 10 Februarii, anno Domini 1582. regni vero nostri anno 6.

Manu regiae Maiestatis adscriptum.

Posito casu, ut nos conventum senatorum indicamus, .minimum sex septimanas perdemus, si redeundum in Livoniam erit, praeter tempus anni incommodissimum ad reditum, totidem septimanas computamus; exequentibus autem ibi rebus, totam aestatem consumimus, atque hoc modo vix in sequentem annum in Poloniam veniremus, sumptibusque modum imponeremus; aperta autem navigatione, multa illi praeter nos commoda consequentur. Si quid igitur mihi agendum est, cito id erit exequendum, et sperarem ego vel sola fama illos adigi posse, vel si tractationibus ad eam rem cum rege transigendam accedendum fuerit, propinquitate nostra maturabitur negotium et promovebitur apud eum regem, apud quem verba fortasse sine viribus minime proficerent. Huc accedit, quod cum nullum hoc tempore provinciae administratorem dare possum, erunt quasi oves errantes distracti ab ipsis regulis, a quibus jam pridem appetuntur, excussi a militibus nostris, qui in absentia Dominationis Vestrae, nullo imperio parituri sunt, sine lege, sine ordine, confusi et angustiati, ne quid pejus accidat timendum certe erit.

Equitatum Hungaricum, si ad Narvam hac hyeme oppugnandam Moschus non accedet, aut si eorum opera non adeo necessaria est, remittat Dominatio Vestra in aliquem . . . конца недостаетъ.

КОНЕЦЪ.

УКАЗАТЕЛЬ.

ИМЕНА ЛИЧНЫЯ.

А.

Abrahamowicz 74.
Adadurów 487.
Agrippa 29.
Alamani 95.
Alapkirej 282.
Albani 525.
Albertus Bolognetus, episcopus Massan 9.
612. 702. 703. 714.
Albricht x. 305.
Aleb Kierej 335. 336. 338. 389. 345.
Alexander Kn. 258. 263. 313.
Alexander Wielki 610.
Alibek, Halibek 447. 459. 472.
Amelich 323. 327.
Amurath 337. 341. 345.
Andrzej (Michałkow) 258.
Andreas (comes de Thenczin) 190.
Anglicowie 28.
Anna (Curlandiae ducissa) 194.
Anna (regina) 191.
Apollonius 384. 396. 421. 535.
Arkubuziery, Archabusorowie 28. 68.
Asan (soltan) 280.
Aslam (soltan) 279.
Aslamkirej 239.
Astrachanckij 474.
Astrachanskije strzelcy 99.
Augustus (dux Saxoniae) 410.
Awdakin 402. 403.

В.

Bayketh (cesarz Turecki) 813.
Balassy Transalpinus 344. 345.
Baltazar Batory cm. Batory Baltazar.
Belaikirow 487. 346.

Baranowski 15. 16. 162. 197. 198. 230. 223.
349. 524.
Bassa Sianss 336. 339. 341. 344. 345.
Bassienok Mikita Wereszczachin 687. 640.
646. 647. 654. 671.
Batorius Andreas 545.
Batory Baltazar 12. 13. 109. 117. 138. 165.
172. 175. 214. 400. 514. 517. 518. 529.
552. 616. 696. 698.
Batory Chrystophor 214.
Batory Stefan 46. 158. 179. 180. 185. 199.
191. 196. 196. 200. 224. 225. 228. 235.
237. 238. 256. 265. 278. 281. 283. 286.
329. 334. 336. 337. 339. 340. 345. 347.
350. 362. 366. 369. 373. 374. 375. 387.
388. 390. 391. 400. 401. 467. 486. 531.
532. 533. 541. 546. 547. 568. 608. 609.
627. 630. 636. 638. 642. 643. 644. 645.
546. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 663.
654. 711. 713. 715.
Baturkin 253.
Baworowski 563. 565.
Bazilius 384. 475. 518.
Bech Mathias 68. 107. 108. 120. 191. 523.
527. 528. 529.
Bekleas Gabr. 77. 349. 355.
Belerbej 10.
Belżeczki Ian 1. 5. 10. 111. 524.
Berezinsczy kozacy 397.
Berdebusz 164.
Bergam 15.
Bernata sw. mnichi 307.
Bernamissa, Bornamissa 75. 98. 142. 155.
168. 182. 332. 696.
Berzewicz, Berzewich 69. 679. 680. 681.
Bessenin 168. 383. 387.
Bexnin Michaiło 438. 626.
Besobrazow Iacobus 353.
Białobrzezski Martinus, epts. Camenesc.
190.
Bidgowski pan 350.

Bieykowski 704.
 Bielawski Stefan 81. 82. 86. 89. 94. 97. 98.
 99. 100. 113. 122. 150. 152. 601. 682.
 Bielawski Maciej 92. 148. 168. 167. 189.
 671. 698. 699.
 Bieliecki Tomasz 381. 397. 398. 494. 619.
 Bielski 11. 12.
 Bielski Bogdan 182.
 Bieniecki 488.
 Bybernsteyn (Carolus 4) 224.
 Biring, Boringius, Biringus 416. 461. 519.
 Bizancow Theodorus 402. 408.
 Bokiej 56. 76. 150. 152. 616. 658.
 Bolkin, Bolcin, Болтинъ 378. 374. 375.
 376. 418.
 Bonar, Boner 20. 35. 55. 56. 69. 106. 106.
 110. 115. 147. 148.
 Bona (regina) 699.
 Boncompagnus cardin. 702.
 Bonichowski Dmitrasz 181.
 Boratinski Piotr 181. 184.
 Boratinski Iwan 253.
 Borkowski x. 704.
 Borukowski Ioannes 184. 191.
 Bossienok Mikita см. Bassienok.
 Braczkowski wojew. (Ianusz Zbarski) 57.
 61. 67. 98. 112. 188. 353. 381. 386. 405.
 413. 419. 431. 444. 492. 496. 500. 501.
 502. 506. 508. 509. 510. 525. 526. 527.
 539. 563. 565. 568. 569. 570. 571. 574.
 600. 601. 602. 603. 618. 619. 682. 684.
 688. 694. 799. 710. 716.
 Braun Georgius 120. 208. 209. 226. 227.
 280. 281. 282. 288.
 Brilowy bracia 181.
 Brudzieski 234.
 Bucella 81. 402.
 Buchowiecki Lew 289.
 Bułhakow Sulmen 383.
 Bunzonek Michitta. См. Bassienok.
 Burach 14.
 Burba 379. 481. 488.
 Burindus 449.
 Burkulabówna, жена Чартгорыйскаго 114.
 Butler 151.
 Buturlin Choma 188.
 Buturlin Roman 253.
 Buzenki, Buzeny Ian 110. 205. 206. 486.
 489. 624. 686.
 Bzowski 118.

C.

Cagnolus, Cagniolus Laurentius 570. 571.
 578. 578. 694. 695. 596. 698. 599. 622.
 623. 681. 685.
 Caligarius x. 700. 704.
 Caliski sędzia 45. 58. 59.

Campecio 10.
 Caranus Emathius 448. 530. 677.
 Carl arczyciąż 9. 171.
 Carl pan 529. 696.
 Carolus (frater regis Svetiae) 521.
 Carnkowski Stanialaus 190.
 Carwat 89.
 Castella (biaknp z Rawinu) 10.
 Casimirus rex 288. 318 700.
 Cezar Iulius 610.
 Charleński, Charlewski Simon 172. 361.
 422. 423. 572. 579. 580. 593. 632.
 Chilkow Wasilej 364.
 Chlewiczki 80.
 Choczimieraki 96. 150. 152. 699.
 Choiecki 181.
 Chojniczki 181. 498. 501.
 Chorosin, Choroscin Andreas 390. 690.
 Christophoraki castelan Siradzki 1.
 Christophorus Meklenburg. 516.
 Chruszczow Alex. Wasil. 613. 617.
 Chwiedor peremithczyk 485.
 Chworostenin Andrei Iwanowicz 258.
 Chwostow Mikita 96. 97. 100.
 Gidonia dux Medinae 10.
 Cieckersin 259. 320.
 Cirilus quidam 402. 408.
 Clodzinaki Mathias 191.
 Comendonus 700. 702.
 Comensis card. 450. 700. 702.
 Cossobutus 614.
 Costomski Hieronim pod. Rawski 1.
 Cozninensis comes 282.
 Cranucius 36.
 Cromer x. 95.
 Curlandzki xiaże 64. 74. 382.
 Curlandise nobiles 627.
 Czangirey 281. 282.
 Czarakowski Albertus 78. 92. 198. 221.
 234. 614.
 Czarny 95.
 Czartoryjski 114.
 Czauz Hussein 334. 335. 336. 337. 339.
 344. 360. 361. 362.
 Czechowski 198.
 Czerepczuk Klementiew 200.
 Czerkaski starosta 70. 279. 280.
 Czermikoj Iwan Kolaniczuk 253.
 Czerny 84. 349. 350.

D.

Dolmath 80. 88. 198.
 Daniel 96. 97.
 Daniae rex 191. 192. 193.
 De la Garde Pontus, Ponto, Pontonus 174.
 460. 566. 578. 580. 593. 599. 604. 621.
 622. 523. 674. 686. 692. 694. 696. 709.

Dembinski 119. 423. 424. 425. 449. 460.
472. 485. 564. 567. 605. 711. 712.
Dementi 249.
Demetrius dux 419.
Demian Offauziej 488.
Dimitr Andrzejewicz 353. 502.
Denisek 137. 151.
Dimiski 115.
Dobrzilewski 247.
Drohojowski 285.
Dulski Ian 1. 191.
Durnakow Michael 448.
Działyński 24.
Dzierzek 11. 13. 17. 20. 23. 24. 27. 28. 70.
73. 222. 223. 248. 249. 250. 255. 274.
284. 287. 302. 341. 345.
Dziezin Nazar 181. 192.

E.

Eugeniusz papierz 306.
Eberstus 622. 682. 685.
Eric dux 679.
Ernst p. 370.

F.

Farensbachius, Farensbeg 18. 40. 56. 68.
64. 66. 68. 69. 71. 73. 74. 76. 80. 103.
137. 198. 140. 145. 148. 151. 155. 162.
211. 287. 377. 378. 382. 523. 577. 589.
590. 601. 629. 639.
Farezy, Fernesius cardinal 8. 244. 245.
702.
Ferdinand cesarz 26. 234.
Feres 80. 526. 527. 552.
Fiełiatiew (Iw. And.) 624.
Fielenski Grzeg. 190.
Filon ex. Kmita.
Firlej Andrzej 190.
Firlej Nikołaj 190.
Franczy 10.
Fulgenius Ludovicens 357.
Furstenberg magister 192.
Fustow Fiedor 253.

G.

Gajewski 205, 11. 12. 13. 21.
Galga 34. 279. 289.
Garon Francuz 66. 377. 696.
Gaskowski 624.
Georg Fabius 195.
Georgius Fridericus 194.
Georgius dux Lign. 232. 234.
Georgius Chorwat 351.

Gerdeński, Gindersch 234.
Gerzinski 231.
Głokowski 6. 55. 65. 351.
Gliński Zigmunt 324.
Gizlusz Tidemanus 19. 42. 43. 121. 157.
221. 401. 410. 448. 530. 531. 567. 589.
590. 592. 594. 629. 632. 677. 680. 691.
692. 712.
Gniewosz 81. 92. 150. 152. 164. 511. 514.
699.
Gnieźnieński pan 53. 54. 60. 63. 84. 86.
92. 91. 93. 110. 112. 116. 129. 130. 133.
136. 144. 149. 150. 152. 157. 164. 165.
174. 175. 223. 246. 247. 392. 461. 511.
513. 514. 592. 699.
Gołkowski 54. 55. 56. 58. 68. 91. 106. 107.
355. 608. 610. 611. 612. 616. 617.
Gołochowski 145.
Gołochionow Dmitr 182.
Gorca Andrż. 227. 231. 234.
Gorcanus Stan. 207. 226. 228. 229. 231.
232.
Gosliczki 15. 145.
Gostinski 61. 62. 69. 78. 90. 133. 148. 151.
153. 165. 166. 403. 511. 514. 698.
Gostomski Anselm 29. 56. 58. 63. 78. 83.
95. 99. 105. 115. 122. 151. 153. 190.
Gostomski Mik. 83. 86. 151. 511.
Gotgard dux, Gurland 193. 587. 588. 590.
591. 600. 608. 627. 691. 712.
Grabski 525.
Grajewski 13.
Gralewski 13. 45. 82. 83.
Grodzieczki 169. 190. 392. 399. 514. 531.
Grodzienski 380.
Grudzinski Giorgij 289.
Grodzki 511.
Grzymała 184.
Guanin 36.
Gubański 583.
Gulski 251.
Gutt Stanisław 181.

H.

Hans von Reder 78.
Haraburda 35. 42. 43. 122. 123. 156. 160.
161.
Haraburda Piotr 257. 258. 292. 293. 327.
398.
Haraburda Michał 413. 432. 439. 444.
447. 463. 471. 478. 483. 492. 496. 499.
502. 504. 536. 539. 549. 554. 555. 557.
562. 563. 565. 570. 582. 584. 597. 635.
638. 640. 646. 647. 654.
Harbuzow Iakow 182.
Harinka Węgrzinowski 105.
Helena, żona xiążenia Alexandra 314.

Henrik krol 317. 391. 554. 555.
Herbor Stan. 190.
Hlebowicz 191.
Hodonow 438.
Hołowczynski, Hołowrzynski 24. 251. 252.
Hołowicz Wołodimir 253.
Hołowicz Wasilej Piotrowicz 624.
Hołowin Piotr Iwanowicz 257.
Hołub 181.
Hołubek Iordanus 184. 397. 447.
Hołubkow 472.
Hrehor dworzanin 261.
Hryhor XIII papierz 378. 546. 637. 646.
647. 655.

L

Iagełło 258. 268. 309. 326.
Iakula, haeres Moldaviae 337.
Ian Friderik Stetynski 210.
Ianczi 280.
Ianicolus Petrus 343. 344.
Iasynski 32.
Iarzina 55. 111.
Iendrzey (sługa Possewina) 373.
Iermak Czimofiej 258.
Iezierski 249.
Iezi Friderich x. Prusski 305.
Ieczki 383. 637. 646. 647. 654.
Iłowski Andrż. 190.
Ioann Georgius Brandenb. 410.
Ioannes-Andreas, episcopus Britonorien-
sis 356.
Ioannus Georgius 234.
Ioachim Friderik 234.
Iordan 23. 122. 134. 151. 168. 169. 249.
459. 469. 472. 475. 496. 498. 500. 501.
510. 516. 562. 575. 581. 583. 584. 585.
597. 619. 635. 695.
Iosef patriarcha 269.
Iosof, Iozeph Metertius 361. 362.
Isidor mitropolit Russki 306.
Islam sultan 334. 340.
Istwan Carol 57. 75.
Iwan Wasilewicz 179. 185. 200. 254. 324.
327. 373. 374. 375. 396. 538. 637. 642.
643. 644. 646. 648. 652. 654. 671.
Iwan starszy syn w. kn. 473. 488.
Iwan III 263. 266. 310.
Iwan Manuilowicz 269. 306.
Iulius, dux Brunswicens. 409.
Iuriowski władzka 640. 641. 648. 650.
Ixel niemiec 66.
Ismailow 253.

K.

Kajterow Michajło 253.
Kaliski p. 78.

Kamieniecki p. 198. 585.
Kanasz 529.
Karchowski 55. 56.
Kardas 353.
Karnkowski 175. 195. 199. 206. 204. 236.
236. 237. 238.
Karpow 257.
Karniczki, Karssniczki 618.
Kazanowski 21. 23. 122. 134. 163. 248.
249. 251. 692. 695.
Kazimirz kr. 256. 258. 264. 267. 320.
Kazmirski 106. 110. 111. 112.
Kendy Peter 68. 70. 81. 349. 355.
Kermański 696.
Ketler 77. 255. 371. 589. 601. 606.
Kiereus Dzichan 335.
Kijowski wojew. 139. 563.
Kilian Liatosynski 363.
Kriaki Stanialaus 190. 290.
Kiaka Nicolaus 190.
Kmita Philon w. Sm. 6. 10. 184. 350. 354.
Kobiakow 494. 625.
Kobylinaki 234.
Kobor Franciscus 514.
Kochanowski 596.
Koklina Piotr 183.
Konarski Michał 674. 693. 694. 695.
Konieczpolski 151. 153. 380. 381. 699.
Konopaczki 18.
Konopkowski 77.
Konrad x. Mazow. 268.
Konrad brat Władzysława K. P. 305.
Korf Inlandczik 81. 95. 100. 101. 113.
114. 116. 118.
Kosceczki 352. 511. 513.
Koscielieczki 84. 95. 135. 190. 349. 350.
Kossynski 380. 381. 511. 514.
Koss 34. 231. 383.
Kostka 166. 373. 381.
Koszel Kaspar 706.
Kotłowski 169. 379. 380. 384. 395. 447.
Kotwitz Fabianus 226.
Krakowski x. 146.
Krajewski 626.
Kretkowski 167. 373. 461. 513. 603. 604.
Krimcy 397.
Krinaki 398.
Krupski 584. 585.
Krzizackie rycerze 303. 313. 610.
Krziski 256.
Kurcz Marcin 181. 393. 500. 510. 693.
Kurczbach Sigismund 232. 234.
Kurbat Taras 257.
Kurbaki 259. 319. 320.
Kurojed 251.
Kuropatwa 595. 596. 597. 604.
Kussieczkoj Iury 184.
Kussikow Iurij Iwanow. 392. 399. 531.

Kusowicz 150.
Kwilinski 112.

L.

Łańczakoroński 58. 88. 135. 151. 152. 578.
698.
Łasz Alexander 190.
Łaskiorow Fiedor 626.
Łaskowski 68.
Łaski 198.
Łaterna 23.
Ławinski 353.
Łegnickski 25.
Leidenberg Paweł 604. 607.
Lempicki Iacobus 239. 240. 243.
Lenczicki 89. 524.
Leniek 115. 137. 151. 582. 616. 671. 686.
Leopoliensis Martinus 617.
Lesczinski 134.
Letniewolaki 134. 150. 152. 516. 558. 582.
616. 624. 671.
Lichtenstajner 108.
Lindanus 677. 678.
Lipaki Georgius 233. 380.
Litwini 23. 24. 25. 26. 38. 39. 40. 42. 43.
54. 121. 125. 138. 228. 268. 358. 355.
356. 398. 417. 474. 584. 546. 552. 557.
594.
Litewskie Luteranie 466.
Litewskie posły 655.
Litwonskie Luteranie 466. 488. 534. 678.
Liuboszczyński 262.
Liubowiecki 21. 198.
Lokniczki 827. 710. 712.
Lopaczynski 259. 260.
Lotyszy 497. 498. 550. 562. 625. 640. 641.
648. 649. 650. 655. 672.
Lothwa 808.
Łozowiecki Hrehor 179. 180. 185. 262.
Łuczki staroscicz 899.
Ługowski Simon 701. 702. 704.

M.

Maciejowski 106. 198.
Macz Langomeser 706.
Madruczy card. 8.
Magnus dux 305. 326. 569. 586. 587. 673.
690. 705. 706. 710.
Machmut mercat. 361. 362.
Malachowski 234.
Markowski 23. 24. 596.
Masłowski 48. 58. 68.
Maxentiusz 275. 323. 327.
Maximilian 327.
Mazury 23. 685.

Mechmet chan 360. 361.
Medziehoczki 133.
Menard bisc. Infl. 308.
Menzik Paukratowicz Panak. 184.
Meriński 184
Mezoczki 364.
Michaelus Archangelus 530. 531.
Medziborski 230.
Miedzichoczki 133.
Miedzirzeccki 24. 78. 97. 144. 157.
Mielecki Adamus 105. 209. 232. 233.
Mieliński 226. 227. 228. 229. 232.
Mieszoid 99. 100. 115. 515.
Mieszoidow Hrehor 513. 517. 526. 558.
Mieszoidow Theodor 552. 600.
Mikolaki 397.
Milukow, Milukow Iwan 488. 624.
Minkwicz 165. 166.
Missienko 352.
Miszko Czerkaszanin 60.
Myskowski 190.
Myszka Abraham 363.
Młody 571.
Młodziejowski 190. 212. 221. 532. 679.
712.
Mnissek 76. 105. 110. 135. 151. 152. 190.
Modywanin Stephan 364.
Moscicki 524.
Moskwa—Русские (нѣкоторыя указанія):
2. 89. 94. 429. 433. 444. 446.
Moskwa (войско русское) 19. 21. 24. 25.
26. 39. 44. 53. 55. 56. 59. 64. 71. 87. 88.
97. 98. 133. 145. 401. 431. 432. 474.
Moskwa, Mosci—послы русские (нѣкоторыя
указанія): 418. 421. 458. 464.
Moschus — Іоаннъ IV, (нѣкоторыя ука-
занія): 416. 420. 425. 428. 441. 443.
449. 453. 464. 467. 475. 478. 480. 490.
Motowidło Bohdan 380.
Mscislawski 83.
Mscislawski młody, Fiedor 424. 425. 626.
Mscislawski starszy, Siemion 532.
Müller Ioannes 577.
Müller Hans 689.
Murath sulta 361.

N.

Nabi Offanasiej 438.
Nakielski 18. 35. 60. 62. 106. 121. 170.
172. 174. 212. 382. 392.
Narwit 246.
Nasczokin Christoff (Григорій) 260. 296.
299.
Nath 351.
Nathan (propheta) 450.
Niewengłowski 20. 21. 27. 248.
Nicolaus sanctus 685.

Nicolaus praefectus Crak. patrus magnus
Zamojskaro 685.
Nicolaus tabellarius 604.
Stefan Stareski 604.
Niderlandczikowie 10.
Niemiecy, Niemczy, Germani 10. 40. 65.
74. 97. 148. 312. 371. 397. 432. 650.
Niemczyzna 438. 474.
Nizowczy 84. 228. 355. 364.
Niszczicki 53. 54. 57. 60. 63. 107. 110.
115. 147. 151. 153. 285. 698.
Nohajczy 306.
Nozdrowati kniaz Michailo 253.

O.

Obolenski kniaz 98.
Oborscius Emanuelus 405. 406.
Oborski Albertus 608. 616.
Ofnucoemeiow Iwanus 358.
Oginski kn. 626.
Ogliczki 106. 710.
Olbricht x. Pruski 268.
Olbricht x. Lit. 258. 313.
Olgiard 258. 313.
Olifierow. Iwan 438.
Olifierow Roman 637. 688. 646. 647. 654.
Olivares (comes de) 10.
Olumiae dux 10.
Orynski 511. 513. 514. 524. 525.
Orsienski kniaz 181.
Orzechowski Ierzy 150.
Orzechowski Iakub 56. 151. 153. 599.
Orzechowski Andrzej 56. 76. 152. 351.
400. 692. 695.
Orzelski 23. 45. 122. 134. 152. 163. 699.
Orziszowski Ian 84. 279. 281. 363.
Ostrorog 92. 110. 112.
Ostroskie ziajenta 28.
Ostrowski 198.
Ostromecius 576.
Oswaldus a Grabau 193.
Opalenski, Opalinski Andrzej 190. 232.
234. 334.

P.

Padniewski Philippus 278.
Palczewski 211.
Paluczki 616.
Paliwanow Konst. 513.
Paweł rotmistrz 198. 198.
Paweł kozak 118.
Pawłoś 24. 43.
Pawłowski 18. 19. 472. 474.
Pdiczki 80.

Pekosławski 63. 80. 81. 106. 115. 150. 162.
234. 249. 699.
Peterkin Choma 188.
Petronius domin. 463. 535. 539. 541.
Petrus (Valachiae palat.) 285.
Philip Hiszpański kr. 317.
Philip Portug. krol 9.
Philipowski 13. 19. 83. 198. 246.
Piątkowski 514.
Pieczelina, Петелинъ 261.
Pieniątek 53. 76. 77. 96. 151. 163. 163.
164. 351. 699.
Pilchowski 511. 514.
Piotr Sw. 497.
Piotrowski 222. 451. 452. 457.
Piotrowski Stanisław 439.
Pisiemski Fiedor 201. 255. 272.
Piwow Roman 188. 261.
Piwow Petr 683.
Piwko 102. 106.
Plater 380.
Pokiey 699.
Polacy, Poloni 223. 352. 363. 370. 378.
382. 388. 417. 467. 513. 520. 521. 523.
528. 529. 543. 572. 576. 685. 689. 708.
Policzki, Ian 370. 372.
Polonski Iendrzaj 637.
Possevinus ieanita 9. 17. 18. 22. 27. 31. 32.
33. 34. 35. 33. 34. 90. 92. 98. 97. 98. 99.
101. 114. 116. 119. 123. 124. 134. 140.
155. 157. 161. 162. 168. 168. 170. 171.
174. 176. 208. 209. 350. 354. 369. 373.
374. 376. 377. 378. 379. 382. 384. 386.
386. 387. 389. 390. 395. 396. 397. 398.
408. 411. 412. 414. 415. 418. 427. 429.
430. 431. 432. 433. 435. 436. 437. 441.
444. 451. 452. 453. 454. 458. 461. 462.
463. 466. 468. 471. 475. 479. 490. 482.
486. 487. 489. 491. 492. 493. 495. 496.
497. 498. 500. 501. 506. 508. 509. 516.
518. 526. 531. 532. 533. 538. 539. 542.
543. 545. 546. 547. 550. 551. 553. 558.
560. 563. 565. 567. 569. 570. 571. 573.
574. 579. 580. 583. 601. 619. 646. 647.
655. 681. 682. 685. 694. 701.
Potoczki p. 87. 92. 150. 152. 517. 699.
Potworowski Dobrogostus 234.
Powodowski 160.
Pritvitz Casp. 224. 230.
Pritvitz Bernard 230. 231.
Pritouwitz Ernst 234.
Pritwitz Ioach. 224.
Promwitz Zeifrid 234.
Pronski kniaz 81. 88. 92. 164. 353.
Przijemski 19. 24. 45. 52. 55. 67. 78. 79.
86. 88. 102. 103. 104. 105. 107. 112. 113.
147. 148. 150. 151. 153. 157. 160. 161.
285. 378. 480. 511. 513. 698.
Pruss, brat Augusta 306. 306. 325.

Pakowianie 74.
 Pudlowski 40. 41. 87. 151.
 Puniński Alexander 62.
 Puszkín Ostaph. 201. 202. 263. 272. 276.
 277. 300.
 Putlier 74. 77.
 Puzeñius 616.

Q.

Quileczki 106.

R.

Racaki 138.
 Racajski Albertus 190.
 Rabstyński starosta 151. 153.
 Radomski p. 32. 35. 53. 54. 55. 57. 58.
 61. 66. 109. 110. 112. 116. 147. 160. 152.
 164 223. 698.
 Radecki 150. 152. 698.
 Radzanowski 152.
 Radziminski 1.
 Radziwiłł 88. 110.
 Radziwiłł Albricht 161. 386. 396. 413. 434.
 463. 465. 479. 483. 492. 496. 502. 504.
 549. 556. 558. 597. 636. 646. 647. 654.
 Radziwiłł Georgius, bisk. Wil. 249. 359.
 Radziwiłł Hrehor 364.
 Radziwiłł Nicolaus 190. 264.
 Radziwiłł Stanisław 87. 356.
 Radziwiłł starszy, marszałek 22.
 Radziwiłłowie 144. 285.
 Rambinski 18.
 Ramelius 382.
 Razancy 473.
 Rechenberg 224. 226.
 Reczarski 1.
 Rederr Czech 67.
 Rederr Szlązak 138.
 Rominski star. 372.
 Rembowski 63.
 Repczuk 180. 185. 186. 188.
 Rezen 113.
 Riarius leg. pap. 10.
 Romanowicz Mikita 167. 169. 183. 383.
 397. 419. 424. 425. 474. 626. 632.
 Rozdrażewski x. 12. 15. 16. 222. 226 228.
 229.
 Rozdrażewski p. 35. 120. 209.
 Rozen 151. 153. 170. 392. 399. 582. 616.
 624. 660. 671. 695.
 Ruber 198. 343.
 Rudolf (im. Rom.) 208. 209.
 Ruś (Pycckie) 29.
 Russi 685.
 Ruskowski 63. 65. 150. 152. 671. 698.

Ruszcieski 442. 466.
 Rutheni 357. 421. 590. 708.
 Rzymianie 704.

S.

Sabellus cardinal 702.
 Salisz Sigismundus 229.
 Sałtikow Michajło Hlebow 253.
 Sapieha młody 363.
 Sarwar 275.
 Sarnoczki 511. 513.
 Scoty, Schoty, Szoty 18. 71. 74. 80. 113.
 116. 211. 377. 378. 516. 567.
 Srchocius 678.
 Sczawinski 190.
 Sczerbatí Merkuliej kniaz 253.
 Sczudoff Michajło 510. 513.
 Sczulipnikow Piotr 438.
 Sekel Andreas 81. 355.
 Seliga 83.
 Senocherib 275. 323. 327.
 Serny 27. 88. 89. 351.
 Serbini 526.
 Sicki Iwan Wasil. 2. 179. 185. 188. 200.
 261. 270. 276.
 Sidor mitropol. 269.
 Siemaszko 103.
 Siemien car 494.
 Siemienski Ioannes 190.
 Sieniawski 56. 150. 152. 359. 699.
 Sigismundus rex 391. 419. 679.
 Sirakowski 190.
 Siazmarow Fiedko 261.
 Skarbek 511. 513.
 Skarga x. 16. 27. 214. 221.
 Skarzewski Andrż. 369.
 Skabordejow Hrehor 201. 202. 203.
 Skotnicki 181.
 Sochaczewskij 2. 5. 7.
 Sobieski 172. 402.
 Soboczki 12. 28. 57. 61. 65. 73. 80. 133.
 143. 151. 153. 526. 698.
 Socolonius 22.
 Solikowski 15. 145. 524.
 Solometkieri 279. 283. 335. 336. 338. 339.
 345.
 Solon Palladius 448. 530. 677.
 Solnis (von) graf 68.
 Sokowski 233.
 Sonan basza 10.
 Sorowski 231.
 Sorawinski, Zorawinski 151. 193.
 Spil 710. 712.
 Srzeniawa 55.
 Srzempski 220.
 Stadniczki 46. 77. 80. 86. 87. 88. 104. 110.
 150. 152. 351. 565. 699.

Stabrowski 181.
 Stanievius Albert 239. 240.
 Stanisławski 382. 576.
 Stareczki 150. 152.
 Staręski 56.
 Starewski, Stareski, Stareszki (Stefan) 461.
 604. 699.
 Staroscicz Szucki 86.
 Stefanus Carolus 575.
 Stefanoracius 128.
 Stoltz us Ioannes 229.
 Strzelecki setnik 488.
 Stramouchow Lew 260.
 Strawinski 252.
 Strumiłow Piotr 488.
 Stus, Straś 87. 150. 152. 378. 379. 578.
 699.
 Sujski cm. Szujski.
 Sulikowski cm. Solikowski.
 Sulimowski 65.
 Sulmień Iwan 437.
 Surin murza 281.
 Suszczow Mikifor 2. 179. 180. 185. 262.
 Szaporowski, Saporowski 135. 138.
 Szeferedinow 438. 485. 488.
 Szeniawski 167. 880.
 Sziemion czar 167. 423. 632.
 Sziemionowicz czar 425.
 Szresnioff 517. 553.
 Swed, Swecus, (Шведы, король Швед.)
 94. 97. 123. 174. 354. 397. 413. 432. 435.
 437. 438. 442. 448. 447. 461. 470. 480.
 481. 484. 485. 486. 487. 494. 498. 497.
 505. 507. 509. 514. 518. 519. 520. 523.
 534. 535. 539. 542. 547. 550. 582. 584.
 572. 574. 579. 580. 586. 587. 592. 598.
 599. 600. 603. 604. 610. 616. 621. 626.
 628. 631. 632. 634. 635. 681. 682. 684.
 685. 687. 691. 694. 696. 705. 706. 708.
 716.
 Swiaziew Zacharij 637. 640. 646. 647. 654.
 Szwiejkowski 473.
 Szuchołolski 485. 486.
 Szuyki 84. 105. 115. 123. 124. 141. 163.
 167. 175. 448. 510. 512. 513. 517. 558.
 567. 576. 577. 629. 689. 690.
 Szujski starszy 371.
 Szujski młody 96.
 Szujski Ioannes 352. 353. 405.
 Szujski Wasil 353.
 Szujscy 60. 65.

T.

Talkoj Prokopiej 437.
 Tario Ioannes 190.
 Tarnowski 53. 88. 102.
 Tarnowski Ioannes 359.

Tatory 19. 21. 23. 31. 55. 87. 182. 223.
 253. 307. 523. 609. 676.
 Tatory Nobajskie 488.
 Tatarskie czariki 355. 557.
 Tewerna bispup 9.
 Thauba 471.
 Thelatowski 517. 553. 689.
 Thoma (переводчикъ при Поселеніи)
 208. 475.
 Thomas capellanus 467. 469. 470. 490.
 Thomas ab Emdem 691.
 Ticinus 699. 703.
 Tiest tyran 308.
 Tiliczki 36.
 Timruk, Temruk 23. 122. 152. 248. 251.
 447. 459. 474.
 Tiskiewicz wojewodzicz Smol. 120.
 Tiskiewicz Wasilij 264.
 Tlukomaki 24. 77. 349.
 Tomiczki Mikołaj 160.
 Trifanow 201. 202. 255. 272.
 Troczki pan 23. 24. 27. 36. 58. 59. 40. 42.
 83. 86. 98. 104. 113. 114. 121. 122. 123.
 151. 172. 248. 249. 251. 287. 360. 354.
 371. 398. 402.
 Trzeciński 596.
 Tur Franciscus 517.
 Turek, Turki 8. 10. 13. 360. 416. 506. 609.
 610.
 Turhinow Demetrius 408.

U.

Uchanscius Iacobus 236.
 Uhrowiczki 35. 55. 57. 58. 59. 66. 77. 80.
 89. 94. 97. 109. 114. 118. 151. 164. 351.
 353. 511. 514. 582. 624. 671. 692. 695.
 Umar 431.

W.

Wajjer 18. 54. 76. 103. 144. 370.
 Waldus Henricus 234.
 Walichin Ofanas 353.
 Warszawiczki C. 456. 466. 468. 470. 483.
 484. 487. 534. 551. 558. 559.
 Wasilewski 567.
 Wasil Iwanowicz kn. 266. 67. 68.
 Wasil Wasilewicz 267.
 Weyer Ernesth 571. 674. 677. 694.
 Wengry 21. 26. 42. 53. 57. 59. 60. 61. 101.
 148. 211. 223. 352. 353. 355. 370. 371.
 377. 378. 390. 382. 400. 483. 486. 501.
 511. 513. 517. 518. 519. 526. 528. 532.
 560. 570. 535. 594. 626. 696. 697. 698.
 708. 710. 717.
 Wengerski król 309.

Werfikowski Arnolph 183.
 Woroneczki Matia 525.
 Wąsowicz 105. 152. 699.
 Wibranowski 21. 53. 351.
 Wielogorski x. 18.
 Wiczopłowicz (Пушкынъ) 254.
 Wielaki 233.
 Wielocski 43.
 Wiessel 195.
 Wilhelm Arcybiskup Byski 265. 268. 308.
 Wilenski pan 2. 27. 29. 31.
 Wileński wojewoda 53. 60. 87. 121. 133.
 Wilter 265.
 Wincentius cosacus 580.
 Witold Witold 182. 263. 263. 326.
 Wirzbiczki 190.
 Wiśniowiecki 262. 363. 365.
 Władzimirz brat Iwana 326.
 Włodek 172. 405. 524. 567.
 Włochy 10. 20. 313. 370.
 Wołoszkow Marcin 265.
 Wołosniow 354.
 Wołowicz Eustachi 7. 190. 278.
 Wołkowski Piotr 624.
 Wonar 463.

Z.

Zabołoczek 259.
 Zaba Ioanes 448.
 Zachariasz vicenotarius 419. 421. 534.
 Zajaczkowski Woyciech 43.
 Zaydlicz 135.
 Zaleski 20.
 Zamejski Ian kancel. 213. 349. 359. 360.
 379. 407. 460. 481. 488. 490. 502. 510.
 515. 518. 531. 553. 554. 561. 565. 571.
 573. 575. 577. 580. 583. 585. 586. 593.
 599. 601. 602. 608. 604. 605. 606. 678.
 614. 616. 618. 623. 624. 633. 673. 674.
 676. 681. 688. 693. 696. 700. 704. 706.
 711. 715.
 Zapka Wacław 181.
 Zarembo Stanislaus 233.

Zarnowski 2. 5. 7.
 Zaskirow Fiedor 494.
 Zawisza 517. 553.
 Zbaraski Ianusz 396. 398. 413. 415. 433.
 455. 463. 483. 492. 494. 496. 499. 502.
 504. 508. 539. 543. 549. 551. 555. 562.
 563. 569. 582. 584. 597. 602. 619. 627.
 637. 646. 647. 654.
 Zbikowski 251.
 Zborowski Andrzej 15. 16. 22. 23. 32. 45.
 52. 54. 56. 58. 66. 91. 110. 126. 133. 144.
 198. 355. 359.
 Zebrzydowski 122. 147. 163. 168. 500. 502.
 503. 534. 540. 542. 545. 561. 570. 582.
 602. 623.
 Zebrzydowski koniuszy 19.
 Zebrzydowski podczaszy 56. 101. 151. 153.
 694.
 Zebrzydowski Mikołaj 23. 39. 40. 42. 142.
 151. 162.
 Zebrzydowski Andreas 624. 699.
 Zegzulin Piotr 437.
 Zelazo kozak 87. 135. 162.
 Zemboczek 82.
 Zerebcow Iwan 494. 626.
 Zybin Michaiło 184.
 Zibin Waszilej 438.
 Zibrzik 39. 404. 448. 483. 497. 554.
 Zichlinski 224. 225.
 Zigmunt Pierwszy 158. 258. 268. 272. 273.
 310. 314. 704.
 Zigmunt August 256. 258. 264. 265. 273.
 278. 303. 309. 314. 520. 554. 555. 557.
 559. 560.
 Zisnij Ioannis in Tirpitz 234.
 Zołkiewski 107. 108. 117. 167. 171. 173.
 378. 381. 425. 427. 428. 429. 430. 431.
 432. 435. 436. 441. 451. 453. 454. 458.
 437. 516. 517. 518. 553. 576. 586. 594.
 596. 596. 627. 689.
 Zołkiewski hetman 20. 86. 98. 145.
 Zołkiewski Stanisław 408. 433. 596.
 Zorawinski, Sorawinski 56. 151. 133.
 Zubatoj Fiedor 396. 437. 444. 489. 635.
 Zubrik 287.

ИМЕНА ГЕОГРАФИЧЕСКИЯ.

A.

Absiel 505.
 Adsel (Gowia) 216. 218.
 Adez, Adzies, Agiesz 255. 273. 300. 505.
 Alba Petra 587.
 Alexandrowa Słoboda 183.
 Alswaugen 217. 219.
 Alist, Aliasz, Czalia, Zalist 505. 638. 640.
 645. 648. 652. 661. 668.
 Ambothen 217. 219.
 Ander 216. 219.
 Angermunde Angermudo 217. 219.
 Anspach 214. 215. 521. 618. 627.
 Ansprach 14.
 Antwerpen 678.
 Apsel Hapsel) 218.
 Arensburg 216. 219.
 Arries 217. 218.
 Ascerat, Ascharath, Aschakarath, Askar-
 rat (Skrowen) 32. 99. 216. 218. 472. 628.
 671. 695. 712.
 Astrachan 564.
 Azel 671. 678. 710.

B.

Babicz 643. 653.
 Balticum mare 522.
 Barotcie 253.
 Banak 217. 219.
 Bezicze, Bczycz, Bczywa 644. 651.
 Belgica terra 677.
 Belska ziemia 559.
 Belkłaki 644.
 Belkłackie włosci 644.
 Bereza, Bierzezaja 643. 653.
 Berzon 215. 218.
 Biała 643. 653.
 Białskie włosci 643. 653.
 Biały-Kameń (Albus-Lapia, Paida) 94. 171.
 172. 174. 175. 217. 218. 394. 395. 407.
 440. 447. 484. 487. 488. 496. 497. 500.
 521. 538. 574. 581. 600. 614. 632. 674.

Biberowa, Biberzewa 644. 654.
 Bielmaki 652.
 Bielmakskie włosci 652.
 Bielsk 10.
 Bielskie wojewodztwo 145.
 Bierki 190.
 Bierze 84.
 Bierzuna 671.
 Biscovitiūs pagus 385. 387. 388. 390. 392.
 544. 683. 684. 685.
 Byskowicze 643. 653.
 Bliżewicze 643. 653.
 Bobrojedowo 299.
 Boguszczyce, Boguszyce 45. 53.
 Bohemia 227. 229.
 Bolczin 386. 388. 397.
 Bolidanicze 653.
 Bolszy 653.
 Bołoch 643.
 Bołwanicze 643.
 Bor 684. 685.
 Borek 1.
 Berhenol, Borcholim 216. 218. 645. 653.
 Bortnik 216. 218.
 Borsień, Borzon, Borzun 505. 624. 638.
 640. 645. 649. 652. 657. 665.
 Bracławaska castellania 103.
 Brabino 644. 657.
 Brańsk 364. 643. 653.
 Brańskie włosci 643. 653.
 Brazin 365.
 Brega 234.
 Brodnia 1. 5.
 Brussa 644. 651.
 Bujcz 643. 653.

C.

Cartago 678. 679.
 Cassuby, (Kassuby) 231.
 Charz 10.
 Chdow, cm. Hdow.
 Chełm, Cholm 42. 181. 182. 184. 250. 256.
 263. 301. 330. 422. 426. 428. 429. 430.
 443. 445. 451. 454. 461. 462. 467. 493.

498. 501. 548. 548. 619. 628. 681. 698.
 699. 643. 648. 649. 650. 651. 670.
 Chetmska ziemia 905.
 Chetmskie wlosczy 643. 658.
 Choczlawicze 644. 651.
 Chodziez 206.
 Cholbin cm. Golbin.
 Chotyniec 19.
 Chlubokie 220.
 Ciechanowice 190.
 Cola 231. 695.
 Constantinopolis 10. 69. 73. 133. 334. 335
 342. 361.
 Corcinensis convent. 631. 712.
 Corocinium 367.
 Crakow 18. 22. 36. 62. 82. 292. 316. 318.
 526. 611. 616. 636. 638.
 Crakowskie wojewodstwo 86.
 Crasnohorod 354. 401. 402. 412. 426. 428.
 429. 442. 443. 445. 446. 531. 631.
 Cujaviensis episcopat. 699.
 Curlandia 520. 679.
 Czeczerek 363. 644. 651.
 Czelieszczewicze (Thelieszewicze) 651.
 Czerkasy 84. 279. 281. 644. 651.
 Czerkasskie wlosci 651.
 Czernihow 643. 658.
 Czernihowskie wlosci 653.
 Czerniowicy 220.
 Czerrotha, Czerocha 61. 62. 352.
 Czestwin (Seswegen) 218. 505. 624. 640.
 645. 649. 652. 656. 657. 665. 671.
 Czeskie krolewstwo 309.
 Czozow 46.
 Cayraw 217. 219.

D.

Dagden insula 216. 219.
 Dalen 216. 217.
 Dalnacczskie krolewstwo 309.
 Dambrowicza 190.
 Dania 452. 541.
 Danilowicy 643. 653.
 Delczepar 506.
 Delmenhorst 586.
 Demeny 643. 653.
 Derpt (Juriew) 94. 97. 174. 211. 213. 216.
 218. 310. 395. 402. 440. 447. 466. 482.
 486. 509. 518. 519. 588. 541. 543. 544.
 548. 564. 570. 582. 601. 614. 616. 617.
 631. 632. 635. 671. 687. 688. 693. 694.
 695. 696. 706. 709. 710.
 Dineburg 216. 218 cm. Duneburg.
 Dnietmonth 216. 217.
 Dobilin 217. 219.
 Don 125.
 Dondangen 217. 219.

Dorohoburz 40. 253. 254. 390. 643. 653.
 Dorohoburskie wlosci 653.
 Doworzec 475.
 Drahinia 220.
 Drissa 21. 35. 273. 274. 301. 310. 431.
 440. 446. 447. 453. 455. 457. 461. 467.
 490. 541. 542. 635. 636. 644. 651.
 Drobnia 190.
 Drokowo 643.
 Dubno 182. 644. 654.
 Dubinka 190.
 Dubrowno 24. 205. 252.
 Duneburg 532. 574. 576. 595. 598. 627.
 711.
 Dupkow 638. 642. 648. 653.
 Durben 217. 219.
 Dziana (городъ) 17. 25. 26. 38. 75. 82.
 211. 220. 222. 223. 246. 249. 250. 620.
 627. 643.
 Dziana (рѣка) 248. 363. 644. 651. 653.

E.

Edwalen 217. 219
 Eichenanger 215. 218.
 Elbing 523. 682.
 Erle 215. 218.
 Ernea 216. 219. 536. 537.

F.

Falkenaw 216. 218.
 Fegfeuer, Fegsewen 216. 218.
 Felin (Wielian) 94. 171. 217. 219. 394.
 399. 402. 447. 467. 486. 487. 501. 509.
 515. 516. 519. 538. 542. 543. 564. 570.
 585. 599. 603. 604. 607. 617. 618. 624.
 625. 631. 635. 671. 676. 687. 692. 695.
 696. 706. 710.
 Ferstenberk 94.
 Ferwes 219.
 Festen 215. 219.
 Flandria 10. 311. 678.
 Fiedorowicze 643.
 Fominieze 653.
 Francia 10. 28. 69. 610.
 Frawenberg 217. 219.
 Frakow 652.

G.

Gallia 632.
 Garwolin 197.
 Gdansk 263. 371. 437. 521. 522. 533. 591
 632.
 Gdow, Hdoff 355. 643. 653.
 Germania, Germani milites 246. 401. 516.
 531. 567. 589. 590. 713.

Głogowo 25. 226.
 Głubokie 287.
 Goldingen 217. 219.
 Gnezna 281.
 Godyniczny 624.
 Golbin, Chofbin, Gulbin (Szwaneborg) 218.
 638. 640. 645. 649. 652.
 Gowa, Gowia, Gowin (Axel, Adzel) 218.
 624. 638. 640. 645. 648. 649. 652. 671.
 678. 686.
 Gorze 159.
 Gorka 234.
 Grabowo, Grabau 193. 234.
 Grebin 217. 219.
 Grodna, Grodno 15. 196. 203. 205. 300.
 816. 521.
 Grodzianisz 224.
 Grodzisk 598.
 Gyrza 651.

H

Hapsel (Apsel) 216. 218. 365.
 Hasenpoth 217. 219.
 Hdow cm. Gdow.
 Helmeth 216. 219. 588. 705.
 Helm cm. Chelm.
 Hispania 9. 10.
 Hochrozen 215. 218.
 Hoczymł 653.
 Hodia 661.
 Holczyn 648.
 Holsatia 192.
 Hołodej 648.
 Hołomyza 505.
 Hołowczin 248. 252.
 Hon 651.
 Horobor 653.
 Horodeczna 648.
 Horodlense capitaneat 524.
 Horodyczne 648.
 Horwol 644. 651.
 Hosiowy ogrodek 220.
 Hotymł, Hoczymł 648. 653.
 Howdzieczna 653.

I

Iamhorod 574.
 Iangrod 440.
 Iaroslaw 850.
 Iełowicz 648. 858.
 Ierla 645. 652.
 Ierzyna 648.
 Iezierziszce 3. 6. 284. 298. 299. 321. 604.
 617. 636. 650. 651.
 Ikażn 644. 652.

Illiesien 644. 652.
 Indie 163.
 Iness 645. 652.
 Inflanti 4. 11. 14. 20. 28. 32. 33. 42. 43.
 84. 136. 146. 156. 161. 165. 170. 172.
 174. 175. 179. 186. 188. 200. 202. 248.
 250. 257. 268. 259. 263. 264. 265. 267.
 269. 290. 292. 293. 305. 307. 308. 309.
 310. 320. 322. 323. 327. 354. 372. 394.
 397. 412. 414. 423. 424. 429. 430. 432.
 435. 437. 438. 439. 440. 442. 444. 451.
 452. 454. 455. 456. 457. 460. 462. 469.
 470. 481. 482. 483. 485. 493. 496. 500.
 504. 508. 525. 526. 527. 546. 547. 548.
 550. 552. 557. 570. 583. 584. 585. 606.
 638. 645. 648. 652. 697. 703.
 Inflanczkie goroda, Inflanczkie rzutki
 640. 641. 648. 649. 650. 655. 671.
 Iode 365.
 Irfis 10.
 Iscz 644. 652.
 Iszkil 645. 652.
 Iurensborh, Iurgienbrnk 217. 218. 645.
 652.
 Iuriow, Iuriow Liwonski (Derpt) 218. 432.
 497. 505. 550. 562. 581. 603. 624. 638.
 640. 645. 648. 652. 660. 667.
 Iwanhorod 85. 88. 94. 97. 123. 222. 365.
 372. 407. 422. 423. 432. 440. 447. 449.
 521. 522. 526. 572. 573. 579. 580. 593.
 Iwanokol (Rewel) 219.
 Izborak 109. 127. 638. 642. 648. 653. 687.

K

Kalczenaw 215. 218.
 Kalisz 204. 409.
 Kamieniec 405. 524. 567. 609.
 Kandaw 216. 219.
 Kanew 644.
 Kanewskie wlosczy 644.
 Karaczew 648. 653.
 Karkhaus 599. 604. 607. 706.
 Karkus 216. 219.
 Kaspla 648. 653.
 Kawelicht 216. 219.
 Kawlet 505. 638. 640. 649. 652.
 Kazarzynowska wlosć 644.
 Kerepecz (Kierempe) 219. 422. 425. 452.
 455. 456. 461. 462. 467. 496. 535. 541.
 573. 575. 587. 624. 638. 640. 645. 648.
 649. 652. 671. 673. 686.
 Kierzakolm 652.
 Kies 217. 292.
 Kijow 644. 651.
 Kijowskie wloszy 651. 644.
 Kircholn (Nircholn) 216. 217.

Kiwerowa Horka 418. 422. 434. 453. 456.
466. 467. 468. 475. 478. 479. 481. 538.
542. 545. 546. 622. 636.
Клин 71.
Книгичье 248. 251.
Кнысын 213.
Кобелявръзев 653.
Кобылье хородысче 638. 642.
Кобылин 472. 473. 643.
Кобилник 220.
Kokenhaus, Kokenhausen, Kokenos 2. 30.
32. 99. 215. 218. 472. 485. 488. 501.
538. 582. 624. 628. 638. 640. 645. 648.
649. 652. 655. 656. 664. 671. 701. 711.
Koliwan 505.
Kolaki sejm 132. 137.
Kołowierz (Tykel) 218. 505. 507. 169.
Konkoth, Konchocz 422. 628. 640. 645.
648. 649. 652.
Konktet 216. 219.
Konzad 505.
Konstantynopol см. Constantinopolis.
Kopecz 644. 651.
Kopij 644. 651.
Kopynicze 643. 653.
Kopyecz 243. 251. 253.
Kopoltowicze 643. 653.
Korczin 190.
Korelia 440. 488. 489.
Kosclan 62.
Koscienniki 24.
Kosclaw 651.
Kostrzcin 203.
Комелевъ рѣчь 644.
Kothyn 643.
Kowilna 643. 653.
Kowno 26.
Kozyany 644. 651.
Krakow см. Crakow.
Krasny 461. 497. 501. 638. 642. 644. 648.
651. 653.
Krasnohorodok см. Crasnohorod.
Krecsoth 644. 652.
Kremon 215. 218. 645. 652.
Krencsburg, Krencsbork (Ternsburg)
215. 218.
Krisenka 477. 587.
Krocckie krolewstwo 309.
Krolewski most 26.
Krosbord 505.
Kroszburg 638. 640. 645. 648. 649. 652.
Krowno 640. 649.
Kruczla 248. 251.
Kruthew 648.
Krzyczow 644. 651.
Krzyczowski wlosci 644. 651.
Kucsiaw 653.
Kujawskie biskupstwo 12. 15. 16. 222.
Kukenkan, Kukenkain 216. 218.

Kupek 652.
Kurlandzka ziemia 30. 32. 98. 273. 284.
291. 293. 401. 531. 648. 652.
Kurolew 505.
Kurslow 638. 640. 645. 648. 649. 652.
Kuszow (Kyroza) 644.

L

Lais 217. 219. 404. 426. 428. 441. 443.
445. 452. 486. 501. 519. 540. 541. 566.
575. 638. 640. 645. 648. 652. 663. 668.
671. 676. 692. 695.
Landuń, Landund, Lenduń 215. 218. 505.
638. 640. 645. 648. 649. 652.
Lawarzynski 220.
Lazarewo horodyscze 643. 653.
Lazarowaczyna 643. 653.
Leal (Liwel) 216. 218. 365.
Lell 216. 218.
Lemborg 217. 218.
Lemsel, Lemsil 215. 592.
Lenewarth, Lennarth, Lienwarth 32. 99.
215. 218.
Leweward 638.
Lichowierz 505. 507. 569.
Liech 651.
Liebedok 644.
Liebidzk 652.
Liemzyn 645.
Liethepior 645. 652.
Lipinicze 644. 651.
Lipionka 18. 167.
Lipak 206.
Litwa, Lithuania, Litewskie zięstwo 11.
23. 132. 139. 207. 308. 309. 315. 331.
346. 358. 359. 368. 372. 398. 439. 440.
445. 481. 485. 489. 502. 515. 520. 522.
536. 556. 562. 580. 593. 607. 610. 611.
614. 619. 620. 623. 631. 637. 648. 649.
650. 655. 686. 697. 698. 716.
Liubelska ziemia 20.
Liubeka 210.
Liuboń 643. 653.
Linbowicze 644. 651.
Liuhen Liuxa) 218.
Liwel см. Leal.
Liwonja 176. 284. 329. 365. 368. 387. 389.
391. 395. 399. 403. 404. 405. 416. 416.
417. 419. 421. 423. 427. 428. 443. 444.
445. 446. 447. 449. 452. 458. 465. 470.
478. 477. 478. 479. 480. 484. 486. 488.
490. 514. 515. 516. 518. 519. 520. 521.
522. 523. 533. 534. 535. 536. 537. 538.
539. 540. 543. 544. 561. 563. 573. 578.
592. 598. 599. 600. 601. 602. 604. 607.
610. 615. 616. 617. 618. 620. 622. 623.
631. 632. 634. 636. 674. 675. 679. 682.

686. 692. 694. 704. 707. 708. 709. 711.
712. 715. 717.
Lode, Lioden 216. 218.
Lomza 681. 715.
Lonocza 619.
Lopaczyczy, Lopostyczne 648. 653.
Lublin 316.
Lubiez 644. 651.
Lubutha 644.
Luczana 220.
Luczen, Lucen, Linczon 172. 216. 486.
496. 501. 515. 518. 524. 525. 532. 625.
641. 671. 706. 709. 710. 718. 716.
Lude 216. 218.
Lugdun 308.
Lugowa 704.
Lusa 505. 688. 640. 645. 648. 649. 652.
659. 666. 671.
Lwow 292.

L.

Lapicze 653.
Lyczyn 643.
Luczkow 253.
Luczka droga 374. 375. 376. 687.
Ludzkie włosci 658.
Łowicz 193. 204.
Luki 5. 10. 26. 30. 31. 32. 116. 142. 221.
223. 262. 263. 287. 297. 299. 301. 318.
320. 321. 359. 397. 401. 402. 412. 426.
430. 432. 435. 437. 438. 445. 449. 451.
452. 454. 457. 458. 461. 462. 493. 498.
501. 502. 507. 509. 515. 540. 541. 543.
548. 555. 560. 594. 600. 607. 626. 628.
630. 631. 632.
Luki Wielkie 179. 184. 219. 223. 250. 251.
284. 420. 422. 428. 429. 430. 433. 435.
443. 445. 467. 487. 515. 567. 573. 575.
638. 639. 643. 648. 649. 653.
Łukowo 20.

M.

Makow 422.
Magdeburg 409.
Malbork 15. 125. 134. 159.
Margema 216. 218.
Marlenhausen (Owloch) 5 215. 218. 486.
501. 515. 518. 532. 671. 710.
Marienburg (Olst) 216. 218. 486. 496.
501. 515. 518. 522. 570. 582. 617. 671.
710.
Markowo 19.
Mchlín 643.
Mediolanskie państwo 10. 311.
Michalisk, Michaliazki 220. 522.
Miechowskie probostwo 701. 704.

Miedzial 246.
Międziszecze 25. 206.
Mieliecz 190. 234.
Miesceak 653.
Miesceskie włosci 653.
Mikow 648.
Mikoliu 644. 651.
Minsk 648.
Minskie włosci 643.
Mńska castella. 205.
Mithaw 217. 219.
Mithobia (arx) 588.
Mogielnicze 60.
Mobilow 21. 23. 36. 38. 39. 248. 251 252.
253. 287. 644. 651.
Mołdawia 337. 345.
Mołothwa 648. 653.
Monewidowa słoboda 653.
Monaster na Piaszecz 397.
Mokii 505.
Morozowicze 644. 651.
Mosczin 643. 653.
Moskwa (городъ, земля Московск.) 9. 19.
33. 163. 202. 277. 291. 311. 361. 362.
369. 371. 372. 383. 384. 389. 403. 413.
417. 421. 425. 434. 452. 466. 479. 488.
490. 515. 522. 532. 533. 540. 545. 547.
569. 577. 601. 620. 621. 636. 638. 639.
694.
Mosniki 652.
Mossalsk 643. 653.
Mossuki 644.
Mozej 651.
Mozejskie włosci 651.
Mozyr 644.
Mscibowo 11. 197. 198.
Mstislaw 21. 23. 36. 38. 39. 248. 251.
252. 253. 287. 644. 651.
Mstislawskie włosci 644. 651.
Mujan 215. 218. 645. 652.
Mukow 638. 640. 645. 649.

N.

Naben, Narbej 215. 218. 645. 652.
Nakoczom (Kyronn) 652.
Narew, Narwa 13. 14. 20. 30. 32. 34. 35.
38. 94. 97. 99. 123. 171. 172. 173. 175.
176. 211. 213. 217. 218. 222. 234. 310.
351. 354. 365. 372. 394. 404. 422. 423.
432. 437. 440. 444. 447. 449. 471. 484.
485. 487. 488. 506. 507. 518. 519. 521.
522. 526. 572. 573. 580. 593. 600. 614.
623. 628. 630. 632. 634. 674. 676. 679.
694. 695. 717.
Narewski port 248.
Neapol 10.
Neapolitanskie królestwo 34.

Nerchow dwor 215. 218.
 Neumuhl 217.
 Newborg 217. 219.
 Nowel 3. 180. 256. 262. 269. 270. 287.
 299. 301. 321. 412. 420. 422. 428. 429.
 430. 482. 435. 438. 440. 443. 445. 451.
 452. 454. 457. 458. 461. 462. 464. 467.
 498. 501. 506. 516. 528. 540. 541. 543.
 544. 549. 552. 555. 564. 573. 575. 584.
 602. 625. 626. 631. 638. 639. 644. 648.
 649. 650. 654. 670. 710.
 Nowelakie starostwo 483.
 Nowgin 645.
 Newhans (Nowi Horodok) 216. 217. 219.
 Newendrej 644.
 Newszlos 217. 219.
 Niederlandia 28. 69.
 Niedochodow 643. 653.
 Niemcze (српана) 25. 38.
 Niepr (Днѣпръ) 21. 24. 34. 125. 251.
 Niepołomicze 131.
 Niepołotowicze 644. 652.
 Nieaszarda 37. 220. 440. 443. 644. 652.
 Nieaszczowski 643.
 Nieswiesz 502.
 Niewiadziej 644.
 Niewsiń 652.
 Nircholin, Kircholin 216. 217.
 Nitow, Nythaw 217. 218. 645. 652.
 Nizelak 644. 654.
 Norwegia 618.
 Nosakowski ostrow 280.
 Nothesz 53.
 Nowokoster 425.
 Nowograd, Novogardia 86. 41. 52. 68. 87.
 92. 93. 96. 123. 142. 160. 161. 169. 182.
 188. 266. 267. 307. 310. 329. 354. 372.
 373. 374. 379. 381. 383. 384. 385. 389.
 391. 395. 397. 398. 418. 414. 420. 423.
 424. 425. 433. 436. 437. 447. 449. 459.
 460. 469. 472. 473. 474. 489. 490. 492.
 494. 496. 497. 500. 514. 516. 537. 537.
 575. 597. 626. 632. 635. 642. 651. 682.
 683. 684.
 Nowogrodka droga 141. 567.
 Nowogrodzki wjazd 378.
 Nowogrodzkie włosci 453. 496.
 Nowi Horodok см. Newhans.
 Nowogrodek Liwonaki, Nowogrodek In-
 flanczki 255. 273. 300. 364. 404. 422.
 426. 428. 429. 461. 462. 462. 465. 466.
 467. 470. 471. 476. 477. 479. 480. 481.
 486. 490. 498. 501. 505. 515. 518. 535.
 540. 541. 550. 562. 566. 573. 574. 575.
 581. 582. 603. 618. 620. 624. 638. 639.
 640. 645. 648. 650. 652. 661. 668. 671.
 688. 700. 704. 709. 710. 711.
 Nowgorod Siewerski 643.
 Nowomlin 218.

O.

Oberpollie, Oberpohn см. Polczow.
 Odenpe 216. 219.
 Ochylawsa Zonsta (Pżena nyctas) 639.
 Odruzak 248.
 Olchiow 505.
 Oldonthorn 216. 219.
 Olica 357. 358. 502.
 Olist (Marienburg) 218.
 Olitha 522.
 Olixta 570. 671.
 Okrowna 505.
 Opakow 653.
 Opakowskie włosci 653.
 Opathowskie imienie 23.
 Opoczka 21. 56. 186. 456. 489. 498. 511.
 554. 625. 626. 653.
 Opoka 92.
 Orel 364.
 Orasa 19. 22. 24. 27. 85. 208. 206. 248.
 251. 253. 237. 371. 644. 651. 682. 686.
 Orszanackie włosci 644. 651.
 Ossowik 643. 653.
 Ostra 54.
 Ostrow 52. 54. 57. 59. 60. 63. 101. 118.
 132. 174. 330. 332. 345. 354. 370. 412.
 426. 428. 429. 433. 442. 443. 445. 446.
 461. 471. 497. 501. 508. 533. 549. 552.
 553. 555. 561. 625. 630. 631. 632. 688.
 642. 643. 653. 671. 686. 694. 695.
 Othulowo 644. 652.
 Owlech, Owloch (Marienhansen) 218. 625.
 640. 649.
 Osterziszce 180. 256. 261. 263. 639. 644.
 654.

P.

Padca 505.
 Paderowitius 413. 422.
 Padis 216. 219.
 Padwa, Pawda 120. 663. 669. 670.
 Pajda (Bjaly-Kamien) 218. 505. 624. 686.
 640. 645. 648. 652.
 Pakow 643.
 Pakowskie włosci 643.
 Pankow 644.
 Papięskie państwo 8.
 Pariz 61.
 Paczynny, Pacuny 643. 653.
 Pazdzierowice 386. 697.
 Pebalg 215. 218.
 Penbas (lacus) 674.
 Perkel (Ungorpii), Pierkiel 7. 215. 218.
 505. 671.
 Pernaw, Pernawa 139. 171. 172. 174. 175.
 193. 216. 217. 365. 394. 395. 399. 402.

407. 428. 428. 439. 440. 445. 446. 447.
457. 461. 469. 472. 498. 487. 500. 501.
506. 506. 509. 515. 516. 519. 521. 522.
538. 542. 548. 552. 562. 564. 566. 570.
573. 581. 582. 586. 587. 592. 599. 608.
604. 607. 616. 617. 618. 624. 625. 630.
631. 632. 638. 640. 645. 648. 652. 668.
669. 671. 676. 679. 686. 687. 691. 692.
694. 695. 706.
- Pernawa Nowa 638. 645. 648. 652. 671.
Pernaviense flumen 708.
Perosławiec, Pierześlawiec Rezanaki 643.
654.
- Persia 610.
Pibold 645. 652.
- Pieczary 124. 137. 138. 140. 145. 147.
148. 155. 156. 158. 162. 163. 166. 371.
380. 466. 471. 496. 497. 510. 516. 565.
588. 590. 591. 687.
- Piergd 648.
- Pieszkołin 648.
- Pilthen 217. 219.
- Piotrowskie dzierzanie 643. 653.
Pliawiczek 644. 654.
- Pletemberech, Plinthembor 645. 652.
Plissa 220.
- Płockie jezioro 307.
Płockie probostwo 15. 16.
Płockie włośczy 644. 651. 652.
Poczep 643. 653.
Poczeppowskie włośczy 363. 378. 643. 653.
Poczeppow 364.
- Poczyn Fiedorowski 653.
Podole 393.
Podolsk 644.
Podolskie prychody 644.
Podolskie włośczy 644.
Pogorze 44.
Pohostyczne 643. 653.
- Polczow (Oberpoin) 217. 219. 484. 542.
552. 560. 569. 574. 581. 582. 603. 624.
625. 638. 640. 645. 648. 652. 664. 669.
671. 687.
- Poleszowy 644. 651.
- Pol ska 9. 28. 62. 71. 80. 101. 149. 189.
309. 314. 356. 359. 360. 366. 370. 378.
384. 385. 391. 402. 409. 410. 416. 434.
478. 497. 515. 516. 524. 529. 544. 571.
589. 598. 610. 618. 631. 632. 674. 675.
676. 682. 685. 699. 701. 704. 706. 712.
717.
- Polock B. 14. 20. 24. 26. 29. 30. 31. 32.
35. 37. 39. 75. 90. 98. 99. 114. 129. 131.
211. 220. 221. 223. 249. 251. 254. 259.
272. 278. 278. 279. 287. 295. 298. 307.
310. 311. 314. 318. 320. 321. 329. 354.
389. 391. 437. 446. 502. 516. 541. 544.
600. 604. 617. 620. 651. 701.
- Polocki grant 310.
- Polockkie państwo 324.
Polockki powiat 644. 652.
Polockkie włośczy 644. 651. 652.
Połtowak, Pultoffak 13, 18.
Pomerania 220. 221. 362. 620.
Pomorska ziemia 220.
Popowa Góra 643. 653.
Popowo-gorskie włośczy 643. 653.
Porchow 86. 87. 92. 98. 104. 113. 114.
116. 118. 124. 141. 155. 166. 168. 373.
374. 376. 383. 384. 387. 388. 399. 392.
395. 398. 399. 414. 494. 498. 513. 599.
637.
- Pochowska droga 169. 392.
Poreczie 643. 653.
Porta 73. 339. 361.
Postawy 220.
Pothulicze 190.
Poznań 65. 133. 206. 334.
Poznańskie send. 16. 45. 59. 206.
Pozwolie 105.
Prıkladne 643. 653.
Proszowice 148.
Pronak 643. 653.
Pronaka ziemia 643. 653.
Propoiak 644. 651.
- Prussy, Prussia 19. 43. 267. 305. 309.
313. 382. 447. 515. 521. 523. 609. 635.
Przemysłskie biskupstwo 36. 699. 701.
713. 714.
- Paaga vel Seletz 385.
- Pskow 36. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 52. 53.
57. 59. 60. 69. 82. 84. 85. 86. 94. 97.
109. 114. 118. 122. 125. 126. 132. 133.
141. 142. 144. 146. 160. 161. 170. 174.
188. 249. 266. 267. 286. 287. 294. 321.
329. 330. 332. 334. 336. 338. 341. 346.
349. 351. 352. 353. 354. 360. 361. 365.
366. 369. 370. 371. 372. 373. 376. 377.
378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 391.
393. 394. 395. 396. 399. 400. 403. 404.
405. 406. 407. 408. 410. 416. 417. 419.
420. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 437.
438. 439. 441. 442. 443. 444. 447. 448.
449. 451. 456. 459. 460. 461. 462. 469.
470. 472. 474. 478. 481. 485. 486. 488.
489. 490. 494. 501. 502. 503. 509. 512.
515. 517. 524. 525. 528. 531. 540. 543.
549. 550. 553. 554. 561. 562. 563. 567.
571. 573. 574. 575. 577. 590. 583. 585.
586. 592. 593. 595. 596. 597. 599. 601.
602. 604. 606. 607. 608. 614. 615. 616.
618. 623. 624. 625. 627. 632. 633. 635.
636. 637. 640. 641. 642. 648. 650. 653.
655. 673. 674. 675. 681. 683. 694. 686.
686. 687. 693. 694. 695. 696. 699. 706.
709. 710. 715.
- Pakowska droga 354.
Pakowskie jezioro 93.

Pakowskie przyhorody 430. 451. 454. 467.
482. 638. 639. 642. 649. 650. 653.
Pakowskie włości 642. 653.
Pakowskie zamki 648.
Pskowska ziemia 642. 653.
Pskowa (rzeka) 61. 167.
Pskowka 62. 63. 118.
Puczk 18. 144. 159. 523.
Puczykatina 653.
Pustosielle Romanowakie 643. 653.
Putiwl 364. 520. 644. 653.
Pyzdry 78. 209. 227.

R.

Radohocz 643. 653.
Radoml 253.
Radopcz, Radopoz 645. 652.
Radziejowo 45.
Randeck, Raudeck 422. 505. 638. 645.
648. 649. 652.
Randen 216. 219.
Rakobor (Wesenberg) 219. 496. 505.
Rawa 128.
Regenspark 94.
Regiomontum 522.
Republica Romana 610.
Rezyca cm. Rozythen.
Rewel (Iwanokol) 216. 217. 219.
Rezanska ziemia 38.
Riga 18. 30. 32. 42. 90. 94. 97. 99. 100.
103. 124. 128. 134. 166. 216. 217. 284.
291. 298. 378. 382. 401. 515. 521. 522.
534. 567. 589. 590. 590. 591. 592. 595.
598. 601. 628. 629. 631. 632. 634. 644.
660. 686. 695. 696. 703. 706. 709. 712.
Rilek 364. 653.
Rinden 216.
Rindoch 422.
Rynchol 505. 638. 640. 645. 652.
Ringen 219.
Rynzhđ 649.
Riwenthal, Riven 216. 219.
Rizskie arcibiscupstwo 20.
Rizski port 506.
Rizski zamek 680. 691. 692. 694.
Rodenpais, Rodenpeus 217. 218.
Rohadow 397. 505.
Romanow 644. 651.
Rop 215. 216.
Rosławie 264.
Rosławsk 643. 653.
Rosławskie włości 643. 653.
Rowno (Runeburg) 182. 218. 505. 624.
638. 640. 645. 648. 649. 652. 658. 666.
671. 673. 686.
Rozebok, Rozenbek, Rosierobiek 215.
218. 645. 652.

Rozen 645. 652.
Rozyten (Resyca) 216. 218. 501. 671.
710.
Rozno 644. 651.
Rzew 256. 306. 462. 463. 464. 648.
Rzewo Pusto 638. 644. 648. 649. 654.
Rzewskie włości 644. 653.
Rzim 7. 8. 74. 196. 241. 243. 289. 275. 456.
525. 610. 611. 699. 700. 703. 704.
Rzimaka curia 714.
Rzyga bolszaja 645. 652.
Rzyga malaja 645. 652.
Rzynhd 648.
Ruczbork 655.
Roda 643. 653.
Rugodiw, Ruhodiew 255. 279. 300. 444.
486. 494. 498. 499. 504.
Rumbork 671. 673. 710.
Runeburg, Runeborg (Rowna) 215. 218.
Russa 125. 182. 197. 474. 502. 619.
Russa Nowa 163. 372. 378. 404. 447.
Russia 614. 636.

S.

Sabel 217. 219.
Sake 217. 219.
Salcz, Solocz 9. 505. 624. 638. 640. 648.
671.
Sales, Salsa 215. 218. 691.
Samogitia 655.
Samotyły 18. 71. 74. 80. 113. 116.
Sanecz 215. 218.
Sapiensk 251.
Sarmatia 450.
Saxonia 620.
Szebrzeszen 102.
Szczekarzewicze 190.
Szczemesadziecz 255.
Szidutt 297.
Szuczca 643. 653.
Sendomirskie wojewodstwo 15. 134. 144.
Sendomirska castella. 145.
Seoneburgiensis arx 191.
Semigalska ziemia 99.
Sereniesk 255. 278. 300. 486. 494. 501.
Serpiesk 643. 653.
Seswegen (Czertwin) 218.
Siebiez 21. 63. 223. 243. 249. 250. 251.
256. 263. 264. 272. 273. 301. 303. 310.
428. 429. 430. 431. 435. 437. 439. 440.
443. 445. 446. 451. 452. 454. 456. 467.
461. 467. 482. 483. 486. 489. 490. 492.
493. 496. 498. 511. 516. 537. 541. 542.
555. 573. 625. 626. 633. 642. 648. 653.
687.
Siebiezkie włości 642. 653.
Siebiezska ziemia 473.

Ślędmigradska ziemia 13. 134. 145.
 Śleskiel 708. 715.
 Siesławak 648.
 Siewierska ziemia 188. 363. 364. 372.
 Silezia 233.
 Siradska castella 1.
 Skarbowicze 643. 653.
 Skłow 21. 248. 251. 253.
 Skrowno (Askerath) 624. 638. 645. 648.
 652. 656. 665. 671.
 Skujna, Skwin 645. 652.
 Słoboda (Александровская) 374. 375.
 Smilten 215. 218. 645. 652.
 Smolensk 38. 188. 511. 556. 560. 643.
 658. 682.
 Snopoth 643. 653.
 Sokoł 259. 295. 321. 322. 644. 651.
 Solecz 365. 682.
 Solejovia 195. 241.
 Solowiewiczze 643. 653.
 Sommerpal 216. 219.
 Sonneborg 218. 219.
 Sonnelia 645. 652.
 Sowkiany 248.
 Spiaskie starostwo 198.
 Stranden 217. 219.
 Strzedena. conv. 367.
 Szuien, Szuien 217. 218.
 Starcow 644. 653.
 Starodub 363. 653.
 Starodubskie włosci 653.
 Stauritla (Срп. Рѣка) 514.
 Stetin 211.
 Stiria 9.
 Straczi 220.
 Swanenburg (Gulbin) 215. 218.
 Swatohora 687.
 Swetia 68. 365. 369. 398. 390. 395. 406.
 407. 409. 416. 419. 420. 446. 449. 452.
 466. 487. 488. 521. 524. 541. 571. 572.
 573. 579. 599. 634. 674. 675. 676. 679.
 707.
 Sawedekie zamki 499. 508. 563.
 Suchary 643. 653.
 Sudoszcz 364.
 Suraz 641. 651.
 Suradzkie włosci 644. 651.
 Susza 3. 295. 600. 604.
 Szreda 157. 160.
 Szredzki sejmik 137. 148. 150.
 Szeptow 653.
 Szeswey 671.
 Szna 653.

T.

Talkofen 217. 218.
 Tarwasz, Taurusz 506. 624. 633. 640. 645.

648. 652. 662. 668. 671.
 Tczew 142. 159.
 Tersisburg (Krenczburg) 218.
 Terwe 217.
 Thelicszewicze 644.
 Therenicze 644. 651.
 Thowiniczze 643.
 Thrykath 216. 218. 505. 624. 638. 640.
 645. 648. 649. 652. 658. 666. 671. 686.
 710.
 Thura 644.
 Thurajn 645. 652.
 Thurowl 295. 644. 651.
 Thurowskie włosci 644. 651.
 Thurowicze 644.
 Thurza 654.
 Tykkel (Kolowier) 216. 218.
 Tyrzen 215. 218.
 Tyrzzymury 424.
 Telczborg 217. 219.
 Toropez 38. 299. 321. 330. 354. 638.
 644. 648. 654.
 Toropezkie włosci 644. 654.
 Toropezka ziemia 638. 643.
 Toruń 242. 244. 246. 632.
 Tozeff 18.
 Trachtenberg 234.
 Transilwania 13. 73. 342.
 Treidan 215. 218. 645. 652.
 Trykathen cm. Thrykath.
 Troyczy sw. czerkiew 60.
 Trscienki kopiec 526.
 Trubeak 363.
 Trusczewak 653.
 Trusczewskie włosci 653.
 Tuchaczow 643. 653.
 Tuchlin 653.
 Tukom 217. 219.
 Twer 642. 653.
 Twerska ziemia 642. 653.

U.

Uberpol 500. 676. 692. 695.
 Uchreperetha 643.
 Ula 125. 644. 651.
 Ulica, Uliczen 216. 219. 220. 231.
 Ukraina 22. 261.
 Ungorpil (Perkiel) 218.
 Usacz 26. 208. 220. 644. 652.
 Uswiat 5. 179. 256. 261. 263. 284. 297.
 298. 299. 600. 604. 617. 644. 651.
 Uswie 643. 653.
 Uwarowiczze 644. 651.
 Uziepierzecz 653.
 Uzkul 215. 218.

W.

Walachia 70.
 Walca 220.
 Wansel 215. 218.
 Warninska canonis 95.
 Warszawa, Varovia 11. 13. 45. 62. 63.
 132. 145. 159. 190. 194. 198. 262. 292.
 295. 299. 316. 356. 369. 389. 391. 449.
 515. 612. 613. 714.
 Warszawskie przedmieście 305.
 Warthenberg 206.
 Wdow, Wdowa zamek 94. 115. 118. 136.
 403. 404. 449. 459. 474. 489. 687.
 Welikaja 62. 354. 378. 380. 381. 510. 513.
 553. 577. 690.
 Welin cz. Wielian.
 Weker 645.
 Wenda, Wenden 218. 391. 628.
 Wenecja 9. 10.
 Wengry (Wengria), Ungaria 93. 214.
 598. 630.
 Wenety 8.
 Werbech 216. 219.
 Wesenbek, Wesenberg (Rakobor) 217. 219.
 Wiśniakia 652.
 Wiasna 644.
 Wiasna, Wiasna 643. 653.
 Wiekiel 645. 652.
 Wielian cz. Felin.
 Wielika (Cholmska włość) 653.
 Wielisz) 3. 24. 34. 179. 213. 250. 261.
 263. 297. 299. 301. 321. 329. 354. 359.
 379. 412. 420. 422. 428. 429. 430. 432.
 435. 439. 440. 441. 442. 443. 445. 446.
 447. 451. 452. 454. 455. 456. 457. 458.
 461. 462. 465. 467. 470. 476. 477. 479.
 480. 481. 482. 483. 486. 489. 490. 492.
 493. 496. 500. 516. 526. 535. 537. 540.
 541. 543. 544. 573. 575. 600. 604. 617.
 636. 638. 644. 648. 651. 654.
 Wielizska ziemia 648.
 Wielkolczaki grun 181.
 Wierbilowa ałoboda 644. 652.
 Wierchowic 643. 653.
 Wiesnia 643.
 Wiesnybołoch 653.
 Wiczewak 648.
 Wila (prowincja) 708.
 Wilia rzeka 220.
 Wilian 505. 645. 648. 652. 662. 668.
 Wilno 11. 12. 13. 14. 16. 17. 19. 22. 25.
 30. 31. 32. 36. 40. 74. 75. 82. 124. 128.
 134. 145. 156. 198. 208. 211. 212. 213.
 220. 223. 224. 235. 238. 239. 246. 248.
 268. 284. 298. 293. 295. 296. 300. 316.
 326. 354. 356. 357. 368. 369. 391. 401.
 404. 420. 432. 434. 465. 479. 484. 531.

562. 561. 567. 574. 598. 609. 612. 614.
 620. 630. 677. 706. 711. 713. 716.
 Wilenski archidiaconat 618.
 Windaw 217. 219.
 Wilepak 23. 39. 250. 261. 267. 354. 446.
 447. 638. 644. 651.
 Witepaka ziemia 638. 648.
 Wyborzecz 648.
 Wygorzecz 638.
 Wynsegrad 638. 642. 648. 658.
 Władysławie 199.
 Wlech 506. 638. 645. 648. 662. 659. 667.
 671.
 Włodmierzeci 638. 648. 657. 665. 671.
 Włoska ziemia 88.
 Włosakowicze 25.
 Wolfarth 216. 218.
 Wolmir, Wolmer (Włodmirzecz) 4. 216.
 218. 617. 671. 710.
 Wolha 350.
 Wolchow 522.
 Wołhinia 357. 358.
 Wołodzimierz 505. 638. 640. 642. 645.
 649. 652. 653. 686.
 Wolpia 147. 249.
 Wogrowiecki klasztor 198.
 Woroczec 643. 653.
 Woromicz 45. 46. 56. 101. 112. 125. 286.
 329. 332. 354. 355. 360. 366. 367. 370.
 412. 426. 428. 429. 443. 461. 501. 625.
 630. 631. 638. 642. 648. 653. 710.
 Wratławia 208. 210. 227. 230. 233.
 Wrew 638. 642.
 Wrona rzeka 220.
 Wrucz 644. 650.
 Wszelawak 653.

Z.

Zachodziew (Rugodziew) 255.
 Zaliezic 645. 653.
 Zalidow 643. 653.
 Zamocznie 449. 450. 502. 622. 636.
 Zamocznie 643. 644. 652. 653. 682.
 Zapolski Jam 161. 162. 165. 166. 168.
 171. 373. 374. 375. 376. 378. 383. 394.
 385. 386. 388. 389. 392. 395. 396. 397.
 398. 399. 413. 415. 417. 422. 431. 433.
 435. 436. 452. 454. 455. 463. 463. 484.
 487. 494. 496. 499. 508. 504. 508. 511.
 516. 518. 535. 539. 549. 551. 554. 555.
 558. 559. 563. 569. 571. 573. 579. 590.
 561. 584. 597. 598. 612. 627. 637. 646.
 647. 655.
 Zawoloczce 22. 24. 26. 35. 37. 38. 39. 44.
 95. 124. 155. 180. 213. 220. 248. 249.
 250. 256. 263. 265. 287. 299. 301. 328.

369. 370. 373. 375. 376. 412. 422. 428.	Zaczyna (Jeczyna, Жечына) 643. 653.
429. 430. 432. 435. 438. 440. 443. 445.	Zyzanka. Zyzajoczka wiosna 644. 654.
451. 452. 454. 456. 457. 459. 461. 462.	Zycyna 653.
464. 467. 497. 501. 516. 526. 535. 540.	Zytanier 644. 651.
541. 544. 549. 552. 553. 554. 555. 554.	Zytanierskie wiosny 644. 651.
573. 575. 584. 602. 626. 630. 631. 637.	Zmoki 607. 696.
638. 639. 644. 648. 649. 650. 654. 670. 710.	Zmodka ziemia 292. 294. 303.
Zejwold. Zeigwold 217. 218. 645. 652.	Zwierowice 643. 653.
Zelburk 217. 219.	Zwena 238.
Zerba 215. 218. 645. 652.	Żalawy 150.
Zosvega 215.	Żalawkie granta 57.

СОДЕРЖАНІЕ

ДНЕВНИКЪ И ДИПЛОМАТИЧЕСКОЕ ПЕРЕПИСКЕ.

1581 г.

20 Января. Прибытіе къ королю Стефану гонца отъ Московскаго князя, стр. 1.

21 Января. Представленіе королю этого гонца. Гонецъ вручаетъ Стефану грамоту отъ Іоанна, 1.

1 Февраля. Представленіе королю пословъ Московскаго князя. Описывается перемена ихъ въѣзда въ Варшаву изъ деревни Бродки и представленія королю, 1—2. Назначаются самозванки для переговоровъ съ ними, 2—3. Переговоры, 34. Отъѣздъ пословъ въ Бродки, 4—5.

13 Февраля. Вторичное представленіе королю пословъ Московскихъ и переговоровъ съ ними Польскихъ самозванковъ, 5—6. Воевода Смоленскій Филозь Канта прислалъ письмо отъ ротмистровъ и рыцарства, посланныхъ въ венгертельскую землю, 6.

16 Февраля. Отправленіе Московскаго гонца съ грамотой къ Іоанну, 6. Король желаетъ отпрать възадъ пословъ, 6. Послы уклоняются отъ этого и просятъ вновь начать съ ними переговоры, 6—7. Король требуетъ, чтобы они явились на прощальную аудиенцію, 7. Прощальная аудиенція Русскихъ пословъ у Баторія, 7.

Извѣстія изъ Рима, сообщенныя воронскому маршалку епископомъ Плотскимъ.

23 Февраля. Прибытіе Русскаго гонца въ Римъ, 1—8. Особенная внимательность въ нему папы, 8.

26 Февраля. Аудиенція его у папы; описаніе ея. Гонецъ вручаетъ папѣ грамоту отъ своего государя. Излагается содержаніе грамоты. Посла Русскаго задерживаютъ въ Римѣ на праздникъ пасхи, чтобы оны присмотрѣлись къ обрядамъ Римской церкви, 8.

18 Марта. Аудиенція у папы Португальскаго посла въ присутствіи Русскаго посла, 9.

27 Марта. Отправленіе Русскаго посла въ Римъ. Подарки ему и его товарищу. Подарки Іоанну. Съ посломъ Русскимъ отправляется Поссевинъ и нѣсколько іезуитовъ. Планъ папы, чего добиваться въ Россіи. Маршрутъ всего этого посольства, 9.

30 Марта. Извѣстіе о назначеніи вунциевъ въ Польшу, Испанію (9), во Францію, Венецію, Австрію, 10. Политическія извѣстія, 10.

Письмо къ маршалу коронному отъ одного изъ его друзей при дворѣ.

Извѣстіе о взятіи Русы, 11—11. Извѣстіе о томъ, что ѣдетъ отъ Іоанна новый посолъ, 11.

Около 20 Іюня. Извѣщаетъ о неудачныхъ переговорахъ съ Московскими послами въ Варшавѣ. Содержаніе предложеній Московскихъ пословъ. Мнѣнія о войнѣ съ Москвою. Извѣстіе, что въ Литвѣ находятся шпіоны Московскаго князя, 11—12. Аудіенція Татарскаго посла. Прибытіе въ Польшу изъ Венгріи королевскаго племянника Бальтазара. Сборы въ походъ, 12.

Письмо отъ того же къ коронному маршалу.

20 Іюня. Авторъ извѣщаетъ, что король печаленъ по случаю смерти его брата; говоритъ о затрудненіяхъ съ продажей соли; извѣщаетъ, что ждутъ гонца изъ Москвы и ожидаютъ мира, 13., что король выѣзжаетъ изъ Вильны, что съ трудомъ собираются войска; обѣщаетъ описывать этимъ походъ, 14. жалуется, что его дѣла идутъ не хорошо; извѣщаетъ, что Мальборкъ никому не отданъ; передаетъ сужденіе о покойномъ воеводѣ Сеядомірскомъ; извѣщаетъ о прибытіи маршала Зборовскаго, благодарить за попеченія о какомъ-то хромомъ сиротѣ, 15; предполагаетъ, что описаніе встрѣчи короля иезуитами доставлено маршалу; извѣщаетъ, что канцлеръ пробудетъ въ Вильнѣ около недѣли; говоритъ о нѣкоторыхъ замаскихъ и замѣщеніи ихъ, 16.

Письмо къ коронному маршалу отъ одного изъ его друзей при дворѣ.

1 Іюля. Прибытіе въ Дисну короля и сопровождавшихъ его сановниковъ и Посевина, 17. Нѣкоторыя извѣстія о путешествіи изъ Вильны въ Дисну автора съ канцлеромъ и съ Посевинномъ, 18. Извѣстія о лицахъ, добывающихся нападсій, 18—19. Извѣстіе о сожженіи Русскими Орши и деревень около Могилева и Шклова; безпокойство объ этомъ короля. Медленный сборъ войска, 19. Надежды на заключеніе мира, 19—20.

4 Іюля. Прибытіе Вилнѣнскаго епископа; отношенія между Вилнѣнскимъ епископомъ и канцлеромъ, 20. Козаки у Нацарды поймали Нѣвенгловскаго, который намѣревался передаться Московскому князю, 20—21.

5 Іюля. Король каждое утро охотится на зайцевъ. Канцлеръ сидитъ у себя запершись, пишетъ, безъ сомнѣнія, инструкцію Перемышльскому старостѣ, отирающемуся въ Турцію; распускаетъ нарочно невѣрныя извѣстія, куда король двинется, 21.

6 Іюля. Русскіе у Дриссы захватили лошадей ротмистровъ Выбрановскаго и Любовицкаго. Поляки поймали двухъ крестьянъ Русскихъ. Опасеніе, чтобы Русскіе изъ Сѣбежа не напали на Дисну по удаленіи короля. Подтверждается извѣстіе объ опустошеніи Русскими деревень около Могилева, Шклова и Копыса; подробности этого извѣстія. Обращеніе Нѣвенгловскаго въ латвство, 21.

7 Іюля. Выѣздъ короля изъ Дриссы откладывается до вторника черезъ недѣлю. Войска медленно собираются. Староста Перемышльскій секретно переписываетъ инструкцію, 22.

8 Іюля. Войска медленно собираются, пушки отправляются водою къ Заволочью.

9 Іюля. Посевинъ говоритъ проповѣдь. Проповѣдникъ Соколовій бѣгитъ. При королѣ проповѣдникомъ Лятерна. Приѣздъ маршала Зборовскаго и мар-

шла Вилненскаго Радзивила. Вторая обѣда была у канцлера. Передъ обѣдомъ было тайное совѣщаніе у короля. Вилненскій воевода и кастелянъ Трокскій обѣдали у канцлера и перепились, 22.

10 Июля. Извѣстіе изъ Украйны, что Русскіе съ Татарами собираются взять Оршу; распоряженія по этому поводу. Банкетъ у канцлера для всѣхъ сенаторовъ. Медленный сборъ войска, 23.

11 Июля. Извѣстіе объ опустошеніяхъ около Могилева—фальшиво. Поручикъ роты Казановскаго привезъ вѣрныя свѣдѣнія объ этомъ. Описаніе нападенія Русскихъ подь Могилевомъ, 23—24. Король радъ. Извѣстіе о вакансіяхъ. Извѣстіе отъ Витебскаго воеводы о пораженіи Русскихъ подь Велижемъ. Извѣстіе, что возвращается гонецъ Держекъ, 24.

12 Июля. Въѣздъ въ Полоцкъ назначенъ въ будущую субботу. Множество разныхъ извѣстій разсѣивается о Русскихъ. Литва въ этомъ обвиняется. Беѣда автора съ канцлеромъ объ Австрійскомъ императорѣ. Канцлеръ два раза пилъ за здоровье маршала. Описаніе инвеституры Курляндскаго князя, 25. Просьба автора, чтобы маршалъ просилъ пана Вилненскаго давать ему списывать грамоты изъ Москвы, 25—26.

13 Июля. Извѣстія изъ Мстислава о неприятелѣ, привезенныя козакомъ. Нѣсколько Венгерцовъ перебѣжало къ Московскому князю. Войска медленно собираются, 26.

14 Июля. Въѣздъ изъ Дисны канцлера. Староста Перемышльскій уѣзжаетъ въ Турцію. Описаніе моста, сдѣланнаго въ Ковнѣ и привезеннаго къ Диснѣ, 26.

15 Июля. Канцлеръ пріѣхалъ въ Полоцкъ. За нимъ вечеромъ въѣхалъ король. Король смотрѣлъ войска Литовскихъ маршаловъ и ротмистра Серна. Пріѣхалъ Держекъ и привезъ громадную грамоту отъ Іоанна. Король смѣялся, когда увидѣлъ такую большую грамоту. Казнили Нѣвенгловскаго, 27.

16 Июля. Король былъ на богослуженіи у іезуитовъ. Смарга говорилъ проповѣдь. Іезуиты строятся. Король имъ помогаетъ, 27. Банкетъ у Полоцкаго воеводы. Держекъ былъ въ Москвѣ подь сильными карауломъ, 28.

17 Июля. Четыре Англичанина пріѣхали на службу и представлялись королю. Ожидаютъ пріѣзда гонца отъ Іоанна. Приказано Русскимъ посламъ пересмотрѣть свои грамоты. Ожидаютъ мира. Король желаетъ обезпечить іезуитовъ имѣніями Русскихъ церквей. Полоцкая шляхта протестовала противъ этого на прошедшемъ сеймѣ, 28. Король теперь разбираетъ эту протестъ. Его рѣчь: описывать грубость нравовъ народа; требуетъ, чтобы ему представили жалованныя грамоты на эти имѣнія; шляхта Полоцкая говоритъ, что грамоты забраны въ Москву; король рѣшаетъ забрать тѣ церкви и игуменства, которыя основаны королями и воеводами Полоцкими; шляхта недовольна, начинаетъ нападать на имѣнія, отданныя іезуитамъ, 28—29.

18 Июля. Ночью украли Литовскую печать. Пріѣхалъ Русскій гонецъ и отдалъ грамоту, 29—30. Переговоры между Польскими сановниками и Русскими послами 30—31. Участіе Поссевина. Многіе желаютъ мира. 31. Разказъ, какъ украли печать, 31—32. Канцлеръ съ большою пышностію ѣдетъ къ королевскому шатру, чтобы присутствовать при аудіенціи Русскихъ пословъ, 32.

19 Июля. Неудачные переговоры Поссевина съ Русскими послами, 32—33. Аудіенція Русскихъ пословъ у короля. Рѣчь къ нимъ Вилненскаго кастеляна, въ которой онъ объявляетъ, что послы могутъ ѣхать къ своему князю, а король пойдетъ воевать дальше. Авторъ встревоженъ этимъ оборотомъ дѣлъ, 33. Канцлеръ даритъ Русскимъ посламъ двухъ плѣнныхъ. Коссъ привозитъ извѣстіе, что козакъ поймалъ двухъ царевичей Черекосскихъ. Свѣдѣнія объ

нихъ, 34—35. Смотръ отряда княгини Слуцкой. Прибытіе на службу Бѣлогородскихъ Татаръ, 35.

20 Июля. Смотръ новоприбывшихъ отрядовъ. Пишутъ письма къ старшимъ сенаторамъ. Посевинъ убажваетъ. Пишется отвѣтъ Іоанну, 35.

21 Июля. Дворъ двинулся изъ Полоцка. Трудность пути. Канцлеръ ѣдетъ съ почетомъ, какъ гетманъ, 35.

22 Июля. Ночлеги надъ рѣкою Друссой. Канцлеръ обезпокоенъ отвѣтомъ Іоанну. Король хочетъ послать Іоанну двѣ книги, въ которыхъ описывается Іоаннъ, — книгу Італіанца Гванини и книгу Краудіа. Король желаетъ бы отвѣтить Іоанну кратко; канцлеръ желаетъ отвѣтить на все. Недоумѣніе автора, отъ чего Іоаннъ такъ ободрился, 35—36.

23 Июля. Ночлеги въ лѣсу подъ сосной. Двое боярскихъ дѣтей переданы Стефану. Извѣстія отъ нихъ. Извѣстія о вакансіяхъ, 36.

Письмо къ тому же отъ того же.

Описаніе пути отъ Полоцка къ Заволочю. Сомнѣнія автора, будетъ ли этотъ походъ удачнымъ. Памъ Троцкій стережетъ Русскихъ у Могилена. Канцлеръ все занятъ отвѣтомъ Іоанну. Отвѣтъ этотъ пошлется и въ Римъ, чтобы извѣстенъ былъ всему міру, подобно тому, какъ тоже, кажется, дѣлаетъ и Іоаннъ съ своими письмами и отъ Ваторіа, который разсылаетъ по Германіи. Ночлеги въ лѣсу надъ озеромъ, гдѣ годъ тому назадъ войско канцлера натерѣлось много бѣды, 37—38.

25 Июля. Ночлеги въ лѣсу подъ сосной. Застали тутъ артиллерію; прибыли новыя войска, 38—39.

26 Июля. Прибытіе подъ Заволочье. Описаніе этой крѣпости. Старостой здѣсь Звонжикъ. Его управленіе: заботливость объ исправленіи дорогъ. Недоброжелательство Литовцевъ, 39.

27 Июля. Извѣстія отъ пана Троцкаго. Короля безпокоитъ недоброжелательство Литовцевъ, 39—40. Медленный сборъ войска. Опасенія автора, если походъ затянется. Получено письмо отъ Шведской королевы, 40. Ссора канцлера съ надворнымъ подскарбіемъ, 40—41.

28 Июля. Медленный сборъ войска. Досада канцлера. Недоброжелательство Литовцевъ, 41.

29 Июля. Тайное совѣщаніе съ Литовскими сенаторами. Рѣшено идти къ Пскову. Соображенія. Недоумѣніе и предположенія автора, что ободритъ Іоанна, 41—42.

30 Июля. Послѣ обѣда читанъ отвѣтъ Московскому князю. Отвѣтъ будетъ переведенъ на Польскій языкъ, а Литовцы переведутъ его на Русскій языкъ. Военныя распоряженія, 42.

31 Июля. Смотръ Татарскаго отряда, 42.

2 Августа. Авторъ досадуетъ, что много хлопотъ съ отвѣтомъ Іоанну. Сообщаетъ свѣдѣнія о перебѣжчикахъ, 42—43.

3 Августа. Извѣстія, какія есть вакансіи и кому раздаются. Авторъ остается на мѣстѣ, чтобы окончить переводъ отвѣта Іоанну; говорить, что мы всею добиваемся, чтобы намъ снова доставлялась десятины, 43. Выѣздъ подъ Псковъ. Свѣдѣнія о военныхъ слазахъ Пскова, 44.

7 Августа. Ночлеги въ дорогѣ. Описаніе мѣстности, 44.

8 Августа. Ночлеги близъ Воронца. Страна плодородная. Народъ разбѣжался, 44.

9 Августа. Составляются военные артикулы. Войска медленно собираются. Опасенія. Русскіе сожгли Красный-городокъ, 44.

10 Августа. Военные артикулы читаны ротмистрамъ. Ротмистры на нихъ согласились, кроми пункта о запрещеніи убивать домою. Просили при этомъ о назначеніи гетмана и объ уплатѣ жалованья, 45. Свѣдѣнія о вакансіяхъ, 45—46. Военные артикулы для войска королевскаго, 46—62.

11 Августа. Маршалъ Зборовскій въ присутствіи всѣхъ ротмистровъ объявилъ канцлера (Замойскаго) гетманомъ. Канцлеръ говорилъ рѣчь. Незабѣтно, на всегда или на время дано ему гетманство. Король поздравлялъ канцлера. Церемонія. Мнѣнія о новомъ гетманѣ, 52. Король выѣзжаетъ завтра. Намѣрены по дорогѣ взять крѣпость Островъ. Посланы грамоты во Псковъ и въ Новгородъ. Военныя распоряженія. Вакансія 52—53.

12 Августа. Смотръ. Авторъ подъ секретомъ говоритъ, что войска мало. Описаніе церемоніи, съ какого выѣзжалъ гетманъ распоряжаться войскомъ. Военныя распоряженія, 53—54.

13 Августа. Литва выступаетъ. Споръ гетмана съ маршаломъ Зборовскимъ о предѣлахъ ихъ власти. Буйство королевскаго дворянина Голковскаго. Споръ съ-за этого между гетманомъ и придворнымъ маршаломъ. 54. Извѣстія о Русскомъ войскѣ, 54—55.

14 Августа. Строгость гетмана къ женщинамъ вольнаго поведенія. Гетманъ приказываетъ арестовать Голковскаго. Стычки съ Русскими, 55.

15 Августа. Ночью арестованъ Голковскій. Волненіе между придворными. Переговоры между придворными. Переговоры между ними и гетманомъ, 55—56. Выступленіе гетмана съ войскомъ изъ Воронца, 56.

16 Августа. Король выѣхалъ на слѣдующій день. Отряды, сопровождавшіе его, 56—57.

17 Августа. Прибытіе подъ Островъ. Осмотръ крѣпости. Отряды, отправившіеся подъ Псковъ, 57.

18 Августа. Придвинулись къ крѣпости. Описаніе Острова. Расположеніе Польскихъ отрядовъ, артиллеріи. Канонада изъ крѣпости, 57—58.

19 Августа. Неудачное устройство батарей. Король въ четверть явилъ отъ крѣпости Зборовскій помогаетъ гетману. Голковскій подъ арестомъ. Масловскій тоже, 58.

20 Августа. Стрѣляютъ въ крѣпость и пробили уже стѣну. По взятіи Острова, всѣ двинутся подъ Псковъ. Вакансія, 59.

Письмо отъ того же.

21 Августа. Островъ сдался. Условія сдачи. Описаніе военныхъ силъ крѣпости, 59—60.

22 Августа. Русскіе вышли изъ крѣпости и ограблены до рубашки. Крѣпость отдана въ управленіе какому-то Венгерцу. Ропотъ противъ этого назначенія. Походъ подъ Псковъ. Описаніе мѣстности. Посланы добывать языковъ. Извѣстія о Псковѣ, 60.

23 Августа. Ночлеги въ двухъ миляхъ отъ Острова. Смотръ отряда Гостинскаго, 61.

24 Августа. Приблизились на милю къ Пскову. Авторъ удивляется громадности Пскова. Смятеніе въ Польскомъ войскѣ по поводу стычки съ Русскими воеводы Брацлавскаго. Неудавшаяся хитрость воеводы, 61.

25 Августа. Переправа обоза черезъ рѣку Чероху, 61—62. Гарцонники выѣзжаютъ ко Пскову и завыываютъ перестрѣлку. Гетманъ осматриваетъ Псковъ. Описаніе Пскова и его окрестностей. Буйство Венгерцовъ, 62. Пушкинскій попался въ плѣнъ подъ Сѣбежемъ, 62—63.

26 Августа. Переправа войска черезъ рѣку. Король желалъ, чтобы ставъ

былъ надъ рѣкой Псковкой, но Русскіе стали такъ сильно стрѣлять, что рѣшено устроить станъ въ другомъ мѣстѣ, 68.

27 Августа. Сиктеніе въ лагерѣ ночью по поводу крика на той сторонѣ рѣки, 63—64. Одинъ нахаликъ убѣжалъ въ городъ. Послана въ городъ королевская грамота. Затрудненія устроить лагерь. Двинулись подальше отъ Пскова, 61.

28 Августа. Поймали троихъ Русскихъ. Пойманные сообщаютъ, что Шуйскіе рѣшались держаться крѣпко, имѣютъ во всемъ недостатокъ, послали къ князю извѣстіе о приходѣ Баторія. Дороговизна, безпорядки въ войскѣ. Буйство одного Венгерца. Вступленіе войска въ лагерь, 65—66.

29 Августа. Ночью стрѣльба изъ крѣпости. Войско вступило въ лагерь. Гарцы. Сильная стрѣльба изъ крѣпости. Посылаются люди за кворостою для устройства коновъ, 66. Французъ Гаронъ ухитрился изобрѣсти ровъ у крѣпости, 66—67. Стычка съ Русскими Чеха Редера, 67.

30 Августа. Гетманъ собралъ ротмистровъ и просилъ соблюдать правила, не ходить на гарцы. Объявляетъ, что его помощникомъ будетъ воевода Брацлавскій. Каждая нація будетъ имѣть своихъ судей, которые объявлены. Все это потомъ предложено и одобрено въ совѣтѣ сенаторовъ при королѣ. Литва обѣщала назначить своего судью, 67—68 Казнь Русскаго, передававшегося Полякамъ и покушавшагося бѣжать отъ нихъ. Съ нетерпѣніемъ ожидаютъ, чѣмъ кончится дѣло Маславскаго и Голловскаго. Одинъ Нѣмецъ рѣшился поднести королю большую книгу о военномъ искусствѣ, соч. графа Ренигардъ-фонъ-Сольнисъ. Извѣстно, что Іоаннъ находится въ Старидѣ. Стычка Нѣмцевъ съ Русскими, 68.

31 Августа. Приѣздъ Турецкаго Чауса. Церемоніальный пріемъ его. Недовольствіе въ ротѣ Гостинскаго, который боленъ. Фаресбекъ часто бываетъ въ совѣтѣ у короля. Тишина во Псковѣ. Извѣстія изъ Трансильваніи. 69.

1 Сентября. Пріемъ посковъ султана Турецкаго и воеводы Молдавскаго, стр. 69—70.

2 Сентября. Начали дѣлать шанцы. Стычки. Совѣщаніе, какой дать отъѣтъ Турецкому султану, 70—71. Стычки, стрѣльба изъ крѣпости, 71.

3 Сентября. Осада идетъ медленно. Затрудненія съ Нѣмцами отряда Фаресбека. Русскіе зажгли ночью одну башню, чтобы видѣть Поляковъ и помѣшать имъ дѣлать шанцы. 71.

4 Сентября. Хитрости Русскихъ, чтобы помѣшать Полякамъ дѣлать шанцы. Перебраниваются съ Поляками изъ стѣнъ. Осада идетъ тихо, работающіе въ шанцахъ слышатъ крикъ и шумъ въ городѣ, 72.

5 Сентября. Русскіе передвигаютъ пушки, чтобы помѣшать работамъ Поляковъ. Вредятъ каменными ядрами. Работа въ шанцахъ трудна, 72—73. Отправленіе Чауса Турецкаго съ Держкомъ. Староста Перемышльскій не поѣдетъ въ Турцію. Пріемъ и награжденіе Редера за отличную службу, 73. Затрудненія съ Нѣмцами Фаресбека, — требуютъ много денегъ. Фанатическія дѣянія Виленскаго епископа въ Вильнѣ противъ еретиковъ, — сожигаетъ ихъ книги. Назначенъ новый легатъ, 74.

6 Сентября. Шанцы къ завтрашнему дню будутъ готовы. Русскіе каменными ядрами освѣщаютъ мѣстность и бьютъ, куда нацѣляютъ, 74—75.

7 Сентября. Канонада противъ крѣпости. Стѣна пробита. Завтра можетъ быть будетъ штурмъ. Русскіе стрѣляютъ не дураю. Идетъ другой Турецкій посолъ. Ему очень не рады. 75.

8 Сентября. Несчастный день. Рѣшено было послать отрядъ осмотрѣть пробитыя дыры въ стѣнахъ крѣпости. Собрались для этого охотники. Когда она пошла, то Венгерцы и Нѣмцы неудержались и двинулись за ними. По-

терѣли жестокое пораненіе. Перечисленіе убитыхъ, 75—78. Дѣло мѣщанъ Косцѣвскихъ. Дѣло пана Калишскаго съ Мендзѣвскимъ, 78—79.

9 Сентября. Затруднительное положеніе осаждающихъ послѣ штурма. Недостатокъ въ порохѣ. Осажденные задылали дыры въ стѣнѣ и теперь она еще крѣпче. Поляки думаютъ о новомъ штурмѣ. Подлопть. Нѣкоторыя извѣстія объ убитыхъ и раненныхъ, 79—80.

10 Сентября. Ухровецкій и Пидцкій — болѣны. Шотландцы, нанятые Фаренсбахомъ идутъ. Неудовольствіе противъ назначеній Венгерцовъ на вакансіи, 80.

11 Сентября. Идутъ приготовленія къ штурму. Русскіе постоянно стрѣляютъ, но безъ вреда. Теплая погода. Знатные строятъ себѣ на зиму домики, 80—81.

12 Сентября. Канди умеръ. Сехоль безнадежно болѣтъ. Русскіе похваляю у стѣны Венгерца и насмѣляются надъ Поляками и надъ породемъ; хвастаются своимъ достаткомъ; портятъ стрѣлбой шанцы. Поляки дѣлаютъ подкопъ. Смотрятъ новоприбывшихъ отрядовъ. Русскіе захватили пашолника, другіе сами перебѣжали къ нимъ; опасеніе, что отъ нихъ Русскіе узнаютъ о подкопѣ, 81.

13 Сентября. Опасеніе автора, что осада будетъ неудачна, 81—82. Смотрятъ отряда старосты Снитынскаго. Передвиженіе роты Бѣлявскаго, 82. Дѣло между Граевскимъ и Зембочскимъ о продажѣ соли, 82—83.

14 Сентября. Гостинскій поймалъ татарина, жившаго при Иоаннѣ. Извѣстія о положеніи Иоанна, о томъ, что его обнадеживаютъ Шуйскій касательно Пскова, 83—84.

15 Сентября. Получено извѣстіе, что Шведскій король взялъ Нарву. Прибылъ Гнѣзненскій каштелянъ. Гетманъ ѣздилъ на ту сторону города и сталъ на стражу, чтобы недопускала Русскихъ прорываться въ крѣпость. Русскіе изъ крѣпости ранили гнѣзнецкихъ изъ святы гетмана, 84—84.

16 Сентября. Ночью въ крѣпость прошли два бота съ людьми. Принимаются мѣры, чтобы преградить Русскимъ доступъ къ крѣпости, 85.

17 Сентября. Поляки поймали 16 ботовъ, пробравшихся ночью въ городъ. Перехвачены письма къ Иоанну изъ Нарвы и Пскова. Извѣстія о раненныхъ, 85—86.

18 Сентября. Перехвачено письмо къ Иоанну изъ Пскова. Король ѣздилъ осматривать вчерашнюю добычу. Рѣка перегорожена брусьями. На озерѣ собралось много Русскихъ. Извѣстія о нападеніи Русскихъ на обозъ Пржіемскаго. Тревожному каштеляну приказано идти подъ Псковъ, 86.

19 Сентября. Гетманъ съ Гнѣзневскимъ каштеляномъ по неосторожности чуть не попалъ въ плѣнъ къ Русскимъ, 86.

Письмо къ маршалу королевства отъ одного пріятеля при дворѣ.

20 Сентября. Поляки ожидаютъ, пока привезутъ порохъ и кончатъ мины, 87.

21 Сентября. Гетманъ заболѣлъ. Вкленскій воевода отдалъ королю плѣнныхъ. Свѣдѣнія, полученныя отъ нихъ, 87.

22 Сентября. Гетманъ еще болѣтъ. Литовцы согласились быть на стражѣ. Ссора Стадницкаго съ Станиславомъ Радзивиломъ, 87—88. Военныя извѣстія, 88.

23 Сентября. Гетманъ еще не выходитъ. Приготавливаются къ штурму. Теплая погода. Военныя извѣстія, 88.

24 Сентября. Русскіе взорвали одну мину. Гетманъ еще болѣтъ. Везно-

войско автора. Русскіе сильно стрѣляютъ изъ крѣпости. Русскіе снова покушались прорваться въ крѣпость на ботахъ, 89.

25 Сентября. Въ крѣпости какан-то радость; играютъ въ трубы, бьютъ въ барабаны. Гетманъ былъ у короля, хотя еще очень слабъ, 89.

26 Сентября. Гетманъ боленъ. Король беспокоится. Въ войскѣ неудовольствіе. Пороху еще нѣтъ. Недостатокъ шриванга. Безпокойство автора за послѣдствія этого похода 89—90.

27 Сентября. Русскіе взорвали вторую стену; третьей вести небыло; ищеры встрѣтили скалу. Всеобщее уныніе въ войскѣ. Многіе отказываются служить дальше. Денегъ нѣтъ. Негодуютъ на гетмана, что не совѣтуется ни съ кѣмъ. Отношенія гетмана къ Губзенскому кастеляну и къ Андрею Зборовскому. Два Итальянца купили у козаковъ двѣ женщины и надѣлали въ лагерѣ ночью шуму, 91. Военныя извѣстія. Неудовольствіе придворныхъ на Чариковскаго, 92.

28 Сентября. Извѣстно, что идетъ Поссевицъ отъ Іоанна. Торжественная встрѣча слуги Поссевица по ошибкѣ. Гетманъ опять слабъ, 92—93.

29 Сентября. Гетманъ боленъ. Получено письмо изъ Венгріи. Перемышльскаго старосту опять посылаютъ въ Турцію. Лятовцы усердно держатъ караулы. Извѣстія о намѣреніи Русскихъ прорваться въ крѣпость. Описаніе Псковскаго озера и рѣки Велюжы, 93—94. Успѣхи Шведскаго короля. Пороху еще нѣтъ. Холода. Беспорядки въ караулахъ, 94—95. Вакансія. Чарный убитъ. Косцѣлецкій поправляется, 95.

30 Сентября. Гетманъ не выходилъ изъ дому. Морозъ, 95.

1 Октября. Русскіе сдѣлали выказку. Наши взяли двухъ бояръ, которые впрочемъ сказали, что сами переходятъ къ королю. Пѣнные разговоры, что черны желали бы поддаться королю, 96.

2 Октября. Перехвачено письмо Хвостова, который идетъ къ Пскову изъ Новгорода съ 700 стрѣльцовъ. Гетману лучше, 96.

3 Октября. Поймали Хвостова. Только часть его отряда вошла въ крѣпость, остальные повернули назадъ. Описаніе Хвостова. Свѣдѣнія, сообщенныя имъ. Мрочекъ привелъ пѣнныхъ. Бѣльскаго гетманъ обвиняетъ, за чѣмъ пропустилъ въ крѣпость отрядъ стрѣльцовъ, 96—97.

4 Октября. Поссевицъ уже близокъ. Снаряжается экспедиція на островъ. Перемѣнчивая погода. Трудная жизнь въ лагерѣ. Приводятъ плѣнныхъ изъ отряда Хвостова. Хвостову дозволено послать во Псковъ письмо съ просьбой прислать ему вещи и слугъ. Отвѣта нѣтъ. Король и гетманъ, узнавъ, что въ Полоцкѣ, при взятіи его Русскими, были зарыты деньги и церковныя вещи, послали отыскивать ихъ. Авторъ смѣется надъ этимъ. Военныя извѣстія, 97—98.

5 Октября. Снѣгъ и морозъ. Воевода Брацлавскій чуть не былъ убитъ во время рекогносцировки. Поссевицъ пріѣхалъ. Борнемисса встревожилъ Русскихъ отрядами нахоликъ, 98—99.

6 Октября. Поссевицъ былъ на совѣщаніи у короля: привезъ неприятныя извѣстія. Пошлетъ въ Москву своего слугу. Морозы усиливаются. Поймали перебѣжчика, 99.

7 Октября. Ночью Русскіе, бывшіе на островѣ, хотѣли пробраться въ Псковъ. Пожари ихъ разбили: 150 взяли въ плѣнъ. Начальникъ этого отряда Мясоедовъ неизвестно куда дѣвался. Извѣстія, сообщенныя плѣнными. Король долженъ сегодня или завтра привести порохъ изъ Риги; ведетъ ояъ такъ же отрядъ Шошлавцевъ. Авторъ смѣется надъ ихъ костюмомъ. Приготовленія къ штурму, котораго войско проситъ съ отчаяніемъ, 99—100.

Письмо къ тому же отъ пріятеля при дворѣ.

8 Октября. Негодованіе автора, что коморники не скоро возвращаются изъ Польши съ отнятыми. Авторъ сомнѣвается, чтобы остающіеся дома не перебили награду у тѣхъ, которые на войнѣ. Морозы. Трудность достанать провіантъ. Авторъ сомнѣвается, выведутъ ли отсюда король и гетманъ благополучно войско. Навѣрно неизвѣстно, какія извѣстія привезъ Посевинъ, но говорить, что онъ привезъ плохія извѣстія. Юаннъ умирается. Сомнительно, чтобы этотъ Іезуитъ помирилъ насъ, говорить авторъ. Посевинъ послалъ своего слугу къ Юанну. Ожидаютъ привоза пороку. Приготовленія къ штурму. Солдаты прячутся отъ холода. Отнимаютъ другъ у друга теплую одежду. Сильно занимаются грабежемъ, особенно Венгерцы около Воронца и Острова. Негодованіе Поляковъ на Венгерцовъ. Воронства тоже много въ лагерѣ. Посылаются къ епископу съ требованіемъ прислать недосланный налогъ. Русскій отрядъ выходя изъ крѣпости и скоро возвратился назадъ, 100—102.

9 Октября. Гетманъ приказалъ ударить въ барабанъ для сбора ротмистровъ; говорилъ къ нимъ рѣчь, укорилъ ихъ за то, что дѣлаютъ сходки и хотятъ пошине его обращаться къ королю; просилъ, чтобы впередъ не дѣлали этого, а чтѣ имъ нужно, пусть завтра скажутъ ему. Пржіемскій увѣрялъ, что сходокъ не было, 102—103. Авторъ пересылаетъ копію съ грамоты на гетманство канцлеру. Свѣдѣніе у короля, какъ взять крѣпость. Вакансія. Диктенштейнеръ изъ Силезіи пріѣхалъ на службу, 103.

10 Октября. Ударилъ въ барабанъ. Собрались къ гетману ротмистры. Ротмистры жаловались на трудность службы, на недостатокъ зимней одежды, на буйство Венгерцовъ, просили награды. Гетманъ обѣщалъ, что по мѣрѣ возможности просьбы будутъ исполнены, 104—105. Гетманъ затѣмъ просилъ, чтобы сказали свое мнѣніе, какъ взять крѣпость. Судъ надъ воровъ Пякомъ. Шуфскій во Псковѣ объявилъ о чудесномъ явленіи Божіей матери. Въ крѣпости куютъ ядра и берутъ уже на это желѣзо изъ церквей; пороку мнѣютъ много, 106.

11 Октября. Русскіе сдѣлали вылазку. Въ ротѣ Огленцаго на баттарей, около бочки меду собралось много солдатъ; изъ крѣпости ударили ядромъ въ бочку; пять человѣкъ убито, три ранено, изъ которыхъ двоихъ добилъ самъ Поляки, 105—106. Пивка повѣсила. Голковский совершилъ новое преступленіе — ранилъ въ лице блюдомъ крайчаго Мишка. Разборъ этого дѣла, 106—108.

12 Октября. Гетманъ снова собралъ ротмистровъ и объявилъ, что докладывалъ королю ихъ просьбы. Король изыскиваетъ средства заплатить жалованье; обѣщаетъ раздавать имъ вакансіи; поручаетъ своему племяннику разбирать ссоры между Венгерцами и Поляками, 108—109. При этомъ Накльскій вѣстѣ съ подскарбіемъ завѣряли, что деньги будутъ скоро. Дано право брать у купцовъ теплую одежду подъ поручительство Накльскаго и подскарбіа. Литовскій маршалъ въ совѣтѣ осуждалъ экспедицію подъ Псковъ. Гетманъ просилъ ротмистровъ, чтобы доставили на баттарей по мѣшку земли съ каждой лошади. Лагерь превратился въ городъ. Военныя приключенія, 109. Зборовскій дружитъ съ гетманомъ. Кастелянъ Гнѣзненскій тоже, какъ будто, ладитъ съ нимъ. Неудалось помирить Радзивилла съ Стадницкимъ. Завтра назначено разбирать дѣло Голковского съ Мишкомъ, 110.

13 Октября. Собраны ротмистры. Судъ надъ Голковскимъ. Показанія свидѣтелей. Просьбы помиловать Голковского. Рѣчь гетмана. Гетманъ отсрочилъ произнесеніе приговора, 110—113. Военныя распоряженія. Непергнѣливое ожиданіе Корфе съ порокомъ. Русскіе сдѣлали вылазку, 113.

14 Октября. Русскіе снова сдѣлали вылазку. Дѣлають вылазки каждыи день; въ городѣ укрѣщаются; но людей у нихъ не много, 113—114. Лагерь превращается въ настоящій городъ. Продовольствіе добывается съ трудомъ. Кастелянъ Троксійскій прибылъ подъ Порховъ. Неприятное ожиданіе Королемъ. Приготовленія къ штурму. Смерть князя Чарторыйскаго, 114.

15 Октября. Устроится новая батарея. Король уже въ 12 миляхъ. Посланникъ говорилъ проповѣдь въ церкви гетмана, 114—115.

16 Октября. Переключено много писемъ изъ Пскова—Шуйскаго къ Ювану и къ Масюкову и частныя письма. Русскіе, находящіеся на островѣ на северѣ напали на Вангерцовъ въ одной деревнѣ и истребили ихъ. Русскіе въ большомъ числѣ выходили изъ крѣпости. Извѣстія о Русскомъ войскѣ подъ Вдовомъ. Трудно доставить продовольствіе. Новая батарея. Дѣло Голковскаго нерѣшено еще, 115—116.

17 Октября. Русскіе хотѣли взорвать одну церковь подлѣ стѣны, которая мѣшала имъ стрѣлять, но это имъ не удалось. Король пріѣхалъ. Гетманъ подвергаетъ себя опасности во время объѣздаго. Шуръ у Посевнина. Религіозныя бесѣды. Голковскому грозитъ бѣда, 116—117.

18 Октября. Порохъ привозятъ въ лагерь тайно. Смотръ Шотландцевъ. Голковскій бѣжалъ. Русскіе дѣлали вылазку, 117.

19 Октября. Ротмистры были въ совѣтѣ у короля. Разсуждали о штурмѣ. Мнѣнія различны. Гетманъ сильно сердитъ по случаю бѣгства Голковскаго. Подозрѣваетъ, что устроили это придворные и самъ король, 117—118. Секретное совѣщаніе сенаторовъ у короля. Разныя мнѣнія о штурмѣ. Бѣдственное положеніе осаждающихъ. Козакъ одинъ съ 60 другими разбилъ Русскій отрядъ въ 40 миляхъ отъ Пскова и привелъ шайкиныя, 118. Русскіе выходили за дровами, но должны были воротиться назадъ, 118—119.

20 Октября. Былъ совѣтъ сперва между Литовцами, потомъ у короля. Литовцы сказали, что могутъ служить только 18 дней. Они сильно вооружены противъ этой экспедиціи. Ссора между ними и Поляками, 119. Посевинъ съ нѣтугою мирится. Говорить онъ такъ потому, что надѣется обратить въ латинство Юанна, что смѣшно и невѣроятно. Юаннъ уклонился отъ бесѣды съ нимъ о вѣрѣ и запретилъ Русскимъ бывать у него при богослуженіи. Посевинъ оставилъ въ Литвѣ двоихъ иезуитовъ, 119—120. Посевинъ послалъ своего слугу къ Юанну и дожидается его. Насмѣшки Литовцевъ надъ Поляками, въ особенности надъ гетманомъ, 120. Пріѣхалъ курьеръ отъ Австрійскаго императора. Пріѣхалъ Турецкій посолъ, 120—121.

21 Октября. Аудіенція Турецкому послу. Извѣстія, привезенныя Накъльскимъ объ опасномъ состояніи здоровья маршала, 121.

22 Октября. Пріѣздъ Трокскаго кастеляна. Торжественная встрѣча его Литовцами и особенно отцомъ его, воеводой Виленскимъ. Насмѣшки надъ этимъ авторомъ. Литовцы не были въ совѣтѣ, праздновали прабытіе Трокскаго кастеляна. Гетманъ надѣется взять Псковъ. Русскіе дѣлають вылазки. 121—122.

23 Октября. Кастелянъ Троксійскій далъ отчетъ въ совѣтѣ о своихъ дѣлахъ. Проситъ, чтобы послали подъ Порховъ Гарабурдѣ помощь. Прибывшіе съ кастеляномъ Троксскимъ говорятъ, что были чуть-ли не подлѣ Персеи, 121. Военныя распоряженія. Совѣщаніе о томъ, чтобы послать Гарабурдѣ подкрѣпленіе, 122—123. Другое совѣщаніе о томъ, что дѣлать въ настоящемъ затрудненіи,—продолжать осаду или попытаться заключить миръ? Король убѣждаетъ, чтобы войска переносили трудности и оставались подъ Псковомъ, въ особенности убѣждаетъ, чтобы не объявляли, что будутъ оставаться подъ Псковомъ только 18 дней; высказалъ надежду, что Псковъ сдастся, 124—125. Литовцы находятъ невозможнымъ оставаться долго подъ Псковомъ. Маршалъ

Зборовскій предлагаетъ немедленно созвать сеймъ. Гетманъ убоивалъ не опредѣлять срока пребыванія подъ Псковомъ. Король рѣшилъ оставаться подъ Псковомъ. Военныя новѣстія, 126—127.

24 Октября. Гетманъ собралъ ротмистровъ и пошелъ съ ними къ королю. Рѣчь къ нимъ короля, въ которой онъ убѣждаетъ ихъ мужественно переносить трудности и оставаться подъ Псковомъ; обѣщаетъ заплатить жалованье, доставить теплую одежду; приглашаетъ ротмистровъ употребить власть надъ безпокойными подчиненными, 127—129. Кастелянъ Гнѣзненскій оправдываетъ неопозновеніе своихъ подчиненныхъ немѣннею одеждою. Гетманъ коронный проситъ короля надѣяться на войско; извиняетъ безпокойныхъ. Кастелянъ Гнѣзненскій проситъ дозволенія посоветоваться съ ротмистрами. Гетманъ коронный обѣщается этимъ и просится въ отставку, 129—132. Постановлено дожидаться, а если не будетъ ваять Псковъ и небудетъ заключенъ миръ, то созвать сейчасъ сеймъ: 132—133. Литовцы предлагали, чтобы сеймъ былъ созванъ въ Литвѣ. Маршалъ жаловался королю, что ему подбрасываютъ пашквилы. Русскіе сдѣлали сильную вылазку. Гетманъ ѣздилъ по батареямъ и убѣждалъ переносить трудности. Было совѣщаніе, на которомъ обсуждали отвѣтъ Турецкому султану. Посевинъ послалъ письмо къ Иоанну, съ извѣщеніемъ, что убѣждалъ короля удержаться отъ штурма Пскова; пусть князь присылаетъ письмо для переговоровъ о мирѣ. Козаки собираются ядти опустошать подъ Москву. Нѣкоторые ротмистры затѣваютъ бунтъ. Вакансія, 133—134.

25 Октября. Русскіе сдѣлали вылазку, 134.

26 Октября. Чауса отправлена. Русскіе сдѣлали вылазку, 134—135. Была сильная схватка. Литвинъ-Желѣзо поймалъ нѣсколькихъ Русскихъ, которые везли письма къ Юзюну. На пикетахъ погибаетъ много людей. Венгерцы устроили батарею на башнѣ, отнятой у Русскихъ, 135.

27 Октября. Рѣка Великая замерла. Стѣна городская тамъ слаба. Поляки противъ нея устроили батарею. Кажется, хотять снова сдѣлать приступъ. Объясненія между гетманомъ и кастеляномъ Гнѣзненскимъ о гетманствѣ. Военныя извѣстія. Русскіе сдѣлали вылазку, 136.

28 Октября. Жестокой холодъ. Литва не хочетъ идти на стражу. Насильно гонять солдатъ, но тѣ не слушаются. Гетманъ въ отчаяніи; король сердитъ, 136. Король послалъ Фаренсбека взять монастырь Печерскій. Стрѣльба въ стѣну у рѣки. Хитрость Венгерцовъ. Распоряженія о сейминахъ, 137.

29 Октября. Пожаръ въ лагерѣ. Во Псковѣ тоже былъ пожаръ. Русскіе встревожились, стали стрѣлять каменными ядрами. Венгерцы все ломаютъ стѣну; засѣли въ ней и заложились досками; Русскіе никакъ не могутъ выжить ихъ оттуда. Разнесся слухъ, что будетъ штурмъ. Русскіе ушли съ острова. Поляки нашли тамъ много продовольствія, 137—138.

30 Октября. Фаренсбекъ поймалъ нѣсколькихъ Русскихъ у Печерскаго монастыря. Свѣдѣнія отъ нихъ о военной силѣ въ монастырѣ; о плѣнныхъ и вещахъ Федера, захваченныхъ Русскими. Жестокая стрѣльба изъ крѣпости, 138. Стало теплѣе. Оригинальная борьба между Венгерцами, засѣвшими въ стѣнѣ крѣпости и между Русскими. Приготовленія къ штурму. Письма, 139.

31 Октября. Жестокая стрѣльба изъ крѣпости. Русскіе мѣтко стрѣляютъ и многихъ убиваютъ. Построена надъ стѣною башень. Сжѣются надъ Поляками, что тѣ не имѣютъ пороху. Русскій, передавшійся Полякамъ и видѣвшій много, убѣждалъ назадъ, 139. Военныя извѣстія, 139—140. Меньше говорить о штурмѣ. Снарядовъ мало. Безпокойное ожиданіе отвѣта отъ Иоанна на письмо Посевина. Трудно добывать продовольствіе. Надѣются найти его въ Печерскомъ монастырѣ. Нашли его не много на островѣ. Кто-то пустилъ стрѣлу въ крѣпость. Русскіе пустили ее назадъ съ насѣвшимъ надписью. Послали снаряды къ Печерскому монастырю, 140.

1 Ноябрь. Затянуло въ военныхъ дѣлахъ. Войско случается. Литовскій маршалъ убажжаетъ, 140—141.

2 Ноябрь. Рѣшено бросить осаду. Король уѣдетъ. Гетманъ разглашается, что останется съ войскомъ и перейдетъ къ Порхону. Вчера говоритъ объ этомъ съ военными людьми и увѣряетъ, что они получатъ жалованье и награду. Русскіе выгнали изъ города мальчика и приказали ему замечъ лагерь. Его поймали и онъ говоритъ, будто Шувскій убитъ, въ городѣ морь, продовольствія много, простой народъ желалъ бы поддаться Полякамъ, 141.

3 Ноябрь. Гетманъ объявилъ ротмистрамъ, что король оставляетъ войско здѣсь — на мѣстахъ, которыя будутъ указаны; жалованье будетъ упрочено, но въ каждой ротѣ должно быть полное число солдатъ; пусть ротмистры завтра скажутъ свое мнѣніе объ этомъ дѣлѣ. Слуга Поссевина ѣдетъ съ письмомъ, 141—142. Вакасиа. Венгерцы направили пушки въ ту часть стѣны, которую ломали; стѣна пала, они кинулись въ проломъ; была сильная схватка, особенно изъ-за соли, которая лежала за стѣной, 143.

4 Ноябрь. Гетманъ собралъ ротмистровъ, объявилъ имъ, что король оставляетъ ихъ здѣсь, что войска разведены будутъ по мѣстамъ, гдѣ будетъ продовольствіе; дано будетъ жалованье, сколько достанетъ денегъ; онъ — гетманъ останется съ ними, но желалъ-бы остаться съ полными ротами, 142—143. Ротмистры одна говорили, что готовы остаться, лишь бы хорошо были расквартированы и получили жалованье здѣсь — въ ставкѣ; другіе говорили, что остаться не могутъ, потому что многіе изъ ихъ ротъ ушли домой и имъ самимъ нужно туда же ѣхать. Иные требовали, чтобы гетманъ обезпечилъ уплату жалованія своими имѣніями, 143. Гетманъ увѣрялъ, что король выдлитъ жалованье, что раздавать здѣсь жалованья нельзя, что судебныя дѣла остающихся здѣсь будутъ задержаны. Нѣкоторые стали грозить, что поѣдутъ за королемъ. Пушки уже свезли съ шанцовъ въ лагерь, 144.

5 Ноябрь. У гетмана обѣдали ротмистры. Передъ обѣдомъ гетманъ имѣлъ тайное совѣщаніе съ паномъ Гнѣзанскимъ, 144. Вакасиа, 144—145. Фаренсбекъ осаждаетъ Печерскій монастырь, въ которомъ богатая добыча, 145.

6 Ноябрь. Большое возмненіе въ войскѣ. Требуютъ денегъ, а ихъ везутъ такъ мало, что едва-ли придется на каждого по 3 золотыхъ, 146.

7 Ноябрь. Сегодня наши удалились съ батареей. Русскіе въ знакъ радости заиграли въ трубы, ударили въ барабаны, стали стрѣлять и утромъ вышли осматривать наши шанцы, 145. Всѣ ротмистры собрались у короля. Гетманъ предложилъ каждому изъ нихъ высказать свое мнѣніе и говорилъ, что стыдно раздавать присланныя деньги, — такъ ихъ мало (80,000 золотыхъ); всю зиму за это возлагалъ на сборщиковъ денегъ, 145—146. Затѣмъ говоритъ рѣчь король, въ которой тоже жаловался на сборщиковъ налоговъ и увѣждалъ ротмистровъ оставаться въ Россіи на зиму, выстанави на видъ опасность, которой подверглись-бы завоеванныя мѣста въ случаѣ удаленія войска, — удобства зимнихъ квартиръ и будущія награды за труды. При этомъ король говорилъ, что оставаться при войскѣ своего племянника, а самъ долженъ ѣхать въ Польшу противъ воли, хотя предпочиталъ бы лучше находиться въ опаснѣйшемъ сраженіи съ непріятелемъ, нежели въ Польшѣ на сеймѣ, 146. Подалъ затѣмъ мнѣнія сперва сенаторы, а потомъ ротмистры. Сенаторы согласились служить. Ротмистры тоже согласились, но не ручались за товарищей ротъ и ушли, почесывая затылки, 147. Панъ Гнѣзанскій пишетъ своимъ сборщикамъ, чтобы были исправны. Нѣмцы пошли на штурмъ въ Печерскій монастырь и обиты, 147.

8 Ноябрь. Приѣхалъ Русскій гонецъ отъ Новгородскаго воеводы къ Виленскому воеводѣ съ письмомъ. Новгородскій воевода проситъ послать ома-

ную грамоту гонцу, который идетъ отъ великаго князя за опасною грамотою для великихъ пословъ. Радость въ лагерѣ. Частный разговоръ Русскаго гонца, что Виленскій воевода лучше и миролюбивѣе гетмана, 147—148.

9 Октября. Гонца отправили; долго придется ждать еще, пока придетъ великій посолъ. Придется жить здѣсь, пока онъ не придетъ. Великое затрудненіе съ войскомъ. Богатые ротмистры успокоили солдатъ, обеспечивъ имъ уплату денегъ своими имѣніями, а бѣдные вопіютъ, чтобы имъ дали хоть немного денегъ. Нѣмцы рѣшительно отказываются служить. Нѣмцамъ у Печерскаго монастыря не удастся. Монахи сильно ихъ побили, 148.

10 Октября. Воевдя съ войскомъ. Король обеспечиваетъ имъ жалованье своими имѣніями. Недовольны и этимъ. Новыя назначенія, 148. Войско останется на мѣстѣ, пока не будетъ заключенъ миръ. Военные теперь могутъ рассчитывать на награды; но и сидящіе дома тоже будутъ хлопотать о себѣ, 148—149.

11 Октября. Войско сильно страдаетъ отъ недостатка одежды, продовольствіемъ и безденежья, 149.

12 Октября. Сегодня пріѣхалъ коморникъ съ письмами отъ сенаторовъ. Удивленіе автора, что такъ не скоро доходятъ письма изъ Польши, 149.

13 Октября. Русскіе сдѣлали вылазку, но не удачно: они были пьяны, 149.

14 Октября. Получено извѣстіе, что ѣдетъ гонецъ. Нетерпѣніе, что долго еще придется ждать пословъ. Посылки въ Польшу и порученія, 150. Спасокъ ротмистровъ и сколько у каждаго солдатъ, 150—151. Росписаніе карауловъ по ротамъ, 151—153. Подробное объясненіе, какъ должны быть устроены караулы, какъ нужно ѣхать за припасами, 153—154.

Письмо отъ нѣкоего изъ лагеря подъ Цеховомъ къ г. маршалу королевства.

15 Октября. Русскій гонецъ отдалъ письмо отъ князя и опасную грамоту на нашихъ пословъ. Когда Виленскій костелянъ сталъ говорить къ нему, то онъ сказалъ, что не умѣетъ говорить по-русски. Костелянъ повторилъ, — онъ сказалъ: не знаю по-литовски. Костелянъ разсердился и отправилъ его въ лагерь, 154—155.

16 Октября. Авдѣя гонцу по просьбѣ Поссевина. Описаніе, какъ онъ шелъ цѣловать королевскую руку въ ярмокъ и разсѣпшигъ всѣхъ. Авторъ просилъ у Виленскаго костеляна копій съ писемъ Іоанна. Нѣмцы вторично сдѣлали неудачный приступъ къ Печерскому монастырю. Одни объясняютъ эту неудачу чародѣйствомъ, другіе святостію мѣста, 156.

17 Октября. Гонецъ уѣхалъ. Надѣются, что будетъ миръ, но скрываютъ это, кажется для того, чтобы не узнали на сеймѣ. Переговоры будутъ происходить между Порховомъ и Зоволочьемъ. Поссевинъ будетъ тамъ. Переговоры съ ротмистрами объ уплатѣ денегъ, о срокѣ службы. Дурная погода; дожди. Гетманъ говоритъ, что останется здѣсь, но этому не вѣрять, 156.

18 Октября. Пославъ порохъ къ Печерскому монастырю. Русскіе изъ крѣпости сильно страдаютъ. Убили автору лошадь, 156.

19 Октября. Авторъ посылаетъ къ маршалу письма Виленскаго костеляна Нетерпѣніе, когда придется ѣхать домой. Пѣвныя говорятъ, что Іоаннъ собираетъ войско. Татары у Порхова угрожаютъ Гарабурдѣ. Затрудненіе доставить продовольствіе, 156.

20 Октября. Ротмистры были у гетмана и представили списки солдатъ. Завтра гетманъ объявитъ время выступленія отсюда, 156.

21 Октября. Объявлено придворнымъ объ отъѣздѣ короля. Гетманъ остается и не пойдетъ на сеймъ, чему авторъ не вѣритъ, 156—157. Просьбы о наказаніи

сіяхъ. Король отказывается риздату вакансій до окончанія войны. Расужденія Русскаго подкомарія о вакансіяхъ послѣ смерти Мондажонцаго. Разговоръ автора съ паномъ Гнѣвскимимъ. Пржіемскій поѣдетъ на соборикъ частныя образомъ. Авторъ совѣтуеть распросить Пржіемскаго о дѣлахъ въ войскѣ и описываетъ волненіе въ немъ, а также затруднительное положеніе гетмана и нерасположеніе къ нему Литовцевъ, 157.

22 Нейбра. Совѣщанія, кого послать для переговоровъ съ Русскими. Посевина подозрѣваютъ въ неискренности. Онъ очень хвалитъ Іоанна, который ему не показанъ варваромъ; говоритъ, что Іоаннъ постоянно крестится, на немъ навѣшены иконки. Нѣмцы ничего еще не сдѣлали у Печерскаго монастыря. 157—158.

23 Нейбра. Обезпеченіе отъ имени короля войску въ уплатѣ жалованія. Король говоритъ въ немъ, что войско обѣщало ждать уплаты до слѣдующаго сейма; восхваляетъ рѣшимость войска остаться въ непріятельской землѣ; обѣщаетъ уплатить ему все ко дню св. Мартина 1592; а если бы не пришлось уплатить этихъ денегъ, то король обезпечиваетъ ихъ доходами Мальборка и деревень Жулавъ, Тчева, Пуча, Горы, вакантныхъ и арендныхъ старостъ, каковыя имѣнія въ случаѣ неулаты денегъ войско можетъ занять; король обѣщаетъ привести тины королевства къ тому, чтобы они утвердили это обезпеченіе или уплатили войску деньги, 159—160. Вакансіи. пойманъ Русскаго съ письмами въ Москву. Шуйскій мало пишетъ. пойманнаго допрашивали; показываетъ, что городъ бѣдствуетъ и Шуйскій поручилъ ему просить у Іоанна помощь. Ожидаютъ Поляки пріѣзда слуги Посевина. Лица для переговоровъ назначены: Брацлавскій воевода (Збаражскій), Литовскій маршалъ (Альбертъ Радзивилъ) и Гарабурда (Михаилъ, Лит. писарь). Одни надѣются, что будетъ миръ, другіе, особенно Литовцы, нѣтъ, 160.

24 Нейбра. Пржіемскій убажастъ. Авторъ заканчиваетъ письмо и обѣщаетъ еще написать, если будетъ о чемъ, 160—161.

Письмо изъ лагеря подъ Псковою къ маршалу королевства.

25 Нейбра. Пріѣхалъ слуга Посевина и гонецъ отъ Русскихъ послевъ съ письмами къ Посевину и сенаторамъ. Послы пишутъ, что ѣдутъ для переговоровъ въ Запольскій-Ямъ, пусть туда ѣдутъ и Польскіе послы, 161.

26 Нейбра. Рѣшено — завтра послать (Польскимимъ) ѣхать въ Запольскій-Ямъ для переговоровъ; ѣдетъ и Посевинъ. Различно думаютъ о мирѣ. Гетманъ убѣждаетъ ротмистровъ оставаться здѣсь въ лагерѣ, покрайней мѣрѣ, на двѣ недѣли пока не уяснится, будетъ-ли миръ, 160. Ротмистры согласились на это. Жизнь трудна. Отъѣздъ короля отсроченъ до пятницы по причинѣ дурной погоды. Русскіе дѣлаютъ вылазки, но съ вредомъ для себя. пойманые бое на пыткѣ сказали, что въ городѣ довольно продовольствія, 161—162.

27 Нейбра. Послы и Посевинъ отправляются въ Запольскій-Ямъ съ инструкціей для переговоровъ, 162.

28 Нейбра. Посланъ козакъ Жалъго на встрѣчу къ Русскимъ посламъ съ опасною грамотою для нихъ. Всѣ съ радостію ожидаютъ мира. Венгерцы и Нѣмцы никакъ не могутъ взять Печерскаго монастыря, и говорятъ, что ни Русскіе тамъ чародѣйствуютъ или тамъ дѣйствительно святое мѣсто. Этотъ монастырь здѣсь тоже, что въ Польшѣ Чеснотково, 162.

29 Нейбра. Барановскій получилъ большую секретарскую должностъ. Николай Збжидовскій отправляется съ ротомъ къ Запольскому-Яму для наблюденія, чтобы не было у Русскихъ противозаконныхъ спеціалій и торговля

сдѣлокъ, 162—163. Вѣсти, перехваченныя у гонца къ Іоанну отъ Шуйскаго. Военныя извѣстія, 162—163.

30 Ноября. Вѣсма многие уѣзжаютъ изъ-подъ Пскова. Въ субботу будетъ смотръ войскамъ, 163.

1 Декабря. Сегодня король уѣхалъ. Авторъ думаетъ, что затѣмъ придется ему писать о немногомъ. Надѣется на скорое заключеніе мира. Литва бѣжить домой. Гетманъ устроитъ караулы. Гетманъ съ трудомъ удержалъ, чтобы не ломали на топливо строеній, оставленныхъ Литовцами. Сцена съ Пенюжкомъ, 163—164.

2 Декабря. Ходатайствуютъ у гетмана за Пенюжка. Ротмистры совѣтуютъ ему уѣхать домой. Ссора между паномъ Гнѣзненскимъ и княземъ Пронскимъ, 164. Русскіе сдѣлали сильную вылазку, 166.

3 Декабря. Снова Русскіе сдѣлали вылазку. Потому они выстрѣлили изъ пушки и ядро упало у королевскаго шатра, гдѣ живетъ его племянникъ. Вѣроятно, эти фокусы выдѣлываетъ убѣжавшій отъ Поляковъ пушкарь, 165.

4 Декабря. Составляли списокъ коннаго войска. Оказалось 7000. Панъ Гнѣзненскій убажаетъ; отсюда можно заключать, что будетъ миръ. Въ пятницу послы съѣдутся въ Запольскомъ-Ямѣ для переговоровъ, 165.

5 Декабря. Сегодня на зарѣ Русскіе перепугали Поляковъ. Сдѣлали вылазку противъ Венгерцевъ. Тѣ ихъ отразили; но шинкари, перекупщики и одинъ Венгерець подняли крикъ, что Русскіе въ обозѣ. Сдѣлалась тревога (описание ея), а Русскіе уже въ городѣ. Бѣжавскому и пану Варшавскому тяжело на той сторонѣ крѣпости, 165—166.

6 Декабря. Гетманъ устроилъ противъ Русскихъ засаду на пути къ Печерскому монастырю, гдѣ они часто ловили Поляковъ, но Русскіе не вышли, вѣроятно, по случаю праздника, во всю ночь и день у нихъ большой звонъ. Получены письма отъ пословъ и отправлены къ королю; пословъ Русскихъ еще нѣтъ, 166. Военныя распоряженія; новоприбывающія войска; умершіе, 166—167.

7 Декабря. Былъ большой пожаръ въ крѣпости. Сегодня удалась засада. Русскіе погнались за Сѣвявскимъ и наткнулись на засаду. 20 изъ нихъ убиты. 9 пойманы, многіе ранены. Гетманъ не былъ при этомъ, 169. Поймали Поляки нѣсколько знатныхъ Русскихъ. Пойманные говорятъ, что въ городѣ нѣтъ недостатка, что народу не мало умираетъ, что надѣются на подкрѣпленіе. Соображенія автора по этому поводу, 167—168.

8, 9, 10, 11, 12 Декабря. Ничего новаго не случилось. Послы Русскіе уже близко и говорятъ, будто ѣдутъ съ хорошими дѣлами. Пословъ три: Дмитрій Илецкій, Бессенинъ, третій дьякъ. Часть войска, отправленная на мѣсто переговоровъ, подѣхала къ Порхову. Русскіе сдѣлали вылазку. Поссенинъ изъ любопытства подѣхалъ тоже и страшно перепугался. Гетманъ очень недоволенъ Поссениномъ и бранилъ его за то, что онъ желалъ знать условія мира; подозрѣваетъ его въ измѣнѣ. Литва просила Поссенина хлопотать о мирѣ, 168—169. Реконвоцировка подлѣ Новгородъ. Русскіе въ крѣпости все знаютъ, что у Поляковъ дѣлается. Послано подкрѣпленіе Бѣжавскому, 169.

13 Декабря. Гродзекскій встрѣтилъ недалеко отъ Пскова гонца Русскаго, который говорилъ, что ѣхалъ съ письмами къ посламъ и къ Поссенину и сбился съ дороги, но такъ какъ онъ шептался съ слугой, который сейчасъ же убѣжалъ, то Гродзекскій привелъ гонца къ гетману. Гонецъ увѣрялъ, что ѣдетъ къ посламъ съ секретнымъ письмомъ, зашитымъ въ сѣдло, откуда и выпоролъ его. Гетманъ отправилъ гонца къ посламъ, хотя объ этомъ можно жалѣть, говоритъ авторъ, потому что гонецъ этотъ очень подозрителенъ, 169—170. Получены письма отъ Поссенина. Пишетъ, что послы скоро будутъ, что они не имѣютъ полномочія уступить всю Ливонію, и совѣтуетъ отложить

это дѣло до сейма. Сильное подозрѣніе противъ Поссевиана. Гетманъ пишетъ посламъ, чтобы остерегались Поссевиана и требовали всей Ливоніи. Свѣдѣнія о завоеваніяхъ Шведскаго короля. На дняхъ получится извѣстіе о ходѣ переговоровъ, 170—171.

14, 15 Декабря. Сильная оттепель, дожди, *явилась радуга*. Русскіе сдѣлали вылазку, 171.

16 Декабря. Получены письма отъ пословъ. Нельзя говорить, о чѣмъ пишутъ, говорить авторъ, 171.

17 Декабря. Гетманъ посылаетъ посламъ инструкцію, 171. Военныя успѣхи Шведскаго короля. Вакансіи. Банкетъ у пана Баторія гетману и роллястрамъ. Накельскій прямо говорилъ, что боится, чтобы Баторій не былъ сдѣланъ Лифляндскимъ княземъ. Получено письмо отъ короля. Очень дурная дорога. Неудачное покушеніе противъ Люцена, 172.

18 Декабря. Шведы прислали разузнавать, что дѣлается въ обозѣ у Поляковъ. Гетманъ за тѣмъ же послалъ Харленскаго въ Нарву, 172.

19 Декабря. Шведы сдѣлали большія завоеванія; нужно торопиться заключать миръ. Гетманъ послалъ первыя, вторыя и третья условія. Іоаннъ тоже сильно сердитъ на Шведовъ и хотѣлъ бы скорѣе сразиться съ ними. Запутывается дѣло о Ливоніи, 172—173.

20 Декабря. Сильные холода, люди мерзнутъ, голодь. Въ крѣпости тишина, 173.

21, 22, 23 и 24 Декабря. Отъ пословъ еще нѣтъ извѣстій. На дняхъ узнаетъ, говорить авторъ, будетъ ли миръ или продолжится война. Если будетъ миръ, пойдемъ отнимать крѣпости у Шведовъ. Отъ Русскихъ пословъ перебѣжалъ Русскій и говорить, что Іоаннъ не столько жалѣлъ бы, если бы взятые Шведами крѣпости были въ рукахъ Поляковъ, 173.

25, 26, 27, 28, 29 Декабря. Получены письма отъ пословъ. Кажется будетъ миръ. Русскіе уступаютъ всю Ливонію за крѣпости, взятые у нихъ въ прошедшемъ году. Поссевиану на грошъ не вѣрять (поляки). Придется воевать съ Шведами. Ихъ успѣхи. Дворянство Ливонское охотно подчиняется имъ. Паятъ Гнѣзненскій прислалъ письмо, въ которомъ описываетъ положеніе дѣлъ въ Ливоніи, 173—174. Бѣдственное положеніе Польскаго войска въ обозѣ. Бесѣда автора съ гетманомъ, кто бы могъ быть губернаторомъ Ливоніи. Получены письма изъ Польши, въ которыхъ между прочимъ Кариковскій пишетъ, чтобы, въ случаѣ отсутствія короля предсѣдателемъ на сеймѣ былъ маршалъ королевства (патронъ автора). Во Исковѣ тишина, 174—175.

30, 31 Декабря. Послы еще торгуются. Іоанну не хочется удалиться изъ Ливоніи; на Шведскаго короля онъ въ ярости, 175. Приготавливается къ войнѣ съ нимъ. Русскіе послы не соглашаются, чтобы въ договорѣ не писали въ ихъ сторону крѣпостей, взятыхъ Шведами. Поссевианъ у насъ еще въ большемъ подозрѣніи. Сперва писалъ, что Русскіе уступаютъ всю Ливонію, а теперь, что—исключая крѣпостей, взятыхъ Шведами. Неудивительно, что онъ такъ поступаетъ: послѣ заключенія мира поѣдетъ къ Іоанну; тотъ приметъ бы его дурно, если бы онъ не хорошо служилъ ему, 176.

СОДЕРЖАНИЕ

дипломатической переписки.

1.

1580. 4 Декабря. Копія письма Московскаго князя Иоанна къ Польскому королю Стефану. Иоаннъ говоритъ, что вопреки обычаю послалъ къ Баторію пословъ (князя Сицкаго съ товарищами); но Баторій, недождавшись ихъ, пошелъ на Иоанна войной, взялъ Велижъ, Усвятъ, Великіе-Луки, приказалъ послать идти за нимъ и водилъ ихъ за собою, когда бралъ города Иоанна. Затѣмъ Баторій послалъ къ Иоанну своего гонца Григорія Лозовицкаго, и послать позволилъ послать боярскаго сына Никифора Суцова и въ своей грамотѣ писалъ къ Иоанну, чтобы онъ послалъ послать надлежащее полномочіе касательно Ливоніи и прекращенія войны, 179—180. Иоаннъ, не смотря на явное нарушеніе Баторіемъ всѣхъ обычаевъ, отпустилъ присланныхъ гонцовъ съ надлежащимъ полномочіемъ послать; но Баторій, не дождавшись отвѣта, пошелъ дальше въ землю Иоанна, взялъ города — Невель, Озернице и Заволочье; тогда какъ Иоаннъ не посылаетъ ни куда своего войска. Не смотря и на это, Иоаннъ послалъ новаго гонца — Климентьева съ грамотой, въ которой спрашиваетъ, желаетъ-ли Баторій мириться съ нимъ-Иоанномъ, и предлагаетъ отпустить его пословъ и прислать къ нему своихъ пословъ. Иоаннъ приказалъ тоже гонцу передать послать, какъ вести переговоры съ нимъ — Баторіемъ, 180. Въ заключеніе, Иоаннъ проситъ допустить этого гонца къ послать, 180—181.

2.

1581. 8 Января. Письмо Смоленскаго воеводы Филона Кинты къ королю Стефану. Филонъ доноситъ объ экспедиціи подъ Хомя отряда въ 1000 человекъ подъ начальствомъ Жанки, который прибылъ туда въ самый день Рождества Христова. Воевода Хомяскій, князь Пегръ Борятинскій, предъувѣдомленный объ этомъ, выслалъ пикетъ, который Поляки перехватили. Борятинскій вышелъ затѣмъ самъ, но не вступая въ битву съ отрядомъ короля, возвратился въ крѣпость и сильно сталъ отбиваться, но Поляки зажгли городъ и стали жечь окрестные монастыри и села, 181—182. Хомяскій воевода выслалъ черица съ просьбой невоевать во время переговоровъ. Поляки сказали, что войну начинаютъ Русскіе люди, нападающіе на Поляковъ. Воевода отговаривался незнаеміемъ и просилъ дать списокъ виновниковъ раздора. Ротмистры исполнили эту просьбу, 182. Послѣ того отрядъ королевскій пошелъ дальше и въ 6 миляхъ за Хомяомъ расположился въ Ровномъ — имѣніи воеводы Иоаннова, Богдана Бѣльскаго. Оттуда Поляки распустили загоны къ Новгороду, которые доходили до Дубна (въ 12 миляхъ отъ Новгорода), гдѣ, говорятъ, была граница съ Россіей при Витовтѣ. Другой отрядъ доходилъ до Русы. На возвратномъ пути загоны отражали нападенія, впрочемъ, большого войска нигдѣ не видѣли, 182. Въ этой экспедиціи взяли въ плѣнъ боярскаго

сына Назара Ивановича Дѣжина (Dziessina), Якова Арбузова, Димитрія Голоццонова и другихъ. Пѣвныя показываютъ, что нѣтъ войска нигдѣ, кромѣ Александровской слободы, въ которой никого не допускаютъ къ Иоанну, развѣ онъ самъ кого-либо потребуетъ къ себѣ,—это дѣлается для того, чтобы какъ-нибудь не огорчить его, 182—183. Говорятъ еще, что въ эти времена Иоаннъ собиралъ у себя сеймъ, желая узнать мнѣніе подданныхъ — воевать-ли съ Баторіемъ или нѣтъ. Говорятъ, вся земля просила заключить миръ, потому что нѣтъ силъ воевать дальше. Постановлено мириться, уступить Стефану всѣ Ливонскіе города. Иоаннъ желаетъ тоже мириться съ ханомъ Перекопскимъ. Говорятъ, Иоаннъ уже послалъ къ королю гонца Бутурлина, а затѣмъ снаряжаетъ большихъ пословъ Никиту Романовича и другихъ бояръ. Далѣе Филовъ пишетъ, что весь его отрядъ возвратился безъ потери, что онъ посылаетъ королю пѣвныхъ, 183. Въ заключеніе проситъ обратить вниманіе на участвовавшихъ въ этой экспедиціи и заплатить имъ жалованіе, безъ чего они больше служить не могутъ и не желаютъ, 183—184.

3.

(Годъ, мѣсяцъ и число необозначены). Письмо къ Филову Кнѣзь ретинстронъ и рыцарства, посланныхъ въ неприятельскую землю. Ретинстронъ и рыцарство доносятъ о приступѣ къ Холму, который и взяли ими, при чемъ взяты въ плѣнъ старшій воевода Петръ Ивановичъ Борятинскій, второй воевода Менжикъ Памятниковъ Панаакъ, стрѣльцкій голова Михайлъ Алексѣевичъ Зыбнякъ. Въ крѣпости было: дѣтей боярскихъ 100, стрѣльцовъ 600, 184—185.

4.

Копія грамоты Баторія, посланной къ Иоанну съ гонцомъ. Въ этой грамотѣ Баторій отвѣчаетъ на грамоту Иоанна (см. № 1). Баторій говоритъ, что Иоаннъ присылалъ гонца Климентьева, очевидно, съ тѣмъ, чтобы развѣдать о намѣреніяхъ его Баторія, что покаместъ Иоаннъ не уступитъ всей Ливоніи, до тѣхъ поръ не будетъ мира, что такъ какъ и Иоаннъ въ своей грамотѣ и послы его при переговорахъ дѣлаютъ ничтожныя уступки; то Баторій и гонца и пословъ отсылаетъ къ Иоанну назадъ, впрочемъ, говоритъ, что готовъ вступить въ новыя переговоры, если Иоаннъ пришлетъ пословъ съ полномочіемъ сдѣлать надлежащія уступки, 185—187.

5.

Отвѣтъ короля Стефана посламъ Московскаго князя, данный черезъ Валескаго кастеляна. Въ рѣчи говорится, что такъ-какъ послы не дѣлаютъ надлежащихъ уступокъ Баторію, то онъ отсылаетъ ихъ назадъ. При этомъ Баторій объявляетъ, что готовъ заключить миръ, если Иоаннъ уступитъ ему Ливонію, послѣ чего будетъ рѣчь о Сѣверской землѣ, о Смоленскѣ и его пригородахъ, а также о Новгородѣ и Псковѣ, незаконно отторнутыхъ отъ владѣній короля, 186—188.

6.

Письмо Баторія къ Иоанну, врученное Русскимъ посламъ. Баторій пишетъ, что послы Иоанна, присланные къ нему, Баторію, Иванъ Васильевичъ Сицкій Романъ Михайловичъ Пивовъ и дьякъ Гома Дружина Павтелеевъ Петеркинъ, оставались долго у Баторія, ожидая отъ Иоанна надлежащаго полномочія; но такъ какъ Иоаннъ не прислалъ его даже и теперь черезъ гонца Климентьева, то Баторій отсылаетъ пословъ назадъ, впрочемъ, говоритъ, что если Иоаннъ пожелаетъ мира, то пусть присылаетъ пословъ съ надлежащимъ полномочіемъ. 188—189.

7.

1581. 20 Февраля. Грамота Батарія и королевы Анны. Королева отказывается от своих наследственных имѣній въ Польшѣ за себя и за своихъ потомковъ и обѣщаетъ на ближайшемъ сеймѣ дать такое удостовѣреніе въ этомъ, какого Поляки пожелаютъ. Подъ этой грамотой подписались важнѣйшіе Польскіе сановники свѣтскіе и духовные, 189—101.

8.

Требованія Курляндскаго князя. 1) Если король пошлетъ пословъ къ Датскому королю, то они должны ходатайствовать о томъ, чтобы дѣло о Сонненбургской крѣпости и принадлежащихъ къ ней окрестностяхъ было улажено; просить имѣть тоже въ виду это дѣло, если для какихъ-либо переговоровъ прійдутъ послы отъ Датскаго короля. — 2) Нужно также имѣть въ виду дѣло о двадцати тысячахъ талеровъ, взятыхъ у Датскаго короля магистромъ Фюрстенбергомъ. — 3) Чтобы Кробинская крѣпость съ прилежащими землями была уступлена князю, пока совершенно не заустошена настоящимъ владѣтелемъ. Приводятся основанія, по которымъ это нужно сдѣлать. — 4) Чтобы король освободилъ князя отъ долга, сдѣланнаго имъ у гражданъ Данцига. — 5) Чтобы король освободилъ князя отъ долга гражданамъ Риги, за вѣхъ несправедливости и обиды, причиненныя ему — князю. — 6) Чтобы король поскорѣе сообщилъ свои мысли касательно Пернавы, 191—193.

9.

Отвѣты короля на требованія Курляндскаго князя. Когда будутъ сношенія съ Даніей, то король прикажетъ хлопотать о дѣлѣ князя. — Король охотно будетъ хлопотать о дѣлѣ Кробинскомъ, когда освободится отъ военныхъ дѣлъ. О дѣлахъ князя съ гражданами Данцига и Риги король дастъ отвѣтъ теперь, не смотря на военныя дѣла. Что касается до дѣла Пальскаго, (Дальскаго) о которомъ пишетъ княгиня Анна, то изъ донесенія своихъ комиссаровъ король видитъ, что по закону князь не получитъ столько, сколько король уступаетъ. Въ заключеніе король проситъ князя принять болѣе дѣятельное участіе въ военныхъ дѣлахъ, 193—194.

10.

1581. 21 Апрѣля. Письмо короля Стефана къ номинату Гѣвзенскому, Станиславу Кариковскому. Король пишетъ, что такъ какъ умеръ Гѣвзенскій архіепископъ, то король посылаетъ Кариковскому номинацію на это архіепископство вмѣсто коадьютарства, которое имѣлъ Кариковскій. Вмѣстѣ съ тѣмъ король требуетъ уничтожить избраніе Селеіовскими монахами аббата, помимо короля; назначить новыя выборы, постараться, чтобы выбранъ былъ королевскій кандидатъ Георгій Фабій и внушить монахамъ, чтобы они не дѣйствовали вопреки королевскому праву номинаціи, 195.

11.

1581. 22 Апрѣля. Королевская номинаціонная грамота на Гѣвзенское архіепископство Станиславу Кариковскому, 196.

12.

1581. 28 Марта. Письмо кесцзя Барановскаго къ маршалу королевства. Барановскій извѣщаетъ маршала о пріѣздѣ посла отъ Валахскаго господара и о подозрѣніи, что онъ шпионъ. Далѣе пишетъ, что король рѣшилъ нѣкоторыя

судныя дѣла, остальныея, говорятъ, отложены до возвращенія съ войны, впрочемъ, для нѣсколькихъ дѣлъ сдѣлано исключеніе. При отъѣздѣ король былъ у королевы и былъ хорошъ съ ней. Канцлеръ на праздники уѣхалъ въ Горволинъ. Кастелянъ Гнѣзненскій пріѣхалъ вчера. Нѣтъ ничего новаго со стороны Москвы. Поляки были подъ Русой, городъ сожгли и воротились дѣлы. Іоаннъ сердится, что послы ничего не сдѣлали и говорить, что если бы самъ поѣхалъ, то былъ бы и королемъ и помирился бы, что ему нужно самому видѣться съ королемъ, 107. Долго-ли король будетъ въ Мстисовѣ, неизвѣстно. Говорятъ, будетъ въ Вильнѣ въ концѣ Мая, и въ Іюніѣ отправится въ армию. Кастелянъ Каменецкій помирился съ Филиповскимъ. Дѣло контрактное между воеводой Сѣрадскимъ и Чеховскимъ. Чарниковскій референдарій и Зборовскій были у архіепископа; должно быть хотѣли хлопотать о коадьюторіи въ пользу Куавскаго епископа; архіепископъ не принялъ ихъ. Король старается сдѣлать Солоевскимъ аббатомъ Фабіа Дамлата, но дѣло не устрояется; монахи избрали Островскаго изъ Венгровицкаго монастыря, что весьма разсердило короля и онъ хочетъ поставить на своемъ, но окрестная шляхта съѣхалась и протестуетъ, 198.

13.

1581. 7 Апрѣля. Письмо Кувскаго епископа, Станислава Кариковскаго къ маршалу королевства. Епископъ Кариковскій извѣщаетъ о смерти Гнѣзненскаго архіепископа; о своей номинаціи на это мѣсто, проситъ помогать ему въ исполненіи этой трудной должности и увѣряетъ въ своей расположенности. Въ припискѣ говоритъ, что посылаетъ маршалу письмо короля, 199.

14.

1581. 15 Марта. Конца письма Московскаго князя къ королю Стефану. Сказавъ о томъ, что Баторій отправилъ назадъ гонца Климентьева и пословъ, вопреки принятымъ обычаямъ и справедливости, Іоаннъ извѣщаетъ Баторія, что онъ — Іоаннъ, не смотря на все это, посылаетъ пословъ снова — Евстафій Михайловича Пушкина, Феодора Андреевича Писемскаго и дьяка Ивана Андреевича Трифанова съ надлежащимъ полномочіемъ, что пусть Баторій безъ замедленія пришаетъ этимъ посламъ опасную грамоту черезъ посылаемаго гонца Григорія Скабардѣва, пусть прикажетъ своимъ павамъ вести переговоры о Ливоніи, на счетъ которой дано посламъ полномочіе, пусть Баторій не собираетъ войска и не дѣлаетъ себѣ убытковъ; при этомъ Іоаннъ жалуется на нападенія Поляковъ на Русскія владѣнія по всѣмъ украинамъ; наконецъ, говоритъ, что эту грамоту посылаетъ съ гонцомъ Григоріемъ Скабардѣвымъ, 200—202.

15.

1581. 21 Апрѣля. Отвѣтъ короля Стефана на письмо Іоанна. Изложивъ содержаніе вышеприведеннаго письма Іоанна, Баторій говоритъ, что всегда заботится о сохраненіи мира, но если онъ не состоялся между нимъ — Баторіемъ и Іоанномъ, то виновенъ въ этомъ Іоаннъ. Далѣе Баторій говоритъ, что хотя онъ уже собралъ войско и уже почти на половинѣ дороги, но посылаетъ опасную грамоту для пословъ Іоанна, которыхъ пусть Іоаннъ присылаетъ въ Вильну въ теченіи шести недѣль отъ настоящаго числа. Въ заключеніе жалуется на опустошенія, сдѣланныя Русскими у Орши, 202—203.

16.

1581. 21 Апрѣля. Письмо Кувскаго епископа къ маршалу королевства. Отвѣтъ на поздравительное письмо маршала, 203—204.

17.

1581. 23 Апрелья. Письмо короля Стефана къ маршалу королевства. Король пишетъ, что за предложеніе Лигническаго князя идти на службу къ Баторію нужно благодарить, но теперь уже нѣтъ надобности ему идти служить лично; эта служба можетъ понадобится послѣ, 204—205.

18.

1581. 16 Апрелья. Письмо короля Стефана къ маршалу королевства. Король пишетъ, что охотно соглашается назначить Познанскимъ судьей рекомендованнаго маршаломъ Гаенскаго и уже избраннаго на эту должность. Въ припискѣ извѣщаетъ, что Русскіе нападали на Дубровку — крѣпость Минскаго кастеляна и хотя тамъ, по недостатку въ этой странѣ продовольствіи, не было войска, но Русскіе были отражены. Въ это самое время ѣхалъ черезъ Оршу гонецъ Іоанна, но какія извѣстія везетъ онъ, еще неизвѣстно, 205.

19.

1581. 25 Апрелья. Письмо Бузенскаго къ маршалу королевства. Бузенскій пишетъ, что занятыхъ 82,000 ренскихъ золотыхъ онъ не могъ промѣнять ни въ Лейпцигѣ, ни у Курфирста Саксонскаго, потому что было невыгодно и не знаетъ, что дѣлать; проситъ маршала дать совѣтъ, 205—206.

20.

1581. 30 Апрелья. Письмо Познанскаго воеводы графа Гурки къ маршалу королевства. Воевода пишетъ, что ему жаловались купцы на то, что помимо сеймоваго распоряженія сдѣлаво королемъ еще какое-то распоряженіе о ввозѣ четвертаго гроша отъ всякой продажи какъ внутренней, такъ и заграничной и указывали, что пошлины не берутся съ товаровъ заграничныхъ, что если будутъ обложены пошлиной эти товары, то заграничные купцы не повезутъ ихъ въ Польшу, а Польскіимъ купцамъ ѣздить за-границу трудно и тогда товары будутъ дороги. Маршалъ негодуетъ, что королю внушили сдѣлать такое распоряженіе, что подобныя вещи дѣлались только въ Литвѣ. Маршалъ объявляетъ, что онъ по долгу своему не можетъ допустить исполнять это распоряженіе и объявляетъ это маршалу, 206—207.

21.

1581. 12 Мая. Письмо короля къ маршалу королевства. Король пишетъ, чтобы папскому интернунцію Поссевиу и Русскому къ папѣ послу Фомѣ давали въ Польшѣ свободный проѣздъ и чтобы имъ данъ былъ приставъ, 208.

22.

1581. 23 Мая. Письмо Австрійскаго императора Рудольфа къ маршалу королевства. Рудольфъ пишетъ, что не смотря на распоряженіе Польскаго короля приостановить дѣло Брауна до новаго наследованія его, подстароста Познанскій, Роздражевскій позвалъ Брауна и его поручителей именемъ короля въ судъ, какъ въ это жалуются Браунъ. Рудольфъ проситъ маршала приостановить разбирательство этого дѣла, 208—209.

23.

1581. 25 Мая. Письмо Поссевины къ маршалу королевства. Поссевинъ благодаритъ маршала за дружелюбное письмо, которое посылаетъ къ папѣ и извѣщаетъ, что послѣ трехъ дней онъ отправляется изъ Вратислава въ Калишь съ однимъ изъ Русскихъ пословъ, другой посолъ ѣдетъ въ Любекъ, 209—210.

24.

1581. 27 Мая. Письмо Фридриха, князя Штеттинскаго къ маршалу королевства. Фридрихъ пишетъ, что не можетъ прислать къ назначенному маршаломъ времени комиссаровъ для разбора споровъ о границахъ и проситъ избрать другое время, 210—211.

25.

1581. 28 Мая. Письмо придворнаго подскарбія Младзѣвскаго къ маршалу королевства. Подскарбій извѣщаетъ, что король, хотя неохотно, но согласился освободить Гасвскаго отъ уплаты чоповаго и четвертаго гроша, что грамота, касательно четвертаго гроша дурно составлена потому, что — онъ подскарбій хотя исправилъ ее, но не могъ вновь пересмотрѣть; проситъ, чтобы изъ-за этого не останавливалось взиманіе пошлины, 211. Далѣе извѣщаетъ, что Русскіе послы справляли посольство, что въ ихъ рѣчахъ много словъ, а мало дѣла, — уступаютъ Ливонію, но безъ Нарвы и Дерпта, за которые король больше всего стоитъ, какъ за портовые города. По недостатку денегъ король отсрочилъ выѣздъ до 20 Іюня; изъ Дисны поѣдетъ въ Полоцкъ, а куда оттуда, неизвѣстно. Венгерской пѣхоты у него будетъ 4000 больше, чѣмъ въ прошедшемъ году; Фаренсбекъ въ Ригѣ имѣетъ 1500 Шотландцевъ; Польскихъ солдатъ будетъ 6000; коннаго войска новаго 3400, стараго 8000; но двинуть ихъ мудрено. Правительство итъ должно больше 350,000 флоринновъ, а Венгернамъ придется уплатить 50,000 флоринновъ и затѣмъ платить каждый мѣсяцъ наличными; между тѣмъ о казначей Накѣльскомъ ничего не слышно. Король пишетъ къ нему, чтобы ѣхалъ не съ пустыми руками, 211—212.

26.

1581. 28 Мая. Письмо короля Стефана къ маршалу королевства. Король соглашается освободить Гаевскаго отъ чоповаго и четвертаго гроша, но онъ долженъ платить другіе взносы, потому что имя его по опредѣленію сейма внесено въ число плательщиковъ и король не можетъ извинить этого, 212.

27.

1581. 28 Мая. Письмо ксендза подканцлера къ маршалу королевства. Извѣщаетъ, что Гаевскій освобожденъ отъ уплаты чоповаго и четвертаго гроша, что Русскіе послы начали переговоры, уступили нѣсколько новыхъ крѣпостей и, хотя Литовцы говорятъ, что Русскіе уступаютъ уже всю Ливонію, но такъ какъ не уступлены Дерптъ и Нарва, которые составляютъ сущность всего дѣла, то ничего не рѣшено и послы отосланы въ свои квартиры. Будетъ-ли миръ, неизвѣстно; во всякомъ случаѣ, король долженъ будетъ ѣхать къ войскамъ. Іоаннъ за Ливонскіе города хочетъ получить Луки, Заволочье и Велижъ, взятые кородемъ въ прошедшемъ году, 112—213.

28.

1581. 2 Іюня. Письмо канцлера Замойскаго къ маршалу королевства. Замойскій извѣщаетъ о дѣлѣ Гаевскаго, благодаритъ за присылку обозныхъ лошадей, жалуется на неисправность сборщиковъ податей, говоритъ, что былъ не совсѣмъ здоровъ, 213.

29.

Описание религіозной церемоніи, бывшей въ Вильнѣ, 16 Іюня 1581 г., по поводу смерти Седмиградскаго воеводы, Христофора Баторія. Описывается, какъ устроенъ былъ въ костелѣ гробъ, какъ былъ убранъ костелъ, какія бы

ли эмблемы и съ какою торжественностію присутствовали при богослуженіи король и разные чины, 214—215.

30.

Списокъ Ливонскихъ городовъ, 215—217.

31.

Списокъ Ливонскихъ городовъ съ указаніемъ, кто ими владѣть, 217—219.

32.

Маршрутъ короля Стефана отъ Вильны до Полоцка, 220.

33.

1581. 23 Іюня. Письмо ксендза Барановскаго къ маршалу королевства. Барановскій пишетъ, что посылаетъ дѣло о Поморской комиссіи, извѣщаетъ, какъ по мнѣнію канцлера нужно сдѣлать разграниченіе съ Поморскою землею; по секрету сообщаетъ слѣдующее: когда-то старшій референдарій Чариковскій взялъ изъ архива привилегіи касательно этого разграниченія и, не извѣстно почему, оставилъ ихъ въ Познанской ратушѣ; привилегіи не возвращены, а другихъ бумагъ касательно этого дѣла нѣтъ; канцлеръ поэтому проситъ маршала сдѣлать глухо распоряженіе, чтобы въ Познани отыскали всѣ королевскія грамоты и прислали. Далѣе Барановскій извѣщаетъ, что Гаевскій освобожденъ отъ чоповаго, что Познанцы освобождены отъ призыва въ судъ, что посылаетъ королевскій приказъ о производствѣ повѣрки счетовъ налоговъ у Калишанъ, что посылаетъ маршалу разныя бумаги: инвеституру касательно Авсваха и уступку королевы (имѣній въ пользу королевства), обѣщаетъ прислать инвеституру Прусскаго князя, извѣщаетъ, что Скарга посылаетъ маршалу привѣтствіе королю, по случаю взятія Лукъ; привѣтствіе по случаю взятія Полоцка маршалъ, вѣроятно, уже получилъ; авторъ пишетъ, что посылаетъ письмо Поссевина; Гизій удивляется, что маршалъ недоволенъ его описаніемъ дѣлъ; будетъ самъ оправдываться. Извиняется, что какое-то дѣло маршала не устроилось. Король выѣхалъ изъ Вильны 20 Іюня. Король ожидаетъ гонца отъ Іоанна. Когда гонецъ прійдетъ, рѣшится, будетъ-ли война или миръ. Король очень огорченъ смертію воеводы Седьмиградскаго. Извѣщаетъ о вакансіяхъ, о прибытіи Венгерцовъ, о пріѣздѣ кастельна Радомскаго, 220—223.

34.

1581. 24 Іюня. Письмо Нарвита къ Гибзненскому кастеляну. Нарвита извѣщаетъ о маршрутѣ короля до Полоцка и до Лукъ, пишетъ, что старался узнать, будетъ ли миръ, котораго всѣ желаютъ. Авторъ удивляется, почему король не принимаетъ условій Іоанна, который уступаетъ ему всю Ливонію кромѣ Нарвы. Король желаетъ получить при заключеніи мира 300,000 флориновъ, уступаетъ Іоанну Луки и другія его крѣпости, а Себежъ требуетъ сжечь. Трудно сомнѣваться, чтобы миръ не былъ заключенъ. Притомъ, Шведскій король очень усилился на счетъ Іоанна, — взялъ у него земли на 20 милъ. Татары тоже надѣлали Іоанну много зла. Когда эти послѣдніе возвращались съ плѣнными, Низовскіе козаки разбили ихъ, и взяли у нихъ двухъ цариковъ, за которыми король послалъ Косса. Братъ короля, Седьмиградскій воевода умеръ, король очень огорченъ. Никогда не было при короляхъ такъ много Венгерцевъ — ихъ 10,000. Поляковъ и Литвы нѣтъ столько при короляхъ. Въ дорогѣ, Венгерская пѣхота идетъ по обѣ стороны короля, а конница позади. Король окружилъ себя худобой и дурень съ старыми солдатами. Солдаты, какъ Бога, ожидаютъ кастельна, — спрашиваютъ автора о пріѣздѣ кастельна; они теперѣ

какъ овцы безъ пастыря. Авторъ увѣряетъ кастильяна, что всѣ будутъ рады его прѣяду. Король сердитъ, что имѣтъ кастильяна. Канцлеръ будетъ имѣтъ подъ своимъ начальствомъ 10,000 войска; находится еще въ Визьянѣ; ѣдетъ точно второй король. Сообщаетъ авторъ свѣдѣнія о своихъ личныхъ дѣлахъ, 223—224.

35.

1581. 27 Іюня. Письмо Глоговскаго начальника ботвица къ маршалу королевства. Котвиць, пишетъ что староста Биберштейнъ, котораго мѣсто занимаетъ онъ—Котвиць, поручилъ между прочимъ наблюдать, чтобы не былъ нарушаемъ миръ на границахъ Глоговскаго княжества съ Польшей; между тѣмъ нарушение это дѣлается Жихлинскимъ, который, имѣя споръ о землѣ съ Рехенбергемъ, нападаетъ на него, пустошить его землю и дѣлаетъ самому Рехенбергю угрозы, не смотря на то, что Рехенбергій не даетъ ему съ своей стороны повода къ ссорѣ. Онъ — Котвиць убѣдилъ Рехенбергя сносить оскорбленія и обиды Жихлинскаго, пока Котвиць не снесется съ маршаломъ, котораго онъ и проситъ наказать Жихлинскаго и сдержать его буйство, 224—225.

36.

1581. 1 Іюля. Письмо барона Брауна къ маршалу королевства. Браунъ напоминаетъ, что по рѣшенію Варшавскаго сейма дѣло его съ графомъ Гуркой отложено до разбора его комиссарами, и ни онъ, ни его поручители не должны быть притягиваемы къ суду. Между тѣмъ его поручитель Роздражевскій призванъ въ судъ въ Пыздрахъ. Браунъ надѣется, что это сдѣлано безъ вѣдома маршала, что маршалъ не дастъ Брауну повода принести новыя жалобы, въ чемъ увѣренъ и Австрійскій императоръ, какъ маршалъ можетъ видѣть это изъ прилагаемыхъ писемъ (см. № 22); объ этомъ же дѣлѣ, безъ сомнѣнія, будетъ писать къ маршалу и король. Въ заключеніе Браунъ высказываетъ увѣренность, что маршалъ, какъ въ другихъ дѣлахъ, такъ и въ этомъ окажетъ ему свое вниманіе, 226—227.

37.

1581. 19 Іюля. Письмо Брауна къ судьямъ Пыздренскаго суда Калискаго воеводства. Въ этомъ письмѣ Браунъ разказываетъ, что графъ Гурка подкупилъ злыхъ людей, которые задумали сдѣлать зло ему—Брауну и въ мирное время напали на него, нанесли ему и его женѣ нѣсколько ранъ, избилъ жестокимъ образомъ молодыхъ людей благороднаго происхожденія, нанесли три удара дѣвицѣ Котвиць, а его Брауна взяли и держали долго въ тяжеломъ заключеніи, какъ это можно видѣть изъ приложенияго документа подъ буквой А. Нъ этомъ участвовалъ Адамъ Меленскій, подкупленный Гуркой съ другимъ именемъ, котораго имени Браунъ не хочетъ упоминать изъ уваженія къ семейству, къ которому онъ принадлежитъ. Чтобы прикрыть это преступленіе, Меленскій подвигъ дѣло его — Брауна съ Гуркой о границахъ имѣній. Доведенный до крайности, угрожаемый смертью, Браунъ долженъ былъ по требованію своихъ враговъ обязаться уплатить 10,000 флориновъ и взять поручителемъ Роздражевскаго и такимъ образомъ получилъ свободу. Объ этомъ писалъ къ королю Австрійскій императоръ и король приказалъ до разбора дѣла отсрочить исполненіе обязательства имъ—Брауномъ и его поручителемъ. Не смотря на это, Меленскій зоветъ на судъ Роздражевскаго и требуетъ, чтобы онъ отвѣчалъ за всю тяжбу Брауна, хотя тотъ ручался только въ уплатѣ 10,000 флориновъ и хотя затѣмъ Браунъ не подалъ никакого повода къ новой тяжбѣ, тогда какъ Меленскій высматываетъ людей для нападанія на земли и лю-

дей его—Брауна. Что же касается до спора о границахъ, то это давній споръ и больше касается государствъ—Польши и Богеміи, нежели лично его—Брауна. Браунъ надѣется, что судьи не пожелаютъ поступать противъ воли короля и не произнесутъ приговора ни противъ его — Брауна, ни противъ его почитателя, 227—233.

Приложение первое: подробный разказъ о нападеніи на Брауна, заключеніи его въ темницу и о вытребованіи отъ него обязательства уплатить 10,000 флорановъ, 230—233.

Второе приложение: имена участвовавшихъ въ нападеніи, 233—234.

Третье приложение: обязательство Андрея Гурки, данное Бременскому князю Георгію въ томъ, что онъ — Гурка предоставитъ суду чиновъ королевства рѣшеніе дѣла о взысканіи въ пѣни и заключеніи его Гурки Георгіемъ Курчабомъ, барономъ Трахтенбургскимъ, 234.

38.

1581. 19 Іюня. Письмо короля Стефана къ Владиславской капитулѣ. Король пишетъ Владиславской капитулѣ, что онъ на просьбу номината Гнѣзненскаго, Станислава Кариковскаго дозволитъ ему въ теченіи года пользоваться половиной доходовъ Владиславской епископіи, согласился, не будетъ въ это время назначать номината на эту епископію и требуетъ, чтобы капитула дала на это согласіе и доставляла Кариковскому означенные доходы, 235.

39.

(Мѣсяцъ и день не показаны). Письмо короля Стефана къ папѣ. Король проситъ, чтобы папа, изъ уваженія къ разстроеннымъ средствомъ Гнѣзненской архіепископіи, уменьшилъ Кариковскому расходы по утвержденію его въ санѣ архіепископа и разсрочилъ уплату этихъ расходовъ, 236.

40.

Другое письмо короля Стефана къ папѣ. Проситъ согласиться на уплату Владиславской епископіей Кариковскому половины ея доходовъ, 236—237.

41.

1281. 19 Іюня. Письмо короля Стефана къ Тицинію (кардиналу) о томъ же, 237—238.

42.

1581. 15 Іюня. Письмо короля къ Станиславу Чариковскому. Король требуетъ, чтобы Чариковскій возвратилъ Гнѣзненскому архіепископу, принадлежащее этой архіепископіи имѣніе—Звену, незаконно имъ захваченное и грозитъ лишить своей милости и подвергнуть суду, если Чариковскаго не сдѣлаетъ этого, 238—239.

43.

(Мѣсяцъ и день не показаны). Письмо Гнѣзненскаго номината, архіепископа къ папѣ. Кариковскій извѣщаетъ папу о своей номинаціи на Гнѣзненское архіепископство, говоритъ, что посылаетъ за утвержденіемъ его въ этомъ санѣ декана Лемницкаго и каноника Станевскаго, проситъ имъ вѣрить и общается исполнять по мѣрѣ силъ обязанности своего званія, 239.

44.

Письмо его же къ кардиналу протектору королевства. Извѣщаетъ о томъ же, пишетъ, что поручилъ Лемницкому и Станевскому руководствоваться совѣтами кардинала и проситъ не отказать имъ въ этомъ, 240.

45.

1581. 9 Августа. Копія письма Гибзненскаго и Познанскаго епископовъ къ королю. Пишущіе извѣщаютъ короля, что притязанія комиссара Цистеріянскаго ордена подорвать власть епископовъ надъ монахами этого ордена въ Польшѣ дошли до открытаго раздора и скандала, что комиссаръ этотъ, вопреки законамъ королевства и обычаямъ, позвалъ на судъ нѣкоторыхъ аббатовъ этого ордена изъ Польши во Францію и даже нѣкоторыхъ изъ нихъ — епископовъ зоветь на судъ въ Римъ, и удалился изъ Польши. Для устранения затрудненій, какія отсюда могутъ выйти, епископы рѣшились составить нѣстный соборъ и просить короля согласиться на это и написать въ Римъ, чтобы дѣла по жалобамъ этого комиссара не рѣшались, пока не получатся отъ упомянутаго собора надлежащія свѣдѣнія, 240—242.

46.

1581. 9 Августа. Письмо тѣхъ же къ епископу Плоцкому. Просятъ Плоцкаго епископа (бывшаго тогда въ Римѣ) доложить папѣ и кардиналу протектору о поступкамъ Цистеріянскаго комиссара и постараться, чтобы не обращали вниманія на его отлученія и позвы къ суду. При этомъ епископы жалуются, что имъ и безъ этихъ хлопотъ дѣла не мало, что нужно опасаться, какъ бы, изъ-за подобныхъ дѣйствій монаховъ, не были отняты у монастырей имѣнія какъ это случилось въ Германіи, что никогда аббатовъ не звали на судъ въ другую страну и что пусть папа сохранить этотъ порядокъ вещей. Въ заключеніе просятъ епископа Плоцкаго слѣдить за этими дѣлами, 243—244.

47.

1581. 9 Августа. Письмо отъ тѣхъ же къ кардиналу Фернезіе о томъ же, 245—246.

48.

1581. 9 Июля. Письмо Нарвита къ Гибзненскому кастеляну. Нарвита плашеть, что рѣшился идти на войну и присталъ къ ротѣ кастеляна, что король очень досадуетъ на медленный сборъ войска и на то, что кастелянъ неприѣхалъ, что при королѣ нѣтъ распорядительныхъ людей, что кастеляну лучше отказаться отъ этого похода, если онъ не можетъ пріѣхать. Далѣе авторъ говоритъ, что король несправедливо жалуется на медленный сборъ войска, потому что жалованье войску не заплачено за пять четвертей, — не съ чѣмъ собираться на войну; однимъ Венгерцамъ даютъ деньги, 246—247. Добржилевскій пріѣхалъ было за деньгами и по своимъ дѣламъ: король послалъ къ нему узнать — съ ротой-ли пріѣхалъ и когда узналъ, что нѣтъ, то разбранныхъ и приказалъ немедленно прибыть съ ротой. Рота Гибзненскаго кастеляна скоро будетъ у Дисны. Король никогда не былъ такъ сердитъ, какъ теперь. Взаясь воевать безъ денегъ и теперь незнаеть, что дѣлать, — войска годнаго къ войнѣ у него не больше 10,000; теперь приходятъ роты и волонтеры, но ихъ не много. Далѣе авторъ говоритъ, что онъ ошибся, высказывая надежду на миръ; теперь нужно ожидать большого кровопролитія. Трудно было не надѣяться на миръ, — Іоаннъ уступалъ было всю Ливонію кромѣ Нарвы, дѣло оставалось изъ-за уплаты за издержки войны; а между тѣмъ Іоаннъ послалъ 45,000 Русскихъ и Татаръ въ Русскія области короля, и это войско надѣлало зла у Орши, Коныся, Шклова, Могилева, Княжичъ, Одрюцка, Головчина, Кругля, Сокванъ. Если бы Казановскій и Тимрукъ не подоспѣли, то Русскіе взяли бы и Оршу. Должно быть, когда Держежъ ѣздилъ въ Москву, Русскіе послали какъ нибудь дами знать, что король не готовъ къ войнѣ; притомъ Русскіе

пѣнные дають обо всемъ знать, а наши, говоритъ авторъ, еще лучше ихъ занимаются шпионствомъ; поймали черемѣжчика Нѣвенгловскаго; подъ Заволочьемъ повѣсили пять Венгерцовъ, которые собирались бѣжать къ Русскимъ; говорить, что бѣжали конныхъ Венгерцевъ больше десяти. Авторъ высказываетъ опасеніе, какъ-бы не кончилась дурно эта война, когда уже теперь столько случаевъ измѣны. Авторъ извѣщаетъ о нападеніяхъ на войско со стороны Русскихъ, осуждаетъ управленіе гетмана, насмѣшливо отзываясь о томъ, что онъ все самъ дѣлаетъ; говорить, что гетманъ черезъ недѣлю отправится къ Себежу и будетъ имѣть 10,000, что гетманъ выступилъ на войну съ большимъ достаткомъ и неудивительно, — возьметъ, что захочетъ; дадутъ, что прикажетъ дать. Пришло извѣстіе, что у Орши переправляется у Днѣпра 40,000 Русскихъ; посылаютъ Трокскаго кастеляна. Получивъ это извѣстіе, король сердится на кастеляна Гнѣзненскаго, котораго хотѣлъ-бы послать въ эту экспедицію. Держекъ изъ Москвы еще не возвратился. Король завтра выѣзжаетъ въ Полоцкъ, а оттуда вскорѣ поѣдетъ въ Заволочье, думаетъ и зимой вести войну. Говорятъ, войска будетъ больше, чѣмъ въ прежнюю экспедицію, въ чемъ авторъ сомнѣвается. Венгерцовъ всего 5,000. Волонтеровъ меньше, чѣмъ было въ прошедшемъ году. Сколько будетъ войска, — окажется на смотрѣхъ. При королѣ находятся изъ сенаторовъ: Виленскій воевода, Трокскій кастелянъ, оба Литовскіе маршалы, Виленскій епископъ Радзивилъ, канцлеръ и другіе. Авторъ удивляется, что подати собираются, а денегъ нѣтъ; войско жалуется, дворъ тоже, — одни Венгерцы молчатъ. Авторъ совѣтуетъ Гнѣзненскому кастеляну пріѣзжать въ трауръ, потому что дворъ посетитъ его. Смотръ будетъ у Заволочья; собираютъ туда войска. Неизвѣстно, куда король движется, но вѣроятно ко Пекову; совѣтуютъ прежде взять Себежъ. Наконецъ, авторъ сообщаетъ свѣдѣнія о дѣлахъ роты кастеляна Гнѣзненскаго, 247—250.

49.

Уловія мира, посланныя къ Іоанну Баторію съ голцомъ Русскихъ послѣ:

I. Іоаннъ долженъ уступить Баторію всю Ливонію и отказаться отъ всякаго права на нее.

II. Баторій возвратитъ Іоанну Великіе-Луки, Холмъ, Невель и Велижъ, впрочемъ Невель и Велижъ король хотѣлъ бы оставить за собою, такъ какъ эти города издавна принадлежатъ къ Витебску и къ Полоцку. За возвращеніе Великихъ-Луки, Заволочья и Холма Іоаннъ долженъ заплатить издержки войны и возвратитъ или разрушитъ Себежъ.

III. Заключить не перемиріе, а вѣчный миръ.

IV. Обсудитъ средства къ освобожденію пѣнныхъ съ обѣихъ сторонъ.

V. Въ условія мира должны быть внесены друзья и сосѣди короля, короли—Шведскій и Датскій.

VI. Король не прочь послѣ заключенія мира видѣться съ Іоанномъ и поговорить о дѣлахъ военныхъ, о дѣлахъ для удовольствія и о дѣлахъ славы, нужныхъ обѣимъ государствамъ.

VII. Для заключенія такого мира пусть Іоаннъ пришлетъ надлежащее полномочіе въ теченіе трехъ недѣль, считая съ 1 Іюня, 250—251.

50.

1581. 30 Іюня. Письмо Головинскаго къ королю Стефану. Головинскій доноситъ о нападеніи войска Іоаннова на Русскія области короля. Войска эти переправилась черезъ Днѣпръ у Орши и Могилева 25 Іюня и, начиная отъ Орши, Копысы, Шклова, Кругленска, Дудановска, Салемска, Книжича, наѣхали столько зла, что жители не заминаютъ подобнаго. У самого Могилева, въ

предмѣсты сожгли нѣсколько сотъ домовъ и чуть было не ворвались въ самый Могилевъ; но отряды Казановскаго и Тимурка отразили ихъ. Перечисляются убитые изъ королевскаго войска. Далѣе Головинскій говоритъ, что Русскіе запустошили его имѣніе Головинское, что поэтому Головинскій не можетъ идти на войну, и проситъ короля не лишать его за это своей милости; по слухамъ Русскіе намѣреваются снова сдѣлать нападеніе на эти страны во время жатвы, 251—252.

51.

— Копія письма Стравинскаго къ королю, изъ Могилева. Стравинскій доноситъ о нападеніи Русскихъ на Могилевъ. Нападеніе сдѣлано 27 Іюня. Перечисляются выаженныя мѣстности и дома. Перечисляются начальники Русскаго отряда: старшіе воеводы — Михаилъ Петровичъ Кайтеровъ, Андрей Ивановичъ Хворостинъ, Измайловъ, Романъ Дмитріевичъ Вутурлинъ, князь Михаилъ Васильевичъ Ноздроватый, князь Иванъ Михайловичъ Волковскій, князь Меркулей Щербатый, Иванъ Михайловичъ Батуркинъ, Феодоръ Фустовъ, Михаилъ Глѣбовъ Салтыковъ, князь Иванъ Борятинскій, въ сторожевомъ полку татаринъ, князь Иванъ Куланчукъ Чернякой, Владимиръ Головичъ, воевода Донскихъ козаковъ Василій Яновъ, *атаманъ козацкій Ермакъ Тимофѣевичъ*. Съ ними было Русскихъ и Татаръ 45,000, стрѣльцовъ Донскихъ и Московскихъ на лошадяхъ 1,000. Осаждали они крѣпость цѣлый день, но были отбиты; ранили двоихъ, сама потеряли большую потерю и въ тотъ же день вечеромъ поворотили къ королевской деревнѣ у Днѣпра — Баторкѣ, ночью переправились черезъ Днѣпръ и на слѣдующій день распустили загонъ по направленію къ Радомлю и Мстиславию, 252—253. Отъ плѣнныхъ получены свѣдѣнія, что Іоаннъ посылалъ это войско на семь городовъ королевскихъ — Дубровну, Оршу, Копись, Шкловъ, Могилевъ, Радомль и Мстиславль, что оны приказалъ потомъ идти къ Рославию и оттуда къ Дорогобужу, войску тамъ отдыхать, а воеводамъ ѣхать къ Іоанну и дать отчетъ, 253—254.

52.

1581. 29 Іюня. Копія письма великаго князя Московскаго Іоанна къ Польскому королю Баторію. Іоаннъ сначала разказываетъ содержаніе письма Баторіева, присланнаго къ нему съ гонцомъ Держкомъ, именно, что къ Баторію пріѣхали послы Іоанна — Пушкинъ, Писемскій и дякъ Трифоновъ, которые при переговорахъ съ Польскими панами требовали оставить въ Ливоніи за Іоанномъ четыре города — Ливонскій Новгородъ, Серенескъ, Адежъ и Ругодинъ, что когда при такомъ требованіи миръ не могъ устроиться, то послы Іоанна просили дозволить имъ послать къ нему гонца за новымъ полномочіемъ, что Баторій на это согласился и съ своей стороны высказалъ требованіе, чтобы полномочіе прислано было поскорѣе, чтобы ради мира Іоаннъ не стоялъ за Себежъ, который тянется къ Полодску, чтобы Іоаннъ отпустилъ задержанныхъ имъ Польскихъ купцовъ, наконецъ, чтобы не задерживалъ гонца Держка, а отпустилъ его поскорѣе, 254—256. Далѣе Іоаннъ передаетъ содержаніе письма къ нему его пословъ, именно, что при переговорахъ Польскіе сенаторы отъ имени короля объявили имъ, что миръ можетъ быть заключенъ не иначе, какъ если Іоаннъ уступитъ Баторію всю Ливонію, если за Баторіемъ останутся завоеванныя имъ города — Велижъ, Усвятъ и Озернице, если Іоаннъ разрушитъ Себежъ и заплатитъ 400,000 червонныхъ злотыхъ за издержки войны и за то, что Баторій оставилъ позади себя Луки, Заволочье, Ржевъ и Холмъ, 256. За тѣмъ Іоаннъ разбираетъ эти условія мира и говоритъ, что при такихъ условіяхъ миръ не возможенъ, что въ прежнія времена и Польскіе короли и Польскіе паны болѣе были расположены къ миру и болѣе терпѣливы при перего-

ворахъ. Стараясь доказать неправду Баторія и пановъ его, Іоаннъ припоминаетъ исторію недавняго перемирія его съ Баторіемъ, именно, что послы Баторія Станиславъ Крискій съ товарищами заключили было въ Москвѣ перемиріе, Іоаннъ утвердилъ его печатью и присягой и послалъ къ Баторію — Карпова, Головина и дьяка Грамотина принять отъ него присягу въ соблюдениіи этого мира, но посла Карпова, неизвѣстно какимъ образомъ, не стало на дорогѣ, а когда прибыли къ Баторію его товарищи, то онъ не принялъ постановленнаго мира и держалъ пословъ подъ стражей, въ большой нуждѣ. При этомъ Іоаннъ оправдываетъ своихъ пословъ въ томъ, что они не отправляли передъ Баторіемъ своего посольства, когда увидѣли, что онъ не встаетъ противъ имени Іоанна, и осуждаетъ распорядженіе Баторія, чтобы послы отправляли посольство передъ его панами, и еще болѣе то, что онъ нарушилъ заключенный миръ и черезъ Петра Гарабурду предложилъ Іоанну прислать полномочіе для новыхъ переговоровъ, чего не дѣлаютъ даже бусурманскіе государи и чего прежде не дѣлалъ ни одинъ государь изъ предшественниковъ Баторія, 256—258. За это Іоаннъ задержалъ у себя Гарабурду, надѣясь, что Баторій одумается, но узнавъ, что Баторій поднимаетъ войну, отправилъ къ нему Гарабурду и съ нимъ своего гонца съ убѣжденіемъ оканчивать дѣло съ послами и для переговоровъ о Ливоніи прислать въ Москву своихъ пословъ. Баторій прогналъ пословъ Іоанна, не пожелавъ даже видѣть ихъ, и прислалъ къ Іоанну гонца Вацлава Лопацинскаго съ оскорбительнымъ письмомъ, потомъ отпустилъ Іоаннова гонца Андрея съ новымъ яростнымъ письмомъ, а самъ съ большимъ войскомъ и съ измѣнниками Іоанна Курбскимъ, Заболотскимъ, Тетеринымъ и другими пошелъ въ его землю и взялъ Полоцкъ измѣнническимъ образомъ, написавъ къ жителямъ грамоту, въ которой пригласилъ ихъ къ измѣнѣ, 258—259. Неожидая этого, Іоаннъ послалъ войско очищать свою отчину Ливонію, и узнавъ потомъ о дѣлахъ Баторія, будучи во Псковѣ, послалъ небольшой отрядъ къ Соколу, но Виленскій воевода, придя къ Соколу, взялъ этотъ городъ необычнымъ образомъ и Поляки глумились надъ знатными убитыми, разбѣгавали ихъ и вынимали изъ нихъ сало и желчь, 259. Не смотря на это, Іоаннъ дозволилъ своимъ боярамъ сноситься съ панами Баторія, но Баторій превознесся безъ мѣры, какъ не дѣлали никогда его предки; въ письмѣ, присланномъ черезъ гонца Лопацинскаго говорилъ, что приказалъ Русскимъ послать явиться передъ его маестатъ, на которомъ возсѣдалъ, какъ богъ. Кромѣ того, Баторій прислалъ съ человѣкомъ Іоанна Львомъ Стремуховымъ необычную опасную грамоту для пословъ, точно для прѣзда какихъ-нибудь купцовъ, 259—260. Не смотря на это, Іоаннъ черезъ дворянина своего Григорія Нащокина послалъ къ Баторію письмо, въ которомъ просилъ прислать надлежащую опасную грамоту для пословъ и на словахъ сказалъ гонцу, что готовъ прислать ихъ, пусть Баторій дожидается ихъ. Баторій прислалъ опасную грамоту, но для прѣзда пословъ назначилъ такой малый срокъ, что имъ невозможно было прибыть, а между тѣмъ самъ пошелъ войной въ землю Іоанна, 260—261. Іоаннъ поторопился послать пословъ — князя Сидкаго, дворянина Пивова и дьяка Петелина, а впереди ихъ послалъ къ Баторію Шишмарева съ просьбой подождать пословъ; но Баторій, котораго гонецъ встрѣтилъ въ Витебскѣ, даже не посмотрѣлъ на письмо Іоанна и пошелъ съ войскомъ дальше. Іоаннъ приказалъ послать вопреки обычаю идти къ Баторію въ войско. Баторій не дождалъ пословъ, а приказалъ имъ идти за собою, взявъ Велижъ, Усвяты, Озериче, подошелъ къ Лукамъ и, добывая этотъ городъ, приказалъ посламъ справлять посольство. Притомъ, Баторій прислалъ съ гонцомъ Лазовичемъ письмо съ несообразными предложеніями, а черезъ другаго гонца Гавріила Любоицкаго прислалъ извѣстіе о взятіи Лукъ, наконецъ волочилъ за собою пословъ Іоанна осень и зиму и отпустилъ ихъ съ

чѣмъ. За все это Иоаннъ осуждаетъ Баторія и говоритъ, что такъ не дѣлается и въ бусурманскихъ странахъ. Осуждаетъ онъ также то, что, по распоряженію Баторія, къ посламъ приходили члены меньшей рады (послы сейма) и что паны Баторія требовали уступокъ больше прежнихъ, потому что теперь сдѣлано много новыхъ издержекъ на войну, 261—263. Иоаннъ отправилъ къ Баторію новыхъ пословъ — Пушкина съ товарищами. Баторій объявлялъ имъ, чтобы ему уступлена была вся Ливонія, такъ какъ Баторій присягалъ, что возвратитъ ее Польшѣ, чтобы отдавъ былъ Себежъ, чтобы за нимъ остались Велижъ и Невель, что у него — Баторія уже позади Луки, Заволочье и Холмъ, а также Озернице и Усвятъ, потребовалъ также, чтобы заплатитъ ему издержки войны, 263. Иоаннъ говоритъ, что такимъ образомъ не будетъ конца войнѣ, что Баторія невозможно ни чѣмъ удовлетворить, что онъ постоянно мѣняетъ условія и въ тоже время воюетъ, 263—264. — Далѣе Иоаннъ разбираетъ дѣло о Ливоніи. Онъ говоритъ, что Баторій несправедливо считаетъ Ливонію своею землею, что этого онъ не можетъ доказать, что только съ того времени Виленскій воевода, Николай Радзивилъ и другіе паны стали говорить объ этой странѣ, когда въ ней началось лютеранство, — съ 1559 года, когда Сигизмундъ-Августъ присылалъ къ Иоанну пословъ воеводу Василю Тышкевича съ товарищами, которые однако говорили о Ливоніи, какъ о чужой землѣ, за которую вступались ради родственника короля Рижскаго, архіепископа Вильгельма. Потомъ уже, 1560 г. Сигизмундъ-Августъ черезъ посла Володкова началъ говорить, что Ливонія отдана его предкамъ Австрійскимъ императоромъ и принадлежитъ Литовскому князю. Это повторялъ и Баторій и также противорѣчилъ себѣ, какъ и Сигизмундъ-Августъ. Паны несправедливо говорятъ, будто Иоаннъ отказывался отъ Ливоніи, — такого отказа они не могутъ представить; Ливонія была отчаюю Иоанна; Литовскихъ людей въ ней не было; сама Ливонія, отдаваясь Иоанну, отказывалась отъ Литвы; Иоаннъ готовъ показать грамоты, изъ которыхъ можно видѣть, какъ Ливонія была челою отцу Иоанна — царю всей Руси Василю; была челою и прадеду Иоанна, Василю Васильевичу; присылала она челобитія и къ дѣду Иоанна и неоднократно къ нему самому, чего Ливонцы не дѣлали-бы, если-бы были отчаюю предковъ Баторія, и Польскіе короли не молчали-бы объ этомъ, 264—267. Возраженіе пановъ, что Иоаннъ заключалъ перемиріе съ Ливоніей, не сильно, потому что это особенная страна и заключала перемиріе съ Новгородомъ, по согласію Иоанна. Баторій называется Прусскимъ, но въ Пруссіи тоже особое управленіе. Изъ уваженія къ тому, что въ Ливоніи жители иной вѣры и Нѣмцы, Иоаннъ далъ имъ право выбирать себѣ магистра и начальниковъ; брали они ихъ у паны, который и для Польши ставилъ духовныхъ, а не короли ставили; и Вильгельма, родственника короля Сигизмунда по королевской просьбѣ взялъ Ливонцы на Рижское архіепископство, такъ какъ ему не куда было дѣться; короли вѣдаютъ гражданскія дѣла, а паны — духовныя, 267—268. Не сильно и то возраженіе пановъ, что Ливонцы поднимали войну противъ отца Иоаннова, потому что подданные не рѣдко возстаютъ противъ своихъ государей, какъ Пруссы противъ Ягайлы и Витовта, Мазовецкій князь Конрадъ противъ предковъ Баторія, Прусскій магистръ противъ Сигизмунда старшаго, просившій помощи у отца Иоаннова, да и самъ Баторій воювалъ противъ Данцига, 268. Не сильно и то возраженіе пановъ, что Ливонцы обратились къ защитѣ Польскаго короля и Литовскаго князя: обратились къ защитѣ, когда измѣнили Иоанну, за что онъ ихъ наказывалъ, но не обращались, когда жили мирно. Баторій никакимъ образомъ не можетъ доказать, чтобы Ливонія подчинялась Польшѣ, пока не была въ сятеніи и изъ всего видно, что она больше присягала государству Иоанна, нежели государству Баторія. Притязанія на Ливонію выдвигаются Баторіемъ и панами только для пролитія крови, 268—269.

Іоаннъ называетъ не христіанскимъ дѣломъ то, что Баторій присягалъ возвратитъ Польшѣ Ливонію. Объясненіе пановъ, что Поляки всей землей стали за Ливонію, потому что она одной съ ними вѣры, что, избравъ по своей волѣ государя, Поляки имъ управляютъ и что, избравъ Баторія, она указали ему на отнятыя у нихъ земли и онъ поклялся возвратитъ ихъ и въ томъ числѣ Ливонію, Іоаннъ находитъ тоже не христіанскимъ дѣломъ и опровергаетъ тѣмъ, что сами латиняне считаютъ греческую и латинскую вѣру одною, при чемъ касается исторіи Флорентійскаго собора, и говоритъ, что слѣдовательно не бѣда Ливонію находиться надъ властію государя греческой вѣры, тѣмъ болѣе, что Іоаннъ оставляетъ Ливонцамъ и всѣмъ иновѣрцамъ свободу вѣры. Что же касается до присяги Баторія завоевать отнятыя земли, то это придумано для кровопролитія, это значить, что мира никогда не будетъ, но для чего же Баторій, давъ эту присягу панамъ, посылалъ къ Іоанну пословъ заключать миръ? Какъ онъ можетъ совѣщать двѣ присяги — воевать и держать миръ? 269—271. Далѣе, Іоаннъ осуждаетъ Баторія за то, что когда онъ позволилъ послать Іоанна отправить къ нему боярскаго сына Никифора Суцова, то паны приказали принести къ нимъ письмо пословъ къ Іоанну и прочитали его, точно полагая невольники у нихъ. Потомъ опять нападаетъ на Баторія за присягу добыть отнятыя у Польши земли и говоритъ между прочимъ, что этимъ Баторій, какъ будто, хочетъ доказать, что прежніе короли и ихъ паны не умѣли этого сдѣлать, а Баторій и его паны умѣе ихъ; говоритъ что Баторій ничѣмъ нельзя утѣшить, пока онъ не насытится христіанскою кровью, что онъ, поступая такимъ образомъ, явно предастъ христіанство бусурманамъ; онъ разоритъ и Русскую и Литовскую землю и обѣ онѣ достанутся въ руки бусурмановъ—онъ желаетъ погибели христіанства, 271—272. Далѣе, Іоаннъ не соглашается на заключеніе вѣчнаго мира, потому что перемирія лучше соблюдались, нежели миръ, притомъ Баторію нельзя вѣрить, потому что у него присяга ничего не значить. Требованіе Баторія разрушить или сжечь Себежъ, который Іоаннъ построилъ, когда былъ еще въ юныхъ лѣтахъ, и за который не вступался Сигизмундъ старшій, онъ находитъ несообразнымъ. Объясняетъ, что давалъ послать Пушкину, Писемскому и Трифонову полномочіе въ такой формѣ, въ какой всегда давались полномочія; другого полномочія Іоаннъ дать не можетъ; и такъ уже послы уступили Баторію больше семидесяти городовъ, чего нигдѣ не дѣлается, т. е. чтобы уступать крѣпости, между тѣмъ Баторій не хочетъ уступить Іоанну Новгородка (Лва.), Серенеска, Адожа и Ругодѣва и даже не хочетъ уступать городовъ вѣчной отчины Іоанна. Вообще, изъ письма своихъ пословъ, которое Баторій позволилъ имъ послать къ Іоанну, онъ—Іоаннъ видитъ, что не будетъ мира и при потомкахъ Іоанна и Баторія, 272—273. Далѣе Іоаннъ опять возвращается къ вопросу о Себежѣ и находитъ ненадежнымъ предложеніе пановъ, что если Себежъ будетъ разрушенъ, то король разрушитъ Дриссу; также мало заслуживающимъ довѣрія находитъ онъ предложеніе Баторія заключить прочный миръ. Что касается до задержанныхъ купцовъ, то они задержаны, потому что теперь война между Іоанномъ и Баторіемъ и если бы купцы были отпущены, то могли бы передать разныя вѣсти, чего и Баторій съ своей стороны опасается, не давая на выкупъ Русскихъ плѣнныхъ; впрочемъ, купцы содержатся не какъ плѣнные, товары ихъ плѣны и когда будетъ заключенъ миръ, то они будутъ отпущены, 273—274. Гонца Баторіева Держка Іоаннъ отпускаетъ, но Держекъ самъ запоздалъ, въ срокъ не можетъ возвратиться, да и вѣтъ надобности въ этомъ,—Баторій все равно будетъ проливать кровь. Что касается до уплаты издержекъ, то это бусурманскій обычай; въ христіанскихъ государствахъ нигдѣ не дѣлается, чтобы брать другъ съ друга убытки войны; даже и бусурманы между собою этого не дѣлаютъ. Іоаннъ совѣтуетъ Баторію взыскивать убытки на томъ, кто ему приказывалъ вое-

вать, 274—276. Затѣмъ, Іоаннъ жалуется, что когда между нимъ и Баторіемъ ходятъ послы; то жители Орши и Дубровки грабятъ ихъ людей, проводниковъ и отнимаютъ у нихъ лошадей, 276. Далѣе Іоаннъ доказываетъ надменность Баторія, жажду крови, сравниваетъ его съ Амаликомъ и Сеннахеримомъ, утѣшаетъ себя надеждою на Бога, при чемъ дѣлаетъ выписки изъ священнаго писанія, и говоритъ въ заключеніе, что если Баторій пожелаетъ заключить съ нимъ миръ, то пусть поедетъ переговоры съ его послами, которымъ онъ посылаетъ и открытое письмо, по желанію Баторія, и надаемный наказъ. Если же на эти условія Баторій не согласится, то пусть отошлетъ назадъ пословъ и тогда въ теченіе сорока, пятидесяти лѣтъ не будутъ между ними ходить послы, 276—277.

53.

1581. 18 Іюля. Универсалъ о пронажѣ печати великаго Литовскаго княжества. Говорится, что на какуиъ 18 Іюля пропала у Литовскаго канцлера, Еустафія Воловича печать этого княжества; всякій, кто узнаетъ, гдѣ находится эта печать, обязанъ донести въ ближайшее судебное мѣсто и за это ему оказана будетъ особенная милость, и напротивъ, если сдѣлается извѣстнымъ, что знающій объ этой печати, не донесъ, то таковой подвергнется суровому наказанію, какъ участникъ въ преступленіи. Объявляется также, что приказано сдѣлать новую печать, какъ въ подобномъ случаѣ сдѣлана была новая печать при Сигизмундѣ Августѣ, когда украдена была въ Краковѣ печать королевства у подканцлера Филиппа Падзевскаго, 278—279.

54.

1581. 8 Іюля. Письмо къ королю отъ поручика низовыхъ Днѣпровскихъ казаковъ, Оршовскаго, доставленное королю вѣдъ Полоцкомъ. Оршовскій пишетъ, что голодъ заставилъ его идти съ казаками на Днѣпръ для прокормленія ихъ рыбою и дичью, при чемъ онъ наблюдалъ, чтобы Крымскому Хану не давать никакихъ поводовъ къ войнѣ. Тамъ къ нему приходила извѣстія, что въ Крыму смутеніе. Ханъ посылалъ братьевъ на Кизиль-башу и за то, что тѣ его не слушались, онъ погубилъ одного брата съ сыномъ; другіе братья разбѣжались къ Ногайцамъ и къ Пятигорцамъ. Аликирей и Саламеткирей, которыхъ ханъ тоже желалъ погубить и авалъ къ себѣ, не пошли къ нему, а задумали выманить за Днѣпръ, будто для войны съ Русскими, Черкаскаго старосту, разбить его, взять Черкасы и отдаться Турецкому султану, у котораго находится и хлопочеть объ ихъ дѣлахъ братъ ихъ Асланъ-султанъ и при содѣйствіи котораго они надѣялись низвергнуть Крымскаго хана, 279. Зная все это, Оршовскій разставлялъ вездѣ у Днѣпра караулы; но въ его отсутствіе казаки, ниже пороговъ, поймали царевичей, донесли объ этомъ Черкасскому старостѣ, который, не дожидаясь извѣстій отъ него, Оршовскаго, написалъ къ королю; между тѣмъ, казаки хотѣли прохать царевичей хану, который присылалъ за этимъ. Оршовскій не допустилъ этого и, со гласно приказанію короля, передалъ царевичей черезъ Черкаскаго старосту придворному—Коссу, 280—281.

55.

Письмо Татарскихъ царевичей Алопря (Аликирей) и Саламеткирей къ королю Стефану. Царевичи разказываютъ, что за расположенность къ королю и желаніе воевать съ Московскимъ княземъ они подверглись пресѣдованіямъ со стороны хана, что бѣжавъ отъ него и желая отправиться къ Турецкому султану, были захвачены предательскимъ образомъ казаками, которые потребовали отъ нихъ большого выкупа и хотѣли было уже продать ихъ Москов-

скому князю или Крымскому хану, но князь Вишневецкій отнял их у козаков. Царевичи указываютъ королю на свои услуги ему; говорятъ, что братья ихъ Асламкирей находятся у султана Турецкаго и будутъ Крымскимъ ханомъ; поэтому они просятъ отпустить ихъ въ Турцію, увѣряя, что будутъ вѣрно служить королю, 261—263.

56.

1581. 29 Июля. Письмо короля Стефана къ коронному маршалу. Король извѣщаетъ маршала, что Іоаннъ, давшій было надежду, что уступить всю Ливонію, теперь не только не соглашается на это и требуетъ назадъ уступленныя было крѣпости, но еще высылаетъ войско, которое у Днѣпра сдѣлало большія опустошенія: поэтому онъ, Баторій, рѣшается продолжать войну и извѣщаетъ объ этомъ маршала, какъ сенатора королевства. Въ припискѣ король извѣщаетъ, что посылаетъ къ султану Дрогоіовскаго съ просьбой назначить господаремъ Валахіи прежде бывшаго господаря Петра и съ ходатайствомъ о дѣлахъ племянника своего; извѣщаетъ также маршала о дѣлахъ въ Крыму и о царевичахъ, находящихся теперь въ рукахъ короля, 263—266.

57.

Письмо Равскаго вѣдкомеря къ коронному маршалу. Описываетъ трудное свое путешествіе за королемъ къ Заволочю черезъ дремучіе лѣса; извѣщаетъ, что король теперь въ лучшемъ расположеніи духа, но сердитъ, какъ и канцлеръ, на войско за медленный сборъ, что изъ Заволочья король отправляется подъ Псковъ; затѣмъ, описываетъ трудность службы, затрудненія въ движеніи артиллеріи, недостатокъ и распорядительность Зубрика (Зибрижа), начальника въ Заволочьи; извѣщаетъ, какіе Лятовцы находятся при войскѣ, какія дѣлаются военныя распоряженія, какія ожидаются новыя войска; наконецъ, извѣщаетъ, что во Псковѣ больше 6000 стрѣльцовъ и 3000 конныхъ, кромѣ горожанъ и бояръ. Письмо не кончено, 265—267.

58.

1581. 2 Августа. Отвѣтъ короля Стефана Московскому князю Іоанну на его письмо, привезенное королемъ Держкомъ въ Полоцкѣ, 15 июля 1581 г. Баторій говоритъ, что по надлежащему не слѣдовало бы отвѣчать на безстыдное письмо Іоанна, тѣмъ болѣе, что весь свѣтъ знаетъ, кто изъ нихъ правъ и кто виноватъ; но чтобы Іоаннъ не превозносился и въ виду того, что можетъ быть онъ исправится, Баторій рѣшается отвѣчать, но не будетъ отвѣчать по порядку мыслей Іоанна, такъ какъ онѣ перепутаны и заставляютъ думать, что у него не въ порядкѣ голова, а кратко изложить, что происходило между нимъ — Баторіемъ и Іоанномъ, со времени вступленія на престолъ Баторія, 267—269. Выполнивъ эту задачу, Баторій сначала говоритъ, что, вступивъ на Польскій престолъ, онъ обѣщавъ объ этомъ другимъ государей, желая жить съ ними въ мирѣ, и между прочимъ, послалъ пословъ къ Іоанну. Другіе государи приняли эти посольства, какъ слѣдовало, а Іоаннъ позволилъ себѣ говорить королевскимъ посламъ много неприличныхъ словъ, однако не чуждался мира, предложилъ не воевать обѣимъ сторонамъ и прислалъ Баторію опасную грамоту на пословъ. Вслѣдствіе этого, Баторій послалъ къ нему пословъ для заключенія перемирія; но Іоаннъ, пользуясь тѣмъ, что онъ, Баторій, занятъ былъ въ то время дѣлами Прусскими, приказалъ медленно вести къ Москвѣ его пословъ, а самъ пошелъ воевать Ливонію. Когда, не смотря на это, Баторій приказалъ своимъ посламъ вести переговоры о перемиріи, то Іоаннъ, возгордившись своимъ успѣхомъ, позволилъ себѣ неприлично отзываться о Баторіи, стѣснялъ пословъ и, когда они заключили съ нимъ перемиріе на три

года, то онъ въ своей грамотѣ прибавилъ произвольно, что Баторій за это перемиріе позволяетъ ему воевать Ливонію до самой Пруссіи, забывъ даже, что между Ливоніей и Пруссіей находится Жмудь, 289—292. Баторій не согласился принять такое перемиріе и снесся объ этомъ съ Іоанномъ. Іоаннъ задержалъ гонца Баторія, и, пославъ къ нему пословъ для принятія присяги, въ тоже время послалъ въ его землю свои войска, которыя однако были разбиты, 292. Послы Іоанна, допущенные къ королю въ Краковѣ, во время сейма, держали себя крайне гордо; требовали, чтобы Баторій вставалъ при имени Іоанна и чтобы даже отвѣчалъ по-русски, и когда Баторій этого не сдѣлалъ, то они съ дерзостью вышли и поѣхали изъ Кракова, 292—293. Баторій послѣ этого пошелъ въ Вильну. Туда прибылъ его гонецъ, задержанный Іоанномъ, а за нимъ гонецъ Іоанна съ предложеніемъ утвердить заключенное перемиріе присягой и прислать къ Іоанну пословъ для переговоровъ о Ливоніи, 243. Баторій не поддавался на этотъ обманъ и, приказавъ посламъ Іоанна продолжать свой путь назадъ — въ Москву, сталъ собираться на войну, чтобы защитить Ливонію, тѣмъ болѣе, что Іоаннъ сталъ собирать войска у Пскова, и послалъ къ Іоанну гонца объявить объ этой войнѣ, 293—295. Затѣмъ Баторій говоритъ, какъ онъ тогда взялъ Полоцкъ, Соколъ и Сушу. Іоаннъ въ это время побѣждалъ къ Москвѣ, Баторій же возвратился въ Вильну и затѣмъ въ Варшаву на сеймъ, для совѣщанія съ чинами королевства о дальнѣйшихъ дѣйствіяхъ, а оттуда воротился въ Вильну, 295 — 296. Туда прислана была грамота отъ бояръ Іоанна къ панамъ Баторія съ просьбой склонить его къ миру и прислать пословъ въ Москву. Баторій отвѣчалъ, что не прочь отъ мира, но пословъ не пошлетъ, а пусть Іоаннъ присылаетъ къ нему своихъ пословъ. Затѣмъ пріѣхалъ другой гонецъ съ такою же грамотою отъ Іоанна, получилъ такой же отвѣтъ и былъ уже отпущенъ, но воротился и подалъ другую грамоту, въ которой Іоаннъ соглашался на присылку своихъ пословъ, пусть только Баторій ждетъ ихъ въ Вильнѣ, 296. Баторій не согласился ждать, но отвѣтилъ, — пусть послы пріѣдутъ къ нему; гдѣ онъ будетъ, тамъ приметъ ихъ прилично и велитъ панамъ вести съ ними переговоры. Когда Баторій былъ въ Щудутѣ, пріѣхалъ новый гонецъ отъ Іоанна съ извѣстіемъ, что идутъ послы, и съ просьбой воротиться въ Вильну. Баторій повторилъ прежній отвѣтъ и пошелъ войной далѣе, во время которой взялъ Велижъ, Усвятъ, направился къ Великимъ-Лукамъ и осадилъ ихъ. Туда прибыли послы Іоанна, которымъ Баторій дозволилъ вести переговоры, 296—297. Послы вели дѣло лукаво: требовали, чтобы Баторій воротился въ Вильну, измѣнили свои предложенія, смотря потому, въ какой опасности былъ осаждаемый городъ. Баторій потребовалъ отъ нихъ рѣшительныхъ условій: тогда они сказали, что не имѣютъ требуемаго полномочія и просили дозволенія послать къ Іоанну гонца. Въ это время Луки были взяты. Баторій послалъ къ Іоанну съ извѣстіемъ объ этомъ гонца и съ требованіемъ полномочія посламъ. Затѣмъ войско Баторія разогнало Татарское войско Іоанна у Торопца, о чемъ, Баторій думаетъ, Іоанну не доложили бояре, чтобы не разстроить его веселія по случаю свадьбы. Далѣе ваныты были Невель, Езерыше, Усвятъ. Когда Баторій воротился къ Невелю, воротились и гонцы и привесли такія предложенія, которыхъ Баторій не могъ принять, 297—299. Наступила зима. Баторій оставилъ часть войска въ землѣ Іоанна. Послы Іоанна пріѣхали въ Варшаву. Баторій назначилъ для переговоровъ съ ними знатнѣйшихъ сенаторовъ, и для большей прочности дѣла, пословъ сейма; но послы Іоанна стали предлагать только маленькія крѣпости, а большія оставили за Іоанномъ. Тогда сеймъ потребовалъ всей Ливоніи и рѣшилъ вести войну далѣе. Съ этимъ послы Іоанна отпущены, но сказано имъ, что если Іоаннъ уступитъ всю Ливонію, то миръ можетъ быть заключенъ, и тогда же дана была опасная

грамота для новыхъ пословъ, 299—300. Войска Баторія уже вновь собирались, какъ прѣѣхалъ въ Гродно гонецъ отъ Іоанна за опасной грамотой для новыхъ пословъ и съ просьбой, чтобы Баторій подождалъ ихъ въ Вильнѣ. Баторій назначалъ посламъ срокъ. Въ Вильну прибылъ Пушкинъ съ товарищами. Они уступали всю Ливонію кромѣ — Ливонскаго Новгорода, Ругодѣва, Адежа и Серенеска и требовали назадъ крѣпостей, завоеванныхъ въ прошедшемъ году: Лукъ, Заволочья, Велижа, Невля, Холма; но оказалось, что эти условія послы предлагали лукаво, — для того лишь, чтобы узнать точно мысли Баторія и передать ихъ Іоанну. Дѣйствительно, Баторій изложилъ точно свои условія (касательно Себежа, уплаты издержекъ войны) и Русскіе послы отправили съ ними гонца къ Іоанну. Послы Іоанна въ это время были особенно откровенны, показывали свои письма къ Іоанну, просили исправлять ихъ, предлагая при этомъ прекратить войну, 300—302. Баторій согласился на это. Но Іоаннъ послалъ войско къ Днѣпру, которое дѣлало тамъ опустошенія, задержалъ гонцовъ и затѣмъ прислалъ посламъ полномочіе, послѣ котораго послы измѣнили всѣдѣло, — потребовали назадъ 30 крѣпостей, 302. Послѣ этого Баторій отослалъ пословъ назадъ къ Іоанну, 303—304. Изложилъ эту исторію сношеній, Баторій желаетъ дать отвѣтъ касательно Ливоніи, Себежа, издержекъ военныхъ, вѣчнаго мира и касательно Вилenskихъ купцовъ, 308. Слѣдуетъ опроверженіе доказательствъ Іоанна, что Ливонія принадлежитъ ему. Излагается подробно исторія Ливоніи, 303—310. Доказывается, что справедливо Баторій требуетъ разрушить Себежъ, 310—311. Доказывается, что требованіе вознагражденія военныхъ издержки справедливо и выполнялось не разъ государями, 311—312. Говорится, что если вѣчный миръ бывалъ не проченъ, то виновнъ этому были сами Московскіе князья, 312. Доказывается, что справедливость требуетъ отпустить задержанныхъ купцовъ и что опасеніе Іоанна, какъ бы они не сообщали свѣдѣній о дѣлахъ Іоанна, не основательно, 312. Затѣмъ Баторій отвѣчаетъ на укоризны, на обидныя рѣчи Іоанна; опровергаетъ мнѣніе Іоанна, будто онъ, Баторій, поступаетъ несогласно съ обычаями прежнихъ Польскихъ и Литовскихъ государей, и доказываетъ, что напротивъ предки Іоанна и онъ несправедливо поступали по отношенію къ Польскимъ государямъ, 313—315; насмѣхается надъ сожалѣніемъ Іоанна, что онъ, Баторій, ведя войну, разоряетъ Польшу и Литву и что ими овладѣютъ Турки, 315; доказываетъ, что Іоанну слѣдовало бы хвалить Баторія и благодарить за то, что при переговорахъ допущены были послы сейма, 315—316; доказываетъ, что не обязанъ посылать пословъ своихъ въ Москву, 316; доказываетъ, что нѣтъ ничего страннаго въ томъ, что онъ, Баторій, требовалъ присылки пословъ къ войску, 316—317; доказываетъ, что въ дѣйствіяхъ его, Баторія, нѣтъ гордости, 317—318; объясняетъ Іоанну что послы его, при представленіи въ Краковѣ, не были унижаемы и что слово маестатъ не заключаетъ въ себѣ ничего богохульнаго, 318; говоритъ, что извѣщала Іоанна о своихъ побѣдахъ не по гордости, а для разуменія его и что самъ Іоаннъ подаль примѣръ къ такимъ оповѣщеніямъ, когда выигралъ Полоцкъ, 318—319; что опасная грамота для пословъ Іоанна не заключала въ себѣ ничего оскорбительнаго, 319; доказываетъ, что неудовлетворяясь предложеніями Іоанна не по гордости, а потому, что въ нихъ не было надлежащаго вознагражденія за убытки королевства Польскаго, 319—320; говорить, что нечего осуждать его за то, что онъ не дозволилъ обмануть себя, 320; смѣется надъ обвиненіемъ въ томъ, что Соколъ взять необычнымъ образомъ, что будто Курбскій, Заболотскій и Тетеринъ помогли взять Полоцкъ, что Баторій объявилъ въ грамотахъ милость покоренному народу и осуждаетъ Іоанна, что онъ оставилъ безъ защиты свой народъ, 320—321; доказываетъ, что не онъ, а Іоаннъ нарушалъ клятву, 321; отвѣчаетъ бранью на укоръ Іоанна, что Баторій присягалъ вое-

вать, проливать кровь, 321—323; объясняетъ, что изъ жертвыхъ людей вын-
мать или само для лекарствъ, и доказываетъ, что не это жестоко, а жестоко му-
чить живыхъ, 322—323; защищаетъ сенаторовъ отъ обвиненія, будто они по-
ступаютъ не такъ, какъ поступали сенаторы прежнихъ королей Польскихъ, и
предполагаетъ, что Иоаннъ сердится за то, что Баторій милостивъ къ нимъ и
слушаетъ ихъ совѣтовъ, 323; доказываетъ Иоанну, что онъ самъ — дурной гор-
дый человѣкъ, называетъ себя царемъ всея Руси, Иоанномъ, а не Иваномъ,
ойчичомъ, дѣдичемъ; указываетъ, что Иоаннъ родился отъ дочери Галицкаго,
замѣнника короля Сигизмунда; доказываетъ благородство своего рода и честь
своего избранія въ короли; смѣется надъ генеалогіей Иоанна отъ Пруса и надъ
его титулами — обладатель восточныхъ странъ и проч. доказываетъ, что у Иоанна
нѣтъ постоянства, искренности, вѣры, человѣчности, благочестія; наконецъ
Баторій вызываетъ Иоанна на единоборство, 323—328.

59.

1581. 14 Августа. Письмо короля Стефана къ коронному маршалу. Король
извѣщаетъ о бывшемъ у него совѣщаніи съ сенаторами и главнѣйшими воен-
ными начальниками о томъ, куда направить военныя силы — на Новгородъ или
на Псковъ. Предположеніе идти на Новгородъ было отвергнуто по причинѣ
отдаленности этого города и опасности заходить такъ далеко. Рѣшено идти на
Псковъ (указываются причины этого рѣшенія), на пути къ которому Баторій
получилъ извѣстіе о сдачѣ Велицы и Красногodka. Въ Воронцѣ, откуда Бато-
рій пишетъ это письмо, онъ дѣлаетъ смотръ войскамъ. Оттуда Баторій дви-
нется далѣе, по рѣкѣ Великой, отдѣливъ часть войска для валагія Острова и
для отраженія войска Иоанна у Двѣпра, 329—330. Если война затянется, то
Баторій предполагаетъ оставить въ Россіи войско на зиму и указываетъ при-
чины, которыя заставляютъ принять такое рѣшеніе. 330—331. Баторій предла-
гаетъ маршалу узнать объ этомъ мнѣніи другихъ, обдумать средства къ со-
держанію войска и скорѣе сообщить Баторію свое мнѣніе объ этихъ дѣлахъ,
331—332.

60.

1581. 14 Сентября. Отвѣтъ королю короннаго маршала Андрея Опалин-
скаго. Опалинскій извѣщаетъ королю, что совѣщаніе о порученныхъ дѣлахъ
съ сенаторами и желалъ, чтобы написано было объ этомъ къ королю коллек-
тивное письмо, но сенаторы не согласились, по этому онъ пишетъ самъ отъ
себя. Опалинскій благодаритъ прежде всего Бога, что онъ направляетъ дѣла
короля къ славѣ, 332—333; что же касается до оставленія войска въ Россіи
на зиму, то Опалинскій одобряетъ это рѣшеніе, но не соглашается, чтобы
тамъ оставался и король, котораго присутствіе по многимъ причинамъ (указы-
ваются) необходимо въ королевствѣ, 333. Касательно средствъ на содержаніе
войска трудно узнать мнѣніи и Опалинскій полагаетъ, что трудно будетъ по-
лучить на частныхъ сѣздахъ что-либо другое, кромѣ поземельнаго налога,
назначеннаго сеймомъ, и нѣкоторыхъ налоговъ съ городовъ; другихъ средствъ
маршалъ не видитъ, но готовъ содѣйствовать видамъ короля и располагать
въ его пользу умы, 333—334.

61.

1581. въ Іюль. Конія письма Турецкаго султана; письмо нодане корону
Стефану нодѣ Псковомъ, 1 Сентября 1581 года. Султанъ проситъ отпустить къ
нему Татарскихъ царевичей, которыхъ онъ отправитъ къ Крымскому хану,
такъ какъ помирилъ уже его съ ними. О томъ же писано было письмо къ
Стефану и отъ Исламъ-султана, брата царевичей, 334—335.

62.

Письмо къ королю Стефану о томъ же Сіаусъ-пашѣ, 336.

63.

1581. 10 Мая. Письмо Валахскаго (въ подлинн. Молдавскаго) господари Якуды къ Польскому королю, доставленное лодъ Псковемъ, 1 Сентября 1581 г. Якуда говорить, что получилъ приглашеніе отъ султана Турецкаго писать къ королю о пересылкѣ въ Молдавію бѣглеца (?) изъ Крима, пойманнаго козаканами. Поэтому просить короля исполнить эту просьбу султана, если не будетъ къ тому особенныхъ препятствій, 336—337.

64.

1581. 3 Сентября. Отвѣтъ Польскаго короля Стефана Турецкому султану. Баторій пишетъ, что готовъ исполнить желаніе султана, но долженъ напередъ узнать о положеніи и намѣреніяхъ царевичей, что не скоро можно сѣлать, по отдаленности настоящаго мѣстопребыванія короля отъ Черкасъ, гдѣ находятся царевичи; но такъ какъ Крымскій ханъ можетъ сдѣлаться врагомъ короля за освобожденіе царевичей, то Стефанъ проситъ сдѣлать ханомъ одного изъ царевичей и вообще устроить такъ, чтобы это дѣло не причинило Баторію какого-либо вреда, 337—338.

65.

Отвѣтъ короля нашѣ — о томъ же, 339—340.

66.

Отвѣтъ на письмо Пеллакъ-Султана — о томъ же, 340.

67.

Отвѣтъ на письмо господари Валахскаго. Баторій извѣщаетъ Якуду, что по дѣлу царевичей писалъ къ султану о готовности своей исполнить его желаніе, 340—341.

68.

1581. 5 Сентября. Инструкція придворному короля, Христофору Держку, отправляемому къ Турецкому султану Амурату. Прежде всего требуется, чтобы Держекъ, когда будетъ допущенъ къ Сіаусъ-пашѣ, говорилъ и дѣйствовалъ точъ въ точъ, какъ требуетъ эта инструкція. Держекъ долженъ говорить, что король готовъ возвратитъ царевичей, хотя разныя соображенія могли бы побуждать его поступить иначе. Но король съ своей стороны ожидаетъ отъ султана тоже услуги, — прежде всего король не можетъ сносить того, что его извѣстникъ находится въ Константинополѣ и позоритъ короля; Баторій проситъ доставить его къ нему, что дѣлаютъ обыкновенно всѣ государи, 341—343. Не можетъ также король не жаловаться на то, что владѣеть Трансальпійскою областію (Молдавскою) Петръ Янисколъ, негоднѣйшій человекъ, который мутитъ спокойствіе на границахъ, грабитъ купцовъ и слугъ короля и отнимаетъ письма: король проситъ удалить его отсюда, 343—344. На вторичномъ представленіи, когда Держекъ замѣтитъ готовность пашѣ удалить Янискола, долженъ рекомендовать на его мѣсто Молдавнина Баласса, за что Держекъ отъ имени Баласса можетъ обѣщать пашѣ отъ 20 до 80 тысячъ талеровъ, 344—345.

69.

1581. 4 Сентября. Вѣрующая грамота Христофору Держку, отправляемому послемъ къ Турецкому султану, 345.

70.

1581. 5 Сентября. Письмо короля Стефана къ коронному маршалу. Король извѣщаетъ, что послѣ взятія Острова придвинулся ко Пскову, что въ три дня устроилъ станъ у этого города, о которомъ говоритъ, что это большой, многолюдный и хорошо укрѣпленный городъ; далѣе говоритъ, что сдѣлалъ батареи на южной сторонѣ, сталъ бить стѣны и, пробивъ ихъ, послалъ охотниковъ для осмотра, удобно-ли сдѣлать приступъ, но посланный отрядъ не могъ ворваться и былъ отозванъ. Отъ плѣннаго потомъ получено свѣдѣніе, что при этомъ непріятель больше понесъ потерь, чѣмъ войско Баторія. Такъ какъ война можетъ продолжаться и нельзя будетъ отводить войска въ Литву, то король опять проситъ маршала о доставкѣ необходимаго для войны, 345—347.

Въ припискѣ первой король проситъ внушать усердіе къ дѣлу, давать примѣры въ этомъ и извѣстить короля, чего онъ долженъ ожидать. Остатки прежнихъ налоговъ не собраны; налоги, опредѣленные Варшавскимъ сеймомъ, не доставлены: того и другого передано казначею едва 100,000 злотыхъ, тогда какъ по меньшей мѣрѣ нужно было ожидать 700,000; вслѣдствіе этого затянулись долги войску (перечисляются); сборщики денегъ должны за это дать отвѣтъ.—

Во второй припискѣ король извѣщаетъ о пораженіи Русскаго подкрѣпленія, старавшагося прорваться въ крѣпость, 347—348.

71.

1581. 16 Сентября. Письмо канцлера Замойскаго къ коронному маршалу. Канцлеръ пишетъ, что для окончанія войны нужно, чтобы и войско и король оставались въ землѣ непріятельской на зиму: поэтому проситъ маршала подумать о средствахъ для этого. Въ припискѣ извѣщаетъ о пораженіи Русскаго отряда, старавшагося прорваться въ крѣпость, и о томъ, что Косцѣлецкій и Черный ранены, 348—349.

72.

1581. 15 Сентября. Письмо князя Барановскаго къ коронному маршалу. Барановскій говоритъ, что хотя ему не безопасно сообщать извѣстія, но онъ рѣшается писать и извѣщаетъ, что штурмъ былъ неудаченъ; Бекешъ и Тлукомскій убиты, Кенды былъ раненъ и умеръ; вчера ранены Косцѣлецкій и Черный. Филонъ (Кмита) и Трокскій каштелянъ опустошаютъ Русскія области подъ Старицей, гдѣ находятся великій князь и занимается богословіемъ, пишетъ отвѣтъ Поссевиу. Іоаннъ очень встревоженъ, переводъ жену и дѣтей въ Ярославль и самъ думаетъ тоже уйти далѣе отъ опасныхъ мѣстъ. Поссевина высылаетъ къ королю. Войска своихъ не пускаетъ для отраженія. Впрочемъ, онъ говоритъ, что настанетъ и для него пора удачъ. Это сообщалъ Татаринъ, который у него былъ постельничимъ и ушелъ къ Троцкому каштеляну. Наконецъ, Барановскій извѣщаетъ о пораженіи Русскихъ, желавшихъ прорваться въ крѣпость, и о завоеваніяхъ Шведскаго короля, 349—351.

73.

Инструкціи войску на случай приступа и нѣкоторыя извѣстія о событіяхъ 17 и 18 Сентября 1581 г. Впередѣ должны были идти 20 Поляковъ и изслѣдовать роль; за ними 50 Нѣмцевъ, которые должны дать знакъ, можно-ли приступать, и если можно, то за ними должны идти всѣ Нѣмецкія роты. Затѣмъ назначаются подкрѣпленія имъ. Разказывается, какой былъ результатъ приступа. Разказывается, какъ Венгерцы взошли на стѣны и были отбиты. Извѣстія о Русскихъ, убитыхъ при этомъ приступѣ, 351—352. 17 Сентября — рассказы

вается подробно о поражении Русскихъ, старавшихся прорваться въ крѣпость на судахъ. 18 Сентября—побили Русскаго, который посланъ былъ въ Гдовъ. Приводится письмо Шуйскихъ къ Дмитрію Андреевичу, которого они извѣщаютъ, что Баторій съ войскомъ тѣснить Псковъ, разрушалъ во многихъ мѣстахъ стѣны и башни, перебилъ много народу. Шуйскіе укоряютъ Дмитрія Андреевича, за чѣмъ не помогаетъ Пскову, 352—354.

74.

1581. 15 Сентября. Письмо придворнаго маршала, Андрея Зборовскаго къ коронному маршалу. Извѣщаетъ, что Поляки у Пскова уже три недѣли, исчисляеть разстояніе Пскова отъ Полоцка и Вильны, говоритъ о взятыхъ на пути крѣпостяхъ, которыя Русскія войска плохо защищали, о походѣ внутрь Россіи до Старицы Смоленскаго воеводы Филона, который уже воротился благополучно въ сторону къ Новгороду; говоритъ, что на Іоанна напалъ большой страхъ и можно надѣяться, что оный будетъ просить мира. Описываетъ Псковъ, говоритъ о неудачномъ штурмѣ, при которомъ погибло изъ войска Баторія около 150, и перечисляетъ нѣкоторыхъ изъ убитыхъ. Наконецъ, извѣщаетъ о назначеніи гетманомъ Замойскаго, о присвоеніи имъ власти надъ придворными и проситъ короннаго маршала дать ему совѣтъ, какъ ему—придворному маршалу поступать въ спорахъ съ гетманомъ о власти, 354—355.

75.

1581. 9 Сентября. Письмо Іоанна, епископа Британорскаго къ епископу Познанскому. Хвалитъ Виленскаго епископа (Георгія Радзивила) за то, что сжегъ еретическія книги и запретилъ ихъ печатать и продавать, что запретилъ мимо его двorca носить тѣла умершихъ еретиковъ, въ чемъ ему особенно помогаетъ родственникъ Станиславъ Радзивилъ. Епископъ Іоаннъ убѣждаетъ, чтобы другіе епископы поступали такимъ же образомъ, 356.

76.

1581. 12 Августа. Эдиктъ Георгія Радзивила, епископа Виленскаго и краткія свѣдѣнія о дѣйствіяхъ Станислава Радзивила противъ еретиковъ. Епископъ объявляетъ, чтобы книгопродавцы представили ему для пересмотра и утверждения каталоги книгъ, а типографщики не смѣли печатать ни одной книги безъ его цензуры. Въ свѣдѣніяхъ о дѣятельности Станислава Радзивила сообщается, что оный выгналъ изъ своего княжескаго мѣстечка Олыки всѣхъ еретиковъ и разрушилъ ихъ храмы, а Русскимъ предлагалъ или соединиться съ Римскою церковью или оставить городъ и назначилъ имъ срокъ, а между тѣмъ заставлялъ ихъ посѣщать латинскіе костелы; что оный изгналъ изъ той мѣстности всѣхъ проповѣдниковъ еретическихъ; предлагалъ своимъ родственникамъ и друзьямъ—еретикамъ или принять латинство или лишиться имѣній, какія получили отъ него; удалялъ отъ себя знакомыхъ еретиковъ, строилъ въ своихъ имѣніяхъ въ Литвѣ и Волынѣ костелы; постоянно самъ читалъ благочестивыя книги и другимъ совѣтовалъ читать, 357—358.

77.

1581. 11 Августа. Копія грамоты коронному канцлеру на гетманство. Баторій выставляетъ на видъ заслуги Замойскаго, особенно въ прошлогоднюю экспедицію, во вниманіе къ которымъ оный, Баторій, по совѣту съ сенаторами и военными начальниками, рѣшился вручить Замойскому пожизненное гетманство и подчиняетъ ему всѣхъ, находящихся въ походѣ—военныхъ и придворныхъ, 359—360.

78.

Перевод письма Турецкаго султана къ Польскому королю Стевану, которое вручилъ Турецкій посолъ подъ Псковомъ того же дня (11 Августа). Султанъ приглашаетъ Баторія на торжество обрѣзанія своего сына Махметъ-хана, 360—361.

79.

Переводъ другого письма Турецкаго султана къ Баторію, которое подалъ тогда же тотъ же посолъ. Султанъ проситъ короля, чтобы пропустилъ въ Россію слугу его Іосифа Метерція и обратно оттуда его и купца Махмута, который туда посланъ по дѣламъ, касающимся торжества обрѣзанія султанскаго сына и будетъ возвращаться съ товарами, 361.

80.

1581. 26 Октября. Отвѣтъ Польскаго короля Стевана на письмо Турецкаго султана. Баторій поздравляетъ султана съ наступающимъ торжествомъ и извѣщаетъ, что повелѣлъ присутствовать на немъ своему послу, который къ тому времени будетъ у султана, 361—362.

81.

Отвѣтъ на другое письмо. Баторій извѣщаетъ, что приказалъ провести въ Россію слугу султана Метерція и оттуда пропустить его и купца Махмута съ товарами безпошлинно, 362—363.

82.

1581. 8 Октября. Письмо Кіевскаго кастеляна, Михаила Вишневецкаго къ гетману. Извѣщаетъ гетмана, что собравъ козацкаго войска 1580 ч. и присоединивъ къ нему отряды нѣкоторыхъ старостовъ (перечисляются), ходитъ въ Сѣверскую область, разрушилъ Трубческъ, опустошилъ окрестности и когда возвращался, то воеводы сосѣднихъ городовъ (перечисляются) заступили ему дорогу у рѣки Судоши и вступили въ бой, но были отражены и потеряли убитыми 1500, а войско его—Вишневецкаго цѣло воротилось въ предѣлы Польскаго государства. Вишневецкій проситъ гетмана, чтобы обращено было вниманіе на эту службу его и чтобы удовлетворены были нужды войска, для чего отправленъ къ нему—гетману слуга его—Вишневецкаго Скаржевскій, 363—365.

83.

1581. 1 Ноября. Письмо короля Стевана къ коронному маршалу. Король пишетъ, что Шведскій король, воспользовавшись тѣмъ, что съ осадой Пскова Русскія войска должны были оставить Ливонію безъ защиты, сдѣлалъ въ ней большія завоеванія. Король проситъ маршала подумать объ этомъ и передать ему свое мнѣніе, 365—366.

84.

1581. 1 Ноября. Письмо Польскаго короля Стевана къ коронному маршалу. Король говоритъ, что еще прежде писалъ о томъ, что можетъ быть придется остаться съ войскомъ на зиму въ непріятельской землѣ и такъ какъ средства на войну, опредѣленные прежнимъ сеймомъ, недостаточны, то король проситъ обдумать это на частныхъ сѣздахъ. Получивъ увѣдомленіе, что этимъ путемъ нельзя получить средствъ, онъ назначаетъ на 29 Декабря менышій сѣздъ въ Сжедѣ, а на 12 Января главный сѣздъ Кольскій, на который будетъ присланъ депутатъ отъ войска. Король проситъ маршала предсѣдательствовать, помогать депутату отъ войска, всѣхъ склонять въ его пользу, и указываетъ при этомъ, какія будутъ печальныя послѣдствія, если придется

вести войска назадъ, а потомъ снова начинать войну. Въ случаѣ неблагопріятнаго рѣшенія дѣла на этихъ сѣздахъ, король долженъ будетъ созвать сеймъ, но тогда все крайне замедлится. Король проситъ маршала постараться, чтобы на эти сѣзды избраны были хорошіе депутаты и рассуждали только о назначеніи пособія на войну. Главный сеймъ будетъ созванъ по заключеніи мира, чего можно скорѣе ожидать. Если же на частныхъ сѣздахъ не будетъ рѣшено назначить пособіе, то пусть маршалъ приметъ заблаговременно мѣры къ созванію общаго сейма, 366—369.

85.

1581, во вторникъ послѣ св. Мартина (14 Нояб.). Письмо Польскаго къ королевскому маршалу, Полицкій описываетъ военныя дѣла во время похода отъ Заволочья къ Пскову; съ подробностію говоритъ объ осадѣ Острова; осуждаетъ распоряженія при осадѣ Пскова, въ особенности осуждаетъ, что король и канцлеръ слѣдуютъ совѣтамъ Итальянцевъ; указываетъ, какъ слѣдовало бы осадить Псковъ; говоритъ о неудачныхъ попыткахъ взять Печерскій монастырь, о томъ, будто старшій Шуйскій убитъ; говоритъ, что по словамъ двухъ перебѣжчиковъ Іоаннъ не можетъ дать отпоръ Баторію, и что должно быть онъ дѣйствительно слабъ, потому что Трокскій кастелянъ безпрепятственно опустошалъ его владѣнія у Старицы; у Іоанна Сѣверская страна жестоко опустошена. Затѣмъ авторъ описываетъ затруднительность своего положенія; извѣщаетъ маршала объ успѣхѣ Шведскаго оружія и о томъ, что многіе волонтеры разбѣгаются, солдаты требуютъ жалованья, терпятъ нужду, 370—372.

86.

1581, 29 Октября. Письмо великаго князя Московскаго Іоанна къ Польскому королю Стефану, поданное у Пскова 15 Ноября. Іоаннъ пишетъ, что вслѣдствіе сношеній съ нимъ папскаго посла Поссевины, по порученію Баторія, оный Іоаннъ готовъ начать переговоры о мирѣ и предлагаетъ Баторію отойти отъ Пскова и прекратить военныя дѣйствія съ обѣихъ сторонъ, пока будутъ идти переговоры. Іоаннъ посылаетъ гонца съ опасною грамотою для Польскихъ пословъ и проситъ дать ему такую же грамоту для пословъ Русскихъ. Тѣ и другіе послы съѣдутся у Запольскаго-Яма, 373—374.

87.

1581, 27 Октября. Копія опасной грамоты для Польскихъ пословъ, 374—375.

88.

1581, 16 Ноября. Отвѣтное письмо Польскаго короля Стефана Московскому князю Іоанну. Баторій извѣщаетъ Іоанна, что соглашается на переговоры о мирѣ и посылаетъ опасную грамоту; касательно удаленія отъ Пскова и прекращенія военныхъ дѣйствій отвѣчаетъ уклончиво и говоритъ, что все будетъ зависеть отъ того, какъ скоро поведутъ дѣло о мирѣ послы Іоанна, 375—377.

89.

1581, 7 Декабря. Письмо канцлера Замойскаго къ королю послѣ отъѣзда короля изъ-подъ Пскова. Замоискій извѣщаетъ короля, что устроилъ засаду на Русскихъ, когда они выйдутъ изъ крѣпости; что уже недалеко 200 Шотландцевъ, которые идутъ на службу къ королю. Замоискій спрашиваетъ короля, что съ ними дѣлать, — отослать назадъ нельзя, а нѣтъ денегъ на уплату жалованія. Посылаетъ королю письма — Поссевины и комиссаровъ (пословъ), прибывшихъ въ Запольскій-Ямъ. Извѣщаетъ, что далъ приказъ козакамъ, ушедшимъ къ Русь, воздерживаться отъ опустошеній. Въ припискѣ говоритъ, что засада ждетъ выхода Русскихъ, и что во Псковѣ былъ пожаръ, 377—378.

90.

1581. 7 Декабря. Другое письмо Замойскаго къ королю. Замойскій извѣщаетъ, что засада, устроенная противъ Русскихъ, удалась,—они вышли и поражены. Обѣщаетъ написать подробнѣе; ходатайствуетъ за Струса, 378—379.

91.

1581. 8 Декабря. Письмо Замойскаго къ Поссевишу. Замойскій извѣщаетъ Поссевина, что его письмо немедленно отправилъ къ королю; сожалѣть, что его везти неудобно; проситъ писать къ нему о ходѣ переговоровъ; извѣщаетъ о пораженіи Русскихъ, наткнувшихся на засаду, 379.

92.

1581. 8 Декабря. Письмо Замойскаго къ королю. Извѣщаетъ короля, что посылаетъ къ нему двухъ плѣнныхъ и подробно доносить о пораженіи Русскихъ, наткнувшихся на устроенную засаду, и о военныхъ распоряженіяхъ, дѣлаемыхъ имъ; въ заключеніе извѣщаетъ, что многіе бѣжали изъ лагеря и проситъ ловить ихъ по дорогѣ. Въ припискѣ извѣщаетъ, что Русскіе выходили изъ крѣпости подбирать тѣла убитыхъ, но не долго оставались, 379—381.

93.

1581. 8 Декабря. Другое письмо Замойскаго къ королю. Извѣщаетъ короля о своихъ переговорахъ съ Нѣмецкимъ отрядомъ, который удаляется; проситъ короля сдѣлать распоряженіе поэтому дѣлу; ходатайствуетъ за Рамелія. Въ припискѣ извѣщаетъ короля, что приказалъ увести къ себѣ (въ Польшу) двѣ пушки и два колокола, 381—383.

94.

1581. 11 Декабря. Третье письмо Замойскаго къ королю. Извѣщаетъ короля, какъ Поссевинъ перепугался, когда изъ любопытства подѣхалъ съ отрядомъ къ Порхову и когда оттуда стали стрѣлять; извѣщаетъ, что Русскіе послы — Илецкій князь безъ княжества, Бессеній и третій дьякъ прибыли въ Запольскій-Ямъ, что онъ—Замойскій постарается узнать, что дѣлается въ Новгородѣ, куда по словамъ плѣннаго Колтовскаго идетъ съ войскомъ Никита Романовичъ; извѣщаетъ о военныхъ распоряженіяхъ, 383.

95.

1581. 11 Декабря. Письмо Поссевина къ коронному канцлеру, Замойскому. Поссевинъ отвѣчаетъ на письмо Замойскаго, котораго проситъ прочесть его письмо къ королю и отослать по принадлежности. Затѣмъ пишетъ, что постарался, чтобы посланъ передано было извѣстіе о пораженіи Русскихъ подъ Псковомъ, и спрашивалъ ихъ о собирающихся войскахъ въ Новгородѣ, но они показали изумленіе и ничего нельзя было узнать. Въ заключеніе проситъ Замойскаго имѣть попеченіе объ оставленномъ въ лагерѣ, большомъ Андрѣй Аполоніѣ и прислать къ нему какого-либо переводчика, потому что у него теперь одинъ только Василій и Поссевинъ боится, какъ бы и онъ не заболѣлъ, 383—384.

96.

1581. 11 Декабря. Письмо Поссевина къ Нельскимъ комиссарамъ. Поссевинъ пишетъ, что согласно желанію Польскихъ пословъ, измѣнившихъ прежде свое рѣшеніе съѣхаться для переговоровъ на Падеровомъ полѣ, онъ ѣдетъ вмѣстѣ съ Русскими послами въ Запольскій-Ямъ. При этомъ Поссевинъ опровергаетъ обвиненія противъ Русскихъ пословъ, будто они нарочно медлятъ, 384—386.

97.

1581. Декабря, въ ночь съ 10 на 11 число. Письмо Польскій комиссаровъ къ Поссевицу. Комиссары извѣщаютъ Поссевица, что они не могутъ ѣхать на Падерово поле, а должны ѣхать въ Запольскій-Ямъ, куда и Поссевица просить прѣѣзжать съ Русскими послами, 386.

98.

1581. 11 Декабря. Письмо Поссевица къ королю. Поссевицъ извѣщаетъ короля, что, когда онъ находился на Биковомъ полѣ, то къ нему прибыли Русскіе послы, съ которыми онъ вступилъ въ бесѣду объ условіяхъ мира и хотя они называли условія короля великими и доказывали, что имъ нельзя уступить Ливоніи, потому что черезъ нее князь ихъ ведетъ торговлю съ другими народами и держитъ дружбу съ другими государями и между прочимъ съ папою, но есть надежда, что они будутъ податливы, потому что просили, чтобы онъ, Поссевицъ, вразумилъ ихъ, если они будутъ въ чемъ слишкомъ упорны. Что Поссевицъ отвѣтилъ имъ и что думаетъ въ настоящемъ случаѣ, король узнать изъ прилагаемой (см. ниже) копіи его письма къ великому князю Московскому. Далѣе, Поссевицъ извѣщаетъ, что Русскіе послы очень досадовали, что ихъ не пустили въ Порховъ, что они не хотятъ слышать, чтобы въ условіяхъ мира упомянуть былъ Шведскій король; извѣщаетъ короля, что Польскіе послы не согласились съѣхаться въ другомъ мѣстѣ, кромѣ Запольскаго-Яма; наконецъ, спрашиваетъ короля, что ему дѣлать, если Русскіе послы не уступятъ всей Ливоніи, — убѣждаютъ ли Іоанна, чтобы прислалъ новыхъ пословъ, или, чтобы задержать ихъ въ Новгородѣ, пока сеймъ рѣшитъ дѣло о Ливоніи, 386—389.

99.

1581. 7 Декабря. Письмо Поссевица къ Московскому князю. Поссевицъ извѣщаетъ Іоанна, что съѣхался съ его послами и бесѣдовалъ, что посылаетъ ему инструкцію, полученную имъ отъ Польскаго короля Стефана; убѣждаетъ Іоанна быть уступчивымъ и рисуетъ картину разоренія его страны; убѣждаетъ согласиться на уступку Ливоніи; высказываетъ опасеніе, что Псковъ можетъ быть взятъ; наконецъ, проситъ Іоанна, чтобы въ случаѣ неудачи переговоровъ дозволялъ ему прѣѣхать къ нему, 390—392.

100.

1581. 13 Декабря. Письмо Замойскаго къ Дольскимъ комиссарамъ. Замоискій извѣщаетъ, что препровождаетъ къ комиссарамъ Юрія Куссикова, который сказався гонцемъ отъ Іоанна къ Поссевицу и къ посламъ, но возбуждаетъ сильное подозрѣніе, что намѣренъ былъ пробраться во Псковъ. Замоискій пишетъ комиссарамъ, чтобы они высказали по этому поводу неудовольствіе Русскимъ посламъ, чтобы сами были осторожны и постарались узнать, о чемъ пишетъ Іоаннъ въ письмахъ, которыя везетъ Куссиковъ. Въ припискѣ Замоискій говоритъ, что посылаетъ комиссарамъ копіи разныхъ писемъ Поссевица, и проситъ неоскорбляться, если комиссары найдутъ въ нихъ что-либо непріятное для себя; затѣмъ излагаетъ соображенія, на основаніи которыхъ думаетъ, что Іоаннъ не можетъ не уступить Ливоніи и если это дѣло было бы предложено на сеймѣ, какъ желаетъ Поссевицъ, то и сеймъ рѣшилъ бы тоже требовать Ливоніи; поэтому Замоискій предлагаетъ комиссарамъ твердо стоять на уступкѣ Ливоніи и проситъ извѣстить его о дѣлахъ, 392—394.

101.

1581. 18 Декабря. Письмо Замойскаго къ Поссевицу. Замоискій пишетъ, что дѣйствительно были поражены Русскіе, вышедшіе изъ Пскова, а извѣ-

стія, сообщенныя Колтовскимъ едва-ли вѣрны; затѣмъ доказываетъ Поссевину, что дѣло объ уступкѣ Ливоніи не можетъ измѣниться, хотя бы было предложено сейму; наконецъ, рассказываетъ, какъ поймали Русскаго гонца, который ѣхалъ не тою дорогою, какой долженъ былъ ѣхать, и который своими поступками возбуждалъ сильное подозрѣніе, по котораго Замоискій однако отправилъ въ Запольскій-Ямъ, 395—396.

102.

1581. 13 Декабря. Письмо Польскихъ комиссаровъ къ Замоискому. Извѣщаютъ, что къ нимъ перебѣжалъ отъ пословъ Русскихъ Федоръ Зубатовъ котораго они съ его показаніями пересылаютъ къ Замоискому; извѣщаютъ также, что 12 Декабря Русскіе послы прибыли въ Запольскій-Ямъ, и что сегодня (13 Декабря) комиссары надѣются начать съ ними переговоры и дадутъ знать Замоискому, что узнаютъ отъ нихъ, 396.

103.

1581. 12 Декабря. Письмо Януша Збаражскаго къ Замоискому. Збаражскій извѣщаетъ, что послѣ нѣсколькихъ сношеній съ Поссевиномъ и Русскими послами касательно того, гдѣ остановиться для переговоровъ о мирѣ, Польскіе комиссары рѣшились вести эти переговоры въ Запольскомъ-Ямѣ; затѣмъ извѣщаетъ, что Польскія войска около Порхова плохо держатъ караулы, что онъ не могъ узнать, дѣйствительно ли собираются новыя Русскія войска и Бѣлецкій узналъ только, что Іоаннъ будетъ воевать съ Шведами, что тотъ-же Бѣлецкій слышалъ отъ людей изъ свиты Русскихъ пословъ, что Польшѣ можетъ быть придется подвергнуться нападенію со стороны Крыма; даѣе Збаражскій пишетъ, что послалъ снова развѣдывать о Русскомъ войскѣ и наконецъ передаетъ извѣстіе, полученное Бѣлецкимъ, что теперешніе Русскіе послы не будутъ вести окончательныхъ переговоровъ, а только завяжутъ ихъ и будутъ тавать, чему Збаражскій не вѣритъ, 396—396.

104.

1581. 13 Декабря. Письмо канцлера Замоискаго къ королю Стефану. Замоискій пишетъ, что пересылаетъ королю письма Поссевина и комиссаровъ къ нему, при чемъ сильно заподозриваетъ Поссевина въ неискренности и проситъ короля внушить Поссевину, что и сеймъ не рѣшилъ бы иначе дѣла о Ливоніи, какъ оно теперь рѣшено, но проситъ недоувѣрять Поссевину секретныхъ мыслей; затѣмъ Замоискій рассказываетъ дѣло гонца Куссикова и наконецъ, о пораженіи Русскихъ, вышедшихъ изъ Пскова и ваткнувшихся на засаду, 398—400.

105.

1581. 12 Декабря. Письмо короля Стефана къ канцлеру Замоискому. Король благодаритъ Замоискаго за то, что поразилъ Русскій отрядъ, благодарить за присылку плѣнныхъ; даѣе пишетъ, что по извѣстіямъ, полученнымъ имъ, Русскій посолъ еще не прибылъ; о Нѣмецкомъ отрядѣ, Ваторій будетъ писать въ Ригу и пошлетъ къ Курляндскому князю и жителямъ Риги кто-либо стараться достать денегъ; извѣщаетъ, что приказалъ послать изъ Вильны сукна и мѣха для войска; соглашается, чтобы Замоискій взялъ себѣ двѣ пушки и колокола, 400—401.

106.

1581. 12 Декабря. Письмо Тидемана Гизія къ Замоискому. Гизій, по приказанію короля, извѣщаетъ Замоискаго о необыкновенныхъ трудностяхъ пути, которыя вѣроятно не позволяютъ королю прибыть въ Вильну къ празднику

Рождества Христова и которые особенно замедляютъ движеніе артиллеріи; извѣщаетъ, что Собѣскій, желавшій вести переговоры съ Русскими въ крѣпости Красный-городокъ, раненъ въ руку, 401—402.

107.

1581. 16 Декабря. Письмо Замойскаго къ королю Стефану. Замойскій передаетъ королю извѣстія, полученныя отъ захваченныхъ Русскихъ — нѣкогого Кирилла, Феодора Бизанчева и Авдакина, посланныхъ изъ Пскова съ письмами въ Дерптъ, Феллинъ и Пернову. По этимъ извѣстіямъ, переданнымъ Кирилломъ Псковъ страдаетъ отъ недостатка продовольствія, особенно чернѣ, (что впрочемъ отвергали другіе два плѣнные), и отъ заразы. На этомъ основаніи Замойскій думаетъ, впрочемъ, не рѣшительно, что если продолжать осаду, то Псковъ будетъ въ крайнемъ положеніи, но в Польское войско, пишетъ Замойскій, сильно страдаетъ отъ недостатка продовольствія и заразы, такъ что все войско просить его удалиться изъ этого мѣста. Замойскій думаетъ, что нужно будетъ двинуться къ Русѣ. Извѣщаетъ объ успѣхахъ Шведовъ, о невозможности помѣшать имъ; жалуется, что не привозятъ ему пороху; говоритъ о погодѣ, о вылазкѣ Русскихъ и о своихъ стараніяхъ наносить имъ пораженія, 402—404.

108.

1581. 16 Декабря. Другое письмо Замойскаго къ королю. Замойскій предлагаетъ, что если уступить Іоанну малыя крѣпости Ливонскія—Новгородокъ Ливонскій, Серенескъ и Лансъ, которыхъ Іоаннъ и прежде добивался, то миръ скорѣе могъ бы быть заключенъ; просить короля прислать обѣщанныя бланки съ своею подписью, на случай надобности; просить дать Каменецкое старство Влодку, прислать въ лагерь идущихъ Шотландцевъ, такъ какъ надежда на миръ не вѣрна, 404—406.

109.

1581. 16 Декабря. Третье письмо Замойскаго къ королю Стефану. Замойскій описываетъ вылазку Русскихъ, хитрости, придумываемыя Шуйскимъ, и тѣ, которыя противопоставляетъ ему Замойскій. Въ припискѣ извѣщаетъ о прибытіи Шведскаго гонца съ жалобой на козаковъ и о привезенныхъ имъ извѣстіяхъ о взятіи Шведами Бѣлаго-камня и объ осадѣ Пернавы генераломъ Делгарди, 405—407.

110.

1581. 17 Декабря. Письмо Замойскаго къ начальнику Ивангорода. Замойскій высказываетъ сожалѣніе о безчиніяхъ козаковъ, говоритъ, что посылаетъ універсалъ къ козакамъ, обѣщаетъ послать скорѣй кого-либо изъ военныхъ, которому просить передать виновныхъ козаковъ, 407.

111.

1581. 17 Декабря. Універсалъ Замойскаго военнымъ строевымъ и козакамъ съ запрещеніемъ провадить грабежи и опустошенія, 407.

112.

1581. 17 Декабря. Письмо Замойскаго къ Поссевину. Замойскій пишетъ Поссевину, что посылаетъ къ нему своего родственника Жолкѣвскаго, которому просить вѣрить и надѣяться, что Жолкѣвскій сохранитъ въ тайнѣ сказанное, 408.

113.

1581. 17 Декабря. Письмо Замойскаго къ комиссарамъ. Извѣщаетъ комиссаровъ, что посылаетъ къ нимъ Жолкѣвскаго, который передать имъ

что нужно отъ Замойскаго, и просить комиссаровъ не разбѣжаться, пока снова не сесутся съ нимъ, — Замойскаго, 408.

114.

1581. 23 Июля. Письмо Саксонскаго и Бранденбургскаго электоровъ къ Нидерландскому королю Стефану. Электоры извѣщаютъ, что при разборѣ дѣла о наследствѣ жены Баторія съ Брусвикскимъ княземъ Юліемъ, они по приказанію императора должны принять во вниманіи притязанія и Шведскаго короля; что для разбора всего этого дѣла они назначаютъ съѣздъ уполномоченныхъ въ Магдебургъ и просить короля прислать туда своихъ уполномоченныхъ, 408—410.

115.

1581. 17 Декабря. Письмо Замойскаго къ доктору Тидеману. Замойскій ищется противъ того, что дѣло о наследствѣ королевы назначено разбирать въ Магдебургъ, но полагаетъ, что лучше все-таки послать туда депутата; поручаетъ выбрать для этого дѣла опытнаго юриста; требуетъ, чтобы разбиралось прежде дѣло между королевой и Патриціей, и извѣщаетъ, что посылаетъ письмо электоровъ, 410.

116.

1581. 14 Декабря. Письмо комиссаровъ къ гетману Замойскому. Комиссары извѣщаютъ Замойскаго, что 13 Декабря открыли переговоры съ Русскими посланцами, что они требовали, чтобы Русскіе послы показали имъ свою инструкцію, но тѣ показали имъ только голословное полномочіе и утвердили, что ничто другое никогда не показывалось при переговорахъ; при этомъ Русскіе послы открыли имъ, что имѣютъ полномочіе заключить миръ, утвердить его присягой и принимать и отдавать крѣпости. Они — комиссары согласно своей инструкціи протестовали противъ того, что русскіе послы непоказываютъ своей инструкціи и объявляли, что не станутъ вступать съ ними ни въ какіе переговоры. По убѣжденію Поссевина они однако приступили къ переговорамъ, сдѣлавъ оговорку, что при заключеніи мира потребуютъ того удостовѣренія въ дѣйствительности полномочія Русскихъ пословъ, какое найдутъ нужнымъ, и избѣгая лишнихъ церемоній, спросили Русскихъ пословъ, уступаютъ-ли они всю Ливонію. Послы Русскіе послѣ долгихъ колебаній и доказательствъ, что Ливонія — отчина ихъ князя, прибавили къ прежде уступленнымъ городамъ города, взятые королею, и спрашивали, чѣмъ имъ за это уступить. На вторичное требованіе комиссаровъ уступить всю Ливонію, Русскіе послы объявили, что комиссары должны имъ что-либо уступить. Комиссары по настоянію Поссевина начали говорить, что выведутъ свои войска изъ Россіи, стали сбавлять сумму денегъ за издержки войны и наконецъ обѣщали уступить Островъ, Красный городокъ, Велье, Воронецъ. Послы черезъ Поссевина спросили: отдадутъ ли комиссары Луку, Заволочье, Невель и Велижъ; тогда они скажутъ, могутъ-ли уступить всю Ливонію. Комиссары не дали отвѣта и уѣхали къ себѣ. Поссевианъ отъ имени пословъ просилъ, чтобы съѣздъ еще застря. Такъ какъ комиссары видѣли, что безъ уступки Лукъ трудно заключить миръ, а о Лукахъ у нихъ нѣтъ ничего въ наказѣ, то они просить Замойскаго дать имъ письменное наставленіе, т. е. какъ имъ смотрѣть на это вѣдомое полномочіе Русскихъ пословъ, дабы уступить-ли Луку, Заволочье, Невель и Велижъ? Пока не получится отвѣтъ, комиссары будутъ выжидать отъ пословъ мысли, касательно Ливоніи. Комиссары просятъ дать знать обо всемъ королю и прислать имъ инструкцію. Далѣе, комиссары извѣщаютъ, что Русскіе послы не хотѣли и слышать о вхожденіи въ трактатъ Шведскаго короля, что переговоры съ Русскими посланцами ведутся не въ Завольскомъ-Лѣтѣ, ко-

торый запустошенъ, но въ двухъ миляхъ отъ него людей, что, по словамъ перебѣжавшихъ отъ пословъ, въ Новгородъ прибыли войска, 410—418.

117.

1581. 14 Декабря. Письмо Брандлевскаго посоводы, Ялума Эбаражскаго къ гетману Замойскому. Эбаражскій отвѣчаетъ на письмо Замойскаго, именно, на вопросы его касательно Русскихъ пословъ, надежныя-ли переговоры ведутъ они и касательно войска, собирается-ли оно у Новгорода? Касательно пословъ Эбаражскій отвѣчаетъ, что хотя они не имѣютъ (надлежащаго) полномочія и, по отзывамъ людей — послы не важныя, но это не можетъ прештествовать вести съ ними переговоры, — все же они послы и присланы для заключенія мира; съ ними нужно рѣшить дѣло коротко и скоро. Касательно войска пишетъ, что не могъ узнать ничего вѣрнаго, потому что лошади замучены, слуги больны, а послы уклоняются отъ разговора объ этомъ. О Шведскомъ королѣ послы не хотять и слышать. Посевинъ до сихъ поръ хорошо служитъ королю. Больныхъ много. Русскіе послы хотять отправить своихъ людей въ Новгородъ, 413—415.

118.

1581. 18 Декабря. Письмо Посевина къ королю Стефану. Посевинъ передаетъ королю свою бесѣду съ Русскими послами о заключеніи мира. Для болѣе успѣшнаго хода дѣла Посевинъ предложилъ посламъ помолиться Богу вмѣстѣ съ нимъ на слѣдующій день; затѣмъ показалъ имъ инструкцію, полученную отъ короля, и предложилъ сравнить съ своею, чтобы избѣжать напрасныхъ преній. Русскіе послы на это стали говорить, что Ливонія изначала принадлежала Московскимъ князьямъ, что ихъ князь воздерживался прежде и теперь воздерживается отъ войны, чтобы не дать усилиться надъ Россіей и Польшей Туркамъ, что король своими войсками и въ 20 лѣтъ не завоеуетъ крѣпостей, которыхъ требуетъ, что самъ онъ теперь подъ Псковомъ видитъ, какая разница брать деревянныя и каменные крѣпости, что Псковъ имѣетъ припасы на 15 лѣтъ, что у короля не достанетъ денегъ для уплаты наемному войску и тогда Іоаннъ могъ бы вознаградить понесенныя потери; наконецъ, послы просили Посевина быть правдивымъ, 415—416. На это Посевинъ отвѣчалъ, что ему самому принадлежитъ мысль объ уступкѣ Ливоніи, что доказательства на нее Русскихъ слабы, что Іоанну трудно бороться съ Баторіемъ, а Баторію легко завоевать Ливонію, когда и Шведы ежедневно берутъ Ливонскіе города, что если Псковъ будетъ внятъ, то трудно будетъ заключить миръ, что Русскіе и деревянныя крѣпости защищали, да не всегда могли защитить, что Псковитяне иначе говорятъ о своихъ припасахъ, что войско Баторія, оставаясь въ Россіи, тѣмъ болѣе сберегаетъ свою землю, что средства Польши при этомъ не истощаются, а напротивъ увеличиваются, потому что Поляки, сидя дома, тратили-бы деньги на пиры и вина, а теперь деньги обращаются на польку частную и государственную, что онъ, Посевинъ, постарается быть безпристрастнымъ посредникомъ, что князь обѣщавъ уже уступить Ливонію и странно, почему онъ не стоитъ въ своемъ обѣщаніи. Послы Русскіе увидѣли себя въ такомъ затрудненіи, что едва кое-что отвѣчали на это, говорятъ Посевинъ. Между тѣмъ Польскіе послы прислали спросить Посевина, угодно-ли ему, чтобы они прибыли къ нему для переговоровъ о мирѣ. Король узнаетъ отвѣтъ комиссарамъ Посевина изъ копій его письма къ нимъ, 416—418.

119.

1581. 15 Декабря. Письмо Поссевина къ Замоискому. Поссевинъ пишетъ, что о дѣлахъ до сѣзда пословъ, Замоискій узнаётъ изъ прилагаемаго письма къ королю, а затѣмъ дѣла были такого рода: Поссевинъ разназываетъ затрудненія, возникшія по поводу голословнаго полномочія Русскихъ пословъ и говорить, что онѣ разрѣшены такъ, чтобы Польскіе комиссары протестовали передъ Поссевиномъ противъ этого полномочія и чтобы тѣ и другіе послы передали ему копіи своихъ полномочій. Потомъ, въ присутствіи Польскихъ пословъ Поссевинъ спрашивалъ Русскихъ пословъ, дѣйствительно-ли у нихъ всегда была такая форма полномочія. Послы утверждали, что дѣйствительно такая у нихъ форма полномочія. Тогда Поссевинъ сдѣлалъ внушеніе, что если тутъ скрывается обманъ, то позоръ падетъ на Русскихъ, а дѣла короля не должны отъ этого страдать. Послы Польскіе засвидѣтельствовали тоже и пожелали узнать, чтѣ Русскіе послы въ силу своего полномочія отдають королю? Цѣлый день прошелъ въ спорахъ о Ливоніи, о крѣпостяхъ, уступаемыхъ Баторію, и о томъ, чтѣ онъ уступаетъ Іоанну; наконецъ Русскіе послы объявили, что если Польскіе послы скажутъ, что уступать всё (Русскія) завоеванныя крѣпости, то они подумаютъ ночью и завтра объявятъ свои мысли касательно Ливоніи. Поссевинъ при этомъ сказалъ, что много уже будетъ уступлено, если король отвѣдетъ войска отъ Пскова и Новгорода, что если уступить еще Великія-Луки и Велижъ и другіе города, то это будетъ больше, нежели вся Ливонія, 418—420. Затѣмъ Поссевинъ похъ великимъ секретомъ рѣшается открыть Замоискому, что Русскіе послы, наконецъ, открыли ему, что получили полномочіе—въ случаѣ уступки всей Ливоніи, никакъ не уступать Баторію всѣхъ (Русскихъ) крѣпостей, взятыхъ имъ и въ томъ числѣ Невеля, что они просили Поссевина похлопотать, чтобы хоть нѣсколько Ливонскихъ крѣпостей осталось за Іоанномъ лишь для удержанія титула — Ливонскій, что если все это будетъ принято, то Поссевинъ можетъ увѣрить короля, что миръ состоится и они съ нимъ помимо Шведскаго короля заключать его; наконецъ, просили Поссевина засвидѣтельствовать передъ Іоанномъ объ ихъ усердіи, 420—421. За эти свѣдѣнія Поссевинъ просить Замоискаго быть откровеннымъ и предъ нимъ, просить также не пренебрегать счастливымъ случаемъ заключить выгодный миръ и не гоняться за бѣльшимъ. Сообщаетъ при этомъ Поссевинъ записку Русскихъ пословъ (ниже), какія Ливонскія крѣпости они желаютъ оставить за собою и просить дать скорый отвѣтъ. Далѣе, Поссевинъ извѣщаетъ о смерти переводчика Андрея-Аполлонія, просить ходатайствовать о наградѣ его роднымъ и позаботиться о распредѣленіи между ними его денегъ и одежду. Наконецъ, просить переслать королю всѣ эти извѣстія, 421—422. Приложена записка Русскихъ пословъ, въ которой перечисляются крѣпости, которыя Іоаннъ желаетъ получить назавъ отъ Баторія, именно: Великія Луки, Невель, Заволожье, Холмъ и всѣ крѣпости Псковскія; въ Ливоніи: Новгородокъ Ливонскій, Нарву, Керепеть, Маковъ, Раудехъ, Риддохъ, Конхотъ, 422.

120.

1581. 18 Декабря. Письмо Замоискаго къ Шведскому начальнику Ингерода. Замоискій пишетъ, что посылаетъ къ нему Харменскаго, которому проситъ передать козаковъ, виновныхъ въ безчинствѣхъ, просить также пропустить его въ Нарву для покупки вещей, нужныхъ Замоискому, 422.

121.

1581. 18 Декабря. Письмо Замоискаго къ начальнику Нарвы. Замоискій высказываетъ сожалѣніе о буйствахъ козаковъ, говорить, что пославъ Хар-

ленскаго взять ихъ для наказанія и просить дозволить Харленскому купить нужныя вещи въ Нарвѣ, 423.

122.

1581. 18 Декабря. Письмо Замойскаго къ пану Дембинскому. Замойскій проситъ Дембинскаго узнавать и доносить ему, что дѣлается въ Ливоніи, гдѣ воюють Шведы, извѣщаетъ, что собираются Русскія войска у Новгорода и предлагаетъ имѣть осторожность и подвинуться съ войскамъ къ Тизингау, 423—424.

123.

1581. 18 Декабря. Письмо Замойскаго къ войску, разбитенному на крѣпостяхъ въ Ливоніи. Проситъ, чтобы по первому извѣстію отъ Дембинскаго войско подвигалось къ Пскову, 424.

124.

1581. 18 Декабря. Письмо Замойскаго къ князю Магнусу. Замойскій пишетъ, что король, уѣжая изъ-подъ Пскова, поручилъ ему пользоваться содѣлствіемъ Магнуса, поэтому онъ—Замойскій, вслѣдствіе извѣстій, что Русскія войска идутъ на помощь Пскову, проситъ Магнуса подвинуться къ этому городу, 425.

125.

1581. 18 Декабря. Письмо Замойскаго къ Жолкѣвскому. Замойскій пишетъ, что для устраненія недоразумѣній посылаетъ ему—Жолкѣвскому для передачи посланца условія мира въ трехъ видахъ (см. ниже № 128). Первые условія пусть Жолкѣвскій съ вѣдома пословъ передастъ Поссевицу, а если онѣ окажутся недостаточными, то пусть передастъ вторыя и, наконецъ, третія. Въ припискѣ напоминаетъ, что въ посольской инструкціи сказано, чтобы послы требовали у Иоанна какой-либо крѣпости за плѣнныхъ: пусть послы говорятъ по этому поводу о Себежѣ. Объ этомъ нужно сказать и Поссевицу, когда будутъ отвергнуты первые условія, 425—426.

126.

1581. 19 Декабря. Письмо Замойскаго къ комиссарамъ. Извѣщаетъ комиссаровъ, что посылаетъ къ нимъ на бумагѣ условія мира, проситъ предлагать ихъ постепенно, а если комиссары придумаютъ что либо лучшее, то пусть удержатся предъявлять эти условія. Въ припискѣ обращаетъ вниманіе комиссаровъ на тотъ пунктъ ихъ инструкціи, по которому они обяваны требовать прибавки крѣпости за плѣнныхъ, 426—427.

127.

1581. Декабря (19?) Письмо Замойскаго къ Поссевицу. Извѣщаетъ Поссевицу, что посылаетъ на бумагѣ тѣ уступки, какія могутъ быть сдѣланы въ Ливоніи, 427.

128.

Условія, посланные съ Жолкѣвскимъ. Первые условія: если за королевъ останутся Великія Луки съ крѣпостями—Заволочьемъ, Невелемъ, если будетъ переданъ королю Себежъ и оставленъ за нимъ Велижъ и будетъ заключенъ миръ безъ новыхъ сношеній съ Иоанномъ: то Иоанну уступаются: Новгородъ Ливонскій, Серенескъ, Лица и крѣпости: Островъ, Холмъ, Брасный—городокъ, Воронежъ и Велье.

Вторыя условія : если Русскіе послы не имѣютъ полномочія, получить Новгородокъ Ливонскій, Серенескъ и Лямъ, уступить королю Луки, Заволочье, Невель, Велижъ и отдать или разрушить Себежъ; то Замоискій не можетъ уступить и тѣхъ, выше упомянутыхъ городовъ Ливонскихъ; но, отдавъ Русскимъ Великія Луки, Холмъ, Островъ, Красный-городокъ, Воронежъ, Велье, удержать за королемъ всю Ливонію съ Новгородкомъ Ливонскимъ, Серенескомъ, Ляисомъ и крѣпостями: Заволошьемъ, Невземъ, Велижемъ, а Себежъ или тоже передать королю или разрушить.

Третья условія: удержать за королемъ всю Ливонію съ крѣпостями: Новгородкомъ Ливонскимъ, Ляисомъ, Серенескомъ, удержавъ Велижъ, удержавъ или разрушивъ Себежъ, уступить Великія Луки, Заволочье, Невель, Холмъ, Островъ, Воронежъ, Красный-городокъ и Велье. Больше уступать Замоискій ничего не можетъ и закликаетъ комиссаровъ не уступать, 428—429.

129.

1581. 20 Декабря. Письмо къ Замоискому Пальскихъ пословъ. Послы пишутъ, что не рѣшаются уступить Иоанну ничего въ Ливоніи, потому что на это не имѣютъ права по инструкціи и это повело-бы къ другимъ требованіямъ со стороны Русскихъ пословъ; они согласились только принять словесное предложеніе Замоискаго, переданное Жолкѣвскимъ, уступить Русскимъ Великія Луки съ тѣмъ, чтобы они прибавили къ Ливоніи Себежъ, но по совѣту Посевина объявили имъ глухо, что готовы уступить одну изъ крѣпостей—Луки, Заповолье, Невель, Велижъ. Комиссары просятъ прислать имъ письменную инструкцію, потому что они не могутъ рѣшать дѣла на основаніи одного словеснаго сообщенія Жолкѣвскимъ порученій Замоискаго; извѣщаютъ, что Русскіе касательно Себежа говорятъ, что не имѣютъ никакого полномочія, но комиссары отъ переметчика слышали, что Иоаннъ готовъ разрушить Себежъ, если король сожжетъ Дриссу: комиссары просятъ инструкціи и на этотъ счетъ; пишутъ, что Русскіе послы жалуются на задержаніе ихъ гонца, что Посевинъ и Бурба жалуются на неудобства и недостатки, 429—431.

130.

1581. 20 Декабря. Письмо Брадавскаго послова къ Замоискому. Збаражскій извѣщаетъ, что посылаетъ къ Замоискому Русскаго переметчика и его показанія (см. № 135), что комиссары были въ затрудненіи касательно гонца, задваченнаго Замоискимъ, что ничего не узнали, съ какими письмами онъ прѣѣхалъ, но изъ словъ Русскихъ пословъ можно заключить, что Шведы не въ мирѣ съ Русскими. Далѣе передаетъ о переговорахъ съ Русскими послами, которые, наконецъ, предлагаютъ остаться обѣимъ сторонамъ при томъ, чѣмъ каждая сторона владѣтъ; они, комиссары, при этомъ громки разсуждаются; Посевинъ, который знаетъ секретныя дѣла больше самихъ комиссаровъ, предлагаетъ завести рѣчь объ уступкѣ Русскими Юрьева, но Збаражскій думаетъ, что Русскіе не уступятъ ни Юрьева, ни Нарвы; просятъ у Замоискаго инструкціи; указываетъ на опасность, какъ-бы Шведскій король не помирился съ Иоанномъ; пишетъ, что Русскіе послы жалуются на стѣсненіи и просятъ дозволенія послать за припасами въ Новгородъ и что нужно было на это согласиться, что Посевинъ терпитъ нужду и его кормятъ Русскіе послы, что Бурба не имѣетъ никакихъ средствъ. Збаражскій проситъ Замоискаго подумать объ этомъ, 431—433.

131.

1581. 20 Декабря. Письмо Посевина къ Замоискому. Посевинъ извѣщаетъ о полученіи писемъ отъ Замоискаго; проситъ прислать на бумагѣ то,

что передавать Жолкѣвскій, просить вѣрить ему; доказываетъ, какъ важно было-бы комиссарамъ имѣть общеданную инструкцію, подписанную рукою короля—тогда-бы дѣло не замедлялось, 433—434.

132.

1581. 20 Декабря. Письмо Радзивилла къ Замоискому. Радзивилл пишетъ, что такъ какъ дѣло затягивается и онъ не вѣрить въ успѣхъ переговоровъ, то проситъ отпустить его домой, куда его призываютъ разные дѣла; при томъ у нихъ (комиссаровъ) такая крайняя нужда, что придется, чего добраго, позволю бѣжать, 434—435.

133.

1581. 21 Декабря. Письмо Польскихъ комиссаровъ къ Замоискому. Комиссары пересылаютъ Замоискому письмо къ нимъ Поссевина, просятъ сказать имъ прямо и передать на бумагѣ съ своею подписью и печатью, можно-ли отдать Русскимъ Заволочье, Невель, Велижъ за всю Ливонію; просятъ прислать съ такими же формальностями инструкцію, но не одну, а раздѣливъ ее на двое, и не давать объ ней знать Поссевину; пишутъ затѣмъ, что дозволили Русскимъ послать послать гонца; что касается до плѣнныхъ, то комиссары имѣютъ отъ короля иную инструкцію за его подписью, какъ расскажетъ объ ней Жолкѣвскій, 435—436.

134.

Заниска Поссевина къ комиссарамъ. Поссевинъ извѣщаетъ, что имѣлъ бесѣду съ Русскими послами, которые ему открыли все; что объ этомъ онъ написалъ къ Замоискому; что еслибы комиссары имѣли надлежащую инструкцію, то можно было-бы сейчасъ заключить миръ; проситъ дозволить Русскимъ посламъ послать гонца къ князю и сейчасъ дать ему провожатаго; даже говорить, что если-бы Замоискій имѣлъ право уступить сейчасъ всѣ (Русскія) крѣпости, завоеванныя у Іоанна, то можно было-бы покончить дѣло и безъ отсылки къ Іоанну и къ королю, что онъ — Поссевинъ посылаетъ письмо къ Іоанну, о чемъ— комиссары узнаютъ завтра, а также о томъ, что не даромъ онъ призываетъ къ себѣ Русскихъ пословъ, отъ которыхъ всегда удастся что либо вывѣдать, 436—437.

135.

Показанія переметчика Федора Зубатова: Іоаннъ желаетъ уступить всѣ крѣпости, ваяты имъ въ то время, когда король былъ подъ Данцигомъ.

Потомъ Іоаннъ говоритъ, что отдастъ всѣ крѣпости (Ливонскія) кромѣ Нарвы, а отъ короля желаетъ получить назадъ Луки.

Желаетъ сжечь Себежъ, но чтобы была сожжена и Дрисса. Пойдетъ къ Дукамъ, если король удалится съ войскомъ, а если не удалится, то войска будутъ собираться въ Новгородъ, а по удаленіи Поляковъ въ—Псковъ.

Іоаннъ приказалъ посламъ присылать во время переговоровъ гонцовъ за разрѣшеніемъ вопросовъ, а если гонцовъ Поляки не пустятъ, то кончить дѣло безъ отсылки. Гонецъ Ададуровъ дакъ въ Новгородъ знаетъ, что старшій сынъ Іоанна смертельно боленъ, что нужно выпустить всѣхъ заключенныхъ въ тюрьму,—доправили на нихъ 240,000, проставилъ 70,000 (рублей?)

Эти послы не будутъ присягать и не поѣдутъ къ королю, а будутъ только принимать и отдавать крѣпости, для чего ждуть къ себѣ дворянъ (поименовывающихся).

Іоаннъ получилъ извѣстіе объ отъѣздѣ короля, о маломъ числѣ оставшагося войска, объ оплошности солдатъ, разбѣгавшихся по деревнямъ, знаетъ,

что при послахъ не малая стража. Говорилъ переметчикъ, что у Иоанна Ногайскихъ татаръ не больше 300, что его особенно раздражаютъ завоеванія Шведовъ, что эти послы могутъ заключить миръ на 10 лѣтъ, а о вѣчномъ мирѣ будутъ вести переговоры другіе послы. Далѣе переметчикъ говорилъ, между прочимъ, какіхъ пословъ Иоаннъ сначала предполагалъ послать, что Иоаннъ послѣ отъѣзда ихъ возвратился въ Москву, что еслибы послы, пріѣхавъ, узнали, что король ушелъ съ войскомъ, то не должны были ничего оканчивать, но подъ каменъ либо предогомъ развѣхаться; Иоаннъ тогда-бы послалъ войско добывать Луки, 437—438.

136.

1581. 22 Декабря. Письмо Замойскаго къ комиссарамъ. Замоискій извѣщаетъ, что посылаетъ комиссарамъ вторично пункты касательно Лукъ, Заволочья и Невеля; что же касается до Велижа, то Замоискому труднѣе всего дать объ этомъ мнѣніе; онъ предоставляетъ это дѣло Радзивилу, какъ сенатору и Гарабурдѣ, какъ сановнику Литовскаго княжества, къ которому принадлежитъ Велижъ, при чемъ проситъ ихъ обратить вниманіе на успѣхи Шведовъ и другія обстоятельства, о которыхъ Замоискій не считаетъ удобнымъ говорить въ письмѣ; впрочемъ, Замоискій надѣется, что они постараются, чтобы дѣло обошлось безъ уступки Велижа. Въ припискѣ первой Замоискій объясняетъ, что, уступая Иоанну ничтожныя крѣпости Ливонскія, имѣлъ въ виду удержать за королемъ Луки, обладаніе которыми было-бы очень важно для удержанія Ливоніи; извѣщаетъ, что послалъ вторые и третьи пункты мира; проситъ стараться, чтобы Иоаннъ не помирился съ Шведами, чтобы въ трактатъ внести въ сторону короля и тѣ крѣпости, которыя завоевалъ Шведскій король, а если Русскіе послы не дозволятъ внести Нарвы, то сдѣлать протестацію передъ Посевяномъ; проситъ сильно отстаивать, чтобы не разрушать Дриссы, но если-бы изъ за-нее разрывался миръ, то Замоискій готовъ уступить.

Во второй припискѣ спрашиваетъ, нельзя-ли получить за пѣнныхъ Опочку и Себежъ, а то можно было-бы промѣнять ихъ на Велижъ, если его нельзя оставить за королемъ по договору.

Въ третьей припискѣ говоритъ, что если будетъ заключенъ миръ, то нужно будетъ, какъ можно скорѣе, послать дворянъ для принятія Лаяса и Сервенска.

Въ четвертой — извѣщаетъ, что послалъ къ Жолкѣвскому связку бумагъ; если Жолкѣвскій уѣхалъ, то пусть комиссары примутъ ее и распечатаютъ.

Въ пятой — проситъ поскорѣе отправить назадъ мальчика (котораго послалъ Замоискій съ этими письмами), какъ только комиссары придутъ къ соглашенію съ Русскими послами; Замоискому крайне нужно подумать, какъ и куда двинуть войско, 438 — 441.

137.

1581. 22 Декабря. Письмо Замойскаго къ Посевяну. Замоискій извѣщаетъ, что поручилъ комиссарамъ сообщить Посевяну то, о чемъ онъ просилъ; затрудненіе при переговорахъ произошло отъ того, что Русскіе послы стали требовать городовъ, о которыхъ не упоминали при прежнихъ переговорахъ. Подробнѣе Посевяню узнаеть дѣло отъ комиссаровъ изъ собственноручной его вѣстки, въ которой показано, что уступить Русскимъ, 441.

138.

1581. 22 Декабря. Письмо Замойскаго къ придворному Литовскому маршалу Радзивилу. Убѣждаетъ Радзивила не убѣжать отъ комиссаровъ, такъ какъ онъ и домашнихъ дѣлъ не устроилъ-бы и переговоры рушились-бы, потому что его имя находится въ полномочіи послать, 442.

139.

1581. 23 Декабря. Письмо Замойскаго къ комиссарамъ. Замойскій поручаетъ комиссарамъ отстаивать Велижъ, впрочемъ, изъ-за него не нужно разрывать мира; пусть комиссары скорѣе дадутъ знать, какъ идетъ дѣло; Замойскому необходимо это знать, чтобы видѣть, какъ готовиться къ походу; напоминаетъ комиссарамъ, что нужно будетъ поскорѣе послать дворянъ для принятія Ливса, Серенеска, такъ какъ эти крѣпости вблизи Шведскихъ владѣній; напоминаетъ также, что можетъ быть Русскіе послы промѣняютъ Велижъ на патнынь, 442 — 443. Приложены пункты, какъ уступать постепенно крѣпости:

Пунктъ 1. Прививъ всю Ливонію, комиссары уступятъ Іоанну къ крѣпостямъ Холму, Острову, Красному, городку, Воронцу, Велью, уступка которыхъ уже объявлена, Великіе-Луки, а за королемъ останутся: вся Ливонія, Заволочье, Невель, Велижъ и пусть будетъ переданъ или разрушенъ Себежъ.

Пунктъ 2. Если такимъ образомъ миръ не можетъ быть заключенъ, то пусть комиссары прибавятъ въ сторону Іоанна Заволочье.

Пунктъ 3. Въ крайности пусть комиссары отдадутъ и Невель и Луки, 443.

140.

1581. 24 Декабря. Письмо Замойскаго къ комиссарамъ. Поручаетъ комиссарамъ настаивать, чтобы Русскіе послы допустили вписать въ сторону короля Ругодевь; если же этого нельзя будетъ добиться, то настаивать, что-бы онъ не былъ вписанъ ни въ Русскую, ни въ Польскую сторону, согласно инструкціи комиссаровъ, 444.

141.

1581. 26 Декабря. Письмо Замойскаго къ королю Стефану. Замойскій пишетъ, что посылаетъ королю показанія переметчика Зубатова, а также письма Посевяина, который хлопоталъ, чтобы уступить что-либо Іоанну въ Ливоніи, но котораго Замойскій убѣдилъ оставить это дѣло; затѣмъ разказываетъ ходъ переговоровъ о Русскихъ крѣпостяхъ, взятыхъ королемъ въ прошедшемъ году и въ этомъ, въ особенности подробно разказываетъ свою переписку съ комиссарами по дѣлу объ уступкѣ Іоанну Велижа и касательно Себежа; проситъ короля послать приказъ о сдачѣ Велижа и о разрушеніи Себежа, если иначе нельзя будетъ заключить мира; извѣщаетъ короля, что по заключеніи мира будетъ возвращаться черезъ Ливонію, въ которой будетъ принимать мѣры противъ Шведовъ (перечисляются эти мѣры); спрашиваетъ, сколько удержать войска; пишетъ, что возьметъ съ собою Гарабурду, что посылать подъ Новгородъ наблюдать за Русскими войсками, что къ 5 Января собираетъ въ лагерь фуражировъ; извѣщаетъ, что убѣжалъ въ крѣпость Іоаннъ Зуба, который сообщилъ Шуйскому нѣкоторыя весьма важныя вещи, что взять въ плѣнъ Михаилъ Дуряковъ. Въ первой припискѣ ходатайствуетъ за Зибжика, во второй говорить, что поспѣшать заключеніемъ мира побуждаютъ свирѣпствующія въ войскахъ болѣзни, 444 — 148.

142.

1581. 26 Декабря. Письмо Замойскаго къ Тидеману. Замойскій пишетъ объ эмблемахъ для торжества (по случаю заключенія мира), 448.

143.

1581. 24 Декабря. Письмо Замойскаго къ епископу Плоскелю. Замойскій пишетъ, что по удаленіи короля, онъ съ войскою остается подъ Псковомъ, борется съ служей, поражаетъ врага, козаки его пробывались за Новгородъ къ Москвѣ, вся Ливонія и Псковская область отрѣзаны отъ Москвы. Пользуясь этимъ, Шведскій король дѣлаетъ завоеванія въ Ливоніи; Замойскій подробно говоритъ объ этихъ завоеваніяхъ. Затѣмъ Замойскій пишетъ, что его забочиваетъ дѣло о постройкѣ храма въ Замостьѣ, жалуется, что іезуиты переменяли къ себѣ одного изъ молодыхъ людей, посланныхъ имъ для довершенія образованія въ Римѣ съ тѣмъ, чтобы потомъ они были учителями въ школахъ при этой церкви (Академіи Замойскаго) и проситъ настаивать у генерала и у самаго папы, чтобы іезуиты возвратили ему этого молодого человѣка, 449—451.

144.

1581. 22 Декабря. Письмо Польскихъ комиссаровъ къ Замойскому. Комиссары извѣщаютъ, что, наконецъ, Русскіе послы объявили, что если король уступитъ всё (Русскія) крѣпости, взятая имъ, и если не будетъ упоминанія о Себежѣ, то они готовы предоставить Поссевину на разсужденіе дѣло объ уступкѣ всей Ливоніи; Поссевина, между тѣмъ, стали потомъ просить, чтобы постарался оставить за Іоанномъ хоть нѣсколько Ливонскихъ крѣпостей для сохраненія титула. Комиссары спрашиваютъ Замойскаго, какъ имъ поступать, если 1) Русскіе послы не уступятъ всей Ливоніи, чтобы удержать у своего государя титулъ—Ливонскій; 2) если, уступая всю Ливонію, не уступятъ четырехъ городовъ: Лукъ, Заволочья, Велижа и Невеля, между тѣмъ, по инструкціи можно имъ уступать только три города и 3) если Русскіе послы не захотятъ ни уступить, ни разрушить Себежа? Въ заключеніе комиссары просятъ скорѣе избавить ихъ изъ этого чистилища, 451—452.

145.

1581. 24 Декабря. Письмо Поссевина къ Замойскому. Поссевинъ извѣщаетъ Замойскаго о полученіи отъ него писемъ и о томъ, что Русскіе послы высказали послѣднія свои предложенія, которыя состоятъ въ томъ, чтобы или уступить имъ кромѣ Псковскихъ крѣпостей Луки, Велижъ, Невель и Заволочье, а они уступятъ всю Ливонію; или уступить имъ Новгородъ Ливонскій и Керепеть и затѣмъ Луки и Заволочье, а они отдадутъ всю остальную Ливонію и Невель и Велижъ; или, наконецъ, принять второе предложеніе Замойскаго и сообщить его Іоанну и Баторію, при чемъ Русскіе послы со слезами и съ клятвою увѣряли, что это послѣднее ихъ рѣшеніе, 452—453.

146.

1581. 24 Декабря. Письмо Варшавскаго къ Замойскому. Варшавскій пишетъ, что переговоры о мирѣ, хотя медленно, но все-таки подвигаются и будутъ кончены, за чтѣ нужно будетъ благодарить Бога и Поссевина, безъ котораго дѣло это, по всей вѣроятности, не состоялось-бы. При этомъ Варшавскій доказываетъ чистоту намѣреній Поссевина, его умъ и благочестіе, 453—454.

147.

1581. 28 Декабря. Письмо Польскихъ комиссаровъ къ Замойскому. Комиссары извѣщаютъ Замойскаго, что такъ какъ присланныя отъ него инструкціи назначены Поссевину, то они не могутъ принять ихъ въ руководство себѣ и

просить Замойскаго прислать эти инструкции имъ съ надлежащею подписью; просить также дать наставленіе касательно Велижа и Себежа; наконецъ, спрашиваютъ, разрывать-ли переговоры, если Русскіе послы не согласятся принять послѣднія условія, 454—455. Въ припискѣ извѣщаютъ, что Русскіе послы подняли вопросъ о Керепети; что касательно Велижа, они — комиссары не могутъ сами рассуждать, а должны держаться инструкции и потому снова просить наставленія по этому дѣлу, а также касательно того, что дѣлать, если Русскіе послы не согласятся отдать за плѣнныхъ изъ Опочки съ Себежемъ, изъ Велижа, 455—456.

148.

1581. 24 Декабря. Письмо Варшавскаго къ Замойскому. Благодарить за письмо, надѣется на заключеніе мира, упоминаетъ о требованіи Русскихъ пословъ уступить имъ Керепеть и говорить, что не желалъ-бы, чтобы Русскими уступлено было чтонибудь въ Ливоніи, 456

149.

1581. 26 Декабря. Письмо Замойскаго къ Польскимъ комиссарамъ. Замойскій посылаетъ комиссарамъ требуемую инструкцію, по которой вся Ливонія должна остаться за королемъ, а изъ Русскихъ крѣпостей нужно уступать сперва Луки, потомъ Заволочье, дабы Невель, затѣмъ Велижь, наконецъ, можно согласиться на скрытіе Себежа и Дриссы. Касательно плѣнныхъ, можно въ крайности согласиться на выкупъ. Замойскій затѣмъ убѣждаетъ комиссаровъ стараться сдѣлать меньше уступокъ, но стараться также ускорить заключеніемъ мира въ виду того, что происходитъ въ Ливоніи и по другимъ причинамъ, о которыхъ онъ теперь умалчиваетъ. Въ концѣ письма говоритъ, что посылаетъ комиссарамъ копию своего письма къ Поссевицу. 456—458. Въ припискахъ—въ первой совѣтуетъ упираться, сколько будетъ можно, и не отдавать Велижа; во второй, говоритъ, что надѣется на успѣхъ этой твердости и совѣтуетъ въ крайности уступить Велижь, 458.

150.

1581. 26 Декабря. Письмо Замойскаго къ Поссевицу. Замойскій пишетъ, что теперь не должно быть рѣчи объ уступкѣ Русскимъ чего либо въ Ливоніи, когда Русскіе послы говорятъ, что не могутъ уступить Лукъ, а ждать новой инструкции нельзя въ виду завоеваній Шведскаго короля; поэтому Замойскій проситъ Поссевина оставить дѣло о Ливоніи, 458.

151.

1581. 26 Декабря. Письмо Замойскаго къ начальнику Ивангородской крѣпости. Замойскій требуетъ, чтобы начальникъ Ивангородской крѣпости отослалъ къ нему взятыхъ имъ на фуражировкѣ дворянъ, 459.

152.

Отрывокъ письма Замойскаго къ Гердану, который отправлялся подъ Новгородъ и котораго Замойскій убѣждаетъ не жечь тамъ.... 459.

153.

1581. 27 Декабря. Письмо Замойскаго къ князю Магнусу. Извѣщаетъ Магнуса, что слухи о неприятелѣ оказались невѣрными, поэтому Магнусу не нужно двигаться съ войскомъ къ нему—Замойскому; проситъ присылать извѣстія, проситъ переслать къ Дембинскому прилагаемое письмо, 460.

50*

154.

1581. 27 Декабря. Письмо Замойскаго къ Дембнскому о томъ же; проситъ дать знать и другимъ ротмистрамъ, 460.

155.

1581. 27 Декабря. Письмо Польскихъ ротмистровъ — Кретковскаго и Старевакаго къ Шведскому полководу Делягарди съ жалобой на захватъ ихъ пахоликовъ солдатами начальника Ивангородскаго и съ просьбой возвратитъ ихъ, 460—461.

156.

1581. 27 Декабря. Письмо Замойскаго къ Польскимъ комиссарамъ. Замойскій извѣщаетъ комиссаровъ, что скоро придется потерять всю Ливонію, если миръ не будетъ заключенъ въ скоромъ времени, что Поссевинъ прислалъ ему тройкія условія для заключенія мира: 1) или чтобы Іоаннъ уступилъ всю Ливонію и взялъ себѣ Островъ, Холмъ, Красный, Велье, Луки, Заволочье, Воропецъ, Велижъ и Невель, а Себежъ и Дрисса пусть будутъ сожжены; или 2) Невель и Велижъ пусть останутся за королемъ, а Іоанну уступить за нихъ Керепеть и Ливонскій Новгородокъ; и 3) дозволить послать Московскимъ послать къ Іоанну, а Польскимъ къ королю за новыми инструкціями, 461. Замойскій пишетъ, чтобы послы не соглашались ни на второе ни на третье условіе, а что касается до перваго, то пусть стараются выторговать, сколь возможно больше; во всякомъ случаѣ, пусть скорѣе заключаютъ миръ. 461—462.

157.

1581. 25 Декабря. Письмо Польскихъ комиссаровъ къ Замойскому. Комиссары извѣщаютъ Замойскаго, что Русскіе послы уступаютъ уже всю Ливонію, а они — комиссары уступили имъ еще только Псковскіе пригороды — Луки, Холмъ, а затѣмъ Ржевъ и Заволочье и только въ крайности заведутъ рѣчь объ уступкѣ Велижа. Русскіе послы требуютъ, чтобы имъ уступить или Невель и Велижъ или Керепеть и Ливонскій Новгородокъ. Они — комиссары не уступаютъ и объявляютъ передъ Поссевиномъ, что не обязаны слушаться Замойскаго, а должны исполнять инструкцію, данную имъ королемъ, 462—463. Въ припискѣ Янушъ Збаражскій жалуется на Вовара, который набѣгаетъ на домъ слугъ его, связалъ его шляхтича, забралъ вещи и еще дѣлаетъ ему — Збаражскому угрозы. 463.

158.

1581. 26 Декабря. Письмо Поссевина къ Замойскому. Поссевинъ жалуется, что Польскіе комиссары слишкомъ неговорчивы въ переговорахъ, что они несповольно отказываются слѣдовать указаніямъ его — Замойскаго, 464. Далѣе Поссевинъ пишетъ, что упрости комиссаровъ непрерывать переговоры и слѣзая еще уступку, но они предложили уступить Ржевъ и одну изъ крѣпостей — Невель или Заволочье, а Московскіе послы находятъ несообразнымъ отдѣлять Ржевъ отъ Заволочья; что Московскіе послы показали ему послѣднія свои условія, которыя онъ посылаетъ Замойскому (см. подъ слѣдующимъ №); что завтра окажется, можно ли будетъ еще что вырвать у Москвы; что въ случаѣ затрудненій касательно уступки Іоанну Ливонскаго Новгорода,

а Баторію Велика, онъ—Поссевиный готовъ ѣхать въ Москву, надѣется, впрочемъ, что Богъ лучше устроитъ дѣло, чѣмъ можно думать, 464—465. Далѣе Поссевиный жалуется на колебанія комиссаровъ, въ особенности онъ, недоволенъ маршаломъ Альбертомъ Радзивиломъ, о назначеніи котораго въ посольство самъ старался. Поссевиный увѣренъ, что миръ былъ-бы устроенъ, еслибы-хоть одинъ день Замойскій былъ при переговорахъ, а теперь изъ-за одной крѣпости Ливонія переходитъ въ чужія руки (Шведскія), 465. Въ заключеніе Поссевиный пишетъ, что нужно послать къ Замойскому проектъ трактата, что при заключеніи мира нужно хлопотать о дѣлахъ Шведскаго короля показать Варшавницкому содѣйствіе въ путешествіи къ нему. Въ случаѣ же, если миръ не состоится, не сочтеть ли Замойскій нужнымъ написать объ чемъ либо ему—Поссевиному, когда онъ соберется ѣхать въ Москву, при чемъ просить вѣрить ему, 465—466. Въ припискѣ Поссевиный говоритъ, что когда онъ сказалъ Московскимъ посламъ, что не можетъ быть допущена посылка къ Іоанну новыми инструкціями; но они клялись, что дѣло останавливается не изъ-за нихъ, что ихъ князь особенно беспокоится, чтобы въ Дерптѣ протестанты не глумились надъ восстановленнымъ тамъ православіемъ. По этому поводу Поссевиному пришла мысль, не вѣсти-ли этого въ условія мира. На увѣщаніе Поссевиана, чтобы послы изъ-за одной крѣпости не разрывали мира, они отвѣчали, что не знаютъ, что дѣлать. Въ заключеніе Поссевиный проситъ прислать на короткое время капеллана—Ому, 466—467.

159.

1581. 25 Декабря. Условія мира, сообщенныя Поссевиному Никитой Буизенкомъ. Въ сторону Іоанна: Великія Луки, Завозочье, Холмъ, Непель, Велижъ, всѣ крѣпости Псковскія и не сжигать Себежа. Въ сторону Баторія: всѣ Ливонскія крѣпости, находящіяся во власти Іоанна.

Если это невозможно, то въ сторону Іоанна: Ливонскій Новгородокъ и Керепеть, а въ сторону Баторія: Велижъ и въ крайности сжечь Себежъ, но чтобы Баторій сжегъ и Дриссу.

Если и это невозможно, то въ сторону Іоанна одинъ Ливонскій Новгородокъ, а въ сторону Баторія одинъ Велижъ, 467.

160.

1581. 25 Декабря. Письмо Варшавскаго къ Замойскому. Варшавскій высказываетъ увѣренность, что миръ скоро былъ-бы заключенъ, если-бы при переговорахъ присутствовалъ Замойскій; совѣтуетъ имѣть терпѣніе и высказываетъ похвалы Поссевину за его усердіе, 468.

161.

1581. 27 Декабря. Письмо Замойскаго къ комиссарамъ. Замойскій одобряетъ дѣйствія комиссаровъ, увѣренъ, что необижается тѣмъ, что они его не хотятъ слушаться и проситъ поскорѣе заключить миръ, потому что по слухамъ Першава уже взята Шведами и Феллинъ въ опасности. Іорданъ посылаетъ на рекогносцировку къ Новгороду (см. № 164). Проситъ пословъ сейчасъ же дать знать, если заключать миръ, высказываетъ опасеніе, какъ-бы непотерять много времени на составленіе трактата, 468—469.

162.

1581. 27 Декабря. Письмо Замойскаго къ Поссевину. Замойскій говоритъ, что хотя ему, какъ главнокомандующему, оставлена нѣкоторая власть направлять переговоры, но онъ не можетъ принуждать къ чему либо комиссаровъ,

такъ какъ они сенаторы, что требованіе Велика Русскими послами кажется и ему страннымъ и онъ проситъ Поссевина устранить это затрудненіе. Касательно боязни Русскихъ, чтобы Лютеране не глумились надъ вѣрою въ Новгородѣ Ливонскомъ(?) утѣряетъ, что этого не будетъ, во Велѣгорскій и Ома будутъ прославлять тамъ Бога. Варшевицкій пусть самъ пишетъ о своемъ дѣлѣ, а онъ Замоискій напишетъ королю. Проситъ, какъ можно скорѣе, дать знатъ о заключеніи мира, 469—470.

163.

1581. 30 Декабря. Письмо Замоискаго къ комиссарамъ. Замоискій предостерегаетъ комиссаровъ, чтобы не соглашались писать въ трактатѣ, что Іоаннъ уступаетъ тѣ только Ливонскіе города, которыми владѣть, какъ это сказано въ какой то запискѣ Поссевина (см. № 159), хотя прежде онъ самъ писалъ, что Іоаннъ уступаетъ всю Ливонію. Нужно боятся, какъ-бы остальной Ливоніей Поссевиъ не помиралъ съ Іоанномъ Шведскаго короля. Если Русскіе послы не согласятся писать въ сторону Баторія Нарвы, то не писать ей ни въ чью сторону и сдѣлать протестацію передъ Поссевиномъ. Не надобно соглашаться и на то предложеніе Поссевина, чтобы вписать въ трактатъ, что при храмахъ оставляются пожалованія, сдѣланныя Іоанномъ, потому что Іоаннъ почти всю волость Ливонскаго Новгорода пожаловалъ Ичечерскому монастырю и потому что неприлично показывать, будто король благочестивъ по трактату. Въ заключеніе пишетъ, чтобы въ случаѣ неудачи переговоровъ Поссевиъ подождалъ въ Островѣ письма отъ короля и высказываетъ опасеніе, какъ-бы Поссевиъ, не подѣлавъ зла, присмотрѣвшись къ недостаткамъ Польскимъ; поэтому Замоискій полагаетъ, что лучше-бы теперь заключить миръ. Въ заключеніе Замоискій характеризуетъ Поссевина, который по его мнѣнію больше занимается планами устроить этотъ миръ, нежели созерцаніемъ небесныхъ силъ, и можетъ много надѣлать зла, особенно при его горячности и честолюбіи, 470—472.

164.

1581. Въ день св. Стефана (26 Декабря). Письмо Слытка Іордана къ Заключица къ Замоискому. Іорданъ доноситъ Замоискому о своей рекогносцировкѣ къ Новгороду. Іорданъ узналъ, что въ Новгороду пришло нѣсколько Русскихъ полковъ. Расположившись на главной дорогѣ изъ Новгорода въ Псковъ, Іорданъ послалъ отрядъ на подгородный монастырь; но солдаты занялись грабежемъ, въ городѣ о нападеніи узнали, стали стрѣлять, выслали отрядъ, и солдаты Іордана должны были отступить, захвативъ только простыхъ плѣнныхъ, которыхъ Іорданъ совѣтится посылать Замоискому. Подождая не много на главной дорогѣ и недождавшись нападенія, Іорданъ повернулъ назадъ и послалъ 70 конныхъ къ дорогѣ, ведущей изъ Москвы въ Новгородъ. Іорданъ извѣщаетъ затѣмъ Замоискаго, что многіе изъ Польскаго войска разъяжаются по странѣ и занимаются грабежемъ, что по извѣстіямъ отъ плѣнныхъ сынъ великаго князя умеръ, что Іоаннъ съ горя заболѣлъ и разослалъ по церквамъ милостыню на поминъ души царевича, что по деревнямъ оповѣщено, чтобы народъ надѣялся на миръ и спокойно жилъ, что Русскіе собираютъ войска противъ Нѣмцевъ, приготавлиютъ снаряды и квартиры для войска, которое приведутъ Мстиславскій и Никита Романовичъ, а за ними придетъ самъ князь, что теперь пришло пять полковъ Разанцевъ и Астраханцъ въ, — войско плохое, бѣдное, 472—473. Далѣе Іорданъ пишетъ, что не могъ расположить отрядовъ по дорогамъ, потому что вѣсто его не слушается, а козаки забрались за Русу въ мѣста, богатыя продовольствіемъ, и жи-

вуть себѣ безъ всякой пользы для войска. Князь Темрукъ радъ-бы пойти къ Гдову, но у него подбились лошади. Впрочемъ, в Рускіе не думаютъ двинуться къ Пскову; имъ тоже трудно; они желаютъ мира, чтобы потомъ идти на Нѣмецъ, какъ узналъ это Юрданъ отъ гонца, ѣхавшаго къ посламъ, 474. Въ заключеніе Юрданъ хвалитъ бывшихъ съ нимъ ротмистровъ и въ частности королевскаго дворнина Павловскаго и увѣряетъ Замойскаго въ своей преданности, 474—475.

165.

1581. 28 Декабря. Письмо Поссевина къ Замойскому. Поссевинъ жалуется, что его усилія убѣдить комиссаровъ продолжать переговоры напрасны, что завтра или послѣ завтра онъ уѣзжаетъ съ Русскими послами; можетъ быть Замойскій сочтетъ нужнымъ написать что либо ему; при этомъ Поссевинъ посылаетъ письмо къ королю, которое проситъ Замойскаго прочитать, 476.

166.

1581. 28 Декабря. Письмо Поссевина къ Польскимъ комиссарамъ. Поссевинъ извѣщаетъ комиссаровъ, что въ эту ночь Русскіе послы объявили ему, что не могутъ уступить всей Ливоніи, если Баторій желаетъ оставить въ своихъ рукахъ какую либо изъ Русскихъ крѣпостей, взятыхъ имъ; по этому поводу Поссевинъ предлагаетъ комиссарамъ на обсужденіе слѣдующее: оставить Ливонскій Новгородокъ во власти Іоанна, а Велижъ во власти Баторія до обсылки съ ними, а между тѣмъ заключать миръ и сдавать уступленные города. Объ этомъ онъ проситъ комиссаровъ сейчасъ извѣстить Замойскаго. Дѣло же объ этихъ городахъ рѣшится послѣ самими государями или при участіи (даже денежномъ) папы, 476—477. Если же этотъ планъ негодится, то Поссевинъ предлагаетъ дать Русскимъ посламъ 10 дней, въ теченіе которыхъ они узнаютъ рѣшеніе Іоанна касательно этого дѣла, а между тѣмъ миръ пусть заключается своимъ порядкомъ, и тѣ и другіе послы пусть принесутъ присягу, что искренно объявятъ волю своихъ государей касательно Велижа и Ливонскаго Новгорода. Если же комиссары не согласны и на это, то Поссевинъ заканчиваетъ ихъ подождать четыре дня отвѣта отъ Замойскаго или, по крайней мѣрѣ, не уѣзжать далеко, 477. Въ заключеніе Поссевинъ настойчиво убѣждаетъ комиссаровъ согласиться на посылку гонца къ Іоанну, обращаетъ ихъ вниманіе на бѣдствіи Ливоніи, трудности, испытываемыя королевскимъ войскомъ, упоминаетъ, какъ сами они протягивали время, чтобы снестись съ Замойскимъ, какъ противозаконно задерживались Русскіе гонцы, и заклинаетъ комиссаровъ не разрывать дѣла, 477—478.

167.

1581. 28 Декабря. Письмо Поссевина къ королю Стефану. Поссевинъ посылаетъ королю письмо, посланное имъ къ комиссарамъ, и если оно не будетъ имѣть успѣха, то онъ съ Русскими послами завтра соберется ѣхать въ Москву, при чемъ высказываетъ сожалѣніе, что дѣло разстроивается и говорить, что изъ писемъ его къ Замойскому король можетъ узнать, въ какомъ положеніи было дѣло, 479.

168.

1581. 30 Декабря. Письмо Замойскаго къ комиссарамъ (неотправленное къ нимъ). Замойскій пишетъ, что получилъ копію письма Поссевина къ комиссарамъ съ предложеніемъ оставить нерѣшеннымъ вопросъ о Ливонскомъ Нов-

городъ и Велижѣ, разбираетъ это предложеніе и находитъ его несообразнымъ, потому что тогда-бы было—ни война, ни миръ, и деньги за Велижъ, о которыхъ говоритъ Поссевинъ, неизвестно, отъ кого-бы пришлось получить—отъ Іоанна или отъ папы? Въ послѣднемъ случаѣ нечего и думать объ нихъ. Замоискій однако предлагаетъ комиссарамъ обсудить это предложеніе, 479—481. Въ припискѣ Замоискій подозрѣваетъ, не дурными-ли деньгами заплатятъ за Велижъ и полагаетъ, что нужно-бы Велижъ отдать въ секвестръ Поссевину, пока съ нимъ король не уладитъ этого дѣла и что это было-бы пріятно Поссевину, такъ какъ ему вездѣ хочется имѣть значеніе; но ничего не нужно уступать въ Ливонію Іоанну. Проситъ комиссаровъ поспѣшить заключеніемъ мира, 581.

169.

1581. 29 Декабря. Письмо Польскихъ комиссаровъ къ Замоискому. Комиссары извѣщаютъ, что Русскіе послы не соглашаются писать въ сторону Баторія Ливонскихъ крѣпостей, взятыхъ Шведами, что они не соглашаются даже написать, что съ обѣихъ сторонъ война можетъ быть за Ливонію во владѣніяхъ Шведскаго короля, а не должна касаться областей договаривающихся сторонъ; что объ этомъ комиссары сдѣлали протестацію и получаютъ ее отъ Поссевина съ его подписью, но просятъ въ этомъ дѣлѣ совѣта отъ Замоискаго, а также въ томъ, что теперь Русскіе послы отказываются говорить о Себежѣ, потому что за ними не остался Дерить и, чтобы отстранить вопросъ о Себежѣ, рѣшаются уступить Велижъ. Комиссары предлагаютъ, чтобы Велижъ и Себежъ оставалась пока во власти Поссевина, 481—483. Въ заключеніе комиссары просятъ прислать грамоты о сдачѣ Русскимъ Заволочья и Невеля и прислать людей, которые бы передавали Русскимъ крѣпости; жаждутся на буйство Венгерцевъ, которые бьютъ слугъ комиссаровъ и не даютъ имъ доставать продовольствія, 483.

170.

1581 (пятница послѣ Рождества Христова). 29 Декабря. Письмо Варшавскаго къ Замоискому. Варшавскій пишетъ, что исполнилъ порученіе Замоискаго,—говорилъ Поссевину о Велижѣ и Поссевинъ убѣдилъ Русскихъ пословъ уступить Велижъ. Теперь, надѣется Варшавскій, миръ скоро будетъ заключенъ, 483—484.

171.

1581. 30 Декабря. Письмо Замоискаго къ Польскимъ комиссарамъ. Замоискій сильно недоволенъ, что Русскіе послы не хотятъ писать въ сторону короля Ливонскихъ крѣпостей, взятыхъ Шведскимъ королемъ, и просятъ комиссаровъ представить Поссевину, что на это нельзя согласиться, что Русскіе послы всегда говорили о всей Ливоніи, что самъ Поссевинъ писалъ объ уступкѣ всей Ливоніи и письмо его отправлено къ королю, что только въ виду уступки всей Ливоніи Іоанну уступлено столько крѣпостей, что эти Ливонскіе города, завоеванные Шведами, легко могутъ повести къ миру между Іоанномъ и Шведскимъ королемъ или Іоанну легко будетъ отнять ихъ, а королю Польскому это будетъ трудно и притомъ можетъ выйти снова столкновеніе между Баторіемъ и Іоанномъ, 484—486. Замоискій проситъ комиссаровъ отстаивать, чтобы въ сторону короля писались всѣ Ливонскія крѣпости, а въ случаѣ упорства Русскихъ пословъ совѣтуетъ предложить, чтобы и Нарва не писалась ни въ сторону короля, ни въ сторону Іоанна; если же и это не удастся, то сдѣлать протестацію, 485—486. Далѣе предлагаетъ добиваться, чтобы за ко-

ролемъ остался Велижъ, а за плѣнныхъ добытыя Себежа. Увѣряетъ комиссаровъ, что Венгерцы выступаютъ изъ занятыхъ ими крѣпостей, когда онъ этого потребуетъ; проситъ прислать ему копію договора и имѣть наготовѣ дворянъ для сдачи и пріема крѣпостей; съ своей стороны, Замойскій тоже сдѣлаетъ распоряженія, 466. Въ припискѣ Замойскій предлагаетъ такое выраженіе для уступки Ливоніи: «уступилъ великій государь королю Стефану всѣ Ливонскіе города, какіе Шведскій король взялъ и беретъ, кромѣ Ругодѣва», а касательно Ругодѣва сдѣлать протестацію, въ которой сказать, что король будетъ отнимать этотъ городъ у Шведовъ, 486—487.

172.

1581. 30 Декабря. Письмо Замойскаго къ Поссевицу. Проситъ Поссевица убѣдить Русскихъ пословъ, чтобы не отказывались писать въ сторону короля всей Ливоніи и обращаетъ вниманіе Поссевица на его собственное письмо объ этомъ, которое извѣстно королю, извѣстно сенаторамъ и которымъ могутъ злоупотреблять сенаторы—Лютеране, если на дѣлѣ окажется иначе, нежели какъ писалъ Поссевицъ, 487—488.

173.

1582. 2 Января. Письмо Замойскаго къ королю Стефану. Замойскій пишетъ королю, что посылаетъ къ нему Теодора Зубатова, перебѣжавшаго отъ Русскихъ, и проситъ оказать ему милость, 488—489. Высказываетъ надежду, что за королемъ останется Велижъ или Себежъ, по выбору короля, а за плѣнныхъ можетъ быть будутъ уступлены Опочка и Себежъ или хоть одинъ Себежъ. Наконецъ, извѣщаетъ, что сильный холодъ держать его въ бездѣйствіи и что вскорѣ вѣроятно будетъ заключенъ миръ, и онъ пришлетъ обстоятельное письмо, 489.

Въ припискѣ Замойскій извѣщаетъ, что, по извѣстіямъ отъ перебѣжчиковъ и доносчиковъ изъ Новгорода, старшій сынъ Іоанна умеръ, что Іоаннъ собираетъ войско на Шведовъ у Старицы, и что Русскіе отняли у Шведовъ назадъ Корелію, 489.

174.

1582. 2 Января. Письмо Замойскаго къ королю Стефану. Извѣщаетъ короля, что перебѣжавшій къ нему бояринъ, вѣкій Теодоръ захваченъ Русскими у Гдова и, вѣроятно, догнѣтъ уже, что его жена съ дѣтьми отправляется въ Литву; проситъ оказать имъ милость, 489—490.

175.

1581. 31 Декабря. Письмо Поссевица къ Замойскому. Поссевицъ радуется, что Замойскій принимаетъ къ сердцу дѣло латинской вѣры въ Ливоніи, извѣщаетъ, что Велижъ останется за королемъ, но касательно Себежа встрѣчаются затрудненія, проситъ Замойскаго быть болѣе откровеннымъ, убѣждаетъ удерживать козаковъ и другихъ военныхъ отъ неистовствъ, которыя они дѣлаютъ надъ жителями; въ заключеніе говорить, что Русскіе послы требуютъ передачи плѣнныхъ безъ вознагражденія, 490—491.

176.

Записка Польскихъ комиссаровъ къ Поссевицу. Извѣщаютъ, что не могутъ сегодня быть у Поссевица, потому что не получили еще отъ Замойскаго ожидаемаго письма, и просятъ придумать какой-либо благовидный предлогъ и объявить Русскимъ посламъ, что комиссары сегодня не будутъ, 491—492.

177.

Отвѣтъ Посевина на эту записку. Изъявляетъ готовность исполнить желаніе комиссаровъ, извѣщаетъ, что Русскіе послы готовы послать въ Новгородъ за дворянами для сдачи крѣпостей, но въ такомъ только случаѣ, если комиссары скажутъ свое мнѣніе о Себежѣ, чему Посевинъ удивляется, но находить въ этомъ и средство протянуть время, 492.

178.

1581. 29 Декабря. Письмо Брацлавскаго воеводы, Збаражскаго къ гетману Замойскому. Збаражскій извѣщаетъ Замойскаго, что 27 Декабря комиссары прервали было переговоры съ Русскими послами, а 29-го—послы уступили Велижъ съ тѣмъ, чтобы при нихъ остался Себежъ, но никакимъ образомъ не соглашаются, чтобы писать въ сторону короля Ливонскіе города, взятые Шведами, 492—493. Затѣмъ Збаражскій пишетъ, что была рѣчь о сдачѣ городовъ, которые Русскіе послы соглашаются сдавать съ уѣздами, волостями и крѣпостными орудіями, что была рѣчь о томъ, какъ и когда вывозить изъ городовъ имущество; о пленныхъ было тоже упомянуто. По мнѣнію Збаражскаго, можно бы взять одинъ Велижъ, а Себежъ оставить Русскимъ, но другіе комиссары на это не соглашаются, 493. Збаражскій жалѣеть, что нельзя вести войны въ эту зиму и лѣто, и боится, какъ бы крѣпости, взятые Шведами, не были причиною новой войны, 493—494. Изъ объясненій пословъ Русскихъ можно заключать, что Русскіе этой весной пойдутъ на Шведовъ. Дворяне для сдачи и приема крѣпостей у Русскихъ пословъ готовы (перечисляютъ). Къ будущей средѣ комиссары думаютъ окончить переговоры и въ пятницу дадутъ знать Замойскому. Бѣлецкій пріѣхалъ изъ подл. Новгорода и говорить, что тамъ войска еще нѣтъ; говорить только, что придетъ Семень съ 20000, стр. 494.

179.

1582. 1 Января. Письмо Польскихъ комиссаровъ къ Замойскому. Комиссары пишутъ Замойскому, что Русскіе послы рѣшительно отказываются писать въ сторону короля города, взятые Шведами; затѣмъ комиссары выписываютъ пунктъ изъ своей инструкціи, по которому они могутъ въ крайности уступить въ этомъ Русскимъ посламъ, сдѣлавъ только протестацію, и просятъ Замойскаго поскорѣе отвѣтить имъ, ограничиться-ли протестаціей или прервать переговоры, 494—496. Далѣе комиссары пишутъ, что Велижъ остается за королемъ, а Себежъ за Иоанномъ, что Русскіе послы посылаютъ въ Новгородъ за дворянами для сдачи и приема городовъ и такъ какъ съ этими дворянами будетъ четыреста людей, то комиссары извѣстили Юрдана, что-бы былъ остороженъ, 496. Въ припискѣ комиссары извѣщаютъ что дѣло о волостяхъ Новгорода Ливонскаго рѣшено, что Русскіе уступаютъ Бѣлый-камень, при чемъ упоминается разрисованныя росписи крѣпостей — *malowanie*, 496.

180.

1582. 1 Января. Письмо Збаражскаго къ Замойскому. Збаражскій пишетъ, что Русскіе послы не только не соглашаются писать въ сторону короля Ливонскихъ городовъ, взятыхъ Шведами, но даже не хотятъ дать списокъ этихъ городовъ, въ чемъ Збаражскій видитъ хитрость съ ихъ стороны, и спрашиваетъ, не сочтеть-ли Замойскій нужнымъ двинуть войско къ Новгороду и для этого затянуть еще переговоры, 496—497. Далѣе Збаражскій пишетъ, что Рус-

скіе послы требовали, чтобы Поляки обезпечили имъ безопасный вывозъ изъ крѣпостей ихъ вещей и хлѣба или допустили прислать для этого Русское войско, чтобы срокомъ сдачи городовъ назначить день св. Петра; что они—комиссары съ своей стборны сказали посламъ, что продовольствіе получено Русскими изъ волостей тѣхъ-же крѣпостей, что Поляки безъ хитрости будутъ провожать Русскихъ до ихъ границы, что комиссары были противъ присылки войска Іоаннова и противъ срока вывоза — къ Петрову дню, а требовали просто, чтобы сдавать крѣпость черезъ три дня по прїѣздѣ королевскаго дворянина, 497. Далѣе, Збаражскій говорить, что можетъ быть хорошо было-бы свести продовольствіе изъ Заволочья, Острова, Краснаго и Везли въ Юрьевъ и вывезти оттуда до границъ Русскихъ — Юрьевского епископа и другихъ и сдѣлать это даже до заключенія перемирія; что Русскіе послы спрашиваютъ о дворянахъ для сдачи и пріема крѣпостей; что Русскіе уже шлютъ за своими дворянами, которыхъ будетъ семь и съ ними прибудетъ 500 или болѣе людей; что это многолюдство Русскіе послы объясняютъ важностію лицъ, посылаемыхъ для пріема и сдачи крѣпостей; что между гѣмъ Польскихъ военныхъ людей у Порхова чрезвычайно мало; что Русскіе послы желаютъ сдавать крѣпости только съ тѣми орудіями, какія въ нихъ были при вантіи этихъ крѣпостей, но не хотятъ давать тѣхъ орудій, которыя взяты въ битвахъ съ Нѣмцами внѣ крѣпостей, хотя-бы теперь находились въ крѣпостяхъ; что Поссевинъ убѣдилъ Русскихъ заключить перемиріе на восемь лѣтъ, на что комиссары охотно согласились, но не могутъ не удивляться, почему Русскіе болѣе расположены брать перемиріе на короткій срокъ; что вопросъ о пленныхъ комиссары теперь устранили, когда объ этомъ заводили рѣчь послы и Поссевинъ, потому что комиссары ожидаютъ, что Русскіе еще заговорятъ объ этомъ настойчивѣе; что Русскіе послы заводили рѣчь о присылкѣ пословъ для принятія присяги на соблюденіе мира и, кажется, рассчитываютъ, что прежде къ нимъ поѣдутъ королевскіе послы; что, какъ видно, Русскимъ очень желательно имѣть пространство Ливоніи отъ Ругодѣва до Невели, — не хочется имъ уступить моря. На этотъ счетъ Збаражскій проситъ Замойскаго дать сейчасъ свое мнѣніе; говорить затѣмъ, что нельзя вѣрить Іоанну, что нужны войска, нужно продовольствіе и деньги, наконецъ спрашиваетъ Замойскаго, гдѣ они встрѣтятся, если миръ не (?) состоится и Замоискій рѣшилъ двинуться (?), 497—490.

181.

1582. 3 Января. *Отвѣтъ Замойскаго на письмо комиссаровъ.* Замоискій удивляется, почему комиссары не дѣлаютъ протестаціи противъ того, что Русскіе послы не хотятъ писать въ сторону короля всѣ крѣпости, взятыя въ Ливоніи Шведами; совѣтуетъ, чтобы Гарабурда написалъ копию перемирія, внесъ всѣ вообще Ливонскія крѣпости: тогда комиссары увидятъ, какія крѣпости станутъ вычеркивать Русскіе послы; увѣдомляетъ, что Серенескъ, Пернава, вѣроятнѣе, еще въ рукахъ Русскихъ (не взяты Шведами); проситъ комиссаровъ въ крайности ограничиться одною протестаціей, но поскорѣе заключить миръ, 499—500. Далѣе Замоискій пишетъ, чтобы комиссары добивались скорѣйшей сдачи крѣпостей, чтобы, если можно, внесены былъ въ списокъ сдаваемыхъ городовъ Уберполь; говорить, что не возражаетъ противъ договора касательно Велаяжа, что хорошо имѣть предосторожность противъ многолюдства Русскихъ, ѣдущихъ для сдачи и пріема крѣпостей; проситъ Збаражскаго и другихъ комиссаровъ избрать и указать Русскимъ дворянъ, которые поѣдутъ принимать города, увѣдомить его о днѣ сдачи городовъ; говорить, что хорошо было-бы вачать это со стороны Новгорода и Острова, куда онъ пошлетъ съ ротой Бѣляскаго, и обозначаетъ дальнѣйшій маршрутъ; говорить, что самъ онъ отправится черезъ Дерптъ, Лансъ, Фелампъ, откуда можетъ двинуться къ Пернаву, а

ного либо третьяго пошлетъ въ середину Ливоніи, что поэтому слѣдовало-бы лицамъ, назначеннымъ для пріема крѣпостей, быть поскорѣе у Замойскаго въ лагерь, что пусть ѣдетъ Хойницкій для сдачи Холма, Лукъ, Невля, что Островъ сдать скоро нельзя, потому что тамъ много вѣщей короля; просить дать знать, чтобы изъ Лукъ былъ перевезенъ въ Островъ порохъ; извѣщаетъ, что просьба Поссевины, чтобы дать знать Шведамъ о заключеніи перемирія, можетъ быть исполнена, что посылаетъ комиссарамъ приказъ для передачи Венгерцамъ касательно сдачи крѣпостей; просить написать наставленіе старостамъ каждаго города касательно его сдачи; извѣщаетъ о полученіи письма комиссаровъ 550—501. Въ припискѣ просить Брацлавскаго воеводу приказать Юрдану, Латовскимъ ротамъ и козакамъ поспѣшить въ лагерь къ нему, а войску изъ Лукъ идти на Полоцкъ, 501—502.

182.

1582. 8 Января. Приказъ Замойскаго начальнику Заволочья о сдачѣ этого города Русскимъ. Когда королевскіе послы приплютъ ему эту грамоту, онъ обязанъ сдать городъ Русскимъ дворянамъ, 502.

183.

1581. 30 Декабря. Письмо къ Замойскому отъ Зебржидовскаго. Извѣщаетъ, что къ нему перебѣжали отъ перваго Русскаго посла Дмитрія двое слугъ, которыхъ тотъ требуетъ возвратити ему. Проситъ по этому дѣлу дать совѣтъ, а также извѣститъ, скоро-ли прѣбывать къ Замойскому по заключеніи мира и что дѣлать съ больными, которыхъ у него много, 502—503.

184.

1582. 3 Января. Отвѣтъ Замойскаго на это письмо. Замойскій пишетъ, что Зебржидовскому нужно прѣхать въ лагерь, что перебѣжчиковъ не слѣдуетъ отдавать. Въ припискѣ пишетъ, чтобы назначенные для сдачи и пріема крѣпостей непремѣнно ѣхали по назначенію, 503.

185.

1582. 2 Января. Письмо комиссаровъ къ Замойскому. Комиссары извѣщаютъ Замойскаго, что передали Поссевину его записку и говорили ему, что самъ онъ прежде увѣрялъ, что Русскіе послы уступаютъ всю Ливонію и только въ виду этого имъ уступлено столько крѣпостей. Поссевинъ отвѣтилъ, что разумѣлъ ту Ливонію, какою владѣтъ Іоаннъ. Русскіе послы никакъ несоглашаются писать въ сторону короля крѣпости, взятыхъ Шведами. Поссевинъ объявилъ, что Русскіе готовы заключить перемиріе на 9 лѣтъ. Комиссары не продолжали дальше переговоровъ, въ ожиданіи отвѣта отъ Замойскаго; поэтому комиссары просятъ Замойскаго поскорѣе отвѣтить, ограничиваться ли протестаціей противъ того, что Русскіе послы несоглашаются писать въ сторону короля городовъ, взятыхъ Шведами, и заключать-ли миръ; наконецъ, говорятъ, что посылаютъ списокъ городовъ, уступаемыхъ Іоанномъ Баторію, и городовъ взятыхъ Шведами, 503—504.

186.

Списокъ городовъ, уступаемыхъ Московскимъ княземъ королю Стефану, и городовъ, взятыхъ у Іоанна Шведскимъ королемъ, 505.

187.

1582. 2 Января. Письмо Брацлавскаго воеводы, Збаражскаго къ гетману Замойскому. Збаражскій извѣщаетъ, что письмо къ Поссевину отдано, что онъ

самъ будетъ отвѣчать Замойскому, что онъ Збаражскій посылаетъ Замойскому списокъ городовъ, уступаемыхъ Іоанномъ, и городовъ, взятыхъ у Іоанна Шведами, что Русскіе послы никакимъ образомъ нехотятъ писать въ сторону Баторія этихъ послѣднихъ, что, какъ видно на картѣ (я Malowania знаѣ), они хотятъ оставить себѣ возможность добиться къ морю, 506. Далѣе Збаражскій пишетъ, что когда они — комиссары потребовали, чтобы Русскіе послы написали въ перемирной грамотѣ, что Іоаннъ ничего неоставляетъ себѣ въ Ливоніи, то противъ этого возсталъ Поссевинъ, который мечтаетъ соединить Іоанна съ Персидскимъ шахомъ противъ Турокъ и потому, чтобы заслужить расположенность Іоанна, старается примирить съ нимъ Шведскаго короля посредствомъ куска Ливоніи, 506—507. Збаражскій спрашиваетъ, какъ поступить въ настоящемъ случаѣ, но при этомъ высказываетъ мнѣніе, что лучше-бы принять Русскія условія, заключить миръ, дать четыре года отдыха странѣ, а въ слѣдующія пять лѣтъ, которыя останутся изъ 9 лѣтняго перемирія, хорошо приготовиться къ новой войнѣ, впрочемъ и раньше этого времени можно было-бы воевать, потому что Русскіе оставляютъ себѣ право воевать города, остающіеся за Шведами, слѣдовательно, поводъ къ войнѣ будетъ всегда. Далѣе говорить, что члены сейма мало знаютъ города Ливонскіе, которые не будутъ поименованы въ перемиріи; другое дѣло Нарва; ее всѣ знаютъ; впрочемъ, все это Збаражскій говоритъ не потому, чтобы желать уклониться отъ войны, 507. Наконецъ, Збаражскій говоритъ, что нужны люди для сопровожденія Русскихъ, которые ѣдутъ сдавать и принимать города, что для этого имѣется мало воиска и то расходится, что нужна осторожность по городамъ, что они — комиссары еще не просили Поссевина поѣхать въ Островъ и подождать тамъ, да и не знаютъ, какъ онъ побѣдетъ, потому что у него нѣтъ ни кучера, ни пристава, ни человѣка, который-бы его кормилъ, между тѣмъ Русскіе уже приготовили ему сага, для путешествія въ Москву, 507—508.

188.

1582. 4 Января. Отвѣтъ Замойскаго на это письмо. Замойскій совѣтуетъ комиссарамъ ограничиться одною протестаціей противъ того, что Русскіе не соглашаются писать съ стороны короля городовъ, завоеванныхъ у Іоанна Шведами, и поскорѣе заключить миръ, потому что иначе придется быть потеряны и Пернаву и кое-что важнѣе ея. Что касается до Серенеска, о которомъ неизвѣстно, взялъ-ли онъ Шведами или нѣтъ, то можно писать условно—если его не взялъ Шведъ или и касательно его ограничиться особой протестаціей. Далѣе Замойскій пишетъ, что послалъ приказъ ротамъ, находящимся ближе къ комиссарамъ, быть въ распоряженіи комиссаровъ, что сдачу Лукъ нужно сообразовать съ сдачей Дерпта, Феллина и Пернавы, что Замойскій надѣется получить въ субботу или въ воскресенье извѣстіе объ окончаніи всего дѣла, 508—509.

189.

1582. 2 Января. Письмо Замейскаго къ Іордану. Замойскій приказываетъ Іордану исполнять приказанія воеводы Брадлавскаго и другихъ комиссаровъ и передать это другимъ ротамъ (находящимся у Запольскаго-Яма для безопасности комиссаровъ), 510.

190.

1582. 4 Января. Письмо Замейскаго къ комиссарамъ. Замойскій извѣщаетъ комиссаровъ, что Русскіе во Псковѣ, получивъ извѣстіе отъ перебѣжчиковъ, что у Замойскаго въ лагерѣ мало людей, стали дѣлать вылазки, что Замойскій

ввелъ ихъ въ заблужденіе, запрещая своимъ выходить противъ нихъ, и что сегодня, когда Русскіе опять сдѣлали вылазку, его войска нанесли имъ жестокое пораженіе; около трехъ сотъ Русскихъ легло на мѣстѣ (дѣло это описывается подробно), 510—511. Затѣмъ Замоѣскій пишетъ, что комиссары должны требовать, чтобы прежде Русскіе послы ѣхали къ королю за утвержденіемъ перемирія, потому что король послалъ своихъ пословъ въ Запольскій Ямъ только по просьбѣ папы; если-же Русскіе послы не согласятся, то пусть за утвержденіемъ мира съѣдутся послы обѣихъ государей въ Смоленскъ и оттуда уже Русскіе поѣдутъ къ королю, а Польскіе къ Іоанну; наконецъ, если Іоаннъ уступитъ Опочку и Себежъ, то Польскіе послы поѣдутъ къ нему прежде; это, впрочемъ, самъ Замоѣскій считаетъ шуткой, 511—512.

191.

1582. 4 Января. Письмо Замоѣскаго къ королю Стефану. Замоѣскій доноситъ о пораженіи Русскихъ (см. № 190), 512—514; выражаетъ надежду, что миръ состоится, хотя Русскіе послы явно затягиваютъ время, — потому вѣрнѣе всего, что хотятъ ударить на Шведовъ; далѣе говоритъ, какую потерю несетъ Іоаннъ, уступая Ливонію, какъ много онъ положилъ тамъ средствъ, какъ изурнулъ теперь свое государство; поэтому королю нужно подумать о вооруженіи Ливонскихъ крѣпостей, снабженіи ихъ продовольствіемъ и о томъ, какія войска назначить для этого. Ковное Польское войско требуетъ денегъ и если онъ небудутъ доставлены къ назначенному сроку — Срѣтенію, то никакимъ образомъ нельзя будетъ удержать его; поэтому Замоѣскій проситъ прислать денегъ. Далѣе проситъ назначить кого либо на его мѣсто начальникомъ войска въ Ливоніи, потому что онъ — Замоѣскій не можетъ быть здѣсь долго, по нездоровью. Замоѣскій предполагаетъ, пославъ Бѣлявскаго принимать крѣпости — Новгородокъ (Лив.), Маріенбургъ, Маріенгаузъ, Рѣжицу Люценъ, а кого другого — принимать города, находящіеся между этими и Русскими владѣніями, самому ѣхать черезъ Дерптъ, Лаксъ, Феллинь и даже Пернаву, если понадобится, далѣе черезъ Ригу, Литву, въ Польшу, 514—515.

Въ припискѣ извѣщаетъ, что отослалъ къ посламъ Русскаго гонца, что Поссевинъ показывалъ Жолкѣвскому письмо, писанное къ нему отъ Іоанна, что сущность его, записанную въ присутствіи Поссевина Замоѣскій посылаетъ королю, что войску еще не присланы деньги, которыя проситъ прислать, что посылаетъ списокъ самовольно ушедшихъ военныхъ, что по извѣстіямъ Шведы еще не взяли Пернавы, что собираются они осаждать Феллинь, что войска Шведскія проводятъ зиму въ Ревелѣ, что Шведскій король набираетъ въ Германіи новое войско, 515 — 516, что Русскіе послы не приняли предложенія, чтобы Велижъ остался за королемъ, а Себежъ за Іоанномъ съ правомъ короля помѣняться имъ въ теченіи года, но что Велижъ окончательно остается за королемъ; что около ста Шотландцевъ пришло къ Печерскому монастырю, что послѣ сдачи Лукъ, Заволочья, Невля нужно будетъ имѣть большее попеченіе о Полоцкѣ, что прежде всего Замоѣскій озабоченъ снабженіемъ продовольствіемъ Ливонскихъ городовъ, что Іорданъ не могъ узнать подъ Новгородомъ ни о какихъ военныхъ приготовленіяхъ Іоанна, что Русскіе послѣ пораженія сидятъ смирно во Псковѣ, вышли было собирать тѣла убитыхъ, но увидѣвъ двоихъ только всадниковъ, удалились назадъ; Замоѣскій послалъ имъ объявить, что они могутъ свободно подобрать тѣла убитыхъ, но Русскіе стали спрашивать, не получено-ли извѣстіе о заключеніи мира, и когда посланные объявили, что не за тѣмъ пріѣхали, то Русскіе вѣроломнымъ образомъ стали стрѣлять въ нихъ. Замоѣскій надѣется, что это вѣроломство будетъ отомщено и предполагаетъ, что Шуйскій не пожелалъ подобрать убитыхъ для

того, чтобы множество ихъ не встревожило народа. Наконецъ, Замойскій пишетъ, что въ вышеказанномъ поражении убитъ Русскій бояринъ Мясоѣдовъ и что нѣкоторые Русскіе взяты въ плѣнъ, 516—517.

192.

Извлеченіе изъ письма Іоанна къ Поссевику, привезенное изъ Запольскаго-Яма Желѣвскимъ. Іоаннъ извѣщаетъ Поссевина, что получилъ его письмо, что далъ надлежащее полномочіе послать; проситъ склонять Баторія къ миру, такъ какъ Поссевицъ пишетъ, что Баторій держитъ войско у Пскова и въ Лукахъ и что онъ собираетъ новое войско; въ случаѣ, если послы въ чемъ не согласятся, проситъ Поссевина постараться, чтобы дозволена была обсылка съ Іоанномъ въ теченіи трехъ или четырехъ недѣль; жалуется, что во время переговоровъ проливается кровь, и проситъ писать къ королю, чтобы запретилъ это войскамъ, а послать своимъ запретилъ разъѣзжаться, пока не становятся мира, 518.

193.

Письмо Замойскаго къ королю, составленное не окончателно, но съ тѣмъ, чтобы въ послѣдствіи больше разъяснить дѣло. Если состоится миръ, то какииъ образомъ вооружить крѣпости, ближайшія къ владѣніямъ Русскимъ и Шведскимъ, какииъ образомъ снабдить ихъ оружіемъ, продовольствіемъ, войсками, возстановить разрушенныя изъ нихъ? Крѣпости, ближайшія къ Русскимъ владѣніямъ слѣдующія: Люценъ, Рѣжица, Мариенбургъ, Мариенгаузенъ, Ливонскій Новгородокъ, Дерптъ и Серенескъ, если онъ не взятъ Шведами. Крѣпости, ближайшія къ Шведскимъ владѣніямъ слѣдующія: Дансъ, Феллинъ, Пернава, если невзята уже Шведами, и, вѣроятно, нѣсколько малыхъ крѣпостей, 518—519. Далѣе Замойскій высказываетъ опасеніе, какъ-бы Шведы не увезли изъ Ливоніи много орудій; говоритъ, что на Магнуса плохая надежда, между прочимъ, потому, что онъ повасажалъ въ крѣпости начальниками дурныхъ людей, которые разорили земли Феллинскія и Дерптскія; на Биринга тоже плохая надежда; дворянство приманивается къ Шведскому королю обѣщаніями возвратитъ имъ всѣ имѣнія, даже имѣнія отцовъ и дѣдовъ, и въ тоже время разсѣиваются ложныя слухи, что Баторій изгонитъ всѣхъ Ливонцевъ (*pristinos Livones*) и раздѣлитъ имѣнія Венгерцамъ, что при ихъ узакъ племени и языка (съ Шведами?) сильно должно волновать ихъ, и это тѣмъ опаснѣе, что многіе изъ нихъ владѣютъ крѣпостями и не легко могутъ быть подчинены дисциплинѣ, 519. Что-же касается до поселянъ, то хотя они будутъ радоваться, когда состоится предположенное распоряженіе объ уменьшеніи ихъ работъ и поборовъ, которыми они обременены до крайности, во угнетенія отъ солдатъ уничтожатъ эту радость. Поэтому пусть король подумаетъ, какъ-бы все это устроить, 519. Далѣе Замойскій напоминаетъ королю, что ни въ Дерптѣ, ни въ Пернавѣ и ни въ какомъ городѣ Ливонскомъ изъ бывшихъ подъ властію Іоанна вѣтъ мѣстныхъ горожанъ, потому что они уведены въ рабство, а города заселены Русскими. Дарованіемъ привилегій и призывомъ Голландцевъ и другихъ можно будетъ заполнить города, но нужно будетъ имѣть въ этихъ городахъ большіе гарнизоны, 519—520. Нужно подумать, какииъ законами управлять этой провинціей и кого призывать къ участию въ совѣтахъ, судѣ, администраціи? Замойскій говоритъ, что Ливонцевъ не нужно совсѣмъ устранять отъ этого, 520. Суда у нихъ, говорятъ, долго не было. Сигизмундъ Августъ далъ право устроить съѣздъ рыцарства и обращаться къ нему. Такихъ съѣздовъ ненужно-бы лишать Рижанъ, 520. Нужно описать всѣ города и ихъ владѣнія, опредѣлить посредствующіе пункты, имѣющіе удобство сообщенія по рѣкамъ и моремъ и назначить квестора, 520. Далѣе

Замойскій подробно разказывает затрудненія съ Шведскимъ королевемъ, противъ войны съ которымъ будутъ возставать Поляки и который между тѣмъ займетъ новыя крѣпости и взволнуетъ страну, въ которой Делагарди и теперь распространяетъ слухъ, что завоевываетъ города съ согласія короля, какъ родственника Шведскаго короля, что все весною онъ будетъ дѣлать съ большою смѣлостію: что-же будетъ, если притомъ Іоаннъ завладѣетъ Нарвою или когда онъ помирится съ Шведскимъ королевемъ, взявъ Нарву, Ивангородъ и другія свои крѣпости? 520—521. Для успѣха въ войнѣ съ Шведами нужно поскорѣ задавить конницу Шведскую, которою Швеція не изобилуетъ, устроить лагерь у Бѣлаго-Камня и взять Пернаву, между тѣмъ нужно жаловаться сосѣднимъ родственнымъ государямъ — что Шведскій король имѣшалъ всему дѣлу войны съ Іоанномъ. Если удастся уничтожить Шведскую конницу, то удобнѣе будетъ вести переговоры, но для этого употребить кого другого, а не Франко-Итальянца — т. е. іезуита, 521. Далѣе Замойскій излагаетъ средства и способы веденія войны съ Шведами: имѣть достаточно хорошаго пѣхотнаго войска, умѣющаго брать каменные крѣпости; имѣть надлежащіе военныя сваряды; позаботиться о продовольствіи, котораго мало въ Ливоніи, но можно получить изъ Риги и Двиною, а также моремъ изъ Данцига; коннаго войска нужно имѣть не много, но отборное. Что касается до средствъ вести эту войну, то нужно, чтобы на сеймѣ назначенъ былъ новый налогъ, чтобы на это-же обращенъ былъ налогъ будущаго года, уже назначенный, а также можно военнымъ начальникамъ раздавать въ Ливоніи имѣнія. Затѣмъ Замойскій указываетъ откуда брать рожъ и овесъ, откуда брать сваряды, 521—523. Далѣе Замойскій предлагаетъ, чтобы Баторій, представивъ Іоанну удобства морской торговли, побудилъ его двинуть войска въ Финляндію и овладѣть *замкомъ, идя устье рѣки Волгови*. Нужно также подумать, нельзя-ли вовлечь въ эту войну и Данію, а также и приморскіе города; нужно подумать, не принесетъ-ли эта война вреда городамъ Пруссіи? 523. Слухи, распускаемые Шведами о томъ, что ихъ король заключилъ договоръ съ Татарами, и что когда они станутъ воевать Польшу, то онъ нападетъ на нее съ другой стороны, не опасны, хотя нельзя этого оставить безъ вниманія. На все это Замойскій проситъ короля обратить вниманіе, 528—524.

194.

1582. 4 Января. Письмо Замойскаго къ королю Стефану. Ходатайство о разныхъ лицахъ: объ Оринскомъ, Соликовскомъ, Барановскомъ, Мосцицкомъ, Белзепкомъ, о родственникѣ Замойскаго Влодкѣ, о Воронецкомъ, Грабскомъ, 524—525. (См. № 219.)

195.

1582. 4 Января. Письмо Замойскаго къ королевскому кухмистру. Замойскій извѣщаетъ кухмистра о ходѣ переговоровъ, объ усилахъ Іоанна понести меньше потерь, чѣмъ Замойскій не удивляется, потому что Іоаннъ сталъ воевать Ливонію, когда Замойскій съ кухмистромъ еще учились въ училищѣ, положилъ на это громадныя средства своей страны, которая теперь страшно разорена, 526. Іоаннъ имѣлъ намѣреніе не заключать перемирія, если-бы король отвелъ войска отъ Пскова, а тянуть дѣло до Августа, въ надеждѣ, что счастье повернется въ его сторону. Замойскій далѣе говоритъ, что Ливонія—прекрасная страна, но въ ней много хлопотъ съ Шведскимъ королевемъ; при томъ и Поссевицъ умышляетъ помирить Шведскаго короля съ Іоанномъ. Замойскій проситъ кухмистра обратить вниманіе короля на записку Замойскаго о дѣлахъ Ливоніи, которую онъ посылаетъ королю (см. № 198). Съ войскою Замойскій имѣетъ много хлопотъ, особенно съ Венгерцами, которые страшно своеволь-

вначаютъ (перечисляются ихъ дѣла), о чемъ кухмистръ пусть не разглашаетъ, а скажетъ только королю и Ференсу. Все войско вооружено противъ Венгерцевъ; необходимо назначить при молодомъ Баторіѣ кого-либо опытнаго, 526—527. Замойскій извѣщаетъ, что долженъ будетъ ѣхать домой по заключеніи мира и просить, чтобы король предложилъ начальство надъ войскомъ Брацлавскому воеводѣ или кому другому; просить непременно прислать денегъ для уплаты войску, 527—528. Въ припискѣ Замойскій разказываетъ о томъ, что приходили къ нему Венгерцы съ жалобой на недоброжелательство Поляковъ и на Беца, (который казнилъ за преступленія одного Венгерца); передаетъ подробно содержаніе своей рѣчи къ нимъ, въ которой убѣждалъ ихъ соблюдать дисциплину, жить съ Поляками мирно, обращаться для разбора дѣлъ къ назначеннымъ судьямъ, 528—530.

196.

1582. 7 Января. Письмо Замойскаго къ доктору Тидеману. Замойскій дѣлаетъ распоряженія, какія Тидеманъ долженъ дѣлать эмблемы (для торжества по случаю заключенія мира), 530—531.

197.

1581. 18 Декабря. Письмо короля Стефана къ Замойскому. Король пишетъ, что посылаетъ Замойскому копію письма его—Баторія къ Поссевицу, что хотя голецъ Куссиковъ возбуждаетъ подозрѣніе, дѣйствительно-ли онъ голецъ, но Гроданскій не хорошо сдѣлалъ, что задержалъ его, потому что это даетъ врагамъ поводъ позорить васъ, говоритъ Баторій. Далѣе онъ описываетъ свое трудное путешествіе изъ подъ Пскова къ Динабургу и извѣщаетъ, что изъ Вильны привезены деньги для войска (12,000 злотыхъ), которыя скоро будутъ отправлены далѣе съ росписаніемъ, кому ихъ раздавать. Въ припискѣ Баторій извѣщаетъ, что хотѣлъ къ святкамъ поспѣть въ Вильну, но не можетъ, потому что въ воскресенье буря не дала переправиться черезъ рѣку (Двину), а ночью того дня рѣка замерзла, но еще ледъ не довольно крѣпокъ, 531—532.

198.

1581. 18 Декабря. Письмо короля Стефана къ Поссевицу. Баторій извѣщаетъ Поссевина о полученіи отъ него писемъ, говоритъ, что отказъ Русскихъ пословъ уступить королю всю Ливонію не заставитъ его—Баторія измѣнить принятое рѣшеніе, какіе-бы ни потребовались издержки, труды и даже опасность, что и ни одинъ членъ сейма не будетъ иначе смотрѣть на это дѣло, что предложенія Іоанна послать своихъ пословъ на сеймъ Баторій ни принимаетъ, ни отвергаетъ: угодно Іоанну, пусть присылаетъ ихъ. Когда переговоры прервутся, Поссевинъ можетъ ѣхать въ Москву для исполненія другихъ своихъ дѣлъ, 532—533.

199.

1582. 3 Января. Письмо Поссевина къ Замойскому. Поссевинъ доказываетъ, что онъ всегда говорилъ, что Русскіе никогда не откажутся отъ права воевать Ливонію и отъ титула у нихъ государя—Ливонскій, что если-бы у Поляковъ записывались переговоры пословъ, какъ это дѣлается у Русскихъ пословъ, у которыхъ этииъ занимается подьячій Захарій, то оказалось-бы, что Поссевинъ говоритъ правду. Впрочемъ, это видно изъ того, что записываетъ (присланный къ этому дѣлу) Василій, и что слышали Зебжидовскій и Варшевицкій, 533—536. Точно также въ письмѣ къ Замойскому Поссевинъ говорилъ, что Іоаннъ уступаетъ всю Ливонію, но разумѣлъ только ту Ливонію, которая была во власти Іоанна и завоевана была королевемъ, а о томъ, чтобы Іоаннъ отказался отъ пра-

ва и титула касательно всей Ливоніи, онъ — Поссевицъ никогда не писалъ, 535—536. Мысли Поссевина объ этомъ были подробнѣе изложены въ письмѣ къ Замоискому, которое читалъ Петроній, но котораго Поссевицъ не послалъ, потому что комиссары сказали, что дѣло это оставлено. Далѣе Поссевицъ просить Замоискаго припомнить бесѣды его объ этомъ въ лагерѣ, припомнить слова короля и письмо Поссевина къ Иоанну, которое въ этомъ пунктѣ писано было по диктовкѣ короля; наконецъ, что дѣйствительно такова была мысль Поссевина, это подтверждаютъ первоначальныя дѣйствія самихъ комиссаровъ. При этомъ Поссевицъ передаетъ, какъ онъ отклонялъ комиссаровъ отъ желанія вставлять условіе объ уступкѣ всей Ливоніи. Въ виду всего этого Поссевицъ не боится, если его письма будутъ читаны въ сенатѣ, хотя-бы то Лютеранамъ, напротивъ, просить объ этомъ, 536. Далѣе Поссевицъ говорить, что дѣйствительно можно было думать, что послы Иоанна имѣютъ большее полномочіе, нежели какое показываютъ, и Поссевицъ старался склонить Иоанна къ отказу отъ всей Ливоніи, но Польскіе комиссары не сносились съ нимъ во время, обращались къ нему только затѣмъ, чтобы скрыть ихъ (промахи), чтобы выгадать время для сношеній съ Замоискимъ, какъ это можно видѣть изъ посылаемой записки ихъ (см. слѣд. №), и не мало давали ему — Поссевицу поводовъ ослабить его усердіе къ пользаемъ рѣчи посполитой. Далѣе жалуется на замедленіе дѣла, чему причиной сами комиссары; говоритъ, что Русскіе сдѣлали большія уступки (уступили 81 крѣпость), съ которыми не могутъ сравниться крѣпости, отдаваемые Баторіемъ. Затѣмъ Поссевицъ говорить, что если возстановлено будетъ Латинство въ Деритѣ и другихъ городахъ, уступленныхъ Иоанномъ, то и остальные Ливонскіе города перейдутъ въ руки Баторія. Въ заключеніе Поссевицъ жалуется, что комиссары затрудняютъ ему возможность писать къ Замоискому, почему онъ теперь посылаетъ къ нему съ письмомъ своего человѣка, 537—538.

200.

1582. 3 Января. Записка комиссаровъ къ Поссевицу. Комиссары извѣщаютъ Поссевина, что получили списокъ городовъ, уступленныхъ Иоанномъ, а также списокъ городовъ, которыми завладѣлъ Шведскій король; но такъ какъ въ этомъ списокѣ поименованы малые и неизвѣстные имъ города, то комиссары просятъ потребовать у Русскихъ пословъ обстоятельнаго списка городовъ, если можно, съ Русскими и Нѣмецкими ихъ названіями; просятъ также извѣстить ихъ, что сегодня не будутъ на переговорахъ, потому что, не имѣя надлежащихъ свѣдѣній объ этихъ городахъ, ничего не могутъ рѣшать, 539.

201.

1581. 24 Декабря. Письмо Поссевина къ Замоискому. Поссевицъ пишетъ, что прибылъ въ Запольскій-Ямъ Петроній и, уже отправляясь назадъ, спрашивалъ, не имѣеть-ли письма къ Замоискому Поссевицъ. Поссевицъ очень удивился, что къ нему нѣтъ никакого письма. Наконецъ, пришедшіе къ нему комиссары вручили ему, послѣ убѣжденій, которыя слышалъ Петроній, письмо, присланное къ нему, и узнавъ о бесѣдахъ его съ Русскими посланнми и затѣмъ, что онъ сердится на нихъ, удалились къ себѣ, 539—540. Далѣе Поссевицъ пишетъ, что старался узнать дѣйствительныя мысли Русскихъ пословъ, касательно уступокъ, какія они могутъ сдѣлать Баторію и узналъ, что они находятъ три пути къ миру: или они уступятъ всю Ливонію, какой владѣютъ, а Баторій уступитъ завоеванныя Псковскіе города, уступитъ Луки, Велажъ, Заволочье, Невель; если же это негодно Баторію, то они за Заволочье, Луки, Ли-

вои́скій Повгородокъ и Керепеть, уступать остальную Ливонію и Невель и Велижъ; имѣютъ они также полномочіе согласиться, чтобы былъ сожженъ Себежъ, если король сожжетъ Дриссу; требуютъ, чтобы границы Псковскія и Полоцкія возстановлены были по древнему; наконецъ, они уступать Дерптъ. Больше послы не могутъ ничего уступить. Если король не согласится на которое либо условіе, то имъ остается послать за новымъ полномочіемъ къ Іоанну, который пришлетъ его въ теченіе 10 дней. При этомъ послы сказали, что Серенскъ въ рукахъ Шведскаго короля, Даяскъ находится въ серединѣ Ливоніи и окруженъ другими семью городами, а Керепеть—городъ не укрѣпленный, 540—541. Въ заключеніе Поссеви́тъ проситъ внушить комиссарамъ, чтобы дѣлали дѣло съ нимъ—Поссеви́номъ, дать надлежащій отвѣтъ, касательно Себежа и Дриссы, касательно плѣнныхъ, приема крѣпостей и вообще открыть ему свои мысли. 541—542.

202.

1582. 5 Января. Письмо Замойскаго къ комиссарамъ. Замойскій извѣщаетъ комиссаровъ, что, по словамъ шлюновъ, Шведы еще не взяли Перяновъ и Оберполя, даже еще неосаждаютъ ихъ. Объ этомъ Замойскій пишетъ къ комиссарамъ потому, что Оберполя оны не находятъ въ спискѣ уступленныхъ городовъ, не знаетъ какъ оны называются по-русски и уступаютъ-ли его Русскіе послы. Затѣмъ говоритъ, что Поссеви́тъ прислалъ ему длинное письмо, что если оны будутъ тянуть дѣло, то пусть комиссары скажутъ, что не нуждаются больше въ востановленіяхъ его—Замойскаго и пусть поскорѣе заключаютъ миръ, потому что королевскіе совѣтники плохо заботятся о нуждахъ войска, 542—543. Въ припискѣ извѣщается, что Поссеви́тъ въ письмѣ обѣщалъ добиваться, чтобы писать съ стороны Баторія тѣ города въ Ливоніи, которые по день заключенія мира были во власти Іоанна: Замойскій предлагаетъ комиссарамъ предложить съ своей стороны эту оговорку, 543.

203.

1582. 6 Января. Письмо Поссеви́на къ королю Стефану. Поссеви́тъ извѣщаетъ короля о полученіи писемъ, между прочимъ, отъ Московскаго князя, (см. № 205) который, какъ Баторій увидитъ изъ его письма, очень желаетъ мира. Затѣмъ говоритъ, какія уступки дѣлаетъ Іоаннъ,—уступаетъ всю Ливонію, кака была въ его власти, а также Велижъ, оставляетъ въ уступаемыхъ крѣпостяхъ часть пушекъ, сдаетъ Ливонскіе города, начиная съ Дерпта, въ теченіе 8 недѣль; король же съ своей стороны долженъ уступить Луки, Заволочье, Невель, Холмъ, Псковскіе города, завоеванные въ прошедшемъ году и отвести войско отъ Пскова. Миръ будетъ заключенъ на 9 лѣтъ, но Поссеви́тъ попробуетъ предложить большій срокъ. Остается обсудить вопросъ о плѣнныхъ, 543—544. Далѣе Поссеви́тъ пишетъ, что Іоаннъ прислалъ новое полномочіе, что оны—Поссеви́тъ отсовѣтовалъ комиссарамъ предлагать Іоанну что либо въ Ливоніи, если-бы оны уступилъ Заволочье, Велижъ и другіе города, 544. Затѣмъ Поссеви́тъ проситъ учредить въ Дерптѣ латинское епископство и коллегію (иезуитскую), указываетъ на непріятности Полоцкихъ іезуитовъ отъ воеводъ лютеранина, проситъ назначить начальникомъ надъ всею Ливоніей и ея городами—надежнаго лативянина и рекомендуетъ въ эту должность Зебржидовскаго; въ заключеніе проситъ назначить Андрея Баторія въ посольство, о которомъ оны говорилъ королю въ лагерѣ подъ Псковомъ, 544—545.

204.

1582. 6 Января. Письмо Поссеви́на къ Замойскому. Извѣщаетъ, что всѣ пункты, касательно мира, улажены, кромѣ пункта о плѣнныхъ, и затѣмъ ходатайствуетъ, чтобы начальникомъ Ливоніи назначенъ былъ Зебржидовскій, 545—546.

205.

1581. Въ Декабрѣ. Копія письма Іоанна къ Поссевику. Іоаннъ пишетъ, что получилъ письмо Поссевиа, присланное съ боярскимъ сыномъ, Проколомъ Балакиревымъ; жалуется, что Поляки грабятъ его гонцовъ и стѣсняютъ пословъ; говорить, что послалъ посламя новое полномочіе, и просить Поссевиа порадытъ о дѣлахъ Іоанна и уговорить Баторія къ миру, 546—547.

206.

1582. 6 Января. Письмо комиссаровъ къ Замойскому. Комиссары извѣщаютъ, что въ день Богоявленія, въ субботу, они сошлись съ Русскими послами и окончили переговоры о мирѣ. Миръ заключается на 9 лѣтъ, но можно надѣется, что онъ будетъ заключенъ и на большее число лѣтъ. Всѣ города, которыми владѣлъ въ Ливоніи Іоаннъ, будутъ написаны въ сторону короля. Комиссары домогались еще двухъ городовъ, которые Русскіе послы утаивали, а касательно Серенеска и теперь идетъ споръ, въ рукахъ-ли Шведовъ находится онъ. Города, завоеванные Шведами, не будутъ писаны, ни въ сторону короля, ни въ сторону Іоанна. Въ воскресенье комиссары надѣются прочитать посламя уже составленную грамоту мира; въ понедѣльникъ она будетъ окончательно написана, а во вторникъ будетъ утверждена присягой, 547—548. Далѣе комиссары говорятъ, что много имѣли хлопотъ, пока добились сдѣланныхъ Русскими уступокъ. Затѣмъ комиссары пишутъ, что требовали отъ Русскихъ пословъ, чтобы крѣпости были сдаваемы съ тѣмъ вооруженіемъ, съ какимъ были взяты, что Русскіе послы дали списокъ вооруженія ихъ крѣпостей, комиссары его приняли; поэтому просятъ Замойскаго послать опясть вооруженіе въ Заволочья, Ненежъ и Островъ и прислать къ нимъ это описаніе для передачи Русскимъ посламъ, 548—549.

207.

1582. 6 Января. Письмо комиссаровъ къ Замойскому. Комиссары извѣщаютъ, что Русскіе послы несогласаются, чтобы за утвержденіемъ мира ѣхали сперва Русскіе послы къ Баторію, а потомъ уже послы Баторія къ Іоанну, выставляя на видъ, что Іоаннъ уже три раза посылалъ къ Баторію пословъ. Гарабурда отвѣчалъ имъ, что это дѣлалось потому, что Іоанну нуженъ былъ миръ. Русскіе послы не согласились и на среднюю мѣру, т. е. чтобы одновременно пріѣхать посламя на границы государствъ. Послы отложили все это дѣло до слѣдующаго дня. Касательно сдачи городовъ условилась, чтобы Поляки вывозили Русскихъ изъ ихъ городовъ; когда, напримѣръ, будутъ даны подводы Русскимъ, они въ теченіе недѣли должны выбраться изъ крѣпости и сдать ее. Предлагаютъ комиссары позаботиться, чтобы прежде всего получить отъ Русскихъ Юрьевъ, гдѣ, по словамъ пословъ, 3,000 Русскихъ, кромѣ владыки и воеводъ. Просятъ комиссары снова прислать имъ списокъ вооруженія изъ городовъ, сдаваемыхъ Русскимъ; извѣщаютъ, что Русскіе послы хотятъ послать во Псковъ гонца съ извѣстіемъ о заключеніи мира. Далѣе комиссары пишутъ, что положеніе Русскихъ весьма тяжелое, — послы ихъ говорятъ, «чтобы не только намъ, но и дѣтямъ нашимъ не пришлось дожидать до подобныхъ временъ.» Наконецъ, комиссары говорятъ, что извѣстіе о пораженіи Русскихъ у Пскова пришло къ нимъ очень кетати и очень помогло, 549—551.

208.

1582. 6 Января. Письмо Варшавскаго къ Замойскому. Варшавскій пользуется случаемъ написать письмо къ Замойскому; о дѣлахъ не пишетъ, потому

что не былъ при переговорахъ по нездоровью; надѣется, что миръ будетъ заключенъ и желаетъ этого поскорѣе, потому что и такъ уже они живутъ (въ Запольскомъ-Ямѣ) четыре недѣли и терпятъ много неудобствъ; впрочемъ, если-бы не удалось теперь заключить миръ, то это дѣло устроить Посевинъ когда снова поѣдетъ въ Москву, 351.

209.

1581. 7 Января. Письмо Замойскаго къ комиссарамъ. Замойскій пишетъ, что послалъ требованіе доставить описаніе орудій городовъ, что иѣсколькихъ орудій не будетъ доставать, такъ какъ ихъ Замойскій взялъ себѣ; за нихъ можно предложить другія, при чемъ проситъ убѣдить Русскихъ пословъ, чтобы не требовали всего въ точности, такъ какъ во время смуты многое перепорчено, перегорѣло; напоминаетъ объ Оберполѣ; наконецъ, говоритъ, что при пораженіи Русскихъ у Пскова убитъ Мясоѣдовъ однимъ Венгерцомъ, который не понималъ Мясоѣдова, когда тотъ объявлялъ, кто онъ; описываетъ видъ, одежду, вооруженіе Мясоѣдова; рассказываетъ, какъ Русскіе стрѣляли въ посланныхъ объявить имъ, что могутъ свободно убирать тѣла убитыхъ и надѣется отплатить за это Шуйскому, 552—553.

210.

1582. 9 Января. Приказъ начальникамъ Острова, Заволочья, Невели доставить опись вооруженія этихъ городовъ, 553—554.

211.

1582. 9 Января. Письмо комиссаровъ къ Замойскому. Комиссары пишутъ, что хотя имъ совѣстно такъ часто обращаться къ Замойскому за совѣтами, но они принуждены это дѣлать, чтобы не оказаться въ чемъ либо виновными. Далѣе пишутъ, что возникъ новый споръ: Русскіе послы требуютъ, чтобы Іоанна писать царемъ Казанскимъ и Астраханскимъ, да еще требуютъ писать его Смоленскимъ (княземъ), между тѣмъ Гарабурда, хорошо знающій этого рода дѣла, говоритъ, что никогда не писали Іоанна царемъ, напротивъ, всегда ему отказывали въ этомъ. Комиссары просятъ сказать имъ, какъ поступить въ этомъ случаѣ, такъ какъ въ ихъ инструкціи нѣтъ объ этомъ указанія; просятъ также поскорѣе прислать опись вооруженія уступаемыхъ городовъ, 554—553. Въ припискѣ комиссары говорятъ, что требовали за титулъ уступки Лукъ, Опочки, Себежа, но Русскіе послы не желали и слышать объ этомъ 555—556.

212.

1582. 7 Января. Письмо Альберта Радзивила къ Замойскому. Радзивиль подробно рассказываетъ о спорѣ по поводу титуловъ. Русскіе требовали, чтобы писать Іоанна великимъ царемъ, но вскорѣ уступили, когда имъ доказали, что прежде этого не было. Когда на счетъ титула—Смоленскій князь—комиссары стали говорить, что король послѣ можетъ добывать Смоленскъ, такъ какъ это Литовская страна, то послы ничего не сказали и, можетъ быть, уступать въ этомъ пунктѣ. Что же касается до титуловъ—царь Казанскій и Астраханскій, то хотя комиссары доказывали имъ, что прежде Іоанна писали—господарь Казанскій и Астраханскій, но Русскіе послы возражали, что слово царь есть въ прежнихъ грамотахъ и предложили доставить эти грамоты въ теченіе 10 дней. Радзивиль высказываетъ свое мнѣніе, что можно уступить оба титула и заключить миръ, тѣмъ болѣе, что какъ видно, Русскіе послы изъ-за этого готовы разорвать миръ 556—558.

213.

1582. 9 Января. Письмо Варшавскаго къ Замоискому. Варшавскій пользуется случаемъ написать письмо къ Замоискому; говоритъ, что дѣло о мирѣ еще не кончено, что Русскіе послы еще торгуются — о титулѣ, и хотя ихъ Посевиня сбиваетъ на этомъ пути, но они — по пословицѣ: волкъ остается при своемъ нравѣ, хотя-бы и лишился шерсти — плачутъ и кланутся, но все таки торгуются и просятъ дозволить имъ послать за прежними грамотами, 558—559.

214.

1582. 9 Января. Письмо Замоискаго къ комиссарамъ. Замоискій говоритъ, что лучше-бы посламы самимъ окончивать возникшій споръ (изъ-за титуловъ Іоанна), а не спрашивать его, Замоискаго, такъ какъ онъ этихъ дѣлъ не знаетъ; жалѣеть, что Гарабурда не взялъ съ собою грамотъ прежняго времени; пусть комиссары потребуютъ отъ Русскихъ пословъ на бумагахъ, чего еще они хотятъ, и пусть спросятъ ихъ окончательно, желаютъ-ли они мира или войны. Что же касается до титуловъ — царь Казанскій и Астраханскій, то Замоискій соглашается съ мѣнѣемъ маршала Радзивила, такъ какъ эти титулы не придадутъ Іоанну особеннаго значенія и похоти, думаетъ Замоискій, на то, какъ въ Польшѣ одинъ назывался графомъ по имени деревни, а другаго называли королемъ Захаравскимъ. Впрочемъ, и по этому дѣлу комиссары могутъ сдѣлать протестацию; могутъ также воспользоваться копіей перемирной грамоты воеводъ Мазовецкаго и Мнискаго, которая находится у Посевина, если она пригодится. О Смоленскѣ гетманъ ничего не можетъ сказать; сильно проситъ поскорѣ кончить дѣло; удивляется, что комиссары не отвѣчаютъ ему касательно Оберполя; говоритъ, что послалъ приказъ дѣлать описи вооруженія городовъ, но едвали онѣ скоро будутъ; предлагаетъ сказать въ грамотѣ вообще, что отдадутся орудія, какія будутъ, или равныя имъ. Въ припискѣ говорить, что посылаетъ письмо къ Посевину, а также описъ вооруженія города Острова, но боится, не написано-ли лишнее, притомъ тамъ написаны колокола, между тѣмъ какъ дѣло идетъ только объ оружїи. Проситъ комиссаровъ предложить написать въ грамотѣ, что все возвращено будетъ по чести, 559—561.

215.

1582. 9 Января. Письмо Замоискаго къ Посевину. Замоискій говоритъ, что не желаетъ далѣе входить въ изслѣдованіе, въ какомъ смыслѣ Посевиня говорилъ прежде объ уступкѣ Іоанномъ всей Ливонїи, тѣмъ болѣе, что это дѣло теперь улажено и возникаютъ новыя затрудненія, какъ наприимѣръ, споръ о титулахъ. Замоискій говоритъ, пусть, наконецъ, Русскіе послы скажутъ, желаютъли они мира или желаютъ тянуть время. Въ послѣднемъ случаѣ, можетъ выйти то, чего-бы они не желали, 561.

216.

1582. 9 Января. Письмо Эбаражскаго къ Замоискому. Эбаражскій извѣщаетъ, что наконецъ Русскіе послы, благодаря стараніямъ Гарабурды, уступили въ спорѣ о титулахъ и Іоаннъ будетъ написанъ съ титуломъ старинъ. Далѣе, Русскіе послы не соглашались писать въ договорѣ пограничныхъ городовъ и требовали, чтобы вообще сказать: «а границѣ Литовской и Ливонской быть по старому». Свѣряются уже перемирныя грамоты и въ пятницу (11 Января), Богъ дастъ, будутъ утверждены присягой. За дворянами для сдачи и приема городовъ Русскіе послы уже послали. Прежде всего будутъ сдавать:

Новгородокъ (Ливонскій), Юрьевъ, Пернаву; сданы будутъ такимъ образомъ, что Поляки дадутъ имъ Латышскія подводы: черезъ недѣлю они выйдутъ и Польское войско будетъ провожать ихъ до Пскова. Послѣдній срокъ для сдачи послѣдняго города 4 Марта. Просятъ Русскіе послы двинуть Иордана съ войскомъ подъ Псковъ, о чемъ Збаражскій посылаетъ Иордану приказъ, и замѣчаетъ, что Польскіе солдаты жестоко мучаютъ Русскій народъ. Збаражскій проситъ прислать опись оружія въ городахъ. Послы Русскіе посылаютъ во Псковъ гонца съ извѣстіемъ о мирѣ и съ приказаніемъ, чтобы Русскіе не выходили (для войны съ Поляками). Замойскій, не сочтетъ-ли нужнымъ задержать при себѣ гонца, пока не получитъ извѣстія, что послы принесли уже присягу. Протестацію (противъ того, что Русскіе послы не согласились писать въ сторону Баторія городовъ, взятыхъ Шведами), Гарабурда пишетъ. Поссевинъ сначала не желалъ ея подписать, но теперь подпишетъ: Богъ обратилъ его противъ Москвы. Кость между нимъ и Русскими брошена слѣдующая: Поляки желали написать въ грамотѣ, — протестуетъ Поссевинъ (противъ того, что Русскіе послы не желаютъ писать въ сторону Баторія вышесказанныхъ городовъ); Русскіе послы не желаютъ и слышать объ этомъ; за это Поссевинъ и сердится на нихъ. Збаражскій проситъ Замойскаго не сердится, что такъ долго тянется дѣло. Наконецъ, проситъ помочь въ спорѣ его брата Баворовскаго съ Кіевскимъ воеводой, 562—563.

217.

1582. 11 Января. Отвѣтъ Замойскаго на это письмо. Замойскій пишетъ, что доволенъ рѣшеніемъ спора о титулахъ и о границахъ, но полагаетъ что вопросъ о подводахъ можетъ надѣлать хлопотъ, такъ какъ ихъ можетъ не хватать, и предлагаетъ постановить такъ, что будутъ даны подводы, какія найдутся въ волостяхъ, принадлежащихъ крѣпости; затѣмъ говоритъ, что Русскіе должны-бы поскорѣ сдать и Феллинь и вообще поскорѣ сдать крѣпости, какія поближе къ Шведскимъ владѣніямъ. Къ этому пословъ нужно склонять опасностію отъ Шведовъ и тѣмъ, что въ такой голодной странѣ не можетъ долго быть войско, нужное для сопровожденія Русскихъ, выѣзжающихъ изъ этихъ крѣпостей. Иордана Замойскій не можетъ такъ скоро двинуть къ Пскову, — опасно и затруднительно съ продовольствіемъ. Противъ неистовствъ солдатъ надъ крестьянами Замойскій будетъ принимать мѣры, но виноваты въ этомъ и Русскіе послы и самъ Иоаннъ, затягивающіе переговоры изъ-за титуловъ. Касательно оружія въ городахъ, Замойскій уже писалъ; опись оружія въ Островѣ послалъ; скоро-ли будутъ готовы описи другихъ городовъ, не знаетъ; въкоторыя орудія повезъ за собой король; за нихъ будутъ даны другія. Гонца во Псковъ не надобно присылать раньше присяги, — онъ можетъ видѣть недостатки въ лагерѣ. Надѣется Замойскій, что протестація будетъ написана, какъ слѣдуетъ, и для засвидѣтельствованія ея можно найти другого нотаріуса (тѣмъ Поссевинъ). При этомъ Замойскій говоритъ: «я полагалъ, что Русскіе довьѣсятъ портретъ Поссевина подлѣ иконы Николая или Пречистой въ Пещерахъ, а теперь оказывается, что они не хотятъ допустить, чтобы его имя написано было въ перемирныхъ грамотахъ: старая дружба, видно лучше!» Замойскій приглашаетъ къ себѣ по заключеніи мира Збаражскаго и Гарабурду; извѣщаетъ, что просимая грамота дана будетъ Баворовскому, 563—565.

218.

1582. 10 Января. Письмо Замойскаго къ начальнику Ивалгорода. Просятъ отдать назадъ слугъ ротмистра Стадникаго, бѣжавшихъ съ украденными вещами и лошадьми къ Шведскому войску 565.

219.

1581. 30 Декабря. Письмо короля Стована къ Замойскому. Король отвѣчаетъ на письмо Замойскаго, какъ вести дѣла въ Ливоніи по отношенію къ Шведамъ (см. № 104)? Говоритъ, что совѣтовался съ сенаторами и даетъ такой отвѣтъ: по заключеніи мира съ Русскими, пусть Замойскій объявитъ Понто-Делагарди, что Пернава — королевская крѣпость, и если онъ не уступитъ, то отразитъ силу силою. Новгородна, Серенеска и Ланса нельзя уступать Іоанну. На сеймахъ трудно получить согласіе на выдачу новыхъ средствъ къ продолженію войны. Просьбы касательно вакансій для Влода Баторій не можетъ теперь исполнить, потому что не можетъ измѣнить объявленнаго уже рѣшенія — нераздавать вакансій до окончанія войны. Нужно затруднить доставку продовольствія во Псковъ. О Шотландцахъ, гдѣ они находятся, ничего еще неизвѣстно. Порохъ послать, 566—567. Въ припискѣ король говоритъ, что много имѣетъ причинъ желать мира; времени (для войны) уже мало, недостатки велики, денегъ почти совсѣмъ нѣтъ и что всего важнѣе — безчестныя сужденія неблагодарнѣйшихъ людей о рѣчиисполитой и объ немъ, 568.

220.

1582. 10 Января. Письмо къ Замойскому отъ Брацлавскаго воеводы, Януша Збаражскаго. Збаражскій проситъ Замойскаго не сердиться, что такъ долго тянутся переговоры и что они — комиссары такъ часто обращаются къ нему: они комиссары сами рады бы поскорѣе кончить, но не могутъ. За дворянами послали; когда они придутъ, съ ними поѣдетъ къ Замойскому онъ — Збаражскій. Посевинъ сердится на Русскихъ. Всего вдругъ окончить нельзя, потому что Русскіе послы, начавъ разсуждать объ одномъ, не двинутся ни къ чему другому, пока не кончатъ начатаго. Когда начали писать протестацію и одинъ посолъ сказалъ, что этого не должно быть; то другой приказалъ ему молчать и сказалъ: если папа напишетъ — уступить Москву, то это не состоится, но когда мы съ тобою что напишемъ и утвердимъ присягой, то это состоится. Затѣмъ Збаражскій совѣтуетъ наблюдать за Шведами въ Ливоніи; говоритъ, что пошлетъ въ лагерь отрядъ войска, когда придутъ дворяне, но о казакахъ не имѣетъ свѣдѣній; говорятъ, они забрались вглубь земли и мучатъ народъ, на чтѣ жалуются Русскіе послы, 568—569.

221.

1582. 13 Января. Письмо Замойскаго къ комиссарамъ. Замойскій извѣщаетъ, что получилъ письмо Збаражскаго; радуется, что дѣло приближается къ концу, и проситъ торопиться; извѣщаетъ, что прибылъ посолъ отъ Шведскаго короля или точнѣе не отъ Шведскаго короля, а отъ Шведскаго главнокомандующаго съ предложеніемъ пользоваться помощью Шведами и имъ помогать, не оставаятъ въ сторонѣ, при заключеніи мира съ Русскими, Шведскаго короля, и съ извиненіемъ, что дурное время для морскаго плаванія задержало его такъ долго. Посломъ какой-то капитанъ Лорензо-Кагнuolo — Итальянецъ, который еще проситъ, чтобы его пропустили къ Посевину. Замойскій обратился къ совѣту присутствующихъ въ лагерѣ сенаторовъ и, какъ общее рѣшеніе, объявилъ послу, что онъ долженъ прямо ѣхать къ королю; поэтому пусть комиссары поскорѣе заключаютъ миръ; нужно опасаться, какъ-бы не вышло чего дурнаго, когда Итальянецъ сойдется съ Итальянцемъ (Посевинъ), потому что хотя Кагнuolo самъ непоѣдетъ, но можетъ переслать письмо. Противъ этого въ лагерѣ приняты мѣры, но онъ можетъ послать письмо съ

дороги, съ какимиъ либо козакомъ: поэтому пусть комиссары остерегаются. Далѣе Замойскій пишетъ, чтобы всѣ комиссары по заключеніи мира ѣхали къ нему; говорить, что Русскихъ, перебѣжавшихъ отъ пословъ къ Збжидовскому не нужно возвращать; просить разузнать, не Венгерцы-ли неистовствуютъ надъ народомъ, покорившимся Баторію. Въ припискѣ Замойскій извѣщаетъ, что къ нему не пріѣзжалъ гонецъ Русскихъ пословъ, о которомъ писали комиссары, да ему и не нужно пріѣзжать, но Замойскій не знаетъ, отправленъ онъ или нѣтъ, какъ-бы чего не случилось, 560—571.

222.

1582. 18 Января. Отвѣтъ сенаторовъ, находившихся въ лагерѣ подъ Пеховомъ, послу Шведскаго короля Лаврентію Кагньолю. Высказывается сожалѣніе, что посолъ прежде не далъ о себѣ знать королю, что теперь Замойскій не имѣетъ отъ короля никакого порученія касательно его дѣла и не можетъ самъ собою что либо рѣшать, тѣмъ болѣе, что король уже далъ повелѣніе своимъ посланъ въ Запольскомъ-Ямѣ касательно Шведскаго короля, имѣлъ сношеніе съ Посевиномъ и послалъ къ нему секретаря, котораго Посевинъ пошлетъ къ королю и королевѣ Шведскимъ съ извѣщеніемъ о ходѣ ихъ дѣлъ. Замойскому остается только совѣтовать послу, чтобы онъ прямо отъ него отправлялся къ королю. Что касается до жалобъ Ивангородскаго начальника на козаковъ, то Замойскій уже писалъ объ этомъ и просилъ его прислать ихъ для наказанія, 571—572.

223.

1582. 12 Января. Письмо Замойскаго къ Ивангородскому начальнику. Проситъ прислать для наказанія козаковъ, если они будутъ попадаться въ его руки, какъ преступники, и убѣждаетъ такъ именно поступать, а не наказывать самому, что можетъ возбудить ненависть между Поляками и Шведами. О другихъ дѣлахъ Ивангородскій начальникъ узнаеть отъ Кагньоля, 572—573.

224.

1582. 11 Января. Письмо Замойскаго къ королю. Замойскій описываетъ ходъ переговоровъ объ уступкѣ городовъ, о титулахъ Іоанна, говоритъ, что все уже кончено и миръ скоро будетъ заключенъ. Далѣе описываетъ дѣйствія Посевина и между прочимъ говоритъ: «нѣкоторые всѣхъ иезуитовъ называютъ плутами; это несправедливо, но вѣроятно не ошибся бы тотъ, кто назвалъ-бы плутомъ этого иезуита (Посевина). Наконецъ, извѣщаетъ, что Русскіе разсердили Посевина; проситъ короля заботиться о вооруженіи Ливонскихъ городовъ и не спускаться въ этомъ дѣлѣ на усердіе другихъ, 573—575.

225.

1582, 11 Января. Другое письмо Замойскаго къ королю Стефану. Замойскій доноситъ, что войско отъ холода и недостатка въ продовольствіи страдаетъ болѣзнями, что многіе солдаты бродяжничаютъ, что хотя уже прошло шесть недѣль со времени отъѣзда короля, и съ тѣхъ поръ, какъ король былъ въ Динабургѣ, слышно было, что везутъ деньги, но до сихъ поръ не привезенъ ни одинъ овозъ; войско уже теперь начинаетъ волноваться. Далѣе вспоминаетъ о томъ, что Русскіе стрѣляли въ посланныхъ объявить имъ, что могутъ убивать тѣхъ, убитыхъ и рассказываетъ, какъ Остролецкій принесъ ему—Замойскому ящикъ, въ которомъ внутри были желѣзные трубочки, медкій порожекъ, кремьень, и говорилъ, что если немного тронуть этотъ ящикъ, то онъ воспламенится, и что

пославъ этотъ ящикъ въ крѣпость, можно погубить имъ, если не Шуйскаго, то многихъ другихъ и такимъ образомъ отомстить за обиду. Замоискій отдалъ это на обсужденіе пожилыхъ ротмистровъ, между прочимъ, Вейера и всѣ они просили, чтобы не запрещать Остромецкому употребить въ дѣло его изобрѣтеніе, что такимъ образомъ можно будетъ остановить перебѣжчиковъ и заставить непріятеля бояться новыхъ хитростей, что теперь при болѣзняхъ и затруднительномъ положеніи войска можетъ быть особенно полезно, что если будетъ убитъ Шуйскій, то погибнетъ свѣтло, которое теперь осталось одно въ Россіи, причѣмъ ротмистры оправдывали разными соображеніями (перечисляются) употребленіе этого изобрѣтенія. Замоискій отпустилъ Остромеца, недальше ему ни дозволенія, ни запрещенія употребить въ дѣло его ящикъ. Ночью Остромецкій отправилъ къ Шуйскому этотъ ящикъ съ однимъ плѣннымъ, черезъ котораго передалъ, что онъ—Іоаннъ Миллеръ, что ему въ Россіи было лучше, чѣмъ здѣсь, и онъ хочетъ перебѣжать къ Шуйскому, но впередъ посылаетъ этотъ ящикъ, котораго просить не вскрывать, а если понадобится вскрыть, то вскрывать въ своемъ присутствіи. Черезъ два часа послѣ того, какъ вошелъ въ крѣпость плѣнный, показался огонь надъ домомъ, гдѣ обыкновенно собираются бояре, послѣ чего на стѣнахъ стали чаще показываться караулы и замѣтно было смутеніе въ крѣпости. Затѣмъ выброшено было письмо отъ Шуйскаго, который укорялъ его—Замоискаго за то, что желалъ тайно убить его. Замоискій отвѣтилъ, что хотя Шуйскій за свое вѣроломство достоинъ быть этого, но Замоискій не думаетъ мстить ему иначе, какъ своею рукою и вызываетъ его на поединокъ, для чего и выѣхалъ, но Русскіе, показавшіяся было у воротъ, удалились назадъ. Замоискій достоверно не знаетъ, убитъ-ли Шуйскій, но, вѣроятно, какой либо вредъ былъ причиненъ Русскимъ, 575—577.

Въ первой припискѣ Замоискій говоритъ, что не знаетъ, какъ онъ динветъ войска; холоды такъ сильны, что многіе отморозили члены; говорятъ, птицы падаютъ отъ холода; большая часть войска больна, а отвозить больныхъ трудно, потому что всѣ обозныя лошади погибли; хлѣба нѣтъ, теплая одежда не привезена, деньги не привезены, да если и привезутъ ихъ, то достанетъ развѣ только для части войска. Замоискій проситъ прислать деньги къ Срѣтенію. Во второй припискѣ представляеть Струся и Лавикоранскаго къ занятію вакансіи старости Червоногородскаго, 577—578.

226.

1582. 13 Января. Третье письмо Замоискаго къ королю. Замоискій описываетъ прибытіе Шведскаго посла Кагъзола, излагаетъ его требованія, свой отвѣтъ (см. №№ 221—222); говоритъ, что посолъ воротился въ Ревель; пересылаетъ письмо Харленскаго, изъ котораго король узнаетъ о дѣлахъ въ Нарвѣ, навѣщаетъ, что послалъ тоже въ Ревель развѣдывать, что тамъ дѣлается, 578—580.

227.

1582. 12 Января. Письмо къ Замоискому отъ комиссаровъ. Эбаражскій навѣщаетъ, что присяга не состоялась въ пятницу, но будетъ въ субботу, что Русскіе требуютъ дворянъ, которые-бы присутствовали при сдачѣ крѣпостей; проситъ назначить этихъ дворянъ; передаетъ, какъ будетъ происходить сдача городовъ и что Русскіе просятъ, чтобы при вывозѣ Юрьевскаго владѣнія и церковныхъ вещей не дозволено было подвергать ихъ какому либо глумленію, 581.

Виттенштейна, подходили къ Дерпту, напали на окрестности Гельмета и стали пустошить, но были прогнаны. По словамъ взятаго плѣннаго, Русскіе томимые голодомъ и заразой вышли изъ Бѣлаго-камня и другихъ городовъ; въ Бѣломъ-камени такой былъ голодъ, что всѣ собаки и лошади были съѣдены, 586 — 587.

233.

1582. 10 Января. Письмо Магнуса къ Замоискому. Магнусъ извѣщаетъ, что Польскіе солдаты изъ лагеря подъ Псковомъ ворвались въ окрестности Керепети, стали пустошить и убили около 30 крестьянъ; что эти солдаты приведены въ Керепеть со всѣми награбленными; пусть Замоискій пришлетъ кого либо для разбора этого дѣла; просить извѣстить о дѣлахъ Русскихъ, 587.

234.

1581. 31 Декабря. Письмо Готгарда, Курляндскаго и Семигальскаго князя къ Замоискому. Готгардъ высказываетъ Замоискому свое уваженіе къ нему, перевозоситъ предпринятія имъ труды, желаетъ добраго здоровья, извѣщается, что не доставилъ пороку, потому что не имѣлъ его, просить имѣть въ виду плѣнныхъ, попавшихся въ Печерскій монастырь и сообщить объ нихъ извѣстіе. 587—588.

235.

1582. 1 Января. Письмо Фаренсека къ Замоискому. Извѣщаетъ Замоискаго, что 23 Декабря прибылъ въ Ригу, что для черезъ два ожидаетъ прибытія туда Нѣмецкаго отряда, что отъ присланнаго туда Гизія услышалъ, касательно выдачи отряду жалованія, только то, чтобы онъ — Фаренсекъ не противорѣчалъ распорядженію короля. Далѣе, Фаренсекъ напоминаетъ Замоискому о Кетлерѣ и другихъ плѣнныхъ, находящихся въ Печерскомъ монастырѣ, и просить помянуть объ нихъ при заключеніи мира; просить извѣстить его о дѣлахъ Русскихъ и передать письмо объ этомъ Вейеру, 589—590.

236.

1582. 5 Января. Письмо Тидемана Гизія къ Замоискому. Тидеманъ извѣщаетъ, что онъ посланъ королемъ изъ Динабурга къ Курляндскому герцогу и къ Рижанамъ по дѣлу Нѣмецкаго войска (чтобы уплатили имъ жалованіе); что изъ этого войска теперь больше оказывается плѣнныхъ въ Печерскомъ монастырѣ, (чѣмъ думали прежде) и солдаты требуютъ жалованіе за большее число мѣсяцевъ, чѣмъ слѣдуетъ. Далѣе пишетъ, что и герцогъ и Рижане показываютъ, что они вовсе не готовы къ уплатѣ денегъ, впрочемъ, хлопочуть объ нихъ. Солдатамъ здѣсь будетъ заплачено, а начальникамъ сотней — въ Данцигѣ, 590 — 591. Далѣе Тидеманъ пишетъ о боѣзани Копіа, о доставкѣ пороку въ лагерь, объ отливкѣ двухъ пушекъ, о Даленской суммѣ денегъ; извѣщаетъ, что нѣсколько дней тому назадъ Шведское войско отправилось къ Пернавѣ, а оттуда къ Фелину, что Биригъ проситъ свиданія съ нимъ — Тидеманомъ, проситъ рекомендаціи объ немъ Замоискому и дозволенія прибыть къ нему, на что Тидеманъ отвѣчалъ, что онъ можетъ безопасно прибыть, такъ какъ при Замоискомъ нѣтъ Литовскихъ сенаторовъ, съ которыми у Бирига давняя вражда; извѣщаетъ Тидеманъ также, что Биригъ, по совѣту Гизіанскаго кастеляна отправилъ гонца къ королю, 591—592.

237.

1582. 18 Января. Письмо Замоискаго къ Шведскому королю. Извѣщаетъ, что къ нему пріѣзжалъ Кагьоло, сожалѣеть, что Кагьоло не пріѣхалъ въ то время, когда въ лагерь былъ король, что самъ Замоискій могъ только пред-

ложить Кагньоло, чтобы ѣхал самъ или кого-либо отправилъ къ королю, что Кагньоло отправилъ гонца, которому Замойскій далъ проводника, 592—593.

238.

1582. 16 Января. Письмо Замойскаго къ Пенту-Делагарди. Замойскій увѣряетъ, что козаки, пойманные Шведами, будутъ наказаны; пусть только Делагарди прикажетъ прислать ихъ къ нему или къ Харленскому; проситъ также оказывать правосудіе Полякамъ, которымъ Шведы причиняютъ обиды и отнимаютъ слугъ и лошадей, 593.

239.

1582. 16 Января. Письмо Замойскаго къ королю, недосланное. Извѣщаетъ короля, что заключеніе мира снова замѣдлилось, что это ставитъ его—Замойскаго въ великое затрудненіе, такъ какъ войско страдаетъ отъ холода, болѣзней и недостатка продовольствія, что онъ—Замойскій послалъ къ комиссарамъ Жолкѣвскаго съ понужденіемъ скорѣе заключать миръ и предложить—покончить сперва дѣло о крѣпостяхъ, а потомъ уже рѣшать другія недоумѣнія. Далѣе пишетъ, что если это предложеніе не будетъ имѣть успѣха и миръ не будетъ заключенъ, то Замойскій будетъ вынужденъ Литовцевъ послать въ Луки, Венгерцевъ оставить въ занимаемыхъ ими крѣпостяхъ, а съ остальнымъ войскомъ отойти въ Литву, 594. Замойскій полагаетъ, что изъ Литвы можно будетъ снова вести войско на войну, когда оно отдохнетъ. Извѣщаетъ, что хлѣбъ и мѣха недоставлены, что деньги до сихъ поръ тоже не доставлены; между тѣмъ люди поотмораживали себѣ члены; наконецъ, извѣщаетъ, что курьеръ Кагньоло ѣдетъ къ королю, 594—595. Въ припискѣ говоритъ, что Кагньоло хотѣлъ было, чтобы послать въ Заполье вѣсто себя кого-либо другаго, но такъ какъ онъ послалъ-бы, вѣроятно, Италинца, котораго имѣетъ при себѣ, то Замойскій остался при прежнемъ рѣшеніи (см. стр. 598). Далѣе Замойскій говоритъ, что никогда не думалъ, чтобы посолъ отъѣзда короля такъ мало заботился о войскѣ, что даже не прислало то, что уже приготовлено,—не прислало ни хлѣба, ни мѣховъ, ни денегъ; войско доведено до невозможнаго, 595.

240.

1582. 16 Января. Письмо Жолкѣвскаго къ Замойскому. Жолкѣвскій извѣщаетъ, что на пути къ комиссарамъ встрѣтилъ пана Куропатву, который ѣдетъ съ письмомъ къ нему—Замойскому и сказалъ, что миръ уже заключенъ. Съ Куропатвой ѣдутъ 4 Русскихъ, которые не могли объяснить, за чѣмъ посланы. Жолкѣвскій взялъ отъ нихъ Татарина и послалъ его поскорѣе къ Замойскому. Самъ Жолкѣвскій между тѣмъ ѣдетъ въ Заволочье, поторопить высылать дворянъ для приѣма и сдачи городовъ и между прочимъ будетъ наблюдать, какое у Русскихъ настроеніе духа посля заключенія мира, 596—596.

Въ первой припискѣ говоритъ, что Куропатва не рѣшилась дать Татарину письма отъ комиссаровъ, впрочемъ, черезъ два часа и самъ будетъ.

Во второй извѣщаетъ, что миръ заключенъ на 9 лѣтъ, 591.

241.

1582. 15 Января. Письмо комиссаровъ къ Замойскому. Комиссары извѣщаютъ, что наконецъ миръ заключенъ на 10 лѣтъ, присяга принесена, грамоты написаны, Збаражскій скоро будетъ у Замойскаго; сейчасъ пріѣхать Збаражскій не можетъ, потому что ждетъ изъ Новгорода Русскихъ дворянъ для сдачи и приѣма городовъ; Русскіе послы посылаютъ гонца во Псковъ объявить миръ; пусть Замойскій пропуститъ его. Гонецъ, с которомъ Збаражскій прежде пи-

самъ, что посылають его Русскіе послы во Псковъ, не былъ посланъ. Збаржскій посылаетъ Юрдану и козакамъ приказъ, чтобы шли къ лагерю. Наконецъ, просить дать по войскамъ приказъ, чтобы не брали теперь въ плѣнъ, когда принесена присяга на соблюденіе мира, потому что комиссары на это присягали, 596—597.

242.

1582. 16 Января. Письмо Замойскаго къ королю Стефану. Замойскій извѣщаетъ короля, что 15 Января заключенъ миръ, за который тѣмъ болѣе нужно благодарить Бога, чѣмъ затруднительнѣе было положеніе войска. Замойскій хвалитъ комиссаровъ за ихъ дѣйствія во время переговоровъ. Затѣмъ описываетъ бѣдствія войска; въ каждомъ баракѣ, говоритъ Замойскій одинъ—больныя, другіе съ отмороженными членами, и всѣ однако мужественно переносятъ трудности жизни, такъ что осада не была ослаблена, 597—598. Замойскій проситъ короля обратить вниманіе на то положеніе, въ какое было поставлено войско, чтобы въ будущемъ избѣжать подобнаго положенія. «Никогда я не слышалъ, говоритъ Замойскій, и никогда не ожидалъ, чтобы войску, оставленному въ непріятельской землѣ, притомъ войску голодному и нагому, среди жестокаго холода, въ теченіе столь долгаго времени, не прислали ни клада шерсти, ни овода денегъ», 598. Далѣе Замойскій пишетъ, что ничего не привезли до сихъ поръ изъ обѣщаннаго и проситъ приказать, чтобы доставили деньги, для уплаты которыхъ уже назначенъ срокъ; наконецъ, проситъ награждать войско. Кагньолоу Замойскій не дозволяетъ послать кого либо въ Заполье, потому что подозреваетъ, что Шведы желаютъ не заключенія мира, а того, чтобы протянулись переговоры до весны. Посылаетъ свой отвѣтъ, данный Кагньолоу, 598—599.

Во первой припискѣ говоритъ, что Кагньоло уѣхалъ въ Нарву, оттуда поспѣшно отправился въ Ревель къ Делагарди и далѣе въ Швецію къ королю. Кагньоло говорилъ еще о томъ, чтобы возвратить часть пушекъ взятыхъ у Вецдена, а также плѣнныхъ; что Шведы собираются осадить Каркгаузъ, который долженъ королю Шведскому деньги и которымъ безправно владѣетъ Мигнусъ. Замойскій отвѣтилъ, что обо всемъ доносить королю. Получены извѣстія, что Шведы осадили Пернаву, собираются осадить Фезантъ и Каркгаузъ. Замойскій словесно убѣждалъ Кагньоло и писменно Понта (Делагарди), чтобы не дѣлали экспедицій въ Ливонію, 599.

Во второй припискѣ хвалитъ ротмистра Литовскаго Путятю, который доставилъ королю бояръ, взятыхъ въ Порховѣ, 599.

Въ третьей припискѣ проситъ назначить воеводу Брацлавскаго (Збаржскаго) для пріема крѣпостей. Замойскій за королемъ поспѣшить на сеймъ, на которомъ теперь же нужно добиваться средствъ для отнятія у Шведовъ—Нарвы, Вѣлаго-Камня; нужно также, чтобы король послалъ кого къ Шведскому королю съ требованіемъ возвратить взятые города, 599—600.

243.

1582. 17 Января. Письмо Замойскаго къ Курляндскому герцогу. Извѣщаетъ герцога о пораженіи Русскихъ у Пскова, о вѣроломномъ обращеніи Русскихъ съ посланными объявить имъ дозволеніе убирать тѣла убитыхъ и объ отплатѣ за это, о заключеніи мира, выгоды котораго будутъ особенно чувствительны владѣльцамъ герцога, и советуетъ герцогу позаботиться у себя о хорошемъ судѣ и хорошей администраціи; обнадеживаетъ, что будетъ помнить о плѣнныхъ (въ Печерскомъ монастырѣ), 600—601.

244.

1582. 19 Января. Письмо Замойскаго къ Посевину. Замойскій благодаритъ Посевина за поднятые труды, желаетъ ему успѣха въ его дѣлахъ въ Россіи и на востокѣ, увѣряетъ, что въ Ливоніи восстановлено будетъ почитаніе Бога и проситъ дозволить его священникамъ священнодѣйствовать въ церквахъ Ливонскихъ, бывшихъ прежде латвскими; наконецъ упоминаетъ о какой-то своей просьбѣ къ папѣ, 601—602.

245.

1582. 17 Января. Письмо Замойскаго къ Зибржику. Извѣщаетъ о заключеніи мира, приказываетъ не брать плѣнныхъ, не дѣлать опустошеній и наконецъ, приказываетъ содѣйствовать посылаемому гонцу скорѣе ѣхать къ королю, 602.

246.

1582. 16 Января. Письмо Збаражскаго къ Замойскому. Извѣщаетъ о заключеніи мира и о томъ, что самъ пріѣдетъ къ Замойскому, какъ только дождется Русскихъ дворянъ, 602.

247.

1582. 18 Января. Письмо Замойскаго къ Брацлавскому воеводѣ (Збаражскому). Замойскій проситъ передать Русскимъ посланъ, чтобы поскорѣе прислали дворянъ, потому что безъ этого ему — Замойскому нельзя двинуться изъ-подъ Пскова, да и собирать въ лагерь всѣ войска нельзя, иначе войско голодало-бы; его нужно вывести въ тѣ города, которые сдадутъ Русскіе; потому пусть комиссары требуютъ скорѣйшей сдачи Ливонскаго Новгорода, Юрьева, Польчева, Феллина и Пернавы и пусть представляютъ посланъ, что имъ же будетъ лучше, когда Польское войско не будетъ пустошить Русской земли и сами послы повинаютъ, что къ Пернавѣ Замойскій долженъ послать отрядъ для безопасности Русскихъ отъ Шведовъ, 603. Въ припискѣ извѣщаетъ, что дозволилъ гонцу объявить во Псковѣ миръ, что тамъ была великая радость; Русскіе въ присутствіи Поляковъ не удержались, чтобы не цѣловать ногъ гонца и со стѣнъ изъявляютъ Полякамъ большую дружбу. Гонца Замойскій колебался пускать назадъ къ Русскимъ посланъ, но долженъ былъ отпустить, чтобы не дать повода предполагать въ немъ недобѣріе къ Русскимъ, впрочемъ Куропатва, который ѣдетъ съ нимъ, задержать его на дорогѣ подъ предлогомъ поѣсть, а комиссары пусть между тѣмъ дадутъ ему знать, какъ поступить, 603—604.

248.

1582. 17 Января. Письмо Замойскаго къ Монту-Делагарди. Замойскій извѣщаетъ, что миръ заключенъ; перечисляетъ города, уступленные Русскими и возвращаемые имъ; далѣе говорить, что такъ какъ Іоаннъ уступаетъ Баторію всю Ливонію, и такъ какъ доходятъ слухи, что на двякъ Шведы осадили Пернаву и предполагаютъ осадить Феллинъ, а также Оберполь и Каркгаузъ; то Замойскій проситъ оставить эти дѣла, такъ какъ эти города уже не Іоанна, а Баторія. Въ припискѣ проситъ сейчасъ же отослать назадъ посылаемаго съ этимъ письмомъ гонца — Лейденберга, а также отослать гонца ротмистровъ Кретковскаго и Старецкаго, которые жалуются, что гонецъ ихъ невозвращается, 604.

249.

1582. 20 Января. Письмо Замойскаго къ Дембинскому. Замойскій приказываетъ Дембинскому наблюдать самому и передать другимъ ротмистрамъ, чтобы войска не убивали теперь Русскихъ и не дѣлали опустошеній; приказыва-

васть собирать какъ можно больше подводъ для вывоза Русскихъ изъ сдаваемыхъ крѣпостей; благодарить Дембинскаго за пересылку денегъ, за присланное вино; приказываетъ переслать нижеслѣдующіе универсалы, 605.

250.

1582. 20 Января. Универсалъ ротмистрамъ и старостамъ Ливонскимъ. Замоискій приказываетъ прекратить кровопролитіе и опустошеніе земли, наблюдать въ особенности за козаками, чтобы этого не дѣлали; собирать какъ можно больше подводъ; давать Русскимъ и принимать отъ нихъ яриставовъ 605—606.

251.

1582. 20 Января. Универсалъ, стоящій на шкотовѣ. Приказъ наблюдать, чтобы не было кровопролитія, быть готовыми къ возвращенію въ лагерь и возвращаться по первому объявленію, 606.

252.

1582. 20 Января. Универсалъ козакамъ. Замоискіи извѣщаетъ козацкимъ ротмистровъ о заключеніи мира, приказываетъ бросить затѣю—идти въ Русскую землю, какъ объ этомъ узналъ Замоискій; за непослушаніе грозить смертною казнію; извѣщаетъ, что завтра или послѣ завтра будетъ объявлено выступленіе войска; поэтому пусть козаки не подвергаются опасности остаться между чужими крѣпостями, 606—607.

253.

1582. 20 Января. Письмо Замоискаго къ Магнусу. Просить приказать проводить Русскихъ гонцовъ, отправляющихся въ Феллинъ и Пернаву и ближайшія къ нимъ крѣпости съ тѣмъ, чтобы объявить Русскимъ о заключеніи мира и приказать готовиться къ выѣзду, 607. Въ припискѣ просить приказать проводить гонца къ Шведскому главнокомандующему, къ которому пишетъ, чтобы не трогалъ Ливонскихъ городовъ, такъ какъ Ливонія уступлена Баторію, 607.

254.

1582. 20 Января. Письмо Замоискаго къ Курляндскому герцогу. Просить собрать какъ можно больше подводъ для вывоза Русскихъ изъ сдаваемыхъ крѣпостей и по первому извѣстію выслать ихъ. Въ первой припискѣ говорить, что остальное герцогъ узнаетъ отъ Альберта Оборскаго; во второй, просить переслать прилагаемыя письма къ маркграфу (?); въ третьей—говорить, что уже выбралъ было (изъ числа плѣнныхъ) одного боярина для обмѣна на Кетлера, но Кетлеръ этой ночью ушелъ изъ плѣна, 608.

255.

1581. 28 Декабря. Письмо короля Стефана къ Замоискому. Король говорить, что двѣ причины затрудняютъ успѣхъ настоящихъ дѣлъ—превратныя мнѣнія людей, которыхъ Замоискій можетъ видѣть изъ приложеннаго письма (см. ниже), и грудное время года, при которомъ не легко переслать войску деньги, даже если-бы онѣ были въ рукахъ; притомъ король не знаетъ, будетъ-ли миръ или нѣтъ; наконецъ, долго не приходятъ письма отъ Замоискаго и комиссаровъ, 608—609. Далѣе король пишетъ, что въ Вильнѣ нашелъ Турецкаго и Татарскаго пословъ, о дѣлахъ которыхъ не замедлитъ извѣстить Замоискаго. Посылаетъ Замоискому деньги, какія можно было собрать, — остальныя обѣщаетъ прислать въ скоромъ времени; снарядовъ не можетъ много послать;

посылаетъ Замоискому вино; наконецъ, взвѣщаетъ, что открылись двѣ вакансіи: староства-Каменецкое и Червоногородское, замѣщеніе которыхъ Баторій отложилъ до совѣщанія съ Замоискимъ, 609.

256.

Бесѣды, какія вель съ разными лицами Гтізменскій архіепископъ (Карнковскій) и передалъ королю. Архіепископъ пишетъ, что когда ѣхалъ отъ короля въ Польшу и Пруссію, то слышалъ разныя сужденія о войнѣ. Одни говорятъ, что дурно было-бы, начавъ дѣло, не кончить его; но другіе иначе на это смотрятъ. Они выставляютъ на видъ, что Польша бѣднѣетъ отъ войны и что, ииѣя подлѣ себя смѣлѣйшаго непріятели—Турка, не слѣдовало-бы ослабить слабѣйшаго—Россію, на счетъ которой усилятся Швеція и Данія. Иные говорятъ, что война приноситъ уже то зло, что измѣняетъ существующіе порядки: такъ война съ крестоносцами дала начало посольской палатѣ; война съ Россіей при покойномъ королѣ (Сигизм. Августѣ) произвела экзекуцію (взиманіе четвертой части доходовъ съ столовыхъ королевскихъ ииѣній, розданныхъ разнымъ лицамъ), пригнала Литву къ уни и, что хуже всего, загубила юрисдикцію духовенства. Указываютъ, что въ Римѣ десятилѣтнее существованіе имперіи привело къ тираніи и что теперь нужно бороться, чтобы и настоящая война, если продолжится, не привела къ уничтоженію десятины, послѣ чего погибнетъ служеніе Богу, а затѣмъ и рѣчипосполитая. Хотя хвалить теперь любезность короля, но указываютъ при этомъ на Александра великаго, который послѣ Персидской войны измѣнился въ обращеніи, сдѣлался несноснымъ Македонянамъ и послѣ его смерти имперія его погибла; говорятъ, что нужно опасаться того же и теперь, 609—610. Если-бы король даже успѣлъ выгнать Іоанна изъ его владѣній; то не легко было-бы соединить его государство съ Польшею; доказательствомъ можетъ служить Литва, съ которою такъ трудно ладить; пришлось-бы отдать Россію кому либо въ гнѣвное владѣніе и современемъ самимъ сдѣлаться его добычей, 611. Другіе боятся, чтобы, если продолжится война, не перешла въ лагерь верховная сейшювая власть рѣчипосполитой, особенно, если-бы, сохрани Богъ, король умеръ; тогда-бы войско избрало государя и повторилось бы то же, что было въ Римѣ, да и теперь уже замѣтны признаки усиленія военныхъ людей; уже только имъ раздаются вакансіи, а занявъ важнѣйшія должности, военные могутъ присвоить себѣ всю власть и внести въ рѣчипосполитую свои права. Нужно бороться волеиѣй на сеймѣ и трудно разсчитывать на удовлетворительное рѣшеніе касательно налога, 611 (см. № 260).

257.

1581. 16 Октября. Письмо къ Замоискому отъ нидерландскаго легата Балоньета. Сожалѣетъ о бывшемъ нездоровьи Замоискаго и желаетъ ему хорошаго здоровья, 612.

258.

1581. 15 Октября. Письмо къ Замоискому отъ Натривіи Нидерландскаго. Тоже содержаніе, съ тою особенностію, что авторъ высказываетъ необыкновенное уваженіе къ Замоискому, котораго называетъ ненагляднымъ для рѣчипосполитой, и убѣждаетъ заботиться о своемъ здоровьи, столь необходимымъ для рѣчипосполитой. Въ припискѣ говорить, что намѣренъ отказаться отъ Виленскаго архидіаконства и отъ другихъ своихъ священническихъ мѣстъ и просить Замоискаго дать объ этомъ свое мнѣніе, 612—613.

259.

1582. 20 Января. Письмо Замойскаго къ королю. Замойскій пишетъ, что при объявленіи мира во Псковѣ, Русскіе необыкновенно радовались, что вышедшіе для сопровожденія гонца, приходили посмотрѣть на Замойскаго, что когда Поляки ѣздятъ около крѣпости, то народъ называетъ ихъ братьями, снимаетъ шапки и показываетъ великую радость; что Русскіе просятъ оставить лагерные баракы и жизненные припасы, какихъ нельзя будетъ взять. Далѣе Замойскій пишетъ, что пушки отправить или въ Дерить, или въ Бѣлый-камень, или въ Литву, что деньги для конницы и иноземнаго войска уже близко; проситъ помянуть и о пѣхотѣ; получая отъ короля письмо, Замойскій, вѣроятно, поѣдетъ изъ Дершта прямо въ Вильну, чтобы во время посѣты на сеймъ. Въ припискѣ извѣщаетъ, что деньги для войска уже привезены, 613—614.

260.

1582. 20 Января. Секретное письмо Замойскаго къ королю. Извѣщаетъ, что получилъ изложеніе сужденій о дѣлахъ во время настоящей войны и полагаетъ, что это писалъ кліентъ архіепископа, Коссобутскій. Замойскій тоже получилъ извѣстіе отъ Перемышльскаго кастеляна, на основаніи которыхъ полагаетъ, что королю не слѣдуетъ уклоняться отъ созванія сеймиковъ и колебаться предложить имъ на обсужденіе дѣла Ливонскія. Что касается до опасеній Поляковъ, чтобы неизмѣнилось устройство рѣчипосполитой, то Замойскій находитъ, что теперь, когда кончилась война, они теряютъ силу. «Мы неболялись, говоритъ Замойскій; пушекъ непріятеля, насъ не одолѣли страшнѣйшій морозъ, голодъ и болѣзни: такъ не уступимъ этимъ толкамъ.» Въ первой припискѣ Замойскій говоритъ, что радость о заключеніи мира заставитъ народъ смотрѣть снисходительно и на самыя дурныя дѣла; поэтому тѣмъ болѣе нужно предложить на обсужденіе сейма трудныя дѣла; во второй припискѣ извѣщаетъ, что послалъ отрядъ для прегражденія Шведамъ дороги къ завоеваніямъ; проситъ короля при раздачѣ должностей въ Ливоніи не забывать военныхъ; въ третьей припискѣ проситъ сказать, гдѣ король прикажетъ быть Балтазару (Баторію), 614—616.

261.

1582. 22 Января. Письмо Замойскаго къ королю. Проситъ о вакансіяхъ для своихъ подчиненныхъ; проситъ присоединить какой-то городъ близъ Кракова къ его кастеляніи. Въ припискѣ проситъ при назначеніяхъ не забывать Оборскаго, 616.

262.

1581. 22 Января. Письмо Замойскаго къ Посевину. Извѣщаетъ о заключеніи мира, о радости Псковитянъ, о посѣщеніи его нѣкоторыми изъ нихъ, объ ихъ просьбахъ касательно бараконъ и продовольствія, говорятъ о дворникахъ для приѣма и сдачи крѣпостей, о своемъ маршрутѣ при возвращеніи; наконецъ, проситъ не забывать о дѣлѣ касательно воспитанника Мартина (взятаго іезуитами).

Въ припискѣ (сдѣланной очевидно въ канцеляріи Замойскаго) говорится, что такое-же письмо нужно написать къ маркграфу Авспахскому до словъ, гдѣ говорится о дворникахъ, 617—618.

263.

1582. 21 Января. Универсалъ Магнусу, Шведскому главнокомандующему и всѣмъ властямъ о пропускѣ дворянина Польскаго и Русскихъ гонцовъ, отъправляющихся въ Ливонскіе города (перечисляются) по дѣламъ короля Польскаго, 618.

264.

1582. 20 Января. Письмо Брацлавскаго воеводы къ Замоискому. Збаражскій даетъ знать Замоискому, что около 800 козаковъ сговорились ѣхать на службу къ Московскому князю, что онъ — Збаражскій послалъ убѣждать ихъ, чтобы этого не дѣлали. Далѣе пишетъ, что не легко будетъ и до заговора собрать пикеты, потому что нѣкоторые забрались въ Россію на 50 миль. Наконецъ, извѣщаетъ, что пріѣдетъ къ Замоискому, какъ только дождется дворянъ, 618—619.

265.

1582. 21 Января. Письмо Поссевины къ Замоискому. Поссевинъ высказываетъ удовольствіе, что Замоискій и войско благодарятъ Бога за заключеніе мира; радуется, что Замоискій обѣщаетъ возстановить латинство въ Ливоніи и обѣщаетъ донести объ этомъ папѣ; даетъ разрѣшеніе, чтобы священники Замоискаго совершали Богослуженіе въ Ливонскихъ храмахъ, бывшихъ прежде латинскими и прибавляетъ къ этому право военнымъ священникамъ разрѣшать грѣхи ереси, такъ какъ эта власть тоже дана ему — Поссевину въ странахъ сѣверныхъ именно: въ Помераніи, Саксоніи, Ливоніи, Московіи и Венгріи, 619—621. Далѣе Поссевинъ спрашиваетъ, какъ ему поступить, если Іоаннъ пожелаетъ обратиться къ его посредству для заключенія мира съ Шведами? При этомъ Поссевинъ говоритъ, что хотя онъ имѣетъ приказаніе отъ папы помирить сѣверныхъ государей, но не желалъ-бы этого дѣлать безъ вѣдома короля Стефана и Замоискаго. Упоминаетъ, что, по слухамъ, кто-то пріѣзжалъ отъ Понта (Делагарди), можетъ быть съ письмами и къ нему — Поссевину, но не найдя его въ лагерѣ, можетъ быть не рѣшился открыть все Замоискому (разумѣется Кагнuolo). Поссевинъ проситъ Замоискаго подумать и открыть ему — Поссевину свои мысли касательно всѣхъ этихъ дѣлъ; совѣтуетъ также написать письмо къ папѣ, 621—622.

266.

1582. 23 Января. Отвѣтъ Замоискаго на это письмо. Замоискій благодаритъ Поссевина за разрѣшеніе Польскимъ священникамъ совершать Богослуженіе въ Ливонскихъ храмахъ и принимать возвращающихся въ латинство; излагаетъ дѣло о прибытіи въ лагерь Кагнuolo; высказываетъ желаніе, чтобы Шведскій король заключилъ миръ съ Іоанномъ и чтобы онъ удовлетворилъ рѣчь посольству, но прибавляетъ, что все это — дѣло короля и чиновъ Польши; обѣщаетъ донести объ этомъ королю, который напишетъ къ Поссевину письмо, хотя-бы Поссевинъ былъ уже въ Россіи; наконецъ проситъ дать знать, когда Поссевинъ возвратится въ Литву, чтобы къ этому времени можно было съестись съ королемъ касательно посольства въ Римъ, 622—628.

267.

1582. 28 Января. Письмо Замоискаго къ королю. Замоискій проситъ дать сыну Збжидовскаго деревню Годынчи и дѣлаетъ объ немъ хорошій отзывъ, 624.

268.

1582. 22 Января. Письмо Януша Збаражскаго къ Замоискому. Збаражскій извѣщаетъ, что прибыли Русскіе дворяне для приѣма и сдачи крѣпостей, что онъ ихъ посылаетъ къ Замоискому, что посылаетъ также списокъ этихъ дворянъ, съ показаніемъ, кто куда ѣдетъ (дворяне перечислены); пишетъ, кого съ Польской стороны назначаетъ, и проситъ Замоискаго дополнить число посм-

лаемыхъ дворянъ; просить позаботиться о скорѣйшей доставкѣ подводъ, о сдачѣ крѣпостей, о назначеніи отрядовъ для сопровожденія Русскихъ; просить приказать войску собираться въ лагерь и не дѣлать обидъ народу; извѣщаетъ, что Русское войско идетъ къ Новгороду, вѣроятно, противъ Шведовъ; извѣщаетъ, что послалъ увѣщевать козаковъ не идти на службу къ Іоанну и даже приказалъ бить ихъ, если окажется, что идутъ на службу; перечисляетъ дворянъ Русскихъ, прибывшихъ принимать крѣпости, возвращаемыя Іоанну; наконецъ, пишетъ, что скоро придетъ самъ къ Замоискому, 624—627.

269.

1582. 15 Января. Письмо короля Стефана къ Замоискому. Король высказываетъ сожалѣніе, что еще ничего не знаетъ, заключенъ-ли миръ; пишетъ, что сдѣлалъ распоряженіе о приготовленіи продовольствія для Ливонскихъ крѣпостей, что сдѣлалъ распоряженіе касательно пороку и пушекъ, объясняетъ, почему до сихъ поръ не были доставлены деньги; обѣщаетъ впередъ заботиться объ ушатѣ жалованья войску; пишетъ, что послѣ заключенія мира нужно будетъ оставить только отборное войско, а остальное распустить; повторяетъ, что города, взятые Шведами нужно отнимать силою, не взятые защищать отъ нихъ; извѣщаетъ, что военныя силы Шведовъ по полученнымъ свѣдѣніямъ не могутъ собраться въ отряды больше 4 тысячи, что не давалъ Фаренсеку права дѣлать что либо помимо Замоискаго; соглашается, что Замоискому нужно поберечь свое здоровье; надѣется видѣться съ нимъ въ Ригѣ; говоритъ, что не видитъ еще никого, кто-бы способенъ былъ управлять Ливоніей; радуется, что хитрость Шуйскаго обратилась на голову Русскихъ-же (разумѣются — стрѣльба въ парламентаровъ и разрывной ящикъ); удивляется, что послѣ его удаленія начались беспорядки въ войскѣ, 627—630. Въ припискѣ король извѣщаетъ, что отъ сейшиковъ можно ожидать только согласія предоставить въ распоряженіе короля налогъ, чего разумѣется будетъ мало въ случаѣ возобновленія войны, 630.

270.

1582. 25 Января. Отвѣтъ Замоискаго на это письмо. Замоискій сожалѣетъ, что король не всѣ его письма получаетъ; досадуетъ, что лица, которымъ онъ ихъ передавалъ, не совсемъ усердны къ дѣлу, и что у него недостаетъ гонцовъ на всѣ посылки. Далѣе извѣщаетъ о заключеніи мира и объ условіяхъ его, о томъ, что пойдетъ изъ Дерпта въ Литву и въ Польшу и съ королемъ можетъ видѣться въ Ригѣ только на самое короткое время; проситъ прислать поскорѣе кого либо къ войску на его мѣсто; извѣщаетъ, что прибыла Русскіе дворяне для сдачи крѣпостей и что назначены къ нимъ Польскіе дворяне. Затѣмъ Замоискій проситъ короля подумать, слѣдуетъ-ли ему — Баторію ѣхать въ Ригу и высказываетъ соображенія, по которымъ не слѣдовало-бы этого дѣлать, а ждать результатовъ частныхъ свѣдѣній, 630—631. Проситъ заботиться о дѣлахъ Ливоніи и высказываетъ соображенія, какъ ихъ устроить. Проситъ указать, сколько оставить въ Ливоніи войска. Извѣщаетъ, что собираются къ Новгороду Русскія войска, 631—632. Въ припискѣ Замоискій говоритъ, что съ назначеніемъ правителя Ливоніи неслѣдуетъ горючиться, что Шведскій король въ Ливоніи — какъ змія за лазухой, что отсюда со временемъ можетъ онъ подвергнуть великой опасности всю Польшу; извѣщаетъ, что Швабы удержались отъ осады Пернавы, что у нихъ недостатокъ продовольствія, 632—633.

271.

1582. 28 Января. Письмо Замойскаго къ королю. Просить дать брату Бокея должность Владимірскаго подкоморія, 638.

272.

1582. 7 Января. Письмо короля къ Замойскому. Король высказываетъ радость, что послѣ долгаго времени узналъ наконецъ о ходѣ переговоровъ; желаетъ, чтобы за нимъ осталась вся Ливонія; касательно крѣпостей, подвергающихся въ Ливоніи опасности отъ Шведовъ, король полагаетъ, что ихъ нужно защищать, но сенаторы думаютъ, что безъ рѣшенія сейма не слѣдуетъ начинать войны съ Шведами; поэтому пусть Замойскій не вступаетъ съ ними въ открытую борьбу, 638—634. Далѣе король пишетъ, что намѣренъ отсрочить созваніе сейма и хочетъ ѣхать въ Ригу для устройства дѣлъ Ливоніи, именно: для восстановления въ странѣ латинства, дисциплины между войскомъ и доставленія продовольствія по крѣпостямъ, такъ какъ послѣ все это труднѣе будетъ устроить. Затѣмъ король полагаетъ, что Замойскому нужно ѣхать въ Дерптъ и Феллигъ и назначить въ крѣпости лучшихъ ротмистровъ, что войска въ Ливоніи нужно оставить 4 или 5 тысячъ конницы, а пѣхоту всю или лучшую часть ея, что возвращаемые отряды нужно отослать въ Самогитію и Пруссію, что назначить время выступленія войска король предоставляетъ Замойскому, что Замойскій можетъ оставить при себѣ Гарабурду. Король проситъ Замойскаго имѣть наблюденіе за Русскимъ войскомъ, собирающимся у Новгорода, чтобы, подъ предлогомъ нападенія на Шведовъ, оно не началось на Поляновъ; наконецъ извѣщаетъ, что приказалъ Витебскому воеводѣ, Дризенскому начальнику объявлять о передачѣ Русскимъ Велижа и разрушеніи Дриссы не иначе, какъ по совѣщаніи съ Замойскимъ, что подобный приказъ послать въ Бзерище, 634—636. Въ припискѣ извѣщаетъ, что свирѣпствуетъ горячка не только въ народѣ, но и между шляхтичами (писано изъ Вильны), 636.

273.

1582. 23 Января. Письмо Поссевина къ Замойскому. Поссевинъ пишетъ, что съ Збаражскимъ, ѣдущимъ изъ Запольша (къ Замойскому), посылаетъ Замойскому мощи для строющагося въ Замостьѣ костела, 636.

274.

1582. Въ Январѣ (15). Копія перемирной грамоты, данной Русскимъ посланъ Польшкимъ посланъ. Перечисляются послы Польскіе и Русскіе (637), указывается время, на какое заключено перемиріе (10 лѣтъ) (638), города возвращаемые Іоанну и уступаемые Іоанномъ Баторію (638); опредѣляется время и способъ передачи городовъ (638—642), время присылки пословъ для утвержденія перемирія (642); говорится, что съ этого времени и до истеченія годовъ перемирія не воевать Баторію городовъ Іоанна (перечисляются) (642—644) и Іоанну городовъ Баторія (перечисляются) (644—645). Слѣдуютъ увѣренія въ сохраненіи мира, въ безопасности пословъ, какіе будутъ посылаемы для утвержденія мира; говорится о разборѣ порубежныхъ споровъ; наконецъ, говорится, что эта перемирная грамота составлена посланъ (перечисляются снова) и утверждена въ присутствіи Поссевина, 646—646.

275.

1582. Въ Январѣ (15). Копія такой-же грамоты, данной Польшкимъ посланъ Русскимъ посланъ. Тоже содержаніе, 646—655.

276.

Опись (военнаго) наряда въ Ливонскихъ городахъ, какой доставленъ былъ въ эти города въ прибавку и долженъ быть отвозенъ Латышами во Псковъ при сопровожденіи Литовскихъ людей. Нарядъ въ Кокенгаузѣ (655—656), Лене-вартѣ (656), Скровномъ (656), Чествинѣ (656—657), Борзунѣ (657), Владимірицѣ (657), Ровномъ (658), Трикатѣ (658), Рѣжицѣ (658—659), Люцѣ (659), Влехѣ (659), Юрьевѣ (660—661), Годіи (661), Алистѣ (661), Ливонскомъ Новгородѣ (661—662), Вилянѣ (662), Тарванѣ (662—663), Ласѣ (663), Пернавѣ (663), Пайдѣ (663—664), Польшевѣ (664).

277.

Опись наряда (Русскаго), какой нужно по договору оставить (Полякамъ) въ городахъ. Перечисляются тѣ-же города и описывается ихъ нарядъ, 664—670.

278.

Опись наряда въ Новелѣ и Завелочьяхъ, съ какими эти города были взяты Литовскими людьми и какой они должны оставить въ нихъ теперь, согласно договору. 670—671.

279.

Списокъ дворянъ (польскихъ), отправленныхъ принимать Ливонскіе города. Перечисляются дворяне и города, въ которые они посылаются, 671.

280.

Инструкція, данная ротмистру, отправляющемуся принимать города. Прибывъ въ городъ N, ротмистръ приметъ въ свою власть хлопковъ и оставитъ на своемъ мѣстѣ товарища (по ротѣ) съ такимъ наказомъ:

Онъ долженъ требовать, чтобы собрали народъ съ волости и передали въ его власть; затѣмъ переписать всѣ волости, приказатъ всѣмъ хлопамъ быть готовыми съ лошадьми, а кто не имѣетъ лошадей, — съ волами; передать ихъ подъ росписку (русскому) воеводѣ и пусть онъ въ теченіе недѣли или раньше, но не позже соберется и сдастъ крѣпость; хлопковъ, которые не имѣютъ лошадей, выгнать пѣшими и приказатъ имъ тянуть пушки ко Пскову.

Приказатъ Латышамъ, чтобы не дѣлали зла Русскимъ и, если сдѣлаютъ, наказывать ихъ за это.

Если Русскіе не заберутъ на подводы всѣхъ своихъ вещей, то пусть оставить свои вещи съ караульными, которымъ не дѣлать никакой обиды. Стараться однако, чтобы Русскіе выбрались какъ можно скорѣе. Справиться по описямъ, какія орудія они могутъ взять и какія должны оставить. Просить Русскихъ, чтобы не грабили данныхъ имъ людей; съ Русскими и съ подданными (короля) обходиться хорошо. Такимъ же порядкомъ поступать и въ другихъ городахъ. У бояръ ничего не отнимать, 672 — 673.

281.

1582. 27 Января. Образецъ Письма отъ Замейскаго къ Магнусу. Говорится, что въ крѣпость NN и въ другія посылаются такой-то ротмистръ съ Русскими дворянами для приѣма крѣпости и вывоза изъ нея Русскихъ; Магнусъ долженъ позаботиться безопасно переслать ихъ, 678.

282.

1582. 27. Января. Прѣзжая грамота людямъ, отправляющимся для приѣма крѣпостей, 678 — 674.

283.

1582. 29 Января. Инструкція послать Эрнесту Вейеру и Михаилу Копарскому, посылаемымъ изъ подъ Пскова къ главнокомандующему Шведскаго войска

Полту Деягарди. Засвидѣтельствовать Деягарди почтеніе отъ Замойскаго, послы должны сказать Деягарди, что Польскій король, отправляясь осаждать Псковъ, приглашалъ Шведскаго короля воевать съ нимъ Россію, но не брать ничего въ Ливоніи позади Баторіа; между тѣмъ Шведскій король не пошелъ въ Русскую землю, а взялъ въ Ливоніи Нарву и Бѣлый Камешъ; теперь Баторій заключилъ миръ съ Іоанномъ и получилъ отъ него Ливонскіе города, какими владѣлъ Іоаннъ, для принятія которыхъ и посланы уже дворяне и въ числѣ которыхъ есть города, взятые Шведами; поэтому Замойскій желаетъ знать, признаетъ ли Деягарди права короля или будетъ дѣйствовать противъ нихъ; Замойскій донесетъ объ этомъ королю и чинамъ рѣчи посполитой, 674—676.

Такъ какъ Замойскій надѣется, что Шведскій король nebude идти противъ правъ короля Польскаго и исполнитъ желаніе его и королевства, то Замойскій считаетъ нужнымъ объявить, что Польскій король черезъ Поссевина и своихъ пословъ старался помирить Іоанна съ Шведскимъ королемъ, но это желаніе не исполнилось. Деягарди нужно теперь знать, что Іоаннъ можетъ вторгнуться во владѣнія Шведскаго короля, 675.

Частнымъ образомъ, изъ уваженія къ Шведской королеви, отъ брата которой (Сигизмунда Августа) Замойскій получалъ много благодѣній, и изъ уваженія къ Французской націи, изъ которой происходитъ Деягарди и у которой Замойскій въ юности провелъ нѣсколько лѣтъ, онъ, Замойскій, считаетъ нужнымъ сказать, что Деягарди, какъ человѣку имѣющему значеніе у Шведскаго короля слѣдовало бы стараться, чтобы между Швеціей и Польшей, у которыхъ не мало враговъ, не было раздоровъ; пусть лучше всего при каждомъ изъ этихъ государствъ остается свое, тѣмъ болѣе, что варваръ (такъ Замойскій называетъ Іоанна), освободившись теперь отъ войны съ Польшей и находясь въ мирѣ съ Крымскимъ ханомъ, можетъ завладѣть тѣмъ, что удерживаетъ Швеція. Замойскій надѣется, что Деягарди приметъ хорошо эти мысли и обѣщаетъ передать королю и чинамъ Польскимъ все, что желаетъ передать Деягарди, 676.

Если Деягарди согласится, чтобы Нарва и другіе города, находившіеся въ опасности подвергнуться нападенію со стороны Іоанна, были заняты отрядами, Польскими; то послы должны согласиться, чтобы назначено было время и мѣсто комиссарамъ, которые бы уладили взаимные споры и сказать, что король будетъ стараться помирить Шведскаго короля и Іоанна, 676.

Послы должны убѣждать Деягарди, чтобы, когда Русскіе будутъ выѣзжать изъ городовъ — Пернавы, Феллина, Уберполя, Лаяса и другихъ, Шведы не дѣлали имъ обидъ, такъ какъ это будетъ касаться короля, потому что послы короля дали Русскимъ ручательство въ этой безопасности, 676.

284.

1582. 28 Января. Полномочіе отъ имени Замойскаго Вейеру и Копарскому, отправляющимся къ Деягарди, 677.

285.

1582. 23 Января. Письмо къ Замойскому отъ Тидемана. Тидеманъ извѣщаетъ, что, согласно приказанію Замойскаго, онъ составляетъ въ Вильгъ рисунокъ (для торжества послучаю заключенія мира) и послѣ того, какъ они будутъ готовы, отошлетъ ихъ въ Бельгію, гдѣ Ливданъ окончатъ ихъ къ октябрю; что многіе музыканты готовы пріѣхать, но дорого спрашиваютъ — каждый по 200 талеровъ на готовомъ содержаніи. Тидеманъ проситъ Замойскаго дать объ этомъ свое мнѣніе и говорить, что между тѣмъ онъ наводитъ новыя справки касательно музыкантовъ. Касательно Кориняня (художниковъ) ничего вѣрнаго не узналъ, 677—679. Далѣе Тидеманъ извѣщаетъ, что Римскій начальникъ крѣпости требовалъ отъ воеводы Пернавы сдачи ея и назначилъ

14 дней на размышленіе, заявивъ, что въ случаѣ нападенія Шведовъ, онъ, долженъ будетъ удалиться раньше, но пусть воевода подумаетъ, какъ онъ защитится отъ Шведовъ, имѣя мало войска и мало продовольствія; притомъ идутъ переговоры о мирѣ и ему можно будетъ сдать Полякамъ крѣпость безъ оскорбленія своего государя. Затѣмъ Тидеманъ пишетъ, что Шведы уже въ двухъ миляхъ отъ Пернавы и что ожидаемыя ими пушки уже двинулись изъ Ревеля и изъ Нарвы, что всѣ ожидаютъ мира, что онъ, Тидеманъ выѣдетъ къ Замойскому въ Ливонію, если не получатъ другихъ приказаній отъ короля, что его очень затрудняютъ дѣла по уплатѣ жалованія войску, что дворяне изъ области Магнуса умоляютъ удалить этого князя, потому что съ нимъ жать нельзя, — онъ грабитъ ихъ, 679 — 680.

286.

1582. 6 Января. Письмо къ Замойскому отъ того же Тидемана. Рекомендательное письмо Тидемана въ пользу Буринга (или Биринга), 680.

287.

1582. 8 Января. Письмо Замойскаго къ королю. Замойскій проситъ короля выслушать Биринга и оказать ему вниманіе, о чемъ проситъ Бирингъ и что подробнѣе король узнаетъ отъ Берзевичскаго, 680 — 681.

288.

1582. 26 Января. Письмо Поссевина къ Замойскому. Извѣщаетъ, что получилъ письмо Замойскаго касательно восстановленія латинства въ Ливоніи и посылаетъ его папѣ; сожалѣетъ, что Кагьоло не видѣлся съ нимъ, такъ какъ онъ открылъ бы ему многое, чего никому не откроетъ; говорить, что хорошо былобы ему получить отъ короля отвѣтъ касательно мира между Шведскимъ королемъ и Иоанномъ, такъ какъ Иоаннъ, безъ всякаго сомнѣнія, обратится къ посредству его, Пассевина, и онъ не жемалъ бы погрѣшить въ чемъ либо, 681. Поссевинъ радуется, что въ Замостѣ усердно трудится Гербестъ, говорить что перешлетъ къ папѣ письмо Замойскаго объ этомъ и надѣется, что папа уладитъ и другое дѣло Замойскаго (о воспитанникѣ его, зачвченномъ іезуитами). Далѣе Поссевинъ говорить, что не знаетъ, какъ скоро возвратится въ Литву, хотя просилъ Иоанна, чтобы ему, Поссевину, можно было поскорѣе пріѣхать къ Иоанну въ Новгородъ; впрочемъ, если сеймъ будетъ не въ самомъ началѣ Марта, то онъ надѣется увидѣться во время и съ королемъ и съ Замойскимъ, котораго проситъ распорядиться, чтобы приготовлены были проводники и подводки, когда получится извѣстіе о прибытіи его въ Смоленскъ. Затѣмъ Поссевинъ пишетъ, что посланныя имъ съ Брацлавскимъ воеводой мощи, вѣроятно, получены Замойскимъ, что Русскіе послы настаиваютъ, чтобы онъ, Пассевинъ, хлопоталъ о скорѣйшемъ выходѣ изъ Русской земли Польскаго войска; извѣщаетъ, что завтра уѣзжаетъ въ Новгородъ, 681 — 683.

289.

1582. 29 Января. Письмо Поссевина къ Замойскому. Поссевинъ извѣщаетъ Замойскаго, что Русскіе послы снова настаиваютъ, чтобы Польскія войска уходили изъ Россіи и чтобы Поссевинъ писалъ къ Замойскому, что они жалуются на это, а также на то, что гонецъ Ливонъ не пушеть во Псковъ и не дозволено Псковитянамъ послать гонца къ великому князю. Поссевинъ въ разговорѣ съ послами укорялъ, затѣмъ при посылкѣ этого гонца не обращались къ посредству его, Пассевина, увѣрялъ, что Замойскій принималъ у себя Псковскихъ бо-

арь, что Псковскіе купцы свободно ведутъ торговлю въ лагерѣ Замойскаго, и убѣждаетъ пословъ не писать объ этихъ дѣлахъ къ своему князю, 683—684. Далѣе Поссевинъ пишетъ, что когда будутъ у короля сношенія съ Шведскимъ королемъ, то не мѣшаетъ занести и жалобы Польскаго войска (на Шведовъ), что поведетъ къ удовлетворенію ихъ жалобъ и можетъ содѣйствовать къ охраненію мира. Затѣмъ Поссевинъ повторяетъ просьбу — приказатъ начальнику Орши приготовить подводы къ его возвращенію и передать это распоряженіе и другимъ начальникамъ, черезъ области которыхъ будетъ проходить Поссевинъ. Извѣщаетъ, что старшій сынъ Іоанна умеръ, что также умеръ Новгородскій воевода, что Русскихъ войскъ нигдѣ не видно, 684.

290.

1582. 31 Января. Письмо Замойскаго къ Поссевину. Замойскій извѣщаетъ Поссевина о полученіи имъ его писемъ, о движеніи Шведскаго войска къ Пернавѣ и сношеніяхъ Замойскаго по этому поводу съ Делягарди; надѣется скоро узнать, съ какимъ отвѣтомъ король отошлетъ гонца Кагьяло; благодаритъ за вниманіе Поссевина къ трудамъ Гербеста и за мощи, присланныя Поссевиномъ; проситъ другихъ мощей, между прочимъ, св. Николая, котораго покровительствомъ счастливо пользовались предки Замойскаго; извѣщаетъ Поссевина, что сейма, вѣроятно, не будетъ, такъ какъ на сеймикахъ назначены уже подати за два года на продолженіе неоконченныхъ дѣлъ; король предполагаетъ пріѣхать въ Ригу; поэтому пусть Поссевинъ лучше туда посылаетъ свои письма и даже самъ туда пусть ѣдетъ; впрочемъ, и касательно его пути на Оршу будетъ сдѣлано распоряженіе, 685—686. Далѣе Замойскій пишетъ, что уже двигаетъ войско изъ лагеря, что прежде не могъ двинуться, да и теперь не знаетъ, какъ двигать войска, потому что Русскіе не пускаютъ Поляковъ въ тѣ крѣпости, которыя должны сдать, пока не вывезутъ вещей князя, тогда какъ Замойскій далъ приказаніе сдавать имъ нѣкоторыя крѣпости даже до окончательнаго вывоза вещей короля. Это затрудняетъ выступленіе войска, такъ какъ некуда дѣвать орудій. При этомъ Замойскій жалуется, что Русскіе убиваютъ его фуражировъ, даже не пропускаютъ Поляковъ въ лагерь и изъ лагеря черезъ волости крѣпостей, которыя должны быть сданы королю. Замойскій говоритъ, что изъ-за этого онъ не будетъ нарушать мира, но не позволитъ смѣяться надъ нимъ, 686—687. Далѣе Замойскій доказываетъ, что съ тѣми, которые приходили къ нему изъ Пскова, хорошо обращался, что гонцовъ не задерживалъ, напротивъ даже побуждалъ посылать ихъ по всѣмъ городамъ и только для безопасности ихъ давалъ своихъ людей. Наконецъ, пишетъ, что будетъ ожидать писемъ отъ Поссевина, что самъ онъ будетъ въ Дерптѣ или около Дерпта; проситъ поскорѣ написать письмо къ нему, 687—688. Въ первой припискѣ говоритъ, что по справкамъ гонепъ Пяновъ на пути написанъ пьянъ и потому не возвратился во время, что въ условіяхъ мира не сказано удерживать отъ пьянства гонцовъ (см. № 247). Во второй припискѣ говорятъ, что Русскіе обязаны сдать Ливонскій Новгородокъ въ слѣдующій понедѣльникъ; Замойскій увидитъ, сдѣлаютъ-ли такъ Русскіе или обманутъ; проситъ, чтобы Русскіе послы написали ввухіе (дворянамъ Ливонскаго Новгорода). Въ третьей припискѣ увѣряетъ, что все написанное въ этомъ письмѣ вѣрно. Въ послѣдней припискѣ извѣщаетъ, что въ Островѣ Русскіе убили нѣсколькихъ сторожей, оставленныхъ Поляками при пушкахъ и вещахъ короля, что войско уже двигается изъ лагеря, 688.

291.

1582. 31 Января. Письмо Пѣтровскаго къ Поссевину. Пѣтровскій подробно описываетъ, какъ Русскіе изъ Пскова стрѣляли въ парламентаревъ, послан-

ныкъ извѣстить ихъ, что могутъ убирать тѣмъ убытокъ въ недавней стычкѣ, какъ посланъ былъ во Псковъ особеннымъ способомъ приготовленный ящикъ и какъ его разорвало, когда Русскіе стали вскрывать его. Авторъ также подробно передаетъ и слухи, кто пострадалъ отъ этого во Псковѣ, 689—691.

292.

1582. 28 Января. Письмо Тидемана Гизія къ Замоискому. Тидеманъ пишетъ, что посылаемый съ этимъ письмомъ Мельхиоръ Фульорехтъ,—человѣкъ прекрасный—сообщить Замоискому о дѣлахъ Шведовъ, о переговорахъ съ воеводой Пернавы, что онъ—Тидеманъ посылаетъ Замоискому письмо Пернавскаго воеводы къ Рижскому начальнику крѣпости Фомъ фонъ-Эндемъ, что если Замоискій пошлетъ кого принимать крѣпость Пернаву, то фонъ-Эндемъ готовъ предложить свои услуги; наконецъ описываетъ, какъ велика была радость въ Ригѣ, когда здѣсь узнали о заключеніи мира; и говоритъ, что онъ—Тидеманъ получилъ приказаніе возвратиться въ Вильну, но предпочтатель-бы лучше ѣхать въ Дерить и видѣться съ Замоискимъ, 691—692.

293.

1582. 3 Февраля. Отвѣтъ Замоискаго на это письмо. Замоискій хвалитъ готовность Эндема оказать содѣйствіе при приѣмѣ Пернавы, но находитъ неудобнымъ пользоваться имъ; высказываетъ однако желаніе, чтобы при сдачѣ этой крѣпости Эндемъ былъ не далеко и въ случаѣ надобности оказалъ свое содѣйствіе; надѣется, что Делягарди покорится сдѣланнымъ ему внушеніямъ; проситъ Тидемана прибыть въ Дерить, чтобы переговорить о дѣлахъ по устройству торжества мира; поручаетъ благодарить Эндема за усердіе и написать Рижскому сенату, что онъ—Замоискій старался освободить плѣннаго секретаря Рижскаго сената, но, какъ слышно, онъ умеръ, 692—693.

294.

1582. 4 Февраля. Письмо Замоискаго къ королю. Замоискій пишетъ, что по условіямъ мира онъ долженъ отступить отъ Пскова, не дожидаясь сдачи уступаемыхъ городовъ, а сдача ихъ должна происходить черезъ недѣлю послѣ того, какъ даны будутъ подводы; между тѣмъ подводъ не достаетъ и сдача крѣпостей замедляется. Въ этомъ затруднительномъ положеніи Замоискій рѣшился отступить отъ Пскова, но остановится въ предѣлахъ Ливоніи и оттуда будетъ наблюдать за ходомъ дѣла, 693—694. Далѣе Замоискій пишетъ, что Русскіе послы жаловались Поссевику на то, что Польскія войска не отступаютъ отъ Пскова и требовали этого отступленія письменно у воеводы Брацлавскаго, а изъ Пскова Русскіе послали къ Замоискому требованіе отступить въ теченіе двухъ дней, иначе миръ будетъ нарушенъ; но когда Замоискій предложилъ имъ дать гонца для посланки письма объ этомъ къ Поссевику, то они испугались и стали просить, чтобы отступать въ день, назначенный самимъ Замоискимъ. Новгородцы послали въ Дерить съ приказаніемъ сдать городъ Полякамъ. Островъ сланъ Русскимъ, 694. Затѣмъ Замоискій передаетъ королю, какія писалъ письма къ разнымъ лицамъ по дѣламъ сдачи городовъ, по сношеніямъ съ Шведами; перечисляетъ посланныхъ по этимъ дѣламъ; спрашиваетъ короля, будетъ-ли онъ на сеймѣ или поѣдетъ въ Ригу; передаетъ извѣстія, по которымъ дѣла съѣзда въ Сжодѣ устроились хорошо, а въ Колѣ представляютъ затрудненія; благодаритъ за присылку денегъ; извѣщаетъ, что въ Деритѣ или около Дерита можетъ найти его гонецъ короля, если король будетъ писать, что въ будущій вторникъ выступитъ изъ лагеря; наконецъ извѣщаетъ, о движеніи артиллеріи, о распредѣленіи войска въ Ливо-

нія, 695—696. Въ первой припискѣ проситъ короля пользоваться услугами Сен-домірскаго кастеляна и обнадеживать его. Во второй припискѣ проситъ сдѣлать распоряженіе касательно размѣщенія (въ Ливоніи) Венгерскаго войска и извѣщаетъ, что Венгерцы хотѣли взять въ свое распоряженіе Феллинь и Дерптъ съ округами ихъ, но Замоискій не рѣшился на это согласиться, боясь нарѣканій со стороны Полянковъ; наконецъ, сказавъ, что Борнемисса показалъ письмо короля, по которому Венгерцы должны направиться къ Ригѣ, высказываетъ желаніе, чтобы король въ подобныхъ случаяхъ прежде писалъ къ нимъ (Полякамъ), потому что иначе могутъ произойти недоразумѣнія между нимъ—Замоискимъ и Венгерцами, 696.

295.

1682. 3 Февраля. Правила, какія должны всѣ соблюдать при отступленіи отъ Пскова и во время похода.

Прежде всего нужно отправить больныхъ, которые направятся къ Жмуди. Телеги и всѣ тяжести должны быть отправлены въ воскресенье (выступленіе во вторникъ).

Когда войско двинется изъ лагеря, никто не долженъ жечь ни деревень ни будокъ подъ опасеніемъ смертной казни.

Никто не долженъ оставаться въ лагерѣ, потому что всякій оставшійся погибнетъ отъ Русскихъ.

Всѣ роты должны идти вмѣстѣ, на своихъ мѣстахъ, при своемъ знамени, не расходясь, не забѣгая впередъ и не отставая.

При встрѣчѣ съ Русскими отрядами—не дѣлать обидъ, не грабить, потому что это значило-бы нарушать миръ; виновные въ этомъ строго будутъ наказываемы. Никто не долженъ обижать новыхъ подданныхъ короля въ Ливоніи и ничего ни брать у нихъ, кромѣ продовольствія и то умѣренно.—брать продовольствіе согласно квартирнымъ правиламъ въ Литвѣ; въ особенности не брать скота, домашней рухляды и одежды; кто не будетъ ниѣть денегъ для уплаты за продовольствіе, тотъ долженъ брать несвоевольно, а по согласію и давать росписку въ полученіи взятаго. Дѣтей, женщинъ и другихъ Русскихъ плѣнныхъ лучше всего доставить въ ставку гетмана для пересылки ихъ во Псковъ, потому что владѣющимъ ими пришлось-бы побросать ихъ въ дорогѣ или поморить голодомъ.

Если кто получилъ обиду отъ Русскихъ по заключеніи мира или чей братъ или родственникъ взятъ Русскими въ плѣнъ, то о таковыхъ дѣлахъ нужно доносить гетманскому суду.

Мертвыхъ безъ погребенія никто не долженъ оставлять во время похода, 697—698.

296.

Рескрипціе, въ какомъ порядкѣ войско должно выступать изъ лагеря и идти въ походъ.

Прежде всего пойдутъ роты Бѣлавскаго и Варшавскаго съ больными, по направленію къ Жмуди.

Въ понедѣльникъ выступитъ вся Венгерская пѣхота.

Далѣе всѣ роты Литовскія, затѣмъ Баторій съ Венгерскими отрядами, а за нимъ роты Гостынскаго и Собоцкаго.

Кастелянъ Радомскій съ 5-ю ротами (поименовываються).

Отрядъ гетмана поименовываються роты, входящія въ составъ его).

Отрядъ Брацлавскаго воеводы (поименовываються роты, входящія въ составъ его), 698—699.

297.

1582. 10 Февраля. Письмо Замоиского къ королю. Замоискій высказываетъ негодование, что дѣло о назначеніи Перемышльскимъ епископомъ Симеона Луговскаго (см. слѣд. №) затрудняется вслѣдствіе разныхъ интригъ (перечисляются) противъ этого номината и проситъ короля настоять, чтобы это назначеніе было утверждено, при чемъ сильно возстаегъ противъ клеветы, что номинатъ дѣлалъ подкупъ, 699—700.

Въ первой припискѣ настаиваетъ чтобы король неотступалъ отъ принятаго рѣшенія назначить епископомъ Луговскаго, 700.

Во второй припискѣ извѣщаетъ, что вступилъ въ Ливонскій Новгородокъ, что постарается поскорѣе вывести Русскихъ изъ Дерпта, жалуется, что мало подвождъ; пишетъ, что многія боярскія дѣти хотять перейти подъ власть короля, но Замоискій не ожидаетъ отъ нихъ пользы и рекомендуетъ только одного изъ нихъ, который всегда былъ впереди при стычкахъ и совѣщаніяхъ и отъ котораго получаютъ вѣрныя свѣдѣнія о дѣлахъ Псковскихъ и вообще Русскихъ, 700—701.

298.

Копія письма короля къ папѣ. Король извѣщаетъ папу о номинатіи на Перемышльское епископство Мѣховскаго настоятеля, Симеона Луговскаго, выставляетъ его достоинства, жалуется на фальшивые доносы противъ него и проситъ утвердить эту номинатію, 701—702.

299.

Образецъ письма о томъ же къ кардиналамъ: Фарнезію, Сабеллію, Конесцію, Бонкампану, Гваставиллану, Конмендоні, 702.

300.

Образецъ письма къ нунцію (Балоньету) епископу Массалиевскому. Въ концѣ замѣчается, что нужно написать обстоятельное письмо къ епископу Пшоцкому, а также къ Тицинію и всѣ письма отправить, 703.

301.

1582. 10 Февраля. Письмо Замоискаго къ старшему секретарю (королевскому). Замоискій жалуется, что не получаетъ отвѣтовъ на свои письма, даже не знаетъ, доходятъ-ли его письма, а между тѣмъ ему очень нужно знать, поѣдетъ-ли король въ Ригу сейчасъ или нѣтъ? Далѣе Замоискій негодуегъ на интриги противъ назначенія Луговскаго Перемышльскимъ епископомъ, нападаетъ на притизанія Рима иѣшаться не только въ духовныя, но и въ свѣтскія дѣла, грозитъ, что недопуститъ папскихъ буллъ въ Перемышльскую епископію, требуетъ, чтобы придворные напоминали королю стоять за это дѣло, 703—704. Въ припискѣ доказываетъ, что несправедливы возраженія, будто Луговскій не шляхетскаго рода, 704.

302.

1582. 4 Февраля. Письмо Магнуса къ Замоискому. Магнусъ высказываетъ радость по случаю заключенія мира, извѣщаетъ, что сдѣлалъ распоряженіе содѣйствовать гонцамъ при переѣздахъ, собирать подводы, но высказываетъ опасеніе, что Русскіе не возвратятъ данныхъ имъ подвождъ, говоритъ, что желалъ-бы видѣться съ Замоискимъ и проситъ, чтобы Замоискій освободилъ изъ плѣна Лонгомессера, взятаго Русскими въ Феллині, 705—706.

303.

1582. 11 Февраля. **Отвѣтъ на это письмо.** Замоискій благодаритъ Магнуса за доставку подводъ для вывоза Русскихъ; проситъ собирать еще подводы и указываетъ, куда ихъ послать; высказываетъ желаніе видѣть Магнуса, извѣщаетъ, что король завтра выѣдетъ изъ Вильны въ Ригу, пишетъ, что не надобно бояться, чтобы Русскіе задержали подводы, и наконецъ, что о плѣнныхъ еще не было переговоровъ, 706.

304.

1582. 10 Февраля. **Письмо Шведскаго главнокомандующаго (Делягарди) къ Замоискому.** Делягарди извѣщаетъ, что получилъ письмо Замоискаго, радуется заключенію мира, но высказываетъ сожалѣніе, что въ условіяхъ его неупомянутъ Шведскій король, вопреки прежнимъ договорамъ между Швеціей и Польшей; выражаетъ опасеніе, что миръ съ Россіей непроченъ и увѣряетъ, что самъ онъ — Делягарди всегда дѣйствовалъ, какъ слѣдовало, противъ общихъ враговъ Швеціи и Польши — Русскихъ, 706—707. Далѣе Делягарди извѣщаетъ, что по письму Замоискаго, доставленному ротмистромъ его, оставилъ осаду Перяны, а также Оберполя, и отвелъ войска къ границамъ Швеціи, что черезъ два дня ротмистръ погребовалъ сдачи нѣкоторыхъ округовъ, принадлежащихъ къ провинціи Шведскаго короля Виле, и сталъ угрожать отнять ихъ силою, чему Делягарди очень удивляется и проситъ разъяснить это дѣло посредствомъ комиссаровъ. Затѣмъ увѣряетъ, что не трогаетъ Магнуса съ тѣхъ поръ, какъ узналъ, что онъ отдался подъ защиту Польскаго короля. Наконецъ, проситъ дать знать, когда Замоискій будетъ въ Дерптѣ, а король въ Ригѣ, такъ какъ Делягарди хочетъ послать посольство и къ королю и къ Замоискому, 707—709.

305.

1582. 10 Февраля. **Письмо Замоискаго къ королю.** Замоискій высказываетъ сожалѣніе, что Польскіе послы допустили условіе — отвести отъ Пскова Польское войско прежде сдачи крѣпостей, что не назначили срока сдачи ихъ и обязались доставлять подводы для вывоза Русскихъ изъ крѣпостей. Русскіе пользуются всѣмъ этимъ, чтобы замедлить сдачу городовъ, а Замоискій не знаетъ, что дѣлать съ войскомъ, которое онъ отводитъ къ Дерпту и оттуда будетъ наблюдать за ходомъ дѣла, 709—710. Замоискій ожидаетъ по этимъ дѣламъ приказаній отъ короля и въ особенности проситъ позаботиться о подводахъ. Далѣе сообщаетъ, какія сдѣлалъ распоряженія касательно передвиженія отрядовъ въ Ливоніи, сдачи Русскимъ городовъ, закупки продовольствія у Русскихъ, 710—711.

306.

1582. 29 Января. **Письмо короля къ Замоискому.** Король извѣщаетъ, что хлопочетъ о доставленіи всего необходимаго для войска, — подробно описываетъ, какія дѣлалъ распоряженія касательно доставки денегъ, и какъ эта доставка замедлялась, то по недостатку отряда для охраны, то по причинѣ дурныхъ дорогъ; извѣщаетъ, что ѣдетъ въ Ригу 12 Февраля, что послать въ Ригу и къ Курляндскому герцогу своихъ секретарей для переговоровъ о приготовленіи продовольствія для войска; что дѣлаетъ распоряженіе, сколько оставить пѣхоты и кому раздавать деньги. Въ припискѣ обѣщаетъ прислать распоряженіе касательно Венгерскаго войска, 711—713.

307.

1582. 18 Января. Письмо папскаго легата Альберта Болоньета къ Замоискому. Болоньетъ пишетъ, что для лучшаго разъясненія дѣла касательно Перемышльскаго епископства посылаетъ Замоискому копию своего письма объ этомъ къ королю, такъ какъ въ немъ оно подробно излагается и убѣдительно проситъ Замоискаго не настаивать на назначеніи Луговскаго Перемышльскимъ епископомъ, такъ какъ теперь открылось много такого, что рѣшительно препятствуетъ этому, 713 — 714.

308.

Письмо папскаго легата къ королю (вышеупомянутое). Отрывокъ письма Болоньета, въ которомъ онъ пишетъ королю, что по порученію папы долженъ былъ заняться изслѣдованіемъ жизни Перемышльскаго номината и пришелъ къ печальнымъ заключеніямъ. Письмо на этомъ прерывается (въ подлинникѣ вырванъ листъ, на которомъ были, какъ видно по ходу рѣчи, описаны дѣла Луговскаго, пренятствовавшія ему быть епископомъ, и затѣмъ опроверженіе этихъ обвиненій Замоискимъ въ письмѣ его къ королю, котораго (письма) остался въ рукописи только самый конецъ, т. е. годъ, мѣсяцъ и число (15 Февраля 1582 г.) и подпись Замоискаго, 714 — 715.

309.

1582. 10 Февраля. Письмо короля къ Замоискому. Король пишетъ, что рѣшился не созывать теперь сейма, а вѣхать устроить Ливонію и проситъ Замоискаго, если ему позволитъ здоровье пребыть съ нимъ тамъ недѣлю или двѣ. Оставить въ Ливоніи вмѣсто Замоискаго король никого не можетъ кромѣ Брацлавскаго воеводы (Збаражскаго). Что касается до числа войска, какое нужно оставить въ Ливоніи, то кромѣ отрядовъ, находящихся по крѣпостямъ, пусть Замоискій оставитъ двѣ тысячи конницы и не больше трехъ тысячъ лучшей пѣхоты, если Замоискій полагаетъ, что въ эту зиму Іоаннъ ничего не предприметъ, а если Іоаннъ намѣренъ идти на города, взятые Шведами, то нужно оставить все войско; наконецъ, передаетъ сдѣланное распоряженіе касательно закупки продовольствія для войска, 715—716. Въ припискѣ король снова высказываетъ причины, по которымъ ему нужно сѣѣшить въ Ливонію, даже не созывая передъ тѣмъ на совѣтъ сенаторовъ, именно: совѣщаніе съ сенаторами потребовало бы много времени и король поздо долженъ былъ бы выѣхать въ Ливонію; въ случаѣ переговоровъ съ Шведскимъ королемъ, дѣло съ нимъ скорѣе уладилось бы, когда бы былъ въ Ливоніи король; наконецъ, правитель Ливоніи еще неназначенъ и Ливонія оказалась бы въ затруднительномъ положеніи. Слѣдуетъ отрывокъ распоряженія короля касательно Венгерскаго войска, и этимъ оканчивается рукопись, 717.

ОПЕЧАТКИ И ОШИБКИ ВЪ ПОДЛИННИКѢ.

Стр.	Строка.	Напечатано:	Чтмай:
1.	6 снизу.	przyjeżdżać.	przyjeżdżać.
12.	4 —	przifachalym.	przifachalem.
28.	1 сверху.	*Potocki	Połocki
*45.	15 —	poł noteszy	poł Noteszy (въ подл. Polnoteszy)
49.	8 снизу.	tie	sie.
50.	5 —	idyachac	odyachac
54.	16 сверху.	Marszałek	marszałek
55.	2 —	ale	ale
55.	2 снизу.	niegant	inierunt
59.	3 сверху.	Ostrwiem	Ostrowem
—	14 снизу.	osadzeni	osadzeni
—	5 —	test	tesz
60.	7 сверху.	miserabilis	miserabilis
61.	3 —	dościć	dosicz
—	6 снизу.	noga	nogę
62.	10 —	Dracowa	Krakowa
64.	8 —	niektorzy	niektorzy
65.	3 сверху.	toczane	toczane
73.	1 —	długie	długie
74.	18 —	porucznikiem	porucznikiem
81.	4 —	kendy	Kendy
82.	7 —	Smatynski	Sniatynski
113.	16 снизу.	iesi	Iezi
115.	16 сверху.	biezun	Biezun
118.	5 снизу.	rozgłoszonego	rosgłoszonego
121.	13 сверху.	canclerka. P. Nakielski po- wiał	canclerza P. Nakielski; powia- dał
129.	17 снизу.	macum	mecum.
144.	2 сверху.	słolu	stołu
147.	11 снизу.	fertiter	fortiter
193.	8 сверху.	Ripensibus	Rigensibus
*194.	11 —	Ad idem	At idem (?)
—	13 —	Palense	Dalense
214.	3 —	1586	1581
217.	12 —	Newhans	Newhaus
218.	2 снизу.	Iuziew	Iuriew

*) Ошибки въ подлинникѢ обозначены звездочками

<i>Стр.</i>	<i>Строка:</i>	<i>Напечатано:</i>	<i>Читай:</i>
225.	16 снизу.	Zibhlinski	Zichlinski
229.	15 сверху.	saape	saape
—	3 снизу.	milites	limites
241.	9 сверху.	cunquam	nunquam
—	12 —	Ad haec suma, temeritate	Ad haec, summa temeritate
145.	11 снизу.	existimanus	existimamus
*246.	8 —	zadnych	ządnych (?)
250.	6 сверху.	Inlii	Iulii
266.	12 снизу.	przyszytali	przyssyłali
281.	1 —	a o nam	a on nam
285.	16 сверху.	in nostram potentatem	in nostrorum potestatem
311.	14 —	karzeł	Karzel
*344.	7 снизу.	alia in loco	alia in loca (?)
348.	11 —	głowę	głowę
351.	14 сверху.	ASSALTUN	ASSALTUM
358.	14 снизу.	sua detque	suadetque
369.	5 сверху.	ni comitiis	in comitiis
*383.	8 —	refugerat sanguen	refugerat languens (?)
*384.	6 снизу.	adeo ipse	adeo ipsi (?)
387.	4 сверху.	alae Regiae Maiestatis Ves- tra	alae Regiae Maiestatis vestras
390.	9 —	discessissem	discessissem
404.	7 —	vdovam	Vdovam
407.	1 снизу.	Gruonia	Grudnia
416.	6 —	dux magnus	dux Magnus.
—	3 —	ceptas	captas
434.	1 сверху.	iprli	ipsi
446.	6 —	Zotkievium	Zolkievium
447.	9 —	Albam-Sapidem	Albam Lapidem
466.	14 —	czym	czyni
469.	13 снизу.	actum istos Nobile	ac tutum istos Nobiles
460.	3 —	concurri	conqueri
*464.	7 —	sicuti et fecere ad Moschi mirati	sicuti et fecere; at Moschi
477.	4 сверху.	Ut aut	Ut autem
*477.	15 снизу.	regis dicturus	regiis (max legatis regis) dicturus
478.	6 —	sanguine	sanguine
479.	1 сверху.	Magnifici	magnificis
—	9 —	Maiestatis	Maiestati.
—	17 —	Antoniu	Antonius
501.	1 —	Ostowa	Ostrowa
520.	4-5 —	hominibusmajoribus prae- sidiis	hominibus, majoribus praesidiis
522.	1 снизу.	in regulam, totius christi- anitatis	in regulam tatius christianitatis.
523.	17 —	de Gedanensibus	de Gedanensibus;
526.	11 сверху.	nadzie	nadzieje
548.	9 —	postanowienia	postąpienia
563.	10 сверху.	treba	trzeba
*567.	1 снизу.	1582	1581 (?)
*578.	2 —	patificationis	pacificationis

<i>Стр.</i>	<i>Строка:</i>	<i>Напечатано:</i>	<i>Читай:</i>
577.	6 сверху.	insipiente	insipiente
586.	12 снизу.	auxisse	cinxisse
*588.	2 —	1582	1581 (?)
*591.	12 сверху.	inde summat miles; postridie demum	inde sumant; miles postridie demum
*597.	13 —	aby nicz a plionu przysięgi nie wywożono	aby nicz a plionu w przysiędze (w czasie przysięgi, po przysiędze) niewywożono (?).
610	1 снизу.	Tegosz by się obawiać potrzeba;	Tegosz by się obowiać potrzeba.
*615. 9—10	—	iniquum (въ подлинникъ разобрать, что написано indignum; последнее ближе подходит къ смыслу рѣчи.	слово это поправлено и трудно iniquum или съ сокращеніемъ
*620.	17 сверху.	in aliarum regionum usus conversis	in aliorum errorum usus conver-sis (Star. Historiae Ruthenicae scriptores 2, 78).
621.	4 —	paevenire	praevenire.
*678.	10 —	ac Illustritate Vestra	ac Illustritas vestra (?)
*679.	9 —	perit	petiit (?)
—	15 —	principis suis	principis sui
681.	15 —	mobili	nobili
688.	4 —	mediarem	mediocrem
688.	7 снизу.	Ortroff	Ostroff
*689.	10 сверху.	per iudicium transfugiae	per indicium transfugae (?)
* —	18 —	stabulo	stabuli (?)
*690.	5 —	pernicium	perniciem
692.	7 —	nominis celebritudinem;	nominis celebritudinem,
693.	11 снизу.	futurum	futuram
*703.	4 —	Iannuarii	Februarii (?)
752.	4 —	Ческтохово	Ченстохово
785.	1 сверху.	людей, что по словамъ	что, по словамъ людей,